SC·19·Pl·6.

184

…ed by Google

Digitized

SCOTUS ACADEMICUS

SEU

Univerſa Doctoris Subtilis

THEOLOGICA DOGMATA

R.P. CLAUDII

FRASSEN

Ordinis Min. Reg. Obſ. Lectoris Jubilati, & Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctoris.

EMANUELE VITTORIO BIBLIOTECA IN ROMA

TOMUS DECIMUS.

De Sacramentis in genere,

ET

De Baptiſmo, Pœnitentia, ac extrema-Unctione.

VENETIIS,

Apud Nicolaum Pezzana.

MDCCXLIV.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

INDEX

Diſputationum, Articulorum, Sectionum, & Quæſtionum,

Quæ in hoc Decimo Tomo continentur.

DISPUTATIO PROEMIALIS.

De Sacramentis in communi. pag. 3

ART. I. *De eſſentia, exiſtentia, & numero Sacramentorum.* 4

Quæſt. I. *De natura, ſeu eſſentia Sacramenti.* ibid.

Quæſt. II. *An, quæ, & qualis ſit materia Sacramentorum.* 19

Quæſt. III. *Utrùm, & quæ verba requirantur in Sacramentis.* 23

Quæſt. IV. *De neceſſitate, & exiſtentia Sacramentorum.* 33

Quæſt. V. *Quot, & quæ ſint novæ legis Sacramenta.* 45

§. I. *Lotio pedum non eſt propriè dictum Sacramentum.* 93

§. II *Aqua benedicta non eſt etiam propriè dictum Sacramentum.* 55

§. III. *Martyrium habet quidem vim, & efficacitatem Sacramenti: non tamen eſt Sacramentum propriè dictum.* 56

§. IV. *Panis benedictus, & Eulogiæ non ſunt Sacramentum propriè dictum.* ibid.

ART. II. *De Sacramentorum inſtitutione, ſeu cauſa efficiente, virtute, & effectu.* 58

Quæſt. I. *Utrùm ſolius Dei ſit Sacramenta inſtituere.* ibid.

Quæſt. II. *Quænam ſit Sacramentorum efficacitas, & virtus.* 67

Quæſt. III. *Utrùm, qualem, & cui ſacramenta characterem imprimant.* 83

ART. III. *De legitimo ſacramentorum Miniſtro.* 102

Quæ fuerit origo Donatiſtarum. 103

Quis fuerit ſchiſmatis, & hæreſis Donatiſtarum progreſſus. 105

Quis fuerit Donatiſtarum ſucceſſus poſt mortem Conſtantini. 107

Quæſt. I. *Quis debeat eſſe ſacramentorum Miniſter.* 109

Quæſt. II. *Utrùm Miniſtri probitas, & vitæ ſanctitas neceſſaria ſit ad validè, & licitè conficiendum, & conferendum ſacramentum.* 114

Quæſt. III. *Utrùm ſacramenta validè conferantur ab Hæreticis.* 128

Quæſt. IV. *Utrùm, & qualis intentio requiratur in Miniſtro ſacramentorum.* 156

TRACTACTUS PRIMUS.

De Sacramentis inſtitutis, & ordinatis in remedium Peccati. 169

DISPUTATIO PRIMA.

De ſacramento Baptiſmatis. 170

ART. I. *De Inſtitutione, & Natura ſacramenti Baptiſmatis.* 171

Quæſt. I. *Utrùm Baptiſmus Joannis idem fuerit cum Baptiſmo Chriſti, & vim habuerit remittendi peccata.* ibid.

Quæſt. II. *Quid ſit Baptiſmus, & quando inſtitutus fuerit, ac ſub præcepto eſſe cœperit.* 177

Quæſtio III. *Quotuplex ſit Baptiſmus.* 187

Quæſt. IV. *Quænam ſit materia remota Baptiſmi fluminis.* 195

Quæſt. V. *Quæ, & qualis ſit materia proxima Baptiſmi.* 202

Quæſt. VI. *Quænam ſit legitima forma Baptiſmi.* 209

ART. II. *De Miniſtro, & ſubjecto Baptiſmi.* 218

Quæſt. I. *Quis ſit idoneus Miniſter Baptiſmi.* 219

Quæſt. II. *Quinam, & quomodo teneantur ad Baptiſmum ſuſcipiendum.* 226

Quæſt. III. *Utrùm validè, & licitè infantes infidelium nondum habentes uſum rationis, invitis eorum parentibus, baptizare liceat.* 234

Quæſt. IV. *Quænam præviæ diſpoſitiones requirantur in adulto, ut validè, & debitè Baptiſmum ſuſcipiat.* 241

ART. III. *De Baptiſmi Effectibus, & Ritibus ſervari ſolitis in ſolemni illius adminiſtratione.* 251

Quæſt. I. *Qualiter Baptiſmus peccatum, & debitas ei pœnas remittat, ac gratiam conferat.* 252

Quæſt. II. *De Ritibus, & Cæremoniis ſervari ſolitis in ſolemni Baptiſmi adminiſtratione.* 258

§. I. *De Cæremoniis antecedentibus Baptiſmum quoad ſubſtantiam ſpectatum.* 259

§. II. *De Cæremoniis concomitantibus, maximè de Loco, & Tempore.* 263
§. III. *De Cæremoniis Baptiſmi ſubſtantiam conſequentibus.* 264

DISPUTATIO SECUNDA.

De Virtute, & Sacramento Pœnitentiæ. 267
ART. I. *De eſſentia, neceſſitate, & efficacia Pœnitentiæ virtutis.* 268
Sectio I. *De natura Pœnitentiæ virtutis.* ibid.
Quæſt. I. *Quid ſit Pœnitentia.* 269
Quæſt. II. *Qualis ſit Pœnitentia, & ad quam ex virtutibus reducatur.* 279
Quæſt. III. *Quodnam ſit Objectum Pœnitentiæ.* 286
Quæſt. IV. *Quodnam ſit ſubjectum tam immediatum, quàm mediatum virtutis Pęnitentiæ.* 289
Sectio II. *De neceſſitate Pęnitentiæ.* 293
Quæſt. I. *Utrùm, & qua ratione Pęnitentiæ virtus peccatori ſit neceſſaria ad ſalutem conſequendam.* ibid.
Quæſt. II. *Utrùm ſit præceptum aliquod de agenda Pęnitentia, & quando implendum.* 300
Sectio III. *De efficacitate virtutis Pęnitentiæ.* 310
Quæſt. I. *Utrùm per Pęnitentiam omnia peccata mortalia, quantumcumque gravia remitti poſſint.* ibid.
Quæſt. II. *Per quid, & quomodo remittatur peccatum veniale tam in vita, quàm poſt mortem.* 318
Quæſt. III. *Utrùm, remiſſa culpa peccati mortalis, & venialis per pęnitentiam, remaneat reatus pęnæ temporalis, & quomodo hic ſolvi poſſit.* 328
Quæſt. IV. *Utrùm, & qualiter opera meritoria per peccatum mortificata virtute Pęnitentiæ reviviſcant.* 336
Quæſt. V. *Utrùm peccata ſemel per Pęnitentiam remiſſa reviviſcant per ſubſequens peccatum, & denuò imputentur, tam quoad culpam, quàm quoad pęnam.* 345
ART. II. *De Sacramento Pęnitentiæ.* 353
§. I. *De origine hæreſis Novatianorum.* ibid.
§. II. *De progreſſu hæreſis Novatianorum.* 358
§. III. *Quibus in Conciliis damnati fuerint Novatianorum errores.* 360
Quæſt. I. *Utrùm Pęnitentia ſit Sacramentum ab aliis diſtinctum, & quo tempore fuerit Chriſto D. inſtitutum.* 364
Quæſt. II. *Quænam ſit materia Sacramenti Pęnitentiæ.* 375
Quæſt. III. *Quænam ſit forma Sacramenti Pęnitentiæ.* 380
Quæſt. IV. *Utrùm forma Abſolutionis validè fieri poſſit verbis deprecativis, & ſub conditione.* 391
Quæſt. V. *Quiſnam ſit effectus Abſolutionis Sacerdotalis, ſeu quomodo remittat reatum culpæ, & pęnæ.* 402
ART. III. *De partibus Pęnitentiæ in ſpeciali.* 412
Sectio I. *De Contritione.* 413
Quæſt. I. *Quid, & qualis ſit Contritio.* 414
Quæſt. II. *Qualiter, & quando Contritio habeat vim, & efficaciam remittendi peccata.* 424
Quæſt. III. *Quomodo Contritio deteſtari debeat peccata.* 435
Quæſt. IV. *Quid ſit Contritio imperfecta, ſeu Attritio, & quomodo conferat ad remiſſionem peccati.* 440
Sectio II. *De Confeſſione Sacramentali.* 460
Quæſt. I. *Utrùm, & quomodo Confeſſio peccatorum ſit neceſſaria.* 463
Quæſt. II. *Utrùm, à quibus, & de quibus fieri debeat Confeſſio ex præcepto Eccleſiæ.* 487
Quæſt. III. *Qualis eſſe debeat Confeſſio, ut ſit perfecta.* 496
Quæſt. IV. *Quis, & qualis eſſe debeat Miniſter ſacramenti, cui fieri debeat Confeſſio.* 512
ART. IV. *De Satisfactione Sacramentali.* 529
Quæſt. I. *Utrùm homo poſſit, & debeat Deo ſatiſfacere pro pęna temporali peccato debita.* 530
Quæſt. II. *Quæ, & qualia eſſe debeant opera Satisfactoria.* 535

APPENDIX.

De Satisfactione, ſeu Pęnitentia publica. 547
§. I. *Quotuplex ſit Penitentia publica.* 548
§. II. *Quot, & qui fuerint Pęnitentiæ publicæ gradus.* 555
§. III. *Quænam peccata Pœnitentiæ publicæ ſubjacebant.* 561
§. IV. *Utrùm Pęnitentia publica pro peccatis dumtaxat publicis fuerit præſcripta.* 565

DISPUTATIO TERTIA.

De Sacramento Extremæ-Unctionis. 571
Quæſt. I. *Utrùm Extrema-Unctio, reverà ſit ſacramentum.* 572
Quæſt. II. *Quænam ſit materia, & forma Sacramenti Extremæ-Unctionis.* 579
Quæſt. III. *Quinam ſint fructus, & effectus hujus ſacramenti.* 589

IN QUARTUM LIBRUM SENTENTIARUM

PRÆFATIO.

E*TSI vaſtiſſimum, ac omnino ſalebroſum ſtadium jam fuerimus emenſi; grandis tamen adhuc nobis reſtat via, & propter varias hæreticorum infeſtationes tot obſita periculis, tot ſpinetis, ac vepribus hirſuta, ut ab ineundo rurſus itinere jam pene fractus animus detrectaret, niſi imponenda operi ſuſcepto corona, & ſumma rerum ventilandarum utilitas, ac voluptas ingratum laborem deliniret. Enim verò ſi liceat unquam, maximè in hac poſtrema Theologiæ parte Chriſtum Dominum juvat audire monentem,* Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos: *Hic namque, ait perbellè ſubtilis Doctor, adorandus ille Salvator verum ſe, piiſſimum, ac divina charitate flagrantem Samaritanum exhibet, qui ſpoliatum videns hominem, & atrociter ſauciatum, miſerationis affectu compatiens, medicinam attulit efficacem, qua curatis ipſius vulneribus, ac plena reddita ſanitate, in ſui principium, à quo deſcendens ab Jeruſalem deviaverat, finaliter reducatur.*

Sacramenta namque perfecta medicamenta ſunt, ait Seraphicus Doctor, & ideo optanda magis, ac in pretio, ac votis habenda, quòd pigmenta odorifera ſunt, & unguenta ſalutifera: Sed unguenta ſalutifera ſunt reſpectu ægroti curandi; & pigmenta odorifera reſpectu Dei placandi. Inde præclariſſimè elucet divini noſtri Medici, ac piiſſimi Samaritani charitas, & ſapientia, quòd (non eorum inſtar, quorum medicamenta vera tormenta ſunt, quibus priùs cruciari debent corpora, quàm ſanari) medicinam proferat, non ſolùm curandis omnibus animæ vulneribus ſalutarem, ſed etiam cœleſti dulcedine, ac odore fragrantem, ut de ipſo vere fuerit vaticinatus Eccleſiaſticus, Unguentarius faciet pigmenta ſuavitatis, & unctiones conficiet ſanitatis.

Tunc certè cœleſtis ille pigmentarius confecit pigmenta ſuavitatis, cùm dilexit nos, & tradidit ſemetipſum oblationem, & hoſtiam Deo, in odorem ſuavitatis, *ut odorifero ſui ſanguinis balſamo Patris temperaret iram, clementiam provocaret, & ho-*

minem innumeris peccatorum plagis cruentatum blandiente medicamen jucundè ſanaret. Nec ei fuit ſatis, ſalutarem hanc, ac ſuavem nobis Medicinam; voluit ultro, ut per Sacramentorum effluvium in nos ubertin ut aquas ſalientes in vitam æternam hauriremus in gaudio de fontibu

Non erit igitur ingratum, nec injucundum juxta hæc amœniſſima Grat tantillum exſpatiari; quod ut fiat ſecuriori pede, præſentem Librum ſicut tes, tres in Tractatus diſtribuemus: quorum Primus *expendet Sacramenta, nitas animæ reſtituitur, ac evacuatur morbus peccati, nempe originalis per* Ba *mortalis actualis per* Pœnitenriam*; & venialis per* Unctionem extremam dus *declarabit Sacramenta, quibus ſanctitas propagatur, putà* Matrimonium, dinem. Tertius *tandem explanabit mirandam virtutem eorum Sacramentorum, animæ ſanitas, & ſanctitas roboratur, ac firmatur, nempe* Confirmationem, *&* E chariſtiam. *Verùm, ut planior, ac plenior rerum dicendarum habeatur ratio, præmittenda eſt ſequens Diſputatio, in qua omnia, quæ ſingulis Sacramentis communia ſunt, expendemus.*

DISPUTATIO PROOEMIALIS.

De Sacramentis in communi.

Sacramenti nomen deducitur à ſacro propter ordinem, quem habet ad rem ſacram: qua ratione varias, ſed maximè quatuor ſignificationes habet apud Auctores tam ſacros, quàm profanos, quæ aptè noſtris Sacramentis conveniunt.

Primò namque Sacramentum ſignificat *pignus* à litigantibus, in loco ſacro apud Pontificem deponi ſolitum, ut qui finita lite vinceret, pignus reciperet; qui autem cauſa caderet, mulctaretur jactura pecuniæ ſuæ, illaque cederet ærario publico, in pœnam injuſtæ litigationis. Sic obſervat Varro lib. 4. de lingua Latina. Quæ utique acceptio noſtris ſacramentis optimè quadrat; ſunt enim pignora, quibus nos obſtringimus, ac devovemus in Dei cultum, & obſequium, Deuſque viciſſim nobis ſuam gratiam ſpondet, & oppignerat.

Secundò, Sacramentum uſurpatur interdum pro juramento, quia in jusjurando rei ſacræ auctoritas interponitur, Deumque in affirmatæ veritatis teſtem invocamus; ſic ſacramentum uſurpat Tertull. lib. de Idololatria c.19. ubi cùm quæſiviſſet: *an fidelis ad militiam converti poſſit, & an militia ad fidem admitti*: reſpondet: *Non convenit Sacramento divino, & humano, ſigno Chriſti, & ſigno diaboli, caſtris lucis, & caſtris tenebrarum: non poteſt una anima duobus deberi, Deo, & Cæſari, &c.* Alludit autem ad juramentum, quo milites ſpondebant ſe ſuis Ducibus in omnibus obtemperaturos, & rei militari fidelem operam navaturos. Sic pariter Sacramentum uſurpatur in jure Canonico 22. q.4. c. *Parvuli*.

Porrò hæc acceptio egregiè noſtris Sacramentis convenit; ſunt enim veluti ſignacula, quibus Deus ſpondet homini ſalutem, & homo Religionem Deo; per ea namque veluti per ſolemnem obteſtationem, & nos Deo mancipamus, & viciſſim Deum tenemus quodammodo debitorem.

Tertiò, Sacramentum in Scriptura ſancta plerumque ſignificat rem ſecretam, & arcanam. Sic Tob.12. *Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt*; id eſt, Regis arcanum, & ſecretum, quo ſenſu Sacramentum idem eſt, ac *myſterium*: Hinc Apocal. 12. ubi de muliere ſedente ſuper beſtiam dictum eſt: *Et in fronte ejus nomen ſcriptum, Myſterium*; ſtatim ſubdit Angelus Joannem alloquens: *Ego dicam tibi Sacramentum mulieris, & beſtiæ*; id eſt, rem ſecretam, & arcanam, quam mulier, & beſtia deſignant. Hæc pariter acceptio ritè noſtris Sacramentis quadrat; nam ſub rerum corporalium involucro ſpiritualia dona occultant, ſacramenta enim ſunt ſigna rei ſacræ; nempe gratiæ ſanctificantis, & divinitùs infuſæ.

Quartò tandem Sacramenti nomen ſignificat cæremoniam, qua homines initiantur ſacris, ſeu ſignum aliquod ſenſibile, conferens aliquam ſanctificationem ex inſtitutione divina; quo ſenſu ſacramenti vocabulum uſurpari ſolet non ſolùm à Theologis, ſed etiam à SS. Patribus. Sic S. Cyprianus ſacramenti vocabulum uſurpat pluribi maximè epiſt. ad Steph. ubi ait: *Tunc enim demum plenè ſanctificati, & eſſe filii Dei poſſunt, ſi ſacramento utroque naſcantur.* Vocat autem utrumque ſacramentum baptiſmum, & manuum impoſitionem, quæ eſt Confirmatio. Ipſi præiverat S. Dionyſius lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia, & Tertullianus lib. de Præſcriptionibus c.16 ubi ait: *Ipſas quoque res ſacramentorum divinorum, in idolorum myſteriis diabolus æmulatur: tingit & ipſe quoſdam, ſignat in frontibus milites ſuos.* Quibus ſignificat Baptiſmum, & Confirmationem, quæ pro cæremonia ſacra, ac ſanctificante uſurpat. Eadem eſt aliorum SS. Patrum de nomine ſacramenti ſententia.

Imò quidquid Zuinglius, & Caroloſtadius reclament, vocabulum iſtud prout hic uſurpatur, agiographum eſt, hoc eſt è ſacris litteris deductum: nam Apoſtolus ad Eph.5 cùm ſermonem feciſſet de conjunctione viri cum uxore per matrimonium, ſtatim ſubdit: *Sacramentum hoc magnum eſt, dico in Chriſto, & in Eccleſia.* Quod utique maximè verum eſt de matrimonio contracto inter Chriſtianos; nam ſi ad alios referas, ſacramentum hac ratione non ſignificabit cæremoniam ſacram, ſed rem ſecretam, & myſticam. Cæterùm hoc vocabulum in poſtrema

hac quarta acceptione dumtaxat uſurpabimus; maximè in diſputatione præſenti, quam pro inſtituto noſtro, ac ordine, tres in articulos diſtribuemus: quorum *Primus* aperiet Sacramentorum eſſentiam, neceſſitatem, ſeu exiſtentiam, & numerum: *Secundus* eorum cauſas, virtutem, & effectus: *Tertius* illorum ſubjectum, præviaſdiſpoſitiones, & præcellentias explicabit.

ARTICULUS PRIMUS.

De eſſentia, & exiſtentia, & numero Sacramentorum.

QUamvis ordo doctrinæ poſtulet, iſtudque religioſè hactenus à nobis fuerit obſervatum, ut priùs reſolvatur an res ſit, quàm quid ſit, illiuſque exiſtentia prior, quàm eſſentia appareat; nihilominus quoniam ſtabiliri vix poteſt Sacramenti neceſſitas, & exiſtentia, quin priùs affulgeat eſſentialis ipſius ratio; inde meritò Theologiæ Principes Sacramenti eſſentiam priùs inquirunt, quàm illius exiſtentiam, ſeu neceſſitatem aperiant, ac ſtabiliant: Quibus ut morem geramus, præſentem articulum auſpicabimur ab inveſtigatione eſſentiæ Sacramenti, ac poſtmodum ad aperiendam illius exiſtentiam, & ſtabiliendum Sacramentorum numerum, gradu faciemus.

QUÆSTIO PRIMA.

De natura, ſeu eſſentia Sacramenti.

CUM ea ſit rerum corporearum, ac ſenſibilium ratio, ut natura duplici, phyſica nempe, ac metaphyſica conſtare videantur; ſic enim homo metaphyſicè ſpectatus conſtituitur ex genere, & differentia; phyſicè autem componitur ex materia, & forma, anima videlicet, & corpore: inde fit, quòd Sacramentum ratione pari conſiderari ſoleat à Theologis ſecundùm conſtitutionem, vel metaphyſicam, prout genere, ac differentia conſtat; vel phyſicam, quatenus ex materia, & forma ſibi convenienter integratur. De priori Sacramenti inſtitutione ſermo erit in quæſtione præſenti, de poſteriori verò diſceptabitur in ſequenti.

Notandum primò, Theologos invicem convenire ſacramentum habere rationem ſigni; cum autem varia ſit, ac multiplex ſigni ratio, ac diſtributio, non concordant invicem quænam ex eis Sacramento quadret? Quid autem cum ſubtili Doctore veriùs cenſendum ſit, ut evidenter appareat, repetendum eſt ex Philoſophia, ſignum in genere eſſe id, *quod aliud à ſe potentiæ cognoſcenti repræſentat*: ſeu, ut loquitur ſanctus Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 1. *Signum eſt res, quæ præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, aliquid aliud facit in cognitionem venire*. Quæ utique definitio convenit ex æquo vocibus, actionibus, & rebus; voces enim, ſive ſoni, aliquid aliud interdum ſignificant, ſic gemitus, & ſingultus ſunt ſigna doloris. Actiones pariter ſunt ſigna: *nam*, inquit S. Auguſtinus mox laudatus cap. 3. *Hiſtriones omnium membrorum motibus dant ſigna quædam ſcientibus, & cum oculis eorum quaſi fabulantur*. Res tandem ipſæ interdum ſigni rationem obtinent; fumus enim ſignificat ignem latentem, &c.

Notandum ſecundò, ſignum eſſe multiplex, aliud enim eſt formale, aliud iſtrumentale. *Formale* dicitur quod licèt incognitum alterius cognitionem parit: ſic ſpecies intelligibiles, & ſenſibiles, licèt ignotæ, ducunt in cognitionem objectorum, quæ ſentiuntur, aut intelliguntur. *Inſtrumentale* eſt illud, quod priùs cognitum in cognitionem alterius deducit, ut loquela, quæ priùs cognoſci debet, quàm conceptus per eam expreſſus notificetur. Hinc Apoſtolus 1. Corinth. 14. *Si neſciero virtutem vocis, ero cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi barbarus*.

Inſtrumentale dividitur in naturale, & arbitrarium. Primum eſt, quod ex natura ſua, & independenter ab hominum inſtituto vim habet idem ſignificandi apud omnes nationes; ſic gemitus ſunt ſigna latentis doloris, riſus ſignum lætitiæ, &c. Secundum eſt, quod ex ſolo hominum inſtituto vim habet aliquid ſignificandi; ſic pulſus campanæ eſt ſignum futuræ lectionis, orationis, prandii, &c.

Tertiò, ſignum rurſus dividitur in *practicum*, & *ſpeculativum*. Primum eſt, quod habet vim efficiendi id, quod ſignificat, ſic nubes gravida, & opaca eſt ſignum pluviæ, quam diffundit. Secundum eſt, quod rem quidem ſignificat, eam verò non efficit; ſic lumen eſt ſignum præſentiæ Solis. Inſuper utrumque hoc ſignum dividitur in *Demonſtrativum*, *Rememorativum*, & *Prognoſticum*: Primum eſt, quod rem præ-

ſen-

ſentem, ſecundum, quòd rem præteritam, tertium quod rem futuram indigitat; ſic adorandum Euchariſtiæ ſacramentum tria hæc complectitur, ut de ipſo canit Eccleſia: *Primò* enim recolitur memoria Paſſionis Chriſti. *Secundò* mens impletur gratia nutritiva, quæ per ſpecies panis, & vini ſignificatur. *Tertiò* futuræ gloriæ pignus datur.

Notandum tertiò, certum eſſe, quòd ſacramentum non ſit ſignum formale: cùm enim neceſſariò debeat eſſe ſenſibile, ut mox dicemus, etiam priùs cognoſci debet, quàm nos in alterius notitiam deducat, ac ſubinde non poteſt eſſe ſignum formale, quod incognitum aliud notificat.

Certum eſt pariter quòd non ſit ſignum naturale: *Tum quia* gratia, quam ſignum iſtud repræſentat, eſt ordinis ſupernaturalis; res autem naturalis ex ſua conditione nudè ſpectata, non poteſt repræſentare rem ſupernaturalem: *Tum quia* ſi ſacramentum eſſet ſignum naturale, ejus ſignificatio omnibus eſſet nota; nam gemitus apud omnes ſignum eſt triſtitiæ, quemadmodum riſus ſignum lætitiæ: ſed apertè conſtat ſignificationem ſacramenti non eſſe omnibus notam. *Tum denique quia* naturale ſignum habet aliquam conjunctionem naturalem ad rem ſignificatam, ut fumus ad ignem, radius ad ſolem, veſtigium ad pedem; at ſacramentum non habet ordinem naturalem ad gratiam, quam ſignificat: quippe cùm hæc non ſit illius effectus, nec proprietas naturalis; dici non poteſt ſignum naturale. Habet tamen aliquam analogiam, & ſimilitudinem cum effectu, quem repræſentat: *Si enim*, inquit S. Auguſtinus epiſt. 23. *Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum ſint ſacramenta, non haberent, omnino ſacramenta non eſſent.*

Reſtat igitur determinandum; *Primò*, utrùm ſacramenta ſint ſigna. *Secundò*, an ſenſibilia: *Tertiò*, utrum ſint dumtaxat ſpeculativa, vel practica: *Quartò*, an ſacramentum poſſit definiri, & quænam ſit genuina ſacramenti definitio, quæ in ſequentibus Concluſionibus expendemus.

CONCLUSIO PRIMA.

SAcramentum *eſt formaliter ſignum*. Probatur primò ex SS. Patribus qui unanimi calculo ſacramentum appellant ſignum, & ſymbolum. Sic ſanctus Dionyſius lib. de cœleſti hierarchia c. 2. *Senſibilia ſacramenta*, inquit, *ſimulacra ſunt intelligibilium, ad quæ manu ducunt, ac viam ſternunt*: Sic pariter S. Auguſt. epiſt. 5. ad Marcellinum: *Signa*, inquit, *cum ad res divinas pertinent, appellantur Sacramenta*. Quam utique veritatem luculenter expendit S. Bernardus ſer. 1. in cœna Domini n. 2. *Sacramentum*, inquit, *dicitur ſacrum ſignum, ſive ſacrum ſecretum; multa ſiquidem fiunt propter ſe tantùm: alia verò propter alia deſignanda, & ipſa dicuntur ſigna, & ſunt. Ut enim de uſualibus ſumantus exemplum, datur annulus abſolutè propter annulum, & nulla eſt ſignificatio: datur ad inveſtiendum de hæreditate aliqua, & ſignum eſt; itaut jam dicere poſſit, qui accipit, annulus non valet quidquam, ſed hæreditas eſt, quam quærebam: in hunc itaque modum appropinquans Paſſioni Dominus, de gratia ſua inveſtiri curavit ſuos, ut inviſibilis gratia ſigno aliquo viſibili præparetur: ad hoc autem inſtituta ſunt ſacramenta.*

Confirmari poteſt hæc veritas ab enumeratione: Nullum enim eſt Sacramentum, cui ratio ſigni non conveniat. Sic *Circumciſio*, Geneſ. 17. dicitur ſignum fœderis inter Deum, & Abraham, & Rom. 4. vocatur *ſignaculum juſtitiæ fidei*: Sic Rom. 6. *Baptiſmus* dicitur ſignificare Chriſti mortem, ſepulturam, & Reſurrectionem: *Quicumque*, (inquit Apoſtolus) *baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*. Sic pariter *Euchariſtia* celebratur ut ſignum rememorativum Paſſionis Chriſti, juxta illud Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*: Idem dicendum de cæteris, &c.

Dices primò: Quod habet rationem verò cauſæ reſpectu alicujus effectus, non poteſt habere rationem ſigni reſpectu ejuſdem; ſed ſacramenta habent rationem cauſæ reſpectu ſanctitatis, cujus dicerentur ſigna: igitur, &c. Major conſtat. Minor verò probatur: Sacramentum enim dicitur à ſacrando, ſicut medicamentum à medicando: ſed medicamentum habet rationem cauſæ reſpectu ſanitatis, quam efficit, non autem ſigni: ergo & Sacramentum.

Diſtinguo minorem: habent rationem cauſæ phyſicæ nego: moralis concedo: Unde ad probationem nego paritatem: medicamen-

mentum enim dicitur à medicina; medicina autem ſe habet, ut cauſa effectiva ſanitatis; inde fit ut medicamentum, quod ab ea denominatur, importet aliquam cauſalitatem phyſicam: at verò ſanctitas, à qua Sacramentum nominatur, non habet ſe per modum cauſæ efficientis phyſicæ; ſed per modum cauſæ formalis, vel finalis; eſt enim forma rei ſacræ, forma ſanctificans, & efficiens hominem ſacrum, ac ſanctum, & ſacramenta novæ legis ſunt finis omnium Sacramentorum legis antiquæ: quapropter Sacramentum, quod ab ea denominatur, potiùs obtinet rationem ſigni, quàm cauſæ.

Inſtabis: Sacramenta denominantur ab eo, quod magis ſpectat ad eorum quidditatem, & rationem genericam: ſed ratio cauſæ magis ſpectat ad quidditatem, & rationem genericam ſacramenti, quàm ratio ſigni. Probatur, quia illud magis pertinet ad quidditatem, & rationem genericam ſacramenti, quod eſt in eo perfectius; ſed perfectius eſt eſſe cauſam gratiæ, quàm dumtaxat illius ſignum: igitur eſſe cauſam gratiæ potiùs eſt de eſſentia, & ratione generica ſacramenti, quàm eſſe illius ſignum.

Reſpondeo: conceſſa majore, negando minorem; ad cujus probationem nego majorem; ſiquidem in homine juſto gratia ſanctificans eſt id, quod in eo perfectius eſt: ſiquidem nulla res creata illam qualitatem ſupernaturalem poteſt in excellentia, & dignitate æquare: non eſt tamen verum, quòd homo juſtus conſtituatur eſſentialiter per gratiam; quippè cùm ſit illius accidens. Adde quòd ſacramenta veteris legis non habebant veram cauſalitatem reſpectu gratiæ ſanctificantis: non enim illam cauſabant, ſed dumtaxat conferebant quamdam ſanctitatem legalem; veram autem ſanctitatem tantùm ſignificabant, ac præfigurabant, per ſacramenta novæ legis conferendam.

Dices ſecundò: Sacramentum ſignificat quid occultum, Epheſ. 3. ***Quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſcondi à ſæculis in Deo***: ſed eſſe abſconditum, eſt contra rationem ſigni: quia ſignum ex S. Auguſtino, præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, facit aliquid in cognitionem venire.

Diſtinguo majorem: Si ſumatur latiùs, ut idem eſt ac ſacrum Arcanum, concedo: quia ſecundùm Antiquos ſacra, ſancta, vel ſacro-ſancta dicebantur, quæ violare non licebat: quales erant muri civitatum, magiſtratus, aut aliæ perſonæ in dignitatibus conſtitutæ, Imperatorum epiſtolæ, & ſimilia: ſi propriè ſumantur, ut hìc à nobis, nego.

Dices tertiò: Juramentum aliquando Sacramentum appellatur. 2.2. q.3. c. parvuli: ***Qui ſemel perjuratus fuerit, nec teſtis ſit poſtea, nec ad Sacramentum, id eſt, ad juramentum accedat***; at juramentum non eſt in genere ſigni, nam eſt confirmatio veritatis, ſeu conteſtatio per aliquid ſacrum.

Nego minorem: Quia juramentum habet aliquam habitudinem ad res ſacras, licèt aliam quàm Sacramenta, de quibus agimus. Unde Sacramentum non dicitur univocè de ſacro arcano, juramento, & ritu ſeu ſigno rei ſacræ: nec tamen æquivocè, ſed analogicè: quia ſignificat proportionem, quam habent ea tria ad unam ſanctitatis formam, ſecundùm varios reſpectus.

Dices quartò: Genus, & ſpecies, putà animal, & homo ſunt in eodem prædicamento; ſed ſpecies Sacramentorum, ut Baptiſmus, & Confirmatio non ſunt in eodem prædicamento, ac ſignum: nam ſignum eſt quid relativum: Baptiſmus, & Confirmatio ſunt actiones, aut paſſiones: Baptiſmus enim eſt ablutio, Confirmatio eſt unctio. Ergo, &c.

Diſtinguo minorem: Secundùm ſuas naturales ſubſtantias, & entitates, concedo; ſecundùm rationem formæ, nego: nam eorum forma, ut Sacramenta ſunt, eſt ſignificare gratiam cum certis effectibus, unde ſunt eatenùs in genere ſigni, ut ſtatua ratione ſubſtantiæ naturalis eſt in genere ſubſtantiæ: nam eſt lignum, aut lapis; ratione formæ artificioſæ, eſt in genere qualitatis, nam eſt figura, aut imago; ſed ratione repræſentationis, & ſimilitudinis, eſt in genere relatorum. Adde quòd ratio formalis ſigni cùm ſit relatio rationis, non reponatur in prædicamento.

Dices quintò: Si ſignum eſt de integritate Sacramenti: ergo quod non ſignat, non eſt Sacramentum, & quod non ſignat huic, ei, cui non ſignat, non eſt Sacramentum: ſed Sacramentum Baptiſmi nihil ſignificat parvulo: ergo parvulo non eſt Sacramentum: ergo dum parvulus recipit Baptiſmum, non recipit Sacramentum: ſed hoc eſt abſurdum: ergo ſignum non eſt de integritate Sacramenti.

Reſpondet Seraphicus Doctor in 4. diſt. 1. quæſt. 2. Quòd Sacramentum non ſignat „

„ par-

„ parvulo, dicendum quòd ſignum dupli-
„ cem habet comparationem, & ad illud,
„ quod ſignat, & ad id, cui ſignat, &
„ prima eſt eſſentialis, & habet ipſam
„ ſemper in actu, ſecundam autem habet
„ in habitu, & à prima dicitur ſignum,
„ non à ſecunda: unde circulus ſuper ta-
„ bernam ſemper eſt ſignum, etiamſi nul-
„ lus aſpiciat: ſic Sacramentum ſemper eſt
„ ſignum, quamvis nullus cognoſcat, ſed
„ tamen adhuc non ſolvitur; quia quam-
„ vis ſit ſignum, non tamen ſignat huic.
„ Ideò dicendum, quòd ſicut parvulo ſuf-
„ ficit fides aliena, ita ſufficit, quod ſi-
„ gnificetur ipſi parvulo: unde quamvis
„ non ſignificet ei in ſe, ſignificat tamen
„ in alio.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sacramentum eſt ſignum viſibile, ſeu ſenſibus patens, ſive per ſe, ſive ratione alicujus adjuncti. Hæc eſt pariter communis apud Theologos, & probatur. *Primò* quidem ex decreto Eugenii ad finem Concilii Florentini, in quo decernitur Sacramenta conſtare rebus, & verbis, tanquam materia, & forma; rebus, inquam & verbis corporeis, & à ſenſibus perceptibilibus. Id pariter conſtat ex Concilio Trid. tota ſeſſ. 7.

Idem docent SS. Patres: imprimis S. Dionyſius lib. de Eccleſiaſtica hierarchia c. 1. *Noſtra*, inquit, *Sacramenta ordinandi ritus ſymbolicus exiſtit, ſenſibilibus ſignis opus habens, ad diviniorem noſtri ex illis ad intelligibilia ſublimationem.* Subſcribit S. Chryſoſtomus pluribi; maximè verò homil. 60. ad populum Anthiochenum, ubi loquens de adorando Euchariſtiæ Sacramento, ait: *Quoniam Verbum dicit: Hoc eſt corpus meum, & aſſentiamur, & credamus, & intellectualibus ipſum oculis intueamur. Nihil enim inſenſibile nobis Chriſtus tradidit, ſed ſenſibilibus quidem rebus: at omnia intelligibilia. Idem & in baptiſmate, per rem, nempe ſenſibilem aquam, donum confertur: intelligibile verò, quod perficitur, generatio, & renovatio. Si enim incorporeus eſſes, nuda, & incorporea tibi dediſſet ipſe dona: ſed quoniam anima corpori conſerta eſt, in ſenſibilibus intelligibilia tibi præbet.* Idem docet S. Auguſtinus tract. 8. in Joan. dum ait: *Accedit verbum ad elementum, & ſic fit Sacramentum.* Illud autem elementum eſt res ſenſibilis; nimirum aqua Baptiſmi, de qua loquitur: igitur, &c.

Suadetur etiam ratione multiplici: *Primò* quidem: Sacramenta ſunt cæremoniæ Religionis, ſeu ſacri ritus, quibus homines in unum corpus myſticum coaleſcentes invicem adunantur ad Dei cultum, & obſequium; ſed ex S. Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum c. 11. *In nullum nomen Religionis ſeu verum, ſeu falſum coagulari poſſunt homines, niſi aliquo Sacramentorum, vel ſignorum viſibilium conſortio colligentur.* Qualiter enim (addit Guillelmus Pariſienſis lib. de Sacramentis in genere c. 2. circa medium:)
ſe invicem ſocios habebunt, ſi ſe non „
noverint eſſe ſocios? qualiter autem „
hoc cognoſcent, niſi communione viſi- „
bili, à ſigno aliquo, quod non poteſt „
eſſe niſi viſibile; igitur ſacramenta de- „
bent eſſe ſenſibilia. „

Secundò. Quod inducit hominem in cognitionem intelligibilium, & ſpiritualium, eſt res ſenſibilis; Deus enim, ſicut cæteris rebus, ita etiam homini providet ſecundùm ejus conditionem, & ſtatum: nam Sap. 8. *Diſponit omnia ſuaviter.* Et Matt. 25. *Dedit unicuique ſecundùm propriam virtutem.* Eſt autem homini connaturale, ut per ſenſibilia veniat in notitiam intelligibilium, & ſpiritualium: Unde ſpiritualia deſcribuntur in Scriptura Sac. per ſimilitudines ſenſibilium, ut officia vitæ, & fidei myſteria per Parabolas, & alias figuras: at ſacramenta manuducunt hominem in notitiam ſpiritualium, nempe gratiæ ſanctificantis: igitur debuerunt eſſe ſigna ſenſibilia.

Tertiò, Inſtrumenta debent eſſe proportionata cauſæ principi: at cauſa princeps, & univerſalis noſtræ ſalutis, eſt Verbum Incarnatum; inſtrumenta autem, quibus virtus talis cauſæ ad nos pervenit, ſunt ſacramenta: igitur ut hæc aliquam ſimilitudinem haberent cum ſua cauſa principe; conveniens fuit, ut eſſent viſibilia ſigna, ſub quibus divina virtus ſalutem noſtrã operaretur,

Quartò, inquit Seraphicus Doctor *in breviloquio parte 6. c. 1.* Homo ægrotans „
eſt, non tantùm ſpiritus, nec tantùm „
caro, ſed ſpiritus in carne mortali. „
Morbus autem eſt originalis culpa, quæ „
per ignorantiam inficit mentem, & per „
concupiſcentiam inficit carnem. Origo „
autem hujus culpæ, licèt principaliter „
fuerit ex conſenſu rationis, occaſionem „
tamen ſumpſit carnis. Ad hoc ergo, „
„ quod

„ quòd medicina correſpondens eſſet omnibus ſuprà dictis, oportuit, quòd non tantùm eſſet ſpiritualis, verùm etiam aliquid haberet de ſenſibilibus ſignis: ut ſicut hæc ſenſibilia fuerunt animæ occaſio labendi, ita ei eſſent occaſio reſurgendi. Quoniam igitur ſigna ſenſibilia, quantum eſt de ſe, non habent efficacem ordinationem ad gratiam, licèt habeant longinquam repræſentationem de ſui natura; hinc eſt quòd oportuit, quòd ab Auctore gratiæ inſtituerentur ad ſignificandum, & benedicerentur ad ſanctificandum: ut ſic eſſent ex naturali ſimilitudine repræſentantia: ex adjuncta inſtitutione ſignificantia: ex ſuperaddita benedictione ſanctificantia, & ad gratiam præparantia, per quam curaretur, & ſanaretur anima noſtra.

„ Rurſus: Quoniam gratia curativa non datur elatis, incredulis, & faſtidioſis; ideò oportuit hæc ſigna ſenſibilia divinitùs dari, quæ non ſolùm ſanctificarent, & gratiam conferrent, ac per hoc ſanarent; verùm etiam ſignificatione erudirent, & ſuſceptione humiliarent, & diverſificatione exercitarent: ut ſic per exercitationem excluſa accidia à concupiſcibili: per eruditionem excluſa ignorantia à rationali: per humiliationem excluſa ſuperbia ab iraſcibili, tota anima curabilis fieret à gratia Spiritus ſancti, quæ reformat nos ſecundùm has tres potentias, ad imaginem Trinitatis, & Chriſti.

Dices primò: Sacramenta ordinantur ad Dei cultum, & regnum; inſtituta ſunt enim, ut homo Deum coleret, & ejus gloriam obtineret: atqui res ſenſibiles non pertinent ad Dei cultum, & regnum; nam Jo: 4. *Spiritus eſt Deus; & eos, qui adorant eum, in ſpiritu, & veritate oportet adorare*. Et Rom. 14. *Non eſt regnum Dei eſca, & potus*: igitur ſignum ſacramentale non congruè dicitur, eſſe ſenſibile,

Diſtinguo minorem: Res ſenſibiles non ſpectant ad Dei cultum, & regnum ſi conſiderentur dumtaxat ſecundùm ſuam naturam, ut ſunt in ſeipſis, concedo: ſi ſpectentur quatenus ordinantur ad ſignificandas res ſpirituales, in quibus cultus, ad regnum Dei conſiſtit, nego: Nam, ut inquit Apoſtolus 1. ad Timoth. 4. *Corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt*; ſinimirum non habeat ordinem ad ſpirituale. Enim verò quidnam prodeſt jejunium, & abſtinentia, de quibus ſermonem inſtituit Apoſtolus, ſi ſpectentur dumtaxat, ut corpus exercent? Modicum quidem conferunt ad ſalutem: ſed ad id plurimùm deſerviunt, quatenus ordinantur ad finem ſpiritualem; nam monebat idem Apoſt. ad Rom. 12. *Obſecro vos fratres per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra, hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum*.

Hinc Tertull. mirum in modum Chriſtiani corporis impenſa Deo obſequia, & ad ſalutem animæ emolumenta ſic effert lib. de Reſurrect. Carnis c. 8. Videamus, inquit, nunc de propria etiam Chriſtiani nominis forma, quanta huic ſubſtantiæ frivolæ ac ſordidæ, apud Deum prærogativa ſit: & ſi ſufficeret illi, quod nulla omnino anima ſalutem poſſit adipiſci, niſi dum eſt in carne, crediderit: adeo caro ſalutis eſt caro, de qua cùm anima Deo allegitur, ipſa eſt quæ efficit, ut anima allegi poſſit. Sed, & caro abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima conſecretur. Caro ſignatur, ut & anima muniatur. Caro manus impoſitione adumbratur, ut, & anima ſpiritu illuminetur. Caro corpore, & ſanguine Chriſti veſcitur, ut, & anima Deo ſaginetur, Non poſſunt ergo ſeparari in mercede, quas opera conjungit: Nam & ſacrificia Deo grata, conflictationes dico animæ, jejunia, & ſeras, & aridas eſcas, & appendices hujus officii ſordes, caro de proprio ſuo incommodo inſtaurat. Virginitas quoque, & viduitas, & modeſta in occulto matrimonii diſſimulatio, & una notitia ejus, de bonis carnis Deo adolentur, „

Certum aſt igitur res ſenſibiles, & corporeas plurimùm inſervire ad ſalutem inſtaurandam; ac ſubinde recto ordine Chriſtum Dominum inſtituiſſe ſacramenta in rebus ſenſibilibus, ut eſſent ſigna gratiæ inviſibilis.

Quam utique veritatem luculenter expendit S. Bernar. ſer. 1. in Cœna Domini *n*. 2. Sacramentum, inquit, dicitur ſacrum ſignum, ſive ſacrum ſecretum; multa ſiquidem fiunt propter ſe tantùm: alia verò propter alia deſignanda, & ipſa dicuntur ſigna, & ſunt. Ut enim de uſualibus ſumamus exemplum: datur annulus abſolutè propter annulum, & nulla eſt ſignificatio: datur ad inveſtiendum de „

„ hære-

„ hæreditate aliqua, & ſignum eſt: ita ut „ jam dicere poſſit qui accipit; annulus „ non valet quidquam, ſed hæreditas eſt, „ quam quærebam. In hunc itaque mo- „ dum appropinquans paſſioni Dominus, „ de gratia ſua inveſtire curavit ſuos, ut „ inviſibilis gratia ſigno aliquo viſibili præ- „ ſtaretur: ad hoc inſtituta ſunt omnia „ ſacramenta, &c.

Dices ſecundò: S. Auguſt. lib.2. de liber. arbit. c. 11. ait: *Species quorumlibet corporum, ſine quibus rectè vivi poteſt, minima bona ſunt*. Sed ſacramenta non ſunt minima bona, nec ſine illis rectè vivi poteſt: ergo non ſunt ſpecies corporum, ſeu res ſenſibiles.

Reſpondeo S. Auguſtinum nihil aliud ſignificare, quàm quòd ſpecies corporum ut ſunt in ſua natura, ſeu ſpectata ſecundùm vim, & proprietates naturæ ſuæ, ſunt equidem minima bona, concedo: ut aſſumuntur ad ſignificanda ſpiritualia, & inſerviunt iis aſſequendis, quæ ſunt maxima bona, nego.

Dices tertiò: Nicolaus Summus Pontifex, ut refertur q.27. c.2. decrevit, quòd ſufficiat ſecundùm legem ſolus conſenſus ad matrimonium, de quorum conjunctionibus agitur; ſed conſenſus non eſt quid ſenſibile: ergo ad ſacramentum matrimonii non requiritur aliquid ſenſibile.

Diſtinguo majorem: Solus conſenſus partium contrahentium per aliquod ſignum externum declaratus ſufficit ad matrimonium etiamſi non adſit conſenſus parentum, nec carnalis copula, aut alia ejuſmodi, concedo: conſenſus ſolus nullo ſenſibili ſigno declaratus, nego: Et ſimiliter diſtincta minore, neganda eſt conſequentia; nam ad matrimonium requiritur, ut contrahentium, conſenſus exteriori ſigno manifeſtetur, putà verbis, actibus, aut nutibus ſenſibilibus, ut conſtat ex c. *Cùm apud, &c. de ſponſalibus*. Nec aliud certè voluit Sum. Pontifex, cùm ait, quòd conſenſus ſolus matrimonium efficiat: hæc enim profert, ut „ excludat neceſſitatem copulæ carnalis: „ quia, inquit, conſenſus cohabitandi, & „ individuam vitæ conſuetudinem retinen- „ di interveniens conjuges facit.

Dices quartò: Contritio eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ, & corpus Chriſti efficit ſacramentum Euchariſtiæ: ſed illa non ſunt ſenſibilia: igitur ſacramentum non neceſſariò debet eſſe ſenſibile.

Diſtinguo minorem: Iſta non ſunt ſenſibilia per ſe, concedo: per aliud, nego: nam per accuſationem peccatorum, per tunſionem pectoris, per lachrymas, & gemitus, & alia ſimilia externa, contritio declaratur, ac manifeſtatur; quemadmodum corpus Chriſti manifeſtatur per conſecratas ſpecies Euchariſticas; ac proinde neganda eſt conſequentia.

Confirmatur hæc reſponſio; quia tria in ſacramento diſtinguenda ſunt, nempe res tantùm, ſacramentum tantùm, & res ac ſacramentum ſimul. Res tantùm ſignificatur, & non ſignificat; ac ſubinde poteſt eſſe inſenſibilis, quæ per ſenſibilia manifeſtetur, ac ſignificetur: ſignum tantùm eſt id quod aliud notificat, hocque neceſſariò debet eſſe ſenſibile: ex his autem duobus integrum perficitur ſacramentum; non quidem integritate ſignificationis, quòd ſolùm pertineat ad materiam, & formam ſenſibilem; ſed integritate perfectionis; quia ſignum non habet completam, ac perfectam ſignificationem, quando non adeſt res ſignificata.

Non diffiteor tamen Deum ſtatuere potuiſſe aliquid merè ſpirituale, putà ſolam mentalem Chriſti D. paſſionis meditationem, piam cogitationem, affectum mentis in Deum, internam delictorum deteſtationem, in peccati remedium, & efficax gratiæ conferendæ ſignum. Verùm dico, quòd iſta non forent propriè dicta ſacramenta; hæc enim non ſolùm ſunt peccati remedia; ſed etiam Religionis cæremoniæ, divinæ voluntatis erga nos dilectionis argumentum, & noſtri cultus erga Deum pignora. Unde hìc nobis non eſt ſermo de mediis, quæ Deus inſtituere potuiſſet ad gratiam Angelis impertiendam, ſed de mediis à Deo præſcriptis ad reſtituendam, & conf endam hominibus gratiam.

CONCLUSIO TERTIA.

Sacramentum eſt ſignum practicum Sanctitatis, non legalis, & externæ: ſed internæ: non futuræ, ſed præſentis, & in ipſo ſuſcipiente. Hæc concluſio tres habet partes, quarum *prima* communis eſt apud Theoloros, nempe quòd Sacramentum ſit ſignum practicum, id eſt, effectivum, ſive moraliter, ſive phyſicè illius gratiæ, quam ſignificat; eſtque definita in Conc. Florent. in decr. unionis, ubi hoc ſtatuitur diſcrimen inter ſacramenta veteris, & novæ legis, quòd

illa

illa non cauſabant gratiam, ſed eam ſolam per paſſionem Chriſti dandam eſſe figurabant: hæc verò noſtra & continent gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt. Similiter Concilium Trid. ſeſſ. 7. can. 6. ita decernit: *Si quis dixerit ſacramenta novæ legis non continere gratiam, quam ſignificant, & gratiam iſtam non ponentibus obicem non conferre, quaſi ſigna tantùm externa ſint, acceptæ per fidem gratiæ, vel juſtitiæ, & notæ quædam Chriſtianæ profeſſionis, quibus apud homines diſcernuntur fideles ab infidelibus, anath. ſit.*

Quam utique veritatem ex Scripturæ ſacræ, & SS. Patrum oraculis confirmare licet: nam paſſim aſſeritur ſacramentum novæ legis habere vim cauſandi gratiam, & remittendi peccata: Sic Jo: 3. Chriſtus Dom. ait: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto non poteſt introire in regnum Dei*, ubi regeneratio ſpiritualis, quæ fit per gratiam baptiſmo, & Spiritui ſancto, tamquam cauſæ tribuitur; Spiritui S. quidem, tamquam cauſæ principali, baptiſmo verò tamquam inſtrumentali; unde S. Auguſt. tract.80. in Jo: *Quæ eſt tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?* Cui ſubſcribit S. Leo ſer.4. de Nativitate, ubi ait: *Omni homini renaſcenti aqua baptiſmatis inſtar eſt uteri Virginalis, eodem Spiritu replente fontem, qui replevit & Virginem; ut peccatum, quod ibi evacuavit ſacra Conceptio, hic ſolvat ablutio.* Idem dicendum de aliis Sacramentis, ut fuſiùs probabimus infrà, dum ſacramentorum efficacitatem expendemus.

Secunda pars, nempe quòd ſacramentum propriè dictum conferre debeat ſanctitatem internam; Probatur contra quoſdam Theologos, *vel* negantes cum *Cano* in relectione de Sacrament. par. 1. eſſe de ratione ſacramenti, quòd conferat ſanctitatem internam, ſed ſufficere quòd conferat aliquam ſanctitatem, ſub disjunctione nempe, aut legalem, & externam, aut Evangelicam, & internam: *vel* aſſerentes cum *Suarez* diſp.1. ſect.2. quòd ad rationem ſacramenti requiratur ut conferat aliquam ſanctitatem ſaltem legalem, & ſignificet veram, & Evangelicam juſtitiam. Probatur inquam *Primò*, quia ad rationem ſacramenti requiritur ſignificatio, quæ ipſum diſtinguat ab eo omni quod non eſt ſacramentum: ſed ſanctitas legalis, & imperfecta non diſtinguit ſacramentum ab omnibus, quæ non ſunt ſacramenta: igitur ſacramentum non poteſt ſignificare ſanctitatem legalem, & externam. Major eſt evidens: ſacramentum enim debet eſſentialiter differre ab eis, cum quibus convenit in ratione ſignificandi rem ſacram, quæ tamen non ſunt ſacramenta. Minor verò probatur: nam in veteri lege plurima erant, quæ legalem ſanctificationem cauſabant, & ſignificabant, nec tamen erant ſacramenta, ut colligitur ex illo ad Hebr.9. ubi Apoſtolus loquens de veteri lege, ait: *Juxta quam munera, & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem, ſolummodo in cibis, & in potibus, & in variis baptiſmatibus, & juſtitiis carnis ad tempus correctionis*: nemo autem dixerit omnes illas cæremonias, ablutiones, & juſtitias carnis, fuiſſe ſacramenta; ac proinde ratio ſacramenti non poteſt conſiſtere in ſola ſignificatione ſanctitatis legalis. *Secundò*, etiam in lege gratiæ plurima ſunt, quæ habent rationem cæremoniæ ſacræ, nec tamen ſunt ſacramenta; enim verò *Prima tonſura* eſt cæremonia ſacra, per quam homo cultui divino mancipatur, quæ proinde aliquam ſanctitatem confert, & ſignificat, nec tamen eſt ſacramentum. Similiter *aqua luſtralis*, & *ſignum crucis* cùm ſint cæremoniæ ſacræ, conferunt ſuſcipienti ſanctitatem aliquam, delent enim peccata venialia, & inſerviunt ad abigendas infeſtationes dæmonum ab anima; nec tamen ſunt ſacramenta; igitur ad rationem formalem ſacramenti non ſufficit, quòd ſignificet, & conferat aliquam ſanctitatem in genere, ſed requiritur quòd conferat aliquam ſanctitatem internam, in eo, qui ſacramentum ſuſcipit. Unde

Probatur tertia pars contra quoſdam Thomiſtas docentes ad rationem ſacramenti ſufficere, quòd ſignificet ſanctitatem aliquam de facto collatam per ſacramentum, dummodò præfiguret, ac præſignet veram ſanctitatem per aliud conferendam. Qua ratione contendunt ſacramenta Veteris legis veram habuiſſe rationem ſacramenti, & univocè cum ſacramentis Novæ legis convenire; quia illa ſignificabant gratiam per Chriſtum conferendam.

Probatur, inquam, primò (inquit Gonetus) ex S. Thoma q.60. ar.2. docente quòd *ſacramentum eſt ſignum rei ſacræ, in quantum eſt ſanctificans homines*, nempe ſuſcipientes ſacramentum, ut colligitur ex ſolut. ad 2. ergo cenſet de ratione ſacramenti eſſe,

quòd

quòd ſignificet perfectam ſanctitatem in actuali uſu, & ſuſceptione ſacramenti ſuſcipienti conferendam. Unde in 4. *diſt.* 1. *q.* 1. *ar.* 1. *quæſtione* 1. *ad* 3. docet ſerpentem æneum à Moyſe in deſerto juſſu Dei elevatum non fuiſſe ſacramentum; & rationem aſſignat dicens: *Quamvis ſerpens æneus eſſet ſignum rei ſacræ ſacrantis, non tamen in quantum ſacrans eſt actus: quia non ad hoc adhibebatur, ut aliquis ſanctificationis effectus perciperetur.*

Probatur ſecundò ex variis definitionibus, quas SS. Patres, ac ſacri Doctores proferunt de ſacramentis; nam S. Iſidorus lib.6. ethymologiarum, ſacramentum ſic definit: *Sacramentum eſt, per quod ſub tegumento rerum viſibilium divina virtus ſecretiùs ſalutem operatur.* Quam utique definitionem Gratianus 1. q.1. c.*Multi ſæcularium*, &c. tribuit S. Gregorio; illam verò S. Thomas in 4. diſt.1.q.1.attribuit S. Auguſtino. Reipſa quidem utriuſque dici poteſt, licèt quoad formam verborum ſit S. Iſidori: at divina virtus per ſacramenta ſeſe effundens, & explicans, ſalutem non operatur, niſi quatenus hæc gratiam ſanctificantem reverà ſignificant: igitur, &c. Idem conſtat ex definitione, quam tradit Hugo Victorinus lib.1. de ſacramentis par.9. c. 2. ubi ait: *Sacramentum eſt corporale elementum foris ſenſibiliter propoſitum, ex ſimilitudine repræſentans, ex inſtitutione ſignificans, & ex ſanctificatione continens inviſibilem, & ſpiritualem gratiam, &c.*

Ad idem conſpirat definitio, quam tradit Magiſter in 4.diſt.1.ubi ait: *Sacramentum eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma, eiuſdem gratiæ ſimilitudinem gerens, & cauſa exiſtens.* Unde concludit: Non ergo ſignificandi tantùm gratia ſacramenta inſtituta ſunt, ſed etiam ſanctificandi; quæ enim ſignificandi gratia tantùm inſtituta ſunt, ſolùm ſunt ſigna, & non ſacramenta: ſicut fuerunt ſacrificia carnalia, & obſervantiæ cæremoniales veteris legis, quæ numquam poterant juſtos facere offerentes; quia, ut ait Apoſtolus Hebr. 9. „Sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificabat ad emundationem carnis, non animæ.“

Tandem id etiam patet ex definitione Cathechiſmi S. Pii V. ubi dicitur: *Sacramentum eſt inviſibilis gratiæ ſignum viſibile ad noſtram juſtificationem inſtitutum.* Conſtat igitur ex his definitionibus, quòd ſacramentum debeat formaliter ſignificare ſanctitatem veram in ſuſcipiente; vera autem ſanctitas ea eſt, quæ per gratiam confertur: igitur, &c.

Probatur inſuper: Nam (inquit Hiquæus in Commentario ad præfatum locum Doctoris:) Omnia, quæ in lege veteri fiebant, ſignificabant gratiam per Chriſtum conferendam, quia 1. *ad Corinth.* 2. *omnia ipſis in figura contingebant*, & ad Coloſſ. 2. ait Paulus *legem fuiſſe umbram futurorum*: illa autem omnia non fuerunt ſacramenta: ergo ſignificare ſanctitatem per aliud conferendam, non eſt ratio conſtitutiva ſacramenti.

Confirmatur, Agnus Paſchalis, & manna ſignificabant Euchariſtiam, tranſitus maris rubri erat figura gratiæ baptiſmalis, ſerpens æneus paſſionis Chriſti, & Redemptionis humanæ: *Omnes*, inquit Apoſtolus, *in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari, & omnes eamdem eſcam ſpiritualem manducaverunt.* Item omnia ſacrificia, oblationes, expiationes legis, ſignificabant gratiam ſacramentalem per Chriſtum conferendam, ut docent Florent.*in decreto unionis*, Trid. *ſeſſ.* 7. *de ſacramentis in genere*, non fuerunt tamen ſacramenta: ſic ſacrificium Abel, Abraham, & Melchiſedech, conjugium primorum parentum, miſſio columbæ ſuper Chriſtum baptizatum, ſignificabant Spiritum S. ſicut & ignis deſcendens ſuper Apoſtolos. Idem patet de cruce, & multis aliis cæremoniis in lege nova inſtitutis, quæ tamen non ſunt ſacramenta, ut omnes admittunt.

Reponunt, ſufficere ad Sacramentum, quòd inſtituatur ad cultum Religionis, & ſignificet veram ſanctitatem.

Contra primò, ſacrificia legis naturæ totum hoc habebant, non fuerunt tamen ſacramenta, ut ipſi concedunt. Antecedens patet de ſacrificio Abel, qui ſicut geſſit figuram Chriſti, ita etiam ſacrificium ipſius, quod fuit placitum Deo, figura fuit ſacrificii Chriſti. Idem patet de oblatione Iſaac, & vervecis, quem Deus ſubſtituit, in quibus paſſio Chriſti figurabatur.

Secundò: Crux, & multæ cæremoniæ legis novæ, ut exorciſmus, inſufflationes, ſignificant gratiam per Chriſtum collatam, & victoriam contra dœmonem, ſunt etiam inſtituta in cultum: ergo in his duobus etiam conjunctim ſumptis non conſiſtit ratio ſpecialis ſacramenti.

Tertiò Sacramentum eatenus ſpectat ad cultum Dei, quia eſt uſus rei materialis, & externæ aſſumptus ad effectum ipſius cultus, quem ſignificat: ſed effectus cultus divini, ad quem ſignificandum aſſumitur Sacramentum, eſt hominis ſignificatio: igitur, &c. Major conſtat. Minor verò probatur: Triplex in genere eſt uſus rei materialis aſſumptus ad effectum cultus Dei ſignificandum. *Primus* eſt, quando offertur Deo immediatè, vel mediatè in atteſtationem excellentiæ ſuæ, & ſubjectionis creaturæ ad ipſum, ut ſunt oblationes, ſacrificia, templa, altaria, decimæ, & hujuſmodi. *Secundus* eſt, quando aſſumitur aliquid divinum in noſtrum uſum, in quo ſubjicit ſe homo Deo: ſic ordinariè contingit in juramento, quando aſſumitur Dei nomen ad confirmandam veritatem, & ſic ſubjicitur homo Deo, tamquam primæ regulæ veritatis, ex cujus reverentia operatur. *Tertius* modus contingit, quando aſſumitur aliquid divinum ad noſtram ſanctificationem, ut homo magis diſpoſitus, & idoneus reddatur, ut ei ſerviat, & hic uſus eſt ſacramentorum: ergo ſacramenta eatenus faciunt ad uſum Religionis, quatenus ſanctificant hominem: ſed non ſanctificarent hominem, niſi cauſarent ſanctitatem in ipſo: ergo hanc cauſare ſpectat ad eſſentiam ſacramenti, quatenus ex ſua inſtitutione facit ad cultum Religionis, & ſecundùm hanc rationem tantùm eſt diverſus uſus eorum & particularis, ut diſtinguuntur à ſacrificio, & aliis, quæ inſtituta ſunt in cultum Religionis.

Reponunt ſecundò, de ratione ſacramenti eſſe, ut quidem ſignificet ſanctitatem veram, & ſimpliciter; & ſaltem cauſet ſanctitatem ſecundùm quid, nempe legalem.

Contra, Sanctitas legalis eſt tantùm ſanctitas exterior corporis, quam conferebant legalia, ut ſanctificati poſſent ingredi templum, & admitti ad ſacrificium, ut ex S. Auguſtino obſervat Magiſter ſent. diſt. 1. his verbis: *Nihil aliud intelligo per inquinationem, quam lex mundat, niſi contactum mortui hominis, quem qui tetigerat, immundus erat ſeptem diebus, ſed purificabatur ſecundùm legem die 3. & 7. & ita mundus erat, & ut jam intraret in templum*: igitur in ordine ad talem ſanctitatem legalem non deſumitur ratio Sacramenti: Sacramentum enim ex nominis ethymologia dicitur, quaſi *ſacrans mentem*, ſeu *ſacratio mentis*: ſacrificia autem veteris legis nullatenus ſacrabant mentem: ſed dumtaxat corpus mundabant, ut docet S. Paulus ad Hebr. 9. his verbis: *Si ſanguis hircorum, & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, quantò magis ſanguis Chriſti, qui per Spirit. ſanctum, ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis? &c.* Quibus verbis Apoſtolus diſcrimen ſtatuit inter ſacramenta veteris, & novæ legis, quòd illa tantùm conferebant ſanctitatem corporis, hæc verò animæ. Unde immunditia legalis non habuit alium effectum, quàm eum, quem habet excommunicatio, & aliæ irregularitates, quibus quis excluditur à ſacramentorum perceptione, adminiſtratione, Eccleſiæ ingreſſu, &c. ac proinde abſolutio ab illis non eſt verum ſacramentum.

Dices: Concilium Florent. & Trident. nec-non & plurimi è SS. Patribus, ſacramenta veteris legis appellant ſacramenta ſine ulla limitatione, aut diſtractione: ergo ſupponunt illa veram habuiſſe rationem ſacramenti, ac univocè cum ſacramentis novæ legis convenire.

Nego antecedens: Nam ſufficienter SS. Patres, ac Concilia hanc limitationem declarant, cùm ajunt ſacramenta veteris legis non cauſare gratiam ſanctificantem: ſic enim ſufficienter notificant illa ſacramenta non habuiſſe veram rationem ſacramenti, nec univocè, ſed dumtaxat æquivocè cum noſtris ſacramentis convenire.

Dices ſecundò: Plurima ſunt ſigna practica gratiæ, quæ non ſunt ſacramenta: igitur ſacramentum non habet id peculiare, quòd ſit ſignum practicum gratiæ. Probatur antecedens: *Lignum vitæ* in Paradiſo ſignificabat gratiam; nam ex S. Auguſt. lib. 2. de peccatorum meritis, c. 21. *Myſtica demonſtrabat ſignificatione, quid per ſapientiam, cujus figuram geſtabat, conferretur animæ rationali, ut alimento ejus vivificata, nequaquam in labem, mortemque nequitiæ verteretur*: atqui lignum vitæ non erat ſacramentum propriè dictum. *Item* immolatio Iſaac ſignificabat Paſſionem Chriſti. *Similiter* columba in caput Chriſti deſcendens, ſignificabat præſentiam Spiritus S. ſed hæc non erant ſacramenta; igitur id non debet cenſeri ſacramentum, quod eſt ſignum practicum gratiæ.

Nego conſequentiam: Nam differentia ſacramenti propriè dicti, de qua agimus, non eſt quælibet ſignificatio gratiæ ſanctifican-

can-

cantis, ſed gratiæ ſanctificantis hominibus applicatæ, dum uſus externi ſigni applicatur: qualia non erant præfata ſigna, quę ſignificabant gratiam per uſum externi ſigni quibuslibet hominibus, non autem uni dumtaxat applicandum.

Urgebis: Sunt etiam aliqua ſigna practica gratiæ, quæ illam præſentem ſignificant per uſum ſigni applicatam; nec tamen ſunt ſacramenta: igitur, &c. Patet antecedens ex verbis, quibus uſus eſt Chriſtus D. cùm Lucæ 7. Magdalenæ ait: *Remittuntur tibi peccata tua*. Similiter cùm Joan. 20. dixit Apoſtolis: *Accipite Spiritum ſanctum, &c.* Verba enim illa ſignificabant gratiam præſentem, quæ conferebatur ex vi ſignificationis verborum.

Reſpondeo negando antecedens; illa enim verba, non ſignificabant gratiam practicè, ſed tantùm demonſtrativè; maximè ea quibus Chriſtus Magdalenam allocutus eſt; illa enim non erant ſigna practica, ſed demonſtrativa gratiæ per pœnitentiam, & amorem perfectùm cauſatæ: itaut ad ejus gratiæ productionem neceſſarium non fuerit uti alio medio extraordinario, quàm fidei, & pœnitentiæ; quod indicant verba ſubſequentia: *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multùm*, &c. Unde S. Gregorius homil. 25. in Evangelia, ait: *Amando veritatem, lavit lacrymis maculas criminis, & vox veritatis impletur qua dicitur: dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multùm*, &c. Ad ſecundum dico reverà quidem, quando Chriſtus Joan. 20. illa verba protulit, conceſſum fuiſſe Apoſtolis Spiritum ſanctum; nihilominus verba iſta non fuiſſe ſacramentalia; nam ad rationem ſacramenti non ſufficit, quòd ſignificet gratiam practicè, reſpectu quorumdam dumtaxat, & tranſitoriè: ſed neceſſum eſt ut iſtud ſignificet permanenter reſpectu totius communitatis, & ſocietatis, in cujus ſacram confæderationem inſtitutum eſt, & cujus uſus fiat per determinatum miniſtrum in ipſa ſocietate. Quod utique præfatis verbis non convenit; ſemel enim dumtaxat dicta ſunt, idque tantùm à Chriſto D. & directa ad ſolos Apoſtolos.

CONCLUSIO QUARTA.

Sacramentum rectè definitur, *ſignum ſenſibile gratiam Dei, vel effectum Dei gratuitum ex inſtitutione divina efficaciter ſignificans, ordinatum ad ſalutem hominis viatoris*. Ita Doctor *diſt.* 1. *q.* 2. *num.* 6. cujus quidem definitionis veritas apparebit ex ſingularum illius particularum explicatione.

Primò itaque dicitur *ſignum*, in quo convenit non ſolùm cum ſacrificiis, ſed etiam cum aliis omnibus rebus determinatis ad aliud ſignificandum. *Secundò*, additur *ſenſibile*, hoc eſt, in materia ſenſibili inſtitutum propter rationes in ſecunda concluſione aſſignatas. Sequitur *ex inſtitutione divina*, cùm enim res, quæ ad ſacramentum uſurpantur, non ſint ſigna naturalia, nec naturalem habeant connexionem cum gratia, quam ſignificant, neceſſum eſt quòd ad id uſurpentur ab eo, qui poteſt ad illorum ſignorum poſitionem, & præſentiam, gratiam producere, qualis eſt ſolus Deus, aut Deus homo Chriſtus D. Subditur, *efficaciter ſignificans*, per quod à vera ratione ſacramenti arceantur non ſolùm ſacramentalia, quales ſunt cęremoniæ ſacrę, nec-non & aqua benedicta, &c. ſed etiam ſacramenta veteris legis, quæ gratiam non conferebant ſuſcipientibus, ſed tantùm figurabant. Additur *aut effectum Dei gratuitum*, ut nempe ſacra Euchariſtia comprehendatur ſub ſacramentis; convenit enim Euchariſtia cum reliquis ſacramentis in eo quòd ſit ſignum rei ſacræ, ſive gratiæ inviſibilis, prout hæc ſignificat bonum aliquod naturæ ſuperadditum inſtitutum ad hominis ſalutem, ſive ſanctificationem; differt autem in principali ſignificato, quia cętera ſacramenta ſignificant gratiam accidentalem animæ inhærentem; hoc verò ſignificat gratiam ſubſtantialem, & gratiarum omnium Authorem, & fontem. Inſuper cætera ſacramenta conſiſtunt in uſu, Euchariſtia autem, etiam dum actualiter non ſumitur, conſervat rationem ſacramenti, ut docet Concilium Trid. ſeſſ. 13. cap. 3. his verbis: *Commune hoc quidem eſt ſanctiſſimæ Euchariſtiæ cum cæteris ſacramentis, ſymbolum eſſe rei ſacræ, & inviſibilis gratiæ formam viſibilem: verùm illud in ea excellens, & ſingulare reperitur, quòd reliqua ſacramenta tunc primùm ſanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur, at in Euchariſtia ipſa ſanctitatis Author ante uſum eſt*.

Fateor tamen particulas iſtas, *gratuitus effectus*, ſalva definitionis bonitate omitti poſſe; nam per *gratiam* poteſt intelligi tum accidentalis, tum ſubſtantialis gratia: licèt majoris claritatis cauſa Doctor ſubtilis utram-

utramque gratiam diſtinctè expreſſerit: quia vocabulum *gratia* à Theologis uſurpari ſolet ad ſignificandam gratiam accidentalem.

Tandem dicitur ordinari ad ſalutem hominis viatoris: ſacramenta namque medicinæ ſunt. Sicut ergo medicina mortuis eſt inutilis, ſanis ac ritè valentibus ſuperflua, ſolis ægris neceſſaria: Illa pariter nihil proſunt damnatis, quibus nulla reſtat ſperanda ſalus; quippe cùm in inferno nulla ſit futura redemptio: Beatis eſſent ſuperflua, nulla ſiquidem in eis eſt curanda, nec pertimeſcenda infirmitas: ſed neceſſaria ſunt omnibus viatoribus, quorum nullus eſt mundus à ſorde, nullus pariter, qui ad æternam beatitudinem dum vivit, non ordinetur.

Dices. Euchariſtiæ ſacramentum ſuſcipi, & Miſſæ ſacrificium celebrari poteſt pro defunctis. *Diſtinguo*: Per modum ſuffragii, concedo; ſacramenti, nego: licèt enim per Miſſæ ſacrificium, & Euchariſtiæ ſuſceptionem poſſit viator compenſare injuriam Deo à defuncto dum viveret irrogatam, ſicque pro eo debitum ſolvere, & à pœnis eximere, nullus tamen eis valet aliqua ſacramenta miniſtrare; & ſi miniſtrarentur animæ in aſſumpto corpore apparenti, nihil prodeſſent, quippe cùm ſit in termino, nec capax ullius ampliùs meritorii operis, qualis eſt ſacramentorum ſuſceptio, dicente Domino: Ubi ceciderit arbor, ibi manebit. Et licèt non ſint in termino ſtatus; ſunt tamen in termino meriti, ac demeriti per mortem, dicente Domino: Operamini dum lucem (ideſt vitam) habetis, venit enim nox, (mors) in qua nemo poteſt operari.

Dices: illud non poteſt definiri, quod non eſt unum per ſe: at ſacramentum non eſt unum per ſe, ſed per accidens: igitur nullatenus eſt definibile.

Diſtinguo majorem. Quod non eſt unum per ſe, nec phyſicè, nec metaphyſicè, nec logicè, hoc eſt, quòd non conſtituitur ex materia, & forma, nec ex genere, & differentia, nec aliquid in ſe complectitur, quod concipiatur per modum generis, & differentiæ, concedo: ſecus, nego. Unde ad minorem dico, ſacramentum equidem non eſſe unum per ſe phyſicè, aut metaphyſicè, ſed dumtaxat logicè; nam, ut ait Doctor ſuprà laudatus *num*. 7. Quemadmodum relatio eſt definibilis, licèt involvat fundamentum, & terminum: ſic & ſacramentum definibile eſt, licèt dicat relationem ſigni ad ſignificatum: Ita enim, *inquit*, eſt iſte conce- ,,
ptus per ſe unus apud intellectum, ſi- ,,
gnum ad placitum efficax, ſicut eſt con- ,,
ceptus paternitatis: & ſicut paternitas ,,
poſſet definiri propriè non obſtante non ,,
unitate per ſe ſubjecti, ſi paternitas eſſet ,,
in duobus ſubjectis, & illa ſubjecta po- ,,
nerentur in definitione ut additamenta; ,,
poneretur etiam correlativum paternita- ,,
tis: ita in propoſito. ,,
Unde ſubdit: Reſtringendo ergo defini- ,,
tionem ad *quid* propriè dictum extra ani- ,,
mam, iſta definitio non exprimit *quid* ſa- ,,
cramenti: ergo non poteſt eſſe definitio, ,,
eo modo, quo eſt ratio entis completi ,,
extra animam: ſed eo modo quo definitio ,,
exprimit unum conceptum per ſe in intel- ,,
lectu, ſive ille conceptus ſit rei extra, ,,
ſive rationis, bene poteſt definiri: & hoc ,,
modo tantùm definiuntur omnes inten- ,,
tiones Logicales: non enim ſignant quid- ,,
ditates extra animam, ſed tantummodò ,,
conceptus in anima, ſed per ſe unos. ,,
Et ſic habere definitionem ſufficit ad ſcien- ,,
tiam propriè dictam; alioquin Logica ,,
non eſſet ſcientia. In talibus definitio- ,,
nibus etiam invenitur genus, differen- ,,
tia, & proprium, eo modo, quo Lo- ,,
gicus loquitur de genere, differentia, ,,
& proprio: quia invenitur prædicatum ,,
in *quid*, & in *quale eſſentiale*, & in *quale* ,,
accidentale, convertibile; & ſic in ratio- ,,
ne prædicta ponitur *ſignum* ut genus: *ex* ,,
inſtitutione, & *efficax*, ut differentia: ,,
ſenſibile verò, ut fundamentum relatio- ,,
nis: *gratia* verò vel *effectus Dei gratuitus* ,,
ut correlativum. ,,

Fatetur ergo Doctor, quòd ſacramentum non poſſit propriè definiri definitione reali phyſica, aut metaphyſica, quæ ſupponat unum ens per ſe reale conſtans vel materia, & forma, vel genere, & differentia, hac enim ratione ſacramentum non eſt unum; ſed dumtaxat definitione intentionali ſeu Logica, quæ fiat per aliquid ſe habens ad modum generis, & differentiæ.

Vel aliter *diſtinguo minorem*: Sacramentum non eſt unum per ſe, ſi ſpectetur phyſice, ratione naturalis entitatis, & materialiter, concedo: ſi moraliter, ut inſtrumentum artificiale divinum, & ſupernaturale medium ad homines ſanctificandos inſtitutum à Deo, nego. Nam etſi conſtet pluribus diviſis, & diverſi generis materialiter, eſt tamen

unum

unum per ſe formaliter: quia formam unam habet, putà ſignificationem gratiæ ſanctificantis: ſicut etſi domus conſtet multis entibus diverſi generis, lapidibus, ferro, lignis, materialiter; eſt tamen unum artefactum per ſe; quia formam unam habet, figuram habitationi commodam: ut etiam familia, Reſpublica, Civitas, & ſimilia.

Dices ſecundò: Quod non eſt reale, non definitur propriè: ſacramentum ratione formæ non eſt reale quid; ea quippe forma ſolùm eſt ſignificatio ex inſtituto, quæ relatio rationis eſt, ut docet Doctor loco ſuprà laudato.

Diſtinguo majorem: Si non ſit reale fundamentaliter, concedo: ſi non ſit reale formaliter, nego: civitas enim etſi formam non habeat realem, non deſinit eſſe reale id, quod definiri poteſt: quia fundamentum ejus eſt reale. Idem dicas de ſacramento, cujus relatio ſigni ad ſignificatum licèt non ſit realis; quia eſt ſignum ex inſtituto, tamen cùm res, & verba, ex quibus conſtat, ſint realia, hac ratione poteſt definiri.

Dices tertiò, Quod poteſt definiri, dicitur reponi in aliqua categoria: atqui nulla poteſt aſſignari categoria, in qua reponi poſſit ſacramentum: ergo, &c.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Si ſit ens per ſe, nempe ſubſtantia, vel aliud abſolutum, concedo: ſi ſit ens per accidens, ſubdiſtinguo: ens per accidens, quod componitur ex ſubjecto, & accidente, tranſeat; de hoc enim controvertunt Philoſophi: ens per accidens artificioſum, quod conſtituitur ex diverſis entibus, ſive realiter, ſive intentione tantùm unitis, nego. *Deinde*, conceſsa minore, neganda eſſet conſequentia, quia ſacramentum eſt ens artificioſum, quod conſtituitur ex pluribus entibus intentione tantùm unitis.

COROLLARIUM.

EX his apparet inanes eſſe, ac omnino rejiciendas omnes definitiones, quas hæretici tradere ſolent, ac propugnare, maximè Sacramentarii, Lutherani, Anabaptiſtæ, & Calviniſtæ.

Sacramentarii quorum princeps videtur Caroloſtadius quidam Vvitembergæ Archidiaconus, à quo Lutherus lauream doctoralem acceperat; qui partes, & doctrinam Lutheri initio quidem propugnavit, ſed impatienter ferens ſibi anteponi Lutherum, ab eo prorſus defecit, & novæ ſectæ parens dici voluit, nempe Sacramentariorum. Is autem ſacramenta nihil aliud eſſe vult, quàm ſigna, & notas Chriſtianæ profeſſionis, quibus à Judæis, & Paganis diſcernimur; ut olim toga Romanos à Græcis palliatis diſcernebat; & jam varia veſtium genera non ſolùm diſtinguunt varias nationes, ſed & varios Civium, ac Religioſorum Ordines, ſicut teſſeræ, & vexilla milites.

Verùm refelluntur, quia iſte ſecundarius eſt, non verò primarius ſacramentorum effectus; unde Scriptura non aſſignat eum Euchariſtiæ, Baptiſmo, alteriſve ſacramentis effectum, ut diſtinguant Chriſtianos, ſed quòd juſtificent, mundent, ſalvent, & vitam æternam, ac immortalem tribuant. *Secundò*, ſi ſacramenta ſolùm eſſent notæ diſtinctionis Chriſtianorum, ad ea ſufficeret hominum inſtitutio, nec opus eſſet Chriſti Paſſione; ſed hac opus fuit. Ideo dicuntur à Patribus è perfoſſo Chriſti latere ſub ſanguinis, & aquæ figura profluxiſſe. Unde S. Auguſtinus tract. 126. in Joannem ſignanter obſervat Evangeliſtam Chriſti lateris transfixionem non abſque myſterio ſic expreſſiſſe: *Unus militum lancea latus ejus aperuit*; nam, inquit S. Auguſtinus, *vigilanti verbo uſus eſt Evangeliſta, ut non diceret, latus ejus percuſſit, aut vulneravit, aut quid aliud; ſed aperuit, ut illic quodammodò vitæ oſtium panderetur, unde ſacramenta Eccleſiæ manarunt, ſine quibus ad vitam, quæ vera vita eſt, non intratur.* Tertiò tandem, ſi ſacramenta nihil aliud eſſent, quàm ſigna, quibus ab infidelibus diſcernimur, ſequeretur Symbolum fidei poſſe dici ſacramentum; ſiquidem per ejuſmodi fidei profeſſionem à Judæis, & Paganis diſtinguimur.

Lutherani cum Luthero lib. de captivitate Babylonica c. ultim. dicunt quòd *Sacramentum eſt divina promiſſio exteriori ſigno annexa*; vel, ut ajunt in Confeſſione Auguſtana art. 13. *Sacramenta dicuntur ſigna voluntatis Dei erga nos ad excitandam in ſuſcipientibus fidem, ut credant promiſſionibus, quæ per ſacramenta exhibentur.*

Verùm, utraque definitio rejicitur: Prima quidem, quia ſacramenta ſecundùm SS. Patres ſunt ſigna, & ſymbola alicujus effectus per ejuſmodi ſigna collati; & qui ſacramentum recipit, dicitur recipere ſignum, non verò promiſſionem Dei: & ſubinde ſacramenta non ſunt ipſæ Dei promiſſiones, aut res à Deo promiſſæ, ſed potiùs

externa ſigna promiſſionem habent gratiæ annexam.

Deinde. Si in ea promiſſione annexa ſigno externo conſtituenda eſſet ratio ſacramenti, excluderentur à ratione ſacramenti, tum Baptiſmus, tum Euchariſtia; nam in his verbis, *Ego te baptizo, &c.* nulla habetur gratiæ promiſſio, ſicut nec in his verbis, *Hoc eſt corpus meum*. Secunda pariter reſpuitur; nam ſi ſacramenta ſint ſigna ad excitandam fidem prærequiſita in ſuſcipientibus, ut credant promiſſionibus, quæ per ſacramenta exhibentur, ſequitur quòd fruſtra baptizarentur infantes, & amentes, quia non poſſunt actum fidei producere; attamen Lutherani adversùs Anabaptiſtas infantium baptiſma propugnant.

Melanctonis etiam definitio reſpuitur, qui in examine eorum, quæ audiuntur ante ritum publicæ ordinationis tit. de ſacramentis, ait. *Sacramentum in novo Teſtamento, ut Eccleſia loquitur, eſt ritus divinitus inſtitutus additus promiſſioni Evangelio traditæ, ut ſit teſtimonium, & pignus adhibitæ, & applicatæ promiſſionis gratiæ*; Vel ut breviùs definit in Apologia Confeſſionis Auguſtanæ, *Sacramenta ſunt ritus, qui Dei mandatum habent, & quibus addita eſt promiſſio gratiæ*. Refellitur, inquam, hæc definitio. Primò, quia vult Melancton, Dei mandatum ad ſacramenta neceſſarium, haberi in Scripturis: illud autem eſt falſum, quia Circumciſio, Baptiſmus, & Euchariſtia, quæ hæretici vera ſacramenta admittunt, inſtituta fuerunt longè priùs, quàm ſcriptis mandarentur.

Deinde, Si ſacramentum neceſſariò deberet eſſe teſtimonium, & pignus exhibitæ; & applicatæ promiſſionis gratiæ, ſequeretur ejuſmodi teſtimonia ſæpe eſſe mendacia; nam ad Baptiſmum poſſet quis fictè accedere, & Chriſti corpus indignè accipere, in quibus caſibus non poteſt dici gratiæ promiſſio ipſi applicata. Inſuper docent Lutherani, hæc teſtimonia dari ad confirmandam, vel excitandam fidem; conſtat autem, quòd etſi parvuli ſint capaces ſacramentorum; nondum tamen poſſunt uti aliquibus teſtimoniis, ut eorum fides excitetur, vel confirmetur.

Anabaptiſtæ contendunt ſacramenta nihil aliud eſſe, quàm *allegorias, ſigna, & figuras virtutum, & bonorum operum, Chriſtianæ vitæ, & inſtituti ſpiritualis*. Sic baptiſmus, inquiunt, eſt tantùm figura ſignificans Chriſtianos debere dura, & adverſa ſuſtinere pro Chriſto, quaſi merſio Baptiſmi ſignificet tantùm mortem, qua peccato, & mundo mori debemus; emerſio autem ex aqua Reſurrectionem, quia S. Spiritus ope reſurgere debemus ad novam omninò vitam: Euchariſtia autem nos admoneat ſolùm concordiæ inter fideles ſervandæ, juxta illud 1. Cor. 10. *Sumus unum corpus, qui de uno pane participamus*.

Refellitur autem hæc definitio; iſte enim ſacramentorum uſus non eſt præcipuus, nec primarius, qui poteſt ex hominum inſtitutione procedere.

Deinde, Si ſacramenta eſſent tantùm figuræ bonorum operum, & morum, conſequens eſſet, quòd forent dumtaxat ſigna futurorum, non verò præteritorum, & præſentium: ſed hoc falſum eſt, baptiſmus enim eſt ſignum præteritæ Chriſti mortis, ſepulturæ, & Reſurrectionis, ut legimus ad Rom. 9. eſt etiam ſignum præſentis peccatorum ablutionis, juxta illud Act. 22. *Baptizare, & ablue peccata tua*. Pari ratione Euchariſtia eſt ſignum rememorativum Paſſionis Chriſti, juxta illud 1. Cor. 11. *Hoc facite in meam commemorationem*. Eſt etiam ſignum demonſtrativum inhabitationis ſpiritualis Chriſti in nobis, nam ipſe Joan. ait: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*.

Tandem *Calvinus* lib. 4. Inſtitut. c. 14. ſect. 1. definit ſacramentum duobus modis; Primò quidem latiùs ſic: *Sacramentum eſt ſymbolum externum, quo benevolentiæ erga nos ſuæ promiſſiones conſcientiis noſtris Dominus obſignat ad ſuſtinendam fidei noſtræ imbecillitatem: & quo nos viciſſim pietatem erga Deum noſtram tam coram eo, & Angelis, quàm apud homines teſtamur*. Breviorem autem definitionem mox ſubjicit, cùm ait: *Sacramentum eſt divinæ in nos gratiæ teſtimonium externo ſigno confirmatum, cum mutua noſtræ erga ipſum pietatis teſtificatione*.

Verùm refellitur utraque hæc definitio: *Primò*, quia inde ſequeretur, quòd Eccleſiæ miniſter neminem baptizare poſſet abſque periculo profanationis Baptiſmi: quia nemo poteſt adhibere ſigillum promiſſionum Dei, niſi certò ei conſtet, cui factæ ſint illæ promiſſiones, quemadmodum nullus poteſt juramento aliquid affirmare, niſi de eo certus ſit: ſed Eccleſiæ miniſtri non poſſunt eſſe certi, cuinam factæ ſint promiſſiones æternæ prædeſtinationis, quarum ſigillum

lum Calvinus ait eſſe ſacramentum, nullus enim abſque ſpeciali revelatione poteſt eſſe certus de ſua, vel alterius prædiſtinatione.

Secundò, Calvinus admittit legitimum baptiſmum in Eccleſia Romana, in qua tamen negat ulloseſſe prædeſtinatos. *Inſuper* illa Calvini aſſertio pluribus falſis propoſitionibus innititur: Primò quòd per gratiam promiſſam intelligatur gratia prædeſtinationis: tum quia falſum eſt gratiam illam prædeſtinationis in Scripturis cuiquam promitti, cùm nullus ſciat utrùm amore, vel odio dignus ſit; tum quia ſequeretur ſacramentum nunquam recipi quantum ad gratiam, niſi in electis; cùm tamen certiſsimum ſit plures juſtos excidere à gratia in ſacramentis recepta, & damnari. Deinde falſum eſt, quòd talis gratia prædeſtinationis apprehendatur per fidem: ſequeretur enim parvulos in baptiſmo nunquam juſtificari, cùm habere non poſſent fidem, per quam talem promiſſionem gratiæ apprehendant. Denique falſum eſt, quòd ſacramentorum effectus locum habeant tantùm in Electis. Certum eſt enim, quòd etiam reprobi interdum per receptionem Sacramentorum juſtificentur.

Alias ſimiles Hæreticorum definitiones ſuperfluum judico hic referre, & refellere: quippe cùm ex dictis ſufficienter poſſint expugnari.

QUÆSTIO SECUNDA.

An, quæ, & qualis ſit materia Sacramentorum.

NOtandum primò, veteres quoſdam hæreticos extitiſſe nomine *Paulicianos*, qui omnem à ſacramentis materiam eliminabant, affirmantes eorum virtutem dumtaxat conſiſtere in verbis Chriſti D. Hinc dicebant eos baptizari, qui reciperent Evangelium, eo quòd Dominus in Evangelio dixerit: *Ego ſum aqua viva*: unde apud ipſos (ut refert Euthymius part. 2. Panopliæ, lit. 21.) qui ſacerdotum ordinem obtinebant, non *Sacerdotes*, ſed *Notarii* vocabantur. Ipſis è diametro opponuntur quidam ex recentioribus hæreticis, maximè Lutherani, & Calviniſtæ, qui rationem omnem, aut ſaltem præcipuam ſacramentorum efficaciam in materia reponendam eſſe exiſtimant.

Verùm utrumque vitioſum hoc extremum declinantes Catholici Doctores, affirmant ſacramenta novæ legis revera conſtare rebus ut materia, & verbis ut forma, ſed non omnes conveniunt invicem, quid per res, & verba propriè ſit intelligendum. Aliqui enim volunt iſta in rigore ſermonis, & juxta proprietatem vocum accipi, itaut per rem intelligeretur aliquid materiale, quod tangi, & videri poſſet; Per verbum autem intelligeretur id, quod exprimitur per organa vocalia, & auditu percipitur. Cujus ſententiæ præcipuus aſſertor videtur Durandus in 4. diſt. 1. qu. 3. ubi quamvis concedat omnia ſacramenta habere aliquam materiam; negat tamen illa omnia habere res ſenſibiles pro materia, maximè pœnitentiam, & matrimonium. Alii verò Theologi cenſent nomine rerum, intelligendum eſſe id quod magis confuſè ſignificat, ſive illud res ſit propriè dicta, ſive non; nomine autem verborum intelligendum eſſe id, quod magis diſtinctè eamdem gratiam ſignificat.

Cui ſententiæ imprimis adſtipulatur ſubtilis Doctor in 4. diſt. 3. qu. 2. num. 3. ubi cùm dixiſſet: „Advertendum eſt, quòd propriè loquendo de forma, prout eſt altera pars compoſiti, forma ſacramenti eſt ipſa relatio ſigni, qua formaliter eſt tale ſacramentum, & materia eſt totum fundamentum ipſius relationis, *ſtatim ſubdit*; „Verumtamen ſi in fundamento iſto ſint plura, ex quibus aliquo modo fit unum ſacramentum, quæ non æqualiter ſe habent, ſed alterutrum ſit quaſi prævium, & determinabile, alterum quaſi poſterius, & determinatio præcedentis: Primum poteſt dici quaſi materia, per quamdam ſimilitudinem ad materiam, & alterum forma: materiæ enim eſt præcedere ſecundùm originem, & determinari: formæ autem ſequi, & determinare. Similiter illud, quod principalius, & actualius poteſt dici forma reſpectu potentialioris: ſimiliter quod eſt ſpiritualius, poteſt dici forma reſpectu ejus, quod eſt minùs ſpirituale. Ita Doctor. Ex quibus ſequitur, quòd in ſacramentis ubi duo occurrunt eamdem rem conjunctim ſignificantia, illud, quod minùs perfectè, minùſque diſtinctè ſignificat, dicitur ſignificare ut res; ſive interim ſit res ſenſibilis, aut viſibilis propriè dicta, ſive non; quod autem perfectiùs, & diſtinctiùs ſignificat, dicitur ſignificare ut ver-

bum, ſive ſit verbum propriè dictum, ſive non.

Notandum ſecundò, quòd etſi Deus potuerit pro libito quaslibet res ſenſibiles, imò & ſpirituales pro ſacramenti materia deſignare, ita ut penes hominum libertatem relinqueret quodlibet voluiſſent ſignum adhibere ad conciliandam ſibi repromiſſam gratiam per applicationem alicujus exterioris ſigni ad eum finem aſſumpti, & applicati: nihilominus ex ſapienti ordinatione decrevit res certas, ac determinatas ad confectionem, & adminiſtrationem ſacramenti uſurpari. Unde hæc determinatio rerum ſacramentalium concipi poteſt facta duobus modis, nimirum vel *confuſè*, ſeu minùs diſtinctè: ita quòd determinatum fuerit authoritate divinâ, ut aſſumeretur aliquod ſignum in genere: nullum autem ſignum in particulari deſignaretur: Vel magis *diſtinctè*, ſi nempe determinaretur in particulari, quòd talis, vel talis res aſſumeretur ad confectionem ſacramenti. Quod utique fieri poteſt duobus modis, nempe vel ſecundùm genus, putà ſi aqua eſſet determinata pro materia baptiſmi, non tamen deſignata fuiſſet infima ſpecies aquæ, putà roſacea, & artificialis, aut naturalis, vel ſecundùm ſpeciem infimam, putà ſi pro materia baptiſmi deſignata ſit non quidem aqua in genere, ſed aqua naturalis.

Rurſus materia determinata in ſpecie conſiderari poteſt in duplici differentia: alia enim eſt purè phyſica, qualis eſt materia ſacramentorum, quæ habent rem aliquam phyſicam, & naturalem, ut baptiſmus aquam, confirmatio chriſma ex oleo, & balſamo, Euchariſtia panem triticeum, & vinum vitigineum, Extrema-Unctio oleum. Alia verò ſunt quæ in ſua materia includunt eſſentialiter aliquid morale dependens ab hominum inſtitutione; itaut morale illud ſit fundamentum, & ratio, propter quam ejuſmodi materia ſenſibilis, & phyſica aſſumatur ad ſacramentum conficiendum. Quæritur ergo utrùm materia ſacramentorum novæ legis ita diſtinctè ſit à Chriſto D. determinata in particulari, ut nemini liceat illam immutare, quod ut percipiatur diſtinctiùs,

Notandum tertiò, mutationem in ſacramentorum materia diſtingui poſſe duplicem: unam quidem *ſubſtantialem*, & eſſentialem, qualis fieret, ſi nempe loco unius rei phyſicæ à Chriſto D. deſignatæ in materiam ſacramenti, aliquis aliam materiam genere, vel ſpecie diſtinctam aſſumeret, nempe ſi ex eo quòd Chriſtus D. inſtituit baptiſmum per modum ablutionis fieri in aqua naturali, hac occaſione aliquis aſſumere præſumeret quemlibet alium liquorem, qui deſervire poſſet ad ablutionem, ſicut docebant olim *Aquarii*, qui in ſacramento altaris non vinum; ſed aquam dumtaxat adhibebant; quemadmodum etiam Beza epiſt. 2. ad Tillium contendit, quòd deficiente pane, vel vino, ad celebrandam cœnam aſſumi poſſit quidquid ex uſu communi, & ratione temporis habet rationem panis, & vini. Item ſi materia uſurpari ſolita ita eſſet alterata ut ex communi uſu, ac modo loquendi non cenſeretur ampliùs eadem, nec vocaretur eodem nomine, putà ſi vinum ita aceſcat, ut non ampliùs vinum, ſed acetum cenſeatur, & appelletur. *Secunda* verò mutatio dicitur *accidentalis*, quando videlicet aſſumitur quidem ſubſtantia materiæ à Chriſto deſignatæ, ſed non ſecundùm eadem accidentia, quæ ex Chriſti fortè intentione haberet illa materia, putà ſi quis aquam naturalem aſſumeret quidem ad baptizandum, non tamen claram, & limpidam, ſed turbidam, ac cœnoſam.

His ita præmiſsis, tria veniunt hic determinanda: *Primùm*, utrùm ſacramenta novæ legis conſtare debeant materia, & forma: *Secundùm* utrùm ſacramentorum materia deſignata, ac determinata fuerit à Chriſto D. in ſpecie: *Tertiùm*, utrùm liceat aliquando aliam ſubſtantialem aſſumere materiam, quàm Chriſtus deſignaverit.

CONCLUSIO PRIMA.

REvera *ſacramenta novæ legis conſtare, ac perfici debent materia, & forma*. Hæc eſt communis apud Catholicos, & probatur *primò*, ex decreto unionis in Concilio Florentino, ubi habetur, quòd ſacramenta novæ legis *tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & Perſona Miniſtri conferentis ſacramentum cum intentione faciendi id, quod facit Eccleſia, quorum ſi deſit aliquid, non perficitur ſacramentum*.

Cujus quidem veritatis alia non ſubeſt ratio, quàm voluntas Chriſti D. qui ut eſt omnium gratiarum fons, & rivulus, eas ubertim in omnes derivans, etiam voluit ut gratia illa novi Teſtamenti perfectiſſimis ſignis,

ſignis omnibus innoteſceret: Perfectiora autem ſigna non ſunt, quàm res quæ videntur, & verba quæ audiuntur: viſus enim, & auditus ſenſus ſunt maximè ad intelligentiam, & notitiam deſervientes.

Adde quòd ordine congruo Chriſtus D. voluerit nos manuducere ad percipiendas res ſpirituales per receptionem rerum corporearum, aliquam ſimilitudinem habentium cum ipſis rebus ſpiritualibus: nam, ut præclarè docet ſanctus Auguſtinus epiſt. 119. cap. 11. *Ipſe animæ motus, quandiu rebus adhuc terrenis implicatur, pigriùs inflammatur: ſi verò feratur ad ſimilitudines corporales, & inde feratur ad ſpiritualia, quæ illis ſimilitudinibus figurantur, ipſo quaſi tranſitu vegetatur, & tanquam in facula ignis agitatus accenditur, & ardentiore dilectione rapitur ad requiem, & quietem.*

Quòd autem *res viſibiles* habeant rationem materiæ; *verba* autem potiſſimùm rationem formæ obtineant, facilè probatur; Illud enim habet rationem materiæ, quod eſt determinabile; Illud verò rationem formæ, quod determinat: at in ſacramentis res viſibiles ſunt determinabiles, & indifferentes ex ſe ad varias ſignificationes: per verba autem determinantur ad eum effectum, quem ſignificare debent; igitur, &c. Major patet. Sicut enim lignum, lapides, &c. dicuntur materia ex qua Architectus, vel quivis alius artifex domos, ſtatuas, aut alias res efficit; figura verò, ſeu partium ordinatio, qua conſtituitur artefactum, eſt artis forma; & ſicut in Logicis genus dicitur reſpondere materiæ, differentia verò formæ, quia genus eſt indifferens ad plures differentias, & ſpecies: differentia verò determinat ipſum ad ſpeciem: ita in ſacramentis res, quæ aſſumuntur, indifferentes ſunt ad varias ſignificationes, & effectus; nam aqua eſt indifferens, & indeterminata ad humectandum, & refrigerandum, & abluendum, oleum ad leniendum dolorem, ſanandum vulnus, fovendas, & confirmandas vires; indiſtinctè etiam, & confuſè tantùm ſignificant varios effectus gratiæ: determinantur autem per verba ad unum, aut alterum effectum gratiæ. Nam elementum ante verbum eſt indifferens, ut ſit ſacramentum: *Accedit autem verbum ad elementum, & fit ſacramentum*, inquit S. Auguſtinus tract. 80. in Joan. quare ſacramentorum determinatio præcipuè fit à verbo.

Nam ut idem S. Auguſtinus, explicans illud Joan. *Jam vos mundi eſtis, ſed non omnes*: ait: *Quænam eſt tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo?*

Hinc exterior ablutio corporis ſeorſim à verbis inchoatè tantùm, & remotè ſignificat ablutionem animæ: perficitur autem à verbis: *Ego te baptizo*, ut eam proximè, & diſtinctè ſignificet; ipſa verò verba diſtinctiùs, & expreſſiùs ablutionem animæ ſignificant; non tamen perfectè, niſi jungantur ablutioni corporeæ; quia ſeorſim ab illa falſa ſunt. Indiviſibilis enim eſt perfecta, & completa gratiæ ſignificatio, reſpectu materiæ, & formæ ſacramenti: quia materia ſeu res ſenſibiles nequeunt ullum gratiæ gradum proximè, & completè ſignificare ſine verbo: nec verbum, ſeu forma ſine rebus ipſis: diviſibilis eſt tamen imperfecta ſignificatio ratione ſubjecti; quia res ſeorſim à verbo gratiam indiſtinctè ſignificant, verbum ſeorſim à rebus magis diſtinctè.

Dices primò. Una & eadem res non poteſt habere plures formas; ſed ſignificatio gratiæ propria cuilibet ſacramento eſt forma ſacramenti; eſt enim habitus, ſeu perfectio conſtituens rem in ratione ſigni; forma enim ſigni eſt ſignificatio: igitur ſacramenta non conſtant verbis tamquam formis.

Reſpondeo, Sacramentum ſumi duobus modis, nempe materialiter, vel formaliter; materialiter eſt aliquod ens morale conſtans rebus, & verbis: formaliter verò eſt ſignum gratiæ: quo præſuppoſito, diſtinguo minorem: ſignificatio eſt forma ſacramenti formaliter ſumpti, & ut ſignum eſt, concedo, materialiter conſiderati, nego; ut ſic enim ſacramentum conſtat materia ſenſibili, & verbis tanquam forma. *Adde quòd*, ut docet S. Auguſtinus lib. 2. de doctrina Chriſti cap. 3. *Verba inter homines obtinuerunt principatum ſignificandi*: ac proinde quamquam res, & verba ſimul ſignificent, tamen potiſſima vis ſignificandi tribuitur verbis.

Dices ſecundò: Materia, & forma in eodem compoſito ſunt ejuſdem generis; ſed res ſenſibiles, & verba ſacramenti non ſunt ejuſdem generis, ut conſtat: igitur, &c.

Diſtinguo majorem: Materia, & forma ſunt ejuſdem generis in compoſito phyſico, & naturali concedo: in morali, &

artificioſo, nego: Ad minorem dico ſacramenta eſſe compoſita non phyſica, ſed moralia, & artificioſa.

Dices tertiò; Euchariſtia poſt prolata conſecrationis verba remanet ſacramentum: ergo non conſtat verbis, ut forma.

Diſtinguo conſequens: Si ſpectetur in facto eſſe, ſeu quoad eſſe permanens, concedo: ſi in fieri, nego. Differt enim ab aliis ſacramentis, quòd ea ſint in actione tranſeunte ſolùm, & uſu, ut baptiſmus in ablutione, nec habeant eſſe permanens: Euchariſtia verò habeat eſſe permanens à ſui productione, ſeu conſecratione, & à ſuſcipientium uſu diſtinctum.

Dices quartò: Sacramentum pœnitentiæ conſtat ſolis verbis, putà vocali confeſſione, & abſolutionis forma: ergo non conſtat rebus ut materia.

Nego antecedens; Ipſa quippe peccata ſignis exterioribus à pœnitente declarata; contritio de peccatis, nutu, verbo, vel alio exteriori ſigno Sacerdoti manifeſtata; vocalis etiam confeſſio ſunt res, ſeu materia ſaltem circa quam verſatur abſolutio, prout res opponitur verbo. Nam iſta minùs diſtinctè ſignificant gratiam peccati remiſſivam ſacramento pœnitentiæ propriam: abſolutionis verbum expreſsiùs, ac diſtinctiùs; hinc dicitur forma pœnitentiæ, licèt non ſit omninò ſimul cum re ſenſibili, putà contritione pœnitentis, & confeſſione, ut cùm abſolutio differtur, quia pœnitentiæ ſacramentum eſt compoſitum artificiale, ſeu morale phyſicum: unde ſatis eſt ſi forma ſit ſimul cum materia moraliter, id autem occurrit. Nam etſi confeſſio phyſicè defierit, quando profertur abſolutio, moraliter manet, & adhuc eſt præſens, ſaltem in memoria Sacerdotis, quia quæ parùm diſtant, moraliter non diſtare videntur.

Dices quintò: Matrimonium contrahi poteſt ſolis nutibus, & litteris, abſque vocibus; ergo non conſtat verbis, ut forma.

Diſtinguo conſequens: Verbis formaliter, & proprie ſumptis, concedo: non conſtat verbis analogicis, & æquivalenter ſumptis, nego: quia litteræ, nutus, & alia cogitationum, & affectuum animi ſigna, quibus ſponſi ſuum ſibi mutuò conſenſum ſignificant, ſunt verba quædam; nam ut ait S. Auguſtinus 2. de doctrina Chriſtiana cap. 3. *Signa, quibus homines ſenſa ſua communicant, etſi pertineant ad oculorum ſenſum, aut ad alios ſenſus, verba dicuntur, & motus membrorum, quibus hiſtriones cum oculis quaſi fabulantur, & vexilla, draconeſque militares quæ per oculos voluntatem Ducum inſinuant, & nutus quibus ſignificamus aſpicientium oculis, quæ volumus, ſunt quaſi verba quædam viſibilia, quia verba, quæ pertinent ad aures, ſignificandi principatum inter homines obtinuerunt.* Sacramentum matrimonii tamen non perficitur ſolis verbis vocalibus, aut analogicis, quibus contrahentes ſuum exprimunt conſenſum. Nam & eorum corpora, ac ſuppoſita ſunt res ſenſibiles, & materia ſacramenti; imò ſigna conſenſus nutibus, litteris, aut vocibus expreſſa dicuntur materia, prout indicant traditionem corporum, & ſuppoſitorum, ut imperfecta, & veluti ſuſpenſa, antequam acceptetur, ut autem ſignificant acceptationem mutuam Conjugum, quæ traditionem illam perficit, & complet, ſunt matrimonii forma.

Dices ſextò; Materia, & forma debent eſſe ſimul in eis, quæ componuntur ex eis: ſed in ſacramentis novæ legis res, & verba non debent neceſſariò eſſe ſimul, nam in ſacramento baptiſmi poteſt interdum fieri ablutio priuſquam proferantur verba.

Diſtinguo majorem: Debent eſſe ſimul, vel ſimultate phyſica, vel morali, concedo: phyſica ſemper, nego: Similiter diſtinguo minorem: in ſacramentis novæ legis res, & verba non debent neceſſariò eſſe ſimul ſimultate phyſica, concedo: morali, nego: Porrò hæc moralis ſimultas ſufficit ad validitatem ſacramenti, quemadmodum contingit in pluribus aliis rebus ſucceſſivis, & artificialibus; propoſitio enim componitur ex ſubjecto, & prædicato, tanquam ex materia, & forma, quæ tamen non ſunt ſimul, ita ut eodem temporis momento proferantur, ſed quia immediatè poſt ſubjectum ſequitur prædicatum in propoſitione.

CONCLUSIO SECUNDA.

Conveniens fuit, ut ſacramenta novæ legis haberent res diſtinctè determinatas: non fuit tamen neceſse, ut in ſingulis ſacramentis res determinarentur à Chriſto Domino in ſpecie infima. Hæc concluſio duabus partibus conſtat: quarum probatur prima. Sacramentum eſt ſignum ſenſibile, ab hominibus aſſumptum ut certò ſignificetur, & producatur gratia: at nulla creatu-

ra

ra poteſt certò ſignificare gratiam productam niſi ex inſtitutione, & determinatione divina: igitur congruum fuit, ut res illæ, quæ in ſacramentis inſerviunt, eſſent à Deo determinatæ.

Confirmatur, quia in ſacramentis novæ legis duo poſſunt conſiderari, nimirum cultus divinus, & noſtra ſanctificatio: quorum primum pertinet ad hominem per comparationem ad Deum; ſecundum verò ſpectat ad Deum per ordinem ad homines: Licet autem homines potuiſſent determinare materias ſacramentorum; quatenus ſunt res determinatæ ad cultum divinum, quia cultus Dei eſt in hominis poteſtate; non tamen id præſtare potuerunt, quatenus ſacramenta ordinantur ad ſanctificationem; ſicut enim ſolus Deus ſanctificare poteſt, ita ad Deum ſolum pertinet determinare res, quibus homo poſſit ſanctificari.

Secunda pars etiam patet: ſacramenta enim ſunt in duplici differentia, nam aliqua conſtant rebus phyſicis, alia verò rebus moralibus, pendentque ex actibus humanis, & liberè ab hominibus elicitis, putà matrimonium, quod ex mutuo contrahentium conſenſu conſtare, ac confici debet. Porrò quæ ex phyſicis rebus fiunt, habent res à Chriſto Domino determinatas, ſaltem in ſpecie communi, & aliqua in ſpecie infima, quæ verò conficiuntur ex actibus humanis, & ſpectant ad mores, veriſimile eſt, quòd Deus voluerit, ut eorum materiæ determinatio etiam ab hominum inſtitutione penderet.

Dices; Materia quæcumque determinari poteſt ſufficienter per verba: igitur non opus fuit, ut illa deſignaretur à Chriſto. Patet antecedens: quia ſolis verbis expreſsè declarari, & ſignificari poteſt effectus ſacramenti, perinde enim eſt ad ſignificandum aliquem reverà mundari à peccatis per baptiſmum, quòd adhibeatur à baptizante aqua, aut quivis alius liquor, dummodò liquorem infundendo verba ad baptiſmum requiſita proferat.

Nego antecedens: Quamquam enim, ut ſuprà diximus, potiſſima ſignificandi vis inſit verbis; nihilominus conveniens eſt; ut materia habeat aliquam analogiam, & ſimilitudinem cum effectu ad quem ſignificandum, & efficiendum ſacramentum aſſumitur. Nam, inquit S. Aug. epiſt. 119. c.11. *Ad ipſum ignem amoris nutriendum, & inflammandum quodammodo, quo tanquam pondere ſurſum, vel introrſum feramur ad requiem, hæc omnia pertinent, quæ inſinuantur nobis figuratè, plus enim movent, & accendunt amorem, quàm ſi nuda, & ſine ullis ſacramentorum ſimilitudinibus ponerentur. Cujus rei cauſam difficile eſt dicere; ſed tamen ita ſe habet, & aliquid per allegoricam ſignificationem inſinuatum plus movet, plus delectat, plus honoratur, quàm ſi verbis propriis diceretur apertiſſimè.*

Dices; Agens ſapientiſſimum non debet quidquam inſtituere abſque ratione: at nulla occurrit legitima ratio, ob quam Deus in quibuſdam ſacramentis res determinaverit in ſpecie infima, potiùs quàm in aliis: igitur, &c.

Diſtinguo majorem: Non poteſt aliquid facere abſque ratione, quæ ſit ſibi nota, concedo; quæ nobis ſemper innoteſcat, nego: nam ut dicit S. Auguſtinus epiſt. 3 quæ eſt ad Voluſianum: *Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inveſtigare non poſſe: in talibus rebus tota ratio facti eſt potentia facientis.*

Vel *negari poteſt minor*: Nam, ut mox diximus, ſacramenta, quæ pendent ex moralibus, & liberis hominum actibus, voluit Deus, ut potiùs ab ipſis hominibus, quàm à ſeipſo eorum materia deſignaretur.

CONCLUSIO TERTIA.

M*Utatio eſſentialis rerum determinatarum invalidum reddit ſacramentum, non verò mutatio accidentalis: illud tamen aliquando efficit illicitum.* Hæc concluſio tres habet partes; quarum prima

Probatur. Non poteſt validum eſſe ſacramentum, niſi res prout eſt à Deo determinata adhibeatur, quippe cùm virtus omnis ſacramentorum, ſive in ſignificando, ſive in operando pendeat ab inſtitutione Dei: atqui ſi mutatio ſit eſſentialis, non adhibebitur eadem res, quæ eſt ordinata à Deo; igitur quemadmodum mutata hominis materia deſinit eſſe homo, ita ſi quis in baptizando v.g. adhiberet aquam non naturalem; ſed roſaceam, irritus foret baptiſmus. Quod utique fuſiùs patebit, & confirmabitur efficaciùs agendo de immutabilitate cujuſvis ſacramenti in particulari.

Secunda pars etiam eſt evidens, nempe quòd mutatio accidentalis non reddat invalidum ſacramentum: tunc enim valet ſacramentum, quando perficitur rebus à Deo inſti-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

inſtitutis: at licèt mutatio fiat accidentalis, tamen remanent res à Deo inſtitutæ, ſicut per morbum mutato hominis calore, nihilominus cenſetur permanere idem homo: igitur, &c.

Tertia denique pars apertè colligitur ex praxi Eccleſiæ; unuſquiſque enim Eccleſię miniſter tenetur ſe gerere juxta praxim, & uſum communem receptum in Eccleſia: atqui mutatio accidentalis aliquando fit contra praxim, & uſum communem receptum in Eccleſia: v. g. quia ſacerdotes Eccleſiæ Latinæ conſecrare ſolent in azimis, illicitè quis eorum conſecraret in fermentato: unde capite *Litteras* de conſecratione Miſſarum, Honorius ſummus Pontifex mandat Orixienſi Epiſcopo, ut officio, & beneficio in perpetuum privet Sacerdotem, qui in fermentato pane celebrare præſumpſerat.

Dixi *aliquando*: fieri enim poteſt ut mutatio accidentalis interdum non ſit illicita, quando videlicet non fit in contemptum, nec ut introducatur uſus oppoſitus communi Eccleſiæ praxi: unde non illicitè quis baptizaret, ſi rigente hyemis frigore adhiberet aquam calidam, quod fieri non aſſolet.

Dices primò: Eccleſia de facto mutavit materiam ſacramenti matrimonii in Concilio Trid. ſeſſ. 24. c. 10. de Reformatione. Nam ante Concilii decretum, conſenſus viri, ac mulieris verbis, aut nutibus ſenſibiliter expreſſus, ſive interim publicè, ſive occultè fieret, erat materia ſufficiens, & proxima ſacramenti: Concilium verò ſtatuit quòd *qui aliter quàm præſente parocho, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt; eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit, & annullat*: igitur fieri poteſt mutatio eſſentialis materiæ ſacramenti abſque eo quòd illud cenſeatur invalidum.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Mutavit materiam ſecundùm illius ſubſtantiam, ita ut loco materiæ deſignatæ à Chriſto aliam omnino ſpecie diſtinctam ſubſtituerit, nego: mutavit eam ſecundùm aliquas illius circumſtantias, concedo: & ſimiliter diſtincta minore, nego conſequentiam. Certum enim eſt, quòd cùm matrimonium ſit contractus aliquis, & civilis, qui fit mediante conſenſu utriuſque conjugis; dum Chriſtus conſecravit contractum iſtum, illum ſublimando ad ſacramenti dignitatem, non aliam determinavit hujus contractus materiam, quàm mutuum illum conjugum conſenſum, non determinando quòd exprimeretur hoc, aut illo modo; nec etiam auferendo à republica poteſtatem, quam habebat ſuper hujuſmodi contractum, ſed relinquendo in ejus diſpoſitione, ut pro diverſitate temporum, & circumſtantiarum poſſet illi addere certas conditiones, ſine quibus eſſet nullus, & conſequenter non eſſet ſacramenti materia. Unde quando ſtatuit præfatum decretum, non mutavit materiam matrimonii, ut erat à Chriſto determinata, ſecundùm ſubſtantiam; quia ſemper conſenſus legitimus eſt materia matrimonii: ſed mutavit dumtaxat materialiter, & accidentaliter; efficiendo ſcilicet, ut conſenſus clam expreſſus, non eſſet ampliùs ad contrahendum legitimus, quia ita poſtulabat ratio temporis propter varia inconvenientia, quæ ex clandeſtinis matrimoniis emergebant.

Dices ſecundò; In naſcentis Eccleſiæ primordiis ſacramentum Ordinis, maximè ſacerdotii, conferebatur dumtaxat per manuum impoſitionem tanquam per legitimam materiam; quod etiam nunc in uſu eſt apud Græcos non ſolùm ſchiſmaticos, ſed etiam Catholicos, & Romanæ communionis: ſed Eccleſia Latina eumdem Ordinem confert per traditionem panis in patena, & vini in calice, in quibus cenſet conſiſtere materiam hujus ſacramenti: igitur licitè fieri poteſt mutatio materiæ eſſentialis ſacramenti.

Reſpondeo hanc difficultatem in diſputatione de Sacramento Ordinis, fuſiùs eſſe diſcutiendam: Interim breviter reſpondeo primò, vel quòd Chriſtus Dominus non determinaverit in individuo materiam, & formam ſacramenti Ordinis, ſed ſolùm voluiſſe, quòd conferretur Ordo per aliquod ſignum ſenſibile declarativum, ac ſignificativum poteſtatis, quæ traditur, & per verba hoc ipſum exprimentia, quodcumq; tandem illud ſignum foret; cujus determinationem penes Eccleſiæ poteſtatem reliquit. Ita docet Ruardus Tapper articulo 17. contra Lutherum, & Petrus Soto in Inſtitutione Sacerdotum, de Sacramento Ordinis ſectione quarta.

Vel dico ſecundò, cum Eſtio in 4. diſt. 24. quòd cùm in ordinatione non ſit neceſſarius contactus phyſicus materiæ, ſed ſufficiat mo-

moralis, id eſt, illius exhibitio, vel oſtenſio dum traditur poteſtas conſecrandi, inde fit quòd eadem materia Latino, & Græco Sacerdoti in ſuſceptione Ordinis tradatur: cum hoc tamen diſcrimine, quòd Græcus Sacerdos initiandus tangat dumtaxat illam materiam moraliter, & mediatè, dum videlicet tangit altare, Latinus verò illam tangat phyſicè, & immediatè. Quòd verò Presbyteri Græci dum initiantur tangant altare, probatur ex Euchologio Græco, ubi dicitur: Qui verò ordinatus fuerit, incumbens ſacræ „ aræ, utrumque genu flectit, Diacono verò clara voce dicente: Attendamus: „ ſtatim Pontifex impoſita manu unà cum „ pallio, clara voce enunciat: Divina gratia, quæ ſemper infirma curat, & quæ „ deſunt, ſupplet, promovet N. venerabilem Diaconum in Presbyterum, &c. „ quibus verbis ſignificat quòd dum manus Sacerdoti initiando à Pontifice imponitur, Sacerdos ille altare tangit.

QUÆSTIO TERTIA.

Utrùm, & quæ verba requirantur in Sacramentis.

TRia maximè hic occurrunt ſtatuenda. 1. Primum, utrùm verba determinata ita requirantur neceſſariò in confectione Sacramentorum, ut ſalvo ſacramento alia ſubjici non poſſint ad ſacramenti valorem. 2. Quænam verborum mutatio ſacramentum irritum efficeret. 3. Denique, qualia ſint iſta verba, an concionatoria, aut promiſſoria, aut conſecratoria.

Notandum primò, duplicem concipi poſſe determinationem in verbis; alia enim poteſt eſſe materialis, & ſecundùm ſonum vocis, ut ſi in confectione ſacramentorum aſſumenda eſſent verba Hebraica aut Latina, nec poſſent adhiberi Gallica, quanquam eumdem ſenſum haberent. Alia formalis, quæ fit ſecundùm ſignificationem verborum, quocumque tamdem idiomate proferantur.

Porrò in verbis triplex ſignificatio poteſt attendi: ***Prima*** eſt, quæ repetitur ex proprietate verborum, quando ſcilicet illa adhibentur ſignificandis rebus propter quas ſunt inſtituta, ſicut nomine ſuperioris ſignificatur ille, qui cæteris præeſt: ***Secunda*** eſt, quæ repetitur ex uſu communi, quando nempe uſurpantur ad aliud ſignificandum, quàm id, ad quod ex primaria inſtitutione impoſita fuerant, ſicut nomine tyranni nunc ſignificatur princeps iniquus, cùm tamen primitùs eſſet nomen honeſtum: ***Tertia*** denique ea eſt, quæ repetitur ex accommodatione uſus communis, cùm verba, quæ non ſignificabant aliquid ex prima ſua inſtitutione, poſtea ex recepti uſus conſuetudine uſurpantur, ut ſi quis in baptizando Rege uteretur his verbis: ***Ego baptizo veſtram majeſtatem***, &c. Nam ex accommodatione uſus, regia perſona ſufficienter intelligeretur, nomine Majeſtatis.

Notandum ſecundò, mutationem verborum in ſacramentis diſtingui poſſe duplicem, ſicut & rerum: alia enim eſt ſubſtantialis, quando videlicet uſurpantur verba oppoſitum omnino ſignificantia ejus, quod Chriſtus D. in ſacramentorum inſtitutione intendit, ut ſi quis aliquem baptizando uſurparet alia nomina, quàm ea, quæ ſignificant tres divinas perſonas: alia verò eſt accidentalis, quando nimirum verba aliter proferuntur, quàm proferri debent ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem. Porrò hæc utraque mutatio contingere poteſt variis modis; maximè verò octo ſequentibus. ***Primo*** quidem per mutationem idiomatis unius linguæ in aliam, v.g. Græcæ in Latinam, aut Latinæ in Græcam. ***Secundo***, per mutationem unius vocis loco alterius, putà ſi loco verbi ***baptizo*** dicatur ***abluo***. ***Tertio***, per tranſpoſitionem unius vocis, vel plurium: v.g. ſi dicitur: ***In nomine Patris te ego baptizo***. ***Quarto***, per interpolationem, ſive interruptionem vocum, ſive quieſcendo per aliquod tempus abſque aliorum verborum formæ prolatione, ſive interim aliquid aliud proferat, ſive non, ut ſi quis poſt hæc verba ***Ego te baptizo***, quieſcat per aliquod tempus, deinde adjiciat alia verba, ***In nomine Patris***, &c. ***Quinto***, per mutationem verborum in Scripturam, ut ſi quis baptizando non proferret verba Evangelica, ſed aquam infundendo eas ſcriberet. ***Sexto***, per additionem unius vocis, vel plurium, v.g. ſi quis baptizando, tribus divinis perſonis adderet nomen B. Virginis. ***Septimo***, per detractionem alicujus vocis, vel plurium, ut ſi quis baptizando omitteret, ***Ego te***. ***Octavo*** denique per corruptionem vocis, vel plurium, ut ſi quis ob defectum linguæ Latinæ baptizando diceret: ***Ego te baptizo in nomine Patria, Filia***.

Notandum tertiò, triplex verbum in ſacramentis diſtingui poſſe, ſcilicet promiſſorium,

con-

concionale, & conſecratorium; *Promiſſorium* dicitur, quod exprimit, & declarat promiſſionem gratiæ divinæ: *Concionale* verò, per quod tum qui ſacramentum ſuſcipit, tum qui præſentes adſunt, edocentur, & inſtruuntur de promiſſione gratiæ divinæ: *Conſecratorium* tandem, quo materia ſacramenti benedicitur, & ſancto ritu conſecratur. Affirmat Calvinus lib. 3. inſtitutionum c. 14. §. 4. verbum ſacramentale non eſſe conſecratorium: *Verba*, inquit, *intelligere debemus, non quod ſive ſenſu, & fide inſuſurratum ſolo ſtrepitu veluti magica incantatione conſecrandi elementi vim habeat: ſed quod prædicatum intelligere nos facit, quid viſibile ſignum ſibi velit*. Unde ibid. ſubdit: *Concludimus verbum ſacramentale eſſe promiſſionem, quæ clara voce à miniſtro prædicata, plebem eò manu ducit, quò ſignum tendit, ac nos dirigit*. Quibus verbis ſignificat verbum ſacramentale eſſe quidem promiſſorium, & concionale, non verò conſecratorium. Ipſi ſubſcribunt plurimi Lutherani, maximè Kemnitius in examine ſecundæ partis decretorum Concilii Trid. quanquam, ut ibidem obſervat, Lutherani hac in parte tres in ſententias ſcindantur, maximè circa confectionem Euchariſtiæ; *aliqui* enim concionem tantùm, ſeu inſtructionem præmittunt, verba autem conſecratoria non proferunt: *Nonnulli* autem verba inſtitutionis proferunt, at non ad conſecrandum, ſed per modum hiſtoriæ, ut aſtantes doceant: *Quidam* denique verba inſtitutionis proferunt, & quidem animo conſecrandi, quam ſententiam ut ſuam commendat ipſe Kemnitius. *Vetus*, inquit, *Eccleſia, licèt aliis etiam exhortationibus, & precationibus in adminiſtratione Euchariſtiæ uſa ſit; ſimpliciter tamen, & rectè ſenſit per ſermonem Chriſti, hoc eſt, verbis inſtitutionis divinæ, fieri benedictionem, ſeu conſecrationem Euchariſtiæ*.

CONCLUSIO PRIMA.

Sacramenta novæ legis perficiuntur verbis propriè, vel impropriè ſumptis, eiſque determinatis. Hæc concluſio duabus potiſſimùm partibus conſtat, quarum probatur prima, idque primò ex Scriptura S. quæ expreſsè ſignificat verba requiri in tribus ſacramentis, nempe Baptiſmo, Euchariſtia, & Extrema-Unctione. In Baptiſmo quidem: nam Matthæi 28. Chriſtus delegans Apoſtolos in orbem terrarum, ait: *Ite, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Hinc Apoſt. ad Epheſ. 5. *Chriſtus*, inquit, *dilexit Eccleſiam, & tradidit ſemetipſum pro illa, ut eam ſanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ*. Hoc eſt, in verbo ſacramentali, ut interpretatur S. Aug. Idem conſtat de Euchariſtia; nam Matth. 26. Marci 14. Luc. 22. & 1. Cor. 11. legimus quòd *Jeſus accepit panem, & benedixit, ac fregit dicens: Hoc eſt corpus meum*. Panis eſt res, ſeu materia; quæ autem dixit, ſunt verba, ſeu forma. Similiter de Extrema-Unctione ſcribitur Jacobi 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei alleviabit infirmum*. Unctio eſt res, oratio autem ſunt verba; ac ſubinde ſacramenta novæ legis conſtare debent rebus, & verbis. Idem patet ex decr. Eugenii in Conc. Florent. ubi decernitur omnia ſacramenta tribus perfici, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona Miniſtri.

Patet etiam hæc veritas auctoritate SS. Patrum, qui unanimi calculo fatentur res, & verba deſiderari in confectione ſacramentorum. Sic S. Ambr. lib. de initiandis c. 9. ubi agit de Euchariſtia: *Quòd ſi*, inquit, *tantum valuit humana benedictio, ut naturam converteret; quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur? nam ſacramentum iſtud quod accipis, Chriſti ſermone conficitur; quòd ſi tantum valuit ſermo Eliæ, ut ignem de cœlo deponeret, non valebit ſermo Chriſti, ut mutet ſpecies elementorum?* Similiter in cap. 4. 1. ad Timot. ait: *Manuum impoſitiones verba ſunt myſtica, quibus accipit auctoritatem Sacerdos, ut audeat vice Domini ſacrificium Deo offerre*. Ei præiverat Tertullianus c. 2. de baptiſmo: *Homo*, inquit, *in aqua demiſſus, & inter pauca verba tinctus*, &c. Plurima ſunt alia Patrum teſtimonia, quæ in hujus operis decurſu referentur, quibus declaratur ſacramenta novæ legis perfici rebus, & verbis.

Probari etiam ſolet hæc aſſertio ratione Theologica; quia ſacramenta adhibentur ad hominum ſanctificationem, quatenus ſunt ſigna: conveniens autem fuit, ut rebus ſenſibilibus ordinatis ad ſacramentum conſtituendum adhiberentur verba: nam ſigna ſacramentalia ſpectari poſſunt tripliciter: *Primò* quidem ex parte cauſæ ſanctificantis: *Secundò* ex parte hominis, qui ſanctificatur:

Tertiò tandem ex parte ſignificationis ipſius ſacramentalis: ſed ex hac triplici conſideratione convenientiſſimum fuit, ut in ſacramentis verba rebus adjungerentur: *Primò* quidem ex parte cauſæ ſanctificantis, nempe Verbi Incarnati, quia ſacramentum aliqua ratione illi conformari debet: unde ſicut Chriſtus conſtat ex Verbo ſpirituali, & ex carne viſibili, etiam erat conveniens ut ſacramenta fierent per res ſenſibiles, & verba quodam modò ſpiritualia; quatenus à ratione procedunt, & conceptus mentis, ac rationis ſignificant.

Similiter idem congruum fuit ex parte hominis, qui ſanctificatur: ſacramenta enim ſunt medicina, ac medicinalem gratiam efficientia, ac ſubinde conveniens fuit, ut proportionarentur ægroto: ſed homo conſtat ex corpore, & anima: igitur ut ſacramentum eſſet homini proportionatum, congruum fuit, ut fieret ex rebus, quæ corpus tangat, & verbis quæ anima credat, & percipiat; unde S. Auguſt. in cap. 15. Joannis explicans illa verba: *Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, &c.* ait: Unde „ eſt tanta virtus aquæ, ut corpus tan- „ gat, & cor abluat, niſi faciente verbo, „ non quia dicitur, ſed quia creditur?

Tertiò tandem ex parte ſignificationis ſacramentalis: nam ex S. Auguſt. lib.2. de doctrina Chriſtiana c.3. verba inter homines obtinuerunt ſignificandi principatum: ergo cùm ſacramenta novæ legis perfectè, ac diſtinctè gratiam ſanctificantem ſignificare debeant, hac ratione debuerunt conſtare verbis. Maximè cùm materia ex ſe ſit indifferens ad multa ſignificanda; nam aqua baptiſmalis, v.g. poteſt ſignificare, & ablutionem animæ ob ſuam humiditatem, & refrigerium animæ propter ſuam frigiditatem; unde ut determinaretur ad ſignificandam mundationem animæ à peccatis, debuit ad id determinari per hæc verba: *Ego te baptizo*.

Dices: Ex S. Auguſtino lib. 19. contra Fauſtum, cap.16. *Nihil ſunt aliud corporalia quædam ſacramenta, niſi verba quædam viſibilia*: at ſuperfluum eſt addere verba verbis: igitur ſacramenta non debent conſtare verbis.

Diſtinguo majorem: Sunt verba impropriè, & analogicè, concedo: propriè, & univocè, nego: res enim ſacramentorum viſibiles, dicuntur quidem verba analogicè, propter quamdam ſimilitudinem, quæ principaliter reperitur in verbis; unde verba non ſuperfluè rebus ipſis adjiciuntur, ut eorum ſignificatio ſit magis determinata.

Inſtabis. Ex eodem ibidem Sacramenta novæ legis ſucceſſerunt ſacramentis veteris legis; his enim ablatis, alia ſunt inſtituta: ſed in ſacramentis veteris legis verba non erant neceſſaria: ergo nec in ſacramentis novæ legis.

Diſtinguo majorem: Succeſſerunt quoad aliqua, concedo: quoad omnia, nego: nam ex S. Auguſt. ibid. *alia debent eſſe ſacramenta rei præſentis; alia verò rei futuræ*: rem enim præſentem clariùs manifeſtamus, quàm futuram: ſacramenta autem veteris legis prænuntia erant Chriſti venturi: quare non ita diſtinctè ſignificabant Chriſtum, ſicut novæ, quæ ab ipſo Chriſto fuerunt inſtituta: unde quanquam nulla fuiſſent in antiquis, non ſequitur quòd etiam in novis debeant reperiri. Quia, ut ait S.Paulus ad Heb.1. *Loquebatur olim Deus Patribus in Prophetis; noviſſimè autem locutus eſt nobis in Filio*. Locutio autem Prophetica obſcurior eſt, quàm revelatio, quæ fit per Filium, qui dicitur lux mundi, & lux vera, quæ illuminat omnem hominem. Unde ſacramenta veteris legis, quaſi ſub umbra muſſitabant, quòd noſtra ſacramenta diſtinctè manifeſtant.

Ex his colligitur *ſecunda pars*, nempe quòd ſacramenta debeant conſtare verbis determinatis: Tum quia Chriſtus D. determinata verba protulit in Euchariſtiæ conſecratione, dicens, *Hoc eſt corpus meum*: & mandavit Diſcipulis, ut ſub determinata verborum forma baptizarent; unde S. Aug. lib.6. de Baptiſmo contra Donatiſtas c.29. ait: *Certa illa Evangelica verba, ſine quibus baptiſmus non poteſt conſecrari, tantum valent, ut per illa ſic evacuentur, quæ contra fidei regulam in prece vitioſa dicuntur, ut dæmonium Chriſti nomine excludatur*: Tum quia Eccleſia ſemper irritum habuit baptiſmum, qui verbis à Chriſto deſignatis non eſſet adminiſtratus: ſic reſpuit baptiſmum *Cataphrigarum* in Concilio Laodiceno, Canone 8. *Paulianiſtarum* in Nicæno Canone 19. & in Arelatenſi primo Can. 8. *Ariani* redeuntes ad Eccleſiam interrogari jubentur, qua forma ſint baptizati, ut nempe cognoſcatur an ſuſceperint baptiſma in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

Dices primò: Sacramenta ſunt eadem apud

omnes nationes: ſed eædem voces, eademque verba non ſunt determinata apud omnes nationes ad idem ſignificandum: igitur verba determinata non requiruntur in ſacramentis.

Diſtinguo minorem: Non ſunt determinata determinatione morali, quoad exteriorem ſonum ſyllabarum, & litterarum, unde provenit diverſum idioma, diverſaque loquela, concedo: non ſunt determinata determinatione formali, hoc eſt, quantum ad ſignificationem, & ſenſum, quem Chriſtus ordinavit, & Eccleſia in praxi habet, nego: Hinc quocumque idiomate proferatur forma ſacramenti, reverà perficitur ſacramentum; nam, ut ſuprà diximus ex S. Auguſt. verbum operatur in ſacramentis, non quia dicitur, ſed quia creditur, id eſt, non ſecundùm exteriorem vocis ſonum, qui labiis profertur, ſed ſecundùm ſenſum, qui fide tenetur.

Dices ſecundò: Idcirco verba determinata viderentur deſiderari in ſacramentis, quia propriè ſignificare debent effectum ſacramenti: ſed ita non eſt; verba enim determinata ideo videntur requiri in baptiſmate, ut ſignificent animam ablui à peccatis: ſed verbum *baptizo* propriè non ſignificat abluere; barbarè enim, & impropriè loqueretur, qui diceret, baptiza ſudarium: igitur, &c.

Nego minorem, & ad illius probationem dico reverà quidem verbum *baptizo* non ſignificare in lingua Latina idem, ac abluo, eſt enim verbum græcum, quod Eccleſia Latina uſurpavit ad ſignificandam ablutionem ſacramentalem; unde etiam hoc vocabulo diverſis licèt idiomatibus expreſſo utuntur pene omnes nationes, ut ſignificetur unitas fidei, quæ maximè per unitatem baptiſmi declaratur, & conſervatur, juxta illud Apoſtoli ad Epheſ.4. *Unus Dominus, una fides, unum baptiſma*. Potius autem ad id declarandum, vocabulum græcum uſurpavit Eccleſia, quàm Latinum, aut aliud; quia lingua græca latiſſimè vigebat, quando Evangelium promulgari cœpit.

Dices tertio: Non ſunt aliter conficienda, & miniſtranda ſacramenta, quàm Chriſtus & inſtituit, & miniſtrari mandavit: ſed Chriſtus inſtituendo ſacramenta non mandavit, ut adjicerentur verba: non enim cùm inſtituit Euchariſtiam dixit: *Dicite quę dixi*, ſed *hoc facite in meam commemorationem*: ſimiliter cùm baptizatum miſit Apoſtolos, non præcepit ut baptizantes dicerent: *Ego te baptizo in nomine Patris*, &c. ergo non requiruntur in ſacramentis verba determinata.

Diſtinguo majorem: Miniſtrari mandavit implicitè, vel explicitè, concedo: explicitè tantùm, nego. *Ad minorem* dico quòd quando Chriſtus dixit: *Hoc facite*, &c. iſtud retulit ad totam actionem, quam implebat, etiam ut verba complectitur. Idem dicendum de baptiſmate: nam implicitè ſaltem ſignificavit in conferendo baptiſmate adjiciendam eſſe invocationem ſanctiſſimæ Trinitatis, dum ait: *Baptizantes eos in nomine Patris*, &c.

Fateor tamen divinum iſtud Chriſti mandatum de adhibendis verborum formulis in ſacramentorum adminiſtratione non poſſe efficaciter elici ex ipſiſmet Chriſti Domini oraculis, niſi adhibeatur Eccleſiæ traditio, & praxis; non enim ait Dominus: Dum baptizaveritis, dicite, Baptizo te: hinc ſatis ad baptiſmum videri poſſet, alicui, ſi aquam infundendo tantùm proferret; In nomine Patris, & Filii, & Spir. S. imò etiam ei videri poſſet non opus eſſe voces ullas proferre, ſed tantùm aquam adhiberi. Quemadmodum enim cùm dicitur Marci ultim. *In nomine meo dæmonia eiicient*, Chriſtus non jubet, ut Diſcipuli eiicientes dœmonia, dicant: Ego te ejicio in nomine Chriſti: ſed ſolùm ut fide reſpiciant Chriſtum, & ad ejus efficacitatem attendant: Pari ratione quis exiſtimare poſſet, ad baptiſma ſufficere, quòd infundendo aquam, quis fide apprehendat Chriſti efficacitatem, & virtutem in remittendis peccatis. Unde meritò dixi verba ſacramentalia dumtaxat implicitè fuiſſe à Chriſto deſignata: explicitè verò eſſe repetenda ex traditione, & praxi Eccleſiæ, quę ejuſmodi verba in conferendis ſacramentis perpetuo, & invariabili ritu uſurpavit.

Dices ultimò: Si verba eſſent determinata in conficiendis ſacramentis, ſequeretur quòd eorum variatio, & mutatio irritum, ac nullum ſacramentum efficeret: ſed ita non eſt; alioquin vix ſacramenta validè conficerentur ab eis, qui impedimento linguæ, vel ignorantia latinitatis laborant, quales ſunt balbi, & nonnulli ſacerdotes minùs eruditi: ergo verba determinata non requiruntur in ſacramentis.

Diſtinguo majorem: Si illa mutatio, & variatio locutionis ſenſum evertat, concedo: ſecus, nego: quando autem variatio

iſta

iſta ſenſum omnino evertat; quando verò non, aperiet

CONCLUSIO SECUNDA.

Sacramentum non fit irritum, & invalidum per quamlibet verborum mutationem: ſed dumtaxat per eam, quæ ſenſum variat, & alienum efficit. Patebit hujus concluſionis veritas, expendendo ſingulos illos modos in ſecundo notabili aſſignatos, quibus accidere poteſt mutatio verborum in ſacramentis.

Primò namque, idiomatis mutatio non infert mutationem ſubſtantialem ſenſus ſacramenti; quia tunc invalidum redditur ſacramentum, quando mutatur verborum ſenſus: atqui mutato idiomate non mutatur verborum ſenſus, ſed tantùm ſonus; alioquin ſequeretur omnes ſacramentorum miniſtros uti debere idiomate Hebraico vel Syriaco: quippe Chriſtus Dominus ſacramenta inſtituendo alterutro hoc idiomate uſus eſt.

Secundò, mutatio unius vocis, vel plurium, quæ ſenſum omminò diverſum efficiunt, invalidum ſacramentum efficit: ſecus verò ſi uſurpentur verba ſynonima: quia invalidum, aut validum cenſetur ſacramentum, in quantum illius forma mutatur, vel ſervatur integra; ſed dum voces mutantur in alias diverſam ſignificationem efficientes, non remanet integra forma ſacramenti nempe verborum ſignificatio; ſecus verò accidit, dum illa perſeverat. Hinc S. Irenæus lib. 1. cap. 18 refert quòd baptiſma Gnoſticorum idcirco reprobatum fuerit, quòd baptizarent *In nomine Patris omnium, in nomine Matris omnium: & in nomine deſcendentis Jeſu ad unctionem, redemptionem, aut communionem virtutum:* E contra verò Eccleſia approbat baptiſma Græcorum in Decr. Eugenii iis verbis baptizantium: *Baptizetur manibus meis N. in nomine Patris, &c.* quapropter invalidum foret baptiſma, ſi quis aquam in baptizandum infundendo, hac forma uteretur: *Ego te refrigero in nomine Patris, &c.* Validum autem foret, ſi quis baptizando diceret, Ego te abluo, vel ego te lavo in nomine Patris, &c.

Tertiò, quando tranſpoſitio non variat ſenſum verborum, irritum non facit ſacramentum; dum autem variat, efficit invalidum. Patet hæc veritas ex mox dictis; hinc validum foret baptiſma collatum hac forma: *Baptizo te in nomine Filii, & Patris, & Spiritus S.* quia ſufficiens ſit deſignatio baptizandi, & invocatio SS. Trinitatis: invalidum autem foret, ſiquis verba hoc inverſo ordine proferret, *In nomine Patris te Filii baptizo, & Spiritus S.* quia hæc verborum tranſpoſitio, aut nullum ſenſum efficeret, aut omnino alienum à ſacramentali.

Quartò, verborum interpolatio, ſive intermiſſio, quando tanta eſt, ut communi ſenſu non judicetur eſſe una oratio; tunc irritum facit ſacramentum; ut ſiquis Sacerdos privatim Miſſam celebrans, cùm jam protuliſſet hæc verba conſecrationis, *Hoc eſt*, recordaretur ſe eam breviarii partem non recitaſſe, quam ſacro celebrando præmittere debuerat, eis dumtaxat duobus conſecrationis verbis prolatis, illam abſolveret, & poſtmodum cætera conſecrationis verba proferret, nempe *corpus meum, &c.* irritum certè foret ſacramentum, quia non eſſet ejuſdem formæ ſacramentalis ſignificatio. Secus verò fieret, ſi interruptio illa neque intentionem proferentis, neque ſenſum verborum variaret, ut ſi poſtquam Sacerdos dixit, *Hoc eſt*, ſternutet, tuſſiat, aut brevem mentis evagationem, & diſtractionem patiatur, tum ſubjiciat, *corpus meum*, non deſinit valere ſacramentum: quia judicatur ſemper eadem eſſe oratio, & illius ſenſus unicus.

Quintò, mutatio verborum in alia ſigna, quæ idem repræſentarent, non efficeret invalidum ſacramentum matrimonii, & pœnitentiæ: ſecus verò circa cætera ſacramenta. Prima pars conſtat: Enimverò in ſacramento matrimonii maximè requiritur, ut conjugum conſenſus exprimatur: ſed hic declarari poteſt vel per nutus, vel per ſcripta, vel per verba; ac ſubinde mutatio verborum in alia ſigna conſenſum declarantia non officit ſacramento matrimonii: Idem dicendum de ſacramento pœnitentiæ; maximè in materia, circa quam verſatur ſacramentalis abſolutio, nempe actus pœnitentis: pœnitens enim elinguis, & mutus poteſt vel per nutus, vel per ſcripturam peccata ſua, & conceptum de eis dolorem Sacerdoti præſenti ita apertè declarare, & exprimere, ut Sacerdos facilè judicet an ſit abſolutione dignus, necne. Quòd autem ſimilis mutatio in aliis ſacramentis non ſit admittenda, ſufficienter conſtat ex praxi univerſæ Eccleſiæ,

quam

quam ad illorum ſacramentorum confectionem ſemper adhibuit.

Sextò, additio verborum in forma ſacramenti fieri poteſt dupliciter; Primò quidem *intrinſecè*, cùm formæ ſacramentorum admiſcetur verbum, quod videtur eſſe quaſi prædicatum: ſeu proprietas eorum verborum, quæ in forma ſacramenti adhiberi ſolent, ut ſi quis baptizando diceret: *Baptizo te in nomine Patris omnipotentis, & Filii ſapientiæ, & Spir. S. divini amoris, & Paracleti*. Secundò *extrinſecè*, quando videlicet additamentum iſtud eſt extra formam ſacramenti, & ei adjungitur dum eſt completè prolata. Utraque additio duplex eſſe poteſt, nempe vera, quæ aliquid verum enuntiat, ut in conſecratione panis, dum prolatis verbis conſecratoriis additur, *Quod pro vobis tradetur*: Falſa verò, quæ falſum enuntiat, quæ iterum fit dupliciter; nam aliqua additio falſa eſt corruptiva formæ ſacramenti, ac immutativa ſenſus illius; qualis erat hæc aliquorum Arianorum baptizantium additio, *Ego te baptizo in nomine Patris majoris, Filii minoris, de non extantibus formati, &c.* altera verò eſt, quæ non corrumpit formam ſacramenti, nec evertit legitimum ejus ſenſum, ut ſi Græcus conſecrando Euchariſtiam dicat: *Hoc eſt corpus meum in fermentato pane conſecratum*. Licèt enim id falſum ſit, quia Chriſtus non in fermentato, ſed in azimo conſecravit, tamen illa non deſtruit ſenſum.

Dico autem, quòd ubi additio falſa eſt corruptiva formæ ſacramenti, tunc ſacramentum irritum efficit, quia non eſt legitima forma, quæ aliud ſignificat, quàm id, ad quod Chriſtus eam inſtituit: atqui mutato, & falſificato ſenſu, forma non ſignificat amplius id, ad quod Chriſtus D. illam inſtituit; proindeque additio formæ collectiva facit invalidum ſacramentum.

Hinc nulla erat Marcioniſtarum conſecratio Euchariſtiæ, cùm dicebant: Hoc eſt corpus meum phantaſticum, quia corpus phantaſticum non eſt corpus Chriſti, ad quod terminari debet conſecratio.

Obſervandum autem, quòd verborum additio falſa non poſſit interdum colligi, niſi ex intentione Miniſtri, maximè cùm additio eſt externa; v.g. ſi quis uteretur hac forma. *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Sp. S. & B. Virginis Dei genitricis*; talis baptiſmus poſſet eſſe validus, aut invalidus ex diverſa miniſtri intentione? Eſſet quidem invalidus, ſi miniſter intenderet baptizare in nomine, hoc eſt, in auctoritate B. Virginis, ſicut baptizat in nomine, & auctoritate Patris, Filii, & Spiritus S. quod utique erroneum eſſet; non poſſumus enim baptizare in nomine alicujus puræ creaturæ; unde S. Paulus 1. ad Cor. 1. dicebat: *Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* Hinc egregiè obſervat S. Aug. lib. 5. de Baptiſmo c. 14. Invenimus dictum ab Apoſtolo, *Et gloriam meam, & miniſterium meum, & prudentiam meam, & Evangelium meum: baptiſmus autem meus, nemo Apoſtolorum dixerit*.

Poſſet nihilominus idem baptiſmus eſſe validus, ſi nempe miniſter per prædicta verba addita, intendat, quòd interceſſio B. Virginis proſit baptizato ad conſervandam gratiam baptiſmalem; nam ſuppoſita tali intentione, forma baptiſmi habet totam ſuam ſignificationem eſſentialem completam, antequam illa prædicta verba adjiciantur.

Dices: Error, aut improbitas miniſtri non nocet ſuſcipienti ſacramentum, quando verba Evangelica proferuntur, quia ſicut ait S. Auguſt. lib. 2. contra epiſtolam Petiliani, *naſcitur credens non ex miniſtri ſterilitate, ſed ex veritatis fœcunditate*.

Reſpondeo equidem quòd intentio prava purè interna miniſtri non officiat ſacramento: ſecus autem ſi exteriùs declaretur: quemadmodum fit in prædicta hypoteſi, quia in illa adduntur verba, quæ deſtruunt formam à Chriſto Domino inſtitutam.

Septimò, detractio alicujus vocis eſſentialis in forma ſacramenti, irritum facit ſacramentum: quia evertitur forma ſacramentalis. Hinc *ſi quis* (ait Didymus lib. 2. de Spiritu S. qui eſt inter opera S. Hieronymi) *ita baptizare conetur, ut unum de præceptis nominibus Patris, & Filii, & Spiritus ſancti prætermittat, ſine perfectione baptizavit*. Secus autem accidit, ſi vocabulum detractum non evertat ſignificationem formæ, ut ſi in forma Euchariſtiæ, *Hoc eſt enim Corpus meum*, detrahatur particula *enim*, non minùs fiet conſecratio, quia dictio *enim* non tollit eſſentiam ſacramenti, quia non eſt de ſubſtantia formæ, nec ejus ſenſum immutat.

Octavò tandem, corruptio verborum, quæ locu-

locutionis ſenſum non aufert, nec intendit inducere errorem, non derogat integritati ſacramenti: licèt enim mutetur ſonus ſenſibilis, tamen manet idem ſenſus, & eadem ſignificatio; ideò Zacharias ſummus Pontifex, ut legitur cap. *Retulerunt* „ diſt.4. de conſecratione, ſic ſcribit; Re„ tulerunt nuntii tui, quòd fuerit in ea„ dem provincia Sacerdos, qui linguam „ latinam penitus ignoraret, & dum ba„ ptizaret neſcius latini eloquii, infrin„ gens linguam diceret; *Baptizo te in no„ mine Patria, & Filia, & Spiritus ſancta*: „ at per hoc tua reverenda fraternitas „ conſideravit eos rebaptizare: *Sed* ſanctiſ„ ſime frater, ſi ille, qui baptizabat non „ errorem introducens, aut hæreſim; ſed „ pro ſola ignorantia Romanæ locutio„ nis infrigendo linguam, ut ſuprà faſſi „ ſumus, baptizans dixiſſet, non poſſu„ mus conſentire, ut denuò rebaptizetur. Judicavit enim Zacharias ignarum illum Sacerdotem nihil in forma baptiſmi mutaſſe: quia corruptis vocibus idem ſignificabat, quod alii ſolent integris. Nam etſi verba ea ſeorſim, & per ſe prolata non ſignificent Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, tamen cum actione Baptiſmi, & his vocibus, *in nomine* conjuncta, idem ſignificant ex uſus accommodatione, alioquin nihil ſignificarent: unde cùm credibile ſit eum aliquid ſignificare voluiſſe, putà quod intendit Eccleſia, meritò baptiſmus ille judicatus eſt validus.

Hæc autem omnia, quæ paulò longiùs declaravimus, paucioribus complectitur Doctor *d.* 3. *quæſt.* 2. *numer.*7. ubi ſermonem faciens de mutatione formæ ſacramen„ torum ait: Ad hujus intellectum, ad„ vertendum eſt, quòd ſecundùm Philo„ ſophum 5. *Phyſic.* quadruplex eſt muta„ tio: ſcilicet ſecundùm ſubſtantiam, qua„ litatem, quantitatem, & ubi; ſic ſe„ cundùm iſta verba, poteſt fieri quadru„ plex variatio, ſcilicet *ſecundùm ſubſtan„ tiam*, alia verba ponendo pro iſtis, „ vel aliud verbum pro iſto, *ſecundùm „ quantitatem*, apponendo, vel ſubtra„ hendo, & ſic apponendo, vel antepo„ nendo, vel poſtponendo, vel interpo„ nendo: *ſecundùm qualitatem*, ſcilicet au„ ferendo aliquam requiſitam terminatio„ nem ad congruam locutionem; *ſecun„ dùm ubi*, tranſponendo.

„ Et de quacumque iſtarum variatio-

num, dico, quòd ſi varians intendit uti „ verbis, quibus utitur tanquam forma „ Eccleſiæ, præciſè non baptizat, quia „ deficit ſibi intentio utendi verbis ali„ qualiter variatis, tanquam forma præci„ ſa Baptiſmi. „

CONCLUSIO TERTIA.

Verbum ſacramentale non eſt verbum promiſſorium, neque concionale, ſed conſecratorium, Hæc concluſio tribus partibus conſtat: quarum

Prima probatur *primò*, ex Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 6. ubi dicitur anathema affirmantibus *ſacramenta novæ legis non continere gratiam, quam ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, quaſi ſigna tantùm externa ſint acceptæ per fidem gratiæ, vel juſtitiæ, &c.* Patet etiam ex his, quæ diximus in 1.*q. n.* 35. nempe quòd differentia conſtitutiva ſacramenti novæ legis non ſit obſignatio promiſſionis Dei: quia, ut dictum eſt, verbum eſſentiale ſacramento novæ legis, & illius conſtitutivum, ac diſtinctivum ab aliis ſacramentis debet reperiri in ſingulis novæ legis ſacramentis; ſed aliqua ſunt ſacramenta novæ legis, quæ per ſe non exhibent promiſſionem gratiæ, ut conſtat non ſolùm in Matrimonio, & Ordine, ſed etiam in Baptiſmo, & Euchariſtia, quæ duo ipſimet hæretici non inficiantur eſſe vera novæ legis ſacramenta: nam in baptiſmo verbum *baptizo*, quod eſt eſſentiale illius formæ, non eſt idem ac *ſignifico*, vel *denoto*; ſimiliter in Euchariſtia verba conſecrationis ſpecierum panis, nempe, *Hoc eſt corpus meum*, & conſecrationis vini, ſcilicet, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, non important promiſſionem, ſed denotant rem, quæ fit, ſeu ipſammet actualem conſecrationem, ut ſignificat Apoſtolus 1. ad Cor. 10. ſic dicens: *Calix benedictionis, cui benedicimus, &c.*

Dices primò. Verba ſacramentalia Euchariſtiæ non ſunt tantùm ea, quæ diximus, ſed etiam ea, quæ antecedunt, & ſubſequuntur. Enim verò Chriſtus D. ait; *Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur;* traditio autem promiſſa corporis Chriſti accidenter exhibet gratiam, ſive peccatorum remiſſionem, quam Chriſtus paſſione ſua nobis promeruit.

Reſpondeo primò, Verbum ſacramentale, quo conficitur Euchariſtia, non eſſe aliud

præ-

præter prædictum, *Hoc eſt corpus meum*: cætera enim abſolutè non requiruntur ad conſtitutionem ſacramenti, ut probabitur in diſputatione de Euchariſtia. *Secundò* dico, quòd etſi illa verba tam antecedentia, quàm conſequentia ſpectarent ad eſſentiam formæ; nihilominus non exhiberent promiſſionem gratiæ in ipſo uſu ſacramenti nobis applicandæ, ſed tantùm illam deſignarent in ſua cauſa præparatam, nempe in paſſione Chriſti.

Dices ſecundò, Sacramenta appellantur *ſignacula*, & *ſigilla* à SS. Patribus; ſed non ita dicuntur, niſi quia ſunt dumtaxat obſignationes promiſſionum gratiæ Dei; ergo ſunt promiſſoria.

Nego minorem, nam appellantur ſignacula aliis de cauſis; *Primò*, quia per hujuſmodi ſigna Chriſtiani cenſentur peculiari ratione pertinere ad Deum, & eſſe ſub ejus tutela; ſicut à paſtore ovibus, à Domino ſervis, à duce militibus, notæ quædam inuruntur, quibus diſtingui valeant, quod maximè verum eſt de ſacramentis, quæ characterem imprimunt. *Secundò*, dici poſſunt ſignacula, quia claudunt, & occultant res ſacras: ſic baptiſmus dicitur à Tertulliano lib. de Pœnitentia, obſignatio, & ſigillum fidei. *Tertiò*, dicuntur ſignacula, quia per eorum ſuſceptionem, profeſſionis fidei noſtræ publicum teſtimonium reddimus: quocirca baptiſmus ſæpè à SS. Patribus ſignaculum juſtitiæ fidei appellatur.

Probatur ſecunda pars, nempe quod *verbum ſacramentale non ſit concionale*, quia ut volunt hæretici, verbum iſtud *concionale*, non eſt neceſſarium ſive ad eſſentiam, ſive ad fructum ſacramenti. *Primò*, quia in Scriptura nulla fit mentio ejuſmodi concionis in inſtitutione ſive Euchariſtiæ, ſive baptiſmi, quæ duo ſacramenta admittuntur ab adverſariis. Verum eſt quidem, quòd in ultima cœna Chriſtus præclaram ad Diſcipulos habuit concionem, quam legere eſt Jo. 15. & 16. Verùm eam dumtaxat habuit poſt inſtitutionem, & adminiſtrationem Euchariſtiæ, ante eam verò nullam concionem ad Diſcipulos habuit. Verum eſt quidem, quòd laverit eorum pedes, eiſque dixerit: *Vos mundi eſtis, ſed non omnes*: at verba iſta non erant concionalia, quia juxta Calvinum in tertio notabili citatum c. 14. ſect. 4. verbum iſtud eſt concionale, quo ſignificatio ſacramentalis explicatur ſuſcipienti, ſeu quod prædicatum facit ſuſcipientem intelligere quid ſignum viſibile denotet: nullum autem tale verbum tunc Chriſtus præmiſit.

Idem conſtat de inſtitutione baptiſmatis: quamquam enim Chriſtus D. Matth. ult. dixerit Apoſtolis: *Ite, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c.* attamen illis verbis non aliud ſignificare voluit, quàm quòd adulti non debeant baptizari, priuſquam in fide inſtructi fuerint: Quod utique certiſſimum eſt; nam, ut docet S. Baſil. lib. de Spiritu S. c. 12. *Fides, ac baptiſma duo ſunt modi comparandæ ſalutis inter ſe cognati, ac inſeparabiles: nam ſicut fides perficitur per baptiſmum, ita baptiſmus fundamento fidei nititur*, ſed non inde ſequitur, quòd verbum concionale, quod ad illorum inſtructionem debet præmitti, idem ſit cum verbo ſacramentali, quo baptiſmus perficitur.

Confirmatur, quia ſi verbum concionale eſſet neceſſarium, maximè vel reſpectu miniſtrantis, vel adſtantium, vel ſuſcipientis: at ita non eſt quidem reſpectu miniſtrantis: nullus enim à ſeipſo docendus eſt; non etiam reſpectu adſtantium; nam validè confertur baptiſmus, etiam quando præter miniſtrum, & ſuſcipientem nullus aſſiſtit: non denique reſpectu ſuſcipientis: nam infantes, & frenetici, & amentes validè baptizantur, cùm tamen ſint incapaces inſtructionis, & verbi concionalis.

His adde quòd illi hæretici non rejiciant baptiſmum in Eccleſia Romana collatum, nec denuò baptizent eos, qui ab Eccleſiæ gremio ad eorum perduellia caſtra convolant, etſi prædicatio non præcedat; igitur, &c.

Objiciunt primò illud Matth. *Docete omnes Gentes, baptizantes*. Hinc Apoſtoli in Actis, priùs ſemper docent, & inſtruunt, quàm baptizent: Unde S. Hieronymus exponens illud Epheſ. 5. *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ*; per *verbum vitæ* intelligit doctrinam: igitur verbum concionale eſt neceſſarium ad ſacramentum.

Diſtinguo conſequens: Requiritur ut diſpoſitio neceſſaria adultis ad baptiſmum cum fructu ſuſcipiendum, concedo: nam adultorum juſtificatio fidem exigit, fides auditum verbi Dei: auditus ille prædicationem: nam quomodo credent ſine prædicante? ait Apoſtolus. Ut pars eſſentialis baptiſmi, nego: quia ſeu præcedat inſtructio, ſeu cum baptiſmo jungatur, nihil baptiſmi validitati,

ti, vel efficacitati detrahit. Unde Chriſtus non præcepit Apoſtolis, ut baptizando docerent omnes Gentes nomen Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, quod debuiſſet, ſi verbum inſtructionis adhibere præcepiſſet; ſed juſſit docere populos, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. nam hæ voces, *In nomine Patris, &c.* reſpiciunt actum baptizandi, non docendi, qualem ſignificant invocationem Trinitatis ſuper ablutionem aquæ, non verò explicationem myſterii ad adſtantes, in aliis enim Scripturæ textibus, illa particula *in nomine*, non aliud, quàm invocationem ſignificat. Sic Marci ult. *In nomine meo dæmonia ejicient.* Actuum 3. *In nomine Jeſu Chriſti, ſurge, & ambula.*

Ad S. autem Hieronymum dico eum explicaſſe præfatum locum in ſenſu myſtico, & non litterali, ut ipſemet ſignificat initio explicationis contextus, ſic enim incipit; *Quia verò per tropologiam viros, animas, & uxores corpora dixeramus, &c.* Nec certè aliud ſenſit S. Hieronymus; nam explicans præfata verba, *Ite, docete, baptizantes*, ait: „Juſſit Apoſtolis, ut primùm docerent univerſas Gentes, deinde ſacramento tingerent, & poſt fidem, ac baptiſmum, quæ eſſent obſervanda, præciperent. *Subdit*: „Non poteſt enim fieri ut corpus baptiſmi recipiat ſacramentum, niſi antè anima fidei ſuſceperit veritatem. Quibus ſignificat priùs adultos debere inſtrui de articulis fidei, quàm ad baptiſmum accedant: diſtinguit igitur ſacramentum baptiſmi ab illa prævia inſtructione, & doctrina.

Objiciunt ſecundò, S. Ambroſium lib. de Initiandis c.3. ubi verbum, quo perficitur baptiſma, vocat prædicationem Dominicæ crucis, ait enim: *Marath fons amariſſimus erat; miſit in eum Moyſes lignum, & dulcis factus eſt: aqua enim ſine prædicatione divinæ crucis ad nullos uſus futuræ ſalutis prodeſt .... ſicut ergo in illum fontem Moyſes miſit lignum: ita & in hunc fontem Sacerdos prædicationem Dominicæ crucis mittit, & aqua fit dulcis ad gratiam.* Sed prædicatio crucis in mente S. Ambroſii eſt verbum concionale: igitur ex mente S. Ambroſii aqua non poteſt prodeſſe baptizando, niſi illuminetur doctrina, & concione.

Nego minorem: Nam prædicatio crucis duobus modis fieri poteſt: vel per verba, vel per opera; nec enim ille tantùm prædicat crucem, qui refert, & explicat Chriſti paſſionem, & tormenta, ſed etiam qui vivit juxta regulam Evangelii, & carnem ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis crucifigit. Unde in Baptiſmi adminiſtratione dici poteſt, quòd prædicetur crux Dominica per ipſummet baptiſmi ritum: nam, inquit Apoſtolus ad Rom. 6. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus.* Hoc autem poſteriori modo, crucis prædicationem uſurpat S. Ambroſius; quia ibi dicit, Sacerdotem mittere verbum iſtud (quod appellat prædicationem crucis) in ipſum fontem: at verbum inſtructionis non mittitur in rem inſenſibilem, cujuſmodi eſt aqua, ſed in creaturam rationalem: ergo per prædicationem crucis intelligit ritum, quo confertur, & miniſtratur baptiſmus, repræſentans mortem Chriſti, & per verbum ſacramentale aquas conſecrans; unde dicit verbum mitti ad fontem, eo modo, quo S. Auguſtinus dixit, verbum accedere ad elementum, & fieri ſacramentum.

Quæ utique explicatio confirmatur ex eodem S. Ambroſio, nam initio capitis alloquens eum, qui baptiſmi ſacrarium ingreſſus eſt, ait: Quid vidiſti? Aquas utique, ſed non ſolas. Levitas illic miniſtrantes, Sacerdotem interrogantem, & conſecrantem at non alio conſecrat inſtrumento, quàm verbo formę baptiſmi. 2. Scribit: Marath fons amariſſimus erat, & Moyſes in eum miſit lignum, ac dulcis factus eſt: ſic aqua ſine prædicatione Dominicæ crucis ad nullos uſus ſalutis eſt: cùm verò fuerit crucis myſterio conſecrata, tunc ad uſum ſpiritalis lavacri, & ſalutaris poculi temperatur, & fit dulcis ad gratiam; ea prædicatio eſt invocatio SS. Trinitatis; nam hæc ut applicatur baptiſmo, crucis efficacitatem commendat, & veluti præſentem facit effectum ejus applicando. „

Quòd autem reverà cenſuerit S. Ambroſius baptiſmum perfici verbis conſecratoriis, præter mox dicta, etiam iſtud declarat l.2. de ſacramentis c. 5. ubi pro eo quod hic dicit, Sacerdotem mittere prædicationem crucis in fontem aquæ, ait: *Sacerdos precem dicit ad fontem; invocat Patris nomen, præſentiam Filii, & Spiritus Sancti; utitur verbis cœleſtibus: verba cœleſtia, quæ ſunt? Quòd baptizemus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.*

Objiciunt tertiò illud S. Auguſtini tract. 80. in Joan. ubi ait: *Quæ eſt tanta virtus aquæ,*

ut corpus tangat, & cor abluat? niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur: nam & in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus manens. Hoc eſt verbum fidei, quod prædicamus; quo corda mundantur, & baptiſmus conſecratur; Sed verbum, quod creditur, eſt concionale, ſeu prædicationis, & doctrinæ; non poteſt enim eſſe creditum, niſi priùs auditum, & prædicatum; unde ibidem illud appellat *verbum fidei*: & poſtquam declaravit verbo ſacramentali mundari infantes, ut hoc verbum concionale eſſe declararet, ſic concludit: *Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait: Jam vos mundi eſtis propter verbum, quod locutus ſum vobis*: igitur, &c.

Nego minorem: Nec enim ea eſt S. Auguſtini mens: ſolùm enim probare intendit ex præfatis verbis Chriſti: *Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*: quòd omnis mundatio hominis repetatur ex verbo Dei, quod dicitur verbum fidei; quia nempe eſt fidei objectum: non autem dumtaxat ex aqua; ibi enim inquirit, quare Chriſtus D. non dixerit: *Mundi eſtis propter baptiſmum, quo loti eſtis*; ſed ait: *Propter verbum, quod locutus ſum vobis*; reſpondet: quia & in aqua verbum mundat: Unde enim tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi ſanctificante verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur? Quaſi diceret: Nemo mirari debet, quare Chriſtus dixerit; Mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis, non verò propter baptiſmum; quia & ipſe baptiſmus conſecratur per ſermonem, quem locutus eſt; conſecratur enim per verba dominica, quæ debent ſpectari, non ut verba communia, ſed ut verba, quæ Dominus locutus eſt, in quibus virtus eſt quædam manens, & operans, quæ virtus non cadit niſi ſub fide; unde ſtatim addit: *Nam in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus permanens*, Teſtimonia autem ſequentia ex Scripturis deprompta adduntur, ut probet in genere vim mundandi oriri ex verbo fidei, quod, ut dixi, ſuſceperat initio probandum. Unde meritò concludit, quòd etiam verbum, per quod infantes mundantur, ſit verbum, de quo Dominus ait: *Jam vos mundi eſtis propter Sermonem*, &c. Cùm igitur S. Auguſtinus cenſeat per verbum, de quo ſermonem inſtituit, juſtificari infantes, certum eſt non intelligere verbum concionale; quippe cùm infantes non poſſint credere ad juſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem.

Probatur denique *tertia pars*, nempe quòd *verbum ſacramentale ſit conſecratorium*: Probatur, inquam, quia verba quibus conficiuntur ſacramenta, appellantur *ſanctificatio, benedictio, conſecratio, invocatio nominis Dei*; Sic S. Paulus 1. ad Corinth. 10. verba quibus conficitur Euchariſtia, appellat benedictionem: *Calix benedictionis*, inquit, *cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt?*

Similibus appellationibus donantur à SS. Patribus: nam S. Dionyſius lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia cap. 3. ait: *Porro ubi Pontifex ſacroſancta Dei munera collaudavit, diviniſſima conſecrat myſteria*. Et cap. ult. ſacramentalia verba appellat, *conſecratorias invocationes*. Similiter S. Juſtinus Apolog. 2. *Super eo*, inquit, *qui renaſcendum eſſe per baptiſmum ſibi ſtatuerit, parentis rerum omnium Dei nomen nominatur, & iſtum ad lavacrum ducentes invocamus*. Item S. Ambroſius lib. 2. de ſacramentis c. 5. ſupra laudato, & 4. de ſacramentis c. 4. loquens de confectione Euchariſtiæ, ait: *Panis iſte, panis eſt ante verba ſacramentorum; ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti. Quomodo poteſt panis corpus eſſe Chriſti? Conſecratione. Conſecratio, quibus verbis fit, & cujus ſermonibus? Domini Jeſu*. Pariter S. Auguſtinus lib. 6. contra Donatiſtas, c. 25. *Deus*, inquit, *adeſt verbis Evangelicis ſuis, ſine quibus baptiſmus Chriſti conſecrari non poteſt, & ipſe ſanctificat ſacramentum ſuum*. Idem habent cæteri Patres, quos tædioſum eſſet hic recenſere.

Objicit Calvinus; Verba conſecratoria ſuperſtitioſa videntur, & incantationi magicæ ſimilia; quippe cùm ſuper elementum mutum, & inanime à miniſtro demurmurentur, abſque ullo ſenſu, & fide adſtantium; quippe cùm ignoto idiomate, nempe lingua Latina, coram imperitis proferri ſoleant: ergo, &c.

Nego antecedens: Verba enim proferre ſuper mutum, & inanime elementum maximè quando fit ex ordinatione divina, nullatenus magiam ſapit, ac redolet: nam Num. 5. in ſacrificio Zelotypiæ, Sacerdos plurima verba maledictionis congerebat in aquam ad id deſtinatam, quæ potata mulieres adulteras interficeret, innocentibus verò non noceret. *Inſuper* Magi non ſolùm verbis, ſed etiam rebus utuntur in ſuis præ-

ſtigiis;

ſtigiis; at hæretici nihil magicum agnoſcunt in materiis ſacramentorum: ergo nec agnoſcere debent in verbis. *Denique* incantatio magica conſiſtit in eo, quòd certè res, figuræ, & voces aliunde per ſe inefficaces vim habeant aliquid efficiendi ex pacto tacito, vel expreſſo cum dœmone: at verba conſecratoria ſacramentorum non habent efficiendi vim ex ullo cum dœmone pacto, ſed ex inſtitutione Chriſti. Quare in ſacramentorum adminiſtratione ſunt aliqua verba, quæ debent ab omnibus intelligi, ut ea quæ proferuntur ad excitandam ſuſcipientium, & adſtantium fidem, & pietatem, & ea debent eſſe vernacula plerumque; niſi ſuſcipientes, & adſtantes Latinè intelligant: alia ad efficiendum, ut cùm Joſue locutus eſt ad Solem, qui non habebat auditum, & Chriſtus ventis imperavit. Ea cujuſcumque ſint idiomatis, idonea ſunt; ejuſmodi autem ſunt verba conſecratoria ſacramentorum.

QUÆSTIO QUARTA.

De neceſſitate, & exiſtentia Sacramentorum.

CUM Sacramentorum inſtitutio ex mero Dei beneplacito, ſummaque ejus libertate, ac liberalitate pendeat; cùmque compertum ſit divinam illius providentiam, ſingulis rebus, juxta cujuſque indigentiam, & neceſſitatem opitulari, efficaciori ratione ſuaderi, & colligi non poteſt ſacramentorum exiſtentia, quàm ex comperta, & probata eorum neceſſitate. Unde ſapienti conſilio, ac juſto, libratoque ordine ſacramentorum exiſtentiam ab eorum ſumma hominibus quovis in ſtatu degentibus neceſſitate ſcrutantur, & inveſtigant Theologi.

Notandum autem primò, duplicem in morali Chriſtiana, quantum ad præſens pertinet, ſolitò diſtingui neceſſitatem, quarum prima vocatur neceſſitas *medii*: ſecunda verò neceſſitas *præcepti*. *Neceſſitas medii* ea eſt, qua aliquid ita cenſetur neceſſarium ad finem aliquem comparandum, ut ſine illius ope non poſſit obtineri: *neceſſitas* verò *præcepti ea* eſt, qua aliquid ex ſua ratione intrinſeca non ordinatur, nec conducit ad alicujus finis aſſecutionem, ſed dumtaxat ad id requiritur ex ordinatione, & præcepto ſuperioris. Porrò neceſſitas medii duplex diſtinguitur, ſcilicet *intrinſeca*, & ex intima connexione medii cum fine, quæ ſolitò vocatur neceſſitas *ſimpliciter* qua nimirum fit, ut finis non poſſit obtineri, ſecluſo tali medio: alia verò *extrinſeca*, quæ oritur non quidem ex natura rei, ſed ex inſtitutione, & ordinatione divina, & dicitur neceſſitas ad meliùs eſſe, ſeu potiùs eſt congruentia, quàm vera neceſſitas.

Certum eſt autem ſacramenta non eſſe neceſſaria neceſſitate intrinſeca, & ſimpliciter: conſtat enim quòd Deus abſolutè loquendo, humanam ſalutem operari potuerit abſque ejuſmodi ſignis ſenſibilibus. *Inſuper*, nulla eſt ratio intrinſeca, & eſſentialis, cur ſacramenta vim habeant producendi gratiam, & conferendi eos omnes effectus, quos Deus ad eorum ſignorum applicationem in ſubjectis debitè paratis infallibiliter producit: ſolùm itaque hic inquirimus, an ſuppoſita Dei ordinatione ſacramenta fuerint neceſſaria in quovis hominum ſtatu.

Notandum ſecundò, triplicem generatim diſtingui poſſe ſtatum humanæ naturæ: Primus eſt naturæ perfectiſſimæ, qualis eſt ſtatus beatitudinis: ſecundus *naturæ innocentis*, qualis extitit ante Adami lapſum: tertius eſt ejuſdem naturæ vitiatæ per Adami peccatum. Qui rurſus dividitur in tres alios ſtatus; nam alius eſt ſtatus hominis ſub *lege naturæ*, hoc eſt ante legem ſcriptam, nimirum ab Adamo ad Moyſem: alius eſt ſub *lege ſcripta*; putà ab eo tempore, quo populo Judaico lex præſcripta fuit à Deo per Moyſis miniſterium, uſque ad prædicationem Evangelii per Chriſtum Dom. Tertius eſt ſub *lege gratiæ*, qui à Chriſto D. ad mundi finem perſeveraturus eſt. Quos utique tres ſtatus S. Auguſtinus epiſt. 19. appellat *ante legem*, *ſub lege*, & *ſub gratia*. Certum eſt autem, quòd ſacramenta nulla ratione ſint neceſſaria in ſtatu naturæ perfectiſſimæ; quia ubi eſt veritas aperta, omnis ſignorum umbra eliminatur: unde præclarè S. Aug. lib. de catechiſmo c.4. *Comeditur agnus*, inquit, *poſt mortem hujus ſæculi, ut cùm mane illud venerit, quod veſperam non habebit, non jam auferatur ſacrificium imaginis Agni, ſed ipſum Agnum, quem quotidie immolamus, comedimus, & cujus ſanguinem bibimus, inveniamus illic cum Sacerdotem perfectum, quem conſtat hìc pro noſtra ſalute occiſum*. Hinc Doctor in 4. diſput. 1. quæſt. 3. num. 7. ait: *Apparet quòd in ſtatu patriæ nullum congruit ſacramentum, quia tunc non indiget homo ſenſibilibus, ut cognoſcat intelligibilia pertinentia ad ſa-*

ſalutem ſuam: *neque tunc indiget excitari ad quærendum pertinentia ad ſalutem*, *quia eſt perfectè conſecutus ſalutem*. Unde difficultas remanet de quatuor cæteris humanæ naturæ ſtatibus, nempe innocentiæ, legis naturæ, ſcriptæ, & gratiæ.

Notandum tertiò, Sacramenta poſſe conſiderari inſtituta, & ordinata ob triplicem finem, juxta triplicem eorum conſiderationem; enim verò ſpectari poſſunt, vel quatenus ſunt cæremoniæ ſacræ, ac celebres ritus, quibus homines in eamdem religionem adunati, ſuum Deo ut ſupremo rerum omnium parenti, & moderatori obſequium, & cultum impendunt: nam, ut perbellè obſervat S. Auguſtinus lib. 19. contra Fauſtum c. 16. *In nullum nomen Religionis verum*, *aut falſum homines coadunari poſſunt*, *niſi aliquo ſignaculorum*, *ſeu ſacramentorum viſibilium conſortio colligantur*. *Secundò*, conſiderantur, quatenus ſunt medicinæ, ſeu remedia ad reſarciendam, vel conſervandam, aut augendam hominis ſalutem. *Tertiò*, quatenus ſunt media conducentia ad augendam hominis perfectionem per augmentum gratiæ illuminantis, & ſanctificantis.

CONCLUSIO PRIMA.

S*Acramenta non extiterunt in ſtatu innocentiæ*, *nec ut remedia*, *nec ut animæ perfectiones*; *nec ut ſacri ritus*: *imò nec extitiſſent*, *ſi ille diu perſeveraſſet*. Hæc concluſio quatuor partibus conſtat, quarum *prima* communis eſt apud Theologos, eamque Doctor approbat loco ſuprà laudato, ubi ait: *Pro ſtatu innocentiæ non fuit congruum inſtitui ſacramentum*, *ſicut poſt lapſum*, *quia etſi tunc homo potuerit ex ſenſibilibus cognoſcere intelligibilia*: *tamen nullum ſenſibile fuit neceſſarium tanquam conferens ad ſalutem*, *removendo aliquod impedimentum ſalutis*, *ut ſcilicet poſſit dici propriè medicina*.

Probatur: Quia ubi nullus eſt morbus, ibi nulla requiritur medicina; ſed durante primæva innocentia nullus fuit morbus; igitur, &c. Major conſtat ex illo Matt.9. *Non eſt opus valentibus Medicus*, *ſed malè habentibus*; Unde præclarè S. Auguſt. *Tolle morbos*, *tolle vulnera*, *& nulla erit medicinæ cauſa*. Minor etiam patet ex his, quæ diximus in 2. volumine de felici innocentiæ ſtatu.

Dices. Matrimonii ſacramentum eſt in concupiſcentiæ remedium: ſed illud initum fuit inter Adamum, & Evam durante ſtatu innocentiæ: igitur in eo ſtatu fuerunt ſacramenta in remedium. Major conſtat ex S. Auguſt. in libris de Nuptiis, &c. Minor verò probatur ex illo Apoſtoli ad Eph.5. ubi loquens de matrimonio Adami cum Eva, ait: *Sacramentum hoc magnum eſt*: *ego autem dico in Chriſto*, *& in Eccleſia*.

Reſpondeo diſtinguendo minorem: Matrimonium illud fuit ſacramentum ſecundùm latiorem ſignificationem, & quatenus ſacramentum eſt dumtaxat ſignum rei ſacræ, non verò ſanctificantis ſubjectum, in quo eſt tale ſignum, concedo: quatenus ſacramentum accipitur in ſtrictiori ſignificatione pro ſigno rei ſacræ ſanctificantis, nego. Ad probationem dico, Apoſtolum eatenus matrimonium Adami, & Evæ appellare ſacramentum, quatenus præfigurabat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia ſponſa. Quòd autem tunc non fuerit propriè dictum ſacramentum, ſufficienter determinat Concilium Trid. cùm ait, ſeſſ.24. Can.1. *Si quis dixerit matrimonium non eſſe verè*, *ac propriè unum ex ſeptem legis Evangelicæ ſacramentis à Chriſto D. inſtitutum* .·.·.·.·. *anathema ſit*.

Probatur ſecunda pars, nempe quòd in ſtatu innocentiæ non fuerint neceſſaria ſacramenta ad animæ perfectionem; quin in illo felici ſtatu, ſuperiora dominabantur inferioribus, & anima corpori, ratio ſenſui, facultates intellectuales ſenſitivis, & naturalibus; id enim originalis juſtitia præſtabat, ut quemadmodum anima perfectè erat ſubdita Deo, ſic inferiores animæ vires naturales, & ſenſitivæ rationi ſubjicerentur; ac proinde non erat conveniens ut anima ſanctitatem mutuaretur à rebus corporeis; igitur, &c.

Dices: Sacramenta neceſſaria ſunt homini ad gratiam aſſequendam, perficiendam, & ſervandam, contra repugnantes tentationum motus: ſed in ſtatu innocentiæ potuerunt ad hæc omnia prodeſſe: homo ſiquidem in eo ſtatu debebat ſibi novum in dies comparare gratiæ gradum, illam contra infeſtantes tentationes tueri: igitur, &c.

Nego minorem: Nam potuiſſet alia via, quàm per ſigna corporea gratiæ augmentum ſuſcipere, nempe per exercitium virtutum, maximè divini amoris, ad quod quidem augmentum movebat originalis juſtitia, quæ mentem illuſtrando, etiam voluntatem in omne bonum inclinabat, & vegetabat.

Di-

Dices ſecundò: Sacramenta proſunt ad mentis illuſtrationem: at in ſtatu innocentiæ debuiſſet illuſtrari mens hominis. Ergo ad id ſacramenta erant neceſſaria.

Diſtinguo minorem. Per alia ſigna, concedo: per ſacramenta, nego: quia perfectio mentis humanæ fuiſſet in eo ſtatu ex divini numinis influxu, non ex phantaſmatibus, ſed ex ſpeciebus: in eo tamen ſtatu phantaſmatibus utebatur anima, ſed ut corpore ſibi ſubdito; cognitionis enim perfectionem habuiſſet ex infuſo lumine: phantaſmatibus etiam utebatur, quia delectabilis eſt eorum experientia, quorum habemus ſcientiam. Quare experta fuiſſet naturæ vires, & actiones, ut eorum, quæ ſciebat, ſupernaturalium, & naturalium per ſcientiam quæ eſt infuſa, experimentali cognitione perciperet: ore etiam confeſſa fuiſſet fidem ad ſalutem, & exterioribus ſignis Deo cultum exhibuiſſet, in gratiarum actione, & pietatis teſtificatione, & ſupremæ poteſtatis agnitione: at ea ſigna ſacramenta non fuiſſent.

Dices tertiò. Ex S. Dionyſio lib. de Ecclesiaſtica hierarchia c. 1. Deus cœleſtibus, & beatis mentibus exhibet divina myſteria ſine ſenſibilibus figuris, quia ſunt immateriales; nobis autem ea tradere debuit per ſymbola ſenſibilia: quia materiali natura conſtamus: ſed Adam, & Eva in ſtatu innocentiæ conſtabant materiali natura: igitur eis neceſſaria erant ſigna, & media corporea, quibus gratiam illuminantem poſſent aſſequi.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: homines materiali natura conſtantes debent habere media corporea, quibus illuſtrentur, quamdiu pars ſuperior non habet omnimodè ſubditam ſibi inferiorem, concedo: ſecus, nego: at in eo ſtatu omnimodè inferior pars ſuperiori obtemperabat, & aliunde quàm ſenſuum beneficio habebat id omne, quod ad ſuæ mentis illuſtrationem conducebat: nam, inquit S. Bernard. ſerm. de Annuntiatione: *Ipſum miſericordia cuſtodiebat, docebat veritas; regebat juſtitia, pax fovebat*.

Probatur tertia pars, nempe quòd ſacramenta non fuerunt in eo ſtatu tamquam ritus, & cæremoniæ ſacræ: Tum quia hæc ſacramentorum acceptio tantùm eſt impropria: Tum quia ſacrificia, oblationes, aliique cultus externi abundè ſufficiebant, ut homo debitum cultum Deo impenderet.

Dices: In ſtatu innocentiæ fuiſſent ſacrificia, ut concedimus: quia ſunt præcipui actus publicæ Religionis: Unde docent Theologi ſacrificium ſpectare ad jus naturæ, quia procedit ex naturali ratione, quòd homo rebus ſenſibilibus ſuam erga Deum ſubjectionem, & ſupremum in omnia Dei dominium agnoſcat: ſed ſacrificia ſunt ſacramenta, ſunt enim ſigna gratiæ: igitur, &c.

Reſpondeo primò, negari poſſe majorem; cùm enim breviſſimo tempore ſteterit innocentiæ ſtatus, non videtur locum fuiſſe primis Parentibus ſacrificium aliquod offerre: imò non abs re conjiciunt aliqui, idcircò Deum permiſiſſe Adamum labi in peccatum, quoniam viſus eſt ingratus erga tam munificum benefactorem, quem nullo ſacrificio in gratitudinis monimentum coluit.

Reſpondeo ſecundò, negando minorem: quia ſacrificia ſunt ſigna gratiæ per modum meriti, quando offeruntur in ſtatu gratiæ ſanctificantis; non verò per modum ſigni à Deo inſtituti ad gratiam efficaciter conferendam.

Probatur denique *quarta pars*, nempe quòd etiamſi perſeveraſſet ille felix innocentiæ ſtatus, nullum propriè dictum inſtitutum fuiſſet ſacramentum: Tum quia ſacramenta in eo ſtatu fuiſſent inutilia; etenim ad tria præcipuè ordinantur, nempe vel ad gratiam recipiendam, vel ad illam conſervandam, vel ad eam augendam: ſed ad nullum ex his tribus indiguiſſent homines ſacramentis in ſtatu innocentiæ. Non quidem ad primum; quia quemadmodum Deus per propagationem naturalem, producit animam, ita produxiſſet in anima gratiam ſanctificantem, veluti ſacram hæreditatem à primo parente propagatam. Non etiam ad ſecundum, quia in illo feliciſſimo ſtatu, nullis internis, vel externis tentationibus agitati fuiſſent, aut ſaltem ſubjacuiſſent. Non denique tertium, quia gratiæ augmentum fieri debet modo ſtatui convenienti: at non fuiſſet conveniens illi ſtatui, ut homo per media corporea gratiam reciperet: ergo neque ut per eadem illam augeret.

Dices: In ſtatu innocentiæ potuiſſent homines peccare: ergo conveniens erat, ut pro eluendo peccato, & reſtituenda gratia, ſacramenta inſtituerentur. Antecedens patet: non enim melioris ſortis forent Adami poſteri, quàm ipſemet Adamus: at ille non obſtantibus illis omnibus gratiis, ac dotibus,

quibus donatus fuerat, peccavit: ergo etiam illi peccare potuerunt. Conſequentia verò probatur, quia prudens Medicus non ſolùm præſentibus morbis præbet remedia, ſed etiam imminentibus, & futuris parat antidota, ſeu præſervativa; ſed Deus eſt prudentiſſimus animarum Medicus, peccata ſunt morbi, ſacramenta verò antidota, & remedia: igitur, &c.

Reſpondeo primò, negari poſſe antecedens: nam, ut diximus in 2. volumine: *tract.* 3. *diſp.*2. *ar.*3. *qu.*1. *con.* 3. Si Adamus innocens ſtetiſſet, ipſius poſteri confirmati fuiſſent in gratia ſanctificante; non quidem ab initio ſuæ Nativitatis, ſed ubi viciſſent primò eis ingruentem tentationem.

Reſpondeo ſecundò, negando conſequentiam; & ejus probationem diſtinguo: Si morbi contingant frequenter, & ut plurimùm, concedo: ſi raro, nego: quanquam enim ſi perſeveraſſet innocentiæ ſtatus, aliqui fortè hominum lapſi fuiſſent in peccatum, tamen iſtud raro, & in paucis accidiſſet: non fuiſſet autem congruum inſtituere ſacramenta pro pauciſſimis illis hominibus, maximè cùm per alia media potuiſſent deperditam gratiam recuperare, nempe per actus contritionis, & amoris Dei; quos longè faciliùs, ac perfectiùs quàm nos, propter minùs repugnantem ſenſualitatem, & præſtantiora, & efficaciora auxilia potuiſſent elicere.

Non abnuerem tamen (ex hypotheſi quòd etſi Adamus non peccaſſet Chriſtus veniſſet) tunc inſtituenda fore illa ſacramenta: quibus inſtituendis peccatum non fuit occaſio, maximè verò Euchariſtiam; *Tum* ut Incarnationis beneficium cæteris hominibus communicaret; Euchariſtia enim eſt quædam Incarnationis extenſio: *Tum* ad augendam gratiam; ſiquidem ad illius augmentum primò, & per ſe ordinatur: *Tum* ut præſtantiſſimum eſſet pignus futuræ gloriæ: *Tum* denique, ut hominibus præberet perfectum ſacrificium laudis, & gratiarum actionis.

Enim verò ſtatus viæ cæteris perfectior quoad gratiam, congruè exigit inſtitutionem eorum mediorum, quibus gratia perfectiori modo augeatur: at ſtatus innocentiæ eſſet perfectiſſimus, ac ſubinde conveniens fuiſſet, ut in illo ſtatu homines habuiſſent perfectiſſima media, quibus augmentum gratiæ poſſent comparare: nullum autem medium præſtantius eſt, quàm ipſemet Dei, & hominum Mediator, qui in Euchariſtia recipitur.

Deinde probabile fit, quòd Deus non minùs dilexiſſet homines innocentes quàm per peccatum vitiatos; ac ſubinde quòd eos minori beneficio non cumulaſſet: at nullum eſt præſtantius hominibus à Deo conceſſum poſt Incarnationem, quàm Euchariſtiæ ſacramentum, *in quo*, inquit Concil. Trid. ſeſſ. 13. c. 2. *divitias divini ſui erga homines amoris effudit*: igitur veriſimile eſt homines in ſtatu innocentiæ fore hoc præſtantiſſimo beneficio donandos.

Denique, perfectius eſt habere augmentum gratiæ ex opere operato, & operantis ſimul, quàm dumtaxat ex opere operantis, ut conſtat in adultis, qui abundantiorem gratiam ſuſcipiunt, dum baptizantur cum debita præparatione, quàm parvuli, qui abſque ejuſmodi prævia diſpoſitione ſuſcipientes baptiſma, minori gratiarum irriguo donantur. In ſtatu autem innocentiæ gratia fuiſſet hominibus collata modo omnium præſtantiſſimo, ac ſubinde probabile fit, quòd in eo ſtatu aliqua fuiſſent ſacramenta, quibus homines gratiam conſequi poſſent ex opere operato, ſicut & ex opere operantis.

CONCLUSIO SECUNDA.

In lege naturæ erat aliquod determinatum remedium, ac ſacramentum, maximè pro eluendo originali peccato; Hæc concluſio tribus partibus conſtat: Prima, quòd fuerit aliquod remedium: Secunda, quòd fuerit determinatum: Tertia, quòd fuerit verum ſacramentum.

Prima pars communis eſt apud Theologos, eamque expreſsè docet ſubtilis Doctor in 4. diſt. 1. quæſt. 7. ubi ait: Nullo tempore dimiſit Deus cultores ſuos ſine remedio „ neceſſario ad ſalutem: ſed omni tempore „ poſt lapſum fuit neceſſaria ad ſalutem deletio originalis: ergo quocumque tempore aliquod remedium efficax erat ad hoc. „ Etſi potuit deleri in adultis per motum „ bonum intrinſecum; tamen in parvulis, „ in quibus talis motus eſt impoſſibilis, non „ potuit deleri per actum ſuum proprium: „ ergo per aliquem actum aliorum circa ipſos, vel ad ipſos relatum. „

Quam utique veritatem nemo ſanæ mentis poteſt inficiari; *Abſit enim* (inquit Innocentius III. relatus in capite *majores* de

Ba-

Baptiſmo) *ut univerſi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipſis miſericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad ſalutem.*

Idem docet Auctor quiſquis eſt de operibus Chriſti Cardinalibus apud S.Cyprianum. *Sanè*, inquit *originale peccatum, quod à primis parentibus in totam generis humani ſucceſſionem deffluxit, omni tempore aliquibus remediis oportuit expiari, licèt vim plenam ſignificandi non habuerint donec ad rem ipſam ventum eſt, quæ figurarum operiebatur volumine.*

Nec refert, quòd illius remedii Scriptura non meminerit; inde enim non eſt conſequens, quòd illud remedium non fuerit ordinatum; alioqui pari ratione dicendum eſſet, ſexum muliebrem apud Iſraelitas omni caruiſſe remedio, & medio quo mundarentur ab originali peccato, & in populum Dei conſignarentur; quippe cùm Circumciſionis eſſent incapaces: quod tamen abſurdiſſimum eſt; erant enim de fœdere Abraham, ſicut & maſculi, & offerri debebant in templo adhuc puerulæ ante uſum rationis: non potuiſſent autem ſacramentorum, & cœremoniarum legis eſſe participes, nec credibile videtur Deum fuiſſe imperaturum earum oblationem in templo, ſi reverà fuiſſent natura filiæ iræ, ſicut & cæteræ; igitur, &c.

Dices: Quamvis innumerabilis parvulorum multitudo in utero matrum extinguatur, eis tamen nullum originalis peccati remedium à Deo proviſum eſt, & omnes quotquot parvuli ita ſunt extincti, ſive in lege naturæ, ſive Moyſis, ſive Chriſti, damnati ſunt: ergo non congruè colligitur remedium fuiſſe divitus inſtitutum ex innumera multitudine parvulorum, alioqui periturorum.

Nego conſequentiam: Non enim eadem eſt paritas: Tum quia parvuli in utero morientes pauciſſimi ſunt reſpectu aliorum; non eſt autem conveniens, ut Deus pro pauciſſimis hominibus ſacramentum inſtituat: Tum quia qui moriuntur in utero, ſunt incapaces remedii ſuſcipiendi, quia per homines humano modo non poteſt eis applicari, cùm non cadant ſub hominum notitiam, & adminiſtrationem, ſicut ii, qui naſcuntur; unde licèt Deus potuerit his negare remedium originalis peccati ſine injuſtitia, tamen bonitatis ejus, & providentiæ fuit id in omni lege concedere.

Probatur ſecunda, & tertia pars, nempe quòd remedium iſtud fuerit aliquod ſignum ſenſibile determinatum, & gratiæ ſanctificantis productivum ex opere operato. Probatur, inquam, primò auctoritate S. Auguſtini lib.5. contra Julian. c. 9. ubi ait: *Nec ideò tamen credendum eſt, & ante datam Circumciſionem famulos Dei, quandoquidem in eis erat Mediatoris fides in carne venturi, nullo ſacramento ejus opitulatos fuiſſe parvulis ſuis, quamvis quid illud eſſet, aliqua neceſſaria cauſa Scriptura latere voluerit.*

Quam utique ſententiam probat, & ſequitur Doctor loco ſupra laudato, *ubi ſubdit*; Non poterat eſſe certus, quòd actus „ alterius relatus ad parvulum ſufficeret „ ipſi, niſi hoc eſſet inſtitutum à Deo: nul- „ lus enim poteſt eſſe certus, quòd per ali- „ quid attingat ad ſalutem, niſi ſit certus, „ quòd Deus acceptavit illud tanquam ſuf- „ ficiens ad talem finem. Cùm ergo non „ ſolùm adultis cultoribus ſuis providerit „ Deus de remediis neceſſariis ad ſalutem, „ ſed etiam parvulis eorum (& hoc de „ remedio, de quo parentes poſſunt eſſe „ certi pro parvulis) ſequitur, quòd tem- „ pore illius legis naturæ erat à Deo in- „ ſtitutum aliquod remedium, vel ſignum „ certum, & efficax deletionis originalis „ peccati. Et magis probabile eſt, quòd „ per aliquod ſignum ſenſibile, quàm „ per aliquod ſignum intelligibile tan- „ tùm; quia pro toto ſtatu naturæ lapſæ, „ congruunt homini ſigna ſenſibilia reſpe- „ ctu ſpiritualium; ergo rationabile eſt ali- „ quod ſacramentum, ſaltem contra origi- „ nale fuiſſe in tempore legis naturæ. „

Quibus Doctor tria docet: Primum, quòd remedium iſtud fuerit aliquod ſignum determinatum: Secundum, quòd fuerit ſenſibile: Tertium, quòd fuerit efficax: quæ tria totidem ſunt ſacramenti perfecti characteres. Quòd autem fuerit determinatum ſignum à Deo, conſtat, quia ſigna practica gratiæ nemo determinare poteſt præter Deum, qui cùm ſolus ſit gratiæ author, etiam ſolus poteſt illius productionem certò determinare ad alicujus ſigni præſentiam.

Deinde, Si ſignum illud peccati originalis remiſſivum relictum eſſet liberæ hominum determinationi, melior foret conditio parvulorum quoad ſalutem in lege naturæ quàm in lege gratiæ, utpote cùm haberent medium generalius, & facilius, quàm ſit baptiſmus.

Quòd

Quòd autem iſtud remedium debuerit eſſe ſenſibile, probatur: Si remedium iſtud non fuiſſet aliquod ſignum ſenſibile, maximè fuiſſet (ut volunt aliqui) actus interior fidei: ſed ita non eſt, primò quia charitas longè præſtantior eſt, & efficacior fide: ſed nullus juſtificari poteſt per actum charitatis alienæ: ergo multò minùs per actum alienæ fidei. Nec dicas idcircò fidem magis juſtificare, quàm charitatem, quia fides magis reſpicit Mediatorem, ut eſt alteri cauſa ſalutis, quàm charitas. Hæc enim reſponſio prorsùs eſſet evanida. Enim verò qua ratione actus fidei terminatur circa Mediatorem, eadem ratione actus charitatis juſtificaret, quia ad ipſum Mediatorem terminaretur: ergo cùm nullus dixerit actum charitatis alienæ fuiſſe ſufficientem ad juſtificationem parvulorum, nec idem de actu fidei ſentire debet.

Adde quòd non magis fidei actus conferat ad ſanctificationem alienam, quàm ad propriam: ſed actus fidei in lege naturæ non erat ſufficiens ad juſtificationem propriam, quia poterat quis habere fidem informem, id eſt, non perfectam charitate, quæ forma virtutum eſt.

Deinde, Si ſolus fidei actus internus fuiſſet ſufficiens in parvulis ad eluendum originale peccatum in lege naturæ, potuiſſent per eum actum juſtificari parvuli, non ſolùm nati, ſed etiam concepti, & intra maternum uterum exiſtentes; nec ſolùm præſentes, ſed etiam abſentes; imò in caſu neceſſitatis potuiſſet actus ille ſufficere ad juſtificationem omnium parvulorum totius mundi, etiam in utero exiſtentium, quia mentis actus purè internus, & intentionalis, æquè poteſt dirigi ad pueros in utero, ac extra uterum abſentes, ac præſentes, erga plures, ac erga unicum; ſicque remedium iſtud longè majoris eſſet efficacitatis, quàm baptiſmus, quod cùm redundet in injuriam legis gratiæ, concedere non poſſunt adverſarii, nec conſequenter admittere debet id unde conſequentia illa eruitur.

Denique, Id per quod infantuli fiebant Eccleſiæ membra, debet eſſe externum ac ſenſibile, conjunctio enim ad corpus ſenſibile, qualis eſt Eccleſia, debet eſſe ſenſibilis: Sed remedium iſtud, quo eluebatur originale peccatum, conſtituebat infantes Eccleſiæ membra, ſicut circumciſio in lege Moſaica, & baptiſmus in Evangelica: igitur, &c.

Dices: Plurimi Eccleſiæ Doctores teſtantur, ſolam fidem internam fuiſſe ſufficiens remedium in lege naturæ ad originalis peccati remiſſionem in infantibus; igitur ita eſt. Probatur antecedens ex Tertull. lib. de Baptiſmo c. 13. *Fuerit ſalus retrò per fidem nudam ante Domini paſſionem, & reſurrectionem; at ubi fides aucta eſt credendi in Nativitatem, paſſionem, reſurrectionem ejus, addita eſt ampliatio ſacramenti, obſignatio baptiſmi, veſtimentum quodammodo fidei, quæ retrò erat nuda, nec poteſt jam ſine ſua lege, lex tingendi imperfecta eſt, & forma præſcripta*. Sed & ex S. Greg. 4. Moral. c. 3. *Quod apud nos valet aqua baptiſmi, hoc egit apud Veteres, vel pro parvulis ſola fides, vel pro majoribus virtus ſacrificii, vel pro his, qui ex Abrahæ ſtirpe prodierunt, myſterium Circumciſionis*. Ex S. Bern. ep. 77. in Nationibus. *Quotquot inventi ſunt fideles, adultos quidem fide, & ſacrificiis, credimus expiatos; parvulis autem etiam ſolam fidem profuiſſe, imò ſufficiſſe credimus*. Eis adſtipulatur Beda in Lucam c. 8. dicens: *Qui vel ante Circumciſionis tempora, vel poſt datam Circumciſionem, de exteris Gentibus, extitere fideles, ut Job, & amici, liberique illius, ſive victimis hoſtiarum ſe, ſuoſque ab originali peccato, ſeu certè ſola fide ſalvabant*.

Reſpondeo, eas omnes Patrum authoritates eo modo ſolvendas, & explicandas, quomodo ſubtilis Doctor loco ſuprà laudato, *n.* 3. ſolvit authoritatem S. Gregorii: dicens: Quòd S. Gregorius non intelligit „ ſolam fidem pro ſolo habitu, nec fortè tantùm pro actu interiori: ſed pro „ actu exteriori ſenſibili proteſtante fidem: „ ille autem actus ſufficienter potuit habe- „ re rationem ſacramenti. Qua ratione „ fidem juſtificativam etiam uſurpat S. Aug. lib. 2. de Nuptiis, & concupiſcentia c. 11. ſcribens. Ex quo inſtituta eſt circumci- „ ſio in populo Dei: quod erat tunc ſi- „ gnaculum juſtitiæ fidei ad ſignificandam „ purgationem, valebat parvulis origina- „ lis, veteriſque peccati, ut baptiſmus ex „ illo valere cœpit ad innovationem ho- „ minis, ex quo inſtitutus eſt, non quòd „ ante circumciſionem juſtitia fidei nulla „ erat; nam cùm adhuc eſſet in præpu- „ tio, ex fide juſtificatus eſt ipſe Abraham „ Pater gentium, quæ fidem ipſius erant „ ſectaturi: Sed ſuperioribus temporibus „ omni modo latuit ſacramentum juſtifi- „ cationis ex fide, eadem tamen fides Me- „ diatoris ſalvos juſtos faciebat antiquos, „

pu-

„ puſillos cum magnis. Quibus verbis S. Aug. fidem illam juſtificativam appellat ſacramentum fidei, ac proindè cenſet illam non fuiſſe dumtaxat actum internum, ſed etiam aliquo ſigno exteriori, & ſenſibili declaratum. Quodnam autem fuerit illud ſenſibile ſignum, an videlicet ſacrificium aliquod oblatum pro eluendo originali peccato, an ipſa pueri emaculandi oblatio coram Deo: nihil certi definiri poteſt, cùm iſtud Scriptura ſacra tacuerit.

CONCLUSIO TERTIA.

IN *lege ſcripta, ſeu Moſaica præter Circumciſionem, plura alia erant ſacramenta*: Hæc eſt pariter communis, & colligitur ex Conc. Florentino in decreto Eugenii, ubi poſt enumerata ſeptem legis ſacramenta, ſubdit: *Quæ multùm à ſacramentis differunt antiquæ legis: illa enim non cauſabant gratiam: ſed ſolùm eam per Paſſionem Chriſti dandam figurabant: Hæc verò noſtra & continent gratiam, & eam dignè ſuſcipientibus conferunt*. Item ex Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 2. *Si quis dixerit ea ipſa novæ legis ſacramenta à ſacramentis antiquæ legis non differre, niſi quia cæremoniæ ſunt aliæ, & alii ritus externi, anathema ſit.*

Probatur etiam authoritate SS. Patrum, maximè S. Auguſt. lib. de vera Religione cap. 16. & lib. 19. contra Fauſtum c. 17. „ ubi ait: Sacramenta veteris legis ablata „ ſunt, quia impleta, & alia ſunt inſti„ tuta virtute majora, utilitate meliora, „ actu faciliora, & numero pauciora.

Ratio etiam ſuffragatur, quia ex dictis, ſacramentum eſt ſignum ſenſibile, & permanens ex Dei ordinatione inſtitutum ad ſignificandam aliquam gratiam, & ſanctitatem: ſed præter circumciſionem plures erant in veteri lege ritus, & cæremoniæ, quibus talis definitio competit; igitur, &c. Major conſtat. Probatur minor: triplicis enim generis erant ejuſmodi ſigna: alia namque erant *conſecratoria*; alia *Euchariſtica*, alia *Purificatoria*. Primi generis erant omnes Pontificum, ac Sacerdotum inaugurationes, & ſacri ritus, quibus deſtinabantur, & initiabantur aliqui homines, ut debitum Deo cultum impenderent, quales erant Sacerdotes, & Levitæ, quorum conſecrandorum ritus memorantur Exodi 28. & 29. *Secundi generis* erat agnus Paſchalis, qui comedebatur in memoriam beneficiorum Dei, maximè verò liberationis à captivitate Ægyptiaca. *Tertii verò generis* erant omnes purificationes, & expiationes, quæ maximè duplicis erant generis; aliæ enim erant expiationes ab immunditiis exterioribus, & legalibus, quæ fiebant per aſperſionem aquæ, vel per aliquod ſacrificium ordinatum ad tollendum peccatum, quo immunditiæ illæ contractæ fuerunt: Expiationes vero à peccatis fiebant per ſacrificia, quæ offerebantur, vel pro univerſo populo, vel pro peculiaribus perſonis.

Porrò omnia iſta tum legis naturæ, tum ſcriptæ ſacramenta figuræ fuerunt, ac imagines veritatis, & gratiæ, quæ per ſacramenta novæ legis debebat ubertim redundare, cum hoc tamen diſcrimine, ut notat Hugo Victorinus part. 11. c 6. *Quòd*, inquit, *prima ſacramenta legis naturalis, quaſi veritatis umbra, quæ verò tempore legis Moyſis, quaſi quædam imago veritatis: quæ autem ſub gratia noviſſimè conſequuntur, jam non umbra, vel imago, ſed ipſum corpus veritatis.*

Advertendum inſuper, quòd ex omnibus ſacramentis legis ſcriptæ, aliqua noſtris correſpondebant; circumciſio enim erat figura baptiſmatis; comeſtio agni Paſchalis, & Panum propoſitionis, Euchariſtiæ: Purificationes pœnitentiæ, & conſecrationes Sacerdotum, ſacramenti Ordinis. Nullæ autem erant figuræ confirmationis, Extremæ-Unctionis, & Matrimonii. Non quidem *Confirmationis*, quia hæc eſt ſacramentum plenitudinis gratiæ, quæ tunc non fuerat ad homines derivata, nihil enim ad perfectum adducit lex: neque *Extremæ-Unctionis*, quia eſt immediata præparatio ad conſequendam gloriam æternam, cujus poſſeſſio, & aditus nondum patebat in veteri lege, quia nondum ſolutum erat noſtræ redemptionis pretium: Non denique *Matrimonii*, licèt enim eo tempore verum fuerit matrimonium, non tamen erat verum ſacramentum ex ea parte, qua confert gratiam, quia nondum facta fuerat Verbi divini cum humanitate conjunctio. Nec proindè erat ſignum indiſſolubilis conjunctionis Chriſti cum Eccleſia; unde S. Paulus loquens de matrimonio ſignificante unionem Chriſti cum Eccleſia, non dicit: Sacramentum *magnum erat*, ſed *magnum eſt*, ut nempè denotet tempus præſens, non verò præteritum.

Quæ-

Quæres, *Utrùm circumciſio habuerit vim, & efficaciam remittendi peccatum originale, & conferendi gratiam ſanctificantem ex opere operato.*

Affirmat Doctor in 4. diſt. 1. q. 6. n. 2. ubi ait. *Hic ſupponendum eſt tanquam certum, quòd per circumciſionem peccatum originale delebatur, quod patet per authoritates SS.* &c. Porrò hæ Sanctorum authoritates hanc veritatem comprobantes potiſſimè petuntur ex S. Aug. qui plurimis in locis apertè docet, Circumciſionem havuiſſe vim remittendi peccatum, & ex ejus neceſſitate, tanquam medio efficaciſſimo plerumque utitur contra Pelagianos, ad probandam peccati originalis veritatem, & exiſtentiam: maximè verò lib. 4. de Baptiſmo c. 24. ubi ſic ait: *Veraciter conjicere poſſumus, quid valeat in parvulis Baptiſmi ſacramentum ex Circumciſione carnis, quam prior populus accepit.* Et infrà: *Cur ergo ei* (Abrahamo) *præceptum eſt, ut omnem deinceps infantem maſculum octavo die circumcideret, qui nondum poterat corde credere, ut ei deputaretur ad juſtitiam, niſi quia & ipſum per ſeipſum ſacramentum multum valebat?* Et lib. 3. contra Julianum c. 18. ſic eum compellat: *Reſponde, ſi potes, cur ipſe Iſaac, niſi Baptiſmatis Chriſti ſigno circumciſus octavo die fuiſſet, periiſſet anima ejus de populo ſuo? Explica, ſi potes, tanta pœna, qua meritò plecteretur, niſi ab hac illo ſacramento liberaretur?* Et lib. 16. de civit. c. 27. *Ac per hoc, quia Circumciſio ſignum regenerationis fuit, non immeritò parvulum propter originale peccatum, quo primum Dei diſſipatum eſt teſtamentum, generatio diſperdet, niſi regeneratio liberet.* Tandem lib. 2. de nuptiis, & concupiſcentia c. 11. *Ex quo,* inquit, *inſtituta eſt circumciſio in populo Dei, quod erat tunc ſignaculum juſtitiæ fidei, ad ſignificationem purgationis, valebat & parvulis ad remiſſionem originalis, veteriſque peccati: ſicut & Baptiſmus ex illo valere cœpit ad innovationem hominis, ex quo inſtitutus eſt.*

Ei ſubſcribunt plures è SS. Patribus, maximè S. Greg. lib. 4. Moral. c. 2. ubi ait, *Quod apud nos valet aqua Baptiſmi hoc egit apud veteres, vel pro parvulis ſola fides, vel pro majoribus virtus ſacrificii, vel pro iis, qui de Abrahæ ſtirpe prodierant, myſterium Circumciſionis.* Similiter S. Bernardus epiſt. 77. quæ eſt ad Hugonem de S. Victore; *Quia verò,* inquit, *& alia præter Baptiſmum contra originale peccatum remedia, antiquis non defuiſſe temporibus, Abrahæ quidem, & ſemini ejus Circumciſionis ſacramentum in hoc ipſum divinitus traditum eſt, in nationibus verò, quotquot Fideles inventi ſunt, adultos quidem fide, & ſacrificiis credimus expiatos: parvulis etiam ſolam profuiſſe, imò & ſufficiſſe fidem parentum.* Et ſerm. 2. de Aſſumptione: *In Baptiſmo,* inquit, *ſola gratia lavat hanc maculam, quam olim raſit petra Circumciſionis.*

Idem docent *S. Proſper* ep. quæ eſt 84. apud S. Ambroſium; Et *Beda* in illud Lucæ; *Poſtquam conſummati dies octo, ut circumcideretur puer,* ubi ſcribit: *Scire debet fraternitas veſtra, quia idem ſalutiferæ curationis auxilium Circumciſio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod nunc Baptiſmus agere revelatæ gratiæ tempore conſuevit, excepto quòd Regni cœleſtis januam necdum intrare poterant, donec adveniens, benedictionem daret, qui legem dedit.*

Ipſam quoque veritatem luculenter docuit Innocentius III. ut refertur cap. *Majores* de Baptiſmo, ubi cùm dixiſſet Baptiſmum Circumciſioni ſucceſſiſſe, & utriuſque æqualem neceſſitatem probaviſſet, ex eo quòd Geneſ. 17. dicitur: *Maſculus, cujus præputii caro,* &c. quemadmodum Jo. 3. *Niſi quis renatus fuerit,* &c. utriuſque tandem aſſignans differentiam, ait; *Quoniam etſi originalis culpa remittebatur per Circumciſionis myſterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perveniebatur ad regnum Cœlorum,* &c.

Probat Doctor eamdem veritatem hac ratione; Ad hoc, *inquit,* eſt ratio congrua, quia Deus nullo tempore reliquit genus „ humanum ſine remedio ad ſalutem; ma- „ ximè illos, quibus ipſe legem dedit, ut „ per ejus obſervantiam pertingerent ad „ ſalutem. Fruſtrà enim fuiſſet data talis „ lex ſine remedio: ergo tempore legis „ Moſaicæ dedit aliquod tale remedium, „ obſervantibus ejuſmodi legem: non poſ- „ ſunt autem attingere ad ſalutem ſine „ deletione originalis culpæ: ergo in illa „ lege inſtituit aliquod remedium contra „ illam culpam, iſtud, & non aliud vi- „ detur eſſe ibi inſtitutum, tanquam tale „ remedium contra illam, juxta illud „ Geneſ. 17. *Maſculus, cujus præputii ca- „ ro circumciſa non fuerit, delebitur anima „* illa

„ *illa de popolo ſuo, quia pactum meum irritum facit.*

Quam utique Doctoris rationem ſic in forma proponere licet: Lex Moſaica reverà hominibus, qui ad ejus obſervantiam tenebantur, ſubminiſtrabat media neceſſaria ad ſalutem; ac ſubinde ad remiſſionem originalis peccati: ſed ad ejuſmodi peccati remiſſionem non erat tunc aliud remedium, quàm Circumciſio. Major patet; Nullus enim originali peccato, aut actuali fœdatus conſequi poteſt vitam æternam in ſtatu illius peccati, quia nihil inquinatum introibit in regnum cœlorum. Minorem verò probat Doctor ex illo Geneſ. c. 17. *Maſculus, cujus præputii caro*, &c. Quo pariter oraculo maximè nititur S. Auguſtinus, ut apparet ex dictis, præſertim ex lib. 16. de civit. c. 27. ubi ſcribit: *Idem poteſt movere, quomodo intelligi poterat; quod hic dictum eſt*. Maſculus, qui non circumcidetur carne præputii ſui octavo die, interibit anima illa de genere ſuo; quia Teſtamentum meum diſſipavit. *Cùm hæc nulla culpa ſit parvuli, cujus dixit animam perituram, nec ipſe diſſipaverat Teſtamentum Dei; ſed Majores, qui eum circumcidere non curarunt: niſi quia etiam parvuli non ſecundùm ſuæ vitæ proprietatem, ſed ſecundùm communem generis humani originem, omnes in illo uno Teſtamentum Dei diſſipaverunt, in quo omnes peccaverunt ... ſed intelligenda ſunt hæc divina verba, tanquam dictum ſit: Qui non fuerit regeneratus, interibit anima illa de genere ejus, quia Teſtamentum meum diſſipavit, quando in Adam cum omnibus etiam peccavit.*

Repones: Illa verba (*octavo die*) neque in Hebraico, neque in vulgato Textu haberi adeoque cùm ſancti Auguſtini, & Doctoris argumentum illis maximè verbis innitatur, infirmum eſt, & invalidum. *Inſuper* verba illa, ſeu divina comminatio dirigitur ad eum, qui capax eſt præcepti, & pœnæ: at parvulus non eſt capax implendi præcepti; ac ſubinde illa comminatio dirigitur non ad parvulum, ſed ad adultum, qui puniri debet morte temporali, quòd negligeret, vel circumcidi, vel filium ſuum circumcidere. Quod utique confirmatur; quia textus Hebraicus, & Græcus, imò & Caldaicus ſic ferunt: *Maſculus, qui non circumciderit carnem*, &c. ubi verbum *circumcido* ſumitur activè, non autem paſſivè; quemadmodum etiam S. Ambroſius legit. *Præterea* eodem capite, ubi præcipitur circumciſio infantis octo dierum, nulla pœna indicitur ei, qui circumciſus non fuerit; ſed abſolutè ſtatuitur: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis. Denique*, non rectè videtur colligere S. Auguſtinus, *pactum* illud, ob cujus tranſgreſſionem delenda eſt de populo Dei, eſſe divinum pactum initum cum Abramo; Nam pactum iſtud non aliud eſt, quàm de quo prior facta fuerat mentio, his verbis. *Hoc eſt pactum meum quod obſervabitis inter me & vos, & ſemen tuum poſt te*. Hoc autem pactum aliud non eſt, quàm præceptum frequentandæ Circumciſionis: nam ſtatim ſubditur *circumcidetur in vobis omne maſculinum*: igitur præfata ratio eſt nulla.

Reſpondeo, his omnibus nihil quidquam adverſùs noſtræ aſſertionis veritatem evinci: Primò namque vocabula *octavo die* habent 70. Interpretes etiam poſt emendationem Sixti V. Quam etiam lectionem habent Origenes lib. 2. in Epiſt. ad Rom. c. 2. Ambroſius Epiſt. 33. &c. *Deinde*, ſive vocabula *octavo die* addantur, ſive non, propoſitio illa generalis: *Maſculus, cujus præputii caro*, extenditur etiam ad parvulos, de quibus paulò ante ſermo fuerat, his verbis: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis omne maſculinum in generationibus veſtris*, Unde exiſtimo illa vocabula *octavo die* à 70. Interpretibus claritatis gratia fuiſſe addita, cùm aliunde reſcirent eum eſſe ſenſum illius divinæ interminationis, divinique præcepti. Nam Geneſ. 21. Abraham filium ſuum Iſaac circumcidit, *die octavo, ſicut præcepit ei Dominus*. Et Levitici 12. *Die octavo circumcidetur infantulus*.

Adde quòd oportuit hæc verba fuiſſe uſu recepta tempore S. Auguſtini; cùm enim exinde maximè urgeret Pelagianos negantes peccatum originale, facilè eis fuiſſet illius argumentum refellere, dicendo nempe, illum argumentari ab authoritate interpolata. Hinc mirari ſatis non poſſum quo genio Lugo d. 5. ſect. 4. auſus fuerit ſcribere *n. 66.* Auguſtinum illa verba Geneſis intellexiſſe, quaſi inducentia neceſſitatem Circumciſionis ad illum effectum, ſed fundatur in falſa lectione illius Textus, additis illis vocibus *octavo die*, quæ tamen in vera littera non reperiuntur. Quamquam enim ſola editio vulgata jam ſit indubitatæ authoritatis, inde non eſt conſequens omnem aliam lectionem ei minimè contrariam, eſſe falſam.

Objicies primò varios Scripturæ Textus, quibus ſignificari videtur, primò neminem ex legis operibus juſtificari. Sic ad *Rom.* 3. „ Ex lege tantùm cognitio peccati; quia „ ex operibus legis non juſtificabitur omnis „ caro coram illo, &c. *Secundò*, Circum- „ ciſionem nihil prodeſſe, nec ullam ha- „ bere efficaciam: Sic ad Galat. *Neque Circumciſio aliquid valet*. Et 1. ad Corinth. 7. *Circumciſio nihil eſt*. *Tertiò*, idem Apoſtolus ad Rom. 3. referens omnes Circumciſionis utilitates, & prærogativas, non meminit illius efficaciæ ad delendum peccatum originale, & conferendam gratiam ſanctificantem. *Quartò*, Sacramenta veteris legis appellantur ab eodem Apoſtolo ad Galat. 3. *Infirma, & egena elementa*: igitur nec in ſe gratiam continebant, nec eam conferebant.

Reſpondeo ad primum, in lege veteri tria fuiſſe operum genera, nempè moralium, cæremonialium, & judicialium. Moralia eadem fuerunt, quæ in lege Evangelica, putà decem præcepta Decalogi; judicialia autem omninò fuerunt abrogata, ſicut & cæremonialia: Moralia autem erant meritoria, ac proindè conferebant gratiam ex opere operantis, quando fiebant ex fide in Chriſtum venturum; Unde Apoſtolus ad Rom. 3. poſt præmiſſa in objectione verba, ſubdit. *Juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chriſti in omnes, & ſuper omnes, qui credunt in eum: non enim eſt diſtinctio* (ſupple perſonarum) *Judæi, aut Græci*, &c. & ratio eſt: *omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei. Juſtificati eſtis* (non ex merito ſcilicet naturæ, aut Circumciſionis, aut operum) *per redemptionem, quæ eſt in Chriſto, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ* (ſupple gratiæ, quæ intelligitur juſtitia, per quam juſtificamur) *propter remiſſionem præcedentium delictorum, ut ſit ipſe juſtus, & juſtificans eum, qui eſt ex fide Jeſu Chriſti*. Concludit *Ubi eſt ergo gloriatio tua? excluſa eſt: per quam legem? factorum? non: ſed per legem fidei*; quia nempè tollit gloriationem hominis, ſive per legem, ſive per opera naturæ, ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus; & rationem ſubdit: *Arbitramur enim juſtificari hominem per fidem ſine operibus legis. An & Judæorum Deus tantum? Imò & Gentium. Quoniam quidem unus eſt Deus, qui juſtificat Circumciſionem ex fide, & præputium per fidem: Legem deſtruimus per fidem? Abſit, ſed legem ſtatuimus*.

Ad ſecundum dico, Apoſtolum nihil aliud intendere, quàm quòd per Chriſti Paſſionem evacuata fuerit omnis virtus Sacramentorum, & ſacrificiorum veteris legis; ac proindè Circumciſionem nullius ampliùs eſſe virtutis, & efficacitatis, currente lege Evangelica. Quòd autem Circumciſio plurimam utilitatem, & efficacitatem habuerit, ſignificat ipſemet Apoſtolus ad Rom. 2. ubi ait: *Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem obſerves*. Et cap. 3. Quæ utilitas Circumciſionis? multùm per omnem modum.

Ad tertium dico eſſe argumentum petitum ab authoritate negativa, ex qua nihil concludere licet. Adde quòd neceſſe non judicaverit Apoſtolus hanc Circumciſionis prærogativam referre, cùm illa jam apertè conſtaret ex Geneſ. cap. 17. neque id ſpectabat ad ſcopum ab eo intentum: ſiquidem ejus mens erat, retundere Judæorum vanam jactantiam, & ſuperbiam, qua ſe Gentilibus ad fidem converſis præferri volebant, eo quòd illis credita fuiſſent eloquia, & myſteria, ait enim ibidem: *Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam, cauſati enim ſumus, Judæos, & Græcos omnes ſub peccato eſſe*. Unde concludit, *An Judæorum Deus tantùm, nonne & Gentium? imò & Gentium; quoniam quidem unus eſt Deus, qui juſtificat Circumciſionem ex fide, & præputium per fidem*.

Ad quartum dico, Apoſtolum per infirma, & egena elementa ibidem intelligere non ſacramentum veteris legis, ſed idola Gentium; ſiquidem verſu præcedenti ait: *Tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui natura non ſunt dii, ſerviebatis*. Unde poſt verba in objectione allata ſubdit: *Quibus denuò ſervire vultis, dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos*. Quæ omnia Gentes facere conſueverant.

Urgebis: Si Circumciſio habuerit vim juſtificandi, maximè reſpectu Abrahæ, cui primùm à Deo præcepta eſt: ſed ita non eſt: nam Apoſtolus ad Rom. 4. ſic ſcribit: *Dicimus enim, quia reputata eſt. In Circumciſione, an in præputio? non in Circumciſione, ſed in præputio; & ſignum accepit Circumciſionis ſignaculum juſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio*, &c.

Reſpondet Doctor num. 11. Circumciſionem equidem non contuliſſe Abrahæ gratiam;

„ tiam; Quia, *inquit*, Abraham jam atti-
„ gerat, vel tranſcenderat illum gradum,
„ ad quem determinata fuerat Circumciſio.
„ Et intelligo, nihil ei intus contulit, per
„ modum Sacramenti, ſive virtute operis
„ operati: ſed credo, quòd ei contulerit
„ per modum meriti, ſive virtute operis
„ operantis: quia credo, quòd actus circum-
„ cidendi ſe ex obedientia Dei, & ex cha-
„ ritate procedens, ei fuit meritorius, ſi-
„ cut & immolatio Iſaac.

Inſtabis: Exinde ergo ſequitur Circumciſionem non contuliſſe gratiam ex opere operato.

Reſpondet Doctor, negando ſequelam: nam
„ ſignificabat certitudinaliter gratiam vel
„ fieri, ſi non adſit obex, vel jam ineſſe.
„ Sicut ſi beata Virgo fuiſſet in Conce-
„ ptione Filii in ſumma plenitudine gra-
„ tiæ, ad quam Deus diſpoſuit eam per-
„ venturam, ſi poſteà fuiſſet baptizata,
„ nullam ibi gratiam recepiſſet de novo;
„ tamen Baptiſmus non fuiſſet in ea ſignum
„ falſum, vel incertum, quia gratiam ſi-
„ gnificaret, vel tunc fieri, vel priùs da-
„ tam tunc ineſſe.

Objicies ſecundò varias SS. Patrum auctoritates, quibus inſinuatur Circumciſionem nullam vim, aut utilitatem habuiſſe ad conferendam juſtitiam, & gratiam ſanctificantem. Sic *Irenæus* lib.4. c.3. aſſerit Circumciſionem datam, non ut conſummationem juſtitię, ſed ut cognoſcibile perſeveraret genus Abrahæ. Idem affirmat *S. Hieronym.* in caput 3. ad Galat. *Damaſcenus* lib.4. fidei orthodoxæ c.26. *Chryſoſtomus* hom. 27. in Geneſim: nonnulli autem expreſsè dicunt illam non valuiſse ad juſtitiam, ſic *Tertullianus* lib. contra Judæos c.2. *Cyrillus* lib.10. in Julianum: *Theodoretus* qu. 7. in Geneſim: quibus addere licet *Cyprian.* lib.1. contra Judæos c.8. *Ambroſ.* epiſt.72. igitur noſtra aſsertio militat in SS. Patrum doctrinam.

Nego conſequentiam, & ad antecedens reſpondet Doctor *qu. 6. n.* 11. idcircò SS. Patres negare Circumciſionem, & alia Sacramenta veteris legis contuliſſe gratiam: *Vel* quia, inquit, parvam gratiam contulit Cir-
„ cumciſio reſpectu Baptiſmi: *Vel* quia non
„ contulit gratiam, ut diſpoſitionem im-
„ mediatam ad gloriam; quia non ape-
„ ruit januam: ſed hoc non fuit ex defe-
„ ctu ejus; ſed quia fluxit tempore, quo
„ pretium non fuit ſolutum: *Vel* quia non
univerſaliter cuicunque ſuſcipienti. De- „
terminabatur autem fortè ex inſtitutio- „
ne ſua ad certum gradum gratiæ; ita „
quòd ultra illum gradum non poſſet, „
nec intendendo, nec inducendo: & ita „
ſi tantùm gradum inveniret in ſuſcipien- „
te, nihil ipſi conferret. „

Ne igitur SS. Patres invicem committantur, & aliqui aliis repugnent, uno aut altero ex illis tribus modis à Doctore aſſignatis explicandi ſunt: & meritò quidem, nam aliqui, ut Irenæus, Tertull., Hieron., Cyprianus dicunt Circumciſionem datam eſſe in ſignum, & non in juſtitiam; quia explicant effectum explicitum Circumciſionis, & magis notum; quia per eam genus Abrahæ diſtinguebatur à cæteris Gentibus: aliqui verò, ut Cyrillus, & Baſilius lib. de Spir. S. c.14. & Epiphanius Hæreſ. 8. loquuntur in genere de legalibus reſpectivè ad Sacramenta novæ legis, & ſic Circumciſio in comparatione ad Baptiſmum, quaſi nihil erat; ſicut figura, & umbra reſpectu veritatis, quam ſignificat, nihili reputatur, licèt reverà in ſe ſit aliquid.

Objicies tertiò Conc. Florentinum in decreto Eugenii ſic pronuncians: *Sacramenta novæ legis multùm differunt à Sacramentis veteris legis; illa enim non cauſabant gratiam, ſed eam ſolùm per paſſionem Chriſti dandam figurabant: hæc verò noſtra, & continent gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt.* Quæ utique doctrina confirmatur à Tridentino ſeſſ. 7. can.2. de Sacramentis in genere: *Si quis dixerit ea ipſa novæ legis Sacramenta, à Sacramentis antiquæ legis non differre; niſi quia cæremoniæ aliæ, & alii ritus externi, anathema ſit.*

Reſpondeo primò, utramque illam auctoritatem non excludere vim, & efficaciam Circumciſionis, quæ non poteſt comprehendi ſub Sacramentis antiquæ legis; quippe cùm ante legem annis 400. inſtituta ſit: unde Chriſtus Dominus Jo: 7. Judæos alloquens, ait: *Moyſes dedit vobis Circumciſionem, non quia ex Moyſe eſt, ſed ex Patribus.* Quæ utique reſponſio eò debet majoris eſſe ponderis, quòd non ſit veriſimile Concilia voluiſſe decernere aliquid contra doctrinam S. Aug., & aliorum SS. Patrum, nec non & contra ſententiam celebriorum Theologiæ Doctorum: igitur fatendum eſt illa Concilia loqui ſtylo, & verbis ipſius S. Aug. qui in Pſ. 73. *Sacramenta novi Teſtamenti dant ſalutem*, inquit, *Sacramenta* vete-

veteris Teſtamenti promiſerunt Salvatorem, &c. Epiſt. 19. ad S. Hieronymum: *Cur non dicam præcepta illa veterum Sacramentorum nec bona eſſe, quia eis non juſtificantur homines: umbræ enim ſunt prænuntiantes gratiam, qua juſtificamur.* Item lib. 19. contra Fauſtum cap. 13. ſimilia habet.

Sicut ergo S. Auguſtinus ipſe loquitur de Sacramentis veteris legis, non comprehendendo Circumciſionem; ita etiam Tridentinum, & Florentinum de iiſdem agunt, quæ erant propria veteris legis: alioquin non rectè Circumciſio ſub ejuſmodi comprehendebatur; quia etiam proderat aliis deſcendentibus ex Abraham, & viventibus extra Judæam, putà Idumæis, ac ſubinde non erat propriè Sacramentum legis antiquæ.

Objicies quartò, Remedium originalis peccati, ſicut cætera media eſſe communia maſculis, & fœminis: talis non erat Circumciſio: igitur, &c.

Deinde, Circumciſio fuit omiſſa in deſerto 40. annis, ut habetur Joſue 5. ſed non eſt veriſimile Moyſem permiſiſſe, ut tanto tempore Judæi carerent medio conducente ad remiſſionem peccati originalis.

Denique, Remedium peccati originalis debuit quolibet tempore applicari, maximè dum urget neceſſitas: ſed Circumciſio non poterat applicari ante octavum diem: igitur, &c.

Reſpondeo ad primum, non omnia media ſalutis, debere eſſe maſculis, & fœminis communia: nam Sacramentum Ordinis, quod eſt medium ſalutis, licèt non neceſſarium, inſtitutum eſt pro ſolis maſculis; unde Circumciſio tantùm erat neceſſaria viris, pro quibus fuerat præſcripta: mulieribus verò, ſicut & parvulis ante octavum diem, nec-non & Judæis tempore peregrinationis in deſerto, opitulabatur remedium legis naturæ.

CONCLUSIO QUARTA.

Conveniens fuit, ut in Evangelica lege aliqua à Chriſto Domino inſtituerentur ſacramenta, per quæ ſuam gratiam in homines derivaret.

Probatur, quadruplici ratione petenda Primò ex parte Dei inſtituentis ſacramenta: Secundò ex parte hominis ſuſcipientis: Tertiò ex parte inſtitutionis: Quartò denique ex parte ipſorum ſacramentorum.

Primò quidem id fuit conveniens *ex parte Dei*, ne videlicet Deus antequam ſive ſacramenta, ſive ſacrificia, quaſi ſibi utilia, & delectabilia imperare videretur: quapropter omnia illa tanquam inutilia, & ſibi minùs grata reprobavit, ut docet S. Paulus ad Hebr. 9. & 10. Hanc rationem ſubjicit S. Auguſtinus lib. de Civitate Dei c. 5. *Mutanda*, inquit, *erant opportuno, certoque jam tempore, ne ipſi Deo jam deſiderabilia, vel certè in nobis acceptabilia, ac non potiùs quæ his ſignificata ſunt, crederentur.*

Ex *parte verò hominis*, qui cùm per Evangelicæ legis gratiam, novas acceperit vires, & abjecta ſervili conditione in Dei filium fuerit adoptatus, etiam perfectioribus ſacramentis initiari debuit: unde præclarè S. Auguſtinus lib. de vera Religione c. 17. *Pater familias*, inquit, *juſtiſſimum aliud imperat iis, quibus ſervitutem duriorem utilem judicat, aliud eis, quos in filiorum gradum adoptare dignatur.* Et ibidem. *Alias per miniſtros ſuos inbecillioribus, alii per ſemetipſum valentioribus præcepit. Nunquid*, ait idem in tit. Pſ. 51. *quoniam puero dantur quædam puerilia ludicra quibus puer illis annis avocetur, propterea grandeſcenti non excutiuntur è manibus, ut aliquid jam utilius tractet?*

Tertiò, ex tempore inſtitutionis, quia veteris legis ſacramenta Chriſtum dumtaxat venturum promittebant, nova autem præſentem exhibent, oportet autem aliis ſignis denotare futura, & aliis præſentia, unde præclarè S. Auguſtinus epiſt. 5. *Quiſpiam*, inquit, *expectet à nobis cauſas ipſius mutationis accipere, quod ipſe noſti, quam prolixi ſit negotii: veruntamen breviter dici poteſt, quòd homini acuto fortaſſe ſuffecerit aliis ſacramentis prænunciari Chriſtum, cùm venturus eſſet, aliis cùm veniſſet annuntiari oportuiſſe; ſicut modò nos idipſum loquentes, diverſitas rerum compulit etiam verba mutare.*

Quartò denique, conveniens fuit alia ſacramenta inſtituere *ex parte ipſorum Sacramentorum*, quoniam ſacramenta veteris legis erant egena, & vacua elementa, & umbræ futurorum: unde adveniente plenitudine gratiæ, & veritatis, conveniens fuit, ut illa deſinerent: *Ablata ſunt* inquit S. Auguſt. in Pſalm. 39. *ſigna promittentia, quia exhibita eſt veritas promiſſa, cùm enim lex eſſet vana, venit Chriſtus, ut eam impleret: implevit autem, cùm per nova ſacramenta*

eba-

charitatem donavit; *plenitudo enim legis eſt charitas*. Unde præclarè Tertullianus lib. de Oratione c. 1. *Omnia*, inquit, *de carnalibus in ſpiritualia renovavit nova Dei gratia, expuncta re totius retro vetuſtatis*.

Dices primò: Illa ſacramenta non debuerunt mutari, quæ inſtituta ſunt, ut durent in perpetuum: ſed talia ſunt ſacramenta veteris legis, eadem quippe eſt ratio cæterorum, ac Agni Paſchalis, & Sacerdotii Aaronici: at hæc inſtituta ſunt, ut in perpetuum ſubſiſterent: nam de Agno Paſchali Levitici 12. præcipitur: *Cuſtodi verbum iſtud legitimum tibi, & filiis tuis uſque in æternum*: de Sacerdotio autem Aronico c. 14. & *functio eorum in Sacerdotium ſempiternum proficiet*.

Diſtinguo majorem: Si inſtituta ſint, ut durent in perpetuum, tum ratione ſui, tum ratione ſignificati, concedo: ſi ratione tantùm ſignificati, nego: & ſimiliter diſtincta minore, nego conſequentiam; comeſtio enim Agni Paſchalis erat figura Sacramenti Euchariſtiæ, & Sacerdotium Aaronicum imago, & umbra Sacerdotii novæ legis in perpetuum conſervandi.

Dices ſecundò: Adveniente gratia, & veritate, ceſſare debet figura, & umbra: ſed gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt: igitur, cùm ſacramenta ſint veritatis umbra, & figuræ gratiæ, nulla poſt Chriſtum debent admitti ab ejus ſectatoribus.

Diſtinguo minorem: Si veritas intuitivè, & perfectè conſpicienda, exhibeatur, ut in futura gloria, concedo: Si tantùm imperfectè, & abſtractivè, ut in hac vita, etiam ſub lege nova, nego: cùm enim, ut bellè obſervat S. Dionyſius lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia c. 5. ſtatus novæ legis medius ſit inter ſtatum veteris legis, cujus figuræ implentur in nova, & ſtatum gloriæ, ubi veritas omnis nudè, & apertè manifeſtatur; Ideo nulla tunc erunt ſacramenta: nunc autem quandiu per ſpeculum, & in ænigmatè cognoſcimus, neceſſum eſt, ut per ſenſibilia ſacramenta, ſpiritualem gratiam conſequamur. Debent equidem ceſſare figuræ, quæ Chriſtum futurum præſignabant; at non debent deſinere ſigna paſſionis ejus rememorativa, & gloriæ Electis præparatæ prænuncia. Unde Euſebius Emiſſenus, homil. de Transfiguratione ex Hebr. 9. præclarè tria tabernacula diſtinguit. Primum eſt Synagoga in umbra, & figura: Secundum eſt Eccleſia in figura, & veritate: Tertium eſt cœlum in veritate ſola. In primo oſtenditur vita: In ſecundo datur: In tertio poſſidetur.

Dices tertiò: Apud Deum non eſt mutatio, nec viciſſitudinis obumbratio, ut ait S. Jacobus 1. cap. ſed eſſet aliqua mutatio, ſi alia ſubminiſtraret ſacramenta, quibus homines aliter ſanctificarentur poſt, quàm ante adventum Chriſti: igitur, &c.

Reſpondet S. Auguſtinus *Epiſt.* 5. quòd ſicut non ideo mutabilis homo, quia manè aliud, aliud veſpere: illud hoc menſe, illud alio: „ non hoc iſto anno, quod illo: ita non „ ideo mutabilis Deus, quia univerſi ſæcu- „ li priore volumine aliud, aliud poſterio- „ ri ſibi juſſit offerri, quo convenienter ſi- „ gnificationes ad doctrinam Religionis ſa- „ luberrimam pertinentes, per mutabilia „ tempora, ſine ulla ſui mutatione diſpo- „ neret: *Quam utique veritatem priùs exemplis confirmaverat, ſcribens*: Nonne hyemi æſtas addito ſenſim calore ſuccedit? Nonne „ diurnis tempora nocturna vertuntur? „ Quoties noſtræ variantur ætates? Ado- „ leſcentiæ pueritia non reditura cedit; „ juventus adoleſcentiæ non manſura: ſuc- „ cedit finiens juventutem ſenectus; ſenc- „ ctus autem morte finitur: Hæc omnia mu- „ tantur, nec mutatur divinæ providentiæ „ ratio qua fit ut iſta mutentur. Nonne „ autem opinor cùm agricola æſtate aliud „ juſſerit, quàm juſſerat hyeme; ratio mu- „ tatur agriculturæ: & cùm mane ſurgit, „ qui ea nocte quieſcebat, vitæ conſilium „ non mutavit: aliud magiſter adoleſcen- „ ti, quàm puero ſolebat impoſuit? Do- „ ctrina igitur conſtans mutato præcepto „ non mutat inſtructionem. „

QUÆSTIO QUINTA.

Quot, & quæ ſint novæ legis Sacramenta.

NOtandum primò, Catholicos omnes invicem conſentire, ſeptem eſſe novæ legis ſacramenta, nimirum Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam-Unctionem, Ordinem, & Matrimonium: at huic ſeptenario Sacramentorum numero refragantur omnes quotquot ſunt recentiores hæretici, qui in aſſignando novæ legis ſacramentorum numero, non ſolùm invicem pugnant, ſed tanta animi incoſtantia jactantur, ut author cujuſque ſectæ ſibi ipſi non conſentiat.

Lutherus enim, qui initio libri *de captivitate Babylonica* dixerat tantùm tria eſſe admittenda, nimirum baptiſmum, pœnitentiam, & panem: ſubdit; Quòd ſi Scripturæ uſu loqui velimus, unicum dumtaxat profitebimur ſacramentum, & tria ſigna ſacramentalia: Nam, inquit, Euchariſtia, & pœnitentia ſunt rememorativa paſſionis, & adoptionis Baptiſmi. Tandem circa finem libri aſſerit, duo tantùm ex proprietate ſermonis admittenda eſſe ſacramenta, nempe baptiſmum, & panem; unde fit, ut Lutherani invicem non conveniant de numero Sacramentorum: alii namque duo tantùm, putà baptiſmum, & Euchariſtiam, alii verò tria admittunt, his duobus pœnitentiam adjungentes.

Calvinus autem agnoſcit quidem tria nempe baptiſmum, cœnam, & impoſitionem manuum, qua Eccleſiæ Miniſtri initiantur; licèt enim lib.4. Inſtit. c. 18. §. 19. duo tantùm eſſe dicat, nempe baptiſmum, & cœnam; tamen c. 14. §.20. ait: *Duo ſacramenta inſtituta ſunt, quibus nunc Chriſtiana Eccleſia utitur, baptiſmus, & cęna Domini; loquor autem de illis, quæ in uſum totius Eccleſiæ ſunt inſtituta, nam impoſitionem manuum, qua Eccleſiæ Miniſtri in ſuum munus initiantur, ut non invitus patior, numerari ſacramentum; ita inter ordinaria ſacramenta non numero*: Melancton verò totus hac in re videtur dubius; primò enim admiſit duo tantùm cum Luthero poſtmodum tria; ſed tandem in locis Theologicis editis an. 1552. addit ordinationem, ſeu vocationem ad Evangelii miniſterium: tum locis editis an. 1558. propendet, ut admittat matrimonium inter ſacramenta; fatetur enim illud eſſe ſignum rei ſacræ, di-„ vinum habens mandatum, & annexam „ promiſſionem: Unum tamen, *inquit*, abeſt „ ne ſit ſacramentum, eòquòd videlicet fue-„ rit inſtitutum ante Chriſti Incarnationem. „ Verùm quàm ſit levis hæc ratio, nul-„ lus eſt qui non videat; quid enim obſtat „ quominus Chriſtus D. rem jam exiſtentem, „ ac ſuæ Incarnationis futuræ ſignum, & „ vaticinium potuerit ad ſacramenti digni-„ tatem promovere?

Notandum ſecundò, ad rationem ſacramenti novæ legis, tria potiſſimùm requiri, nimirum quòd ſit ſignum divinitùs inſtitutum, ordinatum ad conferendam homini ſanctificationem internam, ac ſubinde quòd habeat vim, & efficacitatem gratiæ juſticantis conferendæ: & tandem quòd divinum adſit mandatum, divinaque inſtitutio hoc ſignum frequentandi, ut obtineri poſſit effectus per illud deſignatus. Hinc plurima ſunt ſigna rei ſacræ, quæ licèt à SS. Patribus appellentur ſacramenta, hanc tamen appellationem ſibi propriè non vendicant, ſed dumtaxat impropriè, & in laxiori ſignificatione. Sic S. Auguſtinum lib. 19. contra Fauſtum c.14. *Signum crucis* appellat ſacramentum: Et lib, de Symbolo c.2. baptiſmi *cæremonias, & exorciſmos*, & ſimiles ritus ſacramenta nuncupat. Et lib.2. de peccatorum meritis, cap. 26. *Panem benedictum* Catechumenis dari ſolitum, ſacramentum appellat, non quidem propriè, & ſtrictè; ſed, ut dixi, latè, & impropriè: quia ſacramenta propriè dicta novæ legis habent gratiæ promiſſionem, & efficacitatem, ac inſtitutionem à Criſtiſto: prædicta autem non ſunt ejuſmodi: porrò hic eſt ſermo dumtaxat de ſacramentis propriè dictis.

Notandum tertiò, tria potiſſimùm hac in quęſtione occurrere ventilanda: *Primum*, utrùm reverà Chriſtus D. ſeptem deſignaverit, & inſtituerit ſigna ſenſibilia gratiæ ſanctificantis efficaciter productiva, eorumque ſeptenarius numerus ex verbo Dei ſcripto, aut tradito apertè poſſit colligi: *Secundum*, utrùm ſigna iſta pauciora ſint, quàm ſeptem; quemadmodum hæretici hujus temporis inficiantur, ſicut præfatum eſt in primo notabili: *Tertium* tandem, utrùm ſigna illa ſacra plura ſint, quàm ſeptem, ſicut docuiſſe videntur nonnulli è SS. Patribus, dum ſacramenti vim, & efficaciam, alii pedum lotioni, alii aquæ benedictæ, nonnulli eulogiis, ſeu pani benedicto, ſacramenti vim, ac appellationem tribuere videntur. Quæ utique tria licèt in unum, & idem collineent, attamen majoris claritatis, ac evidentioris diſſertationis, & diſcuſſionis gratia placet ſub tribus diſtinctis concluſionibus ventilare.

CONCLUSIO PRIMA.

Revera *ſunt ſeptem novæ legis ſacramenta*. Hęc concluſio colligitur ex Scriptura ſacra, quod ſic oſtenditur: Sacramentum eſt ſignum ſacrum, ſeu ritus ſacer divinitùs inſtitutus, cui annexa eſt gratiæ promiſſio, & vis ſanctificandi à Deo indita: ſed ex ſcriptura ſacra non obſcurè colligitur ſeptem eſſe ejuſmodi ritus ſacros, quibus indita eſt promiſſio virtutis ad conferendam gra-

gratiam: igitur, &c. Major conſtat. Minor verò probatur, primò quidem de *baptiſmo*; nam Marci ult. Chriſtus D. delegans Apoſtolos ad Gentium converſionem, & Evangelii diſſeminationem, ait: *Ite docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris*, &c. Subdit autem: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*. Hinc S. Paulus ad Epheſ.5. expendens ſummam Chriſti D. erga ſuam Eccleſiam dilectionem, ait: *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ*.

De *Confirmatione* idem colligitur Actuum 8. v.17. & 19. v.6. ubi legimus per impoſitionem manuum Apoſtolorum infallibiliter collatum fuiſſe Spiritum ſanctum, qui ſanè effectus non fuiſſet infallibilis per ejuſmodi ſigni applicationem, niſi Chriſtus D. ita ſtatuiſſet: neque conſtanter ſignum iſtud ad eum effectum uſurpaſſent Apoſtoli, ſi ab amantiſſimo ſuo Præceptore, & Magiſtro ita edocti non fuiſſent.

Eucharistiæ ritus apertè traditur Matth.17. & 1. ad Cor.11. *Accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite*, &c. Promiſſio vero gratiæ Joan. 6. *Qui manducat hunc panem vivet in æternum*.

Pœnitentiæ verò ritus, & gratiæ ſanctificantis conferendæ vis habetur Joan. 20. ubi Chriſtus Diſcipulos alloquens, ait: *Accipite Spiritum ſanctum quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, &c.

Extremæ-Unctionis ritum, & gratiæ conferendæ virtutem aperit S. Jacobus cap. 5. cùm ait: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum in nomine Domini: & oratio fidei alleviabit infirmum . . . & ſi in peccatis fuerit dimittentur ei*.

Sacramenti *Ordinis* inſtitutionem, ritum, & gratiæ conferendæ vim tradit S.Paulus 1. ad Timoth. 4. his verbis: *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterii*. Et 2. ad Timoth.1. *Admoneo te ut reſuſcites gratiam, quæ in te eſt per impoſitionem manuum mearum*. Tandem ritus Matrimonii habetur Matth.19. his verbis: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*: promiſſio autem gratiæ colligitur ex cap. 5. ad Epheſ. ubi Apoſtolus loquens de matrimonio, ait: *Sacramentum hoc magnum eſt: Ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*. Quibus verbis ſignificat matrimonium eſſe magnum ſacramentum in Chriſto, & in Eccleſia, quatenus conjunctio viri cum muliere ſignificat unionem Chriſti cum Eccleſia; ac proinde gratiam, quæ ad ejus præſentiam tribuitur; Duplicem conjunctionem Chriſtus habet cum Eccleſia; unam quidem ſecundùm naturam, quæ utique facta eſt per Incarnationem, qua Chriſtus ut Eccleſiæ caput exteris membris in natura aſſimilatur; ſecundam verò per gratiam, & charitatem, ratione cujus dicitur Eccleſiæ ſponſus. Porro hanc utramque conjunctionem matrimonium ſignificat; primam quidem in quantum eſt unio naturalis inter virum, & mulierem; ſecundam verò, quatenus eſt ſpiritualis unio viri, & mulieris per gratiam, & charitatem, quæ in ipſo matrimonio confertur.

Eadem veritas colligitur ex verbo non ſcripto, ſeu ex traditione, qua compertum habemus ejuſmodi ſeptenarium ſacramentorum numerum ex divina inſtitutione, & Apoſtolica doctrina ad nos uſque perpetua, & interrupta nuſquam obſervatione dimanaſſe; cùm enim non poſſit oſtendi quando ſacri ipſi ritus primùm in Eccleſia frequentari cœperint poſt Apoſtolos, neceſſariò fatendum eſt eos à Chriſto Domino, & Apoſtolis fuiſſe derivatos; juxta hanc regulam S. Auguſtini lib.4. de Baptiſmo cap.24. *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi authoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur*.

Quam utique veritatem expreſsè definiunt Concilia, maximè Florentinum in decreto Eugenii, ubi inter cætera num. 5. ſtatuitur: *Novæ legis ſeptem ſunt ſacramenta, videlicet baptiſmus, &c. quæ multùm à ſacramentis differunt antiquæ legis; illa enim non cauſabant gratiam, ſed eam ſolùm per paſſionem Chriſti dandam eſſe figurabant; hæc verò noſtra & continent gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt*. Similiter Concilium Tridentinum ſeſſ.7. Can.1. his verbis: *Si quis dixerit ſacramenta novæ legis non fuiſſe à Domino noſtro Jeſu Chriſto inſtituta; aut eſſe plura vel pauciora, quàm ſeptem, videlicet baptiſmum, &c. aut aliquod horum ſeptem non eſſe vere, & propriè ſacramentum, anathema ſit*.

Eamdem doctrinam tradunt SS. Patres, & Eccleſiæ Doctores, quorum plurimi licèt ſeptem Eccleſiæ Sacramentorum expreſſam fortè mentionem non fecerint: quia nulla neceſſitas urgebat, nec ulla præſens aderat

occaſio iſta ſeptem ſacramenta numerandi, nihilominus non deſunt ex antiquioribus, qui plurium ejuſmodi ſacramentorum meminerunt: imprimis enim *S. Dionyſius* lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia præter baptiſmum, & Euchariſtiam, de quibus plurimum ſermonem ſparſim inſtituit: meminit etiam ſacramenti Ordinis. Et epiſt. ad Demophilum declarat etiam pœnitentiæ ſacramentum.

Prodit etiam Tertullianus, non obſcurè lib. de Præſcriptionibus cap. 40. ubi referens qualiter diabolus *ipſas quoque res ſacramentorum divinorum in idolorum myſteriis æmuletur*, ait: *Tinguit & ipſe quoſdam credentes, & fideles ſuos, expiationem delictorum de lavacro repromittit*, quibus ſignificatur baptiſmus, & pœnitentia. *Celebrat & panis oblationem*, ut adumbret Euchariſtiam. *Etiam ſummum Pontificem in unius nuptiis ſtatuit*, quibus denotat imitationem ſacramenti Ordinis, cujus ſummus gradus eſt Pontificatus, ſeu Epiſcopatus; cui præſcribitur ab Apoſtolo Paulo Monogamia 1. ad Timoth. 3. his verbis: *Oportet unius uxoris eſſe virum*. Meminit etiam nuptiarum, ſeu *Matrimonii*. Addit etiam *curationem ægrorum*, quibus denotat extremam Unctionem.

Sed ne longiorem in referendis veterum Doctorum ſententiis hac de re ſermonem protraham, unus pro cæteris ſufficiet S. Auguſtinus; ille enim lib. 5. de Baptiſmo c. 20. ait: *Si adhuc valet quod dictum eſt in Evangelio, ut per peccatorem ſacramenta non celebrentur: quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel ſuper aquam baptiſmi, vel ſuper oleum vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur, nimirum per reconciliationem?* Et lib. contra litteras Petiliani c. 104. declarat Confirmationem his verbis: *In hoc unguento Sacramentum Chriſmatis vult Petilianus interpretari, quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut ipſe baptiſmus*: Et lib. 2. contra litteras Parmeniani cap. 13. loquitur eodem modo de Ordine ac de Baptiſmo: *Utrumque*, inquit, *ſacramentum eſt, & quadam conſecratione utrumque homini datur: illud cùm baptizatur: iſtud cùm ordinatur*. Et paulò poſt: *Si enim utrumque ſacramentum eſt, quod nemo dubitat, cur illud non admittitur, & iſtud admittitur? Neutri ſacramento facienda injuria eſt*. Denique lib. de bono conjugali cap. 18. & 14. & lib. de nuptiis cap. 10. manifeſtè docet *matrimonium* in nova lege eſſe ſacramentum.

Dices: Si reverà eſſent ſeptem ſacramenta, illum numerum Scriptura ſacra deſignaſſet: at ita non eſt: igitur ſeptem ſacramenta non ſunt aſſerenda.

Diſtinguo majorem: Illum numerum deſignaſſet explicitè, vel implicitè, concedo, explicitè tantùm, nego: & ſimiliter diſtincta minore, nego conſequentiam: quamquam enim expreſſis verbis Scriptura ſacra non indicet ſeptem eſſe novæ legis ſacramenta; attamen id implicitè ſaltem ſignificat, cùm exprimit ſeptem ſacros ritus, quibus annexa eſt gratię promiſſio, ut ſuprà dictum eſt.

Deinde, Pari ratione foret conſequens, neque duo eſſe ſacramenta, neque tria, nec quatuor, neque omnino aliquem eſſe definitum eorum numerum, propterea quòd Scriptura ſacra certum illum numerum non expreſſerit. Similiter non ſequitur, Scriptura nullibi dicit quatuor eſſe Evangelia, aut quatuordecim Pauli epiſtolas, aut ſeptem verba à Domino in cruce prolata: ergo non ſunt totidem: ad id enim ſufficit, quòd in Scriptura res ipſæ numeratæ tradantur, nec requiritur quòd eorum numerus determinatè exprimatur.

Denique, Licèt non ſuppeterent Scripturarum teſtimonia, tamen ad id ſufficientiſſima foret Eccleſiæ authoritas, ſicut docet S. Hieronymus lib. contra Luciferianos, ubi diſſerens de manuum impoſitione ait: *Exigis ubi ſcriptum ſit? in Actibus Apoſtolorum; & etiamſi ſacræ Scripturæ authoritas non ſubeſſet, totius orbis in hanc partem conſenſus, inſtar præcepti obtineret*.

Dices ſecundò; Apocalypſ. 17. Angelus ſpondet Joanni, ſe ei reſeraturum ſacramentum beſtiæ, quæ habet ſeptem capita: quæ figura ſignificat, inquit Kemnitius, numerum ſeptenarium ſacramentorum ſpectare ad beſtiam, hoc eſt, ad Eccleſiam Romanam, in qua ſedet Antichriſtus.

Nego minorem; Blaſphemum enim eſt ſacramenta Chriſti deſignari per ipſa beſtiæ capita; nam inter illa ſunt baptiſmus, & Euchariſtia, quæ nec ipſi hæretici refragantur eſſe vera ſacramenta: Unde per ſeptem illa beſtiæ capita nihil aliud myſticè deſignatur, quàm ſeptem Reges, aut ſeptem montes, in quibus infidelitas ſuam in Chriſti fideles tyrannidem maximè debebat exercere.

Si autem ex ſeptenario numero à Scriptura memorato vellet quis ſeptem novæ legis ſacramenta colligere, plurima ſunt, tam

in

in novo, quàm in veteri Teſtamento huic aſſertioni ſuffragantia teſtimonia; ſicut enim Deus ſeptem dierum curriculo mundum; ſic & Chriſtus Dominus ſeptem ſacramentorum ordine recreationis, ac renovationis myſterium operari voluit. Hinc præſtantiora Dei opera in Scriptura ſeptenario numero comprehenduntur; nam ſeptem diebus præcepit comedi azima: ſeptem lucernæ erant in Sanctuario, *Num.* 8. ſeptem inſtituit tubas Jubilæi, *Joſue* 6. in ſeptem capillis conſtituerat Sampſonis fortitudinem, *Judicum* 16. ſeptem vicibus præcepit Eliſæus Naaman Syrum lavari in Jordane, & mundatus eſt, 4. Reg. Sapientia excidit ſibi columnas ſeptem, *Proverb.* 9. ſeptem panibus Chriſtus pavit 4000. hominum; & ne longiùs excurram, ipſemet S. Joann. *Apocal.* 1. ſeptem candelabra aurea vidit, & *ibidem* ſeptem ſtellas in dextera filii hominis: & *cap.* 5. ſeptem ſigilla, quibus ſignatus eſt intus, & foris liber quem tenet in dextera ille, qui ſedet ſuper thronum. Quibus omnibus non incongruè deſignari poſſent ſeptem novæ legis ſacramenta.

Dices tertiò: SS. Patres nuſquam aſſerunt ſeptem eſſe ſacramenta: imò paſſim pauciora recenſent: nam *S. Dionyſius* Areopagita in lib. Hierarchiæ Eccleſiaſticæ, ubi de myſteriis, ideſt, ſacramentis Eccleſiæ ex profeſſo diſſerit, non plura quàm quinque pertractat omiſſis videlicet Extrema-Unctione, & Matrimonio. Similiter *S. Juſtinus* Apologia 2. commemorat ſolam Euchariſtiam, & Baptiſmum. Item *Irenæus* lib. 1. c. 9. Euchariſtiam, & cap. 13. Baptiſmum. *Cyprianus* ſerm. de ablutione pedum, numerat ſolùm Euchariſtiam, Chriſma, Penitentiam, & Ordinationem. *Cyrillus* Jeroſolymitanus, qui cùm in ſuis catecheſibus myſtagogicis ex inſtituto de myſteriis ſeu ſacramentis agat, non aliorum tamen meminit, quàm Baptiſmi, Chriſmatis, & Euchariſtiæ. Neque plura apud *S. Gregorium* recenſentur, refertur 1. quæſt. 1. capite *Multi ſæcularium*, *&c.* *Iſidorus* in idem conſpirat lib. 6. ethymologiarum c. 19. Tandem *S. Ambroſius* lib. de Sacrament. ſolùm meminit Baptiſmi, Euchariſtiæ, & Confirmationis. Et *S. Auguſtinus* pluribi docet ſacramenta novæ legis eſſe numero pauciſſima, maximè lib. 3. de Doctr. Chriſt. cap. 6. igitur non erat ratum apud veteres ſeptem eſſe novæ legis ſacramenta.

Nego conſequentiam: Quia neque etiam SS. Patres ajunt eſſe duo, vel tria, vel quatuor aut quinque tantùm ſacramenta, neque pariter negant eſſe numero ſeptem: ſed duorum, aut trium, aut pauciorum meminerunt pro ratione argumenti, quod tractandum erat, ut patebit ex reſponſione ad præfatas eorum authoritates.

Imprimis enim *S. Dionyſius* in illo opere, non agit ex profeſſo de ſacramentis Eccleſiæ, ſed de ſacris officiis, ſeu functionibus, quas vel Epiſcopi, vel Sacerdotes in myſteriis tum adminiſtrandis, tum conficiendis exercebant cum quadam conſecratione: quocirca, neque de matrimonio, neque de unctione infirmorum diſſerendum ei fuit, tametſi obiter meminerit pœnitentiæ ſeu reconciliationis.

Ad S. Juſtinum dico, ibi dumtaxat duorum ſacramentorum idcirco meminiſſe, quia reſpondet Ethnicis accuſantibus Chriſtianos, quòd eſſent athei, nec Deos colerent, quòdque nefaria plurima in ſuis ritibus patrarent, puta quòd vorarent humanas carnes: & ideo ſuos ſolùm ad eos ritus admitterent: Reponit autem Juſtinus Chriſtianos non eſſe atheos, utpote qui faterentur Deum unum in eſſentia, & trinum in perſonis; ideo autem ſoli Chriſtiani admittebantur ad Synaxim, quia hæc ſolis baptizatis erat concedenda: exponit autem quid agebatur in ſynaxi diebus Dominicis, ut nempè levet criminationem, qua impetebantur Chriſtiani, quòd in ſuis ritibus infantuli carnes vorarent: cætera autem ſacramenta non attingit quia Gentilibus erant ignota, & ſic eorum calumniis non impetebantur.

Ad S. Irenæum dico, eum ſpecialem diſputationem non inſtituere de ſacramentis, ſed occaſione data modò meminit unius, modò alterius; nam lib. 1. c. 2. *Pœnitentiæ*, & cap. 9. meminit *Euchariſtiæ*, quia refellit deliria cujuſdam Marci circa Euchariſtiam. Similiter cap. 18. meminit *Baptiſmi*, quia refellit errores plurium hæreticorum circa baptiſmi adminiſtrationem: tum lib. 3. c. 4. refert *Confeſſionem*. & lib. 4. c. 32. iterum meminit ſacramenti, & ſacrificii Euchariſtiæ: quia ibidem agit de ſacrificiis legis antiquæ, & novæ.

Ad S. Cyrillum Jeroſolymitanum dico, eum idcirco trium illorum ſacramentorum meminiſſe, quia Catechumenos, ac recentes fideles inſtruebat de iis, quæ ſolebant fieri baptiſmi tempore. Tria autem eodem die conferebantur ſacramenta, nempè baptiſ-

mus, Confirmatio, & Euchariſtia, ut conſtat ex Amphilochio, qui in vita S. Baſilii, ſic ſcribit: *Maximus Epiſcopus baptizavit Baſilium, & Eubulum, & ungens eos S. Chriſmate, tradidit eis vivificam communionem*. Eadem eſt reſponſio *ad Iſidorum* ſeu potiùs *Gregorium*, qui Iſidori nomine profertur.

Ad authoritatem è *Cypriano* petitam dico, ſermonem iſtum non eſſe S. Cypriani, ſed alicujus Authoris poſterioris: cujuſcunque tamen ſit, dico ibi tractatum non inſtitui de ſacramentis omnibus, ſed tantùm de iis, quæ ad cardinalia Chriſti opera referri poterant: eo enim nomine opus illud ſermonum ab Authore inſcriptum eſt.

Ad S. Ambroſium dico, eum in illis libris non agere de omnibus ſacramentis, ſed de iis dumtaxat, de quibus inſtruendi erant fideles recenter baptizati, & confirmati, jamque admiſſi ad ſacram ſynaxim: eo enim ordine novelli fideles initiabantur, ut ipſe teſtatur lib. 3. de ſacramentis cap. 2. unde de his tribus tantùm ſacramentis eo in opere inſtituenda erat illi tractatio, atque de iis dicit in fine operis, eos pleniſſimè accepiſſe.

Ad S. Auguſtinum dico, illum libro de Doctrina Chriſtiana, non dixiſſe tantùm eſſe duo ſacramenta, ſed agens ibi de ſacramentis novæ legis ita loquitur, *quædam pauca pro multis, eademque facillima, & intellectu auguſtiſſima, ipſe Dominus ex Apoſtolica tradidit diſciplina, ſicuti eſt baptiſmi ſacramentum, & celebratio corporis, & ſanguinis Domini*. Quæ profectò verba non ſunt enumerantis omnia ſacramenta, ſed tantùm proferentis aliqua exempla.

Quòd autem plura, quàm duo, ſacramenta agnoverit S. Auguſtinus, patet ex Concione 1. in Pſal. 13. ubi ait: *in Baptiſmo, Euchariſtia, & cæteris ſacramentis Eccleſiæ eſſe munera*. Hinc epiſt. 116. ubi dixit *nos habere ſacramenta numero pauciſſima, ſignatione præſtantiſſima, obſervatione facillima*, ſubjicit *ſicut eſt baptiſmus, & communicatio corporis, & ſanguinis Domini. Et ſi quid aliud in divinis litteris commendatur*: ubi particula (*ſi*) non eſt nota dubitantis, infrà quippe recenſitis aliquot Eccleſiæ feſtis, putà Paſſionis, Aſcenſionis, Reſurrectionis Domini, & adventus Spiritus S. ſubjicit: *Et ſi quid aliud tale occurrerit, quod ab univerſa ſervetur Eccleſia*. Certum eſt autem Auguſtini tempore feſta Nativitatis, Epiphaniæ Domini, & ſimilia celebrari ſolita.

Dices quartò: Eccleſia Græca non alia quàm duo ſacramenta agnoſcit, nempe Euchariſtiam, & Baptiſmum: ergo, &c. Probatur antecedens; nam Cyrillus Luparis Patriarcha Conſtantinopolitanus in Confeſſ. fidei, Latinè primùm, deinde Græcè edita, anno 1633. cap. 15. de Sacramentis ſic habet. *Credimus Evangelica ſacramenta eſſe ea, quæ Dominus inſtituit in Evangelio, & ipſa eſſe duo, nempe baptiſmum, & Euchariſtiam, ampliorem numerum ſacramentorum non habemus*: ergo Inſtitutor non plura edidit.

Reſpondeo conceſſo antecedente, negando conſequentiam, Cyrillus enim iſte deſcivit penitus à cæterarum Eccleſiarum Græcarum placitis, ut Calviniana dogmata amplecteretur, quod non negant adverſarii; nam Caſaubonus, qui talem Confeſſionem Londini excudi curavit anno 1675. cum utraque ejus cenſura tum Cyrilli Berroenſis, tum Partenii Conſtantinop. Patriarchæ, in præfatione ad Lectorem ſic habet: *Eccleſiarum tamen Græcarum, aut Orientis confeſſionem non fuiſſe*. Quod utique conſtantiſſimum apparet non ſolùm ex SS. Patribus Eccleſiæ Orientalis, ac ex omnibus Euchologiis, & Ritualibus, ſed etiam ex cenſura Cyrilli Berroenſis, qui præfato Cyrillo ſucceſſit in Patriarchatu Conſtantinopolitano, eumque damnavit anno 1638. menſe Septembri, hac Synodali ſententia: *Cyrillo dogmatizanti, & credenti non eſſe ſeptem ſacramenta Eccleſiæ, ideſt, Baptiſma, Chriſma, Pœnitentiam, Euchariſtiam, Ordinationem Sacerdotum, Extremam-Unctionem, & Matrimonium; juxta conſtitutionem Chriſti, Apoſtolorum traditionem, atque conſuetudinem Eccleſiæ, ſed mentienti non eſſe tradita à Chriſto in Evangelio, niſi ſolùm Baptiſmum, & Euchariſtiam; anathema*. Idem habet cenſura Synodalis Parthenii lata an. 1642. adverſùs eumdem Cyrillum. *Idem*, inquit, *negat Eccleſiæ ſacramenta quinque, Sacerdotium, ſacram Unctionem, ſacrum Oleum, Confeſſionem cum pœnitentia, & honorabiles Nuptias; quæ omnia ut ſacramenta, & divinam gratiam conferentia, antiqua nobis traditio reliquit*. Hujus quoque Græcorum cum Latinis circa ſeptenarium ſacramentorum numerum conſenſus primos habemus teſtes recentiores Græcos, non modò orthodoxos, ſed etiam ſchiſmaticos. *Gregorium Protoſincellum* Patriarcham Conſtantinopolitanum, in Apologia adverſùs Marcum Epheſinum, *Simonem* Archiepiſcopum Theſſalonicenſem lib. de.

ſeptem.

ſeptem Eccleſiæ ſacramentis, *Jeremiam* Patriarcham Conſtantinopolitanum in triplici reſponſo adverſùs Vvittembergenſes, & confeſſionem Auguſtanam *Emmanuelem Calecam* lib. de Fide, & principiis fidei Catholicæ cap. 6. *Gabrielem Philadelphi Epiſcopum* tract. de ſacris myſteriis, & plures alii quos refert Arcudius lib. 1. cap. 2.

CONCLUSIO SECUNDA.

R*Atione, & ordine congruenti inſtituta ſunt ſeptem, non autem pauciora, novæ legis ſacramenta*. Hujus concluſionis veritas non alia ratione à priori fulcitur, quàm Chriſti Domini voluntate, quæ cùm rectiſſima ſit, & ordinatiſſima, nil niſi quod decet, & expedit, ſtatuit, ac præſcribit; nihilominus à poſteriori nonnullæ poſſunt proferri rationes congruentes ejuſmodi inſtitutionis:

Quarum primam ſubminiſtrat Concilium Florentinum ſuprà laudatum, ubi cùm dixiſſet, ſeptem eſſe novæ legis ſacramenta, „ ſubdit: Quinque prima ad ſpiritualem „ uniuscujuſque hominis in ſeipſo perfectio„ nem: duo ultima ad totius Eccleſiæ regi„ men, multiplicationemque ordinata ſunt. „ Per *Baptiſmum* enim ſpiritualiter rena„ ſcimur, per *Confirmationem* augemur in „ gratia, & roboramur in fide. Renati „ autem, & roborati, nutrimur divina *Eu„ chariſtiæ* alimonia. Quòd ſi per peccatum „ ægritudinem incurrimus animæ, per *Pœ„ nitentiam* ſpiritualiter ſanamur: Spiritua„ liter etiam, & corporaliter (prout ani„ mæ expedit) per *Extremam Unctionem*. „ Per *Ordinem* verò Eccleſia gubernatur, „ & multiplicatur ſpiritualiter. Per *Ma„ trimonium* corporaliter augetur.

Eamdem rationem præclarè expendit ſubtilis Doctor in 4. diſt. 2. quæſt. 1. nu. 3. ubi declarans perfectionem ſacramentorum novæ legis, maximè quantum ad eorum extenſionem, ſeu effectum, ad quem ordinantur, „ ait: Sicut in vita naturali, primum eſt „ generatio, deinde ſequitur nutritio, & „ corroboratio, & ſanitatis perditæ repara„ tio: & hæc quatuor pertinent ad quamli„ bet perſonam ſingularem: præter hoc au„ tem requiritur aliquod pertinens ad com„ munitatem, quo aliquis conſtituitur in „ gradu neceſſario ad aliquem actum neceſ„ ſarium communitati: Ita ſpiritualiter ad „ completam perfectionem extenſivè, oportet eſſe adjutorium aliquod pertinens ad „ generationem ſpiritualem; & ſecundò ali„ quid pertinens ad nutritionem, tertiò „ pertinens ad roborationem, quartò ad „ reparationem poſt lapſum. Præter hoc „ autem quintò requiritur aliquid eſſe, quo „ exiens finaliter præparetur: quia vita iſta „ ſpiritualis quædam via eſt ordinans, ut „ bene vivens in ea, de ipſa ſine impedi„ mento tranſeat ad aliam, pro qua præ„ paratur. Hæc ergo quinque requirun„ tur tanquam adjutoria neceſſaria perſo„ næ cuicumque pro ſe. „

Ad bonum autem communitatis obſer„ vantis iſtam legem, eſt multiplicatio car„ nalis, quia iſta præſupponitur bono ſpi„ rituali, ſicut natura gratiæ, & multipli„ catio ſpiritualis aliquorum in iſta lege: „ ſic ergo congruum fuit ſeptem adjutoria „ conferri obſervantibus legis Evengelicæ, „ in quibus eſſet perfectio, non tantùm „ intenſiva, ſed etiam extenſiva, & ſuffi„ ciens ad omnia neceſſaria pro obſervan„ tia hujus legis; hæc autem ſunt (ut dicit „ Magiſter in littera) Baptiſmus pertinens „ ad generationem ſpiritualem: Euchariſtia „ neceſſaria ad nutritionem: Confirmatio „ ad roborationem: Pœnitentia ad lapſi „ reparationem: Extrema-Unctio ad fina„ lem præparationem: Matrimonium ad „ multiplicationem in eſſe naturæ, vel „ carnali: & Ordo ad multiplicationem „ in eſſe gratiæ, vel ſpirituali. „

Alias ſimiles congruas rationes affert Seraph. Doctor pluribi, maximè 3. *p. Centiloquii ſect.* 47. ubi ait: ſufficientia ſacramentorum ſic accipitur: Sacramenta ſunt „ *Medicamenta contra morbum*; Morbus au„ tem eſt duplex, ſcilicet morbus *culpæ*, „ & morbus *pœnæ*. Morbus culpæ eſt du„ plex, ſcilicet originalis culpæ, contra „ quam eſt baptiſmus: & actualis culpæ „ contra quam eſt pœnitentia: Quædam „ actualis venialis, contra quam eſt Extre„ ma-Unctio, Morbus pœnæ eſt quadru„ plex, ſcilicet ignorantia, contra quam „ eſt confirmatio: concupiſcentia, contra „ quam eſt matrimonium. „

Sacramenta ſunt etiam *adjuvamenta*, „ quia ſunt in adjutorium ſeptem virtutum. „ In adjutorium fidei, eſt Baptiſmus. In „ adjutorium ſpei, eſt Extrema-Unctio. „ In adjutorium charitatis Euchariſtia. In „ auxilium prudentiæ, Ordo. In auxi„ lium temperantiæ, Matrimonium. In „

„ auxilium fortitudinis, Confirmatio. In
„ auxilium juſtitiæ, Pœnitentia.
„ Sunt quoque ſacramenta *armamenta*
„ *Eccleſiæ militantis*, quæ in Canticis dici-
„ tur, *Terribilis ut caſtrorum acies ordinata*. Et
„ quidem terribilis, quia fortis, munita
„ per ſacramentum Confirmationis. Acies,
„ quia conjuncta, & unita per ſacramen-
„ tum Euchariſtiæ: ordinata per Ordi-
„ nem. Ex hac acie quidam ſubtrahun-
„ tur per mortem, ad hos reſtaurandos
„ eſt matrimonium: quidam proſternun-
„ tur per culpam, ad hos relevandos eſt
„ pœnitentia. Hanc aciem quidam ingre-
„ diuntur, ut prælientur, & hoc per
„ baptiſmum: quidam egrediuntur ut co-
„ ronentur, & hoc per Extremam-Un-
„ ctionem.

Addunt alii cum S. Thoma hunc ſeptenarium numerum ſacramentorum rectè colligi ex vita ſupernaturali animæ acquirenda, & ad perfectionem deducenda, cum ſimilitudine, & analogia ad vitam corporalem. In vita autem corporali dupliciter aliquis perficitur: Primò quidem quoad perſonam propriam: Secundò quoad communitatem ſocietatis, in qua vivit: homo enim eſt animal ad ſocietatem natum. Reſpectu autem ſui ipſius homo dupliciter in vita corporali perficitur. *Primò* quidem, per ſe acquirendo aliquam vitæ perfectionem: *Secundò* per accidens, removendo nempe omnia vitæ impedimenta, ſcilicet morbos, aut eorum reliquias. Vita autem corporea primò perficitur quantum ad ſui eſſe *per generationem*, per quam homo incipit eſſe, & vivere; cui in vita ſpiritali correſpondet baptiſmus, qui ab Apoſtolo ad Titum 3. vocatur lavacrum regenerationis; unde Chriſtus Dominus Joan. 3. dicebat: *Niſi quis renatus fuerit ex acqua, & Spiritu S. &c.*

Deinde, vita ſpiritalis perficitur per augmentum, quo perducitur ad perfectam quantitatem, & virtutem: cui aſſimilatur Confirmatio, in qua datur Spiritus S. ad animi fortitudinem & conſtantiam; ideo Diſcipulis ſuis baptizatis dixit Chriſtus: *Sedete hic donec induamini virtute ex alto*: Tertiò vita corporea, per quotidianum cibum eſt nutrienda, ac fovenda ne pereat, cujus vices in ſpirituali vita gerit Euchariſtiæ ſacramentum: nam, inquit Chriſtus Dominus Joan. 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis . . . caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*.

Quemadmodum autem vita temporalis hominis multis eſt miſeriis, & infirmitatibus obnoxia; unde duobus indiget tanquam remediis: Primò quidem medicina ad recuperandam ſanitatem: & altero ad removendum languorem ex infirmitate, quod fit per dietam, & exercitium: ita in ſpirituali vita proportionaliter reperiri debent hæc duo: uno quidem tanquam ſpiritali medicina, ſcilicet pœnitentia, quæ ſanitatem reſtituit, & peccati morbum eliminat, & altero ad reliquias morbi ejuſque languorem amovendum; quod utique fit per Extremam-Unctionem, quę removet peccatorum reliquias.

Cæterùm quia homo ordinatur ad ſocietatem, ac in ordine ad illam dupliciter perficitur, nimirum vel ſuſcipiendo poteſtatem adminiſtrandi aliqua officia in Republica, vel multiplicandi Rempub. priori correſpondet ſacramentum Ordinis: poſteriori verò ſacramentum Matrimonii: eſt enim ſimul officium naturæ, & gratiæ beneficium, ac ſignum.

Dices: Tot ſunt ſacramenta, quot peccati defectus, ordinantur enim contra peccati defectum: atqui ſunt tantùm peccati defectus, culpa, & pœna.

Nego minorem: Quia culpa, & pœna diverſitatem habent; & ſecundùm ſpeciem, quia diverſæ ſunt ſpecies culparum, & pœnarum; & ſecundùm diverſos hominum ſtatus, & diverſas habitudines; unde ſacramenta multiplicari oportuit.

Dices ſecundò: Tot ſunt ſacramenta, quot actiones Eccleſiaſticæ Hierarchiæ: quia ſacramenta pertinent ad eas actiones, ex S. Dionyſio: ſed tres tantùm ſunt actiones Hierarchiæ, *Purgatio*, *illuminatio*, *perfectio*.

Nego majorem: Quia tria conſiderantur in actionibus Hierarchicis, agentes, recipiente, & actiones. *Agentes* ſunt Eccleſiæ Miniſtri, ad quos pertinet Ordo, *Recipientes* ſunt ii, qui accedunt ad ſacramenta, qui producuntur per Matrimonium, *Actiones* ſunt purgatio, illuminatio, perfectio: ſola purgatio non eſt ſacramentum novæ legis, quod gratiam confert, ſed potiùs ſpectat ad ſacramentalia, quæ ſunt Catechiſmus, & Exorciſmus: purgatio autem, & illuminatio ſimul Eccleſiaſticæ Hierarchiæ pertinent

nent ad baptiſmum, & propter remedium ſecundariò pertinent ad pœnitentiam, & Extremam-Unctionem: at perfectio quoad virtutem, quæ eſt veluti formalis perfectio pertinet ad Confirmationem, quoad aſſecutionem finis ad Euchariſtiam.

CONCLUSIO TERTIA.

NON *ſunt plura ſacramenta, quàm ſeptem.* Hæc ſufficienter conſtat ex præcedentibus concluſionibus, & probatur: Si aliqua præter ſeptem memorata eſſent novæ legis ſacramenta, maximè aliqua eorum, quæ à SS. Patribus nomine ſacramenti donantur; nempe Lotio pedum, aqua benedicta, eulogiæ, & martyrium: ſed nulla horum cenſeri poſſunt propriè dicta ſacramenta: igitur, &c. Major conſtat. Minor verò ut clariùs innoteſcat, ſub diſtinctis §§. eſt probanda.

§. I.

Lotio pedum non eſt propriè dictum Sacramentum.

PRobatur primò, quia nulla Concilia, nullæ Eccleſiaſticæ inſtitutiones, nullæ preces, nullæque Catechiſticæ doctrinę, quibus maximè Apoſtolica traditio continetur, & declaratur, ejuſmodi cæremoniam ſacramentis Evangelicis accenſent.

Probatur ſecundò: Sacramentum novæ legis debet eſſe ſignum certum, divinitus inſtitutum, cui annexa ſit promiſſio gratiæ ſanctificantis, & virtus eam conferendi ex divina inſtitutione ab univerſa Eccleſia frequentandum: ſed omnia hæc pedum Lotioni non conveniunt: *Primò* namque non habet certam promiſſionem gratię; illa namque promiſſio nuſquam in Scriptura, ſeu traditione legitur: *Secundò*, non habet etiam efficacitatem gratiæ conferendæ; nam inſtituta fuit à Chriſto in ſignum purgationis faciendæ ante inſtitutionem Euchariſtiæ, & in ſignum humilitatis Chriſti; non verò ad conferendam gratiam.

Denique, Non habet mandatum, aut inſtitutionem hujus ritus uſurpandi; unde etiam nuſquam frequentatum fuit ab univerſa Eccleſia, maximè Rom. obſervat S. Ambr. lib. 3. de Sacramentis, c. 1. Et S. Aug. epiſt. 119. c. 18. de lavandis pedibus, hoc profert: *Cùm Dominus formam humilitatis, propter quam docendam venerat, commendaverit, ut ipſe conſequenter expoſuit, quæſitum eſt quonam tempore potiſſimùm res tanta etiam facta doceretur. Et in illius tempus occurrit, quo ipſa commendatio religioſiùs inhæreret: ſed ne ad ipſum baptiſmi ſacramentum videretur pertinere, multi hoc in conſuetudinem præcipere noluerunt. Nonnulli etiam de conſuetudine auferre non dubitaverunt: aliqui autem ut ſacratiori tempore commendarent, & à baptiſmi ſacramento diſtinguerent, vel diem tertium octavarum, quia ternarius numerus in multis ſacramentis maximè excellit, vel etiam octavum, ut hoc facerent, elegerunt.*

Dices: Tria ſunt ad perfectum ſacramentum deſideranda: Primò, ut ſit ſignum ſenſibile à Chriſto ordinatum, & gratiæ ſanctificantis ſignificativum: Secundò, ut gratiam ſanctificantem ſignificatam reverà ſuſcipientibus conferat: Tertiò denique, ut præcepta ſit illius frequentatio, & ſuſceptio: ſed hæc tria occurrunt in lotione pedum à Chriſto facta: *Primò* namque erat ſignum ſenſibile; ſiquidem Chriſtus D. miſit aquam in pelvim, & lavit Diſcipulorum pedes, quæ ablutio non minùs ſenſibilis erat, quàm ea, quæ fit in baptiſmate: *Secundò*, gratiam ſignificabat, & mundationem interiorem: nam ibidem Chriſtus D. ait: *Qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus.* Quibus ſignificat neceſſariam eſſe lotionem pedum ad expiationem, quæ ſecundùm S. Auguſtinum ſunt veluti ſordes pedibus, id eſt, humanis affectibus adhærentes, ob humanam converſationem, & contrectationem bonorum ſenſibilium: quemadmodum adhærent corporeis noſtris pedibus, ex tactu, & conculcatione terreni pulveris. *Tertiò* denique, eadem videtur obligatio, idemque mandatum hanc lotionem frequentandi, ac baptiſmalem; quemadmodum Chriſtus dixit de baptiſmo: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu S. non introibit in regnum cælorum*: ita Petro reſpuenti hanc lotionem dixit, *Si non lavero te, non habebis partem mecum.*

Nego minorem, Chriſtus enim non idcirco lavit eorum pedes, ut lotio eſſet ſignum efficax gratiæ conferendæ, ſed ut humilitatis præberet exemplum, & ad internam animi munditiam hortaretur, & ut Apoſtoli dignè fierent ſui corporis in proximè inſtituenda Euchariſtia participes. Nec Petro dixit *ſcies autem poſteà*, ut per lotionem pedum eum gratiam excepturum aſſereret: ſed

ut præſignificaret, quid erat facturus inſtituendo, & Petro donando Euchariſtiam: ſiquidem cùm Petrus corpus, & ſanguinem Chriſti de manu illius accepit, tunc myſterium hujus lotionis, & debitæ præparationis ad Euchariſtiam per hanc lotionem deſignatæ intellexit.

Similiter cùm dixit *non habebis partem mecum*, noluit lotionem ad ſalutem eſſe neceſſariam exprimere, ſed vel ut Petrum ad debitam obedientiam ſua comminatione ſollicitaret, cumque propter contumacem inobedientiam ab æterna beatitudine arcendum commonefaceret, ut interpretatur S. Baſilius in regulis breviùs diſputatis reſp.60. & 35. *Vel* ut ſignificaret eum non habiturum partem in menſa ſua, & cœna parata, nec in corpore ſuo quod in eadem cęna erat conſecraturus, & aliis diſtributurus; cùm enim moris eſſet apud Judæos ad menſam non accedere, niſi priùs lotis manibus, & pedibus, Chriſtus eamdem cæremoniam à Diſcipulis ſervari voluit; ipſeque ſervare voluit eorum pedes lavando, ut profundæ humilitatis conſilium, & Exemplum eis præberet: qua ratione dixit ibidem: *Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magiſter, & Domine, & bene dicitis, ſum etenim. Si ergo ego lavi pedes veſtros Dominus, & Magiſter, & vos debetis alter alterius lavare pedes: Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.*

Inſtabis: Hæc reſponſio militat SS. Patres. Nam S. Cyprianus ſive alius auctor ſermonis de ablutione pedum, qui eſt inter illius opera reconditus, in principio hæc habet: *Ne quid conſummationi doctrinæ deeſſet, inter fixa, & immobilia præcepta, & ea, quæ moveri poſſunt, & repeti, diſtinctionem poſuit, ut cæteris immutabiliter ſemel ſtatutis* (id eſt Baptiſmate, Confirmatione, & Ordine, quæ infrà dicit eſſe initerabilia) *ultima lavacri ſpecies quotidianis expiationibus commodata, commendaretur fidelibus. Et ſicut lex per ſingulas offenſiones propria ſacrificia requirebat, unum figuraretur fidei Chriſtianæ remedium, ad quod curreret quoties ſe cognoſceret offendiſſe.* Et circa medium hæc habet. *Ait Dominus: Niſi lavero te non habebis partem mecum. Paulatim myſterii hujus declaratur neceſſitas, quam conditio propoſita inevitabilem reddit: & ſi cum Chriſto aliter partem habere non poſſumus, niſi ipſe pedes noſtros abluat, quandoquidem ſic arctatur conſenſus, lavet, & tergat, & ſacramenti hujus nobis virtutem exponat. Suprà diximus lotos baptiſmate eodem lavacro non indigere; ſed hoc lavacrum quotidianis eſt exceſſibus inſtitutum.*

Reſpondeo auctorem illum quiſquis ſit, hanc lotionem idcirco ſacramentum nominare, quòd ille pœnitentiæ lavacri figuram gerat. Eam enim per ſenſum accomodationis cum pœnitentiæ ſacramento, aut virtute confundere ſatis patet, tum ex præcedentibus verbis, quibus cùm aſſeruiſſet baptiſmum non eſſe iterabilem dixiſſetque: *Iram Dei iterum in eos exardeſcere, qui contempta baptiſmatis indulgentia, proprio abutuntur arbitrio, & voluntate non neceſſitate ducuntur;* Addit nunc: *Contemptum ſuum non ſtatim ulciſcitur Deus, nec per ſingulas offenſas judicantis ira diſcurrit, nec obſtruxit fonti miſericordiæ oſtia, meatuſque multiplices, ſed obviat fugientibus, & cogit regredi deſperatos, oſtendens eis pœnitentiæ viam, qua nulla latior invenitur, & reverſis dat, ut iterum eis poſſint ſacramenta injuriata prodeſſe: quorum ſi pœnitentia non ſubeſſet, nullo modo deinceps experiri poſſent effectum. Propter hoc benigniſſime Domine pedes lavas Diſcipulis; quia poſt baptiſmum, quem ſui reverentia non patitur iterari, aliud lavacrum procuraſti, quod nunquam debeat intermitti.* Tum ſubjicit prædicta verba in objectione poſita, nam hæc habet. *Sed hoc lavacrum quotidianis eſt exceſſibus inſtitutum, & jugis retractatio uſque ad noviſſima veniens, omnia debet opera, & cogitatus ſingulos perſcrutari, & effectus per vitia diſcurrentes, vagam inſtabilemque animam per inania evehentes corrigere, & lavare, nec quidquam in vita prætermittere, quod gemitibus, & ſuſpiriis non fuerit expiatum.*

Urgebis. S. Ambr. lib.3. de ſacram. ſuo calculo prædictam in objectione ſententiam firmat: nam ubi hæc præmiſit Chriſti ad Petrum verba; *Niſi lavero te non habebis partem mecum*, ſubdit. *Non ignoramus, quòd Eccleſia Romana hanc conſuetudinem non habeat, cujus typum in omnibus ſequimur, & formam: Hanc tamen conſuetudinem non habet, ut pedes lavet. Vide autem ne propter multitudinem declinarit. Sunt tamen qui dicant, & excuſare conentur, quia hoc non in myſterio* (*id eſt ſacramento*) *faciendum eſt, non in baptiſmate, non in regeneratione, ſed quaſi hoſpiti pedes lavandi ſunt. Aliud eſt humilitatis, aliud ſanctificationis. Denique audi quia myſterium eſt, ſanctificatio. Niſi lavero te non habebis partem mecum. Hoc ideo dico non quòd alios reprehendam, ſed ut mea officia*

cia ipſe commendem : in omnibus cupio ſequi Eccleſiam Romanam : ſed tamen, & nos homines ſenſum habemus, ideo quod ibi rectiùs ſervatur, & nos rectè cuſtodimus. Ipſum ſequimur Apoſtolum Petrum, ipſius inhæremus devotioni. Ad hoc Romana Eccleſia quid reſpondet? Utique ipſe auctor eſt hujus aſſertionis Petrus Apoſtolus, qui Sacerdos fuit Eccleſiæ Romanæ. Ipſe Petrus ait: Domine non ſolùm pedes, ſed & manus, & caput.

Reſpondeo, Ex eo non colligi S. Ambroſium abſolutè docere hanc lotionem eſſe ſacramentum; quippe cùm fateatur eam non eſſe Eccleſiæ Romanæ fidem, quam in omnibus ſecuturum ſe profitetur: ſed tantùm vult intermiſſam Romæ lotionem pedum, in ſua ſervari Eccleſia, tum ut Chriſti, ac Petri exemplo morem gerat; tum ut gratiam non ratione lotionis, ſed virtute humilitatis, ac Chriſti imitationis obtineat. Ideo dicit conſuetudinem, quæ rectiùs ſervatur in Romana Eccleſia de non lavandis pedibus, in Mediolanenſi Eccleſia de ipſis lavandis etiam rectè cuſtodiri propter exemplum Chriſti, ac Petri.

Inſtabis iterum. S. Bernard. ſer. 1. in Cœna Dom. evidentiùs prædictam tuetur ſententiam his verbis. *Ut de remiſſione quotidianorum minimè dubitemus, habemus ejus ſacramentum pedum ablutionem. Quæris fortè unde ſciam, quòd ſacramentum ſit hujus remiſſionis?* (poſt pauca reſpondet) *Vis autem noſſe, quia pro ſacramento illud eſt, non pro ſolo exemplo factum? Illud attende, quod Petro dictum eſt, ſi non lavero te, &c. Aliquid igitur latet quod neceſſarium eſt ad ſalutem, quando ſine eo nec ipſe Petrus partem haberet in regno Chriſti & Dei.* Poſt pauca. *Et unde ſcimus quia ad diluenda peccata, quæ non ſunt ad mortem, & à quibus plenè cavere non poſſumus ante mortem, ablutio iſta pertineat? Ex eo planè quòd offerenti manus & caput pariter ad abluendum reſponſum eſt. Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet. Lotus eſt, qui gravia peccata non habet, cujus caput, id eſt intentio, & manus id eſt operatio, & converſatio munda eſt. Sed pedes, qui ſunt animæ affectiones, dum in hoc pulvere gradimur, ex toto mundi eſſe non poſſunt; quin aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curioſitati pluſquam oportet cedat animus.*

Reſpondeo S. Bernardum eſſe intelligendum de ſacramento generaliter, & impropriè nominato, quatenus eſt aliquod ſignum ſacrum aliquid ſignificans, non verò de ſacramento propriè dicto, id eſt pro ſigno efficaciter gratiam ſignificante; ſciebat namque Bernardus in Eccleſia Romana ſeptem tantùm excipi, & credi ſacramenta: equidem ergo contrarium docuiſſet?

Nec refert, quòd aſſerat hanc pedum ablutionem eſſe ad ſalutem neceſſariam, & peccatorum venialium remiſſivam: non enim hanc neceſſitatem eſſe abſolutam arbitratur, aliàs ſibi ipſi contradiceret; quippe cùm doceat eam inſtitutam ad ſola venialia expianda, propter quæ ſola certo certius eſt nullum à Chriſti, & Dei regno eſſe arcendum. Idcirco autem dicit eam venialia expungere, quia eſt actio humilitatis, & charitatis, ac proinde meritoria, & venialium remiſſiva.

§. II.

Aqua benedicta non eſt etiam propriè dictum Sacramentum.

PRobatur, quia Eccleſia non habet poteſtatem, & auctoritatem inſtituendi ſignum aliquod, vel cæremoniam certam, & determinatam, quæ vim infallibilem habeat gratiam ſanctificantem conferendi, ac peccatorum remiſſionem largiendi, cùm id ſit ſolius Dei: ſed conſecratio, & uſus aquæ benedictæ non à Chriſto D. ſed ab Eccleſia ſuam habet inſtitutionem: igitur, &c. Major patet ſi enim id poſſet Eccleſia, eamdem virtutem plurimis aliis cæremoniis conferret, quas proinde ex opere operato gratiam largiri fatendum eſſet: quod tamen nullus Theologorum, aut SS. Patrum admittit. *Deinde*, ſi valeret aqua benedicta ad gratiæ ſanctificantis largitionem, & peccatorum venialium remiſſionem, ex opere operato, ſimili ratione valeret ad alios effectus, ad quos ordinatur, & conſecratur, videlicet ad fugandos dæmones, eorumque tentationes repellendas, & alia ab eis inferenda nocumenta avertenda; eòque magis, quod hæc in ejus benedictione exprimantur, remiſſionis autem venialium non fiat mentio; ſicut nec gratiæ largitionis. Minor etiam patet: nam hujus ſacri ritus inſtitutio revocatur ad Alexandrum I. ſummum Pontificem, qui hujus ſacræ cæremoniæ auctor dicitur: nam hic ſummus Pontifex V. poſt S. Petrum, loquendo de ejuſmodi aqua benedicta ait: *Aquam ſale con-*

conſperſam populis benedicimus, ut ea cunctì aſperſi ſanctificentur, & purificentur. Quod & omnibus Sacerdotibus faciendum eſſe mandamus. Nam ſi cinis vitulæ ſanguine aſperſus populum ſanctificabat, atque mundabat; multò magis aqua ſale aſperſa, diviniſque precibus ſacrata populum ſanctificat, atque mundat. Et ſi ſale aſperſo per Heliſæum Prophetam ſterilitas aquæ ſanata eſt, quantò magis divinis precibus ſacratus ſal ſterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos ſanctificat atque mundat, & purgat, & cætera bona multiplicat, & inſidias diaboli avertit, à phantaſmatum verſutiis homines defendit? Quibus verbis præcipuos enumerat effectus aquæ benedictæ.

Nec obſtat, quòd ei tribuat vim ſanctificandi: hæc enim ſanctificatio, & mundatio per ſe ei non competit ex opere operato; ſed tantùm ratione actus, & effectus aſſumentis ejuſmodi aquam; unde inter ſacramentalia quidem refertur: non verò inter ſacramenta debet cenſeri.

§. III.

Martyrium habet quidem vim, & efficacitatem ſacramenti: non tamen eſt ſacramentum propriè dictum.

PRima pars conſtat: certo namque certius eſt martyrium pro Chriſti nomine paſſum, ac conſummatum habere vim gratiam ſanctificantem conferendi. Quod utique probabitur q. 2. ſequentis diſputationis, concluſione 2. ubi declarabimus martyrium ſupplere vicem Baptiſmi aquæ tam in parvulis, quàm in adultis.

Secunda pars verò ejuſdem aſſertionis eſt evidens; Sacramentum enim propriè dictum debet eſſe certum ſignum, & efficax gratiæ conferendæ, & habere determinatam materiam, & formam cum debita intentione Miniſtri: ſed martyrium nec eſt ſignum gratiæ conferendæ, à Chriſto D. ad id determinatum, & inſtitutum: quis enim dixerit actionem peccaminoſam ex parte agentis, qualis eſt actio, qua vis infligitur martyri, eſſe ſignum divinitus ordinatum ad gratiam conferendam? Neque etiam determinatam habet materiam, & formam; cùm innumera ſint à demone, & tyrannis excogitata tormentorum genera ad Martyres torquendos, & necandos: nec etiam competentem Miniſtrum habet à Chriſto D. deſignatum; quis enim dixerit Chriſtum D. inſtituiſſe lictores tanquam gratiæ miniſtros; eos maximè, quorum operatio fieri nequit abſque graviſſimo peccato mortali, utpotè cùm ſit occiſio hominis innocentis in odium Dei, & Chriſtianæ Religionis? *Addit* Seraphicus Doctor in 4. diſt.4. par.2. quæſt.3. *Quòd Baptiſmus ſanguinis non eſt, Sacramentum, quia ei deficiunt omnia ea, quæ ſunt de integritate Sacramenti, ſcilicet repreſentatio ex ſimilitudine, ſignificatio ex inſtitutione, ſanctificatio ex verbi prolatione: quorum quodlibet deficit, ut in opponendo tactum eſt, & inſpicienti patet; & ideò Sacramentum non eſt.*

§. IV.

Panis benedictus, & Eulogiæ non ſunt Sacramentum propriè dictum.

PAnis benedicti in ſymbolum Catholicæ communionis fidelibus tradi ſoliti, primus omnium meminiſſe videtur Melchiades Papa, qui ſedem Pontificiam tenuit ab anno Chriſti Domini 311. ad annum 314. Hic autem, ut refertur in libro de Romanis Pontificibus, *fecit ut oblationes conſecratæ per Eccleſias ex conſecratu Epiſcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum*. Similia refert de Siricio, qui ab an. 387. ad ann. 397. ſummum Pontificatum adminiſtravit, is enim conſtituit, *ut nullus Presbyter Miſſas celebraret per omnem hebdomadam, niſi conſecratum Epiſcopi loci deſignati ſuſciperet, quod declaratur fermentum*. Similiter Innocentius I. qui ab an. 402. ſedit ad annum 419. reſpondens ad interrogata Decentii Epiſcopi Eugubini hoc habet epiſt. 1. cap. 5. *De fermento verò, quod die Dominico per Titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti: cùm omnes Eccleſiæ noſtræ intra Civitatem ſint conſtitutæ, quarum Presbyteri, quia die ipſo propter plebem ſibi creditam, nobiſcum convenire non poſſunt: idcirco fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ne ſe à noſtra communione, maximè illa die judicent ſeparatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia non longè portanda ſunt Sacramenta; nec nos per cœmeteria diverſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus, ut & Presbyteri eorum conficiendorum jus habeant, atque licentiam.* Denique idem apparet ex antiquo Rituali Romano, in quo hæc habentur verba: *Quinta Dominica in quadrageſima datur fermentum, in Conſiſtorio Lateranenſi.*

Cæterum quòd fermenti nomine nihil aliud ſignificetur, quàm panis ab Epiſcopis, vel Presbyteris benedici ſolitus, qui dividebatur fidelibus ad ſacram Euchariſtiam non accedentibus, ut ejuſmodi fermenti, & eulogiarum participatio ſymbolum eſſet Catholicæ communicationis, ſatis apertè colligi videtur ex antiquo Canone Pii Papæ, & Martyris titulo inſcripto, qui habetur tomo primo Conciliorum his verbis: *Ut de oblationibus, quæ offeruntur à populo, & conſecrationibus, quæ ſuperſunt, vel de panibus, quos deferunt fideles ad Eccleſiam, vel certè de ſuis Presbyter convenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido, & convenienti, ut poſt Miſſarum ſolemnia, qui communicare non fuerint parati, eulogias die Dominico, & in diebus feſtis exinde accipiant, quæ cum benedictione priùs faciat*.

Ejuſmodi autem panis idcirco dicebatur *fermentum*, vel per accommodationem ad illam parabolam Evangelicam, qua Dominus noſter Jeſus Chriſtus Matth.13. aſſimilat regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus donec fermentatum eſt totum, regnum namque Chriſti præſentis temporis, illud eſſe definitur, quod communicatione Catholica unius maſſæ coagmentatione conſtringitur; unde qui panem benedictum accipiebat, ſignificabat eo ſymbolo ſe eſſe cum aliis Chriſti fidelibus fide, & charitate conjunctum. *Vel* potiùs idcirco dicebatur fermentum, ut diſtingueretur ab Euchariſtia, quæ in azimis conficiebatur.

Ejuſmodi autem Catholicæ communicationis Symbolum non ſolùm frequentabatur Romæ, & in Occidentali Eccleſia, ſed etiam in Orientali, ut declarari videtur in Conc. Laodiceno cap. 29. in quo dicitur *Sanctas oblationes ad vicem Eulogiarum per feſtivitatem Paſchalem ad alias Parochias mitti minimè oportere*: non alia, ut arbitror, ratione, quàm quòd eo die omnes fideles ad ſacram Synaxim accederent: ac proinde eis non erat opus alio communicationis, ac unitatis in fide ſymbolo: cæteris autem diebus Dominicis, ac feſtivis licitum erat eulogias miniſtrare: imò & aliis diebus ferialibus, excepto Quadrageſimali tempore, ne videlicet jejunium frangeretur, ut colligitur ex eadem Synodo c.49. ubi ſtatuitur: *Non oportet in quadrageſima panem offerri, niſi Sabbato, & Dominica tantùm*. Non enim ſervabatur jejunium in Orientali Eccleſia de Sabbato, ſicut nec in Occidentali feria quinta, ut conſtituerat Melchiades ſummus Pontifex; nam de ipſo legimus in libro Romanorum Pontificum. *Hic conſtituit, ne ulla ratione die Dominica, aut quinta feria jejunium quis fidelium ageret, quia eos dies Pagani quaſi ſacrum jejunium celebrabant*.

Duplicis autem generis erant eulogiæ; aliæ quidem publicæ, quæ ſcilicet in publico Eccleſiæ miniſterio diſtribuebantur; aliæ verò privatæ, quas amici inter ſe ultrò, citròque dare, atque accipere conſueverant; cujus quidem antiqui uſus plura exempla ſuppetunt; inter alia verò S.Paulini Nolæ Epiſcopi, epiſt. 1. ad Severum, hæc ſcribentis *Panem campanum de cellula noſtra tibi pro eulogia miſimus*: Et epiſt. ad S. Aug. *Panem unicum, quem unanimitatis indicio miſimus, charitati tuæ rogamus accipiendo benedicas*. Et ipſemet S. Aug. ep.34. ad eumdem Paulinum eulogias mittens ſcribit: *Panis, quem miſimus, uberior benedictio fiat dilectione accipientis benignitatis veſtræ*.

His omnibus conſtat, quòd etſi ejuſmodi eulogiæ appellentur *Sacramenta*, non tamen perfecti Sacramenti vim & ſignificationem habebant: ſed tantùm Sacramenti nomen inditur, quòd ejuſmodi eulogiarum participatio ſymbolum eſſet Catholicæ communicationis fidelium inter ſe, ut nempe qui ſacratiſſima Euchariſtia minimè communicaſſent, ſaltem alio communionis ſigno cenſeretur eſſe fideles. Quapropter Concilium Laodicenum, cap. 31. ſtatuit: *Quòd non oporteat ab hæreticis eulogias accipere, quia ſunt maledictiones potiùs, quàm benedictiones*.

Nec obſtat quòd fermentum illud, ſeu panem fermentatum *oblationes conſacratas per Eccleſias, ex conſecratu Epiſcopi* appellent Melchiades ſummus Pontifex, nec-non & Syriacus; apud eos enim idem eſt conſecratio, quod benedictio, & fermentum conſecratum quod benedictum: Dicebantur autem oblationes, quia, ut notavimus ex Canone S. Pii, ejuſmodi panes à populo offerebantur, ut Epiſcopali, vel Sacerdotali benedictione accepta minutatim fidelibus erogarentur.

Ex iis igitur omnibus conſtat nihil aliud fuiſſe fermentum, quàm fermentatum panem benedictum, quem ob communicationis ſymbolum ab Epiſcopo acceptum im-

impertirentur cuncti Parochiales Presbyteri, eamdemque ſub ſe conſtitutis fidelibus diſtribuerent. Ipſum verò panem diverſis nominibus fuiſſe appellatum, nimirum *fermentum*, ad diſtinctionem panis azimi, ex quo ſoleret confici Euchariſtia, dictumque eſſe *Sacramentum*, ob ſacræ rei ſignum; nempe Catholicæ unionis, & benedictione conſignatum, ob idque *benedictionem* itidem, & *eulogias* dici conſueviſſe.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Sacramentorum inſtitutione, ſeu cauſa efficiente, virtute, & effectu.

EXplicata Sacramentorum eſſentia, & aſſerto eorum numero, jam inveſtiganda eſt ipſorum origo, fœcunditas, & effectus, in quibus maximè illorum dignitas, & præſtantia mirum in modum elucet. Quid enim illuſtrius, & ad commendationem nobilius, & præclarius exiſtimari poteſt, quàm quòd eorum noſtræ ſalutis adminiculorum ſolus Deus Auctor, & Inſtitutor aſſequatur: nec creaturæ cujusvis præſtantiſſimæ virtus ad illam inſtitutionem, & ordinationem quidquam conferre queat? Quid cenſeri poſſet hominum admiratione dignius, quàm quòd ejuſmodi ſignorum, quantumvis aſpectu exilium, tanta ſit virtus, ut hominem peccatorum fæce deturpatum non emundet ſolùm, ſed & cœleſti gratiæ ſanctificantis luce, ac decore perfundat, & quod ſtupendum magis, ipſum in Dei filium conſecret, & hęredem conſtituat, ac conſortem. Unde meritò dixit Tertullianus lib. de Baptiſ. c. 1. *Nihil adeo eſt, quod obduret mentes hominum, quàm ſimplicitas divinorum operum, quæ in actu videatur, & magnificentia, quæ in effectu repromittitur; ut hic quoque, quoniam tanta ſimplicitate ſine pompa, ſine apparatu novo aliquo, denique ſine ſumptu homo in aqua demiſſus, & inter pauca verba tinctus, non multo, vel nihilo mundior reſurgit, eo incredibilis exiſtimetur conſecutio æternitatis, &c.*

Tria itaque hic ſunt determinanda: *Primùm*, utrum ſolius Dei ſit ſacramenta inſtituere. *Secundum*, quænam ſit eorum efficacitas reſpectu gratiæ producendæ: *Tertium*, quænam ſacramenta characterem producant.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm ſolius Dei ſit Sacramenta inſtituere.

NOtandum primò, circa inſtitutionem Sacramentorum, duplicem poteſtatem diſtingui poſſe; aliam quidem auctoritatis, aliam verò miniſterii. *Poteſtas auctoritatis* dicitur, quæ eſt independens à quacumque alia, & per propriam virtutem quædam ſeligit ſigna, eiſque gratiam producendi vim, & efficaciam confert. *Poteſtas* verò *miniſterii*, eſt illa delegata virtus à principali cauſa ad ſacramentorum, vel confectionem vel adminiſtrationem. *Inſuper* poteſtas miniſterii duplex ſtatuitur, una quidem *principalis, & excellentiæ*; alia verò *communis*. Principalis excellentiæ ea eſt, quæ competit alicui cum ſingulari prærogativa ſupra cæteras cauſas, quæ ad ſacramentorum, vel deſignationem, vel confectionem concurrere poſſunt. Poteſtas verò miniſterii communiter dicti, ea eſt, quæ competit cuilibet miniſtro, quatenus dumtaxat miniſter eſt ſacramentorum, hoc eſt adminiſtrator, & diſpenſator. Hinc duplex exurgit difficultas: *Prima*, utrùm ſolus Deus conferre poſſit alicui creaturæ poteſtatem auctoritatis inſtituendi ſacramenta, putà humanitati Chriſti; ſeu utrùm Chriſtus Dom. quatenus homo ex ſua virtute habuerit principalem poteſtatem excellentiæ.

Notandum ſecundò, ex Doctore in 4. diſt. 1. q. 3. num. 4. quòd aliud ſit ſignum practicum inſtituere ad producendam gratiam: aliud verò illud ſignum reddere certum, & efficax ad eamdem gratiam producendam: Poſſibile enim eſt, inquit Doctor „ quandoque aliquem non veracem uti il- „ lo ſigno: ſignationem enim habet ex in- „ ſtitutione: ſed quòd ſit certum, non „ habet niſi ex determinatione alicujus cau- „ ſæ cooperantis illi ſigno, ad cauſandum „ ſignificatum; v. g. ſi ab aliquo Legiſlatore „ inſtituatur in politia ſua pro ſigno pacis „ tactus manus, vel hujuſmodi, etſi ex „ iſta impoſitione habet iſtud ſignum, „ quòd practicè ſignificet pacem: tamen ſi „ alius non verax poteſt uti iſto ſigno, iſtud „ ſignum non eſt certum ex impoſitione „ Legiſlatoris; ſed remanet æquivocum; „ quandoque ſcilicet verum, quando ha- „ bet concomitans ſignatum, quandoque „ falſum; falſus enim utitur iſto ſigno, „

ſive

„ ſive ſignato, ſicut uteretur ſigno ſpecu-
„ lativo, ſive ſignato, dicendo; *concedo tibi*
„ *dilectionem meam*, habens aliud, ſcilicet oppoſitum, in mente. *Hæc Doctor*, quibus ſignificat duo eſſe in ſacramentorum inſtitutione diſtinguenda; *Primum* eſt ſigni ſenſibilis deſignatio ad gratiam ſignificandam, & conferendam: *Secundum* eſt virtus, & efficacitas illius ſigni, ratione cujus dicitur certò, & infallibiliter gratiam ſignificare, & inferre, quantum eſt in ſe: Primum autem ſe habet dumtaxat incompletè, & imperfectè ad inſtitutionem ſacramenti; quippe cùm de ipſius ratione ſit, non ſolùm quòd ſit ſignum gratiæ ſanctificantis, ſed quòd ſit ſignum certum, & efficax illius, quod utique obtinere non poteſt, niſi ab eo, qui habet virtutem phyſicam producendi gratiam, & eam productionem huic ſigno annectendi.

Notandum tertiò, Sacramenta duobus modis à Deo cenſeri poſſe inſtituta, nimirum vel *immediatè*, per ſeipſum; vel *mediatè*, per aliquem Angelum, aut hominem. *Immediatè* quidem, putà ſi Deus deſignaret aliquod ſignum ſenſibile, ad cujus applicationem certò, & infallibiliter produceret, & conferret gratiam. Quod utique fieri poteſt duobus modis: nempe vel immediatè à Deo, ut Deus eſt, vel à Deo quatenus eſt Deus-homo, id eſt, quatenus divina perſona, quæ immediatè ea ſacramenta inſtituit, in aſſumpta humanitate ſubſiſtit. Quod rurſus concipi poteſt duobus modis: *Primò*, itaut illa deſignatio Sacramentalis ſigni, & vis ei annexa producendi gratiam, tota refundatur in perſonam divinam; ſola autem illius manifeſtatio fieret per humanitatem aſſumptam, *vel* ut ipſa aſſumpta humanitas à divina perſona communicatam habeat virtutem ejuſmodi ſigna efficacia inſtituendi, quaſi ſibi propria, itaut hujus inſtitutionis cenſeatur cauſa princeps. *Similiter* Deus concipi poteſt inſtituere ſacramenta mediatè duobus modis; nempe vel *incompletè*, ſi videlicet concederet alicui creaturæ facultatem deſignandi, & aſſumendi aliquod ſignum ſenſibile, ad cujus præſentiam, & poſitionem, ipſe certò, & infallibiliter gratiam produceret: vel *completè*, ſi nempe ipſi creaturæ, cui concedit facultatem ſignum inſtituendi, concederet etiam vim, & efficaciam producendi gratiam.

His ita præmonitis, tria ſuperſunt ſtatuenda; *Primum*, quòd ſolus Deus poteſtatem authoritatis, ac principalem habeat inſtituendi ſacramenta propriè dicta, ita ſibi propriam, & peculiarem, ut nulli creaturæ poſſit eam delegare. *Secundum*, quòd Chriſtus D. quatenus homo non ſit cauſa princeps, & phyſica; ſed moralis inſtitutionis ſacramentorum. *Tertium*, quòd omnia ſacramenta (quatenus eſt Deus) immediatè inſtituerit.

CONCLUSIO PRIMA.

Solus Deus completè, & propriè poteſt inſtituere ſacramenta. Hæc eſt Doctoris loco ſuprà laudato numer. 5. ubi ait; Quantùm ad ſignationem, poſſibile eſſet „
quòd ab aliqua creatura inſtitueretur ſa- „
cramentum, quia ſicut poſſet homo im- „
ponere ſignum ſpeculativum effectus Dei, „
ut patet de iſta oratione; *Deus cauſat* „
gratiam in animas, ita poſſet imponere „
ſignum, quod practicè ſignaret Deum „
inviſibiliter agere; ſed non poſſet dare „
illi ſigno, quòd eſſet regulariter cer- „
tum; non enim poteſt dare certitudi- „
nem alicui ſigno practico, niſi in cujus „
poteſtate eſt poſſe cauſare ſignatum il- „
lius ſigni; ſolus autem Deus poteſt ſe „
determinare ad cauſandum effectum ſibi „
proprium: ergo ſolus Deus poteſt dare „
certitudinem ſigno practico ſui effectus. „
Sic ergo patet, quòd à Deo ſolo po- „
teſt inſtitui ſacramentum, quantum ad „
ſignum certum. *Et infra num. 6.* ibi: „
Quòd ſi hoc (ſignum certum) eſt de „
ratione ſacramenti, uti videtur ex illa „
particula, *efficax*, ſequitur, quòd de „
ratione ejus propriè dicta, à ſolo Deo „
poſſit inſtitui. Si autem eſt de ratione „
ejus, &c. „

Quibus verbis Doctor ſatis apertè docet ſolum Deum poſſe ſacramentum inſtituere: quippe cùm ſolus virtutem habeat gratiam infallibiliter producendi ad applicationem, & poſitionem alicujus ſigni, quamquam poſſet committere puræ creaturæ deſignationem alicujus ſigni practici, ad cujus præſentiam ipſe gratiam ſanctificantem conferret: Hæc autem, ut diximus, deſignatio, eſſet dumtaxat ſacramentum imperfectum ex parte ipſius deſignantis, qui enim tale ſignum determinaret, ex ſe non haberet vim illud ſignum efficax, & practicum efficiendi, ſed id neceſſariò præſtandum

dum eſſet à Deo, ac ſubinde ſolus Deus poteſt auctoritativè inſtituere ſacramenta.

Quæ utique ratio ſic formari poteſt. Ille tantùm auctoritativè poteſt inſtituere ſacramenta, qui poteſt virtutem ſacramento tribuere, & ſignificatum per illud effectum producere. Atqui ſolus Deus poteſt virtutem tribuere ſacramento, & illius effectum, nempe gratiam ſanctificantem, & peccati remiſſionem producere: Igitur, &c. Major conſtat. Minor probatur illis omnibus Scripturæ textibus, quibus Deus aſſeritur ſolus gratiæ ſanctificantis, & juſtificationis auctor. Sic Job 4. *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu qui ſolus es?* Et Pſal.83. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus, &c.*

Dices; Sacramenta legis naturæ erant ſigna pro arbitrio ab hominibus fidelibus ad ſuæ fidei obteſtationem aſſumenda: ſacramenta verò legis ſcriptæ ſicut & ipſa lex Moyſi conſignata fuerant per Angelos: igitur ſacramenta poſſunt inſtitui à creaturis.

Reſpondeo ad primum, ex eo ſolùm inferri, quòd determinatio ſignorum ſacramentalium fuerit ex voluntate humana, non verò quòd ab ea penderet ſacramentorum inſtitutio: Deus enim voluit, & immediatè per ſe ipſum inſtituit, quòd homines tempore legis naturæ aſſumerent ad ſuam ſanctificationem ſigna ſenſibilia, ad quorum poſitionem ipſe gratiam produceret, non verò quòd homines illis ſignis tribuerent vim producendi gratiam.

Ad ſecundùm dico, legem, & ſacramenta legis Moſaicæ, ideo dici tradita per Angelos, non quòd legem iſtam condiderint, aut ſacramenta illa inſtituerint propria auctoritate, ſed tantùm quòd eorum fuerint promulgatores.

Dices ſecundò; Qui poteſt producere effectus ſacramenti, poteſt etiam inſtituere ſacramentum: ſed Eccleſiæ Miniſtri producere poſſunt effectus ſacramentorum: igitur, &c. Major conſtat ex dictis. Minor verò probatur: Effectus ſacramentorum eſt, ut homo purgetur à peccatis, illuminetur, & perficiatur per gratiam: ſed purgare, illuminare, & perficere pertinet ad Eccleſiæ Miniſtros, ut docet S. Dionyſius in lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia, cap.5. igitur, &c.

Nego minorem, & ejus probationem diſtinguo. Purgare, illuminare, & perficere per ſe immediatè eſt effectus ſacramentorum, concedo: mediatè tantùm, nego: Similiter diſtincta minore, neganda eſt conſequentia: purgatio enim, quæ attribuitur Eccleſiæ Miniſtris, non eſt immediata; illi namque idcirco purgare dicuntur, quia ſpiritus immundos ejiciunt à cœtu fidelium, & catechiſmis, ac ſacris admonitionibus diſponunt ad ſacramentorum receptionem; ſimiliter illuminant populum Dei, non quidem per ſe illuminando ſingulorum animas, aut gratiam infundendo, ſed verbum Dei prædicando, & ſacramenta ſubminiſtrando.

Dices tertiò. Ex S. Auguſtino tract.5. in Joan. circa medium: Baptiſmus Joannis erat baptiſmus hominis: ſed baptiſmus Joannis erat verum ſacramentum: igitur homo poteſt inſtituere verum ſacramentum. Major eſt ipſius S. Auguſtini: ait enim; *Aliud eſt*, inquit, *baptizare per miniſterium, aliud per poteſtatem*; *baptiſma enim tale eſt, qualis eſt ille, in cujus poteſtate datur: non qualis eſt ille per cujus miniſterium datur: tale erat baptiſma Joannis, qualis Joannes; baptiſma tamen juſti hominis, ſed qui acceperat à Deo talem gratiam, ut dignus eſſet præire judicem: tale autem baptiſma Domini, qualis Dominus, &c.*

Reſpondeo negando minorem; baptiſmus enim Joannis non habebat vim conferendi gratiam ſanctificantem, nec remittendi peccata, ut probabimus agendo de baptiſmo.

Dices denique: Creatura poteſt deſignare aliquod ſignum, ad cujus præſentiam Deus infallibiliter produceret gratiam: ſed hoc ſufficit ad rationem ſacramenti: igitur creatura poteſt inſtituere ſacramentum. Probatur major auctoritate S. Auguſtini loco ſuprà laudato, ubi ait, *Potuit autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, ſi vellet dare poteſtatem alicui ſervo ſuo, ut daret baptiſmum ſuum tanquam vice ſua, & transferre à ſe baptizandi poteſtatem, & conſtituere in aliquo ſervo ſuo, & tantam vim dare baptiſmo, translato in ſervum, quantam vim haberet baptiſmus datus à Domino, &c.*

Reſpondeo ad minorem cum Doctore *loco ſuprà laudato n.6.* quòd ſi hæc ad rationem ſacramenti ſufficiant, reverà quidem pura creatura poterit ex commiſſione Dei inſtituere ſacramenta: & hac ratione conciliari poterit ſententia Doctoris cum opinione Doctorum Angelici, & Seraphici aſſeren-

rentium poſſe à Deo creaturæ committi virtutem, & facultatem inſtituendi ſacramenta; ſi nempe hæc inſtitutio ſumatur præcisè tantùm, ut eſt deſignatio formæ, & materiæ ſenſibilis, & ut præſcindit à certitudine, & efficacia reſpectu effectus: quod utique patet, quia ſic aliqui ſtatuunt remedium legis naturæ fuiſſe inſtitutum, ut in poteſtate cujuslibet eſſet aſſumere quamlibet rem ad proteſtationem fidei: Sic Chriſtus per poteſtatem excellentiæ inſtituit ſacramenta, qua homo, & ſicut Eccleſiæ data eſt poteſtas inſtituendi ritus, & ſolemnitates ſacramentorum, ita potuit committi poteſtas deſignandi materiam, & formam, tamen non inde ſequeretur certitudo, & efficacia ſigni inſtituti, ſed ex decreto Dei, quo determinaret concurrere infallibiliter ad productionem effectus ſignificati: igitur ſigna ſic inſtituta haberent quidem ſuam deſignationem à pura creatura, ſuum verò effectum à Deo, & ſic creatura eſſet quidem auctrix inſtitutionis ſigni, Deus verò eſſet auctor effectus ſignificati.

Nec aliud certè voluit S. Aug. verbis in objectione laudatis, ut conſtat ex ſequentibus: ait enim; *Hoc noluit ideo ut in illo ſpes eſſet baptizatorum, à quo ſe baptizatos agnoſcerent. Noluit ergo ſervum ponere ſpem in ſervo. Ideo clamabat Apoſtolus, cùm videret homines volentes ponere ſpem in ſeipſo: Numquid pro vobis Paulus crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Baptizavit ergo tanquam miniſter, non tanquam ipſe poteſtas. Baptizavit autem Dominus tanquam poteſtas*. Quibus patet S. Auguſtinum nolle eam poteſtatem primariam, & abſolutam interiùs per ſacramenta ſanctificandi potuiſſe communicari ſervo. Enim verò ſi talis concederetur, nihil prorſus ſequeretur abſurdi, ſi quis in eo ſpem collocaret; ſolùm itaque voluit poteſtatem ſacramentalem conficiendi, ac miniſtrandi nomine proprio conferentis, v. g. *Ego te baptizo in nomine Claudii*, vel *meum tibi confero baptiſma*, potuiſſe quidem conferri ſervo, ſed non fuiſſe conveniens, ne ſervus verbis ipſis deceptus in baptizante ſpem ſuam, non autem in Deo principali cauſa reponeret.

CONCLUSIO SECUNDA.

Chriſtus Dominus quatenus homo eſt tantum cauſa moralis, & meritoria inſtitutionis ſacramentorum. Probatur. Chriſtus Dominus aliquam cauſalitatem habuit circa ſacramentorum inſtitutionem: ſed non habuit phyſicam: Ergo moralem. Major patet quia, ut probabitur Concl. ſequenti, ipſe omnia ſacramenta inſtituit. Minor verò probatur. Cauſalitas phyſica vel eſt principalis, vel inſtrumentalis: ſed neutram habuit.

Non quidem principalem. Tum quia ſolus Deus eſt cauſa principalis juſtificationis, ut colligitur ex his Scripturæ textibus, *Job*. 14. *Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu qui ſolus es?* Iſajæ 43. & Oſeæ 13. *Non eſt abſque te Salvator*. Nec ſolvitur dicendo, eos textus ſolùm innuere Deum eſſe cauſam primam juſtificationis: ſiquidem licèt Deus ſit cauſa prima calefactionis, ineptè tamen diceretur: Quis poteſt calorem facere? nonne tu qui ſolus es? cùm ignis pariter ad calorem efformandum concurrat.

Tum quia ſi Chriſti humanitas eſſet cauſa principalis gratiæ per ſacramenta producendæ; maximè vel ex innata ſua virtute, vel divinitùs indita. Non primum: quippe cùm illius humanitas ejuſdem ſit ſpeciei, ac ordinis naturalis, cujus ſunt cæteræ; gratia autem ſit ordinis ſupernaturalis, & cujuſvis naturæ vires excedens. Non etiam ſecundum. Id enim haberet vel à gratia habituali, vel ab unione hypoſtatica. *Non primum*; aliàs quilibet juſtus talem habere poſſet fœcunditatem; quippe cùm habeat gratiam Chriſti gratiæ in ſpecie ſimilem. Nec obſtat major intenſio gratiæ Chriſti: quia non mutat naturam, & vim efficiendi; forma enim intenſior id ſolùm habet, ut intenſiorem effectum poſſit edere; quem remiſſior non ederet ratione majoris reſiſtentiæ in paſſo, quod in præſenti locum non habet.

Non etiam ſecundum, quia per illam unionem natura non mutatur ſubſtantialiter, ac proinde nullam vim phyſicam accipit, quam ex ſe non haberet: Sed Deus ratione unionis ei tantùm aſſiſtit, qua divina aſſiſtentia, & unione fit ut humanitas ſit cauſa moralis, meritoria & impetratoria gratiæ, quam alter juſtus ratione ſuorum operum, & ſuæ gratiæ impetrare, & obtinere non poſſet. Hæc autem moralis cauſalitas non debet immutare phyſicè Chriſti humanitatem: ſeu ſufficit ut Deus per extrinſecum reſpectum eam dignam efficiat id obtinendi, quod poſtulat; ſicut regia dignitas non im-

immutat phyſicè naturam Reginæ, quæ aliquid à Rege obtinet ratione talis dignitatis, quod alteri non concederetur, v.g. Eſtſter. Sic Chriſtus *exauditus eſt pro ſua reverentia*, inquit Apoſtolus; Ut autem eſſet cauſa ſecunda, & phyſica efficiens ratione unionis hypoſtaticæ, oporteret ut aliquid reale, & phyſicum in eam ab unione ipſa effunderetur, alioquin immutata manens phyſicè, nullam phyſicam activitatem ab unione obtineret.

Dices 1. Illa eſt cauſa principalis, cui per ſe aſſimilari debet effectus: Sed noſtra juſtificatio in hoc conſiſtit, ut nos aſſimilet Chriſti humanitati, juxta illud ad Rom.8. *Prædeſtinavit nos conformes fieri imagini* (id eſt humanitati) *filii ſui*. Ergo, &c.

Nego majorem. Siquidem Deus uti poteſt tanquam inſtrumento gratia unius juſti ad producendam gratiam in altero juſto; & tunc effectus eſſet ſimilis cauſæ illi morali, & cauſa illa non eſſet principalis.

Dices 2. Quidquid eſt principium univerſale noſtræ juſtificationis, eſt ejus cauſa principalis: Sed talis eſt Chriſtus; de *plenitudine* enim *ejus omnes nos accepimus*. *Nego majorem*. Et ad minorem dico Chriſtum ideo dici cauſam univerſalem juſtificationis, quia meruit ut homo omnem gratiam, quam ut Deus producit.

Urgebis. Ex hoc plura ſequuntur abſurda. *Primò* enim ſequitur Chriſtum non differre à reliquis miniſtris, qui etiam ſunt cauſæ inſtrumentariæ. *Secundò*, ſi ſolùm eſſet inſtrumentum morale, non deberet priùs eſſe juſtus, & Deo gratus, inſtrumentum enim non debet habere formam quam in alio producit; quò fit ut etiam Sacerdos, licèt ſit in peccato mortali, conferat gratiam, & à peccatis ſolvat, quia tantùm eſt inſtrumentum. *Tertiò*, ſequeretur noſtram gratiam eſſe perfectiorem gratia, & juſtificatione Chriſti; effectus enim ſemper eſt nobilior inſtrumento, quo producitur.

Nego has omnes ſequelas. *Primam* quidem, quia licèt per inſtrumentariam virtutem non differat, differt tamen quia ipſe per verum meritum de condigno impetrat à Deo gratiam: cæteri autem per nullum ſui meritum, ſed per ſacramenti virtutem gratiam producunt. *Secundam* pariter, quia gratia, & ſanctitas verè prærequiritur in Chriſto ut verè impetret, ſecùs ſi tantùm ut Sacerdos miniſtraret ea, ex quorum collatione gratia infallibiliter confertur. *Tertiam* denique; id enim verum eſt de inſtrumentis phyſicis, non de moralibus, & impetrativis; cùm enim dona iniquorum non probet Altiſſimus, nec peccatores exaudiat, hinc ut quis ab eo petita excipiat, juſtus, & ei gratus eſſe debet.

Dices 3. Chriſtus eſt juſtus per eſſentiam, habet enim ſanctitatem ex propriis, non autem per participationem: Sed quod eſt tale per eſſentiam, eſt cauſa principalis cæterorum, quæ talia ſunt per participationem.

Diſtinguo majorem. Quatenus Deus homo habet ſanctitatem à ſe non ab alio emendicatam, concedo; quaſi ejus humanitas haberet juſtitiam à ſe, non verò à divinitate mutuatam, nego. Similiter eſt diſtinguenda major. Quæ ſuapte natura talia ſunt, concedo; quæ tantùm ab alio, nego. Humanitas autem Chriſti ſuapte natura ſancta non eſt, ſed per gratiam habitualem internam, & per externam Dei aſſiſtentiam ab unione profluentem, quæ eam phyſicè non immutant, nec proinde aliquam efficacitatem phyſicam ei conferunt.

Non eſt etiam cauſa inſtrumentalis phyſica: Tum quia, ut dictum eſt, humanitas non habet phyſicam activitatem in gratiam. Tum quia, ut infrà dicetur fuſiùs, nulla creatura habere poteſt efficacitatem naturalem erga gratiam, & ea quæ ſunt ordinis ſupernaturalis. Reſtat itaque inferendum Chriſtum tantùm eſſe cauſam moralem & meritoriam. Meritoriam, inquam, quippe cùm (inquit Doctor in 4.d.2. q.1. n.7.) ille ſit cauſa meritoria ſacramentorum, qui ſignis à ſe inſtitutis meruit efficacitatem gratiæ producendæ: At Chriſtus ut homo id meruit. Probatur. Deus ab hominibus offenſus decreverat talem offenſam non condonare, nec aliquod auxilium ad eam expiandam concedere, niſi priùs divinus honor reſarciretur, juſtitiæque divinæ factum fuiſſet ſatis, per oblationem alicujus tantum honoris Deo tribuentis quantum hominis peccatum abſtulerat: Sed id præſtitit Chriſtus, ſeipſum offerendo ut nos redimeret ab omni iniquitate: imò *ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia, ut copioſa apud eum eſſet redemptio*: Ergo, &c.

Confirmatur, nam omnis ſacramentorum efficacitas provenit ex paſſione Chriſti: igitur eſt eorum cauſa meritoria.

Probatur antecedens: Ab eo ſacramenta habent ſuam efficacitatem, à quo habent quòd gratia ad eorum collationem regulariter, & infallibiliter producatur: atqui id habent meritoriè à paſſione Chriſti. Major conſtat; ſiquidem non alia eſt ſacramentorum efficacitas. Minor probatur. Omnis gratia hominibus conferenda ſolùm confertur intuitu, & virtute Chriſti meritorum. Unde S. Joannes: *Gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum.* Et rurſus, *De cujus plenitudine omnes nos accepimus.* Ergo maximè ratione completorum Chriſti meritorum: Sed Chriſti merita non fuere completa niſi per mortem, & paſſionem, quæ fuit nedum vitæ paſſibilis terminus; ſed & ſignaculum, & complementum ejus meriti. Licèt enim nomen Jeſu ei fuerit inditum in Circumciſione, & priùs ab Angelo prænuntiatum quàm naſceretur: Attamen in ſola paſſione ejus nominis perfectam virtutem aſſecutus eſt, juxta illud Apoſtoli. *Chriſtus humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod, &c.* Cùm ergo Salvatoris nomen nonniſi per mortem perfectè fuerit aſſecutus, inferendum eſt ab ejus morte noſtræ ſalutis media, qualia ſunt ſacramenta, ſuam duxiſſe virtutem, & originem. Idipſum indicant omnes illi ſacri contextus, quibus Chriſtus dicitur nos laviſſe à peccatis noſtris in ſanguine ſuo; redemiſſe nos non corruptibilibus auro vel argento, ſed pretioſiſſimo ſanguine, &c.

Dices. Effectus in actu, non eſt niſi à cauſa in actu, ex Ariſt. 5. Metaph. 5. c. 2. ſed paſſio Chriſti non eſt in actu: ergo non poteſt tribuere efficaciam, quam actu ſacramenta obtinent.

Diſtinguit majorem Doctor. Cauſa efficiens, & phyſica, concedit: moralis, & meritoria, negat: Plura namque actu beneficia conferimus propter obſequia præterita, & quorum ſola memoria perſeverat.

Dices 2. Sacramenta haberent illam efficaciam à Chriſti paſſione vel præterita, vel futura. Non primum, aliàs Baptiſmus, & Euchariſtia non haberent illam efficaciam, quippe cùm ante paſſionem fuerint inſtituta. Non etiam ſecundum, aliàs ſacramenta legis veteris parem habere potuiſſent efficaciam. Ergo, &c.

Reſpondet Doctor, habuiſſe à paſſione exhibita non quidem in actu exteriori, ſed interiori, quo Chriſtus ab inſtanti Conceptionis ſe cruci, & morti adjudicavit, juxta illud: *In capite libri ſcriptum eſt, &c.* Et illud. *Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur? &c.* *Reſp.* 2. quòd ſi miniſtrata fuiſſent vivente Chriſto, minorem efficacitatem habuiſſent, tum quia cœlum non aperuiſſent ſuſcipientibus; tum quia ſi ex tota Chriſti vita ſit facta, & integrata una oblatio ad noſtram redemptionem, ex qua ſacramenta noſtra ſuam hauſerunt efficaciam, certo certius eſt eam non ita fœcundam fuiſſe ex incompleta, quàm fuit ex completa per paſſionem oblatione.

Dices 3. Si ſacramenta haberent illam efficaciam à Chriſti paſſione, maximè vel tanquam à cauſa meritoria, vel tanquam à cauſa principali. Non ſecundum; quia nihil poteſt eſſe cauſa principalis, & efficiens ſacramentorum, niſi quod poteſt eſſe cauſa effectus ſignati per ſacramenta: ſed ſolus Deus poteſt eſſe cauſa efficiens, & principalis gratiæ. Neque etiam primum: quia gratiæ nulla eſt cauſa meritoria, *ſi enim ex meritis, jam non eſt gratia,* ut arguit Paulus, Rom. 9.

Reſpondet Doctor eſſe cauſam meritoriam. Ad Apoſtolum dicit, gratiæ non eſſe quidem cauſam meritoriam de condigno in eo, qui ipſam ſuſcipit, aliàs eſſet prœmium, non gratia. Poſſe tamen in eo eſſe cauſam meritoriam de congruo; & alius pro illo qui ſuſcipit poteſt mereri de condigno; ſic gratia nobis data non eſt gratia reſpectu Chriſti, *ei enim, qui operatur, merces non reputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum,* ut loquitur Apoſtolus: ſed eſt gratia reſpectu noſtri, tum quia illius principium, nempe Chriſtus, nobis datum eſt gratis; tum quia gratia ipſamet nobis gratis applicatur.

Inſtabis. Ergo abſolutè non debet dici gratia licèt mihi concedatur gratis, quia eſt prœmium alterius. *Reſp.* Doctor, quòd ſi in rigore ſumatur gratia, nullum opus Dei dici poteſt puræ gratiæ, niſi ſola Incarnatio; quia omnia alia opera in homines à merito paſſionis effluunt: Incarnatio verò fuit quidem accelerata, & in aliqua ratione ac perſona operata propter meritum de congruo, vel Patriarcharum, vel B. Virginis; non fuit autem decreta, niſi ex pura miſericordia.

Dices 4. Si ſacramenta efficaciam exceperunt à Chriſti paſſione, maximè ex vulnerato ejus latere: dicit enim S. Aug. 15. de civit.

cap.26. *Oſtium in latere arcæ Noe eſt vulnus lateris Chriſti ex quo ſacramenta manarunt:* ſed ab eo vulnere non potuerunt habere efficaciam, quia vulnus illud inflictum fuit lateri Chriſti jam mortui, ac proinde incapacis meriti: igitur, &c.

Reſpondeo ſacramenta non habere efficaciam à vulnere: ſed ab operibus, & paſſionibus Chriſti meritoriis dum viveret. *Vel* ſi à vulnere, non prout illatum eſt; ſed prout illud prævidens Chriſtus dum viveret, voluntariè acceptavit. Unde S. Aug. myſticè loquitur, & per quandam ſimilitudinem eorum, quæ à Chriſti latere fluxerunt cum ſacramentis. Sanguis enim aſſimilatur ſpeciei vini in Euchariſtia, & aqua quæ fluxit, aſſimilatur aquæ baptiſmali; unde dicit S. Auguſtinus hæc duo ſacramenta ex Chriſti latere fluxiſſe.

CONCLUSIO TERTIA.

O*Mnia novæ legis ſacramenta ſunt immediatè inſtituta à Chriſto D.* Hæc videtur eſſe de fide determinata in Concilio Trid. ſeſſ.7. Can. 1. his verbis: *Si quis dixerit ſacramenta novæ legis non fuiſſe omnia à Chriſto inſtituta anath. ſit.* Ubi quamvis particula *immediatè* expreſsè non habeatur: tamen Canonem de immediata inſtitutione intelligendum eſſe, apertè colligitur: *Primò* quia aliàs Concilium hunc Canonem non edidiſſet, ſi ageretur ſolùm de inſtitutione mediata: eam enim ultrò fatentur omnes; quippe cùm certum ſit Eccleſiam nihil præſcribere, maximè in iis, quæ ſpectant ad ſacramentorum confectionem, & adminiſtrationem, niſi per auctoritatem ſibi à Chriſto D. delegatam. *Secundò*, quia hic Canon additus eſt præſertim contra Lutheranos, qui contendebant ſacramenta baptiſmi, & Euchariſtiæ tantùm eſſe à Chriſto D. inſtituta, ac ſubinde affirmabant, cætera eſſe quidem ſacros ritus ab Eccleſia ordinatos, ſed negabant eſſe propriè dicta ſacramenta. *Tertiò*, quia ſeſſ.21. c. 2. declarat S. Synod. hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in ſacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia, ſtatueret vel mutaret ea, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum ſacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret: at fruſtrà adderetur hæc exceptio, *ſalva illorum ſubſtantia*, ſi illa non à Chriſto, ſed ab Eccleſia fuiſſent inſtituta; enimverò ſi illa inſtituiſſet Eccleſia, illorum quoque ſubſtantiam mutare poſſet; ejuſdem enim eſt poteſtas, & leges ferre, & approbare. *Quartò* denique, ſi difficultas foret de immediata inſtitutione alicujus ſacramenti à Chriſto D. maximè de Extrema-Unctione, quam à S. Jacobo inſtitutam eſſe nonnulli contendunt, ex c.4. ejus epiſtolæ Canonicæ: ſed Conc. Trid. ſeſſ.14. Can.1. de ſacramento Extremæ-Unctionis, decernit: *Si quis dixerit Extremam-Unctionem non eſſe verè, & propriè ſacramentum à Chriſto D. N. inſtitutum, & à B. Jacobo promulgatum, ſed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, anathema ſit.*

Colligitur pariter hæc veritas è Scriptura ſacra nam S. Paulus 1. ad Cor. 4. ait: *Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*, id eſt ſacramentorum: ſed ſi ſacramenta quædam inſtituiſſent Apoſtoli, non eſſent tantùm diſpenſatores: ſed etiam auctores, & inſtitutores myſteriorum Dei: igitur, &c. *Deinde* Actor.1. Chriſtus D. dicitur poſt Reſurrectionem, & per dies quadraginta apparuiſſe Diſcipulis, cum eis converſatum, & locutum eſſe de regno Dei, id eſt de Eccleſia ædificanda, & adminiſtranda: ſacramenta autem pertinent imprimis ad ædificationem, & adminiſtrationem Eccleſiæ.

Unde præclarè S. Leo ſer. 1. de Aſcenſ. Domini, ſcribit: *Hi dies qui fluxerunt inter Domini Reſurrectionem, & Aſcenſionem, non otioſo tranſiere decurſu, ſed magna in eis confirmata ſacramenta, magna ſunt revelata myſteria.*

Hoc ipſum luculenter confirmat ſubtilis Doctor in 4. *d.*2. *q.*1. *n* 4. ubi ait: „Omnia ſacramenta inſtituta ſunt à Chriſto, vel à Deo pro tempore iſtius legis. Quod breviter oſtendo hic: quia de ſingulis in locis eorum propriis pleniùs apparebit. De *Baptiſmo* patet quòd fuit inſtitutus à Chriſto vivente: quia Diſcipuli baptizabant, ut patet *Jo.*3. & præceptum fuit ut publicè prædicaretur. Matth.ult. *Ite, docete omnes Gentes baptizantes eos &c.* De *Euchariſtia* patet ejus prædicatio diffuſa, *Jo.*6. ſed inſtitutio in Cœna. *Matth.*6. De Confirmatione patet inſtitutio. *Joa.* 20. *Accipite Spiritum ſanctum, &c.* Vel in die Pentecoſtes, *Act.* 2.

„De *Pœnitentia* dicitur quòd eſt inſtitu-

„ta

„ ta *Jacob* 5. *Confitemini alterutrum*, &c.
„ Sed hoc non videtur probabile ex pro-
„ ceſſu litteræ, quia ſtatim ſequitur: *Ora-*
„ *te pro invicem*, &c. Manifeſtum eſt enim
„ quòd per illud ſequens non intendebat
„ aliquod ſacramentum inſtituere, nec pro-
„ mulgare: nec etiam erat apud Jacobum
„ auctoritas inſtituendi aliquod ſacramen-
„ tum, ſicut poſt tangetur in ratione po-
„ nenda ad iſtam concluſionem. *Melius*
„ ergo eſt ut dicatur inſtitutam fuiſſe.
„ *Jo.*21. *Accipite Spiritum S. quorum remiſe-*
„ *ritis peccata*, &c. Et promiſſam *Mat.*16.
„ *Tibi dabo claves regni cœlorum*, *quodcum-*
„ *que ligaveris*, &c. Iſta enim poteſtas non
„ erat principaliter dimittendi peccata,
„ quod eſt Dei proprium: ſed arbitrandi
„ de dimiſſione peccati, arbitrio à Deo
„ approbato, ſic autem arbitrari, eſt in
„ foro pœnitentiæ, ſolvere vel ligare.
„ De *Extrema-Unctione* dicitur quod *Ja-*
„ *cob.*5. *Infirmatur quis in vobis?* &c. Sed
„ licèt ibi promulgaverit ſacramentum,
„ eſt melius dicere, quòd fuerit inſtitutum
„ à Chriſto. Legimus enim *Marci* 6. quòd
„ Apoſtoli ungebant oleo multos infir-
„ mos, & ſanabantur: conſtat autem quòd
„ hoc non fecerunt, niſi in virtute Chri-
„ ſti, qui inſtituerat illam unctionem vir-
„ tuoſam.
„ De *Matrimonio* apparet *Matth.* 19. *Non*
„ *legiſtis* (ait Chriſtus) *quia maſculum*, &
„ *fœminam fecit eos?* ſupple Deus, & di-
„ xit, ſupple os Adæ. *Quamobrem relinquet*
„ *homo*; &c. ubi Chriſtus approbat, &
„ ratificat id, quod Deus in ſtatu innocen-
„ tiæ, per os Adami publicavit.
„ De Ordine, *Matth.* 26. *Hoc facite in*
„ *meam commemorationem*. Et *Joan.*20. *Quo-*
„ *rum remiſeritis peccata*, &c. Hæc enim
„ duo pertinent ad Ordinem Sacerdota-
„ lem, ſcilicet poteſtas, reſpectu corporis
„ Chriſti veri, & poteſtas reſpectu corpo-
„ ris Chriſti myſtici, ut dicetur in mate-
„ ria de Ordine.
„ Quòd autem hæc omnia à ſolo Deo
„ fuerint inſtituta, patet per illud, quod
„ tactum eſt in generali de inſtitutione
„ ſacramenti. Nulli enim competit ſignum
„ inſtituere practicum, niſi vel reſpectu
„ alicujus actus ſui proprii, vel reſpectu
„ alicujus, qui ſubeſt ſibi, quantum ad il-
„ lum actum, ſacramentum autem eſt ſi-
„ gnum practicum reſpectu effectus Dei
„ propriè, & Deus non poteſt in actu ſi-
bi proprio alicui alii ſubeſſe: Ergo, „
&c. *Hæc Doctor*. „

Eamdem veritatem docent SS. Patres, maximè S. Dionyſius, qui in Eccleſiaſt. Hierarchia cap. 1. ait: *Apoſtoli ſacramentorum formas accepere, non confinxere*: Sed aliunde non potuerunt accipere, quàm à Chriſto; igitur, &c.

Similiter S. Ambroſius lib. 4. de ſacramentis c. 4. ait: *Auctor ſacramentorum quis eſt, niſi Dominus Jeſus?* Et S. Aug. lib. de vera Religione c. 17. *Ubi*, inquit, *venit tempus gratiæ, ab ipſa Dei ſapientia homine aſſumpto, à quo in libertatem vocati ſumus, pauca ſacramenta ſaluberrima conſtituta ſunt*, &c.

Suadetur etiam triplici ratione, ſeu congruentia; decens enim erat, ut omnia ſacramenta, quæ ſunt efficacia media ad ſalutem conſequendam, ab eo ortum ducerent, qui eſt reverà Mediator Dei, & hominum, ne videlicet in alio, quàm in ipſo Mediatore homines ſuam ſpem conſtituerent. *Secundò* ne diviſio, & ſchiſma in Eccleſia fieret, propter diverſa ſacramenta à diverſis inſtituta; ſi enim facta fuerit inter fideles contentio, ex eo quòd qui baptizati fuerant ab Apoſtolis, ſe præferendos eſſe exiſtimarent iis, qui dumtaxat à Diſcipulis baptiſmum ſuſceperant, ut obſervat Apoſtolus 1. ad Cor. 1. objurgans eos, quòd dicerent, *Ego quidem ſum Pauli: ego autem Apollo, ego verò Cephæ*, licèt omnes in Chriſti baptiſmate fuiſſent baptizati; at quantò magis fuiſſent invicem diviſi, ſi à diverſis diverſa ſuſcepiſſent baptiſmata? *Denique*, cùm ad caput Reipub. pertineat condere leges fundamentales, & quæ vim habeant in tota Repub. cujuſmodi ſunt leges ſacramentales, eò ipſo quòd eſſent plures ſacramentorum inſtitutores, eſſent etiam plura capita in Eccleſia, quod utique abſurdum, & periculoſum eſſet.

Dices primò: Chriſtus D. *Joan.*20. Diſcipulos alloquens ait: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos*: atqui ille ita miſſus eſt à Patre, ut habuerit poteſtatem inſtituendi ſacramenta: ergo eamdem Apoſtolis delegavit.

Diſtinguo majorem: Quantum ad aliquid, nempe quoad munus reconciliationis hominum, & extenſionem remiſſionis peccatorum, concedo: quia ut dicebat S. Paulus, *Pro Chriſto legatione fungimur*: quantum ad omnimodam auctoritatis plenitudinem, ne-

nego: Alioquin ſequeretur, quòd quemadmodum Chriſtus D. potuit remittere peccata abſque ulla ſacramentorum interventione, ita etiam peccata ſic remittere potuerint Apoſtoli.

Dices ſecundò: Auctor quiſquis eſt ſermonis in Cœna apud S. Cyprianum, agens de ablutione pedum, ait: *Ipſe ſummus Sacerdos ſui eſt ſacramenti inſtitutor, & auctor, in cæteris homines Spiritum ſanctum habuere Doctorem, & ut par eſt Spiritui S. & Chriſto divinitas, ita ſuis in inſtitutis par eſt auctoritas, & poteſtas, nec minùs ratum eſt, quod dictante Spiritu S. Apoſtoli tradidere, quàm quod ipſe Dominus tradidit, & in ſui commemorationem fieri præcepit*: Ergo cenſet Chriſtum D. ſolam Euchariſtiam immediatè inſtituiſſe.

Reſpondeo primò negando conſequentiam: Chriſtus enim ideo dicitur inſtitutor, & auctor Euchariſtiæ præ cæteris ſacramentis, quia priùs eam celebravit; nec tantùm inſtituit, ſed etiam exhibuit, & accepit: alia ſacramenta non ita. Hæc enim Apoſtoli jam à Chriſto inſtituta contulerunt, & acceperunt.

Reſpondeo ſecundò, Auctorem illum per *Sacramentum Chriſti* intelligere non ſolam Euchariſtiam, ſed etiam alia ſacramenta; per *ly* verò *in cæteris*, intelligere cæremonialia, quæ non à Chriſto immediatè, ſed ab Eccleſia fuere inſtituta, ut explicant Bellarminus, Gravina, & alii. Addo, præfatam auctoritatem non favere hæreticis, cùm illi doceant, non ſolùm Euchariſtiam, ſed etiam baptiſmum à Chriſto immediatè fuiſſe inſtitutum.

Dices tertiò: Ex S. Auguſtino epiſt. 118. *Chriſtus levi ſuo jugo nos ſubdidit, & ſarcinæ levi; unde ſacramentis numero pauciſſimis, obſervatione facillimis, ſignificatione præſtantiſſimis, ſocietatem novi populi colligavit, ut eſt baptiſmus, communicatio corporis, & ſanguinis ipſius, & ſi quid in Scripturis Canonicis commendatur: illa autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ toto terrarum orbe ſervantur, intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata, & ſtatuta retineri*: Ergo Chriſtus ea ſolùm inſtituit immediatè ſacramenta, quæ commendantur in Scripturis, alia ſunt ab Apoſtolis inſtituta.

Nego conſequentiam: Omnia quippe ſacramenta commendantur in Scripturis ſaltem implicitè. *Secundò*, multa de ſacramentorum materia, & forma Chriſtus immediatè tradidit Apoſtolis, & ipſi ſuis Succeſſoribus, quæ ſcribere noluerunt, ne vileſcerent apud imperitos, & profanos. Nam ex S. Auguſtino ep. 57. *Noſti in quo ſacrificio dicatur: Gratias agamus Domino Deo noſtro*. Ex 3. Hierarchiæ Eccleſiaſt. *Vide ne Sancta Sanctorum enunties; ſed venereris potiùs; nec ea minùs perfecta tradas, ſed cum iis ſolis, qui ſacri ſunt, communices*. Et c. 7. *Conſecratorias invocationes nefas eſt ſeipſo interpretari, & arcanum earum ſenſum, virtuteſque, quas in iis Deus operatur ſecretò, in publicum efferre*. Quare quæ dicit S. Aug. *Apoſtolis, aut Conciliis ſtatuta cuſtodit*, ſunt Eccleſiaſticæ cœremoniæ, putà quòd Domini Paſſio, Reſurrectio, Aſcenſio in cœlum, & adventus de cœlo S. Spiritus anniverſaria ſolemnitate celebrentur, etſi quid aliud univerſa ſervat Eccleſia.

Urgebis: Idem S. Aug. lib. 3. de doctrina Chriſtiana, c. 19. ait: Poſtquam reſurrectione Chriſti manifeſtum noſtræ libertatis indicium illuxit, ne eorum quidem ſignorum, quæ jam intelligimus operatione gravi ſumus onerati, ſed pauca pro multis, eademque factu facillima, & intellectu auguſtiſſima, & obſervatione caſtiſſima, ipſe Dominus, & Apoſtolica nobis tradidit diſciplina: igitur ex ejus mente non ſolùm Chriſtus, ſed & Apoſtoli ſacramenta tradiderunt, & inſtituerunt.

Diſtinguo majorem: Ipſe Dominus, & Apoſtolica tradidit diſciplina, nempè Dominus inſtituendo, Apoſtolica autem diſciplina commendando, & diſpenſando, quod Chriſtus inſtituit; concedo: quaſi Chriſtus ipſe dumtaxat quædam ſacramenta, Apoſtolica verò diſciplina cætera inſtituerit, nego. Et ſimiliter diſtincta minore, nego conſequentiam.

Dices quartò: Plurimi ſunt Doctores Catholici, qui disertè aſſerunt aliqua ſacramenta vel ab Apoſtolis, vel in Conciliis eſſe inſtituta. Nam Hugo Victorinus lib. 2. de ſacramentis, p. 15. c. 2. expreſſis verbis habet, Sacramentum Extremæ-Unctionis infirmorum ab Apoſtolis inſtitutum legitur: Jacobus enim Apoſtolus in epiſtola ſua ſcribens ſic ait: *Infirmatur quis in vobis? &c.* Idem de ſacramentali Confeſſione cenſet S. Bonaventura in 4. diſt. 17. art. 1. q. 3. Confeſſio, *inquit*, fuit à Domino inſinuata, & ab Apo-

„ Apoſtolis inſtituta, ab Epiſcopo Jeroſolymitano S. Jacobo promulgata in epiſt. ſua c.5. ubi ait: *Confitemini alterutrum peccata veſtra*.

Quam utique aſſertionem ſic probat. Quia, *inquit*, confeſſio hominis eſt opus purè humanum: „ Unde non eſt data virtus ſacramenti ipſi confeſſioni, ſed abſolutioni; ideò rectè hominibus puris inſtitutio debuit reſervari. Ex his quæ dicta ſunt, quatuor poſſunt rationes elici, quare Dominus immediatè confeſſionem, & expreſsè non inſtituit. *Prima* quidem, quia non oportuit. *Secunda* verò, quia in hoc voluntariam eſſe debere docuit. *Tertia*, quia eſt ſacramentum recidivantium. *Quarta*, quia quantum eſt de ſe, eſt opus humanum. Unde credo, quòd per ſe non inſtituit, etſi dicatur inſtituiſſe, hoc eſt intelligendum, inſinuando, & auctoritatem dando.

„ *Inſuper* Alenſis noſter qu. de ſacramento Confirmationis membr.1. ait: Dicunt alii hoc ſacramentum fuiſſe inſtitutum à Domino, & collatum: utpote quando manus ſuper pueros impoſuit. *Matth.*19 Sed quia in illa impoſitione manuum non expreſſum eſt aliquid de forma verborum, vel de materia, qua mediante hoc ſacramentum exerceretur, patet quòd non fuit à Domino inſtitutum.

„ Dicunt alii, quòd hoc ſacramentum fuit inſtitutum ab Apoſtolis collatum, & miniſtratum: quod non eſt verum, & hoc patet per hoc quod Apoſtoli confirmabant ſola impoſitione manuum ſine inunctione, & ſine forma verborum, qua utitur Eccleſia.

„ Propter hoc ſine præjudicio dicendum, quòd Dominus neque hoc ſacramentum, ut eſt ſacramentum, inſtituit, neque diſpenſavit, neque Apoſtoli. Intelligendum eſt igitur, quòd poſt Aſcenſionem Domini congruebat Apoſtolos confirmari, & illis Spiritum S. dari ad robur; Unde *Spiritus S. nondum erat datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus*. Non, *inquam*, in plenitudine, vel ad robur, ſed fuit datus die Pentecoſtes: unde Apoſtoli confirmati ſunt à Spiritu S. immediatè ſine myſterio, & ſacramento, & ipſi deinde confirmabant ſine ſacramento. Quare hoc? Infrà patebit. Sed poſtquam Apoſtoli, qui erant baſes Eccleſiæ, qui à Domino erant prælati, & Spiritu S. confirmati, defecerunt: inſtitutum fuit hoc ſacramentum S. Spiritus inſtinctu, in Concilio Meldenſi quantum ad formam verborum, & materiam elementarem, cui etiam Spiritus S. contulit virtutem ſanctificandi. *Idem* docet S. Bonaventura in 4. d.7. q.1. „

Reſpondeo primò, nomine *inſtitutionis* ſacramentorum illos auctores eorum promulgationem, & miniſtrationem intellexiſſe; quod autem nonnulli de Confirmatione cum Alenſi cenſent, illam in Conc. Meldenſi celebrato anno 844. fuiſſe inſtitutam, nulla ratione confirmari poteſt: cùm nequidem ullum verbum inſtitutionis, vel promulgationis in Canonibus illius Concilii habeatur. Si enim ſpectemus Acta Concilii, prout referuntur tom.3. Conciliorum Galliæ, duo tantùm Canones habentur de Chriſmate, nempe 45. & 46. In *primo* prohibetur ne quis propter ſacrum chriſma aliquid muneris accipiat: In *ſecundo*, ne quis ſacrum chriſma, niſi in feria 3. majoris Septimanæ conficere præſumat. Si autem attendamus ad caput *ut Epiſcopi*, à Gratiano ex Conc. Meldenſi citatum de conſecratione, diſt.5. præcipitur tantùm ut Epiſcopi, nonniſi jejuni per impoſitionem manuum Spiritum S. tradant. Nulla autem fit mentio de inſtitutione.

Reſpondeo ſecundò, quod olim reſpondebat S. Auguſtinus Donatiſtis objicientibus auctoritatem S. Cypriani de nullitate Baptiſmi ab hæreticis collati, lib. 2. contra Creſconium c.30. *Non accipio*, inquit, *quod de baptizandis hæreticis, & ſchiſmaticis B. Cyprianus ſenſit, quia hoc Eccleſia non accipit: pro qua B. Cyprianus ſanguinem fudit*.

QUÆSTIO SECUNDA.

Quænam ſit Sacramentorum efficacitas, & virtus.

NOtandùm *primò*, circa ſacramentorum efficacitatem, ac producendi virtutem variè erratum eſſe tum à veteribus, tum à Recentioribus hæreticis. Refert enim S. Aug. lib. de hæreſibus, hæreſi 46. *Manichæos* negaſſe ſacramentis vim juſtificandi, *Baptiſmum*, inquit, *in aqua nihil cuiquam perhibent ſalutis afferre, nec quemquam eorum quos decipiunt, baptizatum putant*. *Paulitiani* quoque, teſte Eutymio lib. 2. Panopliæ, cap. 21. docuerunt baptiſmum nullatenus

animæ prodeſſe; quamvis aliquam utilitatem afferret corpori, *Liberos*, inquit, *ſuos ab Eccleſiæ Præsbyteris ſalutari baptiſmo volunt aliquando luſtrari; exiſtimant enim crucem, & baptiſmum corpori prodeſſe; quorum tamen vim ad animæ purgationem pervenire non putant; nec ullam aliam afferre activitatem*. Similiter *Maſſaliani*, ſeu *Meſſaliani*, referente S. Damaſceno lib. de centum hæreſibus circa finem, emendationem animæ ſolis precibus ajebant fieri; nec baptiſmum hominem perficere, neque divina ſacramenta animi ſordes expiare, ſed ad id conferre ſolas preces, quæ ab homine funduntur; hinc *Euchytæ*, hoc eſt *precatores* dicti ſunt, quia ex Theodoreto lib.4. hæreticarum fabularum cap.11. ſalutis perfectionem ſolis precibus tribuebant, rati baptiſmum auferre ſolùm peccata novaculæ inſtar, non autem peccatorum radices, quas ajebant, oratione ſola, funditus evelli; malumque dæmonem unicuique ab initio aſſignatum penitus ab animo expelli. Vocabantur etiam *Entuſiaſtæ*, quòd alicujus dæmonis in ſe vim admitterent, quam ſancti Spiritus præſentiam appellabant. Tandem *Armenii* diſtinguentes inter remiſſionem peccatorum, & gratiam, fatebantur per ſacramenta remitti peccata, negabant tamen per ea gratiam, ſive quodlibet aliud bonum juſtificans conferri, ut aſſerit Guido Carmelita libr. de hæreſibus caput 16.

Quantum autem ad recentiores hæreticos; non una, eademque, ſed multiplex fuit eorum circa Sacramentorum efficacitatem ſententia; nam Sacramentarii, & Anabaptiſtæ omnimodam eis gratiæ productionem denegant. Quod autem pertinet ad Lutherum, & Calvinum, ſi eorum verba ſpectes, aliquando nobiſcum conſentire, aliquando verò diſſentire videntur: reverà tamen à nobis penitus diſcrepant, neque enim aliam cauſalitatem aſtruunt in ſacramentis, quàm vel obſignationis, vel rememorationis, non autem veræ productionis gratiæ; ita quòd velint quidem per ſacramenta excitari, & nutriri fidem, per quam homo divinas promiſſiones comprehendat: cujus apprehenſionis beneficio juſtificetur per fidem. Unde Melancthon in apolog. Confeſſionis Auguſtanæ circa articul. 5. & 13. audacter pronuntiat: *Damnamus totum populum Scholaſticorum Doctorum, qui docent quòd ſacramenta non ponentibus obicem conferunt gratiam ex opere operato ſine bono motu utentis. Hæc ſimpliciter Judaica eſt opinio, quod per cæremonias juſtificamur ſine bono motu cordis, hoc eſt ſine fide, & tamen hæc impia, & pernicioſa opinio magna authoritate docetur in toto Regno Pontificio*. Qui quidem errores ut confutentur, & Catholica doctrina ab impia hac hæreticorum criminatione, & calumnia vindicetur, tria hìc ſtatuenda ſunt, *Primum* quòd ſacramenta producant gratiam ſanctificantem ex opere operato: *Secundum*, qualiter eam producant, utrùm per phyſicam activitatem; an verò dumtaxat per moralem: *Tertium*, qualem gratiam producant, & conferant, quæ ut evidentiora fiant,

Notandum ſecundò, quòd cùm dicitur gratiam produci ex *opere operato*, nihil aliud ſignificatur, quàm ipſam produci virtute operis externi eliciti; duplex enim humanum opus diſtingui poteſt, externum videlicet, & internum: externum autem ſe habet veluti paſſivè, quia ab interno imperatur, & ſuum valorem, ac meritum obtinet, unde Theologi ſumpſerunt anſam diſtinguendi duplicem operandi modum, nempe ex opere operantis, & ex opere operato. Tunc dicitur aliquis agere ex *opere operantis*, quando producit effectum ex vi, & efficacia operis interioris, puta cùm quis gratiam ſanctificantem obtinet virtute contritionis, aut alterius diſpoſitionis: dicitur verò agere ex *opere operato*, dum ſcilicet aliquem exercet actum exteriorem, virtute cujus producatur gratia, etiamſi nulla in ſuſcipiente eſſet ad gratiæ ſuſceptionem efficax diſpoſitio, dummodò ex parte ipſius nullus adſit obex.

Itaque conferre gratiam ex opere operato, eſt eam conferre ratione operis exterioris, ſeu collationis ſacramenti, non autem ratione actus interioris ſuſcipientis, aut miniſtrantis, vel quod idem eſt, ipſam conferre non ratione meriti, ſed ultra meritum ſuſcipientis, & ſolùm ratione operis exterioris ſuſcepti. Non quòd velimus ſacramenta conferre gratiam adultis abſque ulla eorum diſpoſitione; quemadmodum nobis perperam imponunt Melancthon, & Calvinus lib.4. Inſtit. c. 14. §. Ubi fingit ſenſum hujus controverſiæ eſſe: *Num ſacramenta gratiam conferant ſine fide, aut bono motu cordis, vel diſpoſitione ſuſcipientis*. Contrarium enim apertè tradit Concilium

Tri-

Tridentinum ſeſſ. 6. ubi docet ad gratiam ſacramentalem percipiendam in adultis prærequiri fidem, pœnitentiam, devotionem &c.

Neque eſt, quod Calvinus ibidem §. 14. irrideat hæc vocabula *ex opere operato*, eaque appellet monſtra verborum, & nova commenta: ſi enim teſte Horatio de arte Poetica.

Multa renaſcentur, quæ jam cecidere, cadentque,
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus.

Et Cicerone ſcribente in Tuſculanis: *Uſus multa vocabula adinvenit, & inventa antiquavit.* Certè uſus pluſquam 400. annorum pro hac voce præſcripſit: ſiquidem eam reperimus ab Innocentio III. uſurpatam lib. 3. de myſterio Miſſæ c. 5. ubi ſcribit. *Non ergo Sacerdotis iniquitas effectum impedit ſacramenti: ſicut nec infirmitas medici virtutem medicinæ corrumpit: quamvis igitur opus operans aliquod ſit immundum, ſemper tamen opus operatum eſt mundum.* Neque inſinuatum eſt, ac inſolitum nova cudere verba, & contra Grammaticæ regulas, verbum deponens in paſſivum commutare: hujus enim praxi fundamentum habemus in epiſtola ad Hebræos cap. 3. his verbis: *Talibus hoſtiis promeretur Deus*, ubi verbum deponens *promeretur* paſſivè ſumitur. Unde in ſimili S. Auguſtinus in Pſalm. 138. maluit dicere oſſum oſſi, quàm *os oſſis*, ut nempe faciliùs intelligeretur à populo. *Melius eſt enim*, inquit, *ut nos reprehendant Grammatici, quàm non intelligant populi.*

Notandum tertiò, duplicem diſtingui poſſe cauſam productivam alicujus rei: unam phyſicam; aliam moralem. *Phyſica* dicitur, quæ per actionem realem attingit ipſius rei entitatem, & productionem: *Moralis* verò, quæ non attingit effectum per actionem ſuam, ſed vel applicando activa paſſivis, ſicut medicus dicitur cauſa ſanitatis: vel inducendo agens ad agendum precibus, conſiliis, imperio, prohibitione, propoſito præmio, & ſimilibus. *Rurſus* utraque cauſa eſt duplex, nempe principalis, & inſtrumentaria; *Principalis* phyſica eſt, quæ per ſe effectum attingit, & independenter ab influxu alterius cauſæ, licèt aliam effectus producendi conſortium admittat: *Moralis* vero principalis ea dicitur, quæ principaliùs, & efficaciùs movet ad effectus productionem: v. g. Princeps, qui præcipit ærarii Præfecto, ut centum aureos alicui largiatur, dicitur cauſa principalis ejuſmodi largitionis. Cauſa *Phyſica inſtrumentalis* ea eſt quæ non operatur per virtutem formæ ſibi inexiſtentis, ſed ſolùm per motum, quo movetur à principali agente: *Moralis* verò inſtrumentalis dicitur organum, quo principalis cauſa utitur ad effectum producendum; v. g. epiſtola regia manu ſcripta ad ærarii Præfectum, ut largiatur centum aureos, eſt cauſa moralis inſtrumentaria ejuſmodi donationis, quia eſt inſtrumentum, quo utitur Princeps ad talem effectum; principalis autem moralis eſt voluntas Principis. Quæritur autem qualiter ſacramenta producant gratiam: utrùm videlicet per modum cauſæ phyſicæ, aut moralis, principalis, aut inſtrumentariæ; cùm autem ſacramenta diverſa ſint, & alia aliis præſtantiora, etiam ſtatuendum eſt utrùm majorem, aut æqualem gratiam in ſubjectis æqualiter diſpoſitis producant.

CONCLUSIO PRIMA.

Sacramenta *novæ legis producunt gratiam ex opere operato, ſeu vi ſua, ut cauſæ inſtrumentariæ.* Hæc eſt de fide determinata in Conciliis: Primò quidem Nicæno ab Alphonſo Piſano linguæ Latinæ reddito, ubi lib. 3. Conſtitutionis de S. Baptiſmate ſic habetur; *Baptiſma noſtrum*, inquit, *non oculis corporeis conſiderandum eſt, ſed mentis oculis: aquam vides, conſidera virtutem Dei in aquis abſconditam: deſcendit qui baptizatur reus peccatorum, & aſcendit liberatus ab hac ſervitute: & peccato factus filius Dei, & hæres ejus gratiæ.* Idem expreſsè tradit Florentinum in decreto Eugenii, ubi decernitur ſeptem eſſe novæ legis ſacramenta, *quæ multùm differunt à ſacramentis veteris legis; illa enim non cauſabant gratiam; ſed ſolùm per paſſionem dandam eſſe ſignificabant: hæc verò noſtra, & continent gratiam, & ipſa dignè ſuſcipientibus conferunt.*

Sed omnium clariſſimè Tridentinum ſeſſ. 7. Can. 6. de Sacramentis: *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, quaſi & ſigna tantùm externa ſint acceptæ per fidem gratiæ, & juſtitiæ, & notæ quædam Chriſtianæ perfectionis, quibus apud homines diſcernuntur fideles ab infidelibus, anathema ſit.*

Et

Et can. 7. *Si quis dixerit per ejuſmodi ſacramenta non dari gratiam ſemper, & omnibus, quantum eſt ex parte Dei, etiamſi ea ritè ſuſcipiant; ſed aliquando, & aliquibus, anathema ſit*. Et Can. 8. *Si quis dixerit per ipſa novæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ipſam fidem ſolam divinæ promiſſionis, ad gratiam conferendam ſufficere, anathema ſit*: Idem colligitur ex Symbolo Conſtantinopolitano, & Nycæno; ubi definitur: *Confiteor unum baptiſma in remiſſionem peccatorum*.

Probatur primò hæc veritas, ex iis omnibus Scripturæ textibus, quibus gratia per Sacramenta conferenda, aut collata declaratur; *Primò* quidem id conſtat de baptiſmate, ſcriptum eſt enim Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex acqua, & Spiritu ſancto &c.* Quibus verbis regeneratio, & nativitas ſpiritalis tribuuntur Spiritui ſancto, tanquam cauſæ principali: aquæ verò tanquam cauſæ inſtrumentali: aqua enim conjungitur cum Spiritu ſancto tanquam cauſa hujus regenerationis, quod maximè denotatur per particulam *ex*; illa namque cauſalitatem aliquam indicat, ut norunt Grammatici.

Reſpondet Calvinus lib. 4. Inſtitutionum c. 16. n. 27. per aquam ſignificari Spiritum ſanctum: Aqua ergo, inquit, & Spiritum ſimpliciter accipio pro Spiritu, qui aqua eſt. Neque hæc eſt nova locutio; protsùs ,, enim cum illa, quæ Matth. c. 3. habetur ,, convenit: Qui ſequitur me, illè eſt qui ,, baptizat in Spiritu ſancto, & igne. Quem,, admodum ergo Spiritu ſancto, & igne ,, baptizare, eſt Spiritum ſanctum confer,, re, qui in regeneratione ignis officium, ,, naturamque habet, ita renaſci aqua, & ,, Spiritu, nihil aliud eſt, quàm vim illam ,, Spiritus recipere, quæ in anima id facit, ,, quod aqua in corpore.

Verùm, Hunnius Lutheranus lib. de Baptiſmo c. 10. meritò hanc Calvini interpretationem vocat *profligatam temeritatem*, & *diaboli gloſſam contortam*; ſiquidem hæc directè militat in alios Scripturæ textus, quibus peccatorum remiſſio, & hominis juſtificatio ipſi baptiſmati tribuitur. Sic Act. 20. *Baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Chriſti in remiſſionem peccatorum*, ubi particula *in* cum accuſativo caſu denotat in quem finem, & ad quem effectum, & fructum ejuſmodi fiat ablutio, & prætereà denotat baptiſmum antecedens ad juſtificationem, ac proinde non eſt illius tantùm ſigillum, & ſignum connotativum, ut vult Calvinus.

Hinc Ananias ajebat Paulo Act. 22. *Baptizare, ablue peccata tua in nomine ejus*. Unde ipſemet S. Paulus ad Epheſ. 5. Baptiſmi efficacitatem inſtrumentalem explicans, ait: *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſemetipſum pro ea, mundans eam lavacro acquæ in verbo vitæ*. Et ad Titum 3. *Per lavacrum regenerationis ſalvos nos fecit*. In quibus locis mundatio, & ſalus aſſignatur ut effectus lavacri aquæ.

Idem conſtat de Euchariſtia: nam Joan. 6. ſcribitur: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Si autem Euchariſtia ſolùm eſſet ſignum gratiæ, non autem illam conferret, non minùs abſona, & ridicula foret iſta locutio, quàm ſi quis diceret: Niſi quis biberit ex hedera vinum venale ſignificante, non explebit ſitim. Similiter 1. ad Cor. 10. Apoſtolus infert, fideles unum eſſe unitate charitatis: *Quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus omnes, qui de uno pane participamus*; ſi autem eſt ratio conſtitutiva unitatis corporis participatio unius panis, manifeſtum eſt, quòd hæc unitas ſit effectus talis participationis proindeque charitas, per quam fit illa compago, attribuitur ſacramento corporis Chriſti, tanquam effectus cauſæ ſuæ.

Idem conſtat de cæteris ſacramentis: nam de *Pœnitentia* legimus: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. De *Ordine* ad Titum 2. *Ut ſuſcites gratiam, quæ in te eſt per impoſitionem manuum mearum*. De *Extrema-Unctione* Jacobi 5. *Oratio fidei ſalvabit infirmum & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei*. De *Matrimonio* autem, licèt non ita ſit evidens, & apertum teſtimonium, id tamen colligitur ex cap. 5. ad Epheſ. ubi dicitur *Magnum Sacramentum*, ut nempe denotetur eamdem eſſe illius, ac cæterorum ſacramentorum efficaciam.

Eamdem ſimiliter veritatem probare licet variis argumentis petendis ex doctrina SS. Patrum: *Primò* quidem ex eo quòd aſſerant, nonniſi fide inveniri poſſe, ac intelligi, qualis quantaque ſit ſacramentorum operatio, quæ infirmiorem ingenii aciem naturalem ſuperet. *Mirandum*, inquit Tertullianus lib. de Baptiſmo c. 2. *& lavacro dilui mortem, at quin eò magis credendum, ſi quia mirandum eſt, idcircò non creditur: qualia*

enim

enim docet eſſe opera divina, niſi ſuper omnem admirationem? Nos quoque ipſi miramur, ſed quia credimus. Similiter S. Chryſoſtomus homil. 24. in Joan. 4. *Quæ quotidie videmus*, inquit, *ac tangimus, fide indigent, quanto magis arcana illa, & ſpiritualia?* Hinc trita illa S. Auguſtini exclamatio tractat. 88. in Joan. *Unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?* at niſi aqua baptiſmalis concurreret ad gratiæ productionem, ſed ad ejus tantùm præſentiam homo de excitanda fide provocaretur, nihil in ea mirum, nihilque exclamatione dignum appareret: igitur, &c.

Secundò idem ſuadetur ex variis ſimilitudinibus, quibus utuntur SS. Patres ad declarandam regenerationem, quæ fit per aquam baptiſmatis, nam ſanctus Chryſoſtomus homil. 25. in Joan. eam aſſimilat utero materno: *Quod eſt*, inquit, *matrix embrioni, hoc eſt fidei aqua; ſiquidem in aqua gignitur, & formatur*: item ibidem baptiſmum comparat aquis, quibus initio mundi juſſit Deus, ut reptilia producerent: *Primùm enim*, inquit, *dictum eſt: Producant aquæ reptile animæ viventis: at ex quo Chriſtus alveum Jordanis ingreſſus eſt, non ampliùs animarum viventium reptilia, ſed animas rationales, & ſpiritales aqua producit*. S. autem Leo ſerm. 4. de Nativit. Domini, baptiſmum comparat utero B. Virginis: *Omni homini renaſcenti aqua*, inquit, *baptiſmatis, inſtar eſt uteri virginalis, eodem Spiritu replente fontem, qui replevit & Virginem, ut peccatum, quod ibi vacuaverat ſacra Conceptio, hìc myſtica tollat ablutio*. Unde etiam nonnulli è SS. Patribus dicunt, quòd quemadmodum Spiritus ſanctus ſupervenit in Virginem, ut conciperet Chriſtum Filium Dei, ita myſticè ſupervenit in aquas baptiſmatis, ut eis vim conferat producendi filios Dei adoptivos. *Supervenit*, inquit Tertullianus lib. de Baptiſmo cap. 40. *Spiritus de cœlis ſtatim, & aquis ſupernatat, ſanctificans eas de ſemetipſo, & ita ſanctificatæ vim ſanctificandi combibunt*. Idem docet S. Hieronymus, Dialog. adversùs Luciferianos, non longè ab initio: *Priùs*, inquit, *ipſa aqua lavatur ex Spiritu, ut alios lavare ſpiritualiter poſſit*. Et S. Cyrillus Alexandrinus, *Quemadmodum viribus igni intenſiùs aqua calefacta, non aliter urit quàm ipſe ignis, ſic Spiritus ſancti operatione, aqua, qua baptizati corpus aſpergitur, reformatur ad divinam virtutem, & potentiam*; quæ certè omnes, & aliæ ſimiles loquendi formulę irritæ forent, & nullæ, ſi Baptiſmi ſacramentum nùlla ratione concurreret ad gratiam producendam.

Tertiò, eadem veritas apertè conſtat ex eo quòd Baptiſmus infantibus collatus remittat peccatum originale, eis gratiam ſanctificantem conferat, ipſoſque ſi ante adeptum rationis uſum ex hac vita migraverint, ad regnum cœlorum perducat, ut contra Pelagianos paſſim docet S. Auguſtinus: ſed iſti mirandi effectus non poſſunt tribui efficacitati fidei ipſorum infantium, ac ſubinde duntaxat ſacramentorum virtuti.

Reponunt Lutherani, & Calviniſtæ, pro eo tempore, quo baptizantur parvuli, eis divinitus concedi uſum rationis. *Verùm*, hæc reſponſio potiùs digna eſt riſu, quàm impugnatione: quis enim credat Deum iſtud miraculum operari, cùm illius nec Scripturæ nec SS. Patres ullatenus meminerint?

Denique, eadem veritas apparet ex præclaris elogiis, quibus SS. Patres Baptiſmi efficaciam commendant: Sic S. Ambroſius lib. de Initiandis cap. 4. *In illo*, inquit, *mundi conſepultus elemento, peccato mortuus, eſt ad vitam reſuſcitatus æternam*. Theodoretus in epitome divinorum decretorum cap. de Baptiſmo: *Donum baptiſmi non ſolùm remiſſionem dat veſtrorum peccatorum; ſed ſpem etiam ingerit promiſſorum bonorum, mortiſque dominicæ, & Reſurrectionis efficit participes, & doni Spiritus ſancti participationem largitur, & filios Dei reddit, ac hæredes, & cohæredes Chriſti; non enim, ut amentes Meſſaliani putant, novaculam tantùm imitatur auferens peccata*.

Reponunt hæretici, SS. Patres loqui de ſacramentorum efficientia, per excitationem fidei.

Verùm contra, primò plerique ſcribunt Evangelica ſacramenta è perfoſſo Chriſti latere fluxiſſe, Chriſtumque baptizari voluiſſe, ut mundiſſimæ carnis ſuæ tactu mundandi vim aquis daret, ut Ambroſius lib. 2. in Lucam: At ſi tantùm excitando fidem, & non efficiendo gratiam influeret, ut concio, ſeu tabella, repræſentando fidei myſteria, non rectè dicerentur è Chriſti latere fluxiſſe; ut nec concio, ſeu tabella dicitur inde fluxiſſe; nec Chriſtus magis dicitur aquæ vim ullam dediſſe, carnis ſeu tactu, quàm ſacris concionibus. Non haberent etiam Evangelica ſacramenta quid amplius, quàm Moſaica in gratia conferenda: quia Moſaica fidem etiam excitabant: ut Patres noſtra ſacra-

cra-

cramenta diſtinguunt à veteribus, quòd noſtra producant gratiam, quam antiqua ſignificabant tantùm.

Ratio eſt, quia fides ex hæreticis, eſt verè cauſa ſalutis, & gratiæ: ſed ex Scriptura ſacramenta novæ legis eodem modo cauſa gratiæ dicuntur, ac fides: nam dicitur de inde Lucæ 7. *Fides tua te ſalvam fecit*. Jo:5. *Qui credit ei, qui me miſit, habet vitam æternam*. Actor. 7. *Fide purificans corda eorum*. Rom.4. *Arbitramur hominem juſtificari per fidem*. Rom. 9. *Juſtificati ergo ex fide*. De ſacramentis Baptiſmi, & Euchariſtiæ dicuntur eadem iiſdem verbis 1. Petri 3. *Vos ſalvos facit baptiſma*. Joan. *Qui manducat meam carnem habet vitam æternam*. Tit.3. *Salvos vos facit per lavacrum regenerationis*. Joan.3. *Niſi quis renatus fuerit ex acqua &c.*

Objiciunt hæretici varios Scripturæ textus quibus evincere cònantur hominem non juſtificari per ſacramenta ſuſcepta, ſed per fidem, & devotionem ſuſcipientis: Primò quidem, quia Abacuc 2. Rom.1. & Hebr. 10. *Juſtus ex fide vivit*: non vivit autem ex ſacramentis: ergo ſacramenta dici non poſſunt juſtificare.

Diſtinguo majorem: Juſtus ex fide vivit, ideſt, per fidem præſtolatur, & expectat vitam æternam ſibi à Deo promiſſam, nec frangitur, aut etſi eam retardari videat, ob fidem, quam habet, concedo: hinc Abacuc ait: *Si moram feceris expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Ecce qui incredulus eſt, non erit recta anima ejus in ſemetipſo: Juſtus autem in fide ſua vivet*. Apoſtolus ſimiliter ad Hebr.10. ait: *Patientia vobis neceſſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes reportetis promiſſionem; adhuc enim modicum aliquantulum qui venturus eſt, veniet; & non tardabit juſtus autem meus ex fide vivit*. Id eſt, ſola fides confert ad juſtitiæ vitam, nec ad eam per ſe quidquam conferunt ſacramenta, nego: falſum enim eſt, quòd fides gratiam ſanctificantem producat, & ad juſtificationem per ſe ſolam conferat, ut diximus diſp. de fide.

Objiciunt ſecundò illud ad Epheſ. 5. ubi Chriſtus dicitur mundaſſe Eccleſiam *lavacro aquæ in verbo vitæ*: ſed per *verbum vitæ* nihil aliud intelligitur, quàm verbum, quod fide conceptum vitam producit, dum videlicet homo apprehendit per fidem divinas promiſſiones ſibi factas, eaſque animo conſtanti expectat: igitur &c.

Nego minorem: Nam, ut diximus artic. 1. per *verbum vitæ* intelligitur verbum conſecratorium, nempe invocatio divinæ Trinitatis, cujus benedictione, & virtute aqua concipit vim regenerandi: & ita verbum illud dicitur verbum vitæ, quandoquidem Spiritu ſancto replente fontem, aqua baptiſmalis vim recipit ſanctificandi hominem, & eum perducendi ad vitam, & ſalutem.

Objiciunt tertiò, illud 1.Petri, ubi dicuntur octo animæ ſalvæ factæ per aquam: *Quod & vos, inquit, nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurrectionem Jeſu Chriſti*: Sed hæc interrogatio conſcientiæ nihil aliud eſt, quàm exercitatio fidei Reſurrectionis Chriſti, quæ habet vim ſanctificandi: ergo ſalus non tribuenda aquæ baptiſmatis, ſed bonæ conſcientiæ, ac fidei virtuti.

Diſtinguo majorem; Salvos nos facit conſcientiæ bonæ interrogatio, quatenus eſt diſpoſitio, & præparatio ad fructum baptiſmi utiliter percipiendum, concedo: tanquam cauſa ſola productiva gratiæ, & ſalutis, nego: *Ad minorem* dico ipſam *interrogationem conſcientiæ* nihil aliud eſſe, quàm mentis interiorem emundationem, quæ vocatur interrogatio conſcientiæ bonæ in Deum per Reſurrectionem Jeſu Chriſti ratione videlicet ſui effectus; hæc enim interrogatio eſt effectus ablutionis animæ, nam emundatio ſordium animæ facit ut conſcientia noſtra poſſit à Deo interrogari, & probari, tanquam ſincera, & bona; nec-non Deum rogare, eique reſpondere, proptereà quòd firmiter credat Reſurrectionem Chriſti, ut in novitate vitæ ambulemus: nam ut dicit Apoſtolus Rom.4. *Chriſtus reſurrexit propter juſtificationem noſtram*.

Objiciunt tertiò, illud Lucæ 5. *Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Igitur homo per ſacramenta non poteſt quidquam conferre ad peccatorum remiſſionem. *Confirmant* ex S. Hieronymo in 4. cap. Iſaiæ, ubi ait: *Homo præbet aquam, Deus autem Spiritum ſanctum, quo ſordes animæ abluuntur, & peccata purgantur*: Ergo homo per ſacramentorum miniſtrationem nullatenus confert ad gratiam largiendam.

Diſtinguo antecedens; Solus Deus remittit peccata, ut cauſa princeps, concedo; ait enim Iſaiæ 43. Ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates, ut cauſa miniſterialis, & inſtrumentalis, nego; Sic enim v. g. Chriſtus D. reſtituit

tuit cœco nato viſum ut cauſa princeps, tamen aqua Siloe, qua ad Chriſti imperium uſus eſt cœcus, contulit ad ejuſmodi viſus reſtitutionem ut cauſa inſtrumentalis: Unde S. Aug. lib. 3. quæſtionum in Leviticum q.84. *Et Moyſes*, inquit, *ſanctificabat, & Dominus: ſed Moyſes viſibilibus ſacramentis per myſterium ſuum. Dominus inviſibili gratia per Spiritum ſanctum*.

Objiciunt quartò varias S. Aug. auctoritates, quibus ſignificare videtur, non aliter homines conferre ad juſtificationem per adminiſtrationem ſacramentorum, quàm orando, & deprecando: Sic maximè docet tract.6. in Jo. *Vidit*, inquit, *Simon Magus per impoſitionem manuum dari Spiritum ſanctum, non quia ipſi dabant, ſed quia ipſis orantibus datus eſt*: Idem docet lib. 15. de Trinitate, c. 17. *Quantus*, inquit, *Deus, & qui dat Deum; neque enim aliquis Diſcipulorum ejus dedit Spiritum ſanctum; orabant quippe ut veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipſi eum dabant; quem morem in ſuis præpoſitis etiam ſervat Eccleſia*: At ſi Apoſtoli non conferebant Spiritum ſanctum per manuum impoſitionem; neque etiam gratiam largiebantur: Nam, inquit Apoſtolus, *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis*.

Reſpondeo, S. Auguſtinum nihil aliud velle quàm quòd Apoſtoli non dabant Spiritum ſanctum, ut eſt divina perſona; nec etiam largiebantur gratiam per modum cauſæ principalis, concedo: ut eſt donum Spiritus S. nego: & ſic neganda eſt conſequentia; non enim alia eſt mens S. Auguſtini, ibi enim probat Chriſtum eſſe Deum, ex eo quòd dederit Spiritum ſanctum die Pentecoſtes: ait enim: Quomodo Deus non eſt, qui dat Sp. ſanctum? imò quantus Deus, qui dat Deum? nec enim aliquis Diſcipulorum ejus dedit Spiritum ſanctum; quia nempe dari tantùm ab eo propriè poteſt, à quo procedit: non procedit autem à Diſcipulis, ac ſubinde ab eis perſonaliter dari non poterat: Nihilominus ut Miniſtri Chriſti dabant ipſius Spiritus ſancti donum: Legimus enim Actor. 8. *Quòd per impoſitionem manuum dabatur Spiritus ſanctus*.

Objiciunt quintò alias ejuſdem S. Doctoris auctoritates, quibus probare nituntur ſacramenta dumtaxat agere ſecundùm fidem, & diſpoſitionem ſuſcipientis. Sic ſerm. 3. de verbis Domini: *Baptiſma quod ſemel adhibetur per fidem mundat*. Et lib. quæſtion. veteris & novi Teſtamenti q. 59. *Qui baptiſmum putat carnali ratione conſiſtere, hic non eſt ſpiritualis, nec donum cæleſte poterit conſequi; qui per ſe aquam, non per fidem immutari credat, aqua enim cernitur, ſed qui non videtur Spiritus, operatur, ut fides in eo ſit*: Atqui ſi homo per fidem, non per aquam immutatur, ſalus eſt tribuenda fidei, non ſacramento.

Reſpondeo ad primum: Baptiſma mundat per fidem, ut diſpoſitionem præviam, concedo: ut mundationis cauſam efficientem, quam excitet baptiſmus, & ex qua mundandi vim habeat, nego: nam S. Auguſt. explicat illud Lucæ 11. *Nunc vos Phariſæi, quod de foris eſt calicis, & catini, mundatis. Quod autem intus eſt veſtrum, plenum eſt rapina, & iniquitate*; Unde Chriſtus arguit Phariſæos, qui quotidie ante prandium ſe lavabant aqua ac ſi ea lotio poſſet eſſe cordis mundatio, ſuoſque Diſcipulos monet, ne Juſtitiam eſſe putent in mundatione corporis: quia baptiſmus mundat adultos per fidem, ut per diſpoſitionem neceſſariam: fides autem intus eſt, non foris; juxta illud Actor. 7. *Fide mundans corda eorum*: Phariſæi autem, quod erat foris, lavabant; intùs verò plurimis vitiis erant inquinati.

Ad ſecundum reſpondeo primò, hoc opus nullatenus eſſe S. Aug. ſicut pluribus argumentis probatur ab Eraſmo in cenſura hujus libri, neque hujuſce tractatus fit mentio, ſive in libris retractationum S. Aug. ſive in indice Poſſidii: inter cætera hic auctor cum doctrina S. Auguſtini pugnat: docet enim quòd per Spiritum Domini, qui ferebatur ſuper aquas in origine mundi, non intelligatur Spiritus ſanctus, ſed ſpiritus materialibus ſubſtantiis præpoſitus. Item quòd Melchiſedech non fuerit homo, ſed Spiritus ſanctus ſit: & in quæſt. 59. quæ nobis opponitur; hæc verba dominica, Joan. 5. *Spiritus ubi vult ſpirat, &c.* de vento non de Spiritu ſancto exponit. Quæ omnia S. Auguſtino, & veritati prorſus oppoſita ſunt.

Reſpondeo ſecundò, hominem dici poſſe non per aquam, ſed per fidem immutari: *Primò* quòd non immutatur per aquam nudam, ſed per aquam, ad quam accedit invocatio Trinitatis; quia Trinitas eſt objectum fidei; & ita non per aquam, ſed per fidem immutatur, ſicut ex alibi dictis verbum

bum mundat, non quia dicitur, ſed quia creditur: *Secundò*, quia cauſa formalis immutationis non eſt aqua, ſed fides formata; unde, ſicut antè diximus, juſtus ex fide vivit, quia per fidem formatam conſtituitur juſtus.

Objiciunt ſextò: Si ſacramenta novæ legis reverà concurrerent ad productionem gratiæ, eſſent diverſæ efficacitatis, & virtutis à ſacramentis veteris legis: at contrarium docet S. Auguſtinus: igitur, &c. Major patet ex dictis. Minorem probat Calvinus lib. 4. Inſtitutionum cap. 14. num. 26. ex S. Auguſtino homil. 26. in Joan. ubi S. Doctor ait: *Sacramenta Judæorum in ſignis fuiſſe diverſa, in re quæ ſignificatur paria: diverſa ſpecie viſibili, paria virtute ſpirituali*. Et homil. 45. *In ſignis diverſis eadem fides: ſic in ſignis diverſis, ut in verbis diverſis: quia verba ſonos mutant per tempora, & utique nihil aliud ſunt verba, quàm ſigna. Bibebant Patres eundem ſpiritualem potum, nam corporalem non eundem*. Videte ergo, *fide manente, ſigna variata. Ibi petra Chriſtus, nobis Chriſtus quod in altari ponitur*. Et illi *pro magno ſacramento biberunt aquam profluentem è petra: nos quid bibamus, norunt fideles. Si viſibilem ſpeciem intendas, aliud eſt; ſi intelligibilem ſignificationem, eundem potum ſpiritualem biberunt*. In Pſal. 77. lib. 19. contra Fauſtum cap. 13. *Idem in myſterio cibus, & potus illorum, qui noſter: ſed ſignificatione idem, non ſpecie: quia idem ipſe Chriſtus illis in petra figuratus, nobis in carne manifeſtatus*. Quanquam hac quoque in parte aliquid differentiæ eſſe concedimus. Utraque enim in Paternam Dei in Chriſto benevolentiam, ac Spiritus ſancti gratias nobis offerri teſtantur; ſed noſtra illuſtriùs, ac luculentiùs. In utriſque Chriſti exhibitio: ſed in his uberior ac plenior, nempe prout fert illud, de quo ſuprà diſſeruimus veteris & novi Teſtamenti diſcrimen: atque id eſt quod voluit idem Auguſtinus (quem ut optimum ex tota antiquitate, & fideliſſimum teſtem ſæpiùs citamus) cùm tradit, Chriſto revelato, ſacramenta fuiſſe inſtituta numero pauciora, ſignificatione anguſtiora, virtute præſtantiora. Ita Calvinus.

Reſpondeo primò, primam auctoritatem mendaciter, & corruptè à Calvino proferri; nuſquam enim S. Auguſtinus dixit, ſacramenta veteris, & novæ legis eſſe paria virtute ſpirituali, ſed virtute ſpirituali idem ſignificare; ait enim: *Sacramenta illa in ſignis diverſa ſunt, ſed in re, quæ ſignificatur, paria. Apoſtolum audi: Nolo enim vos ignorare, fratres, quia Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt .... & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt; ſpiritualem utique eandem; nam corporalem alteram, quia illi manna, nos aliud; ſpiritualem verò, eandem quam nos*. Et ſubdit: *Omnes eundem potum ſpiritualem biberunt, aliud illi, aliud nos, ſed ſpecie viſibili quidem, tamen hoc idem ſignificante virtute ſpirituali*. Quibus patet S. Auguſtinum non aliud ſignificare, quàm quòd ſacramenta veteris, & novæ legis conveniant in virtute; non quidem efficiendi gratiam, ſed eam ſignificandi: cum hoc tamen diſcrimine quòd illa futuram ſolùm ſpeculativè, hæc præſentem, & practicè ſignificent.

Reſpondeo ſecundò, ſacramentorum novæ legis duo eſſe officia; unum quidem inſtruere, alterum mederi. Inſtruunt, cùm gratiam ſignificant; medentur cùm eam conferunt: Per primum ſunt ſigna proteſtativa fidei, per ſecundum ſunt ſigna operativa ſalutis, ut obſervat S. Chryſoſtomus homil. 83. in Matth. *Per ſacratiſſimam iſtam menſam*, inquit, *& ſalvat, & docet*. In priori officio conveniunt cum ſacramentis veteris legis, quæ eandem fidem commendabant, & docebant, ſolùmque diſcrepant in eo quòd ſacramenta veteris legis objectum fidei futurum reſpiciebant, ac ſignificabant: ſacramenta autem novæ legis præteritum repræſentant, nempe Chriſti Incarnationem, vitam, mortem, & alia ejus myſteria.

In poſteriori autem officio ſacramenta novæ legis omnino diſcrepant à Sacramentis veteris legis; quamvis enim hæc eandem gratiam ſignificarent; illam tamen nec continebant, nec conferebant, erant enim egena, & vacua, inquit S. Paulus, & ſiquid haberent plenitudinis, nonniſi umbris, & figuris implebantur; omnia enim in figura contingebant illis.

Porrò hoc diſcrimen idcirco diſtinctè non annotavit præfatis in locis S. Auguſtinus: tum quia verſabatur in Africa, ubi graſſabatur hæreſis Manicheorum, qui legem veterem damnabant; unde convenientius erat exprimere concordiam ſacramentorum veteris, & novæ legis, quàm eorum diſcrepantiam prædicare. Tum quia Tractatus in Joann. & narrationes in Pſalmos, homiliæ ſunt, & narrationes ad populum, quibus aderant Catechumeni, & plerique infideles, quibus licitum non erat Eccleſiæ my-

myſteria revelare. Unde etiam frequenter in eis ſermonibus S. Auguſtinus ait: uti norunt fideles.

Objiciunt ſeptimò: Qui docent ſacramenta producere gratiam, non ſolùm homines diſtrahunt à Chriſti meritis, ſed divinam potentiam veluti ſacramentis alligant; efficiunt enim ut homines recurrant ad rem corpoream, tanquam ad cauſam, & originem ſuæ juſtificationis, quaſi Deus non poſſet eos juſtificare, niſi dependenter ab ipſis exterioribus ſignis: ſed conſequens eſt abſurdum: igitur & antecedens.

Nego majorem; Potius enim per hæc ſubſidia homines ad Deum, & Chriſtum promovent; quippe cùm fateantur ſacramenta habere vim duntaxat à Chriſti meritis, & ſignificatum per ea effectum efficienter à ſolo Deo produci, moraliter verò ab ejuſmodi ſacramentis. Unde quemadmodum qui curabantur à Chriſto per contactum ejus veſtimenti, ſicut mulier ſanguine fluens, aut per lutum divinis ejus manibus impoſitum, ut cæcus natus, non collocabant ſpem ſuam in ejuſmodi rebus materialibus, ſed potius in ipſo Chriſto D. à quo velut à fonte hæc ſanativa virtus exundabat: ſic nos ſpem noſtram non reponimus in ipſis ſacramentis, ſed eam collocamus in Dei efficientia, & Chriſti meritis, quod utique nullam abſurditatem præſefert; alioqui non debuiſſet Deus Iſraelitas à morſu ſerpentium ſanare, per aſpectum ænei ſerpentis, aut mundare Naaman Syrum per aquas Jordanis; nec debuiſſet etiam Dei Filius carnem aſſumere, ne magis homines adhærerent rei corporeæ, quàm Deo. Neque Deus per ſacramenta juſtificans alligatur ipſis ſacramentis: ſed ſacramenta Deo, quia Deus abſque ſacramentis juſtificare poteſt: ſacramenta ſine Deo non poſſunt. *Adde quod* ipſi hæretici velint adultum, cui Chriſti ſanguis applicatur, non juſtificari niſi per fidem, nec tamen volunt Deum alligari fidei, vel ſanguini Chriſti: igitur idem dicendum de ſacramentis.

Objiciunt ultimò: Non poteſt creatura corporea producere rem ſpiritualem, & ſupernaturalem: atqui ſacramentum eſt creatura corporea; gratia verò eſt res ſupernaturalis: ergo, &c.

Reſpondeo, diſtinguendo majorem: Non poteſt producere, ut cauſa principalis, concedo: ut inſtrumentalis, ſubdiſtinguo: phyſicè, concedo: moraliter, nego. Deinde conceſſa minore, ſimiliter diſtinguo conſequens: ſive autem phyſicè, ſive moraliter producant gratiam, id ſufficit ut obſtruatur os adverſariorum loquentium iniqua.

CONCLUSIO SECUNDA.

S*Acramenta novæ legis non producunt gratiam phyſicè, ſed duntaxat moraliter*. Ita Subtilis Doctor in 4. diſt. 1. qu. 4. & 5. num. 12. ubi ait. Ad primam ergo quæſtionem dico, quòd cùm neceſſitas eorum, quæ ſunt ad finem, ſumatur à fine: & ſecundùm omnes loquentes de ſacramentis, finis ſacramenti eſt gratia, vel aliquis effectus Dei inviſibilis diſponens hominem ad ſalutem: & iſte finis poſſit ſufficienter haberi, eo modo quo habetur per ſacramentum, abſque hoc quòd dicatur ſacramentum habere aliquam actionem propriè dictam, ſive reſpectu gratiæ, quam non poteſt attingere, cùm illa creetur; ſive reſpectu diſpoſitionis ſupernaturalis præviæ, quia illa etiam crearetur; ſequitur quòd non ſit ponenda talis actio, cùm nec iſta plura ſint neceſſaria, nec manifeſtè ponibilia. „

In eandem ſententiam propendent *Sanct. Bonaventura* ibidem artic. 1. quæſt. 4. *Alenſis* 4. 3. p. q. 5. memb. 3. art. 5. p. 3. 4. & 5. *Aureolus* qu. 1. art. 4. *Durandus* qu. 1. *Vaſquez* diſt. 132. cap. 5. & illam probat Doctor; quia neceſſitas alicujus colligitur ex fine; finis autem inſtitutionis ſacramentorum eſt gratia ſanctificans, aut effectus aliquis inviſibilis ſupernaturalis: at effectus iſte per ſacramentum obtineri poteſt abſque illo influxu phyſico: igitur, &c. Quæ utique Doctoris ratio efficaciſſima eſt, ex præſuppoſita impugnatione ſententiæ affirmativæ, quam infra ſubjiciemus.

Probatur itaque concluſio. Primò quidem auctoritate SS. Patrum, qui denegant veram efficientiam phyſicam ſacramentis novæ legis: Sic S. Cyprianus ſerm. de baptiſmo Chriſti: *Remiſſio*, inquit, *peccatorum ſive per baptiſmum, ſive per alia ſacramenta, donetur, propria Spiritus ſancti eſt, & ipſi ſoli hujus efficientiæ privilegium manet: verborum ſolemnitas, & ſacri invocatio nominis, & ſigna inſtitutionis Apoſtolicis Sacerdotum miniſteriis attributa, viſibile celebrant ſacramentum; rem verò ſacramenti Spiritus ſanctus format, & efficit*. Concordat Baſilius lib. de Spiritu ſancto, cap. 15. ubi ſic ait: *Qui nobis*

bis vitam diſpenſat Dominus, baptiſmatis pa-ctum nobis ſtatuit; mortis quidem imaginem implente aqua; Spiritu verò vitæ arrbam præbente. Ergo exiſtimat Baptiſmum eſſe pactum, vel ſignum pacti: quo poſito ſtatuit Deus per ſe immediatè gratiam infundere.

Accedat Ambroſius lib.7. de ſacramentis c.5. *Aliud eſt elementum, aliud conſecratio: Aliud opus, aliud operatio: aqua opus eſt, operatio Spiritus ſancti eſt*. Denique S.Aug. epiſt. 23. *Aqua*, inquit, *exhibens forinſecùs ſacramentum gratiæ, & Spiritus operans intrinſecùs beneficium gratiæ; ſolvens vinculum culpæ, reconcilians bonum naturæ, regenerans hominem in uno Chriſto*. Ex quibus apparet qualiter SS.Patres denegent efficaciam phyſicam ſacramentis, non autem moralem: nam alibi affirmant ſacramenta producere gratiam. Ut ergo inter ſe concilientur, debet ſtatui cauſalitas moralis, & negari phyſica. Sic in communi modo loquendi uni, & eidem cauſæ attribuimus, & negamus effectum; v.g. ſi laudetur artificium alicujus Palatii, dicitur princeps non extruxiſſe, ſed artifex: ſi verò ſumptuoſitas, princeps, non artifex. Similiter Patres, quando in ſacramentis explicant, quæ ſit vis phyſicè producens gratiam, eam attribuunt ſoli Deo: quando verò explicant quid poſſint ſacramenta ratione ſuæ inſtitutionis, & meritorum Chriſti, docent ea cauſare gratiam.

Probatur ſecundò ratione. Eadem eſt cauſalitas aliorum ſacramentorum, quæ baptiſmi: ſed Baptiſmus non habet veram cauſalitatem, & efficaciam phyſicam reſpectu gratię producendæ: igitur nec alia ſacramenta. Major conſtat: Perfectior virtus cauſandi gratiam, & juſtificationem non convenit Baptiſmo, quàm Chriſti D. humanitati: ſed Chriſti D. humanitas ſolam habuit efficaciam moralem, & meritoriam reſpectu gratiæ producendæ: igitur cauſalitas phyſica, quæ perfectior eſt, non convenit Baptiſmo. Major patet; Baptiſmus enim, & cætera ſacramenta omnem ſuam efficaciam mutuantur ab operibus meritoriis Chriſti, quę ipſis inſunt, & applicantur, ut docet S. Aug. in Enchiridio c.52. & Origenes, & Anſelmus ex illo S.Pauli ad Rom.6. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto, in morte ipſius baptizati ſumus*.

Probatur minor ex Concilio Trid. ſeſſ.6. c.5. ubi loquens de cauſis juſtificationis, ait: Hujus cauſæ juſtificationis ſunt, finalis quidem gloria Dei & Chriſti, & vita æterna: efficiens verò, miſericors Deus, qui gratuitò abluit, & ſanctificat, ſignans & ungens Spiritu ſancto promiſſionis.... meritoria autem dilectiſſimus unigenitus ſuus D. N. Jeſus Chriſtus, qui cùm eſſemus inimici..... ſua ſanctiſſima Paſſione in ligno crucis nobis juſtificationem meruit, & pro nobis Patri ſatisfecit: Inſtrumentalis autem ſacramentum baptiſmi, quod eſt ſacramentum fidei, &c. Quibus verbis Concilium duplex genus cauſalitatis attribuit Chriſto, nempe finalis, & meritoriæ: cauſalitatem autem cauſæ efficientis, quatenus ab inſtrumentali, & meritoria diſtinguitur, ſoli Deo tribuit, idque ſine ulla limitatione; qua loquendi formula denotat efficientiam phyſicam, quæ eſt efficientia ſimpliciter: igitur mens Concilii eſt, illam efficientiam neque ſacramento, neque Chriſto competere.

Probatur conſequentia: quia Concilium declarat Chriſti meritum maximè repetendum eſſe ex ejus paſſione, per quam debitam ſatisfactionem pro nobis Deo Patri exolvit. Sed meritum iſtud non poteſt habere veram efficientiam phyſicam, ſiquidem operari ſequitur eſſe, ac ſubinde quod non exiſtit realiter, & phyſicè, non poteſt etiam phyſicè, & realiter influere in alicujus rei productionem; ſed Chriſti D. Paſſio, ejuſque merita, neque in ſe, neque in aliquo ſuo effectu realiter exiſtunt, ſed tantùm in acceptatione divina, igitur non poſſunt habere efficientiam phyſicam.

Adde quòd Concilium tribuit dumtaxat cauſalitatem Paſſioni Chriſti; quatenus habuit rationem ſatisfactionis, & meriti; ſic autem non habuit aliud genus cauſalitatis, quàm moralis. Probatur, quia paſſio Chriſti non aliter influit in juſtificatos, ut exhibita, quàm ut exhibenda; Chriſtus enim fuit uniformis Redemptor, & caput omnium, qui præceſſerunt, & ſubſecuti ſunt, juxta illud Pauli: *Bibebant omnes de ſpiritali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus*; ſed Chriſti paſſio non habuit rationem cauſæ influentis phyſicè reſpectu eorum, qui ejus Incarnationem præceſſerunt: quippe nondum extabat: igitur neque etiam nunc agit phyſicè.

Probatur tertiò, & præcedens ratio confirmatur: Quod phyſicè concurrit ad alicujus productionem, debet realiter exiſtere, dum

dum res ſit, & habere aliquam activitatem, qua phyſicè poſſit agere, & producere: ſed ſacramenta, nec ſunt realiter dum producitur gratia, nec aliquam habent activitatem phyſicam, qua poſſint concurrere ad illius productionem: igitur, &c. Major conſtat quoad primum membrum; quod enim non exiſtit realiter, nequit aliquid magis realiter producere, quàm homo poſſibilis, aut mortuus poſſit de facto, & actu loqui aut ambulare; operari namque ſequitur eſſe, ac proinde quod non eſt actu, & realiter, nequit actu, & realiter operari. Conſtat pariter quoad ſecundum membrum; ſi enim ullam activitatem habeat in actu primo circa aliquid, nuſquam illud magis poterit edere, quàm nigredo albificare, &c.

Probatur itaque minor *quoad primam partem*. Sacramentum, puta Baptiſmus, non exiſtit realiter, nec ſecundùm ſe totum, nec ſecundùm aliquam ſui partem, nec ſecundùm aliquid à ſe productum dum gratia producitur. Probo. Sacramentum non operatur, nec gratiam producere poteſt, niſi ſit perfectum, & completum, tam ſecundùm materiam, quàm ſecundùm formam: ſi enim v.g. quis baptizando tantùm proferret vel per malitiam, vel per ignorantiam, vel per deceſſum baptizati: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus*, non autem adderet illam ultimam particulam, *ſancti*, Baptiſmus nullus foret, ac proinde nullam gratiam ederet, quia ſacramentum eſſet imperfectum, ut omnes fatentur: & ſi quis negaret, convinci poſſet ex eo quòd ſi deficiens unum verbum formę non irritum faciat ſacramentum, nec duo irritum facient, nec tria, & ſic de cæteris; quia penultimum non magis eſt de eſſentia, & integritate, quàm ſit ultimum, ſicque omittendo vocabula *Spiritus ſancti*, validum nihilominus foret baptiſmus, quod tanquam hæreticum à Conciliis proſcribitur. Itaque baptiſmus gratiam non producit, niſi dum perficitur per ultimæ ſyllabę formæ prolationem. Sed nec ultima ſyllaba illius formæ eſt ſacramentum, tum quia alioquin ſola ad gratiam producendam ſufficeret; tum quia gratia non producitur niſi eo inſtanti, quo formaliter completur integra verborum neceſſariorum prolatio, & in quo verum eſt dicere, jam non eſt integra illa forma, ſed immediatè ante fuit. Ergo eo inſtanti quo producitur gratia, ſacramentum non eſt realiter neque ſecundùm ſe totum, neque ſecundùm aliquam ſui partem.

Nec etiam remanet ſecundùm aliquid à ſe productum, quo mediante gratiam produceret, quia eadem, quæ de gratia producenda, recurreret difficultas; inſuper nullus alius aſſignatur (à ſacramentis characterem non imprimentibus) effectus producendus, præter gratiam ſanctificantem, & quædam gratiæ auxilia.

Nec valet dicere cum quibuſdam ſacramentum gratiam producere pro indeterminato tempore, vel determinato antequam perficiatur ſacramentum: Vel cum aliis; quòd gratia producatur eodem inſtanti, quo perficitur Sacramentum, tum quia omnis cauſa realis, & phyſica ſaltem prioritate naturæ ſupponitur ad effectum. Ergo non poteſt producere antequam ſit; tum quia dum forma perficitur, & abſolvitur, remanet tantùm in eſſe ultima ſyllaba, quæ non eſt ſacramentum.

Nec valet pariter reſpondere: Per potentiam obedientialem Deum elevare illam poſtremam ſacramenti partem; idque, ſive per aliquam qualitatem ſupernaturalem, ſicut elevatur intellectus per lumen gloriæ ad videndum Deum, & voluntas per Charitatem, ad amandum; ſive per extraordinarium concurſum, quo creatura ratione potentię obedientialis ad effectum præter activitatem elevatur. Non, inquam, valet replica; tum quia illa pars ſic elevata, & phyſicè cauſans, non eſt ſacramentum baptiſmi; eò quòd ad producendam gratiam per ſacramentum baptiſmi, requiratur prolatio aliorum verborum, & exterior ablutio, quæ actu non exiſtunt: tum quia ſi exiſtant, id ſolùm moraliter: ergo ſi poſſint priora verba moraliter Deum movere ad elevandam illam particulam, ut phyſicè producatur gratia; quidni integra verba ſufficienter Deum movebunt ad gratiam producendam?

Reponunt non requiri exiſtentiam realem totius cauſæ, ut agat phyſicè, ſed ſufficere, ut præteritis aliis partibus una remaneat quæ vice totius effectum edat: v. gr. alteratio licèt ſucceſſiva, concurrit ſecundùm ſe totam ad productionem caloris, licèt una pars tantùm illius exiſtat dum calor producitur.

Contra. Implicat ut aliquid dicatur quidquam producere phyſicè ſecundùm partem non exiſtens, niſi illa pars dum exiſteret pro-

produxiſſet aliquid conducens ad productionem effectus, aliàs eſſet cauſa, & non cauſa. Nec una pars producere poteſt virtute aliarum partium, niſi priores partes aliquid edidiſſent, quod mediante ultima aliquid exequi poſſet, quod ſe ſola non exequeretur.

Neque urget exemplum de alteratione; quin vel calor producitur in inſtanti poſt motum, & ſic non dicitur produci ab alteratione, niſi quatenus removet obſtacula, & præparat ſubjectum; vel producitur per alterationem ſucceſſivam, & ſic quælibet pars motus quamlibet partem caloris producit. Unde illud ad rem non proficit. Nam priora verba nec producunt partem gratiæ, tum quia non habent rationem ſacramenti: tum quia ſi aliæ non proferrentur, homo non minùs diceretur juſtificari, quod implicat, & omnes negant: neque tollunt impedimentum, nec animam præparant, quia anima de ſe ſufficienter eſt diſpoſita ad gratiam recipiendam, & nullum eſſe poteſt aliud impedimentum, quàm pertinax voluntas hominis in peccato, quæ non per priora formæ verba, ſed per gratiam excitantem, & cooperantem poteſt mutari: ergo, &c.

Objiciuntur 1. omnes Conciliorum, & SS. Patrum auctoritates in prima concl. laudatæ, quibus tribuitur ſacramentis novæ legis vera cauſalitas reſpectu gratiæ.

Reſpondet Vaſquez illam cauſalitatem optimè, & meliùs ſalvari per cauſalitatem moralem, quàm per phyſicam; *Tum quia* illa eſt facilior intellectu, & minores involvit ſolvendas difficultates: *Tum quia* eo modo Patres, Concilia, & Scripturæ teſtantur Chriſti mortem, ſanguinem, & paſſionem nos mundare, ſanctificare, &c. quo modo id aſſerunt de ſacramentis; attamen certum eſt Chriſti mortem non ſanctificare nos phyſicè ſed tantùm moraliter, & meritoriè: *Tum denique quia* Patres eodem modo loquuntur de efficacia ſacramenti, dum diu peractum eſt, ac dum actu miniſtratur, ut in caſu obicis poſiti gratiæ baptiſmali; nam S. Aug. 3. de Bapt. cap. 3. *Tunc*, inquit, *incipit valere idem baptiſmus ad dimittenda peccata, cùm ad Eccleſiæ pacem venerint, non ut jam remiſſa non retineantur, neque ut ille baptiſmus quaſi alienus aut alius improbetur, aut alter tradatur, ſed ut idem ipſe, &c.*

Objicit Iſaubertus 1. preces Eccleſiæ in benedictione aquæ baptiſmalis, in quibus inter alia ſimilia hæc habentur: *Tu has ſimplices aquas tuo ore benedicito, ut præter naturalem emundationem, quam lavandis poſſunt adhibere corporibus, ſint etiam purificandis mentibus efficaces.* Et ubi immergitur cereus hæc dicuntur: *Deſcendat in hanc plenitudinem fontis virtus Spiritus ſancti.* Et inſufflando in aquam: *Totamque hujus aquæ ſubſtantiam regenerandi fœcundet effectu.*

2. Preces quibus Epiſcopus Feria 5. in Cœna Domini utitur in conſecrando oleo: *Clementiam tuam ſuppliciter depoſcimus, ut huic unguento ſpiritualem gratiam largiendo plenitudinem ſanctificationis infundas.*

3. Verba Catechiſmi Concilii Tridentini parte 2. cap. 1. num. 27. ubi aperiens modum quo gratia producitur, hæc habet. *Quo autem pacto tanta res, & tam admirabilis per ſacramentum efficiatur, ut quemadmodum ſancti Auguſtini ſententia celebratum eſt, aqua corpus tangat, & cor abluat; idquidem humana ratione atque intelligentia comprehendi non poteſt; Conſtitutum enim eſſe debet nullam rem ſenſibilem ſuapte natura ea vi præditam eſſe, ut penetrare ad animam queat: at fidei lumine cognoſcimus omnipotentis Dei virtutem ſacramentis ineſſe, qua id efficiant, quod ſua vi res naturales præſtare non poſſunt.*

Reſpondeo hæc nil urgere: *Tum quia* certum eſt per has preces aquam non accipere virtutem ſanctificandi, quia quælibet alia aqua non benedicta ſufficeret ad baptiſmum.

Inſuper non ſoli aquæ, ſed etiam verbis illa vis ineſſe deberet, cùm ex materia, & forma conficiatur ſacramentum: *Tum quia* per ea verba ſolùm intelligi poteſt ſola moralis efficacitas, quam non habet quidem ex natura ſua aqua, vel oleum, ſed ex ordinatione divina; & ſicut Rex plura poteſt operari per auctoritatem regiam, quæ ſecundùm vires naturales, & phyſicas non poſſet exequi, ipſa tamen regia auctoritas nihil phyſicum in eo conſtituit; ita ſacramenta plura poſſunt ex ordinatione divina, & per moralem efficaciam, quæ ſecundùm virtutem naturalem præſtare non poſſent, ut loquitur Catechiſmus.

Inſtabis: Catechiſmus dicit illum operandi modum eſſe admirabilem, & ineffabilem. Et S. Cyrillus lib. 4. in S. Joan. c. 14. loquens de Carne Chriſti, ubi cùm dixiſſet: *Non ſolummodo verbo atque imperio ut Deus utebatur, verùm etiam carnem ſuam, quaſi cooperatricem nonnunquam adhibebat:*

ut

ut reipſa oſtenderet carnem quoque ſuam, quoniam ſibi conjuncta eſt, vivificam eſſe. Cap. 24. agens de efficacitate ejuſdem carnis in Euchariſtia, ſubdit: *Quomodo autem fiat, nec mente intelligere, nec lingua dicere poſſumus; ſed ſilentio atque firma fide ſuſcipimus*. At ſi arbitratus fuiſſet id fieri per moralem efficaciam, id non diceret eſſe ineffabile; quid enim ea morali efficacia conceptu facilius?

Reſpondeo eam quidem moralem efficaciam phyſica longè eſſe conceptu faciliorem; nihilominus valde mirabilem in eo quòd ad talium ſignorum etiam ab indigniſſimo homine applicationem, infallibiliter Deus gratiam producat.

Dices S. Ambroſius 4. de Sacramentis c. 4. comparat verba conſecrationis, & tranſubſtantiationis cum verbis creationis: ſed hæc habuerunt efficaciam phyſicam: ergo & illa.

Diſtinguo antecedens: Comparat ea quantum ad veritatem effectus ex parte loquentis, concedo: quantum ad efficacitatem locutionis, & verborum, nego. Intendit enim ſolùm ibi S. Ambroſius, quòd ſicut Deus ex nihilo potuerit verbo omnia creare, multò magis creata potuerit verbo tranſmutare: ſive interim verba illa phyſicam efficacitatem habeant, ſive moralem, perinde eſt, modò effectus ſequatur.

Dices. Ex hoc ſequeretur ſacramenta non habere majorem efficaciam, quàm verba maleficorum ad operanda præſtigia ope dæmonum. *Nego*; quia ſacramenta habent efficaciam infallibilem, & à nulla cauſa impedibilem reſpectu gratiæ producendæ in ſubjecto diſpoſito. Secus de maleficiis, &c.

CONCLUSIO TERTIA.

Sacramenta conferunt æqualem gratiam ſubjectis æqualiter diſpoſitis, & inæqualem inæqualiter præparatis. Ita expreſsè Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 7. ubi inæqualitatem gratiæ, non ſolùm in Dei voluntatem, ſed & in diverſam ſuſcipientium diſpoſitionem refundit his verbis. *Verè juſti nominamur, & ſumus, juſtitiam in nobis recipiendo, unuſquiſque ſuam ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult & ſecundùm propriam cujuſque diſpoſitionem, & cooperationem*.

Notandum autem per has particulas (*prout vult*) non intendere Concilium quòd Spiritus S. duobus eodem modo diſpoſitis inæqualem interdum gratiam conferat, aliàs fruſtrà adderet, *& ſecundùm propriam cujuſque diſpoſitionem*: ſed intelligit menſuram ex parte Dei eſſe illius voluntatem, qua in univerſum dona ſingulis partitur prout vult, ſive in ſacramentis, ſive extra ſacramenta.

Eamdem doctrinam paſſim habent SS. Patres. Damaſcenus lib. 4. de Fide c. 10. *Quamvis*, inquit, *peccatorum remiſſio omnibus æquè per baptiſmum detur: Spiritus tamen gratiæ pro fidei, ac præcedentis purgationis modulo, ac ratione comparatur*. S. Cyprianus Epiſtola 6. quæ nunc eſt 76. docet pluribus exemplis Scripturæ ſacræ, effectum baptiſmi, ut baptiſmus eſt, ſive per lotionem, ſive per infuſionem, aut aſperſionem morientibus detur, æqualem in omnibus gratiam operari; id, inquam, probat exemplo *Solis*, qui ſuper omnes pari, & æquali luce diffunditur: *Mannæ*, qui Exodi 16. ſine diſcrimine ſexus, vel ætatis ad menſuram Gomor à ſingulis colligebatur: *Semini* quod in Evangelio æqualiter ſeminatur; *Denarii* quod Matth. 2. à Patre-familias per procuratorem æqualiter diſtribuitur: quibus addit: *Spiritus ſanctus non de menſura datur, ſed ſuper credentes totus infunditur: Nam ſi dies æqualis omnibus naſcitur, & ſi Sol ſuper omnes pari, & æquali luce diffunditur, quantò magis Chriſtus ſol, & dies verus in Eccleſia ſua lumen æternæ vitæ pari æqualitate largitur?* Nec dicas ex hoc inferri S. Cyprianum velle æqualem ſemper gratiam per ſacramenta communicari, non obſtante diverſa ſuſcipientium diſpoſitione.

Reſpondeo enim eum ibi tantùm agere de ſacramento baptiſmi ſecundùm ſe conſiderato, ſive per lotionem, ſive per aſperſionem conferatur, contenditque utrumque valere, & parem conferre gratiam, quatenus ſacramentum eſt ſecundùm ſuam efficacitatem; non verò per reſpectum ad ſubjectum.

Sacramentum enim conſiderari poteſt tribus modis: *Primò* per comparationem ad aliud ſpecie diverſum: v. g. comparando baptiſmum cum Euchariſtia, &c. & ſic cùm unum ſit alio præſtantius, ut decernit Concil. Trident. ſeſſ. 7. can. 3. *Si quis dixerit hæc ſeptem ſacramenta eſſe virtute paria, ut nulla ratione aliud ſit alio dignius, anathema ſit*; certum eſt pariter præſtantiorem gratiam edere. *Secundò* conſiderari poteſt in ſeipſo ſolùm, & penes proprium illum effe-

ctum ad quem determinatè à Chriſto fuit inſtitutum. *Tertiò* per habitudinem ad ſubjectum cui applicatur.

Primo modo unum ſacramentum præſtantiorem gratiam producit, quàm aliud, non obſtante æquali diſpoſitione: *Secundo modo* habet ut conferat gratiam ſibi propriam in hoc, & iſto determinato gradu, & non in ampliori, vel minori: v. g. dum parvulis confertur baptiſmus, cùm nullam in eis poſitivam diſpoſitionem non reperiat, ſed ſolùm meram non repugnantiam, quæ in omnibus eſt æqualis, habet etiam in illis omnibus æqualem gradum, quia nihil aliud habet, quàm quod voluit Chriſtus correſpondere operi operato ſacramenti, ſine habitudine ad diſpoſitionem ſubjecti.

Tertio modo gratiam producit æqualem, vel inæqualem pro diverſa ſuſcipientium diſpoſitione, idque ex opere operato, tum juxta Chriſti ordinationem, quæ nobis innoteſcit per Concil. Trid. ſuprà laudatum; *tum* ex analogia quam ſacramenta habent cum cauſis naturalibus, quæ æqualem, vel inæqualem effectum pro varia ſubjecti diſpoſitione producunt: *tum* denique ex congrua, & ſuavi providentiæ ordinatione, qua major gratia meliùs diſpoſito conferri debet, ut ſpe majoris illius fructus, excitemur ad ſuſcipienda ſacramenta cum majori diſpoſitione, & reverentia. Ita ſolvendæ ſunt omnes objiciendæ Patrum auctoritates.

Id autem voluiſſe S. Cyprianum, conſtat ex aſſumptis ab eo exemplis: lux ſiquidem Solis licèt ſit eadem, nihilominus major, vel minor fit ratione majoris, vel minoris perſpicuitatis ſubjecti. Manna licèt idem, attamen diverſas habebat ſuavitates pro diverſa diſpoſitione, & deſiderio manducantium. Immo & ipſemet expreſsè urgendo exemplum ſeminis, hæc habet: *In Evangelio dominicum ſemen æqualiter ſeminatur; ſed pro varietate terræ aliud abſumitur, aliud in multiformem copiam vel trigeſimi, vel ſexageſimi numeri fructu exuberante numeratur.*

Neque huic aſſertioni contradicit ſubtilis Doctor, ut nonnulli ipſi falsò imponunt, aſſerentes ipſum docere, quòd de facto major datur gratia virtute ſacramenti Prædeſtinatis, quàm reprobis, imò etiam inter Prædeſtinatos amplior gratia per baptiſmum conferatur ei, qui ad majorem gloriam eſt prædeſtinatus; imò contrarium apertè docet; quamquam id ſentiat eſſe poſſibile; quod ut apertè conſtet, placet illius verba deſcribere, ex lib. 4. diſt. 4. quæſt. 7. num. 3. ubi ait: „Reſpondeo quòd cùm ad effectum baptiſmi, ſcilicet gratiam, concurrat cauſa principalis, ſcilicet Deus „& cauſa meritoria, ut Paſſio Chriſti, & „ipſe ſuſcipiens baptiſmum; ex parte cujuslibet iſtorum poſſet attendi æqualitas, „vel inequalitas. Quantum ad Deum determinantem ſe cooperari iſti ſigno per „effectum ſignificatum, & in hoc inſtituentem iſtud ſignum in ratione ſigni „certi, aliquo modo poteſt eſſe differentia, „aliquo modo non. Aliquam enim gratiam „diſpoſuit regulariter conferre cum iſto ſigno; ita quòd nulli minorem: & iſta dici poteſt conferri virtute baptiſmi; quia „virtute veritatis hujus ſigni, & ſicut determinatio illa univerſalis, quantùm ad „iſtum gradum eſt uniformis, ita effectus æqualis. Ecce in terminis noſtra „concluſio.

Pergit. „Verumtamen quia Deus prædeſtinavit diverſos Electos ad diverſos „gradus gloriæ, & hoc ante determinationem hujus ſigni, ad tantam, vel tantam gloriam conferendam, & ordinationi ad majorem gloriam rationabiliter „poteſt conferri major gratia: poteſt Deus „in determinando veritatem, ſeu certitudinem hujus ſigni diſponere conferre alicui ſuſcipienti præcisè illam gratiam, „quæ requiritur ad certitudinem ſigni, & „alicui majorem, quem prædeſtinavit ad „majorem gloriam; ſed ille ulterior gradus non conferretur virtute baptiſmi, „ſed de ſpeciali benevolentia divina. Propter hoc dici poteſt, quòd ex parte cauſæ principalis, effectus eſt regulariter „æqualis ſimpliciter, qui datur virtute baptiſmi: quia ſupponitur quòd de lege communi prima gratia non datur major abſque „omni differentia extra cauſam principalem. *Quid clariùs? Adſtruit poſſibilitatem inæqualitatis ex parte cauſæ principalis, ſed negat actum de lege communi.*

Eodem modo loquitur num. 4. de inæqualitate ex parte cauſæ meritoriæ, inquiens: De „ſecundo poteſt dici, quòd illa cauſa meritoria poteſt efficaciùs operari ad gratiam in uno, quàm in alio; vel quia „ſpecialiùs pro uno, quantum ad intentionem offerentis, quàm pro alio: vel quantum „ad executionem pro uno oblata in effectu, „

„pro

„ pro alio non, niſi in præviſione divi-
„ na. Primo modo Chriſtus ponitur communiter noſſe omnia, quæ Deus novit, „ ſcientia viſionis, & per conſequens novit omnes Electos, & ad quem gradum „ gloriæ fuerunt electi: potuit ergo pro „ Prædeſtinato ad majorem gloriam pleniùs „ offerre paſſionem ſuam, & præcipuè cùm „ ſe offerret pro genere humano, ad hoc „ ut de eis impleretur divina prædeſtinatio.

„ Secundo modo paſſio Chriſti efficaciùs cooperatur pro nobis, qui ſumus in „ lege Evangelica, quàm pro Patribus in „ lege Moyſis; quia obſequium præſtitum „ ad majus bonum retribuendum magis acceptatur, quàm beneficium præviſum. „ Et illo ſecundo modo eſt inæqualitas in „ ſuſcipientibus gratiam, per Circumciſionem, & Baptiſmum, propter inæqualem „ applicationem cauſæ meritoriæ ad iſtos, „ & fortè etiam in baptizatis ante paſſionem, & poſt paſſionem. Si autem primo modo, ſcilicet propter ſpecialem obligationem in voluntate Chriſti, ſit inæqualitas gratiæ in aliquibus nunc baptizatis, dubium eſt de facto: ſed poſſibilitas eſt oſtenſa. Huc uſque Doctor: „ igitur non facilè quiſquam credat Auctoribus citantibus Doctorem pro aliqua „ ſententia, niſi verba textus legerit, & expenderit, ne in ipſo obtineat, quod dicitur *Eccl.* 19. v. 4. *Qui credit citò, levis corde eſt, & minorabitur.*

Quæres 1. *Utrùm ſacramenta præter gratiam ſanctificantem, aut illius augmentum conferant aliqua auxilia à virtutibus infuſis, & donis Spiritus ſancti diſtincta.*

R*Eſpondeo* id videri probabilius, ut communiter docent Theologi. *Tum quia* alioqui fruſtra plura, & diſtincta ſacramenta eſſent inſtituta; quippe cùm augmentum gratiæ haberi poſſet per frequentem ejuſdem ſacramenti repetitionem, putà per ſacram communionem; veriſimile enim eſt, quòd plus gratiæ habitualis conferatur per frequentationem Euchariſtiæ, quàm per receptionem aliorum ſacramentorum. Tum quia SS. Patres docent ſacramenta Matrimonii, & Ordinis eſſe inſtituta, ut per gratiam ejuſmodi ſacramentorum Eccleſiaſtica munia ritè poſſent perfici, & conjugii onera æquo animo ſuſtineri; nec-non & mutuus amor inter conjuges rependi, mutuaque ſervari fides, & proles piè educari. Docent pariter Confirmationem eſſe inſtitutam ad conferendam gratiam, qua conſtanter, ubi neceſſum fuerit, fidem profiteamur adversùs quoslibet illam impugnantes, etiam cùm bonorum jactura, & vitæ diſpendio: Idem dicendum de cæteris ſacramentis, cùm enim Baptiſmus ſit per ſe inſtitutus ad ſpiritualem generationem hominis, & ad vitam gratiæ inſtaurandam, veriſimile eſt quòd per ipſum conferantur auxilia quædam ſpecialia, quibus illa vitæ novitas perficiatur, ac ſervetur.

Similiter ſacramentum Pœnitentiæ confert aliquod auxilium ſpeciale ad efficaciùs deteſtanda peccata, & ſatisfaciendum pro commiſſis. Pariter Euchariſtia, cùm ſit inſtituta per modum alimenti ſpiritualis, confert auxilia, per quæ preſervamur à morte ſpirituali; nempe mortali peccato. Idem conſtat de Extrema-Unctione; quæ cùm ordinata ſit ad abſtergendas peccatorum reliquias, & conferendum robur in illo vitæ diſcrimine, meritò credi poteſt, quod ſpecialia conferat quædam auxilia ad ejuſmodi effectus.

Denique, ea diſtinguuntur, quorum effectus ſunt diverſi: atqui diverſi ſunt effectus gratiæ gratum facientis, & gratiæ ſacramentalis: effectus enim gratiæ gratum facientis eſt tribuere aliquam ſimilitudinem divinæ naturæ, juxta illud 2. Petri cap. 1. *Ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ*: effectus autem gratiæ ſacramentalis, eſt conferre aliquod remedium contra defectus peccati, ejuſmodi autem effectus ſine dubio ſunt diverſi: igitur, &c.

Idem patet de gratia ſacramentali reſpectivè ad virtutes, & dona: gratia enim ſacramentalis ſe habet ad gratiam virtutum, & donorum, quemadmodum gratia virtutum, & donorum ſe habet ad gratiam ſanctificantem communiter ſumptam. Quod ut percipiatur: *Advertendum* eſt gratiam ſanctificantem tripliciter conſiderari: *Primò* quidem communiter, quatenus videlicet hominem facit Deo gratum, & divinæ naturæ conſortem: *Secundò*, gratiæ virtutum, & donorum addunt ſuper ejuſmodi gratiam ſanctificantem auxilia quædam, quibus homo perficitur, & vegetatur, ad eliciendos actus conformes ipſis donis, & virtutibus, maximè verò ad credendum, ſperandum, & diligendum Deum ſuper omnia:

nia: gratia verò ſacramentalis perficit hominem ad ſpeciales ſacramentorum effectus mox deſignatos.

Quòd autem reverà ſacramentalis gratia addat aliquid ſuper gratiam virtutum, & donorum, ſicut & ſupra gratiam habitualem, apertè colligitur, quia aliàs ſacramenta fruſtra conferrentur habentibus gratiam habitualem, ac virtutes, & dona Spiritus ſancti; maximè cùm ejuſmodi gratia faciliùs augeri poſſet virtutum, & donorum exercitio, quàm ſacramentorum ope.

Dices. Gratia ſacramentalis ordinatur tantùm ad tollendos animæ defectus, qui ex peccatis oriuntur; ſed ad id ſufficit gratia virtutum, & donorum, omnia quippe peccata excluduntur per ejuſmodi virtutes, quia nullum eſt, quod alicui virtuti non opponatur; igitur, &c.

Diſtinguo minorem: Ad id ſufficit generatim, concedo: ſpeciatim, nego: nam habitualis gratia virtutum, & donorum tollit quidem generalem defectum animæ, & generale vulnus potentiarum ejus, privationem virtutis, & gratiæ; non tollit autem peculiares aliquos defectus, ad quos auferendos ordinatur gratia ſacramentalis.

Quæres 2. *Quænam ſit illa gratia Sacramentalis.*

RESpondet Paludanus eſſe habitum aliquem peculiarem realiter diſtinctum ab habituali gratia, virtutibus, & donis Spiritus ſancti, quem appellat regenerativum in Baptiſmo, corroborativum in Confirmatione, nutritivum in Euchariſtia. Idem dicendum de cæteris.

Verùm refellitur, tum quia nulla eſt neceſſitas admittendi iſtius habitus: actus enim ad quos juvat gratia ſacramentalis, aut ſunt communes, & ordinarii ex deliberata voluntate eliciti: aut ſunt extraordinarii, & ex ſolo ſpeciali Spiritus ſancti motu, non autem ex propria deliberatione exerciti, quales fiunt interdum à viris ſanctioribus: ſed ad priores actus ſufficit gratia habitualis, cum virtutibus ſupernaturalibus; ad poſteriores verò ſufficiunt dona, Spiritus ſancti, quibus reddimur facilè mobiles ad ſequendum ejuſmodi divini Spiritus impulſum.

Alii aliter ſentiunt, ſed omiſſis eorum ſententiis, exiſtimo dicendum gratiam ſacramentalem addere ſupra gratiam habitualem, & virtutes ac dona Spiritus ſancti, auxilia actualia, putà piam, & ſanctam cogitationem, motuſve ſubitos voluntatis à Deo divinitus immiſſos, ad conſequendum finem ſacramentorum, ad quæ quidem auxilia jus habet, qui ſacramenta ſuſcipit, licèt enim quæcumque gratia habitualis exigat aliqua auxilia, ſive gratias prævenientes ad reſiſtendum tentationibus, & benè operandum: *Deus namque* (loquitur Tridentinum ſeſſ. 6. c. 11.) *ſua gratia actuali ſemel juſtificatos non deſerit, niſi ab eis priùs deſeratur*. Rationem præmiſerat: *Quo* (inquiens) *fit, ut juſti ipſi eò magis ſe obligatos ad ambulandum in via juſtitiæ ſentire debeant, quo liberati jam à peccato, ſervi autem & amici facti Deo, ſobriè, juſtè & piè viventes proficere poſſint per Chriſtum Jeſum*, qui diligentes ſe diligit, ditans eos ſpecialibus favoribus, & auxiliis, quibuſcum faciliùs poſſint, ſi velint, mandata Dei ſervare: id quippe conſentaneum eſt legibus amicitiæ, ut amicus juxta voluntatem amici operetur. Licèt quæcumque gratia habitualis ſibi vendicet ſpecialia auxilia neceſſaria ad ſui conſervationem: attamen potiſſimùm convenit gratiæ ſacramentali, quæ de congruo poſtulat certa quædam auxilia, quibus obtineatur finis à Chriſto Domino per ſacramentum ſpecialiter intentus: quemadmodum contingit apud homines, ut dum ſubditus aliquis meruit ſui Principis amicitiam ſuis obſequiis in aliquo loco, maximè dignus eſt; ut ibidem præmio donetur: v. g. dum urbem aliquam ex parte adverſariorum ad deditionem compulit, dignus eſt, ut ejus urbis præfectus inſtituatur.

Dices: Idem habitus gratiæ non ſufficit ad actus ſpecie diverſos: ſed in ſacramentis ſunt actus ſpecie diverſi; matrimonium enim ordinat ad ſervandam conjugii fidem, ad Chriſtianam liberorum educationem, & onera familiæ ferenda: ergo ad eos actus eliciendos concurrere debet alius habitus: ſed ille alius eſſe non poteſt, quàm gratia ſacramentalis; ergo gratia ſacramentalis non eſt auxilium actuale, ſed habituale.

Nego majorem: Nam gratia ſanctificans, quæ collata fuit in ſtatu innocentiæ, & in veteri Teſtamento, non videtur ſpecie diverſa ab ea, quæ confertur hominibus juſtis in lege Evangelica, diverſos tamen ſpecie præſtat effectus: nam gratia ſtatus inno-

innocentiæ coercebat eſſrenes motus ſenſitivæ partis, & corpus animę, ac ſenſum rationi ſubjacebat; quem utique effectum non præſtat gratia ſanctificans novi Teſtamenti. Hæc ſimiliter longè efficacior eſt, quàm gratia veteris Teſtamenti: quippe cœlum hominibus priùs clauſum aperit.

Quæres denique, *Quinam habeant jus ad illa auxilia Sacramentalia.*

RESpondeo, probabiliùs videri, eos duntaxat jus illud ſibi vendicare, qui gratiam ſanctificantem in ſacramenti receptione obtinent, & obtentam conſervant: Unde qui gratiam Dei cum ſacramento matrimonii non accipit; nec acquirit jus ad auxilia ſpecialia, quæ ſanctos conjuges ad educationem liberorum, & alia matrimonii onera ferenda juvant, & ita in aliis ſacramentis.

Probatur, quia Auctor ſermonis in cœna apud S. Cyprianum cap. *De ablutione pedum*, ait; *Deus reverſis per pœnitentiam dat, ut iterum poſſint eis injuriata ſacramenta prodeſſe; quorum ſi pœnitentia non ſubeſſet, nullo modo deinceps experiri poſſent effectum*: Hinc qui ſuſcepto Confirmationis ſacramento, gratiam per peccatum mortale amittit, & rurſus ad Deum per pœnitentiam redit, haud dubiè plus recipit gratiæ, quàm qui non accepta Confirmatione, cum æquali diſpoſitione accedit ad pœnitentiæ ſacramentum: is enim animo promptiori paratus eſt ad ſubeunda quæque tormenta pro tuenda fide, quàm qui non ſuſcepto Confirmationis ſacramento ſimili ratione ad Pœnitentiam accederet. Hic autem animi vigor non confertur præcisè per Pœnitentiæ ſacramentum; quia hoc gratiam confert pro menſura diſpoſitionis ſuſcipientis: oportet ergo, ut proveniat ex vi ſuſceptæ Confirmationis, cujus gratia reviviſcit per pœnitentiam, quatenus removet impedimentum, nempe peccatum.

Dices: Actuale gratiæ auxilium non exigit ſtatum gratiæ ſanctificantis; ſiquidem iſtud Deus interdum largitur, etiam perditiſſimis hominibus, ut conſtat exemplo S. Pauli, Magdalenæ, & aliorum peccatorum, qui divino irradiante gratiarum lumine ad bonam frugem ſeſe receperunt: igitur ſtatus gratiæ habitualis ſanctificantis non eſt neceſſarius ad ſuſcipienda auxilia per ſacramenta.

Diſtinguo antecedens: Si gratia actualis detur ex mera liberalitate, & miſericordia, qualiter data eſt, tum S. Paulo, tum aliis illuſtribus pœnitentibus, concedo: ſi detur ex aliquo jure ſeu debito, quemadmodum dantur auxilia per ſacramentorum collationem debita, nego.

Inſtabis: Gratia ſacramentalis non habet majorem connexionem cum gratia ſanctificante, quàm virtutes divinitus infuſæ: ſed hæ poſſunt eſſe ſine gratia ſanctificante; nam in peccatoribus poſſunt eſſe fides, & ſpes, in quibus tamen gratia gratum faciens non reſidet.

Diſtinguo majorem: Non habet majorem connexionem, quàm virtutes, quæ ab ipſa gratia ſanctificante profluunt, concedo: quàm virtutes, quæ requiruntur ut diſpoſitiones ad gratiam, nego: & ſimiliter diſtincta minore, nego conſequentiam. Fateor enim gratiam ſacramentalem non habere majorem connexionem cum gratia ſanctificante quàm charitas, quæ ab ipſa profluit, eſtque eadem realiter cum ipſa; ſecus autem eſt de virtutibus, quæ ab ipſa non profluunt, ſed potius ad eam ſunt diſpoſitiones præviæ, quales ſunt fides, & ſpes.

QUÆSTIO TERTIA.

Utrùm, qualem, & cui Sacramenta characterem imprimant.

NOtandum primò, ex Doctore in 4. diſt. 6. quæſt. 9. num. 3. nomine *characteris* hic ſignificari ſignum aliquod, quo aſſimilantur invicem ii, qui tali ſigno notantur, & ab aliis hominibus ſecernuntur: χαρακτὴρ enim Græcè, Latinè dicitur *forma, figura*, vel *imago*; *nota*, aut *ſignum* quoddam diſtinguens aliquos ab aliis: Hinc Heb. 1. Filius Dei dicitur Græcè χαρακτὴρ τῆς ὑποςάσεως αὐτοῦ, hoc eſt, figura, & imago ſubſtantiæ ipſius Patris: Et Apoc. 13. dicuntur aliqui habere *characterem beſtiæ*, ſeu figuram in frontibus, & manibus, quò ſignificetur eos pertinere ad familiam beſtiæ. Quocirca figura, quæ candente ferro pecoribus imprimitur, ut domini ſui notam gerant, & diſcerni poſſint à pecudibus alterius domini, vulgari ſermone *character* appellatur. Hoc modo etiam, inquit Doctor, dicimus characteres, figuras, quibus litteræ ſcribuntur, qua ratione etiam figuræ quædam protractæ in incantationibus characteres ſolent ap-

pellari. Itaque nomine characteris, propriè ſignificant Theologi *ſignum quoddam ſpirituale impreſſum à Deo ſuſcipienti ſacramentum non iterabile*.

Notandum ſecundò, ex eodem *ibidem* duas potiſſimùm hujus characteris diſtingui proprietates, duoſque effectus: alium quidem phyſicum, alterum verò moralem; *Phyſicus* eſt, ut ſit aſſimilatio ſubjecti habentis characterem ad aliud quod ſimilem formam obtinet, & diſtinctio ejuſdem ab alio ita non ſignato: *Moralis* verò eſt, ut ſit ſignum rememorativum ſacramenti ſuſcepti, conformativum Chriſto, cujus ſacramentum ſuſcipitur, & obligans ſuſcipientem ad legem, & fidem ſervandam, cujus eſt initiatio: tandem ut per illud ſignum ſuſcipiens ſacramentum deputetur ad aliquod munus; quemadmodum per aliquam notam peculiarem homines olim militiæ adſcribebantur. Inde colligit Doctor, characterem diſtingui ab alio effectu ſacramenti, nempe gratia, nec-non à virtutibus infuſis, fide, „ ſpe, & charitate: quia, inquit, tales virtutes „ non ſemper imprimuntur ſuſcipienti „ ſacramentum non iterabile, utpote fictè „ ſuſcipienti Ordinem, vel Confirmationem: „ character autem ſemper imprimitur. „ Hoc etiam apparet ex quadam alia conditione, „ quam communiter loquentes attribuunt „ characteri, ſcilicet quòd eſt indelebilis: „ virtutes autem iſtæ ſunt delebiles, „ ut patet de peccante mortaliter, in quo non remanent iſtæ virtutes.

Notandum tertiò, recentiores hæreticos in dubium revocare, quòd per ſacramenta novæ legis ejuſmodi character imprimatur ſuſcipientibus; nam *Joannes Vvicleſ* lib. 4. „ trialogi c. 15. ait: Multiplicant quidam „ in ordinibus à ſacramentis characteres; „ ſed iſtorum fundationem, & fructum, „ nec in Scriptura ſacra, nec in ratione „ conſidero. *Lutherus* quoque lib. de captivitate Babylonica, cap. de Ordine, characterem ſic irridet. Effinxerunt, inquit, characteres, quos huic ſuo ſacramento tribuerunt, „ qui imprimerentur ordinatis; „ unde ergo tales cogitationes, qua auctoritate, „ qua ratione ſtabiliuntur? Similiter *Calvinus* in Antidoto Canonis 9. ſeſſ. 7. Concilii Tridentini: Quod, inquit, de „ charactere indelebili fabulantur, ex eadem „ prodiit officina; nam in veteribus „ id totum ignotum fuit, & magis conſentaneum „ eſt incantationibus magicis, quàm ſanæ Evangelii doctrinæ: eadem „ ergo facilitate repudiabitur, qua excogitatum fuit.

His præmiſſis, quatuor potiſſimùm hac in quæſtione ſunt ſtatuenda: *Primum*, quòd reverà per aliqua duntaxat ſacramenta imprimatur character: *Secundum*, quòd ille non ſit aliqua relatio rationis, ut voluit Durandus, nec tantùm realis, ut quidam perperam fingunt Doctorem ſubtilem aſſeruiſſe; ſed qualitas quædam ſpiritualis. *Tertium*, utrùm character ille immediatè ſubjectetur in animæ ſubſtantia, vel in aliqua ex ejus facultatibus. *Quartum* denique an ſit omnino indelebilis, & inamiſſibilis.

CONCLUSIO PRIMA.

TRia *ſacramenta novæ legis, puta Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo imprimunt characterem ſpiritualem*. Hæc eſt de fide, determinata in Conciliis, maximè Florentino in Decreto Eugenii, ubi legimus: *Inter hæc ſacramenta* (novæ legis) *tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, id eſt, ſpirituale ſignum à cæteris diſtinctivum imprimunt in anima indelebile*; unde in eadem perſona non reiterantur: reliqua autem quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt. Idem definit Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. Can. 9. his verbis: *Si quis dixerit in tribus ſacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile; unde ea iterari non poſſunt, anathema ſit*.

Eamdem veritatem perpetua traditione ab Eccleſiæ primordio acceptam luculenter expreſſit Innocentius tertius ut refertur in capite *Majores de Baptiſmo*, ubi cùm quæreretur an dormientibus, & amentibus character ſacramenti imprimatur in Baptiſmo, ita ut excitati à ſomno, vel ab ægritudine non ſint denuò baptizandi, *reſpondet*, Sunt qui dicunt, quod Baptiſmus, & „ Ordo, non ſolùm dormientibus, & amentibus, „ ſed invitis, & contradicentibus, „ etſi non quoad rem, quoad characterem „ tamen conferuntur: alii non abſurdè diſtinguunt, „ quòd hic, qui terroribus atque „ ſuppliciis violenter attrahitur, ne detrimentum „ incurrat, Baptiſmi ſuſcipit ſacramentum, „ ut & qui fictè ad Baptiſmum accedit, „ characterem ſuſcipit Chriſtianitatis. „

„ im-

„ impreſſum. Qui verò penitus contradicit, & nunquam conſentit, nec rem, „ nec characterem ſuſcipit ſacramenti; dormientes autem, & amentes, ſi priuſquam amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione perſiſterent, „ etſi ſic fuerint immerſi, characterem non „ ſuſcipiunt ſacramenti: ſecus autem, ſi „ priùs catechumeni fuiſſent, & habuiſſent propoſitum baptizandi. Tunc ergò „ characterem ſacramentalis imprimit operatio, cùm obicem voluntatis contrariæ „ non invenit obſiſtentem.

Quibus verbis ſupponit Innocentius, doctrinam de charactere ſacramentali, eſſe in Eccleſia conſtantem, & à Majoribus acceptam; ut optimè notat ſubtilis Doctor laudata *quæſtion. 9. numer.* 14 ubi obſervat, quòd etſi dici poſſet priora hujus auctoritatis verba nomine *characteris* ſignificare Baptiſmum; *tamen per poſteriora*, inquit, *quibus dicit, quòd ſacramentalis operatio imprimit characterem, videtur expreſsè loqui de charactere, tanquam de aliquo impreſſo ipſi animæ, ſicut loquimur in propoſito.*

Non deſunt etiam Scripturæ teſtimonia huic veritati patrocinantia; imprimis enim proferri poteſt illud 2. ad Corinth. 1. *Qui unxit nos Deus: qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.* Quibus verbis Apoſtolus diſtinguit tres effectus Confirmationis, quorum *Primus* eſt gratia, qua inſtar olei ungimur, & roboramur; *Secundus* eſt character, quo conſecramur Deo, & conſignamur tanquam ſigno Chriſti ad cultum divinum, & aliquod officium: *Tertius* eſt Spiritus ſanctus, qui nobis reddit teſtimonium bonæ conſcientiæ, eſtque in nobis velut pignus futuræ gloriæ. Fateor tamen ex hac, & ſimili Scripturę auctoritate non clarè, & explicitè concludi poſſe ejuſmodi ſacramentalis characteris impreſſionem: aliquis enim reponere poſſet, ejuſmodi Scripturæ textus exponendos eſſe de gratia ſanctificante; quemadmodum Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 7. vocat illam promiſſionis Spiritum ſanctum, dicens: *Efficiens verò* (cauſa juſtificationis) *miſericors Deus, qui gratuitò abluit, & ſanctificat, ſignans, & ungens Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ?* Et de hac intelligunt locum Apoſtoli 2. Corinth. 1. Chryſoſtomus, Oecumenius, & alii. Quamvis autem non omnes eam recipiant in ſuſceptione ſacramenti, tamen ipſum ſacramentum, quantum eſt ex ſe, natum eſt illam conferre, quod ſufficit.

Proferuntur etiam plures SS. Patrum auctoritates, eamdem veritatem inſinuantes; Primò quidem Cyrillus Hieroſolymitanus præfatione in ſuas Catecheſes: ubi ait. *Magnum eſt ſanè propoſitum Baptiſma captivitatis liberatio, peccatorum remiſſio, mors peccati, animæ regeneratio, veſtimentum candidum, ſignaculum, ſanctum, & indelebile:* Sed Baptiſmus non eſt indelebilis ratione gratiæ ſanctificantis; hæc enim per quodlibet mortale peccatum deperditur: ergo talis dicitur ratione ſignaculi in baptizato manentis, quale nullum eſſe poteſt aliud, niſi character. Similiter S. Baſilius homil. 13. ait: *Niſi ſignaculum in te agnoſcat Angelus, quomodo pro te pugnabit, aut ab inimicis vindicabit? Quomodò, dices, Dei ſum, ſigna Dei non oſtendens? an ignoras quemadmodum ſignatas domos in Ægypto præteriit exterminator, in non ſignatis verò primogenita peremit? Theſaurus non obſignatus facilè patet furibus; ovis abſque nota, protinus inſidiis eſt obnoxia.* Item S. Gregorius Nazianzenus orat. 4. *Baptiſmus*, inquit, *eſt ſigillum, quia conſervatio eſt, ac dominationis ſignificatio: ſignificat enim cujus Domini poſſeſſio ſimus.* Et infrà, *Priùs ſignata non facilè inſidiis appetitur, quæ non eſt ſignata facilè capitur à furibus.*

Sanctus Chryſoſtomus homil. 2. in epiſt. ad Epheſios: *Signati ſunt Iſraelitæ: ſed nota circumciſionis, ut pecora; nos ut filii in diem redemptionis.* Unde homil. 14. ait: *Nos fecit gregem regalem.*

Idem habent alii SS. Patres, ut Hieronymus ad Epheſ. 4. *Deus imprimit animæ ſignaculum ſancti Spiritus.* Et S. Ambroſius 1. de Spiritu ſancto c. 6. *Spiritu ſignamur, ut ſplendorem, & imaginem ejus, & gratiam tenere poſſumus, quod eſt ſpirituale ſignaculum.* Sed omnium optimè huic veritati adſtipulatur S. Auguſtinus pluribi, maximè verò lib. 6. de Baptiſmo, cap. 1. ſcribens: *Eluxit Paſtoribus Eccleſiæ, ovem, quæ foris errabat, & dominicum characterem à fallacibus deprædatoribus foris acceperat venientem ad Chriſtianæ unitatis ſalutem, ab errore corrigi, à vulnere ſanari, characterem tamen Dominicum in ea potiùs agnoſci quàm improbari: quandoquidem ipſum characterem multi & lupi, & lupis infigunt;* ille autem dominicus character, aut eſt ipſa Dei gratia, aut ipſum ſacramentum.

tum, aut aliquod indelebile ſignaculum impreſſum animæ: ſed non eſt ipſa gratia; hæc enim non infigitur lupis, id eſt malis hominibus in malitia ſua permanentibus, nec agnoſcitur in ove foris inter hæreticos errante. Non etiam eſt ipſum ſacramentum; quia character ille, cujus meminit S. Auguſtinus, infigitur lupis: at exterius ſacramentum dici non poteſt infigi; nam eſt actio tranſiens: igitur neceſſum eſt, quòd loquatur de charactere impreſſo animæ.

Advertendum nihilominus ut notat Doctor *n.*14. hanc authoritatem poſſe intelligi de ipſo Baptiſmo, non autem de effectu Baptiſmi. Unde fateor, quòd neque hæc authoritas, nec aliæ ſupra à nobis memoratæ ſufficerent ad aſtruendum iſtum characterem ſacramentalem, niſi intercederet Eccleſiæ definitio. Unde ibidem Doctor præclarè colligit: *Propter ergo ſolam authoritatem Eccleſiæ, quantum occurrit ad præſens, eſt ponendum characterem imprimi*. Unde præ„ clarè Suarez diſp. 11. ſect. 1. poſtquam „ varia recenſuiſſet SS. Patrum teſtimonia „ pro impreſſione characteris ſacramenta„ lis, ſubdit: Quoniam verò, inquit, hæc „ omnia teſtimonia non videntur cogere, „ ideo Scotus diſt. 6. quæſt. 9. dicit facilè ex„ poni poſſe ipſum ſacramentum Baptiſmi, „ v. g. eſſe characterem, & ideo concludit „ ſola authoritate Eccleſiæ nos cogi ad po„ nendum characterem: Sed quamvis verum „ ſit Eccleſiæ authoritatem habere præcipuas „ partes in hoc negotio: tamen ea ſuppoſita „ intelligimus mentem Sanctorum fuiſſe „ in eadem ſignificatione de charactere „ loqui; & ſine dubio multa ex dictis „ Sanctorum meliùs prædicto modo intel„ ligentur. Quibus verbis optimè attigit ſcopum Doctoris, & mentem à nobis expoſitam.

Tres nihilominùs pro aſſerendo ejuſmodi charactere congruentias profert Doctor n. 15. „ ubi ſcribit: *Primò*, congruum eſt ad for„ mam perfectam poni aliquam diſpoſitio„ nem, gratia autem forma eſt ſupernatu„ ralis, & perfecta: ergo congruit ad eam „ eſſe aliquam diſpoſitionem præviam ſuper„ naturalem: talis eſt character. *Secun„ dò*: congruit Deum non inſtituiſſe ſa„ cramenta vana, ſaltem pro nova lege, „ quæ perfecta eſt: ergo congruit, quòd „ ſacramenta ſua a nullo recipiantur ve„ rè, quin aliquem effectum habeant: ſed „ non ſemper habent gratiam, ſicut in fictо: ergo aliquem alium. *Tertiò*, congruit „ receptum in familiam Chriſti diſtingui „ à non recepto per aliquid intrinſecum „ ſibi: quia licèt Chriſtus poſſet diſtingue„ re ſine tali intrinſeco, tamen perfectior „ eſt & in ſe, & in comparatione ad om„ nem Eccleſiam militantem ſcilicet, & „ triumphantem, ſi fiat per aliquam for„ mam intrinſecam manentem, quàm ſi „ non ſic fiat. Tale diſtinctivum ejus, qui „ ſuſcepit ſacramentum, quo intratur in „ familiam Chriſti, ab eo, qui non ſuſce„ pit, & immanens in ſuſcepto ponitur „ character. „

Subdit autem quòd iſtarum congruentiarum tertia eſt magis rationabilis: quia eſt etiam ſpecialis de Baptiſmo: duæ autem aliæ talem habent probabilitatem, quòd ſi ponatur character, tali modo ponetur, qualem illæ congruentiæ tangunt. Unde concludit: *Sic ergo breviter teneatur concluſio propter authoritatem Eccleſiæ priùs adductam, & duæ congruentiæ, una de ſuſceptione in familiam Chriſti, & alia de diſpoſitione conferenda, ſunt probabiles*.

Ex quibus apparet Doctorem ſubtilem non revocare in dubium veritatem, & exiſtentiam characteris ſacramentalis ut quidam perperam ipſi imponunt, ſed tantùm quòd illa veritas probari non poſſit expreſſis, & evidentibus Scripturæ ſacræ, aut ſanctorum Patrum ſententiis; neque ulla efficaci ratione demonſtrari, ſed dumtaxat quòd conſtet ex authoritate Eccleſiæ, cujus traditioni, & definitioni ſuffragantur tum Scripturæ, tum ſanctorum Patrum oracula.

Aliam hujus veritatis congruentiam ſubjicit Author ſermonis de Cœna apud Sanctum Cyprianum nam agens de ablutione pedum, apertè ſignificat Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem iterari non poſſe, quia imprimunt characterem: *Baptiſmum repeti Eccleſiaſticæ prohibent regulæ* (ſcilicet in Canonibus Apoſtolicis 46. & 68.) *& ſemel ſanctificatis nulla deinceps manus iterum conſecrans præſumit accedere. Nemo ſacros ordines ſemel datos renovat; nec ſacro oleo linitos iterum linit, & conſecrat: nemo impoſitioni manuum, vel miniſterio derogat Sacerdotum, quia contumelia eſſet Spiritus ſancti, ſi evacuari poſſet, quod ille ſanctificat*. Reponunt hæretici 1. baptiſmum non iterari, quia eſt ingreſſus in Eccleſiam. *Contrà*, exindè ſequeretur quòd ubi quis ab Eccleſia per apoſtaſiam eſt egreſſus, iterum ad eam accedens,

dens deberet, baptizari, quod militat adverſus præfatorum Patrum, & veterem Conciliorum doctrinam.

Reponunt 2. Ideo non iterari; quia eſt ſpiritualis regeneratio purgans animum ab originali peccato. *Contrà* dum quis cum effectu peccati mortalis baptizatur, nec regeneratur ſpiritualiter, nec peccatum originale dimittitur, attamen iterum dum facti pœnitet non baptizatur.

Deinde regeneratio ſpiritualis fit etiam per per contritionem excitatam per Evangelii prædicationem, ut dicitur Apoc. 1. & ad Cor. 4. *Per Evangelium ego vos genui*, nihilominus ſic geniti baptizantur. *Denique* toties homo regeneratur, quoties amiſſam ſpiritualem vitam recipit, non tamen toties baptizatur.

Reponunt 3. in probanda characteris exiſtentia fieri circulum vitioſum, idcirco enim dicimus tria ſacramenta imprimere characterem, quia non poſſunt iterari; & non poſſe iterari, quia characterem imprimunt; ſed hæc ratiocinatio nulla eſt, ut conſtat ex Ariſtotele, libr. priorum. Ergo, &c.

Nego majorem: Circulus enim vitioſus eſt dum fit in eodem genere cauſæ: ſecus hic: nam impreſſio characteris eſt cauſa, cur ſacramentum non iteretur, & non iteratio eſt effectus illius characteris: unde ſicut rationale ritè probatur à poſteriori per riſibile, & riſibile à priori demonſtratur per rationale, ita & character rectè infertur per negationem iterationis, & hęc per characteris impreſſionem.

Dices Primò, Nulla apparet ſufficiens ratio, propter quam videatur admittendus ſacramentalis character: igitur fruſtrà aſſeritur. Probatur antecedens. *Vel* enim admitteretur tanquam diſpoſitio ad gratiam, quod affirmari non poteſt, quia ſacramentum in voto ſuſceptum, confert gratiam independenter à charactere. Inſuper, inquit Doctor *n.* 16. cùm in quolibet ſacramento conferatur gratia, in quolibet requireretur impreſſio alicujus characteris, ut eſſet diſpoſitio prævia ad ejuſmodi gratiam conferendam, quod falſum eſt: *Vel* admitteretur ut diſtingueret baptizatum à non baptizato: at hoc videtur etiam inutile: tum reſpectu Dei, qui abſque ullo prorsùs ſigno novit homines qui, & quales ſint; tum reſpectu Beatorum, & Angelorum, qui in divina eſſentia clariſſimè vident ac diſcernunt baptizatum à non baptizato; tum reſpectu noſtri, quia cùm illud ſignum ſpirituale ſit, non poteſt à nobis percipi ſenſuum beneficio; tum in comparatione ad dæmones, & damnatos, cùm enim ſignum iſtud ſit ordinis ſupernaturalis, conſequens eſt quòd cognoſci non poſſit ab intellectu operante dumtaxat ex naturæ viribus: tum denique per ordinem ad officia, & miniſteria, ad quæ hujuſmodi ſacramenta ſuſcipientes, deputantur, ſiquidem illa deputatio fieri poteſt per ſolam denominationem extrinſecam; quemadmodum deputantur judices ad jus cuique dicendum.

Reſpondeo, characterem cenſeri poſſe hominibus collatum per ſacramenta propter omnes fines aſſignatos, ſiquidem Deus hominem charactere inſignitum ſibi ſpeciali jure vendicat. beati enim in ſpecialem cuſtodiam aſſumunt viatores in ſocietatem fidei, & ſacramentorum aſſociant, & licèt in ſe non ſit ſenſibilis, tamen per cauſam, ſeu per ſacramentum ſemel collatum diſtinguit ab eo, qui tale ſacramentum non ſuſcepit. Beati etiam, inquit Doctor n. 9. & damnati, poſſunt cognoſcere hominem charactere inſignitum, quem non cognoſcerent eo modo, ſi tali charactere non notaretur; etenim character in beatitudine ſubſiſtit ad majorem gloriam, & in damnationem ad majorem confuſionem. Denique ſicut qui deputantur ad diverſa officia in domo cujuſdam Principis, notari ſolent quibuſdam ſignis, quibus eorum munia noſcantur, ita homines qui per Baptiſmum recipiuntur in familiam Chriſti; per Confirmationem vero deſignantur tanquam milites ad profitendam fidem, & per Ordines donantur aliqua poteſtate circa corpus Chriſti verum, & myſticum congruum, inquam, fuit ut peculiari charactere ſacramentali ad eadem officia deſignarentur.

Dices ſecundò: SS. Patres nomine characteris, & myſtici Chriſti ſignaculi, ſeu ſigilli, nihil aliud intelligunt, quàm ipſum Baptiſmi ſacramentum; igitur ſacramentalis character non eſt aliquis effectus ſacramenti.

Diſtinguo antecedens: Nihil aliud intelligunt, quàm ſacramentum Baptiſmi, quod eſt ſignaculum cauſaliter, & efficienter, ut animæ regeneratio peccati mors, & remiſſio, concedo: formaliter, & per ſe, nego: nam illud ſignaculum dicitur imprimi, vel infigi credentibus, & ab eis portari, ut

quid

quid ſemper manens, at ſignum foris adhibitum non eſt ejuſmodi, ſed potiùs Baptiſmatis effectus: nam ex Cyrillo Catech.16. *Spiritus ſanctus obſignat animas in Baptiſmo*. Ex S. Ambroſio lib.1. de Spiritu ſancto: *Signamur in corpore, veritate tamen in corde ſignamur, ut Spiritus ſanctus exprimat in nobis effigiem imaginis cœleſtis, ut ſciamus cordis noſtri magis hoc, quam corporis eſſe ſignaculum*. Igitur illud ſignaculum in corde eſt quid internum, & à ſacramento diſtinctum.

Inſtabis: Character, de quo loquimur, eſt ſignaculum quoddam internum, & ſpirituale indelebiliter animæ impreſſum: ſed character, de quo loquuntur SS. Patres, maximè verò S. Auguſtinus, non eſt ejuſmodi, nihilque eſt aliud, quàm invocatio ſanctiſſimæ Trinitatis, ut conſtat ex ſermone ſuper geſtis cum Emerito Cæſarienſi Donatiſtarum Epiſcopo: *Ego*, inquit, *quando venio ad fratrem meum, & corrigo errantem fratrem meum, attendo fidem in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti; iſte eſt character Imperatoris mei, militibus, vel potiùs cum militibus ſuis ut hunc imprimerent eis, quos congregabant, caſtri ejus, præcepit dicens: Ite, baptizate gentes*.

Confirmatur, quia ibidem S. Auguſtinus docet, quò ſi Donatus, aut Paulus baptizaſſent in nomine ſuo, impreſſiſſent ſuum characterem: igitur nomine characteris impreſſi in Baptiſmate, nihil aliud intelligit S. Auguſtinus, quàm ipſam invocationem ſanctiſſimæ Trinitatis, in cujus nomine, & virtute confertur Baptiſmi ſacramentum. Patet antecedens, ait enim ibidem: *Quod eſt*, inquit *quod dico? Deſertor characterem ſuum non fixit, Donatus non baptizavit in nomine Donati: nam ſi Donatus, quando ſchiſma fecit, in nomine Donati baptizaret, deſertoris charactere infigeret*. Et rurſus ait infrà: Quòd meritò Paulus prohibuerit eos, qui dicebant: *Ego ſum Pauli*, quia ejus nomine baptizati non erant, & habebant alium characterem, nempe Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: *Quid vultis*, inquiebat, *eſſe mei, & non potiùs cujus ego ſum: agnoſcite, advertite characterem veſtrum, numquid in nomine Pauli baptizati eſtis?*

Reſpondeo, conceſſâ majore, diſtinguendo minorem, Baptiſmus eſt character imprimens, concedo: impreſſus, nego: nam, ut eadem imago Regis, idemque character eſt in ſigillo, & cera, ſed in ſigillo eſt imprimens, in cera verò eſt impreſſus: ſic Baptiſmi ſacramentum, maximè ejus forma, eſt character imprimens; nam ejus nota ſpiritualis imprimitur animæ, quæ nota character impreſſus appellatur. Hinc ipſemet S. Auguſtinus Epiſt.23. ait: *Baptiſmi ſacramentum apud hæreticos valet ad conſecrationem, non ad æternæ vitæ participationem*. Nomine autem conſecrationis non intelligit gratiam ſanctificantem, hæc enim eſt vitæ æternæ participatio; neque Baptiſmum, qui præteriit: ergo neceſſum eſt, quòd intelligat characterem. Unde tract.1. in 1. Joann. Epiſt. *Videat, baptizatur quicumque, ſi habeat charitatem, & tunc dicat: Natus ſum ex Deo: ſi autem illam non habeat, characterem impoſitum habet*. Character autem ille non eſt ſacramentum ipſum; quippe cùm non maneat, neque gratia: quia hæc non acquiritur abſque charitate: igitur, &c.

Ad confirmationem dico, ſenſum verborum S. Auguſtini eſſe, quòd ſi Donatus aut Paulus in nomine ſuo baptizaſſet, illa nominum ipſorum vocatio præ ſe tuliſſet ſpeciem characteris imprimentis, reverà tamen non fuiſſet character imprimens, quia character fuiſſet deſertoris, non Imperatoris, qui unum ſubinde attuliſſet effectum; quocirca ait ſe deleturum, abjecturum, & anathematizaturum, ſi talem inveniſſet in homine ad unitatem accedente. Quemadmodùm igitur in re monetaria, quando argentum, vel aurum ſignatur Principis imagine, diſtinguendus eſt character imprimens in ſigillo ferreo, & impreſſus in argento, vel auro; ita etiam in re ſacramentaria, quando anima in aliquo ſacramento charactere ſignatur, diſtinguendus eſt character imprimens in invocatione ſanctiſſimæ Trinitatis, & character impreſſus in anima ſuſcipientis ſacramentum.

Dices tertiò: Omnis character eſt ſignum: ſed nullum in anima poteſt eſſe ſignum, omne enim ſignum debet eſſe ſenſibile: igitur in anima nullus poteſt eſſe character.

Diſtinguo majorem; eſt ſignum analogicè, & per aliquam ſimilitudinem, quatenus videlicet id omne alicui configurat, & aſſimilat, aut ab alio diſtinguit, appellatur imago, figura, & ſignum, quemadmodum Filius dicitur character, & figura ſubſtantiæ Patris, concedo: ſacramenta enim Fideles invicem colligunt, Chriſto configurant, & eos ab infidelibus diſcernunt: eſt ſignum propriè dictum; rurſus diſtinguo, ratione ſui, & per ſe, nego, ut ſic enim eſt aliquid inſen-

ſenſibile: ratione ſacramenti ſenſibilis, quod ſuſcepit, concedo: novimus enim, & aſſerere poſſumus, aliquem inſigniri charactere baptiſmali, quia compertum habemus, quòd aqua ſit ablutus in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis.

Petes: Quare dumtaxat ſunt tria ſacramenta characterem imprimentia?

Reſpondet ſubtilis Doctor in 4. diſt. 6. q. 10. n. 12. numerum characterum optimè colligi, & declarari ex proportione, quam habet ſtatus legis Evangelicæ ad regimen politicum, ſecundùm quod in familia Principis ſervantur quidam ſpeciales gradus dignitatis, qui omnibus non conveniunt: *Primus* eſt aſſociatio in familiam, qui convenit quidem omnibus ſervis Principis, & per quem ab aliis diſtinguuntur. *Secundus* eſt militiæ, ſeu militum deputatorum ad cuſtodiam Principis, & Regni tutelam: *Tertius* eſt Miniſtrorum, & diſpenſatorum, juxta varios ſuos gradus. Servata hac autem proportione, Baptiſmus eſt, per quem quis recipitur in familiam, Confirmatio in militiam, Ordo in miniſterium, & diſpenſationem. Cætera ſacramenta poſſunt eſſe communia omnibus aliis in Chriſtiana familia exiſtentibus, quæ ut fiant evidentia, & planiora, Doctoris verba lubet hìc attexere.

„ Dico, *inquit*, quòd hoc poteſt patere „ per ſimile in politiis iſtis mundanis: nul„ lus enim habet determinatum gradum in „ familia Regis, quia comedit, vel bibit, „ nec quia poſt offenſam dominus recon„ ciliatur ſibi, nec quia multiplicat per„ ſonas in iſta politia: nam iſti actus com„ munes eſſe poſſunt omnibus in quocun„ que gradu: ſed alium gradum habet ali„ quis, quando recipitur in familiam do„ mini; alium, quando ulteriùs proficit, „ & conſtituitur miles ad defendendum „ Rempub. alium, quando conſtituitur ut „ ſupremus ſub domino ad conſtituendos a„ lios in gradibus determinatis in ſua fami„ lia; utpote aliquis Seneſcallus generalis, „ & immediatus ſub Domino, cui com„ miſſa eſt auctoritas univerſalis ad reci„ piendum aliquos in familiam Domini: & „ ideo ſi eſſet nomen impoſitum, quod ſi„ gnificaret gradum in familia, vel baliviam, „ non diceretur gradum, vel dignitatem ha„ bere aliquis, quia accedens ad menſam, „ vel quia conjugatus, vel quia rediens „ ad gratiam poſt offenſam: ſed diceretur „ tantùm habere gradum, qui de populo eſſet aſſumptus in familiam domini: & „ ulteriorem gradum, qui in familia con„ ſtitueretur ad defendendam domum, vel „ dominum; & ulteriorem, qui conſti„ tueretur tanquam præpoſitus ad reci„ piendum aliquos ad familiam, & in„ ſtituendum inferiores. „

Sic in propoſito, tria ſacramenta, „ ſcilicet Euchariſtia ad nutritionem ſpiri„ tualem: Matrimonium ad procreationem „ corporalem: Pœnitentia ad reconcilia„ tionem annualem, in nullo certo gradu „ conſtituunt in Eccleſia, imò poſſunt eſſe „ communes omni membro, Eccleſiæ, in „ quocumque gradu. Sed *Primus* gradus Ec„ cleſiæ, & quidem univerſaliſſimus, eſt „ recipi in familiam Chriſti, quod fit in ba„ ptiſmo. *Secundus ſpecialis*, in militiam „ ad defenſionem fidei Chriſtianæ, quod „ fit in Confirmatione. *Tertius*, conſtitui „ in Patrem, & Paſtorem ad introducen„ dum alios in Eccleſiam, & ad dirigen„ dum, & inſtituendum eos, quod fit in „ Ordine. Et ſicut in politia illa non con„ gruit illas tres dignitates iterari, ſcilicet „ receptionem in familiam, promotionem „ ad militiam, & prælationem ad doctri„ nam, bene tamen iterari poſſunt nutri„ tio, & procreatio, & reconciliatio: ita „ in propoſito, tria ſacramenta non de„ cet iterari, alia autem iterantur, & in „ non iterandis gradus non iterabilis ac„ quiritur, & character dicitur, in iteran„ dis autem non. „

His concinit Catechiſmus Tridentinus q. de Sacram. in communi, n. 30. ubi ait: Jam verò character hoc præſtat, tum ut „ apti ad aliquid ſacri ſuſcipiendum, vel „ peragendum efficiamur, tum ut aliqua „ nota alter ab altero internoſcatur. Ac „ Baptiſmi quidem charactere utrumque „ conſequimur, ut ad alia Sacramenta „ percipienda reddamur idonei, & eo præ„ tereà fidelis populus à Gentibus, quæ fi„ dem non colunt, diſtinguatur: Idem au„ tem in charactere Confirmationis, & ſa„ cri Ordinis licet cognoſcere: quorum al„ tero veluti Chriſti *licet cognoſcere* milites „ ad ejus nominis publicam confeſſionem, „ & propugnationem, ac contra inſitum „ nobis hoſtem; & ſpiritualia nequitiæ in „ cœleſtibus armamur, atque inſtruimur, „ ſimulque ab iis, qui nuper baptizati, tan„ quam modò geniti infantes ſunt, diſcer„ nimur: alter verò tum poteſtatem Sa„

„ cra-

„ cramenta conficiendi, & miniſtrandi conjunctam habet, tum eorum, qui ejuſmodi „ poteſtate præditi ſunt, à reliquo fidelium „ cœtu diſtinctione oſtendit.

CONCLUSIO SECUNDA.

CHaracter ſacramentalis non eſt relatio rationis, nec realis, ſed forma realis abſoluta. Hæc videtur propabilior ſubtilis Doctoris ſententia; quidquid nonnulli minùs modeſtè ipſi perperam affingant: quod ut appareat evidentiùs, placet Doctoris verba in 4. diſt. 6. qu. 10. num. 13. exſcribere. Ait „ autem: Ad quęſtionem poteſt dici, „ quòd ſicut non poteſt probari aliquam „ formam realem imprimi in ſuſceptione „ Baptiſmi, aliam à gratia, & virtutibus, „ & hoc neque per rationem naturalem, „ neque etiam per rationem evidentem ex „ creditis manifeſtis: ita non poteſt probari characterem, ſi ponatur forma realis, eſſe formam abſolutam realem, vel „ reſpectivam, quia utrumque ſalvari poteſt: quòd ſit, ſcilicet forma reſpectiva, „ ſic ut jam oſtenſum eſt, vel quòd ſit forma realis abſoluta. Si ponatur, non poteſt evidenter improbari: quædam enim „ ſunt ſatis rationabiliter concedenda de „ charactere, ſi ponatur eſſe, utpote *quòd* „ *eſt forma ſpiritualis impreſſa à Deo cuicunque ſuſcipienti ſacramentum non iterabile*. Et quòd ex inſtitutione divina efficaciter ſignificat gratiam illam ſacramenti, „ & quòd diſponat ad eam, ſicut declaratum eſt in quæſtione præcedente, quia „ eſt in eodem ſuſceptivo, & ab eodem „ agente, & forma prior, & imperfectior, „ & quòd ſit indelebilis, cùm non habeat „ cauſam meritoriam corruptivam. Et quòd „ ſit ſignum memorativum reſpectu ſuſceptionis ſacramenti, quę præteriit, & ſignum configurativum id eſt, ſignans obligationem animæ ad Chriſtum. Quòd etiam ſit forma aſſimilativa alteri ſuſcipienti ſacramentum, & ab alio diſtinctiva, „ qui non ſuſcipit.

Ex his apparet, quàm temere ſubtili Doctori quidam cum Vaſquezio 3. p. d. 134. c. 2. obloquantur, & eum temeritatis inſimulent, quòd dixerit characterem eſſe relationem rationis: imò longè non minùs ab ejus ſententia recedunt, qui volunt ipſum aſſeruiſſe characterem eſſe relationem realem; nam ſi penitùs à recto rerum æſtimatore, & judice inſpiciatur Doctor, apparebit eum duntaxat docuiſſe, quòd utique propugnari poſſet ſententia affirmans characterem eſſe relationem realem; probabiliorem tamen judicat illam eſſe ſententiam, quæ contendit ipſum characterem eſſe formam abſolutam de genere qualitatis; quam utique ſententiam quaſi ſuam propriam, ut aſſolet, poſtremo loco aſſignat, & propugnat. Unde illam etiam propugnant celebriores illius Diſcipuli, *Baſſolius* hìc quæſt. 3. *Mayronius* diſt. 7. quæſt. 5. art. 10. *Rubioneus* quæſt. 2. art. 2. *Vorillon* diſt. 3. quæſt. 3. con. 1. Ut miſſos faciam omnes Modernos, qui cum doctiſſimo Scholiaſte *Cavello* eamdem aſſertionem tuentur.

Probatur itaque concluſio: In eo conſtituenda eſt characteris eſſentia, quod magis conducit ad illius dignitatem, & efficacitatem: at ita eſt de ſententia, quæ affirmat illum conſiſtere in aliqua forma reali abſoluta: igitur &c. Major patet: ſiquidem ſacramentorum effectus ea majori commendatione celebrandi ſunt, qua poſſunt abſque ulla contradictione, & repugnantia; hoc enim maximè confert ad dignitatem Chriſtianæ Religionis, & Dei bonitatem erga homines celebrandam. Minor verò probatur: forma realis abſoluta eſt multò perfectior, quàm quælibet reſpectiva, ut norunt Philoſophi: ſiquidem relationes ſunt exilioris, ac tenuiſſimæ entitatis, magiſque dependent, quàm formæ accidentales abſolutæ, ſiquidem hæ duntaxat dependent à ſubjecto cui inhærent: illæ verò non ſolùm dependent à ſubjecto, ſed etiam a fundamento, & termino. Et inſuper relationes extrinſecùs advenientes, inter quas aliqui volunt reponendum eſſe characterem, dependent etiam à conditionibus extrinſecis, ſine quibus non exiſterent.

Deinde, relatio per ſe non producitur, ſed reſultat ad alterius productionem, ut ſimilitudo inter duos parietes albos: at character per ſe primò producitur, ut dictum eſt in præcedenti concluſione, ubi probatum eſt quædam ſacramenta producere, & imprimere characterem immediatè in eo, qui cum fictione, & tamen validè ſuſcipit ſacramentum aliquod imprimens characterem: non poteſt autem illius ſacramenti aſſignari alius terminus, aut effectus, quàm ipſe character; quandoquidem eo in caſu non producatur ſacramentalis gratia: igitur character eſt aliqua forma realis abſoluta.

De-

Denique, ſi eſſet relatio, maximè vel rationis, vel realis: ſed neutrum rectè poteſt affirmari. *Non primum*: Tum quia Concilia, & SS.Patres aſſerunt characterem eſſe ſignum ſpirituale animæ impreſſum: ſed hæc de ente rationis verificari non poſſunt; utpote cùm non imprimatur animæ; ſed tantùm objectivè ſit in intellectu: *Tum quia* Deus eſt præcipuus author ſacramentalis characteris: ſed Deus non eſt author entium rationis; abſit enim, ut dicamus Deum aliter concipere rem a parte rei, quàm ſit: *Tum quia* homo per characterem ſignatur, & reverà diſtinguitur ab alio, qui hujuſmodi charactere non inſignitur: ſed ita ſignari non poteſt per ens rationis: quomodo enim illa relatio rationis, & extrinſeca denominatio poſſet eſſe ſignum, quo unus præ alio deputatur ad ſacras actiones, & facultatem habeat illas exercendi, cùm nihil ponat in homine, nec per ſe ſit cognoſcibilis? *Tum denique quia* character eſt indelebilis: at ens rationis non poteſt dici indelebile, cùm tantùm exiſtat per intellectus fictionem, quæ facillimè evaneſcit: igitur character non poteſt cenſeri relatio rationis.

Probabilius eſt pariter illum non eſſe *relationem realem*: etenim eſſet vel intrinſecùs, vel extrinſecùs adveniens. Non quidem *prima*; hæc enim poſtulat fundamentum proximum, & terminum realiter exiſtentem: ſed character Baptiſmi, & Ordinis v.g. impreſſus Apoſtolis, non habuit aliquando terminum actu exiſtentem, putà in triduo mortis, quando Chriſtus non erat. Nihil etiam aſſignari poteſt, quod ſit illius fundamentum proximum, ſi quid enim eſſet maximè actualis ſuſceptio ſacramenti: ſed hæc cenſeri non poteſt fundamentum proximum characteris; quia impoſſibile eſt relationem actu ſubſiſtere non ſubſiſtente amplius illius fundamento proximo: ſed character ſubſiſtit, utpote cùm ſit indelebilis, etiam tranſacta actuali ſuſceptione ſacramenti; igitur illa ſacramenti ſuſceptio non poteſt cenſeri fundamentum proximum illius characteris. Concludendum eſt ergo, quòd character ſit forma abſoluta.

Non etiam eſt *relatio extrinſecùs adveniens*; licèt enim in homine baptizato, ordinato, & confirmato, ex actione ſacramentali, qua baptizatus, confirmatus, & ordinatus eſt, maneat relatio extrinſecùs adveniens ipſius hominis ad miniſtrum talium ſacramentorum; hæc tamen relatio non poteſt dici character; alioqui ex actione aliorum ſacramentorum, ſequeretur etiam imprimi characterem, quippe cùm ex illa actione ejuſmodi relatio exurgat. Quod utique probatur, quia illa relatio, quæ manet ex applicatione Baptiſmi, v.g. non eſt aliud, quàm denominatio baptizati: atqui ſimilis relatio, ſeu denominatio nutriti, abſoluti, ſanati, & conjugati, manet ex applicatione Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, Extremæ-Unctioni, & Matrimonii: igitur, &c.

Petes, ad quam ſpeciem qualitatis ſpectet character.

Reſpondet Doctor, loco ſupra laudato n.15. poſſe revocari ad primam, vel ad ſecundam ſpeciem qualitatis, nempe vel ad habitum, vel ad potentiam: ait enim Doctor: *Reſpondeo ergo, quòd ſi (character) ponatur accidens abſolutum, poteſt poni in ſecunda ſpecie qualitatis, vel etiam in prima; nec alterum iſtorum poteſt evidenter improbari*; quod utique ſic probat. Si character non poſſet reduci ad ſecundam ſpeciem, maximè quia ad illam ſpeciem ſolùm pertinent ea, quæ habent rationem potentiæ naturalis: ac proinde cùm character ſit qualitas ſupernaturalis, non poteſt ad illam ſpectare, ſed hæc ratio nulla eſt: quia, inquit Doctor, quanquam Philoſophus complexus fuerit ſub hoc membro ſolas qualitates naturaliter activas, *Tamen*, inquit, *potentia ſupernaturalis, ſi eſt abſoluta, & accidentalis, & ſpiritualis, bene poteſt pertinere ad idem genus intermedium cum habitu naturali.*

Similiter ſi revocetur ad primam ſpeciem, nempe ad habitum, quia eſt difficilè mobilis, non poterit improbari; ſi enim quid obeſſet, quominus character poſſet revocari ad habitum, maximè quia habitus datur ad faciliter operandum, character verò, cùm ſit ſupernaturalis, datur ad ſimpliciter operandum; vel quia character eſt diſpoſitio ad gratiam, ac ſubinde non eſt habitus; vel quia habitus eſt determinatus ad unum agendi modum bonum, aut malum, quia non poſſumus habitibus indifferenter uti nullus enim uti poteſt malè virtutis habitu, nullus bene habitu vitii: character autem ad utrumlibet eſt indifferens, nempe ad bene, & ad malè operandum: quidam enim utuntur charactere ſacramentali bene, religioſè, & piè: nonnulli autem malè, ſacrilegè, & impiè: ſed hæ rationes nullæ ſunt.

Non quidem *prima*; quia, inquit Doctor

ctor num. 16. poteſt habitus ſupernaturalis, ut eſt forma ſupernaturalis, difficilè mobilis, eſſe principium agendi, vel reſiſtendi corruptivo, & ſic habere rationem potentiæ ſupernaturalis; unde licèt habitus naturalis dicat duntaxat facilitatem, non autem potentiam, tamen habitus ſupernaturalis, quatenus eſt forma ſpiritualis immobilis, poteſt habere rationem habitus; prout verò eſt principium, quo poſſumus elicere actum ſupernaturalem, dici poteſt potentia.

Non etiam ſecunda; quia, inquit Doctor *ibidem*, bene poteſt eſſe unus habitus diſpoſitio ad alium, ſicut ſecundùm diſtinguentes habitum principii ab habitu concluſionis, habitus principii diſponit ad habitum concluſionis, nec tamen inde ſequitur, quòd ſit diſpoſitio, quatenus hæc diſtinguitur contra habitum in prima ſpecie qualitatis; hæc enim diſpoſitio eſt qualitas facilè mobilis, & ut ſic diſtinguitur ab habitu, quatenus eſt qualitas difficilè mobilis à ſubjecto, qualis eſt character.

Non etiam tertia: Quia, inquit *ibidem*, aliquis poteſt eſſe actus indifferens; ſicut enim ex frequenter repetitis actibus benè agendi acquiritur habitus inclinans ad bene agendum, & ex frequentatis actibus malè agendi comparatur habitus inclinans ad malè agendum; ſic ex frequentibus actibus abſolutè agendi, acquiritur habilitas ad eliciendum actum, qui nec ſit bonus, nec malus. Quod utique probat hoc exemplo: *Poteſt enim aliquis frequenter conſiderans Geometriam, habere facilitatem magnam ad conſiderandum concluſionem in illa ſcientia: at nec ibi eſt habitus bonus, vel malus, ſicut nec actus, ex quo generabatur: ſic & in habitu ſupernaturali poteſt eſſe.*

CONCLUSIO TERTIA.

PRobabilius eſt characterem immediatè, & formaliter ineſſe voluntati, mediatè autem, & realiter ipſi ſubſtantiæ animæ*, hæc „ eſt Doctoris in 4. d. 6. quæſt. 10. num. 4. „ ubi ait: Dico ergo ad quæſtionem, ſup„ponendo ∴ de gratia, quòd eſt idem cum „ charitate, & per conſequens eſt primò „ in potentia, ſcilicet in voluntate; & „ ulteriùs quòd iſta diſpoſitio ad formam „ eſt in eodem ſuſceptivo cum forma, cha„racter autem, ſi ponatur in eſſe, conve„nienter ponitur diſpoſitio ad gratiam ſacramentalem ∴ ergo congruum eſt po„nere characterem formaliter in voluntate. „ *Ita Doctor*, in quibus verbis ſignanter dicit eſſe *congruum*; nam rationes, quas profert ad ejuſmodi aſſertionem probandam, non evincunt omnino neceſſitatem; ſed ſolùm majorem quandam convenientiam.

Probat itaque primò: Convenientius eſt, quòd diſpoſitio conſtituatur in eodem ſubjecto proximo, in quo recipitur forma, ad quam diſponit: ſed character eſt diſpoſitio ſaltem moralis ad gratiam, quæ formaliter, & immediatè in voluntate reſidet, ut probatum eſt in tractatu præcedenti: igitur &c. Major videtur manifeſta ex Phyſica: diſpoſitio enim cùm debeat amovere obſtacula, quæ obeſſent introductioni formæ, cùmque præparari debeat ſubjectum ad formæ receptionem, oportet quòd illa reperiatur in eodem ſubjecto, in quo forma eſt recipienda. Minorem ſupponit Doctor probatam, quæſt. 9. n. 18. ubi loquendo de charactere, & ſibi objiciens, quòd diſpoſitio poteſt eſſe ex parte paſſi vel agentis.

Reſpondeo *non agentis*, inquit, *quaſi ſit quoddam agens medium inter primum agens, & paſſum: non enim pono characterem habere aliquam virtutem activam reſpectu gratiæ cauſandæ: ſed Deum aſſiſtere illi, tanquam ſignum inviſibile ad cauſandam gratiam, quam ſignat, recedente impedimento, ſive obice inhærente. Eſt ergo diſpoſitio ex parte ſuſceptivi, quia eſt forma prior, ſine qua non recipitur forma poſterior, non ſimpliciter neceſſariò, ſed neceſſariò comparando ad potentiam ordinariam agentis cauſantis utramque formam.* Quibus Doctor ſignificat, quòd etiamſi character, & gratia non habeant ullam inter ſe neceſſariam connexionem ex natura rei, habent tamen in morali æſtimatione; quia character ordinatur ad gratiam conferendam, tam per ſacramentum, per quod ipſe imprimitur, quàm per alia ſacramenta, maximè ſi loquamur de charactere baptiſmali: quia per illum capaces efficimur aliorum ſacramentorum: non enim eſt ratio cur character eſſet indelebilis, & redderet ſacramentum non iterabile, niſi ſubordinaretur gratiæ tanquam forma prior, neque propriè poteſt ſubſiſtere configuratio animæ, & imaginis, quæ principaliter fit per gratiam in ſolo charactere, niſi diceret aliquem ordinem ad gratiam: neque obligatio, quæ ſequitur ad talem configurationem

ad Chriſtum, poteſt abſtrahere à mediis, per quæ debet impleri, nempe à gratia actuali, vel habituali: igitur neceſſum eſt, quòd habeat quamdam connexionem ſaltem moralem cum gratia, ad quam eſt diſpoſitio.

Probat ſecundò: Omnis obligatio ad opus morale ſpectat ad voluntatem, ſed character baptiſmalis v.g. inducit obligationem animæ ad Chriſtum, ut ſervet legem Chriſtianam: hæc autem obligatio eſt neceſſitas moralis operandi; ac ſubinde inclinatio quædam ad ipſam operationem: non ſecùs ac lex, ſeu præceptum, aut votum, quæ dicuntur inclinare ad operationem, quatenus opponuntur libertati operandi, vel non operandi, & faciendi hoc, aut illud. Similiter character Confirmationis inducit obligationem militiæ,& confeſſionis fidei: *Item* character Ordinis eſt principium operandi; eſt enim poteſtas activa: omnis autem obligatio moralis maximè ſpectat ad ipſam voluntatem: igitur cùm character inducat obligationem moralem operandi, potiùs debet eſſe in voluntate immediatè, quàm in ipſa animæ ſubſtantia, quæ per ſe non eſt operativa, aut in intellectu, qui ex ſe non eſt capax actionis moralis.

Deinde, character eſt poteſtas, ſive ſignum poteſtatis ſuſcipiendi ea; vel trahendi, quæ pertinent ad cultum divinum: atqui ad virtutem Religionis, quæ eſt in voluntate, ſpectat ea expendere, & peragere, quæ pertinent ad cultum divinum: igitur ſignum talis poteſtatis debet etiam reponi in voluntate.

Confirmatur, quia ſacramenta ſpectant ad Religionem: ergo & effectus ille, qui deputat hominem ad cultum divinum, qualis eſt character, etiam ſpectare debet ad Religionem. Concludendum eſt ergo, quòd character immediatè, & formaliter ſit in voluntate, realiter autem in ipſa animæ ſubſtantia, cum qua ipſa voluntas identificatur: quemadmodum gratia, & charitas inſunt ipſi voluntati, tanquam formæ illam afficientes, & perficientes in ordine ad operationem: realiter autem inſunt ipſi animæ ſubſtantiæ, à qua voluntas eſt indiſtincta realiter.

Dices primò: Character non ordinatur ad operandum, ſed dumtaxat ad perficiendam, & ſignandam animam: ergo potiùs ineſſe debet ipſi animæ ſubſtantiæ, quàm alicui facultati.

Diſtinguo antecedens: Non ordinatur per ſe, & effectivè, concedo: per aliud, & diſpoſitivè, nempe ratione gratiæ operativæ, ad quam diſponit, ſeu miniſterii, & officii, ad cujus impletionem obligat, nego.

Dices ſecundò: Subſtantia animæ eſt ſubjectum potentiæ, cui videlicet facultates animæ inexiſtunt; potentia autem non poteſt eſſe ſubjectum alterius potentiæ: atqui, ut diximus, character revocari poteſt ad ſecundam ſpeciem qualitatis, quæ eſt potentia: igitur non poteſt exiſtere in aliqua facultate, & potentia animæ.

Diſtinguo primam partem majoris: Subſtantia animæ eſt ſubjectum potentiæ naturalis, quæ ab ipſa fluit, veluti proprietas ipſi connaturalis, & ipſi realiter identificata, concedo: potentiæ, quæ ſit accidens ſupernaturaliter ab ipſa anima realiter diſtinctum, nego: Similiter diſtinguo alteram partem ejuſdem majoris: Potentia non eſt ſubjectum alterius potentiæ ſubſtantialis, & realiter ſibi identificatæ, concedo: accidentalis, & ab ea realiter diſtinctæ, nego. Et ſic diſtincta minore, neganda eſt conſequentia; alioqui ſequeretur, nullum habitum virtutis eſſe reponendum in ipſa voluntate.

Dices tertiò: Character eſt quoddam lumen ſpirituale: ſed omne lumen ſpectat ad intellectum: igitur & character. Major conſtat ex S. Dionyſio lib. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ c.2. ubi ait: *Divina beatitudo hominem adductum ad baptiſmum in ſui participationem, ſeu communicationem recipit, & admittit, ac proprii luminis, inſtar ſigni cujuſdam ipſum participem facit, intimum Deo reddens, & conſortem munerum, ac ordinis ſacri, quorum ſacra eſt teſſera ſummi Sacerdotis, datum accedenti ſignaculum, &c.* Hoc autem ſignaculum nihil eſt aliud, quàm character, quem lucem, ac lumen appellat: igitur, &c.

Diſtinguo majorem: Character eſt lumen ſpirituale, ordinatum ad propriam illuminationem habentis characterem, nego: ad illuminationem aliorum, ut nempe per characterem cognoſcant, me eſſe deputatum domeſticum, aut militem, vel miniſtrum Chriſti, concedo: tale autem lumen non debet eſſe in intellectu: ſic enim characteres, & inſignia ſervorum alios illuminant, ſeu deducunt in notitiam, quòd ſint ſervi talis, vel talis domini, nec tamen illæ ſervitutis notæ, & characteres debent eſſe in intellectu.

CONCLUSIO QUARTA.

CHaracter *ſacramentalis eſt indelebilis*, & *inamiſſibilis*. Hanc veritatem ſic probat Doctor diſt.6. q.9. n.20. ubi ait: Licèt multipliciter dicatur de indelebilitate characteris, nec ſit multùm utile recitare: breviter dico, quòd nulla forma poteſt eſſe in anima alia ab anima, quam non poſſit Deus de potentia abſoluta delere, ſicut poſterius à priori: quia in hoc nulla poteſt inveniri contradictio. Sed character, ſi ponatur, hoc modo eſt indelebilis, nec poteſt deleri hoc modo; quia nec virtute alicujus creaturæ. Patet, quia eſt forma ſupernaturalis, nec poteſt virtute divina deleri de potentia ejus ordinata, quia ordinavit nullam formam ſupernaturalem delere, niſi propter aliquod demeritum inhærens animæ: reſpectu autem characteris delendi nulla poteſt eſſe cauſa demeritoria; cùm enim imprimitur in actu peccandi mortaliter, nihil poteſt demereri ipſum tolli. Quibus Doctor apertè ſignificat, characterem ſacramentalem de via ordinaria eſſe indelebilem; quam utique veritatem apertè tradunt Concilia Florentinum, & Tridentinum, ut conſtat ex eorum decretis concluſione prima laudatis, quibus ſignificatur illum characterem indelebiliter ineſſe animæ.

Conſtat pariter ex SS. Patribus, qui appellant ſignaculum iſtud indiſſolubile, maximè ex S. Auguſt. lib. 2. contra Parmenianum c. 13. ubi ait: *Non minùs hærent ſacramenta Chriſtiana, quàm corporalis militiæ nota, quæ quondam imprimebatur carni... & ſacramentorum ſanctitas inviolabilis, & impolluta manet in bonis ad præmium, in malis ad judicium.*

Suadetur etiam ratione congrua; conveniens enim fuit, ut ille character eſſet omnino indelebilis, nec ullo peccato poſſet evacuari: enim verò ſi poteſtas Ordinis, quæ ſignificatur per characterem, poſſet deperdi per aliquod peccatum, conſequens eſſet, quod homines plerumque forent dubii, an validè ſacramenta ſuſciperent, cùm nullum habeant indicium, utrùm Sacerdotes, à quibus ſuſcipiunt ſacramenta, ſint in ſtatu gratiæ, nec ne: Quod certè vergeret in magnum fidelium detrimentum.

Dices primò: Si aliquis character eſſet indelebilis, maximè Ordinis: at ille per peccata, & nefaria ſcelera deleri poteſt: igitur, &c. Major conſtat. Minor verò probatur. Character Ordinis eſt poteſtas adminiſtrandi, & gerendi ea, quæ peculiariter ad cultum divinum, Sacramentorum adminiſtrationem, & publicum Reipublicæ Chriſtianæ regimen ſpectant: ſed illa auctoritas per peccatum ita amittitur, ut quidquid à Miniſtris nefariis geſtum eſt, tanquam irritum, & nullum ab Eccleſia reprobetur; igitur, &c. Probatur minor ex plurimis actis, & exemplis; maximè verò *Photii* Conſtantinopolitanæ Sedis Epiſcopi, *Maximi Cynici* ejuſdem urbis Antiſtitis, *Proculi* Maſſilienſis Præſulis, & *Ebbonis* Archiepiſcopi Rhemenſis, quorum ordinationes, & Eccleſiaſtica munia prorſus irrita, ac nulla declarata ſunt.

Primò quidem irritam, & nullam eſſe pravi Eccleſiæ Miniſtri auctoritatem conſtat exemplo *Photii*, cujus ordinationes, & Eccleſiaſtica munia reprobantur, & irritantur. Is enim cùm Bardæ Eunuchi artibus, à Gregorio Siracuſano Epiſcopo jam excommunicato Conſtantinopolitanus Patriarcha eſſet conſecratus, detruſo primùm in carcerem, & poſtmodum in exilium ejecto legitimo Epiſcopo Ignatio, Synodus Romana coacta eſt à Nicolao I. ſummo Pontifice, in qua contra Photium hæc ſententia lata fuit, *Sit omni Sacerdotii honore, & nomine alienus, & omni Clericatus officio exutus*. Et idem Pontifex hanc quoque ſententiam adversùs eum emiſit: *Eos verò, quos Photius Neophitus, & Conſtantinopolitanæ Sedis invaſor in quolibet Eccleſiaſtico Ordine provexit, omni Clericali officio privamus*. Alia his ſimilia habes in ejuſdem Sum. Pontif. ep.7. & epiſt.9. quæ eſt ad Michaelem Imperatorem, ubi ſcribit, quod *nihil Photius à Gregorio accepit, niſi quantum Gregorius habuit: nihil autem habuit, nihil dedit*. Idem etiam decrevit Adrianus II. ſummus Pontifex, ut legimus Act.3. Synodi 8. Oecumenicæ, in qua de ordinatis à Photio ſic habet: *Quos quidem Photius in gradu quolibet ordinaſſe putatus eſt, ab Epiſcoporum numero, & dignitate, quam uſurpativè, & fictè dedit, meritò ſequeſtramus*: cujus rei triplicem rationem ſubjungit. *Primò*, quod Photius ſit ſimilis Maximo Cynico, qui, ut mox dicemus, nullam Epiſcopalem auctoritatem habuit: *Secundò*, quod ita decre-

cretum eſt, à Nicolao ſuo Prædeceſſore. *Tertiò*, quòd ordinatus eſt ab excommunicato, *qui nihil habuit, nihil dedit, niſi fortè damnationem, quam ſequentibus propinavit.*

Unde in Concilio IV. Conſtant. Can. 4. „ hæc habentur; Amorem principatus, „ utpote quamdam malam radicem exor- „ torum in Eccleſia ſcandalorum, radici- „ tus excidentes, eum, qui temere, & „ prævaricatoriè, ac irregulariter veluti „ quidam gravis lupus, in Chriſti ovile „ inſiliit, Photium ſcilicet, qui mille tu- „ multibus, & turbationibus orbem ter- „ ræ replevit, juſto decreto damnamus, „ promulgantes nunquam fuiſſe priùs, aut „ nunc eſſe Epiſcopum; nec eos, qui in „ aliquo Sacerdotali gradu ab eo conſe- „ crati, vel promoti ſunt, manere in eo, „ ad quod provecti ſunt: inſuper & eos, „ qui ab illo conſuetas orationes ad præ- „ poſituræ promotionem ſuſceperunt, ab „ ejuſmodi patrocinio coercemus, ſed & „ Eccleſias, quas, ut putatur, tam Pho- „ tius, quàm ii, qui ab ipſo conſecrati „ ſunt, dedicaverunt, vel ſi commotas „ menſas ſtabiliant, rurſus dedicari, & in- „ thronizari, atque ſtabiliri decernimus; „ omnibus maximè, quæ in ipſo, & ab „ ipſo ad Sacerdotalis gradus acceptio- „ nem, vel damnationem acta ſunt, in „ irritum ductis. *Hæc Concilium.* Sed ſi Photius non cenſeatur Epiſcopus, quia à Gregorio excommunicato fuit ordinatus, & ſi omnia, quæ geſſit ipſe Photius, irrita ſint, quia intruſus fuerat in Sedem Conſtantinopolitanam, & poſtmodum excommunicatus, conſequens eſt, quòd character, & auctoritas Epiſcopalis in homine nefario, & excommunicato deſinat: igitur, &c.

Idem conſtat exemplo Maximi Cynici, qui cùm à nonnullis Ægypti Epiſcopis pecunia corruptis furtiva electione Epiſcopus Conſtantinopolitanus conſtitutus eſſet: ita de illo, & ejus ordinationibus pronuntiavit Concilium primum Conſtantinopolitanum Can. 6. his verbis: *De Maximo Cynico Philoſopho propter indiſciplinationis ejus doctrinam, quæ Conſtantinopoli orta eſt, ſtatutum eſt, ut neque Maximus fuiſſe, aut etiam eſſe putetur Epiſcopus, neque hi, qui ab eo ſunt ordinati, qualemcumque gradum Clericatus obtineant, omnibus ſcilicet, quæ circa eum, vel ab eo geſta ſunt, in irritum revocatis.*

Tertiò eadem veritas apparet ex *Proculo Maſſilienſi*: cùm enim in Concilio Taurinenſi, ſeu Taurinatenſi celebrato an. 397. declaratum eſſet canone primo, quòd Proculus Maſſilienſis Epiſcopus Civitatis gereret ſe tanquam Metropolitanum Eccleſiis, quæ in ſecunda Provincia Narbonenſi poſitæ videbantur: Zozimus Sum. Pontifex poſt 20. circiter annos, tale judicium Synodale irritavit, ſicut conſtat ex variis ejus epiſtolis, maximè ex 6. ad Carthaginenſem Epiſcopum, ubi Ordinationes duorum Epiſcoporum, nempe Univerſi, & Terentii à Proculo factas, irritas declarat. Et epiſt. 9. ad Epiſcopum Arelatenſem damnat Proculum, quòd talia eſſet aggreſſus. Cùm autem nec dum Proculus acquieſceret, ſcripſit epiſtol. 10. ad Maſſilienſes, in qua inter cætera ſcribit. *Cùm ipſe Proculus jam non ſit Epiſcopus, quæ Epiſcoporum ſunt, facit, & humanus largitor aliis ſe dicit poſſe præſtare, quod datum ſibi aliquando immeritò gerere non potuit, &c.* Sed ſi Epiſcopus damnatus deſinit eſſe Epiſcopus, & Sacerdotes ab eo ordinati careant ſacerdotio, conſequens eſt, quòd illius character, & auctoritas deſinat, ac ſubinde non eſt indelebilis.

Conſtat quartò, exemplo *Ebbonis* quondam Rhemenſis Archiepiſcopi, cùm an. 835. tempore Gregorii Papæ quarti, in conventu Epiſcoporum in Theodonis villa habito, Epiſcopatu ſe abdicaſſet propter nonnulla crimina, de quibus accuſabatur, maximè verò, quòd fuiſſet promotor depoſitionis Ludovici Pii Imperatoris, nihilominus autem poſt ſuam depoſitionem, regnante Lothario Ludovici filio in ſuam ſedem reſtitutus eſſet per Synodum Epiſcoporum Provincialium, & plures in ea Eccleſia Clericos ordinaſſet; ab ea demum Caroli Regis auxilio, à Galliarum Epiſcopis amotus, & depoſitus eſt, eique adhuc viventi Hincmarus fuit ſubſtitutus; cùm autem Hincmarus poſt obitum Ebbonis, quos ipſe ordinaverat Sacerdotes, & Clericos, nollet admittere, Galliarum Epiſcopi celebrarunt Concil. Sueſſonenſe an. 853. tempore Leonis Papæ, in quo damnarunt omnes ordinationes ab ipſo Ebbone poſt depoſitionem factas, & eas irritas, ac nullas declararunt, ut refert Flodoardus lib. 3. Hiſt. Rhem. c. 11. ubi fuſiùs acta hujus Concilii enarrat: igitur his omnibus conſtat quòd Epiſcopalis character, & auctoritas non ſit in-

 de-

delebilis, & inamiſſibilis; quippe cùm per crimina, aut depoſitionem Epiſcopi deſinat.

Nego conſequentiam, & ad primum exemplum dico, reverà ordinationes à Photio factas, fuiſſe validas, non tamen licitas, propterea quod contra Eccleſię Canones Photius fuiſſet ordinatus: nam ut ait Nicetas apud Baronium ad an. 838. Photius ho„ mo gloriæ appetentiſſimus, ſex diebus ex „ laico transformatus eſt in Patriarcham, „ nimirum prima die ex laico factus eſt Mo„ nachus, ſecundò efficitur Anagonoſtes, „ tertiò Subdiaconus, quartò Diaconus, „ quintò Presbyter, ſextò denique Patriar„ cha ſedem conſcendens pacem populo an„ nuntiavit nihil pace dignum cogitans. Con„ ſecratus eſt autem per Gregorium Syracu„ ſanum Epiſcopum Ignatii perduellem, ex„ communicatum, & è trono ejectum, „ uſus eſt autem comminiſtris Petro Sardo„ rum Epiſcopo, qui cognominabatur mi„ ſer, & Eulapio Apameæ Epiſcopo. At „ iſta denotant quidem illicitam fuiſſe con„ ſecrationem Epiſcopalem Photii, non verò invalidam. Unde licèt ab eo ordinati nunquam potuerint licitè exercere munia ſuſcepti ordinis, à cujus executione ſuſpenſi erant, quòd ordinem ſuſcepiſſent ab eo, qui in aliena Diœceſi, & non ſua ſine Epiſcopi illius loci aſſenſu, manus impoſitionem dederat: tamen validè fuerunt ordinati, & ordinis characterem ſuſceperunt.

Quòd autem Photii ordinatio fuerit valida, conſtat ex Epiſtola Joannis VIII. ſummi Pontificis ad Baſilium, & Alexandrum Imperatores, in qua approbat reſtitutionem ipſius Photii in Sedem Conſtantinopolitanam mortuo Ignatio: *Nos*, inquit, *ſtatutis Apoſtolicis non præjudicantes, nec Beatorum Patrum regulas reſolventes, eumdem Photium ſatisfaciendo miſericordiam coram Synodo ſecundùm conſuetudinem poſtulantem in vera dilectione Fratrem, in Pontificali officio Comminiſtrum, in paſtorali magiſterio Conſacerdotem, pro Eccleſiæ Dei pace, atque utilitate: amodò Chriſto favente recipimus, atque habemus.* Id autem fieri poſſe probat exemplis, tum Donatiſtarum, tum Bonoſianorum, quos conſtat abſque ulla reordinatione receptos fuiſſe in honoribus, & muniis.

Nec obſtat quòd à plurimis redarguatur Joannes, quòd ita facilem ſe præbuerit erga reſtitutionem Photii, qui poſtmodum Eccleſiæ Romanæ hoſtis inſenſiſſimus fuit, & auctor ſchiſmatis, ac defectionis Græcorum à Latinis; nemo enim hactenus eum culpandum cenſuit, quòd eum judicaverit recipiendum abſque reordinatione.

Idem dicendum de ordinationibus ab ipſo factis; nam Formoſus Papa ſcribens ad Stylianum Neocæſareę Euphrateſiæ Provinciæ Epiſcopum, qui ſupplicem ſe gerebat pro Photio, inter cætera ſcribit: *Cum his, qui à Photio fuerant ordinati, miſericorditer nos gerentes, decernimus, ut oblatis libellis ſe deliquiſſe fateantur, & pœnitentia veniam deprecentur, pollicentes ſe nunquam tale quid commiſſuros.* Quibus approbat eorum receptionem, cum pœnitentia quidem, ſed abſque nova ordinatione.

Idem dicendum ad exemplum de Maximo Cynico; quippe cùm Adrianus ſecundus epiſtolam ad Ignatium ſcribat, Photii ordinationem in omnibus eſſe ſimillimam ordinationi Maximi; utpote cùm utraque fuerit illicitè facta, licèt validè.

Nec obſtat, quòd uterque dicatur *non Epiſcopus*: hæc enim dicta ſunt ad communem vulgi intelligentiam, non ad doctrinæ rigorem; ſimili pene ratione, qua veri Sacerdotes non dicuntur impii, & Sacerdotii ſuis actionibus violatores, non quòd Sacerdotii dignitatem, gravitatem, auctoritatem, ſtatum, perfectionemque non aſſequantur, qui turpibus facinoribus conſcientiam ſuam maculant; ſed quòd Sacerdotii leges non ſervent: quomodo vulgò negantur eſſe conſules, qui Reipublicæ non conſulunt, medici qui aliis non medentur, Doctores qui docendis aliis nullam operam inſumunt, Reges qui Regis munia aſpernantur. Quas & ſimiles phraſes, imò & duriores ad vitiorum inſectationem dici poſſe, nemo inficiabit.

Ad exemplum *Proculi* Maſſilienſis dico, cum idcirco à Zozimo dici non Epiſcopum, non quòd reverà non habuerit characterem, & auctoritatem Epiſcopalem, ſed quòd illicitè, & contra Canones illam præfecturam Metropolitani ambiret: quòd enim reverà hic ſemper verus fuerit Epiſcopus, apertè conſtat ex S. Hieronymo ep. 4. ad Ruſticum, ubi ſcribit; *Habes iſtic ſanctum & doctiſſimum Pontificem Proculum, qui viva & præſenti voce noſtras ſchedulas ſuperet, quotidianiſque tractatibus iter tuum dirigat, &c.*

Inſuper reperitur cum S. Ambroſio ſubſcripſiſſe in Concilio Aquileienſi an. 381. Quando itaque Proculus dicitur *non eſſe Epiſcopus*, vel ordinati ab eo removentur à quocumque gradu Eccleſiaſtico, vel dicuntur carere Sacerdotio, hæc omnia intelligenda ſunt, non de privatione characteris in conferente ordines, aut ſuſcipientibus; ſed de privatione bonorum, graduum, & officiorum.

Ad quartum dico, quidquid à Synodo Sueſſionenſi inſtigante Hincmaro determinatum fuerat contra Clericos ab Ebbone ordinatos, id omne ab Apoſtolica Sede fuiſſe damnatum, & reprobatum, ſicut apparet ex epiſt.46.& 47. Nicolai Sum. Pontificis. Ex quibus conſtat, quòd cùm Hincmarus pro confirmatione hujus Concilii iterata legatione egiſſet apud Leonem IV. nihilque ab eo impetraſſet, Benedictum Leonis ſucceſſorem falſis narrationibus induxerit; Synodique confirmationem ſubreptitiè obtinuerit, ſed ſub hac forma tantùm conditionata: *ſi ita eſt*, *&c.*

Refert ibidem Nicolaus Pontifex, quòd cùm Benedictus Papa per epiſtolam ſuam voluntati Hincmari non planè ſatisfeciſſet, ille quædam eidem epiſtolæ addiderit: quædam verò pro ſuo arbitratu ab ea ſuſtulerit.

Adde, quòd idem Nicolaus ad calcem epiſt. 46. declaret quòd licèt omnia, quæ adversùs Ebbonem proponebantur, eſſent vera; nihilominus Clerici ab eo ordinati, cùm humilitatem, & obedientiam exhiberent, cum ſuis honoribus eſſent recipiendi. Quia Ebbo, qualiſcumque fuerit, nullum prorſus ipſis offendiculum intulit. Quod utique confirmat exemplo Maximi, qui licèt Neophitus, & reprehenſibiliter fuiſſet ordinatus, tamen S. Leo noluit eum ab Epiſcopali dignitate repelli. Et ex epiſt. Anaſtaſii II. qui reſcribens ad Anaſtaſium Imperatorem, ait, quòd mali bona miniſtrando, ſibi tantummodò noceant, nec Eccleſiæ ſacramenta commaculent.

Tandem ex ipſius Concilii Sueſſionenſis Actis, nec-non & ex iis, quæ poſtmodum pro eorumdem Clericorum ab Ebbone ordinatorum geſta ſunt, evidenter conſtat, ejuſmodi Clericos ſuis tantùm gradibus pulſos, & à ſuorum Ordinum miniſtratione ſuſpenſos. Conſtat, inquam, ex Concilio Sueſſionenſi, confirmat enim, quod ante ab Hincmaro factum fuerat: quid autem illud ſit, apparet ex petitione ejuſmodi Clericorum, qui ex libello ſupplici oblato ejuſmodi Concilio, inquiunt: Miſericordiam petimus nobis à veſtra paternitate impendi de adminiſtratione ordinum Eccleſiaſticorum, ad quos à Domino Ebbone quondam provecti, à veſtra autem auctoritate ſuſpenſi ſumus. „

Conſtat pariter ex geſtis pro eorum reſtitutione. Nicolaus enim Sum. Pontifex, nihil aliud Hincmaro, & aliis Galliæ Epiſcopis præcipit, niſi ut tales Clerici in ſuis gradibus reſtituantur: Unde quando in eodem Concilio dicitur, *Actione quinta decretum eſt, ut quidquid in ordinationibus Eccleſiaſticis idem Ebbo poſt ſuam damnationem egerat præter ſacrum baptiſma, habeatur vacuum, & irritum*: hoc intelligendum eſt, quantum ad honorem, & gradum, à quo ſuſpenſi cenſebantur illi Clerici ab Ebbone ordinati. Eadem ratione accipiendum eſt id, quod ſubjicitur poſt actionem ſextam, de Alduino, qui dicitur Presbyteratum accepiſſe per ſaltum à Lupo Catalaunenſi Epiſcopo, quia antea Diaconatum ab Ebbone acceperat: mens enim Concilii non eſt quòd Alduinus ille non fuerit revera Diaconus, ſed quòd recipiendo characterem Diaconatus, non potuit accipere gradum, & honorem illius ordinis; unde cum illo agitur eodem modo quantum ad executionem miniſterii, ac ſi reverà per ſaltum fuiſſet promotus.

Urgebis: Ipſimet ſummi Pontifices aliquando improbarunt ordinationes à ſuis prædeceſſoribus factas, & ab eis ordinatos iterum ordinandos eſſe cenſuerunt: igitur non exiſtimabant Sacramentum Ordinis imprimere characterem indelebilem. Probatur antecedens. *Primò* quidem exemplo Stephani IV. ſummi Pontificis, qui an.769 convocato Romæ Concilio ex ſelectiſſimis Galliæ, Germaniæ, & Italiæ Epiſcopis irritas declaravit omnes ordinationes factas à ſuo prædeceſſore *Conſtantino*. Quam utique irritationem ratam habuit Concilium, ut legitur in ejus Actis, quod etiam refert Anaſtaſius Bibliothecarius, qui loquens de iſto Concilio Romano: *In eodem*, inquit, *Concilio promulgatum eſt, ut qui Epiſcopi ex Presbyteris, ſive Diaconis ab eo ordinati fuerant, in primum honoris ſui gradum reverterentur, etſi placabile fuiſſet omni populo civitatis ſuæ, denuò decreto facto electionis, more ſolito cum Clero, & plebe ad Apoſto-*

licam veniſſent Sedem, ut ab eodem S. Stephano Papa benedictionis ſuſciperent conſecrationem. Addit, idem ſtatutum fuiſſe de Presbyteris, & Diaconis, & ſtatim ſubjungit. *Illico Epiſcopi illi revertentes in primo honoris gradu, electi denuo à Clero, & plebe, cum ſolito decreto ad Sedem Apoſtolicam properantes, ab eodem ſanctiſſimo Papa conſecrati ſunt.* Et tandem concludit: *Ita enim in eodem Concilio ſtatutum eſt, ut omnia quæ idem Conſtantinus in Eccleſiaſticis ſacramentis, ac divino cultu egit, iterari debuiſſent præter S. Baptiſma, ac S. Chriſma.*

Conſtat ſecundò exemplo Stephani VI. cùm enim *Formoſus* ejus Prædeceſſor plures ordinaſſet ſive Epiſcopos, ſive Presbyteros, Stephanus, congregato Romæ Concilio, non modò eos omnes depoſuit, ſed etiam iterum ordinavit, ut refert Luithprandus lib. 1. c. 8. ubi ſcribit. *Cunctos*, inquit, *quos ipſe ordinaverat, gradu proprio depoſitos iterum ordinavit.* Tum, quod Formoſus antea fuerat excommunicatus à Joanne VIII. Tum, quòd contra Canones relicta propria uxore, id eſt, Epiſcopatu, ex Portuenſi Epiſcopo Romanus Pontifex creatus eſſet, quod utique decretum non ſolùm Concilium iſtud approbavit, ſed etiam Serg. III. de eo namque idem Luithprandus ſcribit. *Sergius latenter Romam ingreſſus Papatum invaſit, & Romanos minis, & terroribus depulit, ut omnes ordinationes Formoſi irritas haberent.*

Tertiò tandem, idipſum conſtat exemplo Joannis duodecimi, qui congregato pariter Romæ Concilio anno 904. *Leonis* vulgò dicti *octavi* ſummi Pontificis electionem anathematizavit, de ordinatis autem ab eo ita decretum eſt *Act.* 3. ejus Concilii: Eos verò,
„ quos ipſe Leo Neophitus, & invaſor S.
„ Catholicæ, & Romanæ Eccleſiæ, in quolibet Eccleſiaſtico Ordine provexit, A-
„ poſtolica, atque Canonica auctoritate,
„ & Synodali decreto in primum revoca-
„ mus gradum, quia qui ordinator eorum
„ nihil ſibi habuit, nihil illis dedit: Sicu-
„ ti olim noſter prædeceſſor piæ memoriæ
„ Papa Stephanus ſententiam tulit de iis,
„ qui ordinati fuerant à Conſtantino quo-
„ dam Neophito, & invaſore Sedis Apo-
„ ſtolicæ, & poſtmodùm quodam eorum
„ ſibi placabiles Presbyteros, aut Diaco-
„ nos conſecravit: Igitur ex iis omnibus conſtat ſummos Pontifices exiſtimaſſe Pontificiam, & Epiſcopalem auctoritatem poſſe deperdi, & conſequenter characterem illius non eſſe indelebilem.

Nego antecedens, & ad primam illius probationem reſpondeo cum Baronio ad an. 769. n. 6. quod Epiſcopi, qui dicuntur à Steph. IV. conſecrati, non debeant cenſeri denuò ordines ſuſcepiſſe, ſed dicuntur conſecrati; quia acceperunt more majorum benedictionem pontificiam, & ritus omnes ſervari ſolitos in reconciliandis ſchiſmaticis, vel hæreticis; quæ utique reconciliatio neceſſaria fuit eis, qui ab ipſo Conſtantino fuerant ordinati: quoniam ille erat Pſeudo-Pontifex, qui Turtoniæ Ducis Netinæ civitatis frater, & illius fratris potentia fretus, ſedem Apoſtolicam invadens, uno ferè momento, & nullis ſervatis interſtitiis, tanquam ex ſcena prodiit Romanus Pontifex, ac per annum ſedens, plures ordinavit Diaconos, Presbyteros, & Epiſcopos; qui cùm illius partes tuerentur, à Concilio, & Stephano legitimo ſummo Pontifice meritò à ſuis officiis, & miniſteriis ſuſpenſi ſunt, donec nova populi, & Cleri eorum electione, ſeu potius approbatione interveniente, benedictionem Apoſtolicam acciperent, & ſuis gradibus, honoribus, ac miniſteriis redderentur.

Nec obſtat, quòd Auxilius, lib. 2. c. 4. affirmans Stephanum IV. iterùm ordinaſſe ordinatos à Conſtantino factum illud non aliter excuſat, niſi quòd exemplum non ſit ſumendum à malis, uterque autem Sum. Pontifex, tum Conſtantinus, tum Stephanus, quintus eſſent homines pravi: Conſtantinus quidem, utpote cùm Romanæ S. eſſet invaſor, Stephanus verò, quia ejus juſſu, & approbatione illius ſequaces deprehenſum fugientem Conſtantinum multis affectum plagis, ac ſemivivum relictum oculis privaverunt: Quod utique factum, inquit Auxilius, non Apoſtolicum, ſed Apoſtaticum eſt. Hoc, inquam, non obſtat; quia falſum eſt, quòd illa cruenta in Conſtantinum ſævities, imperante Stephano facta ſit; nam Anaſtaſius Bibliothecarius, qui eodem ſæculo floruit, quo Auxilius, adſcribit illam oculorum ſuffoſſionem Conſtantini, non ipſi Stephano, ſed cuidam nomine Gratioſo qui inſcio Stephano militum caterva ſtipatus, hanc ſævitiem in Conſtantinum exercuit; unde idem Anaſtaſius Stephanum nullius criminis accuſat, imò pluribus laudibus eum celebrat, nec-non, & Epiſcopos; qui cum ipſo in Concilio Romano convenerant.

Si

Si tamen malis ſtare ſententiæ Auxilii, & exiſtimare cum eo conſecrationem á Stephano factam, veram fuiſſe reordinationem: Reſpondebo exinde non ſequi, quòd Stephanus cenſuerit, vel per ſacramentum Ordinis characterem non imprimi, vel illum eſſe amiſſibilem; ſed tantùm quòd erraverit in facto, exiſtimando nempe Conſtantinum non fuiſſe validum Epiſcopum, ſicut illegitimus erat Pontifex: & ſic exiſtimare potuit omnia ipſius Pontificia munia prorſus irrita fuiſſe. Imò nequidem omnia irrita cenſuit; nam ut refert idem Anaſtaſius, non ſolùm approbavit Baptiſmum á Conſtantino collatum, ſed etiam chriſmationem, nempe Confirmationem, quæ non niſi per verum Epiſcopum conferri ſolet.

Ad ſecundùm reſpondeo item cum Baronio ad an. 817. primò *Stephanum* illum poſſe meritò reprobari è numero Pontificum Romanorum, ſicut, & *Sergium*; quippe cùm in periculoſiſſimis illis Eccleſiæ temporibus factione Marchionum Tuſculanorum in Romanam ſedem intruſi pellebantur ab intruſis: Non auderem, inquit Baronius, *n.6.* Stephanum inter Romanos Pontifices annumerare, niſi id à Majoribus factum accepiſſem. Et meritò quidem; ille enim Stephanus tot, ac tantis criminibus infamis fuit, ut Romani Pontificis nomine, & appellatione omnino indignus ſit: nam inter varia ipſius horrenda facinora, Formoſum prædeceſſorem præcepit è ſepulchro extrahi, atque in Sedem Romani Pontificatus Sacerdotalibus veſtimentis indutum collocari; demum, & iiſdem exutus, digitiſque tribus abſciſſis, quibus, populo benedicere ſolebat, in Tyberim ejus ſic mutilatum corpus projici; ut narrat Luithprandus lib. I. c. 8. his verbis: „ Formoſo defuncto, atque Arnulpho in „ propria reverſo, is, qui poſt mortem „ Formoſi conſtitutus eſt (*Bonifacius nimirum*) expellitur, Sergiuſque Papa (*ſcribere debuit, Stephanus*) per Adelbertum „ conſtituitur, quo conſtituto, ut impius, „ doctrinarumque ſanctarum inſcius, Formoſum è ſepulchro extrahi, atque in Sede Pontificatus Sacerdotalibus veſtimentis indutum collocari præcepit, cui, & „ ait: Cùm Portuenſis eſſes Epiſcopus, „ cur ambitionis ſpiritu Romanam univerſalem Sedem uſurpaſti? His expletis, „ ſacratis exutum veſtimentis, digitiſque „ tribus abſciſſis in Tyberim jactari præcepit, cunctoſque quos ipſe ordinaverat, gradu proprio depoſitos, iterum ordinavit. Quod quàm malè egerit, Pater ſanctiſſime, animadvertere poteris: quoniam; & hi, qui à Juda Dom. N. Jeſu Chriſti proditore, ante probationem ſalutem, ſeu benedictionem Apoſtolicam perceperunt, ea poſt proditionem, propriiq; corporis ſuſpenſionem non ſunt privati; niſi quos improba fortè defœdarant flagitia. Benedictio ſiquidem, quæ Miniſtris Chriſti impenditur, non per eum, qui videtur, ſacerdotem infunditur. Neque enim qui rigat eſt aliquid, neque qui plantat, ſed qui incrementum dat Deus. Quantæ autem auctoritatis, quantæque religionis papa Formoſus fuerit, hinc colligere poſſumus, quoniam dum à piſcatoribus poſtmodum eſſet inventus, atque ad B. Petri Apoſtolorum Principis Eccleſiam deportatus, Sanctorum quædam imagines hunc in loculo poſitum venerabiliter ſalutarunt. Hoc namque à religioſiſſimis Romanæ urbis viris perſæpè audivi. „

Addo tamen, quòd factum illud Stephani reordinantis à Formoſo jam ordinatos, tyranicum fuerit in facto, non verò error in fide: quidquid enim à Stephano ſeptimo, & Sergio tertio geſtum, nonniſi minis, & terroribus fuit peractum bonis reclamantibus, malis autem ſuo facto perterritis. Unde etiam poſtquam infelici exitu ex hac vita ſublatus eſt Stephanus; nam anno 900. detruſus fuit in carcerem, ibidemque laqueo ſuffocatus, tres ſuccedentes ſummi Pontifices nempe Romanus, Theodorus, & Joannes nonus, Acta ejus omnino reſciderunt, ut narrant Luithprandus de Romano, & Auxilius de Teodoro; Joannes autem nonus duobus celebratis Conciliis, primo quidem anno 904. Pſeudo-Synodum à Stephano congregatam damnavit, his verbis. *Epiſcopi, ſeu Presbyteri atque Diaconi, nec-non, & Subdiaconi, cæterique alterius ordinis ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, qui ab eodem venerando Papa Formoſo canonicè conſecrati, & pro quorumdam libitu temerè dejecti ſunt in proprios ordines, & gradus, communi S. ſynodi conſultu reducimus, perpetuoque robore, ac canonica cenſura ſtabilitos, Deo authore decernimus; &c.*

Eodem ſimiliter anno ab eodem Joanne celebrata eſt alia Synodus Ravennæ, cujus meminit Sigebertus, his verbis: *Hic etiam ad confirmandum Formoſi Ordinem, quem*

Stephanus Papa depoſuerat, Synodum 74. *Epiſcoporum præſentibus Francorum Archiepiſcopis, & Rege, apud Ravennam ſtatuit, & coram eis combuſta eſt Synodus, quam Stephanus in damnationem Formoſi fecerat.* Concludendum eſt ergo cum *Bellarm.* lib. 4. de Sum. Pontifice c.12. Stephanum, & Sergium non edidiſſe aliquod decretum, quo decernerent ordinatos ab Epiſcopo degradato, vel nominatim à Formoſo, tanquam degradato eſſe iterum ordinandos, ſed ſolùm de facto juſſiſſe iterum eos ordinari; quæ juſſio non ex ignorantia, aut hæreſi, ſed ex odio in Formoſum procedebat, & nonniſi per vim, & tyrannidem executioni demandaretur.

Nec obſtat, quòd decretum Stephani probatum fuerit à Romano Concilio ab eo celebrato anno Dom.897. nam id totum per tyrannidem, & metu incuſſo à probis qui aderant, Epiſcopis factum eſt: unde quotquot illi Pſeudo-Synodo interfuerunt, veniam admiſſi reatus exorarunt in Concilio Romano, ſub Joanne IX. ſic enim in eo legimus: *Epiſcopi & Presbyteri, & reliquus Clerus, qui eidem Synodo interfuerunt; quia ipſi veniam petentes coactos ſe terroris metu, ac formidine interfuiſſe confeſſi ſunt, prece ſanctæ Synodi eis indulſimus.*

Ad tertium denique *reſpondeo*, nihil aliud in illo Concilio Romano geſtum fuiſſe adversùs ordinatos à Leone, niſi quòd fuerint gradu illo pulſi, ad quem evecti fuerant à Leone, & ad priſtinum gradum revocati: nam Sigebertus, qui acta Synodalia hujus Concilii legiſſe viſus eſt, ſic ea ſummatim refert in chronico: *Joannes Synodo collecta Leonem depoſuit, & ejus geſta caſſavit: Statutum quoque eſt publico omnium judicio Synodum à Leone habitam, nec nominandam Synodum, ſed Proſtibulum favens adulteris* (ita Leonem nominabat, quòd is Romanam Eccleſiam alteri deſponſatam invaſiſſet) *quicumque coordinante erant damnati, juſſi ſunt ſuam ipſorum proſcriptionem præſentare in charta, hæc continente verba: Pater meus nihil ſibi habuit, nihil mihi dedit: & ſic depoſiti remanſerunt in illis gradibus, quos habuerant, non à Leone ordinati. Si qui autem digni judicantur, ut non accepta priùs conſecratione ordinentur, indicto illis eodem decreto, quod & damnato à Conſtantino Neophyto.* Hæc Sigebertus.

Nec movere debent illa verba: *Pater meus nihil ſibi habuit, nihil mihi dedit, &c.* Intelligenda ſunt enim, quantum ad honorem, gradum, & miniſterium; quemadmodum dictum eſt de ordinatis à Conſtantino Neophyto; quandoquidem Sigebertus aſſerit decretum illius Conſtantini illis fuiſſe intimatum.

Objicies tertiò varios Canones Conciliorum, quibus irritæ declarantur ordinationes factæ vel ab iis, qui non ordinant ſubditos, vel ab iis, qui ſunt excommunicati, aut ſuſpenſi, aut degradati: *Primò* quidem, Can.16. Concilii Nicæni: *Si quis ad alium pertinentem audacter invadere, & in ſua Eccleſia ordinare tentaverit, non conſentiente Epiſcopo, à quo diſceſſit is, qui regulæ mancipatur; ordinatio hujuſmodi irrita comprobetur.* De ordinationibus autem excommunicatorum ſic habet Concilium *Quintilineburgenſe* celebratum anno 1085. tempore Gregorii Papæ ſeptimi, ubi legimus: *In eadem Synodo ordinatio Vvenilionis Maguntii invaſoris, & Sigefridi Auguſtenſis, & Norberti Curienſis: imò omnes Ordinationes, & Conſecrationes excommunicatorum penitùs irritæ judicatæ ſunt, juxta Decreta SS. Patrum Innocentii, Leonis primi, Pelagii, atque ejus ſucceſſoris Gregorii primi.* Idem decernitur de Ordinationibus Simoniacorum in Concilio Placentino ſub Urbano II. ubi ſtatuitur, *Ut ſi quid in ſacris Ordinibus, & Eccleſiaſticis rebus data, & promiſſa pecunia acquiſitum ſimoniacè videtur, pro irrito haberetur*: Ergo ſemel acquiſita auctoritas conferendi ſacros Ordines deperdi poteſt; ac proinde character non eſt inamiſſibilis.

Nego conſequentiam, & ad præfatos Canones reſpondeo ejuſmodi ordinationes dici irritas, non quantum ad characteris impreſſionem, ſed quantum ad miniſterii, & ſuſcepti Ordinis ſuſpenſionem; quemadmodum definitur in Concilio Tridentino, ſeſſione 6. cap. 5. de Reformatione, ubi ſtatuitur. *Nulli Epiſcopo liceat, cujuſvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de Ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſona eidem Ordinario ſubjectas tantùm: ſi ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic Ordinati ab executione Ordinum ſint ipſo jure ſuſpenſi.* Quòd autem nihil aliud prætendatur in præfatis Canonibus, maximè Quintilineburgenſi, evidens eſt, quippe cùm proferat auctoritatem Innocentii, Leonis primi, Pelagii, & Gregorii Magni, quos certum eſt approbaſſe Ordinationes factas à Neophytis, hæreticis, & excommunicatis, ut

videbimus agendo de Miniſtro Sacramentorum.

Quæres, *Utrùm character ille etiam poſt mortem ſubſiſtat, tam in Beatis, quàm in Damnatis*.

R*Eſpondeo*, id videri certum; quippe cùm Concilia, & SS. Patres abſolutè pronuntient hunc characterem eſſe indelebilem; quamquam enim non fuerit eorum mens determinare utrùm ſubſiſteret etiam poſt mortem, quia de hoc dubio non movebatur controverſia cum hæreticis; attamen iſtud conſtans apparet ex praxi Eccleſiæ; quæ reſuſcitatum à mortuis non ſolet denuo baptizare, confirmare, & ordinare, tamen permittit eum ſacramenta ſuſcipere, ac miniſtrare, ut faciebat dum erat in vivis, & ante mortem: Aſſerere autem, quòd Deus de novo reproducat in eo characterem, quemadmodum reproducit vitam, eſt admittere miraculum ſine ulla neceſſitate, & ratione ſufficienti: inferendum eſt ergo mentem Eccleſiæ eſſe, quòd character in eo ſubſiſtat.

Suadetur inſuper hac ratione communi. Si character periret cum vita, maximè vel propter corruptionem ſubjecti, vel propter oppoſitionem contrarii, vel propter defectum conſervationis: at nullo ex his tribus modis deleri poteſt. Non ex corruptione ſubjecti; nam anima, quæ eſt ſubjectum ejus, corrumpi non poteſt: non ex oppoſitione contrarii, quia nihil ei contrarium eſt: nec ex defectu conſervationis, quia Deus eum conſervat in Beatis ad ornatum, in damnatis ad ſupplicium, & ignominiam. Cùm enim aliquid à Deo conſervatur, Deus non intercipit influxum conſervativum, niſi ratio quædam urgens, & efficax id ſuadeat: ſed character perſeverat uſque ad mortem, nec apparet ulla ratio, cur in morte pereat, aut cur Deus ipſi concurſum conſervativum deneget: quippe cùm ſpiritualis ſit, & à corpore independens.

Dices: Ceſſante fine, ceſſant ea, quæ ordinantur ad finem, aliàs enim fruſtrà maneret; unde poſt generationem non ſubſiſtet matrimonium: quia ceſſabit generatio, ad quam illud ordinatur; ſed ceſſabit etiam in morte finis characteris, nempe Dei cultus exterior; quippe nullus erit in inferno, nec etiam aliquis erit in patria; in ea ſiquidem nihil fiet in figura, nec in operta, ſed in aperta, ac nuda veritate.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Si finis omnino ceſſet, concedo: ſi ceſſet tantùm quoad aliquid, nego. Minorem ſimiliter diſtinguo: Ceſſabit cultus exterior in patria, quantum ad materiam exteriorem, concedo: quantum ad finem, nego. Et ſimiliter, nego conſequentiam: nam in cultu divino duo poſſunt conſiderari, nempe materia cultus, ſcilicet opera quædam externa; & finis cultus, videlicet honor, & gloria Dei, quæ per hæc opera externa ipſi exhibentur. Ceſſabunt quidem in patria externa illa opera, ſed remanebit finis, nempe honor, & gloria Dei; ac conſequenter ipſe etiam character perſeverabit, in bonis quidem ad gloriam, in malis autem ad ignominiam: quemadmodum militaris character perſeverat in militibus poſt adeptam victoriam, in his quidem qui vicerunt ad gloriam, in his autem, qui victi ſunt, ad pœnam.

Inſtabis: Damnati indigni ſunt omni dono ſupernaturali, ut teſtatur S. Dionyſius lib. de Divinis nominibus c. 4. ubi dicit dœmones carere omnibus divinis donis, tam ſecundùm habitum, quàm ſecundùm operationem: ſed character eſt aliquod donum ſupernaturale: igitur non remanet in damnatis.

Reſpondeo, quòd etſi damnati indigni ſint omni dono ſupernaturali, quod conducere poſſet ad eorum ſolatium; tamen non ſunt indigni, imò ſummè digni eo omni, quod conferre poteſt ad illorum pœnam, & ſupplicium, qualiter haud dubiè conferent illi characteres, quibus divinitùs ſunt inſigniti. Sicut enim ſummum dedecus, ac opprobrium eſt in Repub. civili militem fieri proditorem, aut deſertorem: œconomum commiſſi ſibi boni fieri diſſipatorem, ac fraudatorem, & filium, aut ſervum fieri degenerem, & in patrem, aut dominum perduellem: ita in Repub. Eccleſiaſtica ſummè dedecorum eſt Chriſti fidelem, militem, ac diſpenſatorem, tanquam perduellem, proditorem, ac diſſipatorem damnari: quocirca tres illi characteres filiationis adeptæ per Baptiſmum, militiæ comparatæ per Confirmationem, & diſpenſationis bonorum Chriſti commiſſæ per Ordines, remanebunt in damnatis, in pœnam ſuæ perduellionis, & defectionis.

A R-

ARTICULUS TERTIUS.

De legitimo Sacramentorum Miniſtro.

Certum eſt Sacramenta novæ legis tribus perfici, nempe rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & perſona Miniſtri conferentis Sacramentorum, uti jam pluries dictum eſt: nec abs re quidem: cùm enim Sacramenta conficiantur ex rebus ſenſibilibus inanimatis, quæ non poſſunt per ſeipſas invicem conjungi, neceſſum eſt, quòd ad earum unionem, & applicationem interveniat alicujus miniſterium, qui utrumque præſtet. Verùm diſceptatur, quis ſit ille Sacramentorum idoneus Miniſter, an ſoli Fideles, & Juſti; an verò etiam ad id conferre poſſint quicumque infideles, & peccatores: Circa quam controverſiam, variè erratum eſt, non ſolùm ab hæreticis, ſed etiam à viris aliunde Catholicis, antequam quid ex fide ſentiendum eſſet, Eccleſia ſtatuiſſet.

Primò namque Tertullianus nondum hæreticus circa finem ſecundi ſæculi cenſuit nullum eſſe Baptiſmum ab hæreticis collatum; nam lib. de Baptiſmo, c. 17. ait: *Hæretici nullum habent conſortium noſtræ diſciplinæ, quos extraneos utique teſtatur ipſa ademptio communicationis: non debeo in illis agnoſcere quod mihi eſt præceptum; quia non idem Deus & nobis, & illis, nec unus Chriſtus, ideoque nec Baptiſmus unus, quia non idem, quem cùm ritè non habeant, ſine dubio non habent, &c.*

Hunc autem fortè à Tertulliano Gentili ſuo errorem accepit Agrippinus Carthaginenſis Epiſcopus, qui prætextu pietatis ſtatuit, hæreticorum Baptiſma irritum eſſe, quaſi quæcumque eorum eſſent, Eccleſia reſpuere deberet, & abominari. Unde circa an. 517. coacto in Africa Concilio ex omnibus Numidiæ, atque Africæ Epiſcopis, illud idem confirmavit, ut teſtatur S. Cyprianus Ep. ad Jubajanum, ubi ait: *Non nova apud nos, aut repentina res eſt, ut baptizandos cenſeamus eos, qui ab hæreticis ad Eccleſiam veniunt, quando multi jam anni ſunt, & longa ætas, ex quo ſub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Epiſcopi plurimi hoc ſtatuerunt: Atque exinde in hodiernum tot millia hæreticorum in Provinciis noſtris ad Eccleſiam converſi, non aſpernati ſunt, neque cunctati; imò & rationabiliter, & libenter amplexi ſunt, ut lavacri vitalis, & ſalutaris baptiſmi gratiam conſequerentur.* Idipſum teſtatur Vincentius Lirinenſis in commonitorio num. 46. ubi ſcribit: *Agrippinus Carthaginenſis Epiſcopus, contra divinum Canonem, contra univerſalis Eccleſiæ regulam, contra ſenſum omnium Conſacerdotum, contra morem, atque inſtitutionem Majorum rebaptizandum eſſe cenſuit.* Attamen non in omnibus provinciis Africæ hæc conſuetudo inoleverat ab Agrippino ad S. Cypriani tempora, ut præclarè demonſtrat ſanctus Auguſtinus lib. 3. de Baptiſmo cap. 12. *Cæterum*, inquit, *ſi permanebat ab Agrippino ad Cyprianum conſuetudo baptizandi ab hæreticis venientes, ut quid facta ſunt à Cypriano de hac re concilia? ut quid Jubajano dicit non ſe rem novam facere, aut repentinam, ſed ab Agrippino inſtitutam? Cur enim Jubajanus de novitate turbaretur, ut eum per auctoritatem Agrippini ſanari oporteret, ſi ab Agrippino ad Cyprianum hoc tenebat Eccleſia? Cur denique tot ejus collegæ in Concilio dixerunt rationem, & veritatem conſuetudini eſſe præponendam: ac non potius dixerunt eos, quod aliud facere vellent, & contra veritatem, & contra conſuetudinem facere?*

Idem poſtmodum dogma circa annum 254. inſtauravit Novatus Epiſcopus, qui ex Africa Romam veniens, adverſus Cornelium ſummum Pontificem inſurgens, ſuis fraudibus egit, ut Novatianus ex Presbytero crearetur Romanus Pſeudo-Pontifex, à quo originem, & appellationem duxerunt.

Novatiani, ſeu Novatianenſes, quorum inter varios errores hic unus erat, quòd accedentes ad ſe Catholicos rebaptizarent, ut conſtat ex Epiſtola ſancti Cypriani ad Jubajanum: *Nec nos*, inquit, *movet, frater chariſſime, quod in litteris tuis complexus es, Novatianenſes rebaptizare eos, quos à nobis ſollicitant.* Unde Dionyſius Alexandrinus apud Euſebium lib. 11. Hiſt. cap. 11. dicit, quòd Novatus, ſeu Novatianus *ſanctum Baptiſmatis lavacrum abrogaverit*, improbato ſcilicet Baptiſmo Eccleſiæ Catholicæ, volebat denuò eos baptizari, qui ex Catholicis ad ſuam ſectam deficiebant.

Ariani quidam eumdem errorem ſectati ſunt, ut conſtat ex S. Ambroſio ſermone de Baſilicis non tradendis hæreticis, ubi ait: *Baptiſmum Joannis non ſolverunt Judæi: Auxentius ſolvit Baptiſmum Chriſti. Cur igitur*

tur rebaptizandos Auxentius fideles populos putat baptizator in nomine Trinitatis, cùm Apoſtolus dicat: una fides, unum Baptiſma? Idem docet S. Auguſtinus lib. de Hæreſibus, Hæreſi 49. ubi de Arianis ait: *Rebaptizari quoque ab his Catholicos novimus, utrum & non Catholicos non novimus.*

Ætiani ab Ætio Diacono poſtmodum Epiſcopo, qui etiam dicti ſunt Anomæi, quia Filium Dei non ſolùm Patri conſubſtantialem, ſed etiam ſimilem negabant; rebaptizare etiam auſi ſunt, ut refert S. Epiphanius hœreſi 76. *Ætii*, inquit, *diſcipuli cùm horum ſucceſſore, qui Eunomius falsò nominatur ad hæc tempora ſuperſunt, aliud quiddam ſceleratum, ac nefarium commitunt; ſi quidem eos, qui baptizati jam fuerunt, iterum baptizat Eunomius: non modo, qui à Catholicis, aut aliis ſectis, ſed etiam qui ab ipſis Arianis deficiunt.*

Eos ſecutus eſt *Hilarius* quidam Diaconus, ſecta Luciferianus, qui editis libellis propugnabat rebaptizandos eſſe, qui ab hæreticis baptiſma ſuſceperant, ei tamen cæteri Luciferiani non adhæſerunt: quippe cùm S. Auguſtinus lib. de agone Chriſtiano, c. 20. aſſeret Luciferianos potius ſchiſma, quàm hæreſim feciſſe.

Idem peſtilens dogma inter alios errores inſtauravit Baſilius quidam profeſſione Medicus, qui *Bogomilus* appellari voluit, à voce *Bog*, quæ Bulgarorum lingua Deum ſignificat, & *milus*, quæ ſignificat miſereri, itaut Bogomilus idem ſit apud eos, quod qui miſericordiam Dei implorat: hic autem, ut refert Euthymius in Panopl. p. 2. accedentes ad ſe rebaptizabat, quòd nullum eorum Baptiſma exiſtimaret.

Idem docuit *Petrus de Bruis*, cujus varios errores refert, & impugnat Petrus Cluniacenſis in duabus epiſtolis contra *Petro-Bruſianos* editis, in quarum pleniori non longè ab initio ſcribit: Novo, & apud Chriſti-colas inaudito ſcelere, in partibus noſtris populi rebaptiza, Eccleſiæ profanatæ &c.

Tempore S. Bernardi, hæretici quidam, *Henriciani*, qui ſe *Apoſtolicos* appellari volebant, quaſi eſſent ſucceſſores, & imitatores Apoſtolorum, etſi nullum Apoſtolatus ſui ſignum oſtenderent, ajebant peccatores idoneos non eſſe Sacramentis dandis ſuſcipiendis ut refert S. Bernardus ſerm. 66. in Cantica, c. 11. *Jam verò*, inquit, *qui Eccleſiam non agnoſcunt, non eſt mirum ſi ordinibus Eccleſiæ detrahunt, ſi inſtituta non recipiunt, ſi Sacramenta contemnunt, ſi mandatis non obediunt. Peccatores, inquiunt, ſunt Apoſtoli, Archiepiſcopi, Præsbyteri, ac per hoc nec dandis, nec accipiendis idonei Sacramentis.* Quem utique errorem ſic S. Bernardus perſtringit: *Epiſcopus erat Caiphas, & tamen quantus peccator, qui in Dominum mortis dictabat ſententiam? Si negas Epiſcopum, arguet te teſtimonium Joannis, qui eum in teſtimonium ſui Pontificatus etiam prophetaſſe refert, Apoſtolus erat Judas, & licet avarus, & ſceleratus, electus à Domino. An tu de illius Apoſtolatu dubitas, quem Dominus elegit?* Nonne ego, *inquit*, vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabulus eſt? *Audis eumdem electum Apoſtolum, & extitiſſe diabolum, & negas poſſe eſſe Epiſcopum; qui peccator eſt? Super Cathedram Moyſis ſederunt Scribæ, & Phariſæi, & qui non obedierunt eis tanquam Epiſcopis, inobedientiæ rei fuerunt, etiam in ipſum Dominum præcipientem, & dicentem;* Quæ dicunt facite &c.

Plures ſunt alii recentiores hæretici, qui circa idoneum ſacramenti miniſtrum erraverunt; ut referemus ſeq. q. 2. num. 3. cùm autem præ cæteris exorbitaverint Donatiſtæ, idcircò placet hic ſub diſtinctis titulis paucis expendere, ac referre, quis fuerit eorum hæreſis, ac ſchiſmatis ortus, & progreſſus?

Quæ fuerit origo Donatiſtarum?

CUm Menſurius Epiſcopus Carthaginenſis, ſæviente in Chriſtianos perſecutione, à tyranno Maxentio Romam evocatus ſibi concreditis Eccleſiæ bonis conſulere voluiſſet, cuncta vaſa aurea, & argentea ſenioribus Sacerdotibus conſignavit, dato illorum indice ſeniori cuidam fideli aniculæ, quem ſubinde poſt illius obitum in manus ſui ſucceſſoris traderet. Mortuò igitur in itinere Menſurio, & conceſſa Eccleſiis ubique pace, convenerunt Epiſcopi Carthagini, ut in ejus locum aliquem eligerent, ac ſufficerent. Electus eſt autem Cæcilianus totius populi votis. Et electionem ægrè tulit Lucilla fœmina Hiſpana præpotens, & ambitioſa, quæ Carthagine verſans reprehenſa fuerat à Cæciliano tunc Eccleſiæ Carthaginenſis diacono, quòd ante Euchariſtiæ ſumptionem ſolita eſſet exoſculari reliquias cujuſdam, quem Eccleſia nondum in ſeriem Sanctorum retulerat. Illa autem correctionis

ctionis impatiens captabat occaſionem ulciſcendi ſe de Cœciliano, ſicut & Botrus, & Cœleſius, qui Carthaginenſem ſedem ambiebant.

Creato igitur Cæciliano Epiſcopo, ſcriptum illud, quod *Commemoratorium* vocat Optatus, ut Menſurius juſſerat, ei datur: quo accepto Cæcilianus ex officio repetit à ſenioribus vaſa aurea, & argentea, quæ à Menſurio acceperant; hi autem ne ipſa reſtituere cogerentur, inſtigante Lucilla, & conſpirantibus Botro, ac Cœleſtio, non ſolùm ſe ſe, ſed etiam ſibi commiſſam plebem à Cœciliani communione ſubduxerunt: *Sic tribus convenientibus cauſis, & perſonis*, inquit Optatus, *factum eſt, ut malignitas haberet effectum, ſchiſma igitur illo tempore confuſæ mulieris iracundia peperit, ambitus nutrivit, avaritia roboravit.*

Inſuper ab his tribus perſonis contra Cœcilianum cauſæ confictæ ſunt, ut vitioſa ejus ordinatio diceretur. Mittunt itaque ad Secundum Tigiſitanum Numidiæ Primatem, qui unà cum plurimis Epiſcopis traditoribus convenientes, qui paulò antè in Concilio Numidię confeſſi fuerant ſuum crimen, nempe quòd tradidiſſent ſacros libros infidelibus, ut mortem effugerent, & indulgentiam, & abſolutionem ſibi invicem tribuerant. Hi in Urbem Carthaginem allecti ſe à Cœciliani communione ſeparantes creaverunt Pſeudo-Epiſcopum Carthaginenſem Majorinum Lectorem Lucillæ domeſticum, ipſa ſuffragante, & ad id ſummam pecuniam largiente; quæ omnia narrat S. Auguſtinus lib. I. contra Parmenianum, cap. 3. Legant „ qui volunt, *inquit*, quæ narret, & qui„ bus documentis quàm multa perſuadeat „ venerabilis memoriæ Milevitanus Epiſco„ pus Catholicæ communionis Optatus, „ ſive de Lucilla pecunioſiſſima tunc, & „ factioſiſſima fœmina, quam pro Eccleſiæ „ diſciplina S. Cœcilianus adhuc Diaconus „ læſerat: vel de cæteris factioſis ejus con„ ſortibus, ſive furibus Eccleſiaſtici argenti, „ ſive ad Epiſcopatum ſe non perveniſſe do„ lentibus, & ſibi prælatum Cœcilianum, „ inſidiis, quibus poterant, inſectantibus: „ ſive de Numidis Epiſcopis, quos iſta fa„ ctio conſecraverat ad perniciem Cœcilia„ ni, ut illo depoſito, alter ex eis ordinare„ tur: qui venientes cum Primate ſuo tunc „ Secundo Tigiſitano, & aliis quibus tra„ ditionis confeſſa crimina Secundus ipſe „ donaverat, veluti pacem conſulens (ſicut Eccleſiaſtica geſta teſtantur) abſentem „ Cœcilianum ſine ulla dilatione diligen„ tioris inquiſitionis, nullo reſponſionis „ loco ſervato, Traditorem eſſe cenſue„ runt, ut ei videlicet obeſſent abſenti „ traditionis crimina tantummodò obje„ cta, cùm ſibimetipſis præſentes confeſſa „ donaverint. „

Hoc igitur fuit Donatiſtarum ſchiſmatis enorme principium: *Non enim*, inquit Optatus Parmenianum alloquens lib. I. *Cæcilianus exivit à Majorino avo tuo, ſed Majorinus à Cœciliano; nec Cœcilianus receſſit à cathedra Petri, vel Cypriani ſed Majorinus, cujus tu in cathedra ſedes, quæ ante ipſum Majorinum originem non habebat*. Cæterùm non fuit ſatis ſchiſmaticis Epiſcopis hæc contra Cœcilianum egiſſe; ſed coacto fermè 70. Epiſcoporum Carthagine Concilio, Cœcilianum abſentem vocatum, & non parentem damnarunt, *quòd* (inquit, S. Auguſtinus in breviculo collationis diei tertiæ cap. 4.) *ad eos venire noluerit, tanquam à Traditoribus ordinatus, & quia cùm eſſet Diaconus, victum afferri Martyribus in cuſtodia conſtitutis prohibuiſſe dicebatur*. At quàm ſuppoſititia fuerit, & falſa hæc criminatio in Cœcilianum, apertè demonſtrarunt Catholici, ut ibidem refert S. Auguſtinus, c. 16. idque ſuo ſilentio teſtati ſunt Donatiſtæ, quos cùm interpellaſſet Cœcilianus, ſi eſſet, quod in eum probaretur, exiret accuſator, & probaret: illo tempore, inquit Optatus, à tot inimicis nihil in illum potuit confingi: ſed de ordinatore ſuo, nempe Felice Aptungitano Epiſcopo, quòd ab eis falſo traditor diceretur, meruit infamari.

Licèt autem ſchiſma illud conflatum præcipuè fuerit à Botro, & Cœleſtio, qui Carthaginenſem ſedem ambiebant, & à ſenioribus depoſita Eccleſiæ ornamenta negantibus; auctumque fuerit à Secundo Epiſcopo Tigiſitano Primate Numidiæ, & in creatione Majorini demonſtratum, ac firmiter ſtabilitum; ab eis tamen ſuum nomen non ſunt mutuati; ſed à Donato non quidem Maſculitano, aut Calamenſi, qui cum aliis Traditoribus adversùs Cœcilianum convenerant: ſed maluerunt ſic appellari ab alio Donato, qui poſt ſchiſmatis originem Majorino ſucceſſerat in Pſeudo-Epiſcopatu Carthaginenſi, eò quòd ab omni labe puriſſimus ab eis habebatur; & inſuper eloquentia, qua pollebat, hoc ſchiſma unà cum hæreſi confirmaverat. Unde S. Auguſtinus lib. de Hæreſibus, c. 69. ſic ſcri-

ſcribit de Donatiſtis: *Hujus hæreſis principem accepimus fuiſſe Donatum, qui de Numidia veniens, & contra Cœcilianum Chriſtianam dividens plebem, adjunctis ſibi ejuſdem factionis Epiſcopis, Majorinum apud Carthaginem ordinavit Epiſcopum; cui Majorino Donatus Epiſcopus alius in eadem diviſione ſucceſſit; qui eloquentia ſua ſic confirmavit banc hæreſim, ut multi exiſtiment propter ipſum potiùs eos Donatiſtas vocari*. Refugiebant inſuper ſic denominari à priori Donato, quòd conſtaret eum à Melchiade Papa fuiſſe damnatum.

Quis fuerit ſchiſmatis, & hæreſis Donatiſtarum progreſſus.

Circa autem Chriſti 308. *tempore Conſtantini Imperatoris*, Donatiſtæ adversùs Cœcilianum Epiſcopum collegerunt Concilium Carthagini 270. Epiſcoporum, adjunctis ad eam factionem Numidis Epiſcopis, ſollicitatiſque Mauritanis, datis ubique litteris calumniis in Cœcilianum refertis, allectiſque ad ſuam ipſorum communicationem, etiam iis, qui in perſecutione lapſi eſſent, impiis Traditoribus. In quo quidem Concilio, ut refert S. Aug. ep. 48. per 75. dies poſtpoſitis omnibus præteritis, limata ſententia atque decreta. *Ut Traditoribus immenſi criminis reis, ſi baptizari nollent, pro integris communicaretur.*

Sed maximo ſtudio ejuſmodi Synodi licèt numeroſiſſimæ memoriam ſupreſſerunt Donatiſtæ; Quòd, inquit, S. Aug. eam Synodum ex Traditorum gregibus collectam eſſe noviſſent; ſicque pateret eos, & traditionis labe, & Traditorum communione eſſe fœdatos, cùm nihilominus ſe ab illa macula immunes jactarent; atque in Cœcilianum, tanquam à Traditore ordinatum ex juſtitiæ amore inſurgerent.

Intereà Cœcilianus tot hoſtium numero circumſeptus fidenter agebat, quòd ſibi patrocinantem Romanam ſedem haberet; quod utique ſic declarat S. Aug. ep. 162. *Poſſet non curare conſpirantem multitudinem inimicorum, cùm ſe videret Romanæ Eccleſiæ in qua ſemper Apoſtolicæ cathedræ viguit principatus, & cunctis terris, unde Evangelium ad ipſam Africam venit, per communicatorias litteras eſſe conjunctum, &c.* Ipſi pariter patrocinabatur Conſtantinus Imperator; nam datis ad Anulinum Proconſulem litteris, declarat Clericos Eccleſiæ Catholicæ, cui Cœcilianus præerat, immunes ab omnibus functionibus publicis conſervari: Quam utique epiſtolam refert Euſebius lib. 10. c. 17.

Hæc cùm accepiſſent Donatiſtæ, animadvertentes Conſtantinum propenſiorem eſſe erga Cœcilianum, nec ſibi ſperandum Imperatore ei propitio de ſede Carthaginenſi, quod aliàs ſæpe, ſed fruſtrà tentaſſent, exturbare poſſe: interpellant eumdem Anulinum, ut ſuos ea de re libellos duos mittat ad Imperatorem tunc in Galliis agentem, ut habetur in epiſtola Hipponenſium ad Januarium primæ Sedis Numidiæ Epiſcopum Donatiſtam, quæ eſt inter Auguſtini ep. n. 68. quorum libellorum titulus hic unus erat: *Libellus Eccleſiæ Catholicæ criminum Cœciliani traditus à parte Majorini.*

Delegant pariter aliquos Epiſcopos unà cum delatore litterarum, qui petierunt ab Imperatore, ut ſibi daret Judices, non quidem ex Africa; quia, inquiebant, inter nos, & alios Epiſcopos contentiones ſunt: ſed ex Gallia. Conſtantinus autem lectis epiſtolis, & auditis Epiſcopis, ſapienter reſpondit (inquit Optatus libr. 1. contra Parmenianum.) *Petitis à me in ſæculo judicium, cùm ego ipſe Chriſti judicium expectem?*

Nihilominus eis Judices tres aſſignavit, Maternum ex Agrippina civitate Rheticium ab Auguſtoduno, & Majunum Arelatenſem. Sentiens verò poſteà Imperator judicia Epiſcoporum abſque primariæ ſedis Antiſtite nefas eſſe cognoſci, cauſam illam detulit ad Melchiadem Rom. Pontificem, qui præſentibus tribus illis, quos elegerat, aliiſque Comprovincialibus in Italia Epiſcopis, illam controverſiam dirimeret. Quod ut libratis omnibus fieret, & legitima judicii forma ſervaretur, nempe ut præſens adſit reus, qui ſuam cauſam dicat, præſentibus accuſatoribus, Imperator ſcripſit ad Anulinum, mandans, ut Cœcilianum cum decem è ſuis, & ejus adverſarios cum totidem Epiſcopis Romam venire præcipiat intra diem ſextam Nonas Octobris.

Paret utraque pars Imperatoris mandato, Romamque adveniunt omnes ſignato die, conveniunt cum tribus Epiſcopis Gallis, & Melchiade quindecim alii Epiſcopi Judices: teſtes inducti à Donato fatentur ſe non habere, quòd in Cœcilianum dicerent. Unde omnium ſuffragiis Cœcilianus innocens eſt

eſt pronuntiatus; ita ſententiam ſuam ſerente Melchiade ſummo Pontifice; *Cùm conſtiterit Cæcilianum ab iis qui cum Donato venerunt, juxta profeſſionem ſuam non accuſari, nec à Donato convictum eſſe in aliqua parte conſtiterit: ſuæ communioni Eccleſiaſticæ integro ſtatu retinendum meritò eſſe cenſeo.*

Cùm autem Cæcilianus à Donatiſtis accuſatus eſſet, etiam Donatus, *à caſis nigris* dictus, accuſatus eſt à Catholicis, qui ſtabant à parte Cæciliani, quòd rebaptizaſſet, & Epiſcopis lapſis manum impoſuiſſet; unde in ipſum hæc ſententia lata eſt: *Quòd confeſſus ſit rebaptizaſſe, & Epiſcopis lapſis manum impoſuiſſe, quod ab Eccleſia alienum eſt*. Nec duriùs in eum, quamvis totius mali principem, agere voluit ſummus Pontifex, ſpe ſanitatis recuperandæ; imò paratus erat communicatorias litteras mittere etiam iis, quos à Majorino ordinatos eſſe conſtaret: Itaut quibuſcunque locis duo eſſent Epiſcopi, quos diſſenſio geminaſſet, eum confirmari vellet, qui fuiſſet ordinatus prior, alteri autem eorum plebs altera regenda provideretur, ut refert S. Auguſtinus epiſt. 162. unde ibidem exclamat: *O virum optimum? o Filium Chriſtianæ pacis, & Patrem Chriſtianæ plebis.*

Verùm non idem fuit Donatiſtis pacificus animus; vix enim in patriam reverſi, de Romani Concilii ſententia ad Conſtantinum Imperatorem appellant: quod audiens Imperator ſic exclamavit ut refert Optatus. *O rabida furoris audacia! ſicut in cauſis Gentilium fieri ſolet, appellationem interpoſuerunt*. Quam etiam exclamationem repetiit in epiſtola ad Epiſcopos, quæ extat in Appendice ad Optatum editionis Pariſienſis.

Conſtantinus autem nimia ductus erga procaciſſimos, & ſceleratos facilitate, futurumque ſperans, ut ſic ad quietem demum ſe componeret, procurat novam, & confluentium Epiſcoporum numero ampliorem Synodum *Arelatis* congregari. Sed quia in ipſa cauſa jamdudum duæ videbantur laborare perſonæ; nempe ordinati, & ordinatoris, hoc eſt Cæciliani, & Felicis Aptungitani, quem fuiſſe ſacrorum librorum traditorem Donatiſtæ calumniabantur; ut rebus utrinque libratis æquior ſententia in Arelatenſi Synodo emergeret, Conſtantinus ad Ælianum Proconſulem ſcripſit, ut de vita Felicis Aptungitani inquireret, utrùm tempore perſecutionis, ut mortem effugeret, ſacros libros igne cremandos infidelibus tradidiſſet. Re itaque diſquiſita, & advocatis teſtibus, qui cum Felice ſub perſecutione vixerant, reſponſis omnium nihil tale inventum eſt, quod vitam Felicis Epiſcopi ſordidare potuiſſet. Unum fuit, quod objicerent Donatiſtæ, nempe epiſtolam Cæciliani ad Felicem, qua mandare videbatur Cæcilianus, ut Felix aſſumpta clavi, quos inveniſſet in cathedra libros, & ſacros codices, eos tolleret, & infidelibus traderet. Verùm cùm Cæcilianus conteſtaretur interpolatam fuiſſe ſuam epiſtolam, advocatus eſt Ingentius Officialis, & Scriba publicus, qui à Donatiſtis ſubornatus hanc epiſtolam protulerat, qui cùm pependiſſet ſub metu imminentium tormentorum, ut veritatem fateretur, confeſſus eſt ſe reverà hæc addidiſſe epiſtolæ Cæciliani.

Quapropter excepta Judicum ſententia Proconſul pronuntiavit *Felicem Epiſcopum religioſum eſſe; & liberum ab exuſtione inſtrumentorum Deificorum*. Quam ſententiam miſit ad Imperatorem, reſervato in carcere Ingentio, quem Imperator mandavit ad ſe mitti, quo adverſarii Cæciliani, qui à lata Proconſulis ſententia pro Felice ad Imperatorem appellaverant, confutari poſſent ipſius Ingentii confeſſione, qui fraudem Donatiſtarum, & quam eis ſollicitantibus interpolationem fecerat, eis publicè objiceret.

Intereà cogitur Concilium Arelatenſe, mandante Conſtantino, & approbante Sylveſtro ſummo Pontifice, qui in demortui Melchiadis locum ſucceſſerat anno 314. Conveniunt plurimi Epiſcopi ex Gallia, Hiſpania, Britannia, Italia, Africa; interfuere quoque ſummi Pontificis Legati, Claudianus, & Avitus Presbyteri, Eugenius, & Quiriacus Diaconi. Adeſt etiam Conſtantinus Imperator: adſunt pariter tres illi Gallicani Epiſcopi, quos Imperator delegaverat Judices, ut cum Melchiade Pontifice Romano Cæciliani cauſam agerent. Denuò exactiſſimè Cæciliani, & Felicis cauſa diſcutitur, & uterque innocens declaratur, ac Donatiſtæ condemnantur; quò fit ut plurimi ex Donatiſtis in concordiam cum Cæciliano redierint: at eorum plurimi pertinaciores facti à Concilii ſententia rurſus appellant ad Imperatorem, qui jubet eos ſervari in cuſtodia, & Mediolanum duci ubi advocatus Cæcilianus, remotis omnibus arbitris rurſus in cauſam inquirit Imperator, & Cæcilianum innocentiſſimum, illos verò improbiſſi-

biſſimos judicat: quam ſententiam refert S. Auguſtinus lib.2. contra Creſconium cap.7.

His actis anno 317. Schiſmatici in Africam reverſi novas turbas excitant, conviti antur que Imperatorem gratia corruptum, ut narrat S. Auguſtinus lib.1. contra epiſtolas Parmeniani, *c.6.* Cujus rei cauſa commotus Imperator jubet eorum aliquos ad campum, hoc eſt ad ſuplicium duci, ut ibidem refert S. Doctor *cap.8.* at indignationem ſubinde cohibens ab eorum ſanguine abſtinuit, illoſque duntaxat exilio mulctavit, à quo tandem eos revocavit anno 321. illorum furorem Deo vindici dimittendo, inquit S. Auguſtinus lib. ad Collatorem cap.13.

Verùm cùm tandem aliquando quieſcere deberent Donatiſtæ tot ſententiis fracti, totque Imperatoris gratiis illecti, nihilominus nova in Catholicos odia exercent; tunc enim Donato Carthaginenſi Epiſcopo hortante, prodierunt quidam ſectæ defenſores, qui Circumcelliones dicti ſunt, quòd circum cellas vagarentur, ut obſervat ſanctus Auguſtinus in Pſal. 132. & apud Donatiſtas *duces Sanctorum*, & publicæ Juſtitiæ vindices dicebantur.

Ut autem huic ſectæ Catholicum nomen non deeſſet, mittunt unum Epiſcopum è ſuis Romam, qui ſuis ſectatoribus præeſſet, & Romanæ Eccleſiæ communionem ipſis vendicaret, ab eiſque Romanus Pontifex appellabatur. Huic ſucceſſivè quinque ſuffecti ſunt Epiſcopi, qui vel ex Africa mittebantur ordinati; vel, ut ſcribit S. Auguſtinus lib. de hæreſibus cap. 69. alii Epiſcopi Donatiſtæ ex Africa pergebant Romam, ad eos ordinandos. Quidquid ſit certum eſt eos omnes Epiſcopos Donatiſtas Afros fuiſſe, nullum autem Romanum, ut ipſis exprobrat Optatus lib.2. Qui autem Romæ agebant, ab ipſa civitate excluſi in vicinorum montium ſpeluncis ſua conventicula celebrabant. Unde *Montenſes* appellati ſunt, ut notat Optatus ibidem 3. & *Rupitæ*, atque *Rupitani*, ut obſervat ſanctus Auguſtinus lib. de unitate Eccleſiæ cap. 3.

Qui fuerit Donatiſtarum ſucceſſus poſt mortem Conſtantini.

Moritur Conſtantinus anno 337. & orbis imperium inter ſe partiuntur tres ejus filii, Conſtantinus, Conſtantius, & Conſtans; cùm autem Conſtanti obveniſſet Africa, & comperiſſet miſerrimum illius Eccleſiæ ſtatum, miſit in Africam duos ſpectatiſſimos viros, Paulum, & Macharium, ut Africanam Eccleſiam eleemoſynis ſublevarent, ſed eo præſertim conſilio, ut ſuppreſſo ſchiſmate omnes ad unitatem revocarent, unde *Operarii unitatis* appellabantur, inquit Optatus lib. 3.

At Donatus Carthaginenſis Pſeudo-Epiſcopus illis reſiſtit, nec ſolùm oblatam ab illis pecuniam, & Eccleſiaſticam ſupellectilem repudiat, ſed litteras dirigit in Provincias ſingulas, ne ſuæ ſectæ pauperes ab illis quidquam accipiant, utpote à ſua communione alienis, & peccatoribus: Quinimò in eos commovet Circumcellionum turbas quapropter cogunt advocare armatos milites, qui à Circumcellionibus malè accepti, aliquos ex eis occiderunt, qui ſubinde pro Martyribus à Donatiſtis habiti ſunt, ut refert Optatus lib.3.

Quibus compertis, Imperator Conſtans Donatum Carthaginenſem cum precipuis ejus ſectatoribus exilio mulctat, quo factum eſt, ut plurimi è plebe ad Eccleſiæ unitatem redirent. Pertinaciores verò ex Donatiſtis circa illa tempora, quæ S. Auguſtinus appellat *Machariana*: alii verò *ex Legatis* falſi martyrii cupiditate illecti percuſſores in ſui perniciem conducebant: alii verò vel in aquas, vel ex altorum montium cacuminibus ſe ſe præcipites dabant, vel laqueo ſe ſuffocabant: Unde S. Auguſtinus lib. 2. contra litteras Petiliani, c.49. ſic eum interpellat, „Vellem mihi diceres, Confeſſores illi veſtri, quando ſeipſos præcipitant, cui dicant martyrium, utrùm Chriſto, qui talia ſuggerentem diabolum repulit, an potiùs ipſi diabolo, qui talia Chriſto facienda ſuggeſſit? Duæ ſunt maximè viles atque uſitatæ mortes eorum, qui ſeipſos interimunt; laqueus, & præcipitium: Tu certè dixiſti in primis partibus hujus epiſtolæ, *Laqueo Traditor periit, laqueum talibus dereliquit*; hoc ad nos omninò non pertinet, neque enim veneramur nomine Martyrum eos, qui ſibi collum ligaverunt: quantò autem probabiliùs in vos dicimus, Magiſter Traditoris diabolus præcipitium Chriſto ſuadere voluit, & repulſus eſt? Quid ergo dicendi ſunt, quibus hoc ſuaſit, & auditus eſt? Quid enim niſi inimici Chriſti, amici autem diaboli? Diſcipuli ſedu-

„ ſeductoris, condiſcipuli traditoris, ſpon-
„ taneas enim mortes ab uno Magiſtro
„ utrique didicerunt, illi laqueum, iſti
„ præcipitium.

Anno 362. cùm Conſtans occiſus fuiſſet, & jam imperii habenas regeret Julianus, Donatiſtarum principes in exilium acti, Legationem ad eum mittunt, qua petunt ab exilio liberari, & Baſilicas ſibi ademptas reſtitui. Annuit Imperator, & ab exilio reducti ſæviunt in Catholicos, & in ſacra omnia: ita ut etiam aliqui ex eorum Epiſcopis (quod horrendum dictu) Sac. Euchariſtiam canibus objecerint, ut narrat Optatus lib. 2. an. autem 368. mortuo Donato Carthaginenſi Pſeudo-Epiſcopo, ſuffectus eſt Parmenianus, qui in defenſionem ſuæ ſectæ ſcripſit ampliſſimam epiſtolam, quam Optatus Milevit. in Numidia Epiſcopus, & S. Auguſtinus, imò & Tyconius quidam Afer, doctiſſimus refutarunt.

Vita functo Parmeniano circa an. 383. ſubrogatus Priminianus multis criminibus reus, qui idcircò per Conc. Donatiſtarum coactum apud Cavernas Suſis prope Carthaginem damnatus, ac depoſitus eſt, ejuſque damnatio, & depoſitio approbata fuit in pleniori Donatiſtarum Concilio centum, vel ampliùs Epiſcoporum, qui Cebarſoſſi convenerant, ut refert S. Aug. lib. 4. contra Creſconium, c. 6. In illius autem Priminiani locum electus eſt Maximianus Diaconus Carthaginenſis, quem ipſe Priminianus ante damnaverat: at Priminianus reſumptis viribus Epiſcopos Numidiæ ad ſui defenſionem provocat, qui num. 310. convenientes celebrant Bagajenſe Concilium, reſtituuntque, & abſolvunt Priminianum, Maximianum verò abſentem, & inauditum damnant, & deſtituunt. Hinc grande oritur ſchiſma inter Donatiſtas, quàm plurimi enim Priminiano adhæſerunt, alii autem Maximiano, ut ibid. narrat S. Aug. In hoc tamen, (quod hæreticis omnibus familiare eſt) conſentiebant Donatiſtæ, ut in Catholicos, qua poſſent arte, & ſævitia graſſarentur, ut eis exprobrat Optatus libro ſecundo, ubi ut cruentis morſibus paſtos, & Chriſtianorum ſanguine opimatos fuiſſe oſtendat, commemorat ipſorum furorem, & impietatem. Cùm
„ pax alta, *inquit*, Eccleſiæ eſſet, impe-
„ rante Conſtantino, & duces Donatiſta-
„ rum merita relegaſſent ſua, Julianus A-
„ poſtata precibus Donatiſtarum rogatus,
relegatos ire præcepit pro voto ſuo, „
quos intellexerat ad diſturbandam pacem „
cum furore eſſe venturos. Venerunt ira- „
ti, membra laniantes Eccleſiæ, ſubtiles „
in ſeductionibus, in cordibus immanes. „
Felix Diabenſis, & Januarius caſtellum „
Lemanenſe invaſerunt, diripuerunt, & „
Diaconos Catholicos altare defendentes, „
plurimos tegulis cruentarunt, duos oc- „
ciderunt. In Mauritaniæ civitatibus, „
Donatiſtis intrantibus, quaſſatio populi „
facta eſt. Mortui ſunt in utero matrum, „
qui fuerant naſcituri. In Thipaſa Cæſa- „
rienſis Mauritaniæ civitate Catholica „
frequentia exturbata, & cruentata de „
ſedibus ſuis expulſa eſt. Lacerati ſunt „
viri, tractæ ſunt matronæ, infantes ne- „
cati ſunt, abacti ſunt partus. Juſſerunt „
Euchariſtiam canibus infundi, non ſine „
ſigno judicii divini. Nam iidem canes „
rabie accenſi, & ipſos dominos ſuos, „
quaſi latrones, ſancti corporis reos, den- „
te vindice, tamquam ignotos, & ini- „
micos laniaverunt. „
Ampullam chriſmatis per feneſtram, ut „
frangerent, jactaverunt, & cùm caſum „
juvaret abjectio, non defuit manus an- „
gelica, quæ ampullam ſpiritali ſubve- „
ctione deduceret, projecta caſum ſenti- „
re non potuit, illæſa inter ſaxa conſe- „
dit. Urbanus Formenſis, & Felix Idi- „
cenſis inde revertentes invenerunt ma- „
tres, quas de caſtimonialibus fecerunt „
mulieres. „
Idem Felix vitiavit puellam, cui mi- „
tram ipſe impoſuerat, à qua paulò an- „
te Pater vocabatur. „
Idem Donatus annorum ſeptuaginta „
Epiſcopum ſpoliare auſus eſt nomine, „
officio, honore Epiſcopali, innocentem „
reus, Dei Sacerdotem ſacrilegus, ince- „
ſtus caſtum, &c. „

Nec potuit eorum pervicacia frangi; licèt variis, ſed irritis conatibus fuerint ſollicitati, ut ad Eccleſiæ gremium ſe ſe reciperent, donec ſummis S. Aug. laboribus, & aſſiduis ſcriptis, ac diſputationibus debilitati, tandem Honorii Imperatoris pœnalibus edictis domita eſt eorum ſceleratorum protervia, ad id præcipuè agente Marcellino Tribuno, quem ad compeſcendam Donatiſtarum veſaniam Honorius cum ampliſſima poteſtate, & copiis militaribus in Africam delegaverat. Omiſſa igitur ampliori relatione, ac diſcuſſione ſchiſmatis

Do-

Donatiſtarum, jam determinandum eſt, quis ſit idoneus Sacramentorum Miniſter, & utrùm in ipſo deſideretur, primò ſtatus hominis viatoris: ſecundò vitæ probitas: tertiò fides: quartò intentio: quod utique reſolvetur in ſequentibus quæſtionibus.

QUÆSTIO PRIMA.

Quis debeat eſſe Sacramentorum Miniſter.

NOtandum primò, duplicem diſtingui poſſe Sacramentorum Miniſtrum: unum quidem *ordinarium*, alterum verò *extraordinarium*. Ordinarius ille dicitur, qui ex conceſſa ſibi facultate poteſt qualibet data occaſione, & opportunitate miniſtrare ſacramentum: extraordinarius autem, qui nonniſi ex delegata auctoritate, & commiſſione ſacramenta miniſtrat, urgente neceſſitate propter abſcentiam, & defectum ordinarii Miniſtri: Certum eſt autem homines miniſtros eſſe ſacramentorum, dum à Chriſto D. delegatam poteſtatem obtinent: Unde Apoſtolus 1. ad Cor. 4. *Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Dixi, dum habent à Chriſto delegatam poteſtatem, ille enim omnis, & ſolus eſt Miniſter Sacramentorum, quem Chriſtus in ſua inſtitutione deſignavit. Quis autem ſit ſinguli cujuſque ſacramenti peculiaris Miniſter à Chriſto deſignatus, reſolvetur agendo de Sacramentis in particulari. Hìc autem dumtaxat inveſtigamus, quiſnam in communi debeat eſſe ordinarius Sacramentorum Miniſter, utrùm homo, vel Angelus.

Notandum ſecundò, Lutherum eò non dicam erroris, ſed etiam amentiæ progreſſum, ut in lib. de Miſſa privata, & unctione Sacerdotum, non ſolùm omnibus hominibus, ſed etiam dœmonibus attribuat poteſtatem miniſterialem omnium ſacramentorum. *Ego*, inquit, *non dicam quod Papiſtæ dicunt, nullum Angelorum, nec Mariam quidem ipſam conſecrare poſſe: ſed è contra dico, ſi diabolus ipſe veniret, & ego poſtea reſcirem diabolum ſic irrepſiſſe in officium Paſtoris Eccleſiæ in ſpecie hominis vocatum ad prædicandum, & publicè in Eccleſia docuiſſe, baptizaſſe, celebraſſe miſſam, & abſolviſſe à peccatis, & tali munere functum eſſe, juxta inſtitutionem Chriſti, tunc cogeremur fateri ſacramenta ideo non eſſe inefficacia, ſed verum Baptiſmum, verum Evangelium, veram abſolutionem, verum ſacramentum corporis, & ſanguinis Chriſti nos accepiſſe.*

Verùm, ut hæreſis in ſeipſam militat, ipſi Luthero extremè repugnat Calvinus, qui nequidem in neceſſitate concedit mulieribus facultatem baptizandi: nam in antidoto ad Can. 10. ſeſſionis 7. ait: *Nemo ſanus Chriſtianus omnes in verbi, ſacramentorumque adminiſtratione pares facit: non ſolùm quia decenter, & ordine geri omnia in Eccleſia decet; ſed etiam quòd ſingulari Chriſti mandato ad eam rem ordinantur Miniſtri.* Subdit autem. *Porrò munus baptizandi, ubi mulierculis injunctum reperient, quemadmodum illi permittunt?*

At Eccleſia Catholica hoc utrumque erroris extremum declinans, fatetur ſolos homines viatores eſſe Miniſtros ordinarios ſacramentorum: imò etiam omnes urgente neceſſitate poſſe Baptiſmum miniſtrare: quamquam concedat Angelos etiam per extraordinariam Dei delegationem, poſſe ſacramenta miniſtrare.

Notandum tertiò, ex Doctore in 4. diſt. 6. q. 1. n. 2. quòd ad ſacramentorum adminiſtrationem tria concurrere debent ex parte Miniſtri: *Primum* eſt actio exterior, quæ fit per motum localem, & potentiam motivam, per quam applicatur materia: *Secundum* eſt prolatio ſenſibilis formæ per verba articulata: *Tertium* eſt intentio faciendi quod facit Eccleſia; qui autem aliquo eorum caret, non poteſt ſacramentum adminiſtrare, unde excluduntur ab hac adminiſtratione, qui carent manibus, loquela, & ratione. Inde concludit Doctor nullum ſuppoſitum naturæ intellectualis ſimpliciter excludi à poteſtate baptizandi, niſi propter aliquem ex ejuſmodi defectibus. Duo itaque hìc maximè ſunt ſtatuenda. *Primum*, quòd ſoli homines viatores ſunt ordinarii miniſtri ſacramentorum: *Secundùm*, quod Angeli non ſolùm boni, ſed etiam mali, poſſunt ad iſtud miniſterium à Deo deputari extraordinariè.

CONCLUSIO PRIMA.

SOli homines Viatores habent poteſtatem ordinariam miniſtrandi ſacramenta.

Probatur prima pars: Sacramentorum adminiſtratio, ſicut & efficacitas pendet ex Chriſti inſtitutione, & mandato, quod innoteſcit maximè per Scripturam ſacram: ſed

ſed ex ea conſtat facultatem ordinariam miniſtrandi ſacramenta, non fuiſſe conceſſam Angelis, ſed hominibus. Probatur per inductionem; ſiquidem de Euchariſtia Lucæ 22. v. 19. non Angelis, ſed Apoſtolis, qui erant homines viatores, dictum eſt: *Hoc facite in meam commemorationem*, & de Baptiſmo Matth. ultim. v. 19. *Baptizate omnes Gentes*. De Extrema-Unctione Jacobi 5. v. 14. *Inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum &c.* De Pœnitentia Joan. 20. v. 23. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Quantum ad Sacramentum Ordinis, & Confirmationis, conſtat tum ex Scriptura: tum ex Traditione, eorum Miniſtrum neceſſariò debere eſſe Epiſcopum, & Pontificem; qui, ut legimus Hebr. 5. *ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum*. Quantum verò ad Matrimonium res eſt evidens, non enim initur, niſi inter homines contrahentes, qui videntur miniſtri, juxta illud Geneſ. 2. *Hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne mea &c.*

Hujus autem veritatis ratio eſt aperta, quatuor enim ſunt in ſacramentis, à quibus maximè æſtimari debet Miniſter, nempe ſacramentorum inſtitutor, videlicet Chriſtus Dominus, cujus ipſe vicesgerit, juxta illud S.Pauli 1. ad Cor. 4. *Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*. Secundum eſt Eccleſia in cujus gratiam ſacramenta inſtituta ſunt, & cujus proinde ille eſt Miniſter. Tertium eſt ſuſcipiens, inter quem, & Chriſtum Dominum, qui miniſtrat, medium locum tenet. Quartum denique eſt ſacramentum, quod miniſtratur, ſed ex hoc quadruplici capite Miniſter ordinarius ſacramentorum neceſſariò debet eſſe homo, non autem Angelus; quia Chriſtus inſtitutor, cui debet aſſimilari, eſt verus homo, non autem Angelus. Similiter Eccleſia eſt cœtus viſibilis hominum, non autem Angelorum. Item qui ſuſcipiunt ſacramenta ſunt homines, non Angeli. Denique ſacramentum ipſum non eſt merè ſpirituale, quemadmodum Angeli, ſed partim conficitur ex ſpirituali, & corporeo: ſpirituali quidem, nempe intentione Miniſtri, corporeo autem, ſcilicet materia, & forma: quod maximè convenit hominibus partim ſpiritualibus, partim corporeis.

Quas utique rationes Doctor egregiè expendit ibidem n. 3. *Congruum eſt*, inquit, *ab homine viatore conferri baptiſmum, & non ab Angelo aliquo; tum quia Chriſtus, qui inſtituit, homo fuit tum quia in Sacramento eſt aliquid ſenſibile, & aliquid ſpirituale, & per conſequens magis congruit Miniſtro, utenti ſenſu, & intellectu, quàm purè intellectuali: & tertiò, quia per ſuſceptionem baptiſmi adſcribitur aliquis, ut ſit membrum Eccleſiæ militantis: ergo congruum eſt hoc fieri per aliquem in illa Eccleſia.*

Dices primò: Quidquid poteſt Miniſter inferior, poteſt ſuperior: nam quidquid poteſt Diaconus, poteſt Sacerdos, non viciſſim: ſed Angeli in ordine Hierarchico ſuperiores ſunt hominibus quibuſvis, ex S.Dionyſio: igitur idem miniſterium exercere poſſunt quod homines.

Diſtinguo majorem; Idem poteſt ſuperior diverſo modo, concedo: eodem modo, nego: quod enim homines operantur inferiori modo per ſenſibilia ſacramenta naturæ hominum proportionata, faciunt Angeli ut ſuperiores miniſtri ſuperiori modo inviſibiliter purgando, illuminando, perficiendo, non ſenſibiliter humano modo per ſacramenta. Quare beati homines, qui in cœlo characterem habent indelebilem, quo ſacramenta miniſtrare poſſent, ſimiles ſunt Angelis, Matth. 22. ſed in participatione gloriæ, non in conditione naturæ, ſacramentorumque diſpenſatione.

Dices ſecundò: Sacramenta poſſunt adminiſtrari per malos homines, qui ſunt membra diaboli: multò magis per diabolum, qui eſt eorum caput.

Nego conſequentiam: Nam homines mali non habent poteſtatem miniſtrandi ſacramenta, eò quòd per malitiam ſint membra diaboli, ſed eò quòd ſint inſtrumenta Chriſti rationabilia, quod Sathanæ, ſeu diabolo non competit.

Probatur etiam ſecunda pars, nempe quòd ſacramentorum ordinarius Miniſter debeat eſſe viator. Probatur, inquam, primò ex illo ad Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis, qui condolere poſſet iis, qui ignorant, & errant; quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate &c.* Sed ſolus homo viator eſt ejuſmodi: igitur &c.

Deinde, Ille ſolus eſt ordinarius, & legitimus Sacramentorum Miniſter, quem Chriſtus ſua inſtitutione deſignavit, ſed ad id deſignavit duntaxat homines viatores: etenim

nim neque ex Scriptura, neque ex Conciliis, neque ex Traditione conſtat hominem non viatorem à Chriſto aſſumptum, & inſtitutum fuiſſe Miniſtrum ſacramentorum Eccleſiæ militantis: igitur &c.

Denique, ut ait Bellarminus lib. 1. de Sacramentis in genere c. 24. nu. 3. Sacramenta data ſunt Eccleſiæ, ut miniſtrentur iis, qui ſunt intra Eccleſiam ab ipſa Eccleſia viſibili, per ſuos Miniſtros, quales non ſunt ii, qui jam ſunt extra mundum, & qui nullatenus ſubjacent directè vel indirectè ipſi Eccleſiæ: alioquin Epiſcopus damnatus cum corpore, & anima, poſſet in odium Dei, & Chriſti, alterum in corpore, & anima etiam damnatum in Sacerdotem ordinare, & ille ordinatus Sacerdos, ſi haberet præſentem panem, & vinum, poſſet Euchariſtiæ ſacramentum conficere: at hæc abſurda ſunt: igitur non eſt aſſerendum ſacramenta poſſe de via ordinaria ab aliis conferri, quàm à viatoribus.

Dices primò: Thomas Staplètonus in Collectaneis de S. Thoma Apoſtolo, refert, quòd an. 1120. Patriarcha quidam Indorum Joannes nomine, Romam venerit, ibique ſummo Pontifici, Calixto II. & Cardinalibus in conſiſtorio teſtatus fuerit S. Thomam Apoſtolum omni anno ſe viſibilem præſtare fidelibus ſibi ſubditis, & eos, quos ſacra ſynaxi dignos judicat, propria manu communicare: indignos verò à ſacra menſa arcere, & eis Euchariſtiam denegare.

Reſpondet Bellarminus *ibidem*, quidquid ſit de veritate illius hiſtoriæ, ex illa non haberi, quòd Apoſtolus Euchariſtiam conficeret, & conſecraret: ſed ſolùm, quòd conſecratam diſtribueret. *Verùm*, hæc reſponſio non videtur ſolvere objectionem; exinde enim ſaltem colligere liceret, Beatos poſſe dici Miniſtros ordinarios eorum ſacramentorum, quæ conſiſtunt in applicatione materiæ ſenſibilis, & prolatione verborum formæ qualia ſunt Baptiſmus, Extrema-Unctio, Confirmatio &c.

Unde *reſpondeo ſecundò*, quòd ſi verum ſit S. Thomam hæc præſtitiſſe, id non fecerit ex communi lege, ſed ex ſingulari Dei conceſſione, maximè cùm non poſſit conſtare Apoſtolum proprium corpus aſſumpſiſſe, totieſque repetito miraculo reſurrexiſſe, & iterum fuiſſe mortuum, unde credibilius eſt, eum apparuiſſe duntaxat, & hæc præſtitiſſe in aereo corpore.

Dices ſecundò: Eccleſia ſuis in orationibus petit à beatis Apoſtolis remiſſionem peccatorum, ut in Apoſtolorum hymno: *Qui cœlum verbo clauditis, ſera que eius ſolvitis, nos à peccatis omnibus ſolvi jubete quæſumus.* Et in hymno S. Petri; *Peccati vincula reſolve tibi poteſtate tradita, qua cunctis cœlum verbo claudis, aperis*; igitur Apoſtoli beati ſunt Sacramentorum Miniſtri.

Diſtinguo antecedens: Petit remiſſionem, per modum impetrationis, exhibendo beatis Apoſtolis poteſtatem eis commiſſam, dum in Eccleſia militante verſarentur, ut eos magis flectat, ſicut dicimus B. Virgini in ejus hymno, *Solve vincla reis*, concedo; per modum juriſdictionis, quaſi jus, & miniſterium abſolutionis adhuc retineant, nego.

Dices tertiò: Si qui ſacerdotes aut Epiſcopi reſurgerent è mortuis, adhuc poſſent aliqua ſacramenta conficere: non ergo neceſſariò ſacramentorum miniſter eſt viator.

Nego conſequentiam; Id enim agerent è mortuis excitati, poteſtate quam accepiſſent viatores; unde poſſent ea ſacramenta validè conficere, quę conficiebant ante mortem abſque juriſdictione, ut Baptiſmum, & Euchariſtiam; nam ea ſolùm agent charactere, ſtatuque debito, non juriſdictione: ſed ea validè miniſtrare non poſſent, quæ juriſdictionem poſtulant, ut abſolutionem pænitentium, quia juriſdictio ceſſat per mortem, at abſolutio ſacramentalis pœnitentium eſt actio juriſdictionis, utpote verum judicium.

CONCLUSIO SECUNDA.

ANgeli *poſſunt eſſe extraordinarii Sacramentorum Miniſtri*. Hæc eſt communis apud utramque ſcholam, Angelicam, & Subtilem; Enimverò Angelicus Doctor 3. part. quæſt. 64. art. 7. ait: *Secundum tamen, quòd ſicut Deus virtutem ſuam non alligavit ſacramentis, quin poſſit ſine ſacramentis effectum ſacramentorum conferre: ita etiam virtutem ſuam non alligavit Eccleſiæ Miniſtris, quin etiam Angelis poſſit virtutem tribuere miniſtrandi in ſacramentis: & quia boni Angeli ſunt Nuntii veritatis, ſi aliquod ſacramentale miniſterium à bonis Angelis perficeretur; eſſet ratum habendum; quia deberet conſtare, hoc fieri voluntate divina; ſicut quædam templa dicuntur Angelico miniſterio conſecrata.*

Similia habet ſubtilis Doctor num. 2. ubi

enim dixiſſet, omne ſuppoſitum naturæ intellectualis poſſe deputari in Miniſtrum ſacramentorum, hanc rationem profert; *Quia* inquit, *ſi bonus Angelus baptizaret in corpore aſſumpto, cum omnibus prædictis conditionibus, tunc ſupponendum eſſet verum eſſe ejus baptiſmum: quia non fieret, niſi de præcepto Dei, nec eſſet ille baptizatus ab Angelo iterum rebaptizandus: ſicut Michael prohibuit Epiſcopo dedicare Eccleſiam ſuam in monte Gargano, aſſerens eam a ſe dedicatam fuiſſe.* Quibus verbis Doctor non contendit, Angelos habere poteſtatem ordinariam miniſtrandi ſacramenta, ut plurimi perperam affirmant; ſed tantùm, quòd ad illud munus poſſunt extraordinariè à Deo delegari.

Probatur aut concluſio: Si enim, ut legimus Actuum 7. ad Galatas 3. Lex antiqua ordinata fuit per Angelos in manu Moyſis Mediatoris, quidni per eoſdem poterunt novæ legis ſacramenta miniſtrari? non enim major eſt difficultas in apponenda materia ſacramentali, & proferendis verbis formæ, quàm in exaranda lege ſuper tabulam lapideam, & illa viva voce intonanda, & promulganda.

Hanc etiam veritatem luculenter docet S. Auguſtinus lib. 2. contra Parmenianum c. 15. ubi cùm objiceret Parmenianus injuſtum non poſſe miniſtrare validè ſacramenta, ut ibidem memorat S. Auguſtinus, his verbis: *Ut quid ergo Parmenianus inani jactantia exultat, & dicit: Nunquam divinæ legis cenſura patietur, ut vivificare quemquam mortuus poſſit, curare vulneratus, illuminare cæcus, veſtire nudus, & mundare pollutus &c.* quibus aſſerebat injuſtum non poſſe tribuere Baptiſmum ad juſtitiam, & ad hujus confirmationem objiciebat c. 15. illud Joann. 3. *Non poteſt accipere homo quidquam, niſi fuerit illi datum de cœlo*. Cujus falſam interpretationem variis rationibus redarguens S. Auguſt. ejuſque pravam intelligentiam Scripturæ, tandem concludit: *Nemo ergo*, inquit, *ſine dante, ſed quod pertinet ad Baptiſmi ſanctitatem, adeſt Deus, qui det, & homo, qui accipiat, ſive per ſeipſum donante Deo, ſive per Angelum, ſive per hominem ſanctum, ſive per Petrum, ſive per Joannem, ſive per hominem iniquum &c.* Quibus verbis luculenter ſignificat Baptiſmum miniſtrari poſſe per Angelum.

Nec refert quòd dicat Deum aliquando per ſe conferre gratiam Baptiſmalem, hoc eſt, non mediante aliquo ſacramento, puta dum ſanctificat vel puerum in utero, vel adultum per martyrium, quod nec eſt ſacramentum, nec ſubordinatur ſacramento; licèt, ut diximus, ſacramenti vim habeat: hoc, inquam, non refert; quia hæc non officiunt, quominus aſſerat Angelum, aut hominem juſtum, aut injuſtum conferre gratiam mediante ſacramento.

Probatur inſuper ex Nicephoro lib. 11. hiſtoriæ c. 20. ubi refert, quomodo ad Amphilochium in locis deſertis philoſophantem, ob excellentem ejus vitam & doctrinam Deus miſit Angelos, qui myſtica ordinatione, & arcana benedictione Epiſcopali cum dignitate intellectuali modo conſecrarunt, & Hierarcham Iconii renuntiarunt, ad quem cùm paulò poſt ordinandi Epiſcopi illius Provinciæ conveniſſent, ubi noverunt eum ipſum ab Angelis Dei conſecrationem ſuſcepiſſe, data Deo gloria de tam ſacra, divinaque gratia, illum ut Pontificem Dei, Præconem Evangelii, defenſorem fidei, cum timore reverenter admiſerunt; & ſolita ſalutatione, ac oſculo ei impoſito, functiones Epiſcopales, ac omnia Pontificalia munera, abſque alia nova inauguratione palam exequi permiſerunt.

Probatur etiam ratione: Primò, quia, ut mox dictum eſt, ſicut Deus non alligavit virtutem ſuam ſacramentis, ſed poteſt pro libito, independenter à ſacramentorum collatione, gratiam ſanctificantem alicui infundere, ita nec ſacramentorum adminiſtrationem ſic hominibus delegavit, quin poſſit pro voluntate, & nutu illud miniſterium Angelis committere; maximè cùm omnes illi ſint adminiſtratorii Spiritus in miniſterium miſſi, propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.

Deinde, Sacramentorum adminiſtratio non eſt difficilioris executionis, quàm conſecratio templorum; quippe cùm utrumque iſtud munus hominibus fuerit delegatum: ſed conſecratio templorum fieri poteſt per Angelos, & aliquando reverà ab illis peracta eſt, ut conſtat de conſecratione templi montis Gargani, quæ facta fuit per S. Michaelem Archangelum.

Denique, tria, ſicut notavimus cum Doctore, duntaxat requiruntur ad adminiſtrationem ſacramenti: *Primò* quidem vis motiva, qua baptizandum v.g. miniſter abluat aqua: *Secundò*, vox, qua verba formę proferat: *Tertiò* rationis uſus, qua Chriſti Dom-

&c.

& Eccleſiæ intentionem habeat: ſed Angelus extraordinaria Dei commiſſione in aſſumpto corpore, vel extra corpus omne, poteſt habere ea tria: nam poteſt aquam movere, & applicare baptizando; non eſt enim opus, ut Angelus baptizans applicet aquam per inſtrumentum conjunctum, ut ſacerdos per manum: ſufficit enim inſtrumentum ſeparatum, aut nullum: poteſt etiam excitare verba, non vitaliter ut homo, ſed diſtinctè ſignificantia idem, ac vitalia verba: cùm etiam intellectiva facultate ſit prædítus, haud dubiè poteſt habere intentionem debitam. Itaque fatendum eſt, quòd ſi conſtaret ſacramentum aliquod ab Angelis fuiſſe miniſtratum, deberet haberi ut ratum, ac validum.

Dices primò: ad Hebr. 5. *Omnis Pontifex debet aſſumi ex hominibus*, ut *offerat dona, & ſacrificia*: ac ſubinde hoc miniſterium implere non poſſunt Angeli: igitur multò minùs poterunt ſacramenta miniſtrare: quippe cùm per ſacramenta conferatur gratia, non autem ordinariè per ſacrificia ex opere operato.

Diſtinguo antecedens: Ita ſit de lege ordinaria: concedo; ita ſit neceſſariò, ut aliter fieri non poſſet, ſi ita Deus ordinaret, nego: nam conſecratio Eccleſiæ, etiam eſt miniſterium Eccleſiæ; quod Angelis commiſſum fuiſſe ex certa hiſtoria conſtat: miniſtrare Euchariſtiam eſt Miniſterium Eccleſiæ per Presbyteros, & Diaconos, ſed & hoc aliquando etiam Angeli præſtiterunt ex ſpeciali commiſſione, ut ex vitis Sanctorum probatis ſæpiùs conſtat. Promulgatio legis divinæ eſt miniſterium hominis, ſed in monte Sinai id præſtiterunt Angeli, ut Dei legati, Act. 7. Quidni ergo, & baptiſmum poſſint etiam ex ſpeciali Dei commiſſione dare in corpore aſſumpto, ſervata ſubſtantia ſacramenti?

Dices ſecundò: Adminiſtratio ſacramenti eſt actus vitalis: ſed Angeli non poſſunt exercere actus vitales in corpore aſſumpto: igitur nec miniſtrare ſacramenta.

Diſtinguo majorem; Adminiſtratio, quæ fit per Miniſtrum ordinatum, eſt actus vitalis, concedo: quæ fieret per Miniſtrum extraordinarium, neceſſariò deberet eſſe actus vitalis, nego: Nam abſolutè loquendo, ad validitatem ſacramenti, ſufficit, quòd debita materia applicetur, & forma proferatur ſenſibiliter, & articulatè per corpus humanum, ſive verum, ſive apparens, non enim aliud requiritur ſimpliciter ex parte formæ, qua ſacramentalis eſt, quam ut ſit ſignum practicum effectus, tam in baptizato, quàm etiam reſpectu Eccleſiæ, cui debet conſtare de forma applicata: neque enim Eccleſia attendit modum formandi verba, ſed ſignificationem, quam habent ex inſtitutione divina, & communi hominum uſu; quemadmodum revelatio facta viris ſanctis per Angelos ſenſibiliter loquentes, non aliter attenditur, & accipitur ab eis, quàm ſi reverà vitalis eſſet: quia conſideratur non modus loquendi, ſed locutionis ſenſus.

Petes, an etiam dæmones poſſent validè ſacramenta conferre.

Affirmat Doctor, ibidem, dicens: *Si etiam malus Angelus in corpore aſſumpto baptizet, & conſtet, quòd eſſet de præcepto Dei, talis habendus eſſet pro baptizato: quia oportet malum Angelum etiam invitum obedire Deo. Sed non eſſet ſine certa revelatione ſuper hoc habita credendum, quòd malus Angelus verè baptizaret; tum quia Deus non miniſtrat ſacramenta per excluſos finaliter à ſalute: tum quia ſi non eſſet certus de præcepto divino ad oppoſitum; ſupponendum eſt ſemper ipſum fraudulenter agere, nec completè facere ea, quæ eſſent neceſſaria ad ſalutem baptizati propter inimicitiam, quam habet ex invidia procedentem*. Quibus verbis Doctor non aſſerit diabolum validè miniſtrare ſacramenta, quaſi hoc ei competeret de lege ordinaria: quemadmodum nonnulli falsò exiſtimant, aſſerentes eamdem ipſius, quæ poſtmodum Lutheri, eſſe ſententiam: contrarium enim apertè patet ex verbis mox expreſſis.

Dices: Si dæmon miniſtraret ſacramenta ex ordinatione Dei, cùm ſit in ſtatu peccati mortalis, committeret ſacrilegium: cujus Deus eſſet author, quippe cùm dæmonem ad iſtud miniſterium cogeret: ſed Deus non poteſt eſſe author alicujus peccati; igitur nec poteſt ordinare dæmoni, ut miniſtret aliquod ſacramentum.

Diſtinguo minorem: Deus non poteſt eſſe author actus peccaminoſi, quando malitia eſt conjuncta actui malitioſo ab intrinſeco: concedo, quando duntaxat conjuncta eſt ab extrinſeco, & ex malitia operantis, nego: ſic autem contingit in propoſito; quia miniſterium ſacramenti abſolutè bonum eſt; voluntas autem dæmonis cùm ſit perverſa, invit: duntaxat à Deo cogitur: quotieſad aliquid bonum præſtandum divino ur-

gente mandato impellitur: nihilominus Deus hac dæmonis perverſa voluntate uti poteſt in oſtenſionem ſuæ bonitatis, & potentiæ, per quam extorquet etiam obedientiam à diabolo quantumvis reluctante, in commodum, & utilitatem alterius. Hinc præclarè S. Auguſtinus lib. de corrept. & gratia cap. 10. *Saluberrimè*, inquit, *confitemur, quòd rectiſſimè credimus Deum, Dominumque rerum omnium, qui creavit omnia bona valdè, & mala ex bonis exortura eſſe præſcivit, & ſcivit magis ad ſuam omnipotentiſſimam bonitatem pertinere, etiam de malis bene facere, quàm mala eſſe non ſinere &c.* Unde præclarè monet Doctor, quòd ſi diabolus ſacramenta miniſtraret in aſſumpto corpore, neceſſum eſſet, ut per revelationem divinam conſtaret, ad id à Deo fuiſſe motum, & impulſum, ut nempe certum eſſet ſacramentum illud fuiſſe validè miniſtratum.

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrùm Miniſtri probitas, & vitæ ſanctitas neceſſaria ſit ad validè, & licitè conficiendum, & conferendum ſacramentum?

NOtandum primò, tria hìc, in quæſtionem venire, *Primùm*, utrùm peccatores validè conficere, ac miniſtrare poſſint ſacramenta. *Secundum*, utrùm licitè, & citra novum peccatum; *Tertium*, an ab eis ſacramenta petere, & accipere liceat. Quantum aut ad primùm, ſciendum eſt, duplicem diſtingui poſſe ſacramentorum adminiſtrationem: Unam quidem, *validam*, & illicitam: alteram autem *validam*, *& licitam*: Prima eſt, qua ſacramentum ritè confectum, hoc eſt, adhibita materia, forma, & prærequiſita intentione, confert quidem gratiam ſuſcipienti; ſed illius confectio, & adminiſtratio novum infert peccatum conferenti propter indignam, & illegitimam rei ſacræ tractationem, & miniſtrationem, ſecunda verò non ſolùm gratiam confert ſuſcipienti; ſed etiam conferenti, propter debitam utriuſque diſpoſitionem. Quæritur autem utrùm Miniſter in peccato mortali exiſtens validè, quidem, non autem licitè conficere poſſit, ac conferre ſacramenta. Quod utique intelligi poteſt, tam de Miniſtro conſecrato, cui videlicet ex officio incumbit ſacramentum miniſtrare, quàm de non conſecrato, qui videlicet duntaxat in caſu neceſſitatis ſacramentum miniſtrare poteſt.

Notandum ſecundò, ex Doctore ſubtili diſt. 5. quæſt. 2. n. 2. Miniſtrum peccatorem, & improbum cenſeri talem, vel occultè, vel manifeſtè, ita quòd pravus appareat quidem coram Deo, talis autem non habeatur apud homines, maximè apud eos, qui bus miniſtrare debet ſacramentum. *Inſuper*, Miniſter occultè malus dici poteſt duobus modis; vel quia peccatum ejus eſt occultum, & ignotum ſuſcipienti ſacramentum; vel quia, licèt ipſi ſit notum, non eſt tamen aliis notorium, & manifeſtum. Similiter notoriè malus Miniſter, vel eſt toleratus in Eccleſia, & ſcientibus Prælatis, nullo reclamante ſacramenta publicè miniſtrat; vel non eſt toleratus, ſed ab omni Eccleſiaſtico munere per excommunicationem, degradationem, aut ſuſpenſionem, manifeſtè ſepoſitus; ut declaravit Martinus V. in Concilio Conſtantienſi, qui cùm animadverteret graviſſima oriri ſcandala, & plurimos fideles revocari à frequentatione ſacramentorum, quòd neſcirent an quidam Miniſtri peccatores, vel aliqua ſententia Eccleſiaſtica innodati, poſſent validè, aut licitè conferre ſacramentum pœnitentiæ: anno 1428. conſtitutionem edidit, his verbis: *Ad evitanda ſcandala, & multa pericula, ad ſubveniendum conſcientiis timoratis, conſtituimus, ut nemo deinceps teneatur abſtinere, & ſeparare ſe, neque vitare communicationem alicujus, in adminiſtrando, vel recipiendo ſacramento, aut in aliis divinis officiis, aut extra illa, ratione alicujus ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ, aut ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine, aut jure generaliter promulgatæ: neque ſervari interdictum Eccleſiaſticum, niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura hujuſmodi fuerit in, vel contra perſonam, Collegium, Univerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum, à Judice publicata, vel denuntiata ſpecialiter, aut expreſſè, aut ſi ſit notorius Clerici percuſſor &c.* Quæ utique Conſtitutio innovata fuit in Concilio Baſileenſi ſeſſ. 20. & in Lateranenſi, ſub Leone decimo, ſeſſ. 11. anno 1516.

Notandum tertiò, præter memoratos veteres hæreticos initio præſentis articuli, qui aſſerebant, peccatores non poſſe validè ſacramenta conficere, aliquos Recentiores, eumdem errorem inſtauraſſe, maximè verò *Vvaldenſes*, ita dictos à quodam homine Lugdunenſi nomine *Vvaldo* circa annum 1160.

qui

qui cùm divitiis plurimis abundaret, paupertatem Evangelicam palam profiteri cœpit; unde illius Sectatores dicti ſunt *Pauperes de Lugduno*, ſicut colligitur ex Trithemio in Chronico Hirſaugienſi: nuncupati ſunt etiam *Albigenſes*, & *Tholozates*; quia eorum peſtilens doctrina in illis maximè provinciis graſſata eſt, ac diſſeminata. Inter varia autem eorum capita, quæ promulgabant, accuſabantur, quòd aſſererent non modò per Sacerdotes, ſed etiam Laicos Corpus Chriſti confici poſſe, dummodò juſti, ac probi cenſerentur: quia per malos etiam Sacerdotes, confici poſſe negabant, ut refert Rogerius in Annalibus Anglis.

Verùm, nullus hunc errorem apertiùs, & audaciùs profeſſus eſt, quàm *Vviclef*; nam inter varios illius articulos in Conc. Conſtantienſi ſeſſ.8. damnatos, hic quartus erat: *Si Epiſcopus, vel Sacerdos eſt in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non conſecrat, non baptizat*. Nonnulli eumdem errorem tribuerunt *Joanni Hus*, cujus errores pariter damnati ſunt in eodem Concilio Conſtantienſi, ſeſſ.15. Nec immeritò quidem, non ſolùm quia peſtilentia Vviclefi dogmata propalabat, ac tuebatur in Bohemia; unde hic vigeſimus articulus ejus erat, quòd condemnatio 45. articulorum Joannis Vviclefi facta per Doctores, eſt irrationalis, & iniqua, & malefacta: ſed inſuper in 22. articulo ajebat, *quòd Papa, vel Prælatus, & præſcitus eſt tantùm æquivocè Paſtor, & verè fur, & latro*; ac ſubinde cenſebat peccatorem non eſſe verum Paſtorem, proindeque non poſſe conferre ſacramenta, quæ per veros tantùm Paſtores, ac Eccleſiæ Miniſtros conferri poſſunt.

Statuendum eſt igitur in præſenti quæſtione; *Primò*, quòd Miniſtri, quantumvis peccatores, & pravi, poſſint validè conficere ſacramenta: *Secundò*, quòd illicitè ſacramenta conferant: *Tertiò*, quandonam ab eis liceat ſacramenta petere, & recipere.

CONCLUSIO PRIMA.

Sacramenta verè, & validè confici, ac conferri poſſunt per Miniſtros pravos, & peccatores. Hæc eſt de fide determinata in variis Conciliis, tum univerſalibus, tum particularibus; maximè verò in tribus Conciliis *Romanis* ſub Leone IX. annis 1409. & 1051. in quibus determinatum eſt, ut quicumque à Simoniaco conſecratus eſſet, in ipſo ordinationis ſuæ tempore, non ignorans Simoniacum, cui ſe obtulerat promovendum, 40. numero dierum pœnitentiam ageret, & ſic in accepti ordinis officio miniſtraret. Supponunt ergo hæc Concilia validè collatum eſſe Ordinem per Simoniacum Epiſcopum. *Idem* definitum eſt in Concilio *Gallicano* celebrato anno 1106. cujus acta deſcribuntur à Rogerio in Annalibus Angliæ, ubi contra Tholozates, & Albigenſes definitum eſt, quòd ſicut ſolis radius per cloacas maculam non contrahit, vel fœtorem, vel ſicut aqua pura, & nitida tranſit ad areolas per canales luteos, aut ſordidos, vel limoſos, ſic verba Dominica non ſordidantur; nec meliùs, nec nitidiùs per bonum, quàm per malum proferuntur.

Idem definitum eſt in Concilio *Conſtantienſi* ſeſſ. 8. in quo damnati ſunt articuli Vviclefi, & *Salisburgenſi* an.1420. Rubrica *de ſumma Trinitate*, ubi definitur: Si aliquis Clericus, vel Laicus... auſus ſit prædicare, aut occultè docere, credere, „ vel tenere, quòd Sacerdos in mortali „ peccato exiſtens, non poſſit conficere „ Corpus Chriſti, &c. pro hæretico, & „ incredulo habeatur. *Idem* apertè definit „ Concilium Trid. ſeſſ.7. Can. 12. de ſacramentis in genere: *Si quis dixerit Miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modò omnia eſſentialia, quæ ad ſacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere, aut conferre ſacramentum, anathema ſit*.

Rationem à priori Catholicæ veritatis aſſignat Doctor ſubtilis 4. d.5. q.1. n.4. Veritas, inquit, quæſtionis patet ex auctoritatibus multis, quòd quacumque ma- „ litia miniſter ſit malus, ſive hæreſis, ſi- „ ve ſchiſmatis, ſive morum, ſalva uni- „ tate Eccleſiæ, ſi intendit facere, quod „ facit Eccleſia, & ſervet modum Eccleſiæ, „ verè confert Baptiſmum, & talis Ba- „ ptiſmus verè habet effectum in baptiza- „ to, non obſtante malitia Miniſtri, niſi „ obſtet malitia ſuſcipientis in hoc, quod „ recipit à tali Miniſtro. Veritas autem „ iſtius ſolutionis non habet, niſi ratio- „ nem unam propter quid, ſcilicet quia „ ita placuit Chriſto inſtituere, ut mali- „ tia Miniſtri non impediret ſacramentum, „ nec ejus effectum. „

Porrò hoc Chriſti D. beneplacitum, maximè colligitur ex perpetua, & conſtanti Eccleſiæ Traditione, quam contra S. Cypriani auctoritatem à Donatiſtis objectam urgebat S. Auguſtinus lib. 2. de Baptiſmo, cap. 7. ubi ita ſcribit: *Nolite ergo nobis objicere auctoritatem Cypriani, ad Baptiſmi receptionem, ſed tenete nobiſcum exemplum Cypriani ad unitatis conſervationem: Nondum enim erat diligenter Baptiſmi quæſtio pertractata, ſed tamen ſaluberrimam conſuetudinem tenebat Eccleſia, in ipſis quoque ſchiſmaticis, & hæreticis corrigere, quod pravum eſt, non iterare, quod datum eſt; ſanare, quod vulneratum eſt, non curare, quod ſanum eſt. Quam conſuetudinem credo ex Apoſtolica Traditione venientem, ſicut multa non inveniuntur in litteris eorum, neque in Conciliis poſteriorum, & tamen quia per univerſam cuſtodiuntur Eccleſiam, nonniſi ab ipſis tradita, & commendata leguntur, &c.*

Idem conſtanti Traditione docent SS. Patres variis adductis exemplis. Sic Optatus Milevitanus lib. 3. contra Parmenianum circa medium: Quid intereſt, inquit, quales fuerint operarii, dummodò quod operatum eſt, bonum eſſe conſtet? nam & vinum á peccatoribus operariis, & calcatur, & premitur; & ſic inde Deo ſacrificium offertur: oleum quoque à ſordidis conficitur .... & tamen liquor in ſapore, in lumine, etiam in ſacro criſmate ſimpliciter erogatur, &c.

Similiter S. Nazianzenus Orat. 40. comparat bonum, vel malum miniſtrum ſigillo aureo, vel ferreo, quod eumdem habet effectum, ſive aureum ſit, ſive ferreum. Sanctus autem Auguſtinus ad id etiam utitur exemplis, maximè lib. 3. contra Creſconium, cap. 8. ubi utitur exemplo *ſeminis*, cui perinde eſt, quòd ſordidis, aut lotis manibus ſeminetur; modò enim ex ſe fructiferum ſit, & terra idonea, ac fœcundante ſolis influxu germinabit, ac ubertim exurget: Tract. autem 5. in Joannem: *Superbus Miniſter cum diabolo computatur, ſed non contaminatur donum Chriſti, quia per illum purus fluvius tranſit; & non venit ad fertilem terram.* Et paulò poſt ſubdit: *Lapis ex aqua fructum ferre non poteſt, & ſi per lapideos canales tranſit ad areolas aqua, in canali lapideo nihil generatur, ſed tamen hortis plurimum fructum affert: ſpiritualis enim virtus ſacramenti, ut pura lux ab illuminandis excipitur, ſed per immundos tranſiens non coinquinatur.* Idem lib. 1. de Baptiſmo, cap. 10. cùm dixiſſet: *Non eſt autem aqua profana, & adultera, ſuper aquam nomen Dei invocatur, etiamſi à profanis, & adulteris invocetur; quin nec ipſa creatura, nec ipſum nomen adulterum eſt: Baptiſmus verò Chriſti verbis Evangelicis conſecratus, & per adulteros, & in adulteris ſanctus eſt, quamvis illi ſint impudici, & immundi, quia ipſa ejus ſanctitas pollui non poteſt: & Sacramento ſuo divina virtus aſſiſtit, ſive ad ſalutem bene viventium, ſive ad perniciem malè utentium.* Id confirmat exemplo; *An verò Solis*, inquit, *vel lucernæ lux, cùm per cœnoſa diffunditur, nihil inde ſordium contrahit; & Baptiſmus Chriſti poteſt cujuſquam ſceleribus inquinari? Si enim ad ipſas res viſibiles, quibus Sacramenta tractantur, animum conferamus, quis neſciat eas eſſe corruptibiles? Si autem ad id, quod per illas agitur, quis non videat non poſſe corrumpi, quamvis homines per quos agitur, pro ſuis moribus, vel præmia percipiant, vel pœnas luant?*

Eamdem veritatem probat Doctor nu. 4. & ſequentibus triplici congruentia: Primam repetit ex fine ſacramenti quidem, „ quia rationabile eſt Deum aſſiſtere ſuo ſigno practico ad cauſandum ſignatum ex „ determinatione voluntatis ſuæ præcedente omnem conditionem Miniſtri; ut „ ſicut illa determinatio ſua, qua tribuit ſigno eſſe certum ſignum, eſt ab ipſo immediatè omninò, & primò; ita & aſſiſtentia conſequens illam determinationem, „ ad cooperandum, ſit immediatè ab ipſo. „ Quibus Doctor ſignificat, quòd cùm ſacramentum omnem ſuam efficacitatem habeat à Deo, & Chriſto Domino illius inſtitutore, illi non poteſt obeſſe Miniſtri pravitas. Quam utique rationem etiam profert S. Auguſtinus pluribi, ſed maximè lib. 2. contra litteras Petiliani, c. 2. *Nec aqua noſtra inquinamur*, inquit, *nec veſtra mundamur, ſed aqua Baptiſmi .·. cùm datur alicui, nec noſtra, nec veſtra eſt, ſed illius, de quo dictum eſt, Hic eſt qui baptizat.* Unde Tract. 5. in Joan. circa medium ait. *Baptiſma tale eſt, qualis eſt ille, in cujus poteſtate datur, non qualis eſt ille, per cujus miniſterium datur; unde quid tibi facit malus Miniſter, ubi bonus eſt Dominus? Quid te impedit malitioſus præco, ubi bonus eſt judex?*

Secundam rationem deſumit Doctor ex fine ipſius ſacramenti, videlicet ex parte ſalutis hominum, ob quorum gratiam Sacramenta

menta inſtituta ſunt: ſi enim ad ſacramenti valorem requireretur ſanctitas, & fides Miniſtri, vix ulla eſſet in fidelibus ſecuritas de ſua ſalute; ſicut enim ſemper eſſent incerti de bonitate Miniſtri: ita & de valore ſacramenti ab eo collati. Nam ut præclarè Doctor ait. Si Baptiſmus non poſſet „ conferri, niſi à bono, non eſſet in magnum remedium viatoris, ſed quaſi com„ muniter in detrimentum. Cùm enim qua„ ſi nullus poſſit eſſe certus de bonitate pro„ pria, multò magis nec de bonitate alte„ rius: ergo ſi ex bonitate Miniſtri depen„ deret Baptiſmus, nunquam poſſet aliquis „ eſſe certus ſe verè recepiſſe Baptiſmum, „ quod eſt inconveniens. Et ſi objicias, „ quòd nec modò poteſt eſſe certus, quia „ neſcit diſpoſitionem ſuam propriam, hoc „ non obſtat: quia ſatis poteſt noſſe certi„ tudinaliter, ſicut requiritur certitudo, „ quòd ipſemet intendit recipere per Ba„ ptiſmum: & hoc ſufficit ex parte ejus. „ Si dicas quòd non poteſt eſſe certus „ de intentione Miniſtri: hoc non obſtat, „ quia probabiliter præſumi poteſt, quòd „ Miniſtri talem actum exercentes inten„ dant facere illud, ad quod actus ſecun„ dùm ſe ordinatus eſt: ſed non ita poſ„ ſet haberi certitudo de bonitate, vel ſan„ ctitate Miniſtri. *Ita Doctor*.

Hanc rationem etiam indicat ſanctus Auguſtinus lib. 1. contra litteras Petiliani cap. 3. ubi ait: *Ergo baptizantur à bonis, ut poſſint fidem percipere, non reatum. Sed quomodo, & de iſtis ſecuri erunt, ſi conſcientia dantis attenditur, quæ latet oculos accepturi? ita ſecundùm eorumdem ſententiam fit ſalus illa ſpiritualis incerta, dum contra Scripturas ſanctas, quæ dicunt, Bonum eſt confidere in Domino quàm confidere in homine* (Pſ. 117.) &: *Maledictus omnis, qui ſpem ſuam ponit in homine* (Jerem. 17.) *ſpem baptizandorum auferunt à Domino Deo, & in homine ponendam eſſe perſuadent*.

Tertiam rationem repetit Doctor ex parte ſuſcipientis: Quia omnino injuſtum eſt, „ inquit, alterum pro iniquitate alterius „ puniri, quando ille alter nullo modo „ communicat iniquitati alterius: itaut poſ„ ſit ſibi deputari: ſed ille baptizandus, di„ ſponit ſe ad gratiam, quantum poteſt: „ ſi ergo malitia Miniſtri impediret, ille pu„ niretur propter culpam alienam nullo mo„ do ſibi imputandam. Quod utique argumentum urget S. Auguſtinus lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 6. *Si ex innocentia baptizantis*, inquit, *expectatur ut fiat innocentia baptizati, tantò erit quiſque innocentior, quantò innocentiorem, à quo baptizetur, invenerit: & tantò ipſe minus erit innocens, quantò, & ille, à quo baptizatur*. At hoc dici non poteſt: *Quia*, inquit, *ſi Miniſtri innocentia ſublevat, malitiam ejus geſtabit; & ita ſæpe curretur ad Baptiſmum, non ut remittantur peccata propria, ſed potiùs ut imponantur aliena*. Unde lib. de unitate Eccleſiæ cap. 18. *Quando Paulus dixit: Gratias Deo, quia neminem veſtrum baptizavi niſi Criſpum, & Cajum, credendum eſſet invidiſſe hominibus meliorem ſanctificationem, ſi quantò melior erat; tantò meliùs poterant baptizari, qui ab illo baptizarentur: immò verò ad hoc ipſum vigilavit cautiſſimi, & fideliſſimi Diſpenſatoris intentio, ne quiſquam ideo ſanctus ſe baptizatum putaret, qui à Miniſtro ſanctiore baptizaretur*.

Varia proponebantur à Donatiſtis contra præſentem Catholicam veritatem, & aſſertionem, non ſolùm Scripturarum oracula, ſed & plurima argumenta, tum ex auctoritate, tum ex ratione petita; quæ omnia ut evidentiori ordine diſſolvantur, placet ea ſub diſtinctis titulis proponere, & refellere.

Proponuntur, & refelluntur auctoritates Scripturæ, quas in ſui patrocinium Donatiſtæ uſurpabant.

OBjiciebant primò illud Exod. 19. *Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, ſanctificentur, ne percutiat eos*. Nec-non & illud capitis 30. *Miſſa aqua, lavabunt in ea Aaron, filii ejus manus ſuas, ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonii, & quando acceſſuri ſunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino, ne fortè moriantur*; Et inſuper Levitici 21. *Loquere ad Aaron: Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium ejus*.

Reſpondet S. Auguſtinus lib. 2. contra epiſtolam Parmeniani: *Primò* quidem hæc divina oracula ſignificare non poſſe Dei Miniſtros in ſtatu peccati mortalis abſque graviſſima culpa ſacrum miniſterium implere: ac ſubinde rei ſacræ adminiſtratio multùm quidem efficit miniſtranti, non autem ſuſcipienti. Dicant ergo mihi, (*inquit S. Auguſt.*) cui Sancto ſecundùm ſalutem ſpi-

„ ri-

„ ritualem obſuerit, vel in Sacerdotibus, „ vel inter populos conſtituto malus, aut „ maculatus Sacerdos? Ubi erat Moyſes, „ & Aaron, ibi murmuratores ſacrilegi, „ quos Deus à facie ſua ſemper perdere „ minabatur: ubi erat Caiphas, & cæteri „ tales, ibi Zacharias, ibi Simeon, & cæteri „ boni: ubi Saul, ibi David: ubi Hieremias, „ ubi Iſaias, ubi Daniel, ubi Ezechiel; ibi „ Sacerdotes, & populi mali: ſed ſarcinam „ ſuam unuſquiſque portabat.

Reſpondet ſecundò, retorquendo argumentum in Donatiſtas: Nullam ne, *inquit*, „ habuit maculam, & vitium, non dico „ Optatus, ſed ipſe Parmenianus, aut ipſe „ Donatus? Sed tanto iſti amore hominum „ cæci ſunt, & corde impudico adulteros „ mentis ſuæ, uni legitimo viro coæquare „ non dubitat, ut quod de ſolo D. Jeſu „ Chriſto dici potuit, etiam in Donato „ perfectum fuiſſe contendat .... Sed ite- „ rum attendat utrùm ſaltem Optatus ha- „ buerit aliquam maculam, aut aliquod vi- „ tium. Non uſque adeo cæci ſunt, ut „ iſtius vitam omnino immaculatam, om- „ nino vitio carentem fuiſſe reſpondeat. Cur „ ergo accedebat dona offerre Deo, & ab eo „ cæteri conjunctis manibus accipiebant, „ quod maculoſus, & vitioſus obtulerat? „ Qui rectiſſimè ſapiunt, intelligunt quem- „ libet hominum, quamvis jam pro con- „ ſortio ſocietatis humanæ, non abſurdè „ dici poſſit juſtiſſimè vivere; non tamen „ poſſe eſſe ſine aliquo vitio, quando ca- „ ro concupiſcit adversùs ſpiritum, ſpiri- „ tus autem adversùs carnem, &c.

Objiciebant ſecundò illud Pſalmi 49. *Peccatori dixit Deus: Quare tu enarras Juſtitias meas, & aſſumis Teſtamentum meum per os tuum? Tu verò odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos retrorſum, &c.* Nec-non, & illud Pſal. 140. *Oleum peccatoris non impinguet caput meum.*

Reſpondet S. Auguſtinus ibidem cap. 9. ad *primum* Miniſtro quidem nihil prodeſſe verba, quæ ore pronuntiat, ſi, quod dicit ipſe, non faciat; veruntamen aliis prodeſſe, qui etiam per malos audiunt, & faciunt: quod ipſe Dominus docet in Evangelio, dicens de Phariſæis, *Super cathedram Moyſis ſedent; quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite, dicunt enim, & non faciunt.* Deinde retorquet argumentum in ipſos Donatiſtas, demonſtratque omnia illius divinæ animadverſionis jacula in ipſos Donatiſtas convertere. Quomodo enim, inquit, non projiciunt ſermones Dei retrorſum, qui „ pronuntiant pacem, & non amant pa- „ cem? Quomodo non odio habent diſci- „ plinam, qui damnare audent verbum in- „ auditum? &c. „

Ad ſecundum textum reſpondet c. 10. per *oleum peccatoris* non intelligi ſacramentalem Unctionem, ut perperam interpretabantur Donatiſtæ, ſed blanditias adulatoris; quibus repudiatis, Vates regius eligit potiùs à juſto emendari, & argui; ait enim: Corripiat me juſtus in miſericordia; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Unde manifeſtum eſt, inquit S. Auguſtinus, „ oleo peccatoris blanditias adulatoris eſ- „ ſe ſignificatas, quibus repudiatis, & de- „ teſtatis, eligit à juſto emendari, & argui, „ quia hoc juſtus non fallaci lenitate adula- „ tionis, ſed veraci aſperitate objurgationis „ faciens, multò magis miſericorditer fa- „ cit; unde eſt & illud in Apocalypſi, „ cap. 3. *Ego quos amo, arguo, & caſtigo.* „ Et illud apud Salomonem Proverb. 27. „ *Meliora ſunt vulnera amici, quàm voluntaria oſcula inimici.* „

Objiciebant tertiò varia oracula petita ex verbis libri Sapientiæ 1. *Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu.* Et ex illis Eccli. 10. *Muſcæ morientes perdunt odorem ſuum.* Et cap. 34. *Ab immundo quis mundabitur?* Et ibidem: *Qui baptizatur à mortuo, quid prodeſt lavatio ejus?*

Reſpondet S. Auguſtinus ad primum textum lib. 2. contra litteras Petiliani, cap. 26. ſenſum hujus oraculi eſſe, quòd qui fictè miniſtrat, aut ſuſcipit res divinas, non habeat Spiritum ſanctum: licèt autem divinus ille Spiritus fugiat Miniſtri fallaciam, ſi tamen ille exhibeat neceſſaria ad confectionem Sacramenti, aderit Spiritus ſanctus accipienti, veraci, & credenti, utrumque ſimul præſtans, nempe fugere miniſtrantem, & fovere accipientem; unde ſequitur, Spiritum ſanctum fugere quidem hominis fallaciam, non Sacramenti virtutem. Lib. autem 2. contra epiſt. Parmeniani, c. 10. ſic retorquet in Donatiſtas, qui jactitabant neminem ex ſuis apertum eſſe peccatorem. Satis eſt nobis „ ad neceſſarium articulum hujus cauſæ, „ quòd fictos bonos, id eſt occultos ma- „ los, apud ſe eſſe negare non poſſunt. „ Per multos enim redarguuntur, qui cùm „

„ ibi

„ ibi perditis, & ſceleratis moribus vive- „ rent, & per ipſam fictionem diu latuiſ- „ ſent, aliquando proditi, expulſi ſunt. „ Dicamus ergo: Si nolunt ibi adhuc eſſe ali- „ quos tales, illi certè, qui ejecti ſunt, ſi „ in eadem fictione laterent, & eos fugeret „ Spiritus ſanctus, de quo ſcriptum eſt: Spi- „ ritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum; „ quomodo baptizare poſſunt? cur non re- „ cenſentur ſaltem, qui vivunt, ut accipiant „ Baptiſmum, quem utique à fictis, quos de- „ ſeruit Spiritus ſanctus, accipere nequive- „ runt? Si autem dicunt, Spiritus quidem „ ſanctus daturis fingentibus deerat juſtifi- „ candis, ſed accepturis credentibus aderat „ abluendis per ineffabilem efficaciam po- „ tentiæ ſuæ, utrumque valens facere, il- „ los fugere, iſtos fovere; illos culpare, „ iſtos mundare: quam pro ſe quæſtionem ſol- vunt, ſimul cernant ſolutam eſſe pro nobis.

Ad ſecundum reſpondet S. Hieronymus per *muſcas morientes* intelligi peccatores, qui brevi unius peccati ſtultitia fœdant, & perdunt ſuavitatem gratiæ, & famæ. *Vel*, ut explicat S. Auguſt. l. 2. contra epiſt. Parmen. cap. 10. intelliguntur ii, qui ad vomitum redeuntes perdunt ſuavitatem gratiæ ſanctificantis, & exterminant bonum odorem Chriſtianorum, ſuis pravis exemplis, ſuntque in cauſa cur blaſphemetur nomen Dei, & homines à pietatis ſemita ad peccati declivia rapiantur: Oleum ſuavitatis, „ *inquit*, ſcilicet bonum odorem, idest, bo- „ nam famam Chriſtianorum, illi extermi- „ nant, qui malè victuri, & ad mortem „ ſuarum iniquitatum redituri, magna mul- „ titudine corrigunt, ut eis per Baptiſmum „ peccata donentur, & ad ea denuò re- „ vertantur: nam propter numeroſitatem „ muſcis arbitror eſſe comparatos: ſed hi „ exterminant oleum ſuavitatis, quoniam „ non ipſam Dei gratiam, ſed hominum „ mores intuentur.

Ad tertium oraculum dico, ſenſum illius, quòd non ſit attendendum vanitati ſomniorum; ait enim ibidem Eccleſiaſticus: *Ab immundo quis mundabitur, & à mendace quid verum dicetur? divinatio erroris, & auguria, mendacia, & ſomnium maleſacientium vanitas eſt*. Quibus ſignificat, quòd ſicut immundus per ſe alium mundare nequit, ſic veritas non eſt expectanda à mendace, ariolo, & ſomniorum interprete. Jam verò certum eſt, rem immundam per accidens, ac per aliud mundari poſſe, putà ſi manus immunda, vel ſcopam, vel lixivium rei mundandæ applicet: igitur, & Miniſtri immundi mundare poſſunt ſuſcipientem, non per propriam ſuam virtutem, ſed per Sacramenta, quæ applicant.

Ad quartum reſpondet S. Auguſtinus loco mox laudato, per illa verba, *qui baptizatur à mortuo, quid proficit lavatio ejus?* Paganorum Baptiſmata eſſe denotata, qui homines, & à juſtitia, & ab iſta vita mor- „ tuos colunt, in quorum nomine bapti- „ zantur. Quamvis enim, & ipſi Sacerdo- „ tes per impietatem mortui dicantur, non „ tamen propter eos ſic intelligitur, ſed „ propter mortuos deos eorum, in quorum „ ſignatione dicitur; *Dominus Deus noſter* „ *Deus vivus*. Quapropter etſi apud Chri- „ ſtianos ſint aliqui Præpoſiti, vel Miniſtri; „ qui per impietatem, & iniquitatem ſuam „ mortui ſunt; vivit tamen ille, de quo di- „ ctum eſt in Evangelio: *Hic eſt qui bapti-* „ *zat*: quia ſicut dicit Apoſtolus, *Chri-* „ *ſtus reſurgens à mortuis, jam non moritur,* „ *mors illi ultra non dominabitur*.

Eamdem ſolutionem, & expoſitionem profert lib. 1. contra litteras Petiliani cap. 9. unde cap. 15. ſic retorquet argumentum in Donatiſtas. Si Maximianiſtæ mortui non ſunt, cur in plenario ſuo concilio (*Donatiſtæ*) dicunt (de Maximianiſtis) quòd *Ægyptiorum admodum exemplo pereuntium fune-* „ *ribus plena ſunt littora, quibus in ipſa mor-* „ *te major eſt pœna, quòd poſt extortam* „ *aquis ultricibus animam, nec ipſam inve-* „ *niunt ſepulturam?* Si autem mortui „ ſunt, unde venit baptiſma, quod de- „ derunt?

Objiciebant quartò illud Hieremiæ 15. *Facta eſt plebs mea mihi ſicut aqua mendax, non habens fidem*. Et illud Ezechielis 27. *Aſpergam ſuper vos aquam mundam*. Igitur aqua baptiſmalis, ut ſit efficax ad remiſſionem peccati, priùs mundari, & ſanctificari debet à Sacerdote; quomodo autem, inquiebant, aquam mundat, & ſanctificat homicida, quomodo benedicunt oleum tenebræ; nempe peccatores? cùm Dominus dixerit Numer. 19. *Quæcumque tetigerit immundus immunda erunt*.

Reſpondet ad primum S. Auguſtinus lib. „ 2. contra epiſt. Parmeniani circa me- „ dium; Aqua mendax non habens fidem, „ poteſt intelligi non falſum Baptiſma, „ ſed populus mendax, & infidelis, non „ annumeratus veracibus, & fidelibus, ſed „

„ his ſolis, qui infideles, & mendaces „ ſunt .... ſic enim dicitur Joanni, Apocal. 17. *Aquæ, quas vidiſti, ſuper quas ſedet meretrix illa, populi, & tribus ſunt, & gentes, & linguæ.*

Ad ſecundum reſpondet lib. 5. de Baptiſmo, cap. 20. per aquam illam mundam ſignificari gratiam novi Teſtamenti, & abundantiam ſpiritualem, quæ habetur per Sacramenta: verùm hanc benedictionem non dat ipſe Miniſter ex ſe, per aquam baptiſmalem, cui confert mundandi virtutem: *Sed Deus*, inquit, *adeſt Sacramentis, & verbis ſuis, per quoslibet adminiſtrentur, & Sacramenta Dei ubique recta ſunt, & mali homines, quibus nil proſunt, ubique perverſi ſunt.*

Objiciebant quintò illud Matth. 7. *Numquid de ſpinis colligunt uvas, aut de tribulis ficus?* Et ibidem: *Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere;* igitur peccatores non poſſunt quidquam ad alterius juſtificationem conferre.

„ *Nego conſequentiam*: Nam, ut præclarè „ reſpondet S. Auguſtinus lib. 2. contra „ epiſtolam Petiliani, c. 6. Omnis homo, „ etiamſi non ſit ſuis criminibus reus, al„ terum non facit innocentem, quia non „ eſt Deus; & alioquin ſi ex innocentia „ baptizantis expectatur, ut fiat innocen„ tia baptizati, tantò erit quiſque innocen„ tior, quantò innocentiorem, a quo ba„ ptizetur, invenerit: & tantò ipſe mi„ nùs erit innocens, quantò & ille à quo „ baptizetur. Et ſi, fortè contra aliquem „ tenet odium, qui baptizat, hoc & il„ li, qui baptizatur, imputabitur. Ut quid „ ergo miſer currit ad Baptiſmum? Ut ei „ dimittantur peccata ſua, an ut imponantur „ aliena? An ſicut navis mercatoris alia „ ſuſcipiat? Arborem autem bonam, & „ fructum ejus bonum, & arborem ma„ lam, & fructum ejus malum, homines „ ſolemus intelligere, & opera eorum, „ ſicut conſequenter oſtenditur in verbis, „ quæ tu quoque commemoraſti: *bonus* „ *homo de bono theſauro cordis ſui profert* „ *bona, & malus homo de malo theſau*„ *ro cordis ſui profert mala.* Cùm au„ tem Dei verbum prædicat; non de ſuo „ ſi malus eſt, prædicat, aut miniſtrat, „ &c.

Unde lib. 1. cap. 8. ſic retorquet argumentum in Donatiſtas, qui contendebant valere quidem Baptiſmum collatum ab occulto peccatore, non autem à manifeſto: Si arbor bona, bonus baptizator eſt, ut fru- „ ctus ejus bonus ſit ille, quem baptiza- „ verit, quiſquis ab homine malo etiam „ non manifeſto fuerit baptizatus, bonus eſ- „ ſe non poterit: de mala quippe arbore „ exortus eſt; aliud eſt enim arbor bona, „ aliud arbor occulta, ſed tamen mala. Aut „ ſi cùm occulta eſt arbor mala, quicumque „ fuerit ab illa baptizatus, non de illa, ſed „ de Chriſto naſcitur, ſanctiùs juſtificantur, „ qui baptizantur ab occultis malis, quàm „ qui baptizantur à manifeſtis bonis. „

Objiciebant ſextò illud Joan. 9. *Deus peccatores non audit: Sed ſi quis Deum colit, & facit voluntatem ejus, hunc audit.* Similiter & illud Matth. 12. *Qui non eſt mecum, contra me eſt; & qui non colligit mecum, diſpergit.*

Reſpondet S. Auguſtinus lib. 2. contra epiſtolam Parmeniani cap. 8. illa verba: Deus „ peccatores non audit, non eſſe dicta à „ Domino, ſed ab illo, qui oculos corpo- „ ris jam quidem reſtitutos habebat; ſed ei „ oculi cordis nondum patebant: unde ipſum „ Dominum adhuc Prophetam putabat; nam „ eum poſteà cognitum Dei filium adoravit: „ Ipſe autem Dominus, cùm in uno templo „ orarent Phariſæus, & Publicanus, Publi- „ canum confitentem peccata ſua, magis „ juſtificatum dicit, quàm Phariſæum ja- „ ctantem merita ſua ... quamquam enim „ juſtificatus deſtiterit eſſe peccator, tamen „ ut juſtificaretur, peccator orabat, & pec- „ cator confitebatur, & exauditus juſtifica- „ tus eſt, ut deſineret eſſe peccator: non „ utique deſineret eſſe peccator, niſi priùs „ exaudiretur peccator. Quamobrem non „ quidem omnem peccatorem exaudiri; ſed „ tamen non omnem peccatorem non ex- „ audiri, veritas teſtis eſt. His adde quòd Baptiſmi efficacitas non pendet à meritò baptizantis, ſed à meritis illius, cujus nomine Baptiſmus confertur.

Ad ſecundum reſpondet lib. 6. de Baptimo, cap. 31. illa Chriſti Domini verba potiùs in Donatiſtas, quàm in Catholicos poſſe retorqueri: Spargunt enim, *inquit*, oves Chriſti, qui eas ad morum ſuorum labem „ prava imitatione perducunt; unde con- „ ſtat ſuper filios alienos, quòd omnes ini- „ qui appellantur, & ſoboles Anti-Chriſti, „ quod ſunt omnes, qui Chriſto adverſan- „ tur, Spiritum ſanctum per manus impo- „ ſitionem tantummodò non poſſe deſcen- „ dere, ſi cordis non adſit vera converſio, „

„ cùm

„ cùm manifeſtum ſit iniquos, quandiu „ iniqui ſunt, Baptiſma quidem poſſe habere, ſed ſalutem, cujus Sacramentum „ Baptiſma eſt, habere non poſſe.

Objiciebant ſeptimò illud Chriſti Domini oraculum Joan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Unde ſic arguebant: Qui per Sacramenti collationem debet remittere peccatum, priùs ipſe debet immunis fieri ab omni peccato, & habere in ſe Spiritum ſanctum, ut ipſum aliis conferat: ſed peccator non habet Spiritum ſanctum: ergo nec poteſt eum alteri per Sacramentum conferre, nec ad alterius peccati remiſſionem quidquam præſtare.

Reſpondet S. Auguſtinus lib. 2. contra epiſtolam Parmeniani c. 11. quòd Spiritus S. „ in Eccleſiæ Præpoſito, vel Miniſtro ſic „ ineſt, ut ſi fictus non eſt operetur per „ eum Spiritus ſanctus, & ad ejus mercedem in ſalutem ſempiternam, & eorum „ regenerationem, vel ædificationem, qui „ per eum ſive conſecrantur, ſive evangelizantur. Si autem fictus eſt, quoniam „ veriſſimè ſcriptum eſt; Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum: deeſt quidem ſaluti ejus, ut auferat ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu; miniſterium tamen ejus non deſerit, quo per eum ſalutem operatur aliorum.

Proponuntur objectiones, quas vel ex SS. Patribus, vel ex ratione Theologica Donatiſtæ poterant objicere.

OBjicies tertiò: Si debita forma, aut materia, aut intentio deſit, non poteſt validè confici ſacramentum: ergo à ſimili ſi deſit debitus Miniſter, non poterit etiam perfici: ſed ille cenſetur debitus, & legitimus Miniſter, qui mundus eſt ab omni peccato, juxta illud Levitici 21. *Homo qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium ejus*: igitur, &c.

Diſtinguo majorem: Si in materia, forma, & intentione, aut Miniſtro deſit aliquid eſſentiale, concedo: ſi aliquid dumtaxat accidentale, & requiſitum ſolùm ex decentia, & majori congruitate, nego: hoc autem poſteriori modo, tantùm requiritur Miniſtri probitas, non autem priori; hinc præclarè S. Auguſtinus Tractat. in Joan. „ Omnes dicimus, quia Juſtos oportet eſſe tanti Judicis Miniſtros: At ſi noluerint eſſe Juſti, qui in cathedra Moyſis „ ſedent: ſecurum me facit Magiſter meus, „ de quo Spiritus dixit: hic eſt, qui baptizat ...... non timeo adulterum, non „ ebrioſum, non homicidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur: „ Hic eſt qui baptizat ... dedit baptiſmum „ Judas, & non baptizatum eſt poſt Judam: Dedit Joannes, & baptizatum eſt „ poſt Joannem; quia qui datus eſt à Juda, Baptiſmus Chriſti erat; qui datus eſt „ à Joanne, Joannis erat: Non Judam „ Joanni, ſed Chriſti Baptiſmum, etiam „ per Judæ manus datum, Baptiſmo Joannis præcolimus. Quos baptizavit Joannes, Joannes baptizavit; quos baptizavit Judas, Chriſtus baptizavit: ſic ergo „ quos baptizavit ebrioſus, adulter, homicida, ſi Baptiſma Chriſti erat, Chriſtus baptizavit, quòd ſacramentum tam „ ſanctum eſt, ut nec homicida miniſtrante polluatur. „

Inſtabis: Idem S. Auguſtinus lib. 3. de Baptiſmo, cap. 18. *Mali miniſtri remiſſionem peccatorum non dant*: ergo nec gratiam.

Diſtinguo antecedens: Mali miniſtri non dant remiſſionem peccatorum impetratoriè, eam ſcilicet, quæ per orationem Sanctorum, & columbæ, id eſt, Eccleſiæ gemitus, ac preces datur; concedo; illa enim remiſſio datur ex opere operantis, quatenus pii Miniſtri ſacramentorum ſanctis operibus, aut orationibus obtinent à Deo bonos motus gratiæ excitantis, & adjuvantis, quibus ad ſuſcipientes Deum convertantur: non dant remiſſionem peccatorum, quæ confertur virtute ſacramentorum, & ex opere operato, nego: nam, ut ipſemet S. Auguſtinus docet lib. 2. contra epiſtolam Parmeniani: Omnia ſacramenta, cùm obſint indignè tractantibus, proſunt tamen „ per eos dignè ſumentibus: unde dictum „ eſt Matth. 23. *Quæ dicunt facite; quæ autem faciunt, nolite facere.*

Urgebis: Peccatorum remiſſio fit per gratiæ collationem, quæ per ſacramenta confertur: ſed illa remiſſio, & gratia datur ſolùm per ſanctos Miniſtros, non autem per improbos, ut docet ipſemet S. Auguſtinus pluribi, maximè verò lib. 3. de Baptiſmo cap. 18. affirmans illa Chriſti Domini verba: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, non eſſe dicta *raptoribus, & fœneratoribus*. Et Lib. 5. cap. 21. *Sacramentum gratiæ dat Deus, etiam per malos; ipſam verò*

gra-

gratiam, nonniſi per ſeipſum, vel Sanctos ſuos.

Diſtinguo minorem: Remiſſio peccatorum, & gratiæ collatio non fit per improbos, & malos, decenter, & debitè, concedo: non fit validè, & abſolutè, nego: nam, ut ipſemet S. Auguſtinus docet lib. 6. de Baptiſmo, cap. 5. *Nihil infert ad Baptiſmi ſanctitatem, quantò quiſque pejor id habeat, & quantò pejor id tradat; poteſt tradere ſeparatus, ut poteſt habere ſeparatus: ſed quàm perniciosè habere, tam perniciosè tradere: ille autem cui tradit, poteſt ſalubriter accipere, &c.*

Objicies tertiò S. Ambroſium lib. de Initiandis cap. 4. ubi ait: *Eſt in aliquibus aqua mendax, non ſanat Baptiſmus perfidorum, non mundat, ſed polluit*. Et Innocentium I. ut refertur q. 1. Canone *qui perfectionem*, ubi legimus: *Qui perfectionem ſpiritus, quam acceperant, perdiderunt, non poſſunt ejus plenitudinem dare, quam per ſuam perfidiam perdiderunt: qui honorem non habuit, honorem dare non potuit, nec aliquid accepit, quia nihil in dante erat; ſed damnationem, quam habuit, per pravam manus impoſitionem dedit*: Igitur pravi miniſtri non conferunt gratiam per ſacramenta.

Nego conſequentiam, & ad *primum* dico, S. Ambroſium non loqui de ſacramentis ritè per malos miniſtros collatis ſed de hæreticis, qui Baptiſma non in Eccleſiæ, ſed in ſuæ perverſitatis forma celebrabant. Ad ſecundum, *diſtinguo*; quandò adultus ſciens, ac volens Eccleſiæ ſacramenta ſuſcipit citra neceſſitatem à Miniſtris ab Eccleſia ſeparatis, cùm poſſet à legitimis Miniſtris ea facilè ſuſcipere, potiùs damnationem ſuſcepit, quàm gratiam propter Eccleſiæ deſpectum, & contemptum, concedo: propter nullitatem, & irritationem ſacramenti, nego.

Inſtabis: Pravi miniſtri ſacramenta profanant, & inquinant: ergo per illa ſanctificare non poſſunt.

Diſtinguo antecedens: Profanant, ratione ſui, propter ſuam perverſam voluntatem, & malitiam, qua fit ut rem ſacram indignè tractantes, magis inquinentur, dum alios abluunt; concedo: ex parte ſacramentorum, & ſuſcipientium, nego: nam ex Auguſtino 3. de Bapt. c. 10. *Non eſt aqua profana, & adultera, ſuper quam Dei nomen invocatur: ergo nec ipſa creatura, nec ipſum nomen adulterum eſt. Baptiſmus Chriſti verbis Evangelicis conſecratur, & per adulteros, & in adulteris ſanctus eſt; quia ſanctitas ejus tolli, & inquinari non poteſt, & ſacramento ſuo divina virtus aſſiſtit, ſive ad ſalutem bene utentium, ſive ad perniciem malè utentium; nam vera ſolis aut lucernæ lux, cùm per cœnoſa diffunditur, nihil inde ſordium contrahit; & Baptiſmus Chriſti non poteſt ſceleribus inquinari.*

Et ex Nicolao I. ad conſulta Bulgarorum, c. 1. *Non poteſt aliquis, quantumcumque pollutus, ſacramenta divina polluere; nec poteſt ſolis radius per cloacas tranſiens inde aliquid contaminationis attrahere. Proinde qualiſcumque Sacerdos ſanctum coinquinare non poteſt. Hinc ab eo Communio percipienda eſt, donec Epiſcoporum judicio reprobetur: quoniam mali bona miniſtrantes, ſe tantummodò lædunt, ut cerea fax accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat, aliis verò lumen in tenebris adminiſtrat.*

CONCLUSIO SECUNDA.

Miniſter conſecratus mortaliter peccat, quoties ſacramenta conficit, & miniſtrat in ſtatu peccati mortalis.

Probatur prima pars. Toties quis peccat, quoties divinum expreſſum mandatum tranſgreditur: at dum Miniſter conſecratus ſacramentum conficit, & miniſtrat in ſtatu mortalis peccati, divinum tranſgreditur mandatum: igitur, &c. Major conſtat: peccatum enim eſt tranſgreſſio, & prævaricatio legis. Minor verò probatur illis omnibus Scripturæ textibus, quibus præcipit Deus, ut Dei Miniſtri ſanctè ſancta tractent; maximè verò ex 21. Levitici: *Sancti erunt Deo ſuo, & non polluent nomen ejus: incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt, & ideo Sancti erunt*. Et cap. 22. *Dic ad eos* (filios Aaron) *& ad poſteros eorum: Omnis homo, qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea, quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filii Iſrael Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino*. Et Iſaiæ 52. *Mundamini, qui fertis vaſa Domini*. Unde Pſ. 49. Deus peccatorem objurgans, dixit: *Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis Teſtamentum meum per os tuum? tu verò odiſti diſciplinam, &c.* Ex quibus inferri licet, quòd ſi ſumma puritas, & munditia requirebatur in Miniſtris veteris legis, & ſi peccator arguatur ex eo quòd Dei Teſtamentum, legis præcepta, & laudes audeat eloqui; quantò magis conſcientiæ, & animi puritas requiritur in mini-

ni-

miſtri novæ legis, ut dignè accedant ad ſacramenta tractanda, quæ ordinantur ad conferendum non ſolùm ſanctitatem legalem, ſed internam, & ſupernaturalem.

Probatur eadem veritas auctoritate ſummorum Pontificum, & SS. Patrum; nam S. Gregorius lib. 1. Epiſtolarum epiſt. 24. *Neceſſe eſt*, inquit, *ut eſſe munda ſtudeat manus, qui diluere ſordes curat, ne tactu quæque deteriùs inquinet .... ſcriptum namque eſt: Mundamini, qui fertis vaſa Domini.* Item ex Nicolao I. in reſponſis ad conſulta Bulgarorum: *Mali*, inquit, *bona miniſtrando, ſe tantummodo lædunt, ut cerea fax accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat: aliis verò lumen in tenebris adminiſtrat, & unde aliis commodum exbibet, inde ſibi diſpendium præbet.* Urbanus II. epiſt. ad Lucium, *Prædeceſſores noſtri Nicolaus, & Gregorius VII. Miſſis Sacerdotum, quos ebrioſos, vel adulteros eſſe conſtiterit, fideles abſtinere decreverunt, ut hujuſmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta revocarent.* Gregorius IX. cap. ult. de temporibus ordinationis, *removendos eſſe* ait *Sacerdotes ſingulos, & ſub interminatione divini Judicii obteſtandos, ſi non pœnituerint, ut in ſuſceptis ordinibus non miniſtrent.* Et cap. ultim. de cohabitatione Clericorum ac mulierum, *Quemlibet Sacerdotem pro mortali peccato, quoad ſeipſum eſſe ſuſpenſum, non quòd ſpeciali Eccleſiæ cenſura affectus ſit, ſed quia ratione ſui ſtatus eſt impeditus, ne divina operetur.*

Eamdem veritatem docent SS. Patres, maximè S. Auguſtinus lib. 2. contra epiſtolam Parmeniani c. 10. ubi ait, *Sacramenta cùm obſint indignè tractantibus: proſunt tamen per eos dignè ſumentibus.*

Suadet etiam ratio: Quia irreverentia Dei, ſacrorumque contaminatio eſt peccatum ex genere ſuo mortale, utpote cùm ſit ſacrilegium, ſed ſacramentorum adminiſtratio, dum fit à Miniſtro qui eſt in peccato mortali, eſt quædam Dei irreverentia, & ipſorum ſacramentorum contaminatio; illa namque Miniſter, quantum eſt in ſe, polluit, Deique præſentia ſe indignum præbet, dum ſe in miniſterium ſacrum ingerit in ſtatu odioſo Deo: igitur, &c.

Deinde, Ille in agendo peccat, qui operatur ut non oportet: ſed qui ſacramenta miniſtrat in ſtatu peccati mortalis, non operatur ut oportet, quia Miniſter debet conformari Domino ſuo, juxta illud Eccleſiaſt. 10. *Secundùm Judicem populi, ſic & Miniſter ejus*: Dominus autem ſanctiſſimus eſt. Unde S. Auguſtinus tract. 5. in Joan. colligit: *Omnes dicimus, quia juſtos eſſe oportet tanti Judicis Miniſtros, &c.*

Denique, Sacramentorum ſanctitas, cùm ſit res ſacra, debet etiam ſanctè tractari, non autem profanè, id eſt cum indignitate peccati mortalis, ut exercetur actio profana, ſed dum adminiſtrantur ſacramenta in ſtatu peccati mortalis, talis actio ex parte Miniſtri non diſcernitur à profana, cùm ſit Deo odioſa, & injurioſa; igitur, &c.

Dices: Peccatores non admittunt novum peccatum, dum exercent opera charitatis: ſed ſacramentorum adminiſtratio eſt opus charitatis: igitur peccator, qui illa adminiſtrat, non admittit novum peccatum.

Diſtinguo majorem: Qui exercet opera charitatis ex re non conſecrata, & ad quæ non tenetur ex juſtitia, tranſeat, qui exercet opera charitatis ex re ſacra, ad quæ exercenda tenetur ex motivo juſtitiæ, non peccat mortaliter, nego, & ſimiliter diſtincta minore, neganda eſt conſequentia: cùm enim ſacramenta ex ſe ſacra ſint, & ea Miniſter ex officio teneatur conferre, in ipſo prærequiritur vitæ probitas, ut ſancta ſanctè pertractet.

Inſtabis: Si ſacramenta in ſtatu peccati mortalis miniſtrare, mortale ſit, maximè quia omnis rei ſacræ adminiſtratio in ſtatu peccati mortalis novum ingerit mortale peccatum: ſed falſum conſequens: ergo, &c. Major conſtat ex mox dictis: Minor verò probatur: Primò, quia ſi Epiſcopus in mortali conferat primam Tonſuram, conficiat chriſma, benedicat oleum, aut Eccleſiam conſecret, rem ſacram conficit; nec tamen mortaliter peccat. *Similiter* Diaconus, aut Subdiaconus, in mortali peccato miniſtrantes rem ſacram perficiunt, nec tamen admittunt novum mortale peccatum. *Denique*, Concionatores Verbum Dei ex officio nuntiantes in ſtatu peccati mortalis rem ſacram adminiſtrant, nec tamen videntur peccare mortaliter: igitur nec qui ſacramenta adminiſtrant.

Nego minorem, & ad primam illius probationem dico, equidem non improbabile videri Epiſcopum præfata conficientem non peccare mortaliter: quia iſta ſunt tantùm ſacramentalia quædam, quæ per ſe proximè non ſunt inſtituta ad conferendam gratiam, neque in illis Miniſter ſe habet, ut

le-

legatum Dei ſanctificantis animam, ac proinde hæc peragendo in ſtatu peccati mortalis, non videntur admittere novum peccatum: ad id enim requiritur non ſolùm, quòd ſit res ſacra: ſed quòd illa actio ſit per ſe conſecrata, & ordinata ad conferendam proximè ſanctitatem animæ, & inſuper ad eam actionem ſit deputatus ex officio: nollem tamen à peccato veniali immunem cenſere, qui hæc in mortali ſtatu peragerct: quia Miniſtri ſacrorum tenentur habere ſanctitatem præ cæteris hominibus; debent enim conformari Domino, cujus ſunt Legati.

Quantum ad Diaconum, & Subdiaconum, in peccati mortalis ſtatu ſibi proprium miniſterium peragentes, non videntur immunes à novo peccato: Siquidem S. Paulus 1. ad Timoth. 3. monet, *Diaconos ſimiliter eſſe pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes, habentes myſterium fidei in conſcientia pura*. Hinc Alexander II. ut legimus diſt. 32. cap. *præter*, „ ſtatuit: Quicumque Sacerdos, Diaconus, „ Subdiaconus, poſt conſtitutum beatæ me„ moriæ prædeceſſoris noſtri S. Papæ Leo„ nis, ac Nicolai de caſtitate Clericorum, „ concubinam palam duxerit, vel ductam „ non reliquerit, ex parte omnipotentis „ Dei & auctoritate beatorum Apoſtolo„ rum præcipimus, & omnino contradi„ cimus, ut Miſſas non cantet, nec „ Evangelium, aut Epiſtolam ad Miſſam „ legat, neque in Presbyterio ad divina „ officia cum his, qui beatæ conſtitutioni „ obedientes fuerint, maneat, neque partem ab Eccleſia ſuſcipiat. Quamquam autem ſolùm præſcribat contra Diaconum, & Subdiaconum concubinarios, idem tamen dicendum videtur de ipſis quovis mortali peccato reis, propterea quod rem ſacram irreverenter, & indignè peragunt. Unde cap. *Quæſitum de temporibus ordinationum* Gregorius nonus ait, *quòd non modò Sacerdotes, ſed alii Clerici adulteri, homicidæ, perjuri, falſi teſtes ſint monendi, ac ſub interminatione divini judicii obteſtandi, ut in teſtimonium ſuæ damnationis in ſuſceptis Ordinibus non miniſtrent, ſi non pænituerint*.

Cenſeo tamen, minorum Ordinum actus exercere in peccato mortali, non eſſe mortale peccatum: Tum quia materia levis eſt: Tum quia actus illi non niſi remotè ad ſacrificium, & ſacramentum & ordinantur, neque omnino certum eſt illos minores Ordines habere rationem perfectam, & completam ſacramenti.

Quantum ad *Concionatores*, veriſimile apparet ſuum miniſterium in mortali peccato implentes, peccare mortaliter: quia rem juſtam, & ſanctam exequuntur injuſtè: quippe cùm exorbitent à ſanctitate, tum Evangelii, tum Chriſti D. cujus vicem, & miniſterium obeunt. Unde etiam acriter eorum audaciam ſic redarguit Deus his verbis Pſalmi. *Quare tu enarras juſtitias meas? &c.*

CONCLUSIO TERTIA.

Licet petere, & accipere ſacramenta Baptiſmi, & Pænitentiæ à quocumque Miniſtro in caſu neceſſitatis. Licet etiam accipere à quocumque malo Miniſtro, quando toleratur in Eccleſia, ſi aliqua neceſſitas urget; ſecùs autem ſi præciſus ſit, nec ulla adſit urgens neceſſitas. Hæc concluſio tribus partibus conſtat, quarum prima traditur in Concilio Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. ubi legimus; *In Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pænitentes à quibusvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt in extremo vitæ diſcrimine*. Idem ſtatuitur in decreto Eugenii ad calcem Concilii Florentini, ubi decernitur, quòd in caſu neceſſitatis etiam Paganus, & Hæreticus baptizare poſſint, dummodò formam ſervent Eccleſiæ, & facere intendant, quod facit Eccleſia. Idem etiam docet S. Auguſtinus lib. 1. de Baptiſmo, cap. 2. ubi ait: *Si quidem fortè coegerit extrema neceſſitas, ubi Catholicum, per quem accipiat non invenerit, & in animo pacem Catholicam cuſtodiat, ut per aliquem extra unitatem Catholicam poſitum, acceperit, ſi ſtatim eum de hac vita migrare contigerit, non eum, niſi Catholicum reputamus*.

Suffragatur etiam ratio: Nam juriſdictionis revocatio, & ſublatio, quantùm ad confectionem, & miniſtrationem ſacramentorum, non fit in pœnam fidelium ſacramenta ſuſcipientium, ſed in pœnam miniſtrantium improborum. *Deinde*, inquit Doctor diſt. 5. qu. 2. n. 3. *Præceptum ſuperioris plus obligat, quàm inferioris; Deus autem præcipit Baptiſmum ſuſcipi, nec determinavit à quibus tempore neceſſitatis: Eccleſia autem prohibet communicare cum illo, quem præſcindit: ergo magis obediendum eſt præcepto divino, quam*

Eccleſiæ in caſu illo. Hoc eſt, quando obligatio juris Eccleſiaſtici concurrit cum obligatione juris divini; jus Eccleſiaſticum divino cedit, & minus majori: ſed obligatio ſuſcipiendi ſacramentum Baptiſmi, & Pœnitentiæ, eſt juris divini; prohibitio autem recipiendi ſacramenta à Miniſtro ab Eccleſia ſeparato, eſt juris ſolùm Eccleſiaſtici; igitur, &c.

Denique, inquit ibidem Doctor, plus tenetur excommunicatus vitare alios, quàm alii ejus conſortium debeant fugere, quia vitare excommunicatum, eſt in pœnam illius propter ſuam contumaciam, magiſque ipſum obligat vitare cæteros, quàm alios obliget ad ipſum vitandum: Sed, inquit Doctor, „ præciſus, vel excommunicatus in caſu illo, non tenetur vitare alium: immo tenetur non vitare; ſi enim talis præciſus ſciret parvulum aliquem non baptizatum ſtatim moriturum, teneretur neceſſariò eum baptizare, & ita eum non vitare in actu baptizandi. Hoc probo, quia ſi inveniret eum expoſitum periculo vitæ corporalis propter famem, teneretur eum neceſſariò juvare ad ſalvandam vitam corporalem; magis autem tenetur diligere vitam ejus ſpiritualem, quàm corporalem: ergo quando parvulus expoſitus eſt periculo vitæ ſpiritualis, tenetur ille ipſi conferre remedium neceſſarium ad vitam ſpiritualem: ergo multò magis alius non tenetur vitare eumdem, communicando cum eo in tali actu.

Secunda pars probatur, nempè quòd ſacramenta petere liceat à Miniſtro malo ab Eccleſia non præciſo, ſed tolerato, cui ex officio incumbit miniſtrare ſacramentum. Probatur, inquam primò, ex decretis ſummorum Pontificum, maximè Nicolai primi, ut refertur qu. 8. cap. *Sciſcitantibus*, ubi reſpondens ad conſulta Bulgarorum, ſcribit: *Sciſcitantibus vobis, ſi à Sacerdote, qui ſive comprehenſus in adulterio, ſive de hoc fama ſola reſperſus eſt, debeatis communionem ſuſcipere, nec ne? Reſpondemus. Ab eo donec Epiſcoporum judicio reprobetur, communio percipienda eſt*. Similiter Lucius tertius cap. „ *Veſtra de cohabitatione Clericorum, & mulierum*, ubi legimus: *Alicubi dicitur. Nullus audiat Miſſam Sacerdotis, quem ſcit indubitanter concubinam habere. Alibi legitur: Non poteſt quantumcumque pollutus divina polluere ſacramenta. Sumuntur ergo intrepidè ab omni Sacerdote Chriſti myſteria. Cæterùm aliud diſcrimen notorium, aliud occultum*: Notorium definitur, de quo Presbyter canonicè condemnatur; occultum, quod ab Eccleſia toleratur: aliud eſt quando crimen notorium non diffitetur Presbyter, vel de ipſo canonicè condemnatur. Item aliud eſt à talium officiis abſtinere, ut peccandi licentia cæteris auferatur, & hujuſmodi ad pœnitentiæ ſacramentum trahantur. Aliud, ſi tanquam in fornicatione jacentium talia miſteria reſpuantur, ſine dubitatione igitur teneatis, quòd à Clericis, & Preſbyteris tanquam fornicariis, quandiù tolerantur, nec habent operis aſſentiam, licitè divina myſteria audiantur, & alia recipiantur Eccleſiaſtica ſacramenta. *Et ibidem* Gregorius Nonus cap. *Quæſitum eſt*, ait; Quæſitum eſt de Clericis in fornicationem prolapſis, ſi eorum ſit officium priuſquam pœnituerint audiendum. *Verùm*, etſi quemlibet pro mortali peccato, quoad ſeipſum conſtet eſſe ſuſpenſum, non debet tamen in officiis evitari, quia quantum ad alios, jam in caſu propoſito ſuſpenſus non eſt, niſi peccatum hujuſmodi ſit notorium per ſententiam, ſeu confeſſionem factam in jure, aut per evidentiam rei, quæ tergiverſatione aliqua celari non poſſit.

Hanc autem veritatem luculenter explicat Doctor diſt. 5. qu. 2. num. 5. ubi ait; Quantum autem ad ſecundum membrum diſtinctionis ſcilicet de malo non præciſo ab Eccleſia, ſi eſt occultus malus, ita quòd vita ejus non ſit ſcandaloſa populo, ſatis conceditur quòd poſſit populus aliquis à tali, imò debeat recipere Baptiſmum, ſi aliàs debeat: quia propter peccatum, quod non eſt notorium, non debet aliquis in actibus notoriis vitare proximum.

Si autem eſt publicè, vel notoriè malus, utpote publicè fornicarius, aut hujuſmodi, aut incumbit ſibi ex officio diſpenſare ſacramentum Baptiſmi, utpote quia eſt Sacerdos, vel Curatus Parochialis; aut ſi non incumbit, tamen congruit ratione officii, utpote quia eſt Sacerdos aliquis datus, vel vocatus in adjutorium Curati; ſi primo modo, non peccat, qui recipit Baptiſmum pro ſe, vel pro parvulo ſuo, quia non peccat, qui à malo debitum petit: ille autem Cura-

„ tus debitor eſt Parochiæ ſuæ in ſacramentis iſtis miniſtrandis. Si, ſecundo modo; ſi poſſit habere alium, cui incumbit ex officio baptizare, aut æquè malum, aut meliorem. Si meliorem, peccat qui ab illo recipit: quia non incumbit ſibi ſacramenta miniſtrare, & ſi æquè malum, debet recipere à ſuo. Sed ſi nullus alius poſſit haberi Curatus, vel Sacerdos, niſi æquè malus iſti, poſſit tamen haberi bonus Laicus: dubium eſt quis cui ſit præferendus in iſto actu, an bonus Laicus Sacerdoti publicè malo, an Sacerdos malus bono Laico. Et breviter, quia officium miniſtrandi Sacramenta in Eccleſia competit Sacerdotibus: videtur dicendum, quòd quoad iſtum actum, magis eſt eligendus malus Sacerdos.

Dices primò; Ex Apoſtolo ad Roman. 1. *Digni ſunt morte, non ſolùm qui ea* (peccata) *faciunt; ſed etiam qui conſentiunt facientibus*. At qui ſacramenta petit, aut recipit à malo Miniſtro, ei communicat in peccato, nempe in adminiſtratione ſacrilega ſacramenti, igitur, &c.

Nego minorem, etenim qui ſacramenta recipit à Miniſtro malo per Eccleſiam tolerato, non communicat illius improbi peccato, ſed potiùs ſanctitati Eccleſiæ, quæ Miniſtrum illum exhibet, aut tolerat ad res divinas peragendas, & inſerviendum fidelium ſaluti.

Inſtabis. Qui inducit alium in peccatum, ipſe communicat ejus peccato, ſed qui ſacramentum petit à Miniſtro, quem novit improbum, inducit eum ad peccandum, nempe ad committendum ſacrilegium; igitur, &c.

Negat minorem. Doctor loco ſuprà laudato *numer*. 9. ubi ait: Dico quòd ille, qui petit Baptiſmum à malo Sacerdote, non cooperatur illi directè ad peccatum mortale; petit enim ab eo actum debitum, & in hoc non delinquit: quia nullius malitia excuſat eum à ſolvendo debitum, quo tenetur alteri. Ille etiam actus petitus poſſet ſolvi ſine peccato, ſi baptizaturus converteretur. Unde quantum eſt ex actu petentis, petens magis neceſſitat Sacerdotem ad pœnitendum, quàm ad actum peccandi. Si autem ille non pœniteat, nihil imputandum eſt ei, qui petit illum actum; quia non in quantum eſt peccatum petit, ſed, in quantum debitum eſt.

Petes, qualiter ſe gerere debeat quis erga Miniſtrum ſimoniacum, qui nollet ſacramentum conferre abſque accepto pretio.

Reſpondet Doctor num. 7. Dico, quòd ſi ille nullo modo vellet baptizare, niſi pro actu baptizandi recipiat pretium, & ſic ſit perfectè ſimoniacus, quia vendens ſacramentum; nullo modo recipiendus eſt Baptiſmus ab eo, neque pro adulto, quia peccaret mortaliter, & non obligatur ad recipiendum ſacramentum, quando non poteſt recipere ſine peccato mortali: neque pro parvulo ſuo: eſto etiam quòd nullus eſſet, qui vellet baptizare in Provincia.

Et ſi arguas, tunc exponit parvulum ſuum periculo damnationis.

Reſpondeo; baptizet ipſe ſi poſſit, utpote ſi non eſt mancus, vel mutus, vel non poſſit invenire aliquem in baptizando parvulum ſuum, niſi emendo Baptiſmum, debet dimittere parvulum ſuum mori ſine Baptiſmo, non ſunt facienda mala, ut inde veniant bona, *ad Rom. cap*. 3. & quilibet magis debet diligere ſeipſum, quàm proximum, & per conſequens magis in ſeipſo vitare peccatum mortale, quàm in alio damnationem, tamen ille caſus de difficili, vel nunquam contingeret, quin ſine ſimonia committenda ex parte baptizandi, vel offerentis parvulum baptizandum, poſſit Baptiſmus haberi. Si enim ille Sacerdos, vellet vendere aquam ſuam, & nullo modo aliter concederet eam, poteſt ipſa emi, eſto etiam quòd ſit conſecrata: ſed nullo modo habendo oculum ad conſecrationem, quia tantum valeret, quantum non conſecrata. Sic enim licet vendere calicem non conſecratum, nullo modo oculum habendo ad emendum, vel vendendum conſecrationem.

Si autem Sacerdos nitatur vendere actum baptizationis, poteſt ille, qui offert parvulum, emere, non intendens actum emere, in quantum eſt ſacramentale, ſed laborem Sacerdotis illo actu. Sicut conducuntur hodie Sacerdotes ad celebrandum Miſſas, non ut ipſi vendant, & alii emant actum celebrationis, in quantum eſt ſacramentale, quod abſit; ſed ipſi vendunt laborem, & alii emunt eum: quia oportet unumquem-

„ que

„ que de ſuo labore taliter qualiter victi-
„ tare, & vitam acquirere.

Probatur denique tertia pars, nempe quòd non liceat petere ſacramenta à Miniſtro ab Eccleſia præciſo; *Primò* quidem, ex Concilio Conſtantienſi, Baſileenſi, & Lateranenſi ſuprà nominatis, in quibus decernitur pœna adversùs eos, qui Ordinem, aut alia ſacramenta à prohibitis Miniſtris ſuſceperunt. *Secundò*, ex ſummis Pontificibus, maximè Innocentio I. epiſt. 22. c. 3. ubi ſcribit: *Dicimus ab hæreticis ordinatos, vulneratum per illam manus impoſitionem habere caput*. Sancto Gregorio lib. 3. Dialog. cap. 31. ubi refert, & laudat generoſam animi conſtantiam S. Hermenegildi, qui potiùs voluit cruentam patris imperio illatam necem ſubire, quàm Euchariſtiam ab Epiſcopis Arianis porrectam recipere.

Similiter *Nicolaus I.* ad conſulta Bulga-
„ rorum cap. 71. reſpondet: Qualiſcumque
„ Sacerdos ſit, quæ ſancta ſunt, coinqui-
„ nare non poteſt, idcirco ab eo uſque-
„ quo judicio Epiſcoporum reprobetur,
„ percipienda eſt Communio, ac ſubinde
„ cenſet, non eſſe percipiendam ab his,
qui Epiſcopali ſententia, & judicio ab Eccleſia præſcinduntur.

Idem ſtatuit *Gregorius VII.* lib. 2. epiſtolarum epiſt. 45. quæ eſt ad Rodulphum, & Bertoldum: *Vos*, inquit, *officium eorum, quos aut ſimoniacè promotos, & ordinatos, aut in crimine fornicationis jacentes cognoveritis, nullatenus percipiatis*. Tandem hanc veritatem luculenter tradit Urbanus II. epiſtola ad Lucium, ubi de ſacramentis à notoriis peccatoribus miniſtrandis, hæc habet: *Proprias quidem habent virtutes, & dignitates: ſed agentibus, vel ſuſcipientibus hæc eadem ſacramenta contra præfatorum Pontificum inſtituta, niſi fortè ſola morte interveniente, ne ſine Baptiſmate, vel Communione quilibet humanis rebus excedat: his, inquam, agentibus, & ſuſcipientibus in tantum obſunt, ut verè idololatræ ſint, cùm talibus, & ordinationum, & ſacramentorum confectio, & aliter, quàm permiſſum eſt, ſcienter ſuſceptio, vehementer à ſanctis Canonibus prohibeantur.*

Idem docent Sancti Patres, maximè Sanctus Ambroſius lib. de Initiandis, cap. 4. ubi ait: *Non ſanat perfidorum Baptiſmus, non mundat, ſed polluit.* Et Sanct. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum, cap. 36. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, ſacramentum Baptiſmatis apud hæreticos eſſe poſſe; ſed extra Eccleſiam Catholicam prodeſſe non poſſe*. Et lib. 1. de Baptiſmo, cap. 2. & alibi: *Separati*, inquit, *formam habere poſſunt, virtus in eis ineſſe non poteſt, quemadmodum ſenſus non ſequitur membrum, quando amputatur à corpore*.

Ex his omnibus ſequuntur quatuor regulæ ex debito juſtitiæ, Religionis, & Charitatis ſervandæ, quas tradit, & ſic expendit noſter Hiquæus in Commentario ad laudatam quæſtionem Doctoris num. 13. *Prima* eſt: In caſu extremæ neceſſitatis, ſive propriæ, ſive infantis, Miniſtrum etiam præciſum, poſſe miniſtrare Baptiſmum, & hoc poſſe ab eo peti, & accipi: quia ille ex debito charitatis, ex debito etiam Religionis ratione Ordinis ad hoc obligatur extremè indigenti, & ſic ex præcepto tam charitatis propriæ, quàm pueri, & ex debito Religionis tenetur petens amplecti ſacramentum à quocumque datum, & hæc regula ſupponit præciſam neceſſitatem extremam, vel realem, vel moralem.

Secunda regula eſt: Sacerdotem toleratum, qui ſit Parochus, ultra debitum charitatis, & religionis habere etiam debitum juſtitiæ miniſtrandi ſacramentum ſuis ſubditis extra neceſſitatem, quando alius non ſuppetit, & Parochianum licitè etiam ab eo petere Sacramentum, quando ſine gravi damno non differretur. Grave damnum intelligo omiſſionem, qua lex, & conſuetudo Eccleſiaſtica non impleretur, vel quando pateret ex omiſſione ejus detrimentum notabile fructus ſpiritualis, aut periculum peccati. Hujus ratio habetur ex præmiſſis, & regula hæc perinde currit in petitione ſacramenti ab alio, qui poteſt illud ex conſeſſione Parochi, aut alterius dare, non perinde tamen currit obligatio in Miniſtro, niſi ſit ordinarius, aut certè ut Vicarius, & coadjutor à ſuperiore conſtitutus, in quo caſu habet debitum miniſtrandi non ſolùm ex charitate, ſed etiam ex juſtitia, modò aſſumat Provinciam illam, & curam ſupplendi defectum Parochi.

Tertia regula eſt: Quando quis poteſt ſine damno ſuo providere ſibi aliter, ſine damno ſpirituali ſui Parochi, tenetur ex charitatis præcepto affirmativo, non petere ſacramentum à Parocho improbo, quem novit non miniſtraturum niſi ſacri-

legè, qui ex frequentatione miniſterii confirmatur in malo, & datus in reprobum ſenſum, contemnit converſionem, quam fortè ſubtrahentibus ſe aliis ab ejus communione non differret; quia plerumque feſtinantes in malum ex ipſa confuſione ſubſiſtunt, & convertuntur ad bonum. Et fortè Parochianus etiam ad idem tenetur præcepto religionis, & honoris divini, ac reverentiæ Sacramenti: Quid autem horum concurrat in particulari hic & nunc, perpendendum eſt ex circumſtantiis caſus applicando has generales regulas, ex quibus ſinguli caſus in particulari reſolvi poſſunt, in quibus communicare poteſt Miniſtro notoriè malo, ſive præciſo, ſive non præciſo.

Quarta regula: Quoad Miniſtrum, qui occultè eſt malus, & publicè, & privatim debet ab eo petere ſacramentum, ſi alius non occurrat, aut expectari non poteſt commodè, ſi ſic ſervetur regula charitatis, quæ præmiſſa eſt de ſcandalo Phariſæorum, procurando ejus ſalutem, & reverentiam debitam ſacramento, prout fieri commodè poteſt. Ita Hiquæus.

QUÆSTIO TERTIA.

Utrùm Sacramenta validè conferantur ab Hæreticis.

NOtandum primò, Agripinum Carthaginenſem Epiſcopum, omnium primum cenſuiſſe, ac definiſſe, rebaptizandos eſſe eos, qui ab hæreticis baptiſma ſuſceperant; ut jam præmonuimus in hujus articuli prælodio. Quamquam enim ut ibi diximus, Tertullianus idem dogma profeſſus fuerit lib. de Baptiſmo cap. 17. ubi ſcribit; *Hæretici nullum habent conſortium noſtræ diſciplinæ, quos extraneos utique teſtatur ipſa ademptio communicationis. Non debeo in illis cognoſcere, quod mihi eſt præceptum, quia non idem Deus eſt nobis, & illis, nec unus Chriſtus, eſt idem: ideoque nec Baptiſmus unus: quia non idem; quem cum ritè non habeant, ſine dubio non habent, &c.* Attamen non eſt omnino probabile Tertullianum antiquiorem fuiſſe Agripino: quia quo tempore vixerit Agripinus, & quandiù ſederit, omnino incertum eſt: Unde, non conſtat, an Agripinus à Tertulliano hunc de rebaptizandis hæreticis errorem hauſerit: Nam ipſe Tertullianus paulò ante dixerat, *Circa hæreticos ſanè quid cuſtodiendum ſit, dignè quis retractet? Ad nos enim editum eſt.* Quibus verbis ſignificat jam ab aliquo Eccleſiæ præſule definitum fuiſſe Baptiſma ab hæreticis collatum prorſus eſſe invalidum. At certè ab alio definiri non potuit, quàm ab Agripino: ſi enim alius antiquior dogma iſtud tradidiſſet, haud dubiè laudaretur à S. Cypriano. Inſuper ſi Agripinus id hauſiſſet à Tertulliano, non tacuiſſent Auguſtinus, & alii defenſores Baptiſmi collati ab hæreticis. Huic enim defenſioni non modicum faviſſet, oſtendere Cypriani, & Agripini ſententiam depromptam fuiſſe à Tertulliano plurimis erroribus laborante. Sed quidquid ſit, certum eſt Agripinum primum omnium de iterando ab hæreticis collato baptiſmate ſententiam tuliſſe. Hic enim quodam pietatis prætextu, ratus quòd quæcumque hæreticorum eſſent, deberet Eccleſia Catholica abominari, collatum ab hæreticis baptiſmum convellere niſus eſt: ne autem ſolus id ſentire videretur collegit Africæ, atque Numidiæ Epiſcopos anno 217. & celebrato Concilio, ac omnium rogata ſententia, de iterando hæreticorum baptiſmate canonem edidit: cujus conſtitutionis meminit S. Cyprianus epiſtola ad Quintum his verbis: *Quandoquidem & Agripinus bonæ memoriæ vir cum cæteris Coepiſcopis ſuis, qui in illo tempore in Provincia Africæ, & Numidiæ Eccleſiam Dei gubernabant, ſtatuit, & librato conſilii communis examine firmavit; quorum ſententiam, & religioſam, & legitimam, & ſalutarem fidei, & Eccleſiæ Catholicæ congruentem nos etiam ſecuti ſumus.*

Cæterum idne rectè fecerit Agripinus, hæc Auguſtinus tractans *lib. de Baptiſm. cap.* 7. aperit his verbis. *Hanc conſuetudinem ſuſcipiendi ab hæreticis baptizatos, credo ab Apoſtolica traditione venientem, ſicut multa, quæ non inveniuntur in litteris eorum. Neque in Conciliis poſteriorum; & tamen quia per univerſam cuſtodiuntur Eccleſiam, nonniſi Ab Apoſtolis credita, & commendata creduntur. Hanc ergo ſaluberrimam conſuetudinem dicit S. Cyprianus per Agripinum prædeceſſorem ſuum quaſi cœpiſſe corrigi. Sed ſicut diligentiùs inquiſita veritas docuit quæ poſt magnos dubitationis fluctus ad plenarii Concilii confirmationem perducta eſt, veriùs creditur per Agripinum corrumpi cœpiſſe, non corrigi.*

Similiter Vincentius Lirinenſis D. Auguſtini contemporaneus in commonitorio

cap.

cap. 6. eamdem tractans contentionem hæc habet: *Quondam venerabilis memoriæ Agripinus Carthaginenſis Epiſcopus, primus omnium mortalium contra divinum Canonem, contra univerſalis Eccleſiæ regulam, contra ſenſum omnium Conſacerdotum, contra morem, ac inſtituta majorum, rebaptizandum eſſe cenſebat, quæ præſumptio tantum mali invexit, ut non ſolùm hæreticis omnibus formam ſacrilegii: ſed etiam quibuſdam* Catholicis occaſionem præbuerit erroris.

Notandum ſecundò, quòd defuncto Donato Epiſcopo Carthaginenſi anno 250. & Fabiani Papæ 12. Carthaginenſi Eccleſiæ præfectus fuit Sanctus Cyprianus; his enim ſcribens ad Cornelium Papam epiſt. 55. anno ſecundo, ex quo ille ſublato per martyrium Fabiano factus fuerat Romanus Pontifex, quartum annum tunc elapſum ſedis ſuæ teſtatur: cùm autem *Cornelius* Pontifex poſt biennium ſuæ ſeſſionis martyrio fuiſſet coronatus ſub Imperatoribus Balbo, & Voluſiano, ei ſuffectus fuit *Lucius*, qui ſimiliter biennio cùm ſediſſet, dum ad martyrium duceretur omnem Eccleſiæ poteſtatem dedit Archidiacono ſuo *Stephano*, qui ei in Pontificia ſede ſucceſſit. Eo autem ſedente anno ſui Pontificatus II. reddita Eccleſiæ pace per extinctos prænominatos errores, occaſione Novatianorum, & Kataphrygarum magna inter Catholicos præſules orta eſt contentio.

Cùm enim *Novatiani*, & ante eos *Kataphrygæ*, quos ab Eccleſia Catholica divulſiſſent, ut immundos denuò baptizare eſſent ſoliti: id provocavit ad æmulationem quoſdam Epiſcopos in Africa potiſſimùm conſiſtentes; eorumque Primatem Sanctum Cyprianum, ut ipſi quos ex Novatianis ad Eccleſiam ſuſciperent, tanquam hæretico Baptiſmate potiùs maculatos, quàm mundatos denuò baptizarent: ne ſecùs facientes, apud hæreticos vera ſacramenta, proindeque veram Eccleſiam eſſe probare viderentur, neve liberam anſam præberent hæreticis Catholicis inſultandi, ſi Catholici hæreticorum ſacramenta probarent: à Catholicis verò collata ut immunditias hæretici aſpernarentur: Iis accedebat, ſtimulumque adaugebat, quòd omnes propemodum Scripturæ divinæ tum ex veteri, tum ex novo Teſtamento petitæ in hanc ipſam ſententiam conſpirare viderentur, dum quæ ab impiis facta eſſent, quò ſacratiora, eò execrabiliora Deus habeat, ac improbet.

At non primùm in Africa ejuſmodi controverſia cœpit agitari, ſed primi tempeſtatis hujus fluctus, moti ſunt in Oriente, ea nimirum occaſione, quòd ex Cappadocia, Cilicia, Galitia, aliiſque vicinis regionibus Iconium convenientes Epiſcopi, ſtatuerant nihil eorum, quæ ab hæreticis facta eſſent, ab Eccleſia Catholica eſſe recipiendum, non ordinationes, non baptiſmum nec aliud quodvis ſacrum. Meminit hujus Synodi Firmilianus epiſt. ad Sanctum Cyprianum, his verbis priùs recitatis ſubjunctis. *Quoniam quidam de eorum baptiſmo dubitabant, qui etſi novos Prophetas recipiunt, eoſdem tamen Patrem, & Filium nobiſcum noſſe videntur, plurimi ſimul convenientes in Iconio diligentiſſimè tractavimus, & confirmavimus repudiandum eſſe omne omnino baptiſma, quod ſit extra Eccleſiam conſtitutum*. Quibus verbis indicat hanc collectam Synodum fuiſſe adversùs Kataphrygas, qui Patrem quidem, & Filium, ut Catholici affirmabant: Spiritum verò ſanctum non alii præter Montanum ſuum Auctorem affirmabant.

Verùm arbitror dicendum, non ſolùm à Kataphrygis collatum baptiſma repudiaſſe, ſed etiam ab omnibus prorſus hæreticis; nullum ſiquidem Kataphrygarum baptiſma, ac irritum fuiſſe apertè colligitur ex Concilio Nicæno *Canone* 19. Si autem tantùm invalidum ab hæreticis collatum baptiſma propter formæ defectum repudiaſſent, in eaque ſententia repudiandum eſſe firmiter ſtetiſſent, quid cauſæ fuiſſet Stephano, ut eos excommunicaret, uti fecit?

Nam Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus in epiſtola ſua, quæ legitur apud Euſebium lib. 7. cap. 4. Stephanum Pontificem excommunicaſſe hos omnes Epiſcopos in ſententia perſiſtentes affirmat his verbis. *Stephanus antea ſcripſerat Epiſtolam de Heleno, de Firmiliano, de omnibus Epiſcopis, qui erant ex Cilicia, & Cappadocia, & Galatia, & ex omnibus Gentibus, quæ erant finitimæ, quòd neque cum iis quidem communicare vellet, nam illi* (inquit) *hæreticos rebaptizant*.

Idque Stephanus ipſe facto comprobavit. Nam cùm Orientales illi Patres, qui hæc ſtatuentes Apoſtolicæ ſedis communione privati erant, Legatos Epiſcopos ad ipſum Ste-

phanum Romam miſiſſent reddituros rationem de iis, quæ in Synodo geſta erant, eos Legatos nec excepit, nec ab aliquo excipi permiſit Stephanus, ut queritur Firmilianus, qui cùm Apoſtolica communione fuiſſet interceptus, plura Epiſcopo, & viro Chriſtiano indigna obloquitur in Stephanum Papam in laudata ſua Epiſtola, ubi hæc per ironiam habet. *Quid eo humilius aut lenius, quàm cum tot Epiſcopis per mundum diſſenſiſſe; pacem cum ſingulis vario diſcordiæ genere rumpentem, modò cum Orientalibus, quod nec vos latere confidimus, modò vobiſcum, qui in meridie eſtis, à quibus Legatos Epiſcopos patienter ſatis, & leniter ſuſcepit, ut eos nec ad ſermonem ſaltem colloquii communis admitteret: adhuc inſuper dilectionis, & charitatis memor, præciperet fraternitati univerſæ, ne quis eos in domum ſuam reciperet, ut venientibus non ſolùm pax, & communio, ſed tectum, & hoſpitium negaretur.*

Hanc autem Iconii priùs celebratam fuiſſe Synodum, quàm quidquam hac de controverſia in Africa definiretur, apertè teſtatur Dionyſius laudatus apud Euſeb. lib. 7. cap. 6. in fine. *Hoc tamen*, inquit, *didici quòd non Epiſcopi in Africa ſolùm iſtam conſuetudinem de hæreticis rebaptizandis ſanxerunt; verùm etiam longo tempore antè, Epiſcoporum memoria, qui antegreſſi ſunt in Eccleſiis maxima hominum frequentia celebratis, & Synodis fratrum, tum Iconii, tum aliis multis in locis convocatis, iſtud decretum fuit; quorum judicia, & ſententias condemnare non audeo.*

Unde infero latam illam excommunicationis ſententiam non in Africanos, ſed in Orientales fuiſſe; ſpretoſque legatos eos eſſe non qui ex Africa poſt Synodum Carthaginenſem, ſed qui ex Oriente poſt abſolutas illas Synodos Romam adibant, compertum eſt.

Cæterùm dum Cyprianus Carthagine Synodum ex Coepiſcopis coegiſſet anno 258. & Stephani I. rogatus fuit à quibuſdam Numidiæ Epiſcopis, ut patet ex epiſtola, quam ſcripſit ad Januarium cæteroſque Numidiæ Epiſcopos, quæ apud eum eſt 70. ut aperiret, quid cum ſuis ſentiret de baptiſmo ab hæreticis collato: ad quos ita ſcribit. *Cùm ſimul in Concilio eſſemus, fratres Chariſſimi, legimus litteras veſtras, quas ad nos feciſtis, de iis, qui apud hæreticos, & ſchiſmaticos baptizati videntur, an ab Eccleſia Catholica, quæ una eſt, baptizari debeant. De qua re quamquam illic ipſi veritatem, & firmitatem Catholicæ regulæ teneatis, tamen quoniam conſulendos nos pro communi dilectione exiſtimaſtis; ſententiam noſtram non novam promimus, ſed jam pridem ab Anteceſſoribus noſtris ſtatutam, à nobis obſervatam vobiſcum pari conſenſione conjungimus, cenſentes ſcilicet, & pro certo tenentes neminem foris baptizari extra Eccleſiam poſſe, cùm ſit baptiſma unum in ſancta Eccleſia conſtitutum, &c.*

Cùm autem animadverteret plures Epiſcopos quas acceperant ea de re majorum traditiones illibatas velle ſervare, eos errore ſeduci arbitratus Cyprianus, majori remedio conatus morbo (quod putabat) occurrere cupiens, novam, ſed celebriorem Carthagini Synodum 71. Epiſcoporum cogit; cujus meminit ipſe ſcribens ad Jubajanum epiſt. 78. his verbis. *Quid in Concilio cùm plures adeſſemus, decreverimus, quid item poſtea Quinto collegæ noſtro de eadem re quærenti reſcripſerimus, & nunc quoque cùm in unum conveniſſemus, Provinciæ Africæ, quàm Numidiæ. Epiſcopi numerò ſeptuaginta unus, hoc item denuò ſententia noſtra firmavimus.* Ut autem quod in hoc pleniori Concilio omnium calculo fuerat ſtabilitum, hujuſce controverſiæ adhuc inſcium Stephanum ſummum Pontificem certum faceret: omnia antè edita decreta, reſcriptaſque hac de re ad Numidiæ Epiſcopos, & ad Quintum epiſtolas, ad eum per emiſſos Romam legatos direxit; ut conſtat ex Epiſtola ad eumdem Stephanum quæ eſt num. 72.

Quid verò reſponderit, & reſcripſerit Stephanus, licèt ipſius litteræ non extent: attamen facilè colligi poteſt ex iis, quæ ipſe Cyprianus habet epiſt. 74. ad Pompejum Epiſc. Sabratenſem in Africa, ubi ait. *Quia deſideraſti in notitiam tuam perferri, quæ mihi ad litteras noſtras Stephanus frater noſter reſcripſerit: miſi tibi reſcripti ejus exemplum; quo lecto magis, ac magis ejus errorem denotabis, qui hæreticorum cauſam contra Chriſtianos, & contra Eccleſiam Dei aſſerere conatur: nam inter cætera vel ſuperba, vel ad rem non pertinentia, vel ſibi ipſi contraria, quæ imperitè, atque improvidè ſcripſit, illud etiam adjunxit.* Si quis ergo a quacumque hæreſi venerit ad nos, nihil innovetur niſi Quod traditum eſt, &c. Quam quidem reſcriptionem pluribus objurgat, & laceſſit S. Cyprianus in ea epiſtola; quam paulò ardentiùs, & minùs reverenter in Stephanum

ſcri-

ſcriptam cùm Auguſtinus legiſſet, nec de ſingulis in Stephanum prolatis conviciis Cyprianum excuſare poſſet, maluit eam obvolvere ſilentio, quàm ipſam nondum obductis cicatricibus refricare. Unde lib. 5. de baptiſ. cap. 25. meminit dumtaxat prioris epiſt. S. Cypriani ad Stephanum, in qua nulla erant convitia.

Cùm igitur Cyprianus obnitentem ſibi Stephanum cerneret, haud cunctatus convocat ex Africa, Numidia, Mauritania, Epiſcopos 87. cum eiſque Synodum tertiam Carthagini cogit; ubi exceptis omnium calculis ſtatuitur, ac confirmatur prior ſententia de rebaptizandis ab hæreticis baptizatis. Hujus autem Concilii acta integra habes apud eumdem S. Cyprianum, & S. Aug. l. 6. & 7. de baptiſm. contra Donatiſtas, ubi ſingulas ſententias apprimè refellit.

Hoc autem Concilium celebratum fuiſſe poſt duo prædicta exceptamque Stephani Epiſtolam exinde patet; 1. quòd Cypriani ad Jubajanum, & Epiſcopos Numidiæ, earumque ad Cyprianum Epiſtolæ initio Concilii legantur; hæ autem poſt duo priora fuerant editæ. Tum quia commotus in Stephanum ejus animus ſatis apparet initio ejus Concilii, ubi Stephanum tacito ejus nomine arguit, quòd ſe Epiſcopum Epiſcoporum nominaret. *Supereſt*, inquit, *ut de hac re ſinguli quid ſentiamus aperiamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem ſi diverſum ſenſerit, amoventes. Neque enim quiſquam noſtrum, Epiſcopum ſe Epiſcoporum conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſervandi neceſſitatem, collegas ſuos adigit.*

Quibus alludi videtur ad id, quòd Stephanus more Majorum in ſuo decreto dixerat ſe *Epiſcopum Epiſcoporum*, & quòd aliter quàm quòd definierat, ſentientibus excommunicationis pœnam erat acriter comminatus.

Notandum tertiò, poſt 45. annos à conſummato Martyrio ſancti Cypriani, qui paſſus eſt anno 261. ortum fuiſſe ſchiſma *Donatiſtarum*, anno videlicet 306. quod poſtmodum in hæreſim apertam declinavit: duo namque præcipui notantur Donatiſtarum errores: *Primus*, quòd dixerint Eccleſiam toto orbe terrarum contagione communionis cum Traditoribus eſſe extinctam, & tantùm in Africa penes Donati ſectatores integram remanſiſſe: *Secundus*, quòd adverſùs Eccleſiæ univerſæ definitionem reſtaurarent dogma de rebaptizandis, non ſolùm qui ab hæreticis baptizati fuerant, ſed etiam à Catholicis: quos ut ſacrorum codicum, & vaſorum traditores infamabant: quamquam ajebant ſe non baptizare accedentes ad partes Donati, ſed dare Baptiſma, quod antea datum non erat: quia nullum eſſe apud Catholicos, ut nec aliud ſacramentum, exiſtimabant: nam iterùm ungebant, iterum manus imponebant, non ſolùm inferioribus Clericis, ſed etiam Sacerdotibus, & Epiſcopis, quorum nonnullos ad Laicorum ordinem redigebant.

Porro cùm inſtigante diſſenſionis principe, agitetur, ac foveatur omnis hæreſis, unitatem, ac concordiam ſervare nequit: unde non mirum ſit, ut obſervat S. Auguſt. hæreſi 69. ſecta hæc Donatiſtarum varias in partes ſciſſa fuerit, quibus etiam, ut diximus, diverſa inerant nomina; nam alii dicti ſunt *Maximianiſtæ*, à Maximiano Carthaginenſi Pſeudo-Epiſcopo; alii *Primianiſtæ* à Primiano ejuſdem urbis Pſeudo-Epiſcopo; nonnulli *Rogatiſtæ* à Rogato Epiſcopo in Mauritania Cæſarienſi; cæteri *Montenſes*, ſeu *Rupitani*, qui circa Romam in ſpeluncis montium, & rupium hiatibus ſuos conventus agebant, dicuntur etiam *Campitæ* ſeu *Compenſes*. Huic hæreſi affinis fuit illa, quæ appellata eſt *Circumcellionum*, genus hominum agreſte, qui nedum in alios, ſed & in ſeipſos inſana feritate ſæviebant; nam per varias mortes, maximè præcipitiorum, aquarum, & ignium ſeipſos necabant, ut Martyres viderentur, & alios ad ejuſmodi furorem provocabant. Cæterùm cùm illæ ſectæ veram apud ſe duntaxat Eccleſiam ſubſiſtere jactitarent, accedentes ad ſe, etſi alibi baptizatos, iterum baptizabant, quòd cùm alios ut hæreticos haberent, collatum ab eis Baptiſma ut irritum, & inane repudiabant: omnes autem perverſum illud dogma fulciebant, ac tuebantur auctoritate doctrinæ S. Cypriani, quem univerſalis Eccleſia pro ſanctiſſimo Martyre venerabatur.

His prælibatis, majoris claritatis gratia rerum dicendarum, unum ſupereſt, videlicet ut probemus fidem non eſſe conditionem requiſitam in Miniſtro, ut validè ſacramenta conferat, ac ſubinde collatum ab hæreticis Baptiſma non eſſe repudiandum.

CONCLUSIO UNICA.

Fides Miniſtri non eſt abſolutè neceſſaria ad confectionem, & miniſtrationem ſacramen-

menti. Hæc eſt de fide determinata in variis Conciliis maximè Arelatenſi primo ſub Sylveſtro primo celebrato an.314. Can. 8. ubi legimus *de Afris, quòd propria lege ſua utuntur, ut rebaptizent, placuit, ut ſi ad Eccleſiam aliqui de hac hæreſi venerint, interrogent eos noſtræ fidei Sacerdotes Symbolum; & ſi crediderint in Patre, Filio, & Spiritu S. manus eis imponatur, ut accipiant Spiritum: quòd ſi interrogati, non reſponderint hanc Trinitatem, baptizentur*. Cujus quidem Canonis vim, & ſui erroris damnationem, ut declinarent Donatiſtæ, creduntur pro ea voce *de Afris*, ſuppoſuiſſe hanc *de Arianis*; quæ utique ſuppoſitio colligitur ex eo quòd Ariana hæreſis Occidentali Eccleſiæ nondum innotuerat an.314. quo veriſimilius eſt celebratum fuiſſe primum Arelatenſe Concilium, quàm an. 326. ut ferunt aliqua Acta ejuſdem Concilii.

Afri autem Cœciliano Carthaginenſi Epiſcopo adverſantes facti ſunt ſchiſmatici, è ſchiſmaticis Anabaptiſtæ ex Anabaptiſtis Trinitarii, qui paulò poſt orti dictique Ariani; qui idcirco jubentur rebaptizari, quòd in eorum baptiſmate ſervata non fuiſſet debita forma, & Trinitatis invocatio. Ita enim conſtat ex prædictis verbis: *Si ad Eccleſiam aliqui de hæreſi venerint, interrogent eos noſtræ fidei Sacerdotes Symbolum, & ſi perviderint eos in Patre, & Filio, & Sp. Sancto eſſe baptizatos, manus eis tantùm imponatur ut accipiant Spiritum: quòd ſi interrogati non reſponderint hanc Trinitatem, baptizentur*.

Nicænum primum idem ſtatuit; nam, referente S. Hieronymo in fine dialogi contra Luciferianos circa finem, prohibuit rebaptizare hæreticos, exceptis Paulianiſtis; quia neceſſariam, & ſervari ſolitam formam non uſurpabant, ita enim ſtatuit can. 19. *Si quis confugerit ad Eccleſiam Catholicam à Paulianiſtis, & Kataphrygis, ſtatutum eſt eos rebaptizari debere: qui verò Clerici erant apud eos, ſi inculpati fuerint, & irreprehenſibiles, iterum etiam ordinentur ab Epiſcopo Eccleſiæ Catholicæ*. Et Can.8. *Si qui voluerint ad Eccleſiam Catholicam ex Novatianis venire, placuit, ut eis manus imponatur, & ſic maneant in Clero*. Non jubet autem Concilium ut iterum baptizentur; quoniam baptizabant in debita forma, & materia.

Refert etiam *ibidem* S. Hieronym. quòd Epiſcopi, qui cum S. Cypriano in tribus præcedentibus Conciliis Carthaginenſibus, ſenſerant baptizatos ab hæreticis, & ſchiſmaticis denuò eſſe baptizandos, ad antiquam Eccleſiæ conſuetudinem reverſi priorem ſententiam deponentes, novum emiſerunt decretum de ipſis hæreticis non rebaptizandis.

Similiter in *Carthaginenſi primo*, tempore Julii primi, cùm Epiſcopus Carthaginenſis quæſiviſſet à ſuis Collegis, utrùm in aqua ſemel tinctum iterum tingere liceat: Epiſcopi univerſi dixerunt: *Abſit, illicitas ſancimus eſſe rebaptizationes, & alienas à ſincera fide, & Catholica diſciplina*.

Inſuper in *Arelatenſi* 2. celebrato anno 330. *Canone* 16. decernitur *Photinianos, ſeu Paulianiſtas ſecundùm Patrum inſtituta baptizari oportet*. Canone autem 17. decernitur *Bonoſianos autem ex eodem errore venientes, quos ut Arianos baptizare in Trinitate manifeſtum eſt, dum interrogati fidem noſtram toto corde confeſſi fuerint, cum chriſmate, & impoſitione manus in Eccleſia recipi ſufficit*.

Idem definitum eſt in Concilio *Capuenſi*, ſeu Capuano celebrato circa an. 377. cujus fit mentio apud S. Ambroſium epiſtolarum lib. 1. epiſtolis 5. & 9. Similiter & in tertio Concilio Carthaginenſi celebrato an. 397. præſide Aurelio Cart. Epiſc. Decernitur enim Can. 38. *Illud quoque ſuggerimus mandatum nobis, quod in Capuenſi plenaria Synodo videtur ſtatutum: non liceat fieri rebaptizationes, & reordinationes, vel translationes*.

Tandem hæc veritas definita eſt in Conciliis Florentino, & Tridentino, Tridentinum ſeſſ. 7. Canone 4. de Baptiſmo ſic definit: *Si quis dixerit Baptiſmum, qui datur ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, non eſſe verum, anathema ſit*.

Probatur primò hæc veritas à S. Aug. & Optato, ex variis figuris veteris Teſtamenti, quibus præſignatur ſacramenta extra Eccleſiam valere. *Primò* namque Eccleſia figuratur per Paradiſum terreſtrem, & aqua baptiſmalis per famoſum illum fontem, & fluvium, qui egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum, & inde dividebatur in quatuor capita: nam, inquit S. Auguſt. lib.2. contra Creſconium, cap. 13. *Sicut aqua in aliquo ex illis memorabilibus, negari non poteſt quòd ſit aqua paradiſi, quamvis non ſit in ſolo Paradiſo, quæ etiam*

ex-

extra inde manavit: ita aqua Baptiſmatis, quamvis Eccleſiæ ſit, tamen etiam foras profluit; cùm apud illos invenitur, qui ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis.

Secunda figura petitur ex aquis diluvii: nam, inquit S. Auguſtinus lib. 6. de Baptiſmo „ c. 39. Aqua diluvii conſtitutis intra ar-„ cam ſalutaris fuit, extra arcam verò mor-„ tifera; eadem tamen fuit. Cur ergo, „ *inquit*, non ſuſcipiunt aliquid cœleſte, „ vel ſchiſmatici, vel hæretici? ſicut ſpinæ, „ ſive zizania pluviam, ſicut ipſi, qui extra „ arcanam fuerunt, aquam de cataractis cœ-„ li venientem ſuſceperunt quidem ad per-„ niciem, non ad ſalutem?

Tertia peti poteſt ex filiis Jacobi, quorum aliqui ex legitimis uxoribus, alii autem ex ancillis nati, ad eamdem tamen hæreditatem vocati ſunt: Unde S. Auguſtinus quæſt. ſuper geſtis cum Emerito: *De Jacob*, inquit, *novimus in unam hæreditatem advocatos, ſimul numerati ſunt omnes Patriarchæ duodecim, nullum ab altero uteri diverſitas ſeparavit: quia omnes charitas ſociavit: quid intereſt ergo ubi Baptiſmum acceperis? Noli ſuperbire, veni ad hæreditatem.*

Quarta petitur ex illo *n.* 16. ubi legimus quòd cùm terra abſorberet Core, Dathan, & Abiron cum aliis ſchiſmaticis adverſùs Moyſem, & Aaron rebellantibus, thuribula, quibus incenſum Domino offerebant, non ſunt abſorpta, ſed præcipiente Domino ex eis ductæ ſunt laminæ repoſitæ in angulis arcæ Teſtamenti. Quod utique ſignum eſt, quòd licèt reprobentur ſchiſmatici, non improbantur tamen collata ab eis ſacramen-„ ta: unde Optatus lib. 6. Cùm, *inquit*, „ eoſdem peccatore abſorberet terra, re-„ manſerunt de manibus eorum excuſſa thu-„ ribula, & factę ſunt inde laminæ, & „ poſitæ in angulis arcæ Teſtamenti: quia „ nomen Dei illic invocatum fuerat; ita „ licèt reprobandi ſint ſchiſmatici, non ta-„ men ſunt repudianda ſacramenta ab eis „ collata, quia illic invocatum eſt nomen „ ſanctiſſimæ Trinitatis.

Quinta denique peti poteſt ex Samaritanis, qui erant inter Judæos ſicut hæretici, & ſchiſmatici inter Chriſtianos, & apud utroſque vigebat Circumciſio quemadmodum Baptiſmus viget apud nos: ſed Circumciſio Samaritanorum non repetebatur, cùm aliquis ex eis accedebat ad Judæos: Nam, inquit S. Aug. ep. 203. quæ eſt ad Maximinum Epiſcopum Donatiſtam, *ſi vellet Samaritanus, quem Samaritani circumciderant, fieri Judæus, vacaret certè iterationis audacia, & id quod apud hæreſim factum erat, quod præceperat Deus, non repetere, ſed approbare cogeremur.* Unde concludit. *Quòd ſi in carne circumciſi hominis, non invenirent locum, ubi circumciſionem repeterent, quia unum eſt illud membrum; multò minùs invenitur locus in uno corde, ubi Baptiſmus Chriſti repetatur: ideo qui duplicare Baptiſmum vultis, neceſſe eſt omnino, ut corda duplicia requiratis.*

Probatur ſecundò, authoritate ſummorum Pontificum, qui veritatem illa docuerunt: imprimis verò ex Stephano primo in epiſtola, quam reſcripſit ad S. Cyprianum, & collegas Epiſcopos Aricanos, qui definierant rebaptizandos eſſe ab hæreticis baptizatos: quanquam enim illius epiſtola integra non extet, tamen illius partem legimus apud Cyprianum in epiſtola ad Pompejum, ubi refert Stephanum ſcripſiſſe; *Si quis à quacunque hæreſi venerit ad vos nihil innovetur, ſed teneatur quod traditum eſt; ut manus illi imponatur in pęnitentiam; cùm ipſi hæretici propriè alterutrum ad ſe venientes, non baptizent, ſed communicent tantùm*: Quam utique ſanctionem ſic egregiè commendat Vincentius Lirinenſis *c.* 9. ubi ſcribit: Cùm undique ad novitatem rei cuncti reclamarent (nempe rebaptizandos eſſe ab hæreticis „ baptizatos) atque omnes quaquaverſum „ Sacerdotes pro ſuo quiſque ſtudio reni-„ terentur, tum beatæ memoriæ Papa Ste-„ phanus Apoſtolicæ ſedis Antiſtes cum cæ-„ teris quidem collegis ſuis; ſed tamen præ „ cæteris reſtitit; dignum, ut opinor, exi-„ ſtimans ſi reliquos omnes tantum fidei de-„ votione vinceret, quantum loci autho-„ ritate ſuperabat. „

Denique in epiſtola, quæ tunc ad Afri-„ cam miſſa eſt, idem his verbis ſanxit, *Ni-„ hil novandum, niſi quod traditum eſt*: in-„ telligebat enim vir ſanctus, & prudens, „ nihil aliud rationem pietatis admittere, „ niſi ut omnia, qua fide à Patribus ſuſce-„ pta forent, eadem fide conſignarentur fi-„ liis, noſque religionem, non quà velle-„ mus ducere, potiùs quà duceret illa ſequi „ oportere; idque eſſe proprium Chriſtia-„ næ modeſtiæ, & gravitatis, non ſua po-„ ſteris tradere, ſed a majoribus accepta „ ſervare. Quis ergo tunc univerſi negotii „ exitus? Quis utique, niſi uſitatus, & „ ſolidus? Retenta eſt ſacramenti anti-„ quitas, & exploſa novitas. „

Idem ſtatuerunt alii ſummi Pontifices, maximè *Siricius* primus epiſt. ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum cap. 1. *Significaſti*, inquit, *baptizatos ab Arianis plurimos ad fidem Catholicam feſtinare, & quoſdam de fratribus noſtris baptizare velle, quod non licet cùm hoc fieri, & Apoſtolus vetet, & Canones contradicant, & poſt Ariminenſe Concilium miſſa ad Provincias à Prædeceſſore meo Liberio generalia decreta prohibeant; quod & nos cum Novatianis, aliiſque hæreticis, ut eſt in Synodo conſtitutum, per invocationem ſolam ſeptiformis Spiritus, Epiſcopalis manus impoſitione Catholicorum conventui ſociamus, quod etiam totus Oriens, Occidenſque cuſtodit, à quo tramite vos quoque poſt hac minimè convenit deviare, ſi non vultis à noſtro Collegio Synodali ſententia ſeparari.*

Idem ſtatuit *Innocentius I.* epiſt. 22. ad Epiſcopos Macedoniæ c. 4. *Leo Magnus* ep. 79. ad Nicetam cap. 7. *Anaſtaſius II.* epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem, c. 7. & *Gregorius Magnus* lib. 9. epiſt. 61. ad Quirinum, & alios Hiberniæ Epiſcopos: Ab antiqua, *inquit*, Patrum inſtitutione didicimus, ut qui apud hæreſim in Trinitatis nomine baptizantur, cùm ad Eccleſiam redeunt, aut unctione Chriſmatis, aut impoſitione manus, aut profeſſione fidei revocentur. Unde *Arianos* per impoſitionem manuum Occidens, per unctionem ſancti Chriſmatis Oriens reformat ad ingreſſum Eccleſiæ: *Monophyſitas*, & alios ex ſola vera confeſſione recipit, quia ſanctum Baptiſma, quod apud hæreticos conſecuti ſunt; tunc in eis vires mundationis recipit. Hæretici verò, qui non baptizantur in nomine Trinitatis, ut *Bonoſiani*, & *Kataphrygæ*, quia & illi Chriſtum D. non credunt, & iſti Spiritum ſanctum perverſo ſenſu quemdam eſſe pravum hominem Montanum credunt, & alii tales, cùm ad Eccleſiam veniunt, baptizantur, quia Baptiſma non fuit, quod in Trinitatis nomine non acceperunt: *Neſtoriani* verò, qui in ſanctæ Trinitatis nomine baptizantur, ſed eos Judaicæ perfidiæ ſimiles, incarnationem non credentes, hæreſeos error obſcurat, ideo venientes ad Eccleſiam, de fidei veritate, & confeſſione docendi ſunt &c.

Objicies primò varios Conciliorum Canones, quibus præcipitur hæreticos ad Eccleſiam accedentes eſſe baptizandos, & ordinandos, eorumque Baptiſmus, & Ordinatio reprobatur. Sic ſanxerunt Apoſtoli Can. 26. his verbis: *Epiſcopum, aut Presbyterum ſuſcipientem hæreticorum Baptiſma damnari præcipimus*. Et 47. *Epiſcopus aut Presbyter, ſi eum, qui ſecundùm veritatem habuerit baptiſma, denuò baptizaverit aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponatur, ut deridens crucem, & mortem Domini; nec veros Sacerdotes à falſis diſcernens*. Et Can. 68. *Si quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus ſecundam ordinationem ſuſceperit ab aliquo, deponatur tam ipſe, quàm qui ipſum ordinavit, niſi fortè conſtet eum ab hæreticis ordinationem habere; qui enim à talibus baptizati ſunt, aut ordinati, nec fideles, nec Clerici eſſe poſſunt*.

Similiter in Nicæno Can. 8. ſtatuitur de his, qui ſe nominant *Cataros* ideſt *mundos*; Si qui venerint ad Eccleſiam Catholicam, placuit ſancto, & magno Concilio, ut impoſitionem manus accipientes, ſic in Clero permaneant, vel ut habet Editio ſecunda ejuſdem Concilii: *Si qui venerint ad Eccleſiam ex Novatianis, placuit, ut ordinentur, & ſic in Clero maneant*: igitur licèt eorum Baptiſma admittat Eccleſia, tamen ordinationes, ut illicitas, & irritas reprobat. Item ex Can. 95. ſextæ Synodi in Trullo: *Venientes ad Eccleſiam ab hæreſi baptizamus*. Denique, id ſancitum fuit in Carthaginenſi ſub Agripino, & tribus Carthaginenſibus ſub S. Cypriano, nec non Iconienſi ſub Firmiliano, conſtat decretum fuiſſe baptiſmum ab hæreticis collatum eſſe nullum.

Nego conſequentiam, & ad Canones Apoſtolorum reſpondeo: Baptiſmus ab hæreticis collatus, qui non ſervant ſolitam Eccleſiæ formam, ut faciebant veteres hæretici, ſicut refert S. Irenæus lib. 1. contra hæreſes c. 18. reprobatus eſt ut irritus, & nullus concedo: Baptiſmus collatus ab hæreticis in debita forma, & materia, nego: licèt enim Baptiſmus ille ab adulto ſuſceptus, miniſterio hæreticorum ſit plerumque illicitus, & infructuoſus, propter pravam ſuſcipientis diſpoſitionem, tamen eſt validus.

Ad Canonem Nicæni reſpondeo, per eam manus impoſitionem, non intelligi ordinatoriam, ſed confirmatoriam, quæ præſcribebatur Clericis Novatianorum, quia Novatiani non ſacrum Chriſma, proindeque nec Confirmationis ſacramentum admittebant, ut refert Theodoretus lib. 3. hæreticarum fabularum.

Vel.

Vel dico, illam manus impoſitionem non fuiſſe conſecratoriam, ſed tantùm reconciliatoriam, ſcilicet benedictionem, per quam Clerici priùs ad Eccleſiaſtica munia inhabiles, ad eadem obeunda recipiebantur. Quæ utique explicatio verior apparet: *Tum quia* ſic Canonem explicat S. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, qui negabant Arianos cum ſuis honoribus recipiendos eſſe; ſcribit enim: Nicæna Synodus omnes hæreticos ſuſcipit, exceptis ſolis Samozateni Diſcipulis; quòd jus majus eſt, Epiſcopo Novatianorum ſi converſus ſit, Præsbyterii gradum ſervat. *Tum quia* in Nicæna ſecunda *Act.* 1. cùm ambigeretur, utrùm Epiſcopi Iconoclaſtæ recipi deberent, & lectus eſſet præfatus Canon Nicæni, Tharaſius Patriarcha Conſtantinopolitanus rogatus, quid per illam manus impoſitionem intelligeret: reſpondit, *fortè benedictionem eſſe tantùm, non ordinationem*, ubi vox illa *fortè* videtur irrepſiſſe Interpretis incuria. *Tum denique* quia in eadem Synodo, & actione concluditur, ex ſententiis SS. Patrum Clericos redeuntes ad Eccleſiam ab hæreſi, recipiendos eſſe cum impoſitione manuum, & ſuis gradibus, & honoribus reſtituendos; unde Epiſcopi Iconoclaſtæ, qui in Epheſino Conciliabulo imagines damnaverant cum aliis Patribus conſederunt, datis priùs, & lectis ſuæ confeſſionis, & fidei libellis.

Ad Canonem Trullanum reſpondeo, per eum dumtaxat repudiari Baptiſmum collatum ab hæreticis in indebita forma; non verò quòd ab hæreticis ſit acceptum; ſic enim in eo Canone præſcribitur: *Venientes ad Eccleſiam hæreticos ſuſcipimus ſecundùm morem, & ordinem antiquorum. Arianos, Macedonianos, & Novatianos, qui ſe puros vocant*, Tetradiſtas, *&* Apollinariſtas, *ſuſcipimus, ſi libellos afferant, & execrentur quamlibet hæreſim. De* Paulianiſtis *conſtitutio ab Eccleſia Catholica facta eſt, ut omnino rebaptizentur Eunomiani, qui ſub una merſione baptizant, Montaniſtas, & Sabellianos, & reliquas peſtes, qui è Galatarum regione profecti ſunt, venientes ad Eccleſiam, non ſecus ac Gentiles ſuſcipimus, & primò die ipſos facimus Chriſtianos, ſecundò Catechumenos, tertiò ipſos auctoramus, poſtquam ter inſufflavimus in faciem, & aures, ſic illos initiamus, facimuſque ut in Eccleſia numerentur, & audiant Scripturas, & tunc illos baptizamus Manichæos verò, Valentinianos, Marcioniſtas, & ſimiles, libellos oportet facere, & execrari hæreſim, & Neſtorium, Eutychen, Dioſcorum, Severum, & reliquos hæreſum principes, & ita participes eſſe ſanctæ communionis.*

Ad cætera Concilia, nempe *Iconienſe, & Carthaginenſe*, reſpondet S. Auguſtinus lib. 2. de Baptiſmo, cap. 3. illa fuiſſe Concilia Provincialia, quæ poſtmodum per generale totius orbis Concilium proſcripta ſunt. *Ipſa*, inquit, *Concilia, quæ per ſingulas regiones, vel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ fiunt ex univerſo orbe Chriſtiano, ſine ullis ambagibus cedere: ipſaque plenaria ſæpe priora poſterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clauſum erat, & cognoſcitur, quod latebat, ſine ullo typho ſacrilegæ ſuperbiæ, ſine ulla inflante cervice arrogantiæ, ſine ulla contentione lividæ invidiæ, cum ſancta humilitate, cum pace Catholica, cum charitate Chriſtiana.*

Adde quòd etiam ipſemet S. Cyprianus haud dubiè mutata ſententia, Concilia illa damnaſſet, ſi eorum Decreta ab univerſali Concilio proſcripta accepiſſet. Porrò plurima poſt ipſum Oecumenica Concilia approbaverunt Baptiſma collatum ab hæreticis; ac ſubinde nulla vis eſt facienda in auctoritate S. Cypriani hac de re, nec in Conciliis ab eo celebratis.

Unde S. Auguſtinus lib. 2. de Baptiſmo cap. 8. & 9. Cyprianus, *inquit*, in fine epiſtolæ ad Quintum, oſtendit in quo, tanquam lectulo auctoritatis, quaſi feſſus acquieverit: Quod quidem, *inquit*, & Agripinus cum cæteris Coepiſcopis ſtatuit, & librata Concilii communis examinatione firmavit, quorum ſententiam religioſam, & legitimam nos etiam ſecuti ſumus. Hac atteſtatione ſatis oſtendit, multo magis ſe fuiſſe commemoraturum, ſi quod de hac re tranſmarinum, vel univerſale Concilium factum eſſet. Nondum autem factum erat: quia conſuetudinis robore tenebatur orbis terrarum, & hoc ſolum opponebatur inducere volentibus novitatem: poſteà tamen dum inter multos ex utraque parte tractatur, & quæritur, non ſolùm inventa eſt, ſed etiam ad plenarii Concilii auctoritatem roburque producta poſt Cypriani paſſionem, ſed antequam nati eſſemus. „

Objicies ſecundò: Anaſtaſius ſummus Pontifex divina ultione percuſſus eſt, quòd admiſerit baptizatos ab hæreticis; nam in

Gra-

Gratiano diſt. 9. legimus: *Quia voluit occultè revocare Acacium, & non potuit, nutu divino percuſſus eſt*. Adde, & quia probavit ſacramenta ab ipſo collata, ut patet ibidem cap. præcedenti, ubi refertur idem Anaſtaſius ep. 1. c. 7. & 8. ad Anaſtaſium Auguſtum ita ſcribens: *Secundùm Eccleſiæ Catholicæ conſuetudinem ſacratiſſimum ſervitutis tuæ pectus agnoſcat, quòd nullum de his, quos baptizavit Acacius, vel quos Sacerdotes, ſive Levitas ſecundùm Canones ordinavit, ulla ex nomine Acacii portio læſionis attingat, quo forſitan per iniquum tradita ſacramenti gratia minùs firma videatur*.

Reſpondeo, Gratianum deceptum eſſe occaſione vitæ Anaſtaſii excerptæ ex Pontificali Romano, unde hanc authoritatem deprompſit, & in quo legimus: *Anaſtaſius ſecundus, natione Romanus, fuit temporibus Theodorici Regis; eo tempore multi Clerici, & Presbyteri ſe ab ejus communione abegerant, eò quòd communicaſſet ſine conſilio Epiſcoporum, vel Presbyterorum, & Cleri Eccleſiæ Catholicæ Diacono Theſſalonicenſi, nomine Photino, qui communicaverat Acacio, & quia occultè voluit revocare Acacium, & non potuit, nutu divino percuſſus eſt*: Hæc autem narratio prorſus fabuloſa eſt, & verum figmentum à ſchiſmaticis Laurentianis ad vitam Anaſtaſii additum: quod vel inde ſatis oſtenditur, ut notat Gloſſa ad præfatum caput, quia Anaſtaſius dicitur voluiſſe revocare Acacium, qui longè antè obierat: nam ex Evagrio lib. 31. cap. 23. & Nicephoro lib. 16. c. 12. Acacius obiit tempore Felicis tertii, qui ipſum excommunicaverat; Felici autem ſucceſſit Gelaſius, & Gelaſio Anaſtaſius. Quomodo ergo potuit Anaſtaſius de eo revocando cogitare, quem jam ſciebat mortuum? nam ipſemet in præfata epiſtola ad Anaſtaſium ſcribit, *Acacium mortuum ſtare cum Felice ante Judicem Chriſtum*.

Neque etiam culpandus apparet, quaſi conſenſerit Anaſtaſio Imperatori, cæteriſque defenſoribus Acacii, ut ſcribit Juſtinus Imperator epiſt. ad Hormiſdam ſummum Pontificem: nam Symmachus Anaſtaſii ſucceſſor in ſuis litteris Apologeticis ſignificat, hoc eſſe commentitium; ibidem enim ait, ſe conformiter agere ſuis deceſſoribus excommunicando defenſores Acacii: quod certè non faceret, ſi illius prædeceſſor Anaſtaſius eos foviſſet.

Neque tandem damnandus apparet, quòd probaverit ſacramenta collata ab Acacio: id enim præſtitit, quoniam ſacramenta illa in legitima forma, & materia miniſtraverat Acacius; ac ſubinde non erant rejicienda: quod utique probat ſex rationibus; *Prima*, quia in ſacramentis virtus Chriſti operatur, quæ omnem maculam repellit. *Secunda*, de radiis ſolis, qui etſi tranſeant per loca fœtida, tamen non coinquinantur: *Tertia*, de Juda, qui licèt malus fuiſſet, multa tamen fecit, quæ rata ſunt habita. *Quarta*, de authoritate Domini, qui præcepit verba Scribarum, & Pharisæorum ſervanda, & implenda. *Quinta* ratio, quòd omne bonum à quocumque fiat, ſit à Deo. *Sexta* denique, quia in ſacramentis, non eſt attendendum, qualis, vel quis conferat, ſed quid conferat; quia incrementum ſolus Deus præbet. Hæc autem omnia Catholicam doctrinam continent, ac proinde eſt abſurdum exiſtimare Pontificem Anaſtaſium propter illa divinitus fuiſſe percuſſum.

Objicies tertiò: Eadem diſtinctione cap. 1. refertur authoritas ſancti Leonis Magni petita ex epiſt. 37. ubi ſcribit: *Manifeſtum eſt per crudeliſſimam, inſaniſſimamque ſævitiam Dioſcori, & aliorum Hæreticorum in Alexandrina cæde omne cæleſtium ſacramentorum lumen extinctum eſſe: intercepta eſt enim ſacrificii oblatio, defecit chriſmatis ſanctificatio, & parricidis manibus impiorum, omnia ſe ſubſtraxere myſteria*: Ergo cenſet penes hæreticos non remanere jus miniſtrandi, & conficiendi ſacramenta.

Similiter Pelagius Papa, ut ibidem cap. *Schiſma* quæſt. 1. ait: *Non eſt Chriſti corpus, quod ſchiſmaticus conficit, ſi veritate duce erigimur*. Præmiſerat autem: *Qui ſpiritum non habent corporis Chriſti, ſacrificium habere non poſſunt*.

Item ex Innocentio I. qui epiſt. 18. ad Alexandrum decernit, quòd etſi valeat baptiſma Arianorum: tamen irritæ ſint, & nullæ eorum ordinationes. *Non videtur*, inquit, *Clericos Arianorum cum ſacerdotio miniſterii cujuſpiam ſuſcipere dignitatem, quoniam quibus ſolum baptiſmum ratum eſſe permittimus, prælationem ſpiritus, quam acceperant, amiſerunt, nec dare ejus plenitudinem poſſunt, quæ maximè in Ordinibus operatur*. Quam utique conſtitutionem ponderans Petrus Damianus Opuſculo 6. cap. 22. ſcribit: *In quibus decretalibus verbis manifeſtè datur intelligi, quòd in promotionibus Clericorum non immeritò fides ordinantis attenditur, ex quo videlicet pendet, ut*

ordinatio ipſa ſive rata, ſive irrita judicetur.

Denique 1. quæſt. 7. cap. *Daibertum*. Ex „ Urbano II. Daiberrum a Nezelone licèt ſimoniaco, non ſimoniacè ejuſdem „ confeſſione reperimus in Diaconum ordi- „ natum, & beati Innocentii Papæ ſenten- „ tia conſtat declaratum Nezelonem ab „ hæreticis ordinatum, quia nihil habuit, „ nihil dare potuit ei cui manus impoſuit, „ nos tanti Pontificis auctoritate firmati, „ & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, „ qui ait, *reiterari oportet quod malè actum eſt*. Daibertum ab hæreticis corpore, & „ ſpiritu digreſſum ex integro Eccleſiæ „ neceſſitate ingruente Diaconum conſti- „ tuimus: quod non reiterationem exi- „ ſtimari cenſemus, ſed integram Diaco- „ nii dationem, quia, ut diximus, qui „ nihil habuit, nihil dare potuit: igitur ex ſententia ſummorum Pontificum collatio ſacramentorum ab hæreticis eſt invalida.

Nego conſequentiam, & ad primum dico, S. Leonem loqui duntaxat de licita, non autem de valida Myſteriorum, & ſacramentorum adminiſtratione: cùm enim propter illam cædem omnes Præſules, qui Neſtorio favebant, incurriſſent excommunicationis ſententiam, non licebat eis amplius divinis intereſſe miniſteriis, ac myſteriis.

Ad Pelagium autem dico, non eſt Chriſti corpus, quod ſchiſmaticus conficit, quantum ad myſticam ſignificationem, qua ſacramentum Euchariſtiæ repræſentat unitatem Eccleſiæ membrorum, tam inter ſe, quàm cum ſuo capite, ex quibus fit unum corpus myſticum, quod eſt Eccleſia, juxta illud Apoſtoli, *Unus panis, unum corpus, multi ſumus, qui de uno pane participamus*, concedo: nam hæc unitas cum à ſchiſmatico ſcindatur, ac divellatur, non poteſt repræſentari per confectam ab illo Euchariſtiam; non eſt Chriſti corpus, quantum ad veritatem ſacramenti, quaſi ſchiſmaticus Sacerdos non haberet ampliùs auctoritatem, & virtutem conficiendæ Euchariſtiæ, nego.

Ad Innocentii auctoritatem diſtinguo: ſolùm baptiſma Arianorum ab eo validum habetur non autem ordinatio quantum ad honorem, & dignitatem, concedo, quia ab illis baptizati poſt peractam pœnitentiam recipiebantur in cœtum fidelium, & erant idonei ad alia ſacramenta ſuſcipienda etiam ad ſacros Ordines ſecus verò de iis, qui ab eis fuerant ordinati, quibus honor non ſervabatur, ſed redigebantur in ordinem Laicorum, neque poſt ſuam reconciliationem permittebantur fungi ſuis muneribus, ac miniſteriis, quantum ad characterem, quaſi imprimeretur in baptiſmate collato ab hæreticis, non autem in ordinationibus ab eis factis modo debito, nego: nec aliud certè voluit Innocentius, ut conſtat ex Epiſt. 22. quæ eſt ad Epiſcopos Macedoniæ, c. 4. ubi ſcribit. *Noſtra lex eſt Eccleſiæ, venientibus ab hæreticis, ſi tamen illi baptizati ſint per manus impoſitionem tantùm Laicam tribuere communionem, nec ex iis aliquem in Clericatus honorem, vel exiguum ſubrogare*.

Eadem ſolutione fit ſatis auctoritati S. Petri Damiani. Ibi enim diſtinguit hæreticos duplicis ordinis, quorum aliqui peccabant in fidem, non tamen à fide recedebant, ſicut Novatiani: alii autem recedebant à fide ut Ariani. De hæreticis primæ claſſis dicit eorum ratam eſſe ordinationem, & illos in Eccleſia recipi cum ſuis honoribus, & gradibus. De Arianis autem, dicit irritam eſſe illorum ordinationem, nec eos in Eccleſia cum ſuis honoribus admitti, quod utique probat auctoritate præfata Innocentii.

Ad factum Daiberti ordinati à Nezelone Moguntino Archiepiſcopo Simoniaco, ipſemet Urbanus II. qui eum ordinavit iterum, dicit priorem ordinationem æſtimandam eſſe ex ſententia Innocentii Papæ, & teſtimonio Papæ Damaſi. Porrò ſecundùm utriuſque Papæ ſententiam, hæreticorum ordinatio legitimè facta, eſt non iteranda. Unde Daibertus ab Urbano reordinatus eſt, quia Nezelon eum vel in Eccleſiæ forma non ordinaverat, vel non habuerat ordinandi poteſtatem; ſicque illa ordinatio prorſus erat irrita, non defectu fidei, ſed ordinis, & characteris Epiſcopalis: quemadmodum ſtatuit Damaſus epiſt. 4. ubi decernit ordinatos ab hæreticis iterum ordinandos, ſi præter Eccleſiæ formam, & ritum, aut à non habentibus ordinandi poteſtatem fuerint ordinati: loquitur enim de iis, qui à Chorepiſcopis quibuſdam, qui non erant Epiſcopi. fuerant ordinati; unde circa finem reddit rationem, cur hi non potuerint ordinare: Quia, inquit, qui Pontificalem honorem non habuit, Pontificalia jura tribuere non potuit.

Obji-

Objicies quartò aliquos è SS. Patribus, qui videntur improbaſſe baptiſmum ab hæreticis collatum: *Primò* quidem Dionyſium Alexandrinæ urbis Epiſcopum, qui, ut teſtatur S. Hieronymus lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis in Cypriani, & Africanorum dogma conſentiens de hæreticis rebaptizandis ad diverſos plurimas miſit epiſtolas in quibus hoc dogma tuebatur. *Item* S. Athan. ſerm. 3. contra Arianos videtur reprobare Baptiſma ab Arianis collatum; *Ariani*, inquit, *in periculum veniunt, ne admittant integritatem myſterii, loquor autem de Baptiſmate: ſic enim in nomine Patris, & Filii, datur profutura initiatio. Patrem autem verum illi non pronuntiant, eo quòd negent aliquid ex ipſo exiſtere, & ſimile eſſe illius ſubſtantiæ: negant quoque verum filium, aliumque ex non entibus conditum ſibi comminiſcentes in Baptiſmate proferunt: quomodo igitur non planè vanum, ac inutile fuerit Baptiſma, quod ab illis datur, cùm id nonniſi ſpecies ſit, & inane ſimulachrum, ipſique ea re nihil ſolidæ opis afferant ad pietatem?*

Deinde S. Cyrillus Jeroſolymitanus in Præfatione ad ſuas Catecheſes, ait: *Non licet bis, aut ter hoc lavacro uti; unus enim Dominus, & una fides, & unum baptiſma; nam ſoli hæretici rebaptizantur*. Et Optatus Milevit. lib. 1. ante medium. *Scimus hæreticorum Eccleſias ſingulorum proſtitutas nullis legalibus ſacramentis, & ſine jure honeſti matrimonii eſſe*. Et infrà; *Dixiſtis fieri non poſſe, ut falſo Baptiſmate inquinatus abluat; &c.*

Tandem S. Bernardus ſerm. 66. in Cantica loquens de quibuſdam hæreticis, negat eos habere poteſtatem conficiendi corpus Chriſti Domini: igitur SS. Patres cenſent nulla eſſe ſacramenta ab hæreticis collata.

Nego conſequentiam, & ad primum, dico S. Dionyſium aliquandiu ſtetiſſe in ea ſententia, quòd auctoritatem Conciliorum Iconienſis, Synadenſis, & ſimilium damnare non auderet: At in illa ſententia diu non ſtetit, quippe ſequeſter, & ſupplex acceſſit, & ſcripſit ad Stephanum ſummum Pontificem, pro reconciliandis ei Orientalibus Epiſcopis: quod utique ſignum eſt eum hac in re, non fuiſſe pertinaciter Stephano obluctatum.

His adde, quòd ipſemet conſuluerit Sixtum Stephani ſucceſſorem, utrùm rebaptizare deberet ſenem quemdam ab hæreticis baptizatum, qui eorum Baptiſma execratus à Catholicis baptizari poſtulabat, ut conſtat ex ejus Epiſtola apud Euſebium lib. 7. hiſtoriæ cap. 8. Sic autem non ſe geſſiſſet Dionyſius, niſi ſententiam Stephani fuiſſet amplexus, & opinionem Africanorum Epiſcoporum deſeruiſſet: nam alioqui incunctanter hunc hominem baptizaſſet, maximè cùm ex eo acciperet præter Eccleſiæ formam ab hæreticis fuiſſe baptizatum.

Ad ſecundum diſtinguo majorem: Baptiſmus ab Arianis collatus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, vanus eſt, & inutilis, quantum ad primarium effectum, nempe gratiam, concedo: quantum ad ſecundum effectum, nempe characterem: nego: Quòd autem ſic exponendus ſit S. Athanaſius, conſtat ex his verbis: *in periculum veniunt, ne amittant integritatem myſterii*; ſi enim reverà irritum eſſet eorum Baptiſma, quantum ad omnes effectus, non dicerentur in periculum venire amittendæ integritatis myſterii, ſed abſque ulla dubitatione dicerentur talem integritatem amittere. *Vel dico* ipſum loqui de Arianis, qui licèt Patris, & Filii nomen exprimerent, fortè eis addebant nomina Creatoris, & creaturæ, Factoris, & facturæ: unde ſubdit: *Non in Patre, & Filio tribuunt Baptiſma Ariani, ſed in Creatore, & creatura, in Factore, & factura: ſicut igitur creatura quiddam diverſum eſt à Filio, ita diverſum quiddam à vero Baptiſmate eſt, quod ab ipſis exiſtimatur dari*.

Ad *S. Cyrillum*, & *Optatum* reſpondeo, quòd licèt abſque ulla diſtinctione dicant, hæreticos eſſe extraneos à Catholicis ſacramentis, & eos eſſe rebaptizandos, quia prius eorum baptiſma nullum erat: attamen cum diſtinctione ſunt intelligendi, nempe de hæreticis, quos exiſtimabant peccare in forma: Optatus enim lib. 5. apertè docet, poſt Trinitatem non licere in Trinitate baptizare: *Quid*, inquit, *vobis viſum eſt, non poſt nos, ſed poſt Trinitatem baptiſma geminare? cujus de ſacramento non leve certamen innatum eſt, & dubitatur an poſt Trinitatem in eadem Trinitate hoc iterum liceat facere: Vos dicitis, licet, nos dicimus, non licet: inter licet veſtrum, & non licet noſtrum, nutant animæ populorum.*

Ad S. Bernardum. Dico eum ibi loqui de quibuſdam hæreticis, qui Apoſtolicos ſe nominabant, qui cùm non eſſent Sacerdotes ordinati, ut colligitur ex eo quòd nominet eos

ruſticanos, idiotas, & prorſus contemptibiles, dicatque eos detrahere ordinibus Eccleſiæ, & æſtimare omnes Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Presbyteros eſſe peccatores: Cùm, inquam, non eſſent ordinati, nihilominus Manichæorum hæreſim excitantes, ciboſque communes aſpernantes ut immundos, & indignos, qui trajicerentur in Chriſtianum ſtomachum, aſſerebant ſe poteſtatem habere quotidie in menſa ſua conſecrandi corporis Chriſti, ut ſe in corpus, & membra Chriſti nutrirent, & foverent.

Objicies quintò: Sententia de recipiendo ab hæreticis collato Baptiſmate, nullo legitimo fundamento nititur: igitur non eſt alteri præferenda. Probatur antecedens: Eccleſiaſtica dogmata fundari debent, vel in Scriptura ſacra, vel in Evangelica, & Apoſtolica Traditione: at ita non eſt de hac ſententia, ſiquidem nullis Scripturæ teſtibus apertè declaratur: non etiam nititur legitima Traditione: omnis enim legitima Traditio, de Dominica, vel Apoſtolica auctoritate deſcendit: at ita non eſt de illa Traditione, quam Stephanus Pontifex oſtendebat: nuſquam enim in Evangelio, aut Apoſtolorum Epiſtolis, vel Actibus habetur, ſuſcipiendos eſſe hæreticos baptizatos cum ſola manuum impoſitione; igitur humana duntaxat erat illa Traditio, cui propterea meritò reluctabatur ſanctus Cyprianus cum Africanis Epiſcopis.

Nego antecedens, & minorem illius probationis; Traditio enim illa eſt verè Apoſtolica; nam, ut præclarè docet S. Auguſtinus *lib.4. de Baptiſmo c.24.* Quod univerſa tenet „ Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed „ ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate „ Apoſtolica tractum, certiſſimè creditur, „ ac rectè baptizatos, a quavis hæreſi venientes ad Eccleſiam, abſque novo Baptiſmate recipiendos, antiquiſſima conſuetudo ſemper, & ubique tenuit ante Stephanum, & ea nullo ſancita Concilio, „ ſed unanimi totius Eccleſiæ conſenſu; „ nam ipſo teſte Cypriano, firma fuit ante „ Agripinum, & hic eam primus correxit, „ ſeu potiùs corrupit, neque novitas inducta „ per Agripinum ubique recepta fuit, nec „ ab Agripino viguit apud Africanos ad Cyprianum uſque, ſicuti ſupra diximus. *Et „ antea c.6.* Non invenimus aliquem, cùm „ apud hæreticos baptizatus eſſet, in eo „ Baptiſmo admiſſum eſſe, & communicaſſe temporibus Apoſtolorum: at nec invenimus ab hæreticis aliquem venientem „ qui fuerit apud illos baptizatus, ab Apoſtolis denuò baptizatum. *Et ibidem*; „ Quod accepimus ab Apoſtolis, quod „ Eccleſiæ conſuetudo ſemper tenuit, quod „ plenarium Concilium confirmavit, hoc „ ſequimur. „

Et 2. de Baptiſmo c.6. Nolite nobis objicere auctoritatem Cypriani ad Baptiſmi „ repetitionem, ſed tenete nobiſcum exemplum Cypriani ad unitatis conſervationem: nondum erat diligenter illa Baptiſmi quæſtio pertractata, ſed tamen celeberrimam conſuetudinem tenebat Eccleſia; „ in ipſis quoque ſchiſmaticis, & hæreticis „ corrigere, quod pravum eſt, non iterare, quod datum eſt, ſanare quod vulneratum eſt, non curare, quod ſanum eſt; „ quam conſuetudinem credo, ab Apoſtolica Traditione venientem. „

His adde, quòd tam Cyprianus ipſe, quàm ejus collegæ in Concilio apertè agnoverint conſuetudinem, & Traditionem Eccleſiaſticam ſibi adverſari; ſiquidem pluries inculcant conſuetudinem debere veritati cedere; nam ibi Liboſus Vagenſis Epiſcopus ſententiam ſuam ferens ait: *In Evangelio Dominus, Ego ſum, inquit, veritas, non dixit, ego ſum conſuetudo; itaque veritate manifeſta, cedat conſuetudo veritati.* Et Caſtus Siccenſis; *Qui contempta veritate præſumit conſuetudinem ſequi, aut circa fratres invidus eſt, & malignus, quibus veritas revelatur, aut circa Deum ingratus eſt, cujus inſpiratione Eccleſia ejus inſtruitur.* Idem proferunt alii plurimi Epiſcopi in eodem Concilio, ut videre eſt apud S. Auguſtinum lib. 3. de Baptiſmo, cap. 7. & ſequentibus.

Urgebis; Illa traditio cenſeri non poteſt Apoſtolica, cujus contraria vigebat apud plurimas Eccleſias; ſed ita eſt: nam conſuetudinis de recipiendis ab hæreſi venientibus abſque novo Baptiſmate contrariam conſuetudinem objicit Firmilianus Cæſareæ Cappadocum Epiſcopus in ſua ep. ad S. Cyprianum, ubi cùm dixiſſet, *Quod autem pertinet ad conſuetudinem refutandam, quam videntur opponere veritati, quis tam vanus ſit, ut veritati conſuetudinem præferat? aut quis perſpecta luce tenebras non derelinquat, niſi etſi Judæos Chriſto adventante, id eſt, veritate, adjuvat in aliquo antiquiſſima conſuetudo, quòd relicta nova veritatis via, in vetuſtate permanſerit? Quod quidem adver-*

ſùs Stephanum, vos dicere Afri poteſtis, cognita veritate, errorem vos conſuetudinis reliquiſſe; ſtatim ſubdit. *Cæterùm nos veritati & conſuetudinem jungimus, & conſuetudini Romanorum conſuetudinem, ſed veritatis opponimus, ab initio hoc tenentes, quod ab Apoſtolis nec meminimus hoc apud nos cœpiſſe; cùm ſemper iſtic obſervatum ſit, ut nonniſi unam Dei Eccleſiam noſſemus, & S. Baptiſma nonniſi ſanctæ Eccleſiæ computaremus*. Inſuper S. Cyprianus epiſt. ad Jubajanum: *Non nova*, inquit, *apud nos aut repentina res eſt, ut baptizandos cenſeamus eos, qui ab hæreticis ad Eccleſiam veniunt, quando multi jam anni ſunt, & longa ætas, ex quo ſub Agripino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Epiſcopi plurimi hoc ſtatuerunt*: Igitur illa conſuetudo, qua nitebatur S. Stephanus Romanus Pontifex, non erat Apoſtolica, neque univerſalis.

Diſtinguo minorem: Objiciebat conſuetudinem reverà ab Apoſtolis traditam de rebaptizandis iis, qui ab hæreticis baptizati non fuerant in debita forma, & materia, concedo: qui legitima forma, & materia ab hæreticis Baptiſma ſuſceperant, nego. *Ad Firmilianum* autem dico, ipſum ſtudio partium, & animi livore percitum, quòd à Stephano ſummo Pontifice unà cum ſuis Collegis excommunicatione fulminatus eſſet plura in ipſa epiſtola ad Cyprianum commiſiſci, quæ non ſolùm à veritate erant omnino aliena; ſed etiam apertam rerum Eccleſiaſticarum ignorantiam præ ſe ferebant. Nam *ibidem* aſſerit, Hermogenem. Cerinthum, & Baſilidem, poſt longam ætatem ab Apoſtolorum tempore vixiſſe, cùm tamen ex S. Ignatio epiſt. 5. ad Trallenſes, & epiſt. 10. ad Smirnenſes apertiſſimè conſtet prædictos hæreticos fuiſſe Apoſtolis coævos. *Ibidem* etiam Romanam Eccleſiam damnat, quòd diverſa die celebraret Paſcha ab ea, quam tradiderant Apoſtoli, quibus apertè Judæis, & Quartodecimanis jam antea ab Eccleſia proſcriptis favebat. Tandem falsò ſupponit Stephanum, & Eccleſiam Romanam approbare Baptiſma quorumlibet hæreticorum, puta Kataphrygarum, & aliorum, qui non baptizabant etiam in legitima Eccleſiæ forma. Supponit pariter morem viguiſſe apud Orientales rebaptizandi omnes hæreticos ad Eccleſiam venientes, etiam eos, qui baptizati fuerant in debita forma, & materia: quod omnino erat alienum à veritate.

Ad S. Cyprianum reſpondet S. Auguſtinus lib. 3. de Baptiſmo, cap. 12. ejus ſententiam cum proprio illius facto pugnare: Nam, inquit: *Si permanebat ab Agripino uſque ad Cyprianum conſuetudo baptizandi ab hæreticis venientes, ut quid facta ſunt à Cypriano de hac re Concilia? Ut quid eidem Jubajano* dicit, non ſe rem novam facere aut repentinam, ſed ab Agripino inſtitutam? *Cur enim Jubajanus de novitate turbaretur, ut eum per authoritatem Agripini ſanari oporteret, ſi ab Agripino uſque ad Cyprianum hoc tenebat Eccleſia? Cur denique tot ejus collegæ in Concilio dixerunt rationem, & veritatem conſuetudini præponendam, ac non potiùs dixerunt eos, qui aliud facere vellent, & contra veritatem, & contra conſuetudinem facere?*

Objicies ſextò. Ex S. Cypriano: ille non poteſt validè baptizare, qui non poteſt dare remiſſionem peccatorum: ſed hæretici non poſſunt dare remiſſionem peccatorum.

Reſpondet S. Auguſtinus lib. 5. c. 2. de Baptiſmo, diſtinguendo minorem: hæretici non poſſunt ſuis ſectatoribus dare remiſſionem peccatorum propter defectum poteſtatis conferendi Baptiſmum, qua remitterentur peccata, negat; propter defectum fidei, & charitatis in ſuſcipientibus, concedit: *Proinde*, inquit, *conſentimus Cypriano, hæreticos remiſſionem dare non poſſe; Baptiſmum autem dare poſſe; quod quidem illis, & dantibus, & accipientibus valeat ad perniciem, tanquam tanto munere Dei malè utentibus: ſicut etiam maligni, & invidi, quos & intus eſſe ipſe teſtatur, remiſſionem peccatorum dare non poſſunt, cùm eos tamen Baptiſmum dare poſſe omnes fateantur*.

Inſtabat S. Cyprianus: Illi non poſſunt dare remiſſionem peccatorum, qui non habent Spiritum ſanctum, ſiquidem Chriſtus D. Joannis 20. dixit: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos: hoc cùm dixiſſet, inſufflavit, & dixit: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata &c. ſed hæretici non habent ſpiritum: igitur &c.

Reſpondet S. Aug. lib. 2. contra epiſtolam Parmeniani, hoc oraculo ſignificatum iri baptiſmum non ſolùm per hominem, ſed etiam hominis, eſſe ſi poſtea quàm dixit: *Ecce ego mitto vos*, ſubjeciſſet continuò; » *Si cui dimiſeritis peccata, dimittentur: &* » *ſicui tenueritis, tenebuntur*; Cùm verò in- » terpoſitum eſt, hoc *cùm dixiſſet, inſuf-* »

flavit,

„ *flavit, & ait illis, Accipite Spiritum S.*& „ deinde illatum per eos *vel remiſſionem*, „ *vel retentionem fieri peccatorum*; ſatis o- „ ſtenditur, non ipſos id agere, ſed per „ eos utique Spiritum ſanctum, ſicut alio „ loco dicitur: *Non enim vos eſtis, qui lo-* „ *quimini, ſed Spiritus ſanctus, qui in vobis* „ *eſt*. Spiritus autem ſanctus in Eccleſiæ „ præpoſito, vel Miniſtro ſic ineſt, ut ſi „ fictus non eſt, operetur per eum Spiritus „ ſanctus, & ad ejus mercedem in ſalu- „ tem ſempiternam, & eorum regenera- „ tionem, vel ædificationem, qui per eum „ ſive conſecrantur, ſive evangelizantur. „ Si autem fictus eſt, quoniam veriſſimè „ ſcriptum eſt. *Spiritus enim ſanctus diſci-* „ *plinæ effugiet fictum*, deeſt quidem ſaluti „ ejus, *ut auferat ſe à cogitationibus, quæ* „ *ſunt ſine intellectu*; miniſterium tamen ejus „ non deſerit, quo per eum ſalutem ope- „ ratur aliorum.

„ *Urgebat* S. Cyprianus: Ille non poteſt „ conferre remiſſionem peccatorum etiam „ homini bene diſpoſito, qui peccatis „ inquinatur; etenim Deus peccatorem „ non audit, & nemo dat, quòd non „ habet.

Reſpondet S. Auguſt. ibid. cap.20. Si ad hoc valet, quod dictum eſt in Evangelio, „ *Deus peccatorem non audit*, ut per pec- „ catorem Sacramenta non celebrentur: „ quomodo exaudit homicidam deprecan- „ tem, vel ſuper aquam Baptiſmi, vel ſu- „ per oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel „ ſuper capita eorum, quibus manus im- „ ponitur? Quæ omnia tamen, & fiunt,& „ valent etiam per homicidas, id eſt, per „ eos, qui oderunt Fratres, etiam in ipſa „ intus Eccleſia. *Cùm dare nemo poſſit quod* „ *non habet*: quomodo dat homicida Spi- „ ritum S.? Et tamen ipſe intus etiam ba- „ ptizat: Deus ergo dat etiam ipſo bapti- „ zante Spiritum ſanctum.

Inſtat S.Cyprianus: Non poteſt ſpiritua- lia agere, & conferre, qui amiſit Spirit. ſanctum: ſed hæreticus amiſit Spiritum S. igitur, &c.

Reſpondet Auguſtinus ibid. c.21. Si quiſ- „ quis ſanctum Spiritum dare non poteſt, „ baptizare non poteſt, cur intus bapti- „ zat homicida? aut quomodo Spiritum „ ſanctum habet homicida; cùm omnis, „ qui ſanctum Spiritum habet, illuminatus „ ſit; qui autem odit fratrem ſuum, in „ tenebris ſit uſque adhuc?

Objicit ſeptimò S. Cyprianus epiſt. ad Ju- bajanum: Qui foris baptizatur, utique id accipit quod credidit; falſum autem cre- dens verum accipere non poteſt; adulte- ra, & profana, ſecundùm quod credebat, accipit.

Reſpondet S. Auguſt. lib.3. de Baptiſmo, cap.14. *Non intereſt cùm de Sacramenti inte- gritate, & ſanctitate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus ſit ille, qui accipit Sa- cramentum. Intereſt quidem plurimùm ad ſa- lutis viam, ſed ad Sacramenti quæſtionem ni- hil intereſt. Fieri enim poteſt, ut homo inte- grum habeat Sacramentum, & perverſam fi- dem ſicut fieri poteſt, ut integra teneat verba Symboli, & tamen non rectè credat, ſive de ipſa Trinitate, ſive de Reſurrectione, vel ali- quid aliud. Neque enim parva res eſt in ipſa intus Catholica tenere integram fidem; itaut omninò non de aliqua creatura, ſed de ipſo Deo nihil aliud credat, quàm veritas habet. Num- quid nam ergo ſi in ipſa Catholica baptizatus, poſteà legendo, audiendo, & pacificè diſſeren- do, ipſo Domino revelante cognoverit aliter ſe antè crediniſſe, quàm debuit, denuò baptizan- dus eſt?* Quamobrem, ut rectè obſervat S. Auguſt. lib.6. cap.1. B. Cyprianus cum ſuis ſectatoribus non alia ratione cenſuit, *non eſſe poſſe apud hæreticos, vel ſchiſmaticos Baptiſmum Chriſti, niſi quia non diſtinguebat Sacramentum ab effectu vel uſu Sacramenti, & quia ejus effectus atque uſus, in libera- tione à peccatis, & cordis rectitudine non in- veniebatur, ipſum quoque Sacramentum non illic eſſe putabatur.*

Objicit octavò epiſtola ad Pompejum: Ec- cleſia, & Spiritus S. & Baptiſma ab invi- cem non poſſunt ſeparari; & ideò qui ab Eccleſia ſeparati ſunt, & à Spiritu S. etiam à Baptiſmo ſeparatos eſſe oportet.

Reſpondet S. Auguſtinus lib.5. de baptiſ. cap.23. *Si ita eſt, cùm quiſquis in Eccleſia Catholica Baptiſmum acceperit, tamdiu in ea manet, quamdiu in Eccleſia & ipſe manet; Si autem inde diſceſſerit, diſceſſit à Baptiſmo, quod non ita eſt; nam ideò redeunti non red- ditur, quia cùm diſceſſit, non amiſit; quem- admodum autem Spiritum ſanctum, ſicut ha- bent filii dilecti, non habent filii mali, qui & tamen Baptiſmum habent: ſic, & Eccle- ſiam ſicut habent Catholici, non habent hære- tici; & tamen Baptiſmum habent. Itaque ſi- cut poteſt Baptiſma eſſe, unde ſe aufert Spi- ritus S. ita poteſt eſſe Baptiſma, ubi non eſt Eccleſia.*

Objicit nonò S. Cyprianus: Non poteſt vis Baptiſmi major eſſe aut potior, quàm Confeſſio, quàm paſſio: ſed confeſſio, & paſſio, ſeu Baptiſmus ſanguinis hæreticorum non prodeſt, quamvis Chriſtum confeſſus extra Eccleſiam fuerit occiſus: igitur nec Baptiſmus prodeſſe poteſt.

Reſpondet S. Auguſt. lib.4. de Baptiſmo, c.17. majorem eſſe veram, quantum ad effectum ſanctificationis; non verò quantum ad veritatem Sacramenti: Hoc veriſſimum
„ eſt, inquit, extra Eccleſiam quippe oc-
„ ciſus charitatem non habuiſſe convinci-
„ tur, de qua Apoſtolus dicit: Et ſi tra-
„ didero corpus meum ita ut ardeam, cha-
„ ritatem autem non habeam, nihil mihi
„ prodeſt. Quòd ſi propter hoc, quia cha-
„ ritas deeſt, paſſio nihil prodeſt, nec il-
„ lis prodeſt, quos in invidia intus, &
„ malevolentia ſine charitate vivere Pau-
„ lus dixit, Cyprianus exponit: & tamen
„ verum Baptiſma poſſunt, & accipere,
„ & tradere.

Urget S. Cyprianus: Salus extra Eccleſiam non eſt.

Reſpondet S. Auguſtinus ibidem: *Qui negat? & ideò quæcumque ipſius Eccleſiæ habentur, extra Eccleſiam non valent ad ſalutem. Sed aliud eſt non habere, aliud non utiliter habere. Qui non habet, eſt baptizandus ut habeat: qui autem non utiliter habet, ut utiliter habeat, corrigendus.*

Objicit decimò: Si hæreticorum Baptiſma approbatur, hæretici exinde exiſtimabunt ſe habere veram Eccleſiam, & idcircò ad Catholicam Eccleſiam ſeſe recipere renuent;
„ ait autem: Nec quiſquam exiſtimet hære-
„ ticos, eò quòd illis Baptiſma apponitur,
„ quaſi ſecundi Baptiſmi vocabulo ſcandali-
„ zatos, ut ad Eccleſiam veniant retardari:
„ imò verò hoc ipſo magis ad neceſſita-
„ tem veniendi teſtimonio oſtenſæ ſibi, &
„ probatæ veritatis adiguntur. Nam ſi vi-
„ derint judicio ac ſententia noſtra id de-
„ cerni, & ſtatui, ut Baptiſma juſtum, &
„ legitimum computetur, quo illic bapti-
„ zantur; putabunt ſe Eccleſiam quoque,
„ & cætera Eccleſiæ munera juſtè, &
„ legitimè poſſidere; nec erit cauſa venien-
„ di ad nos, quando habentes Baptiſma,
„ habere videantur & cetera. Porro au-
„ tem cùm cognoſcunt Baptiſma nullum fo-
„ ris eſſe, nec remiſſionem peccatorum ex-
„ tra Eccleſiam dari poſſe, avidiùs ad nos,
„ & promptiùs properant, & munera ac
dona Eccleſiæ matris implorant; certi „
pervenire ſe omninò non poſſe ad veram „
divinæ gratiæ pollicitationem, niſi priùs „
venerint ad Eccleſiæ unitatem.

Simile argumentum urgebant Donatiſtæ, ut refert S. Auguſt. lib.1. de Baptiſ. c.11.
Quærunt etiam, *Utrùm peccata dimittan-* „
tur per Baptiſmum in parte Donati: ut ſi „
dixerimus dimitti, reſpondeant: Ergo eſt „
illic Spiritus S. quia cùm inſufflante Do- „
mino datus eſſet Diſcipulis, tunc ſecu- „
tus eſt, & ait: Baptizate gentes in no- „
mine Patris, & Filii, & Spiritus S. ſi „
cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei; „
ſi cui tenueritis, tenebuntur. Et ſi ita „
eſt, inquiunt, communio noſtra eſt Eccleſia „
Chriſti. Non enim præter Eccleſiam, „
dimiſſionem peccatorum Spiritus S. ope- „
ratur. Et ſi noſtra communio eſt Eccle- „
ſia Chriſti, non eſt Eccleſia Chriſti ve- „
ſtra communio. Una eſt enim, quæcum- „
que illa ſit, de qua dictum eſt: *Una eſt* „
columba mea, una eſt matris ſuæ. Nec „
poſſunt Eccleſiæ tot eſſe, quot ſchiſma- „
ta. Si autem dixerimus, non ibi dimitti „
peccata: ergo, inquiunt, non eſt illic „
verus Baptiſmus; & propterea quos à „
nobis ſuſcipitis, vos baptizare debetis, „
quod quia non facitis, in Eccleſia Chri- „
ſti vos non eſſe fatemini. „

Reſpondet 1. S. Auguſt. lib.5. de Baptiſ. c.2. S. Cyprianum ibidem fateri, ab hæreticis baptizatos reverà poſſe ſalvari; cùm enim ſibi oppoſuiſſet S. Cyprianus: *Quid ergo fiet de his, qui in præteritum ad Eccleſiam de hæreſi venientes ſine Baptiſmo admiſſi ſunt?* Reſpondet: *Potens eſt Dominus, miſericordia ſua indulgentiam dare, & eos qui ad Eccleſiam ſimpliciter admiſſi in Eccleſia dormierunt, ab Eccleſiæ ſuæ muneribus non ſeparare.* Quæ verba ſic expendit S. Auguſt.
Bene quidem præſumpſit, quòd charitas „
unitatis poſſit cooperire multitudinem „
peccatorum; quòd ſi habebant Baptiſ- „
mum, & de aliis non rectè ſentieba- „
tur; qui eos denuò baptizandos eſſe cen- „
ſebant id erratum cooperiebat unitatis „
charitas, quamdiù inerat iſta non diabo- „
lica diſſenſio, ſed humana tentatio. „

Argumentum autem ſic illud retorquet: „
His ita, *inquit*, reſiſtimus ſecundùm Scri- „
pturas, eos interrogantes, ut quod a no- „
bis quærunt, ſibi ipſis reſpondeant. Quæ- „
ro enim ut dicant, utrùm dimittantur „
peccata, ubi charitas non eſt: peccata „
„ enim

„ enim tenebræ animarum ſunt. Audimus „ quippe Joannem dicentem: *Qui odit fratrem ſuum, in tenebris eſt uſque adbuc.* Nulli autem ſchiſmata facerent, ſi fraterno „ odio non excœcarentur. Si ergo dicimus, non ibi dimitti peccata, quomodo renaſcitur qui apud eos baptizatur? „ Quid eſt enim renaſci per Baptiſmum, niſi „ à vetuſtate, cui peccata præterita non „ dimittuntur? Quòd ſi renatus non eſt, „ nec Chriſtum induit, ex quo conficitur, „ ut denuò baptizandus videatur, quia „ dicit Apoſtolus: *Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*: quem ille „ ſi non induit, nec in Chriſto baptizatus habendus eſt. Porrò quia in Chriſto „ dicimus baptizatum, fatemur cum Chriſtum induiſſe. Et ſi hoc fatemur, regeneratum fatemur. Quod ſi ita eſt, & „ peccata dimiſſa ſunt.

Inſtabant Donatiſtæ, ut refert S. Aug. ibid. c. 10. Baptiſmus Chriſti collatus ab hæreticis generat filios apud ipſos hæreticos, vel non generet: ſi generet: ergo illi habent Eccleſiam matrem, quæ filios potuit de Chriſti Baptiſmate generare: cùm autem oporteat unam eſſe Eccleſiam, conſequens eſt eos veram Eccleſiam habere: Si dixerimus, non generat, inquit, S. Aug. ſtatim ſubſumunt: Cur ergo apud vos non renaſcuntur per Baptiſmum, qui tranſeunt à nobis ad vos, cùm apud nos fuerint baptizati, ſi nondum nati?

Reſpondet S. Auguſt. *ibid.* Quaſi verò ex hoc generet, unde ſeparata eſt, & non ex hoc unde conjuncta eſt: Separata eſt enim à „ vinculo charitatis, & pacis, ſed adjuncta eſt in uno Baptiſmate. Itaque eſt una „ Eccleſia, quæ ſola Catholica nominatur, „ & quidquid ſuum habet in communionibus diverſorum à ſua unitate ſeparatis, „ per hoc quod ſuum in eis habet; ipſa utiq; „ generat, non illæ, neque enim ſeparatio „ earum generat, ſed quod ſecum de iſta tenuerunt; quòd ſi & hoc dimittant, „ omnino non generant. Hæc itaque in „ omnibus generat, cujus Sacramenta retinentur, unde poſſit tale quid ubicumque „ generari: quamvis non omnes, quos generat, ad ejus pertineant unitatem; quæ „ uſque in finem perſeverantes ſalvat: neque enim hi ſoli ad eam non pertinent, „ qui ſeparationis aperto ſacrilegio manifeſti ſunt, ſed etiam illi, qui in ejus unitate corporaliter mixti per vitam peſſimam ſeparantur; etenim Simonem Magum per „ Baptiſma ipſa pepererat; cui tamen dictum eſt, quòd non haberet partem in „ hæreditate Chriſti. Numquid ei Baptiſmus, numquid Evangelium, numquid Sacramenta defuerunt? Sed quia ei charitas defuit, fruſtrà natus eſt, & ei expediebat fortaſſe non naſci.

Urgebant Donatiſtæ: Si Baptiſmum noſtrum acceptatis, quid minùs habemus, ut nobis de veſtra communione conſulendum putetis?

Reſpondet S. Auguſt. ibidem c. 14. *Non Baptiſmum veſtrum acceptamus, quia eſt Baptiſmus ille hæreticorum, vel ſchiſmaticorum; ſed Dei, & ubicunque fuerit inventus, & quocumque tranſlatus. Veſtrum autem non eſt, niſi, quod pravè ſentitis, & ſacrilegè agitis, & impiè ſeparamini.*

Objiciebat undecimò S. Cyprianus: Apoſtoli, ut legimus Act. 19. Baptizarunt iterùm eos, qui à S. Jo: Baptiſta tincti fuerant: ſed hæretici non ſunt meliores, aut majores Joanne Baptiſta: igitur nec potior eorum Baptiſmus, ac ſubinde multò magis, qui ab eis baptizati ſunt, iterùm ſunt baptizandi.

Reſpondet S. Auguſt. lib. 5. c. 9. non ob aliud à Joanne tinctos iterùm fuiſſe baptizatos, quàm quia Joannis Baptiſmus non fuerit Chriſti Baptiſmus, ſed Joanni à Chriſto conceſſus: ideò autem à Joanne baptizati iterùm erant baptiſmo Chriſti initiandi; quia, ut ſubdit c. 10. *Quanquam ita credam baptizaſſe Joannem in aqua Pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum, ut ab eo baptizatis in ſpe remitterentur peccata; reipſa verò in Domini baptiſmo id fieret.* Unde in forma diſtinguo minorem: Hæretici baptizantes non ſunt meliores Jo: Baptiſta, quantum ad fidei integritatem, & vitæ ſanctimoniam, concedo: quantum ad Baptiſmi dignitatem, & efficacitatem, nego: hæretici enim debitè baptizantes conferunt Chriſti Baptiſmum, qui longè melior eſt, & præſtantior ipſo Joannis Baptiſmate.

Objiciebant tandem Donatiſtæ auctoritatem S. Cypriani: Cyprianus, inquiunt (apud S. Auguſt. lib. 1. de Baptiſmo, cap. 1.) cujus tantum meritum novimus, tantamque doctrinam, cum multis Coepiſcopis ſuis ſententias proprias conferentibus, in Concilio ſtatuit hæreticos, vel ſchiſmaticos, id eſt omnes qui extra „ unius Eccleſiæ Communionem ſunt, Ba- „ ptiſmum

ptiſmum non habere: & ideò quiſquis
„ ab eis baptizatus ad Eccleſiam venerit,
„ eſſe in Eccleſia baptizandus.
„ *Reſpondet* ibidem S. Auguſt. Non me
„ terret auctoritas Cypriani, quia reficit
„ humilitas Cypriani. Magnum quidem
„ meritum novimus Cypriani Epiſcopi, &
„ Martyris. De quo idem Cyprianus in
„ Epiſt. ad Quintum ita loquitur: Nam
„ nec Petrus, *inquit*, quem primum Domi-
„ nus elegit, & ſuper quem ædificavit Ec-
„ cleſiam ſuam, cùm ſecum Paulus de Cir-
„ cumciſione diſceptaret, poſtmodum ven-
„ dicavit ſibi aliquid inſolenter, aut ar-
„ roganter aſſumpſit, ut diceret ſe prima-
„ tum tenere, & obtemperari à novellis,
„ & poſteris, ſibi potiùs oportere. Nec
„ deſpexit Paulum, quòd Eccleſiæ priùs
„ perſecutor fuiſſet, ſed Concilium verita-
„ tis admiſit, & rationi legitimæ, quam
„ Paulus vendicabat, facilè conſenſit, do-
„ cumentum ſcilicet nobis, & concordiæ,
„ & patientiæ tribuens, ut non pertinaci-
„ ter noſtra amemus, ſed quæ aliquando
„ à fratribus, & collegis noſtris utiliter,
„ & ſalubriter ſuggeruntur, ſi ſint vera,
„ & legitima, ipſa potiùs noſtra ducamus.
„ *Ex quibus infert S. Auguſt.* Si ergo potuit
„ Petrus contra veritatis regulam, quam
„ poſteà Eccleſia tenuit, cogere Gentes
„ judaizare, cur non potuit Cyprianus con-
„ tra regulam veritatis quam poſteà tota Ec-
„ cleſia tenuit, cogere hæreticos, vel ſchiſ-
„ maticos denuò baptizari? Puto quòd ſi-
„ ne contumelia Cyprianus Epiſc. Petro
„ Apoſtolo comparatur, quantum attinet
„ ad martyrii coronam. Cæterùm magis
„ vereri debeo, ne in Petrum contume-
„ lioſus exiſtam: quis enim neſcit illum
„ Apoſtolatus principatum cuilibet Epiſco-
„ patui præferendum? Sed etſi diſtat ca-
„ thedrarum gratia, una tamen eſt Mar-
„ tyrum gloria, &c.

Quæres I. *Utrùm pax, & communio inter SS. Stephanum, & Cyprianum in illa celebri de Baptiſmate controverſia, ſoluta fuerit, & extincta.*

R*Eſpondeo* veriſimilius eſſe ſalva pace, & vigente mutua charitate, ac confœderatione, illam controverſiam agitatam fuiſſe, nec inter utrumque mutuæ communionis, & charitatis vinculum fuiſſe ſolutum: *Tum quia* ipſemet S. Cypr. mutuæ charitatis, & concordiæ zelantiſſimus, pacem in omnibus ſemper ſectandam prædicavit, ut conſtat ex omnibus ejus epiſtolis de ejuſmodi controverſia ſcriptis: *Tum quia* ipſe hac occaſione ſcripſit librum de Unitate, ut nempe omnes Coepiſcopos ad ſervandam pacem, & concordiam adhortetur: *Tum quia* in tertio Concilio Carthaginenſi ab eo propter hanc controverſiam celebrato, Coepiſcopos initio Concilii ſic alloquitur: *Supereſt*, inquit, *ut de hac re ſinguli, quid ſentiamus, aperiamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem ſi diverſum ſenſerit, amoventes*. Tum denique quia nullibi legitur Stephanum ſummum Pontificem S. Cyprianum, aut ejus Coepiſcopos ab Eccleſiaſtica communione ſepoſuiſſe.

Cæterùm hanc veritatem plurimis momentis urget S. Auguſt. contra Donatiſt. ſchiſmaticos, & hæreticos; ſic enim ſcribit lib.I. de Baptiſmo c.6. *Quæſtionis hujus obſcuritas prioribus Eccleſiæ temporibus ante ſchiſma Donati magnos viros, & magna charitate præditos Patres Epiſcopos ita inter ſe compulit, ſalva pace diſceptare, atque fluctuare, ut diu Conciliorum in ſuis quibuſque regionibus diverſa ſtatuta mutaverint, donec plenario totius orbis Concilio, quod ſaluberrimè ſanciebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.* Hinc lib.5. de Baptiſ. c.25. ſcriptam ad Pompejum Epiſtolam excuſat, dicens:
Stephanus abſtinendos putaverat qui de „
ſuſcipiendis hæreticis priſcam conſuetu- „
dinem convellere conarentur: Iſte autem „
(*Cyprianum dicit*) quæſtionis difficultate „
commotus, & charitatis viſceribus lar- „
giſſimè præditus, in unitate cenſuit eſ- „
ſe manendum cum eis qui diverſa ſen- „
tirent; ita quamvis commotus, ſed ta- „
men fraternè indignaretur; vicit tamen „
pax Chriſti in cordibus eorum, ut in „
tali diſceptatione nullum inter eos ſchiſ- „
ma oriretur. „

Item l.2. ſæpè objurgat Donatiſt. quòd Cypriani auctoritatem pro ſuo ſchiſmate aſſumerent, & ejus exemplum pro Eccleſiæ pace reſpuerent. Et eodem lib. c.5. „
ſibi objiciens quomodo teneant verita- „
tem, qui in rebus obſcurioribus diverſa „
ſentiunt; aut quomodo accipiant veri- „
tatem, cùm contra id, quòd ſentiebant, „
declaratum eſſe cognoſcunt? *Reſpondet*, „
quorum duorum manifeſtatum tenemus: „
unum in B. Cypriano, id eſt quomodo „
tenuerit unitatem cum eis à quibus diver- „
„ ſum

„ ſum ſentiebat: ait enim (in principio ter-
„ tii ſui Concilii) Neminem judicantes,
„ aut à jure communionis aliquem ſi diver-
„ ſum ſenſerit amoventes. Alterum autem
„ quomodo accipere potuerit veritatem
„ contra id, quod ſentiebat, inventam? Et
„ ſi litteræ tacent, merita clamant: ſi epi-
„ ſtola non invenitur, corona teſtatur; ſi
„ Concilium non indicat Epiſcoporum,
„ conſortium indicat Angelorum. Non
„ enim parvum documentum eſt pacatiſſi-
„ mæ animæ in ea unitate martyrium me-
„ ruiſſe, unde ſe diverſum ſentiens noluit
„ ſeparare.

Inſuper lib. de unico Baptiſmo c.14. contra Petilianum Donatiſtarum principem, qui S. Stephanum inter Romanos Pontifices annumerabat, & eum illibatè geſſiſſe annuebat, ſic eum carpit S. Auguſt. *Cùm ergo Stephanus non ſolùm non rebaptizat hæreticos, verùm etiam hoc facientes, vel ut fieret decernentes excommunicandos eſſe cenſeret, ſicut aliorum Epiſcoporum, & ipſius Cypriani Epiſtolæ oſtendunt; tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permanſit: quid hìc dicturi ſunt?* Quibus conſtat indubitatum fuiſſe, tum apud Auguſtinum, tum apud Donatiſtas, Cyprianum nullatenus ab Eccleſiæ unitate per excommunicationem fuiſſe ſejunctum.

Hujus autem veritatis aſſertor nedum eſt S. Auguſtinus, ſed & Vincentius Lirinenſis contra Hæreſes c.9. & S. Hieronym. Dialogo adversùs Luciferianos, ubi loquens de tertio Concilio à Cypriano celebrato ait: *Sciant illum hæc non cum anathemate eorum, qui ſe ſequi noluerant edidiſſe; ſiquidem in communione eorum permanſit, qui ſententiæ ſuæ contrarii erant.*

Inſuper ibidem aſſerit, *Omnes prorſus Epiſcopos ad antiquam conſuetudinem revolutos contrarium, & novum emiſiſſe decretum.* Cujus indicium evidentiſſimum eſt, quòd Firmilianus ipſe cum Orientalibus excommunicatus, in celebri Antiochena Synodo adversùs Paulum Samoſatenſem ſederit, & cum in Eccleſiæ pace piè ſanctèque defunctum Græci colunt, ut conſtat ex eorum Menoglio die 28. Octobris.

Imò S. Dionyſius Epiſcopus Alexandrinus ipſis coævus, teſtatur apud Euſeb. l.7. cap.3. & 4. S. Cyprianum à S. Stephano non deſciviſſe unitate, ſed ſententia, aitque ſe Mediatorem extitiſſe illius pacis, quæ tum ex Orientalibus tum ex Afris cum Stephano Pontifice anno ſequenti, hoc eſt 259. inita eſt, omnibus illis ſuam priorem ſententiam reſcindentibus, ut unà cum Stephano ſentirent.

Nec valet objicere verba Firmiliani in laudata epiſtola: *in qua ſæpe inculcat, Stephanum pacem cum ſingulis vario diſcordiarum genere rumpentem, modò cum Orientalibus..... modò vobiſcum, qui in meridie eſtis à quibus legatos, &c.* Enim verò ſuprà monui eum indignatione perditum plura contra veritatem ibi congerere, cùmque eum excommunicaſſet Stephanus ob eamdem ſententiam, putavit ex Cypriani in Stephanum querimoniis, idem actum à Stephano cum Afris: ſed diſpar erat cauſa: Orientales enim hujus controverſiæ auctores ſeveriori animadverſione erant digni, præſertim quòd nulla habita ratione majorum decretum contra antiquam conſuetudinem calculo firmaverant. Cyprianus verò cùm ſua decreta formavit, ſemper conteſtatus eſt ſe pacem, ac unitatem ſervaturum.

Inſuper ſpreti illi legati non erant ii, quos miſerat Cyprianus; quippe cùm nullibì de eo queratur; imò litteras à Stephano per nuntium recepit. Fateor quidem Stephanum fuiſſe comminatum excommunicationem, ſed quòd eam non fulminaverit, patet ex dictis.

Quæres 2. *Utrùm S. Cyprianus ſuam mutaverit, & revocaverit ſententiam ante paſſionem.*

RESpondeo id probabilius videri: quia quanquam illa retractatio in ejus ſcriptis non appareat, tamen idipſum non levia argumenta ſuadent. *Primò*, quia certum eſt, non modò Orientales cum Firmiliano, & Dionyſio Alexandrino, verùm etiam Epiſcopos, qui cum S. Cypriano tribus Conciliis Carthaginenſibus interfuerant, ſuam ſententiam revocaſſe, & adhæſiſſe communi Eccleſiæ Traditioni, quam propugnabat S. Stephanus Pontifex: ſed non eſt veriſimile S. Cyprianum ſolum pertinaciter ſuæ opinioni adhærere voluiſſe contra ſententiam ab omnibus fidelibus toto orbe propugnatam, & aſſertam: igitur, &c. Minorem nullus negabit, qui compertam S. Cypriani humilitatem, & pietatem habuerit: Qua ratione enim vir ſanctiſſimus abſque manifeſta culpa potuiſſet ſuum ſenſum privatum communi Eccleſiæ ſententiæ op-

ponere? Major verò conſtat: primò quidem de Orientalibus, & Dionyſio Alexandrino, ex ipſius Dionyſii Epiſtola ad Stephanum, quæ legitur apud Euſebium lib.7. epiſt.4. ubi mutata ſententia, errorem vocat novam Novati pravitatem ſententiam eorum, qui contendebant rebaptizandos eſſe ab hæreticis baptizatos. Idipſum etiam patet ex altera ejuſdem epiſtola ad Sixtum Stephani ſucceſſorem, in qua, ut ſuprà diximus, eum conſulit, utrùm baptizare poſſet hominem ab hæreticis baptizatum. Conſtat etiam ex collegis S. Cypriani: Sic enim ſcribit S. Hieronymus dialog. contra Luciferanos: *Conatus eſt*, inquit, *B. Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena, & idcircò hæreticorum baptiſma reprobans ad Stephanum tunc Romanæ urbis Epiſcopum, qui à B. Petro vigeſimus ſextus erat, ſuper hac re Africanam Synodum direxit, ſed conatus ejus fruſtra fuit. Denique illi ipſi Epiſcopi, qui rebaptizandos hæreticos cum eo ſtatuerant, ad antiquam conſuetudinem revoluti, novum emiſere decretum*. Idipſum teſtatur Vincentius Lirinenſis in Commonitorio primo n. 54. *Poſtremò*, inquit, *ipſius Africani Concilii, ſive decreti, quæ vires? Deo donante nullæ, ſed univerſa tanquam ſomnia, tanquam fabulæ, tanquam ſuperfluæ, antiquatæ, abolatæ, calcatæ ſunt.*

Probatur ſecundò, ex S. Aug. qui idipſum affirmat pluribus in locis, maximè ep.48. quæ eſt ad Vincentium, ubi poſt medium ait: *Cyprianus ſenſiſſe aliter de Baptiſmo, quàm forma, & conſuetudo habebat Eccleſiæ, non in Canonicis, ſed in ſuis, & in Concilii litteris invenitur: correxiſſe autem iſtam ſententiam non invenitur, non incongruenter tamen de tali viro exiſtimandum eſt, quod correxerit, & fortaſſe ſuppreſſum ſit ab eis, qui hoc errore nimiùm delectati ſunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt. Quanquam non deſint, qui hæc Cyprianum prorſus non ſenſiſſe contendant: ſed ſub ejus nomine à præſumptoribus, atque mendacibus fuiſſe confictum: neque enim ſic potuit integritas, atque notitia litterarum, unius quantumlibet illuſtris Epiſcopi cuſtodire: quemadmodum Script. Canonica, tot linguarum litteris, & ordine, & ſucceſſione celebrationis Eccleſiaſticæ cuſtoditur; contra quam tamen non defuerunt, qui ſub nominibus Apoſtolorum multa confingerent .:. Nos tamen non negamus illud ſenſiſſe Cyprianum, quòd & ſtylus ejus habet quamdam propriam faciem, qua poſſit agnoſci.*

Idem apertè docet lib. 2. de Baptiſmo c.5. ubi ſic loquitur *de Cypriano*: *Quomodo accipere potuerit veritatem contra id, quod ſentiebat inventam, & ſi litteræ tacent, merita clamant: epiſtola non invenitur, corona teſtatur: ſi Concilium non indicat Epiſcoporum, conſortium indicat Angelorum: non enim parvum documentum eſt pacatiſſimæ animæ in ea unitate Martyrium meruiſſe, unde ſe diverſa ſentiens noluit ſeparare. Homines enim ſumus; unde aliquid aliter ſapere, quàm ſe res habet, humana tentatio eſt: nimis autem amando ſententiam ſuam, aut invidendo melioribus, uſque ad præſcindendæ communionis, aut condendi ſchiſmatis, vel hæreſis, ſacrilegia pervenire, diabolica præſumptio eſt; in nullo autem aliter ſapere, quàm res habet, Angelica perfectio eſt: quia itaque homines ſumus, ſed ſpe Angeli, quibus æquales erimus in Reſurrectione, quamdiu perfectionem Angeli non habemus, præſumptionem diaboli non habeamus.*

Dices; S. Auguſt. ibidem c.4. ſcribit ſe neſcire, utrùm S. Cyprianus ſuam mutaverit ſententiam; ait enim, ipſum illam correcturam fuiſſe, ſi quis ei veritatem explicuiſſet, & conſenſum Eccleſiæ noviſſet; non autem ait, ipſum noviſſe conſenſum Eccleſiæ, aut aliquem hanc veritatem ei declaraſſe.

Diſtinguo, Non novit certo, & indubitato aliquo teſtimonio, concedo, non novit probabiliter, & ex vehementi conjectura, nego; ait enim: „Fortaſſè factum eſt, ſed neſcimus; neque enim omnia, quæ illo tempore geſta ſunt inter Epiſcopos, memoriæ, litteriſque mandari potuerunt, aut omnia, quæ mandata ſunt, novimus. Quomodo enim potuit iſta res tantis altercationum nebulis involuta, ad plenarii Concilii luculentam illuſtrationem, & confirmationem perduci, niſi primò diutiùs per orbis terrarum regiones multis hinc atque hinc diſputationibus, & collationibus Epiſcoporum pertractata conſtarent? Hoc autem facit ſanitas pacis, ut cùm diutiùs aliqua obſcuriora quæruntur, & propter inveniendi difficultates diverſas faciunt in fraterna diſceptatione ſententias, donec ad verum, & liquidum perveniatur, vinculum permaneat unitatis, ne in parte præciſa remaneat inſanabile vulnus erroris: ergo ſi uni verum demonſtranti facilè Cyprianus ceſſiſſet, ex Auguſtino; multò magis ille ceſſit Afri-

Africanorum, & Orientalium Conciliis, priora ſua decreta reſcindentibus, nova, & contraria emittentibus, & Stephani Papæ definitioni acquieſcentibus.

APPENDIX.

De Concilio Plenario, *in quo S. Auguſtinus pluries aſſerit fuiſſe definitum non eſſe rebaptizandos hæreticos.*

NON levis eſt inter Theologos hujus temporis controverſia, quodnam Concilium intellexerit S. Auguſtinus, ubi proſcriptum aſſerit dogma de rebaptizandis ab hæreticis baptizatis. Quidam enim *Arelatenſe primum* eſſe conjiciunt; validiſſimis quidem, ut putant, freti momentis: alii *Bagajenſe* ariolantur: quibuſdam *Sardicenſe* placet: non paucis arridet *Capuanum*: Alii *Conſtantinopolitanum* adducunt in medium: nec deſunt id *Alexandrino* tribuentes; alii denique contendunt non aliud, quàm *Nicænum*, deſignari. Ut autem inter tot invicem pugnantes Auctorum ſententias, quid verius exiſtimemus, apertè conſtet,

Obſervandum imprimis Concilium iſtud, quodcumque tandem fuerit, vocari à S. Auguſtino aliquando *Concilium plenarium totius orbis*, ſic lib. 1. de Baptiſmo adversùs Donatiſtas cap. 7. *Quæſtionis hujus obſcuritas*, inquit, *prioribus Eccleſiæ temporibus magnos viros, & magna charitate præditos Patres Epiſcopos ita inter ſe compulit ſalva pace diſcrepare, atque fluctuare, ut diu Conciliorum in ſuis, quibuſque regionibus diverſo ſtatuta nutaverint, donec* Plenario totius Orbis Concilio, *quod ſaluberrimè ſentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.* Ut & cap. 8. *Reſtat ut hoc de Baptiſmo piè credamus, quod univerſa Eccleſia à ſacrilegio ſchiſmatis remota cuſtodit, in qua tamen ſi aliud alii, & aliud alii ſalva pace ſentirent, donec* Univerſali Concilio *unum aliquid aliquantum, ſincerumque placuiſſet, humanæ infirmitatis errorem cooperiret charitas unitatis.* Et paulò infrà, ſic ſubjungit; *Antequam* Plenarii Concilii *ſententia quid in hac re ſequendum eſſet*, totius Eccleſiæ conſenſio *confirmaſſet, viſum eſt ei* (Cypriano) *cum fermè* 80. *Epiſcopis*, &c.

Aliàs idem Concilium appellat *univerſæ Eccleſiæ concordiſſimam auctoritatem*: Sic l. 2. de Baptiſmo, cùm dixiſſet cap. 3. *Quis neſciat Epiſcoporum litteras per Concilia licere deprehendi, ſi quid in eis fortè à veritate deviatum eſt, & ipſa Concilia, quæ per ſingulas regiones, vel Provincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ fiunt ex univerſo orbe Chriſtiano ſine ullis ambagibus cedere? Ipſaque plenaria ſæpe priora poſterioribus emendari, dum aliquo experimento rerum, aperitur quod clauſum erat, & cognoſcitur quod latebat, &c.* Subjicit c. 4. *Cyprianus tantò excellentior, quantò humilior, ſatis oſtendit facillimè ſe correcturum ſententiam, ſi quis ei demonſtraret Baptiſmum Chriſti ſic dari poſſe ab iis, qui foras exierant, quemadmodum amitti non potuit cùm foras exirent: Nec nos ipſi tale aliquid auderemus aſſerere, niſi* Univerſæ Eccleſiæ concordiſſima auctoritate *firmati, cui & ipſe ſine dubio cederet, ſi jam illo tempore quæſtionis hujus veritas eliquata, & declarata per* Plenarium Concilium *ſolidaretur; Si enim Petrum laudat ab uno poſteriore Collega patienter, concorditerque correctus, quantò citiùs ipſe cum Concilio Provinciæ ſuæ* Univerſi orbis auctoritati *patefacta veritate ceſſiſſet?* Iterùmque paulò poſt: *Quomodò potuit iſta res tantis altercationum nebulis involuta ad* Plenarii Concilii *luculentam illuſtrationem, confirmationemque perduci, niſi primò diutiùs per orbis terrarum regiones multis hinc atque hinc diſputationibus, & collationibus Epiſcoporum pertractata conſtaret?*

Interdum verò illud appellat *Concilium cunctarum Gentium, & totius orbis Chriſtiani*; Sic lib. 5. de Baptiſmo, capit. 17. ait: *Neque enim* (Cypriano) *placeo, ſi ejus ingenium, facultatemque ſermonis, & doctrinæ ubertatem ſancto Concilio* cunctarum Gentium, *cui profectò interfuit per Spiritus unitatem, præponere affectum.* Et paulò infrà: *Neque illius huic ſententiæ, in qua ei viſum eſt aliter ſuſcipiendos ab hæreticis venientes, quàm vel in præteritum ſuſcipiebantur: ſicut ipſe teſtatur, vel nunc ſuſcipiuntur, ſicut* Totius orbis Chriſtiani Plenario Concilio *rationabilis conſuetudo firmata eſt, meam propono ſententiam, ſed Eccleſiæ ſanctæ Catholicæ, quam ſic ille dilexit, & diligit, &c.* Ex quibus apertè liquet Concilium illud, de quo S. Auguſtinus loquitur, reverà eſſe Concilium Oecumenicum, utpotè cùm illud appellet, non ſolùm plenarium: ſed totius Orbis Chriſtiani Concilium: *vel univerſam Eccleſiæ quàcumque ſe diffundit*

auctoritatem: *vel* Concilium ex univerſo orbe Chriſtiano factum: *vel* Eccleſiæ univerſæ concordiſſimam auctoritatem, & alia his ſimilia, quæ paſſim reperies in ejus libris contra Donatiſtas: non enim Concilia Oecumenica aliter appellare ſolet S. Auguſt. quàm Concilia Eccleſiæ univerſæ, vel univerſi Orbis. Sic lib. 4. ad Bonifacium, Pelagianorum ſuperbiam arguit, quòd jam damnati in variis Conciliis Provincialibus, & nationalibus ambirent, ut propter illos *Orientis, & Occidentis Synodus congregaretur*, & Catholicum orbem, quem pervertere non potuerant, commovere conarentur. Nec aliunde certè Oecumenici nomen deſumitur, niſi quia ex univerſo Catholico terrarum orbe convocatum eſt: quale à S. Aug. plenarium Concilium, de quo loquitur, collectum eſſe ſignificatur: Sic enim S. Leo ep. 49. ait. *Ut vocatis de cunctis Provinciis Sacerdotibus, verè poſſit eſſe univerſale Conc.* quapropter ſeptima Synodus actione 6. Conſtantinopolitanum Concilium, vel potiùs Conciliabulum contra cultum ſacrarum imaginum habitum damnat: quia *non exiit ſonus ejus in omnem terram.*

Obſervandum ſecundò, Concilium illud plenarium celebratum fuiſſe ante nativitatem S. Auguſt. id quippe apertè ſignificat lib. 2 de Baptiſmo, ubi cùm protuliſſet ſententiam S. Cypriani affirmantis ſe non aliud ſapere, quàm quod decretum fuerat in Concilio celebrato ab Agrippino, collectis ex Africa, & Numidia Epiſcopis, ſubjicit: *Hac atteſtatione ſatis oſtendit, multò magis ſe fuiſſe commemoraturum, ſi quod de hac re tranſmarinum, vel univerſale Concilium factum eſſet. Nondum autem factum erat, quia conſuetudinis robore tenebatur orbis terrarum, & hæc ſola opponebatur inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem. Poſtea tamen dum inter multos ex utraque parte tractatur, & quæritur, non ſolùm inventa eſt, ſed etiam ad plenarii Concilii auctoritatem, roburque perducta, poſt Cypriani quidem paſſionem, ſed antequam nos nati eſſemus. Hanc autem fuiſſe conſuetudinem Eccleſiæ, quæ poſteà multis diſcuſſis ambagibus patefacta veritate plenario Concilio confirmata eſt, ſatis oſtenditur, ex ipſius Cypriani verbis in eadem ad Jubajanum epiſtola, quæ in Concilio lecta commemoratur.* Quibus verbis S. Auguſtinus apertè ſignificat Concilium illud, in quo proſcriptus fuit Donatiſtarum error, fuiſſe celebratum ante ſuam Nativitatem; natus eſt autem S. Auguſtinus ſecundùm aliquos anno 354. ſecundùm alios verò anno 357. Quibus ita prælibatis,

Dico primò, non fuiſſe *Arelatenſe*: *Primò*, quia Concilium Arelatenſe nullam habet ex illis notis, quibus Concilium à ſe laudatum deſignat S. Auguſt. non enim eſt Concilium plenarium, nec cunctarum Gentium, nec totius orbis Chriſtiani; quippe cùm huic Concilio legantur tantùm ſubſcripſiſſe 26. Epiſcopi.

Secundò, quia idem S. Doctor pluribi meminit Arelatenſis Concilii, in quo teſtatur Donatiſtas victos, ac ſuperatos: nec tamen vocat illud plenarium Concilium, ſed dumtaxat judicium Arelatenſe; Sic l. 1 contra epiſtolam Parmeniani c. 6. ubi ait: *Fatetur quoque Parmenianus ad Arelatenſe oppidum, &* Epiſcopos Judices, *& partes ex Africa conveniſſe, ubi omnia ſuis credidit, qui nihil victi potuerunt de* Judicibus *conqueri: Nec tamen negat, rurſus eos ad Conſtantinum veniſſe. Et quia ibi quoque ultimo* Judicio *ſuperati ſunt, etiam ipſum gratia corruptum eſſe criminatur.* En ſimpliciter Epiſcopos Judices apud oppidum Arelatenſe convocatos: En Conſtantini judicium ultimum appellatum, quod judicio Epiſcoporum ſupervenerit, ut cognitam ab illis cauſam iterùm expenderet. En utriuſque judicii parem in abſolvendo Cæciliano conditionem inculcatam. Quibus ne leviter quidem plenarii Concilii meminit. Et lib. 2. contra litteras Petiliani c. 92. Pelagianos alloquens, ait: *Petentibus tum Majoribus veſtris Epiſcopale* Judicium *dederat Conſtantinus, & apud Romam, & apud Arelatum, quorum primum apud eum accuſaſtis, ab altero ad eum appellaſtis.* Similia habet ep. 68 & lib. 4. contra Creſconium cap. 2. & in breviculo collationum cum Donatiſtis collatione tertiæ diei cap. 5. 12. 19. & 22. & alibi ſæpè.

Tertiò, quia S. Auguſt. epiſt. 62. apertè teſtatur Arelatenſe Concilium non fuiſſe plenarium, ibi enim redarguens Donatiſt. quòd poſt Melchiadis judicium non apud Concilium plenarium, ſed apud Imperatorem, Judices ſuos accuſare auſi fuiſſent, quòd malè judicaſſent, & dicerent malos Judices ſe eſſe perpeſſos. *Quæ vox eſt*, inquit, *omnium malorum litigatorum, cùm fue-*

rint etiam manifeſtiſſima veritate ſuperati. Subdit: *Quaſi non eis ad hoc dici poſſet, & juſtiſſimè dici: Ecce putamus illos Epiſcopos, qui Romæ judicarunt, non bonos Judices fuiſſe, reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium, ubi etiam cum ipſis Judicibus cauſa poſſet agitari, ut ſi malè judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententiæ ſolverentur. Quod utrùm fecerint probent; nos enim non factum eſſe, facilè probamus, ex eo quòd totus orbis non iis communicat, aut ſi factum eſt, etiam ibi ſunt victi. quod ipſa eorum ſeparatio manifeſtat, ſed tamen quid poſteà fecerint Imperatores, litteris ſufficientiſſimè oſtenditur: Judices enim Eccleſiaſticos tantæ auctoritatis Epiſcopos, quorum judicio, & Cœciliani innocentia, & eorumdem improbitas declarata eſt, non apud alios Collegas, ſed apud Imperatorem accuſare auſi ſunt, quòd malè judicarent. Dedit ille aliud Arelatenſe Judicium aliorum Epiſcoporum, non quia jam neceſſe erat, ſed eorum perverſitatibus cedens, & omninò cupiens tantam impudentiam probibere*. Quibus verbis ſignificat Concilium Arelatenſe non eſſe plenarium illud Concilium, cujus toties meminit, quippe dicit Donatiſtarum cauſam nondum eſſe in plenario Concilio elliquatam; ſed dumtaxat in Arelatenſi. *Confirmatur* quia ubi S. Auguſt. agit de rebaptizandis hæreticis, numquam mentionem facit Conc. Arelatenſis, ſed ſolùm ubi ſermo eſt de cauſa Cœciliani; igitur ſignum eſt manifeſtiſſimum, illum non exiſtimaſſe quæſtionem de rebaptizatione in Con. Arelatenſi fuiſſe definitam. *Inſuper* aſſerit in illo Concilio rem poſt magnos dubitationis fluctus diſcuſſis ambagibus, remotis dubitationibus, totius Eccleſiæ concordiſſima auctoritate firmatam, ſeu ultimo judicio generalis Eccleſiæ perſpicuè definitam fuiſſe: atqui hæc non poſſunt dici, nec ab Auguſtino intelligi de Synodo Arelatenſi, ut patet ex dictis.

Denique, ut Concilium aliquod habeat veram, ac perfectam rationem Conc. plenarii, & Oecumenici, convocari debet auctoritate, aut ſaltem conſenſu Sum. Pontificis quamdiu indubitatum Eccleſiæ caput eſt, ut præclarè docet Perronius Cardinalis c.42. ad Regem Anglicanum: unde S. Leo epiſt.61. quam Synodo Calcedonenſi ſcribit. *Propter fidei cauſam*, inquit, *generale Concilium, & ex præcepto Chriſtianorum Principum, & ex conſenſu Apoſtolicæ Sedis congregari placuit*. Quapropter Julius primus Orientales arguit, quòd Synodum univerſalem ſe inconſulto celebrare tentaſſent; *Cùm Eccleſiaſticus Canon*, inquit, *probibeat; ne præter ſententiam Romani Pontificis adminiſtrentur Eccleſiæ, &c.* Sed Concilium Arelatenſe primum ſine ulla Romani Pontificis participatione, vel conſenſu à Conſtantino ſolo Imperatore convocatum eſt, ut conſtat tum ex reſcripto Imperatoris: tum ex epiſt. Synodica Patrum ejuſmodi Concilii ad Silveſtrum Sum. Pontificem, ubi ita ſcribunt: *Ad Arelatenſium civitatem Piiſſimi Imperatoris voluntate adducti, inde te religioſiſſime Papa cum merita reverentia ſalutamus*. Et infrà: *Utinam, Frater dilectiſſime, ad hoc tantum ſpectaculum intereſſes; tanti feciſſes profectò credimus, quia in eo ſeverior fuiſſet ſententia prolata, & te pariter nobiſcum judicante, cœtus noſter majore lætitia exultaſſet, &c.* Non ergo huic Concilio aderat ſummus Pontifex, nedum per ſe, ſed nec per ſuos Legatos: igitur Concilium iſtud nulla ratione cenſeri poteſt totius orbis Chriſtiani, quippe cùm ei ſummus Pontifex Eccleſiæ viſibile caput non adeſſet.

Dices primò: Concilium illud appellari poteſt ad mentem S. Auguſtini, Catholicum totius orbis, atque cunctarum Gentium, ad quod ex omnibus mundi partibus Epiſcopi convocantur: atqui hac ratione Concilium Arelatenſe dici poteſt Catholicum, ſeu Oecumenicum: nam S. Aug. lib. de unitate Eccleſiæ c. 2. loquens de Synodo Arelatenſi, ſcribit: *Reſtabat utique ut Epiſcopi tranſmarini, quà pars maxima diffundebatur Catholicæ Eccleſiæ de Afrorum collegarum diſſenſionibus congregarentur*: igitur, &c.

Reſpondeo ad majorem, non ſufficere ad Conc. Oecumenicum, quòd aliqui Epiſcopi ex totius mundi partibus convocentur; ſed omnes quotquot ſunt in Chriſtiano orbe convocari debent: quemadmodum S. Auguſt. ſignificat lib.2. de Baptiſmo, c.3. cùm ait: *Quis neſciat ipſa Concilia, quæ per ſingulas regiones, vel Provincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ fiunt ex univerſo orbe Chriſtiano ſine ambagibus cedere?* Ex quo infert Sanctum Cyprianum conſenſurum univerſi orbis auctoritati, ſi tale Concilium plenarium ſuo tempore actum fuiſſet.

Reſpondeo ſecundò negando minorem; nam Concilium Arelatenſe non eſt coactum

ex univerſi orbis partibus, ſed ex Occidente tantùm; imò ex aliquibus dumtaxat Occidentis partibus, nempe Italia, Africa, Hiſpania, Britannia, Gallia, unde etiam 26. tantùm Epiſcopi ei Concilio ſubſcripſiſſe videntur; quanquam enim Ado ſexcentos recenſeat, ab omnibus rejicitur.

Ad Sanctum Auguſtinum dico, ipſum per illud *Concilium Tranſmarinum*, non ſignificare aliquod Concilium reipſa celebratum, ſed quod Donatiſtæ potuiſſent poſtulare, quòd tamen non fecerunt, aut ſi reverà Concilium iſtud illis datum eſt, quod tamen non admittit S. Aug. in eo damnati ſunt; quippe cùm univerſus orbis cum ipſis non communicet. Unde poſt verba in objectione laudata, ait: *Hoc ſi factum non eſt, culpa eorum eſt à quibus fieri debuit; non orbi terrarum, qui non ad ſe perlata neſcivit. Si autem factum eſt, quid peccaverunt Eccleſiaſtici Judices, qui crimina etiamſi vera, & ad ſe delata, ſibi tamen non probata, damnare nullo modo debebant? Numquid eos mali polluere poterant, qui eis manifeſtari non poterant? Si autem manifeſtati ſunt eis, & aliqua vel ſegnitia, vel cohibentia tales à communione removere noluerunt: & perverſo judicio pro eis etiam dixerunt ſententias: quid peccavit orbis terrarum, qui cauſam illam malos Judices habuiſſe neſcivit, & eos malè judicaſſe non credidit, de quibus judicare non potuit?* Ex quibus apparet per tranſmarinum judicium non intellexiſſe S. Auguſt. Synodum Arelatenſem; etenim de illo tranſmarino judicio ſuſpenſus, ac fluctuans loquitur, & ex hypotheſi quòd habitum fuerit: compertiſſimum autem erat S. Auguſtino reipſa coactum fuiſſe Arelatenſe Concil. in quo toties teſtatur Cœcilianum fuiſſe abſolutum, & Donatiſtas illius accuſatores damnatos.

Inſtabis: Concilium ſecundum Arelatenſe celebratum an. 330. ut vult Petrus Saxius, apertè ſignificat can. 18. in prima Synodo Arelatenſi, ſediſſe Præſules ex omnibus mundi partibus collectos, ait enim; *Ad Arelatenſis Epiſcopi arbitrium Synodum congregandam, ad quam urbem ex omnibus mundi partibus, præcipuè Gallicanis, ſub S. Martini* (Marini) *tempore, legimus fuiſſe celebratum Concilium, atque conventum, &c.* igitur Arelatenſe primum reverà cenſeri debet Concilium plenarium totius orbis.

Nego conſequentiam: Illud enim Concil. coactum dumtaxat fuit ex orbe Latino, imò etiam ex quadam orbis Latini parte: quod utique non ſolùm apparet ex dictis, ſed maximè ex Epiſtola Epiſcoporum ejuſmodi Concilii Arelatenſis primi ad Silveſtrum Summ. Pontificem; non enim ajunt ſe congregatos ex omnibus mundi partibus, ſed diverſis: *Quàm diverſæ, inquiunt, ſint Provinciæ, ex quibus advenimus; ita & varia contingunt, quæ nos cenſemus obſervari debere.*

Nec obſtat, quòd in Epiſtola Conſtantini ad Creſcum Syracuſanum Epiſcopum legamus ſecundùm verſionem Valeſii, *Ex locis diverſis, & propè infinitis*: nam in alia verſione, quæ extat in nupera editione Conciliorum legimus, *ex diverſis compluribus locis*. Nec aliud certè inferre licet ex ipſamet Epiſcoporum epiſtola; ſunt enim dumtaxat n. 26. Epiſcopi, qui ejuſmodi Synodicæ epiſtolæ ſubſcripſerunt.

Inſtabis. S. Auguſt. loquens, de controverſia exorta inter Priminianum, & Maximianum Carthaginenſes Pſeudo-Epiſcop. quorum primum centum Epiſcopi Donatiſtæ damnaverant, trecenti verò abſolverant; conferens cum eis Cœcilianum Carthaginenſem legitimum Antiſtitem ſcribit: *Quòd ſi vos fortè numerus movet, ut ideò contra centum, à quibus damnatus eſt Priminianus, valere arbitremini Bagajenſe Concilium, quia in eo trecenti, & decem fuerunt; cur in majori numero Epiſcoporum orbi terrarum conſentire non vultis?* Quibus ſignificat cauſam Cœciliani libratam fuiſſe ab Epiſcopis ex toto terrarum orbe collectis, ſed à numeroſo Epiſcoporum cœtu non fuit alibi ventilata, ac definita cauſa Cœciliani, quàm in Synodo Arelatenſi: igitur reverà cenſet Synodum Arelatenſem eſſe Concilium totius orbis terrarum.

Nego ſequelam majoris: Non enim hunc majorem numerum Epiſcoporum S. Aug. ad eos refert, qui judicarunt, ſed qui judicantibus crediderunt, ac eis credentes cenſuerunt Cœcilianum reverà innocentem fuiſſe, & immunem ab omnibus, de quibus à Donatiſtis accuſatus fuerat: unde non ait: Cur majori numero Epiſcoporum conſentire non vultis? ſed cur in majori numero Epiſcoporum, qui nempe legitimè abſolutum Cœcilianum credunt, conſentire non vultis? Eo ſenſu quo lib. 2. contra Creſconium, cap. 61. dixit: *Omnes, qui tunc erant, vel in propinquis vel in remotis terris tum longè latèque diffuſi Catholici Chriſtia-*

ſtiani, ad quos fama de Cæciliano, &c. de collegis ejus potuit pervenire, non debuiſſe accuſatoribus victis, ſed Eccleſiaſticis judicibus credere; quia ubi judices omnes eſſe non poſſumus, meliùs illis, qui eſſe potuerunt, Judicibus credimus; quàm credendo litigatoribus victis, quorum eſſe Judices non potuimus, de ipſis judicare Judicibus audeamus.

Urgebis: Si quid obeſſet quominus Concilium Arelatenſe diceretur non ſolùm univerſale, ſed, & œcumenicum totius orbis: maximè quia ex toto orbe Epiſcopi convocati ad ipſum non convenerant: ſed hoc non officit; ſiquidem Concilium Conſtantinopolitanum primum ſolùm inſtituebant Orientales Epiſcopi; nec minùs tamen Oecumenicum, & generale appellatur: Hac ratione pariter Concilium Tridentinum non diceretur univerſale, & Oecumenicum, quia nullus ei ex Oriente adfuit & magna pars defuit Occidentis: quid ni igitur Arelatenſe ſimiliter, quamvis ex Occidente convocatis Epiſcopis celebratum, ſi non Oecumenicum, ſaltem univerſale cenſeri debeat?

Nego minorem, & ad ejus probationem dico Concilium Conſtantinopolitanum primum idcircò dici generale, & Oecumenicum, quòd junctum ſit cum Romano eodem tempore celebrato ſub Damaſo Papa, ex Occidentalibus Epiſcopis, qui Conſtantinopolitano intereſſe non potuerant, nec Orientales intereſſe Romano; nihilominus eadem utrique quantum ad res fidei decreviſſent, & quæ ſancita fuerant Conſtantinopoli, Romæ fuiſſent probata.

Ad Concilium Tridentinum dico, non mirum videri debere ſi Orientalis Eccleſiæ Præſules ipſi non adfuerint; quia eo tempore habitum eſt, quo ſchiſmaticus Oriens erat; nec Epiſcopi tales erant, qui convocari poſſent, aut convocati vellent convenire; quia ſe à Papæ convocantis auctoritate ſubduxerant: ac propterea plenarium non deſinebat eſſe, etſi Orientales non adeſſent. Ex illis tamen adfuiſſe notantur decem nominatim, & inter illos Macharius, Chienſis Græcus Archiepiſcopus Theſſalonicenſis, facta fidei profeſſione, ac debita ſubmiſſione cum Latinis admiſſus eſt.

Dico ſecundò: Concilium iſtud plenarium nec fuiſſe *Alexandrinum* celebratum anno 362. neque Conſtantinopolitanum celebratum anno 381. neque Capuenſe celebratum anno 377. vel, ut vult Baronius, an. 389. quia, ut diximus in ſecunda obſervatione, Concilium iſtud, in quo proſcriptus eſt rebaptizantium error, celebratum eſt ante nativitatem S. Auguſtini; natus eſt autem S. Auguſt. anno 354. vel ad ſummum an. 357. ac ſubinde priuſquam cogerentur præfata Concilia.

Dico tertiò. Multò minùs nomine Concilii plenarii S. Auguſt. intellexiſſe Concilium *Bagajenſe* celebratum à 310. Epiſcopis Donatiſtis, ut ortum inter eos ſchiſma ſedaretur; quamquam enim pluribi S. Aug. Concilium iſtud appellet nunc plenarium, nunc univerſale, maximè lib.2. contra epiſtolam Parmeniani cap.3. ubi ſcribit. *Quid ergo ponunt, quod in ipſo detorqueri non poſſit, niſi fortè de ovis aſpidum quorum multò antè meminerat Dictator illius ſententiæ plenarii Concilii 310. qui cum univerſis Provinciis Africæ convenerant*. Et pauló infrà ſic eos deſcribit: *Trecenti decem plenarii Concilii ore veridico ſuos Maximianiſtas per eamdem plenarii Concilii ſui ſententiam, talia dixerunt*. Idem habet lib. 2. cap.7. & alibi ſæpe.

Licèt, inquam, plenarii appellationem iſti Concilio aſſignet, non tamen appellat plenarium ſimpliciter, & abſolutè; ſed plenarium Donatiſtarum: ſic nempe lib.3. de Baptiſmo, cap.2. ait: *Maximianiſtas plenario Concilio ſuo damnatos, &c.* Et contra epiſtolam Parmeniani lib.2. cap.2. *Plenarii Concilii ſui ſententiam dixerunt, &c.* Et contra litteras Petiliani lib.2. cap.15. *Teſtis eſt plenarii veſtri Concilii ſententia.*

Addere poſſum, quòd cùm Donatiſtæ præpoſtera præſumptione aſſererent, Eccleſiam ubique terrarum periiſſe, & ſolùm remanſiſſe integram penes ſuos Sectatores in Africa; volebantque de ſua dumtaxat Eccleſia intelligi illud Cant.1. ubi Eccleſia Chriſtum ſuum divinum Sponſum myſticè alloquens, ait: *Indica mihi, ubi cubes, & ubi paſcas in meridie?* quia nempe Africa meridiana mundi pars eſt. Cùm, inquam, Donatiſtæ ita deſiperent, S. Auguſtinus non ſeriò, & ex proprio ſenſu, ſed ex falſa Donatiſtarum imaginatione Concilium illud appellat univerſale, & plenarium, quia in eo convenerant omnes Donatiſtæ, qui ſuam Eccleſiam univerſalem plenariam appellabant. Sic enim lib.4. contra Creſconium c. 8. Cùm ergo dixerim ſi quæ eſſent vera veſtra „ documenta, vos Eccleſiæ Catholicæ ea „ probare debuiſſe, ut vos intus eſſetis; illi „ autem, quos convinceretis pellerentur „

„ fo-

„ foras, quid eſt, quòd reſpondere voluiſti, ideò ſeparationem factam quòd nos foras eſſemus propulſi; veſtri autem in Eccleſia Plenaria, & Catholica remanſerunt? Et mox hanc ipſam Eccleſiæ illorum plenariæ præſumptam notionem irridens: Hoc ſi totidem verbis, *inquit*, vobis Maximianenſes ipſi dicant, quid reſpondebis, niſi non refelli dignos, ſed tantùm rideri, qui *Eccleſiam Plenariam* cum Epiſcopis jam minùs quàm centum contra tantam numeroſitatem, ac multitudinem cui pluſquam trecenti præſident, audeant affirmare? Cùm per omnes Africæ regiones, ubi Maximianenſes ſunt, non deſiit etiam communio Primiani; per alios autem multò plures, multòque latiores Africæ partes unum Maximianenſem nemo reperiat, niſi fortè peregrinantem: Quo igitur ore contra Eccleſiam à Solis ortu uſque ad occaſum promiſſam voce veritatis, & redditam audes *Eccleſiam Plenariam* dicere partem Donati? Cùm ipſa non ſit niſi Africæ; illa verò cùm tot Gentibus ſit & Africæ. „ Ex his apparet qualiter *Plenariam*, & *Eccleſiam Catholicam* Donatiſtæ non agnoſcerent, niſi ſuam, tametſi ſolis Africanis terminis limitatam: Quid ergo mirum, ſi *Plenarium Concilium* intelligerent ſuo ſenſu ad Eccleſiam univerſam pertinens, quam putabant, & contendebant impudenter ſua dumtaxat parte contineri? hoc nempe ſenſu *Plenarium*, & *Catholicum* Auguſtinus per ironiam ſupradictis omnibus locis juxta mentem illorum uſurpavit; non quòd pro Concilio Provinciali, regionali, vel non Œcumenico plenarium putaret ſumi poſſe; cùm alioqui ſuo ſenſu tot locis priùs recenſitis hanc ipſam vocem de orbe toto, vel Eccleſia univerſa tam evidenter explicarit, ut contra litteras Petiliani lib. 1. c. 22. *Eccleſiæ per tot Gentes diffuſæ* Plenariam, & Catholicam *unitatem* appellat.

Dico quartò, per Concilium plenarium S. Auguſt. non intellexiſſe Concilium Sardicenſe. Tum quia inter Canones Sardicenſes nullus legitur, quo prohibeatur iteratio Baptiſmi: Tum quia S. Auguſt. non videtur aliud Sardicenſe Concilium agnoviſſe præter Conciliabulum Sardicenſe celebratum ab Arianis eodem tempore, quo legitimum Sardis agebatur Concilium; ſicut colligitur l. 3. contra Creſcon. c. 34. Cùm enim Donatiſtæ gloriarentur, quòd in principio epiſtolæ Synodalis Concilii Sardicenſis inſcriptum eſſet nomen Donati Carthaginenſis Epiſcopi; ſicque Orientales Epiſcopi eis communicarent, *Reſpondet* S. Auguſtinus: Diſce ergo quod neſcis, Sardicenſe Concilium Arianorum fuit, &c. „ Unde ſubdit cauſam cur Orientales quidam Epiſcopi communicacarent Donatiſtis, nempe ait: „ Africanam hæreſim Orientalis hæreſis ſibi tentavit adjungere. „

Dico ultimò, nomine Concilii plenarii S. Auguſtinum non aliud intellexiſſe, quàm Nicœnum; quod utique tam apertum, tamque manifeſtum viſum iis, qui S. Auguſt. editiones recenſuerunt, ut ad marginem textus quotieſcumque *plenarium* exprimit, non aliud notarint quàm *Nicœnum*: ita evidens Maldonato, cùm de Sacramento Baptiſmi agit, ut ex multiplicibus S. Auguſtini teſtimoniis ab eo tantùm indicatis, neceſſariò colligendum aſſeruerit, quòd intelligi de Nicœno debeant, quæ in iis omnibus locis de plenario S. Doctor affirmat: ita demum evidens Bellarmino, ut nullam cauſam dubitandi ſubeſſe affirmarit; cùm Concilium orbis terræ ante nativitatem ſuam celebratum, expreſsè dicat, nec aliud Concilium eſſe potuerit, aut fingi poſſit, quàm Nicœnum, utraque illa tam inſigni expreſſione deſignatum.

Probatur inſuper primò, quia omnes notæ, quibus deſignat Concilium iſtud ſanctus Auguſtinus, maximè quòd fuerit Concilium totius orbis Chriſtiani, apprimè Nicœno conveniunt: ſiquidem S. Athanaſius, Apolog. 2. Concilium Nicœnum appellat magnam Synodum, & de eo ſcribit in Epiſtola, quam ad ipſos Africanos dirigit, quòd omnem terram habitabilem, ſive orbem implebit univerſum, nec Indi tantùm illud, ſed quotquot ſunt apud alios quoſque barbaros Chriſtiani noverunt; quin & epiſtola Synodali de Arimini, & Seleuciæ Synodis ad Conſtantinum Imperatorem, quam ipſe habet, legimus de Concilio Nicœno, quòd illius doctrina in omnium aures, vel mentes penetravit, vel ut publicè, ubicumque terrarum penetrat promulgata: Non leve igitur indicium eſt, quòd in hoc univerſali Concilio non multùm diu poſt excitatam de hæreticis rebaptizandis controverſiam, & poſt Synodum Arelatenſem celebratam actum fuiſſe ea

de

de controverſia, quæ Africanos ſchiſmate tam horrendo, & tam pernicioſo diviſerat; cùm potiſſimùm Cæcilianus præſens eſſet, qui maximè tam gravis contentionis à Donatiſtis fingebatur occaſio.

Secundò, idem S. Athanaſius epiſtola ad Epictetum ſcribit in Nicæno Concilio omnes hæreſes fuiſſe profligatas: *Exiſtimabam*, inquit, *omnem omnium, quotquot fuerunt, aut ſunt, hæreticorum vaniloquam garrulitatem Nicæno Concilio compreſſam eſſe, ac ſopitam: nam fides, quæ ſecundùm Scripturas ibi à Patribus tradita eſt, ſufficiens eſt ad quamlibet impietatem evertendam, & ejus, quæ in Chriſto eſt fidei, ſtabiliendam pietatem*. Subdit paulò infrà: *Nulla in Catholica Eccleſia Synodus præter unam Nicænam æſtimanda, quæ omnium hæreſum profligatarum, atque inprimis Arianæ, trophæum habenda eſt*: Quomodo autem ad quamlibet hæreſim evertendam, non Arianam tantùm ſufficiens dicitur, ſi hæreſim Donatiſtarum, ſeu rebaptizantium, de qua tot lites, totque tumultus non ita pridem excitati fuerant, non proſcripſit? quomodo vaniloquentiam omnem hæreticorum quorumcumque confudit, omnem impietatem, & irreligionem evertit, piam omnem in Chriſto D. fidem ſolidavit? hæreſum demum univerſarum generale trophæum fuit, ſi adversùs aliquos, & præſertim adversùs eos, putà rebaptizantes, nihil planè decrevit?

Tertiò, S. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos, cap. 9. reſpondens ad interrogatum Luciferiani, quod expreſſerat, cap. 8. *Quare ab hæreticis baptizati ſuſcipiuntur?* poſt prolixam reſponſionem in qua etiam meminit controverſiæ inter SS. Stephanum, & Cyprianum, tandem concludit: *Synodus quoque Nicæna, cujus paulò antè fecimus mentionem, omnes hæreticos ſuſcepit, exceptis Pauli Samozateni Diſcipulis, &c.* Quomodo autem hæretici penitus omnes præter Pauli Samozateni diſcipulos, quia non in nomine Trinitatis Baptiſmum receperant, in illo Concilio recepti ſunt, ſi de Baptiſmo Africanorum, & controverſia Donatiſtarum nil prorsùs actum eſt?

Denique, Concilium eſt, quod plenarium appellat S. Auguſtinus, generale fuit, & Oecumenicum, ut jam diximus, ante ipſius S. Auguſtini nativitatem celebratum: ſed antequam natus eſſet Auguſtinus, nullum aliud Concilium generale præter Nicænum, celebratum fuit, quod S. Auguſtino notum eſſet: nec, ut dictum eſt, Sardicenſe legitimum prorſus ignoravit.

Dices: S. Auguſtinus illud Concilium intellexit, cujus Canones noverat: ſed Canones Nicæni Concilii ſibi non erant noti ante ſextum Carthaginenſe Concilium; cùm enim in eo orta eſſet contentio de appellatione ad ſummum Pontificem, quam licitam eſſe, ac probatam ferebatur in Concilio Nicæno, juſſit Concilium Nicænum Canones diſquiri ex primariis ſedibus; hoc eſt Alexandrina, & Conſtantinopolitana, ut quid in eo decretum eſſet, appareret: igitur S. Auguſtinus non noverat, quid decretum fuerat in Nicæna Synodo.

Reſpondeo ad minorem, quòd ſi Auguſtinus non noverit quid decretum fuiſſet in Nycæna Synodo, antequam conquiſiti fuiſſent illius Canones ex primàriis ſedibus, ſequeretur, quòd non magis probè tenuiſſet, poſt inventos Canones, quid in ea Synodo decretum eſſet circa rebaptizationem hæreticorum; quia non plures, quàm qui circumferuntur Canones in prædictis Sedibus inventi ſunt; attamen aliquid de ejuſmodi controverſia determinatum fuiſſe liquet ex his momentis, quæ ſtatim protulimus. Potuit ergo S. Auguſtinus probè tenuiſſe, quid actum fuiſſet in Concilio Nicæno circa controverſiam Donatiſtarum, vel ex fama per totum orbem pervagata juxta teſtimonium S. Athanaſii, maximè verò per Africam, quippe cùm iſti Concilio præſens fuerit Cæcilianus, qui noverat, quod in eo decretum quoad rem illam, quæ maximè ad Afros pertinebat, ut inde poſſet ad Auguſtini notitiam poſt aliquantum tempus, per aliorum traditionem pervenire, cùm in Africa ipſe viveret. Adde quòd falſum appareat ipſum neſciiſſe Canones Nicæni; quippe cùm in libro de hæreſibus hæreſi 44. ſcribat: *Pauliniani à Paulo Samozateno Chriſtum non ſemper fuiſſe dicunt, ſed ejus initium ex quo de Maria natus eſt aſſeverant, nec eum aliquid amplius, quàm hominem putant: Iſtos ſanè Paulinianos baptizandos eſſe in Eccleſia Catholica Nicæno Concilio conſtitutum eſt: Unde credendum eſt eos regulam Baptiſmatis non tenere, quam ſecum multi hæretici, cùm de Catholica diſcederent, abſtulerunt, eamque cuſtodiunt*. Quaſi per oppoſitum virtualiter ſaltem, & implicitè dicat viſos non eſſe Concilio rebaptizandos illos, qui Catholicam Baptiſmatis regulam in hæreſi retentam ſemper obſervarent.

Ob-

Objicies ſecundò SS. Patres, Epiphanium, & Baſilium, qui non obſcurè ſignificant, nil præſcriptum, ac definitum fuiſſe in Concilio Nicæno circa non rebaptizandos ab hæreticis baptizatos: *Primò* namque S.Epiphanius in Anacephaleoſi poſt enumeratas hæreſes n.8. quoſdam errores alios perſtringens, ſic habet: *Alii, qui audaciores videntur, ex Catholicorum partibus privata ſibi factione conflata præter Eccleſiæ conſuetudinem, ac citra generalis Concilii decretum, eos qui ab Arianis ad ſuas partes tranſeunt, iterùm baptizare nihil verentur, cùm nondum ea res, ut dixi, univerſali judicio deciſa ſit, &c.* Sed nulla ratione id aſſereret, ſi quæſtio iſta definita fuiſſet in Concilio Nicæno nam S. Epiphanius ſcripſit iſtum librum an.11. Valentiniani, & Valentis, ut ipſemet indicat in præfatione ejus operis, hoc eſt anno 374. Concilium autem Nicænum celebratum eſt anno 321. aut 325.

Nec valet reponere, fortè Canones Conc. Nicæni latuiſſe S.Epiphanium; contrarium enim ipſemet revincit: nam hæreſi 69. quę eſt Arianorum p.11. ſcribit: *Imperator Eccleſiæ conſulens, Oecumenicam Synodum colligit 318. Epiſcoporum .·. eadem in Synodo Canones quidam Eccleſiaſtici conditi ſunt, necnon & de Paſchatis celebratione, &c.*

Deinde S.Baſilius epiſt.1. liberam facultatem admittit rebaptizandi, vel non rebaptizandi baptizatos à Catharis, & Encratitis, & Hidroparaſtis, &c. ait enim: *Antiquis viſum eſt, Cypriano dico, & noſtro Firmiliano, eos omnes uni calculo ſubjicere, Catharos, Encratitas, &c. Quare eos, qui ab ipſis hæreticis baptizati erant .·. juſſerunt ad Eccleſiam venientes vero Eccleſiæ Baptiſmo expurgari: ſed quoniam nonnullis Aſiaticis omninò viſum eſt propter meritorum œconomiam, & diſpenſationem eorum Baptiſma ſuſcipi, ſuſcipiatur.* Et infrà: *Exiſtimo ergo, quòd quoniam nihil eſt de his, nempe Encratitis, apertè dictum, oportet nos eorum Baptiſmum abrogare: quòd ſi hoc univerſali œconomiæ ſit impedimento futurum, rurſus conſuetudine utendum eſt, & ſequi oportet Patres, qui quæ ad nos pertinent providerunt*: Sed ſi controverſia illa definita fuiſſet in Concilio Nicæno, neque S. Baſilius hanc diſceptationem ad œconomiam tantùm, ſed ad fidem pertinere nuntiaſſet, neque liberum faceret, ut unuſquiſque ſuæ regionis conſuetudinem ſervaret in baptizandis, vel rebaptizandis hæreticis: igitur, &c.

Reſpondeo ad S. Epiphanium, eum ibi quæſtionem Baptiſmi non tractare ex profeſſo, ſed hoc obiter ſolùm per aliam occaſionem de Arianis dicit, quos aliqui rebaptizabant, licèt nulla Synodus decreviſſet: ait enim: Student quidpiam ſibi præter Canones arrogare ab orthodoxis incitati, ac ſibi ipſis conventiculum congregantes: quin & abſque Synodi Oecumenicæ ſtatuto rebaptizare, qui veniunt ex Arianis: cùm nondum hæc res ullo ſtatuto, vel decreto Synodi deciſa ſit, propterquod permixtim adhuc degunt populi, ac inter ſe mutuò converſantur, & multi quoque orthodoxi ſunt, ac ſimulatè cum Sacrorum Miniſtris conjunguntur, donec blaſphematoris hujus hæreſis manifeſta ſegregatio fiat, & tunc ea definientur, quæ contra illam pugnant. Quibus verbis Epiphanius non aſſerit, nihil fuiſſe ſtatutum de non rebaptizandis baptizatis ab hæreticis: contrarium enim apertè docet S. Auguſtinus aſſerens, ut hæreticos fuiſſe condemnatos, qui contrarium aſſererent, etiam longè ante nativitatem ſuam, quæ utique multis annis Epiſcopatum Epiphanii anteceſſit: ſed dumtaxat innuit, quòd nihil adhuc diſtinctè circa rebaptizandos ab Africanis venientes Eccleſia ſtatuiſſet.

Ad S. Baſilium dico, ipſum de Baptiſmo hæreticorum admittendo, indefinitè non dubitaſſe, ſed ſolùm de baptiſmo illorum, qui nati eſſent in hæreſi, vel qui Baptiſmi formam non tenerent in mente, quam ore proferebant, ut colligitur ex epiſtola prima ad Amphilochium, ubi ſignificat, quòd quia hæreticos, & eorum Baptiſmum juxta Eccleſiaſticam regulam datum, Concilium Nicænum ſuſceperat; non declaraverat autem, an etiam intelligeret hæreticos, qui de divina Trinitate abſurdè, & impiè ſentientes, errarent circa legitimam formam Baptiſmi, licèt integram illam, & legitimam formam pronuntiarent. Utrùm, inquam, ab eis collatus Baptiſmus eſſet legitimus, nec ne, in dubium revocare videtur.

Objicies tertiò. Concilium Nicænum nil expreſsè definit circa non rebaptizandos hæreticos indefinitè; quia de ſolis Paulianiſtis rebaptizandis agit: igitur S. Auguſt. per plenarium Concilium, in quo ventilatum, & damnatum dicit Donatiſtarum dogma, non intelligit Nicænum, ſed Arelatenſe, in quo id expreſsè definitum eſt.

Reſpondeo primo, quòd etſi nullus Nicænus Canon modò reperiatur, qui rem illam

ex-

expreſsè definiat, inde non eſſe conſequens nullum anteà extitiſſe: cùm extitiſſe quoſdam ex variis teſtimoniis conſtet; ſiquidem S. Hieronymus in Præfatione in lib. Judith, ait: Hunc librum Judith Synodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe: ubi autem Nicænus ille Canon ubi legatur iſte liber computatus? S. Ambroſius epiſt. ad Vercellenſem Eccleſiam ſcribit, *Interdictam à Synodo Nicæna Bigamorum ordinationem*. S. Auguſt. epiſt. 110. teſtatur definitum fuiſſe in Concilio Nicæno, ne duo Epiſcopi in eadem civitate ſimul ſederent: *Adhuc*, inquit, *in corpore poſito B. memoriæ Patre, & Epiſcopo meo ſene Valerio Epiſcopus ordinatus ſum, & ſedi cum illo, quod Concilio Nicæno prohibitum fuiſſe neſciebam*. Ubi ſunt autem canones ejuſdem Concilii, qui modò iſtud prohibeant? Potuit ergo S. Auguſt. reſcire damnatos fuiſſe Donatiſt. in Concilio Nicæno fama vulgante, per totum orbem, & apud Catholicos invaleſcente, quòd de ea damnatione editus fuerit ille canon; quamvis cum aliis quibuſdam injuria temporum periiſſet, unde fit, quòd S. Auguſt. nuſquam *Nicæni* nomen expreſſerit, quoties ſermonem inſtituit de Concilio plenario: vel quia ea de re canon expreſſus non extaret, aut cum fortè non vidiſſet. Quòd autem non reſpexerit ad Concilium Arelatenſe, præter ſuperiùs dicta, inde etiam fit compertum, quòd Canonem Conc. Arelatenſis ſibi aliunde compertum nuſquam expreſsè laudaverit, ſicut alia multa in utramlibet partem ad hujuſmodi controverſiam pertinentia, ex Conciliis ipſis hæreticorum refert nominatim, quantò magis ex Concilio Catholicorum, ſi Canonem illius plenarii Concilii vidiſſet? Nec enim eſt eadem ratio de Nicæno, quod non ſic ei notum fuit, ac de Arelatenſi, quod notiſſimum ſibi fuiſſe, ſatis probat, cùm ad præmiſſam cauſam defendendam toties illud urget.

His adde, quòd fortè tunc temporis nondum Latinè redditi erant, nec conſequenter Latinis, & Africanis comperti octoginta illi Canones, quos ex Arabico exemplari ab Alexandrino Patriarcha precariò acceptos, & in Latinum translatos, edi curaverunt Alphonſus Piſanus, & Franciſcus Turianus Theol. ſociet. Jeſu; quos utique omnes Canones Abrahamus Echelem natione Syrus, & religione Maronita, genuinos eſſe demonſtrare niſus eſt. Porrò inter hos Canones unus eſt, in quo prohibetur, rebaptizandos hæreticos; quem utique Canonem fama diſſeminante reſcire potuit S. Auguſt. at cùm ipſius tenor illi non eſſet compertus, idcircò expreſsè illum laudare noluit.

Inſtabis. S. Auguſt. nomine Concilii plenarii intelligit illud Concilium, in quo eliquata fuit Donatiſtarum cauſa: ait enim lib. 2. de Baptiſmo c. 9. *Dum inter multos ex utraque parte tractatur, & quæritur, non ſolùm inventa eſt* (veritas) *ſed etiam ad plenarii Concilii auctoritatem, roburque perducta*, at illa non fuit librata in Concilio Nicæno; quippe cùm ex Africanis Epiſcopis ſolus Cœcilianus ei interfuiſſe legatur: igitur, &c.

Reſpondeo S. Auguſt. cenſere Donatiſtarum cauſam non alibi, quàm in univerſali, & plenario Concilio, ubi dicitur definita, ad auctoritatem, roburque perductam; ſiquidem lib. 2. de Baptiſmo adverſùs Donatiſtas, c. 4. ait: *Diutiùs per orbis terrarum regiones multis hinc atque hinc Epiſcoporum diſputationibus, & collationibus, pertractatam illam cauſam fuiſſe*. Unde etiam S. Auguſt. non in eodem Concilio id factum ſignificat; ſed in ſingulis Conciliis, quæ magna charitate prædíti Patres, vel Epiſcopi ſeparatim in ſuis quibuſque Provinciis, & regionibus habuerunt: ſcribit enim lib. 1. c. 7. *Quæſtionis hujus obſcuritas prioribus Eccleſiæ temporibus ante ſchiſma Donati magnos viros, & magna charitate præditos Patres, Epiſcopos ita inter ſe compulit ſalva pace diſceptare, atque fluctuare, ut diu Conciliorum in ſuis quibuſque regionibus diverſa ſtatuta mutaverint: donec plenario totius Orbis Concilio, quod ſaluberrimè ſentiebatur, etiam remotis dubitationibus, firmaretur*.

Adde quòd etiamſi Donatiſtæ non adfuerint Concilio Nicæno, nihilominus eis abſentibus diſceptari potuit, ac utrinque librari eorum dogma à Catholicis, abſentium objectiones proponentibus, & ſolventibus, ut definitio fieret explicatior; quemadmodum licèt Lutherani, aut Calviniſtæ in Concilio Tridentino diſceptatores non fuerint, nihilominùs utrinque agitatum eſt eorum dogma à Catholicis Theologis, ut inde Catholica veritas conſtantior effulgeret.

QUÆ-

QUÆSTIO QUARTA.

Utrùm, & qualis intentio requiratur in Miniſtro Sacramentorum.

Notandum primò, ex Doctore in 4. *diſt.* 6. *q.* 5. *n.* 2. quòd cùm in adminiſtratione ſacramenti duo poſſint ſpectari: nempe ſacramentum ipſum, & id quòd ſequitur ſacramentum. Per *ſacramentum* intelligo, ſignum ſenſibile rei ſacræ ordinatum ad hominis ſanctificationem; per id autem quod ſequitur ſacramentum, intelligo finem, quem quiſque miniſter, Sacramentum conferendo ſibi proponere poſſit, putà, ſi quis conficiat Euchariſtiam, vel propter lucrum inde capeſſendum, vel propter obtinendam aliquam gratiam, & ſuperandas aliquas tentationes: ita duplex in Miniſtro poteſt intentio diſtingui; una, quæ reſpicit ſacramentum ipſum conficiendum, & miniſtrandum modo debito, & valido; alia verò, quæ intendit finem aſſequendum per ſacramentum. *Talis autem finis*, inquit Doctor n.3. *eſt duplex, ſcilicet principalis, & remotus, utpote, quòd baptizatus fiat filius regni, qualis fieri non poteſt ſi non habeat gratiam, per quam eſt dignus vita. Alius eſt proximus, & minùs principalis, ut ſcilicet baptizatus fiat Chriſtianus, ſive membrum Eccleſiæ militantis, & utrumque finem poteſt aliquis intendere in univerſali, vel in particulari.* Quæritur itaque quænam ex illis intentionibus requiratur ad validè conficiendum, & miniſtrandum Sacramentum.

Notandum ſecundò, quòd cùm ſacramentum poſſit ſpectari, vel materialiter, quatenus nempe conſtat rebus, & verbis ſenſibilibus, phyſicè, & ſecundùm ſuam entitatem ſpectatis; vel formaliter, & moraliter, videlicet quatenus eſt ſignum rei ſacræ ordinatæ ad hominis ſanctificationem: ita etiam diſtingui poteſt duplex intentio Miniſtri, nempe interior, & exterior: *Exteriorem* appello, per quam aliquis intendit dumtaxat adminiſtrare ſacramentum materialiter ſpectatum, ideſt, adhibere res, & verba, ex quibus ſacramentum conficitur, & conſtat, nulla facta attentione ad ejus ſignificationem, & efficacitatem moralem: *Interiorem* verò dico, per quam aliquis intendit adminiſtrare ſacramentum formaliter ſumptum, id eſt, ſub ratione formali ſacramenti: quatenus novit rem, & verba, quæ adhibet, ordinari ad hominis ſanctificationem, & ſalutem.

Inſuper intentio interior, alia eſt directa, alia indirecta: *Indirecta* eſt, qua per ſe res non intenditur, ſed ratione alterius; talis eſt intentio homicidii in homine ebrio, qui per ſe quidem directè tantùm intendit largiorem vini potationem, ex qua nihilominùs prævidet futurum homicidium; quam etiam intentionem nonnulli *interpretativam* appellant: *Directa* verò ea eſt, per quam res aliqua per ſe, & directè intenditur: qualis eſſet intentio homicidii ab homine mentis, & rationis compote.

Notandum tertiò, intentionem directam ſolitò diſtingui triplicem, nempe habitualem, virtualem, & actualem: *Habitualis* eſt illa facilitas, pronitas, & inclinatio Miniſtri ad conficiendum ſacramentum comparata ex frequenti ejus adminiſtratione: *Virtualis* ea eſt, per quam Miniſter cenſetur agere virtute prioris intentionis, quàm actu formavit, nec eam retractavit, aut mutavit quamvis de facto, & actu non attendat ad id, quod exequitur, nec cogitet de Sacramento conficiendo, & miniſtrando, quando de facto illud conficit, aut miniſtrat: *Actualis* tandem ea eſt, per quam Miniſter actu, & de facto intendit ſacramentum conficere, dum illud conficit, aut miniſtrat.

Rurſus actualis, & virtualis intentio duplex diſtingui poteſt; alia quidem abſoluta; alia verò conditionata: *Abſolutam* dico, qua quis abſolutè, & efficaciter intendit alicui conferre ſacramentum, & illius effectum: *Conditionatam* verò, qua tantummodò id intendit ſub conditione; idque vel ſub conditione de futuro, vel de præterito, vel de præſenti: puta, ſiquis Sacerdos intenderet abſolvere pœnitentem ea dumtaxat conditione, vel quòd debitè confeſſus fuerit, vel quòd reverà doleat de peccatis, & firmum propoſitum non peccandi de cætero habeat, vel quòd nullanus peccet impoſterùm.

Denique, Intentio abſoluta duobus modis determinari poteſt: *Primò* quidem ad materiam, & ſubjectum præſens, abſtrahendo ab eo, quòd materia ſit hæc materia, vel hoc ſubjectum: *Secundò*, ad hoc, aut illud ſubjectum, hanc, vel illam materiam in particulari.

His ita præmiſſis, reſolvendum eſt, utrùm, & qualis intentio requiratur ad confectionem, & miniſtrationem ſacramenti. Lutherus,

rus, & Calvinus, eorumque ſectatores negant, ullam intentionem eſſe neceſſariam ex parte Miniſtri. Lutherus enim in aſſertione articulorum damnatorum per Bullam Leonis X. *art.* 12. ait, quòd ſi per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus, aut Sacerdos non ſeriò, ſed joco abſolveret, ſi tamen credat ſe eſſe abſolutus, veriſſimè eſt abſolutus: quoniam, ut docet ſacramentum inſtitutum eſt tantùm ad excitandum fidem de apprehendenda divina promiſſione, per quam fidem apprehenſivam cenſet hominem juſtificari. Calvinus autem in antidoto Canonis ſeſſ. 7. de ſacramentis Concilii Tridentini, aliam proferens rationem ait: *Quod de intentione conſecrandi garriunt Sophiſtæ, nulla probabili ratione fuit proditum: nam ſi intentio Miniſtri eſſet neceſſaria, nemo eſt noſtrum, qui certum ſui Baptiſmi ſe facere auſit &c.* Unde ſubdit: *Ego verò ſacro-ſanctæ inſtitutioni tantum deferro; ut ſi Epicureus quiſquam inter totam actionem ſubſannans, mihi cœnam ex Chriſti mandato, & ſecundùm regulam à Deo datam, rituque legitimo adminiſtret: non dubito panem, & calicem illius manu porrecta, eſſe corporis, & ſanguinis Chriſti pignora; putidas iſtas nænias piget excutere, ut cùm dicunt, ſaltem facienti, quod facit Eccleſia, nempe Magiſtrorum ſuorum dictatu recinunt.*

CONCLUSIO PRIMA.

R*Everà ad confectionem, & validam adminiſtrationem ſacramenti requiritur in Miniſtro intentio faciendi rem ſacram.* Hæc eſt de fide, determinata in Concilio Florentino, in decreto Eugenii, ubi legimus: *Omnia legis Evangelicæ ſacramenta tribus perficiuntur, rebus ut materia, verbis ut forma, & perſona Miniſtri conferentis ſacramentum cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia; quorum ſi aliquid deſit, non perficitur ſacramentum.* Et ex Trident. ſeſſ. 1. Can. 11. *Si quis dixerit in Miniſtris, dum ſacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi quod facit Eccleſia, anathema ſit.* Seſſ. 14. c. 6. *Non debet Pœnitens ita ſibi de ſua ipſiuſmet fide blandiri, ut etiamſi nulla illi adſit contritio, aut Sacerdoti animus ſeriò, & verè abſolvendi deſit, ut tamen ſe propter ſuam ſolam fidem verè, & coràm Deo eſſe abſolutum credat, nec enim fides ſine pœnitentia remiſſionem peccatorum præſtaret; nec is eſſet, niſi ſalutis ſuæ negligentiſſimus, qui Sacerdotem joco ſe abſolventem cognoſceret, & non alium ſeriò agentem ſedulò requireret.* Et Can. 9. *Si quis dixerit abſolutionem Sacerdotalem non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronunciandi, & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti, modò tantùm credat ſe eſſe abſolutum, aut Sacerdos ſeriò, aut joco abſolvat, anathema ſit.*

Idem conſtat ex Bulla, qua Martinus V. in fine Concilii Conſtantienſis damnat errores Huſſitarum, & Vvicleſitarum, ubi ſuſpectum interrogat, an credat quòd malus Sacerdos cum debita materiâ, & forma, & cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, verè conficiat, verè baptizet, verè abſolvat, & alia denique ſacramenta verè conficiat.

Probat Doctor hanc veritatem in 4. diſt. 6. q. 5. duplici ratione: *Prima* quidem, n. 4. ex eò quòd omnis actus ex ſe indifferens ad ſignificandam rem ſacram, & profanam, debet determinari ab aliquo, ut ſit ſacer: ſed quæ aguntur in ſacramentis indifferentia ſunt ad multa; poſſunt enim agi propter officia multa, multoſque fines, & ablutio, quæ fit in Baptiſmo, fieri poteſt ad munditiam corporalem, ad ſanitatem corporis, ad ludum, & ſimilia: nihil eſt autem per quod determinetur ad unum ſacramentalem effectum, niſi ſola miniſtrantis intentio: quia determinata verborum forma determinat materialem ſacramenti actionem ad effectum proprium; at ipſa verborum forma ſacramentalis determinari debet per intentionem Miniſtri: nam verba, quæ ſunt indeterminatata, ut in Baptiſmo hæc: *Ego te baptizo*, niſi determinentur intentione, qua Miniſter vult facere quod Eccleſia facit; certum eſt quòd ablutionem aquæ non ordinarent ad animæ ſanctificationem, unde non eſſent ſacramenti forma, Baptizantis autem intentio ſignificatur per verba Evangelica; *Ego te baptizo &c.* Pariter & intentio Miniſtrorum in aliis ſacramentis per verba eorum formæ.

Probat ſecundò, n. 3. ex eo quòd omnis actio ſacramentalis debeat eſſe actus humanus, ſeu judicio deliberatus: nam, ut inquit, intentio requiritur, in quocunque „ homine agente aliquid non fortuitè, vel „ exercente aliquem actum humanum pro- „ priè loquendo de actibus humanis, qui „ ſcilicet cauſantur per intellectum, & vo- „ luntatem ab homine: ille autem actus, „ quem

„ quem Miniſter debet exercere, debet eſſe „ humanus in eo, & non caſualis, vel fortuitus; quia ſuper fortuita non cadit obligatio: ipſa etiam obligatio eſt, ut homo „ intendat illud, ad quod obligatur. *Ita Doctor*. Quaſi diceret Miniſtratio ſacramentorum neceſſariò debet importare intentionem Miniſtri: Tum quia eſt actus humanus: quippe cùm Chriſtus Dominus ſacramenta commiſerit Miniſtris, & diſpenſatoribus bonorum Eccleſiæ, actus autem humanus neceſſariò requirit intentionem, qua dirigatur in proprium effectum: quia quæ fiunt abſque intentione, caſualia ſunt, & fortuita, ac proinde cenſeri non poſſunt fieri cum deliberatione, & humano modo. Tum quia Miniſter, cùm ſit delegatus à Chriſto, debet agere eo modo, quo ſibi demandatum eſt: & ſubinde debet intendere id exequi, quod eſt ſibi delegatum, & præceptum, at actio præcepta debet fieri cum intentione; quia ſuper fortuita non cadit obligatio: igitur &c.

Dices primò: Si requireretur intentio in Miniſtro ſacramenti, maximè, quia Deus non conferret effectum ſacramenti, niſi juxta intentionem miniſtrantis: ſed ita non eſt, plerumque enim Deus gratias, & beneficia divina confert præter intentionem Miniſtri, ſeu inſtrumenti, quo utitur ad illum effectum. Nam Gen.17. Iſaac præter intentionem benedixit Jacob, cùm Eſau benedicere intenderet: quam tamen benedictionem Deus ratam habuit, ergo à ſimili, licèt Miniſter conferat ſacramentum præter intentionem, non minùs ſuſcipiens effectum ſacramenti conſequetur.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, exemplum propoſitum adverſariorum cauſæ non patrocinari, imò ei adverſari, ſiquidem Iſaac reverà habebat intentionem benedicendi unum ex ſuis filiis, eumque primogenitum inſtituere, in domo ſua, quamquam erraverit in perſona: igitur licèt ſacramenti Miniſter erraret in perſona, modò reverà intendat ſacramentum conferre, non minùs ſuſcipiens effectum ſacramenti conſequetur.

Dices ſecundò: Non magis requiritur intentio in miniſtrante ſacramentum, quàm in prædicante Evangelium, ſiquidem Chriſtus D. Matth.20. eodem modo delegat Apoſtolos ad baptizandum, & prædicandum, dicens: *Ite, docete omnes Gentes, baptizantes eos &c.* ſed non præcepit intentionem in docendo, ſiquidem Evangelii prædicatio, etiam non ſincerè, & per invidiam facta proficit, ut docet S. Apoſtolus ad Phil 1. *Quidam quidem, & propter invidiam, & contentionem; quidam autem propter bonam voluntatem Chriſtum prædicant; quidam ex charitate, ſcientes quoniam in defenſionem Evangelii poſitus ſum. Quidam autem ex contentione Chriſtum annuntiant non ſincerè, exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis. Quid enim dum omni modo, ſive per occaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus annuntietur? Et in hoc gaudeo, ſed & gaudebo* Igitur ex ordinatione Chriſti D. non etiam requiritur intentio in ſacramentorum adminiſtratione.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico, non omni modo ſed duntaxat ſecundùm quandam comparationem delegatam fuiſſe poteſtatem baptizandi, & prædicandi; ſiquidem Baptiſmus dirigebatur ad omnes prorſùs etiam parvulos; prædicatio verò duntaxat ad adultos; unde licèt duo iſta miniſteria ſimul præcipiantur, non tamen eodem modo, ſed accomodatè ad rem præceptam, & ad ſuſcipientes. Hinc non eſt eadem prædicationis, & miniſtrationis ſacramenti ſors, nam verbum Evangelii proponit quidem res credendas, non autem creditas efficit; unde ex parte miniſtrantis tantùm eſt ſpeculativum: verbum autem ſacramentale eſt practicum, & efficax, adeoque ex parte miniſtrantis debet determinari ad eum effectum, ad quem ordinatur.

Dices tertiò: S. Auguſtinus dubius hæret, nec quidquam certò definit circa neceſſitatem intentionis Miniſtri: igitur non fuit ſemper ratum, ac certum in Eccleſia Miniſtri intentionem eſſe neceſſariam.

Probatur antecedens ex eodem S. Auguſtino l.7. de Baptiſmo c.53. ubi inter varias quæſtiones, quas ſibi proponit, etiam inquirens, an qui baptizat animo ſimulato, vel joco, vel ludo reverà baptizet, cùm dixiſſet: *Nobis tutum eſt in ea non progredi aliqua temeritate ſententiæ, quæ nullo in Catholico regionali Concilio cœpta, nullo plenario Concilio determinata ſunt; id autem fiducia ſecuræ vocis aſſererem, quòd in gubernatione Domini noſtri Jeſu Chriſti univerſalis Eccleſiæ conſenſione roboratum eſt*. Subjicit: *Si quis tamen fortè me in eo Concilio conſtitutum, ubi talium rerum quæſtio verſaretur, non præcedentibus talibus, quorum ſententiam ſequi mallem, urgeret, ut dicerem, quid ipſe ſentirem; ſi eodem modo affectus eſſem, quo eram, cùm hæc dictarem, nequaquam dubitarem eos habere*

Ba-

Baptiſmum, qui ubicunque, & à quibuſcunque illud verbis Evangelicis conſecratum ſine ſua ſimulatione; & cum aliqua fide accepiſſent, quamquam eis ad ſalutem ſpiritualem non prodeſſet, ſi charitate caruiſſent qua Catholicæ insererentur Eccleſiæ &c. Quibus verbis ſignificat, ſe non dubitare quin Baptiſmus adminiſtratus verbis Evangelicis ſit validus, etiam abſque ulla baptizantis intentione, probitate, & fine.

Nego antecedens: Sanctus enim Auguſtinus ibidem ea de re dubitabat; quia nullum adhuc Concilium generale id definierat: nunc autem conſtat intentionis neceſſitatem in Miniſtro definitam fuiſſe in tribus Conciliis, Conſtantienſi, Florentino, & Tridentino: unde inferre licet, quòd ſi adhuc ſuperſtes eſſet ſanctiſſimus ille Doctor, huic definitioni, ac veritati acquieſceret: dum autem ait, ſibi certum eſſe, quòd valeat Baptiſmus Evangelicis verbis conſecratus, ſolùm intendit ſignificare Baptiſmum eſſe validum à quibuſcunque Miniſtris, vel hæreticis, vel Catholicis conferatur; non autem quòd ad validitatem Baptiſmi duntaxat requiratur ablutio cum prolatione verborum formæ cum excluſione intentionis Miniſtri.

Inſtabis: Sanctus Auguſtinus cenſet, validum eſſe Baptiſmum ab hæreticis collatum; ſed ex illius ſententia hæretici non poſſunt habere legitimam intentionem in ſacramentorum adminiſtratione; ergo revera non exiſtimat illam intentionem eſſe neceſſariam. Major conſtat ex dictis. Minor probatur ex præfatione in Pſ. 32. ubi docet legitimam intentionem dirigi per fidem: hæretici autem non poſſunt habere fidem: ergo nec intentionem debitam.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico S. Auguſtinum ibidem non loqui de intentione requiſita ad confectionem, & miniſtrationem ſacramenti: ſed tantùm de ea, quæ deſideratur ad perficiendum bonum opus meritorium, ait enim. Nemo
„ computet opera ſua ante fidem, ubi fi-
„ des non erat, bonum opus non erat;
„ bonum enim opus intentio facit, intentio-
„ nem fides dirigit: non attendas valde
„ quid homo faciat, ſed quid cùm facit,
„ aſpiciat, quò lacertos optimæ guberna-
„ tionis dirigat.

Urgebis: Idem S. Auguſtinus tract. 5. in Joannem, dicit ſe non timere Miniſtrum ebrium baptizantem, ſed tantùm attendere ad Chriſtum, cujus nomine, & virtute Baptiſma traditur: *Non timeo*, inquit, *adulterum, non ebrioſum, non homicidam; quia columbam attendo, per quam mihi dicitur: hic eſt qui baptizat*: Sed ebrius non poteſt habere determinatam intentionem, cum non ſit compos mentis, & rationis.

Reſpondet Doctor num. 10. S. Auguſtinum loqui de ebrioſo, ideſt, de homine ad ebrietatem aſſueto, & proclivi, non verò de ebrio, & ratione orbato: ebrioſus autem, ſicut & adulter poſſunt cum perverſa ſua habitudine rectam habere baptizandi intentionem. Nec aliud certè intendebat S. Auguſtinus, nam eo loco agit de ſacramentis per pravum Miniſtrum collatis, quæ affirmat eſſe valida.

Dices quartò: SS. Patres, ut dictum eſt in quæſtione præcedenti, conſtanter docent in ſacramentorum adminiſtratione non eſſe attendendam dantis conſcientiam, ſed duntaxat virtutem Chriſti, cujus nomine, & auctoritate ſacramentum confertur; quia alioqui ſalus ſpiritualis eſſet incerta, ut ait S. Auguſtinus lib. 1. contra litteras Petiliani cap. 3. atqui eadem incertitudo occurreret, ſi requireretur intentio Miniſtri: igitur ſicut non requiritur in Miniſtro probitas, ita nec requiritur intentio.

Reſpondeo, conceſſa majore; negando minorem; quamvis enim aliqua incertitudo occurrat, plurimùm tamen abeſt, ut tanta ſit, quanta foret, ſi ad validam ſacramenti confectionem Miniſtri probitas neceſſariò deſideraretur: Vix enim dari poteſt aliquis ita improbus, qui intentionem non habeat conferendi ſacramentum; ſæpius autem occurrunt Miniſtri, qui mortali peccato inficiuntur. *Adde quòd*, cùm intentio facilè poſſit haberi, & conſequenter non haberi abſque graviſſima malitia, quam in Eccleſiæ Miniſtro ſuſpicari facilè non licet; inde moraliter certi eſſe debemus eum talem intentionem habuiſſe, ſicut habemus de pluribus aliis minùs evidentibus, putà quòd ſimus filii talis hominis, non verò alterius. *Denique* non major foret certitudo collati nobis veri ſacramenti, ſi duntaxat requireretur materiæ, & formæ ſacramentalis applicatio: quis enim reſcire poteſt veram, & naturalem aquam in ſuo Baptiſmate fuiſſe adhibitam, & integra formæ verba fuiſſe prolata?

Dices quintò: Sacramenta ſe habent reſpectu Miniſtri, ſicut medicamenta reſpectu Medici; illa enim ſunt animi remedia, ſicut

hæc ſunt corporis: ſed medicamenta corporum non egent intentione Medici ad ſuos effectus: ergo nec ſacramenta intentione Miniſtri.

Nego majorem: Sacramentorum enim collatio verè eſt actus humanus: qui tantùm operatur ex intentione divina; quare ne quidem eſſe poſſunt ſine agentis intentione, nec agere ex opere operato; quippè cùm illa Miniſtri intentio contineatur in illo opere operato, cùm iſtud ſit humanum opus.

Dices 6. Sacramenta ſunt ſigna ſenſibilia, ac proinde conſtare debent rebus ſenſibilibus; ſed intentio miniſtri non eſt quid ſenſibile: igitur nil confert ad valorem, & integritatem ſacramenti.

Diſtinguo majorem; Sunt ſigna ſenſibilia ſpeculativè ſignificantia, nego; practicè, concedo. Ut autem ſignificent practicè oportet quòd annexam habeant intentionem operantis, & miniſtri efficientis, quia actio ſacramentalis fieri debet humano modo, ſic autem fieri nequit, ut diximus, abſque deliberatione, & intentione. *Vel aliter* diſtinguo cum Doctore *q.* 5. *n.* 9. Sacramenta conſtare debent rebus ſenſibilibus, ſi res illæ habeant rationem materiæ, & formæ, concedo: ſi ſe habeant ut determinantes „ materiam, & formam ad eſſe ſacramentale, nego. Vel ut loquitur Doctor, „ dico quòd ad Baptiſmum pertinent aliqua tanquam intrinſeca, & aliqua ut extrinſeca: Et concedo quòd nihil intrinſecè pertinet ad ipſum, vel ad fundamentum ejus, niſi ſit ſenſibile: tamen ſicut „ cauſa efficiens requiritur neceſſariò ad „ ipſum tanquam cauſa extrinſeca; ita & „ illud quod eſt quaſi principium agendi tali „ cauſæ effectivæ: Principium autem ultimatum determinans agens intellectuale ad „ agendum, eſt intentio, quia tale agens „ per imperium voluntatis eſt cauſa activa „ motiva aliarum potentiarum, quæ ſubjacent imperio voluntatis. Quando ergo dicitur quòd nihil pertinet ad ſacramentum niſi ſit aliquid ſacramenti, vel res ejus; verum eſt de eo, quod eſt intrinſecum ipſius ſacramenti, vel ſignati ipſius „ ſacramenti, ſed intentio neutro modo eſt „ intrinſecum, requiritur tamen ex parte „ agentis. *Hæc Doctor*; quibus ſignificat materiam, & formam, quibus intrinſecè conſtare debet ſacramentum, debere quidem eſſe ſenſibiles: ſecus autem de iis, quæ ſunt velut extrinſeca, & ex parte agentis conficientis, ac conferentis ſacramentum.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sola intentio exterior non ſufficit ad validitatem ſacramenti, ſed neceſſariò requiritur etiam interior, vel faciendi quod facit Eccleſia, vel quod Chriſtiani facere ſolent, vel quod Chriſtus D. juſſit: vel ſaltem faciendi Chriſtianum eum, qui baptizatur. Ita Doctor loco ſuprà laudato, n. 4. ubi ait: dico ergo quòd intentio finis ultimi nullo modo „ requiratur in baptizante, quia Paganus „ nullo modo intendit ordinare iſtum, quem „ baptizat, ad vitam æternam. Requiritur „ tamen intentio reſpectu finis proximi: & „ hoc vel in particulari, vel in generali: „ in particulari, ut ſi intendat iſtum intrare legem Chriſtianorum ſervandam: „ in generali, ſi intendit facere circa „ iſtum, quod Chriſtiani ſolent facere circa ſuos. „

Probatur etiam concluſio iiſdem momentis, quibus firmata fuit præcedens; Concilia namque ibi laudata apertè docent, ad validitatem ſacramenti neceſſariò requiri intentionem in Miniſtro faciendi quod facit Eccleſia; hæc autem intentio non ſolùm eſt exterior, ſed interior.

Confirmatur: Quia ſi tantùm exterior intentio requireretur, conſequens eſſet, quòd ſi per ludum, aut jocum aliquis baptizaret, aut abſolveret, validum conferret ſacramentum: at hoc falſum eſt, & directè militat in Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 6. ubi ait, *Non debet pęnitens adeo ſibi de ſua ipſius fide blandiri, ut etiamſi nulla illi adſit Contritio, aut Sacerdoti animus ſeriò agendi, & verè abſolvendi, deſit.* Subdit: *Nec is eſſet, niſi de ſua ſalute negligentiſſimus, qui Sacerdote joco ſe abſolventem cognoſceret, & non alium ſeriò agentem ſedulò requireret.*

Nec valet reponere: Concilium loqui duntaxat de ſubſannatione exteriori, non verò duntaxat de ſola interiori, quæ per externa ſigna non declararetur. Contrarium enim apparet: *Primò*, quia cum ſubſannatione exteriori poteſt æquè ſubſiſtere exterior intentio ſervandi ritus Eccleſiæ, ſicut cum ſubſannatione interiori. *Secundò*, quia in rei veritate cum ſubſannatione exteriori poteſt quis validè baptizari, ſi in Miniſtro adſit interior intentio verè baptizandi, & conſequenter ſubſannatio exterior non officit

cit ſacramento, niſi propter interiorem, ideoque ſi hæc non nocet, nec illa nocere poteſt.

Probatur ſecundò: Quia ad ſacramenti perfectionem ea requiritur intentio, qua Miniſter ſeſe agenti principali conformet, & res & verba ex ſe indifferentia determinet ad eſſe ſacramentale: ſed intentio faciendi quod facit Eccleſia, ſeu quod Chriſtiani facere ſolent, eſt ea, per quam Miniſter ſe conformat Chriſto principali agenti, & materia, ac forma applicata determinantur ad ſacramenti conſtitutionem, cùm ex ſe ſint indifferentia ad alium effectum, ſi talis deſit intentio. Quod utique conſtat: nam poſſet aliquis puerum balneo lavare ſanitatis cauſa in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, quas divinas Perſonas invocaret ad inſtaurandam pueri ſanitatem; quamvis autem hæc ablutio haberet eandem materiam, & formam, quæ ſolet adhiberi in conferendo ſacramento Baptiſmatis; illa tamen non foret ſacramentum, quia balneans, & abluens non haberet intentionem faciendi quod facit Eccleſia, aut quod Chriſtus inſtituit pro ſacramento Baptiſmi; igitur &c.

Dices primò; Miniſter ſe habet ad ſacramentum, ut inſtrumentum Chriſti, & Dei, non enim eſt agens præcipuum reſpectu effectus ſacramenti: ſed actio non perficitur per intentionem inſtrumenti, ſed per intentionem agentis præcipui: igitur ſacramentum poteſt eſſe validum, etiamſi nulla adſit interior intentio Miniſtri.

Reſpondet Doctor quæſt. laudata *n.9.* ad majorem, quòd Miniſter eſt cauſa ſecunda reſ„ ſpectu ablutionis, non tantùm ut ablutio „ eſt, ſed ut ſacramentalis, & ideo habet „ propriam intentionem, cùm ſit agens vo„ luntarium, & non naturale; illam ſcili„ cet, quæ pertinet ad cognoſcentem: ſed „ reſpectu principalis effectus Baptiſmi, ſci„ licet gratiæ, poteſt dici inſtrumentum re„ ſpectu Dei, eo modo, quo agens diſpoſi„ tivum dicitur inſtrumentum reſpectu per„ ficientis, & tale agens non habet inten„ tionem reſpectu termini principalis agen„ tis, ſed reſpectu ſui proprii termini; „ & ita concedo, quòd non eſt neceſſe „ baptizantem habere intentionem reſpe„ ctu ultimi finis Baptiſmi: ſed reſpectu Baptiſmi. *Hæc Doctor*, quibus ſignificat Miniſtrum eſſe cauſam ſecundam reſpectu ſacramenti, ſed reſpectu gratiæ eſſe duntaxat inſtrumentum diſpoſitivum: non eſt autem neceſſe, quòd conferens Baptiſmum intendat producere gratiam, ſed ſufficit, quòd intentionem habeat faciendi quod facit Eccleſia, vel quod Chriſtiani facere ſolent.

Unde in forma diſtinguo minorem: Actio non perficitur per intentionem inſtrumenti, quod eſt inanime, & rationis expers, qualis eſt pennicillus, qui ſola pictoris intentione, non autem propria movetur, concedo; ejuſmodi enim inſtrumentum in tantum confert ad effectum, in quantum movetur ab agente principali: ſi ſit inſtrumentum animatum, & rationale, qualis eſt aut ſervus in familia, aut præfectus, & Judex à Rege delegatus; qui nomine Regis jus populis adminiſtret, nego: cùm enim Rex non eis determinet actiones particulares, ſed eos relinquat in eorum arbitrio, hinc eſt, quòd egeant prudentia, qua certas actiones exerceant ex intentione, & deliberatione: ſacramentorum autem Miniſter eſt ejuſmodi: non enim tantùm eſt inſtrumentum Dei, & Chriſti ſecundùm vim motricem, ſiquidem non ſolùm movetur, & agitur, ſed etiam aliquo modo ſeipſum movet, & agit. Ejus enim prudentiæ Chriſtus D. multa commiſit in ſpeciali, & determinata ſacramentorum adminiſtratione. Miniſtri namque ſacramentorum ſunt diſpenſatores myſteriorum Dei, ſed ex 4. cap. ad Cor. *Inter diſpenſatores quæritur, ut fidelis quis inveniatur*, ac proinde deliberatione, & intentione eget, ut debitè commiſſum miniſterium impleat.

Urgebis: Inſtrumentum etiam ratione præditum non requirit peculiarem intentionem, ut actio, ad quam aſſumitur, debitè fiat per cauſam principalem: igitur hac ratione non eſt opus intentione Miniſtri ad valorem ſacramenti. Probatur antecedens: Quis enim poteſt ex alterius commiſſione emere, aut vendere, nuptias cum abſente ſponſa contrahere, & alteri inſervire per modum interpretis ad deponenda ſua peccata coram Sacerdote: ſed quovis animo id exequatur ille Miniſter, & ſive actionem improbet, ſive approbet, ſive volens interiùs, ſive nolens; actio, quam gerit, cenſetur valida: igitur &c.

Reſpondeo, aliquid poſſe fieri per Miniſtrum duobus modis: *Primò*, ut referat tantùm mentem, & voluntatem hominis, qui cùm rei gerendæ intereſſe non poſſit, ipſum ut delegatum, internuntium, & interpretem

pretem aſſumit, & conſtituit: *Secundò*, itaut ille delegatus domini ſui perſonam ſuſtineat, & vices agat; ex ſuo tamen arbitrio commiſſum ſibi miniſterium impleat, ut œconomus, aut diſpenſator rerum familiæ. Itaque *diſtinguo antecedens*: Inſtrumentum ratione præditum poteſt aliquid validè facere citra intentionem, quando rem non exequitur ex proprio arbitrio, nec illa res pendet ab ejus voluntate, ſed habet duntaxat rationem internuntii, aut interpretis, concedo, ſecus, nego: Miniſter autem ſacramenti habet partem in confectione ſacramentorum, quorum eſt œconomus, & diſpenſator, & illa diſpenſat, & adminiſtrat ex proprio nutu, & arbitrio: igitur neganda eſt conſequentia.

Dices ſecundò; Non requiritur interior intentio faciendi quod facit Eccleſia, ſi Baptiſmus per jocum, & ludum collatus, cenſeatur validus: at ita eſt; igitur &c. Major conſtat, qui enim mimicè tantùm, & ludicrè operatur non aliam habet intentionem, quàm ludendi, & riſum, ac voluptatem aliis faciendi. Minor verò probatur ex facto S. Geneſii Romani Martyris; nam, ut teſtatur Ado, in ſuo Martyrologio ad diem 25. Auguſti: Cùm Geneſius mimum ageret in Theatro coram Diocletiano, ut ludum exhiberet Imperatori, finxit ſe ægrotare, & propoſuit baptizari: ideoque accerſiti ſunt alii duo Mimi, qui Presbyteri, & Exorciſtæ perſonam gerentes, cum aqua lavarent, ab eis autem interrogatus utrum crederet, reſpondit ex animo ſe credere, ſtatimque videt deſuper manum cœlitus venientem, & Angelos Dei radiantes circa ſe ſtantes, qui omnia peccata ejus in ipſa aqua lavarunt: unde tali viſione mirum in modum confortatus, liberè, & conſtanter coram Imperatore profeſſus eſt ſe eſſe Chriſtianum, & idolorum cultum cœpit execrari: quapropter variis tormentis laniatus, tandem capitis obtruncatione glorioſum martyrium ſubiit.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico *Primò* S. Geneſium dici poſſe fuiſſe baptizatum non miniſterio hominis, ſed Angeli cujuſdam ex illis, qui circa illum ſteterunt. *Secundò*, quod cùm repente mutatus eſſet, & Baptiſmum ſeriò poſtularet potuit docere ipſum Pſeudo-Presbyterum ritum legitimum adminiſtrandi Baptiſmum, adeoque licèt talis actio viſa fuerit ſedentibus in theatro, tanquam ſubſannatio; potuit tamen reverà cenſeri Baptiſmus ſeriò collatus. Unde in Martyrologio Roman. legimus: Cùm Geneſius myſteriis Chriſtianorum illuderet, inſpiratus à Deo repente converſus ad fidem, baptizatus eſt. *Tertiò* denique, dici poſſet non fuiſſe fortè verum Baptiſma; licèt enim Geneſius non fuerit denuò baptizatus, juſtificari tamen potuit per vivam illam fidem charitate formatam, qua Catholicam Religionem animosè profeſſus eſt, & martyrium ſubiit; unde fortè nonniſi ſpecietenus baptizatus eſt Baptiſmo fluminis, revera autem mundatus per Baptiſmum flaminis, & ſanguinis.

Urgebis: Revera Baptiſmus per jocum, & ludum ſine ulla intentione vera collatus, approbatus fuit ab Eccleſia: ergo præfata ſolutio nulla. Probatur antecedens; nam Baptiſmus ab Athanaſio adhuc puero ludi gratia collatus aliis pueris, ratus habitus eſt, & validus ab Alexandro Epiſcopo Alexandrino, & ex Concilio Sacerdotum judicatum eſt pueros illos non eſſe rebaptizandos ut conſtat ex Ruffino lib. 1. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ c. 14. *Alexander*, inquit, *collocutus cum Concilio Clericorum ſtatuiſſe dicitur, illis, quibus integris interrogationibus, & reſponſionibus aqua fuerat infuſa, iterari Baptiſmum non debere, ſed adimpleri ea, quæ à Sacerdotibus miniſtrari mos eſt*: Idem teſtantur *Socrates* lib. 1. cap. 11. *Sozomenus* lib. 2. c. 16. *Nicephorus* lib. 8. cap. 14. Quòd autem Baptiſmus ille collatus fuerit cum ſola intentione exteriori, conſtat: quænam enim potuit eſſe alia intentio in puero cum pueris colludente, & Epiſcopum ſimulante? igitur, &c.

Reſpondeo primò, negari poſſe antecedens, & illius probationem; hiſtoria enim illa non ita videtur certa; Primò namque fuit à Ruffino ſcriptis mandata; ille autem eam dubiam habet, ut rem, quæ aliorum narratione vulgaretur, unde illam referens, ait: *Ferunt &c.* Secundò, Auctores, qui prædictam hiſtoriam referunt, invicem non conſentiunt: Socrates enim ait, quòd Alexander prætergrediens ludentem Athanaſium contemplatus fuerit; Sozomenus eum animadvertiſſe, cùm Clericos convivas expectaret, Nicephorus autem, quòd in loco ſublimiori ſedens hunc ludum obſervaverit. Tertiò, idem Socrates ludum hunc puerilem narrans, prætermittit ea, quæ ſpectant ad Baptiſmum, neque ullum verbum facit de aliquibus pueris ab Athanaſio baptizatis. Venim, cùm Ruffinus memoret, ſe illam hiſtoriam

riam accepiſſe ab his, qui cum ipſo Athanaſio vixerunt; idcirco, ne tot tantiſque Auctoribus fides denegetur, ſuppoſita ipſius rei veritate.

Reſpondeo ſecundò, Athanaſium baptizando habuiſſe intentionem faciendi quod facit Eccleſia, quod utique colligi poteſt, *Primò* ex eo quòd Athanaſius tunc temporis licèt dicatur puer, nihilominus non erat ætatis ita partim provectæ, quin potuerit intentionem legitimam interiorem habere: Tum quia de Athanaſio ſpeciatim Sozomenus tradit, quòd Alexander non ita diu poſt eum Convictorem ſuum, & ſcribam conſtituerit: Nicephorus addit, quòd non ita longo poſt tempore illum in Diaconorum ordinem evexerit.

Cui conſentit Socrates, ſcribit enim: *Cùm jam adoleviſſet Athanaſius, Alexander eum ordinavit Diaconum, Niceam duxit ſecum, ut ibi in Concilio ſibi eſſet in diſputando ſubſidium*: unde fit conſequens Athanaſium ad minimum fuiſſe 12. annorum, cùm hunc Baptiſmum faceret; Alexander enim eum ſibi reliquit ſucceſſorem in Epiſcopatu Alexandrino; teſtatur autem Baronius eum mortuum fuiſſe anno Domini 326. ludus autem ille, ut refert Ruffinus, contigit anno 311. ac ſubinde ad minus 12. annorum puer erat Athanaſius, qui cùm aliunde eſſet eximia ingenii ſagacitate, ac ſolertia prædītus, facilè potuit intelligere, quæ neceſſaria erant ad Baptiſmum: Id confirmatur ex eo quòd Ruffinus ibidem dicat, pueros ab Athanaſio baptizatos, fuiſſe Catechumenos; ac ſubinde jam de rebus fidei eruditos: ergo multò magis ipſe Athanaſius eas noverat.

Tum quia idem Ruffinus narrat quòd „ cùm Alexander hunc ludum puerorum „ inſpexiſſet, vocavit ad ſe Clericos, & „ eis quid eminùs ipſe videret, oſtendit; „ Tum eos ire jubet, & comprehenſos om„nes pueros, ad ſe perducere: cùm adeſſent „ pueri, quærit quis eis ludus, quid egiſſent, „ & quomodo: illi, ut talis habet ætas, „ pavidi negarunt primò: tum rem geſtam „ ordine pandunt, & baptizatos eſſe quoſ„dam Catechumenos fatentur per Athana„ſium, qui puerilis ludi ſimulatus fuerat „ Epiſcopus: Alexander diligenter ab iis, „ qui baptizati dicebantur, quid interroga„ti fuiſſent, quid reſpondiſſent: ſimul & „ ab eo, qui interrogaverat: ubi videt „ juxta Religionis noſtræ ritum omnia „ conſtare, ſtatuit ex Concilio Clericorum, iis, quibus aqua fuerat infuſa, Ba- „ ptiſmum iterari non debere, ſed adimpleri „ ea, quæ ſolent à Sacerdotibus. *Hæc Ruffinus*: Sed Alexander non adhibuit hoc examen, niſi ut expenderet, an baptizans habuiſſet intentionem faciendi, quod viderat in Eccleſia fieri ab Epiſcopo baptizante: igitur, &c.

Nec obſtat, quòd Baptiſmus ille fuerit per ludum collatus: ludus enim, & jocus diſtingui poteſt duplex. *Unus* quo nulla res ſeria intenditur, ſed tantùm ſimulatio, fingendo videlicet facere, quod revera tamen non fit, ut cùm in comœdia quis fingit ſe manducare, & lugere, cùm tamen revera non manducet, nec lugeat: alius verò, quo ludus intenditur, tanquam finis extrinſecus actionis, nihilominus ſeriò geritur id quod fit: quemadmodum hiſtriones ſolent in theatris interdum cœnam inſtruere ad celebrandas nuptias, ubi revera bibunt, & comedunt, quamquam id præſtent ad oblectandos ſpectatores: hoc autem poſteriori modo ludendo baptizabat Athanaſius, dirigebat enim baptizandi intentionem ad recreationem, & ludum: quemadmodum Miniſtri avari ſacramenta conferunt propter comparandam pecuniam.

Eadem ſolutione ſolvitur factum, quod narrat Nicephorus lib. 3. cap. ult. ubi ſcribit: Chriſtianorum pueris, *inquit*, Hebræus „ puer familiaris erat, & cùm eis ad mare „ colentibus natandi inceſſiſſet cupiditas, „ conſecutus eſt eos Judæus: tum per lu- „ dum pueri, nudum ad mare ſtantem ba- „ ptizarunt, principio non invitum: po- „ ſtea quàm verò, & tertiam divini numi- „ nis appellationem nominarunt, & ſimul „ tertiam merſionem peregerunt, extrema „ lineæ veſtis textura diſciſſa imaginario ami- „ ctu facto in capite ejus arcanam, myſti- „ camque galeam adumbrarunt. Deinde „ pro cereo dexteram ligno tenui arman- „ tes, quæ ejus ſacri ritus ſunt myſteria „ omnia abſolverunt, poſtremò & circùm „ vicinum templum pſallentes obambula- „ runt, ut verò etiam templum ingreſſi „ ſunt, ſanctum munus receperunt: idem „ porrò exæquo qui ita Baptiſmo initiatus „ erat, fecit. Quam rem per diligentem „ inquiſitionem cognitam, qui ibi ſacris „ præfuit, ad Eccleſiam Conſtantinopoli- „ tanam renuntiavit: eò etiam puer eſt acci- „ tus, cùm quidam Judæi, ne id fieret, „ multa molirentur; atque ibi quoque „

„ decretum, ut tantùm ab illo, quod deeſ-
„ ſet juxta myſterii executionem, complere-
„ tur: Et ita factum eſt, qui puer, ubi ad
„ juſtam ætatem pervenit, in ſacerdotii
„ Ordinem eſt allectus, & ædituus, ſeu
„ Cuſtos maximi templi factus etiamnum
„ ibi vivit.

Eadem, inquam, ſolutio, quæ præcedens recurrit: ex hac enim narratione colligitur, quòd iſti pueri jam eſſent grandævi, quippe cùm natationi incumberent, & inſuper quòd ſuſcipiens habuerit intentionem Baptiſma reverà accipiendi: dicitur enim volens illud accepiſſe: ac ſubinde validus fuit ille Baptiſmus; cùm nec materia, nec intentio in ſuſcipiente, & conferente deeſſet.

Dices tertiò: Si in Miniſtro ſacramenti requireretur interior intentio faciendi quod facit Eccleſia, maximè illa intentio dirigi deberet ad id, quod facit vera Eccleſia: ſed Baptiſmus collatus ab eo, qui non intendit facere, quod facit vera Eccleſia, non minùs eſt validus: igitur ad validitatem ſacramenti talis intentio non requiritur. Major conſtat. Minor probatur. Hæretici validè baptizant, ſed non intendunt facere quod facit Eccleſia Romana, quæ ſola eſt vera, ſed Calviniſtæ v. g. tantùm intendunt facere, quod fieri aſſolet in eorum ſecta, & congregatione, quæ non eſt Eccleſia vera, ſed potiùs ſynagoga Sathanæ: igitur &c.

Nego minorem, & ejus probationem diſtinguo: Calviniſtæ non habent intentionem faciendi, quod facit vera Eccleſia Romana, quoad effectum ſacramenti puta impreſſionem characteris, gratiæ ſanctificantis infuſionem, & realem peccatorum remiſſionem, concedo; non enim exiſtimant hæc omnia per Baptiſmum fieri, & conferri: non intendunt facere, quod facit vera Eccleſia, quoad actum ſacramentalem inſtitutum à Chriſto, quem vera Eccleſia miniſtrat, & celebrat, nego: quamquam enim Calviniſtæ non credant Eccleſiam Romanam eſſe veram, nec in miniſtrando Baptiſmate intendant facere quod illa præſtat, & conſequenter habeant intentionem materialiter oppoſitam intentioni veræ Eccleſiæ, habent tamen intentionem ipſi formaliter conformem: illi ſiquidem intendunt facere quod Chriſtus inſtituit, & fieri mandavit; hoc autem ipſum eſt, quod Eccleſia Romana in miniſtrando Baptiſmate intendit. Quamobrem Calviniſtæ, vel alii hæretici volunt facere quod Eccleſia vera formaliter facit, volunt enim facere, quod facit Eccleſia Chriſti, licèt in hoc errent, quòd exiſtiment, illam Chriſti Eccleſiam non aliam eſſe, quàm ſuam Congregationem.

Inſtabis; Vera Eccleſia non tantùm intendit actum Baptiſmi: ſed etiam ejus effectum, ſcilicet peccati remiſſionem, gratiæ ſanctificantis infuſionem, at hæretici iſtud non intendunt, ut conceſſum eſt: igitur non intendunt facere, quod facit vera Eccleſia.

Diſtinguo majorem: Vera Eccleſia id intendit primariò, & formaliter, nego: ſic enim dumtaxat intendit ſacrum opus, actum, & ritum ſacramentalem; id intendit materialiter, conſequenter, ſeu ſecundariò, concedo, & ſimiliter diſtincta minore, neganda eſt conſequentia, non enim eſt neceſſum, quòd Eccleſiæ Miniſtri diſtinctè, & directè intendant id omne, quod intendit Eccleſia, licèt hoc laudabile ſit: Unde Baptiſmus à Pelagianis collatus admiſſus fuit ab Eccleſia, quamquam ipſi in conferendo Baptiſmate non intenderint remiſſionem peccati originalis, quod non agnoſcebant.

CONCLUSIO TERTIA.

Habitualis intentio non ſufficit ad validam ſacramenti adminiſtrationem, virtualis autem eſt ſufficiens, actualis verò eſt perfectiſſima. Hæc eſt communis apud Theologos; eamque tradit ſubtilis Doctor in 4. *diſt.* 6. *n.* 3. ubi ait. Dico quòd ſola intentio habi- „
tualis non ſufficit in Baptiſmate: quia „
propter iſtam non dicitur actus ejus, li- „
cèt ſit conformis illi habitui actus huma- „
nus. Nam ſi aliquis habeat habitum in- „
clinantem ad deſiderium ſanitatis, ſi cu- „
ratur nullo modo intendens ſanitatem, „
ſed ad ludum, non dicitur conſequi ſani- „
tatem per aliquem actum humanum, ſed „
caſualiter, vel fortuitò, non magis, „
quàm ſi non habuiſſet intentionem ad „
ſanitatem: ergo ſola intentio habitualis „
non ſufficit reſpectu finis actus humani, „
ut humanus eſt. Nec requiritur in bapti- „
zante ſemper intentio actualis, quia non „
obligavit Deus hominem ad impoſſibi- „
le, vel nimis difficile, cujuſmodi eſt „
non diſtrahi: quia ſecundùm Auguſti- „
num 3. de lib. arb. *Non eſt in poteſtate* „
noſtra, quin viſis tangamur. Nec etiam „

plus

„ plus obligavit Miniſtrum in illo actu, „ quàm in exequendo actus aliorum Sacra- „ mentorum. In conficiendo autem Eu- „ chariſtiam, quæ eſt excellentiſſimum ſa- „ cramentum, non obligavit hominem ad „ non diſtrahi, quia priùs intendens cele- „ brare, licèt in proferendo verba ſacra- „ mentalia diſtractus ſit, verè tamen conficit.

„ Ex his concludo, quòd ſufficit in ba- „ ptizante intentio virtualis, hoc eſt, „ quod aliquando habuerit intentionem „ actualem, ex qua deſcendit tunc verè „ actus baptizandi, ſive in iſto actus ha- „ bet intentionem actualem, vel aliquam „ ex ea deſcendentem, ſive non. Intelli- „ go autem, quòd deſcendit iſte actus abſ- „ que omni motu voluntatis contrario in- „ terveniente. Sic ut ſi induens ſe ad Miſ- „ ſam, intendens celebrare ſecundùm uſum „ Romanæ Eccleſiæ, & ex iſto procedat „ continuò fortè ſecundùm aliquem habi- „ tum derelictum in phantaſia, cum ma- „ gna diſtractione verè facit ea, quæ ne- „ ceſſaria ſunt ad iſtum actum ſacramen- „ talem, qui eſt conficere.

Probatur autem concluſio: Quia (ut diximus) Miniſter in ſacramentis debet operari humano modo, hoc eſt, cum deliberatione, & judicio; ſed res, quæ fit cum intentione tantùm habituali, non fit ſemper cum deliberatione, & judicio, ebrius enim, & furioſus multa poteſt exequi ex habitu aliunde comparato. *Deinde*, habitualis intentio eſt indifferens ad hunc, aut illum effectum, nec determinari poteſt ad unum potiùs, quàm ad alterum, niſi accedat quædam actualis advertentia mentis, & deliberatio voluntatis: ſi quis enim habitu miſericordiæ præditus, nihil de eleemoſyna cogitans, projiciat pecuniam, quam pauper accipiat; illa pecuniæ projectio, & collectio non cenſetur actus miſericordiæ: quia fit abſque advertentia rationis, & deliberatione voluntatis; unde ſequitur, quòd ſi quis dormiens, aut amens ex contracto habitu baptizaret, aut verba conſecratoria proferret ſuper debitam materiam, nullus eſſet Baptiſmus, nullaque conſecratio, cùm ipſe potiùs ageret ex impetu, & operaretur inſtar naturæ non vero modo humano, & voluntario.

Dices: Intentio habitualis ſufficit ad ſuſcipiendum ſacramentum: igitur, & ad conferendum. Probatur antecedens: Si furioſus, aut amens per lucidum intervallum poſtulaverit Baptiſmum, deinde furore, aut amentia corripiatur, non tantùm poteſt, ſed etiam debet ei Baptiſmus conferri: quoniam ille cenſetur habere intentionem habitualem ſuſcipiendi Baptiſmatis: igitur, &c.

Nego conſequentiam: Plura namque requiruntur ad conferendum ſacramentum, quàm ad ſuſcipiendum; quia ſuſcipiens ſe habet ad modum patientis, non agentis; ideo in eo ſolùm deſideratur, quòd non ponat obicem per reluctantiam voluntatis: qui verò ſacramentum miniſtrat, cùm habeat rationem agentis, idcirco tenetur per operationem humanam ſacramentum adminiſtrare, & ejus materiam, & formam ad eſſe ſacramenti determinare: id autem fieri nequit, niſi ſit in eo voluntatis actus, cum actione ſacramentali conjunctus, quo velit implicitè, vel explicitè, facere quod facit vera Eccleſia; ac ſubinde neceſſum eſt, quòd ejus actio, vel habeat annexam illam intentionem, vel ſaltem ex ejus virtute procedat.

Dices ſecundò: Si quis ebrius ex habitu percutiat aliquem, ejus intentio ſufficit, ut ei deputetur ad peccatum, & ſubjiciatur pœnæ: igitur pari ratione illa intentio habitualis ſufficiet ad bonum aliquod opus præſtandum, & conſequenter ad validam ſacramenti confectionem.

Nego conſequentiam: Nam illa percuſſio non vertitur vitio, nec imputatur ad culpam, pro tempore, quo ebrius, aut amens eam elicit in amentia, aut ebrietate; ſed ſolùm propter pravam habitudinem, & voluntariam conſuetudinem, ac complacentiam: hæc autem de actione ſacramentali dici non poſſunt: nam illa æſtimari debet ex tempore, quo elicitur; quippe cùm ejus materia, & forma ex ſe indifferentes, determinari debeant ad eſſe ſacramenti per intentionem conferentis.

Probatur ſecunda pars, nempe quòd actualis intentio ſit ſufficientiſſima, & omnium optima; omnis enim intentio ſufficiens ad ſacramenti veritatem in actuali fundatur, & ab ea vim ſuam accipit: unde Miniſter eniti debet eam habere miniſtrando, quia tendere debet ad miniſterii ſui perfectionem. Hæc tamen non eſt omnino neceſſaria; Deus enim juſtior eſt, quàm qui ad impoſſibilia obliget: at eſt impoſſibile Miniſtrum habere ſemper actualem intentionem in adminiſtratione ſacramenti; mentis enim evagatio prohiberi non poteſt; nam humanum

ingenium adeò lubricum eſt, & inconſtans, ut ſuam in una re cogitationem diu retinere non poſſit: in poteſtate noſtra quippe non eſt, ut variis ſenſibilibus objectis ſubinde non afficiamur, & ad diverſa phantaſmata non diſtrahamur.

Tertia pars denique conſtat, nempe quòd intentio virtualis ſufficiat. Ut enim actio ſacramentalis fiat debito modo, ſufficit quòd fiat cum ea deliberatione, quæ requiritur, ut actio ſit moralis, & humana: at ad id ſufficiens eſt intentio virtualis, ut omnes fatentur, ac proinde etiam ſufficit ad legitimam ſacramenti miniſtrationem. Hanc veritatem probat Doctor eadem *diſt.6. qu.6. num.2.* ubi ait: Si aliquis „ intendit in principio Miſſæ, celebrare „ Miſſam, ſi poſteà eſt diſtractus, non ha„ bet actualem intentionem, quando eſt „ diſtractus, patet; quia non intelligit tunc „ illud in actu: ergo nec vult illud in „ actu, nec habet tantùm intentionem ha„ bitualem, quia talem habet dormiens: „ habet ergo ſe medio modo: & hanc „ ejus diſpoſitionem appello *intentionem vir„ tualem*, quia ſcilicet virtute alicujus in„ tentionis priùs habitæ actualiter, facit „ omnia quæ facit, ex illa tanquam ex „ radice: ita quòd illa intentio actualis „ fuit principium ordinatum ad omnes „ iſtos actus, & habet in ſe virtualiter „ intentionem propriam cuilibet iſtorum „ actuum, ſicut intentio finis habet in ſe „ virtualiter intentionem propriam cujuſ„ cunque ordinati ad finem: & pro tan„ ta manente intentione cujuſcunque ad „ finem ordinati, manet iſta intentio actua„ lis prima, virtualiter in omnibus iſtis. „ Hoc modo, intendens ire ad S. Jaco„ bum, ex intentione hujus finis, ordinat „ multa alia neceſſaria ad illum finem. „ Exequens autem illa ordinata, non ſem„ per cogitat de S. Jacobo, nec de reve„ rentia ejus. Dico tamen, quòd ſemper „ meretur, quia vel habet intentionem eo„ rum, quæ ſunt ad finem, cujus eſt il„ la prima intentio: vel habet actus ali„ quos ſequentes ex illis intentionibus; li„ cèt cùm illis actibus concurrant aliqui „ actus diſtrahentes, & ab intentione illa „ prima, & ab intentionibus propriis eo„ rum, quæ ſunt ad illum finem, ſicut „ declaratum eſt in 2. *diſt.* 14. *& in 3. diſt.* „ 15. ubi dictum eſt, quòd fortè Marty„ res in actu ſuſtinendi Martyrium, non habuerunt intentionem, niſi iſtam vir„ tualem: quia immenſitas pœnarum ab„ ſorbebat fortè uſum rationis; iſta tamen „ perpeſſio pœnarum erat quidam effectus „ derivatus ex intentione ſervandi fidem „ Dei: & ideo dum durabat paſſio, du„ rabat ſemper iſta intentio virtualiter, ſicut in effectu.

Ex his ſequitur, ad valorem ſacramenti requiri intentionem directam in Miniſtro, qua velit actionem ſacramentalem, & rem ſacram, ac religioſam perficere, ac celebrare: nam Miniſter in ſacramentis debet operari humano modo; ac ſubinde cum deliberatione, & judicio: ſed id quod fit cum intentione tantùm indirecta non cenſetur fieri humano modo: igitur qui vellet tantùm actionem ſacramentalem in alia, putà Baptiſmum in largiore vini potu, quia videlicet experimento compertum habet, ſe toties moveri ad baptizandum, quoties largiùs biberit, non baptizaret.

Sequitur ſecundò, aliqua ſacramenta validè miniſtrari ſub conditione de præſenti, vel de præterito; ſiquidem jus Canonicum decernit *cap.* 2. *de Baptiſmo* valere Baptiſmum conditionatum: nam de quibus dubium eſt, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmiſſis, *Si baptizatus es, non te baptizo: ſed ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c.* Ratio autem hujus aſſertionis eſt, quia illa conditio de præſenti, vel de præterito tranſit in abſolutam, juxta illud Inſtit. de Verb. oblig. 7. *Conditiones, quæ ad præſens, vel præteritum referuntur, aut ſtatim infirmant obligationem, aut omnino non differunt.* Veluti, ſi Titius Conſul fuit, vel Sanctus Mævius vivit, dare ſpondes? Nam ſi ea ita non ſunt, nihil valet ſtipulatio: ſin autem ita ſe habent, ſtatim valet. Quæ enim per rerum naturam ſunt certa, non morantur obligationem, licèt apud nos incerta ſint. Ita jus civile, quo utitur Eccleſia, niſi ſacris Canonibus contradicat, *cap.* 1. de novi operis nuntiatione ibi: Quia verò ſicut leges non dedignantur ſacros Canones imitari, ita & ſacrorum ſtatuta Canonum Principum conſtitutionibus adjuvantur.

Secus autem eſt de intentione conditionali pro futuro, maximè de ea conditione, quæ humano modo cognoſci non poteſt, putà ſi Sacerdos hac conditione pœnitentem abſolveret: Abſolvo te, ſi es

prædeſtinatus, vel ſi non ſis denuò peccaturus: nam illæ conditiones ſuſpendunt actum ſacramentalem: quod enim ut exiſtat, pendet ab eventu alicujus effectus ponendi, non poteſt dici exiſtere, quandiu ſuſpenditur poſitio ejuſmodi effectus: ſed ita eſt de ejuſmodi intentione conditionali pro futuro contingenti: igitur, &c.

Nec refert, quòd conditio de futuro contingenti, non minùs ſit in ſe certa, quàm quæ eſt de præterito, & præſenti: nam conditio de futuro, quæcumque illa ſit, ſuſpendit intentionem; nec talis conditio poteſt dici efficax, quandiu non ponitur effectus: conditio enim de futuro juxta communem concipiendi modum, apponitur ad ſuſpendendum effectum, donec impleatur.

Sequitur tertiò requiri quòd miniſtri intentio ſit determinata circa materiam, ac ſubjectum, ſaltem in ſpecie. Non tamen requiritur, ut ſit determinata ad ſubjectum, vel perſonam in particulari, ſi matrimonii ſacramentum excipias.

Prima pars conſtat, quia actio ſacramentalis debet procedere ex intentione miniſtri; at ita non procederet niſi verſaretur circa materiam determinatam, & ſubjectum capax ſuſcipiendæ illius actionis ſacramentalis; alias enim actio illa eſſet omnino vaga, & abſque deliberatione, & judicio.

Adde quòd formæ ſacramentorum deſignent aliquod ſubjectum præſens, ut conſtat ex his verbis: *Ego te baptizo*, &c. *Abſolvo te*, &c. *Hoc eſt Corpus*, &c. Nam illæ particulæ *te*, & *hoc*, aliquam perſonam, aut rem præſentem demonſtrant. Hinc fit, ut ſi ſacerdos habeat præ manibus duas formulas, & unam duntaxat intendat conſecrare, non determinando quænam illa ſit, neutram conſecrabit; quia intentio non eſt determinata, ſed vaga, & indifferens. Si verò putet ſe unam habere præ manibus, & reverà duas habeat, modò velit conſecrare id quod habet præ manibus, utramque conſecrabit.

Secunda pars eſt etiam evidens, quia non poteſt meliùs colligi, quæ debeat eſſe ſacramentalis intentio, quàm ex formis ſacramentorum: atqui ex his non apparet, quòd illa intentio debeat eſſe determinata in individuo, quia valida eſt illa forma circa quodlibet ſubjectum capax ſacramenti ſuſcipiendi. Unde ſi Paulus accedat ad deponenda ſua peccata coram ſacerdote, qui exiſtimat illum eſſe Petrum; quamquam Sacerdos intendat abſolvere eum, quem exiſtimat eſſe Petrum, non minùs valida erit abſolutio.

Tertia pars tandem apparet: cùm enim in matrimonio conjuges ſibi mutuò tradant poteſtatem ſuorum corporum in individuam vitæ ſocietatem, ratio, & æquitas humani contractus poſtulat, ut determinatio intentionis feratur in ſubjectum in particulari: iniquum enim eſſet, ut quis arctiſſimo matrimonii vinculo uſque ad propriam, vel conjugis mortem, jungeretur ei perſonæ, cujus affectus, & mores nullatenus noviſſet.

Petes, an qui cum impedimento legitimo, putà defectu examinis prævii, irregularitatis, litterarum dimiſſoriarum, patrimonii, aut beneficii, &c. accedunt, ut ordinentur ab Epiſcopo, reverà ordines ſuſcipiant, quando ut pluribi fieri aſſolet, Epiſcopus per Miniſtrum denuntiat publicè ſe non intendere eos ordinare.

Reſpondeo, quòd ſi illa intentio non ſit tantùm comminatoria; ſed abſoluta, tales non ſuſcipiunt ordines; quia intentio prærequiſita ad valorem ſacramenti, nempe actualis, aut virtualis, hic non occurrit. Non quidem actualis, quia circa illos Epiſcopus habet intentionem contrariam, nempe eos non ordinandi: non etiam virtualis, quia hæc fundatur in actuali præcedente non revocata; ſpecialis enim intentio in individuo determinata generali derogat: at intentio Epiſcopi de ordinandis his, qui præſentes ſiſtuntur, eſt tantùm generalis; intentio verò non ordinandi repulſos, eſt ſpecialis, quæ Epiſcopum determinat, ut hunc effectum determinatè nolit. Igitur eorum ordinatio cenſetur nulla.

Nec refert quòd Epiſcopus exerceat eumdem actum ordinationis imponendo manus, porrigendo inſtrumenta, & formam proferendo tam circa repulſos, ac circa receptos: nam id exercet ſolùm materialiter, non autem formaliter; quemadmodum Sacerdos, qui ſacros Miſſæ ritus diſcit, eadem conſecrationis verba profert ſuper debitam præſentem materiam; nec tamen conſecrat, quia non profert ea formaliter, ſeu cum formali intentione conſecrandi: Idem enim potiori jure dicendum

de

de Epiſcopo reſpectu eorum, quos non ſolùm non intendit ordinare, ſed abſolutè, & poſitivè non vult eis ordines conferre.

Si autem requirat ex quo judicari poſſit, an Epiſcopalis illa declaratio ſit tantùm comminatoria, vel abſoluta. *Reſpondebo* iſtud eſſe maximè reſpiciendum ab ipſo Epiſcopo, ſi adhuc in vivis perſeveret: ſi autem obierit, ejus intentio colligi debet ex verbis, quibus ſuam mentem declaravit. Si autem ex eis illius mens certò colligi non poſſit, præfata ordinatio haberi debet ut dubia, & ordinatus tandiu ceſſare debet ab officio, donec ſub conditione iterum ordinetur.

Mens mihi fuerat hic reſolvere, quænam ſit ſacramentorum reviviſcentia, quæve diſpoſitiones ex parte ſuſcipientis ad debitè accipiendum ſacramentum deſiderentur: verùm cùm diverſa ſit ſacramentorum efficacitas, diverſamque diſpoſitionem requirere videantur; ideo convenientius duxi harum quæſtionum enucleationem ad diſputationes ſpeciales de ſingulis ſacramentis differre; ac ſubinde hæc de Sacramentis in communi dicta ſufficiant

TRA-

TRACTATUS PRIMUS

De Sacramentis inſtitutis, & ordinatis in remedium pecccati.

UT *ſervatam hactenus, in explicandis prioribus Sententiarum Libris, agendi, & tractandi rationem, hoc in poſtremo delineando conſtanter teneamus, ac ſervemus, placet illius elucidationem auſpicari ab eorum Sacramentorum explicatione, quæ maximè conducunt ad expianda peccata. Quanquam enim omnia novæ legis Sacramenta (ut cum Seraphico Doctore præmonuimus in hujus operis Præfatione) ordinata ſint, ac divinitùs inſtituta in curam, & medelam variarum infirmitatum, quibus in hoc miſeriæ ſtatu jactatur, & premitur humana mortalitas; nihilominus tria ſunt, nempe Baptiſmus, Pœnitentia, & Extrema-Unctio, quorum potiſſima virtus, & efficacia in peccati emaculationem exeritur: Baptiſmate namque diluuntur crimina intrantium in Eccleſiam; Pœnitentia verò in Eccleſia manentium, Extrema autem Unctione ab Eccleſia militante in triumphantem migrantium. Baptiſmo, inquam, eluuntur omnia in Eccleſiam intrantium peccata:* Hæc enim eſt virtus Chriſti, & Domini (*inquit S. Maximus homil.* 1. *de Eleemoſyna*) ut quamvis peccator, qui ejus unda ſe laverit, denuò in Virginem reparatus, non meminerit ante quod fecerit, & juventutis ſcelera non cognoſcat; ſitque Virgo fide Chriſti, qui fuerat adulter corruptione peccati. *Quam utique mirandam efficaciam ſic egregiè commendat Euſebius Emiſſenus homil.* 7. *de Paſcate*. Ecce (*inquit*) quidquid iniquitatum ſempiternus gehennæ ignis excoquere, & expiare vix poſſit, ſubjecto ſacro fonte ſubmerſum eſt, & de æternis debitis breviſſimo lavacri compendio cum indulgentiſſimo Creditore tranſactum eſt. *Nec certè minor prærogativa pœnitentiæ:* Hæc enim (*inquit Tertullianus lib. de Pœnit. cap.* 9.) de periculi timore Dominum honorat, ut in peccatorem ipſa pronuntians pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione æterna ſupplicia, non dicam fruſtretur, ſed expungat. *Unde lib.* 2. *adversùs Marcionem cap.* 1. *inducens Adamum, & Evam lugentes, & pœnitentes appellat eos*, reſtitutionis candidatos, *nempe per pœnitentiam piè præſumebant in ſeipſis quaſi reſculpere juſtitiam originalem, & fœlicem Innocentiæ ſtatum ſibi quaſi reſtituere. Nec mirum, nam ait Petrus Damianus Serm.* 56. Conſuevit Deus honorare pœnitentes magis quàm innocentes ..... Reſpectum Chriſti ſequitur fletus Petri, & lacrymarum amaritudo dulcedinem antiquæ dignitatis inſtaurat. *Idem de Unctionis Extremæ miranda efficacitate conſtabit ex dicendis.*

Nemini igitur mirum videri debet, quòd à frequentata apud Theologos tractandi methodo tantillum in hoc opere recedamus, altero, quàm illi, ordine Sacramentorum delineationem auſpicantes: hoc enim non ſolùm exigit noſtra tractandi ratio, ſed etiam poſtulare videtur divina ipſa Sacramentorum Oeconomia, quorum cùm primarius effectus ſit ipſa reſtituenda homini ſanitas, & integritas, ab eis potiſſimùm Diſputationem ordiri juvat, quæ ad ſananda, hominibus per peccatum inflicta vulnera, ordinantur.

Hic igitur Tractatus tres in Diſputationes diſtribuetur: quarum Prima *Baptiſmi inſtitutionem, naturam, Miniſtrum, & effectum aperiet:* Secunda *Pœnitentiam ut virtutem, & Sacramentum explicabit:* Tertia *tandem vim, & efficaciam Extremæ-Unctionis declarabit.*

DIS-

DISPUTATIO PRIMA.

De Sacramento Baptiſmatis.

TAnta eſt, tamque ſtupenda hujus divini Sacramenti virtus, & præſtantia, ut meritò jure illud omnium Dei beneficiorum præclariſſimum, ac præſtantiſſimum dixerit S. Gregorius Nazianzenus: *Baptiſmus* (inquit oratione in ſanctum Baptiſma) *eſt omnium Dei beneficiorum præclariſſimum, & præſtantiſſimum: huic gratulantur cœli, hunc Angeli propter ſplendoris cognationem celebrant, hic futuræ beatitudinis imaginem gerit: hunc prædicare quidem, & laudibus ornare geſtimus; verùm pro rei dignitate non poſſumus.* Quis enim dignis laudibus celebrare poſſet *fœlix aquæ Sacramentum*, inquit Tertullianus lib. de Baptiſmo cap. 1. *quo ablutis delictis priſtinæ cæcitatis in vitam æternam liberamur?* Unde cap. 5. Sacramentum iſtud aſſimilans piſcinæ Bethſaidæ, ait: Figura iſta medicinæ corporalis „ ſpiritalem medicinam canebat; ea forma, qua ſemper carnalia in figura ſpiritualium antecedunt. Proficiente itaque in hominibus gratia Dei, plus aquis, & Angelo acceſſit: qui vitia corporis remediabant, nunc ſpiritum medentur: qui temporalem operabantur ſalutem, nunc æternam reformant: qui unum ſemel anno liberabant, nunc quotidiè populos conſervant, deleta morte per ablutionem delictorum: exempto ſcilicet reatu, eximitur & pœna. Ita reſtituitur homo ad ſimilitudinem ejus, qui retrò ad imaginem Dei fuerat; imago in effigie, ſimilitudo in æternitate cenſetur: recipit enim illum Dei ſpiritum, quem tunc de afflatu ejus acceperat, ſed poſt amiſerat per delictum. *Hæc ille.* In tantum etiam nonnulli è SS. Patribus Baptiſmi dignitatem efferunt, ut illum Incarnationis æmulum aſſerere non vereantur; nec abs re ſanè, quemadmodum enim in illo divinorum operum omnium maximo tria ſtupenda relucent miracula: *Primum*, quòd divinus Spiritus in Virginem ſit illapſus: *Secundum*, quòd eam tanta fœcunditate donaverit, ut pareret Dei Filium: *Tertium* tandem, quòd Sanctum Sanctorum in utero recluderet, ut ſignificaverat Angelus hujus ineffabilis myſterii prænuntius, dicens *Spiritus S. ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi, ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Ita his non abſimiles ſtupendos effectus in Baptiſmate mirantur SS. Patres: nam, inquit S. Leo ſerm. 4. de Nativitate Domini: *Omni homini renaſcenti, aqua Baptiſmatis inſtar eſt uteri Virginalis, eodem Spiritu replente fontem, qui replevit & Virginem.* Unde luculenter Euſebius Emiſſenus in homil. 2. de Symbolo ſic Deum deprecatur: *Dilata, Domine, ac benedic ſub inſtante regenerationis tempore ſacræ ſinus parentis: dic, Domine, Eccleſiæ tuæ, quod dixiſti per Angelum Matri tuæ: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi; Iterum mater de Spiritu ſancto concipiat, iterum Virgo parturiat, iterum homo Dei Filius efficiatur, iterum Virginitas fœcundetur.* Nec inanes ſanè, & caſſas Deus patitur has Eccleſiæ preces: *Supervenit enim* (inquit Tertullianus cap. 4.) *ſtatim Spiritus de cœlis, & aquis ſupereſt, ſanctificans eas de ſemetipſo, & ita ſanctificatæ vim ſanctificandi combibunt.*

Unde per ſalutiferam Baptiſmatis lotionem homo ex vitiorum ſenio ſibi reſculpit infantiæ innocentiam, & in novum hominem recreatur, ut præclarè docet S. Maximus homil. de Juda proditore, ubi ait: *Baptiſmus Chriſti nobis eſt ſepultura, in quo peccatis morimur, criminibus ſepelimur, & veteris hominis conſcientia reſoluta in alteram nativitatem recidiva infantia reparamur.*

Majora his proferre audet S. Auguſtinus ſerm. 36. de Tempore, ubi Baptiſmi lavacrum utero Virginali præferre vix dubitat: *Pene*, inquit, *majori munere, quàm Maria, unda ditata eſt: illa enim ſibi tantùm meruit caſtitatem; iſta nobis contulit ſanctificationem: Illa meruit ne peccaret, iſta ut peccata deleret: Illa propria delicta à ſe repudiat, iſta in ſe per Dei gratiam aliena condonat: illi eſt collata Virginitas, iſti eſt donata fœcunditas: illa unum procreavit, & pura eſt: iſta generavit plurimos, & Virgo eſt: illa præter Chriſtum neſcit alium filium, iſta cum Chriſto mater eſt populorum.*

De hoc ergo præſtantiſſimo ſacramento jam diſſerendum eſt tribus in ſequentibus

Ar-

Articulis: quorum *Primus* Baptiſmi inſtitutionem, & naturam: *Secundus* illius Miniſtrum, & ſuſcipientem, ſeu ſubjectum: *Tertius* ejus effectus, & ritus explicabit.

ARTICULUS PRIMUS.

De Inſtitutione, & Natura Sacramenti Baptiſmatis.

BAptiſma Græcè, Latinè idem eſt, ac *lotio*, *tinctio*, *ablutio*, & *immerſio*, unde tripliccm potiſſimùm in Scriptura ſignificationem obtinet: *Primò* namque baptizare, idem ſignificat, ac lavare; unde Judith. cap. 12. de ipſa legitur: *Et exibat noctibus in valle Bethuliæ, & baptizabat ſe in fonte aquæ.* Et Marci 7. dicitur: *Phariſæi enim, & omnes Judæi, niſi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes Traditionem Seniorum, & à foro niſi baptizentur, non comedunt; & alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſervare Baptiſmata calicum, & urceorum, & æramentorum, & lectorum.* *Secundò* denotat rei cujuſque abundantiam, qua homines ita implentur, ut ea obrui, ac immergi videantur: ſic afflictio vehemens quæ inſtar inundantis aquæ obruere, & abſorbere ſolet hominem, appellatur etiam interdum Baptiſmus: Hinc Lucæ 12. Chriſtus Dominus prænuntians omnes calamitatum fluctus, qui ingruente paſſione in ipſum exundare debebant, appellat Baptiſmum, dicens: *Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor, uſque dum perficiatur*: unde Marci 10. filios Zebedei alloquens ait: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum, & baptiſmo, quo baptizor, baptizari? Tertiò* tandem, Baptiſmus ſignificat primum ex ſeptem novæ legis Sacramentis, cujus plerumque mentio fit in ſacra Scriptura quam utique appellationem ab idiomate Græco derivatam jam Sacramentum iſtud ſibi vendicat, & in ea acceptione uſurpari ſolet à Theologis.

Quo utique ſenſu variis periphraſticis nominibus illuſtratur: Nam ratione materiæ dicitur *lavacrum aquæ ſalutaris*; *unda genitalis*; *ſacrum, & vitale lavacrum, fluvius aquæ vitalis*, ut videre eſt apud S. Cyprianum, maximè ep. 2. Ratione formæ, dicitur ſigillum, & obſignatio fidei, à Tertulliano lib. de Pœnitentia cap. 6. quia per ipſum Deus ſignat fideles velut oves paſcuæ ſuæ, & eos in ſuos filios conſecrat. Ab effectibus verò dicitur regeneratio, ſeu nativitas ſpiritualis, Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, &c.* Vel illuminatio, quia per ipſum confertur fidei lumen; unde Græci feſtum Epiphaniæ appellabant *feſtum luminum*, quòd Chriſtus ea die baptizatus creditur. Sanctus autem Baſilius oratione ad Baptizandos, nominat *teſſeram militum Chriſti, amictum ſplendentem, &c.* Optatus autem Milevitanus vocat tunicam immutabilem, & cœleſtes nuptias: *O tunica ſemper una, & immutabilis*, inquit, *quæ decenter veſtiat, & omnes ætates, & formas, nec in infantibus rugatur, nec in juvenibus tenditur, nec in fœminis mutatur. Aderit profectò ille dies, ut cœleſtes nuptiæ incipiant celebrari.* Ac ſi anima à Baptiſmo pura, & Baptiſmalis gratiæ decore ornata, cùm Deo maritetur ad bonorum operum fœcunditatem; unde ibidem Baptiſmum dicit; *Virtutum eſſe vitam, criminum mortem, nativitatem immortalem, cœleſtis regni comparationem, innocentiæ portum, peccatorum naufragium.*

De hoc itaque mirando Sacramento, quæritur quando cœperit ejus inſtitutio, & præceptum, quænam illius materia, quæve forma eſſe debeat. Quoniam autem Joannes non ſolùm innocentiæ, ſed Baptiſmatis præcurſor fuit: *Et nos*, inquit Tertullianus lib. 4. adverſus Marcionem. cap. 23. *limitem quemdam agnoſcimus, Joannem conſtitutum inter vetera, & nova, ad quem deſineret Judaiſmus, & à quem inciperet Chriſtianiſmus*; idcirco, ut evidentiùs pateat, quæ de Chriſti Domini Baptiſmate ſumus dicturi, priùs paucula ſunt de Baptiſmate Joannis delibanda, juxta Doctoris methodum, qui ab eadem Quæſt. Tract. de Baptiſmo orditur.

QUÆTIO PRIMA.

Utrùm Baptiſmus Joannis idem fuerit cum Baptiſmo Chriſti, & vim habuerit remittendi peccata.

NOtandum primò, eam fuiſſe plurium tùm veterum, quàm recentium hæreticorum ſententiam, quòd Baptiſma Joannis idem eſſet cum Chriſti Domini baptiſmate. Id enim in primis affirmabat Petilianus Conſtantinienſis Epiſcopus Donatiſta: de eo namque ſcribit S. Auguſtinus libro ſecundo contra litteras Petiliani cap. 32. Licèt inquiebat unus ſit baptiſmus, erat tamen

men tribus gradibus conſecratus. *Dedit aquam Joannes, ſine nomine Trinitatis; ſicut ipſe profeſſus eſt dicens, Ego vos baptizo in aqua, &c. Dedit Spiritum ſanctum Chriſtus, ipſe ignis Paracletus crepitantibus flammis ardeſcens in Apoſtolis ſupervenit*: Quibus verbis ſolùm diſtinguit tria illa baptiſmata, in eo quòd Joannes aquam, Chriſtus Dominus Spiritum ſanctum, Paracletus verò ignem dederit. At Recentiores hæretici, maximè Zuinglius libro de vera, & falſa religione c. de Baptiſmo; Centuriatores Centuria 4. titulo de Baptiſmo, & Calvinus libro 4. Inſtitut. cap. 15. num. 7. audaciùs pronuntiant nullum omnino eſſe diſcrimen inter baptiſmum Joannis, & Chriſti Domini. Ait enim Calvinus: *Certiſſimum ſit idem fuiſſe prorſus Joannis miniſterium, quod Apoſtolis poſtea delegatum eſt: non enim diverſum baptiſmum faciunt diverſæ manus, quibus adminiſtratur, ſed eundem eſſe eadem doctrina oſtendit: in unam doctrinam Joannes, & Apoſtoli conſenſerunt, utrique in pœnitentiam, utrique in remiſſionem peccatorum, utrique in nomen Chriſti, à quo pœnitentia, & remiſſio peccatorum eſſet, baptizarunt*. Et poſt pauca impudentiſſimè ſcribit: *Quare neminem perturbet, quod alterum ab altero diſcernere Veteres contendunt? Quorum non tanti nobis eſſe debet calculus, ut Scripturæ certitudinem quatefaciat: quis enim Chryſoſtomo potiùs auſcultet neganti in Joannis Baptiſmo fuiſſe comprehenſam remiſſionem peccatorum, quàm Lucæ contra aſſerenti Joannem baptiſmum pœnitentiæ prædicaſſe in remiſſionem peccatorum? Nec recipienda eſt illa Auguſtini argutia, in ſpe dimiſſa fuiſſe peccata baptiſmo Joannis, Chriſti baptiſmo reipſa dimitti, &c.* Verùm quis potiùs auſcultet Calvino perverſis expoſitionibus verum Scripturæ ſenſum interpolanti, quàm omnibus SS. Patribus, quos ſicut loquitur Concilium VIII. actione 1. Can. 1. *Deus tanquam inextinctas, & illuminantes greſſus noſtros lampades ſequendos nobis propoſuit*.

Notandum ſecundò, quòd quemadmodum Joannes erat Chriſti D. Præcurſor, ut verbo, & exemplo homines præpararet ad recipiendam gratiam per Verbum Incarnatum diſſeminandam, ita ejus Baptiſmus fuit præparativus, & diſpoſitivus ad Baptiſmum Chriſti, ut docent SS. Patres; maximè Origenes tomo 8. in Joan. *Ut præparem*, inquit, *veluti populum inſtructum, ego veni, & ad præparandum locum reſipiſcentiæ per Baptiſmum poſt me venturo, &c.* Athanaſius quæſtion. 134. *Baptiſma Joannis introductorium* appellat: Baſilius exhortatione ad Baptiſmum, *initiatorium*. Cyrillus Alexandrinus lib. 1. in Joan. cap. 26. *præparativum*: & lib. 2. cap. 57. *introductorium*: ſicut & Damaſcenus lib. 4. fidei orthodoxæ, *rudimentum*, &c. Denique Cyprianus de Baptiſmo Chriſti, & manifeſtatione Trinitatis: *Præparabat viam Domino Joannes, lavando exteriùs corpora, ut præcederet exterius lavacrum, ſecuturum Baptiſma, in quo conferretur animarum ablutio, & peccatorum remiſſio, &c.* Auguſtinus in Enchiridio c. 49. *Non renaſcebantur, qui Baptiſmate Joannis baptizabantur, &c. ſed quodam præcurſorio illius miniſterio, qui dicebat: Parate viam Domini: huic uni, in quo ſolo renaſci poterant, parabantur, &c.* Unde meritò colligit Doctor in 4. *d.* 2. *qu.* 2. *num.* 2. Baptiſmum Joannis in hoc ſolùm hominibus profuiſſe, quòd homines diſponeret ad Baptiſmum Chriſti, tum illos ad Baptiſmum Chriſti ſuſcipiendum excitando per externam ablutionem aquæ; tum etiam prædicando fidem, & pœnitentiam, quibus digni fierent recipiendæ gratiæ novæ Legis.

Notandum tertiò, ex eodem Doctore *ibidem*, certum eſſe, quòd *materia* Baptiſmi Joannis fuerit aqua, & ablutio; id enim habetur expreſsè Matth. 3. Lucæ 3. Marci 1. & Joan. 1. & 3. de *forma* verò non ita conſtat: quidam enim Doctores contendunt eum baptizaſſe in determinata forma, putà *in nomine Chriſti venturi*; ita *Hugo Victorinus* lib. 2. de ſacramentis, parte 6. cap. 6. & *Magiſter ſententiarum* diſt. 2. quos ſequuntur celebriores Eccleſiæ Principes, maximè *Alenſis* 4. p. q. 6. memb. 3. art. 11. *S. Thomas* 3. p. q. 58. art. 6. ad 6. unde *Doctor* tanquam magis receptam ſententiam priori loco ſtatuit. Cui pariter ſententiæ adſtipulantur plurimi è SS. Patribus, maximè S. Ambroſius lib. 1. de Spiritu ſancto cap. 7. ubi ait: *Joannes quidem, in advenientis Jeſu; non in ſuo baptizabat nomine.* S. Auguſtinus lib. quæſtionum novi Teſtamenti quæſt. 29. dicens, *Baptiſmum Joannis non fuiſſe ſine mentione Chriſti*. Idipſum tradit S. Hieronymus in illa verba Joelis: *Effundam de ſpiritu meo; &c.* Favet etiam illud Actor. 19. *Joannes baptizavit Baptiſmo pœnitentiæ, dicens in eo, quierat poſt ipſum, ut crederent*. Quod etiam inferri videtur ex illis verbis *Matthæi* 3. Ubi S. Joannes Phariſæos, & Sadducæos alloquens, ait: *Ego quidem vos baptizo in aqua, in pœnitentiam:*

qui

qui autem poſt me venturus eſt.... ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igne.

Nihilominus reclamant Durandus ibid. q.3. Gabriel q. 2. & alii nonnulli exiſtimantes Joannem baptizaſſe abſque ulla verborum forma, aut ſaltem non in ea, quam mox diximus. Tum, quia forma illa eſſet falſa, Chriſtus enim jam venerat, cùm baptizaret Joannes, & id ipſum Joanni erat notum, ac proinde non erat venturus. Tum, quia Joannes idem Baptiſma Chriſto, ac aliis miniſtravit; non erat autem conveniens, ut baptizando Chriſtum, uteretur hac forma. Nihilominus exiſtimo priorem ſententiam eſſe præferendam: Tum, quòd facilè dilui poſſint fundamenta oppoſitæ ſententiæ; facilè enim ad primam rationem reponitur, vocabulum *venturi*, intelligi reſpectivè ad manifeſtationem Chriſti per prædicationem Evangelii, & munus baptizandi: Joannes enim baptizando diſponebat homines ad baptiſmum Chriſti ſuſcipiendum. Secunda pariter ratio facilè eliditur: cùm enim Joannes per revelationem cognoviſſet Chriſtum ad ſe venientem, ut baptizaretur; vel eum baptizando, nullam adhibuit formam, ut docet Paludanus; vel uſus eſt alia forma, ut vult Maironius.

His ita præmiſſis, determinandum reſtat, utrùm Baptiſmus Joannis idem fuerit cum Baptiſmate Chriſti. *Secundò*, utrùm vim habuerit remittendi peccata, & conferendi gratiam ſanctificantem.

CONCLUSIO PRIMA.

Baptiſmus Joannis diverſus erat à Chriſti Baptiſmate. Hæc eſt de fide determinata in Concilio Tridentino ſeſſ.7. Can.1. *Si quis dixerit Baptiſmum Joannis eamdem vim habuiſſe cum Baptiſmo Chriſti, anathema ſit.* Eadem fuit ſententia Patrum Nicœni Concilii, nam in ejus Actis lib. 1. circa finem, Patres reſpondentes Philoſopho per Macharium Jeroſolymitanum, ita loquuntur de Chriſto: *Tunc ad Baptiſmum venit prædicante Joanne Zachariæ filio ad populum Baptiſmum Pœnitentiæ, non autem Baptiſmum peccatorum, aut adoptionis filiorum Dei largiente: non enim erat Joannis hoc dare, ſed ipſius dumtaxat inhumanati Verbi Dei.*

Eamdem veritatem tuentur SS. Patres, quibus præivit Tertull. lib. de baptiſ. c.10. ubi cùm dixiſset, Baptiſmum Joannis divinum fuiſse ratione mandati, humanum verò ratione conditionis, ſubdit; *Nihil enim cæleſte præſtabat, ſed cæleſtibus præminiſtrabat: pœnitentiæ ſcilicet præpoſitus, quæ eſt in hominis poteſtate. Et infrà; Adeò poſteà in Actis Apoſtolorum invenimus, quoniam qui Joannis Baptiſmum habebant, non accepiſſent Spiritum ſanctum, quem nec auditu quidem noverant; ergo non erat cęleſte, quod cæleſtia non exhibebat.* Poſtmodum concludit; *Agebatur itaque Baptiſmus Pœnitentiæ, quaſi candidatus remiſſionis, & ſanctificationis in Chriſto ſubſecuturæ: nam quòd prædicabat Baptiſmum Pęnitentiæ in remiſſionem delictorum, in futuram remiſſionem Deo renuntiatum eſt: ſiquidem Pęnitentia antecedit; remiſſio ſubſequitur, & hoc eſt viam præparare: Qui autem præparat, non idem perficit, ſed alii perficiendum procurat.* Quibus verbis Tertullianus præclarè difficultatem propoſitam explicat.

Idem docet S. Chriſoſtomus hom.10. in Matthæum, ut etiam fatetur ipſe Calvinus, & S. Auguſtinus pluribi, maximè hom. 5. ſuper Joannem, ubi ait: *Si quos baptizavit Joannes, iterùm ſunt baptizandi: planè iterùm, ſed non iterato Baptiſmo, quos enim Judas baptizavit, & Chriſtus, quos baptizavit Joannes, non, &c.* Item lib. 5. de baptiſ.c.9. Chriſtus tali Baptiſmo mundat „ Eccleſiam, quo accepto alterum non „ erat neceſſarium. Joannes autem tali „ Baptiſmo pertingebat, quo accepto eſset Baptiſma Dominicum neceſsarium.

Hanc veritatem idem S. Doctor probat variis argumentis deductis ex Script. ſacra: *Primò*, quia Matth.21. Baptiſmus Joannis dicitur Baptiſmus hominis; Chriſtus enim inquirit: *Baptiſmus Joannis unde erat? è cęlo, an ex hominibus?* Atqui Baptiſmus Chriſti nullibi dicitur baptiſmus hominis: *Legimus*, inquit, S. Auguſt. lib.3. contra litteras Petiliani c.56. *Apoſtolum aliquibus locis dixiſſe, Evangelium meum, Baptiſmum autem meum nunquam dixit: ſed nec cujuſquam, per quem miniſtratur. Nam ſolus ille Baptiſmus, quem dedit Joannes, dictus eſt Baptiſmus Joannis.*

Probat ſecundò ex illo Joannis c.1. *Teſtimonium perhibuit Joannes, dicens: quia vidi Spiritum deſcendentem, quaſi columbam de cęlo, & manſit ſuper eum, & ego neſciebam eum, &c.* Quæ verba ſic expendit S. Auguſtinus libr. 5. de Baptiſ. cap. 3. *Secundùm aliquid ſciebat*, ſecundùm aliquid „

„ adhuc neſciebat: ſciebat ſponſum Filium „ Dei, de cujus plenitudine omnes acci- „ perent; ſed quia ex ejus plenitudine ipſe „ acceperat baptizandi poteſtatem, ut Jo- „ annis Baptiſmus diceretur, neſciebat „ utrùm ſic eſſet daturus & cæteris: at ſi „ Baptiſmus Joannis eſſet idem cum Ba- „ ptiſmo Chriſti, non poſſet dici Joan- „ nes eum neſciiſſe: igitur, &c.

Probat tertiò, quia licèt *lex*, *& Prophetæ uſque ad Joannem*, tamen Joannes non erat finis legis. Nam, inquit, Apoſtolus, *finis autem legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti*: ſed ſi Baptiſmus Joannis idem eſſet cum Baptiſmo Chriſti, Joannes dici poſſet aliquo modo finis legis: quia in illius Baptiſmo ſtandum eſſet: unde S. Aug. lib.5 de baptiſmo c.9. Si in Joanne finis eſſet, Chriſti baptiſmate opus non eſſet; ſed quia finis legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti, ab illo demonſtratum eſt, ad quem pergeretur, ad hunc cùm perventum fuerit, permaneretur.

Probatur denique eadem veritas hac ratione: Ille Baptiſmus eſt diverſus, cujus forma diverſa eſt, & effectus diverſi; at forma, & effectus Baptiſmi Chriſti fuerunt diverſi à forma, & effectibus Baptiſmi Joannis; igitur, &c. Major conſtat. Probatur minor quoad *primam partem*. Baptiſmus Chriſti fit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Taliter non fiebat Joannis baptiſma, ut colligitur evidenter ex Actor. 19. ubi cùm Paulus veniſſet Epheſum, inveniſſetque ibi quoſdam diſcipulos: *Dixit ad eos, Si Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum, Sed neque ſi Spiritus ſanctus ſit audivimus. Ille verò ait. In quo ergo baptizati eſtis? qui dixerunt: In Joannis baptiſmate: Dixit autem Paulus, Joannes baptizavit populum dicens, In eum qui venturus eſſet poſt eum ut crederent, hoc eſt in Jeſum. His autem auditis baptizati ſunt in nomine Domini Jeſu.*

Ex quibus duo licet inferre. *Primum*, Joannem non baptizaſſe in nomine trium perſonarum, cùm ab eo baptizati, nec ſi Spiritus ſanctus eſſet audiviſſent. *Secundum*, eum tantùm baptizaſſe in nomine Chriſti venturi.

Probatur eadem minor quoad efficaciæ diverſitatem: tum ex illo *Matth.* 5. ubi Joannes ipſe Judæis ita loquitur. *Ego quidem baptizo vos in aqua, in pœnitentiam, qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt, ipſe vos baptizabit in Spir. ſancto, & igne.* Tum ex illo Joan. 3. ubi legimus diſcipulos S. Joannis conqueri, quòd Chriſtus baptizaret. *Ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.* Si enim baptiſmus Chriſti fuiſſet idem cum baptiſmo Joannis, hic facilè feciſſet ſatis eorum quærimoniæ dicendo Chriſti Baptiſmum eumdem eſſe cum ſuo, quoad efficaciam, ac proinde eis potiùs eſſe gloriandum, quàm conquerendum, cùm ſic Chriſtus velut diſcipulus illum didiciſſet à Joanne: at contrarium facit, & inſinuat quanta ſit inter ſuum, & Chriſti baptiſmum differentia per eminentem Chriſti dignitatem. *Reſpondit Joannes, & dixit: & poteſt homo accipere quidquam, niſi ei datum fuerit è cœlo? Ipſi vos mihi teſtimonium perbibebitis quòd dixerim: Non ſum ego Chriſtus, ſed quia miſſus ſum ante illum, qui habet ſponſam, ſponſus eſt, &c.* Tum denique ex eo, quòd baptizati Joannis baptiſmate, iterùm Chriſti Baptiſmo fuerunt ab Apoſtolis baptizati: Ergo non unum, idemque erat baptiſma.

Objiciunt hæretici. Ubi eſt idem ſignum, eadem ſignificatio, & idem miniſterium, ibi eſt idem ſacramentum: Sed in utroque baptiſmate hæc ſunt eadem. Primò quidem aquæ ablutio, ut patet *Matth.*3.& *Marci* 1. idem miniſterium, quia uterque abluebat exteriùs; eadem pariter ſignificatio, nempe peccatorum remiſſio. Nam de baptiſmo S. Joannis dicitur Marci 1. *Fuit Joannes in deſerto baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.* Similiter Matth. 3. *Exibat ad eum Jeroſolyma, & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem, & baptizabantur ab eo in Jordane confitentes peccata ſua.*

Concedo Majorem, & duas priores partes minoris: ſed diſtinguo poſteriorem: In utroque baptiſmate eadem peccatorum remiſſio eodem modo, & virtute ſigni exterioris applicati nego: diverſo modo, & in uno ex opere operato, in alio ex opere operantis, concedo. Siquidem baptiſmus Joannis remittebat peccata tantùm virtute pœnitentiæ per ſignum illud, & præviam prædicationem excitatæ. Undæ non *ſimpliciter dicitur baptiſmus in remiſſionem peccatorum*; ſed *baptiſmus pœnitentiæ in remiſſionem, &c.* At Chriſti baptiſmus, *Actuum* 2. abſolutè dicitur à Petro. *Baptizetur unuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum.* Et in Symbolo Conſtantinopolitano: *Confiteor unum ba-*

baptiſma in remiſſionem peccatorum. Unde Tertull. lib. de Baptiſmo cap.10.dixit Baptiſmum S. Joannis fuiſſe candidatum remiſſionis, & ſanctificationis in Chriſto ſubſecuturæ. *Nec refert* quòd Petrus præfato loco Actuum dicat: *Pœnitentiam agite*, *& baptizetur unuſquiſque veſtrum in*, *&c.* Ibi enim remiſſio peccatorum non conjungitur, cum pœnitentiam agite; ſicut in Baptiſmo Joannis: ſed cum *baptizetur*. Idcircò verò dicit eſſe agendam pœnitentiam, quia alloquitur adultos, qui ut baptiſmum dignè ſuſciperent, aliquem de peccatis dolorem efformare debebant.

Objiciunt ſecundò: Si Baptiſmus Joannis non eſſet idem cum Baptiſmo Chriſti, qui baptizati fuerant Joannis baptiſmate, debuiſſent iterùm baptizari, ſed id factum non fuit, quod utique Zuinglius libr. de vera, & falſa Relig. c. de Baptiſmo probat tribus argumentis: *Primò*, quia S. Andreas fuit diſcipulus Joannis, & conſequenter illius Baptiſmate tinctus, quem tamen Chriſti diſcipulum poſteà factum nullibi baptizatum legimus: *Secundò*, quia diſcipuli Joannis ad ipſum retulerunt, quòd Chriſtus baptizaret, ſi autem baptizaſſet diverſo Baptiſmo, id quoque nuntiaſſent. *Tertiò*, quia Jo.4. Diſcipuli Chriſti dicuntur baptizare, ac proinde baptizati fuerant eo baptiſmo, quem conferebant: non poteſt autem dici, quòd baptizati fuerint à Chriſto; cùm expreſsè ibidem dicatur, quòd Chriſtus ipſe non baptizaret: ideòque baptizati fuerant Baptiſmo Joannis, quem ipſi conferebant: igitur cùm Chriſtus dicatur per diſcipulos baptizaſſe, conſequens eſt, quòd Baptiſmus Chriſti idem eſſet cum Baptiſmo Joannis. *Quartò* tandem idipſum probari poteſt auctoritate ſanctorum Patrum: nam S. Ambroſius lib.1. de Spiritu ſancto c.3.docet baptizatos Joannis Baptiſmate fuiſſe in duplici differentia, quoſdam quidem in nomine Chr.baptizatos: quemmodum, inquit, Joannes baptizare ſolebat; alios verò baptizatos ab ipſius Joannis Diſcipulis; neque in nomine Chriſti, neque in fide Spiritus ſancti: Priores negat fuiſſe iterùm baptizatos: poſteriores verò, dicit denuò Baptiſmum ſuſcepiſſe: Illi, *inquit*, qui negaverunt ſe ſcire Spiritum „ ſanctum, Act.14. quoniam baptizatos ſe „ dicerent in Joannis baptiſmate, bapti- „ zati ſunt poſteà: quia Joannes in remiſ- „ ſionem peccatorum, in advenientis Je- „ ſu, non in ſuo baptizavit nomine, & „ ideò Spiritum neſciebant, quia nec ba- „ ptiſmum in Chriſti nomine, ſicut Joan- „ nes baptizare ſolebat, acceperant. Joan- „ nes enim licèt non baptizaret in Spiri- „ tu, tamen & Chriſtum prædicabat, & „ Spiritum .·.·.·.·. ergo iſti, quia nec in „ Chriſti nomine, nec cum fide Spiritus „ ſancti baptizati fuerant, non potuerunt „ accipere Baptiſmi Sacramentum, bapti- „ zati ſunt itaque in nomine Jeſu Chri- „ ſti; nec iteratum eſt in his baptiſma; „ ſed novatum, unum enim Baptiſma. „

Quam etiam ſententiam amplectitur, & propugnat Eulogius par. 2. contra Novatianos, in Bibliotheca Photii, ubi duo probat. Primum, quòd baptizatus Joannis Baptiſmate, non indigeret alio Baptiſmo: Secundum, quòd tale baptiſma mundos faceret, qui ad illud accederent. *Nullibi*, inquit, *legitur iterùm baptizatos eos, qui ante Reſurrectionem Chriſti à Joanne eſſent baptizati*, *&c.*

Reſpondeo negando minorem: Nam baptizatos jam Joannis baptiſmate, iterùm Chriſti Baptiſmo fuiſſe inauguratos colligi poteſt: *Primò* ex Scriptura, ſiquidem Actuum 2. legimus tria millia hominum ab Apoſtolis, jubente Petro fuiſſe baptizatos in nomine Jeſu Chriſti: ex eis autem plures jam tinctos eſſe Baptiſmo Joannis apparet ex illo Matth.3. *Exibat ad eum Jeroſolyma*, *& omnis regio circa Jordanem*, *& baptizabantur ab eo in Jordane*, *confitentes peccata ſua*. Paulus quoque *Actorum* 19. cùm cognoviſſet aliquos Diſcipulos baptizatos tantùm fuiſſe in Joannis Baptiſmate, juſſit eos baptizari in nomine Domini Jeſu.

Inſuper idem affirmant SS. Patres: Hieronymus epiſt.83. ad Oceanum, & Dialogo adversùs Luciferianos, ubi ait: *Joannis Baptiſma in tantum imperfectum fuit, ut conſtet poſteà Chriſti Baptiſmate baptizatos, qui ab eo fuerunt baptizati*. Et S. Auguſtin. tract.4. in Joannem circa medium: *Ne*, inquit, *hoc ipſum*, *quod accepit à Joanne Chriſtus proponeretur Baptiſmati Chriſti*, *permiſſi ſunt & alii*: *ſed qui baptizati ſunt à Joanne*, *non his ſufficit*: *baptizati ſunt enim Baptiſmo Chriſti*, *quia Baptiſmus Joannis non erat Baptiſmus Chriſti*. *Qui accipiunt Baptiſmum Chriſti*, *Baptiſmum Joannis non quærunt*: *qui acceperunt Baptiſmum Joannis*, *Baptiſmum Chriſti quæſierunt*.

Hinc facilè ſolvuntur momenta, quibus niti, & probari videtur minor à nobis negata: *Primò* namque, qua ratione colligunt hæretici Andream fuiſſe baptizatum Baptiſmo Joannis, quia fuit ejus Diſcipulus; ita colligi debet eum baptizatum fuiſſe Baptiſmo Chriſti, quia ſecutus eſt Chriſtum D. & ejus factus eſt Diſcipulus: *Ad ſecundum*, dico contrarium potiùs exinde colligi; nam Diſcipuli Joannis non ei annuntiaſſent tanquam quid novum, quòd Chriſtus Dominus baptizaret, niſi diverſo à Joanne Baptiſmate eum baptizantem conſpexiſſent. *Ad tertium* denique, dico pariter contrarium hæreticorum aſſertioni colligi: quo enim argumento probare nituntur Apoſtolos tinctos Joannis Baptiſmate, quia Joannis Baptiſma contulerunt; nos è converſo probare poſſumus eos fuiſſe baptizatos Chriſti Baptiſmate, quia, ut docet S. Auguſtinus lib. 3. contra Petilianum c. 55. *Non Joannis, ſed Chriſti Baptiſmum miniſtrarunt Apoſtoli.*

Non favent etiam hæreticis præfata Patrum teſtimonia: Nam S. Ambr. non videtur aliquo niti teſtimonio in illa diſtinctione, quam profert de duplici baptiſmate Joannis, quorum unum ſit ritè, & validè collatum in nomine Chriſti cum fide Spiritus ſancti; aliud autem, quòd aliter collatum fuerit, quodque hac ratione debuerit iterari: hujus namque diſtinctionis nullum apparet veſtigium, nec in Scriptura ſacra, nec in SS. Patribus, qui eum præceſſerunt, unde etiam Magiſter ſententiarum, qui eamdem diſtinctionem adhibet in 4. diſt. 2. ab omnibus Theologis hac in parte reſpuitur. *Neque* etiam ei ſuffragatur Eulogius: hic enim pluſquam par eſſet tribuit Baptiſmo Joannis, ut illum perfectum demonſtraret contra communem SS. Patrum ſententiam: unde poſt verba ſuprà citata ſubjungit: Cùm plurimi Patres oſtendant Joannis Baptiſma fuiſſe omninò imperfectum.

CONCLUSIO SECUNDA.

Baptiſmus Joannis non habebat vim remittendi peccata, nec conferendi gratiam. Hæc eſt communior apud Catholicos, & ſequitur ex præcedenti, illamque Doctor probat loco ſuprà laudato, ubi demonſtrat, neceſſum fuiſſe baptizatos à Joanne iterùm baptizari Baptiſmo Chriſti: Quia, *inquit*, medicina præparativa ſuſcepta » congruum eſt accipere medicinam curativam; diſpoſitione etiam inducta congruum eſt adhuc induci formam principalem: ſed ille Baptiſmus Joannis erat ſicut diſpoſitio merè præparativa ad Baptiſmum Chriſti, ut per illam ablutionem faciliùs inclinarentur homines ad ſuſcipiendam ablutionem ſibi ſalutarem: nec eſſet moleſtum ipſis jam ad ſimile exercitatis. Et hanc rationem innuit Joannes Baptiſta, dicens Joan. 1. *Baptizo vos aqua* (ſupple tantùm) *medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis*; qui (ſupple) baptizat vos, non in aqua tantùm, ſed in ſpiritu, & veritate. Hæc Doctor.

Objicies plures SS. Patres affirmantes baptiſmum Joannis habuiſſe vim remittendi peccata. Sic Baſilius hom. de Baptiſ. c. 2. ante medium: *Per gratiam*, inquit *Dei, & Chriſti ipſius, ſimul atque acceſſerat quis, & peccata ſua quantumque, qualiacumque fuiſſent, confeſſus fuerat, in Jordanis flumine baptizabatur, confeſtim peccatorum remiſſionem accipiebat*. Similiter S. Auguſt. lib. 5. de Baptiſmo cap. 10. *Tamen*, inquit, *ne quiſque contendat etiam in Baptiſmo Joannis dimiſſa eſſe peccata, ſed aliquam ampliorem ſanctificationem eis quos juſſit Paulus Apoſtolus denuò per Baptiſmum Chriſti baptizari, eſſe collatam, non ago pugnaciter*. Et S. Petrus Chryſologus ſer. 137. dicit, quòd Baptiſma Joannis culpam tollebat, non autem gratiam conferebat.

Reſpondeo S. Baſilium poſſe exponi de remiſſione peccatorum, quam baptizatus conſequeretur ex opere operantis per efficaciam, & meritum pœnitentiæ.

Ad S. Auguſtinum dico, quòd quamvis nolit pugnaciter agere cum eo, qui contenderet in Baptiſmo Joannis reipſa dimiſſa fuiſſe peccata, inde non eſt conſequens, quòd exiſtimaverit illa fuiſſe dimiſſa ex opere operato, ſed dumtaxat ex opere operantis. Unde cùm per Baptiſmum Chriſti peccatorum remiſſionem conſequerentur ex opere operato, longè majorem ſanctificationem accipiebant.

Denique, Ad S. Petrum Chryſologum, dico, non ejus mentem eſſe, quòd per baptiſmum Joannis peccata dimitterentur abſque infuſione gratiæ; hoc enim non fit de lege ordinaria, ſed quòd fortè per illam ablutionem corporalem Judæi mundarentur

tur ab illis legalibus inquinamentis: exponens enim illud Lucæ 3. *Venit in omnem regionem Jordanis*, *&c.* ait: *Venit ad Jordanem, quia Judaicas ſordes non poterat hydria jam lavare, ſed flumen.*

Deinde, Exponens ſequentia verba: *Prædicans Baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum*, ſubdit: *Erat penes Joannem venia; ſed non ſine pœnitentia; erat remiſſio, ſed luctibus comparata: erat cura vulneris cum dolore: erat Baptiſma, quod culpam tolleret, conſcientiam non deleret. Et quid plura? Per Baptiſma Joannis purificabatur homo ad pœnitentiam, non promovebatur ad gratiam, &c.*

QUÆSTIO SECUNDA.

Quid ſit Baptiſmus, & quando inſtitutus fuerit, ac ſub præcepto eſſe cœperit.

N*Otandum primò*, extra controverſiam eſſe apud Catholicos, & hæreticos, Baptiſmum eſſe verum novæ legis Sacramentum; ſiquidem, qui Sacramenta aliqua legis Evangelicæ fatentur, Baptiſmum omnium primum deputant; unde ſubtilis Doctor cenſet hanc veritatem potiùs eſſe ſupponendam, quàm probandam, ſcribit enim in 4. diſt. 3. quæſt. 4. num. 2. *Quæſtio ſupponit Baptiſmum inſtitutum fuiſſe in lege nova, quod verum eſt, & rationabile. Verùm, ſicut patet ex multis auctoritatibus novi Teſtamenti, & Chriſti, & Apoſtolorum in quibus probatur neceſſitas Baptiſmi; quòd non eſſet, niſi eſſet inſtitutus in lege illa legitimè.* Et infrà n. 3. *Iſtud etiam ſuppoſitum eſt rationabile; quia Sacramentum principale legis Evangelicæ, per quod ſcilicet intratur in ejus obſervantiam, debuit eſſe novum, & proprium illi legi ..... debuit etiam iſtud ſacramentum eſſe evidens in ſignificatione; quia iſta eſt lex veritatis evacuans umbram. Et debuit eſſe copioſum in gratiæ collatione; quia hæc eſt lex gratiæ.* *Joan.* 1. Gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt. *Debuit etiam eſſe facile*; quia Jugum *Chriſti* ſuave, & onus *ejus* leve. *Matth.* 11. *Item debuit eſſe commune, quia Deus ad legem Moyſi elegit unum populum tantùm, ſed ad novam legem totum mundum.* In omnem terram exivit, &c. *Hæc quatuor inveniuntur in uno, ſcilicet in ablutione cum verbis; quia hoc evidenter ſignificat mundationem animæ, quæ eſt effectus principalis, & dat gratiam copioſè, unde in Pſal. dicitur aqua refectionis*: Super aquam refectionis educavit me. *Et facilis; quia nullo modo periculoſa, ſicut fuit Circumciſio: & communis omni ſexui, & ætati.*

Conveniunt pariter Baptiſmum eſſe primum omnium Sacramentorum ratione inſtitutionis, ut docet Concilium Florentinum in decreto Eugenii, his verbis. *Primum omnium Sacramentorum locum tenet Baptiſmus.* Et oſtendens de qua primitate loquatur, addit: *Quod vitæ ſpiritualis janua eſt, per ipſum enim membra Chriſti, ac de corpore efficimur Eccleſiæ.* Et Doctor: *Per quod ſcilicet intratur in ejus* (Eccleſiæ) *obſervantiam*: Eodem modo loquitur Rit. Rom. titulo de Sacramento Baptiſmi in principio: *Sacrum*, inquit, *Baptiſma Chriſtianæ Religionis, & æternæ vitæ januam, quod inter alia novæ legis Sacramenta à Chriſto inſtituta primum tenet locum, &c.* Hoc etiam ratio ſuadet; quia primum in unaquaque re eſt ipſum eſſe rei: ſed eſſe fidelem, & Chriſtianum datur per Baptiſmum: eſt enim *Sacramentum regenerationis*, Titi 3. & ex S. Dionyſio Eccleſiaſticæ Hierarch. 2. eſt ineffabiliſſima divini noſtri ſtatus, aut eſſe fabricatio quædam, & divina nativitas; ut enim exiſtere nos oportet in natura, priuſquam operemur, aut recipiamus ea, quæ naturalia ſunt, motionem, & alia: ſic, & priuſquam ea, quæ ſunt divina patiamur, aut agamus, oportet nos habere quoddam eſſe divinum: at hoc fit per Baptiſmum; ut enim ait inclytus præceptor Hierothæus: Prima mentis ad divina motio, eſt dilectio Dei: ſacræ dilectionis in ſancta divinorum præceptorum obſervatione progreſſus primus, eſt ineffabiliſſima divini noſtri ſtatus fabricatio: hæc autem fit per Baptiſmum; nam ex paraphraſi Pachimæri Baptiſmus eſt præceptum, introductio, via ad Dei familiaritatem, & cœleſtem hæreditatem. Unde homo formatur ad meliorem, & ſalutarem habitudinem, & ad verborum, operumque Dei inſtitutionem: efformat autem naturales noſtros habitus, & effectus; inferens vim quandam formatricem figmento noſtro, ſcilicet appetendi, ſed cœleſtia bona; movendi, ſed ad omne bonum; ratiocinandi, ſeu cogitandi, ſed quæ oculus non vidit, nec auris audivit; concupiſcendi, ſed meliora; iraſcendi, ſed adverſùs noſtræ ſalutis inimicos: Nam ea, quæ ex ſemine eſt noſtri fabricatio, etſi ex Conditore Deo ſit, eſt naturalis: at ea, quæ

quæ fit ex Baptiſmo, per quam divinum informamus ſtatum, eſt divina; Joan. 1. *Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.*

Notandum ſecundò, omnes Catholicos Doctores invicem convenire, quòd Chriſtus D. ſuum Baptiſma non inſtituerit, antequam ipſemet à Joanne baptizaretur in Jordane: quoniam non anteà cœpit Evangelium prædicare, & promulgare legem gratiæ: Conveniunt pariter ejuſmodi inſtitutionem factam fuiſſe antequam per triumphalem ſuam Aſcenſionem in cœlum reciperetur: ſed invicem diſcordant quonam tempore intermedio inter baptizationem Chriſti & illius Aſcenſionem fuerit inſtitutus. Circa quod triplex eſt capitalis ſententia: *Prima* contendit inſtitutionem Baptiſmi factam fuiſſe poſt Paſſionem Chriſti, illo videlicet tempore, quo in cœlum aſcenſurus dixit ſuis Diſcipulis: Docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c. Ita docuiſſe videntur Alenſis noſter 4.p.q.8.memb.2.ar.3. & Albertus Magnus in 4.d.3. quibus adſtipulantur plurimi è SS.Patribus, maximè S.Chryſoſt.hom.28. in Joan. ſcribens: *Utrumque Baptiſma Joannis, & Diſcipulorum Chriſti ſimiliter expers Spiritus erat, & unam eandemque baptizandi cauſam habebat, ut nempe Chriſto conciliaret baptizatos, &c.* Idem S. Leo epiſt. 4. ad Epiſcopos Siciliæ c.3. ubi ſcribit: *Chriſtus poſtquàm reſurrexit à mortuis, Diſcipulis ſuis, in quibus omnes Eccleſiarum Præſules docebantur, & formam, & poteſtatem tradidit baptizandi, dicens*: Matth.2. *Euntes docete omnes Gentes, &c. de qua utique eos ante Paſſionem potuiſſet inſtruere, niſi propriè voluiſſet intelligi Reſurrectionis gratiam ex ſua Reſurrectione cœpiſſe.* Idem docet Tertull. lib. de Baptiſmo c. 11. ubi ſcribit: *Itaque tunc tingebant Diſcipuli ejus* (Chriſti) *ut Miniſtri, ut Joannes antè præcurſor eodem Baptiſmo Joannis, ne qui alio putet, quia non extat alius, niſi poſteà Chriſti, qui tunc utique à diſcentibus dari non poterat, utpote nondum adimpleta gloria Domini, nec inſtructa efficacia lavacri per Paſſionem, & Reſurrectionem: quia nec mors noſtra diſſolvi poſſet, niſi Domini Paſſione, nec vita reſtitui ſine ſurrectione ipſius.*

Secunda ſententia eorum eſt, qui aſſerunt Chriſti Baptiſmum inſtitutum fuiſſe, quando in Jordane ipſe baptizatus eſt à Joanne: ita Magiſter ſententiarum d.3. S. Th. q.66. ar.2. & omnes illius Diſcipuli: *Tertia* verò ſententia eſt ſubtilis Doctoris q.4. n.2. ubi rejectis duabus prioribus opinionibus, contendit *tempus inſtitutionis Baptiſmi fuiſſe ante illud tempus, quo Diſcipuli Chriſti baptizabant: licèt præcisè hora inſtitutionis non legatur in Evangelio.*

Notandum tertiò, quantum ad tempus quo Baptiſmus fuerit ſub præcepto, & homines ad ſui ſuſceptionem, & frequentationem obligare cœperit, non levem etiam apud Theologos moveri controverſiam: *Quidam* enim, quorum meminit S.Bernar. epiſt. 77. aſſerebant olim, quòd Baptiſmi præceptum ab eo tempore vim obligandi habuerit, quo Chriſtus Dominus dixit Nicodemo: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Sp. ſancto.*

Nonnulli verò exiſtimant obligationem Baptiſmi viguiſſe ſtatim poſt Chriſti Dom. Paſſionem, & Reſurrectionem: quam ſententiam præ cæteris tuentur S. Thomas, Suarez, Vaſquez, &c. *Cæteri* verò cum ſubtili Doctore cenſent Baptiſmum non fuiſſe ſub præcepto uſque ad ſufficientem, ac ſolemnem Evangelii promulgationem, quæ facta fuit in die Pentecoſtes: Duplex enim, *inquit* Doctor *q.* 4. *n.*5. diſtingui poteſt „ hujus Sacramenti promulgatio; una per „ modum conſilii: alia per modum præ- „ cepti: Prior fuit ante mortem Chriſti D. „ congruum enim fuit primum Baptiſmum „ proponi per modum conſilii: *Primò*, quia, „ inquit Doctor, lex Evangelica, quæ eſt „ perfectiſſima, non debuit præcipitanter „ imponi, ſed maturè debuit induci lex „ nova, quæ eſt perfectiſſima. *Secundò*, „ quia neque lex vetus, cùm non eſſet ma- „ la, ſicut eſt idololatria, ſed optima fuerat „ pro ſuo tempore, non debuit etiam „ cum præcipitatione abrogari, ſed ſenſim, „ & ſuppoſita debita inſtructione, ejus „ virtute, & obſervantia. Unde debuit „ Synagoga cum honore ſepeliri, ut oſten- „ deretur fuiſſe bona pro tempore. Ter- „ tiam rationem ſubjicere poſſumus; nempe „ quòd non ita facilis erat tranſitus à lege Moſaica ad Evangelicam, & à Circumciſione ad Baptiſmum, maximè quantum ad Judæos, qui Patrum traditionibus tenaciùs inhærentes nonniſi magna cum difficultate ab eis poterant avelli, unde conveniens fuit, ut Baptiſmus priùs proponeretur ſub conſilio, ut poſteà exercitatis imponi poſſet ſub præcepto.

CON-

CONCLUSIO PRIMA.

Baptiſmus rectè definitur à Doctore *d.*3. *q.*1. *n.*3. alterutro ex his duobus modis. Primò: *Baptiſmus eſt ablutio hominis aliqualiter conſentientis facta ab alio in aqua, ſimul verba certa cum intentione debita proferente, ſignificans efficaciter ex inſtitutione divina ablutionem animæ à peccato*. Secundo modo aliter definiri poteſt: *Baptiſmus eſt ſacramentum ablutionis animæ à peccato, conſiſtens in ablutione hominis aliqualiter conſentientis, factæ in aqua ab abluente, & in verbis certis ſimul ab eodem abluente cum debita intentione prolatis*. Advertit autem Doctor ibid. *n.*4. utramque hanc definitionem ut legitimam poſſe propugnari. *Nec enim*, inquit, *eſt differentia inter iſtas rationes quin eadem ſecundùm utramque ſint neceſſaria ad Baptiſmum: ſed una ponit in definitione ejus ſolam ablutionem in recto; alia ponit & ablutionem, & verba ex æquo ad eam rationem pertinere: quæ differentia conſurgit ex diverſo opinandi modo de fundamento hujus relationis, an ſit ſola ablutio circumſtantiata, an ſimul ablutio, & verba*.

Cæterùm judicarem poſteriorem definitionem convenientiorem eſſe: *Tum, quia* datur per genus, & differentiam; Sacramentum enim habet rationem generis; cætera verò denotant Baptiſmi diſtinctionem, tam in materia, & forma, quàm in effectu ab aliis Sacramentis: *Tum, quia* hæc maximè convenit definitioni, quam tradit Catechiſmus Romanus titulo de Baptiſmo: *Baptiſmus eſt Sacramentum regenerationis per aquam in verbo*; hoc eſt, per ablutionem aquæ, & invocationem SS. Trinitatis.

Hujus autem definitionis particulæ conſtabunt ex dicendis in præſenti diſputatione, & facilè per ſe patent. *Primò* namque, dicitur *Sacramentum ablutionis*; licèt enim Baptiſmus ſecundùm primævam ſuam inſtitutionem idem ſignificaret ac ablutio: nihilominus apud Scriptores Eccleſiaſticos jam obtinuit, ut aliquid præter ablutionem denotaret; nempe invocationem SS. Trinitatis. *Secundò*, dicitur *ablutio animæ à peccato*, ut diſtinguatur à qualibet ablutione rerum corporearum, & ut denotetur præcipuus illius effectus nempe emaculatio animæ ab omni prorſus peccato. *Tertiò*, dicitur *ablutio hominis aliqualiter conſentientis*, hoc eſt, vel per actum propriæ ſuæ voluntatis, qualiter conſentire debet adultus baptizandus: vel per actum voluntatis alienæ; quemadmodum parvuli cenſentur conſentire per voluntatem eorum, quorum nutu, & auctoritate reguntur; quales ſunt parentes, aut principes. Cæteræ particulæ indicant Miniſtrum illius Sacramenti, qui debet eſſe diſtinctus ab ipſo baptizando, verba ſacramentalia proferre, ablutionem miniſtrare cum debita intentione.

Ex his ſequitur definitionem Baptiſmatis, quam profert Apoſtolus ad Epheſ. 5. dum appellat *Lavacrum aquæ in verbo vitæ*; nec non & illam, quam tradit Magiſter ſententiar. diſt. 3. his verbis: *Ablutio corporis exterior facta ſub præſcripta verborum forma*; potiùs eſſe deſcriptionem per partes quaſi phyſicas; nempe lavacrum aquæ, & verbum vitæ, quàm definitionem metaphyſicam: non ſecùs ac ſi quis definiret hominem per partes eum phyſicè conſtituentes dicendo: Homo eſt corpus, & anima ſimul unita.

Sequitur etiam definitionem, quam tradit Hugo Victorinus lib.2. de ſacramentis p.6. c.2. his verbis. *Baptiſmus eſt aqua diluendis criminibus ſanctificata per verbum Dei*, non eſſe pariter accuratam; ſacramentum enim eſt ſignum ſenſibile gratiæ ſanctificantis, ut ſanctificans eſt: aqua autem quantumvis ſanctificata, non eſt ejuſmodi ſignum; ac proinde illa definitio ei non congruit, niſi fortè ſumatur in ſenſu cauſali; quatenus videlicet aqua confert ad ablutionem externam, quæ eſt ſignum ablutionis interioris animæ.

Multò minùs probandæ ſunt definitiones, quas tradunt hæretici, maximè Melancton in locis Theologicis anni 1559. ubi Baptiſmum definit: *Signum, quo Deus nobiſcum agit, & nos in gratiam recipit*. Hæc enim definitio convenit omnibus Sacramentis; imò etiam & verbo Dei, quod non eſt Sacramentum. Repudianda pariter eſt illa, quam tradit Calvinus lib.4. Inſtitutionum cap.15. ubi ait: *Baptiſmus ſignum eſt initiationis, quo in Eccleſiæ cooptamur ſocietatem, ut Chriſto inſiti, inter Filios Dei cenſeamur*. Hæc enim definitio tantùm datur per effectum ſecundarium; nempe conſignationem inter filios Dei, quæ fit duntaxat per gratiam ſanctificantem, quæ eſt primarius, & præſtantior ipſius Baptiſmi effectus, quo juſtificamur, & regeneramur in Chriſto.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Robabilius eſt Baptiſmum fuiſſe inſtitutum ante Chriſti Paſſionem*. Hæc eſt communior apud Doctores, eamque tradit Doctor
in 4. *diſt*.3. *q*. 4. *n*.2.ubi ait: Quando Ba-
„ ptiſmus primò fuit inſtitutus, dubium
„ eſt. Non quidem quando Chriſtus ba-
„ ptizabatur à Joanne, quia ille non fuit
„ Baptiſmus Chriſti, id eſt, in forma Chri-
„ ſti, ſed in forma Joannis: tamen Chri-
„ ſtus dedicavit tunc aquam tanquam ma-
„ teriam idoneam ſuo Baptiſmo, ex con-
„ tactu ſuæ mundiſſimæ carnis: quia in
„ Legiſlatore confirmatus eſt auſus aquæ,
„ ideſt, ut miniſterium. Nec etiam in illo
„ verbo Jo:3. dicto Nicodemo: *Niſi quis*,
„ *&c*. quia non eſt veriſimile tam neceſſa-
„ rium Sacramentum in conclavi,& coram
„ perſona privata inſtitui, quæ non debuit
„ eſſe præco inſtitutionis illius. Neque et-
„ iam differebatur inſtitui, uſque ad tempus
„ Aſcenſionis, *Matth. ult.* nam Diſcipuli
„ Chriſti ante Paſſionem baptizabant baptiſ-
„ mo Chriſti; *Joan*.3. dicunt Diſcipuli Jo:
„ ad ipſum: *Rabbi, cui teſtimonium perhi-*
„ *buiſti, ecce ipſe baptizat, & omnes ve-*
„ *niunt ad eum*. Convincitur ergo tempus
„ inſtitutionis fuiſſe ante illud tempus,
„ quo Diſcipuli Chriſti baptizabant, licèt
„ præcisè hora inſtitutionis non legatur in
„ Evangelio. *Hæc Doctor*.

Probatur itaque concluſio ratione, quam aſſignat Doctor: Chriſtus D. unà cum ſuis Diſcipulis ante ſuam Paſſionem baptizavit: ſed non baptizavit Baptiſmate Joannis: igitur baptizavit Baptiſmo à ſe inſtituto. Major conſtat ex Scriptura ſacra; nam Jo: 3. legimus: *Poſt hæc venit Jeſus, & Diſcipuli ejus in terram Judæam: & illic demorabatur cum illis, & baptizabat*. Et infrà, Diſcipuli Joannis animadvertentes Chriſtum baptizare unà cum ſuis Diſcipulis: *Venerunt ad Joannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum*. Et c.4. *Ut ergo novit Jeſus, quia audierunt Phariſæi, quòd Jeſus plures Diſcipulos facit, & baptizat, quàm Joannes, quanquam Jeſus non baptizaret, ſed Diſcipuli ejus, reliquit Judæam*.

Minor vero probatur. Primò quidem: Si Chriſtus baptizaſſet Baptiſmo Joannis, non æmulati, vel conqueſti fuiſſent Joannis Diſcipuli, quòd Jeſus baptizaret; Baptiſmus enim à Chriſto D. collatus eis potiùs fuiſſet occaſio gaudii, & gratulationis, quàm æmulationis, & invidiæ, videntes, quòd ipſe, quem Joannes dixerat ſe majorem, & cujus non erat dignus, ut ſolveret corrigiam calceamenti, ſe tamen inter Joannis Diſcipulos veluti conſignaret, illius Baptiſmum, & miniſterium exequendo. *Deinde*, Chriſtus ibidem dicitur baptizaſſe per ſuos Diſcipulos: ſed ſi Diſcipuli Chriſti baptizaſſent Baptiſmo Joannis, aut alio per Chriſtum non inſtituto, Chriſtus non diceretur per ſuos Diſcipulos baptizare, ſed potiùs Joannes; aut alius ille Auctor Baptiſmi, quem ipſi miniſtraſſent: igitur, &c. *Denique*, Baptiſmus Joannis non conferebat Spiritum S. nec remiſſionem peccatorum; ſed præſcribebat dumtaxat pœnitentiam ad illam remiſſionem obtinendam: Baptiſmus autem, quo Chriſtus baptizabat, utrumque iſtud beneficium conferebat: ut docet S. Jo: Baptiſta, *Jo*.1. his verbis: *Ego baptizo in aqua, medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis.:. hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto*. Ubi non tantùm loquitur de futuro Chriſti Baptiſmate, ſed etiam de præſenti, hoc eſt, brevi tempore inſtituendo, & conferendo Baptiſmate à Chriſto D. unde Lucæ 3. reſpondit Joannes dicens omnibus: *Ego quidem aqua baptizo vos; veniet autem fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus, ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igne*.

Quam utique rationem confirmat, & urget S. Auguſt.tr.5. in Jo: *Dictum eſt*, inquit, *de Domino, antequam pateretur: Baptizabat plures, quàm Joannes, quamvis ipſe non baptizaret, ſed Diſcipuli ejus. Adhuc erat ibi Judas inter Diſcipulos; quos baptizavit Judas, ii non ſunt iterùm baptizati, quos baptizavit Joannes, iterùm baptizati ſunt: quia datus à Juda Baptiſmus Chriſti erat; datus à Joanne, Joannis erat*. Et tr. 15. *Baptizabat Jeſus plures, quàm Joannes, quanquam Jeſus non baptizaret, ſed Diſcipuli ejus, an utrumque verum eſt, quia baptizabat, & non baptizabat? Baptizabat enim, quia ipſe mundabat, non baptizabat, quia non ipſe tingebat, præbebant Diſcipuli miniſterium corporis, præbebat ille adjutorium majeſtatis.* Sed hoc adjutorium eſt gratia ſanctificans, quam Joannis Baptiſma non conferebat: igitur, &c.

Probatur ſecundo: Quia juxta legem Chriſto D. præſcriptam, Baptiſmus præſuppo-

nitur

nitur aliis Sacramentis; eſt enim Eccleſiæ janua, necnon aditus ad participationem Sacramentorum, & omnium beneficiorum, quæ in Eccleſia conferuntur; ſed Apoſtoli ante Chriſti Paſſionem incorporati ſunt in Eccleſiæ membra, & ſuſceperunt aliqua Sacramenta; Chriſtus enim in ultima cœna ſuis Apoſtolis Euchariſtiam exhibuit, & eos inauguravit Ordine Sacerdotali, ut definitur in Concilio Trid. ſeſſ.22. c.1. igitur, &c. Quam utique rationem approbat S. Auguſtinus epiſt. 163. *Quomodo*, inquit, *poterant Euchariſtiam accipere Apoſtoli nondum baptizati? Quomodo Petro nolenti, ut totum ſe lavaret Chriſtus, reſpondit: Qui lotus eſt ſemel, non oportet eum iterum lavari, ſed eſt mundus totus?* At perfecta mundatio non erat in Joannis Baptiſmo, ſed in Baptiſmo Chriſti D. igitur, &c.

Objicies primò; Sacramentorum novæ Legis inſtitutio, & efficacia, petitur ex ordinatione, & mandato Chriſti: ſed Chriſtus tantùm mandavit, & juſſit Apoſtolis, ut miniſtrarent Baptiſmum poſt ſuam reſurrectionem, quando videlicet *Matth.*28. dixit: *Euntes, docete omnes Gentes, &c.* igitur, &c.

Nego minorem: Præceptum enim illud non continet primam Baptiſmi inſtitutionem, ſed ejus extenſionem ad Gentes; ita quòd Apoſtoli, qui anteà ſolùm facultatem habebant conferendi Baptiſmum Chriſti Judæis, tunc deberent illum miniſtrare omnibus omninò nationibus, quibus erant Evangelium prædicaturi.

Objicies ſecundò: Per Baptiſmum Chriſti confertur Spiritus S. at hic non fuit datus ante Chriſti Aſcenſionem, ut patet his verbis Joan.7. *Nondum Spiritus erat datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus.* Et *Act.*1 Chriſtus D. poſt ſuam Reſurrectionem dixit Diſcipulis: *Vos autem baptizabimini Spiritu ſancto, non poſt multos hos dies.*

Diſtinguo minorem: Spiritus S. non erat datus abſolutè, & modo inviſibili: nego. Certum enim eſt ante Chriſti Paſſionem Apoſtolos, & eos omnes, quibus Chriſtus dixit, eis eſſe remiſſa peccata, fuiſſe juſtificatos, & conſequenter accepiſſe Spiritum Sanctum, ideſt, gratiam ſanctificantem: nondum erat datus modo viſibili, ut factum eſt in die Pentecoſtes, concedo: illo enim die rurſus baptizati ſunt Diſcipuli Baptiſmo fluminis, repleti utique omnium chariſmatum donis; nam, ut ait S. Cyrillus Jeroſolymit. *Ut is, qui aqua mergitur, & baptizatur, undique ab aqua circumdatur; ſic illi à Spiritu ſancto ſunt perfecti*: Nam, ut ait S. Gregor. hom.30. in Evangelia: *Spiritus ſanctus repentino ſonitu ſuper Diſcipulos venit, menteſque carnalium in ſui amorem permutavit; & foris apparentibus linguis igneis intus facta ſunt corda flammantia: quia dum Deum in ignis viſione ſuſceperunt, per amorem ſuaviter arſerunt.*

Objicies tertiò: Si Chriſtus ſuum inſtituiſſet Baptiſma ante Paſſionem, præcepiſſet Apoſtolis, ut illud miniſtrarent, maximè quando Lucæ 9. *dedit illis virtutem, & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, ut languores curarent, & miſit illos prædicare regnum Dei, & curare infirmos*: at ibi nulla fit mentio de conferendo baptiſmate: igitur ſignum eſt illud tunc non fuiſſe inſtitutum.

Reſpondeo ad minorem, mirum non debere videri, quòd ibi mentionem de baptiſmate conferendo non fecerit Chriſtus, cùm ea facultas Apoſtolis non eſſet nova, ſed ipſam antea exercuiſſent.

Objicies quartò SS. Patres in ſecundo notabili laudatos, maximè verò S. Leonem, qui docere videtur, Sacramentum baptiſmatis non fuiſſe à Chriſto inſtitutum, niſi poſt ejus Reſurrectionem.

Reſpondeo, illos SS.Patres, ſolùm id obiter, & dum aliud agerent, dixiſſe, ac ſubinde non mirum, ſi in re levioris momenti non probetur eorum ſententia; maximè quando occurrunt alii SS. Patres contrariam ſententiam tuentes; ſicuti plures noſtræ aſſertioni adſtipulantur cum S. Auguſt. *Ad S. Leonem dico*, ipſum in ea epiſtola nihil definiiſſe, ſed tantùm doctrinaliter agere cum Epiſcopis Siciliæ, quibus intendit probare Baptiſmum non eſſe conferendum in die Epiphaniæ, ſed differendum uſque ad Reſurrectionem, & Pentecoſtem.

Objicies quintò: Cauſa præcedit effectum: ſed Chriſti Paſſio eſt cauſa Sacramentorum omnium novæ legis; operatur enim in his, & in Baptiſmo præcipuè: quia Rom. 6. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus*: igitur illa debuit præcedere baptiſmum.

Diſtinguo minorem: Chriſti D. Paſſio, ut peracta tantùm, nego: ut præviſa, & à Deo ad id acceptata, concedo: unde neganda eſt conſequentia: Baptiſmus enim etiam ante Chr. Paſſionem habebat efficaciam à Chriſti Paſſione, quia præfigurabat eam: at ali-

aliter quàm Sacramenta Moſaica: nam hæc erant tantùm figuræ inefficaces: Baptiſmus erat efficax, quia juſtificandi vim habebat à Chriſto, per cujus virtutem ipſa quoque Paſſio de facto ſalutifera fuit. Qualiter autem meritum Paſſionis Chriſti potuit vim ſuam refundere in eos, qui ejuſmodi Paſſionem præceſſerunt, explicat Doctor in 3. diſt. 19. q.1. n.10. ubi ſcribit: Quòd meritum Chriſti prævidebatur ab æterno, & ut ſic prævisum acceptum fuit, ut aliquid boni conferretur Electis, ratione illius antequam exhiberetur, ut ſcilicet eis, qui præceſſerunt exhibitionem Paſſionis ejus, dimitteretur originale, & conferretur gratia. *Probat exemplo ex S. Anſelmo l.2. cur Deus homo, c.16.* „ Eſto, *inquit*, quòd multi offenderunt unum Regem, & pro offenſa exulant: venit unus innocens de ſanguine illorum, & promittit facere unum opus pro Rege placitum ei certo die ſtatuto, ut Rex remittat eis offenſam, & reconcilietur eis. Rex acceptando ſervitium promiſſum remittit offenſam, & ſi aliquis eorum deliquerit, ſi ſatisfacere, & pœnitere voluerit, promittit ei iterùm offenſam illam dimittere; proteſtando tamen, quòd nullus eorum, qui fuerunt inimici, intrabunt Palatium ſuum, quouſque ſervitium innocentis impleatur. Sic hìc, Paſſio Chriſti hominis innocentis ab æterno prævisa, ut exhibenda in certo tempore, fuit multùm accepta Trinitati, & pro iſta omnibus credentibus illam exhibendam in tempore remiſit offenſam, quam contraxerant ex Adam, & quam poſteà commiſerant, ſi pœnitere voluerunt; non tamen acceptavit eam tantùm, ut aliquis ingrederetur Palatium ſuum æternum, antequam Paſſio exhiberetur in effectu. Iſto modo remiſit Patribus offenſam in Circumciſione, ſicut nobis in Baptiſmo: ſed nullus eſt ingreſſus Palatium ante paſſionem exhibitam.

CONCLUSIO TERTIA.

BAptiſmus non fuit inſtitutus, dum Chriſtus baptizatus eſt in Jordane; neque in colloquio, quod habuit cum Nicodemo Jo. 3. ſed paulò poſt electionem Apoſtolorum. Ita Doctor, ut conſtat ex priori concluſione, cui ſubſcribunt *Gabriel* diſt.3. q.unica ar.3. & *Richardus* art.5. q.1. dicentes Chriſtum inſinuaſſe materiam Baptiſmi, dum baptizatus eſt in Jordane, & deſignaſſe formam in colloquio cum Nicodemo; ſed tantùm inſtituiſſe poſt electionem, & nominationem Apoſtolorum.

Quòd autem reverà Baptiſmum ſuum non inſtituerit, dum ipſe baptizatus eſt, Patet; quia inſtitutio Sacramentorum eſt actus Legiſlatoris: Chriſtus autem, dum baptizatus eſt, non gerebat perſonam Legiſlatoris, ſed potiùs pœnitentis; unde Eccleſia in feſto Epiphaniæ canit: *Hodie in Jordane à Joanne Chriſtus baptizari voluit, ut ſalvaret nos*; hoc eſt, ut impleret munus pœnitentis, & ſatisfacientis pro nobis: quia nempe cauſam naturæ humanæ gerens, ac ſuſtinens, Baptiſmum pœnitentiæ ſuſcipere voluit. *Tum quia* Sacramentorum novæ legis inſtitutio fieri non debuit ante ipſam novam legem initiatam: at ipſa potiſſimùm initium duxit per Evangelii prædicationem: priùs enim lex promulgari debuit, quàm obligaret, & vim aliquam obtineret: igitur cùm Chriſtus D. dum baptizatus eſt, nondum promulgaſſet Evangelium; nec conſequenter novam legem fuiſſet auſpicatus, non debet etiam cenſeri inſtituiſſe Baptiſmum. *Tum denique*, quia eo modo Chriſtus D. cenſendus eſt inſtituiſſe ſuum baptiſma, quomodò voluit illud applicari, & miniſtrari: ſed præcepit Apoſtolis, ut priuſquam Baptiſmum miniſtrarent baptizando, inſtruerent, & docerent fidei myſteria: igitur pari ratione priùs ipſe docuiſſe videtur, quàm Baptiſmum inſtitueret, & miniſtraret.

Secunda & tertia pars etiam eſt evidens, nempe quòd non inſtituerit Baptiſmum in colloquio Nicodemi; quia, ut optimè docet Doctor, non eſt veriſimile tam neceſſarium Sacramentum, & ordinatum pro omnibus omninò hominibus, inſtitutum fuiſſe, ac præceptum in conclavi, & cum homine privato. Convenientius enim erat, ut illa inſtitutio fieret publicè, maximè coram eis, qui ejuſmodi Sacramenti propalatores, ac miniſtri eſſe deberent; inſtitutio Sacramenti debet eſſe publica, & reſpectiva ad Eccleſiam: igitur probabilius apparet, Sacramentum iſtud dumtaxat inſtitutum fuiſſe paulò poſt ſuſceptum Baptiſmum à Joanne, & Apoſtolorum vocationem.

Dices: Plurimi è SS. Patribus conſtanter aſſerunt, aquas Baptiſmi accepiſſe virtutem ſanctificandi, quando Chriſtus baptizatus eſt à Joanne in Jordane; ita maximè S. Ambroſius lib.2. in Lucam: *Baptizatus eſt Do-*

Dominus, inquit, *non mundari volens*, *ſed mundare aquas*, *ut ablutæ per carnem Chriſti*, *quæ peccatum non cognovit*, *Baptiſmatis jus haberent*. Nazianzenus Oratione 59. *Baptizat Joannes*, *Jeſus accedit*, *fortaſſe ut ipſum quoque*, *à quo baptizatur*, *ſanctitate afficiat*, *proculdubio autem*, *ut totum veterem Adam in aqua ſepeliat*. Hilarius in Matth. Can. 2. *Chriſtus exempli ſui auctoritate*, *ſalutis humanæ Sacramenta conſummat*, *hominem & aſſumptione ſanctificans*, *& lavacro*. Hieronymus Dialogo contra Luciferianos: *Jeſus non tam mundatus eſt in lavacro*, *quàm lavacro ſuo univerſas aquas mundavit*. Auguſt. ſerm. 36. qui primus eſt de Baptiſmo Chriſti, ubi dixit Deum ita res Chriſti diſpoſuiſſe, ut in eodem anni tempore eſſet quaſi continuata feſtivitas, ſubdit: *Ut quemadmodum tunc eum miremur incorrupta Matre progenitum*: *ita & nunc ſuſcipiamus eum pura unda ſubmerſum*, *& gloriemur in utroque facto*, *quia Filium genuit Mater & caſta eſt*; *& quia Chriſtum unda lavit & ſancta eſt*. *Nam ſicut poſt partum glorificata eſt Mariæ caſtificatio*: *ita poſt Baptiſmum aquæ eſt purificatio comprobata*; *niſi quòd pœnè majori munere quàm Maria unda dilata eſt*, *illa enim ſibi tantùm meruit Caſtitatem*; *iſta nobis contulit ſanctificationem*: *illa meruit*, *ne peccaret*; *iſta ut peccata purgaret*: *illa propria delicta à ſe repudiat*; *iſta in ſe per Dei gratiam aliena condonat*: *Illi eſt collata virginitas*; *iſti donata fœcunditas*: *illa unum procreavit*, *& pura eſt*; *iſta generavit plures*, *& Virgo eſt*: *illa præter Chriſtum neſcit alium filium*; *iſta cum Chriſto mater eſt populorum*; Et poſteà: *Ex quo Salvator in aqua ſe merſit*, *ex eo omnium gurgitum tractatus cunctorumque fontium venas miniſterio Baptiſmi conſecravit*. Et ſerm. 37. de Tempore, qui creditur eſſe B. Maximi, non Auguſtini: *Quòd fluentis Jordanis baptizatur Jeſus*, *atque noſtro Baptiſmati conſecrantur*. Et poſteà: *Baptizatur Jeſus*, *non ſibi*, *ſed nobis*; *baptizatur*, *non ut purificetur aquis*, *ſed ut aquas ipſe ſanctificet*: *baptizatur novus homo*, *ut novi Baptiſmatis Sacramentum inſtituat*.

Reſpondeo SS. Patres his omnibus ſolùm ſignificare, non quòd Chriſtus D. in ſuſcipiendo Baptiſmate aliquam ſanctificativam virtutem indiderit aquis Jordanis, qua fierent capaces producendæ gratiæ, & remiſſionis peccatorum, ut fit per Baptiſmum; alioquin in ſola Jordanis aqua Baptiſmus eſſet conferendus, quippe cùm illæ dumtaxat ipſam virtutem ſanctificandi retinuiſſent: ſed ſolùm ſignificant tunc temporis aquam in Chriſti D. Baptiſmate deſignatam eſſe, ut inſerviret hominibus ſanctificandis per Baptiſmum. Communis enim loquendi modus SS. Patrum eſt, aquam deſtinatam per benedictionem Sacerdotis ad Baptiſmi Sacramentum, ſanctificari, & vim ſanctificandi combibere: ita enim loquitur S. Clemens lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolicar. c. 24. & Tertull. lib. de Baptiſmo, c. 4. ab ait: *Omnes aquæ de priſtina originis prærogativa Sacramentum ſanctificationis conſequuntur invocato Deo*; *ſupervenit enim ſtatim Spiritus de cœlis*, *& aquis ſupereſt*, *ſanctificans eas de ſemetipſo*, *& ita ſanctificatæ vim ſanctificandi combibunt*, *&c*. Cyprianus ep. 70. *Oportet ergo mundari*, *& ſanctificari aquam priùs à Sacerdote*, *ut poſſit Baptiſmo ſuo peccata hominis*, *qui baptizatur*, *abluere*. Hæc tamen non ſic veniunt accipienda, quaſi aqua ſic benedicta per ſuum contactum habeat vim ſanctificandi, ſed quòd ordinetur, ac deſtinetur, ut materia apta ad Sacramenti confectionem. Idem proportione ſervata dicendum eſt de aqua Jordanis.

Figuratum ergò fuit myſticè Sacramentum Baptiſmi, in Baptiſmo Chriſti D. à Joanne in Jordane ſuſcepto, tam quoad formam, quàm quoad materiam; utraque deſignata fuit de facto; forma quidem ex manifeſtatione trium divinarum perſonarum: Pater enim ſeipſum manifeſtavit voce: Spiritus S. in figura columbæ; Filius autem in aſſumpta humanitate. Materia ſimiliter, quia ex contactu carnis Chriſti aqua ſanctificata eſt, & deſignata, ut fieret materia Sacramenti. Hæc autem ſanctificatio aquæ rectè dicitur dediſſe jus mundandi à peccatis; non quòd tunc fieret inſtitutio Sacramenti, ſed quòd fuerit illius delineatio, & deſignatio.

CONCLUSIO QUARTA.

B*Aptiſmus fuit utilis*, *& ſufficiens pro expiando peccato originali ante Chriſti D. Paſſionem*. Hæc eſt Doct. contra S. Thom. qui 3. p. quæſt. 66. art. 2. diſtinguit duo tempora Baptiſmi: *Primum*, quo fuit dumtaxat ſub conſilio, nempe ab ejus inſtitutione uſque ad mortem Chriſti: *Secundum* verò tempus, in quo Baptiſmus fuit ſub præcepto, videlicet ſtatim à morte Chriſti. Tria

pari-

pariter tempora ſtatuit Circumciſionis. *Primum*, uſque ad mortem Chriſti, quando videlicet Circumciſio fuit non ſolùm ſub conſilio, ſed etiam ſub præcepto; *quia* nondum abrogata fuerat lex Moſaica: *Secundum* tempus fuit à Chriſti morte, uſque ad ſolemnem promulgationem legis Evangelicæ, quæ facta in die Pentecoſtes, quo tempore intermedio dicit licitam fuiſſe Circumciſionem, ſed inutilem; quia omnis ejus virtus, ſicut & aliorum Sacramentorum legis veteris vigere deſierat in Chriſti Domini morte: *Tertium* denique tempus ſtatuit ab ipſa ſolemni Evangelii prædicatione, poſtquàm Circumciſio non ſolùm inutilis, ſed etiam prorſus erat illicita, & mortifera.

Docet itaque Doctor *primò*, Baptiſmum ſtatim ab ejus inſtitutione fuiſſe ſufficiens remedium ad ſalutem pro parvulis: *Si enim*, inquit, *unum præceptum impoſitum totaliter revocat aliud; conſilium, ſeu monitio de uno, facit aliud non neceſſarium: quia cujus actus præceptum, eſt alterius prohibitio; ejus actus conſilium, eſt licentia de non obſervando reliquum: ergo ſi præceptum de Baptiſmo erat prohibitio Circumciſionis, quantum ad fructum: etiam conſilium de Baptiſmo reddebat Circumciſionem non neceſſariam.* Hoc eſt, præceptum impoſitum de ſuſcipiendo Baptiſmate evacuat Circumciſionem quantum ad fructum, & obligationem: igitur conſilium de Baptiſmo etiam removet obligationem Circumciſionis. Antecedens admittitur ab omnibus. Conſequentiam verò probat Doctor ratione morali petita ex natura legis, & præcepti; quia quoties una lex abrogat aliam legem de aliquo, etiam conſilium de altero faciendo, quàm quod lex præcipit, tollit illius legis obligationem; ac ſubinde conſilium de ſuſcipiendo Baptiſmate, quod vim obtinuit ab illius inſtitutione, evacuavit obligationem legis Circumciſionis; unde optimè colligit Doctor n.8. *quòd ſi ante paſſionem aliquis Judæus, ad prædicationem Chriſti, vel Petri parvulum ſuum baptizaſſet, & non circumcidiſſet, ſi parvulus fuiſſet mortuus, ſalvatus fuiſſet; quia recepiſſet gratiam in Baptiſmo: à prima enim inſtitutione baptiſmus contulit gratiam.*

Reponunt adverſarii, rationem Doctoris tantùm vigere, quando duo actus (quorum unus fieri debet ex præcepto, ratione legis id ordinantis; alter verò fieri poteſt ex conſilio ratione Principis id ſuadentis) ſunt talis naturæ, ut non poſſint ſimul ſubſiſtere: quemadmodum conſilium de ſervanda Virginitate tollit præceptum de matrimonio ineundo: quia Virginitas, & matrimonium conſummatum ſimul ſtare non poſſunt: ſecus autem eſt de Circumciſione, & Baptiſmo; quia utrumque ſimul ſubſiſtere poteſt: nam ante mortem Chriſti fatetur Doctor tam Circumciſionem, quàm Baptiſmum fuiſſe proficuum: igitur eorum actus non repugnabant, & conſequenter conſilium de ſuſcipiendo Baptiſmate non removebat obligationem Circumciſionis.

Contra: Non magis præceptum de ſuſcipiendo Baptiſmate inducit repugnantiam inter actus, quàm conſilium de eodem, ſed fatentur omnes præceptum de ſuſcipiendo Baptiſmo ſuſtuliſſe omnem obligationem Circumciſionis, quæ vigere deſiit ab eo tempore, quo Baptiſmus fuit præceptus: ergo idem dicendum de conſilio. Probatur major: quia præceptum de Baptiſmo ſuſcipiendo per ſe non infert repugnantiam ullam cum præcepto Circumciſionis; neque enim in ſe formaliter, aut virtualiter continet illius revocationem: potuit enim utrumque præceptum ſimul vigere, ſi nempe Deus ſtatuiſſet, ut Chriſtiani adhuc poſt ſuſceptum Baptiſmum tenerentur ex præcepto ad ſuſcipiendam Circumciſionem; igitur Baptiſmi præceptum non aliunde habet vim removendi obligationem Circumciſionis, quàm ex Chriſti D. Legiſlatoris voluntate, qua nempe decrevit Baptiſmum ſuccedere circumciſioni, quatenus Baptiſmus eſt profeſſio legis novæ, & janua Eccleſiæ, in qua veritate illuceſcente, evaneſcere debebant umbræ figurarum legis veteris: ſed id pariter ſequitur ex voluntate Chriſti Baptiſmum inſtituentis, ac miniſtrantis, ac ejus ſuſceptionem conſulentis, tanquam aditum, & tranſitum ad legem novam inchoandam: igitur qua ratione præceptum Baptiſmi removet obligationem Circumciſionis, eadem conſilium de ſuſcipiendo Baptiſmo pariter obligationem illam revocabat.

Confirmatur: Qui vovit ingreſſum alicujus Religionis laxioris, voto, ac obligationi facit ſatis, ingrediendo Religionem aliquam ſtrictiorem, & perfectiorem: ergo à ſimili Judæi, qui tenebantur ad ſervandam legem divinam ex præcepto, ipſi ſatisfaciebant profitendo fidem Evangelii, ac recipiendo media ordinata à Chriſto ad ſalutem. Conſequentia patet: Tum quia lex Evangelica continet explicitè, & perfectè quidquid

adumbratum erat in veteri, eaque eſt longè perfectior: Tum quia Judæi tenebantur recipere Chriſtum promiſſum, & ejus doctrinam, ac legem ſectari; nam, ut ait Jo. 15. *Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent, &c.* igitur peccatum habuerunt, non recipiendo Chriſtum, & doctrinam ejus ſectando: Tum denique, quia quæ Chriſtus D. docuit, & inſtituit, erant legis veteris complementum; ac proinde Baptiſmus erat adimpletio Circumciſionis: quemadmodum igitur, qui finem obtinet, non indiget ampliùs mediis conducentibus ab ipſius aſſecutionem, & conſequenter, qui receperat Baptiſmum, non egebat ampliùs Circumciſione.

Dices: Lex Moſaica viguit ſaltem uſque ad Chriſti D. Paſſionem, ut conſtat ex variis Scripturæ locis: nam Chriſtus D. dum viveret, dixit Matth. 5. *Non veni legem ſolvere, ſed adimplere*: Unde *Matth.* 23. dicebat: *Super Cathedram Moyſis ſederunt Scribæ, & Phariſæi ..... quæcumque dixerint vobis, facite.* Unde Apoſtolus *ad Heb.* 8. & 9. dicit vetus Teſtamentum conſummatum fuiſſe in morte Chriſti; igitur omnia legis veteris præcepta, ac proinde etiam præceptum Circumciſionis viguit uſque ad Chriſti Paſſionem, & conſequenter Baptiſmus tunc temporis non erat medium ſufficiens ad ſalutem. *Deinde* Doctor ſubtilis in Reportatis diſt. 3. q. 4. 5. n. 2. ait. *Dupliciter fuit promulgatio facta Baptiſmi; uno modo per modum conſilii, Chriſto veniente in carne, ſed non per modum præcepti; alio modo per modum præcepti. Primo modo non fuit neceſſarium recipere Baptiſmum; quia tunc imponebatur neceſſariò Judæis Circumciſio uſque ad Paſſionem Chriſti, & obſervatio legis Moſaicæ, quod probant aliqui, quia Chriſtus ante Paſſionem ſuam comedit Agnum Paſchalem, quod non feciſſet, niſi neceſſe fuiſſet Judæos adhuc ſervare legem Moſaicam: Patet igitur, quòd ita eſt.*

Diſtinguo antecedens. Lex Moſaica viguit uſque ad Chriſti Paſſionem in eis, quorum oppoſitum non conſulebatur, concedo: ſecus, nego: non enim neceſſe eſt, quòd lex maneat quoad omnia, & ſingula ejus præcepta, ad hoc ut ipſa vigere, & perſeverare dicatur: poteſt enim fieri derogatio in aliquibus ejus præceptis, quando contrarium ſuadetur à Principis: quemadmodum Chriſtus ſuaſit receptionem Baptiſmi ante ſuam Paſſionem. Unde lex vetus non omnimode conſummata fuit in morte Chriſti. Tamdiu namque viguit, donec promulgata fuit publicè lex nova, ut ſtatim dicemus; ac proinde tantùm deſiiſſe dicenda eſt in morte Chriſti, quantum ad vaticinia Prophetarum, quæ ejuſmodi Paſſionem prænuntiabant; nec-non & quantum ad ſacrificia, & Sacramenta, quorum omnis virtus evacuata eſt per Chriſti mortem.

Ad Doctorem dico ipſum illis verbis tantùm ſignificare quòd Circumciſio neceſſaria fuerit Judæis uſque ad Paſſionem Chriſti neceſſitate præcepti, quia adhuc vigebat præceptum de illa ſuſcipienda reſpectu Judæorum, qui baptiſmum non ſuſceperant: non autem cenſet eam fuiſſe neceſſariam neceſſitate medii, ita ut qui baptizatus fuerat, teneretur adhuc circumcidi, quia ut dixit ſupra, baptiſmus tunc erat medium ſufficiens ad ſalutem. Non eſt igitur contradictio, quòd Circumciſio ut medium neceſſarium evacuata fuerit à tempore inſtitutionis baptiſmi, & quòd ſimul perſeveraverit eſſe neceſſaria neceſſitate præcepti adultis, & parvulis in ſignum profeſſionis legis Moſaicæ, quæ nondum omninò vigere deſierat.

Quòd autem nil aliud voluerit Doctor, apparet ex his quæ ſubjicit *n.* 4. *in* 4. *d.* 3. ubi poſt verba à nobis ſuprà laudata n. 7. ſtatim ſibi objiciens, quòd equidem dici poſſet quòd baptiſmus fuiſſet quidem ſufficiens parvulo: ſed pater peccaſſet cum non circumcidendo; ſic reſpondet. *Contra, quia ante octavum diem potuit baptizare parvulum, & ex quo ille habuit jam remedium contra originale, & hoc credidit pater (nam credidit Baptiſmum efficacem ad hoc) tunc videtur, quòd non tenebatur neceſſariò providere parvulo de alio remedio, ſcilicet contra originale.* Ubi non excuſat patrem à peccato, ſi octavo die non adhibuit Circumciſionem præceptam à lege in ſignum fœderis: ſed vel ab omni delicto, ſi infans mortuus fuerit intra octavum diem: vel à ſolo peccato contra pietatem, quæ patrem obligat ad providendum filiis de remedio contra peccatum originale, quodcumque illud ſit. Quòd eiſdem ferè verbis explicat, & inculcat in Reportatis loco jam cit. n. 7. *Si Judæus*, inquit, *fuiſſet baptizatus, & poſteà baptizaſſet filium ſuum poſteà genitum, & ille puer fuiſſet mortuus ante Paſſionem Chriſti; certum eſt, quòd fuiſſet ſalvatus: quia ejuſdem efficaciæ fuit Baptiſmus tunc, ſicuti nunc:*

nunc: *igitur non fuit neceſſe iſtum puerum circumcidere*, ſupple ut ſalvaretur, & eximeretur à tranſgreſſione legis, quæ præcipiebat octava die circumcidere.

CONCLUSIO ULTIMA.

B*Aptiſmus non fuit neceſſarius neceſſitate præcepti ſtatim poſt Chriſti D. mortem*: *ſed tantùm poſt ſufficientem Evangelii prædicationem*, *reſpectivè tum ad Judæos*, *tum ad Gentiles*. Ita Doctor loco ſuprà laud. *n.*11.
,, ubi ait: Dico quòd in Baptiſmo non eſt
,, diſtinguere, niſi duo tempora, ſcilicet
,, tempus, quo erat ſub conſilio, & tem-
,, pus, quo erat ſub præcepto: & primum
,, duravit à principio, ex quo prædicaba-
,, tur Evangelium, vel Baptiſmus per Chri-
,, ſtum, vel per Apoſtolos, uſque ad præ-
,, dicationem ſolemnem, & authenticam
,, ejuſdem poſt Aſcenſionem Chriſti: ita
,, quòd primum tempus nullam habet dif-
,, ferentiam per mortem Chriſti: nec poſt
,, eam, ex hoc ſolo, quòd aliter cucur-
,, rit Baptiſmus poſt, quàm ante. Secun-
,, dum autem tempus, ut credo, incipit
,, in die Pentecoſtes, in Jeruſalem, quia
,, uſque ad illum diem Apoſtoli non præ-
,, dicaverunt publicè, juxta illud verbum
,, Chriſti *Lucæ* 24. *Vos autem ſedete in ci-*
,, *vitate*, *donec induamini virtute ex alto*.
,, Sed in die Pentecoſtes miſſo Spiritu S.
,, ſolemniter prædicaverunt, & appoſita
,, ſunt illo die circiter tria millia, & ba-
,, ptizati ſunt. *Actor.*2. Inde autem ad alias
,, civitates, ſecundùm ordinem, cuilibet
,, loco, vel Genti, erat tempus ſecundum,
,, quando ibi publicè, & ſolemniter præ-
,, dicabatur lex Evangelica: ita quòd tem-
,, pus non incepit ſimul apud quoſcum-
,, que: *Sed de Sion exibat lex*, *& verbum*
,, *Domini de Jeruſalem*, juxta Prophetiam
,, Iſaiæ, & quibuſdam incepit tempus ad
,, menſem poſt Pentecoſtem, & aliquibus
,, ad annum: aliquibus ad decem annos,
,, & ſic deinceps, ſicut eis prædicabatur.
,, Sed quantum ad Circumciſionem, di-
,, ſtinguo quatuor tempora; Pro primo
,, erat neceſſaria: pro ſecundo utilis, non
,, neceſſaria: pro tertio, nec utilis, nec
,, neceſſaria, tamen licita: pro quarto om-
,, ninò illicita, & mortifera.
,, *Primum* tempus Circumciſionis præ-
,, ceſſit utrumque tempus Baptiſmi: *Se-*
,, *cundum* tempus Circumciſionis comita-
batur primum tempus Baptiſmi: nam ſi- ,,
cut argutum fuit priùs, ex quo primò ,,
conſulebatur Baptiſmus, non fuit Cir- ,,
cumciſio neceſſaria volenti baptizari; ,,
ſed tunc cucurrit utrumque ſub disjun- ,,
ctione, ut Judæus eligeret quodcumque ,,
vellet. Licuit enim, & profuit ſibi cir- ,,
cumcidi ſi voluit (nec enim fuit tunc ,,
revocata, quantum ad utile, nec quan- ,,
tum ad licitum) licuit etiam ſibi, imò ,,
laudabile fuit baptizari: & hoc etiam ,,
congruum fuit, quòd in tempore inter- ,,
medio, inter duas leges, quando non ,,
ſubitò prima tollitur, nec ſecunda im- ,,
ponitur; illo, inquam, tempore ſimul cur- ,,
rant ambæ ſub disjunctione. ,,
Tertium autem tempus Circumciſionis ,,
cucurrit cum ſecundo tempore Baptiſ- ,,
mi, & hoc quantum ad Judæos, uſque ,,
ad illud tempus Pauli, de quo argutum ,,
eſt priùs; imò veriſimile eſt, quòd bene ,,
ultra, quia tempore purificationis Pauli ,,
videbantur Fratres in Jeroſolymis ap- ,,
probare obſervantiam legis, & de ea ,,
conſulere Paulo. ,,
Sed quantum ad Gentiles converſos ,,
ad fidem, ſecundum tempus Baptiſmi, ,,
& quartum Circumciſionis ſimul con- ,,
currerunt, ſaltem poſt quatuordecim ,,
annos à Paſſione Chriſti, vel circiter; ,,
quando ſcilicet Paulus aſcendit Jeroſo- ,,
lymam ad ſeniores, ſuper illa quæſtio- ,,
ne conſulens, de qua habetur Actuum ,,
cap.15. ubi primò allegat Petrus factum ,,
Concilii; de quo habetur Actuum 10. ,,
Et deinde Jacobus tanquam Epiſcopus ,,
in Jeroſolymis profert ſententiam ſe- ,,
cundùm Magiſtrum ſententiarum, di- ,,
cens. *Ego judico non inquietari eos*, *qui ex* ,,
Gentibus convertuntur ad Deum; *ſed ſcri-* ,,
bere ad eos, *ut abſtineant ſe à contamina-* ,,
tionibus, *&c.* & de illis quatuor, duo, ,,
ſcilicet abſtinere ab idolotythis, & for- ,,
nicatione, ſunt neceſſaria. *Ita Doctor.* ,,

Ubi adverte hæc poſteriora verba ſcripſiſſe ſolùm juxta mentem hiſtorici: nam ipſi Concilio præfuit S. Petrus; quod ſentit etiam Doctor: ſiquidem infrà *num.* 15. dicit nuntios à Jacobo miſſos fuiſſe Petro ſubditos.

Reponunt adverſarii primò, Legem divinam non exigere promulgationem ſui, ut habeat vim obligandi. *Verum*, contrarium apertè docuimus in Tract. de legibus, & validiſſimis rationibus probavimus omnem le-

legem, etiam divinam, neceſsariò promulgari debere; quia lex divina non poteſt obligare ad impoſſibile; obligaret autem, ſi inferret neceſſitatem obſervandi ea, quæ ſunt incognita, nec ſufficienter manifeſtata: igitur, &c.

Reponunt ſecundò, legem veterem expiraſſe in morte Chriſti, ut etiam nos docuimus in tract. de legibus, agendo de lege Moſaica; igitur lex nova debuit inferre obligationem, maximè reſpectu Baptiſmi, qui eſt aditus ad legem Evangelii. *Verùm*, reſpondeo negando conſequentiam: quia nullus aliter tenetur ad legem ſervandam nunc, quàm anteà, niſi quia lex eſt aliter promulgata; ſed Baptiſmus non fuit aliter promulgatus ſub præcepto poſt mortem Chriſti uſque ad diem Pentecoſtes, quàm fuerat ante Paſſionem: igitur tunc erat dumtaxat ſub conſilio, quemadmodum & ante Chriſti mortem.

Confirmatur, quia non priùs vigere debuit obligatio Baptiſmi ſuſcipiendi, & amplectendæ novæ legis, maximè reſpectivè ad Judæos, antequam eis conſtaret revocatam fuiſſe legem Moſaicam, ad quam ſervandam tenebantur, ſed illa revocatio dumtaxat facta eſt per ſolemnem illam novæ legis promulgationem in die Pentecoſtes: igitur ante illud tempus non vigebat adhuc obligatio novæ legis. Minor conſtat, quia ſicut promulgatio legis ſe habet ad communitatem: ita & revocatio legis prioris per ſubſequentem legem: igitur ſicut promulgatio legis Moſaicæ fuit publica: ita debuit eſſe ſolemnis, & publica illius revocatio: Majorem verò probat Doctor *n.9.* quia Judæi tenebantur ſervare legem Circumciſionis, donec eis innoteſceret eam eſse prorsùs inutilem, & vanam, nec ampliùs neceſſariam ſibi ad ſalutem: hoc autem conſtare debuit per publicam revocationem illius obligationis, qua conſtaret Judæis legem Circumciſionis non ampliùs vigere: igitur, &c.

Dices: Chriſtus Dominus moriendo dixit: *Conſummatum eſt*, *Jo.* 19. quibus ſignificare voluit, conſummatam eſſe, & prorsùs abrogatam omnem legem veterem. Quod utique confirmatur per Apoſtolum, *ad Rom.* 7. ubi ait: *Itaque Fratres mei, & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti.* Ubi intelligendus eſt de corpore Chriſti crucifixo.

Reſpondet Doctor ad primum *n.* 18. illis verbis, Chriſtum D. dumtaxat ſignificare voluiſſe, *vel* quòd conſummata eſſent, quæ prænuntiata erant de ſua paſſione: ſicut conſummanda prædixit, *Lucæ* 18. dicens: *Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de filio hominis.* *Vel*, inquit Doctor, ſi illud referatur ad antiquam legem, ſic debet intelligi, quòd lex Moſaica conſummata fuerit, & abrogata in ſua cauſa; nam mors Chriſti D. cauſa erat confirmationis legis Evangelicæ; ſed illa non fuit confirmata tanquam neceſſaria ad obſervandum ante prædicationem ejus publicam, quæ non incepit in Paſſione, ſed in Pentecoſte; tempore enim intermedio Diſcipuli ſederunt in cœnaculo, nemini ſolemniter, vel publicè prædicantes.

Ad Apoſtolum dico, eum ſic eſſe intelligendum, quòd nempe mortificati ſimus legi per corpus Chriſti: quia lex extincta eſt in ſua cauſa per Chriſti D. crucifixionem; ſiquidem mors Chriſti D. fuit confirmatio legis Evangelicæ, & conſequenter extinctionis, & revocationis legis Moſaicæ. *Nec obſtat*, quòd ibidem Apoſtolus utatur exemplo mulieris, quæ per mortem viri ſui ſolvitur ab ejus lege: quia Apoſtolus ibi non comparat mortem Chriſti cum morte viri, & ideò non dixit; Mortificati eſtis. legi *in morte*, aut corpore Chriſti, ſed per *corpus Chriſti*; hoc eſt, per mortem, & crucifixionem, quæ cauſa fuit, cur Moſaica lex obligare deſineret.

QUÆSTIO TERTIA.

Quotuplex ſit Baptiſmus.

NOtandum primò, Baptiſmum à Theologis ſolitò diſtingui triplicem, nimirum fluminis, flaminis, & ſanguinis: Baptiſmus *fluminis* ille eſt, qui confertur in aqua naturali cum expreſsa invocatione SS. Trinitatis. Baptiſmus verò *ſanguinis* eſt martyrium; *flaminis* autem eſt Contritio cum propoſito ſuſcipiendi Baptiſmum aquæ. Porrò hæc duo idcircò vocantur baptiſmata, quòd quemadmodum baptiſmo aquæ abluimur, ita & Martyr proprio ſanguine perfunditur, & pœnitens propriis lacrymis irrigatur.

Baptiſmum ſanguinis deſignavit Chriſtus D. *Marci* 10. cùm filios Zebedæi alloquens ait: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum, & Baptiſmo, quo ego baptizor,*

ba-

baptizari? Quem Baptiſmum ſic commendat *S. Cyprianus* epiſt. ad Jubajanum, ubi loquens de Catechumenis martyrium ſubeuntibus, dicit illos *non privari Baptiſmi Sacramento, utpote qui baptizentur glorioſiſſimo, & maximo ſanguinis Baptiſmo, de quo & Dominus dicebat, habere ſe alio Baptiſmo baptizari. Sanguine autem ſuo baptizatos, & Paſſione ſanctificatos conſummari, & divinæ pollicitationis gratiam conſequi, declarat in Evangelio idem Dominus, quando ad latronem in ipſa Paſſione credentem, & confitentem loquitur, & quòd ſecum futurus ſit in Paradiſo pollicetur.*

Baptiſmum verò flaminis pluries commendant SS. Patres, maximè verò S. Auguſt. lib.4. de Baptiſmo cap. 21. ubi ait: *Catechumenum Catholicum divina charitate flagrantem hæretico baptizato anteponere non dubito, ſed etiam in ipſa intus Catholica bonum Catechumenum malo baptizato anteponimus, nec ideò tamen Sacramento Baptiſmatis, quo iſte nondum, ille jam imbutus eſt, facimus injuriam, aut Catechumeni Sacramentum Sacramento Baptiſmi præferendum putamus, cùm aliquem Catechumenum aliquo baptizato fideliorem, melioremque cognoſcimus: melior enim Centurio Cornelius nondum baptizatus Simone Mago baptizato; iſte enim & ante Baptiſmum S. Spiritu repletus eſt: ille & poſt Baptiſmum immundo ſpiritu inflatus eſt.*

Notandum ſecundò, quòd etſi Baptiſmus ſanguinis, & flaminis à SS. Patribus (ut conſtat ex Sanctis Cypriano, & Auguſtino mox laudatis) appellentur Sacramenta; reverà tamen Sacramenti dignitatem, ac definitionem ſibi non vendicant; nec enim martyrium, nec Contritio ſunt ſigna certa, & ſenſibilia divinitùs inſtituta ad gratiam efficaciter ſignificandam, & conferendam, ut jam de martyrio dictum eſt, agendo de Sacramentorum numero: de Contritione verò dicemus diſp. ſequenti: ſed appellantur Sacramenta propter eam, quam habent cum baptiſmo aquæ analogiam, & maximè quoad illius effectum, quam ſupplere dicuntur. De baptiſmo quidem flaminis apertiſſima eſt veritas in Scriptura ſacra illis omnibus oraculis, quibus Deus ſpondet veniam, & gratiam peccatori pœnitenti, ac divinam miſericordiam poſtulanti: Sic Ezechiel 18. *Cùm averterit ſe impius ab impietate ſua, animam ſuam vivificabit.* Sic *Actor.* 10. *v.* 22. Cornelius Centurio nondum baptizatus Baptiſmo aquæ dicitur *Vir juſtus, & timens Deum.* Et ibidem cecidit Spiritus ſanctus ſuper Gentiles contritos, nondum baptizatos. Unde S. Petrus ait: *Numquid aquam quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi, qui Spirit. ſanctum acceperunt, ſicut & nos?* Hinc S. Ambroſius orat. in obitu Valentiniani junioris Imperatoris Catechumeni occiſi, cùm nondum eſſet baptizatus, ait: *Baptiſmi gratiam, quia poſtulavit, accepit.*

Idque conſtantiſſimum eſt ex Concilio Tridentino, ſeſſ.6. c.4. ubi loquens de juſtificatione per baptiſmum dicit, quòd *juſtificatio eſt translatio ab eo ſtatu, in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei, per ſecundum Adam Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum, quæ quidem translatio poſt Evangelium promulgatum, ſine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non poteſt.* Ubi per *votum* ſignificat contritionem, quæ urgente neceſſitate ſufficit ad conſequendam baptiſmi gratiam: Sic enim interpretatur hæc Chriſti D. verba; *Niſi quis renatus fuerit, &c.*

Quapropter optimè notavit S. Bernard. epiſt.77. quòd cùm Chriſtus D. Marci 16. dixiſſet: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Non repetiit: *Qui verò non baptizatus fuerit*: ſed tantùm; *Qui verò non crediderit, condemnabitur*, innuens ſolam interdum fidem charitate flagrantem ad ſalutem ſufficere, ut optimè docet S. Aug. l.4. de baptiſmo c.24. ubi cùm dixiſſet fidem formatam interdum juſtificare extra Sacramentum, idque probaſſet exemplo boni latronis, & Cornelii Centurionis, ſubdit, cap. 25. *Quibus rebus omnibus oſtenditur, aliud eſſe Sacramentum Baptiſmi, aliud converſionem cordis; ſed ſalutem hominis ex utroque compleri: nec ſi unum eorum defuerit, ideò putare debemus conſequens eſſe, ut alterutrum deſit; quia & illud ſine iſto poteſt eſſe in infante, & hoc ſine illo potuit eſſe in latrone, complente Deo ſive in illo, ſive in iſto, quod non ex voluntate defuiſſet, &c.* Sola itaque remanet difficultas de Baptiſmo ſanguinis. Quapropter

Notandum tertiò, Baptiſmum ſanguinis, ſeu *martyrium*; ſecundùm ſignificationem idem eſſe, ac *teſtimonium* quòd datur Deo, vel Chriſto per mortem: at ſecundùm rei veritatem, eſt *mors violenter illata pro fide Chriſti, aut vera virtute homini non reſiſtenti.* Quibus verbis quatuor ad martyrium perfectum conditiones neceſſariæ declarantur:

tur: *Prima* eſt, quòd ſit *mors illata*, requiri tur enim ad completum, & perfectum martyrium, quòd reverà animam quis pro fide, aut Religione ponat, ita quòd mors revera ſequatur, aut ſaltem naturaliter ſequeretur, niſi vita divinitùs ſervaretur, prout ſervata fuit tribus pueris in fornace Babylonica, nec-non & S. Joanni Evangeliſtæ miſſo in ferventis olei dolium, & pluribus aliis, qui ab Eccleſia inter Martyres computantur. Profectò, quòd mors divinitùs impediatur, auget rationem martyrii: per hoc enim fit omnibus manifeſtum, quòd Deus hominis patientis cauſam approbet: unde acceptatio illa mortis eſt tam efficax fidei teſtimonium, quàm ſi reverà ipſa mors ſequeretur. Quapropter Doctor ſubtilis in 4. diſt. 4. qu. 6. n. 4. non dubitat aſſerere aliquem fieri poſſe pluries Martyrem: ait autem. *Quòd baptizatus Baptiſmo ſanguinis, ſi poſtea eſt nobiſcum viator, tenetur affectu, & pro loco, & tempore recipere effectu Sacramentum, id eſt Baptiſmum fluminis; hoc autem quod ſupponitur, eſt bene poſſibile, ſicut de quibuſdam legitur, quòd ſunt facti bis Confeſſores: quia ſuſtinuerunt bis pœnas pro fide, propter quas tamen non ſunt mortui.*

Secunda conditio eſt, quòd illa mors ſit *violenter illata*, quamvis enim aliquis pro Dei gloria, & fratrum ſalute moreretur, non tamen propterea perfectus Martyr eſſet cenſendus, unde qui pro fratribus animas ponunt, ſive in obſequio peſtiferorum, ſive in juſto bello, non ſunt propriè dicendi Martyres. Hinc in Martyrologio ad diem 28. Februarii ſcriptum reperimus: *Commemoratio SS. Presbyterorum, Diaconorum, ac cæterorum Miniſtrorum, qui tempore Valentiniani, cùm peſtis ſæviſſima graſſaretur, morbo laborantibus miniſtrantes libentiſſimè mortem oppetierunt, quos velut Martyres, religioſa Piorum fides venerari conſuevit.* Dicuntur, *velut Martyres* coli, quamvis tales non ſint; quia mortui quidem ſunt pro fratribus, ſed pro fratribus eis mors non eſt violenter illata; aliud autem eſt mori, & aliud mortem inferri pro fratribus, hoc enim ultimum deſiderari videtur ex communi Eccleſiæ ſenſu ad propriè dictum martyrium.

Tertia conditio eſt, quòd mors ſit illata *in odium fidei*, aut *veræ virtutis*: Nam, inquit S. Auguſtinus in Pſal. 38. *Martyrem non facit pœna, ſed cauſa*: Hinc epiſt. 50. quæ eſt ad Bonifacium: *Veri Martyres*, inquit, *illi ſunt, de quibus Dominus ait: Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: non ergo qui propter iniquitatem, & propter Chriſtianæ unitatis impiam diviſionem, ſed qui propter juſtitiam perſecutionem patiuntur, hi Martyres veri ſunt.* Dixi, *aut veræ virtutis*, Eccleſia enim colit pro veris Martyribus, non ſolùm eos, qui mortem obeunt propter veræ fidei confeſſionem, ſed etiam qui moriuntur propter aliquam violentiam; ſic enim inter Martyres numerantur Thomas Cantuarienſis occiſus propter defenſionem libertatis Eccleſiaſticæ, & plures Virgines occiſæ propter cuſtodiam caſtitatis.

Quarta tandem conditio ad verum martyrium eſt, quòd mors violenter inferatur homini non reſiſtenti; unde commune illud effatum: *Martyr non pugnat, ſed patitur*; ſiquidem conformari debet Chriſto D. qui teſtimonium perhibuit veritati, non contradicendo, ſed patiendo: cùm enim pateretur, non comminabatur, ſed tanquam ovis ad occiſionem ductus coram tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum. Unde milites in bello ob defenſionem fidei, & religionis ſuſcepto generosè occumbentes quamvis plurimùm mereantur, tamen cenſendi non ſunt veri Martyres; milites enim ordinariè pugnant cùm ſpe evadendi mortem; imò & occidendi invaſorem: finis enim pugnæ victoria eſt; ac proinde patiuntur mortem magis ex neceſſitate, quàm voluntate.

His ita prælibatis, duo maximè ſuperſunt hac in quæſtione determinanda: *Primum*, utrùm Baptiſmus fluminis ita ſit unicus numero, ut nulla ratione poſſit iterari: *Secundum*, utrùm Baptiſmus ſanguinis reverà virtutem habeat delendi quodlibet peccatum, & hominem juſtificandi.

CONCLUSIO PRIMA.

Baptiſmus ita eſt unicus numero, ut ſemel validè collatus, nulla ratione poſſit iterari. Hæc eſt de fide determinata in illis omnibus Conciliis, in quibus ſtrictè prohibetur, ne debitè ab hæreticis baptizati, iterum baptizentur; expreſſè verò in Concil. Trident. ſeſſ. 7. can. 11. *Si quis dixerit, ritè collatum Baptiſmum iterandum eſſe illi, qui apud infideles fidem Chriſti negaverit, cùm ad pœnitentiam revertitur, anathema ſit.*

Probant aliqui hanc veritatem ex illo ad Epheſ. 4. *Unus Dominus, una fides, unum Baptiſma*:

ma: Ita S. Leo epiſt. 37. c. 1. *Scimus*, inquit, *expiabile eſſe facinus, quoties juxta hæreticorum damnata à SS. Patribus inſtituta, cogitur aliquis lavacrum, quod regenerandis ſimul tributum eſt, bis ſubire, Apoſtolica reclamante doctrina, quæ nobis unam prædicat in Trinitate Deitatem, unam in fide confeſſionem, unum in Baptiſmate Sacramentum*. Hinc epiſt. 79. cap. 7. ſcribit: *Hanc regulam (ut ſcitis) ſervandam omnibus Eccleſiis prædicamus; ut lavacrum ſemel initum, nulla iteratione violetur, dicente Apoſtolo: Unus Dominus, una fides, unum Baptiſma.*

Verùm reponi poſſet hanc unitatem Baptiſmatis, de qua loquitur Apoſtolus, eſſe ſpecificam, non verò numericam, quemadmodum S. Auguſtinus explicat unitatem fidei lib. 13. de Trinit. cap. 2. *Ita dicitur*, inquit, *ea credentium fides una, quemadmodum eadem volentium voluntas una; cùm, & in ipſis, qui hoc idem volunt, ſua voluntas ſit cuique conſpicua; alterius autem lateat, quamvis idem velit.*

Unde ſatius eſt aſſerere cum Doctore, non aliam à priori hujuſce veritatis proferri poſſe rationem, quàm ipſam voluntatem Chriſti ſic Baptiſmum inſtituentis, ut circa eandem perſonam ſemel validè collatus, nulla ratione poſſet iterari, cùm rationes congruentes id ſuadeant, ſaltem à poſteriori, quas Doctor ſic expendit in 4. diſt. 6. quæſt. 7. num. 3. ubi ait: Dico „ quòd ratio initerabilitatis Baptiſmi, eſt „ inſtitutio divina, cujus non eſt aliqua „ cauſa prior, niſi voluntas ejus: tamen „ iſta inſtitutio eſt rationabilis, tum ex „ morbo, contra quem principaliter inſtituitur; iſtud remedium enim principaliter inſtituitur contra originale peccatum, quod non eſt niſi unicum: nec iterari poteſt, tum ex fine principali, ad „ quem eſt: habet enim plenam remiſſionem „ pœnæ, & culpæ. Si autem poſſet homo „ habere frequenter talem remiſſionem plenam ab utroque, eſſet magnum incentivum delinquendi. Illud enim, quod eſt „ inſtitutum in remedium relabentium, utpote Pœnitentia, non eſt ſine magna pœna ſolvenda pro peccato. *Tum tertiò*, „ quia per iſtud Sacramentum, cùm ſit „ principium, & janua, per quam intratur in legem Chriſtianam, adſcribitur aliquis familiæ Chriſti, & fit membrum „ ejus & Eccleſiæ militantis. Licèt autem aliquis ingreſſus in Collegium, ſi offendat, „ poſtquam ingreſſus fuerit, poſſit reconciliari & Collegio, & capiti Collegii: non tamen frequenter in collegium intrat.

Quibus verbis Doctor, ſignificat non poſſe aliam aſſignari rationem à priori, cur Baptiſmus ſemel collatus non ſit iterabilis; quàm divinam voluntatem, quæ ita ſtatuit, ac ordinavit. Nihilominus à poſteriori poſſunt aliquæ aſſignari rationes congruentes illius divinæ ordinationis: quarum *prima* petitur ex parte originalis peccati, ad quod eluendum Baptiſmus principaliter inſtitutus eſt. Cùm autem hic morbus ſemel ſanatus non reviviſcat, etiam nec iterari debet illius remedium.

Secunda reperi poteſt ex parte effectus, videlicet plenariæ remiſſionis peccati: quam ubi ſemel quis aſſecutus eſt, conveniens fuit, ut iterum ipſi proponeretur accipienda, ne videlicet præberet anſam ſæpiùs delinquendi, ſi abſque ullo prorsùs labore ex parte ſui, poſſet peccator plenariam ſuorum peccatorum indulgentiam conſequi. Unde etiam S. Paulus ad Hebræos 6. ait. *Impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad Pœnitentiam*. Quibus ſignificat juxta communem Interpretum ſententiam, ſemel acceptam plenariam peccatorum remiſſionem per Baptiſmum non poſſe obtineri abſque ſatisfactione ex parte peccatoris; licèt obtineri poſſit per frequentem, & laborioſam pœnitentiam.

Tertia tandem ratio eſt, quòd per Baptiſmum quis adſcribatur familiæ Chriſti, & fiat membrum corporis ejus; unde ſicut aliquis adſcriptus in ſocietatem alicujus regni, ſi offendat, poterit quidem reconciliari capiti, & membris: per hoc autem non dicetur eis inſeri; quia peccando non amittit jura regni, aut civitatis, ſed dumtaxat fit reus legibus; ita baptizatus offendens Deum, per Pœnitentiam reconciliari poterit, non tamen poterit iterum fieri Chriſtianus, quia jam talis eſſe ſupponitur.

Eamdem veritatetem probant alii Theologi, ex eo, quòd Sacramentum Baptiſmi characterem indelebilem imprimat: quò fit, ut nulla ratione ſit iterabilis; qua utique ratione etiam utitur Concilium Florentinum in decreto Eugenii, ubi loquens de Sacramentis novæ legis, ait: *Inter hæc Sacramen-*

menta tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, ideſt, ſpirituale quoddam ſignum à cæteris diſtinctivum imprimunt in anima indelebile; unde in eadem perſona non iterantur. Conſonat Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. can. 7. *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptiſmo, ſcilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima ..... unde ea iterari non poſſunt, anathema ſit*. Quam utique rationem non improbat Doctor, ut volunt aliqui; nam ipſam, ut veram ſupponit q. 9. ſed tantùm q. 7. num. 2. dicit illam rationem non procedere ex notioribus: quia magis notum eſt Sacramentum non poſſe iterari, quàm quòd imprimat characterem: *Quia*, inquit, *a principio, ex quo Baptiſmus fuit inſtitutus, fuit manifeſtum de eo, quòd non licuit eum iterari: quòd autem character imprimatur, non eſt notum ex prima ejus inſtitutione: nec ex tota Scriptura, neque etiam ex multis auctoritatibus Sanctorum*.

Igitur nulla alia efficacior hujus veritatis aſſerendæ proferri poteſt ratio, quàm conſtantiſſima, & univerſalis Eccleſiæ praxis, quæ Baptiſmum non eſſe iterabile perpetuò docuit: cujus quidem traditionem imprimis teſtis eſt S. Clemens Romanus lib. 6. Conſtit. cap. 15. ibi: *Eodem modo ibi contenti ſunt uno ſolo Baptiſmo, qui in Domini mortem traditur ..... neque impiorum Baptiſmus recipitur, neque is, qui præter ſanctos adminiſtratur, altero Baptiſmo debet irritus effici: ut enim unus eſt Deus, & unus Chriſtus, & Paraclitus unus, ſic unus eſt Baptiſmus, qui in ejus nomine datur*. Et paulò inferiùs. *Verumtamen initiatos Baptiſmate, iterum baptizare tentantes, crucifigunt Dominum, iterùm eum interimunt, derident divina, eludunt ſancta, inſultant Spiritui, ſanguinem ſanctum veluti communem contemnunt, peccant in mittentem, in paſſum, & in teſtificantem*. Concordat can. 47. Apoſtolorum: *Epiſcopus*, inquit, *aut Presbyter, ſi eum, qui ſecundùm veritatem habebat Baptiſma, denuò baptizaverit, aut pollutum ab impiis*, hoc eſt, baptizatum ab hæreticis, non ſervantibus ſinceram formam Baptiſmatis, *non baptizaverit, deponatur tanquam deridens crucem, & mortem Domini*. Ut quid hoc? quia Baptiſmus repræſentat mortem, ſepulturam, & reſurrectionem Chriſti, teſte Apoſtolo ad Rom. 6. v. 3. 4. & 5. *An ignoratis, quia quicunque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus, ſimul & Reſurrectionis erimus*. Unde ſicuti Chriſtus ſemel tantùm pro peccatis noſtris mortuus eſt, & ſemel reſurrexit: ita & nos per Baptiſmum eidem conſepulti, & per eundem reſurgentes, non poſſimus iteratò ſepeliri, ne ſignificemus Chriſtum iteratò poſſe mori, & ſepeliri. Atque hæc eſt optima congruentia voluntatis inſtituentis.

Objicit Doctor ibidem: „Baptiſmus non eſt præſtantius Sacramentum, quàm Euchariſtia, & Pœnitentia: ſed hæc ſæpiùs iterantur: igitur etiam Baptiſmus iterari poteſt. „

Reſpondet Doctor *num.* 3. quantum ad Euchariſtiam, paritatem in hoc ſolùm valere inter Euchariſtiam, & Baptiſmum, quòd quemadmodum eadem hoſtia non poteſt pluries conſecrari, ita eadem perſona pluries baptizari. *Ad argumentum dico*, inquit, *quòd illa prolatio verborum, quibus Euchariſtia conſecratur, non eſt Sacramentum, ſed eſt conſecratio ſacramentalis, & illud non licet bis iterare ſuper eamdem materiam; & ſi ſecundò iteratur, nihil fieret; quia priùs factum eſt ..... Licèt ergo eadem perſona poſſet frequenter communicare, ſive recipere Euchariſtiam, non tamen ſuper eandem materiam frequenter poſſunt proferri verba conſecrationis Euchariſtiæ: nec ſic Euchariſtia debet iterari, quòd propriè aliqua materia hujus Sacramenti bis ſuſcipiat formam ejus*. Ergo a ſimili non licet verba formæ Baptiſmi pluries ſuper eandem perſonam proferre.

CONCLUSIO SECUNDA.

Baptiſmus ſanguinis reverà habet vim ſupplendi vicem Baptiſmi fluminis ex opere operato. Hæc eſt communior, & verior: & probatur primò illis omnibus Scripturæ textibus, quibus Chriſtus D. ſpondet vitam æternam ei, qui vitam temporalem pro Dei gloria perdiderit: Sic *Matth.* 16. *Qui voluerit animam ſuam ſalvam facere perdet eum, qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam*. Vel, ut legitur apud Marcum cap. 8. *Qui autem perdiderit animam ſuam propter me, & Evangelium, ſalvam faciet eam*. Hinc *Matth.* 10. idem Chriſtus D. teſtatur: *Qui confitetur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, in* cæ-

cœlis eſt. Quæ propoſitiones non minùs generales ſunt, quàm illa Chriſti comminatio: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Unde S. Auguſtinus lib. de civitate cap. 2. ſic ratiocinatur: Tam certum eſt perfectum Martyrem ſua paſſione conſequi gratiam, & remiſſionem omnium peccatorum; propter hoc Chriſti D. teſtimonium: Qui me confeſſus fuerit, &c. quàm certum eſt neminem ſine Baptiſmo poſſe ſalvari, propter hæc verba: Niſi quis renatus, &c. ſed hoc certum eſt: ergo & prius. Quòd autem martyrium hunc effectum præſtet, quaſi ex opere operato, probatur ex ſenſu Eccleſiæ: *Quæ*, inquit S. Auguſt. lib. 3. de libero arbitrio, cap. 23. *non fruſtra etiam infantes illos, qui cùm Dominus Jeſus Chriſtus necandus ab Herode quæreretur, occiſi ſunt, in honorem Martyrum receptos commendat*: Hinc de iiſdem cantat Eccleſia in Collecta diei feſti SS. Innocentium: *Deus cujus hodierna die præconium innocentes Martyres non loquendo, ſed moriendo confeſſi ſunt*. Et in Hymno: *Salvete flores Martyrum, quos lucis ipſo in limine Chriſti inſecutor ſuſtulit, ceu turbo naſcentes roſas*.

Nec valet reponere, eos duntaxat Martyres ab Eccleſia coli, qui priùs per Circumciſionem ab originali peccato mundati fuerant: Hæc, inquam, reſponſio prorſus eſt futilis: Tum, quia S. Auguſtinus lib. de ſymb. ad Catechumenos, cap. 4. de ipſis infantibus generaliter pronuntiat, eos per Martyrium fuiſſe ab originali peccato mundatos: Ipſi, inquit, qui moriebantur, natu„ra filii iræ erant, ſicut & cæteri: ſed quid „eis præſtitit gratia, niſi ut eos erueret „à poteſtate tenebrarum? Præſtitit eis Chri„ſtus, ut pro Chriſto morerentur, præ„ſtitit ut ſuo ſanguine ab originali pecca„to diluerentur, nati ſunt ad mortem, „ſed continuò eos reddidit vitæ.

Ipſi conſonat S. Leo Papa ſerm. 1. de Epiphania, cap. 3. *Quos Rex impius eximit mundo, Chriſtus inſerit cœlo, quibus necdum ſanguinis ſui impendit redemptionem, jam martyrii tribuit dignitatem*. Quis autem ambigat multos ex illis necdum fuiſſe juſtificatos à peccato originali? Etenim variæ erant proles infidelium Judæis permixtorum; plures quoque necdum erant octiduo nati, adeoque nec circumciſi. *Deinde* eſto fuiſſent omnes antea juſtificati, cur tamen magis, quàm alii parvuli in gratia decedentes colerentur ſpecialiter ab Eccleſia tanquam ſancti, ſi ratione mortis illatæ ſpecialem gratiam, aut ſanctitatem non accepiſſent? Neque enim honorantur ob Circumciſionem, ſed ob mortem toleratam pro Chriſto.

Porrò quæ SS. Innocentium, eadem eſt ratio aliorum parvulorum, ſi contingat illos pro fide Chriſti, aut vera virtute occidi. Quid enim ſpeciale poteſt in his excogitari, quod non in aliis? Unde S. Leo ſerm. 2. in Epiphaniam. *Ita Chriſtus, ut nullum tempus ei eſſet abſque miraculo, ante uſum linguæ poteſtatem Verbi tacitus exercebat, & quaſi jam diceret*; Sinite parvulos venire ad me, talium eſt enim regnum cœlorum: *nova gloria coronabat infantes, & de initiis ſuis parvulorum primordia conſecrabat, ut diſceretur nullum hominem incapacem eſſe divini Sacramenti, quando etiam illa ætas gloriæ eſſet apta martyrii*.

Hanc pariter martyrii efficaciam ut ſupplentis vicem baptiſmi aquæ in adultis ſtatuunt SS. Patres. Cyprianus in præfatione ſuæ exhortationis ad martyres, his verbis. *Nos tantùm qui Domino permittente primum baptiſma credentibus dedimus, ad aliud quoque ſingulos præparemus, inſinuantes, & docentes hoc eſſe baptiſma in gratia majus, in poteſtate ſublimius, in honore pretioſius; baptiſma, in quo Angeli baptizant, baptiſma, in quo Deus, & Chriſtus exultant; baptiſma poſt quod nemo jam peccat, baptiſma, quod fidei noſtræ incrementa conſummat; baptiſma, quod nos de mundo recedentes ſtatim Deo copulat*. Similiter S. Ambroſius in Pſalmum 118. Octonario 3. circa medium diſtinguens triplex baptiſma, fluminis, flaminis, & ſanguinis; ait, *Unum eſt baptiſma, quod hìc tradit Eccleſia per aquam, & Spiritum ſanctum, quo neceſſe eſt baptizari Cathecumenos. Eſt aliud baptiſma de quo ait D. Jeſus: Baptiſmo habeo baptizari, quod vos neſcitis: & utique jam baptizatus in Jordane fuerat: ſed ſi hoc baptiſma Paſſionis, quo etiam ſanguine ſuo unuſquiſque mundatur*. Idem expreſsè probat prædictis citatis auctoritatibus S. Bernardus ep. 77. quæ eſt ad Magiſtrum Hugonem à S. Victore; ubi contrarium aſſerentes nominat, *novarum inventores aſſertionum, & aſſertores inventionum*. (Atque.) *Ab his duobus columnis, Auguſtinum loquor & Ambroſium, difficilè avellor: cum his inquam me aut errare, aut ſapere fateor, credens & ipſe ſola fide hominem poſſe ſalvari cum deſiderio percipiendi Sacramentum*.

Dicer: S. Cyprianus, & Patres Africani Concilii, cùm priùs in quodam Concilio ſuo ſtatuiſſent, ut lapſi nonniſi diu pœniten-

tia

tia acta admitterentur ad pacem, niſi fortè periculum infirmitatis urgeret; jam nova urgente perſecutione ſtatuerunt in alio Concilio, omnibus, qui pœnitentiam egiſſent, pacem dandam, ut fortiores eſſent ad paſſionis prælium: ut conſtat ex eorum epiſtola, quæ apud Cyprianum 54. locum obtinet, & ad Cornelium ſummum Pontificem dirigitur. In qua *numer.* 16. hæc habentur. *Nec quiſquam dicat: qui martyrium tollit, ſanguine ſuo baptizatur; nec pax illi ab Epiſcopo neceſſaria eſt habituro Eccleſiæ pacem, accepturo majorem de Domini dignatione mercedem.* Quaſi diceret martyrium non ſufficere lapſis, niſi acceperint ab Epiſcopo pacem, & peccatorum abſolutionem.

Reſpondeo, prædictos Patres ibi tantùm loqui de eo caſu, in quo lapſi poſſunt accipere beneficium abſolutionis antequam martyrium ſubeant, quia (inquiunt ibidem) hæc omiſſio cenſetur eſſe ex parte lapſorum quædam præſumptio, & contemptus abſolutionis: ex parte verò Prælatorum *quædam negligentia ſegnis, & crudelis duritia, quæ* (inquiunt) *nobis adſcribetur in die judicii, quòd creditas, & commiſſas oves, nec curare in pace, nec in acie voluerimus armare.* Ex quibus colligitur Patres nolle eos veniam non conſequi defectu martyrii, ſed præviæ diſpoſitionis; nam S. Cyprianus, quod prodeſſet martyrium, ſatis ſuperque ſuprà laudatus indicat.

Dices 2. In Concilio Braccharenſi can. 35. prohibetur ne fiat oblatio pro Cathecumenis abſque Baptiſmo morientibus; ergo cenſet eis nec martyrium, nec contritionem prodeſſe.

Nego conſequentiam; loquitur enim Concilium de eis ſolùm Catechumenis, qui gravi baptiſmatis negligentia, vel contemptu moriuntur; pro quibus ſuperfluum eſſet orare, cùm talis contemptus tanti remedii eos faciat venia indignos: eam autem eſſe mentem Concilii, colligitur ex eo, quòd Canone præcedenti decernat non eſſe faciendam commemorationem in Miſſæ ſacrificio eorum, qui in ſtatu peccati mortalis obierunt.

Dices 3. Licèt martyrium ab adulto conſummatum, videatur poſſe remittere peccata, non tamen ita de parvulis, aut dormientibus, cùm nec ſit actus alicujus virtutis, aut charitatis, aut fortitudinis, aut religionis; quippe cùm actus virtutis debeat eſſe liber, & à libera voluntate elicitus; cujus conditionis non ſunt nec infantes, nec dormientes, nec pariter ſit Sacramentum. Ut conſtabit infrà.

Reſpond. Martyrium præcisè ſumptum nihil aliud eſſe, quàm actualem mortem pro Dei gloria exceptam; qualiter præſcindit tam ab actu virtutis, quàm à non actu virtutis. Id namque in ſpeciali, & ratione ſubjecti duplex poteſt diſtingui; quatenus enim ab adultis voluntariè toleratur, eſt actus virtutis charitatis, aut fortitudinis, &c. quatenus verò eſt in infantibus, aut amentibus, aut dormientibus, eſt tantùm opus ſecundùm Dei ordinationem pro ejus gloria toleratum. Huic autem utrique Deus juſtificantem gratiam, aut ejus augmentum annexum eſſe voluit, ſicut Eccleſia teſtatur de Innocentibus in oratione, & officio eorum ſolemnitatis. *Deus cujus hodierna die præconium innocentes Martyres, non loquendo, ſed moriendo confeſſi ſunt*, &c.

Inſtabis. Hæc reſponſio militat in Sanct. Bernardum. Is enim epiſtola 77. ſuprà laudata cùm dixiſſet, imminente morte, hominem per fidem, & deſiderium ſuſcipiendi baptiſmatis, ſi de facto ſuſcipere non poſſit, nihilominus ſalvari; addit: *Vide etiam ne fortè id voluerit Salvator cùm diceret: Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſalvus erit: cautè, & vigilanter non repetierit, qui verò non baptizatus fuerit, ſed tantùm, qui verò* (inquit) *non crediderit, condemnabitur: nimirùm innuens ſolam fidem interdùm ſufficere ad ſalutem, & ſine ipſa ſufficere nihil. Quapropter etſi martyrium vicem Baptiſmi poſſe implere conceditur, non planè hoc facit pœna, ſed fides, nam abſque ipſa, quid eſt martyrium, niſi pœna?*

Nego antecedens. S. enim Bernard. ibi tantùm loquitur de adultis, & ratione utentibus, quos fateor debere conſentire, non verò invitè ſubire martyrium? Hic autem conſenſus, & à fide, & à charitate eſt eliciendus. S. enim Bernardus ſerm. de ſanctis Innocentibus diſtribuit omnes Martyres in tres claſſes. In *prima* reponit illos, qui voluntate, & externo opere Martyrium conſummant. In *ſecunda* conſtituit eos qui voluntate ſolùm martyrium fecerunt; ut S. Martinus, & ſeraphicus Pater Franciſcus, quibus non martyrio voluntas, ſed voluntati martyrium defuit. In *tertia*, ordinat eos, qui opere duntaxat externo ſunt martyres. Martyrium primi, & ſecundi ordinis debet eſſe actus virtutis; alioquin eſſet fruſtra-

neum: poſterioris verò non ita. De prioribus loquitur Bernardus in dicta epiſtola, non de poſteriori, cùm ipſe Innocentes opere tantùm, nihilominus veros martyres fuiſſe pronuntiet.

Urgebis: Hæc reſponſio eſt contra doctrinam Apoſtoli dicentis, & docentis 1. ad Corinth. 13. *Si tradidero corpus meum, itaut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*: Ergo nullam efficacitatem habet martyrium, niſi à charitatis actu; ac proinde qui ſunt talis actus eliciendi incapaces, erunt & percipiendæ gratiæ per martyrium conferendæ.

Nego antecedens: ſiquidem S. Paulus de ſeipſo adulto, ac proinde qui poterat ſeſe liberè ad martyrium determinare, loquebatur. Fateor enim adultum in peccato mortali exiſtentem, qui nec martyrium deſideravit, nec ad id ſeſè determinavit, ſi dormiens occideretur in odium Chriſti, non propterea ſalvari, quia cùm peccatum mortale committitur propria voluntate, non poteſt abſque proprio voluntatis motu deleri. Vel

Diſtinguo. Martyrium ſine charitate antecedente, & comitante nihil prodeſt in eo, qui vel antecedentem, vel conſequentem habere poteſt, concedo: nihil prodeſt in eo, qui neutram habere poteſt, cùm ſit libertatis, & rationis impos, nec in eo, qui cùm præcedentem non habuerit, habet comitantem, nego. Implicat autem adultum fidelem velle pro Chriſto animam fundere, & de facto exponere, abſque eo quòd habeat charitatem. Dixi *fidelem*; quia ſi hæreticus circa unum fidei articulum, pro alio vero, quem credit, occideretur non eſſet martyr dicendus, eo quòd Chriſto nullatenus nec per charitatem, nec per fidem infuſam uniretur. Dixi *pro Chriſto*, quia ſi pro vana gloria, vel motivo præter Chriſtum obiret, martyr non eſſet.

Dices 4. Si martyrium primam gratiam conferat, id erit vel ante mortem, vel in inſtanti mortis; vel poſt mortem. *Non primum*; tum quia cùm mors ſit de formali ratione martyrii, ſequeretur ipſum conferre gratiam antequam eſſet; ac proinde majoris eſſe efficacitatis, quàm ſacramenta; tum quia operari ſequitur eſſe: Ergo priùs debet eſſe perfectum martyrium, quàm gratiam edat; tum denique quia plures ipſa etiam morte inſtante in tormentis defecerunt à fide, & gratia: ac proinde non ſunt aſſecuti martyrii gratiam, à qua nullus excidit; cùm ſit ultima ad gloriam diſpoſitio.

Non etiam ſecundum, nec *tertium*; quia inſtans mortis eſt primum non eſſe hominis, ac proinde eſt extra ſtatum viæ, & conſequenter extra ſtatum ſalutis. Ergo, &c.

Reſpondent communiter Doctores cum Verga, & Iſamberto; tunc conferri primam gratiam, vel ejus augmentum per martyrium, quando martyr accepto lethali vulnere, ac tormentis eo in ſtatu ſiſtitur, ut ab eo nulla cauſarum ſecundarum virtute, nec vitam ſervare, nec priſtinam ſanitatem iterum poſſit aſſequi; ſive interim moriatur, ſive per miraculum vitam tueatur, ſanitatemque recipiat; in cujus confirmationem Eccleſia ut martyres colit eos, qui gravi accepto vulnere pro Chriſto in fide non defecerunt, licèt tormentis, ac plagis inflictis ſupervixerint. Nec refert quòd phyſicè pro libertate poſſint adhuc peccare, ac proinde à gratia martyrii excidere; Nam (*inquiunt*) moraliter ita prævenitur eorum voluntas, ut nuſquam ſit à charitate defectura.

Reſpondeo quòd cùm Deus perſpicaciſſimus ſit cordium ſcrutator, tunc gratiam infundit adultis, cùm Martyris voluntas per actum liberum ſeſe determinat ad tormenta, mortemque conſtanter pro Chriſto ſubeundam; ſi verò mors non ſubſequatur, id non provenit defectu martyris, qui jam voluntariè ad eam obeundam ſeſe determinavit: ſed defectu perſecutoris ab inceptis tormentis, & plagis deſiſtentis: tunc enim martyr verè pro Chriſto animam ſuam ponit, cumque coram hominibus confitetur.

Inſtabis. Ex hoc ſequitur eum, qui verè martyrium deſiderat, ſeſeque determinat ad id ſubeundum, ſi perſecutor adeſſet, verè dici martyrem, ac martyrii gratiam conſequi, licèt tamen nulla unquam tormenta patiatur. Falſum conſequens, ergo & antecedens.

Nego ſequelam, quia aliud eſt deſiderare martyrium, aliud ad id ſeſe determinare, cùm præſens inſtat occaſio. Apoſtoli enim pro Chriſto mortem obire decreverant dùm dixerunt: Eamus & nos, & moriamur cum illo; & tamen dum quærerent Chriſtum Judæi, relicto eo omnes Apoſtoli fugerunt. Unde cenſeo martyrium, quod dicitur (voluntatis) gratiam non operari qua martyrium eſt formaliter: ſed qua præſtantiſ-

ſimus

ſimus eſt charitatis actus, quo quis Deum etiam uſque ad propriæ vitæ contemptum diligit.

Urgebis: Actus exterior non addit quidquam bonitatis actui interiori: Ergo ſi voluntas ſubeundi martyrii gratiam non operetur, nec ipſummet martyrium operabitur.

Diſtinguo. Actus exterior, qui per ſe non præcipitur, aut intenditur, ac ordinatur ad effectum, tranſeat: ſecus, nego: baptiſmus enim, & cætera ſacramenta, cùm per ſe ordinentur ad gratiam, aliquid efficiunt, v. g. characterem, & gratiam ex opere operato, quam actus interior, ſeu ſola voluntas non producit: Martyrium autem, ſeu probatio voluntatis per tormenta, ex ſe ad gratiam ordinatur. Unde Chriſtus ait, *Qui confitebitur me* (non ſolùm coram Deo per voluntatem) ſed etiam *coram hominibus* (per tormentorum perpeſſionem) *confitebor & ego eum coram Patre meo*.

Quæres, *Utrùm Baptiſmus ſanguinis ſit dignior Baptiſmo fluminis*.

„ R*Eſpondet* Seraph. Doctor diſt. 4. p. 2. art. 2. q. 2. quòd dignitatis præeminentia in his Baptiſmatibus conſpicitur ex conſideratione effectuum eorumdem. Utriuſque autem effectus, ſcilicet ſanguinis, & fluminis, eſt & in liberando à malo, & in ordinando ad bonum, & utroque modo ſe habent ſicut excedentia, & exceſſa. Nam major effectus, ſive efficacia in liberando à malo poteſt eſſe vel extenſivè, vel intenſivè. Si extenſivè, Baptiſmus aquæ excedit, quia plures perſonas liberat, & à pluribus morbis, quia à peccato mortali, & veniali. Baptiſmus autem ſanguinis liberat paucos, & ſolùm à veniali liberat, à mortali non, quia præſupponit charitatem, aliter nihil valeret ad ſalutem. Similiter in ordinando ad bonum major poteſt exceſſus attendi dupliciter, aut extenſivè, aut intenſivè: Si extenſivè, ſic præcellit Baptiſmus aquæ, quia dat gratiam gratis datam, ſcilicet characterem, & gratiam gratum facientem, quæ diſponit ad gloriam, & præmium eſſentiale. Baptiſmus autem ſanguinis gratiam gratum facientem non tribuit, ſed conſummat: nec tribuit characterem, per quem diſtinguitur anima, & præparatur ad gratiam. Utroque modorum prædictorum Baptiſmus ſanguinis excedit intenſivè, ſicut exceditur extenſivè. Nam efficaciùs, & meliùs liberat à malo culpæ, & pœnæ, quia omnem reſecat, & ſecundùm potentiam, & ſecundùm actum. Similiter efficaciùs ordinat ad bonum, quia ſtatim perducit ad gloriam & perfectiorem, & glorioſiorem hoc Baptiſmo baptizatus conſequitur palmam. „

QUÆSTIO QUARTA.

Quænam ſit materia remota Baptiſmi fluminis.

N*Otandum primò*, ex Doctore *diſt. 3. qu. 3. n. 2.* Sacramentorum materiam dici analogicè, & ſecundùm quamdam proportionem, quam res ſenſibiles confectioni Sacramentorum deſervientes habent cum materia, quæ eſt pars compoſiti Phyſici. *Sicut enim*, inquit, *in illo toto ſenſibili aliquid eſt principalius, ut ultimatè determinans, & ideò dicitur forma; ita aliquid eſt minùs principale, vel determinabile, & illud dicitur materia*. Hoc eſt, quemadmodum in compoſito phyſico materia eſt ex ſe indifferens ad varias formas, & determinatur per formam particularem ad conſtitutionem alicujus ſpecialis compoſiti: ita in compoſito Sacramentali, illud materiæ rationem, & appellationem obtinet, quod ex ſe indifferens eſt ad varias applicationes, & diverſa munia: ſed determinatur ad rem ſacram ſignificandam, & efficiendam per verba ſacramentalia, & intentionem Miniſtri conferentis Sacramentum.

Notandum ſecundò ex eodem *ibidem*, Sacramentorum, quæ conſiſtunt in uſu rei ſenſibilis, & in actione Miniſtri, qualis eſt Baptiſmus, materiam eſſe duplicem, nempe proximam, & remotam. Remota eſt res ipſa ſenſibilis, quæ ſumitur in ſignum, & cauſam gratiæ ad Sacramentum conficiendum, ut chriſma in Confirmatione. Proxima verò, eſt ipſius rei ſenſibilis uſus, & applicatio, ut unctio vel applicatio Baptiſmalis in fronte confirmandorum. Quærimus autem in præſenti, quænam ſit materia remota Baptiſmi; de proxima autem ſermonem faciemus in quæſtione ſequenti.

Notandum tertiò, circa materiam remotam Sacramentorum variè erratum fuiſſe ab hæreticis; *Manichæi* namque, teſte S. Auguſtino hæreſi 46. cùm exiſtimarent, & aſſere-

rent omnia elementa, & res corporeas à Deo malo eſſe conditas, etiam ajebant Baptiſmum in aqua nihil ad ſalutem conferre. Quapropter nulla ratione aquam, aut aliquid id genus in baptizandis ſuis Sectatoribus adhibebant. Licèt autem *Marcionitæ* idem crederent de productione rerum corporearum à malo principio, nihilominus in ſuo Baptiſmate adhibebant aquam propter præceptum Chriſti D. ut refert Theodoretus lib. 1. hæreticarum fabularum c. de Marcione. *Seleuciani*, ac *Herminiani* Baptiſmum in aqua non accipiebant: pravè interpretantes illud Joannis Baptiſtæ: *Ego vos baptizo in aqua, ... Ipſe autem vos baptizabit in Spiritu S. & igne*: ut refert S. Auguſtinus hæreſi 59. Idem Joannis oraculum perverſo ſenſu accipientes *Jacobitæ*, non adhibebant aquam in ſuo Baptiſmate, ſed ferro candente crucis formam impreſſo ſtigmate frontibus, vel genis parvulorum imprimebant, ut refert Sanderus lib. 3. de viſibili Monarchia, hæreſi 113. & Prateolus verbo Jacobitæ. Fuerunt etiam aliqui hæretici, *Flagellantes* dicti, qui turmatim per vicos, & plateas errantes, maximè in Germania, omnibus mundi divitiis ſpretis, paupertatem Evangelicam ſeſe profiteri jactitabant, ajebantque Baptiſmum aquæ jam ſuo tempore deſiiſſe, & omnes quotquot ſalvi fieri optarent, debere proprio cruore, & ſanguine baptizari per flagella, ſanguinem ex corpore variis impreſſis ſtigmatibus eliciendo, ut refert Bernardus Lutzenburgenſis, & ii omnes, qui veterum, & recentiorum hæreticorum indicem texuerunt.

Verùm hi omnes, ſi penitiùs eorum errores inſpiciantur, non tam videntur erraſſe circa ipſam Baptiſmi materiam, quàm circa Baptiſmum, quem ad ſalutem neceſſarium non eſſe cenſebant: Unde qui directè neceſſitatem aquæ in materia Baptiſmatis repudiarunt, fuerunt aliqui recentiores hæretici, maximè *Lutherus*, qui in *Sympoſiacis*, ideſt, colloquiis convivialibus cap. 17. rogatus, an aqua deficiente, liceat in lacte, vino, aut cerviſia baptizare: reſpondet primùm id judicio Dei committendum, & reſervandum eſſe, tum addit, Aqua deficiente quidquid balnei nomine nuncupari poteſt, ad Baptiſmum eſſe aptum, & ſufficiens. Idipſum *Beza* erroneè cenſuit ep. 2. ad Thomam Thilium: *Videtur*, inquit, *ſi deſit aqua, & alicujus Baptiſma cum ædificatione differri non poſſit, nec debeat; ego certè quovis alio liquore, non minus ritè, quàm aqua, baptizarem*.

Contra quos omnes Errores duo hìc ſtabilienda ſunt. Primum; quòd aqua naturalis ſit legitima baptiſmi materia: ſecundum, quòd omnis, & ſola aqua naturalis ad id ſufficiat.

CONCLUSIO PRIMA.

Materia remota Baptiſmi eſt aqua naturalis, Hæc eſt de fide expreſsè determinata in Conciliis, maximè Lateranenſi ſub Innocentio tertio, ubi decernitur: *Sacramentum Baptiſmi (quod ad Dei invocationem, & individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, conſecratur in aqua) tam parvulis, quàm adultis, &c.* Concilio Florentino in decreto unionis ſub Eugenio IV. quod ſic inquit: *Materia hujus Sacramenti* (Baptiſmi) *eſt aqua vera, & naturalis, nec refert, frigida ſit, an calida*. Noviſſimè Concilio Tridentino ſeſſ. 7. can. 2. de Baptiſmo. *Si quis dixerit aquam veram, & naturalem non eſſe de neceſſitate Baptiſmi; atque ideo verba illa Domini noſtri Jeſu Chriſti*: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, *ad metaphoram aliquam detorſerit, anathema ſit*.

At enim *quod in Scripturis ſanctis*, ait S. Auguſtinus lib. 3. de doctrina Chriſtiana, cap. 10. *perſpicuè ſonat, non eſt ad aliud referendum, quaſi figuratè dictum ſit*. Quid autem magis perſpicuè ſonat, quàm quod Act. 8. v. 36. ait Eunuchus ad Philippum: *Ecce aqua, quis probibet, me baptizari?* Sequitur v. 38. *Et juſſit ſtare currum, & deſcenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum*: Idem luculenter indicant verba Petri, Actor. 10. *Nunquid aquam, quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi, qui Spiritum acceperunt, ſicut & nos?* unde Apoſtolus ad Titum 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*. Et ad Epheſ. 5. *Mundans eam* (Eccleſiam) *lavacro aquæ in verbo vitæ*. Quod utique prædictum fuerat Ezechielis 36. ubi Judæis ſpondet Deus: *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris*.

Confirmari poteſt hæc veritas ex perpetuo uſu, & traditione univerſalis Eccleſiæ, nec non ex conſtanti omnium SS. Patrum doctrina, qui unanimi calculo docent aquam naturalem eſſe neceſſariam, ac legiti-

mam

mam Baptiſmi materiam. Sic *S. Clemens Romanus* ep.4. *S. Juſtinus* oratione ad Antoninum Pium. *S. Irenæus* lib.3. contra hæreſes cap.19. *S. Nazianzenus* oratione 40. & omnes alii poſteriores: unde *S. Cyprianus* ep.65. & 76. varia profert, & expendit veteris Teſtamenti oracula in hujus veritatis aſſertionem. Et *S. Hieronymus* ep.83. quæ eſt ad Oceanum, varia recenſet myſteria, quæ primitus Deus in aquis celebravit, ut eas veluti jam conſecraret, ac Baptiſmati devoveret.

Verùm, omnium luculentiſſimè hanc veritatem probat Tertullianus c. 3. de Baptiſmo, & ſequentibus, ubi *ait*. Habes ho„ mo in primis ætatem venerari aquarum, „ quod antiqua ſubſtantia: de hinc digna„ tionem, quod divini Spiritus ſedes, gra„ tior ſcilicet cæteris tunc elementis. Nam „ & tenebræ adhuc totæ ſine cultu ſiderum „ informes, & triſtis abyſſus, & terra im„ parata, & cœlum rude, ſolus liquor, „ ſemper materia perfecta, læta, ſimplex, „ de ſuo pura, dignum vectaculum Deo „ ſubjiciebat. Quid quòd exinde diſpoſitio „ mundi, modulatricibus quodammodò „ aquis Deo conſtitit? Nam, ut firmamen„ tum cœleſte ſuſpenderet in medietate di„ ſtinctis aquis fecit, & ut terram aridam ſu„ ſpenderet, ſegregatis aquit expediit; or„ dinato de hinc per elementa mundo, cùm „ incolæ darentur primis aquis, præce„ ptum eſt animas proferre. Primus li„ quor, quod viveret, edidit, ne mirum ſit „ in Baptiſmo, ſi aquæ animare nove„ runt, nam ipſius quoque hominis figu„ randi opus ſociantibus aquis abſolutum „ eſt de terra materia, non tamen habili, „ niſi humecta, & ſuccida, quam ſcilicet „ ante quartum diem ſegregatæ aquæ in „ ſtationem ſuam ſuperſtite humore limo „ temperarant. *Hinc capite 9. referens famoſiora Dei prodigia, quæ in aquis patrata ſunt, tum in veteri, tum in novo Teſtamento, ſcribit*: Quot igitur patrocinia naturæ, „ quot privilegia gratiæ, quot ſolemnia „ diſciplinæ, figuræ, præſtructiones, pre„ cationes Religionem aquæ ordinaverunt? „ Primò quidem cùm populus de Ægypto „ liberè expeditus, vim Regis Ægypti „ per aquam tranſgreſſus evadit, ipſum „ Regem cum totis copiis aqua extinxit. „ Quæ figura manifeſtior in Baptiſmi Sa„ cramento? Liberantur de ſæculo natio„ nes per aquam ſcilicet, & diabolum Dominatorem priſtinum, in aqua op- „ preſſum derelinquunt. Item aqua de „ amaritudinis vitio in ſuum commodum „ ſuavitatis Moſei ligno remediatur: Li- „ gnum illud erat Chriſtus venenatę, & „ amaræ retrò naturæ venas inſaluberrimas, „ aquas Baptiſmi ſcilicet ex ſeſe remedians. „ Hæc eſt aqua, quæ de comite petra popu- „ lo diffluebat. Si enim petra Chriſtus, ſine „ dubio aqua in Chriſto Baptiſmum vide- „ mus benedici. Quanta aquæ gratia penes „ Deum, & Chriſtum ejus eſt ad Baptiſmi „ confirmationem? Nunquam ſine aqua „ Chriſtus; ſiquidem & ipſe aqua tingi- „ tur. Prima rudimenta poteſtatis ſuæ vo- „ catus ad nuptias aqua auſpicatur. Cùm „ ſermonem facit, ſitientes ad aquam ſuam „ invitat ſempiternam. Cùm de Agape „ docet, quæ calicem fratri oblatum in- „ ter opera dilectionis probat. Apud pu- „ teum vires reſumit: ſuper aquam ince- „ dit libenter, transfretat, aquam diſcen- „ tibus miniſtrat, perſeverat teſtimonium „ Baptiſmi uſque ad Paſſionem, cùm de- „ ditur in crucem, aqua intervenit, ſciunt „ Pilati manus, cùm vulneratur, aqua de „ latere prorumpit, ſcit lancea militis, *&c.* Similia habet S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 3.

Hujus veritatis alia non ſubeſt efficax ratio, inquit Doctor *n.*2. quàm Chriſti D. voluntas, quæ per Scripturarum oracula innoteſcit. *Quare autem ſit inſtitutum, inquit, ſunt apertæ congruentiæ, quia aqua eſt frigida, fluida, lucida, neceſſaria, & communis, quæ omnes proprietates conveniunt illi humori, in quo debet fieri Baptiſmus, qui eſt ad reprimendum æſtum concupiſcentiæ, ad flectendum rigorem inobedientiæ, ad illuſtrandum claritatem fidei, ad introducendum in viam ſalutis: & hoc eſt commune omnibus, ſicut lex iſta, cujus hoc Sacramentum eſt initium, communis eſt omnibus ad ſalutem.*

Objicies primò. Aqua, quæ fluxit ex latere Chriſti pendentis in cruce, fuit ſymbolum, & pignus Sacramenti, ut docent *S. Cyprianus* ſerm. de Paſſione Chriſti, *S. Hieronymus* epiſt. ad Oceanum, *S. Auguſtinus* tract. 120. in Joannem, & alii: at iſta aqua non erat vera naturalis, & elementaris, ſed humor quidam phlegmaticus, quia in corporibus mixtis, quale eſt corpus Chriſti, non reperitur pura, & elementaris aqua: igitur Baptiſmus abſolutè conferri non debet in aqua naturali.

Re-

Reſpondet Doctor, num. 7. negando minorem: contrarium enim, inquit, apertè docet Innocentius III. in epiſtola ad Epiſcopum Ferrarienſem, & habetur *Extravag. de celebratione Miſſarum cap.* In quadam, &c. ubi ſcribit: *Cæterùm ſicut fuit verus Spiritus, & verus ſanguis, ita proculdubio vera aqua, cùm Chriſtus ſit veritas, & à veritate omnis fallacia ſit penitus aliena: nam ſi non fuiſſet aqua, ſed phlegma, quod de latere Salvatoris exivit*, ille qui vidit, & teſtimonium veritati perhibuit, *profectò non aquam, ſed phlegma dixiſſet: nec in hoc verum regenerationis Sacramentum fuiſſet oſtenſum, cùm per Sacramentum Baptiſmi non regeneremur in phlegmate, ſed in aqua: Neque per hoc poſſet vero argumento probari, quòd in Sacramento Euchariſtiæ admiſcenda ſit aqua vino, ſi de latere Chriſti non aqua, ſed phlegma cum ſanguine profluxiſſet. Sed nec vera fuiſſet figura, quæ ſuper hac re præceſſit in veteri Teſtamento, quando Moyſes virga percuſſit ſilicena, & ex ea non phlegma, ſed aqua manavit.*

Reſtat igitur, ut qualiſcunque fuerit illa aqua, ſive naturalis, ſive miraculoſa, ſive de novo divina virtute creata, ſive de componentibus ex parte aliqua reſoluta, proculdubio vera fuit, cùm naturaliter poſſit, & compoſitum in componentia, & eleementatum in elementa reſolvi; quemadmodum verus extitit ſudor ipſius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Hæc Innocentius.

Quibus (inquit Doctor) probat aquam, quæ fluxit ex latere Salvatoris, fuiſſe reverà aquam naturalem, ſive productam per reſolutionem, ſive de novo creatam. Probat, inquam, à priori per teſtimonium Evangeliſtæ; à poſteriori verò per materiam Sacramenti Baptiſmi; *ſecundò* per aquam miſcendam in Sacramento Euchariſtiæ; *tertiò* per figuram, quæ præceſſit in veteri Teſtamento, quando Moyſes percuſſit ſilicem, & ex eo non phlegma, ſed aqua manavit.

Confirmatur hæc reſponſio in Concilio Tridentino ſeſſ. 22. cap. 7. ubi ait, *Præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent: tum, quòd Chriſtum D. ita feciſſe credatur: tum etiam, quia è latere ejus aqua ſimul cum ſanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur.*

Objicies ſecundò: Dum S. Joannes Baptiſta *Matth.* 3. de Chriſto D. loquens, ait; *Ille vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igne, per ignem* metaphoricè ſignificat Spiritum ſanctum, qui die Pentecoſtes in Apoſtolos viſibiliter deſcendit, & miſſione inviſibili etiam illabitur in baptizatos Chriſti Baptiſmate, quo denotatur diſcrimen inter Baptiſmum Chriſti, & Joannis: quia hic ſolùm erat in aqua, & Spiritum ſanctum non conferebat; ille autem operabatur peccati conſumptionem, mentis illuminationem, & cordis inflammationem, ad id, quod Dei gloriam, & ſalutem ſapit, animosè præſtandum: igitur pari ratione dum Chriſtus D. ait Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* ibi aquam non uſurpat propriè, ſed metaphoricè, nempe pro Spiritu Sancto, quatenus per gratiam ſanctificantem animam à peccati ſorde abluit, &c.

Reſpondeo primò, negari poſſe antecedens: Reverà enim multi è SS. Patribus per *ignem* intelligunt verum ignem, nempe ignem illum ſenſibilem, qui Apoſtolis in forma linguarum illapſus eſt, & veluti Sacramentum erat, ac ſignum ſacrum illius myſtici ignis charitatis, quo per illapſum S. Spiritus Diſcipulorum corda ſuccendebantur; *Nam*, inquit S. Gregorius, *foris apparentibus linguis igneis, intus facta ſunt corda flammantia.* Unde qui priùs torpebant animi imbecillitate, & puſillanimitate, ab ea immunes, generosè Chriſti Domini gloriam, & divinitatem propalarunt: ut exponunt *ſanctus Hieronymus*, & *Beda* lib. 1. in Lucam c. 9. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi 3. *Vel* per ignem S. Joannes intelligit *ignem Purgatorii*, ut exponunt idem Hieronymus in c. 3. Matth. & Beda loco mox laudato. Qua ratione, inquit S. Hieronymus, Apoſtolus 1. ad Corinth. 3. ait: *Uniuſcujuſque opus, quale ſit, ignis probabit, &c.* Ubi ſermo eſt de igne purgatorii, nec certè illa interpretatio aliena eſt à ſententia S. Joannis Baptiſtæ: nam ibidem ſubjungit: *Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum: paleas autem comburet igne inextinguibili.* Vel denique *per ignem* deſignabat effectum Baptiſmi, ſcilicet ferventem illam charitatem, qua inardeſcebant naſcentis Eccleſiæ filii, ubi Baptiſmum, & Confirmationem acceperant, ut interpretatur S. Chryſoſtomus homil. 11. in Matthæum.

Objicies tertiò: Narrat Nicephorus lib. 3. cap. 17. tempore Aurelii Imperatoris, Judæum.

dæum quemdam in neceſſitate conſtitutum iter facientem repentino morbo correptum, quo ſtatim moriturus putabatur. Baptiſmum petiiſſe, & ob locis ſiccitatem aqua deficiente, baptizatum fuiſſe ſola arena, invocato nomine ſanctiſſimæ Trinitatis, moxque e morbo convaluiſſe, quod ſignum erat Baptiſmum illum fuiſſe à Deo probatum. Cujus etiam hiſtoriæ meminit Cedrenus in compendio *n.* 97. igitur urgente neceſſitate, loco aquæ, licebit aliud ad Baptizandum aſſumere.

Nego conſequentiam, & ad antecedens dico, *primò* non ſatis conſtare de veritate hujus hiſtoriæ, cùm diverſimodè ab illis Authoribus referatur, & Cedrenus aſſerat eam contigiſſe ſub Antonino Pio, ut non omnimodam ei fidem facit Baronius ad annum Chriſti Domini 181.

Deinde, quamquam eſſet vera, inde tamen non ſequitur in caſu neceſſitatis poſſe aliquid aliud à vera, & naturali aqua aſſumi in materiam remotam veri Baptiſmi. Nec enim Baptiſmus ille Judæi probatus fuit ab Eccleſia, imò reprobatus à Dionyſio Epiſcopo Alexandrino, ſive, ut placet Baronio, Corinthio, qui juſſit poſtea Judæum rebaptizari. Non igitur miraculum tribuendum eſt aſperſæ arenæ, quaſi reſtituta Judæo ſanitas, fuerit indicium veri ſuſcepti Baptiſmatis: ſed Deus partim Judæi, partim aliorum Chriſtianorum pietate delectatus voluit integram Judæo ſanitatem reſtituere, ut poſtmodum haberet facultatem voto ſuo ſatisfaciendi, ſuſcipiendo verum Baptiſma.

Objicies quartò: Stephanus Papa hujus nominis ſecundus aut tertius, interrogatus à Monachis Britanniaci Monaſterii, utrùm urgente neceſſitate Baptiſmus, aqua deficiente, collatus in vino eſſet validus: reſpondit affirmativè, nam in ejus reſcripto, quod habetur tomo ſecundo Conciliorum Galliæ inter varia ad varias quæſtiones reſponſa, cap. 12. ſic præfatæ inquiſitioni reſpondet: *Si in vino quis, propterea quod aquam non inveniebat, omnino periclitantem infantem baptizavit; nulla ei proinde adſcribitur culpa; infantes ſic permaneant in illo Baptiſmo*; igitur aliud, quàm aqua, ſaltem in caſu neceſſitatis, poteſt ad validum Baptiſmum aſſumi.

Nego conſequentiam; Et ad antecedens dico, *Primò* hanc auctoritatem non eſſe omnino certam: quippe cùm hujus reſcripti non adeo certa, & authentica extent monumenta; *Secundò* dico, eſto admittatur tanquam reſcriptum legitimum reſponſionem illam tantùm obiter factam, non eſſe ita ſolidæ auctoritatis, ut fidem mereatur, in reſponſionibus enim Romanorum Pontificum diſtingui debet, id quod directè reponunt ad interrogationem ſibi factam, ab iis, quæ plerumque iſtis ſuis reſponſionibus obiter tantùm, & quaſi per tranſennam, ac veluti aliud agendo delibant, & intermiſcent: *Primum* enim, inquit *Iſambertus* diſp. 2. art. 2. ad qu. 64. validum ſubminiſtrat argumentum fundatum in ſumma Pontificia illorum auctoritate: *Secundum* autem, *inquit*, non eſt tanti ponderis, ſicut nec rationes, quas Concilia interſerunt ſuis decretis, ac definitionibus: Summus autem Pontifex Stephanus interrogatus fuerat non de valore iſtius Sacramenti, ſed de peccato, & pœna, quam luere deberet Sacerdos, qui ſic baptizaverat, ut conſtat tum ex titulo, tum etiam ex eo, quòd ibi diſtinguat duplicem ejus Sacerdotis ſtatum; unum, in quo tali periculo inſtante nullam habebat aquam præſentem, alterum, in quo aquam habebat: ad primum reſpondet, Sacerdotem illum eſſe immunem à peccato, & pena, eo quod propter ignorantiam, cùm eſſet dubius, an in caſu neſſitatis vinum eſſet materia ſufficiens Baptiſmi; in extremis autem melius ſit uti remedio dubio, quàm nullo; idcirco Sacerdos ille ex recta conſcientia poterat ſic baptizare, ut quantùm in ipſo erat ſubveniret infantium ſaluti: ſi autem aquam præſentem habuiſſet, ſtatuit Pontifex, illum graviſſimè peccaſſe, & ideò gravi pœna eſſe plectendum. Unde ſubjicit: *Si præſens adfuit aqua, ille Presbyter excommunicetur, & pœnitentiæ ſubmittatur; quia contra Canonum ſententiam agere præſumpſit*: Quibus ſignificat, non fuiſſe propoſitam quæſtionem de valore Baptiſmi, ſed de culpa, & pœna baptizantis. Hinc ſic emendari debent præfata illius reſcripti verba, *nulla ei adſcribitur culpa, ſi ſic infantes baptizati permaneant*.

CONCLUSIO SECUNDA.

OMnis, *& ſola aqua naturalis eſt ſufficiens materia Baptiſmis*. Hæc eſt communis apud Catholicos, qui perinde ratum, ac validum habent Baptiſmum collatum in aqua, ſive fluviali, ſive fontali, ſive ma-

marina, quod pridem ſignificaverat Tertullianus c. 4. de Baptiſmo ſcribens: *Ideo nulla diſtinctio eſt; mari, quis, an ſtagno, flumine an fonte, lacu, an alveo diluatur; nec quidquam refert inter eos, quos Joannes in Jordane, & quos Petrus in Tyberi tinxit, nec ille Spado, quem Philippus inter vias fortuita aqua tinxit, plus ſalutis, aut minus retulit. Igitur omnes aquæ de priſtina originis prærogativa Sacramentum ſanctificationis conſequuntur invocato Deo, ſupervenit enim ſtatim Spiritus de cælis, & aquis ſupereſt, ſanctificans eas de ſemetipſo, & ita ſanctificatæ vim ſanctificandi combibunt.* Quibus verbis Tertullianus ſignificat omnem prorſus aquam elementarem, quæcumque illa ſit, ad validum Baptiſmum ſufficere: quamquam non ſit ab Eccleſia benedicta: Quoniam, inquit Spiritus ſanctus, ipſi aſſumptæ ad Baptiſmum aquæ illabitur, eam ſanctificans, ac ſanctificandi vim conferens. Cujus utique ratio eſt aperta: quia Scriptura, Concilia, ac SS. Patres, cùm de materia Baptiſmi ſermonem faciunt, eam dicunt ſimpliciter, & ſine addito eſſe aquam: at aqua ſimpliciter dicta non alia eſt, quàm naturalis & elementaris: non verò artificialis, aut excrementitia, quæ non niſi æquivocè aquæ appellantur: igitur &c.

Ex quibus inferri licèt *primò*, ad Baptiſmum validè conferendum ſufficere quamlibet aquam, modò, reputetur naturalis, & uſualis: ad eum autem perinde eſſe, quòd aqua frigida ſit, an calida, putei, fluminis; an maris, pluvialis, an reſoluta ex nive, grandine, glacie, turbida, an clara: tincta etiam colore, & licèt tranſierit per ſulphureos meatus, aut cineres, & generaliter valet Baptiſmus collatus in aliquo liquore, qui in communi ſermone vocatur aqua; omnis quippe talis liquor eſt vera aqua naturalis, & elementaris, ſive uſualis.

Sequitur ſecundò, nullum eſſe Baptiſmum collatum in cervifia, aut juſculo bene decoctis, ſudore, lacte, urina, lacrymis, ſputo, ſeu ſaliva, phlegmate, aqua roſacea, aut ex aliis herbis diſtillata. Hæc omnia luculenter explicat Doctor ſubtilis ſuprà n. 3. *Reſpondeo, quòd aquæ illæ, quæ communiter dicuntur* artificiales, *ſunt corpora quædam mixta, & non dicuntur aquæ, niſi æquivocè*. Probat primò. quia *habent à tota ſpecie aliquam qualitatem diſſimilem aquæ elementari*. Secundò: quia *fiunt per actionem ignis decoquentis, & reſolventis: ignis autem non videtur eſſe ſufficiens in virtute activa ad corrumpendum, vel convertendum quæcumque mixta in aquam elementarem. Propter quod* (inquit) *univerſaliter concedi poteſt, quòd aquæ illæ, quæ dicuntur artificiales, non ſunt conveniens materia Baptiſmi, quia non ſunt in ſpecie aquæ elementaris.*

Sequitur tertiò, aquam lutóſam, arenoſam, & impuram etiam ſufficere ad validè baptizandum; modò illa impuritas tanta non ſit, ut aqua recedat à ratione, & ſtatu aquæ naturalis, & elementaris; quod utique optimè explicat Doctor *ibidem n.* 4. dicens: Impuritas in aqua poteſt intelligi duobus modis, vel propter miſtionem, ſecundùm juxta poſitionem, ut aqua lutoſa dicitur impura: vel propter miſtionem alterantem à ſpecie, ſicut humor mixtus dicitur non eſſe aqua pura. Et prima quidem impuritas non prohibet: dum tamen non excludat ab aqua; quin ſit conveniens ad lavandum, vel abluendum. Nec eſt alia ratio, niſi quia ſic inſtitutum eſt. Unde aqua imbibita farinę in paſta, vel in ſpongia, dum ibi eſt, vel imbibita in ſpiſſo luto, & ſic de aliis, ſi contingant carnem, non ſunt conveniens materia Baptiſmi tales aquæ, quia talis contactus non eſt lotio, ſed tantùm contactus aquæ fluidæ liberè conjungentis ſe cuti, vel ſe parantis inter cutem, & aliud corpus: In ſecundo modo, dico quòd aliqua impuritas poteſt eſſe manente aqua intra ſpeciem; ſicut foret ſi incipiat inſpiſſari tendendo ad generationem elementi groſſioris, iſta non prohibet, dum tamen ſit fluida. Quod pro tanto dico, quia in glacie, nive, & grandine, quæ tamen ſunt imperfecta, vel in via ad miſtionem, dum talia ſunt, non poteſt in eis fieri Baptiſmus, quia ibi non eſt lotio, ſicut nec in duro.

Si autem per illam alterationem, jam ſit extra ſpeciem aquæ, omnino non eſt materia Baptiſmi, & de quibuſdam alterationibus ſatis patet, quia conſtituunt alteram extra ſpeciem aquæ, puta de humoribus naturaliter reſolutis per digeſtionem, ut ſaliva, urina, & hujuſmodi, juxta illud *Extrav. de Baptiſmo, & ejus effectu. Non ut apponeres.*

De aliis autem non eſt ita manifeſtum, puta de decoctionibus, & admiſtionibus ſecundùm ſenſum, in quibus non apparet

„ paret evidenter, quòd ſit alterata ſpecies: „ ut patet de prodio carnium, & farinata, „ & hujuſmodi, & cerviſia, & medone. „ Non enim manifeſtum eſt, quòd ſit ibi „ aliquod activum corrumpens ſpeciem a- „ quæ: tamen hoc diſcutere non pertinet ad „ Theologum determinantem materiam Ba- „ ptiſmi, in quantum haberi poteſt ex Ca- „ none Bibliæ: neque ad Canoniſtam deter- „ minantem conditiones materiæ, prout de- „ terminantur ab ordinatione Eccleſiæ, ſed „ pertinet ad Philoſophum naturalem, cujus „ eſt inquirere, quæ alteratio transferat „ aquam à ſpecie ſua, & quæ non, quod ſi „ de aliquibus ſit dubium, & in talibus fue- „ rit Baptiſmus factus, utendum eſt illis tri- „ bus maximis poſitis in ſolutione præceden- „ tis quæſtionis de remediis adhibendis cir- „ ca eos de quibus probabiliter dubitatur. „ *Hęc Doctor*.

Objicies primò: Aqua artificialis eſt ejuſdem ſubſtantiæ cum naturali: igitur comprehenditur etiam ſub nomine aquæ neceſſariæ ad Baptiſmum. Probatur antecedens: Ubi ſunt eadem accidentia, ibi eſt eadem ſubſtantia; ſubſtantia namque cognoſcitur ex accidentibus ſibi connaturalibus: ſed aqua elementaris, & artificialis habent eadem accidentia, ſcilicet humiditatem, frigiditatem, perſpicuitatem, & alia ejuſmodi: igitur ſunt ejuſdem ſubſtantiæ.

„ *Negat antecedens* Doctor *n. 6.* Quam- „ quam enim, *inquit*, aqua artificialis ha- „ beat aliqua accidentia communia genericè „ cum aqua elementari, non habet tamen „ accidentia ſpecificè communia; ac ſub- „ inde convenit quidem genericè cum „ aqua in ratione liquoris, non verò in „ ratione ſpecifica aquæ elementaris, & „ conſequenter non habet eamdem ſubſtan- „ tiam cum ipſa.

Inſtabis: Si aqua artificialis non eſſet ejuſdem ſubſtantiæ cum elementari, ſequeretur illam eſſe aliquod corpus mixtum: ſed ita non eſt. Probatur: Corpus mixtum craſſius eſt elementari: ſed aqua artificialis eſt ſubtilior, aut ſaltem non eſt craſſior elementari: ac ſubinde non eſt corpus mixtum.

Negat minorem Doctor, & ad ejus probationem reſpondet, quòd etſi aliqua aqua artificialis videatur ſubtilior, quàm elementaris, quia magis eſt penetrativa, ut conſtat vel de aqua viva, vel de ea, quam ſpiritum vini appellant; iſta tamen ſubtilitas non eſt ſubtilitas ſimplicitatis, ſed virtutis activæ: qua ratione vinum dicitur ſubtile, imò ſubtilius aqua; ſubtilitas autem conveniens aquæ elementari, eſt ſubtilitas ſimplicitatis eo modo, quo elementum eſt ſimplicius mixto.

Urgebis; Omne corpus mixtum conſtat ex elementis; ac ſubinde omnis liquor conſtat ex aqua elementari: ſed illa aqua elementaris reſolvi poſſet, & elici ex liquore mixto beneficio artis elixativæ, ac diſtillativæ: miſcibilia namque poſſunt ſeparari à mixto, ut docet Ariſtoteles lib. 1. de generatione textu 38. ergo aliquis poteſt adhibere activum paſſivo ad faciendam talem ſeparationem: ergo aqua artificialis poteſt eſſe aqua elementaris, ſeparata à mixto. *Confirmatur* per illud *Exodi* 7. de ranis, ubi ars dæmonum adhibuit activum paſſivo ad producendum ſtatim ex aqua fluvii ranas: ergo æquè poſſibile eſt è converſo per artem exhiberi activum paſſivo, ut fiat ſeparatio elementi à mixto, maximè cùm reſolutio ſit facilior, quàm generatio, vel compoſitio.

Reſpondet Doctor ibidem, poſſibile quidem eſſe, quòd Angelus bonus, vel malus adhibere poſſit aliqua activa mixto ut paſſo .·. „ ſed dico, *inquit*, quòd nulla ars poteſt „ adhibere idem activum, putà ignem „ quantumcumque diverſis mixtis, & paſſis „ ita quòd per illud agens fiat immediatè re- „ ſolutio in aquam ſcilicet elementarem, „ quia illud idem agens non poteſt habere „ virtutem, ut ſit ſine formis intermediis „ mutandi: neque etiam ita taliter diverſa „ in eumdem terminum corrumpi. Quibus Doctor ſignificat nullam aquam artificialem poſſe dici naturalem: quia ars ex mixto non poteſt immediatè transformare elementum; ſicut enim agit motu ordinato per medias formas in producendo mixto: pariter eiſdem mediis formis uti debet in eo reſolvendo; unde contingit mixtum non reſolvi in idem elementum, ex quo fit, ſed in aliud mixtum, ut lignum in cineres.

Petes, an ſal reſolutum in aquam ſit materia conveniens Baptiſmi.

Reſpondeo, id videri probabilius, eadem quippe videtur ratio de ſale, ac de gelu, nive, & grandine: quemadmodum enim hæc nihil ſunt aliud præter aquam nimio frigore denſatam: ita pariter ſal nihil aliud eſt, quàm aqua marina æſtivo Sole condenſata: unde per reſolutionem videtur ſuam priorem aquæ naturam recipere. Quoniam tamen nonnulli

ſunt,

ſunt, qui exiſtimant, quòd quemadmodum ex aqua, & hordeo generatur cerviſia, tanquam corpus mixtum; ita fortè vi caloris Solis ex aqua ſalſa exurgit corpus mixtum diſtinctum, quod proinde reſolvitur non in aquam, ſed in alium liquorem, idcirco exiſtimo liquorem iſtum ex ſale reſolutum eſſe ad minùs materiam dubiam, adeoque duntaxat uſurpandam tempore neceſſitatis.

Adverte autem illam reſolutionem, tum ſalis, tum grandinis, & aliorum, vel jam ſupponi debere factam priuſquàm aſſumatur à baptizante, vel ſaltem fieri debere in manu ipſius baptizantis, itaut ſtillæ effluant in corpus baptizandi, alioquin non ipſe applicaret materiam ablutioni aptam, ſi tantùm imponeret nivem, aut grandinem ſuper caput baptizandi, quæ reſolveretur per ejus calorem naturalem, quia eo in caſu ipſe non ablueret, ſed baptizandus ſeipſum lavaret: non ſecus ac ſi impoſitam ſuo capiti hydriam aqua plenam, frangeret, aut ſpongiam imbibitam aqua exprimeret.

Petes ſecundò: quænam ſit aqua elementaris certa, ac debita materia Sacramenti extra caſum neceſſitatis.

Reſpondeo, non aliam eſſe adhibendam, præter aquam benedictam in Sabbato ſancto Paſchatis, vel Pentecoſtes, ut docet Rituale Romanum tit. de ſacramento Baptiſmi §. de materia, his verbis; *Aqua ſolemnis Baptiſmi ſit eo anno benedicta, in Sabbato ſancto Paſchatis, vel Sabbato Pentecoſtes, quæ in fonte mundo nitida, & pura diligenter obſervetur*. Porrò hujus benedictionis mentionem fecit S. Dionyſius lib. de cœleſti Hierarchia cap. 2. & S. Ambroſius lib. 1. de Sacramentis cap. 5. & S. Auguſtinus homil. 27. & 50. & Baſilius libr. de Spiritu ſancto cap. 2. ubi ſignificat, benedictionem, & conſecrationem aquæ eſſe Traditionem Apoſtolicam.

Quod utique confirmari poteſt ex ſumma ſollicitudine Eccleſiæ, ut Baptiſmus nuſquam ſolemniter adminiſtretur extra caſum neceſſitatis, ſine ejuſmodi aqua benedicta: unde præclarè monet Rituale Romanum loco ſuprà laudato: *Si acqua benedicta tam imminuta ſit, ut minùs ſufficere videatur, alia non benedicta admiſceri poteſt, in minori tamen quantitate. Si verò corrupta fuerit, aut effluxerit, aut quovis modo defecerit, Parochus in fontem bene mundum, ac nitidum recentem aquam infundat, eamque benedicat ex formula, quæ infrà præſcribitur. Sed ſi congelaciata ſit, curetur ut liqueſiat, ſin autem ex parte congelata ſit, aut nimiùm frigida, poterit parum aquæ naturalis non benedictę caleſacere, & admiſcere aquæ baptiſmali in vaſculo ad id parato, & ea caleſacta ad baptizandum uti, ne noceat infantulo.*

QUÆSTIO QUINTA.

Quæ, & qualis ſit materia proxima Baptiſmi.

NOtandum primò, Theologos invicem convenire materiam proximam Baptiſmi eſſe ipſam actualem ablutionem corporis per aquam: *Ipſa enim*, inquit Doctor q. 3. diſt. 3. n. 2. *cum verbis, tanquam ſignum proximum ſignificat effectum Baptiſmi*. Non enim verba, quæ formæ vicem habent in Baptiſmo, ſunt revera forma illius Sacramenti, quòd accedant ad aquam immotam; ſed quòd accedant ad aquam, ut applicatam ſub ratione materiæ Baptiſmi, ſi quis enim materiæ immotæ adhiberet verba: *Ego te baptizo*, nihil ageret; unde cùm S. Auguſtinus ait: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*, non ſic eſt intelligendus, quaſi velit verbum accedere ad elementum immotum aquæ, ſed ut applicatum corpori, unde ſubdit: *Quæ eſt tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?* Debet enim aqua per ablutionem corpus tangere, ut rationem, & virtutem Baptiſmi obtineat. Unde ibidem Doctor meritò ridet explicationem Gandulphi 1. q. 1. cap. in gloſſa ad illud verbum, *detrahe*, ubi ajebat Gandulphus cavendum eſſe, *ne fortè aſinus bibat Sacramentum. Hæc enim dubitatio*, inquit Doctor, *eſt verè aſinina, quia illa ablutio non durat, niſi in fieri, & quantumcumque aqua poſſet bibi, vel huc, vel illuc traſfundi, ipſa ablutio non*.

Definitur autem ablutio ab eodem Doctore ibidem n. 4. *Contactus aquæ fluidæ liberè conjungentis ſicuti & ſeparantis inter carnem, & aliud corpus*. Vel clariùs: Ablutio, eſt motio aquæ liquidæ circa corpus, quæ per ſe ordinatur ad ſordes abluendas. Dico *per ſe ordinatur*, nam, ut ibidem advertit Doctor n. 2. non oportet, quòd ſit ibi ablutio, prout diſtinguitur contra motio- ,, nem, & includit amotionem ſordium à ,, corpore per contactum aquæ: ſed ſuffi- ,, cit lotio in communi dicta corporis ab ,, aqua, alio hoc agente. Quod nihil ,,

aliud

„ aliud eſt, niſi quòd oportet iſtum contactum corporis ab aqua fieri ab alio cauſante contactum iſtum: & iſto modo intelligendo ablutionem, & lotionem, lotio eſt materia proxima, quaſi per ſe fundamentum, vel pars fundamenti iſtius ſignificationis; aqua autem eſt materia remota, quæ applicatur corpori in iſta lotione.

Notandum ſecundò, duplicem diſtingui lotionem, unam quidem activam, aliam verò paſſivam: *Activa* eſt ipſa aquæ motio, quatenus fit à baptizante in baptizatum: Paſſiva verò ipſamet aquæ motio ſuper baptizatum, quatenus ipſum ſucceſſivè tangit, contactus enim aquæ in ablutione Baptiſmali, debet eſſe mobilis, & ſucceſſivus: aqua ſiquidem immota exiſtens in vaſe, non dicitur vas illud abluere, licèt illius omnes partes tangat, quando vas plenum eſt aqua; quia ablutio, ut vera ſit, & perfecta, debet fieri cum motu, ut rectè notavit ſubtilis Doctor *n.*2. dicens: *intelligitur ablutio hìc, non tantùm ſicut aqua dicitur lavari corpus, quaſi formaliter; ſed ſicut homo dicituur lavare corpus cum aqua, quaſi propriè activè: nam ſolus contactus corporis ab aqua immota* (velutis cùm quis in balneo quieſcit, aqua undique circumfuſus) *quæ eſt quaſi ablutio formalis, non eſt inſtituta tanquam ſignum, vel pars ſigni, ſed ipſa lotio effectivè facta ab aliquo abluente*.

Ex quibus verbis Suarez diſp. 20. ſect. 2. colligit Doctorem ſentire ablutionem potiùs conſiſtere in actione, quàm in paſſione, ſeu receptione aquæ in corpore hominis baptizati: quia Sacramentum, *inquit*, eſt actio ſacra ipſius Miniſtri, igitur & Baptiſmus ex parte materiæ proximæ erit lotio, ut facta à Miniſtro. Contrà verò Vaſquez diſp. 141. cap. 2. contendit ablutionem ſacramentalem formaliter eſſe paſſivam, quatenus nempè recipitur in eo, qui abluitur; ſiquidem Sacramentum eſt cæremonia ſacra, qua quis juſtificatur, ac proinde quatenus in ipſo recipitur, & eſt paſſio. Quam ulteriùs ſententiam confirmat auctoritate Doctoris ex diſtinct. 6. q. 2. n. 4. ubi ait: *Ex iſto videtur ſequi corollarium, quòd Sacramentum Baptiſmi magis eſt baptizatio paſſiva, quàm activa: quia plurificata baptizatione activa, non plurificatur paſſiva, nec Baptiſmus, quia paſſiva eſt una. Iſtud autem illatum videtur probabile, quia baptizatus propriè ſuſcipit Sacramentum, ſuſcipit autem propriè ablutionem paſſivam, & non activam, niſi dicatur idem realiter*.

Verùm rectiùs dicendum arbitror materiam proximam Baptiſmi conſiſtere in ablutione tam activa, quàm paſſiva, ſiquidem cæremonia ſacra Baptiſmi non poteſt fieri ſeparatim ab illa paſſione, ſive receptione actionis in ſubjecto, neque viciſſim paſſio ſine actione, ac ſubinde utraque ingreditur conceptum eſſentialem ablutionis Sacramentalis. Utrùm autem ratio illa formalis Sacramenti magis tribuenda ſit actioni, quàm paſſioni, vel è converſo; an verò utrique æqualiter competat, meritò dicit Suarez quæſtionem illam ad rem Theologicam eſſe parvi momenti, & nullius utilitatis.

Notandum tertiò, ablutionem Sacramentalem fieri poſſe triplici modo, ſcilicet, vel *per immerſione* baptizandi, vel *per aſperſionem*, vel *per infuſionem* aquæ in ipſum baptizatum: cùm enim Chriſtus D. ſtatuendo materiam proximam hujus Sacramenti eſſe ablutionem, non determinaverit modum, quo illa fieri deberet, inde triplex ille baptizandi modus ab Eccleſia fuit uſurpatus diverſo tempore, ſecundùm rerum exigentiam, & opportunitatem.

Primò namque, Baptiſmus videtur collatus per aſperſionem ab Apoſtolis *Actor.*2. ubi poſt prædicationem Petri probantis Chriſtum eſſe verum Meſſiam, legimus: *Qui ergo receperunt ſermonem ejus baptizati ſunt, & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia*. Quod utique fieri non potuit per infuſionem aquæ ſuper caput ſingulorum, aut eorum immerſionem, qua ratione enim Apoſtoli, ac Diſcipuli numero pauciſſimi tantam hominum multitudinem ab hora nona ad ſolis occaſum ſic lavare potuiſſent? meritò igitur colligunt Theologi ipſos baptizaſſe per aſperſionem, unica enim, aut paucis ſaltem aſperſionibus plures ſimul baptizare poterant.

Poſteà verò mos invaluit ab Apoſtolis, ut Baptiſmus nonniſi per trinam immerſionem fieret. Ac tandem rationabili de cauſa ſtatutum eſt ab Eccleſia, ut Baptiſmus duntaxat conferretur per infuſionem aquæ in caput, aut aliam notabilem corporis partem ipſius baptizandi: quæritur ergo an triplex hic baptizandi modus ſit ſufficiens, & validus.

His ita præmiſſis, quatuor ſuperſunt hac in quæſtione determinanda: *Primum*, an ad validum Sacramentum requiratur, quòd ablu-

ablutio fiat in notabili corporis parte, & quantitate aquæ: *Secundum*, utrùm ablutio, quæ eſſet occiſiva baptizandi, revera foret validum *Sacramentum*. *Tertium*, utrùm ablutio debeat eſſe unica, vel triplex.

CONCLUSIO PRIMA.

Ad validum Sacramentum Baptiſmi requiritur ablutio notabilis, tam quoad partem corporis, quàm quoad aquæ quantitatem. Ita Doctor in 4. diſt. 4. q. 3. ubi determinans puerum in utero matris non poſſe baptizari; ſecus verò ſi pars principalis ejus extra maternum uterum appareat, ait, *n.*3. Ad quæ„ ſtionem dico, quòd vel puer ſecundùm „ omnes partes eſt in utero matris: vel ſe„ cundùm aliquam partem apparet extra „ uterum. Si primo modo, dico quòd non „ poteſt baptizari: non propter rationem „ priorem, quia conjunctus eſſet cauſæ „ corruptionis: ſed quia Baptiſmus eſt lotio, „ vel ablutio in acqua: ſed parvulus ſic in „ utero, non poteſt lavari, quia nec ſic im„ mediatè tangi ab acqua. Si ſecundo modo „ ſic, aut apparet pars principalis, ut caput, „ & tunc poteſt baptizari in illa parte: „ & in hoc etiam ſimpliciter baptizari; „ non eſt enim veriſimile, quòd in die Pen„ tecoſtes, quando baptizati ſunt tria „ millia, *Actor.* 2. quòd quilibet quantum „ ad totum corpus ſuum lavaretur aqua „ ſed præcisè quantum ad faciem aſpergen„ do, vel quantum ad caput perfunden„ do. Et in iſto caſu, ſi poſt puer naſce„ retur, non oporteret ipſum baptizare. „ Si autem apparet pars minùs principalis, „ ſcilicet manus vel pes, illa eſt baptizan„ da, quia ibi eſt tota anima, licèt non „ omnis ſenſus, ſicut in capite. Et ſi hoc „ minùs ſufficeret ad hoc, ut eſſet ſimpli„ citer baptizatus, ſi naſceretur poſteà vi„ vus, eſſet ſub conditione baptizandus, „ ut docetur, *Extrav. de Baptiſmo, & ejus effectu, cap. de quibus*. Credendum „ enim eſt, quòd Deus ſuppleret illud, quod „ impotentia impediret: talis enim etſi mor„ tuus naſcitur, ſepeliendus eſt in terra be„ nedicta, ratione dicta.

Ipſi Doctoris ſubtilis ſententiæ per omnia conſonat Angelicus Doctor, qui parte 3. q. 68. art. 11. ad 4. ita ait: *Ad quartum dicendum, quòd expectanda eſt totalis egreſſio pueri ex utero ad baptiſmum, niſi mors immineat. Si autem primò caput egrediatur, in quo fundantur omnes ſenſus, debet baptizari periculo imminente, & non eſt poſteà rebaptizandus, ſi eum perfectè naſci contigerit. Et videtur idem faciendum, quæcunque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita conſiſtit, ſicut in capite* (ergo loquitur de partibus, in quibus vita partialiter conſiſtit, & non de aliis, quæ nullo modo vivunt) *videtur quibuſdam, quòd propter dubium quacunque aliâ parte corporis abluta, puer poſt perfectam nativitatem ſit baptizandus ſub hac forma: ſi non es baptizatus, ego te baptizo.*

Probatur autem hæc aſſertio ex communis Eccleſiæ praxi; nam in Rituali Romano tit. de Sacramento Baptiſmi paragr. de forma ita ſtatuitur: *Baptiſmus licèt fieri poſſit, aut per infuſionem aquæ, aut per immerſionem, aut per aſperſionem; primus tamen, & ſecundus modus, qui magis ſunt in uſu, pro Eccleſiarum conſuetudine retineantur, ut trina ablutione caput baptizandi perfundatur, vel immergatur.* In quibus verbis præſcribitur, & notabilis pars, imò præcipua, & ſimiliter notabilis quantitas aquæ, juxta illud S. Auguſtini in homil. 3. & habetur c. 78. de conſecr. diſt. 4. *Poſtquam vos credere dixiſtis, tertiò capita veſtra in ſacro fonte demerſimus.*

Quòd ſi parvulus ita eſt infirmus, ut capitis ablutionem non ferat, abluendum eſt pectus, vel humeri. Quòd autem imminente periculo mortis, poſſit conferri Baptiſmus in qualibet parte etiàm minima infantuli, docet idem Rituale *paragr. de baptizandis parvulis* his verbis: *Si aliud membrum emiſerit, quod vitalem indicet motum in illo ∴ baptizetur: & tunc, ſi natus vixerit, erit ſub conditione baptizandus eo modo, quo dictum eſt ſuprà: ſi non es baptizatus, ego te baptizo.*

Dices: Si Baptiſmus conferri poſſet in parte minùs principali; maximè quia, inquit Doctor, ibi eſt tota anima, licèt non omnis ſenſus, ſicut in capite, quibus ſignificare videtur, inquit Vaſquez loco ſupra laudato *n.*30. idcirco Baptiſmum valere etiam in minima parte, quia anima, quæ contraxit peccatum originale, eſt tota in illa parte, quæ abluidicitur: ſed hæc ratio nulla eſt: anima enim non eſt ſubjectum ablutionis Baptiſmalis, ſed totus homo: igitur &c.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, Vaſquezium perperam ſubtilem Docto-

rem vellicare, & interpretari ſiquidem Doctor, ut optimè advertit Hyquæus in Commentario *n*.18. non ideò dicit eſſet totam animam in parte non principali, quaſi anima eſſet ſubjectum ablutionis, ſed loquitur reſpectivè ad caput in quo Baptiſmum fieri omnes concedunt, ex eo quòd ſit pars principalis, in qua ſenſus animæ magis vigent, & functione vitæ, & ſine qua vita nequit conſiſtere in homine quæ eſt differentia partis principalis à non principali, eſtque fundamentum, ex quo Doctores colligunt Baptiſmum in ea parte eſſe abſolutè Baptiſmum hominis, & validum.

Ad occurrendum ergo objectioni tacitæ, quæ fieri poteſt contra Baptiſmum in parte non principali, dicit animam totam eſſe in parte non principali, quamvis non ſit ibi omnis ſenſus, qui eſt in capite. Hic verus ſenſus Doctoris non autem ille ab aliis præſumptus, qui humilis eſt, & ſatis puerilis in hac materia. Excluditur etiam Baptiſmus qui fieret in capillo, vel ungue per ſtillam, quem contendit Vaſquez eſſe verum Baptiſmum: nam ſi dubitant Doctores de Baptiſmo partis non principalis, licèt viventis, & uno ore dicunt iterandum eſſe Baptiſmum ſub conditione, ut etiam ſcribunt Rituales, quantò magis excluditur ab ablutione Baptiſmali, ea quæ fieret in capillo, aut ungue, quæ non denominant hominem abſolutè, nec ſunt propriæ ejus partes? Ita Hyquæus.

Dices ſecundò: Vulnus inflictum in minima parte, quæcunque illa ſit, ſufficiens eſt, ut ab eo homo dicatur vulneratus, igitur pari ratione ablutio facta in qualibet minima parte, ſufficiens erit ad validitatem Baptiſmi, etiam citra neceſſitatem.

Diſtinguo antecedens; Secundùm abuſivum; & improprium loquendi modum, concedo, juxta ſermonis proprietatem, & rigorem, nego: Nullus enim Sapientum eſt, qui non rideret hominem dicentem ſe vulneratum, quòd acicula digitum leviter pupugiſſet. Unde neganda eſt conſequentia; ſiquidem non debet regulari veritas materiæ, & formæ Sacramenti ab improprio, & abuſivo loquendi modo, ſed juxta proprietatem ſermonis, & uſum receptum, ac probatum à Sapientibus.

Ex bis patet probatio ſecundæ partis concluſionis, nempè quòd ad ablutionem Baptiſmalem non ſufficiat minima aquæ guttula, cùm ab illa homo moraliter non rectè dicatur ablutus, loctus, & tinctus: juxta communem Sapientum æſtimationem, nam eam ablutionem Chriſtus D. inſtituit pro materia proxima hujus Sacramenti, per quam homo propriè dici poteſt ablutus, & lotus, ſed ita non appellaretur propter contactum alicujus guttulæ aquę in minima parte ſui corporis, ut conſtat: igitur illa non poteſt ſufficere ad propriè dictam materiam Baptiſmi. Quoniam tamen aliqui cum Vaſquezio contrarium affirmant, idcircò non abnuerem, quòd aliqua urgente manifeſta neceſſitate conferretur Baptiſmum etiam in modica aquæ guttula, ſi amplior aqua non adeſſet, cùm enim materia, & efficacitas Sacramenti pendeat à voluntate Chriſti D. quæ quantum ad omnes omnino circumſtantias, & difficultates occurrendas in adminiſtratione Sacramentorum apertè non apparet ex Scriptura, aut Traditione, aut Conciliis; non irreligioſum eſt, ad evitandam animæ damnationem, adhibere remedium, quod aliqui Doctores eo in caſu judicant fore utile, & efficax quanquam alii Doctores iſtud in dubium revocent.

CONCLUSIO SECUNDA.

PRobabilius eſt ablutionem occiſivam, ſeu ex qua mors ſequeretur, non eſſe ſufficientem, & validam ad ſacramentum Baptiſmi.* Ita ſubtilis Doctor in 4. d.4. q.3. n.3. ubi dicit, *Projectus de ponte non baptizatur, quia hoc non eſt ad vitam ordinatum vel lotionem, ſed ad mortem. Et diſt*.5. *qu*.3. *n*.1. referens ſententiam Richardi aſſerentis puerum ſic projectum, non eſſe baptizatum, ait; *Dicitur etiam, quòd talis ſic projectus non eſſet baptizatus, quia baptiſmus eſt ablutio ordinata ad vitam abluti, non ſic ordinatur illa immerſio*. Qua propter in reportatis eadem quæſt. n. 2. eandem difficultatem expendens dicit, *Sed ſi adultus projiciatur in flumen dicendo*, Baptizo te &c. *credo quòd non baptizatur, quia projiciens non habet intentionem Eccleſiæ, quia intentio Eccleſiæ eſt ſic madefacere eum quod ipſo vivente poſſet iterum deſiccari: vel eſto quòd baptizetur, non dubito, quin projiciens peccet mortaliter*. Quibus omnibus conſtat Doctorem magis propendere in negativam ſententiam.

Probatur itaque hæc aſſertio ratione Doctoris; Deus non inſtituit aliquid pro materia legitima Sacramenti, quod vergit in præjudicium, & detrimentum humanæ naturæ, nec

nec voluit vitam ſpiritualem ordinariè comparari cum diſpendio, & jactura vitæ propriæ: igitur non approbat pro legitima materia Baptiſmi illam ablutionem, ex qua directè ſequeretur ipſius baptizati interitus. Probatur antecedens, quia Deus materiam, & formam Sacramentorum inſtituit, & maximè hujus Sacramenti, quod voluit eſſe commune omni ſexui, & ætati, quæ magis decebat ſuavem ſuam providentiam, & habebat rationem lotionis uſualis: ſed ablutio occiſiva non ſpectat ad ſuavem Dei providentiam, nec habet rationem ablutionis uſualis: quis enim dixerit, Deum ſuaviter providere creaturis de mediis ad vitam æternam conſequendam neceſſariis, quæ nonniſi cum vitæ diſpendio poſſent adhiberi? Quis pariter dixerit hominem alium abluere, & lavare, quem ligatis manibus, & pedibus, & ingenti ſaxo ad collum alligato, in flumen, aut mare projiceret? Quis ſibilo non exciperet hominem, qui immunda ſua pecora abluere cupiens, illa demergeret in ſtagnum, aut alium locum, ex quo moraliter noviſſet illa non poſſe vita incolumi emergere?

Nec valet reponere, Deum equidem hæc non ſtatuiſſe, ut fierent de via ordinaria, ſeu quolibet in caſu, ſed duntaxat in caſu extremæ neceſſitatis; ubi videlicet non ſuppetit alius modus miniſtrandi Baptiſmum. hæc, inquam, reſponſio non proficit; ſiquidem Deus non tenetur de communi lege providere de medio, quod debeat extraordinario modo applicari, ubi aliqua urget neceſſitas. Ideo infanti in utero matris exiſtenti noluit applicari Baptiſmum, ut dicemus infrà: quanquam aliud medium non ei ſubeſſet: igitur non eſt etiam ullum fundamentum aſſerendi Deum voluiſſe, ut ablutio occiſiva in caſu neceſſitatis eſſet ſufficiens materia Baptiſmi.

Confirmatur: non eſt probabile Deum voluiſſe illam ablutionem eſſe materiam Sacramenti, cui neceſſariò, & per ſe annexum eſt homicidium, & peccatum mortale ex natura ipſius actionis Miniſtri: ſed certum eſt eum peccare mortaliter, qui ſic puerum, aut adultum baptizandum demergeret, ut non poſſet vita ſalva demergi, quia talis projectio eſſet directa occiſio innocentis, ut docet Doctor præfata diſt. 5. ubi ait: Dico „ quòd quando præſumitur mors, nullo „ modò debet aliquis eum propellere, & „ projicere: quia peccabit mortaliter occi„ dendo, & quilibet tenetur magis vitare peccatum mortale in ſeipſo, quàm quære- „ ſalutem proximi: quia ordinata charitas „ magis eſt ad ſeipſum. „

Inſuper ablutio, quæ eſt materia Sacramenti, debet conſiſtere in actione Miniſtri, & ab eo procedere, talis autem merſio, & projectio non procederet proximè à Miniſtro neque eſſet ejus actio, ut recipitur in paſſum: igitur non eſſet ablutio baptiſmalis. Minor conſtat; quia ablutio, quæ baptiſmalis eſt, illa videtur eſſe, quæ determinatur à forma ſecundùm ſtrictam verborum ſignificationem: *Ego te baptizo*; unde requiritur, ut actio ſignificetur, quatenus exercita à Miniſtro, ſeu ut exiens ab ipſo; ac proinde videtur requiri, ut proximè applicet per ſe, aut per inſtrumentum conjungens, vel baptizatum aquæ, vel aquam baptizato. Id autem non fiet in præſenti hypotheſi, igitur &c.

Dices primò: Si quid obeſſet, quominus eo in caſu projici poſſet infans maximè, quia non licet aliquem inſontem occidere: ſed hoc non ita conſtat, contingere enim poteſt, ut inculpanda, imò laudanda cenſeri debeat mors innocentis: hac enim ratione excuſatur mors Sampſonis; qui, ut legitur Judicum 16. ſeipſum unà cum aſtantibus Philiſtæis ſub ruina, & materia concuſſæ domus occidit: igitur &c.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, occiſionem Sampſonis non aliunde excuſari, quàm quia id præſtitiſſe videtur ex inſtinctu divini Spiritus, ut ait S. Auguſt. lib. 1. de civ. Dei c. 21. *Nec Sampſon*, inquit, *aliter excuſatur, quòd ſeipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſit, niſi quia Spiritus latenter hoc juſſerat, qui per illum miracula faciebat.*

Dices ſecundò: Baptiſmus poteſt eſſe validus quanquam ex eo ſequatur mors baptizati: igitur ablutio occiſiva poteſt eſſe ſufficiens ad Baptiſmum. Probatur antecedens. Sacerdos qui ſincera intentione puerum mergens fonti Baptiſmali, viribus ſubita infirmitate ita deſtitueretur, ut prolatis verbis formæ non poſſet infantem educere, unde contingeret eum ſuffocari; certum eſt, quòd eo in ſtatu infans verè cenſeretur baptizatus; quanquam per illam ablutionem vita fuiſſet orbatus: igitur &c.

Diſtinguo antecedens, Quando ſequitur mors baptizati, indirectè, transeat, directè, nego: eo autem in caſu occiſio baptizati ſequeretur tantùm indirectè ex illa merſione; ſiqui-

ſiquidem hæc merſio per ſe ordinatur ad facilem emerſionem, & tantùm ex accidenti evenit, quòd emerſionem non habeat: ſecus eſt autem de merſione, quæ directè eſſet occiſiva, quatenus videlicet emerſionem facilem non haberet ex natura ſua, qualis eſſet illa projectio hominis in flumen, aut puteum, unde citra miraculum incolumis non poſſet evadere.

CONCLUSIO TERTIA.

Baptiſmus validè confertur aliquo ex aſſignatis tribus modis in tertio Notabili. Hæc eſt jam communis apud omnes Theologos, & apertè traditur in Rituali Romano §. *De forma Baptiſmi*: Non eſt autem veriſimile Eccleſiam Catholicam in adminiſtratione Sacramenti ſummè neceſſarii invalidam materiam pro legitima ſubminiſtrare, & approbare: igitur &c.

Probatur autem hæc aſſertio: Omnis ea ablutio ſufficiens eſt ad Baptiſmum per quam homo verè dicitur ablutus: atqui ita dicitur per quamlibet præfatam ablutionem: igitur, &c. Quam utique rationem urget S. Cyprianus ep. 76. quæ eſt ad Magnum, ubi licèt liberum relinquat aliis judicandum, utrùm Baptiſmus per aſperſionem collatus eſſet validus, tamen ipſe affirmativam partem tuetur: *Aliter*, inquit, *pectus credentis abluitur, aliter mens hominis per fidei merita mundatur in Sacramentis ſalutaribus neceſſitate cogente, & Deo indulgentiam ſuam largiente; totum credentibus conferunt divina compendia*. Ubi per *divina compendia*, intelligit modicam ablutionem, qualis eſt ea, quæ fit per ablutionem comparativè ad eam, quæ fit per immerſionem.

Dices, Baptiſmus eſt ſignum ſepulturæ, & Reſurrectionis Chriſti, juxta illud ad Coloſſ. 10. & ad Rom. 6. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus, conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in morte, ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos novitate vitæ ambulemus*. Sed hæc repræſentatio mortis, & Reſurrectionis Chriſti non poteſt fieri niſi per immerſionem, & emerſionem: igitur ſolus ille baptizandi ritus eſt licitus.

Reſpondeo primò, cum S. Th. q. 66. art. 7. ad 2. *Quòd in immerſione expreſſiùs repræſentatur figura ſepulturæ Chriſti . . . ſed in aliis modis baptizandi repræſentatur aliquo modo, licèt non ita expreſſè. Nam quocunque modo fiat ablutio, corpus hominis, vel aliqua pars ejus, aquæ ſupponitur, ſicut corpus Chriſti ſub terra fuit poſitum.*

Reſpondeo ſecundò, ablutionem Baptiſmalem ordinari tantùm ſecundariò ad ſignificandam Chriſti Domini ſepulturam; primariò enim, & per ſe ordinatur ad ſignificandam ablutionem animæ à peccato, per quam myſticè morimur peccato, & vivimus Deo, ut præclarè docet S. Ambroſius libro de Bono mortis cap. 2. ubi diſtinguens tria mortis genera, ſic ſecundum deſcribit: *Alia mors myſtica, quando quis peccato moritur, & Deo vivit, de qua ait Apoſtolus: Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem*. Item S. Auguſtinus ſerm. 9. de Tempore, ubi paulò poſt principium ita ſcribit: *Quando in ſalutari lavacro tertiò Chriſtiani merguntur tunc Ægyptii, ideſt, originalia peccata, & actualia crimina, quaſi in rubro mari ſepeliuntur, & filiis Iſrael pertranſeuntibus ad Dei ſervitium, ſola patiuntur peccata naufragium.*

Dices ſecundò: Ea ſola ablutio eſt ſufficiens materia proxima Baptiſmi, quam hoc verbum (*baptizo*) directè importat, & ſignificat: ſed non ſignificat quemlibet contactum aquæ ad corpus: ſed cum dumtaxat, qui fit per immerſionem: igitur, &c.

Diſtinguo minorem: Verbum *baptizo* non ſignificat aliud, quàm immerſionem, ſecundùm ſuam derivationem grammaticalem ab idiomate Græco, concedo: ſecundùm uſum, & praxim Eccleſiæ, nego: uſurpatur enim ab Eccleſia ad ſignificandam omnem, & quamlibet veram ablutionem aquæ, ſive hæc fiat per infuſionem, ſive per aſperſionem, ſive per immerſionem. Quod utique apertiùs exinde conſtat, quòd Eccleſia nuſquam reprobaverit Baptiſmum per infuſionem, vel aſperſionem aquæ collatum, tanquam nullum, & invalidum.

CONCLUSIO QUARTA.

Perinde eſt ad valorem, & ſubſtantiam Sacramenti Baptiſmi; quòd fiat per ablutionem unicam, aut triplicem. Hæc eſt communis apud Catholicos, eamque veritatem pridem definivit S. Gregorius Magnus libro 1. epiſt. 41. quæ eſt ad Leandrum Epiſcopum Hiſpalenſem, cujus epiſtolæ decretum refert, & approbat Concilium Toletanum IV. can. 5. *ubi ait*: De Baptiſmi „

„ autem Sacramento, propter quod in Hi„ ſpaniis quidam Sacerdotes trinam, quidam „ ſimplam merſionem faciunt: à nunnullis „ ſchiſma eſſe conſpicitur, & unitas ſidei „ ſcindi videtur ∴ Beatæ ergo memoriæ Gre„ gorius Romanæ Eccleſiæ Pontifex, qui „ non ſolùm partes Italiæ illuſtravit, ſed „ & longe exiſtentes Eccleſias ſua doctri„ na perdocuit, efflagitante ſanctiſſimo Lean„ dro Epiſcopo de hac Hiſpaniæ diverſi„ tate, quid potiùs eſſet ſequendum, in„ ter cætera reſcribens ei, ſic ait: De trina „ verò merſione Baptiſmatis, nihil reſpon„ deri verius poteſt, quàm ipſi ſenſiſtis: quia „ in una fide nihil officit ſanctæ Eccleſiæ „ conſuetudo diverſa: nos autem quòd ter„ tiò mergimus, triduanæ ſepulturæ Sacra„ menta ſignamus, ut dum tertiò infans „ ab aquis educitur, Reſurrectio triduani „ temporis exprimatur. Quòd ſiquis fortè „ etiam pro ſummæ Trinitatis veneratione „ exiſtimet, fieri, neque ad hoc aliquid „ obſiſtit, baptizando ſemel in aquas merge„ re, quia dum in tribus ſubſiſtentiis una „ ſubſtantia eſt, rephehenſibile eſſe nulla„ tenus poteſt, infantem in Baptiſmate in „ aquam vel ter, vel ſemel mergere, quan„ do & in tribus merſionibus Perſonarum „ Trinitas, & in una poteſt Divinitatis „ ſingularitas deſignari. Sed ſi nunc uſque „ ab hæreticis infans in Baptiſmate tertiò „ mergebatur, faciendum apud vos eſſe „ non cenſeo; nedum merſiones nume„ rant, Divinitatem dividant: dùmque „ quod factis faciebant, morem veſtrum „ ſe viciſſe glorientur. *Et ſtatim Concilium* „ *ſubdit*: Quapropter, quia de utroque „ Sacramento, quod fit in S. Baptiſmum, „ à tanto viro reddita eſt ratio, quòd „ utrumque rectum, utrumque irreprehen„ ſibile in ſancta Dei Eccleſia habeatur, „ propter vitandum autem ſchiſmatis ſcan„ dalum, vel hæretici dogmatis uſum, ſim„ plam teneamus Baptiſmi merſionem, ne „ videantur apud nos, qui tertiùm mer„ gunt, hæreticorum approbare aſſertionem dum ſequuntur & morem. *Ita Concilium*, Sed non eſt veriſimile S. Pontificem, & Concilium ex nobilioribus Hiſpanicæ Eccleſiæ Epiſcopis adunatum, erraſſe in ſolemni, & eſſentiali Sacramentorum adminiſtratione: igitur fatendum eſt, unam aut trinam ablutionem eſſe ſufficientem ad validam Baptiſmi adminiſtrationem.

Objicies Can. 50. Apoſtolorum in quo ita decernitur. *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter non trinam merſionem unius myſterii celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur*. Inſuper Pelagius Papa in epiſt. ad Gaudentium, aſſerit trinam merſionem eſſe à Domino præceptam: *Multi ſunt*, inquit, *qui in nomine ſolùm Chriſti, una etiam merſione ſe aſſerunt baptizatos: Evangelicum verò præceptum ipſo Deo, & Domino ſalvatore noſtro Jeſu Chriſto tradente nos admonet, in nomine Trinitatis trina etiam merſione ſanctum Baptiſma unicuique tribuere, dicente Domino: Ite, docet omnes Gentes baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Item Tertul. l. de corona militis cap. 3. Hieron. in dialogo contrà Luciferianos *n.* 15. & Baſilius libr. de Spiritu ſancto cap. 27. aſſerunt trinam merſionem inter traditiones non ſcriptas eſſe recenſendam. Imò & Theodoretus lib. 4. hæreticarum fabularum c. de Eunomio: *Ipſe*, inquit, *ſubvertit ſancti Baptiſmi ritum à Domino, & Apoſtolis ab initio traditum, & contrariam legem apertè tulit dicens non oportere ter mergere eum, qui baptizetur, nec Trinitatem invocare, ſed ſemel baptizare in mortem Chriſti*. Inſuper hac de cauſa videtur damnatus Eunomius à Concilio I. Conſtantinopolitano, Can. 7.

Reſpondeo hæc omnia nobis non adverſari. Non quidem Canon Apoſtolicus, ibi enim non decernit unicam merſionem eſſe contra Domini præceptum, ſed baptiſmum collatum ſub invocatione mortis Chriſti, ut conſtat ex ratione quam affert: *Non enim* inquit, *dicit Dominus* &c. Similiter intelligendus eſt Pelagius, ut Evangelicum præceptum referat non ad trinam merſionem, ſed ad trium perſonarum invocationem, ſubdit enim *Ite, baptizate gentes in nomine* &c. Inſuper ex præcedentibus illius epiſtolæ verbis ſatis apertè colligitur eum loqui de iis, qui Eunomii hæreſim ſectantes, baptizabant, non in nomine Trinitatis, ſed ut ait: *Multi ſunt, qui in nomine ſolius Chriſti, una etiam merſione ſe aſſerunt baptizatos*. Denique cùm poſtea definit hos hæreticos ad Eccleſiam revertentes eſſe rebaptizandos, nihil de Trina merſione, ſed ſolùm de invocatione Trinitates meminit: *Eos*, inquit, *ad Catholicam fidem venientes in ſanctæ Trinitatis nomine baptizabis*.

Similiter dico Eunomium non fuiſſe præci-

sè damnatum, quòd trinam merſionem tolleret: neque id intelligit Theodoretus dicens, *eum ſubvertere ritum à Domino, & Apoſtolis traditum*: ſed quòd non adhiberet invocationem trium divinarum Perſonarum, nam ut refertur c.7. dicti Concilii Conſtant. & ab Epiph. heres 76. Eunomius non baptizabat in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. ſed vel ſolùm in nomine Chriſti mortui, vel, *in nomine Patris increati, & Filii creati, & Spiritus ſanctificantis, & à creato Filio creati*. Unde meritò cenſuit Concilium ab eo baptizatos iterum eſſe baptizandos. Sicque dum Eunomius, & trinam merſionem, & divinarum perſonarum invocationem ſuſtulit, ſenſit, & contra Eccleſiaſticum, & contra divinum præceptum. Contra quidem Dominicum, quia trium perſonarum divinarum, in baptiſmate invocatio eſt à Chriſto mandata, contra verò Eccleſiaſticum, quia trina merſio eſt ex Eccleſiaſtica traditione ſervanda, & hoc eſt quod ſolùm innuere volunt citati Patres: enim verò ab Eccleſiæ primordiis ad Gregorii Magni tempora, uſitata ſemper fuit trina immerſio: eam autem idcircò ſuſtulit, vel non eſſe neceſſariam ſtatuit, ut Arianorum errorem cohiberet, ut jam dictum eſt.

Urgebis. Quod expreſsè, & diſtinctè repreſentat tres Perſonas divinas, eſt de eſſentia baptiſmi: ſed triplex illa merſio ita eſt. Nam Tertull. lib. contra Praxeam c. 16. loquens de præcepto, & ritu, quo Chriſtus præcepit Apoſtolis baptizare, hæc habet: *Mandans ut tingerent in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, non in unum: nam nec ſemel, ſed ter ad ſingula nomina in perſonas ſingulas tingimur*. Hæc enim particula *nam* deſignat trinam ablutionem tam eſſe neceſſariam ex parte materiæ, quàm diſtincta perſonarum divinarum nominatio ex parte formæ. Idem docet S. Damaſcenus epiſt. de Triſagio, dum ita ſcribit; Si quis es nobis ſciſcitetur:
„ quid ſit cauſæ, quamobrem cùm alicui
„ Baptiſmum exhibemus, ter eum mergi-
„ mus: quidnam aliud reſpondebimus,
„ quàm quòd ob unamquamque perſonam
„ eum immergimus?

Diſtinguo majorem; Quod expreſsè repreſentat Trinitatem ex parte formę cujus eſt diſtinctè ſignificare, concedo: ex parte materiæ cujus eſt tantùm confusè, ſeu minùs diſtinctè repreſentare nego. Nec particula (*nam*) ſignificat Eccleſiam tune ter immerſiſſe, quod Chriſtus id præcepiſſet, ſed ideò id ſervaſſe, quia illa trina immerſio tres perſonas diſtinctè ſignificabat, non ratione ſui, ſed quia ad quamlibet immerſionem una divina perſona proferebatur in forma baptiſmi.

Confirmatur, quia apud alios ſanctos Patres, trina illa immerſio fiebat, non ad deſignandum Trinitatis Perſonas, ſed triduanam Chriſti ſepulturam: idque expreſsè habetur in 5. Canone quarti Concilii Toletani, ubi Patres ita loquuntur: *Nos autem quòd tertiò mergimus triduanæ ſepulturæ ſacramentum ſignificamus, &c.*

QUÆSTIO SEXTA.

Quænam ſit legitima forma Baptiſmi.

NOtandum primò, variè erratum fuiſſe antiquitus ab hæreticis circa legitimam Baptiſmi formam; in ipſis enim naſcentis Eccleſiæ primordiis, nonnulli baptizabant *in nomine trium principii expertium*; vel *trium Filiorum*, vel *trium Paraclitorum*, ut colligere licèt ex Canone 48. aliàs 49. Apoſtolorum, ubi decernitur. *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. ſed trium principii expertium, aut trium Filiorum, aut trium Paraclitorum, abjiciatur*. Refert etiam Euſebius lib. 4. cap. 11. ex S. Irenæo lib. 1. c. 8. de Valentinianis, & quodam Marco, quem dicit magicis artibus imbutum: quòd *quidam eorum thalamum conſtruunt, & nefarium quoddam initiandi celebrant genus, tanquam ſecretis quibuſdam carminibus, ac verbis; non tam ſacris, quàm execrabilibus, eum, qui introducitur conſecrantes, ſpirituales nuptias ajunt eſſe, quod faciunt inſtar videlicet ſupernarum conjugationum. Adducentes verò ad aquam, & eos baptizantes; hæc ſuper eos proferunt verba: In nomine ignoti Patris omnium, & in veritate omnium Matre, & in eo, qui deſcendit in Jeſu. Alii verò Hebraica nomina ſuper eos, quos initiant, ad pavorem audientium terribiliter loquuntur*. Pauliniſtæ, Photiniani, Montaniſtæ, & Cataphryges non baptizabant in invocatione S. Trinitatis, quam non credebant, unde eos rebaptizare jubet Concilium *Nicænum*. Can. 19. & *Laodicenſe* Can. 8. *Arianorum* aliqui baptizabant in nomine Patris, per Filium in Spirito ſancto, quaſi forent aliqui gradus in Trinitate;

baptizare autem nolebant in nomine Filii, ne cogerentur eum Deum fateri, ſed per Filium quaſi per inſtrumentum: Teſtatur etiam S. Epiphanius hæreſi 76. Ætianos, ſicut & Eunomianos hanc formam baptizando uſurpaſſe, *in nomine Dei increati, & Spiritus S. ſanctificantis, & à procreato Filio procreati.*

Notandum ſecundò, quòd etſi hæretici hujus ævi ſecundùm praxim non videantur errare circa Baptiſmi formam, quia ſemper inter baptizandum utuntur hac, vel æquivalenti forma: *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* Unde Eccleſia ratum, & validum habet Baptiſmum ab eis collatum: nihilominus ſi doctrinam eorum attendas, percipies eos non leviter hoc in articulo, ſicut & in plurimis aliis à Catholica veritate deflectere: *Lutherus* enim lib. de captivitate Babylonica, cap. de Baptiſmo ſcribit; utendum quidem eſſe forma conſueta; valere tamen Baptiſo quibuſcumque tandem verbis conferatur, ac ſufficere ſi miniſtretur *in nomine Domini*, imò etiamſi non detur in nomine Domini, ſatis eſſe, modò à baptizato *in nomine Domini* ſuſcipiatur: *Zuinglius* lib. de vera, & falſa Religione cap. *de Baptiſmo* circa finem permittit quidem inter baptizandum uti forma conſueta, ſed addit certam verborum formam in Baptiſmo non eſſe neceſſariam. *Brentius* in ſuo Catechiſmo cap. de Baptiſmo, docet legitimum fore Baptiſmum, ſi Miniſter poſt recitatum à Catechumeno fidei ſymbolum ita dicat: *Audivi jam ex te confeſſionem fidei tuæ, quòd credas in Deum Patrem, & Filium, & Spiritum S. In hanc igitur confeſſionem intingo te in aquam, ut hoc ſignaculo certus ſis te Chriſto inſertum eſſe*: admonet tamen Eccleſiæ formam eſſe ſervandam.

Notandum tertiò, ex Doctore in 4. *diſt.* 3. *q.* 2. *n.* 5. quòd in Sacramentorum confectione, & adminiſtratione aliquid dicitur neceſſarium dupliciter: *Primò* quidem ſimpliciter, nimirum inquit ex parte Sacramenti, quo videlicet non exiſtente nullum eſſet Sacramentum: *Secundò*, aliquid dicitur neceſſarium aliqua ex parte, ſcilicet ex parte Miniſtri: ſine quo Miniſter diſpenſando Sacramentum, peccatum vitare nequit. Quæritur ergo quænam verba ita ſint neceſſaria ad Baptiſmi formam, ut eis non prolatis, nullum foret Sacramentum; quænam autem ita dumtaxat ſint neceſſaria, ut omitti quidem poſſint, ſalva Sacramenti ſubſtantia, ſed non abſque gravi baptizantis peccato: cui quidem quæſtioni faciemus ſatis in ſubjiciendis quæſtiunculis, ubi prius aſſignaverimus legitimam formam baptiſmi.

CONCLUSIO UNICA.

Conveniens, *& legitima Baptiſmi forma hæc eſt: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Ita determinatum eſt in Concilio *Lateranenſi*, cap. firmiter, & *Florentino* in decreto Eugenii. *Trident.* ſeſſ. 7. de Baptiſmo c. 4. Colligitur ex Matthæi c. 28. ubi Chriſtus D. mandat Apoſtolis, ut doceant omnes Gentes, *baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*. Licèt enim ibi expreſsè non præcipiat, ut baptizando proferant hæc verba, tamen perpetua Eccleſiæ Traditione conſtat illud Chriſti D. præceptum ſic eſſe intelligendum, ut apparet non ſolùm ex ſuprà dicto Canone Apoſtolorum, ſed ex continua Eccleſiæ praxi; legimus enim in veteri Ordine Romano: *Tunc accipit Pontifex infantem, & dicit; Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Unde Alex. III. ut refertur cap. 1. de Baptiſmo, & ejus effectu, decrevit, *Si quis puerum ter in aqua immerſit in nomine Patris, Filii, Spiritus ſancti, Amen: Et non dixerit: Ego te baptizo in nomine Patris, Filii, Spiritus ſancti, non eſt puer baptizatus.*

Eandem veritatem docent SS. Patres, maximè S. Auguſtinus pluribi, ſed præſertim lib. 3. de Baptiſmo c. 10. ubi ait: *Baptiſmus Chriſti verbis Evangelicis conſecratus, & per adulteros, & in adulteris ſanctus eſt.* Unde concludit c. 15. *Quamobrem ſi Evangelicis verbis in nomine Patris, Filii, & Spiritus ſancti, Marcion Baptiſmum conſecrabat, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides ſub eiſdem verbis aliud opinantis, quàm Catholica veritas docet, & eſſet integra, ſed fabuloſis falſitatibus inquinata.*

Suadetur etiam, ratione: Illa forma eſt conveniens, & legitima, per quam omnia, quæ ſunt in Baptiſmo, ſignificantur: ſed præfata eſt ejuſmodi. Probatur. Quatuor diſtinguuntur in Baptiſmo; Primò ipſæ actus Sacramentalis: Secundò perſona recipiens: Tertiò cauſa princeps: Quartò Miniſter; ſed ea quatuor exprimuntur per iſtam formam; nam pronomen (*ego*) ſignificat miniſtrum; (*te*) perſonam recipientis verbum.

bum (*baptizo*) ſacramentalem actum, alia autem verba exprimunt cauſam principalem, nempe ſanctiſſimam Trinitatem; igitur &c.

Dices primò; Cùm Chriſtus Marci ult. contulit Diſcipulis virtutem ejiciendi dæmonia, his verbis: *In nomine meo Demonia ejicient*: non præcepit ut dæmones expellendo dicerent, *Dæmon ego te ejicio in nomine Chriſti*. Et cùm Lucæ 22. Apoſtolos Sacerdotes conſecrans eis poteſtatem dedit, ut conficerent ſuum ſacratiſſimum corpus, non imperavit, ut conſecrando dicerent: *Hoc facio in Chriſti commemorationem*: igitur pari ratione cùm dixit: *Docete baptizantes &c.* nihil aliud præcepit, quàm ut Apoſtoli doceant, & baptizent in fidem, & poteſtatem ſanctiſſimæ Trinitatis.

Diſtinguo conſequens: Id ſequitur ex verbis Scripturæ ſacræ, ſi ſecundùm ſe dumtaxat, & ſeorſim à Traditione accipiantur, tranſeat; ſi cum Traditione perpetua, ex qua Chriſti D. præcepti ſenſus eſt accipiendus nego. Conſtat enim ex Eccleſię praxi, & SS. Patrum auctoritate hæc verba inter baptizandum eſſe uſurpanda.

Inſtabis: Si hæc fuiſſet continua Eccleſiæ praxis, innotuiſſet omni ſæculo: at ita non eſt, refert enim *Petrus Claromontenſis Epiſcopus* ſuo tempore hanc conſuetudinem viguiſſe in ſua diœceſi, ut qui in neceſſitatis articulo baptizabant, omiſſis cæremoniis, non dicerent: Ego te baptizo, nec aliud æquivalens, ſed dumtaxat infundendo aquam (quod ibi vocat *undejare*) dicerent *in nomine Patris &c.* Petrus autem Epiſcopus dubius de valore talis Baptiſmi conſuluit per epiſtolam Mauritium Epiſcopum Pariſienſem, & Stephanum Abbatem S. Euvertii apud Aurelios: ſententia autem Epiſcopi fuit, Baptiſmum non valere, ſententia verò Abbatis eum eſſe legitimum: eorum autem tres Epiſtolæ inſeruntur in tomo tertio Bibliothecæ Patrum: igitur tunc temporis non erat compertum hanc formam eſſe in praxi per univerſam Eccleſiam.

Nego minorem, Si enim non fuiſſet notum ex Eccleſiæ univerſalis Traditione, & praxi Baptiſmum ſic eſſe conferendum, dubius non fuiſſet Epiſcopus Claromotenſis de valore ejuſmodi Baptiſmi. *Inſuper* Mauritius in ſua reſponſione non ita conſtanter ſcripſiſſet hanc formam eſſe à Scriptura, & SS. Patribus acceptam, *in quem modum*, inquit, *forma Baptiſmi tradi, & accipi debeat, Scripturarum divinarum auctoritate, & SS. Patrum teſtimonio habemus in hunc modum, ſcilicet*: Ego te baptizo in nomine Patris &c. *Et tanta eſt verborum vivacitas, ut nihil immutari, nihil innovari oporteat, niſi verò tota hæc verba ſimul à quocunque, & quacunque lingua proferantur Baptiſmum eſſe non credimus*.

Neque rationes, quibus Stephanus tueri nititur ſuam aſſertionem, ſunt alicujus ponderis. Non quidem *prima*, quam his verbis affert: *Nondum* inquit, *legi baptizantes eos, & dicentes*: *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* Hæc enim ratio nititur tantùm auctoritate negativa, argumentum autem ab auctoritate negativa deſumptum non eſt alicujus momenti, quando maximè contrarium nititur auctoritate poſitiva, & affirmativa, nempe Eccleſiæ Traditione, & SS. Patrum doctrina.

Neque etiam multùm urget *ſecunda* illius ratio, quam dumtaxat repetit ex eo, quòd S. Innocentius primus, & ſanctus Auguſtinus pluribus in locis, quos ibi refert, agendo de Baptiſmo hæreticorum, dicant illum eſſe validum, *dummodo fuerint baptizati ſub expreſſa invocatione trium perſonarum ſanctiſſimæ Trinitatis*: nec unquam meminerunt hujus particulæ, *baptizo te*, nam imprimis locus ille S. Auguſt. lib. de unico Baptiſmo, quem Stephanus ibi poſteriori loco refert, probat *Baptiſmum perfici, & conſecrari verbis Evangelicis, & illis omiſſis nullum eſſe*: at juxta intelligentiam univerſalis Eccleſiæ verba illa non ſunt tantùm hæc, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, ſed & iſta, *baptizo te*. Quare tum S. Auguſtinus, tum alii Patres agendo de Baptiſmo hæreticorum, mentionem tantùm faciunt expreſſæ invocationis trium in Deo perſonarum, quia plures hæretici circa divinam Trinitatem tantùm errabant, nec inter baptizandum omittebant has voces *baptizo te*, quas ſciebant Chriſtum adhiberi voluiſſe, ut actio Baptiſmi, & Miniſter baptizans exprimeretur. Cùm igitur circa has voces nulla moveretur difficultas, aut dubitatio, ideo neceſſum non fuit SS. Patribus earum meminiſſe. Ut autem ſingularum ejuſmodi formæ baptiſmalis particularum plena, ac plana habeatur ratio; conveniens eſt eas ſub quæſtiunculis examinare.

Quæres 1. *Utrùm hoc pronomen* Ego, *neceſſariò proferri debeat in forma Baptiſmi*.

RESpondet Doct. diſt. 3. q. 2. n. 7. ad valorem Baptiſmi non abſolutè requiri, ut Miniſter exprimatur: *Miniſtrum enim*, inquit, *non eſt ſimpliciter neceſſarium aliquo verbo exprimi, neque pronomen cujuſque perſonæ, quia non eſt in verbis Chriſti*, Matth. ult. Inſuper hoc pronomine omiſſo, manet integer ſubſtantialis formæ ſenſus; hic enim conſiſtit in ſignificatione ablutionis, ut exerceatur à baptizante circa baptizandum cum expreſſa nominatione, ſeu invocatione trium divinarum perſonarum: ſed ad id non eſt neceſſarium pronomen, *ego*; quia verbum *baptizo* cùm ſit indicativum primæ perſonæ implicitè includit illud pronomen; *baptizo* enim idem eſt, ac ego baptizo.

Petes ſecundò: Utrùm verbum *baptizo* activè neceſſariò proferri debeat in forma Baptiſmi, ut illa ſit valida.

Reſpondeo, id non eſſe neceſſarium, ſiquidem Baptiſmus Græcorum approbatus eſt ab Eccleſia, qui tamen hoc verbo modo activo non utuntur, ſed tantùm paſſivo; ſic enim definitum eſt in decreto Eugenii ad calcem Concilii Florentini, ubi loquens de Baptiſmo, cùm dixiſſet: *Materia hujus Sacramenti eſt aqua vera, & naturalis, nec refert frigida ſit, an calida, forma aut eſt, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, ſubdit: *Non tamen negamus, quin & per illa verba: Baptizetur talis ſervus Chriſti in nomine Patris &c. verum perficiatur Baptiſma*. Rationem profert: *Quoniam*, inquit *cùm principalis cauſa, ex qua Baptiſmus virtutem habet, ſit ſancta Trinitas; inſtrumentalis autem ſit Miniſter, qui tradidit exterius Sacramentum, ſufficit ſi exprimatur actus, qui per ipſum exercitum Miniſtrum, cùm S. Trinitatis invocatione perficiatur Sacramentum*. Eamdem veritatem antea docuerat Doctor loco superiùs laudato num. 3. & 7. ubi ſcribit: *De forma neceſſaria ex parte Sacramenti, patet quòd iſta* (ordinaria Eccleſiæ Latinæ;) *non eſt talis, quantum ad omnia verba, ex hoc quòd dictum eſt, quòd Græci verè baptizabant, non tamen ſub eadem forma*.

Quare autem hanc formam modo paſſivo, potiùs quàm activo uſurpaverit Eccleſia Græca, explicat ibidem Doctor n. 5. dicens; id factum fuiſſe occaſione quorumdam Corinthiorum, qui gloriabantur, ſe baptizatos eſſe ab Apoſtolis, & idcircò cenſebant ſe aliis eſſe præferendos, qui à Diſcipulis Baptiſmum ſuſceperant: *Cauſam*, inquit Doctor, tangit Apoſtolus 1. Corinth. 1. *Hoc autem dico, quod unuſquiſque veſtrum dicit: Ego quidem ſum Pauli &c.* gloriabantur enim „ de Miniſtris baptizantibus, quaſi eis adſcriberetur Baptiſmus: & redarguit eos „ & iſtam eorum contentionem dices, *Diviſus eſt Chriſtus?* Et propter hoc, ortum „ fuit inter eos ſchima, & ordinatum fuit „ inter eos ad iſtud ſchiſma tollendum, „ ne Miniſter exprimeretur in propria perſona, nec actus in indicativo modo, „ ſed optativo; quia tunc Miniſter non ſignificatur eſſe auctor Baptiſmi: ſed tantùm Miniſter deſiderans, & orans effectum Baptiſmi conferendum à Deo: & „ ſuſcipiens etiam non exprimeretur in ſecunda perſona, ſed in tertia, quaſi „ non præcisè reciperet, quod recipit ab „ aliquo ſermone ſibi dirigente. Veruntamen meliùs potuiſſet ſuſcipiens fuiſſe expreſſus, quàm per hoc, *ſervus Chriſti*, „ ſcilicet nomine proprio. Non enim „ jam ſervus Chriſti baptizatur, ſed baptizatur, ut ſit ſervus Chriſti, loquendo „ de ſervitio ſpirituali, quo Chriſtianus eſt „ ſervus Chriſti. „

Quòd autem reverà vitium iſtud fuerit in aliquibus Corinthiis tempore S. Pauli, docet S. Chryſoſtomus hom. 1. in 1. cap. ad Cor. necnon & homil. 3. expendens illa verba: aut in nomine meo baptizati eſtis, ubi ait: *Nec dixit: numquid Paulus baptizavit? baptizavit enim multos: ſed non erat id, quod quærebatur, à quonam baptizati eſſent, ſed in cujus nomine eſſent baptizati, nam quoniam hæc quoque erat cauſa ſchimatis, quòd vocarentur ab iis, qui baptizarent &c.* quamvis autem his verbis non inſinuet, eos fuiſſe in illo errore, infra tamen dicit periculum ejus fuiſſe: *Nam ſi cùm viles, & abjecti, & qui nullius ſunt æxiſtimationis homines baptizarent, orta eſt hæreſis, ſi ego, qui annuntiavi Baptiſmum, multos baptizaſſem, veriſimile eſſet, futurum fuiſſe, ut convenientes, non ſolùm in meo nomine vocarentur, ſed mihi quoque Baptiſmum tribuerent &c.*

Idem docet S. Auguſtinus lib. de uno Baptiſmo c. 5. ubi loquens de Corinthiis, qui dice-

dicebant, *Ego quidem ſum Pauli, &c. ait*: *Quamvis non per impiorum, ſed Sanctorum nomina, ipſi tamen impia ſchiſmata faciebant; hoc ipſorum erat deteſtabile vitium, &c.* Et c. 11. ſcribit: *Nec illos Corinthios arbitror, quos in ſchiſmata diſſiluiſſe redarguit, veram fidem habuiſſe, quòd dicebant, ego ſum Pauli; hoc enim falſum erat: verumtamen Baptiſmum habebant, ex cujus veritate, ut iſtam corrigerent falſitatem ab eo ipſo audiunt: numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? &c.*

An autem hodie ceſſante iſta cauſa liceat adhuc Græcis Catholicis hanc formam uſurpare;

„ *Reſpondet* Doctor num. 6. De hac forma „ poteſt dici, quòd quamdiu tolerata fuit „ ab Eccleſia Romana, licita fuit eis, & „ pro tempore, pro quo inſtituta fuit, ra„ tionabilis fuit durante cauſa prædicta, „ ſed ceſſante illa cauſa, rationabiliter po„ tuit forma communis fuiſſe eis impoſita. „ Vel ergo Romana Eccleſia prohibuit il„ lam formam, quantum ad eos, & tunc „ peccant ſervando (quod expreſsè non „ invenitur in aliquo capitulo, ſpecialem „ mentionem faciente de eis.) Vel ſi per„ miſit, ſive conceſſit, licitum videtur eis „ illam formam continuare: & ſi tali per„ miſſione, ſeu licentia ſtante, in Conci„ liis ſuis particularibus, ordinaverunt in„ ter ſe talem formam eſſe ſervandam, „ videtur quòd Miniſter eorum tenetur „ eam ſervare: ſicut ſtante iſta permiſſione, „ Eccleſia, quæ determinavit trinam immer„ ſionem ſervandam, ſic faciendum eſt, „ & eſt de neceſſitate Miniſtri, præce„ ptum, & modum Eccleſiæ propriæ ſervare.

Controverſia autem eſt apud Theologos, qualiter vocabulum (*baptizetur*) uſurpatum in forma Græcorum ſit accipiendum, an videlicet *imperativè*, ut vult S. Thomas; an *deprecativè*, ut illud accipit ſubtilis Doctor: quod utique convenientius, ſi attendamus ad rationem ſuprà dictam, ob quam Græci non exprimunt perſonam Miniſtri: ne ſcilicet in ſeipſo glorietur, & ne Baptiſmus ab ipſo virtutem ullam ſortiri intelligatur, tanquam à cauſa principali: Etenim imperativus modus deſignat auctoritatem Miniſtri: deprecativus autem non ita, ſed magis auctoritatem cauſæ principalis, à qua Sacramentum habet ſuam efficaciam, licèt miniſterialiter ſit à conferente. *Inſuper* ſi verbum iſtud ſumeretur imperativè, iſtud imperium dirigeretur, vel ad perſonam Miniſtri, vel ad effectum ſacramenti: at primum dici non poteſt, quia nemo ſibi propriè imperat. Neque etiam ſecundum, quia effectus, qui eſt à cauſa ſuperiori, non cadit propriè ſub imperium inferioris; maximè quando non fundatur in poteſtate juriſdictionis communicatæ: ſicut effectus pœnitentiæ, qui procedit à poteſtate clavium: igitur convenientius eſt, ut verbum iſtud accipiatur deprecativè. Nihilominus dici poteſt, quòd iſtud verbum quatenus nunc uſurpatur à Græcis in forma Baptiſmi, non eſt imperativum, neque deprecativum, ſed indicativum: ajunt enim Græci, dum baptizant: *Baptizatur ſervus Dei*, vel *ſerva Dei, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, ut rectè obſervat Arcudius lib. de Baptiſmo, cap. 7. ex Græcorum euchologio.

Quæres 3. *Utrùm perſona baptizati exprimi debeat in forma Baptiſmi, per pronomen* (te,) *vel per aliquid aliud æquivalens.*

Affirmat Doctor ibidem nu. 7. ubi cùm dixiſſet, ad valorem Baptiſmi non requiri neceſſariò, quòd exprimatur perſona Miniſtri: *ſubdit*. Alia autem dico, ſcilicet actum, & ſuſcipientem, neceſſarium exprimi: ſed non determinatè, eodem modo, quo iſtis verbis exprimuntur, ſcilicet actus verbo indicativi modi, & ſuſcipiens per pronomen ſecundæ perſonæ: ſed poteſt actus exprimi verbo alterius modi, & ſuſcipiens verbo alterius, ut Græci exprimunt. Ratio autem neceſſitatis, quòd illa duo ſic, vel ſic exprimerentur, ſumitur ex illo Matthæi ult. *Baptizantes eos, &c.* ubi exprimitur actus, & ſuſcipiens. „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ *Hæc Doctor*, quibus ſignificat, idcirco perſonam baptizatam debere exprimi; quia Chriſtus D. id ſufficienter indicavit, cùm dixit: *Baptizantes eos, &c.* actum baptizantis, & ſuſcipientem Baptiſmum debere exprimi in collatione Baptiſmatis.

Confirmatur à ſimili: Idcirco in pœnitentiæ forma neceſſum eſt, ut exprimatur perſona abſolvenda, dicendo, *abſolvo te*, nec valeret abſolutio ſub hac formula, *abſolvo*, vel *datur abſolutio in nomine Patris, &c.* quia Chriſtus D. Joan. 20. inſtituens Sacramentum pœnitentiæ, dixit: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, ita à ſimili debet exprimi perſona baptizanda, quoniam illam exprimendam ſignificavit Chriſtus D. cùm

cùm dixit, *baptizantes eos*, *&c.* Adde quòd Baptiſmus ex baptizato potiſſimùm ſuam denominationem, & determinationem, ſeu individuationem accipit: igitur ut exprimatur actus in individuo, qui per Miniſtrum exercetur, neceſſum eſt, quòd in verbis exprimatur perſona baptizanda.

Dices: Concilium Florentinum in decreto Eugenii aſſerit, quòd in Baptiſmo, ſi exprimitur actus, qui per ipſum exercetur Miniſtrum, cum ſanctiſſimæ Trinitatis invocatione, perficitur Sacramentum; ubi non facit mentionem perſonæ, quæ baptizatur: igitur illius expreſſio non eſt neceſſaria.

Nego conſequentiam, & ad antecedens dico *primò* quòd, cùm decretum requirat, ut exprimatur actus Baptiſmi, quatenus hic & nunc exercetur, implicitè ſaltem connotat perſonam baptizati; ſiquidem Baptiſmus fieri non poteſt ſine ſubjecto illius capaci. *Secundò* dico, non eſſe mirum, quòd Eugenius non meminerit perſonæ baptizandæ; quia nulla cum Græcis erat controverſia circa expreſſionem ſuſcipientis Baptiſmum; utpote cùm eam Græci etiam exprimerent, dicendo; baptizatur ſervus, vel ancilla Chriſti.

Dixi autem hoc pronomen (*te*) ſuppleri poſſe per aliquid æquivalens, putà ſi quis diceret, baptizo Petrum, vel baptizaris à me: quemadmodum Græci dicunt, baptizatur ſervus Chriſti: hoc enim, aut alio ſimili loquendi modo ſufficienter apparet, ac ſignificatur perſona baptizanda.

Quæres 4. *An neceſſaria ſit particula* (in) *ad formam Baptiſmi.*

RESpondeo illam non eſſe neceſſariam ad eſſentiam formæ Sacramentalis, quippe idem remaneret ſenſus ea omiſſa: enimverò qui aliquid ſe præſtare ſignificat nomine alterius, idem eſt, ac ſi diceret ſe in nomine ejuſdem id facere. Norunt enim Grammatici ablativuum abſolutum eamdem habere ſignificationem, ac ablativum per præpoſitionem *in* deſignatum.

Quæres 5. *Quid ſignificetur particula* (nomine) *& utrùm illa ſit abſolutè neceſſaria ad formam Baptiſmi.*

RESpondeo primò, particulam iſta ſignificare, vel unitatem eſſentiæ divinæ ſubſiſtentis in tribus divinis perſonis, ut docent SS. Patres, imprimis verò S. Ambroſius lib. 2. de Sacramentis, cap. 7. *In uno nomine*, inquit, *baptizari nos juſſit, hoc eſt, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Nolim mirari, quia dixit, unum nomen, ubi eſt una ſubſtantia, una Divinitas, una Majeſtas.* Et S. Auguſt. lib. 3. contra Maximinum, cap. 22. *In nomine*, inquit, *non in nominibus; hi enim tres unum ſunt; & hi tres unus eſt Deus.* Unde catechiſmus Romanus cap. de Baptiſmo: *Quod in nomine*, inquit, *non in nominibus dictum eſt, hoc planè declarat unam Trinitatis naturam, & Divinitatem; hoc enim loco nomen ad perſonas non refertur, ſed ad divinam ſubſtantiam, virtutem, & poteſtatem, quæ una, & eadem eſt in tribus divinis perſonis ſignificata.*

Suffragatur huic explicationi ratio Theologica; quia ad formam Baptiſmi, non minus neceſſarium eſt, ut exprimatur unitas eſſentiæ in divinis, quàm Trinitas perſonarum, cùm utrumque ex æquo ad fidem Catholicam deſideretur: Porrò unitas eſſentiæ deſignatur per illam particulam (*nomine*): igitur, &c.

Sunt tamen qui exiſtimant (*in nomine*) idem eſſe, ac in auctoritate, potentia, majeſtate, & virtute, & quo ſenſu Pſal. 19. dicitur: *Hi in curribus, & hi in equis; nos autem in nomine Domini invocabimus.* Et Pſal. 53. *Deus in nomine tuo ſalvum me fac, & in virtute tua judica me.* Et Chriſtus D. plerumque eodem loquendi modo utitur in Evangelio, putà cùm dicit: *In nomine meo dæmonia ejicient; & Spiritus Paraclitus, quem mittet Pater in nomine meo, &c.*

Reſpondeo ſecundò, particulam (*nomine*) ſic eſſe neceſſariam, ut ſi quis illam omitteret, dicens; *Baptizo te in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto*: vel ſingularem numerum in pluralem convertendo proferret, *in nominibus Patris, & Filii &c.* nullus cenſeretur Baptiſmus, ut colligitur ex S. Hieronymo, qui explicans illud Epheſiorum 4. *unum Baptiſma*, ait: *Non baptizamus in nominibus Patris, & Filii, & Spiritus ſancti; ſed in uno nomine, quod intelligitur Deus.* Et ex S. Auguſtino lib. 3. contra Maximinum, cap. 22. mox à nobis laudato. Cui ratio etiam adſtipulatur, quam ſtatim prælibavimus, nempe quòd cùm forma Baptiſmi ſit Chriſtianæ fidei profeſſio, ſignificare debet unitatem eſſentiæ trium divinarum perſonarum; cam autem vox *nomen* in ſingulari nume-

numero rectè ſignificat unitatem eſſentiæ trium in Deo perſonarum. Unde Apoſtolus ad Epheſ. 3. *Unus Dominus, una fides, unum Baptiſma.*

Quæres 6. *Utrùm in forma Baptiſmi exprimi debeant tres divinæ perſonæ ſub diſtinctis nominibus* Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, *itaut Baptiſmus eſſet invalidus, ſi conferretur in nomine* Genitoris, Geniti, & procedentis ab utroque.

„ AFfirmat Doctor, d. 4. qu. 2. n. 9. ubi „ ait: De nominibus ſignificantibus „ proprietates, & non perſonas, ut *genitor, &c.* dico quòd non ſervatur in eis „ forma; quia Chriſtus voluit perſonas vocari nominibus perſonarum, & rationabiliter ſecundùm illud, quod tactum eſt „ in primo libro, *diſt.* 2. ut ſicut Judæis „ datum erat aliquod nomen ſignificans „ eſſentiam divinam ſub propria ratione, „ quod ipſi vocabant nomen Dei *Tetragrammaton*, ita Chriſtus dedit Eccleſiæ „ nomina ſignificantia perſonas ſub propriis rationibus. Si etiam non ſic dederit, tamen probabile eſt in aliqua invocatione, nomen perſonæ habere aliquam „ efficaciam, quam non habet nomen proprietatis perſonæ; petendo enim aliquod „ donum ab aliquo pro amore Joannis, „ citiùs impetraretur, quàm ſi loco nominis proprii poneretur nomen indicans „ proprietatem ſuppoſiti.

Quibus verbis Doctor ſignificat Baptiſmum non valere, ſi conferretur ſub aliis nominibus, quàm ſub nominibus Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: quia Baptiſmus eſt Sacramentum fidei, quo nempe fideles initiantur, invocando, & proteſtando Deum unum in eſſentia, & trinum in perſonis: igitur conveniens fuit, ut id fieret per nomina diſtinctè ſignificantia ipſas perſonas; quemadmodum in veteri lege conſuetum erat invocare, & profiteri Deum ſub ratione unius eſſentiæ (cujus tunc ſolius fides explicita ſingulis erat neceſſaria) per nomen *Tetragrammaton*, quod ſignificat Deum ſub ratione eſſentiæ propriæ. Unde etiam cùm Baptiſmus ſit Sacramentum communiſſimum, utpote quod ab omnibus eſt ſuſcipiendum, debuit adminiſtrari ſub nominibus magis vulgaribus, & frequentatis tum in Scriptura, tum in Symbolis, qualia ſunt dumtaxat nomina Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, quæ ſingulis fidelium nota ſunt: nomina autem genitoris, geniti, &c. non ſunt omnibus nota, ſed dumtaxat Theologis. Eamdem ſententiam tuentur Alenſis 4. p. quæſt. 8. memb. 3. art. 3. & Seraphicus Doctor diſt. 3. S. Thomas 3. p. q. 66. art. 5. ad 7.

Dices: Nomina illa *genitoris, &c.* æquivalent nominibus *Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*: igitur Baptiſmus ſub ejuſmodi vocabulis collatus eſſet validus.

Negat antecedens Doctor n. 15. ubi reſpondens huic argumento à ſe propoſito *ait*: Ad illud de *genitoris, &c.* dicendum quòd Auguſtinus 5. de Trinitate cap. 7. intelligit, quòd idem eſt *genitor* & *Pater* quantum ad hoc, quod eſt dici ad alterum, ſive importare proprietatem ejuſdem perſonæ: ſed non ſunt idem quantum ad primum conceptum ſignificatum utrobique. „ „ „ „ „ „ „ „ „

Quia *Pater* ſignificat primò, & per ſe ſuppoſitum in natura divina: aliud autem ſignificat primò, & per ſe proprietatem: & non eſt eadem vis nominis proprii, & proprietatis nominis in invocatione facta alicujus perſonæ ad aliquem effectum. „ „ „ „ „ „ „ Hæc Doctor, quibus ſignificat voces iſtas *genitor, &c.* non deſignare perſonas divinas, ut perſonæ divinæ ſunt, ideſt, in ratione ſubſiſtentium, ſed per modum originis unius ab altera.

Ex iis ſequitur Baptiſmum etiam non valere, ſi conferretur ſolùm in nomine *Trinitatis*; quia inquit Doctor *num.* 9. Chriſtus D. inſtituendo Baptiſmum, voluit ut perſonæ divinæ Trinitatis diſtinctè explicarentur: in hoc autem nomine Trinitatis tantùm importantur implicitè, ac proinde Baptiſmus hac ratione collatus non valeret. „ „ „ „ „ „ „

Non prodeſſet etiam ſi loco vocis *Filii* ponatur vox *Jeſu Chriſti*; quia non exprimitur ſufficienter ſecunda perſona: ſecus ſi ad ly *Spiritus* addatur *Paracliti*; quia mutatio illa eſt ſolius epitheti, non ſubſtantiæ, Spiritus enim ſignificat perſonam.

Kurſum invalidus eſt Baptiſmus collatus, *In nomine primæ, ſecundæ, & tertiæ perſonæ*; hæc enim non ſufficienter explicant myſterium Trinitatis ſecundùm proprietates perſonales, neque emanationem unius perſonæ ab altera. Idem eſt ſi conferatur, *In nomine Omnipotentis, & Sapientis, & Boni*, quæ non ſunt nomina propria ſingulis perſonis, ſed tantùm appropriata.

Quæ-

Quæres 7. *An valeret Baptiſma collatum in ſolo* nomine Chriſti.

R*Eſpondeo* probabilius videri, quòd aliquando licuerit ſic baptizare, ut cum Magiſtro diſt. 3. docent *Alenſis* 4. p. qu. 8. memb. 3. art. 3. *S. Thomas* 3. p. q. 66. art. 6. ac *S. Bonaventura* diſt. 3. p. 1. art. 2. q. 2. & *ſubtilis Doctor* ibidem q. 2. num. 9. ubi ſcribit: De quinto, ſcilicet de nomine Chriſti, patet, quòd aliquando licitum fuit baptizare, Act. 2. 10. de Cornelio, & 19. ; ſed an modò eſſet baptizatus, ſi ſic traderetur, dubium eſt. Videtur quòd ſic baptizans peccaret mortaliter; imò omnino non baptizaret. Quod utique probat; quia, *inquit*, legem ſuperioris nullus inferior poteſt revocare, nec ſimpliciter, nec ad tempus: ſed lex de baptizando in iſta forma communi, *In nomine Patris*, &c. promulgata fuit à Chriſto Matth. ult. ergo eam pro tempore, pro quo Chriſtus non revocavit, nullus alius revocare poteſt. Sed licèt diſpenſaverit in illa lege, pro tempore primitivæ Eccleſiæ, quia fuit ratio diſpenſandi, ut divulgaretur nomen Chriſti: tamen illa ratione ceſſante, non diſpenſavit: ergo nullus inferior pro tempore illo poſteriori, poteſt aliqualiter à lege illa abſolvi.

Huic doctrinæ, & aſſertioni adſtipulantur SS. Patres, maximè *S. Ambroſius* lib. 1. de Spiritu ſancto cap. 3. ubi ait: *Sicut qui benedicitur in Chriſto, benedicitur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti; quia unum nomen, poteſtas una: ita etiam ubi operatio aliqua divina aut Patris, aut Filii, aut Spiritus deſignatur, non ſolùm ad S. Spiritum, ſed etiam ad Patrem refertur, & Filium: nec ſolùm ad Patrem, ſed etiam ad Filium refertur, & Spiritum ſanctum. Denique & Æthyops Eunuchus Candacis Reginæ baptizatus in Chriſto plenum myſterium conſecutus eſt.* Et infrà: *Nunc conſideremus utrùm quemadmodum in Chriſti nomine plenum eſſe legimus Baptiſmatis Sacramentum; ita etiam ſancto Spiritu nuncupato, nihil deſit ad myſterii plenitudinem.* Pro reſponſione ſubjungit: *Rationem ſequamur; quia qui hunc dixerit, Trinitatem ſignavit. Si Chriſtum dicas, & Deum Patrem, à quo unctus eſt Filius, & ipſum, qui unctus eſt, Filium, & Spiritum ſanctum, quo unctus eſt, deſignaſti.* Ac paucis interjectis: *Unde & rationi copuletur auctoritas, in Spiritu quoque rectè baptizare nos poſſe, Scriptura indicat, dicente Domino*: Vos autem baptizabimini in ſpiritu Sancto. *Et alibi Apoſtolus ait: Omnes enim in unum corpus, in uno Spiritu baptizati ſumus.*

Idem docuit Theophilactus quoque ult. cap. Lucæ ad quæſtionem: *Quomodo Baptiſma in nomine ſolius Chriſti fieri intelligamus, præſertim cùm aliàs doceamur baptizare in nomine Patris, &c.* in reſponſione ait: *Chriſti nomen in ſe continet, & Patrem inungentem, & unctionem Spiritum, & unctum Filium.*

Amplius dico, Nicolaus primus ad conſulta Bulgarorum, cap. 104. fretus auctoritate Scripturæ, & S. Ambroſ. auſus fuit aſſerere, etiam de facto Baptiſmum in nomine ſolius Chriſti valere. Verba ejus referuntur cap. 24. de Conſecr. diſt. 4. *A quodam*, inquit, *Judæo, neſcitis utrùm Chriſtiano, an pagano, multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid de iis ſit agendum conſulitis. Hi profectò ſi in nomine ſanctæ Trinitatis* (putà explicitè, ut ſolet in decretalibus, & PP. intelligi Baptiſmus datus eſt in nomine Trinitatis) *vel tantùm in Chriſti nomine, ſicut in Actibus Apoſtolorum legimus, baptizati ſunt (unum quippe idemque eſt, ut exponit ſanctus Ambroſius) conſtat, eos non eſſe denuò baptizandos.*

Porro hæc veritas niti videtur apertis Scripturæ textibus, nam & ſermo Petri Act. 2. ad hoc dirigitur, ut exaltaret nomen ejus: & Actor. 3. & 4. *Non eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oportet nos ſalvos fieri, &c.* Actor. 8. *Aperiens Philippus os ſuum, & incipiens à Scriptura iſta evangelizavit illi Jeſum, &c. Ecce aqua, quis me prohibet baptizari? Dixit autem Philippus, Si credis ex toto corde, licet: & reſpondens ait, Credo Filium Dei eſſe Jeſum Chriſtum, &c. baptizavit eum.* Et antè dicitur de Philippo, quòd prædicabat Samaritanis Chriſtum; *& in nomine Jeſu Chriſti baptizabantur viri, ac mulieres.* Huc etiam ſpectat inſtructio, & ſermo Petri ad Cornelium, & domum ejus, Act. 1. 50. qui ſic clauditur: *Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum, &c.* Et cùm ad hæc cecidiſſet Spiritus ſanctus in eos, juſſit eos baptizari Petrus, *in nomine Jeſu Chriſti.*

Ex epiſtolis etiam Pauli plura deſignant Baptiſmum datum *in nomine Jeſu.* & ſalutem per ipſum conſequi, quæ brevitatis

gra-

gratia omitto. Unde ſequitur modum illum baptizandi, & formam congruere doctrinæ, & prædicationi Apoſtolorum, quæ præmittebatur ante Baptiſmum: ſicut & ex illis verbis Pauli 1. ad Cor. 1. *Gratias ago Deo, quia neminem veſtrum baptizavi ... ne quis dicat, quòd in nomine meo baptizati eſtis, &c.* Et infrà, quantum ad doctrinam, & prædicationem: *Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, gentibus ſtultitiam, &c.*

Favet etiam ratio; congruum enim fuit initio naſcentis Eccleſiæ apud Judæos dari Baptiſmum in remiſſionem peccatorum ſub nomine Chriſti, qui negabant neceſſitatem Redemptionis, & Redemptoris, ponentes ſalutem ex lege ſola. Apud Gentiles non defuit ſimilis congruentia, quia ex mirabilibus, quę fiebant in nomine Chriſti (ut Simon Magus Act. 8.) credebant; ac proinde etiam congruum fuit, ut baptizarentur in nomine ejus, in quem credebant. Ideo potuit Baptiſmus in illa forma diſpenſativè conferri ſine ullo errore in forma practicè, aut ſpeculativè: ita autem factum eſſe colligi videtur ex modo loquendi Scripturæ, & auctoritate SS. Eccleſiæ Doctorum.

Nihilominus oppoſita ſententia, (quam plures tuentur cum Armachano noſtro,) non eſt improbabilis: reponunt enim ad omnes Scripturæ textus, quibus ſignificari videtur Apoſtolos baptizaſſe in nomine Domini Jeſu, intelligendos eſſe, quòd baptizaverint in auctoritate, & poteſtate Jeſu Chriſti, ideſt, Baptiſmo, quem Chriſtus D. inſtituit, quo diſtingueretur Baptiſmus Chriſti à Baptiſmo Joannis. Quæ utique reſponſio confirmatur ex Act. 19. nam cùm Apoſtolus inveniſſet quoſdam Diſcipulos Epheſi, dixit ad eos: *Si Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt audivimus. Ille verò ait: In quo ergo baptizati eſtis? qui dixerunt, in Joannis Baptiſmate:* Nulla autem, inquiunt, & omnino aliena fuiſſet Apoſtoli interrogatio, ſi Baptiſmus tunc temporis conferri ſolitus eſſet in alia forma, quàm in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti; exiſtimabat namque Apoſtolus eos non potuiſſe baptizari Baptiſmo Chriſti, quin notitiam habuiſſent Spiritus ſancti, in cujus nomine, ſicut & Patris, ac Filii, fuiſſent baptizati.

Fateor tamen reſponderi poſſe huic eorum fundamento, idcirco Apoſtolum mirari, quòd non audiviſſent quidquam de Spiritu ſancto, quia cùm eſſent adulti, priùs baptizari non poterant, quin inſtructi fuiſſent de præcipuis fidei myſteriis, ac proinde noviſſent tres eſſe in Deo perſonas: quippe divinæ Trinitatis myſterium primum eſt, ac caput omnium fidei myſteriorum.

Nec etiam obſtat Canon. 49. Apoſtolorum: *Si quis Presbyter, aut Epiſcopus non trinam merſionem unius Myſterii celebrat; ſed ſemel mergat in Baptiſmate (quod dare à quibuſdam jubetur in morte Domini) deponatur: non enim dixit nobis Dominus: In morte mea baptizate: ſed, & Euntes, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Non, inquam, obſtat: quia in illo Canone videtur tantùm damnari quorumdam hæreticorum error, qui idcirco per unicam merſionem baptizabant, & in morte Chriſti, ut excluderent Trinitatem perſonarum, & Chriſti D. Divinitatem, quem errorem propugnarunt Bonoſiani, & Cataphryges, de quibus ſcribit Gregorius Quirino Epiſcopo in Iberia, lib. 9. ep. 61. & refertur de conſecr. diſt. 4. cap. 84. *Hi, inquit, hæretici, qui in Trinitatis nomine minimè baptizantur, ſicut ſunt Bonoſiani, & Cataphryges (quia & illi Chriſtum D. non credunt, & iſti ſanctum Spiritum perverſo ſenſu eſſe quemdam pravum hominem Montanum credunt: quorum ſimiles multi ſunt) & alii tales; cùm ad ſanctam Eccleſiam veniunt, baptizantur, quia Baptiſma non fuit, quod in errore poſiti in ſanctæ Trinitatis nomine minimè perceperunt.* Quidqud ſit de veritate alterutrius ſententiæ, de qua nihil certi definire licet, cùm utrinque appareant non improbabiles conjecturæ.

Reſpondeo ſecundò cum Doctore *ibidem*, „ certum eſſe, quòd nunc temporis nulla „ ratione liceat Baptiſmum conferre in „ ſolo nomine Chriſti; Nam, *inquit Doctor*, „ videtur, quòd ſic baptizans peccaret „ mortaliter. Primùm probatur: quia „ legem ſuperioris nullus inferior poteſt „ revocare, nec ſimpliciter, nec ad tempus. „ Lex de baptizando in iſta forma „ communi: *In nomine Patris, & Filii,* „ *&c.* promulgata fuit à Chriſto, *Matth.* „ *ultim.* ergo eam pro tempore pro quo „ Chriſtus eam non revocavit, nullus „ alius poteſt revocare. „

Subſumit Doctor; Sed licèt diſpenſa- „ verit in illa lege pro tempore primitivæ „ Eccleſiæ, quia fuit ratio diſpenſandi, „

„ ut

„ ut divulgaretur nomen Chriſti; tamen
„ illa ratione ceſſante non diſpenſavit:
„ ergo nullus inferior pro tempore illo
„ poſteriori poteſt aliqualiter à lege illa
„ abſolvi.

„ Conſimiliter probatur ſecundum: quia
„ forma tradita communiter, ſemper ma-
„ net forma, niſi per formæ inſtitutorem
„ pro aliquo tempore fiat aliqua diſpenſa-
„ tio; ſed forma non fuit diſpenſativè tra-
„ dita, niſi pro tempore, pro quo fuit
„ diſpenſandi ratio; ſcilicet in Eccleſia
„ primitiva, ut nomen Chriſti divulgare-
„ tur: ergo tempore illius diſpenſationis
„ ceſſante, forma illa ſola manet, quæ
„ fuit forma ex inſtitutione.

„ *Et concludens interrogat*: Quid ergo?
„ Non audeo dicere, quòd baptizatus ho-
„ die in nomine Chriſti, eſſet baptizatus,
„ ſed nec audeo dicere, quòd non eſſet
„ baptizatus; quia non lego ubi fuerit
„ illa diſpenſatio revocata. In hoc er-
„ go caſu reputo dubium, an talis ſit ba-
„ ptizatus.

Quòd autem Baptiſmus in nomine Chri-ſti collatus eſſet nunc invalidus, colligi-tur ex epiſtola Pelagii ſummi Pontificis ad Gaudentium Epiſcopum, & refertur diſt. 4. de Conſecr. cap. 81. his verbis: *Multi ſunt, qui in nomine ſolummodò Chriſti, una etiam merſione ſe aſſerunt baptizare. Evange-licum verò præceptum ipſo Deo, & Domino Salvatore noſtro Jeſu tradente, nos admonet in nomine Trinitatis, trina etiam merſione ſan-ctum Baptiſma unicuique tribuere, dicente Do-mino Diſcipulis ſuis (Ite, baptizate omnes Gentes in nomine Patris, & Filii, & Spi-ritus ſancti.)*

Confirmatur ex cap. 83. ejuſdem diſtin-ctionis, quod eſt Zachariæ Papæ ad Boni-facium Epiſcopum in epiſtola, cujus ini-tium: *Sacris liminibus*, in qua ſic ſcribit Pontifex. *Synodo Anglorum decretum, & ju-dicium firmiſſimè præceptum, & diligenter de-monſtratum eſſe dignoſcitur, ut quicumque ſi-ne invocatione Trinitatis merſus fuiſſet, Sa-cramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum eſt; quia ſi lotus in fonte Ba-ptiſmatis quis fuerit ſine invocatione Trinita-tis, perfectus Chriſtianus non eſt, niſi in no-mine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti fue-rit baptizatus. Hoc quoque obſervari in prædi-cta Synodo Sacerdotes voluerunt; ut qui vel unam de Trinitate perſonam in Baptiſmo non nominaret, illud Baptiſma eſſe verum non poſ-ſet. Quod pro certo verum eſt; quia qui unam ex ſancta Trinitate perſonam confeſſus non fue-rit, perfectus Chriſtianus eſſe non poteſt. Qui enim confitetur Patrem, & Filium, ſi con-feſſus non fuerit & Spiritum ſanctum, ne-que Patrem habet, neque Filium, & qui con-feſſus fuerit Patrem, & Spiritum ſanctum, & Filium non fuerit confeſſus, neque Patrem ha-bet, neque Spiritum ſanctum, ſed vacuus eſt à divina gratia.*

Nec refert, quòd Nicolaus affirmet Ba-ptiſmum in ſolo Chriſti nomine eſſe vali-dum; quod confirmat auctoritate S. Dio-nyſii. *Reſpondeo* enim Nicolaum hæc dixiſ-ſe tantùm obiter, & non ex profeſſo, non enim fuerat interrogatus, utrùm valeret Baptiſmus ratione formæ, ſed ſolùm utrùm obſtaret valori Baptiſmatis, quòd Miniſter eſſet Judæus. *A quodam*, inquit, *Judæo, neſcitis utrùm Chriſtiano, an pagano, &c.*

Reſpondet autem Baptiſmum valere, ſive fuerit Chriſtianus, ſive paganus, dummo-dò uſus fuerit legitima forma. Porro quæ eſſet legitima forma, ibi non quærebatur, ſed occaſione inde ſumpta explicat ſuam opinionem, quam ipſe de illa tanquam Do-ctor particularis tenebat, putà quòd valeat hæc forma, *Ego te baptizo in nomine Chri-ſti*, ductus auctoritate Scripturæ, & ſancti Ambroſii quam allegat.

Potuit autem facilè fieri, ut Nicolaus non viderit reſponſum Pelagii, & Zacha-riæ, cùm tunc temporis decreta Concilio-rum, & Pontificum nondum eſſent in ju-re canonico collecta, & ordinata: vel ſi cognoverit, forſitan aliter duxit ea expli-canda, quàm modò univerſalis Eccleſia in-telligit: videlicet vel de implicita invocatio-ne Trinitatis contra hæreticos, qui baptiza-bant in mortem Domini unica merſione, ut excluderent Trinitatem, & Divinitatem Chriſti, vel de explicita contra illos, qui unam perſonam nominabant cum poſitiva excluſione, & errore circa alias.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Miniſtro & ſubjecto Baptiſmi.

EX præcedenti Diſputatione jam ſatis apertè liquet ordinarium Baptiſmi, ſi-cut & aliorum Sacramentorum, Miniſtrum, & ſubjectum eſſe dumtaxat hominem via-torem; cùm enim Sacramenta anima-rum ſint medicamenta, quæ nec mor-

tuis,

tuis, nec perfectè ſanis, quidpiam prodeſſe poſſunt: hinc eſt, quòd nec pro damnatis, nec pro Beatis in termino jam exiſtentibus, ſed tantùm pro viatoribus hominibus, quibus adhuc ſalus affulget, inſtituta cenſeantur. Juſta itaque, ac omnino ſapienti ordinatione divinitùs factum eſt, ut ſoli mortales homines ſacramentorum beneficio, ac miniſterio mortalibus opitularentur. Quocirca hic dumtaxat determinandum ſupereſt, quinam ſint capaces tum miniſtrandi, tum ſuſcipiendi Baptiſmatis: quod utique declarabimus in quatuor ſequentibus quæſtionibus.

QUÆSTIO PRIMA.

Quis ſit idoneus Miniſter Baptiſmi.

NOtandum primò, Baptiſmum dupliciter adminiſtrari poſſe, primò *ſolemniter*, & cum omni publico ritu, & Eccleſiaſticis cæremoniis adhiberi ſolitis, dum Baptiſmus ab Eccleſiæ Miniſtris publicè confertur, ſecundò, *citra ſolemnitatem* omnem, ſeu omiſſis omnibus cæremoniis, & adhibitis dumtaxat, quæ eſſentialia ſunt ad validam Sacramenti confectionem. *Inſuper* Baptiſmus conferri poteſt, vel in caſu urgentis neceſſitatis, nimirum ſi inſtet mortis periculum, vel extra neceſſitatis caſum, dum videlicet baptizandus integra ſanitate fruitur. Hinc duplex diſtingui poteſt Sacramenti Miniſter, unus quidem ſolemnitatis: alter verò neceſſitatis. *Rurſus* Baptiſmi ſolemniter adminiſtrandi alius eſſe poteſt *ordinarius* Miniſter, cui ex proprio munere competit baptizare: alter verò *extraordinarius*, qui hanc facultatem habet ex conditione, & delegatione. Quæritur ergo, quis ſit idoneus Miniſter Baptiſmi ſolemniter, & citra caſum neceſſitatis, vel non ſolemniter, & urgente neceſſitate conferendi.

Notandum ſecundò, in Sacramentorum adminiſtratione, ſicut & in plurimis humanis actibus, aliud eſſe, quòd aliquid fiat *validè*, aliud verò quòd fiat *licitè*. Primum enim reſpicit ſubſtantiam rei, quæ affirmatur fieri validè, ita ut illa ſtet integra, & omnibus ſuis partibus conſtans, abſtrahendo ab eo, quòd qui illam exercet, peccatum incurrat, nec-ne: ſecundum verò ſpectat ad conſcientiam facientis, ita quòd qui rem exequitur, non ſolùm illam faciat quatenus fieri debet, ut ſit integra, & perfecta ſecundùm ſe; ſed etiam ut fiat modo debito, & ut præſcribitur à Superiore ejuſmodi rei confectionem ordinante. Cæterùm hic de utroque modo conferendi Baptiſmum movetur quæſtio: utrùm videlicet omnibus omnino hominibus ſive fidelibus, ſive infidelibus, non ſolùm validè, ſed etiam licitè competat urgente neceſſitate, vel citra neceſſitatem baptizare.

Notandum tertiò, quòd etſi conveniant *Lutherani* cum Catholicis quemlibet privatum Fidelem, etiam mulierem, in caſu neceſſitatis non ſolùm validè, ſed etiam licitè baptizare, ut expreſsè docet *Hunnius* opuſc. de Sacram. cap. de Baptiſmo, ubi ait: illud etiam eſſe articulum confeſſionis Auguſtanæ, nihilominus refragantur *Calviniſtæ* cum ſuo hæreſiarcha, qui lib. 4. inſtit. cap. 15. licèt non ita apertè mentem declaret, utrùm loquatur tantùm *de licito*, an etiam *de valido*, ita agit ut videatur velle, ſolos Verbi divini Miniſtros, Eccleſiæ Paſtores legitimè vocatos, poſſe validè baptizare, & ſi mens, & intentio illius ſit inquirenda ex ipſo Beza, ita eſſe conſtabit: hic enim lib. qu. & reſponſionum de Sacramentis qu. 140. interrogatus de Baptiſmo adminiſtrato à privatis perſonis, miniſterio non fungentibus, reſpondet *illum non eſſe pluris faciendum, quàm id quod Regis, aut Reipub. nomine privatus quiſpiam pro libito gereret, aut quàm fabula*. Atſatis conſtat id fore nullum, & non ſolùm illicitum, quod privatus aliquis pro libito facceret nomine ipſius Regis, aut Reipub. ex defectu poteſtatis ab illa ad hoc faciendum acceptæ, ſimiliter & iſtud quod eſt fabuloſum. Unde etiam idem Beza quæſt. 144. de Sacramentis impudenter ait, ſe præferre Baptiſmum à Sathana, & diabolo ſeſe pro verbi divini miniſtro gerente collatum, Baptiſmo per mulierem, aut privatum fidelem conferendo.

CONCLUSIO PRIMA.

QUilibet homo viator rationis compos validè ſemper, & ſi urgeat neceſſitas licitè baptizare poteſt privatim, & ſine ſolemnitate. Hæc eſt de fide determinata in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio tertio, & refertur cap. Firmiter, ubi ſtatuitur, *Sacramentum Baptiſmi ... tam parvulis, quàm adultis in forma Eccleſiæ à quocumque ritè collatum, proficit ad ſalutem*.

Quam utique determinationem diſtinctiùs

ſtiùs innovavit, & confirmavit Concilium Florentinum in Decreto Eugenii, ubi de Miniſtro Baptiſmatis ſic legimus. *Miniſter hujus Sacramenti eſt Sacerdos, cui ex officio competit baptizare: in cauſa autem neceſſitatis, non ſolùm Sacerdos, vel Diaconus: ſed etiam Laicus, & mulier, imo etiam Paganus, & hæreticus baptizare poteſt, dummodo formam ſervet Eccleſiæ, & facere intendat quod facit Eccleſia.*

De Sacerdote, & Diacono dicemus concluſione ſequenti. De *Paganis* autem, & *infidelibus* apertè docet Iſidorus, ut refertur diſt. 4. de conſecratione cap. 23. his verbis; *Romanus Pontifex non hominem judicat, qui baptizat, ſed Spiritum Dei ſubminiſtrare gratiam Baptiſmi, licèt paganus ſit, qui baptizet.* Idem docet Nicolaus primus, ad Conſulta Bulgarorum cap. 104. ut refertur ibidem cap. ſequenti. ubi legimus: *A quodam Judæo neſcitis, utrùm Chriſtiano, an pagano, multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid de iis ſit agendum conſulitis. Hi profectò ſi in nomine ſanctæ Trinitatis, vel tantùm in nomine Chriſti, ſicut in Actibus Apoſtolorum legimus, baptizati ſunt .... conſtat eos non eſſe denuò baptizandos.* Quantum autem ad hæreticos jam ſufficienter conſtat ex dictis in priori Diſputatione, ubi probavimus Baptiſmum ab hæreticis collatum eſſe validum.

Porrò Baptiſmum à quocumque ritè collatum in forma Eccleſiæ conſtanter docet *S. Hieronymus* in dialogo contra Luciferanos cap. 4. & S. Auguſtinus lib. 2. contra Parmenianum cap. 13. ubi ait: *Et ſi Laicus aliquis pereunti dederit* (baptiſma) *neceſſitate compulſus, quod cùm ipſe acciperet, dandum eſſe addidicit, neſcio an piè quiſqiam dixerit eſſe repetendum. Nulla enim cogente neceſſitate ſi fiat, alieni muneris uſurpatio eſt: ſi autem neceſſitas urgeat, aut nullum, aut veniale delictum eſt: ſed etſi nulla neceſſitate uſurpetur, & à quolibet cuilibet detur, quod datum fuerit non poteſt dici non datum, quamvis ritè dici poſſit illicitè datum.*

Eos præiverat Tertullianus lib. da Baptiſmo cap. 17. ubi cùm dixiſſet Baptizandi officium ex æquo ſpectare ad Epiſcopos, de hinc ad Presbyteros, poſtmodum ad Diaconos, non verò ad Laicos, addit, Laicum alloquens; *Sufficiat ſcilicet in neceſſitatibus, ut utaris, ſic ubi aut loci, aut temporis, aut perſonæ conditio compellit: tunc enim conſtantia ſuccurrentis excipitur, cùm urget neceſſitas periclitantis: quoniam reus erit perditi hominis, ſi ſuperſederit præſtare, quod liberè potuit.*

Objicit primò Calvinus: Illi ſoli validè baptizare poſſunt, quibus Chriſtus D. baptizandi facultatem contulit: ſed eam dedit ſolis divini verbi Miniſtris legitimè vocatis; Tum. quia *Matth. ult.* Chriſtus D. Baptiſmum conferendum præcipiens, ſolos Apoſtolos alloquitur, ac eorum ſucceſſores; Tum, quia ibidem conjungit prædicationem Verbi divini cum adminiſtratione baptiſmi, dicens: *Ite, docete omnes Gentes.*

Reſpondeo, conceſſa majore, diſtinguendo minorem: Soli Apoſtolis, & divini verbi Miniſtris Chriſtus D. dedit facultatem baptizandi publicè, & ſolemniter, concedo; privatim, & in caſu neceſſitatis, nego. *Ad probationem* autem dico, eo loco Chriſtum D. non dediſſe Apoſtolis ſimplicem poteſtatem baptizandi, quam etiam ante Paſſionem, cum needum eſſent Sacerdotes, aut Epiſcopi, habebant, & exercebant: ſed iis jam Epiſcopis dedit ſpeciale mandatum, & ſimul contulit jus primarium publicè, & ſolemniter prædicandi Evangelium, ac miniſtrandi Baptiſmum.

Objicit ſecundò, Illud Concilii quarti Carthaginenſis, cap. 100. *Mulier quamvis docta, & ſancta viros in conventu docere, vel aliquos baptizare non præſumat.* Similiter Tertullianus pluribi docet Baptiſmum eſſe mulieribus interdictum, maximè lib. de velandis Virginibus, c. 9. & lib. de præſcriptionibus, cap. 42. & lib. de Baptiſmo, c. 17. ubi ait: *Petulantia autem mulierum, quæ uſurpavit docere, utique non etiam tingendi jus ſibi pariat.*

Reſpondeo; tam Concilium, quàm Tertullianum proſcribere, ac damnare quarumdam mulierum, maximè Marcioniſtarum petulantiam, & audaciam, quæ etiam citra neceſſitatem baptizandi, non ſolùm privatim, ſed & ſolemniter officium uſurpabant, unde loco ſuprà laudato de velandis Virginibus ait: *Non permittitur mulieri in Eccleſia loqui, ſed nec docere, non tingere, nec offerre, nec ullius virilis muneris, ne dum Sacerdotalis officii ſortem ſibi vendicare.*

Objicies tertiò Gregorium ſecundum epiſtola ad Bonifacium Epiſcopum, & refertur de conſecratione *diſt.* 4. *cap.* 52. ubi ait: *Quos à Paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti, ſi ita habetur, ut denuo baptizes in nomine Trinitatis, mandamus.* Inſuper S. Auguſtinus lib. 2. con-

contra epiſt. Parmeniani, cap.13. dubitat, *utrùm ab iis, qui nunquam fuerunt Chriſtiani, poſſit Baptiſmus dari*: Reſpondet autem, *nec aliquid temerè inde affirmandum eſt ſine auctoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei ſufficit*. Denique in Concilio Eliberitano, Can.38. permittitur ſolùm baptizatis, & prohibetur Bigamus in neceſſitate baptizare; habet enim: *Peregrè navigantes, aut ſi Eccleſia in proximo non fuerit, poſſe fidelem (qui lavacrum ſuum integrum habet, nec ſit Bigamus) baptizare in neceſſitate infirmitatis poſitum Catechumenum*. Igitur non omnes poſſunt etiam in neceſſitate validè baptizare.

Nego conſequentiam, & ad Gregorium II. dico eum loqui de *Baptizatis ritu Pagano*, non autem ritu Eccleſiæ; ut obſervat Gloſſa ad præfatum, *c*.52. *diſt*.4. quod utique inſinuat etiam Pontifex, ait enim ibidem, *quiſquis in nomine Patris, & Filii, & Sp. ſancti baptizatus eſt, rebaptizare eum minimè licet*.

Ad S. Auguſtinum dico, eum non revocare in dubium, quin Baptiſmus à Laicis in neceſſitate collatus ſit validus; quanquam enim non audeat apertè affirmare validum eſſe ſi conferatur à non baptizato; tamen id abſolutè non negat; imò disertè aſſereret ſi nunc viveret; ait enim, hoc non eſſe conſtanter aſſerendum ſine auctoritate Concilii: habemus autem auctoritatem apertam Concilii Florentini id affirmantis; ac ſubinde eam veritatem nobiſcum jam propugnaret S. Auguſtinus.

Ad Canonem Concilii *Eliberitani* dico, per eum tantùm ſignificari, quòd in caſu neceſſitatis non Baptizatus, & bigamus non debeat miniſtrare Baptiſmum in præſentia baptizati non bigami; alioqui Baptiſmus ille eſſet illicitus, nec miniſtraretur ſine peccato, non tamen propterea foret invalidus.

CONCLUSIO SECUNDA.

M*iniſter ordinarius Baptiſmi ſolemniter, aut privatim citra neceſſitatem conferendi, eſt ſolus Sacerdos Epiſcopus, aut Curatus: delegatus autem poteſt eſſe quilibet Sacerdos, imò etiam & Diaconus*. Illam apertè tradit Tertullianus lib. de Baptiſmo, c.7. ubi ait: *Dandi quidem Baptiſmum habet vim ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus; de hinc Presbyteri, & Diaconi; non tamen ſine Epiſcopi auctoritate, propter Eccleſiæ honorem*. Illam etiam veritatem declarat Concilium Florentinum verbis in priori concluſione laudatis. Et *S. Iſidorus* lib.2. de Officiis, c.24.& referetur de conſecratione diſt.3. c.9. ubi ſcribit: *Conſtat Baptiſma ſolis Sacerdotibus eſſe tractandum: ejuſque myſterium nec ipſis Diaconis explere eſt licitum, abſque Epiſcopo, vel Presbytero, niſi his procul abſentibus ultima languoris neceſſitas cogat*. Porrò hujus aſſertionis rationem congruam profert Doctor diſt.6. q. 1. n.3. ubi cùm dixiſſet: *Congruum eſt inter viatores ſolum Sacerdotem baptizare, & ſoli Sacerdoti congruit ex officio*, ſubdit: *Cujus ratio eſt, quia per Baptiſmum recipitur baptizatus in collegium Eccleſiæ militantis: receptio autem alicuius in collegium pertinet ad Præſidentem, & habentem auctoritatem in collegio; ideò quantò aliquis haberet majorem auctoritatem in Eccleſia, tantò magis pertineret ad eum recipere, & introducere in Eccleſiam, & per conſequens baptizare. Unde magis competeret Epiſcopo, quàm ſimplici Sacerdoti, ſi ſufficere poſſent Epiſcopi: ſed propter paucitatem Epiſcoporum, & pluralitatem baptizandorum, regulariter conceditur omnibus Sacerdotibus*.

Hæc autem Doctoris ſententia, quæ aſſerit ex officio omnibus Sacerdotibus convenire facultatem baptizandi, intelligenda eſt, ut optimè obſervat Hyquæus in commentario ad hunc locum *n*.19. quantum ad capacitatem, & in caſu neceſſitatis quantum ad effectum, ſeu officium: vel illa diſtributio intelligenda eſt pro generibus ſingulorum, quoad eos, quibus ex cura, vel ex conceſſione Parochorum in proprio diſtrictu, aut Epiſcopi auctoritatem habent; quia nempe ex uſu jam ſolis Presbyteris miniſterium hoc tribuitur: nam rarus eſt Epiſcopus, qui illud exhibet, niſi in prærogativam perſonæ alicujus, aut Principum, aut Magnatum.

Quæres, *Quiſnam ſit ſervandus ordo inter Miniſtros Sacramenti Baptiſmatis*.

R*Eſpondeo* cum Catechiſmo Concilii Tridentini *p*.2. *tit.de Baptiſmi Miniſtro*, triplicem eſſe eorum ordinem; ac „in primo quidem Epiſcopos, & Sacer- „dotes collocandos eſſe: quibus datum „eſt, ut jure ſuo, non extraordinaria ali- „qua poteſtate, hoc munus exerceant. Id „enim

„ enim Apoſtolis præceptum eſt à Domino: *Euntes baptizate*: quamvis Epiſcopi, ne graviorem illam docendi populi curam deſerere cogerentur, Baptiſmi miniſterium Sacerdotibus relinquere ſoliti eſſent.

„ Quòd verò Sacerdotes jure ſuo hanc functionem exerceant, itaut præſente etiam Epiſcopo miniſtrare Baptiſmum poſſint, ex doctrina Patrum, & uſu Eccleſiæ conſtat. Nam cùm ad Euchariſtiam conſecrandam inſtituti ſint, quæ eſt pacis, & unitatis Sacramentum, conſentaneum fuit, poteſtatem iis dari omnia illa adminiſtrandi, per quæ neceſſariò hujus pacis, & unitatis quilibet particeps fieri poſſet.

„ Quòd ſi aliquando Patres Sacerdotibus, ſine Epiſcopi venia, baptizandi jus permiſſum non eſſe dixerunt, id de eo Baptiſmo, qui certis anni diebus ſolemni cæremonia adminiſtrari conſueverat, intelligendum videtur. Secundum Miniſtrorum locum obtinent Diaconi, quibus ſine Epiſcopi, aut Sacerdotis conceſſu, non licere hoc Sacramentum adminiſtrare, plurima SS. Patrum decreta teſtantur....

„ Extremus ordo illorum eſt, qui, cogente neceſſitate, ſine ſolemnibus cæremoniis baptizare poſſunt, quo in numero ſunt omnes, etiam de populo, ſive mares, ſive fœminæ quamcumque illi ſectam profiteantur. Nam & Judæis quoque, & infidelibus, & hæreticis, cùm neceſſitas cogit, hoc munus permiſſum eſt: ſi tamen id efficere propoſitum eis fuerit, quod Eccleſia Catholica in eo adminiſtrationis genere efficit.....

„ Neque verò hoc munus ita omnibus promiſcuè permiſſum eſſe Fideles arbitrentur, quin ordinem aliquem Miniſtrorum ſtatuere maximè deceat. Mulier enim, ſi mares adſint, Laicus item præſente Clerico, tum Clericus coram Sacerdote, Baptiſmi adminiſtrationem ſibi aſſumere non debent. Quamquam obſtetrices, quæ baptizare conſueverunt, improbandæ non ſunt, ſi interdum, præſente aliquo viro, qui hujus Sacramenti conficiendi minimè peritus ſit, quod aliàs viri magis proprium officium videretur, ipſæ exequantur. Idem ſtatuitur in Rituali Romano, tit. de Baptiſmo, §. de Miniſtro Baptiſmi, ubi cùm determinaſset: *Quoties infans, aut adultus verſatur in vitæ periculo, poteſt ſine ſolemnitate à quocumque baptizari in qualibet lingua, ſive Clerico, ſive Laico, etiam excommunicato, ſive fideli, ſive infideli, ſive Catholico ſive hæretico, ſive viro, ſive fœmina, ſervata tamen forma, & intentione Eccleſiæ*: ſtatim ſubdit: *Sed ſi adſit Sacerdos, Diacono præferatur, Diaconus Subdiacono, Clericus Laico, & vir fœminæ, niſi pudoris gratia deceat fœminam, potiùs quàm virum baptizare infantem non omninò editum, vel ſi meliùs fęmina ſciret formam, & modum baptizandi.*

CONCLUSIO TERTIA.

ITA neceſſariò baptizans diſtingui debet perſonaliter à baptizato, ut nullus ſeipſum baptizare poſſit. Eſt communis apud omnes, eamque decrevit Innoc. III. epiſt. ad Epiſcopum Metenſem, ut refertur cap. *Debitum de Baptiſmo, & ejus effectu*, ubi ſcribit: *Sanè intimaſti, quòd quidam Judæus in mortis articulo conſtitutus, cùm inter Judæos tantùm exiſteret, in aquam ſeipſum immerſit dicendo: Ego me baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen.*

Et infrà. Reſpondemus, quòd cùm inter baptizantem, & baptizatum debet eſse diſcretio, ſicut ex verbis Domini colligitur, dicentis Apoſtolis: *Ite baptizate omnes Gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* memoratus Judæus eſt denuò ab alio baptizandus: ut oſtendatur, quòd alius eſt, qui baptizatur, & alius qui baptizat. Ad quod etiam deſignandum ipſe Chriſtus non à ſeipſo, ſed à Joanne voluit baptizari: quamvis ſi talis continuò deceſſiſset, ad patriam protinus evolaſset, propter Sacramenti fidem, etſi non propter fidei Sacramentum. In Baptiſmo quippe illa ſpiritualis generatio celebratur, de qua Veritas ait: *Oportet vos naſci denuò*: quia *niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu, non intrabit in regnum cœlorum.* Sicut ergo in carnali generatione, qua proles ex viro, & fęmina naſcitur, alius eſt, qui carnaliter gignit, & alius qui carnaliter gignitur: ſic in ſacramentali generatione, qua ſoboles ex aqua, & Spiritu ſancto renaſcitur, alius debet eſſe, qui ſpiritualiter generet, & alius qui ſpiritualiter generetur. Sanè cùm corpus exteriùs, ſive cùm cor interiùs baptizatur, oportet, ut utrobique Paternitas, & Filiatio va- „

leat

„ leat inveniri, quibus baptizans, & ba-
„ ptizatus ad invicem referantur. *Ita S.*
„ *Pontifex*.

Quam utique determinationem ſic expendit Doctor *diſt.6. q.4. n.2.* dicens quòd
„ ab Innocentio ſummo Pontifice ad hu-
„ jus rei confirmationem profertur ſimul
„ figura, auctoritas, & ratio congrua:
„ *Figura* quidem quia Chriſtus, *inquit*, ad
„ hoc ſignandum, non à ſe, ſed à Joan-
„ ne baptizari voluit. Auctoritas colligi-
„ tur ex verbis Domini dicentis Apoſto-
„ lis, Matth.ult. *Ite*, *baptizate omnes Gen-*
„ *tes in nomine Patris*, *&c.* ubi Diſcipu-
„ los exprimit in ſecunda perſona, & ba-
„ ptizatos in tertia. Ratio quæ innuitur
„ ibi, eſt iſta, quia in Baptiſmo celebra-
„ tur illa ſpiritualis generatio, de qua Ve-
„ ritas ait Jo. 3. *Oportet vos naſci denuò*.
„ Sicut ergo in carnali generatione alius
„ eſt qui gignit, & alius, qui gignitur:
„ ita & in ſacramentali generatione, alius
„ debet eſſe qui ſpiritualiter generat, &
„ alius, qui ſpiritualiter generatur.

Dices: Sacerdos ſibi ipſi in Miſſa miniſtrat Euchariſtiæ Sacramentum: igitur potiori jure poſſet aliquis in extremis conſtitutus ſibi miniſtrare Sacramentum Baptiſmi.

Negat conſequentiam Doctor ibidem *n.13* & rationem diſparitatis profert; *quòd*, inquit, *ſuſceptio Euchariſtiæ non eſt Sacramentum*, *ſed eſt Sacramentalis comeſtio*, *ſeu perceptio*; *Baptiſmus autem eſt Sacramentum*.

Deinde ſibi objiciens, Sacerdos ſaltem miniſtrat ſibi Sacramentum Euchariſtiæ: ergo pari ratione poſſet ſibi miniſtrare Sacramentum Baptiſmi.

Negat ſimiliter conſequentiam: quia, *inquit*, miniſtratio Sacramenti Euchariſtiæ, non eſt Sacramentum; ſiquidem Sacramentum iſtud non conſiſtit in uſu; miniſtratio verò Sacramenti Baptiſmi, eſt ipſum Baptiſmi Sacramentum. Hanc autem rationem diverſitatis profert: *Quia Sacramentum Baptiſmi conſiſtit in uſu eſſentialiter*, *&* *non in aqua*. *Euchariſtia autem eſt quoddam permanens diſtinctum ab uſu ſacramenti*: *quamvis ergo aliquis poſſet eſſe in uſu Sacramenti permanentis*, *Miniſter*, *&* *ſuſcipiens illum uſum*: *non tamen poteſt hoc in Sacramento*, *quod eſſentialiter conſiſtit in uſu*.

CONCLUSIO QUARTA.

A*B uno licitè*, *&* *validè plures ſimul baptizari poſſunt*. Ita Doctor diſt.6.q.2. n.7. ubi ait: De tertio membro diviſio- „
nis conceditur, quòd iſte plures ſimul „
aſpergens, vel infundens, & ſimul pro- „
ferens formam in plurali dicendo, *Ego* „
baptizo vos: baptizat ſimul omnes; tamen „
peccat mortaliter; quia non ſervat for- „
mam impoſitam ſibi ab Eccleſia, niſi fortè „
eſſet tanta neceſſitas, quòd immineret „
mors omnium: & ſi quando ſingulos „
baptizaret ſingillatim, aliquis eorum mo- „
reretur antequam cæteros baptizaſſet.

Subdit infrà: An autem caſus neceſſi- „
tatis, qui poſitus eſt de pluribus ſtatim „
morituris excuſaret Miniſtrum utentem „
illa forma: *Baptizo vos*; à peccato mor- „
tali, dubium eſt. Videtur tamen hoc ra- „
tionabile: quia ex quo in poteſtate Eccle- „
ſiæ fuit determinare iſtam formam ad illa „
verba, *Baptizo te*: non videtur, quòd „
ipſa voluerit aliquem ita præciſè ad illam „
formam arctare, ut per hoc alicui præ- „
cluderetur via ſalutis. In caſu autem præ- „
dicto alicui illorum præcluderetur ſalus, „
ſi quis ſine peccato mortali non poſſet „
uti iſta forma, *Baptizo vos*: nam ſi in eo „
caſu eſſet peccatum mortale, nullus de- „
beret eos ſic baptizare; nullus enim de- „
bet ſalutem alterius procurare peccando „
in ſe mortaliter. *Ita Doctor* ſubtilis cui conſentiunt Alenſis, S. Bonaventura, & S. Thomas q.67. art.6. ad 2. ubi ait: In caſu neceſſitatis unus poſſet plures ſimul baptizare ſub hac forma, *Ego vos baptizo*, putà ſi immineret ruina, aut gladius, aut aliquid hujuſmodi, quod omninò moram non pateretur, ut ſingillatim omnes baptizarentur. Nec per hoc diverſificaretur forma Eccleſiæ, quia plurale non eſt niſi ſingulare geminatum: præſertim cùm pluraliter dicatur Matth. ultim. *Baptizantes eos*, *&c.*

Ratio igitur hujus aſſertionis eſt, quia eo in caſu nihil deficit requiſitum ad valorem Sacramenti, nec ex parte materiæ, nec ex parte formæ, quia illa variatio formæ de ſingulari in plurale, quoad particulam *vos*, requiritur dumtaxat ex parte ſubjectorum: ac proinde hæc variatio non irritum facit Sacramentum.

Confirmari poteſt etiam ex facto Apo-

ſtolorum, qui, ut legimus *Actor.* 2. una die plura hominum millia baptizarunt: non enim poterant ſingillatim ſingulos baptizare.

Petes, *Utrùm eo in caſu plura eſſent Baptiſmata.*

R*Eſpondet* Doctor *ibidem*: Videtur, quòd ſic: quia plures ſunt baptizati, & „ per conſequens plures baptizationes paſ- „ ſivæ, & ita plures actiones, & plures „ Baptiſmi. *Deinde* objicit Doctor, quia „ non eſt niſi unica forma; nam verba tan- „ tùm ſunt ſemel prolata. *Reſpondet*. Poſ- „ ſet tamen magis concedi, quòd ſunt „ plures Baptiſmi. Et tunc ad argumen- „ tum dicendum, quòd non oportet ad „ plurificationem alicujus, omnia, quæ ſunt „ in illo, plurificari; ſed ſufficit aliquod „ eorum plurificari, ad hoc quòd totum „ plurificetur. Et illa etiam forma non eſt „ ſimpliciter una, quia *ly vos*; includit in „ ſe ſingulare, quod pluries geminat.

Quæres, *Utrùm etiam plures ſimul eumdem baptizare poſſint.*

R*Eſpondet Doctor* n.2. quòd plures baptizare poſſit intelligi duobus modis, itaut baptizent *vel eumdem ſuſcipientem, vel plures ſuſcipientes, & utrumque adhuc ſubdiſtinguitur, quia ſi eumdem, vel uterque totum facit, vel unus abluit, & verba alius profert, puta ſi unus eſt mutus, & tantùm abluit; alter mancus, qui verba profert. Secundum etiam membrum ſubdiſtinguitur, quia ſi baptizat plures, vel manifeſtè diſtinctos, vel non ita manifeſtè, ut in monſtro: de quo dubitatur ſi ſit una perſona, vel duæ.* His ita præmiſſis,

Reſpondet Doctor, quòd quando plures ſimul baptizant; ita ut unus verba proferat, alter abluat, Baptiſmus eſt nullus. *Dico*, inquit n.5. *quòd utroque ſeorſim aliquid faciente, & neutro totum ſimul ſic abluente, & proferente verba, nihil ſit. Nec eſt alia ratio, niſi inſtitutio Dei, qui, ſicut voluit eſſe unum principale agens, ita voluit habere unum Miniſtrum in collatione integra Sacramenti.* Eamdem ferè rationem profert S. Th. q. 67. art. 6. ubi ait: *Ex tali forma nos te baptizamus, exprimitur talis intentio, quòd plures conveniant ad Baptiſmum conferendum, quod videtur eſſe contra rationem miniſterii: homo enim non baptizat niſi ut Miniſter Chriſti, & vicem ejus gerens: unde ſicut unus eſt Chriſtus, ita oportet eſſe unum Miniſtrum, qui Chriſtum repræſentet. Propter quod ſignanter Apoſtolus dicit Ephesiorum 4. Unus Dominus, una Fides, unum Baptiſma: & ideò contraria intentio videtur excludere Baptiſmi Sacramentum.*

Si verò uterque ſimul abluat, & verba proferat, validus eſſet Baptiſmus: quia, inquit Doctor n.2. *non eſt veriſimile, quòd unus faciens annullet factum alterius: ſed ſi tantùm unus eorum faceret, quod facit, factum eſſet: ergo pariter quod facit, factum eſt, alio ſimiliter faciente.* Signanter dixit (*ſimiliter*) hoc eſt, dum uterque in eodem inſtanti phyſico ſimul abſolvit materiam, & formam: ſi quis enim priùs, quàm alter materiam, & formam miniſtraret, ſolus ipſe validè baptizaret, & actio alterius eſſet vera rebaptizatio. Quod etiam docet S. Th. loco mox laud. ubi ſcribit. *Si uterque diceret. Ego te baptizo, in nomine Patris, &c. tunc manifeſtum eſt, quòd ille, qui priùs verba proferret, daret Baptiſmi Sacramentum. Si autem omninò ſimul verba proferant, & hominem immergerent, vel aſpergerent; uterque quantum in ſe eſt, baptizaret; nec traderent aliud, & aliud Sacramentum, ſed Chriſtus, qui eſt unus interiùs baptizans, unum Sacramentum per utrumque conferret.*

Dices primò: Unus, & idem effectus procedere nequit à duabus cauſis totalibus non ſubordinatis: ſed ſi duo poſſent ſimul baptizare, Baptiſmus ille procederet à duabus cauſis totalibus adæquatis, nec invicem ſubordinatis: igitur, &c.

Reſpondet Doctor, n.3. diſtinguendo majorem. Non poteſt procedere effectus à duabus cauſis totalibus inducentibus formam effectivè, concedit: producentibus effectum dumtaxat miniſterialiter, negat: Baptiſmi autem effectus à duobus illis Miniſtris producitur tantùm miniſterialiter: nam ſolus Deus gratiam ſacramentalem effectivè producit.

Urgebis: Saltem uterque Miniſter inducit formam Baptiſmi, & ut ſic ſunt duæ cauſæ, & utraque totalis.

Reſpondet Doctor ibid. quòd ſi uterque „ abluat, neuter in abluendo eſt cauſa to- „ talis, & hoc ſive ablutio fiat immergen- „ do (tunc enim movent corpus immer- „ ſi uno motu cauſato à virtute motiva „ amborum: & licèt alter poſſet illum „

„ motum cauſare, tamen quando ſimul mo-
„ vent, neuter utitur tota ſua virtute mo-
„ tiva, qua poſſet uti, ſicut apparet,
„ quando duo portant unum pondum, quòd
„ alter ſolus poſſet portare) ſive fiat per-
„ fundendo, vel aſpergendo, licèt uter-
„ que madefaciat aqua à ſe infuſa, vel
„ aſperſa; neuter tamen madefacit tota il-
„ la madefactione, quæ eſt per aſperſio-
„ nem amborum.

Inſtat ibidem Doctor: Uterque eſt cauſa totalis reſpectu prolationis verborum; & ſic quantùm ad unam partem effectus exterioris, qui eſt Sacramentum, erunt duæ cauſæ totales, & hoc eſt impoſſibile, ita de parte effectus, ſicut de toto.

„ *Reſpondet*, id vix contingere: quia,
„ *inquit*, difficile eſt, quin alterius verba
„ ſuperfluant, ita quòd non ſint per ſe pars
„ unius Sacramenti: quia ponere duo ejuſ-
„ dem rationis eſse partes unius, quod ſim-
„ pliciter eſset perfectum, habendo alterum
„ eorum pro parte, videtur ſuperfluum.
„ Quæ autem ſuperfluant, & cujus profe-
„ rentis, difficile eſt aſſignare: quia qua ra-
„ tione illa, & iſta, & ita utraque, vel neu-
„ tra, quia uterque æquè completè, & con-
„ ſimili intentione profert. *Ita Doctor*.

Quibus ſignificat eo in caſu, quòd duo ſimul in eodem inſtanti abluerent, & verba proferrent, eſset duplex Sacramentum Baptiſmi, quia eſset duplex ſignum ſacramentale completum, & perfectum, intrinſecè, & eſsentialiter. Unde ſtatim ſubdit: *Reſponſionem quære*, id eſt, quærat reſponſionem præfatæ objectioni, cui placet ſententia aſserens, quod in tali caſu non ſunt plura Baptiſmata.

Urgebis: Non poteſt una, & eadem perſona duobus diſtinctis numero Baptiſmatibus baptizari: igitur eo in caſo non eſsent duo Baptiſmata.

Diſtinguo antecedens: Paſſivè, concedo: activè, nego: hoc eſt, eadem perſona non poteſt revera ſuſcipere duplicem effectum ablutionis Baptiſmalis; ubi enim ſemel remiſsum eſt originale peccatum, non iterùm remitti poteſt; quanquam duo concurrerent ad miniſtrandum Sacramentum, per quod fit talis remiſſio. Unde ibidem Doctor n.4. colligit, *Quòd Sacramentum Baptiſmi magis eſt baptizatio paſſiva, quàm activa, quia pluri ficata Baptizatione activa, non plurificatur paſſiva, nec Baptiſmus, quia paſſiva eſt una. Iſtud autem illatum videtur probabile, quia baptizatus propriè ſuſcipit Sacramentum, ſuſcipit autem propriè ablutionem paſſivam, & non activam, niſi dicatur idem realiter*.

De tertio, & quarto membro diſtinctionis prædictæ, hìc non eſt ſermo; quippe plures à pluribus, imò etiam & ab unico validè baptizari poſsunt, ut mox diximus: qualiter autem agendum ſit circa monſtrum ibidem disertè *n*.7. aperit Doct. ubi ſcribit: Dico, *inquit*, quòd ſi tem- „
pus haberi poteſt ad diſcernendum, an „
monſtrum ſit ſimpliciter una perſona, „
vel duæ, de hoc haberi debet diligens „
inquiſitio antequam baptizetur. „

Sed unde? Vel ex partibus, *inquit*, cor- „
poris, putà ſi ſint duo capita, vel duæ ſpi- „
næ dorſi, vel principale indicium de cor- „
dibus; ſed illud non poteſt eſse facili- „
ter evidens, dum vivit. Sed nec ſignum „
de duobus capitibus eſset omninò certum: „
quia poſſibile eſset aliquam cellulam in „
matrice eſse perforatam per totum, præ- „
terquam in parte ſuperiori, & tunc con- „
currerent partes ſeminis cadentes in diver- „
ſis incaſtraturis matricis, pro tota parte „
inferiori, & tunc diſtinguerentur in par- „
te ſuprema, & ibi formarentur duo ca- „
pita, cùm tamen reliqua materia non „
ſufficeret, niſi pro formatione unius per- „
ſonæ. „

Breviter evidentiſſimum ſignum diſtin- „
guendi eſt per intellectus, & volunta- „
tes: Si enim ſunt duæ animæ, non eſt „
neceſsarium unam ſcire quidquid ſcit alia, „
& velle quidquid vult alia: tamen rarò, „
vel nunquam accidit, quòd ſint duæ ani- „
mæ, quin ſint duo capita, vel duæ par- „
tes principales capitis, licèt non è con- „
verſo. Et ſi quomodo poſſit deprehendi „
diverſitas intellectuum in intelligendo, „
putà quòd per aliquod ſignum depre- „
henderetur idem ſciri, & neſciri: vel „
poſſit deprehendi diverſitas voluntatum, „
putà quòd eſset ibi velle, & nolle de „
eodem, abſque dubitatione tenendum „
eſſet, quòd eſsent ibi duæ animæ. „

Sed iſtud non poteſt judicari, niſi de „
monſtro adulto, quale ponitur fuiſse in „
Francia habens duo capita, quorum u- „
num expreſſit nolle de eo, de quo aliud „
expreſſit velle. Unum enim voluit con- „
tinere, & ſobriè vivere; & aliud laſcivi- „
re, & epulari: & cùm unum per os ſuum „
excederet, reliquum clamabat, ſe gravari. „
His præmiſſis de ſignis unius, vel duplicis „
per-

ſtolorum, qui, ut legimus *Actor.* 2. una die plura hominum millia baptizarunt: non enim poterant ſingillatim ſingulos baptizare.

Petes, *Utrùm eo in caſu plura eſſent Baptiſmata.*

Reſpondet Doctor *ibidem*: Videtur, quòd ſic: quia plures ſunt baptizati, & „ per conſequens plures baptizationes paſ„ ſivæ, & ita plures actiones, & plures „ Baptiſmi. *Deinde* objicit Doctor, quia „ non eſt niſi unica forma; nam verba tan„ tùm ſunt ſemel prolata. *Reſpondet*. Poſ„ ſet tamen magis concedi, quòd ſunt „ plures Baptiſmi. Et tunc ad argumen„ tum dicendum, quòd non oportet ad „ plurificationem alicujus, omnia, quæ ſunt „ in illo, plurificari; ſed ſufficit aliquod „ eorum plurificari, ad hoc quòd totum „ plurificetur. Et illa etiam forma non eſt „ ſimpliciter una, quia *ly vos*; includit in „ ſe ſingulare, quod pluries geminat.

Quæres, *Utrùm etiam plures ſimul eumdem baptizare poſſint.*

Reſpondet Doctor n.2. quòd plures baptizare poſſit intelligi duobus modis, itaut baptizent *vel eumdem ſuſcipientem, vel plures ſuſcipientes, & utrumque adhuc ſubdiſtinguitur, quia ſi eumdem, vel uterque totum facit, vel unus abluit, & verba alius profert, putà ſi unus eſt mutus, & tantùm abluit; alter mancus, qui verba profert. Secundum etiam membrum ſubdiſtinguitur, quia ſi baptizat plures, vel manifeſtè diſtinctos, vel non ita manifeſtè, ut in monſtro: de quo dubitatur ſi ſit una perſona, vel duæ.* His ita præmiſſis,

Reſpondet Doctor, quòd quando plures ſimul baptizant; ita ut unus verba proferat, alter abluat, Baptiſmus eſt nullus. *Dico*, inquit n.5. *quòd utroque ſeorſim aliquid faciente, & neutro totum ſimul ſic abluente, & proferente verba, nihil fit. Nec eſt alia ratio, niſi inſtitutio Dei, qui, ſicut voluit eſſe unum principale agens, ita voluit habere unum Miniſtrum in collatione integra Sacramenti.* Eamdem ferè rationem profert S. Th. q. 67. art. 6. ubi ait: *Ex tali forma nos te baptizamus, exprimitur talis intentio, quòd plures conveniant ad Baptiſmum conferendum, quod videtur eſſe contra rationem miniſterii: homo enim non baptizat niſi ut Miniſter Chriſti, & vicem ejus gerens: unde ſicut unus eſt Chriſtus, ita oportet eſſe unum Miniſtrum, qui Chriſtum repræſentet. Propter quod ſignanter Apoſtolus dicit Epheſiorum 4. Unus Dominus, una Fides, unum Baptiſma: & ideò contraria intentio videtur excludere Baptiſmi Sacramentum.*

Si verò uterque ſimul abluat, & verba proferat, validus eſſet Baptiſmus: quia, inquit Doctor n.2. *non eſt veriſimile, quòd unus faciens annullet factum alterius: ſed ſi tantùm unus eorum faceret, quod facit, factum eſſet: ergo pariter quod facit, factum eſt, alio ſimiliter faciente.* Signanter dixit (*ſimiliter*) hoc eſt, dum uterque in eodem inſtanti phyſico ſimul abſolvit materiam, & formam: ſi quis enim priùs, quàm alter materiam, & formam miniſtraret, ſolus ipſe validè baptizaret, & actio alterius eſſet vera rebaptizatio. Quod etiam docet S. Th. loco mox laud. ubi ſcribit. *Si uterque diceret. Ego te baptizo, in nomine Patris, &c. tunc manifeſtum eſt, quòd ille, qui priùs verba proferret, daret Baptiſmi Sacramentum. Si autem omninò ſimul verba proferant, & hominem immergerent, vel aſpergerent; uterque quantum in ſe eſt, baptizaret; nec traderent aliud, & aliud Sacramentum, ſed Chriſtus, qui eſt unus interiùs baptizans, unum Sacramentum per utrumque conferret.*

Dices primò: Unus, & idem effectus procedere nequit à duabus cauſis totalibus non ſubordinatis: ſed ſi duo poſſent ſimul baptizare, Baptiſmus ille procederet à duabus cauſis totalibus adæquatis, nec invicem ſubordinatis: igitur, &c.

Reſpondet Doctor, n.3. diſtinguendo majorem. Non poteſt procedere effectus à duabus cauſis totalibus inducentibus formam effectivè, concedit: producentibus effectum dumtaxat miniſterialiter, negat: Baptiſmi autem effectus à duobus illis Miniſtris producitur tantùm miniſterialiter: nam ſolus Deus gratiam ſacramentalem effectivè producit.

Urgebis: Saltem uterque Miniſter inducit formam Baptiſmi, & ut ſic ſunt duæ cauſæ, & utraque totalis.

Reſpondet Doctor ibid. quòd ſi uterque „ abluat, neuter in abluendo eſt cauſa to- „ talis, & hoc ſive ablutio fiat immergen- „ do (tunc enim movent corpus immer- „ ſi uno motu cauſato à virtute motiva „ amborum: & licèt alter poſſet illum „

„ motum cauſare, tamen quando ſimul mo-
„ vent, neuter utitur tota ſua virtute mo-
„ tiva, qua poſſet uti, ſicut apparet,
„ quando duo portant unum pondum, quòd
„ alter ſolus poſſet portare) ſive fiat per-
„ fundendo, vel aſpergendo, licèt uter-
„ que madefaciat aqua à ſe infuſa, vel
„ aſperſa; neuter tamen madefacit tota il-
„ la madefactione, quæ eſt per aſperſio-
„ nem amborum.

Inſtat ibidem Doctor: Uterque eſt cauſa totalis reſpectu prolationis verborum; & ſic quantùm ad unam partem effectus exterioris, qui eſt Sacramentum, erunt duæ cauſæ totales, & hoc eſt impoſſibile, ita de parte effectus, ſicut de toto.

„ *Reſpondet*, id vix contingere: quia,
„ *inquit*, difficile eſt, quin alterius verba
„ ſuperfluant, ita quòd non ſint per ſe pars
„ unius Sacramenti: quia ponere duo ejuſ-
„ dem rationis eſſe partes unius, quod ſim-
„ pliciter eſſet perfectum, habendo alterum
„ eorum pro parte, videtur ſuperfluum.
„ Quæ autem ſuperfluant, & cujus profe-
„ rentis, difficile eſt aſſignare: quia qua ra-
„ tione illa, & iſta, & ita utraque, vel neu-
„ tra, quia uterque æquè completè, & con-
„ ſimili intentione profert. *Ita Doctor*.

Quibus ſignificat eo in caſu, quòd duo ſimul in eodem inſtanti abluerent, & verba proferrent, eſſet duplex Sacramentum Baptiſmi, quia eſſet duplex ſignum ſacramentale completum, & perfectum, intrinſecè, & eſſentialiter. Unde ſtatim ſubdit: *Reſponſionem quære*, id eſt, quærat reſponſionem præfatæ objectioni, cui placet ſententia aſſerens, quod in tali caſu non ſunt plura Baptiſmata.

Urgebis: Non poteſt una, & eadem perſona duobus diſtinctis numero Baptiſmatibus baptizari: igitur eo in caſo non eſſent duo Baptiſmata.

Diſtinguo antecedens: Paſſivè, concedo: activè, nego: hoc eſt, eadem perſona non poteſt revera ſuſcipere duplicem effectum ablutionis Baptiſmalis; ubi enim ſemel remiſſum eſt originale peccatum, non iterùm remitti poteſt; quanquam duo concurrerent ad miniſtrandum Sacramentum, per quod fit talis remiſſio. Unde ibidem Doctor n.4. colligit, *Quòd Sacramentum Baptiſmi magis eſt baptizatio paſſiva, quàm activa, quia pluruficata Baptizatione activa, non pluriſicatur paſſiva, nec Baptiſmus, quia paſſiva eſt una. Iſtud autem illatum videtur probabile, quia baptizatus propriè ſuſcipit Sacramentum, ſuſcipit autem propriè ablutionem paſſivam, & non activam, niſi dicatur idem realiter.*

De tertio, & quarto membro diſtinctionis prædictæ, hic non eſt ſermo; quippe plures à pluribus, imò etiam & ab unico validè baptizari poſſunt, ut mox diximus: qualiter autem agendum ſit circa monſtrum ibidem diſertè *n*.7. aperit Doct. ubi ſcribit: Dico, *inquit*, quòd ſi tem- „
pus haberi poteſt ad diſcernendum, an „
monſtrum ſit ſimpliciter una perſona, „
vel duæ, de hoc haberi debet diligens „
inquiſitio antequam baptizetur. „

Sed unde? Vel ex partibus, *inquit*, cor- „
poris, putà ſi ſint duo capita, vel duæ ſpi- „
næ dorſi, vel principale indicium de cor- „
dibus; ſed illud non poteſt eſſe facili- „
ter evidens, dum vivit. Sed nec ſignum „
de duobus capitibus eſſet omninò certum: „
quia poſſibile eſſet aliquam cellulam in „
matrice eſſe perforatam per totum, præ- „
terquam in parte ſuperiori, & tunc con- „
currerent partes ſeminis cadentes in diver- „
ſis incaſtraturis matricis, pro tota parte „
inferiori, & tunc diſtinguerentur in par- „
te ſuprema, & ibi formarentur duo ca- „
pita, cùm tamen reliqua materia non „
ſufficeret, niſi pro formatione unius per- „
ſonæ. „

Breviter evidentiſſimum ſignum diſtin- „
guendi eſt per intellectus, & volunta- „
tes: Si enim ſunt duæ animæ, non eſt „
neceſſarium unam ſcire quidquid ſcit alia, „
& velle quidquid vult alia: tamen raro, „
vel nunquam accidit, quòd ſint duæ ani- „
mæ, quin ſint duo capita, vel duæ par- „
tes principales capitis, licèt non è con- „
verſo. Et ſi quomodo poſſit deprehendi „
diverſitas intellectuum in intelligendo, „
putà quòd per aliquod ſignum depre- „
henderetur idem ſciri, & neſciri: vel „
poſſit deprehendi diverſitas voluntatum, „
putà quòd eſſet ibi velle, & nolle de „
eodem, abſque dubitatione tenendum „
eſſet, quòd eſſent ibi duæ animæ. „

Sed iſtud non poteſt judicari, niſi de „
monſtro adulto, quale ponitur fuiſſe in „
Francia habens duo capita, quorum u- „
num expreſſit nolle de eo, de quo aliud „
expreſſit velle. Unum enim voluit con- „
tinere, & ſobriè vivere; & aliud laſcivi- „
re, & epulari: & cùm unum per os ſuum „
excederet, reliquum clamabat, ſe gravari. „
His præmiſſis de ſignis unius, vel duplicis „

„ *perſonæ in monſtro, hanc ſtatuit Doctor reſolutionem.*
„ De tali monſtro dico, quòd ſi certitudo „ poteſt haberi, & ſint partes, de quibus „ patet, quòd pertinent ad diſtinctas per- „ ſonas, ſeparatim perfundi deberet iſta „ pars, & illa, cum iteratione formæ in „ ſingulari ſuper utrumque. Si autem cer- „ titudo haberi non poſſit, baptizandus eſt „ ſaltem in illis partibus, quæ principali- „ ter pertinent ad unum, cum forma in „ ſingulari: & ſecundò abluendæ ſunt aliæ „ partes, quæ non videntur principaliter „ pertinere ad illum primum, & hoc cum „ forma, quæ ſervanda eſt in illis, de „ quibus eſt dubium, quæ ponitur extra „ de Baptiſmo, & de ejus effectu, capi- „ te *de quibus*. Sed de monſtro ſatis.

QUÆSTIO SECUNDA.

Quinam, & quomodo teneantur ad Baptiſmum ſuſcipiendum.

NOtandum *primò*, ad finem ſupernaturalem conſequendum, aliquod medium dici poſſe neceſſarium duobus modis. *Primò* quidem neceſſitate *præcepti*; quando videlicet aliquid eſt faciendum, vel habendum in ordine ad conſecutionem alicujus finis; non quòd finis ille nequeat haberi ſine ejuſmodi re præcepta; ſed quia res illa præcipitur fieri, ut finis obtineatur; ita quòd illius contemptus eſſet peccatum, ratione cujus finis non poſſet obtineri. *Altera* verò eſt neceſſitas *medii*, quando ſcilicet aliquid ita ordinatur ad conſecutionem alicujus finis, ut eo non poſito, finis non poſſit obtineri. Cæterùm inter utramque illam neceſſitatem hæc intercedit differentia, quòd poſterior nullam admittat excuſationem; prior verò excuſationem patiatur, putà quando præceptum invincibiliter ignoratur, vel non poteſt executioni demandari propter aliquam cauſam legitimam. Quærimus itaque an hoc utroque modo Baptiſmus ſit neceſſariò habendus ab omnibus omninò hominibus, tam parvulis, quàm adultis, ut beatitudinem æternam obtinere poſſint.

Notandum ſecundò, quòd etſi omnes fateantur baptiſmum ſuppleri poſſe tam in parvulis, quàm in adultis per Baptiſmum ſanguinis, ſeu per martyrium reipſa toleratum: attamen non levis inter Catholicos, & Hæreticos movetur controverſia de neceſſitate baptiſmi reſpectu parvulorum, ubi non adeſt occaſio ſubeundi martyrii: *quidam* enim hæretici negant abſolutè infantes eſſe capaces ſuſcipiendi baptiſmatis ante uſum rationis: & idcircò *Anabaptiſtæ* ſolitò vocantur. *Nonnulli*, ut Beza in quæſtionibus de Sacramentis, q.121. & Hunnius Lutheranus opuſculo de Sacramentis c.11. negant infantes Judæorum, Mahumetanorum, & Gentilium eſſe capaces Sacramenti Baptiſmi, quamdiù ſunt in infantia. Calvinus autem in ſuo Commentario ad illa verba capitis tertii S. Joannis: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, &c.* negat Baptiſmum eſſe omnibus neceſſarium neceſſitate medii, tam parvulis, quàm adultis, maximè verò reſpectivè ad parvulos parentum fidelium, quos vult eſſe juſtificatos, & adoptatos à Deo antequam etiam naſcantur; ait enim lib.4. Inſtit. c. 15. n.20. *Infantes noſtros, antequam naſcantur, ſe adoptare in ſuos pronuntiat Deus, cùm ſe nobis in Deum fore promittit, ſeminique noſtro poſt nos: hoc verbo continetur eorum ſalus.... Quantum damni invexerit dogma illud malè expoſitum, Baptiſma eſſe de neceſſitate ſalutis, pauci animadvertunt: ideòque minùs ſibi cavent: nam ubi invaluit opinio, perditos eſſe omnes, quibus aqua tingi non contigit, noſtra conditio deterior eſt, quàm veteris populi, quaſi reſtrictior eſſet Dei gratia, quàm ſub lege; veniſſe enim Chriſtus cenſebitur, non ad implendas promiſſiones, ſed abolendas: quando promiſſio, quæ tunc ante octavum diem ſaluti conferendæ per ſe erat ſatis efficax, nunc abſque ſigni adminiculo rata non eſſet.*

Notandum tertiò, neceſſitatem Baptiſmi, maximè reſpectu infantium, poſſe intelligi tribus modis: *Primò* quidem de abſoluta, & extraordinaria Dei potentia, quaſi Deus non poſſet aliter parvulos, quàm per Baptiſmum ſalvare: de hoc autem ſenſu nulla eſt inter Theologos difficultas; omnes enim conveniunt Deum poſſe eos, vel alio remedio, vel ex mero ſuæ miſericordiæ beneplacito mundare ab originali; & ad æternam beatitudinem promovere. *Secundus modus* intelligitur de lege communi, & ordinaria, utrùm videlicet parvulis, quibus non poteſt miniſtrari Baptiſmus, non poſſit altero medio ſubveniri, videlicet per remedium legis naturæ, reſpectivè ad infantes Gentilium, vel Circumciſionis, per ordinem ad infantes Judæorum, vel orationis,

voti,

voti, aut alicujus pii operis Parentum fidelium, quibus ſervari poſſent eorum parvuli, dum Baptiſmus aquæ non poteſt eis adhiberi. *Tertius* denique modus intelligi poteſt de aliqua lege ſpeciali, utrùm videlicet ex aliquo ſingulari privilegio Dei, infantes aliqui interdum ſalventur ſine Baptiſmo aquæ realiter ſuſcepto, Deo ſupplente ejus defectum propter orationes, & vota Parentum, qui non poſſent Baptiſmum ſuis parvulis procurare.

Hic itaque tria maximè occurrunt determinanda: *Primum*, quòd omnibus omninò hominibus, tam adultis, quàm parvulis, baptiſmus ſit neceſſarius neceſſitate medii in re, vel in voto: *Secundum*, quòd parvuli tam Fidelium, quàm infidelium ſint capaces ſuſcipiendi Baptiſmum: *Tertium*, quòd non poſſit ipſis parvulis altero medio, & remedio nunc ſubveniri.

CONCLUSIO PRIMA.

B*Aptiſmus eſt neceſſarius neceſſitate medii omnibus hominibus, tam adultis, quàm parvulis.* Hæc eſt de fide determinata in Conciliis Milevitano, & Carthaginenſi, ut conſtat ex S. Auguſtino epiſt.90. & 92. & ex Tridentino, ſeſſ.7. Can.5. *Si quis dixerit Baptiſmum liberum eſſe, hoc eſt, non neceſſarium ad ſalutem, anath. ſit.*

¶Colligitur autem hujus concluſionis veritas ex illis verbis Chriſti D. Jo.3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Quibus verbis Chriſtus D. ſignificat, poſt promulgatam legem neminem poſſe ſalutem æternam conſequi, niſi fuerit aqua baptiſmi renatus. Quam utique veritatem apertè docuit Tertullianus lib.de baptiſmo c.12. ubi ait, *Præſcribitur, nemini ſine baptiſmo competere ſalutem ex illa maximè pronuntiatione Domini, qui ait: niſi natus ex aqua quis erit, non habet vitam.* Unde c. ſequenti loquens de iis, qui aſſerebant fidem ſufficere ad ſalutem: *Hic ergo*, inquit, *ſceleſtiſſimi illi provocant quæſtiones, adeò dicunt; Baptiſmus non eſt neceſſarius, quibus fides ſatis eſt: nam & Abraham nullius aquæ, niſi fidei Sacramento Deo placuit.* Reſpondet: *Fuerit ſalus retrò per fidem nudam ante Domini Paſſionem, & Reſurrectionem: at ubi fides aucta eſt credendi in Nativitatem, Paſſionem, Reſurrectionemque ejus, adita eſt ampliatio Sacramento, obſignatio Baptiſmi, veſtimentum quodammodò fidei, quæ retrò erat nuda*: quibus verbis Tertullianus non obſcurè convellit impiam illam Calviniſtarum aſſertionem, qua contendunt hominem per fidem poſſe juſtificari etiam ſine Baptiſmo.

Eamdem veritatem ex eodem Chriſti D. oraculo elicit S. Ambroſius lib.2.de Abraham c.11. ubi proferens præfata verba S. Joannis: *Niſi quis renatus, &c.* ait: *Utique nullum excipit, non infantem, non aliqua præventum neceſſitate.* Ipſi ſubſcribunt cæteri SS. Patres. *S. Hieronymus* dialogo contra Pelagianos. *Gregor. Nazianz.* orat. in ſanctum Baptiſma: *Baſilius* exhortatione ad baptiſmum: ſed maximè epiſt.28. ad S. Hieronymum, ubi ſcribit: *Quiſquis dixerit, quòd in Chriſto vivificabuntur etiam parvuli, qui ſine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt, hic profectò, & contra Apoſtolicam prædicationem venit, & totam condemnat Eccleſiam: ubi propterea cùm baptizandis parvulis feſtinatur, & curritur, ſine dubio creditur aliter eos in Chriſto vivificari non poſſe.* Et lib.3. de origine animæ c.9. *Noli credere, noli dicere, noli docere, infantes, antequam baptizentur, morte præventos pervenire poſſe ad originalium indulgentiam delictorum, ſi vis eſſe Catholicus.*

Hanc autem veritatem ita apertam agnoverunt Pelagiani, ut licèt negarent Baptiſmum neceſſarium ad delendum originale peccatum, quod utique non admittebant, illius tamen ſummam neceſſitatem ad conſecutionem regni cœleſtis conſtanter propugnarent, ut pluribi teſtatur S. Auguſt. maximè lib.1. operis imperfecti contra Julianum c.53. ubi refert verba Juliani ita ſcribentis: *Nos igitur in tantum gratiam baptiſmatis omnibus utilem confitemur, ut cunctos, qui illam non neceſſariam etiam parvulis putant, æterno feriamus anathemate.* Unde idem S. Auguſt. ſer.14. de verbis Apoſtoli, cùm dixiſſet c. 7. Pelagianum alloquens: *Quia parvulus non baptizatus non intrat in regnum cœlorum, & tu dicis, & ego. Illi igitur communi adverſario, qui dicit non baptizatum parvulum intraturum in regnum cœlorum, reſiſtamus ambo, & adversùs ejus inſidioſiſſima jacula ſcutum fidei proferamus.* Subdit c. ſequenti: *Ecce ſimul dicamus huic homini, Chriſtianus es? Chriſtianus*, inquit. *Audi Evangelium, qui vis, non baptizatos parvulos mittere in regnum cœlorum, audi Evangelium; niſi quis renatus fuerit ex aquæ, & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum Dei, Domini ſententia eſt; huic non reſiſtit, niſi non Chriſtianus.*

Reponit Danæus Calviniſta ad c. 4. Bellarmini de Baptiſmo, ex hoc S. Joannis oraculo non colligi Baptiſmum aquæ eſſe abſolutè neceſſarium; quia, *inquit*, hæc particula (*&*) debet ſumi pro disjunctivis (*aut*, *vel*) quaſi ſenſus Chriſti D. ſit ille: Niſi quis renatus fuerit ex aqua, vel Spiritu ſancto, ſalvus non erit; ita quòd duplex ſit medium ſalutis, unum regenerationis per aquam Baptiſmi, alterum regenerationis per gratiam Spiritus ſancti.

Contrà primò, omnes SS. Patres accipiunt particulam (*&*) non disjunctivè, ſed copulativè, ut videre eſt apud S. Cyprian. epiſt. 72. & 73. S. Ambroſium lib. de Spiritu S. c. 11. S. Auguſtinum tractat. 11. in Joannem; itaut aqua, & Spiritus ſanctus requirantur ad regenerationem ſpiritualem.

Secundò, ſi vera eſſet hæc Calviniſtarum reſponſio, ſequeretur quòd poſſet fieri regeneratio ſpiritualis per ſolam applicationem aquæ elementaris, cum excluſione Spiritus ſancti; nam ubi duo præcipiuntur, & dicuntur neceſſaria ſolummodo ſub disjunctione, ſufficit quòd alterutrum adhibeatur ad conſecutionem illius, ad quòd ordinatur, & præcipitur; neque eſt neceſſe ſimul utrumque collectivè facere; hæc enim eſt natura, & conditio præcepti disjunctivè facti, ut alterutra ex rebus præceptis adhibita, fiat ſatis ejuſmodi præcepto, ut patet per inductionem in omni lege disjunctiva: igitur ſi in verbis Chriſti particula (*&*) disjunctivè ſit accipienda, conſequens erit, quòd quemadmodum juxta Calviniſtas, ſpiritalis regeneratio ibi aſſignata per hunc terminum, *Spiritu ſancto*, eſt ſufficiens, ſecluſa ablutione exteriori, etiam in voto, & affectu; pari ratione ſola exterior ablutio, excluſo etiam Spiritu ſancto, erit ſufficiens ad regenerationem ſpiritualem, & conſecutionem beatitudinis, quo nihil abſurdius excogitari poteſt.

Tertiò denique ſi Baptiſmus non ſit abſolutè neceſſarius parvulis ad conſequendam æternam ſalutem, maximè quia, ut ſuprà diximus ex Calvino *in tertio Notabili*, fideliſſimum parvuli inſeruntur in Chriſto virtute ſuæ propagationis à parentibus fidelibus: at hoc apertè falſum eſſe conſtat, non ſolùm auctoritate SS. Patrum, qui, ut mox diximus, abſolutè pronuntiant, baptiſmum omnibus parvulis eſſe neceſſarium ad ſalutem: ſed etiam ratione.

Vel enim illa ſpiritualis generatio fit immediatè à Deo ſine ullo Sacramenti adminiculo intuitu fidei parentum: *vel* intuitu fœderis, quod Deus pepigerat cum Abrahamo, ejuſque poſteritate, his verbis Geneſ. 17 *Statuam pactum meum inter me, & te, & inter ſemen tuum poſt te in generationibus ſuis, fœdere ſempiterno*. Cui utique pacto ſuccedunt fideles in nova lege, ut indicat Apoſtolus ad Rom. 4. & ad Galat. 3. dicens: *Eos, qui ex fide ſunt, eſſe filios Abrahæ, & eos tantùm eſſe benedicendos cum fideli Abraham*. Sed neutrum dici poteſt: *Non quidem primum*, quia ipſimet Calviniſtæ cum Beza quæſt. 126. de Sacramentis id apertè negant; docet enim Beza, regenerationem illam fieri dumtaxat interveniente fide priorum parentum, virtute cujus pietatis fit, ut nati, vel naſcituri infantes cenſeantur in fœdere.

Non etiam ſecundum, quia juxta Calviniſtas falſum eſt, eos omnes, qui ſunt prognati ex parentibus fidelibus etiam ſanctiſſimis, pertinere ad iſtud fœdus, ut expreſsè tradit Beza ibidem quæſt. 123. Quod utique confirmat exemplo Eſau, necnon & quotidiana experientia: ergo fateantur, neceſſe eſt, falſum eſſe eo ipſo, quo infantes naſcuntur ex parentibus fidelibus, illos eſſe ſanctos, nec indigere Baptiſmo aquæ, ut regenerentur in Chriſto.

Confirmatur quia ſi ratio formalis illius ſanctificationis infantium, eſſet petenda ex eo, quòd ſint prognati ex fidelibus parentibus, conſequens eſſet, quòd talis inſitio in fœdus Chriſti D. & ſanctitas ei correſpondens, deberet reperiri in omnibus infantibus, qui naſcuntur ex parentibus fidelibus, quod cùm Calviniſtæ non admittant, nec etiam debent aliud admittere.

Neque eis quidpiam ſuffragatur præfatus textus Geneſis: quantumvis enim intelligatur de ſemine ſpirituali Abrahæ, non eſſet inde conſequens, parvulos fidelium ſanctificari poſſe abſque Baptiſmo: imò contrarium potiùs inde ſequitur; quemadmodum enim in Moſaica lege nemo cenſebatur ſpirituale ſemen Abrahæ abſque circumciſione, aut alio remedio, quo elueretur originale peccatum; ſic in lege Evangelica nullus reputari debet de ſemine Abrahæ, quin mundatus fuerit ab eodem peccato per baptiſmum: *Inſuper* ſicut non obſtante propagatione à Parentibus fidelibus, neceſſariò parvuli Judæorum erant circumcidendi; & nunc ſunt neceſſariò baptizandi.

Objiciunt primò illud Chriſti Domini Matth. 19. *Sinite parvulos venire ad me, talium enim eſt regnum cœlorum*: Ergo, inquiunt, ſine Baptiſmo pueri poſſunt ſalvari.

Nego conſequentiam: Siquidem Chriſtus D. ibi loquebatur de parvulis Judæorum, ac aliorum fidelium, qui juſtificati erant per Sacramentum Circumciſionis, aut remedium legis naturæ.

Deinde, hæc Chriſtus D. protulit, ut ſignificaret parvulos illos ratione ætatis nihil habere malitiæ actualis, quod eos excludat à regno cœlorum, ſicut habent adulti, quibus parvulos illos opponit. Vel dico cum S. Auguſtino lib. 1. de peccatorum meritis cap. 19. Quòd parvulorum vitam laudaverit Dominus, dicens talium eſſe regnum cœlorum, cùm verax ſit ille intellectus, quòd humilitatis ſimilitudinem in parva ætate poſuerit.

Objiciunt ſecundò, illud S. Pauli 1. ad Cor. 7. ubi parvulos à fidelibus genitos vocat ſanctos, dicens: *Sanctificatus eſt vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem, alioquin filii veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt*: igitur parvulis ex fidelibus natis, Baptiſmus non eſt neceſſarius.

Nego conſequentiam; primò, quia Apoſtolus non dicit eos filios eſſe ex utero, vel ab utero matris ſanctos, quod tamen hæretici prætendunt. Contrarium enim apparet ex eodem Apoſtolo, dicit enim ad Romanos 9. de Jacob, & Eſau, licèt oriundis ex parentibus fidelibus, & ſanctis: *Cùm nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni perſonalis egiſſent, aut mali (ut ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret) non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: Quia major ſerviet minori, ficut ſcriptum eſt: Jacob dilexi, Eſau autem odio habui*. Quærit autem S. Auguſtinus epiſt. 105. *Quid oderat in Eſau antequam feciſſet aliquid mali niſi originale peccatum?* Et lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. *Non odit Deus Eſau hominem, ſed odit Deus Eſau peccatorem*.

Inſuper idem Apoſtolus ad Epheſ. 2. de ſeipſo teſtatur: *Eramus*, & nos *natura filii iræ, ſicut & cæteri*: reverà tamen ipſe natus erat ex parentibus fidelibus, ut ipſe ſignificat ad Galat. 1. his verbis: *Proficiebam in Judaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum*.

Denique qua ratione Apoſtolus dicit filios fidelium eſſe ſanctos, eadem dicit ſanctificari virum infidelem per mulierem ſanctam, & vice verſa: Sed, inquit S. Auguſtinus lib. 2. de peccatorum meritis cap. 26. expendens eamdem Apoſtoli ſententiam: *Non, opinor, quiſquam tam infideliter intelligit, quodlibet in his verbis intelligat, ut ob hoc exiſtimet etiam maritum non Chriſtianum, quia Chriſtiana fuerit uxor ejus, neque iam baptizari oportere, & ad peccatorum remiſſionem jam perveniſſe, & in regnum cœlorum eſſe intraturum; quia ſanctificatus dictus eſt in uxore*. Unde concludit lib. 3. cap. 12. *Illud ſine dubitatione tenendum eſt, quæcumque illa ſanctificatio ſit, non valere ad Chriſtianos faciendos, atque ad dimittenda peccata, niſi Chriſtiana, & Eccleſiaſtica inſtitutione, & Sacramentis efficiantur fideles. Nam nec conjuges infideles, quamtumlibet ſancti, & iuſtis conjugibus hæreant, ab iniquitate mundantur, quæ à regno Dei ſeparatos in damnatione Dei venire compellit: nec parvulis de quibuslibet ſanctis, juſtiſque procreati, originalis peccati reatu abſolvuntur, niſi in Chriſto fuerint baptizati, pro quibus tantò impenſiùs loqui debemus, quantò pro ſeipſis minùs poſſunt*.

Cenſeo itaque dicendum cum S. Auguſtino lib. 2. de peccatorum meritis, c. 26. Apoſtolum loqui de ſanctificatione aliqua externa; quemadmodum idem Apoſtolus dicit 1. ad Timoth. 4. cibos, quibus ad neceſſitatem ſuſtentandæ huius vitæ alimur, ſanctificari per verbum Dei, & orationem, qua oramus, noſtra corpuſcula refecturi; ſicut etiam omnia alia, quæ iunguntur rebus ſacris, aliquo modo ſanctitatem mutuantur, ſeu ſancta reputantur, juxta illud Rom. 11. *Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: & ſi radix ſancta, & rami*. Quod utique optimè explicat ſubtilis Doctor diſt. 4. qu. 3. n. 4. ubi ſcribit: *Quòd fructus in quantum eſt aliquid arboris, ſequitur conditionem arboris, tamen in quantum eſt aliquid in ſe, poteſt habere conditiones oppoſitas arbori in ſe: poteſt enim fructus eſſe mollis, & arbor dura: Sic in propoſito, quia juſtitia, & injuſtitia reſpicit perſonam in ſe; non ut conjunctam, vel diviſam localiter, reſpectu alterius perſonæ: & ideo iuſtitia poteſt competere proli, licèt non matri, & è converſo*.

Objiciunt tertiò: Si parvuli debeant neceſſariò baptizari, ut ſalutem conſequantur; maximè quia Chriſtus Dominus dixit: *Niſi quis renatus fuerit*, per quam ſententiam videtur obſtringere omnes omnino homines

nes ad ſuſcipiendum Baptiſma: ſed ita non eſt: Tum quia in novo Teſtamento plures ſine Baptiſmo aquæ ſalvi facti ſunt, ut conſtat de Zacharia, Eliſabeth, Anna, & Simeone: Tum quia non minùs univerſaliter Chriſtus D. dixit Joan. 6. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis... non habebitis vitam in vobis*. Et tamen in hac generali ſententia parvulos non comprehendimus; igitur nec comprehendi debent in ſententia priori.

Nego minorem; & ad primam ejus probationem dico, omnes illos ſanctos vixiſſe, & mortuos fuiſſe ante conſummationem Novi Teſtamenti per mortem Chriſti Domini, & conſequenter priuſquam Baptiſmus aquæ fuerit neceſſarius hominibus neceſſitate medii ad ſalutem conſequendam. Nec refert, quòd illa verba; Niſi quis renatus fuerit, protulerit Chriſtus D. ante ſuam mortem: non enim illa dixit pro illo tempore, quo tunc loquebatur cum Nicodemo, ſed tantùm pro eo tempore, quo ſufficienter promulgata eſſet lex Evangelica.

Ad ſecundum autem dico, non eſſe paritatem inter utrumque Chriſti D. oraculum, quantum ad univerſalitatem obligationis: ſiquidem pueri ſunt capaces regenerationis ſpiritualis, ad quam ordinatur Sacramentum Baptiſmi; non verò nutritionis ſpiritualis, ad quam ordinata eſt Euchariſtia; nutritio enim ſpiritualis eſt inſtituta ad reſtaurandum id omne, quod per quotidiana peccata deperditur de viribus ſpiritualibus: quæ utique deperditio cùm locum non habeat in parvulis, etiam nec in ipſis locum habere debet ſpiritualis nutritio.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Arvuli ſive fidelium, ſive infidelium ſunt capaces Baptiſmi ſuſcipiendi*. Hæc eſt de fide determinata in Conciliis Carthaginenſi quinto, Milevitano ſecundo can. 2. Gerundenſi, can. 5. ſecundo Bracharenſi, can. 7. Viennenſi, ac Lateranenſi ſub Innocentio III. ut refertur cap. firmiter de ſumma Trinitate his verbis: *Sacramentum verò Baptiſmi... tam parvulis, quàm adultis in forma Eccleſiæ à quocumque ritè collatum proficit ad ſalutem*: Et noviſſimè Tridentino ſeſſ. 7. can. 13. his verbis: *Si quis dixerit parvulos eò, quòd actum credendi non habent; ſuſcepto Baptiſmo, inter Fideles computandos non eſſe: ac propterea cùm ad annos diſcretionis pervenerint, eſſe rebaptizandos: aut præſtare, omitti eorum Baptiſma, quàm eos non actu proprio credentes baptizari in ſola fide Eccleſiæ, anathema ſit*.

Colligitur hæc veritas è Scriptura ſacra, illis videlicet locis, quibus dicuntur familiæ integræ baptizatæ: Sic *Act.* 16. v. 5. de Lydia dicitur: *Cùm autem baptizata eſſet, & domus ejus*. Et ibidem verſu 33. de cuſtode carceris, in quo recluſus fuerat S. Paulus dicitur: *Baptizatus eſt ipſe, & omnis domus ejus continuò*. Et 1. ad Corinth. 1. *Baptizavi Stephanæ domum*. Quis autem prudenter dubitet in iſtis familiis univerſim baptizatis, fuiſſe aliquos parvulos ab Apoſtolis Baptiſmo initiatos? igitur parvuli reverà ſunt capaces Baptiſmi.

Eamdem veritatem definierat Innocentius III. cap. *Majores*, ubi ait: *Cùm ergo Circumciſio tam adultis, quàm parvulis ex præcepto Domini conferretur: ne Baptiſmus, qui ſucceſſit loco ipſius, & generalior tamen exiſtit, cùm tam viri, quàm fœminæ baptizentur, minoris videatur effectus, tam adultis, quàm parvulis eſt conferendus*.

Idem docent SS. Patres, Dionyſius lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia cap. ult. Irenæus lib. 2. cap. 36. ubi ſignanter ait: *Salvari omnes, qui renaſcuntur in Chriſto, infantes, pueros, juvenes, &c.* Origines in cap. 6. *Eccleſia*, inquit, *ab Apoſtolis traditionem accepit etiam parvulis dare Baptiſmum*. Idem docet S. Auguſtinus (ut cæteros omittam) lib. 4. de Baptiſmo, cap. 23. ubi ſcribit, *Quod traditum tenet univerſitas Eccleſiæ, cùm parvuli infantes baptizantur, qui certè non poſſunt credere ad juſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem, quod latro potuit; quin etiam flendo, & vagiendo, cùm in eis myſterium celebratur, ipſis myſticis vocibus obſtrepunt: & tamen nullus Chriſtianorum dixerit eos inaniter baptizari*.

Suffragatur etiam ratio: Tum, quia parvuli ſalvari poſſunt, ut conſtat ex illo Matth. 19. *Sinite parvulos venire ad me, talium eſt enim regnum cœlorum*: Tum, quia innocentes occiſos, ut SS. & Martyres colit Eccleſia. Tum denique, quia poſſunt eſſe participes peccati Adami; ergo etiam & gratiæ Chriſti: ſed, ut dictum eſt in priori concluſione, nullus poſt ſufficienter promulgatam legem Evangelicam ſalvari poteſt ſine Baptiſmo: igitur Baptiſmus ipſis parvulis reverà poteſt prodeſſe.

Dices primò: Chriſtus D. ſuos Apoſtolos de-

delegans ad prædicandum Evangelium, ait Matth. 19. *Euntes docete omnes Gentes baptizantes eos, &c.* Unde ſic argumentari licet: Illi ſoli ſunt capaces ſuſcipiendi Baptiſmatis, qui ſunt capaces ſuſcipiendæ doctrinæ; priùs enim docere debent Miniſtri, quàm baptizare; ac ſubinde baptizandus priùs doceri debet, quàm baptizari: ſed parvuli ante uſum rationis non ſunt capaces doctrinæ: igitur nec Baptiſmi.

Confirmatur. Priùs quis credere debet myſteria fidei, quam baptizetur; ait enim Chriſtus D. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*; ubi fidem vult præmitti, quaſi neceſſariam Baptiſmo; unde S. Hieronymus in præfatum textum Matth. ait: *Non poteſt fieri ut corpus baptiſmi recipiat ſacramentum, niſi antea anima fidei ſuſceperit veritatem*: ſed pueri non poſſunt credere: ergo nec baptizari.

Reſpondeo hoc utrumque Chriſti D. oraculum intelligendum eſſe de adultis, in quibus baptizandis hunc ordinem ſervari voluit, ut priùs inſtruerentur de rebus fidei quàm baptiſmum ſuſciperent; nam *Marci* 16. antè dixerat *prædicate Evangelium omni creaturæ*, utique adultis, ad quos inſtruendos, & baptizandos eos delegat, quatenus videlicet ſuſcepta inſtructione parati ſint ad credenda fidei myſteria priuſquam baptizentur. Quamquam nec in adultis requiratur actus fidei ad valorem baptiſmi, ut patebit infrà, ſed ſufficiat, quòd ſuſcipiant Fidei divinitùs infuſæ habitum, cujus etiam parvuli ſunt capaces; ac proinde credunt ſaltem habitualiter, & fidem profitentur, ſi non per actum fidei, ſaltem per ſuſceptum fidei ſacramentum.

Ita præfatum textum explicat Innocentius III. ut refertur cap. *Majores*, ubi cùm dixiſſet authoritatem illam 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum*, intelligendam eſſe tantùm *de adultis, qui habent multitudinem peccatorum, non de parvulis qui peccato tantùm originali tenentur*, ſtatim ſubdit, *ſimiliter & illa authoritas eſt ſolvenda*: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, &c. cùm non poſſint credere parvuli, ſed adulti: ne ad alios prima, & ad alios ſecunda clauſula referatur. Quamvis nonnulli concedant, quòd parvuli credunt non per uſum, ſed per habitum fidei, quem ſuſcipiunt in Baptiſmo: ſicut & alia multa verba, ſecundùm communem uſum loquendi non ad actum, ſed ad aptitudinem referuntur.*

Hunc utrumque intellectum exprimit Doctor ſubtilis ſuprà reſpondens ad hoc argumentum Marci ultim. *Qui non crediderit, condemnabitur*: Parvulus non poteſt credere: ergo per Baptiſmum non poteſt ſalvari: ergo fruſtra baptizatur. *Ad aliud*, inquit, *patet quod debet intelligi de adultis per illud, quod præcedit*. Qui crediderit, & baptizatus fuerit. *Vel poteſt dici, quòd qui non crediderit, nec actu, nec habitu, condemnabitur; quia ſecundùm Apoſtolum* Hebræor. 11. Sine fide impoſſibile eſt placere Deo, &c. *Parvuli autem, etſi non poſſint habere actum, poſſunt tamen habere habitum.*

Vel aliter reſponderi poteſt dum S. Aug. l. 1. operis imperf. cont. Julianum, c. 6. quòd ſicut parvuli ſunt rei per alienam voluntatem, nempe Adami; ſic etiam ſunt fideles per alienam fidem, dum videlicet credunt per patrinos pro ipſis reſpondentes, & ſtipulantes. *Quoniam*, inquit, *verum eſt, quòd per alios credunt (propter hoc enim, & fideles per totam Eccleſiam nuncupantur) profectò non pertinent ad illud, quod ait Dominus*: Qui autem non crediderit condemnabitur. *Condemnabuntur ergo ſi per alios non credant, cùm per ſeipſos non valeant credere*. Vel, ut clariùs hanc veritatem explicat ſerm. 14. de verbis Apoſtoli, cap. 11. *Ad verba aliena ſanatur, quia ad factum alienum vulneratur. Credit in Jeſum Chriſtum, fit interrogatio: reſpondetur, credit. Pro non loquente, pro ſilente, & flendo quodam modo, ut ſubveniatur orante, reſpondetur, & valet. Abſit à cordibus qualiumcunque Chriſtianorum: ergo reſpondetur, & valet. Conſpiratione quadam communicat Spiritus, credit in altero, quia peccavit in altero.*

Dices ſecundò: Sunt incapaces illius ad obſervantiam legis Evangelicæ, ſed infantes ſunt incapaces ejuſmodi obligationis, & obſervantiæ: igitur & Baptiſmatis.

Diſtinguo minorem: Sunt incapaces illius obligationis, pro tempore, quo baptizantur, & antequam adoleverint, concedo: ubi pervenerunt ad adultam ætatem, nego: Unde Concilium Tridentinum ſeſſ. 7. can. 14. *Si quis dixerit ejuſmodi parvulos baptizatos, cùm adoleverint, interrogandos eſſe, an ratum habere velint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur polliciti ſunt, & ubi ſe nolle reſponderint, ſuo eſſe arbitrio relinquendos, nec alia interim pœna ad Chriſtianam vitam cogendos, niſi ut ab Euchariſtiæ, aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec reſipiſcant, anathema ſit.*

CON-

CONCLUSIO TERTIA.

P*Oſt ſufficientem Evangelicæ legis promulgationem nullum eſt* (ſi martyrium excipias) *aliud remedium originalis peccati eluendi, nec medium conſequendæ ſalutis de via ordinaria, quod prodeſſe poſſet parvulis ſive fidelium ſive infidelium etiam in neceſſitate conſtitutis, præter Baptiſmum*. Hæc eſt communis Catholicorum doctrina contra non ſolùm Calviniſtas, ſed etiam contra Cajetanum, qui in Commentario ad quæſt. 68. artic. 2. docet: deficiente opportunitate baptizandi parvulos, votum Baptiſmi à parentibus, aut ab aliis conceptum eis ſufficienter prodeſſe ad ſalutem; quod ibidem ſic explicat, dicens: *Debet autem in tali caſu parens ſigno crucis infantem cum invocatione Trinitatis munire, ſicque Deo offerre morientem in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*. Et ſuper articul. 11. addit: *Parvulos in maternis uteris periclitantes poſſe ſalvari per Sacramentum Baptiſmi; non in re, ſed in voto Parentum ſuſceptum cum aliqua benedictione prolis, ſeu oblatione ipſius ad Deum cum invocatione Trinitatis*. Quod utique Commentarium juſſu S. Pii V. ſummi Pontificis expunctum fuit ex Scriptis ipſius Cajetani.

Patet hujus concluſionis veritas ex dictis in prima concluſione, ubi oſtendimus neceſſitatem Baptiſmi generalem eſſe; & ad omnes omnino homines, cujuſcumque ætatis, & ſortis ſint, pertinere. *Probatur* inſuper ex illo 1. Petri cap. 3. ubi comparat neceſſitatem Baptiſmi aquæ cum arca Noe; *In qua*, inquit, *pauci*, *id eſt*, *octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam, quod & vos nunc ſimilis formæ, ſalvos facit Baptiſma*. Quo loco duæ particulæ ſunt obſervandæ, *nunc facit*; nam S. Petrus confert tempus ab Evangelio Chriſti D. promulgato, ſeu tempus legis Chriſtianæ cum tempore Noe, & Baptiſmum aquæ, cum arca Noe per aquam elevata; itaut ſicut tempore Noe illi ſoli ſalvi facti ſunt à diluvio aquarum, qui in ejuſmodi arca recludebantur; cæteri verò perierunt: ſic ab Evangelii promulgatione ſolemni, quæ jam facta erat, dum hæc ſcriberet S. Petrus, nullus ſalvari poteſt (ſi martyrium excipias) niſi Baptiſmum in re, vel in voto ſuſceperit.

Sic enim hunc S. Petri textum intellexerunt S. Auguſt. lib. 12. contra Fauſtum, cap. 14. ubi ſcribit: Noe cum ſuis per aquam, & lignum liberatur, ſicut familia Chriſti per Baptiſmum crucis paſſione ſignificatum. Et S. Hieronymus epiſt. 57. quæ eſt ad Damaſum ſummum Pontificem, ubi loquens de Eccleſia Catholica, & Romana, ait: *Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus erit: Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio*.

Confirmatur authoritate SS. Patrum, maximè S. Ambroſii lib. de vocatione Gentium, cap. 8. *Non eſt fas credere*, inquit, *parvulos, qui regeneratione non ſunt adepti Sacramentum, ad ullum pertinere Beatorum conſortium, cùm Dominus dixerit*, Joan. 13. *Niſi quis renatus fuerit, &c.* Similia docet S. Auguſtinus variis in locis, maximè lib. 1. de peccatorum meritis c. 23. ubi ait: *Nulla ex arbitrio noſtro ſalus æterna præter Baptiſmum Chriſti, promittatur infantibus, quam non promittit Scriptura divina humanis omnibus ingeniis præferenda*. Similiter S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum, cap. 26. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites non ſolùm homines jam ratione utentes, verùm etiam parvulos, qui ſive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur; ſive cùm de matribus nati, ſine Sacramento S. Baptiſmatis, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, de hoc loco tranſeunt, ignis æterni ſempiterno ſupplicio puniendos*.

Idem docet S. Bernardus epiſt. 77. ubi expreſsè ait eo ipſo tempore, quo hæc ſcribebat, nullam poſſe proferri rationem, quin Baptiſmus eſſet neceſſarius etiam infantibus; *Nunc verò*, inquit, *cùm in omnem terram exierit ſonus prædicationis; & in fines orbis terræ verba eorum; quia diſſimulare non valet auditus, profectò inexcuſabilis eſt, & contemptus*. Nec obſtat, quod loquens de tempore ſubſequente promulgationem Evangelii per Apoſtolos, videatur relinquere judicio Dei, utrùm tunc Baptiſmus fuerit abſolutè parvulis neceſſarius, *an verò ultra, penes Deum eſt, non meum definire*. Hoc, inquam, non obſtat: paulò enim infrà ſcribit de infantibus natis poſt prædictam promulgationem Evangelii ab Apoſtolis factam: *Sanè infantes, qui hac prohibente ætate non poſſunt habere fidem, hoc eſt cordis ad Deum converſionem, conſequenter nec ſalutem, ſi abſque Baptiſmi perceptione moriantur*.

Objicit primò, Calvinus lib. 4. inſtitutionum cap. 15. n. 20. Non eſt deterior conditio Chriſtianorum, quàm veteris populi: nec

nec reſtrictior Dei gratia ſub Evangelio, quàm ſub lege; alioquin Chriſtus veniſſe cenſebitur, non ad implendas promiſſiones, ſed abolendas, nec ad ſalvandos homines, ſed damnandos: ſed non obſtante præcepto Circumciſionis in lege veteri, dum neceſſitas urgebat ante octavum diem nativitatis pueri, ſufficiebat illi ad ſalutem applicatio remedii legis naturæ, nempe fides parentum teſtata per aliquod ſignum ſenſibile: ergo pari ratione, imò jure potiori in lege gratiæ, non obſtante præcepto Baptiſmi, ſufficiet parvulo, qui non poteſt baptizari, applicatio ejuſdem fidei, cum ſigno, & invocatione ſanctiſſimæ Trinitatis.

Nego paritatem, & ratio diſcriminis eſt, quòd cùm in lege veteri expreſsè prohibuiſſet Deus parvulum circumcidi ante octavum diem, conveniens erat, ut periclitantibus ante diem illum relinqueret applicandum remedium legis naturæ: ſecus eſt autem de lege gratiæ; cùm enim Deus voluerit Baptiſmum ita inſtitui, ut parvulis applicari poſſet ſtatim ac in lucem eduntur, mirum videri non debet, ſi nullum aliud remedium ipſis applicandum reliquerit.

Nec inde ſequitur deteriorem eſſe conditionem parvulorum ſub lege Evangelica, quàm ſub Moſaica, aut naturæ; ſiquidem Baptiſmi remedium, non ſolùm efficacius eſt, ac longè uberiorem, & digniorem gratiam ſanctificantem confert; ſed etiam generalius eſt, quippe cùm in univerſa Eccleſia toto orbe propagata adminiſtretur; necnon & facilius; ſiquidem aqua, quæ eſt materia Baptiſmi valde communis, & longè faciliùs eſt abluere, ac paucula formæ Baptiſmalis verba proferre, quàm adhibere ſignum ſenſibile, & actum fidei ſupernaturalis, qui requirebatur ad remedium legis naturæ.

Adde quòd tunc temporis non poterat à tot hominibus ſubveniri parvulis, ac modò; ſiquidem remedium legis naturæ poterat dumtaxat miniſtrari, & applicari per Fideles; Baptiſmus verò non ſolùm per Fideles, ſed etiam hæreticos, Judæos, & Paganos poteſt adminiſtrari.

Nec etiam inde ſequitur, quòd Chriſtus venerit potiùs ad damnandos, quàm ad ſalvandos homines; ſi nempe populi, & nationes omnes, quibus nondum prædicatum eſt Evangelium, nec innotuit neceſſitas ſuſcipiendi Baptiſmi, priventur omni alio remedio pro obtinenda remiſſione peccati originalis. Hoc, inquam, non ſequitur: nam Americani v.g. & alii populi, quibus nondum annuntiatum eſt Evangelium, ſive infantes, ſive adulti, non ideò damnantur, quia Chriſtus venit ad eorum damnationem; nec ſimiliter propter fidem Chriſti non habitam, neque ob non excepta ejus Sacramenta, ſed propter peccata tam originale, quàm actuale, cum quibus ex hac temporali vita diſcedunt ut à ſimili docet S. Auguſt. lib. de natura, & gratia, cap. 2. ubi ſimile tractans argumentum, & expendens illa Apoſtoli verba ad Rom. 10. *Quomodo credent in quem non audierunt? aut quomodo audient ſine prædicante? fides enim ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti. Sed dico, nunquid non audierunt? In omnem terram exivit ſonus eorum, &c.* Subdit S. Auguſtinus: „Sed antequam hoc inciperet fieri, antequam denique uſque ad *fines* totius *orbis terræ* prædicatio ipſa perveniret; quoniam non deſunt adhuc ultimæ gentes, licèt, ut perhibetur, pauciſſimæ, quibus hoc nondum fuerit prædicatum; quid faciet humana natura, vel quid fecit, quæ vel ante non audierat hoc futurum, vel adhuc non comperit factum, niſi credendo in Deum, *qui fecit cœlum, & terram*, à quo, & ſe factam naturaliter ſentit, & rectè vivendo ejus impleat voluntatem, nulla fide Paſſionis Chriſti, & Reſurrectionis imbuta? Quod ſi fieri potuit, aut poteſt, hoc, & ego dico, quod de lege dixit Apoſtolus: *Ergo Chriſtus gratis mortuus eſt?* Si enim hoc ille dixit de lege, quam accepit gens una Judæorum; quantò juſtiùs dicitur de lege naturæ, quam accepit univerſum genus humanum? Si per naturam juſtitia, *ergo Chriſtus gratis mortuus eſt*. Si autem non *gratis Chriſtus mortuus eſt*: ergo omnis natura humana juſtificari, & redimi ab ira Dei juſtiſſima, hoc eſt vindicta, nullo modo poteſt, niſi per fidem, & Sacramentum ſanguinis Chriſti.

Et cap. 4. „Unde hi, qui non per illam liberantur, ſive quia audire nondum potuerunt, ſive quia obedire noluerunt, ſive etiam cùm per ætatem audire non poſſint, *lavacrum regenerationis*, quod accipere poſſent, per quod ſalvi fierent, non acceperunt, juſtè utique damnantur: quia ſine peccato non ſunt, vel quod originaliter traxerunt, vel quod malis moribus addiderunt: *Omnes enim peccaverunt*, ſive in Adam, ſive in ſemetipſis,

„ &

„ *& egent gloria Dei*. Et *c. ſequenti*: Univerſa igitur maſſa pœnas debet, & ſi omnibus debitum damnationis ſupplicium redderetur, non injuſtè procul dubio redderetur..... quis igitur uſque adeò dementiſſimè inſaniat, ut non agat ineffabiles gratias miſericordiæ, quos voluit liberantis; qui rectè nullo modo poſſet culpare juſtitiam univerſos omnino damnantis? *Hæc S. Auguſt.*

Objicies ſecundò? Tamdiu viget lex, aut privilegium, quamdiu illius revocatio non pervenit ad aures utentium: ſed remedium legis naturæ eſt aliquod Privilegium, ſeu quædam indulgentia, cujus revocatio nondum innotuit eis populis, quibus non eſt adhuc ſufficienter prædicatum Evangelium: igitur apud eos adhuc vigere poteſt remedium legis naturæ.

Reſpondeo ad majorem, privilegia eſſe in duplici differentia; *alia* enim ſunt, quæ conceduntur abſque ulla limitatione temporis; *alia* verò, quæ tantùm conceduntur ad tempus præfixum, & determinatum: quæ ſunt prioris generis poſtulant quidem pro ſua abrogatione, ut hæc abrogatio, vel revocatio ſufficienter innoteſcat iis, quibus privilegia illa fuerant conceſſa: ſecus verò eſt de privilegiis poſterioris generis: quia eo ipſo, quòd tempus illis præfixum effluxit, ſtatim nulla ſignificatione, ſeu promulgatione facta, ceſſant vigere.

Hujus autem generis erant privilegia, ſeu remedia tam legis naturæ, quàm Moſaicæ: Lex enim, & Prophetæ uſque ad Joannem, qui ſcilicet fuit ultimus Prophetarum veteris legis, & velut crepuſculum, & aurora legis Evangelicæ. Unde Apoſtolus ad Galat. 3. *Lex propter tranſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen*, id eſt Chriſtus. Quapropter ubi Chriſtus advenit, & legem Evangelicam promulgavit, ac alia Sacramenta, & media ad ſalutem neceſſaria inſtituit, eo ipſo ceſſavit obligatio veteris legis, ſicut & virtus omnium illius Sacramentorum. Unde Apoſtolus ad Hebr. 7. *Tranſlata Sacerdotio neceſſe eſt, ut legis tranſlatio fiat*.

Urgebis: Ex pluries dictis, lex non obligat ante promulgationem, vel receptionem: igitur lex Baptiſmi non eos obſtringit, quibus nondum eſt ſufficienter promulgata.

Diſtinguo antecedens: Non obligat per modum præcepti, & mandati, cujus omiſſio ſit ſpeciale peccatum, & imputetur ad culpam, & pœnam, concedo: non obligat per modum medii, ſeu remedii neceſſarii ad finem conſequendum, nego: Eo enim ipſo, quòd à ſuperiore aliquid ordinatur ut neceſſarium ad finem obtinendum; itaut eo omiſſo finis non poſſit obtineri, ſtatim alia media fiunt inutilia. Unde præceptum de Baptiſmo ſuſcipiendo non obſtringit quidem eos, quibus nondum innotuit lex Evangelica; ita quòd illius omiſſio inducat novum aliquem reatum: ſed neceſſarium eſt neceſſitate medii ad beatitudinem conſequendam, itaut illo medio omiſſo non poſſit ſalus obtineri.

Objicies tertiò: Ea voluntas, quæ ex parte ſui liberi arbitrii ſufficit ad peccandum, etiam ſufficit ad juſtificandum: ſed voluntas primi hominis eſt ſufficiens infantibus, ut cenſeantur cum illo peccaviſſe: igitur etiam voluntas parentum ſufficiens erit, ut per eorum vota, & eorum affectus juſtificationem poſſint aſſequi.

Diſtinguo majorem: Si voluntas illa eodem modo ſe habeat in eſſe moris, & liberi arbitrii, tam reſpectu boni promerendi alicui, quàm reſpectu mali eidem demerendi: quemadmodum erat voluntas primi hominis, qui in quantum erat caput totius naturæ humanæ, omnes noſtras voluntates continebat moraliter reſpectu juſtitiæ originalis nobis promerendæ, vel deperdendæ, concedo: ſi voluntas ita ſe non habeat, nego: contrarium enim apparet in ipſomet primo parente, cujus voluntas, & libertas, quamvis eadem eſſet in genere phyſico, dum peccavit, & dum pœnituit: quia tamen non erat eadem in genere moris, eò quòd quando pœnituit, non habebat rationem capitis generis humani, idcirco ejus voluntas, quæ ſufficiens fuit, ut omnes ejus poſteri ipſius peccato inficerentur, non fuit ita ſufficiens, ut per ejus pœnitentiam ab omni peccato mundarentur.

QUÆSTIO TERTIA.

Utrùm validè, & licitè infantes infidelium nondum habentes uſum rationis, invitis eorum parentibus, baptizare liceat.

NOtandum primò, Infidelium duplex eſſe genus, quorum aliqui nomen Chriſto dederunt in Baptiſmate ſed per hæreſim, & apoſtaſiam ab Eccleſia, & fide Catholica defecerunt; hæreſis enim eſt quædam

dam ſpecies infidelitatis, ut communiter docent Theologiæ principes: alii verò nuſquam profeſſi ſunt Catholicam Religionem, nec per Baptiſmum facti ſunt Eccleſiæ filii, & myſtici Criſti D. corporis membra, quales ſunt Gentiles, Judæi, Mahumetani, &c. De utriſque autem præſens movetur difficultas, utrùm videlicet non ſolùm validè, ſed etiam licitè poſſint eorum pueri abſque illorum conſenſu baptizari.

Notandum ſecundò, infideles non baptizatos, eſſe in triplici differentia; *quidam* enim eorum ita ſunt ſui juris, ut ſub nullius Chriſtiani Principis dominio vitam ducant: *aliqui* verò Principibus Chriſtianis ſubjiciuntur, quantum ad dominium civile, habentque jus civium in eis provinciis, & civitatibus, in quibus Chriſtiani principes dominatum obtinent: *cætera* verò ei ſubjiciuntur ſubjectione diſpotica, & ſervili, qualis eſt eorum, qui jure belli, vel emptionis, vel alio juſto titulo fiunt mancipia Chriſtianorum Principum, eorumque authoritati ſerviliter ſubjacent. De hoc autem triplici infidelium genere quæritur, an ipſis invitis, & reclamantibus eorum pueri validè ſimul, ac licitè baptizari poſſint.

Notandum tertiò, filios ejuſmodi infidelium poſſe conſiderari, vel in extremo vitæ periculo, vel citra ejuſmodi periculum. *Inſuper*, eos poſſe in tali ſtatu conſtitui, ut ſive jure, ſive injuria fuerint erepti parentibus, ita aliò tranſportentur, ut nuſquam ſuis parentibus infidelibus ſint reſtituendi: *vel* eo in ſtatu ſpectari poſſunt, ut poſt ſuſceptum Baptiſmum ſuis ſtatim infidelibus parentibus redderentur, ſub eorum dominio, cura, & educatione vitam traducturi.

Denique nomine infantium poſſunt intelligi non ſolùm illi, qui nondum adepti ſunt rationis uſum, ſed etiam illi, qui non ſunt adhuc ſui juris, ſed ſubjiciuntur imperio, & committuntur tutelæ, & curæ, vel parentum, vel tutorum, de quibus omnibus præſens movetur difficultas in ſequentibus concluſionibus determinanda.

CONCLUSIO PRIMA.

F*ilii quoruncunque infidelium invitis parentibus validè baptizari poſſunt*. Hæc eſt communis apud Theologos, ſi nonnullos excipias contrarium affirmantes cum Durando, eamque apertè docet S. Auguſtinus epiſt. 13. quę eſt ad Bonifacium, circa medium, ubi cùm dixiſſet: Offeruntur „ parvuli ad percipiendam ſpiritalem gra- „ tiam, non tam ab eis, quorum geſtantur „ manibus, quamvis, & ab ipſis ſi & ipſi „ boni fideles ſunt, quàm ab univerſa ſocie- „ tate Sanctorum, atque fidelium, ab omni- „ bus namque offerri rectè intelliguntur, „ quibus placet, quòd offeruntur, & quo- „ rum ſancta, atque individua charitate ad „ communicationem S. Spiritus adjuvan- „ tur: tota hoc ergo mater Eccleſia, quæ „ in Sanctis eſt, facit; quia tota omnes, „ tota ſingulos parit. „

Subdit paulò infrà: Illud autem nolo „ te fallat, ut exiſtimes reatus vinculum, „ ex Adam tractum aliter non poſſe diſ- „ rumpi, niſi parvuli ad percipiendam Chri- „ ſti gratiam à parentibus offerantur. Cu- „ jus rationem antea protulerat, dicens: „ *Ut autem poſſit regenerari per officium voluntatis alienæ, cùm offertur conſecrandus, facit hoc unus Spiritus, ex quo regeneratur oblatus: non enim ſcriptum eſt: Niſi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, aut ex offerentium, vel miniſtrantium fide: ſed, niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu*. Quaſi diceret, quòd quemadmodum ad contrahendum peccatum originale, non exigitur conſenſus parentum, vel alicujus alterius præter Adami; ita neque ad remiſſionem originalis contracti requiritur conſenſus, aut fides cujuſquam præter fidem Eccleſiæ, & conſenſum Miniſtri, nomine, & authoritate Eccleſiæ, & Chriſti baptizantis; nam, inquit Apoſtolus ad Rom. 5. *Si unius delicto mors regnavit per unum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum*.

Dices primò: Baptiſmus ille non poteſt eſſe validus, qui fit in injuriam, & præjudicium parentum: ſed talis eſſet baptiſmus filiorum, qui fieret contra eorum parentum voluntatem: igitur, &c.

Nego majorem: Siquidem actio illa non eſt intrinſecè injurioſa parentibus, nec ſufficiens, ut irritus ſit Baptiſmus; nam ſi quis Sacerdos baptizet parvulum hominis fidelis, vel inſcio, vel repugnante Parocho, Baptiſmus ille fit cum ipſius Parochi injuria, nec minùs tamen eſt validus; unde quantumvis aliqua fieret injuria parentibus, dum ipſis invitis, eorum filii baptizantur, Baptiſmus tamen non erit irritus. Quod utique confirmatur ex praxi Eccleſiæ, quæ nuſquam re-

rebaptizat parvulos contra voluntatem parentum infidelium baptizatos: imò, dum poteſt, eos à parentibus abſtrahit, & poſtquam adoleverint, ad fidei Chriſtianæ, & Eccleſiæ præcepta ſervanda compellit; ſicut decernit Innocentius III. cap. *Majores* de Baptiſmo: Oportet, *inquit*, ut fidem, „ quam neceſſitate ſuſceperunt, tenere „ cogantur, ne nomen Domini blaſphe„ metur, & fides, quam ſuſceperunt, vi„ lis, ac contemptibilis habeatur.

Dices ſecundò: Non poteſt validè baptizari adultus contra propriam voluntatem: ergo nec parvulus contra voluntatem parentum.

Diſtinguo antecedens: Ex parte Sacramenti, nego: ex parte ſubjecti, ut ſit capax medii ordinati ad ſalutem, concedo: ſtatuit enim Deus neminem rationis compotem, juſtificari, niſi volentem, ut præclarè docet S. Auguſtinus ſerm. 15. de verbis Apoſtoli, cap. 11. *Sine voluntate tua*, inquit, *non erit in te juſtitia Dei. Voluntas quidem non eſt etſi tua, juſtitia non eſt niſi Dei. Eſſe poteſt juſtitia Dei ſine voluntate tua, ſed in te eſſe non poteſt, niſi per voluntatem tuam*. Et infrà: *Qui ergo fecit te ſine te, non te juſtificat ſine te: ergo fecit neſcientem, juſtificat volentem*. De parvulo autem, qui impotens eſt propriæ voluntatis, de verb. Apoſtoli ſerm. 14. *Ad verba*, inquit, *aliena ſanatur, quia ad factum alienum vulneratur. Credit in Chriſtum? fit interrogatio, reſpondetur, credit. Prò non loquente, pro ſilente, flente, & flendo quodammodo ut ſubveniatur orante, reſpondetur, & valet*. A quo reſpondetur? Ab offerentibus, inquies. Quid ſi nullus offerat, ſed ſolus, Miniſter baptizet? Rectè intelligitur reſpondere *tota mater Eccleſia, quæ in ſanctis eſt*; quia, ut mox diximus ex eodem S. Doctore epiſtola 23. *Tota omnes, tota ſingulos parit*, per voluntatem Miniſtri, ſuo, & Chriſti nomine baptizantis. Valet itaque Baptiſmus parvulorum quorumcunque parentum, ipſis quantumcunque invitis, & contradicentibus, ſi adſit legitima materia, forma, & intentio Miniſtri.

CONCLUSIO SECUNDA.

F*Ilii hæreticorum, ſchiſmaticorum, nec-non & eorum infidelium, qui ſunt mancipia Chriſtianorum, non ſolùm validè, ſed etiam licitè baptizari poſſunt, invitis parentibus*. Hæc eſt communis quoad utramque partem, maximè quantum ad primam: *Quia* Eccleſia poteſtatem habet vi compellendi omnes baptizatos ad obſervantiam legis Evangelicæ: eo enim ipſo, quo baptizati ſunt, ſubjiciuntur Eccleſiæ poteſtati, atque juriſdictioni; ratione enim characteris baptiſmalis, ſunt aliquatenus ipſius myſtici corporis membra: ac proinde compelli poſſunt, ut ſeſe conforment moribus, & legibus, quibus myſticum illud corpus regitur. Unde Eccleſia ſemper probavit juſtiſſimas illas, ac ſanctiſſimas Chriſtianorum Principum ſanctiones, quibus hæretici, vel exilio, vel aliis pœnis ſubjiciebantur, niſi ad Eccleſiæ gremium ſeſe reciperent; ergo multò magis poteſt eorum filios ipſis invitis baptizare.

Secunda pars etiam conſtat: ſervi namque, ſeu mancipia ſubſunt dominio reali, unà cum ſuis filiis, iis ſub quorum poteſtate mancipantur: itaut Dominus pro ſuo libito poſſit ejuſmodi vel Filios vendere, ſicut & parentes, vel eos à parentibus diſtrahere. *Partus quippe ſequitur ventrem*, & filii mancipiorum titulo nativitatis fiunt mancipia: igitur eorum dominus poteſt eos per Baptiſmum Eccleſiæ juriſdictioni ſubjicere.

Confirmatur, quia ſi quid obſtaret, maximè eſſet dominium naturale parentum in filios, ratione cujus nulla fieri poſſet ejuſmodi filiorum ſubjectio Eccleſiaſticæ poteſtati abſque eorum parentum conſenſu: ſed id non obſtat; quemadmodum enim parentes, quamvis jure naturali ſint liberi, tamen jure Gentium privantur ſua libertate; ita licèt jure naturali poteſtatem habeant ſupra filios ſuos, attamen jure gentium, & belli aut emptionis ea poteſtate licitè privantur; itaut dominus eorum filios poſſit vendere, & à parentum conſortio diſtrahere; igitur multò magis poteſt eos Eccleſiæ baptizandos offerre.

Nec tantùm poteſt, ſed etiam debet eis Baptiſmum procurare, ſiquidem ſuccedit in jus parentum, adeoque contrahit obligationem providendi de neceſſariis ad ſalutem, ubi ejuſmodi parentes deficiunt parvulis. *Adde quòd* filii mancipiorum cenſeantur de domo, & familia ſui domini, & conſequenter ex conſcientia tenetur eis procurare, ac ſubminiſtrare neceſſaria, non ſolùm ad vitam corporis, ſed etiam animæ: nam, inquit Apoſtolus 1. ad Timoth. 5. *Si quis ſuorum, maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior*.

Idem

Idem dicendum de filiis eorum parentum, quorum unus fidelis eſt, qui vult, parvulum ſuum baptizari: alter verò infidelis, qui renuit: eo enim in caſu ſtandum eſt pro bono prolis, ut decrevit Concilium Toletanum IV. can. 62. ubi ſic habet. *Judæi, qui Chriſtianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Epiſcopo civitatis illius, ut ſi cum eis permanere cupiunt, Chriſtiani efficiantur. Quod ſi admoniti noluerint, ſeparentur: Filii autem, qui ex talibus nati exiſtunt, fidem, atque conditionem matris ſequantur. Similiter & hi, qui procreati ſunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus viris, Chriſtianam Religionem ſequantur, non Judaicam ſuperſtitionem.* Hujus autem decreti ratio eſt, quia uterque parens habet jus in filium, & utrique incumbit cura filiorum, etiam in ſpiritualibus, & conſequenter potiùs proles ei parenti concedenda eſt, qui illam legitimè in ſalutem, quàm qui in perniciem, & damnationem educaret: ita reſpondit Gregorius IX. Epiſcopo Argentinenſi, & refertur cap. ultimo de converſione infidelium; ubi inter cætera hæc habet. *Cùm autem filius in patris poteſtate conſiſtat, cujus ſequitur familiam, & non matris, & in ætate tali, qua non debet apud eas remanere perſonas, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio, quòd ſaluti vel vitæ inſidientur illius, & pueri poſt triennium apud Patrem non ſuſpectum ali debeant, & morari: materque pueri, ſi eum remanere contingeret apud eam, poſſe illum adducere ad infidelitatis errorem, in favorem maximè fidei Chriſtianæ; reſpondemus Patri Chriſtiano eumdem puerum aſſignandum.*

CONCLUSIO TERTIA.

Pueri infidelium civiliter, & politicè dumtaxat Chriſtianis Principibus ſubditorum licitè poſſunt, accedente Principis mandato, aut conſenſu invitis parentibus baptizari. Hæc eſt Doctoris in 4. diſt. 4. qu. 9. nu. 2. ubi ait. *Dico ergo breviter, quòd ſi Princeps faceret cum cautela bona, ſcilicet ne parentes priùs cognoſcentes hoc futurum, occiderent pueros ſuos, & quòd baptizatos faceret religioſè educari, bene fieret.* Idem habet in reportatis ibidem qu. 2. *Probatur* ratione Doctoris. Præceptum ſuperioris ſervari debet non obſtante repugnantia, & voluntate contraria inferioris: ſed baptizari pueros, eſt præceptum Dei: repugnantia verò parentum eſt voluntas hominis inferioris Deo: igitur non obſtante tali voluntate in infidelibus, eorum parvuli poſſunt licitè baptizari. Majorem ſimul ac minorem probat Doctor: nam in parvulo, *inquit*, Deus „ habet majus jus dominii, quàm paren- „ tes: univerſaliter enim in poteſtatibus or- „ dinatis, poteſtas inferior non obligat in „ his, quæ ſunt contra ſuperiorem, ſicut „ docet S. Auguſtinus de verbis Domini, „ hom. 6. & ponitur cap. ult. lib. 2. *Si ali-* „ *quid jubet poteſtas, quod non debes facere:* „ *hic ſanè contemne poteſtatem, timendo po-* „ *teſtatem majorem.* Et declarat in exemplo „ de Curatore, & proconſule, de Procon- „ ſule, & Imperatore, de Imperatore, & „ Deo: ergo ſi quis habet regere Rempub. „ magis debet, quantum in ſe eſt, cogere „ unumquemque ſubdi Domino ſuperiori, „ quàm inferiori, quando inferior in tali „ dominio reſiſtit ſuperiori.

„ Sicut ergo Imperator deberet ſenten- „ tiare aliquem debere obedire Proconſu- „ li, contempto præcepto Curatoris, id „ eſt, inferioris Proconſule, ſi contradice- „ ret Proconſuli; ita etiam, ſi eſſent ſub „ eodem dominio ordinata, ſcilicet, quòd „ aliquis eſſet ſervus Titii, & Titius Pe- „ tri, magis deberet Imperator cogere ſer- „ vum ſervire Petro, quia ſuperior eſt Ti- „ tio, quàm Titio, ſi Titius vellet uti ſer- „ vo illo contra dominium Petri: ergo „ maximè debet Princeps zelare pro domi- „ nio ſervando ſupremi Domini, ſcilicet „ Dei, & per conſequens non ſolùm li- „ cet, ſed debet Princeps auferre parvulos „ à Dominio parentum volentium eos edu- „ care contra cultum Dei, qui eſt ſupre- „ mus, & honeſtiſſimus Dominus, & „ debet eos applicare cultui divino. „

Reponunt Thomiſtæ majorem eſſe veram, quando ſuperior vult præceptum ſuum ſervari non obſtante voluntate contraria, & quocumque jure inferioris; ſecus verò quando ſuperior vult præceptum à ſe impoſitum ſervari ſine violatione juris inferioris: ita autem (inquiunt) contingit in propoſito: Deus enim præcipiendo, ut omnes etiam parvuli baptizentur, vult hoc præceptum obſervari ſine violatione juris naturalis, quod Pater habet in prolem, quia gratia non deſtruit, ſed perficit naturam.

Verùm, hæc reſponſio prorſus eſt evanida: licèt enim Deus non præceperit explicitè, ut Baptiſmus etiam invitis parentibus

tibus parvulis miniſtraretur, attamen id præcipit ſaltem implicitè, dum illum tanquam remedium neceſſarium omnibus, & ſingulis ad ſalutem inſtituit, & ordinavit: eo enim ipſo ſufficienter conceſſit parvulis jus accipiendi Baptiſmum, à quo proinde ſine injuſtitia nequeunt violenter impediri; adeò ut parentes, etſi non peccent contra juſtitiam, non procurando parvulis Baptiſmum, ſed ſolùm contra pietatem, aut charitatem: attamen reverà in juſtitiam peccant, impediendo Miniſtrum paratum ad conferendum Baptiſmum, ad quem eorum parvuli jus habent: quemadmodum licèt dumtaxat tenear ex charitate corripere proximum, peccaret tamen contra juſtitiam, qui me impediret violenter ab illa correptione, quia præpediret executionem commiſſi mihi divinitus muneris; unicuique enim mandavit Deus de proximo ſuo.

Probatur ſecundò. Si quid obſtaret, quominus infidelium Filii non poſſent invitis parentibus baptizari, maximè quia fieret injuria manifeſta ipſis parentibus contra jus naturale, & poteſtatem paternam, quam habent in Filios, quamdiù rationis uſu ſunt deſtituti, non minùs, quàm in propria bona, quæ poſſident; ſed hæc ratio nulla eſt: *Tum, quia* poteſt Princeps ſubditos privare tali dominio in ſua bona, quando eo abutuntur; Parentes autem nolentes ſuos filios baptizari, abutuntur dominio, quod habent in ipſos contra honorem Dei, & parvulorum ſalutem: *Non enim ſine cauſa gladium portat*, inquit S. Paulus ad Rom. 13. *Vindex in iram ei, qui malum agit*; quodnam autem majus eſt malum, quàm privare aliquem remedio neceſſario ad ſalutem? igitur tali jure, & dominio paterno in filios privari poſſunt infideles, & conſequenter eorum infantes licitè baptizari.

Tum quia ſi pater infidelis vellet interficere filium, poſſet infans non obſtante jure naturæ ab ipſius parentis manibus vi eripi, & ab ejus poteſtate diſtrahi: ergo multò magis, ſi parens nolit eum baptizari, ut per Baptiſmum æternam mortem evadat: vita enim ſpiritualis longè præſtantior eſt vita corporea. Patet antecedens; poteſtas enim defendendi innocentes, jure naturæ competit omnibus; ſed pueri ſunt innocentes, & maximo damno fiunt obnoxii, ſi non baptizentur; igitur jure naturæ licitum eſt eos, reluctante parente, baptizare.

Reponunt Thomiſtæ, poſſe quidem Principem privare ſubditos dominio, quod habent in filios, quando illo abutuntur contra legem naturæ; ſecus verò, quando eo abutuntur contra legem ſupernaturalem ipſis ignotam, qualis eſt lex, quæ obligat ad Baptiſmum: cùm enim poteſtas civilis ſit merè naturalis, & ab hominibus dimanans, non poteſt extra jus naturæ ſe extendere ad legem ſupernaturalem, ejuſque obſervantiam, qualis eſt lex de ſuſcipiendo Baptiſmate, & conſequenter à nullo Principe poſſunt privari jure, & dominio naturali, quod habent ſupra filios; quando eo abutuntur contra legem ſupernaturalem, & parvulorum ſalutem.

Verùm contrà, Jus naturale non poteſt obligare in præjudicium legis fidei; quidquid enim continetur jure naturali, comprehenditur in decalogo, ſaltem implicitè, & reducitur ad præcepta virtutum, quæ omnia confirmantur per legem Evangelicam. *Inſuper*; quæcumque lex præſcribitur, & ordinatur ad finem charitatis, & ſalutis; ac ſubinde nulla lex obligat in præjudicium Fidei, & charitatis; igitur pietas, in qua fundatur omne jus parentis in filium, non obligat contra charitatem & ſalutem, & conſequenter nullum jus concedit parenti in filium contra præceptum de ſuſcipiendo Baptiſmo, quod per legem Evangelicam præſcribitur tanquam medium ad ſalutem neceſſarium.

Secundò, fides ſuſcepta non minuit in homine fideli jus paternum in proprios filios: aliàs homo baptizatus, & fidelis, eſſet pejoris conditionis, quantum ad authoritatem in filios, quàm Gentilis, aut Judæus: ſed conſentiunt nobiſcum adverſarii filios Catholicorum, necnon & hæreticorum invitis parentibus licitè baptizari poſſe accedente Principis, & Eccleſiæ authoritate, non obſtante jure naturali parentum in filios; igitur etiam infidelium ſubditorum filii licitè poſſunt baptizari ſine præjudicio juris paterni, ſi accedat Principis authoritas, quantumvis parentes renuant.

Confirmatur, quia ex eo quòd parens aliquis ſit baptizatus, nullum inde accedit jus Principi in ejus parentis baptizati filios, magis quàm in filios non baptizati, neque parentis baptizati filius majus habet jus ad Baptiſmum ſuſcipiendum, quàm filius parentis non baptizati; igitur ſi ille licitè poſſit baptizari, quidni & hic?

Ter-

Tertiò, filius rationis compos poteſt licitè baptizari, ſi conſentiat, quantumvis parentes renuant: ſed uſus rationis in filio non officit, nec derogat juriſdictioni paternæ in ipſum: ergo etiam ſine præjudicio paternæ juriſdictionis poterit filius rationis expers baptizari. Major conſtat: nullus enim tenetur obedire parentibus in iis, quæ ſaluti ſuæ adverſantur, dicente Chriſto D. *Si quis venit ad me, & non odit Patrem ſuum, & Matrem .... non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Hoc eſt, ut explicat S. Gregorius, *quos adverſarios in via Dei patimur odiendo, & fugiendo neſciamus*. Si ergo filius removeri poſſit à Patris conſortio, & dominio ea ætate, qua obſequium ei poteſt impendere, ac prodeſſe, ut ſuæ ſaluti invigilet: multò magis ab ejus authoritate poterit ſubmoveri in ea infantili, & infirma ætate, qua parentibus dumtaxat eſt in gravamen, ut ejus ſaluti conſulatur.

Dices; Si pueri infidelium invitis parentibus baptizarentur, *vel* eripiendi eſſent poſt Baptiſmum à ſocietate, & conſortio parentum, ut inter Fideles educarentur, *vel* apud ipſos parentes infideles eſſent relinquendi; ſed neutrum licet. Non quidem *primum*, quia manifeſtam continet injuriam: ſiquidem Parentes ſpoliarentur jure naturę, quod habent in filios, qui ſunt ſub eorum poteſtate, quamdiu rationis ſunt expertes: non ſunt autem facienda mala, ut veniant bona. Non etiam *ſecundum*, quia vergeret in detrimentum, & profanationem Baptiſmi, periculoſum enim eſſet, ne parentes infideles eos pueros ſuis peſſimis ritibus inficerent, & ubi ad adultam perveniſſent ætatem, Baptiſmo abrenuntiare cogerent; igitur, &c.

Nego minorem: Poſſent enim, ſi adeſſet periculum ſubverſionis, ejuſmodi infantes removeri à dominio, & conſortio parentum, propter rationem mox expreſſam, ſi enim filius, dum rationis, & libertatis eſt compos, poſſit ſe ſubmovere ex conſortio, & çura parentum, ut ſuæ ſaluti conſulat, ea ſcilicet ætate, qua ex debito naturæ tenetur parentibus obſequi, & famulari: multò magis ab eorum præſentia licitè poterit ſubmoveri ea ætate, qua rationis expers nil quidquam obſequii, imò gravaminis, & laboris multùm parentibus poteſt ingerere. *Accedit*, quòd etiam abſque ulla diſtractione, & ſeparatione poſſit provideri infanti, donec ad uſum rationis perveniat, cùm parentes teneantur ipſi puero omnia ad vitam naturalem neceſſaria conferre, nec eo in ſtatu quidquam illi poſſint ingerere, quod ſaluti officiat.

Dices ſecundò: Chriſtus D. neminem voluit violenter, ſed liberè, & abſque ulla coactione, vel propria, vel aliena ad Catholicam fidem promoveri: igitur parvuli, quamdiu non habent aliam voluntatem, quàm parentum, non poſſunt, ipſis parentibus reluctantibus ad Religionem Chriſtianam per Baptiſmum induci. Probat antecedens Gonetus diſp.3. art.3. §.3. *Primò* quidem, *inquit*, quia ad fidem æternam nemo cogi poteſt: igitur lex Evangelica, quæ nonniſi per fidem corde ſuſcipitur, injuria, & metu, ac violentiis non debet ingeri. *Secundò*, quia cùm intentio Chriſti eſſet perſuadere univerſo orbi fidem, non qualemcumque, ſed eam, quæ per ſolam dilectionem operatur: charitati autem, ſive dilectioni, nil magis ſit adverſum, quàm vis, injuria, & metus: congruum fuit, ut ad eam nemo ejuſmodi violentiis cogeretur. *Tertiò*, ne fides, quæ naturalis rationis vires excedit, per violentiam Gentibus prædicata, exoſa fieret, & quaſi tyrannis exiſtimaretur, ac diaboli figmentum rationi repugnans. *Quartò*, ut hac excellentia lex noſtra cum Mahumeti perfidia comparata, reſplenderet; iſta enim tanquam, quæ nulla ratione perſuaderi poterat, vi & armis in mundum obtruſa eſt: noſtra verò fides, per homines inermes, & mites, ſola veritatis vi, ac energia, mundum vicit, & Philoſophos, ac Imperatores debellavit. Unde egregiè Chryſoſtomus ſerm.3. Pentecoſtes: *Peragrarunt Piſcatores orbem terrarum, & infirmum eum invenientes, ad ſanitatem reduxerunt, & in ruina poſitum, ad ſtabilitatem revocaverunt; non ſcuta moventes, non arcus tendentes, non ſagittas mittentes, non pecuniam largientes, non in eloquentia confidentes, ſed regnum cœlorum poſſidentes, non habentes humana ſolatia, habentes autem Dominum ſecum. Peragrarunt univerſum orbem oves ſimul cum lupis, & vulneratæ à beſtiis non ſunt oves, ſed magis lupi ad ovium manſuetudinem ſunt converſi*.

Reſpondeo negari poſſe antecedens; quanquam enim Deus ſub parabola Patris-familias liberè vocaverit ad cœnam omnes invitatos, nihilominus jubet: *Exi in vias & ſepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea*. Unde S.Auguſtinus epiſt.48. ad Vincentium, *Putas neminem poſſe cogi ad juſtitiam*

ſtitiam cùm legas Patrem familias dixiſſe ſervis, quoſcumque inveneritis cogite intrare? Hinc Doctor num. 2. ait: *Crederem religiosè fieri, ſi ipſi parentes cogerentur minis, & terroribus ad ſuſcipiendum Baptiſmum, & ad conſervandum poſteà ſuſceptum: quia eſto, quòd ipſi non eſſent veri fideles in animo; tamen minus malum eſſet eis, non poſſe impunè legem ſuam illicitam ſervare, quàm poſſe eam liberè ſervare. Item filii eorum, ſi bene educarent, in tertia, & quarta progenie eſſent veri Fideles.* Quod utique probat ex decreto Concilii Toletani quarti, ubi legimus can. 56. De Judæis autem præcepit ſancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre. *Cui enim vult Deus miſeretur, & quem vult indurat.* Non enim inviti ſunt „ ſalvandi, ſed volentes, ut integra ſit „ forma juſtitiæ. Sicut enim homo propria „ arbitrii voluntate ſerpenti obediens periit: ſic vocante ſe gratia Dei propriæ „ mentis converſione homo quiſque credendo ſalvatur: ergo non vi, ſed libera „ arbitrii voluntate, ut convertantur, ſuadendi ſunt, non potiùs impellendi. Qui „ autem jam pridem ad Chriſtianitatem „ venire coacti ſunt, ſicut factum eſt temporibus religioſiſſimi Principis Siſenandi; „ quia jam conſtat, eos Sacramentis divinis ſociatos, & Baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe, & chriſmate unctos eſſe, & corporis Domini, & ſanguinis extitiſſe participes, oportet ut fidem etiam, quam „ vi, vel neceſſitate ſuſceperunt, tenere „ cogantur, ne nomen Domini blaſphemetur, & fides, quam ſuſceperunt, vilis ac contemptibilis habeatur.

Licèt autem Concilium prohibeat Judæos, & alios infideles cogendos ad ſuſceptionem fidei, & Baptiſmatis, nihilominus dum utitur particula (*deinceps*) ſignificat, id non ſemper fuiſſe illicitum; ac proinde illam coactionem, quæcumque ſit, non eſſe illicitam ex natura rei, ſive ex jure naturali, & divino. Unde ibidem ſubdit: *Qui autem jam pridem, ad Chriſtianitatem coacti ſunt venire, ſicut factum eſt temporibus religioſiſſimi Principis Siſenandi, &c. Ergo*, inquit Doctor ſupra num. 3. *in hoc approbat tanquam Principem religioſum*, non ob ipſius egregiam fidem, & alia facta pietatis, de quibus ibi nulla eſt mentio; ſed, *quia infideles coegit ad fidem*. Simili ratione laudibus celebrantur omnes illi Catholici Principes, qui leges ſeveriſſimas, non ſolùm in infideles, ſed etiam in hæreticos ediderunt, niſi ad Eccleſiam Catholicam ſeſe reciperent.

Adde quòd ſi coactio illa jure naturali, & divino foret illicita; maximè, quia induceret ad fictam, & dumtaxat externam ſuſceptionem Baptiſmi: ſed plerumque contingit, ut, qui ſic compelluntur, non ſolùm fictè, ſed ex animo Baptiſmum ſuſcipiant: nam, inquit ſanctus Auguſtinus epiſt. 60. *Multis profuit (quod experimentis probavimus, & probamus) priùs timore, vel dolore cogi, ut poſtea poſſint doceri, aut quod jam verbis didicerant, opere ſectari.* Quod utique plurimis probat, maximè verò exemplo Converſionis S. Pauli, ſcribens: *Cùm Petrum, & alios Apoſtolos ſolo verbo vocaſſet, Paulum priùs Saulum, Eccleſiæ ſuæ poſteà magnum ædificatorem, ſed horrendum anteà vaſtatorem non ſolùm voce compeſcuit, verùm etiam poteſtate proſtravit, atque ut infidelitatis tenebris ſævientem, ad deſiderandum lumen cordis urgeret, priùs corporis cæcitate percuſſit ... Ubi eſt, quod iſti clamare conſueverunt, liberum eſt credere, vel non credere? Cui vim Chriſtus intulit? quem coegit? Ecce habent Paulum Apoſtolum, agnoſcant in eo priùs cogentem Chriſtum, & poſteà docentem, priùs ferientem, & poſteà conſolantem ... Cur ergo non cogeret Eccleſia perditos filios ut redirent, ſi perditi filii coegerunt alios, ut perirent? &c.* Idem probat S. Doctor exemplo ovis à grege aberrantis, quam inventam ad ovile dominicum, ſi reſiſtere voluerit, flagellorum terroribus, vel etiam doloribus revocare juvat. Probat etiam parabola Patris-familias præcipientis ſervis, ut quos invenerint in viis, & ſepibus, ideſt, in hæreſibus, & ſchiſmatibus, cogant intrare.

Nec dicas, id quidem verum eſſe de hæreticis, qui Chriſto nomen ſuum per Baptiſmum dederunt: non autem de infidelibus non baptizatis. Quamquam enim præcipuus S. Auguſtini ſcopus in illa epiſtola ſit, oſtendere Bonifacio viro militari, ad quem ipſam dirigit, hæreticos, maximè Donatiſtas legitimè, ut ad Eccleſiam redeant, poſſe compelli: nihilominus ipſius rationes idem probant de quibuſvis infidelibus; unde priùs ſcripſerat, *Si equus, & mulus, quibus non eſt intellectus, morſibus, & calcibus reſiſtunt hominibus, à quibus eorum vulnera contrectantur, & cùm inter dentes eorum, & calces ſæpè homines periclitentur, & aliquando vexentur, non tamen eos deſerunt, donec per dolores, & moleſtias medicinales revocent ad ſalutem:*

quan-

quantò magis homo ab homine, & frater à fratre ne in æternum pereat, non eſt deſerendus, qui correctus intelligere poteſt quantum ſibi præſtatur beneficium, quando ſe perſecutionem perpeti quærelatur? Unde concludit: *Quando Imperatores pro falſitate contra veritatem conſtituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perſeverantes: quando autem pro veritate contra falſitatem conſtituunt bonas leges, terrentur ſævientes, & corriguntur intelligentes: quicumque ergo legibus Imperatorum, quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium: quicumque autem legibus Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande ſupplicium.* Non igitur abſurda eſt ſubtilis Doctoris ſententia, quando cenſet non illicitum eſſe aliquando infideles cogere ad fidem amplexandam, quando maximè illa coactio profutura eſt eorum poſteritati, eò quòd ipſorum filii tandem aliquando perfecti Catholici ſint futuri. Non enim eſt ipſius mens, qualemcumque coactionem, in quibuſcumque circumſtantiis jure divino eſſe permiſſam, ſed moderatam, ubi, & quando recta ratio dictat illam vergere, non in deſtructionem fidei, ſed in ædificationem; non in odium, ſed potiùs in amorem, niſi aliter per Eccleſiam fuerit ſancitum.

QUÆSTIO QUARTA.

Quænam praviæ diſpoſitiones requirantur in adulto, ut validè, & debitè Baptiſmum ſuſcipiat.

NOtandum primò, præſentem difficultatem moveri maximè de quadruplici diſpoſitione hominis adulti accedentis ad ſuſcipiendum Baptiſma; nempe de *fide*, quæ excludat omnem infidelitatem, & errorem; *conſenſu*, qui coactionem non admittat; *ſincera voluntate*, quæ ſimulationem, & fictionem removeat; denique *pœnitentia*, quæ animum à peccatis revocet, & ad Deum convertat.

Porrò conſtantiſſimum eſt fidem in adulto requiri ad obtinendam gratiam juſtificationis; nam Matthæi ultimo Chriſtus Apoſtolos delegans ad converſionem gentium, præcipit: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes, &c.* ubi vult doctrinam præmitti Baptiſmo ob neceſſitatem fidei; *Fides enim ex auditu, auditus autem per verbum Dei*, id-eſt, prædicationem. Hinc Marci ultim. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.*

Quapropter Eunucho Baptiſmum poſtulanti dixit Philippus Actor.8. *Si credis, licet.* Cui cùm Eunuchus dixiſſet, *Credo*, ſtatim eum Philippus baptizavit. Hanc etiam veritatem conſtantiſſimam habuerunt omnes SS. Patres, exigentes confeſſionem fidei à Catechumenis, tanquam diſpoſitionem neceſſariam ante Baptiſmum. Ita *S. Dionyſius* lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia, cap.2. Origenes homil.5. in lib. Num. *Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi 2. *Baſilius* libr. 3. ad Eunomium. *Chryſoſtomus* in caput 15. ad Corinth. & alii Patres Græci.

Quibus adſtipulantur etiam Latini, *Tertullianus* de ſpectaculis cap.4. *Cyprianus* epiſt. 70. & 76. *Ambroſius* lib. de Spiritu S. cap. 11. *Hieronymus* dialog. contra Luciferianos cap.5. & *S. Auguſtinus* lib. de fide, & operibus cap.9. & 20. Idem decernunt Concilia, *Laodicenum*, can. 49. & 47. Sexta Synodus *Conſtantinopolitana*, cap. 7. ac noviſſimè *Tridentinum*, ſeſſ. 6. cap. 6. fidem conſtituit tamquam primam diſpoſitionem adulti ad juſtificationem, cujus rationem ſubdit cap.8. quia eſt *radix, & fundamentum juſtificationis.*

Non tamen neceſſariò fides prærequiritur in ſuſcipiente ut validè baptizetur, ſicut præclarè docet S. Auguſtinus lib. de Baptiſmo cap.14. ubi ait; *Nec intereſt cùm de Sacramenti integritate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus ſit ille, qui accipit Sacramentum: Intereſt quidem plurimùm ad ſalutis viam; ſed ad Sacramenti quæſtionem nihil intereſt; fieri enim poteſt ut homo integrum habeat Sacramentum, & perverſam fidem.*

Notandum ſecundò, ex Doctore ſubtili in 4.diſt.4.qu.4. num.2. adultum poſſe diſtingui duplicem; alium ſcilicet ætate ſolùm, alium verò ætate, & ratione ſimul: *Prior* eſt, qui licèt adoleverit ad plurimam ætatem, tamen non eſt rationis compos, idque vel à nativitate ſua; vel licèt aliquando habuerit uſum rationis, eum tamen non obtinet, dum occurrit occaſio ſuſcipiendi Baptiſmum, ſed ſperatur eum aliquando habiturum. *Poſterior* verò ille eſt, qui plena, & perfecta ratione actualiter potitur: de utroque autem movetur quæſtio, utrùm ſine conſenſu baptizari poſſit.

Porrò ex eodem Doctore in 2.d.41. quæſt. uni-

unica, triplex eſt conſentiendi, vel diſſentiendi modus, nempe actualis, virtualis, & habitualis. Conſenſus *actualis* eſt ille, quo quis de facto vult, & conſentit, ac determinat aliquid agere, vel ſuſcipere: *Virtualis* ille eſt, qui aliquando actualiter fuit elicitus, nec revocatus eſt; ſed manet in virtute, quia nempe voluntatem excitavit ad effectum ponendum, per applicationem mediorum, qualis conſenſus eſt in eo, qui diſtrahitur, dum id exequitur, quod voluntate determinata faciendum ſuſceperat: *Habitualis* verò eſt voluntas inefficax, qua quis vult quidem effectum, non tamen applicat media pro eo tempore, quo habetur, licèt removeat obicem contrariæ voluntatis, idque vel negativè, per ſuſpenſionem actus non conſentientis, ſive contrariè per elicitionem actus diſſenſus. Nam, ut docet Doctor præfata diſt. 4. qu. 4. n. 3. aliquis poteſt dici non conſentire duobus modis, nempe vel *contrariè*, vel *negativè*. Negativè, *tantùm negat actualem conſenſum*: Contrariè *verò ponit actualem diſſenſum*. Cujus diſcriminis hanc rationem profert, *quia*, inquit, *non eſt idem, non velle, & nolle*; nam non velle ſignificat ſuſpenſionem actus volendi: nolle autem poſitionem actus non volendi.

Rurſus, qui diſſentit *contrariè*, ſeu poſitivè, vel diſſentit *ſimpliciter*, itaut ratione velit actionem; vel tantùm *ſecundùm quid*, itaut nollet quidem talem actionem, ſi non eſſet periculum cavendum; ſicut, inquit ibidem Doctor, projiciens merces in mare, ut fugiat ſubmerſionem, ſimpliciter vult projicere merces, nam potentiam ſuam motivam ad projiciendum voluntas movet imperando, & ipſa ſeipſam liberè movet, quia cogi non poteſt: ſimpliciter ergo volens projicit; ſed ſecundùm quid nolens, hoc eſt, ſub conditione nolens, quia mallet ſi poſſet, alio modo ſalvare vitam. Quæritur ergo, quiſnam ex illis modis conſentiendi, requiratur, & ſufficiat ad validè recipiendum Sacramentum.

Notandum tertiò ex Doctore *ibidem*, *qu.* 5. *num.* 2. aliquem poſſe rem intendere, & exequi fictè duobus modis; fictio enim, ut in actibus humanis invenitur, conſiſtit in eo, quòd aliquis exteriùs prætendat, aut præſeferat, quod interiùs non intendit: in verbis dicitur *mendacium*; in operibus autem *ſimulatio*: at ex communi Theologorum uſu appellatur *fictio*, quæ reſpectivè ad ſuſceptionem Sacramenti, duplex eſt: *prima*, quando reverà recipiens Sacramentum nullo modo intendit illud recipere, licèt exteriùs id ſe velle ſimulet: *ſecunda* reſpicit diſpoſitionem præviam ad debitè recipiendum Sacramentum, quam utique diſpoſitionem ſuſcipiens Sacramentum ſimulat ſe habere, qua tamen caret, putà cùm ſimulat ſe credere myſteria, quorum fides exigitur, nec tamen credit: vel ſimulat ſe pœnitere de peccatis ante Baptiſmum commiſſis, licèt de facto non pœniteat, vel ſi in ipſamet ſuſceptione Sacramenti actu mortaliter peccet per pravum internum affectum.

His ita præmiſſis, quatuor ſuperſunt determinanda: *Primum*, utrùm, & quando adultus, qui non eſt rationis compos, poſſit licitè baptizari: *Secundum*, utrùm adultus non conſentiens reverà recipiat Baptiſmum: *Tertiùm*, utrùm qui fictè accedit ad Baptiſmum, ſuſcipiat illius effectum: *Quartum*, utrùm impœnitens debitè Baptiſmum ſuſcipere valeat.

CONCLUSIO PRIMA.

Adultus ratione deſtitutus à nativitate, ſi lucidum non habeat rationis uſum, validè, & licitè baptizatur. Ita Doctor præfata *quæſt.* 4. *n.* 2. ubi hanc difficultatem ita luculenter explicat, ut non ſolùm ejuſdoctrinam, ſed & verba hic lubeat exſcribere. Ait autem: De illo adulto idem dicendum eſſe, ac de parvulo, cum hoc ſolo „ diſcrimine, quòd ſi ſperatur ipſum ali- „ quando curandum, & uſurum ratione, „ expectandum eſt tempus illud, ut cum ma- „ jori reverentia ſuſcipiat Sacramentum. Si „ autem deſperatur de eo, quòd ad uſum „ rationis nunquam attingat, ſtatim confe- „ rendum eſt ſibi Sacramentum: quia nulli „ Deus excludit remedium ad ſalutem. De „ ſecundo, ſcilicet nunc non utente, qui „ aliquando tamen uſus eſt ratione, dico „ quòd ſupponitur nunc habitualiter con- „ ſentiens, vel diſſentiens, ſecundùm quod „ ſe habuit in ſanitate, ante iſtud impedi- „ mentum immediatè, ſcilicet ſi tunc actua- „ liter conſenſit, judicatur nunc habituali- „ ter conſentiens; ſi tunc actualiter diſſen- „ ſit, nunc judicatur habitualiter diſſentiens. „ Et dixi, *immediatè*, ita quòd inter actum „ illum & iſtud impedimentum, non in- „ terveniret motus voluntatis oppoſitus. „

„ Et

„ Et ſic univerſaliter dico, quòd iſte ha-
„ bitualiter ſe habens, poteſt recipere Sa-
„ cramentum, ſicut potuit priùs, quando
„ actu ſic, vel ſic, habuit. Qualiter autem
„ actualiter ſe habens, poſſit baptizari,
„ ſtatim dicetur in tertio membro.
„ Sed expedit ne talem baptizari? *Mul-
„ ta enim licent, quæ non expediunt*. 1.Co-
„ rinth.6. *Reſpondeo*, ſi ſperetur eum redi-
„ turum ad uſum rationis, magis expedit
„ tempus expectare, quo utetur ratione,
„ putà de dormiente, tempus vigiliæ ex-
„ pedit expectare: & furioſo tempus lu-
„ cidi intervalli. Si autem non ſperetur,
„ putà de eo, qui incidit in perpetuum
„ impedimentum uſus rationis, cum ex-
„ pedit baptizare, ſi tamen eſt capax Ba-
„ ptiſmi; quia aliàs exponeretur pericu-
„ lo damnationis. Qualiter autem ſit ca-
„ pax, ſtatim dicetur de utente ratione.
„ Hæc Doctor.

Id ipſum colligitur ex Rituali Romano tit. *de Baptiſmo*, ubi legimus: *Amentes, & furioſi non baptizentur, niſi tales à nativitate fuerint: tunc enim de iis idem judicium faciendum eſt, quod de infantibus; atque in fide Eccleſiæ baptizari poſſunt. Sed ſi dilucida habeant intervalla, dum mentis compotes ſunt baptizentur, ſi velint. Si verò antequam inſanirent, ſuſcipiendi Baptiſmi deſiderium oſtenderint, ac vitæ periculum immineat, etiamſi non ſint compotes mentis, baptizentur. Idemque dicendum eſt de eo, qui lethargo aut phræneſi laborat, ut tantùm vigilans, & intelligens baptizetur, niſi periculum mortis impendeat, ſi in eo priùs apparuerit Baptiſmi deſiderium*.

Ubi *primò* prohibet baptizare amentem, aut furioſum, *Secundò* permittit, ſi ſit perpetuò amens. *Tertiò*, etſi non ſit perpetuò amens, ſi dum dilucida habebat intervalla, Baptiſmum deſideravit: tunc enim baptizari poteſt, etiam in amentia, ſi nempe ſit periculum vitæ.

CONCLUSIO SECUNDA.

ADultus, *qui nullatenus conſentit, invalidè recipit Sacramentum: ſecus verò ſi ſaltem ſecundùm quid conſentiat*. Hæc eſt communis quantum ad primam partem, illamque expreſsè tradit Innocentius, cap. *Majores* de Baptiſmo, & ejus effectu, ubi ait: *Ille verò, qui nunquam conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit Sacramenti, quia plus eſt expreſſè contradicere, quàm minimè conſentire*, & probat à ſimili: *Sicut*, inquit, *nec ille notam alicujus reatus incurrit, qui contradicens penitus, & reclamans thurificare idolis, cogitur violenter*.

Idem decernit ibidem Pontifex de illo, qui in ſomno, vel amentia ſuſcipit Sacramentum Baptiſmi, non retractata priori voluntate de Baptiſmo nunquam ſuſcipiendo; *Dormientes autem*, inquit, *& amentes ſi priuſquam amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione perſiſterent, quia in eis intelligitur contradictionis propoſitum perdurare, & fuerint ſi ſic emerſi* (aliàs immerſi) *characterem non ſuſcipiunt Sacramenti*.

Ratio autem hujus veritatis petitur à voluntate Chriſti D. qui poterat quidem abſolutè Sacramenta ſic inſtituere, ut etiam prodeſſent nolentibus; ea tamen non ſic inſtituiſſe colligitur ex ſenſu D.D. & Eccleſiæ. *Congruentiam* verò aſſignat Doctor 4.*diſt*.4.*qu*.4. *nu*.3. ubi ait. Si ergo iſte ſit „
utroque modo (negativè, & contrariè, „
ſimpliciter, & ſecundùm quid) diſſen- „
tiens, dico quòd non recipit Sacramen- „
tum; quia Deus per Sapientem dicit Prov. „
23. *Fili præbe mihi cor tuum*, nolens ali- „
quem omnino invitum adſcribi familiæ „
ſuæ: ſuſcipiens autem Baptiſmum adſcri- „
bitur per hoc familiæ Chriſti. „
Addit Doctor: Neque oportet hìc diſtin- „
guere de reclamante, ſive proteſtante ſi- „
gno exteriori ſuum diſſenſum, & de non „
reclamante; quia in rei veritate ſi eſt diſ- „
ſenſus, omnino idem eſt quoad Deum: „
tamen quoad judicium Eccleſiæ judican- „
tis de manifeſtis, & cum, qui tacet præ- „
ſumentis conſentire, non cogetur recla- „
mans ad obſervantiam Religionis Chri- „
ſtianæ; cogetur autem non reclamans. „
Nec in hoc poteſt argui Eccleſia, quòd „
iſti nolenti, tamen non reclamanti fiat „
injuria. Minus enim malum eſt ſibi, „
quòd invitus ſervet legem Chriſtianam, „
quàm quòd impunè permittatur agere „
contra eam: quia minus malum eſt in- „
vitum aliqua bona facere, & mala fu- „
gere, quàm liberè & impunè mala agere, „
& bona dimittere.

Dices 1. Innocentius III. eodem cap. *Majores*, ait, *Sunt nonnulli, qui dicunt, quòd ſacramenta quæ per ſe ſortiuntur effectum, ut baptiſmus, & Ordo cæteraque ſimilia, non ſolùm dormientibus, & amentibus, ſed invitis, &* con-

contradicentibus, *etſi non quantum tamen ad charaćterem conferuntur*; *cùm non ſolùm parvuli, qui non conſentiunt*, *ſed & ficti qui quamvis non ore*, *corde tamen diſſentiunt*, *recipiant ſacramentum*. Igitur invitis, & renuentibus poteſt validè miniſtrari baptiſmus.

Nego conſequentiam. Nec enim ea eſt ſummi Pontificis Innocentii ſententia, ſed ſolùm refert quid alii ſentiant, unde continuò ſubjungit: *Sed opponitur talibus*, *quòd qui fuiſſent inviti*, *& reluctantes immerſi*, *ſaltem ratione ſacramenti ad juriſdictionem Eccleſiæ pertinerent*; *unde ad ſervandam regulam fidei Chriſtianæ*, *forent rationabiliter compellendi*: *verùm id eſt religioni Chriſtianæ contrarium*, *ut ſemper invitus*, *& penitus contradicens*, *ad recipiendam*, *& ſervandam Chriſtianitatem*, *aliquis compellatur*. *Propter quod inter invitum*, *& invitum*, *coactum*, *& coactum alii non abſurdè diſtinguunt*; *quòd is qui terroribus atque ſuppliciis violenter attrahitur*, *& ne detrimentum incurrat baptiſmi ſuſcipit ſacramentum talis* (*ſicut & is qui fictè ad baptiſmum accedit*) *charaćterem ſuſcipit Chriſtianitatis impreſſum*. Quibus verbis Pontifex concedit quidem invitum dumtaxàt ſecundùm quid poſſe quidem validè baptizari; non verò eum, qui abſolutè ad baptiſmum ſuſcipiendum compelleretur.

,, *Secunda pars probatur* ab eodem Do-
,, ćtore *ibidem*, nempe quòd diſſentiens
,, tantùm ſecundùm quid, hoc eſt timo-
,, re alicujus mali incurrendi, ſi Sacra-
,, mentum non ſuſciperet, reverà bapti-
,, zetur; Si autem, *inquit*, ſecundùm *quid*
,, diſſentiat, ſed ſimpliciter conſentit; &
,, hoc non tantùm in illam ablutionem,
,, tanquam in quoddam balneum, ſed
,, in ablutionem eo modo, quo illam in-
,, tendit facere Eccleſia, ille ſimpliciter
,, recipit Sacramentum; quia ſimpliciter
,, eſt volens, licèt ſecundùm *quid* nolens,
,, & de tali loquitur illud Concilium To-
,, letanum, quod allegatur *Extrav.* de Ba-
,, ptiſmo, & ejus effectibus, cap. *Majores*:
,, Quòd illi qui jampridem ad Chriſtiani-
,, tatem coacti ſunt, quia jam conſtat Sa-
,, cramentis divinis aſſociatos, oportet,
,, ut fidem quam neceſſitate ſuſceperunt,
,, tenere cogantur, ne nomen Domini
,, blaſphemetur, & fides, quam ſuſcepe-
,, runt, contemptibilis habeatur.
,, Exemplum hujus, qualiter aliquis poteſt

conſentire in illam ablutionem ſuſcipien- ,,
dam, eo modo, quo confertur ab Eccle- ,,
ſia, & tamen nollet, ſi poſſet evadere tor- ,,
menta, quia non credit eam aliquid va- ,,
lere, ſicut poteſt haberi de eo, qui non ,,
credit verba incantationis poſſe habere ,,
aliquem effectum, tamen concedit incan- ,,
tanti, quòd dicat illa verba ſuper eum, ,,
ea intentione, qua ſolet ea dicere, dicen- ,,
do in corde ſuo, valeant quantum valere ,,
poterunt: iſte verè diceretur incantatus: ,,
etſi talis incantatio ſuper aliquem dice- ,,
retur conſecratio diabolo, ille eſſet dia- ,,
bolo conſecratus. Patet autem differen- ,,
tia iſtius membri ſecundùm *quid*, diſſen- ,,
tientis à membro præcedenti: quia ille ,,
ſimpliciter diſsentiens, omnino non re- ,,
cipit Sacramentum, & ideo ceſsante diſ- ,,
ſenſu eſset ſimpliciter baptizandus. Iſte ,,
verò, quia ſimpliciter conſentit, licèt ſe- ,,
cundùm quid diſsentiat, eſt baptizatus, ,,
& ceſsante diſsenſu illo ſecundùm *quid*, ,,
non eſt iterum baptizandus. ,,
Si quis autem non conſentiat tantùm ,,
negativè, dico, quòd recipit Sacramen- ,,
tum, ſi conſenſit virtualiter; quia noluit ,,
Deus obligare hominem ad impoſſibile, ,,
vel ſecundùm ſtatum hujus vitæ nimis diſ- ,,
ficile. Nunc autem non diſtrahi, nimis ,,
videtur homini difficile pro ſtatu: quia ,,
ſecundùm Aug. 3. de lib. arb. *Non eſt in* ,,
voluntate noſtra, quin viſis tangamur: Er- ,,
go noluit Deus ſalutem hominis pone- ,,
re in iſta conditione, *ſi non diſtrahatur*. ,,
Nec ergo voluit obligare eum, qui in ,,
ſuſcipiendo Baptiſmum, non diſtrahe- ,,
retur. Et ita eſt univerſaliter in aliis ,,
Sacramentis. Sacerdos etiam in conſe- ,,
crando Euchariſtiam, non obligatur ,,
neceſſariò, dico ad hoc, ut non ſit di- ,,
ſtractus. Verè enim conficit diſtractus, ,,
dum tamen priùs induendo ſe, inten- ,,
deret celebrare Miſſam, ſecundùm mo- ,,
rem Eccleſiæ. ,,
Et ſi quæras, eſto quòd non conſen- ,,
tiens actualiter, tamen conſentiens vir- ,,
tualiter (eo modo, quo poſitum eſt ,,
exemplum de Sacerdote celebrante) ,,
recipiat Baptiſmum, nunquid & ille ,,
qui ſolùm conſentit habitualiter, reci- ,,
pit? Diſtinćtio autem iſtorum, *virtualiter*, & *habitualiter*, patet 2. lib. *di-* ,,
ſtinct. 41. Et eſto quòd ſic, nunquid ,,
ille, qui tantùm negativè non con- ,,
ſentit, negativè etiam non diſſen- ,,
,, tit?

„ tit? Quia nec actum, nec habitum „ oppoſitum habet.

„ *De primo* poſſet dici, quòd talis judi- „ catur, habitualiter conſentiens, quia ali- „ quando habuit conſenſum actualem, non „ interveniente diſſenſu; & talis, licèt u- „ tens ratione, recipit Sacramentum: quia „ non videtur propter aliquam conditio- „ nem minùs capax, ſi utitur ratione, quàm „ ſi priùs uſus, non utatur nunc: ſed in „ tali non utente nunc, priùs tamen uſo, „ ſufficeret habitualis conſenſus: ergo & „ hoc.

„ *De ſecundo*, licèt difficile eſſet aliquem „ talem invenire, præcipuè qui priùs ali- „ quando cogitaſſet de Baptiſmo; quia vel „ tunc placuiſſet ſibi baptizari, vel non „ placuiſſet, imò diſplicuiſſet; & ſecun- „ dùm ultimum modum judicaretur talis „ habitualis conſenſus, vel diſſenſus eſſe „ impoſterum; tamen ſi quis eſſet omnino „ non conſentiens, nec diſſentiens, tam „ actualiter, quàm habitualiter, & tamen „ utens ratione, non eſſet capax Baptiſ- „ mi, quia ex quo utitur ratione, opor- „ tet quòd habeat devotionem aliquam ad „ Sacramentum, ſi debet ſibi valere; aliter „ enim videretur contemnere.

Quibus omnibus Doctor quinque potiſſimùm determinat: *Primum*, quòd diſſentiens negativè, aut contrariè non baptizetur validè. *Secundum*, quòd qui diſſentit dumtaxat ſecundùm quid, revera baptizetur, quia cenſetur ſimpliciter conſentire. *Tertium*, quòd conſenſus virtualis ſufficiat, ut quis non ſolùm validè, ſed & debitè baptizetur: ſi enim intentio virtualis ſufficiat in Miniſtro, multò magis in ſuſcipiente, minor enim requiritur intentio in ſuſcipiente, quàm in Miniſtro, ut diximus agendo de neceſſitate Miniſtri. *Quartum*, quòd conſenſus habitualis ſufficiat ad validam receptionem Sacramenti: quia voluntas præterita reputatur ſemper perſeverare donec revocetur. Quod utique pariter docet Innocentius cap. *Majores*, ubi dicit, quòd amentes, & dormientes, qui jam conſenſerunt, nec poſteà diſſenſerunt, validè baptizentur. Quod utique pariter determinant Concilia. Concilium Carthaginenſe 3. cap. 34. ubi ait; *Ut ægrotantes, ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cùm voluntatis eorum teſtimonium ſui dixerint, baptizentur. Similiter & de pœnitentibus agendum eſt*. Idem decernit Concilium Arauſicanum I. cap. 11. aliàs 12. Subitò *obmuteſcens, prout ſtatutum eſt, baptizari aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu*. *Quintum* denique, quòd qui indifferenter ſe habet, id eſt, qui nec conſentit, nec diſſentit, non recipit Sacramentum.

Dices: Innocentius præfato cap. *Majores*, ait: *Tunc characterem Sacramentalem imprimit operatio, cùm obicem voluntatis contrariæ non invenit obſiſtentem*. Sed in eo, qui nec conſentit, nec diſſentit, non eſt contraria voluntas; igitur in ipſo imprimitur character Baptiſmi, & ſubinde validè baptizatur. *Deinde* in Extrema-Unctione ſuſcipienda nullus requiritur conſenſus: igitur nec in Baptiſmo.

Reſpondeo ad primum, Innocentiùm nomine *contrariæ voluntatis*, ſignificare etiam illam, quæ negativa eſt: ait enim. Ille verò qui numquam conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit Sacramenti; ubi verba illa, *ſed penitus contradicit*, non adduntur per modum dubitationis, ſed per modum augmenti, ut ibidem optimè obſervat Hiquæus, quia caſus propoſitus fuit de iis, qui ad Baptiſmum inviti rapti fuerant, in quibus dicit Baptiſmum eſſe nullum: quia, *inquit*, plus eſt contradicere, quàm minimè conſentire; ubi etiam ſupponit hunc validè baptizari, qui enim conſentit, non cenſetur invitus.

Ad ſecundum dico, non eſſe paritatem; quia Extrema-Unctio non ſupponit alium conſenſum, quàm conſenſum univerſalem hominis fidelis & pœnitentis, qui in ipſo mortis articulo, non abs re ſupponitur velle omnia media ad ſalutem conducentia ſibi adhiberi. Unde Rituale Romanum titulo de ſacramento Extremæ-Unctionis docet: *Infirmis qui dum ſana mente, & integris ſenſibus eſſent, illud petierunt, ſeu veriſimiliter petiiſſent, ſeu dederunt ſigna contritionis, etiamſi deinde loquelam amiſerint, vel amentes effecti ſint, vel delirent, aut non ſentiant, nihilominus præbeatur*.

CONCLUSIO TERTIA.

ADultus, *qui reus eſt alicujus peccati mortalis actualis, neceſſariò debet agere pœnitentiam, & reverà dolere de peccatis commiſſis, ut dignè, ac debitè Baptiſmum ſuſcipiat*. Hæc eſt communis apud Theologos, & pro-

probatur primò ex Scriptura ſacra. *Actor.* 2. ubi S. Petrus videns Judæos, quibus fuerat concionatus, paratos ad id omne exequendum, quod ipſis neceſſarium præſcriberet ad ſalutem, dixit; *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum, in nomine Jeſu Criſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus ſancti.*

Hinc Concilium Tridentinum ſeſs. 6. c. 6. declarat pœnitentiam eſſe neceſſariam in adulto accedente ad Baptiſmum, ut dignè ejus effectum percipiat, loquens enim de præparatione neceſſaria ad juſtificationem, ait. *Propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod, & deteſtationem, hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum agi oportet.* Unde Can. 3. definit. *Si quis dixerit, ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificatio, & gratia conferatur, anathema ſit.*

Nec abs re quidem, ad omnem enim juſtificationem hominis peccatoris, utpote rem maximè ſupernaturalem, prærequiritur diſpoſitio ſupernaturalis, ſaltem in modo. Unde idem Concilium ſeſs. 14. cap. 1. ait. *Fuit quidem pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam, & juſtitiam aſſequendam neceſſaria: illis etiam, qui Baptiſmi Sacramento ablui petiviſſent, ut perverſitate abjecta, & emendata, tantam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtarentur.*

Eamdem veritatem propugnat Doctor ſubtilis, nam *diſt.* 4. *qu.* 5. *n.* 2. ait. *Alio modo poteſt aliquis eſſe fictus, oſtendendo ſe eſſe diſpoſitum ad recipiendum Sacramentum, & tamen non eſt diſpoſitus interiùs: vel quia non habet rectam fidem, vel quia habet aliquod peccatum mortale tunc in actu, vel præteritum, de quo nullo modo atteritur, vel conteritur.* Loquitur autem de Sacramento Baptiſmi, ac proinde ſupponit, Baptiſmum non juſtificare adultum reum alicujus peccati actualis, ſine prævia attritione, vel contritione.

Dices. Idem Doctor videtur aſſerere homini peccatori adulto non eſſe abſolutè neceſſarium dolorem de peccato, ſed ſolam voluntatem recipiendi Sacramentum, ſine complacentia actuali in peccato, ait enim in 4. *diſt.* 14. *qu.* 3. *art.* 3. *Sicut ergo adultus primam gratiam delentem originale poteſt habere duplici via, vel ex bono motu diſponente ad illam de congruo, vel ex ſuſceptione Sacramenti, ita & in propoſito,* &c. *Hoc declaratur ſic, quia ad primam ſuſceptionem gratiæ, requiritur aliquis motus meritorius de congruo: ad ſecundam autem non requiritur, niſi voluntaria ſuſceptio Baptiſmi, & ſine fictione, hoc eſt, cum intentione ſuſcipiendi quod confert Eccleſia, & ſine actu, vel voluntate peccati mortalis, ita quòd in primo requiritur aliquod opus intrinſecum, aliquo modo acceptum, tamquam meritum de congruo; in ſecundo ſolùm requiritur opus exterius cum amotione interioris impedimenti; non ſolùm ergo attritus per aliquod tempus,* &c.

Reſpondent aliqui his verbis, Doctorem non aſſerere quòd non requiratur pœnitentia ad dignam ſuſceptionem Baptiſmi, ſed quòd non requiratur contritio perfecta, quæ extra Sacramentum juſtificet, de qua contritione ut plurimum tota illa diſtinctione. Verùm, inquit Hiquæus in commentario, non eſt neceſſarium ad hoc recurrere; quia clarè loquitur, ſi membra diſcurſus ejus diſcernamus, & ſcopum perpendamus.

In principio enim illius articuli rejicit ſententiam Magiſtri *in diſt.* 18. aſſerentis Sacerdotem Evangelicum non remittere peccata, ſed oſtendere remiſſa. Hanc impugnat Doctor, quia derogat Sacramento Pœnitentiæ, quia ſic numquam remitteret peccata, ſed ſupponeret remiſſa per veram Contritionem, & conſequenter non eſſet ſecunda poſt naufragium tabula. Subdit ſententiam Alenſis, qui dicit ad Sacramentum Pœnitentiæ adeò requiri diſpoſitionem congruam, ut per Sacramentum remittatur peccatum, non tamen alligaſſe virtutem ſuam Sacramentis, quin ſine ipſis remittat peccatum per perfectam diſpoſitionem extra Sacramentum: quia eſt majoris miſericordiæ, duplicem viam, & medium remittendi peccati inſtituere, quàm ad unum tantùm arctare.

Subdit autem Doctor exemplum de Baptiſmo adulti, & remiſſione peccati originalis per duplicem illam viam, nempe *vel* per bonum motum voluntatis, tamquam meritum de congruo, *vel* per realem ſuſceptionem Baptiſmi, excludendo fictionem, ut inde probet etiam peccatorem poſt Baptiſmum utroque modo juſtificari, ſive per Contritionem, ſive per Sacramentum Pœnitentiæ, ſuppoſita attri-

tione, quod denotat illa clauſula, *ita & in propoſito*, &c. ideſt, de Pœnitentiæ Sacramento.

Et ampliùs ſubdit declarationem: *Hoc*, inquit, *declaratur ſic*, &c. *quia ad primam ſuſceptionem gratiæ* (nempe ab adulto, quando juſtificatur à peccato originali extra Sacramentum) *requiritur aliquis motus meritorius de congruo*, &c.

Præfatis itaque verbis nil aliud innuit Doctor, quàm quòd adultus, qui nullum admiſiſſet actuale peccatum, non aliam ad recipiendum effectum Baptiſmi diſpoſitionem exigat, præter voluntatem ſinceram recipiendi ejuſmodi Sacramentum, loquitur enim dumtaxat de modo, quo remittitur peccatum originale, ut conſtat ex ejus verbis; non autem ſermonem ibi facit de peccato actuali, ad quod delendum, ultra voluntatem recipiendi Sacramentum Baptiſmi, requiritur etiam pœnitentia, ſeu dolor de commiſſione ejuſmodi peccati.

Petes, *Utrùm illa pœnitentia debeat eſſe actus contritionis perfectæ, an verò ſufficiat attritio.*

RE*ſpondeo*, attritionem ſufficere; ſiquidem Sacramentum Baptiſmi per ſeipſum habet vim remittendi peccatum, & regenerandi hominem, ut docet Concilium Tridentinum ſeſſ.6. cap.4. ubi poſtquam dixiſſet, juſtificationem impii, eſſe translationem *ab eo ſtatu, in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum*, ſtatim ſubjungit: *Quæ quidem translatio poſt Evangelium promulgatum ſine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non poteſt*. Quibus verbis Concilium attribuit vim regenerandi, vel ipſi Sacramento realiter ſuſcepto, aut voto illud ſuſcipiendi: votum autem iſtud aliud non intelligit quàm contritionem perfectam; igitur cenſet Concilium, Baptiſmum in re ſuſceptum habere vim juſtificandi, non autem neceſſariò ſupponere hominem jam juſtificatum per contritionem.

Confirmatur ex eo quòd idem Concilium, in proœmio ſeſſionis 7. loquens de Sacramentis ait. *Per quæ omnis vera juſtitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amiſſa reparatur*: juſtitia autem non incipit per aliud Sacramentum, quàm per Baptiſmum, qui primus eſt omnium Sacramentorum, & eorum janua, ſicut & Eccleſiæ aditus: igitur, &c.

Accedit Concilium Florentinum in decreto Eugenii, ubi loquens de effectu Baptiſmi, ait: *Effectus Baptiſmi eſt remiſſio omnis culpæ originalis, & actualis*, ac ſubinde cenſet Baptiſmum ex ſe vim habere remittendi quodlibet peccatum; non autem neceſſariò debere ſupponere illius remiſſionem virtute contritionis perfectæ.

Quam utique doctrinam pridem ante utrumque Concilium docuerat ſubtilis Doctor *in* 4.*diſt*.14. *qu*.4. *num*.6. ubi ait: *Dicitur ergo, quòd ita Deus requirat diſpoſitionem de congruo* (ſcilicet contritionem perfectam) *ad hoc, ut peccatori conferat gratiam per Sacramentum Pœnitentiæ, & hoc non quòd alliget potentiam ſuam Sacramentis; quin tamen ſine diſpoſitione illa prævia, & congrua, quæ ſufficeret, conferat per Sacramentum gratiam, & hæc eſt majoris miſericordiæ; ſcilicet duplicem viam inſtituere, per quam juſtificetur peccator, quàm ad unam viam arctare. Sicut ergo adultus primam gratiam delentem originale poteſt habere duplici via, vel ex bono motu diſponente ad illam de congruo, vel ex ſuſceptione Baptiſmi; ita & in propoſito*, &c.

Dices: Homo per peccatum avertit ſe à Do, ut ab ultimo fine: igitur ut liberetur à peccato, neceſſarium eſt, quòd ad Deum ſe convertat, ut ad ultimum finem, adeoque per actum charitatis, & contritionis.

Nego ultimam conſequentiam: enimverò per contritionem imperfectam, ſive Attritionem, ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ, peccator ſufficienter ſe convertit ad Deum, tanquam ultimum finem, ut per Sacramentum peccati remiſſionem obtineat. Quod utique luculenter explicat Doctor in 2. diſt. 37. qu. 1. num. 8. *ubi ait*: „Quando averſio à fine ultimo poteſt intelligi dupliciter, vel formaliter, vel virtualiter; formaliter, vel contrariè, vel negativè, ſic quòd voluntas nolit illum finem, & tale nolle eſt odire; vel non velit cùm deberet velle, & tale non velle eſt omittere illud præceptum. *Diliges Dominum Deum tuum*. Virtualiter ſic, quòd quando aliquid eſt neceſſarium ad conſequendum finem ultimum, voluntas averſa ab illo, in hoc virtualiter à fine avertitur; ſicut intellectus negans concluſionem virtualiter avertitur à principio,

„ cipio, & ſic infirmus dicitur averti à ſa-
„ nitate, quando avertit ſe à potu amaro,
„ ſine quo non poteſt haberi ſanitas. Pri-
„ ma averſio ſecundùm ſe eſt ejuſdem ra-
„ tionis; nec includitur formaliter in quo-
„ libet peccato; eſt enim odium Dei ſpe-
„ ciale peccatum. Secundo modo averſio
„ eſt communis omni peccato mortali,
„ quia in omni tali peccato mortali vo-
„ luntas inordinatè ſe habet reſpectu ali-
„ cujus neceſſarii ad finem. *Hæc Doctor*. Subſumo: Atqui per attritionem ſtatim deſcriptam, voluntas antea à Deo per peccatum averſa ordinatè ſe habet reſpectu omnium neceſſariorum ad conſequendum finem ultimum: ergo talis attritio proximè diſponit peccatorem ad remiſſionem peccatorum in Sacramento Baptiſmi impetrandam. Conſequentia eſt evidens. Probatur ſubſumptum ex verbis Chriſti Matt. 19. v. 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*.

CONCLUSIO QUARTA.

QUI *ficta pietate accedit ad Sacramentum Baptiſmi, validè quidem baptizatur, non tamen recipit gratiam ſanctificantem, niſi dum fictio illa, ſeu obex ſublatus fuerit*. Hæc eſt communis, & primam illius partem docet Doctor diſt. 4. quæſt. 5. ubi ait,
„ n. 2. *Dico*, quia nolentem Deus non ju-
„ ſtificat, ſecundùm illud Auguſtini: Qui
„ creavit te ſine te, non juſtificabit te ſi-
„ ne te. Iſte, qui habet actualiter obicem
„ contra gratiam, putà infidelitatem, vel
„ aliquod peccatum, quod tunc actu vo-
„ luntatis committit, vel quod priùs com-
„ miſit, & nullo modo ſibi diſplicet, nul-
„ lo modo recipit gratiam ſecundùm Au-
„ guſtinum ubi ſuprà: *Omnis, qui ſuæ vo-*
„ *luntati arbiter conſtitutus eſt, &c.* & de
„ iſto intelligitur illud Sapient. 1. *Spiritus*
„ *ſanctus diſciplinæ effugiet fictum*. Quibus verbis ſubtilis Doctor ſignificat perverſam voluntatem illius, qui fictè accedit ad Baptiſmum, eſſe obicem ne gratia ſanctificans accipiatur, de quo certè nulla eſt controverſia.

Porrò hanc veritatem luculenter explicat S. Auguſtinus lib. 1. de Baptiſmo, c. 12. ubi non ſolùm docet fictionem obicem eſſe, ne baptizandus gratiam ſanctificantem excipiat, ſed etiam quòd recedente fictione, Baptiſmus reviviſcat ac baptizatus gratiam ſanctificantem virtute Baptiſmi producendam excipiat. Ait autem: Quid ſi ad ipſum Baptiſmum fictus acceſſit, dimiſſa ſunt ei peccata, an non ſunt dimiſſa? Eligant quod volunt, utrumlibet elegerint, „
ſufficit nobis. Si dimiſſa dixerint, quo- „
modo ergo Spiritus ſanctus diſciplinæ ef- „
fugiet fictum, ſi in iſto ficto remiſſionem „
operatus eſt peccatorum? Si dixerint non „
eſſe dimiſſa, quæro, ſi poſteà fictionem „
ſuam corde concuſſo, & vero dolore fa- „
teretur, denuò baptizandus judicaretur? „
Quod ſi dementiſſimum eſt dicere, fa- „
teantur verò Baptiſmo Chriſti baptizari „
poſſe hominem, & tamen cor ejus in „
malitia, vel ſacrilegio perſeverans, pec- „
catorum abolitionem non ſinere fieri: at- „
que ita intelligant in communionibus ab „
Eccleſia ſeparatis poſſe homines baptiza- „
ri, ubi Chriſti Baptiſmus eadem Sacra- „
menti celebratione datur, & ſumitur: „
qui tamen tunc proſit ad remiſſionem „
peccatorum, cùm quis reconciliatus uni- „
tati, ſacrilegio diſſenſionis exuitur, quo „
ejus peccata tenebantur, & dimitti non „
ſinebantur. Sicut enim in illo, qui fi- „
ctus acceſſerat, fit ut denuò baptizetur, „
ſed ipſa pia correctione, & veraci con- „
feſſione purgetur, quod non poſſet ſi- „
ne Baptiſmo, ut quod ante datum eſt, „
tunc valere incipiat ad ſalutem, cùm il- „
la fictio veraci confeſſione receſſerit: „
ſic etiam iſte, qui Baptiſma Chriſti, quod „
amiſerunt, qui ſe ſeparaverunt, inimicus „
charitatis, & pacis Chriſti, in aliqua hæ- „
reſi aut ſchiſmate accepit; quo ſacrile- „
go ſcelere peccata ejus non dimittebantur, „
tur, cùm ſe correxerit, & ad Eccleſiæ „
ſocietatem, unitatemque venerit, non „
iterum baptizandus eſt; quia ipſa recon- „
ciliatione, ac pace præſtatur, ut ad re- „
miſſionem peccatorum ejus, in unita- „
te jam prodeſſe incipiat Sacramentum, „
quod acceptum in ſchiſmate prodeſſe „
non poterat. „

Similia habet lib. 3. cap. 13. & lib. 6. cap. 5. unde in collatione 54. Carthagine habita contra Donatiſtas legimus: *Ideo ad Chriſtum venire debent, qui extra Communionem Baptiſmum ejus habent, non ut quod deerat, adſit, ſed ut quod inerat proſit*; nempe ad ſalutem, peccatorum remiſſionem, & animæ juſtificationem.

Ei ſubſcribit auctor, quiſquis eſt, ſermonis de Paſſione apud Cyprianum, ubi inter cætera hæc habet: *Licet indigni ſint, qui*

acci-

accipiunt; Sacramentorum tamen reverentia, & propinquiorem ad Deum parat acceſſum, & ubi redierint ad cor, conſtat ablutionis donum, & redit effectus munerum.

Conſonat Gregorio lib. 5. epiſt. 61. & refertur de conſec. diſt. 4. can. 44. *Sanctum*, inquit, *quod ſunt apud hæreticos conſecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cùm vel illi per impoſitionem manus Spiritum ſanctum acceperint, vel iſti propter profeſſionem veræ fidei ſanctæ, & univerſalis Eccleſiæ viſceribus fuerint uniti.*

Similia habet S. Iſidorus Hiſpalenſis lib. 2. Officiorum, cap. 24. *Habet quidem Baptiſmum Chriſti hæreticus, ſed quia extra unitatem fidei, nihil ei prodeſt: ut ubi ingreſſus fuerit, ſtatim Baptiſma, quod habuerat foris ad perniciem, incipit illi jam prodeſſe ad ſalutem.*

Petes, *Quiſnam ſit ille effectus reviviſcentis Baptiſmi, ſublata fictione, & remoto obice indiſpoſitionis illius, qui Baptiſmum ſuſceperat.*

R*Eſpondet Doctor* præfata *q.* 5. *n.* 4. Et ſi objicitur, *inquit*, quomodo habebit iſte gratiam Baptiſmalem, vel effectum aliquem Baptiſmi? Uno modo poteſt dici, quòd illa fictio non dimittitur, niſi per veram Pœnitentiam ſed ea dimiſſa habet Baptiſmus effectum ſuum reſpectu omnium peccatorum præcedentium Baptiſmum, quæ tamen non erant cauſa fictionis in Baptiſmo. V. g. aliquis ante Baptiſmum commiſit ſeptem peccata mortalia, & veniens ad Baptiſmum ſex attritus ſeptimum autem actu placet, vel de eo nullo modo atteritur; illud ſeptimum ſolùm eſt cauſa (poſitiva) fictionis ejus in Baptiſmo: oportet ergo, quòd verè pœniteat de iſto ſeptimo, & in ſe, & in quantum fuit cauſa fictionis ejus in Baptiſmo. Quod pro tanto dico, quia fortè peccavit novo peccato mortali (ait fortè, quia potuit excuſari per ignorantiam) faciens irreverentiam Sacramento Baptiſmi, recipiendo illud cum tali fictione: ſed recedente illa fictione (quæ fuit impedimentum effectus Baptiſmi) Deus confert gratiam baptiſmalem in remedium contra alia peccata, quæ fuiſſent deleta in Baptiſmo, niſi fictio occurriſſet. *Et poſt pauca*: Sicut Deus ſigno ſuo priùs adſtitiſſet ad cauſandum effectum ejus, vel dandum, quando ſuſcipiebatur, niſi fuiſſet impedimentum in ſuſcipiente; ita paratus eſt ſemper poſt ſuſceptionem ejus ſigni aſſiſtere ei, qui ſuſcepit, ad cauſandum effectum ejus, quando ceſſat illud impedimentum. Quomodo evidentiùs, & illuſtriùs potuiſſet Baptiſmo, recedente fictione, concedere remiſſionem omnis culpæ, & pœnæ?

Porroquia hic modus dicendi non carebat difficultate, quam ibidem objicit, & probabiliter ſolvit, hinc ſolito ſui intellectus acumine rem ponderans, ſecundum, & tertium modum excogitavit.

Secundum inquam *n.* 7. ubi ait: Aliter poteſt dici, quòd quando verè aliquem pœnitet de fictione illa, gratia infunditur ſibi perfectior, quàm eſſet illa, quæ præciſè virtute pœnitentiæ infunderetur: ita quòd illa includat in ſe perfectionem gratiæ pœnitentialis, & Baptiſmalis; & hoc modo Baptiſmus habet effectum; quia gratia æquivalens gratiæ baptiſmali datur pœnitenti de fictione, ſimul cum illa, quam meretur de pœnitendo. *At ſtatim objicit*: Sed contra hoc arguitur, quia tunc ille haberet commodum de fictione ſua, majus quàm ſi tunc non fuiſſet fictus, & poſt in peccatum cecidiſſet, ſimile illi fictioni: nam ſi cecidiſſet, & modò pœniteret, non haberet modò gratiam, niſi tantùm virtute pœnitentiæ. Tu autem dicis, illum qui tunc fuit fictus in Baptiſmo, habere in pœnitendo quaſi duplicem gratiam. Itaque propter has inconvenientias ex illa ſententia ſequendas, non cenſet abſolutè ſtandum huic rationi: quapropter *n.* 8. aliam proponit ſententiam ad explicandam ejuſmodi reviviſcentiam Baptiſmi.

Tertio modo, inquit, principaliter (*hoc eſt ad principalem quæſtionem*) poteſt dici quòd ille pœnitens de fictione tantùm recipit gratiam virtute pœnitentiæ: & ita non majorem, quàm ſi non fuiſſet fictus in Baptiſmo, & poſt Baptiſmum cadens reſurgeret per Pœnitentiam.

Non eſt enim veriſimile, quòd æquè pœnitenti de æquali peccato, vel minori, non detur æqualis gratia: iſte autem lapſus poſt Baptiſmum, licèt quantum ad aliquid, graviùs peccaverit, quàm fictus; tamen fictus quantum ad aliquid graviùs peccavit, quia Sacramento irreverentiam fecit: Et tunc illa verba, quæ dicuntur

„ de effectu Baptiſmi, quem ſortitur pœnitens, de fictione, intelligenda ſunt, „ non quòd in pœnitentia illa recipiat gratiam aliquam virtute Baptiſmi (quia ſuſceptio ejus mortua fuit, & mortuus „ reviviſcere non poteſt) ſed abſolutus eſt „ à præcepto de Baptiſmo ſuſcipiendo, quia „ illud implevit: illa autem impletio nil „ ſibi valuit ad ſalutem ante iſtam pœnitentiam.

Quibus omnibus Doctor tres modos proponit, quibus intelligi poſſet Sacramentum Baptiſmi reviviſcere, quantum ad effectum, in eo, qui ſimulata pietate illud ſuſceperat: *Primus* quidem modus eſt, quòd per Pœnitentiam, quam agit ille, qui ficta pietate Baptiſmum ſuſceperat, remittatur quidem peccatum illius ſimulatæ, & fictæ pietatis: cætera verò peccata, quæ ante ſuſceptum Baptiſmum commiſerat, remittantur virtute Baptiſmi ſuſcepti, cui aſſiſtit Deus, hoc eſt, qui ſemper eſt præſens Deo, ipſumque movens ad producendum effectum; nempe remiſſionem peccati, & infuſionem gratiæ ſanctificantis, quem reverà produxiſſet in ipſa reali Baptiſmi ſuſceptione, ſi non obfuiſſet obex ſimulatæ pietatis. Quem utique modum impugnat ibidem Doctor, *Eò quòd*, inquit, *nullum peccatum mortale, quod ineſt poſt Baptiſmum, poteſt deleri ſine Pœnitentia; quia illa eſt ſecunda tabula poſt naufragium, ſecundùm Hieronymum: illa autem alia peccata, quæ non ſunt cauſa fictionis, inſunt poſt Baptiſmum: ergo non delentur, niſi per Pœnitentiam: vel ſi fingas illa deleri per Baptiſmum, quando tollitur impedimentum effectus Baptiſmi, quare non poteſt ita illa fictio, quæ fuit cauſa impedimenti, tolli, quando ceſſat impedimentum per ipſum Baptiſmum?* Proponit autem ibidem duplicem ſolutionem hujus inſtantiæ. *Primò*, quòd Pœnitentia, & Baptiſmus ſimul concurrant per modum unius cauſæ adæquatæ, ad remiſſionem omnium peccatorum, tam eorum, quæ præceſſerunt Baptiſmum, quàm ipſius fictionis; ita quòd ſi ille, qui fictè acceſſerat ad Baptiſmum, antea commiſiſſet ſex peccata mortalia, quibus ſeptimum per illam fictionem in ſuſceptione Baptiſmatis adjiceret, ſex illa priora peccata remitterentur à Deo intuitu Baptiſmi ſuſcepti: ſeptimum autem intuitu Pœnitetiæ. Unde, inquit Doctor num. 6. *Secundùm hoc eſſet dicendum, quòd illa ſex delentur, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam, nec de his oportet habere contritionem, nec Confeſſionèm, nec Satiſfactionem, ſed ſolùm de illo ſeptimo, quod fuit cauſa fictionis.*

Ad ſecundam partem inſtantiæ, nempe quòd illa ſeptem mortalia peccata ſunt in ipſo homine poſt Baptiſmum; *Reſpondet*, non tamen omnia debere per Pœnitentiam expungi: *quia*, inquit, *nullum eorum fuit cauſa, quin eſſent jam deleta: illud autem ſeptimum fuit cauſa, quare nec ipſum, nec alia ſunt deleta; & ideo rationabile eſt, quòd reſpectu ejus non habeat Baptiſmus efficaciam, ſed reſpectu aliorum: quia ipſum formaliter impedivit effectum Baptiſmi, alia non. Et tunc illa propoſitio* (peccatum mortale poſt Baptiſmum non deletur, niſi per pœnitentiam) *debet intelligi de peccato commiſſo poſt Baptiſmum; vel omnino inhærente, ſic ſcilicet, quòd de ipſo non fuerit Contritio, nec Attritio in Baptiſmo, nec poſt Baptiſmum.* Quoniam autem hæc reſponſio varias adhuc patitur difficultates, & inſtantias, idcirco Doctor proponit ſecundum modum explicandi ejuſmodi reviviſcentiam.

Secundus itaque dicendi modus, quo fictio illa deleatur, eſt, quòd gratia baptiſmalis reſtituatur, non quidem in ſe, ſed in æquivalenti; ita quòd homini illi, qui ficta pietate ad Baptiſmum acceſſerat, ubi per pœnitentiam reſurgit, conferatur uberior gratia, quàm habuiſſet virtute ſolius Pœnitentiæ præcisè; quia gratia illa æquivaleret ſimul gratiæ Baptiſmali, & Pœnitentiali: ita tamen, ut nullam gratiam reciperet virtute Baptiſmi ex opere operato, ſed tantùm per modum diſpoſitionis præviæ; itaut Baptiſmus eo in caſu ſe habeat per modum diſpoſitionis ad gratiam illam uberiorem per Pœnitentiam ex opere operato producendam; non quidem ex ſola virtute propria ipſius Pœnitentiæ; ſed ratione ſuſcepti Baptiſmi, tanquam diſpoſitionis præviæ.

Ideo autem Baptiſmus eo in caſu dicitur ſe habere per modum diſpoſitionis ad gratiam, quia baptizatus per ſuſceptum characterem inſignitur nova dignitate, ratione cujus adſcribitur in familiam Chriſti, quo fit ut acceptetur ad illam gratiam magis, quàm alius, qui non eſſet baptizatus. Quod etiam ſignificat author ſermonis de Cœna Domini apud S. Cyprianum, ubi loquens de accedentibus ad Baptiſmum, ait: *Licèt indigni ſint qui accipiunt, Sacramentorum tamen reverentia, & propinquiorem ad Deum parant acceſſum, & ubi redierint ad cor,* con-

conſtat ablutionis donum, & redit effectus munerum; nec aliàs quæri, aut repeti neceſſe eſt ſalutiferum Sacramentum.

Verùm huic dicendi modo opponit Doctor ipſum non poſſe admitti; quia, *inquit*, ſequeretur, quòd ille, qui fictè acceſſerat, *haberet commodum de fictione ſua magis, quàm ſi tunc non fuiſſet fictus; & poſt in peccatum cecidiſſet ſimile illi fictioni: nam ſi cecidiſſet, & modò pœniteret, non haberet modò gratiam, niſi tantùm virtute pœnitentiæ: tu autem dicis illum, qui tunc fuit fictus in Baptiſmo, habere in pœnitendo quaſi duplicem gratiam.*

Huic inſtantiæ reſpondet Doctor duobus modis: *Primò*, falſum eſſe, quòd ipſe commodum habeat ex ſua fictione, imò magis habet detrimentum; *Quia tempore Baptiſmi, & ſequenti uſque ad pœnitentiam eſt filius gehennæ, & omnia opera ejus mortua ſunt: ſi autem non fuiſſet fictus, fuiſſet tunc, & poſt uſque ad lapſum filius regni, & opera ejus viva, quibus meruiſſet augmentum gratiæ, & gloriæ. Secundò*, negat quòd lapſus poſt Baptiſmum ritè ſuſceptum, & per pœnitentiam reſurgens, reportet aliquod commodum ex ſuo lapſu; licèt recuperet etiam gratiam baptiſmalem, & aliquid amplius, ut præclarè docet *diſt.*22. ubi agit de reviviſcentia meritorum per Pœnitentiam, ubi eamdem veritatem nos etiam apertè propugnavimus.

Tertius tandem *modus*, quem proponit Doctor de reviviſcentia Baptiſmi, per ſequentem Pœnitentiam, eſt quòd pœnitens recipit quidem gratiam virtute Pœnitentiæ, per quam remittuntur ei peccata, ipſa quidem fictio directè, cætera verò indirectè: nullam autem gratiam recipit virtute Baptiſmi; quia illud indignè recipit. Nec inde ſequitur, Baptiſmum non valere converſo ad ſalutem; licèt enim non valeat quantum ad gratiam, valet tamen quantum ad impletionem præcepti: quæ utique præcepti obſervatio proficit ad ſalutem, quando ille fictus pœnitentiam agit; ſiquidem per ſuſceptum Baptiſmum fit filius regni, & membrum Chriſti, nec tenetur de novo ad præceptum Baptiſmi: unde ibidem obſervat Doctor, *Quòd actualiter peccans mortaliter poteſt implere præceptum affirmativum, etiam in illo actu*: Præceptum enim affirmativum determinat actum quoad ſubſtantiam, non verò quoad finem extrinſecum, aut alias circumſtantias, quæ ſeparari poſſunt à ſubſtantia actus, prout cadit ſub præceptum. Quoniam autem hæc quæſtio de reviviſcentia Sacramentorum iterum agitanda eſt ubi erit ſermo de Sacramento Pœnitentiæ, idcirco ab ampliori illius examine hic ſuperſedendum judico.

ARTICULUS TERTIUS.

De Baptiſmi effectibus, & Ritibus ſervari ſolitis in ſolemni illius adminiſtratione.

Foelix *Sacramentum aquæ noſtræ* (ait Tertull. initio lib. de Baptiſ.) *quia ablutis delictis priſtinæ cæcitatis in vitam æternam liberamur.* Nec unus eſt hic baptiſmi mirandus effectus, alios enim decem egregiè delibat S. Chryſoſtomus Homilia ad Neophitos, ſcribens: *Ecce libertatis ſerenitate perfruuntur, qui tenebantur paulo ante captivi: & cives Eccleſiæ ſunt, qui fuerunt in peregrinationis errore, & juſtitiæ in ſorte verſantur, qui fuerant in confuſione peccati. Non enim tantùm ſunt liberi, ſed & ſancti: non tantùm ſancti, ſed & juſti: non ſolùm juſti, ſed & filii: non ſolùm filii, ſed & hæredes: non ſolùm hæredes, ſed & fratres Chriſti: nec tantùm fratres Chriſti, ſed & cohæredes: non ſolùm cohæredes, ſed & membra; non tantùm membra, ſed & templum: non tantùm templum, ſed & organa ſpiritus. Vides quot ſunt Baptiſmatis largitates, & nonnulli deputant cæleſtem gratiam in peccatorum tantùm remiſſione conſiſtere: nos autem honores computavimus decem.*

Alias ſimiles, nec equidem his inferiores Baptiſmi prærogativas ſparſim invenies apud cæteros SS. Patres, maximè apud S. Auguſtinum, qui plurimis honoris titulis admiranda fœcunditate Baptiſmum commendat; maximè verò quòd ſit ſpiritalis hominis regeneratio, ac reſurrectio; ait enim ſer.163. de tempore, *Reſurrecturum humanum genus in ſæculi conſummatione poſt mortem, nunc reſurgit in Baptiſmo: ſuſcitandus eſt tunc Dei populus poſt ſoporem, nunc ſuſcitatur poſt infidelitatem: liberandus eſt tunc à mortali conditione, nunc liberatur ab ignorantiæ cæcitate: renaſciturus tunc ad æternitatem, nunc renaſcetur ad ſalutem.*

Verùm, quoniam omnes illi mirandi Baptiſmatis effectus, maximè ſunt appendices gratiæ ſanctificantis per Baptiſmum divinitùs infuſæ, necnon & characteris per eumdem impreſſi, de quibus jam multus fuit ſermo in priori Diſputatione: idcirco ne acta age-

agere videamur, ab eis omnibus effectibus explicandis, (utpote quorum declaratio magis ad Concionatorem, quàm ad Theologum ſcholaſticum ſpectare videatur) ſuperſedendum judicamus. Duo itaque præcipuè hic diſcutienda proponuntur. *Primum*, utrùm Baptiſmus revera deleat omnia omnino peccata, ac debitam eis pœnam exſolvat, & gratiam æqualem omnibus baptizatis conferat. *Secundum*, quænam ſint cæremoniæ ſervandæ in ſolemni ejus adminiſtratione.

QUÆSTIO PRIMA.

Qualiter Baptiſmus peccatum, & debitas ei pœnas remittat, ac gratiam conferat.

NOtandum primò, eam eſſe erroneam, & hæreticam Calvini ſententiam, peccata reverà per Baptiſmum non elui, ſed dumtaxat obvelari, ſiquidem originale peccatum non aliud eſſe cenſet, quàm concupiſcentiam, quæ etiam in renatis perſeverat: Licèt, *inquit*, non eis ampliùs deputetur ad interitum, & damnationem. Et inſuper lib. 4. Inſtit. cap. 15. ait: „Ex hoc Sacramento (Baptiſmi) quemadmodum ex aliis, nihil aſſequimur, niſi quantum fide accepimus: ſi fides deeſt, erit in teſtimonium ingratitudinis noſtræ, quo rei coram Deo peragamur, quia promiſſionis illic datæ increduli fuerimus; quatenus verò confeſſionis noſtræ ſymbolum eſt, teſtari eo debemus fiduciam noſtram in Dei miſericordia eſſe, & puritatem noſtram in peccatorum remiſſione, quæ parta nobis eſt per Jeſum Chriſtum, noſque in Eccleſiam Dei ingredi, ut uno fidei, & charitatis conſenſu cum fidelibus omnibus vivamus unanimes. Quibus verbis ſignificat nullam ineſſe Baptiſmo, ſicut & aliis Sacramentis efficacitatem circa remiſſionem peccatorum, quam dumtaxat attribuit merito fidei: neque etiam vult fidei virtutem integram ineſſe ad diluenda omnia peccata: quippe cùm illa cenſeat in baptizatis perſeverare, non ſolùm quantum ad eorum appendices, putà calamitates, & ærumnas hujus vitæ, ſed etiam quantum ad eorum peccatorum defectum, licèt ipſorum turpitudo non appareat, utpote Chriſti D. meritis per fidem apprehenſis, & nobis applicatis, quaſi Regio pallio tecta, & obvelata.

Notandum ſecundò, pœnas propter peccatum vel proprium, vel alienum luendas, eſſe duplicis generis: Aliæ enim ſunt æternæ: aliæ verò temporales. Æternæ ſunt nuſquam finienda inferni ſupplicia, quibus cruciandi ſunt reprobi tam Angeli, quàm homines: Temporales ſunt, quæ finem obtinent, quales ſunt vel ærumnæ vitæ præſentis, vel Purgatorius ignis, & cruciatus propter leviora delicta poſt mortem ſuſtinendus.

Inſuper, pœnæ vitæ præſentis, vel ſunt contractæ præter voluntatem, vel aſſumptæ voluntariè. *Contractas* pœnas, ſeu ingeſtas appello, quæ ſunt naturæ per peccatum ſauciatæ velut appendices, quales ſunt mortalitas, morbi, fames &c. *Aſſumptas* pœnas dico eas omnes, quæ voluntariè ab homine pœnitente aſſumuntur, ut jejunia, & alia ejuſmodi corporalia exercitia contra naturæ appetitum, & inclinationem, ut Deo offenſo fiat ſatis. Quæritur autem utrùm omnes ejuſmodi pœnæ per baptiſmum unà cum peccatis diſſolvantur.

Notandum tertiò, omnes Theologos conſentire, gratiam ſanctificantem reverà ex opere operato conferri per baptiſmum, ſicut & per alia ſacramenta in ſubjecto non ponente obicem ad illius receptionem. Conveniunt inſuper, æqualem gratiam conferri ſubjectis æqualiter diſpoſitis ſaltem de lege ordinaria. Utrùm autem de lege extraordinaria Deus aliter diſponat, determinandum eſt in præſenti Quæſtione. Porrò illa gratiæ inæqualitas conſiderari poteſt, vel ex parte Dei illam producentis, vel ex parte Chriſti illam promerentis, vel ex parte hominis illam ſuſcipientis.

CONCLUSIO PRIMA.

PER *Baptiſmum omnia omninò peccata, tam originale, quàm actuale, ſive mortale, ſive veniale, reverà diluuntur.* Hæc eſt de fide, ut colligitur ex illis omnibus Scripturæ textibus, in quibus vis remittendi peccata Baptiſmo tribuitur; Sic Actor. 2. *Baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum, &c.* Traditur pariter in Symbolo Nicæno, & Conſtantinopolitano: *Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum.* Definitur in variis Conciliis, maximè Carthaginenſi IV. cap. 1. ubi inter dogmata fidei, quæ profiteri debet Epiſcopus conſecrandus. *Quæ-*

Quærendum, ab eo, ſi in baptiſmo omnia peccata, ideſt, tam, illud originale contractum, quàm illa quæ voluntariè admiſſa ſunt, dimittuntur. Et in Florentino in decreto unionis, ubi agens de effectu Baptiſmi, ait: *Hujus Sacramenti effectus eſt remiſſio omnis culpæ, &c.* Ut autem ſignificaret per culpam actualem, etiam venialem intelligere, ſubjunxit: *Propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis injungenda eſt ſatisfactio, ſed morientes antequam culpam aliquam committant, ſtatim ad regna cælorum, & Dei viſionem perveniunt*. Si autem per Baptiſmum etiam venialia peccata non delerentur, conſequens eſſet, quòd neque remitteretur pæna eis debita, neque ſine ſatisfactione baptizatus ſtatim ad regnum Cælorum perveniret, ſiquidem, ut legimus, Apocalypſis 21. in Civitatem cæleſtem Hieruſalem non intrabit aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens.

Eamdem veritatem apertè definit Concilium Tridentinum ſeſſ.4. in decreto de peccato originali; ubi num.3. ait: *Si quis per Jeſu Chriſti D. gratiam, quæ in Baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam aſſerit, non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet, ſed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, anathema ſit*. Cujus quidem definitionis hanc rationem ſubjicit: *In renatis enim nihil odit Deus; quia nihil eſt damnationis iis, qui verè conſepulti ſunt cum Chriſto, per Baptiſma in mortem: qui non ſecundùm carnem ambulant, ſed veterem hominem exuentes, & novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt, induentes, innocentes, immaculati puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti ſunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti; itaut nihil prorſus eos ab ingreſſu cæli remoretur*.

Idipſum apertè docet S. Apoſtolus ad Epheſ. 5. ubi ait; *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipſe ſibi, glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ut ſit ſancta, & immaculata*. Quomodo autem Eccleſia eſſet immaculata, & ſancta, ſi baptizati ejus filii eſſent dumtaxat ſepulchra dealbata, intus plena ſanie, & fætore peccati?

Idem docet 1. ad Cor. cap. 6. *Nolite*, inquit, *errare, neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poſſidebunt: & hæc quidem fuiſtis, &c.* Subjungit efficaciam Baptiſmi, qui hæc omnia delevit; *Sed Abluti*, inquit, *eſtis, &c.* Ex quibus colligitur veritas fidei definita à Conciliis, nempe peccata tam originale, quàm actualia, quæ præcedunt Baptiſmum (de his enim agit Paulus) dumtaxat per Baptiſmum deleri.

Eamdem veritatem docent SS. Patres, Martialis Papa epiſt. ad Toloſanos, cap.1. *Vos enim eſtis membra Chriſti, & corpus immaculatum, nec aliqua in re coinquinatum, neque ſordibus obvolutum, &c.* Subdit rationem: *Ita enim ſanctificati, & mundati eſtis aqua regenerationis, &c.* Cyprianus de ablutione pedum: *De abdito, & ſecretiſſimo S. Spiritus munere, hujus gratiæ liquor emanat, ſic lavans quos parentalis labes infecerat, ut nec actualis, nec originalis macula ſui poſt ablutionem illam veſtigia derelinquat, &c.* Lactantius lib.7. cap. 5. *Cùm homo cæleſti lavacro purificatus exponit infantiam cum omni labe vitæ prioris, & incremento divini vigoris accepto, fit homo perfectus, & plenus*. Rheticius Auguſtodunenſis apud Auguſtinum lib. 1. contra Julianum, cap.3. *Hanc eſſe principalem in Eccleſia indulgentiam neminem præterit, in quo antiqui criminis omne pondus exponimus, & ignorantiæ noſtræ priſca facinora delemus, &c.* Ubi loquitur de Baptiſmo. Hieronymus lib. adversùs Ruffinum, cap. 6. & epiſt.83. ad Oceanum, cap.2. *Omnia ſcorta, & publicæ colluvionis ſordes, impietas in Deum, patricidium, & inceſtus in parentes, atque in extraordinarias voluptates utriuſque ſexus mutata natura, Chriſti fonte purgantur, &c. Omnia in Baptiſmate condonata ſunt crimina; nec poſt indulgentiam Judicis eſt metuenda ſeveritas, dicente Apoſtolo, Et hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis in nomine D. noſtri Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri, omnia peccata donata ſunt &c.*

S. Ambroſius hanc Baptiſmi virtutem multis eloquenter proſequitur ſerm. 131. Pauca tantùm ſeligimus. *Quænam eſt illa aqua, quæ conſumit flammas, nec ipſa conſumitur à peccatoribus, ſed gehennæ conſumit incendia? Quæ dum per Baptiſmum infunditur, & ipſa in hominibus, & tartari reſtinguit ardorem?* Et poſt aliqua: *Sed nec mirum, ſi in Baptiſmi Sacramento aperiatur infernus, cùm tunc quoque reſeretur & cælum. Aperiuntur enim hæc*

hæc elementa, ut ad lavacrum Chriſti conveniant libertas, & gratia. Libertas enim reſurrecturis tribuitur, gratia regnaturis. Illi eruuntur de pœna, hi aſſumuntur in gloria, &c. Et cap. 3. libri de iis qui initiantur, cùm multa dixiſſet, ut aquæ Baptiſmalis virtutem efferret, concludit: *Aqua eſt ergo, qua caro mergitur, ut omne abluatur peccatum, ſepelitur illic omne vitium*, &c.

Idem docet S. Auguſtinus maximè in omnibus operibus, quæ adversùs Pelagianos edidit, præſertim verò lib. 1. ad Bonifacium, contra duas epiſtolas Pelag. cap. 13. ubi refert calumniam Pelagianorum imponentium Catholicis, quòd dicerent, *Baptiſma non dare omnium indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, ſed radere, ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur.* Cui calumniæ reſpondens S. Auguſtinus, ait: *Quis hoc adversùs Pelagianos, niſi infidelis affirmat? Dicimus enim Baptiſma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur; quaſi raſorum in capite capillorum, unde creſcant iterùm reſecanda peccata: nam, & iſtam ſimilitudinem comperi ſuæ adhibere calumniæ, tanquam hoc nos ſentiamus, atque dicamus.*

Dices: Concupiſcentia remanet in Baptizatis: ſed illa dicitur peccatum ab Apoſtolo Rom. 6. & 8. igitur omne peccatum per Baptiſmum non aufertur.

„ *Reſpondet* S. Auguſtinus huic objectio„ni hæreticorum *ibidem*: Sed de iſta con„cupiſcentia carnis falli eos credo, vel „fallere, cum qua neceſſe eſt, ut etiam „baptizatus, & hoc ſi diligentiſſimè pro„ficit, & Spiritu Dei agitur, pia mente „confligat: ſed hæc etiamſi vocatur pec„catum, non utique quia peccatum eſt, „ſed quia peccato facta eſt, ſic vocatur: „ſicut ſcriptura manus cujuſque dicitur, „quòd manus eam fecerit. Peccata autem „ſunt, quæ ſecundùm carnis concupiſcen„tiam, vel ignorantiam illicitè fiunt, di„cuntur, cogitantur, quæ tranſacta et„iam reos tenent, ſi non remittantur. „Et iſta ipſa carnis concupiſcentia in Ba„ptiſmo ſic dimittitur, ut quamquam tra„cta ſit à naſcentibus, nihil noceat re„naſcentibus.

Idem egregiè docet Concilium Tridentinum loco ſuprà laudato, ubi ait: *Manere autem in baptizatis concupiſcentiam vel fomitem, hæc ſancta Synodus fatetur, & ſentit: quæ cùm ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, ſed viriliter per Chriſti Jeſu gratiam repugnantibus non valet: quinimo, qui legitimè certaverit, coronabitur. Hanc concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, ſancta Synodus declarat Eccleſiam Catholicam nunquam intellexiſſe peccatum appellari, quòd verè, & propriè in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit.*

Inſtant: S. Auguſtinus lib. 1. de Nuptiis, & concupiſcentia, uſurpans ſimilitudinem oleaſtri, & oleæ inſertæ, & per primum intelligens peccatum; per ſecundum verò juſtitiam, & gratiam, ait: *Quia tam magnum peccatum fuit*, inquit, *ubi magna in deterius fieret mutatio naturæ, ſolùm genus hominum fecit oleaſtrum, ut quemadmodum nunc in ipſis videmus arboribus, ſi quid inde in oleam gratia divina convertit; ibi vitium primæ nativitatis, quod erat originale peccatum, de carnali concupiſcentia traductum, & tractum, remittatur, tegatur, & non imputetur: inde tamen oleaſter naſcatur, niſi & ipſe in oleam eadem gratia renaſcatur*, &c. Et c. 33. *Beata itaque olea, cujus remiſſæ ſunt iniquitates, & cujus tecta ſunt peccata: beata cui non imputavit Dominus peccatum, ſed illud remiſſum, & tectum eſt, & non imputatur donec fiat in æternam immortalitatem plena mutatio, habet vim quandam occultam, unde ſeminetur amarus oleaſter, niſi illic eadem Dei agricultura remittatur, tegatur, non imputetur, &c.* Quibus verbis S. Auguſt. docet, peccatum originale ita remitti per Baptiſmum, ut tantùm tegatur, & non imputetur: igitur cenſet peccata reverà non dilui virtute Baptiſmi.

Nego conſequentiam, Nam S. Auguſt. ibidem à capite 25. uſque ad 33. apertè docet, peccata reverà per Baptiſmum remitti, quantum ad reatum, licèt remaneant quantum ad inclinationem corruptam, quæ eſt concupiſcentia, & peccati fomes: quia ex peccato oritur, & ad peccatum allicit. Unde quando dicit, peccatum tegi, & non imputatari, ſeu remitti, vocabula *remiſſionis, tectionis*, & *non imputationis peccatorum*, vel accipit, & intelligit de ipſa concupiſcentia, quæ non imputatur oleæ dulceſcenti ex agricultura Chriſti per gratiam Baptiſmalem; quia illa concupiſcentia, quantumvis ex peccato oriunda, & ad peccatum inclinans, non imputatur ad damnationem homini non baptizato, qui pravis, & inordina-

natis illius motibus non acquieſcit. *Vel* ſi intelligat de reatu peccati, verba *remiſſionis*, *tectionis*, & *non imputationis peccatorum*, eodem modo uſurpat, quo uſurpantur in Pſ. 31. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates*, *&* *quorum tecta ſunt peccata*, &c. *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*, &c. ubi *tegi*, & *non imputari*, idem eſt quod remitti peccatum per indulgentiam: *Tecta ſunt peccata*, *non ſic intelligat*, inquit S. Auguſt. in illum Pſalmum, *peccata cooperta*, *quaſi ibi ſint*, *&* *vivant*, *&c.* Quod & docent alii Expoſitores, nempe ita tegi, ut ampliùs non ſint: teguntur enim per charitatem, & juſtitiam, & alias virtutes, tanquam per primam ſtolam candidam, & immaculatam, qua tollitur turpitudo peccati: ſic enim *charitas operit multitudinem peccatorum*, *per Apoſtolum*. Ita explicant Origenes in cap. 4. ep. ad Rom. Ambroſius de Arca Noe c.34. Gregorius hom. 4. in Ezechielem: igitur non imputari, idem eſt, ac obliterari; imputatur enim peccatum, quandiu eſt; ſicut & bona opera, & fides dicitur reputari ad juſtitiam ſæpiùs à S. Paulo, & dicitur imputari merces ad præmium. Ita S. Bernardus ſerm. 1. de Annuntiatione: *Utique quod factum eſt*, *Deo tamen non imputante*, *erit*, *quaſi non fuerit*, *&c.* Scilicet per indulgentiam, & remiſſionem obliteratum, ſanatum, mundatum, ut dicitur de peccatis deletis per Baptiſmum.

CONCLUSIO SECUNDA.

PEr *Baptiſmum ſolvitur omnis pœna æterna*, *&* *temporalis*, *quæ per modum ſatisfactionis aſſumitur*, *non verò ea*, *quæ per nativitatem contrahitur*. Hæc eſt communis, eamque docet Magiſter ſententiarum in 4. diſtinct. 4. ubi hanc concluſionem ex integro docet ita apertè, ut non pigeat hic ejus verba exſcribere. Solet quæri de illis, qui „ jam ſanctificati Spiritu, cum fide, & „ charitate ad Baptiſmum accedunt, quid „ eis conferat Baptiſmus? Nihil enim eis „ videtur præſtare, cùm per fidem, & con„ tritionem jam remiſſis peccatis juſtifica„ ti ſunt. Ad quod ſanè dici poteſt, eos „ quidem per fidem, & contritionem juſti„ ficatos, ideſt, à macula peccati purgatos, „ & à debito æternæ pœnæ abſolutos: ta„ men adhuc teneri ſatisfactione temporali, „ qua pœnitentes ligantur in Eccleſia. Cùm „ autem Baptiſmum percipiunt, & à peccatis, ſi qua interim poſt converſionem „ contraxerunt, mundantur, & ab exteriori „ ſatisfactione abſolvuntur, & adjutrix gra„ tia, omniſque virtus in eo augetur, ut ve„ rè novus homo tunc dici poſſit. „

Fomes quoque peccati in eo ampliùs „ debilitatur. Ideo S. Auguſtinus hom. 74. „ ſuper Joann. dicit, quòd fides, quæ Fi„ deles facit, in aquis Baptiſmi datur, vel „ nutritur: quia non habenti aliquando da„ tur, & jam habenti, ut pleniùs habeat, „ datur: ſic & de aliis intelligendum eſt. „ Qui ergo mundus accedit, ibi fit mun„ dior, & omni habenti ibi amplius da„ tur. Quòd vero omnis exterior ſatisfa„ ctio ibi relaxetur, Ambroſius oſtendit ſu„ per illud, Rom. 11. *Sine Pœnitentia ſunt* „ *dona Dei*, *&* *vocatio*, dicens, (*Gratia* „ *Dei in Baptiſmo non requirit gemitum*, *vel* „ *planctum*, *vel aliquod opus*: *ſed omnia gra*„*tis condonat*.) Quod quidem de exteriori „ gemitu, vel planctu accipiendum eſt. „ Nam ſine interiore nemo adultus reno„ vatur: ſed exteriores ſatisfactiones, & „ afflictiones, ſcilicet ſordes pœnitentium „ ibi dimittuntur. „

Multùm ergo confert Baptiſmus etiam „ jam per fidem juſtificato: quia accedens „ ad Baptiſmum, quaſi ramus à columba „ portatur in arcam: qui antè intus erat „ judicio Dei, ſed nunc etiam judicio Ec„ cleſiæ intus eſt. „

Cùm verò in Baptiſmo peccatum de„ leatur, & ſatisfactio exterior non impu„ tetur: quæritur, cur pœnalitas, cui pro „ peccato addicti ſumus, non tollatur? Hoc „ ideo tradunt fieri Viri ſancti, quia ſi à „ pęna homines per Baptiſmum liberaren„ tur, ipſam putarent Baptiſmi præmium, „ non æternum regnum. Ideo ſoluto rea„ tu peccati, temporalis pœna tamen ma„ net, ut ſit fidei, & certandi materia, „ & vincendi occaſio, qui non vinceret, „ ſi non pugnaret; nec pugnaret ſi in Ba„ ptiſmo fieret immortalis. „

Eamdem veritatem luculenter explicat, & confirmat Seraphicus Doctor *d.*4. *p.*1. *a.* 1. *qu.* 2. ubi cùm dixiſſet Baptiſmum ſolvere omnem peccatis debitam pœnam æternam, & temporalem ſatisfactionem: non verò omnem contractam: quia Deus ita non ordinavit, ſubjicit rationem; Congruum „ fuit, quòd hujuſmodi pænalitates in æqui„ tatem nobis relinqueret: & hoc ad ma„ nifeſtandam divini judicii, ad demon„ ſtran-

„ ſtrandum fructum Paſſionis Chriſti, ad „ promovendum meritum liberi arbitrii. „ *Ad manifeſtandam æquitatem divini judicii*; „ ut illa ſententia, quam dictaverat de „ morte Adæ, & poſterorum ejus, immo- „ bilis permaneret: unde ab illa nemo eva- „ dit. *Ad oſtendendum fructum Paſſionis Chri-* „ *ſti*, quia ſi Dominus curaret naturam, „ & fomitem, filius naſceretur immunis à „ culpa, nec indigeret regenerari à Chri- „ ſto: ideo ut omnes ſe ipſius paſſione ege- „ re noſcant, data eſt virtus Sacramento „ à Paſſione ſua ad hoc ordinatum eſt, „ ut pœnas remittat perſonales, non na- „ turales, quia remedium reſpicit perſo- „ nam, non naturam, &c. *Ad amplifican-* „ *dum meritum liberi arbitrii*. Promovent „ enim ad bonum multipliciter hujuſmo- „ di pœnalitates. Dantur enim propter „ humilitatem: *Sagittæ Domini militant in* „ *me, quarum indignatio, &c.* Propter ti- „ moris incuſſionem; *Terrores Domini mili-* „ *tant contra me*. Propter ſuipſius cogni- „ tionem tantummodò: *Sola vexatio dabit* „ *intellectum, &c.* Propter ſtimulationem „ ad bonum; *Surgite, & ite, quia non ha-* „ *betis hic requiem*. Propter exemplum non „ peccandi: *Adam exemplum meum ab ado-* „ *leſcentia mea*. Propter exercitium virtu- „ tum: *Hæ ſunt Gentes, quas reliquit Domi-* „ *nus, ut erudiret Iſrael*. Propter hoc ut ſi- „ gnum adoptionis filiorum. *Si extra* „ *diſciplinam eſtis &c.* Propter hoc etiam, „ ut nemo accipiat, hoc in retributio- „ nis præmium, ne ſcilicet homines pro- „ pter hoc ad Baptiſmum venirent. Si „ enim datur ibi immortalitas, propter „ hoc plures accederent, quàm propter „ gratiam, nec fides tunc haberet meri- „ tum, cui humana ratio præberet expe- „ rimentum.

Quamquam autem collata per Baptiſmum gratia non auferat, nec amoveat omnimodè pœnas contractas, ſeu ingenitas, nihilominus eas imminuit: maximè verò concupiſcentiam, quam S. Auguſtinus lib. 1. de nuptiis, & concupiſcentia, cap. 25. docet de die in diem magis ac magis minui: *Quamvis*, inquit, *reatu ſuo jam ſoluto, manet tamen concupiſcentia, donec ſanetur omnis infirmitas noſtra, proficiente renovatione interioris hominis de die in diem, cùm exterior induerit corruptionem: non enim ſubſtantialiter manet ſicut aliquod corpus, aut ſpiritus; ſed affectio eſt quædam malæ qualitatis, ſicut languor*. Et poſt pauca: *Quæ tamen concupiſcentia quotidie minuitur in proficientibus, & continentibus, accedente autem ſenectute multò maximè*.

Idem docet ſubtilis Doctor *diſt.* 4. *quæſt.* 7. *num.* 1. ubi cùm dixiſſet in omnibus baptizatis non æqualiter remitti, nec imminui fomitem peccati, explicat modum, quo fiat ejuſmodi fomitis, ſeu concupiſcentiæ diminutio, ſcribit autem: *Quia fomes*, inquit, *cùm ſit in carne, vel in virtute aliqua corporali, per gratiam, quæ eſt in anima, non poteſt formaliter diminui, quia non eſt inter ipſum, & gratiam formalis repugnantia, cùm non ſint nata fieri circa idem: Sed dicitur fomes diminui quantum ad effectum, quem conſuevit cauſare in anima, ſcilicet peccatum: non ſecundùm quod gratia augetur, fomes minorem habet efficaciam inclinandi ad peccatum*.

Explicat exemplo lapilli alligati alis aquilæ; *Quia*, inquit, *ſi creſceret virtus motiva aquilæ, licèt non diminueretur gravitas lapilli (quia oppoſita non ſunt, nec in eodem) tamen gravitas lapilli diminuitur quantum ad effectum: quantò enim major eſt virtus in ala, tantò lapillus minus impedit aſcenſum, vel volatum*.

CONCLUSIO TERTIA.

B*Aptiſmus virtute propria æqualem confert gratiam de lege ordinaria ſubjectis æqualiter diſpoſitis; inæqualem autem ſubjectis inæqualiter præparatis: fieri tamen poteſt de lege extraordinaria, ut æqualiter præparatis inæqualis gratia conferatur in collatione ejuſmodi Sacramenti*. Prima pars hujus concluſionis ſufficienter probata manet ex priori Diſputatione, ubi expreſsè probavimus Sacramenta inæqualem conferre gratiam ſubjectis inæqualiter præparatis, eſtque certiſſima ex Concilio Tridentino ſeſſ. 6. cap. 7. ubi loquens de juſtitia, cujus cauſa inſtrumentalis eſt Baptiſmus: *Quam*, inquit, *Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundùm propriam cujuſcumque diſpoſitionem, & cooperationem*.

Suffragatur etiam ratio, enim verò Sacramentum confert gratiam ex opere operato inſtar cauſæ naturalis, quæ profectò eò perfectiorem producit effectum, quò ſubjectum invenit perfectiùs diſpoſitum. Et certè conveniens fuit, ut Chriſtus D. Sacramenta ſic inſtitueret, quòd accedens cum amplio-

ri fervore, & devotione perfectiori, plus gratiæ reciperet, quàm qui remiſſa cum diſpoſitione ad Sacramentum accederet: inde enim ſtimulus ineſt hominibus, ut ſe debitè diſponant ad Sacramenti ſuſceptionem, conſiderantes gratiam ampliorem conferri ex opere operato, ſecundùm propriam cujuſque diſpoſitionem: quemadmodum enim lapis, & vitrum, licèt æquè diſtent à Sole, vitrum tamen plus luminis recipit, quàm lapis: cujus amplioris illuminationis cauſa eſt major capacitas, ex parte ſubjecti, etiamſi Sol ſit pariter illius majoris illuminationis cauſa efficiens.

Secundam partem unà cum priori egregiè declarat, ac probat Doctor *in 4. diſt. 4. q. 7.* ubi cùm ſuppoſuiſſet ad gratiam Baptiſmi tres cauſas concurrere, nempè Deum, ut cauſam efficientem, Paſſionem Chriſti, ut meritoriam, & ipſum ſuſcipientem, ut materialem ſeu paſſivam: dixiſſetque æqualitatem vel inæqualitem gratiæ attendi poſſe ex parte cujuſque; primum declarat, nempè quòd etiamſi de lege ordinaria Deus per Baptiſmum æqualem gratiam conferat æqualiter diſpoſitis: verumtamen, *inquit*, quia Deus „ prædeſtinavit diverſos Electos ad diverſus gradus gloriæ, & hoc ante determinationem hujus ſigni ad tantam, vel tantam gratiam conferendam, & ordinato ad majorem gloriam, rationabiliter poteſt conferri major gratia; poteſt Deus in determinando veritatem, ſeu certitudinem hujus ſigni, diſponere, conferre alicui ſuſcipienti præciſè illam gratiam, quæ requiritur ad certitudinem ſigni, & alicui majorem, quem prædeſtinavit ad majorem gloriam, ſed ille ulterior gradus non conferretur virtute Baptiſmi: ſed de ſpeciali benevolentia divina. Propter hoc dici poteſt, quòd ex parte cauſæ principalis, effectus eſt regulariter æqualis ſimpliciter, qui datur virtute Baptiſmi, quia ſupponitur, quòd de lege communi, prima gratia non datur major abſque omni differentia extra cauſam principalem.

Quibus verbis Doctor aſſerit præter effectum gratiæ communis, quæ omnibus baptizatis confertur virtute Baptiſmi de lege ordinaria, Deum poſſe ex ſpeciali voluntate, & ſpeciali benevolentia erga aliquem majorem conferre gratiam; cujus exceſſus non proveniret quidem ex virtute Baptiſmi, quatenus eſt inſtrumentum ordinarium gratiæ producendæ, ſed ex benevolentia Dei, quæ etiam mediante Sacramento ad hoc ſpecialiter aſſumpto poteſt cauſare illum effectum ex opere operato, quem tamen producere poſſet independenter à Sacramento. Non ergo dicit Doctor de facto dari majorem gratiam baptiſmale, ei qui prædeſtinatus eſt ad mjorem gloriam, ut falsò ei imponit *Sotus* diſt. 6. q. unica, art. 6. ſed tantùm loquitur de poſſibili cum quo videtur convenire Alenſis 4. *p. q.* 21. *memb.* 3. & S. Bonaventura *diſt.* 4. *part.* 2. *artic.* 2. *quæſt.* 3.

Quantum autem ad cauſam meritoriam „ dici poteſt, *inquit* Doctor *n.* 4. quòd illa cauſa meritoria poteſt efficaciùs operari ad gratiam in uno modo, quàm in alio: vel quia ſpecialiùs oblata pro uno quantum ad intentiones offerentis, quàm pro alio: vel quantum ad executionem pro uno oblata in effectu, pro alio non; niſi in præviſione divina.

Primo modo Chriſtus ponitur communiter noſſe omnia, quæ Deus novit ſcientia viſionis & per conſequens novit omnes Electos, & ad quem gradum gloriæ fuerunt electi. Potuit ergo pro prædeſtinatis ad majorem gloriam, pleniùs offerre paſſionem ſuam, & præcipuè cùm ſe offerret pro genere humano ad hoc, ut de eis impleretur divina prædeſtinatio.

Secundo modo, Paſſio Chriſti efficaciùs cooperatur pro nobis, qui ſumus in lege Evangelica, quàm pro Patribus in lege Moyſis: quia obſequium præſtitum ad majus bonum retribuendum, magis acceptatur, quàm beneficium præviſum: Et illo ſecundo modo eſt inequalitas in ſuſcipientibus gratiam per Circumciſionem & Baptiſmum, propter inæqualem applicationem cauſæ meritoriæ ad iſtos, & fortè etiam in baptizatis ante Paſſionem, & poſt paſſionem. Si autem primo modo, ſcilicet propter ſpecialem oblationem in voluntate Chriſti ſit inæqualitas gratiæ in aliquibus nunc baptizatis, dubium eſt de facto, ſed poſſibilitas eſt oſtenſa.

His verbis declarat Doctor, quomodò gratia, quæ in Baptiſmate confertur, poſſit eſſe inæqualis *ex parte offerentis*, vel *ex parte rei oblatæ*. Ex parte quidem offerentis, nempè Chriſti D. qui aliter pro reprobis, aliter pro Prædeſtinatis videtur ſuam paſſionem obtuliſſe; quia pro illis eam obtu-

obtulit quantum ad ſufficientiam; pro his verò etiam quantum ad efficacitatem; quippe cùm noſſet, quinam eſſent, propter finalem juſtitiam ſalvandi, aut propter finalem impœnitentiam damnandi. *Ex parte verò rei oblatæ*, potuit etiam eſſe gratiæ inæqualitas; quia Chriſti D. Paſſio diverſimodè applicata fuit Patribus legis naturæ, & ſcriptæ: ſicut aliter applicatur Fidelibus legis Evangelicæ: hinc diverſa erat gratia collata per Circumciſionem, & longè minor, quàm quæ confertur per Baptiſmum, propter inæqualem applicationem Paſſionis Chriſti. Porrò utrum reverà in lege Evangelica ratione offerentis, & rei oblatæ de facto conferatur major gratia uni, quàm alteri baptizato, non definit Doctor, ut perperam affirmat Sotus, & quidam alii: ſed ſolùm loquitur de poſſibili, ut optimè notat Scholiaſtes.

Quod autem ſpectat ad ſuſcipientem Baptiſmum, dicit Doctor *num.* 5. quòd vel baptizati ſunt parvuli, vel adulti: comparando parvulum ad parvulum, cùm nullum habeant motum proprium, nullam habent inæqualitatem ad gratiam, ex parte ſui recipiendam. Poteſt tamen in parentibus unius, eſſe major motus, quàm alterius pro ſuo parvulo: vel in aliquibus aliis miniſtrantibus, vel aſſiſtentibus Baptiſmo: propter quorum merita Deus uni parvulo poteſt conferre majorem gratiam, quàm alteri; ſed hoc non virtute Baptiſmi, ſed meriti. Et hoc modo fortè parentes S. Nicolai orationibus ſuis meruerunt ſibi majorem gratiam, quæ erat in eo etiam parvulo principium tam mirabilis effectus, ut duobus diebus in hebdomada unica tantùm lactione contentus maneret. Et quoad hoc magis optandum eſt puerum baptizari à bono Sacerdote, quàm à malo; quia orationes Sacerdotis boni, quas multas facit ante, & poſt Baptiſmum, magis exaudiuntur, & valent illi, pro quo fiunt, quàm orationes mali. Si autem baptizati ſint adulti, cùm illi per motum proprium poſſint eſſe inæqualiter diſpoſiti, & in Sacramento confertur gratia ſecundùm proportionem diſpoſitionis in ſuſcipiente ſequitur inæqualis effectus.

Quòd ſi compares parvulum adulto, regulariter parvulus nullum meritum habet: adultus quantumcumque tenuem habeat voluntatem, dum tamen conſentiat recipere Sacramentum; nec ponat obicem, videtur habere meritum proprium, & pro tanto magis diſpoſitus eſt, quàm parvulis; ergo, &c. Sed eſto, quòd adultus toto tempore Baptiſmi peccet venialiter: videtur ergo eſſe indiſpoſitus quodammodo: parvulus autem nullam indiſpoſitionem habet: ergo in illo caſu parvulus majorem gratiam recipiet. *Reſpondeo*: Peccatum veniale non prohibet gratiam infundi, nec etiam actum meritorium ſimul habere: tamen quia anima pluribus actibus non poteſt ſimul æquè perfectè eſſe intenta, actus bonus, cum quo concurrit veniale, eſt minùs intenſus, & ideò minùs meritorius, quàm foret ſine ullo veniali. Et ad propoſitum ſequitur, quòd adultus, ſi non ponit obicem peccati mortalis, & in ſuſceptione Baptiſmi conſentit; aliquem motum habet diſponentem, quo caret parvulus: non obſtante, quòd ille habeat veniale peccatum ſimul.

Hac autem poſtrema ſententia ſignificat Doctor non eſſe inæqualem gratiam Baptiſmi ex parte recipientis ſi non ſit adultus: niſi fortè ab extrinſeco, putà ex impetratione parentum, vel offerentium, vel miniſtri, quorum fides, & merita ampliorem gratiam impetrare poſſent parvulo baptizato, non quidem merito de condigno, ſed de congruo, ut optimè notat Scholiaſtes. Nulla enim pura creatura promereri poteſt alteri gratiam de condigno; ac etiam ipſemet Doctor aſſerit *diſt.* 4. *quæſt.* 2. *num.* 4. ubi reſpondens ad ſecundum argumentum dicit, *Quòd de facto nulli datur gratia, niſi per aliquam cauſam meritoriam, quæ meruit conjunctionem ejus primam cum Deo, & hæc cauſa meritoria eſt Chriſtus, ſed præter iſtam non oportet dare aliam intrinſecam in recipiente, qua conjungatur Deo, antequam recipiat gratiam.*

QUÆSTIO SECUNDA.

De Ritibus, & Cæremoniis ſervari ſolitis in ſolemni Baptiſmi adminiſtratione.

CÆremonia ſecundùm nominis ethimon ducitur, *inquit* Valerius Maximus *lib.* 1. *cap.* 11. à *Cære* Hetruriæ oppido, eo quòd Roma à Gallis expugnata, Veſtales quibus ornandorum, ac ſervandorum ſimu-

ſimulacrorum cura demandata fuerat, partito inter ſe onere, & munere, illuc ea tranſportarunt: cùm autem ab ejus oppidi incolis benignè fuiſſent exceptæ, in hujus beneficii gratiam, & memoriam, Romani, reſtituta libertate, ſanxerunt, ut omnis cultus diis impenſus, *cæremonia* ab illius hoſpitii nomine diceretur. Quantum autem ad rei veritatem attinet, cæremonia, eſt exterior circumſtantia conducens ad religioſum cultum Dei, & ſacrificiorum ornatum inſtituta, ut nempe majori cum celebritate cultus Deo Debitus impendatur.

Cæterùm Lutherus lib. de piis cæremoniis, negat ullas alias uſurpandas eſſe cæremonias in adminiſtratione Baptiſmatis, præter eas, quas Scriptura commemorat. Idem docet Calvinus *lib. 3. Inſtit. cap. num.* 19. ubi impudentiſſimè, non minùs, quàm
„ impiè ita ſcribit: Quod ad externum
„ ſymbolum pertinet, utinam genuina Chri-
„ ſti inſtitutio valuiſſet quantum par erat
„ ad cohibendam hominum audaciam.
„ Quaſi enim res eſſet contemptibilis, ex
„ Chriſti præcepto, aqua baptizari, inven-
„ ta eſt benedictio, vel potiùs incantatio,
„ quæ veram aquæ conſecrationem pollue-
„ ret. Additus poſteà cereus cum chriſma-
„ te: exſufflatio verò januam ad Baptiſ-
„ mum aperire viſa eſt. Etſi autem me non
„ latet, quàm vetuſta ſit adventitiæ hujus
„ farraginis origo: reſpuere tamen mihi,
„ & piis omnibus fas eſt, quidquid ad Chri-
„ ſti inſtitutionem addere auſi ſunt homines.
„ Cùm autem videret Satan ſtulta mun-
„ di credulitate abſque negotio fere inter
„ ipſa Evangelii exordia receptas eſſe ſuas
„ impoſturas, ad craſſiora ludibria pro-
„ rupit: hinc ſputum, & ſimiles nugæ
„ palam in Baptiſmi probrum effræna li-
„ centia invectæ. Quibus experimentis di-
„ ſcamus nihil, vel ſanctius eſſe, vel me-
„ lius, vel tutius, quàm unius Chriſti au-
„ thoritate contentos eſſe. Quantò igitur
„ ſatius erat, omiſſis theatricis pompis,
„ quæ ſimplicium oculos perſtringunt, &
„ mentes hebetant, quoties baptizandus ali-
„ quis eſſet, in cœtum fidelium ipſum re-
„ præſentari, & tota Eccleſia, velut te-
„ ſte, ſpectante, & orante ſuper eum, Deo
„ offerri; recitari fidei confeſſionem, qua
„ ſit inſtruendus Cathecumenus; enarrari
„ quæ in Baptiſmo habentur Promiſſiones;
„ catechumenum baptizari in nomine Pa-
„ tris, & Filii, & Spiritus ſancti: re-
mitti demum cum precibus, & gratia- „
rum actione? Sic nihil omitteretur, quod „
ad rem faceret, & una illa cæremonia, „
quæ à Deo authore profecta eſt, nul- „
lis exoticis ſordibus obruta, clariſſimè „
effulgeret. „

Cæterùm mergatur ne totus, qui tin- „
gitur, idque ter an ſemel, an infuſa tan- „
tùm aqua aſpergatur, minimùm refert; „
ſed id pro regionum diverſitate Eccleſiis „
liberum eſſe debet. Quamquam & ip- „
ſum baptizandi verbum mergere ſigni- „
ficat, & mergendi ritum veteri Eccleſiæ „
obſervatum fuiſſe conſtat. „

Verùm hujus impudentis hæreſiarchæ pervicaciam ſic frangit Concil. Trident. ſeſſ. 7. can. 13. his verbis, *Si quis dixerit receptos, & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Eccleſiæ Paſtorem mutari poſſe, anathema ſit.* Erit itaque pars religionis, ac debiti ſervari ſolitas in ſolemni Baptiſmi adminiſtratione cæremonias hìc expendere ſub tribus diſtinctis Paragraphis.

§. I.

De Cæremoniis antecedentibus Baptiſmum quoad ſubſtantiam ſpectatum.

VAria antiquitùs ſervanda erant ab homine adulto, qui Baptiſmum poſtulabat: *Primò* namque per aliquem ex fidelibus, cui notus eſſet, deducebatur ad Eccleſiæ Antiſtites, & Miniſtros, ut ſuum nomen, ſicut & hominis eum deducentis, tanquam ſponſoris conſignaret, ut refert S. Dionyſius lib. de Hierarchia cap. de Baptiſmo.

Deinde baptizandus committebatur, ac tradebatur curæ, & vigilantiæ illius, qui edocendis, ac catechizandis Cathecumenis præficiebatur, ut ab eo Chriſtianæ Religionis myſteria, & leges doceretur, juxta illud Chriſti D. oraculum; *Docete omnes Gentes baptizantes eos*: quo utique tempore *Cathecumeni* dicebantur à vocabulo Græco ἀπὸ τοῦ κατηχεῖν quod ſignificat viva voce inſtruere. Unde etiam appellabantur *Audientes*, ſive *auditores*, ut obſervat Tertullians lib. de Pœnitentia, c. 6. *Nemo*, inquit, *ſibi aduletur; quia inter auditorum tyrocinia deputa-*

tur, quaſi eo etiam non ſibi delinquere liceat; an alius eſt intinctis Chriſtus, alius audientibus? Num ſpes alia, vel merces, alia formido judicii, alia neceſſitas Pœnitentiæ? Lavacrum illud obſignatio eſt fidei, quæ fides à Pœnitentiæ fide incipitur, & commendatur. Non ideo abluimur, ut delinquere deſinamus: ſed quia jam deſiivimus, quoniam jam corde loti ſumus: hæc enim prima audientis intinctio eſt, metus integer. Quibus verbis etiam ſignificat, quòd pœnitentiam agere deberent Cathecumeni, ut ad Baptiſmi gratiam fierent idonei. Quod etiam luculenter declarat cap. 20. *Ingreſſuros Baptiſmum orationibus crebris, jejuniis, & geniculationibus, & pervigiliis orare oportet.*

Ubi autem jam ſufficienter inſtructi, & eruditi erant de myſteriis, & moribus Chriſtianæ Religionis, appellabantur *Competentes*, ut notat B. Pacianus ſerm. de Baptiſmo, eò quòd ſimul Baptiſmum peterent, quò alludit his verbis Tertullianus loco mox laudato: *Itaque audientes optare intinctionem, non præſumere oportet; qui enim optat, orat; qui præſumit, ſuperbit.* Ad quod etiam ſpectat illud Concilii Agathenſis cap. 13. ubi legimus: *Symbolum etiam placuit ab omnibus Eccleſiis una die, id eſt, ante octo dies Dominicæ Reſurrectionis, publicè in Eccleſia* Competentibus *prædicari*. Appellabantur etiam *Electi*, ut conſtat ex Ordine Rom. & Sacramentario B. Gregorii, eo quòd ad Baptiſmum factis ſcrutiniis eligerentur.

Porrò ſcrutinia ante Baptiſmum ſex fiebant Quadrageſimæ tempore, ut docet Alcuinus, & Amalarius libris de divinis officiis. Primum ſcrutinium incipiebat à feria quarta Dominicæ tertiæ quod frequentiùs iterabatur, ut exploraretur ſæpiùs, an poſt renuntiationem Sathanæ ſacra verba datæ fidei radicitùs corde defixiſſent. Septimum tandem ſcrutinium fiebat in vigilia Paſchæ juxta ordinem Romanum; quo utique die præcedentia ſex ſcrutinia repetebantur; maximè ob parvulos recenter natos, qui prioribus non interfuerant, ut patet ex Ordine Romano, & Amalario lib. 1. de divinis officiis, cap. 13. Quare Rabanus lib. 1. de inſtitutione Clericorum, cap. 27. & ſequentibus, omnes baptiſmi cæremonias ſimul recenſet. Cui ut morem geramus congruum judicamus illas omnes cæremonias, prout ex Ritualium ordine nunc geruntur, diſtinctè, & enucleatè perſtringere.

Primò patrini, & matrinæ baptizandum offerunt Sacerdoti; cujus quidem conſuetudinis meminit Tertullianus lib. de baptiſmo, quos idcirco *ſponſores*, & *fidejuſſores appellat*: ſimiliter Dionyſius lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia, *c.* 2. *Quem*, baptizatum, inquit, *Sacerdotes aſſignant ſuſceptori ſuo*. Et c. 7. *Divinis*, inquit, *noſtris Ducibus* (id eſt Apoſtolis) *ad mentem venit, & viſum eſt ſuſcipere infantes, ſecundùm iſtum ſanctum modum, quòd naturales pueri parentes, traderent puerum cuidam docto in divinis Pædagogo, & reliquum ſub ipſo puer ageret, ſicut ſub divino Patre, & ſalvationis ſanctæ ſuſceptore.*

Dicuntur autem *ſuſceptores*, vel quòd recenter baptizatum ſuſciperent non ſolùm in cuſtodiam, & in inſtructionem: vel quòd è ſacro fonte emergentem tenerent, & abſtergerent; unde cùm olim baptizarentur adulti, & toto corpore nudi immergerentur, ſolæ fœminæ fœminas, & viri viros ſuſcipiebant. Poſtea verò liberum fuit mari muliebrem ſexum, & fœminæ virilem adhuc infantem ſuſcipere, ut ait Nicolaus. I. ep. ad Salonitanum Epiſcopum, ubi ſcribit: *Noſſe deſideras*, inquit, *utrùm mulier, quæ viri filium ex alia fœmina genitum de ſacro fonte levaverit, poſtmodum poſſit cum eodem viro copulari. Quos ideo jungi poſſe decernimus, quia ſecundùm ſacros Canones, niſi amborum conſenſu, nullus Religionis obtentu debet dimittere conjugem.*

Tres autem aliquando admittebantur ſuſceptores ad ſanctiſſimæ Trinitatis myſterium indicandum, ita Vvaldenſis Tom. 3. tit. 5. cap. 49. Verùm poſtmodum, ut divinæ naturæ, & Baptiſmi unitas exprimeretur, Concilium Metenſe cap. 12. decrevit: *Infantes nequaquam duo, vel plures, ſed unus à fonte Baptiſmatis ſuſcipiat; eſt enim unus Deus, & unum Baptiſma.* Idem ſtatuit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. ubi volens providere cognationis ſpiritualis impedimentò, ſtatuit; *Ut unus tantùm ſive vir, ſive mulier juxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum unus, & una baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiant, &c.* Patrinus autem eſſe non poteſt, niſi adultus, iſque baptizatus, ut nempe patrini munus implere valeat: illud autem officium in his maximè conſiſtit, ut baptizandum Sacerdoti offerat, pro ipſo fidei profeſſionem emittat, atque ſpondeat, baptizandum piè, atque religiosè victurum. Unde S. Auguſtinus ſerm. 163. de tempore ait: *Quicunque viri, quæcunque mulieres de ſacro fonte filios ſpiritualiter*

ſuſce-

ſuſceperunt, cognoſcant ſe pro ipſis fideiuſſores apud Deum extitiſſe, & ideo ſemper illis ſollicitudinem veræ charitatis impendant.

Hinc, ut refert Amalarius lib. 1. de officiis Eccleſiaſticis, *cap.* 2. Neophyti per octo dies ſub ducibus, videlicet patrinis, & matrinis deducebantur ad Eccleſiam, ad alia Chriſtianæ pietatis munera. Quæ quidem cura, aut temporis ſpatio non concludebatur; ſed & deinceps cùm neceſſe fuerit, baptizatorum ſaluti patrini invigilare debebant.

Inſuper Sponſores baptizando imponunt nomina, ut fiebat in Circumciſione apud Judæos, prout conſtat exemplo Chriſti D. Lucæ 2. *Poſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circuncideretur puer, vocatum eſt nomen ejus Jeſus.* Interdum autem adulti propria nomina in Baptiſmo conſervabant, ut liquet exemplo SS. Ambroſii, & Auguſtini; aliquando verò, & plerumque mutabant: Hinc Dionyſius Alexandrinus apud Euſebium lib. 7. hiſtoriæ, cap. 12. loquens de S. Joanne Apoſtolo, ait multos Gentiles propter ſingularem amorem, quo erga illum affecti erant, & propter æmulationem, qua ad illum invitandum flagrabant, & quòd à Domino pari ratione diligi cuperent, Joannis nomen in Baptiſmo ſibi imponi deprecabantur.

Impoſito nomine, baptizandus renuntiat diabolo per ſeipſum, ſi ſit adultus: ſi verò non ſit rationis compos, per patrinum, & matrinam. Cujus utique renuntiationis meminit Tertullianus pluribus in locis, maximè lib. de corona militis cap. 3. ait: *Aquam adituri ibidem ſub Antiſtitis manu conteſtamur nos renuntiare diabolo, & pompæ, & Angelis ejus.* Quæ utique renuntiatio, ut teſtatur Interpres ſancti Dionyſii de Eccleſiaſtica Hierarchia, fiebat verſus Occidentem, & tertiò repetebatur: *Occidentem verſùs*, inquit, *baptizandum ſtatuens intendentem, manuſque impingentem ad eamdem regionem converſas, inſufflare illum ter Sathanam jubet, ac præterea abrenuntiationem profiteri.* Ejuſmodi exſufflationis meminit etiam B. Gregorius in Sacramentario: quod utique accedit ad noſtram conſuetudinem, qua Sacerdos ter ſufflat in faciem baptizandi, dicens: *Exi ab eo Sathan*: quò pertinet illud S. Cyrilli Hieroſolimitani catecheſi 1. *Inſufflationis*, inquit *Sanctorum, & nominis Dei invocatio tanquam quædam flamma urit dæmones, & in fugam convertit.*

Illius etiam meminit S. Auguſtinus lib. de nuptiis, & concupiſcentia, c. 18. ſcribens de Juliano, qui negabat naſcentes eſſe ſub diabolo, & debere portari ad Chriſtum, ut eruerentur è poteſtate dæmonum: *Ac ſic*, inquit S. Auguſtinus, *accuſat Eccleſiam toto orbe diffuſam, in qua ubique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exſufflantur, niſi ut ab eis princeps mundi mittatur foras, à quo neceſſe eſt, vaſa iræ poſſideantur; cùm ex Adam naſcuntur, ſi in Chriſto non renaſcantur.* Et *cap.* 29. reſpondens Pelagianis dicentibus Manichæum eſſe errorem, aſſerere homines origine ſua eſſe vitiatos, & malos, ſcribit: *Non ſicut iſte*, ait, *perfectè Manichæus eſt, qui malum originale defendit: ſed perfectè Pelagianus eſt, qui malum originale non credit: neque enim ex quo eſſe cœpit Manichæi peſtilentioſa doctrina, ex illa ceperunt in Eccleſia Dei parvuli baptizandi exorcizari, & exſufflari, ut ipſis myſteriis oſtenderetur, non eos in regnum Chriſti, niſi erutos à tenebrarum poteſtate transferri.*

Exorciſmus autem, inquit S. Iſidorus lib. 2. de officiis Eccleſiaſticis, cap. 20. *ſermo increpationis eſt contra immundum ſpiritum in energumenis, ſive Catechumenis factus, per quem ab illis diaboli nequiſſima virtus, & inveterata malitia expulſa fugetur.*

Teſtatur Joſephus lib. 8. antiquitatum Judaicarum, exorciſmum à Salomone originem duxiſſe. Et S. Epiphanius hæreſi 30. aſſerit, Judæos Exorciſtas uſos fuiſſe nomine *tetragrammaton*, cujus virtute dæmones fugabant. Quòd autem Judæi ſoliti fuiſſent energumenos exorcizare, innuit Chriſtus D. *Matth.* 12. ubi cùm ei dixiſſent Judæi; *In Belzebub principe dæmoniorum ejicis, dæmonia*, reſpondit; *Si in Belzebub ejicio dæmonia, filii veſtri in quo ejiciunt? &c.* Patet etiam ex illo Actorum c. 19. *Tentaverunt quidam de circumeuntibus Judæis Exorciſtis, invocare ſuper eos, qui habebant ſpiritus malos, nomen Domini Jeſu, &c.* Verùm non à Judæis Eccleſia ducit ritum exorcizandi, ſed ab exemplo Chriſti D. qui *Matth.* 7. lunaticum increpuit, & exiit ab eo dæmon. Quam utique poteſtatem fidelibus contulit, maximè verò Miniſtris ad illud munus ab Eccleſia deputatis, cùm dixit Marci 16. *Signa eos, qui crediderint, hæc ſequentur, in nomine meo dæmonia ejicient, &c.*

Poſt inſufflationem, & exorciſmum; vel, ut ſolent aliquæ Eccleſiæ *paulò* ante utrumque, Miniſter Baptiſmi ſignum crucis imprimit

mit in fronte, & pectore baptizandi, cujus cæremoniæ meminit S. Dionyſius Areopagita locis ſuprà laudatis: *Imponet ejus capiti manum*, inquit, *conſignanſque illum Sacerdotibus manum dat, virum ſusceptoremque deſcribant*. Idem teſtatur Tertullianus lib. de corona militis, & S. Auguſtinus lib. 4. de Symbolo, cap. 1. dicens: *Per ſacratiſſimum ſignum crucis vos ſuſcepit in utero ſancta mater Eccleſia*.

Imprimitur autem ſignum crucis in fronte ſimul, & in pectore, ut tradit S. Gregorius in Sacramento, ut nempè undique muniatur; utque noverit ſe deſtinatum ad ferendam crucem, & eam toto corde tanquam myſticam cęli ſcalam diligendam.

Poſtmodum Sacerdos *ſal* benedicit, immittitque ſalis paululùm in os infantis, *ut nempe*, inquit Alcuinus *putrida, & fluxa baptizati peccata ſapientiæ ſale divino mundentur*, unde Origenes hom. 6. in Ezechielem, *Qui renaſcitur Chriſto, debet ſale ſaliri*. Et S. Auguſtinus lib. 1. Confeſſ. cap. 11. *Signabar jam ejus ſigno, & condiebar ejus ſale.* Sales autem in myſterio Cathecumenis dandos à Patribus inſtitutum, inquit Iſidorus lib. 1 de officiis, cap. 20. *ut eorum geſtu condimentum ſapientiæ percipiant, neque deſipiant à ſapore Chriſti*. Addit Ivo Carnotenſis ſerm. de Sacramento Neophytorum: *Datur ſal benedictum per os pueri per typum ſapientiæ, ut ſale conditus fœtore careat iniquitatis*.

Deinde Sacerdos mittit de ſaliva oris ſui in dexteram aurem infantis, dicens: *Epheta, quod eſt adaperire*. Demum in nares, dicendo: *in odorem ſuavitatis*: Rurſus in ſiniſtram aurem, dicens; *Effugare diabole*. Ita præſcribitur in Sacramentario S. Gregorii, & Ordine Romano, cujus utique cæremoniæ origo ducta videtur ex Marci 7. ubi Chriſtus D. volens ſanare ſurdum, & mutum; *miſit digitos ſuos in auriculam ejus, & expuens tetigit linguam ejus, & ſuſpiciens in cælum ingemuit, & ait illi*, Ephetha, *quod eſt* adaperire. Unde S. Ambroſius lib. de initiandis, Cathecumeno alloquens, ait: *Aperite aures, & bonum odorem vitæ æternæ inhalatum vobis, munere Sacramentorum capite, quod vobis ſignavimus, cùm aperitionis myſteria celebrantes, Epheta diximus, quod eſt adaperire*. Porrò aures, & nares tanguntur, & inunguntur ſaliva, ut ſignificetur, quòd homo per peccatum Adæ factus ſurdus ad divina, neque amplius ſapiat, quæ Dei ſunt per Baptiſmum ſpiritualem auditum, olfactum denuò accipiat, ait Hugo Victorinus lib. 1. de Sacram. c. 8.

Expulſo autem per Exorciſmum, & alios ſacros ritus dæmone à baptizando, Symboli Apoſtolici traditur ei fides, inquit Alcuinus, *Ut vacua domus, & à priſco habitatore derelicta fide ornetur, & ut præparetur habitatio Deo*: Unde S. Auguſtinus lib. 8. Conf. cap. 2. refert quòd Victorinus Rhetor ex editiori loco Romæ in conſpectu populi profeſſus fuerit fidem ſuam; quod etiam facere ſolebant Competentes. Ad quod alludere videtur Tertullianus lib. de corona militis, cap. 3. dum dicit: *Amplius aliquid reſpondetis, quàm Dominus in Evangelio determinavit*.

Poſt hæc Sacerdos Cathecumenum introducit in Eccleſiam, pannos quibus operitur tangens ac dicens *Ingredere*, & inſuper eum nominatim interrogat; *Abrenuncias Satanæ?* Cujus cæremoniæ meminiſſe videtur S. Petrus ep. 1. c. 3. his verbis: *Salvos nos fecit Baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum*, ut interpretatur S. Cyrillus lib. 6. in Joan.

Deinde Sacerdos linit pectus, & ſcapulas infantis oleo Cahecumenorum. *Pectus perungitur*, inquit Alcuinus, *ut ſigno S. Crucis diabolo claudatur ingreſſus; ſignantur & ſcapulæ ut undique muniatur*. Vel ut ait Rabanus lib. 1. de inſtitutione Clericorum, cap. 27. *Ungitur illius pectus de oleo ſanctificato, cum invocatione SS. Trinitatis, ut mens ejus confortetur, ungitur & inter ſcapulas de eodem oleo, ut undique muniatur, & ad bona opera facienda per Dei gratiam roboretur*. Hinc apud Græcos, baptizandus ungebatur toto corpore, ut referunt S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catech. 2. Chryſoſtomus hom. 6. in epiſtolam ad Coloſſ. ac B. Severus Alexandrinus in Baptiſmi ritibus. Verùm in Eccleſia Latina dumtaxat ungi ſolere caput, & pectus indicat S. Ambroſius lib. de iis, qui initiantur, c. 6. & Iſidorus lib. 2. de divinis officiis, cap. 8.

Poſt hæc Sacerdos interrogat baptizandum: *Credis in Deum?* Reſpondet: *Credo*. Cujus quidem cæremoniæ ac profeſſionis fidei meminit Tertullianus lib. de ſpectaculis cap. 4. ubi ait: *Aquam ingreſſi Chriſtianam fidem in legis ſuæ verba profitemur*. Solebat etiam antiquitùs huic profeſſioni addi ſolemne juramentum de propugnandæ ejuſmodi fide ad mortem uſque, ut obſervat

Tertullianus lib. ad Martyres, & lib. de corona militis, c.11. Quibus completis miniſtratur Baptiſmus.

§. II.

De Cæremoniis concomitantibus, maximè de Loco & Tempore.

CErtum eſt, Apoſtolos baptizaſſe omni tempore, & omni loco, ubi opportuna occurrebat occaſio; neque enim poſt primam S. Petri prædicationem, Judæos ad fidem converſos, & media ad ſalutem neceſſaria poſtulantes, judicarunt alio tempore, & loco eſſe baptizandos: Sed *qui receperunt ſermonem ejus, baptizati ſunt, & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia*. Neque Philippus quæſivit tempus, aut diem, quo Eunuchum baptizaret, nec Petrus quando Cornelium cum omni domo ſua baptizavit, ſcilicet Apoſtolicæ prudentię non erat, certam, ac præſentem meſſem longiùs differre, ne paſſim à Gentilibus, aut Judęis, tanquam à furioſis belluis diſſiparetur.

Inſuper baptizandi nullo egebant tempopore, ut fidei myſteria diſcerent; ſiquidem Spiritus S. docebat eos de omnibus, quæ ad Chriſtianæ religionis, & fidei myſteria ſpectabant. *Præterea* ingens hominum multitudo ad Baptiſmum accedebat, & cùm aliunde pauci eſſent Miniſtri, qui eos baptizarent, conveniens erat, ut Baptiſmus in alterum tempus non remitteretur.

Verùm cùm per orbem propagari cœpiſſet Eccleſia, & jam plures conſtituti eſſent Miniſtri, qui Baptiſmum conferre poſſent, communis Eccleſiæ mos ex Traditione Apoſtolica obtinuit, ut nemo extra Paſchatis, & Pentecoſtes tempus ſolemniter baptizaretur, ut teſtatur imprimis Tertull. lib. de Baptiſmo, c.19. ubi ſcribit: Diem Baptiſmo ſolemniorem Paſcha præſtat, cùm, & Paſſio Domini, in qua tingimur, adimpleta eſt: nec incongruenter ad figuram interpretabitur, quod cùm ultimum Paſcha Dominus eſſet acturus, miſſis Diſcipulis ad præparandum, *Invenietis*, inquit, *hominem aquam bajulantem*, Paſchæ celebrandæ locum de ſigno aquæ oſtendit. Exinde Pentecoſte ordinandis lavacris latiſſimum ſpatium eſt, quo & Domini Reſurrectio frequentata eſt, & gratia Spiritus S. dedicata, & ſpes adventus Domini ſuboſtenſa, &c.

Hinc Baptiſmi celebrationem in reliquis feſtivitatibus interdictam fuiſſe, conſtat ex Conciliis *Gerundenſi*, c.4. *Compendienſi*, c.3. & *Vormacenſi* c.11. Cujus utique obſervantiæ rationem hanc profert S. Leo epiſt. 4. ad Epiſcopos per Siciliam conſtitutos, c.3. ubi loquens de feſto Paſchatis, ait: Apparere generandis filiis hominum, & in Dei filios adoptandis illum diem eſſe, & illud tempus electum, in quo per ſimilitudinem, formamque myſterii ea, quæ geruntur in membris, his quæ in ipſo ſunt capite geſta congruerent, dum in Baptiſmatis regula, & mors intervenit interfectione peccati, & ſepulturam triduanam imitatur trina demerſio, & ab aquis elevatio reſurgentis inſtar eſt de ſepulchro: ipſa igitur operis qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ eum eſſe legitimum diem, in quo orta eſt, & virtus muneris, & ſpecies actionis. Additur ſanè huic obſervantiæ etiam Pentecoſtes ex adventu Spiritus S. ſacra ſolemnitas, quæ de Paſchalis feſti pendet articulo, & cùm ad alios dies alia feſta pertineant, hæc ſemper ad eum diem, qui Reſurrectione Domini eſt inſignis, occurrit, porrigens quodammodò auxiliantis gratiæ manum; & eos, quos à die Paſchæ, aut moleſtia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit, invitat ut quibuslibet neceſſitatibus impediti deſiderii ſui effectum, dono Sp. ſancti conſequantur. *Addit cap.* 4. Hoc autem nos non ex noſtra perſuaſione defendere, ſed ex Apoſtolica auctoritate ſervare, ſatis idoneo probamus exemplo ſequentes B. Apoſtolum Petrum, qui in die, quo omnium credentium numerum promiſſus Spiritus S. replevit adventus, trium millium populum ſua prædicatione converſum, lavacro Baptiſmatis conſecravit.

Rabanus lib. 2. c.38. teſtatur eam conſuetudinem perduraſſe uſque ad tempora Caroli, & Ludovici Imperatorum. Unde etiam orationes, & Cantica, quibus ad hoc utimur ſolemniter in Paſchalibus feriis, hanc cæremoniam baptizandi eo tempore reſonant; hoc indicat Reſponſorium, *Vidi aquam*: Hymnus, *Ad cœnam Agni providi*: Introitus Feriæ 2. *Introduxit vos Dominus in terram fluentem lac, & mel*. Introitus Ferię 3 *Aqua ſapientiæ potavit eos*; & hujus diei Collecta: *Deus qui Eccleſiam tuam novo ſemper*

fœtu

fœtu multiplicas. Introitus Feriæ quartæ, *Venite Benedicti Patris mei*. Introitus Feriæ quintæ, *Victricem manum tuam Domine laudaverunt pariter, &c.* Similiter hujus diei Collecta, & Secreta: Introitus Feriæ ſextæ; *Eduxit eos Dominus in ſpe*; & illius diei Secreta. Introitus Sabbati: *Eduxit Dominus populum ſuum*: Introitus quoque Dominicæ diei octavæ: *Quaſi modò geniti infantes*.

Cauſam autem cur abrogata ſit hæc conſuetudo, ſubodorari licet ex Socrate lib. 5. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, *cap.* 29. ubi refert in Theſſalia plurimos abſque Baptiſmo mortuos, quòd diebus Paſchæ dumtaxat Baptiſmata fieri conſueviſſent. Eamdem rationem mutaſſe etiam de toto tempore Pentecoſtes, veriſimile eſt ex negligentia ſubinde aut parentum, aut Presbyterorum Parochialium, ut obſervat Pamelius ad *cap.* 19. Tertulliani lib. de Baptiſmo. Cæterùm urgente neceſſitate citra ſolemnitatem quovis tempore baptizare licebat, ut ibidem obſervat Tertullianus: *Cæterùm*, inquit, *omnis dies Domini eſt, omnis hora, omne tempus habile Baptiſmo, ſi de ſolemnitate intereſt, de gratia nihil refert*. Quod etiam ſignificat Concilium Gerundenſe, *cap.* 5. ubi ſic ſtatuit: *De Catechumenis baptizandis id ſtatutum eſt, ut in Paſchæ ſolemnitate, vel Pentecoſtes, quantò majoris celebritatis major celebritas eſt, tantò magis ad baptizandum veniant, cæteris ſolemnitatibus infirmi tantummodò debeant baptizari, quibus quocumque tempore convenit Baptiſmum non negari*. Idem etiam ſtatuit S. Leo epiſt. 4. cap. 6. *Si qui*, inquit, *neceſſitate mortis, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, & naufragii urgentur, omni tempore debent baptizari*.

Quantum autem ad *locum*, certum eſt Apoſtolos, & eorum Diſcipulos baptizaſſe in aquis obviis; nam legimus *Actor.* 8. Philippum baptizaſſe Eunuchum in aqua, quam obviam habuerat. Et *cap.* 16. Lydia purpuraria baptizata eſt juxta flumen. Et in vita S. Marcelli Pontificis, (cujus die ſacro hæc ſcribimus,) legitur, quòd S. Cyriacus in ſua domo fontem ædificavit, quem conſecravit S. Marcellus; ubi frequenter baptizabat. Cùm verò Chriſtiana Religio per orbem propagata jam à frequentibus perſecutionibus tantillum quieviſſet, Baptiſteria in urbibus, in porticu Eccleſiarum conſtrui cœperunt. Unde Cyrillus Hieroſolymitanus baptizandos alloquens: *Jam*, inquit, *circa Porticum regalis Palatii fuiſtis, &c.* Poſt hæc verò in Eccleſiis Baptiſteria erecta ſunt: ſiquidem Clodovæum Francorum Regem in Eccleſia baptizatum fuiſſe, refert Gregorius Turonenſis 2. Hiſtoriæ Francorum.

Baptiſmus autem conferri ſolebat antiquitus per trinam immerſionem, & totidem emerſiones, ut per hoc quod tertiò infans ab aquis educitur, Reſurrectio triduani temporis exprimatur, *inquit* Gregorius lib. 1. ep. Nihilominus valebat etiam Baptiſmus vel per aſperſionem, vel per immerſionem etiam unicam, ut decernit Concilium Toletanum quartum *cap.* 5. his verbis: *Propter vitandum ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis uſum, ſimplam teneamus Baptiſmi merſionem*. Verùm de his jam ſufficienter actum eſt in quæſtione de materia Baptiſmi, quo circa ſit

§. III.

De Cæremoniis Baptiſmi ſubſtantiam conſequentibus.

Baptizatum è ſacro fonte emerſum amplexabatur Sacerdos, & oſculabatur, ut colligitur ex epiſt. 59. Cypriani ad Fidum Epiſcopum contendentem, infantes ante octo dies non eſſe baptizandos, quòd nemo ſine ſtomachi faſtidio poſſet eos propter aſſuetas ſordes ex utero contractos oſculari, ad quem ita ſcribit S. Cyprianus, & cæteri Collegæ, qui in Concilio ad numerum 66. congregati fuerant: *Quod veſtigium infantis in primis partus ſui diebus conſtituti, mundum non eſſe dixiſti, quòd unuſquiſque noſtrum adhuc horreat exoſculari; nec hoc putamus ad cœleſtem gratiam dandam impedimento eſſe oportere: ſcriptum eſt enim, omnia munda mundis; nec aliquis noſtrum debet horrere, quod Deus dignatus eſt facere; Nam etſi adhuc infans à partu novus eſt, non ita eſt tamen, ut quiſquam illum in gratia danda, atque in pace facienda horrere debeat oſculari, quando in oſculo infantis unuſquiſque noſtrum pro ſua Religione ipſas adhuc recentes Dei manus debeat cogitare, quas in homine modò formato, & recens nato quodammodò exoſculamur, quando id, quod Deus fecit, amplectimur*.

Poſt oſculum Sacerdos baptizatum ungit in vertice capitis, cujus quidem unctionis meminit S. Ambroſius lib. de initiandis, *cap.* 10. nec-non, & lib. 2. de Sacramentis, *cap.*

*cap.*7. & refertur de conſecr. diſt. 4. c. 189. ubi ſic recens baptizatum alloquitur: *Emerſiſti, veniſti ad Sacerdotem, quid tibi dixit? Deus*, inquit, *Pater omnipotens, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu ſancto, conceſſitque tibi peccata tua, ipſe te ungat in vitam æternam: vide ubi unctus es, in vitam*, inquit, *æternam*. Cujus utique cæremoniæ rationem profert lib. 3. c. 1. *Accepiſti myſterium, hoc eſt, unguentum ſupra caput: quare ſupra caput? Quia ſenſus ſpiritualis in capite eſt*. Et infrà c. 2. ſubdit: *Sequitur ſpiritale ſignaculum, quod audiſti hodie legi, quia poſt fontem ſupereſt, ut perfectio fiat, quando ad invocationem Sacacerdotis Spiritus ſanctus infunditur*. Tertiam rationem profert Rabanus lib. 1. de inſtitutione Clericorum, *cap.* 28. *Poſtquam*, inquit, *aſcenderit baptizatus de fonte, ſtatim ſignatur in cerebro à Presbytero cum ſacro chriſmate, ſequente ſimul & oratione, ut regni Chriſti particeps fiat, & à Chriſto Chriſtianus poſſit vocari*. Quartam denique rationem adjicit Alcuinus *cap.* 19. *Tunc ſacro Chriſmate*, inquit, *caput perungitur, ut intelligat ſe diadema Regni, & Sacerdotii dignitatem portare &c.*

Unctum caput panno ſeu linteolo obvolvitur per octo dies, ut ſignum ſit, *inquit* Amalarius lib. 1. c. 29. *quòd ſicut ab illorum capite oleum non deficit per octo dies, ita nunquam charitas à mente noſtra deficiat.*

Poſt Baptiſmum, inquit Rabanus lib. 1. c. 29. *traditur Chriſtiano veſtis candida, deſignans innocentiam, & puritatem Chriſtianam, quam poſt ablutas veteres maculas ſtudio ſanctæ converſationis immaculatam ſervare debet: repræſentandam ante tribunal Chriſti. Cuncti verò renati albis induuntur veſtibus, ad myſterium reſurgentis Eccleſiæ*. Idem *ibidem*. *Utuntur ergo baptizati albis veſtibus; ut quorum primæ nativitatis faciem vetuſti erroris pannus fuſcaverat, habitus ſecundæ generationis gloriæ præferat indumentum. Tegitur enim poſt ſacram unctionem caput ejus myſtico velamine, ut intelligat, ſe diademate regni, & Sacerdotali dignitate potiri*. Ejuſdem conſuetudinis meminit S. Dionyſius Areopagita lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia, agens de Baptiſmo: *Aſſumentes autem illum* (baptizatum) *Sacerdotes*, inquit, *ſuique acceſſus duce conſignant, & unà cum ipſo illum veſtem baptizati munditiæ congruam induunt; ſicque indutum rurſum ad Pontificem ducunt*. Unde canit Lactant. carm. de reſurrect. Dom.

Candidus egreditur nitidis exercitus undis.

Cui concinit Pontius Paulinus, Baptiſmum ſic deſcribens.

Inde parens ſacro ducit de fonte Sacerdos
Infantes niveos corpore, corde, habitu.
Circumdatque rudes feſtis altaribus agnos.
Pura ſalutiferis imbuit ora cibis.
Hinc ſenior ſociæ congaudet turba catervæ,
Alleluya novis balat ovile choris.

Portabatur autem hæc veſtis candida per octo dies nec deponebatur niſi Sabbato ante dominicam ſequentem feſtum Paſchatis, imò nonniſi ipſo die octavo Paſchæ dimitti ſolere, indicat ſanctus Auguſtinus ſerm. 197. de tempore, qui eſt de illa die Dominica, ubi ait: *Paſchalis ſolemnitas hodierna feſtivitate concluditur, & ideò hodie Neophytorum habitus commutatur: ita tamen, ut candor, qui de habitu deponitur, ſemper in corde teneatur.*

Præclarum facinus hac de re narrat Victor Uticenſis lib. 3. de perſecutione Vvandalorum Arianorum, de *Muritta* Diacono Carthaginenſi, qui cùm baptizaſſet hominem quemdam nomine Elpidoſorum, ſervavit *Sabana*, id eſt, linteamina alba, quibus eum de ſacro fonte ſurgentem texerat. Cùm autem Elpidoforus ille poſtmodum à fide excidiſſet, & Judex, ſeu potiùs tyrannus, (qui Catholicos ad fidem ejurandam cogeret) ab Hunnerico Rege delegatus *Murittam* ad Tribunal evocaſſet, & in fide conſtantem damnaſſet ad ſupplicium: id preſciens Muritta ſecum detulerat veſtem illam albam, quam (ubi audivit prolatam in ſe mortis ſententiam,) ſtatim publicè expandens, eamque, hujus tyranni oculis objiciens animo generoſo, & digno Martyr in hæc verba erupit. *Hæc ſunt linteamina, Elpidofore miniſter erroris, quæ te accuſabunt, dum Majeſtas venerit judicantis, cuſtodiente diligentia mea; ad teſtimonium tuæ perditionis, ad demergendum te in abyſſo putei ſulphurantis. Hæc te immaculatum cinxerant de fonte ſurgentem. Hæc te acriùs perſequentur flammantem gehennam cùm cœperis poſſidere, quia induiſti maledictionem ſicut veſtimentum, ſcindens te amittis veri Baptiſmatis, & fidei Sacramentum. Quid facturus es miſer, cùm ſervi Patris-familias ad cœnam regiam congregare cœperint invitatos, tunc te aliquando vocatum terribiliter indignum exutum ſtola Rex conſpiciet nuptiali, dicetque tibi: Amice, quomodo huc veniſti, veſtem non habens nuptialem? Non video quod contulit, non noſco quod dedi, perdidiſti militiæ clamydem,* quam

quam in tela Virgineorum membrorum decem menſibus texi, & pendiculas crucis, quas extendens aquam emundavi, & purpura mei ſanguinis decoravi: Non conſpiciunt oculi mei, characterem non video Trinitatis, talis inte reſſe non poteris epulis meis, ligate eum pedibus, & manibus funiculis ſuis, qui ipſe ſe voluntaria ſeparare voluit à Fratribus ſuis Catholicis.

Poſt acceptam veſtem albam Sacerdos baptizato porrigebat *cereum ardentem*, cujus cœremoniæ meminit S. Cyrillus Hieroſolymitanus in catecheſi, ubi baptizatos alloquens ait; *Sponſales vobis lampades donatæ ſunt*. Unde Ivo Carnotenſis ſerm. de Sacramento Neophytorum. *Ad ultimum datur cereus ardens in manus baptizati, quatenus implere doceatur illud Evangelii. Luceat lux veſtra coram hominibus*. Ipſi concinit Honorius in gemma animæ lib. 3. *Mox*, inquit, *de fonte elevatis, lumen dare ſolent, quatenus ſplendidis operum lampadibus ſponſo venienti occurrant*. Porrò cum hac ardente lucerna, ac veſtibus albis per ſeptem dies recens baptizati ad Eccleſiam properabant, & Eccleſiis aſſiſtere ſolebant, ut refert Alcuinus epiſtola ad Carolum Magnum.

Teſtatur etiam Rhenanus in Occidentis Eccleſiis hanc inoleviſſe conſuetudinem, ut recens baptizatis vinum, & lac daretur; idque probat auctoritate S. Hieronymi lib. adversùs Luciferianos: Tertullianus autem lib. de Corona militis, dicit in Africa ſolitum eſſe dari baptizatis lac & mel; *Inde ſuſcepti*, inquit, *lactis, & mellis concordiam prægustamus*. Cujus etiam cæremoniæ meminit ibidem S. Hieronymus.

Solebat etiam antiquitus ſtatim poſt completas Baptiſmi cæremonias miniſtrari Euchariſtiæ Sacramentum, ut teſtatur Tertullianus lib. 4. adversùs Marcionem, ubi dicit: *Nec alibi conjunctos ad Sacramentum Baptiſmatis, & Eucharistiæ admittens*. Teſtatur etiam ibidem ſolitum fuiſſe adminiſtrari baptizatis Sacramentum Confirmationis: *Dehinc*, inquit ibidem c. 8. *manus imponitur per benedictionem, advocans & invitans Spiritum ſanctum*. Cujus etiam conſuetudinis plurimi è veteribus meminerunt, S. Cyprianus epiſt. ad Jubajanum: *Quod nunc quoque* inquit, *apud nos geritur, ut qui in Eccleſia baptizantur, præpoſitis Eccleſiæ offerantur, & per noſtram orationem, & manus impoſitionem, & Spiritum ſanctum conſequantur, & ſignaculo divino conſignentur*. Idem habet epiſt. 70. Similiter S. Hieronymus adverſos Luciferianos: *Quòd ſi hoc loco quæris, quare in Eccleſia baptizatus niſi per manus Epiſcopi non accipiat Spiritum ſanctum, quem non aſſerimus in vero Baptiſmate tribui, diſce banc obſervationem ex ea auctoritate deſcendere, quòd poſt Aſcenſum Domini Spiritus ſanctus ad Apoſtolos deſcendit*. Unde Melchiades Papa epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ: *Ita conjuncta ſunt hæc duo Sacramenta, ut ab invicem niſi morte præveniente, nullatenus poſſint ſegregari: & unum ſine altero ritè perfici non poteſt: nam unum præveniente morte, ſalvare ſine altero poteſt, aliud autem non poteſt*. Denique omnium horum antiquiſſimus B. Clemens Papa I. *Omnibus feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, id eſt ſeptiformem gratiam Spiritus ſancti percipere: quia aliter perfectus Chriſtianus eſſe non poterit, ſi non neceſſitate, ſed incuria, vel voluntate ſic remanſerit: Quod à B. Petro accepimus, & cæteri Apoſtoli docuerunt*.

Poſtremò tandem pulſantur campanæ in ſignum exultantis Eccleſiæ, propter hominem generatum, & deputatum inter ſuos filios: Unde Tertullianus capite 20. libri de Baptiſmo ait: *Ergo & nos dicet aliquis à lavacro jejunare oportet, & quis enim probibet niſi neceſſitas gaudii, & exultatio ſalutis?*

Unde circa finem libri baptizatos ſic exultabundus alloquitur. *Igitur benedicti, quos gratia Dei expectat; cùm de illo ſanctiſſimo lavacro novi natalis aſcenditis, & primas manus apud matrem cum Fratribus aperitis: petite de Patre, petite de Domino peculia, gratias, diſtributiones chariſmatum ſubjiciente, &c.* Et S. Auguſtinus ſerm. 67. de Dominica Paſchali; *Hic dies*, inquit, *lucidior illuxit, in quo Dominus novam plebem regenerationis ſpiritu conquiſivit, in quo ſingulorum mentes gaudio, & exultatione perfudit*.

His omnibus apertè conſtat cæremonias ſacras in Baptiſmi adminiſtratione etiam nunc ſervari ſolitas, non eſſe novum quoddam figmentum, ut peſſimè garriunt hæretici, ſed tota ipſa antiquitate conſecratas, & ab ipſo Eccleſiæ naſcentis exordio uſurpatas.

DIS-

DISPUTATIO SECUNDA.

De Virtute, & Sacramento Pœnitentiæ.

TAnta eſt humanæ naturæ ad malum proclivitas, & in bono ſectando levitas, & inconſtantia; ut vix innocentiæ venuſtatem adepta, ſtatim gravioris peccati colluvione deturpetur, & reſtituta illius ſanitas novis ſuccreſcentibus morbis evaneſcat. Curatur equidem ſacro baptiſmatis medicamine genialis morbus, & primi parentis noxa deperdita ſalus divini illius Sacramenti virtute reparatur: At non ita radicitùs evelluntur morbi reliquiæ: quin iterum retrudeſcant, eoque lethalitùs animam inficiant quòd jam prorſus indigna divino munere in certum, æternumque naufragium præceps impingeret, niſi Pœnitententia veluti ſecunda tabula naufraganti fœliciter occurreret, & in portum divinæ clementiæ protelaret. Hæc enim eſt, ait Tertullianus: *quæ in peccatorem pronuntians pro Dei indignatione fungitur, & temporali afflictione æterna ſupplicia, non dicam fruſtratur, ſed expungit: cùm enim provolvit hominem, magis revelat, cùm ſquallidum facit, magis mundatum reddit, cùm accuſat, excuſat, cùm condemnat, abſolvit.*

Tantus namque eſt Pœnitentiæ vigor, & lacrymarum prærogativa, ut ex deterrimo peccatore delictis turpi, flagitiis infami, dæmonum mancipio, & gehennæ reo, faciat non modò virum innocentem, immaculatum, & culpis defœcatum: ſed ferè Sanctorum maximum, eumque admirabili metamorphoſi, velut in Joannis Baptiſtæ prærogativam, & ſanctitatem transformet, ut præclarè ſignificat S.Laurentius Novarienſis, cùm de homine, qui Pœnitentiæ vacat, ſic ait: *Noli tu jam quærere neque Joannem, neque Jordanem, ipſe tibi eſto Baptiſta*, quaſi dicat; Joannes Baptiſta virgo eſt, Martyr, Præcurſor, Propheta, Anachoreta, quin & Angelus, eſto igitur ex impudico virgo, eſto Martyr à Pœnitentiæ acerbitatibus, eſto Præcurſor annuntians tibi Chriſtum venturum in redemptionem, eſto Anachoreta vitæ ſanctimonia, Propheta vaticiniis, Angelus puritate, Baptiſta meritis, verbo dicam, ipſe tibi eſto Baptiſta.

Nec immeritò ſanè, lacrymis enim Pœnitentiæ, virtutem Baptiſmatis ineſſe non obſcurè ſignificant SS. Patres, imprimis S. Ambroſius, cùm exclamat: *Bonæ lacrymæ, in quibus eſt redemptio peccatorum*: Quaſi lacrymæ ſint redemptrices, & vicariæ non ſolùm Baptiſmatis, ſed etiam Dominicæ Paſſionis: unde apprimè quadrat in Pęnitentiæ lacrymas, quod de ſaliva Chriſti ingenioſe dicit S.Chryſologus ad illud Joan. 9. *Expuit in terram, & linivit ſuper oculos ejus: Divino*, inquit, *ore luciferam dat ſalivam, ut ſanitatis gutta baptizaret oculos peccatoris*, piæ enim lacrymæ oculos baptizant, nam eorum fomitem temperant, & contractas ab eis ſordes eluunt. Imò totum hominem emaculant, ut advertit Hugo Cardinalis, dicens: *Luctus eſt mentis humanæ baptiſterium*: quaſi diceret nihil aliud eſſe lavacrum lacrymarum, niſi ſecundum Baptiſmum, quo totus homo quantumvis criminibus fędatus, omnino emaculatur, & virtutis, ac innocentiæ pulchritudinem induit.

His eleganter conſonat S. Petrus Chryſol. cùm de Magdalena pedes Chrſti lacrymis rigante exclamat: *O quanta vis in lacrymis peccatorum; rigant cœlum, terram diluunt, extinguunt gehennam: delent in omne facinus, latam divina promulgatione ſententiam*. Nec minùs eleganter, ſed ad ſcopum noſtrum directiùs collimat, cùm ſubdit: *In peccatricis caput purgandis criminibus refluebat unda, ut ſuo fonte mulier in novum Baptiſma ſuorum dilueret illuviem peccatorum.* Liceat ergo cum S. Chryſoſtomo hic exclamare: *O Pœnitentia, quæ peccata, Deo miſerente, remittis, & Paradiſum reſeras, contritum ſanas, omnem triſtitiam exhilaras, vitam de interitu revocas, ſtatum reſtauras, honorem renovas, fiduciam das, vires reformas, gratiam abundantiorem refundis; omnia ligata tu ſolvis, omnia ſoluta tu cuſtodis, omnia adverſa tu mitigas, omnia contrita tu ſanas, omnia confuſa tu lucidas, omnia deſperata tu animas &c.*

Nec minùs eleganter, & eruditè his concinit Auctor libri de vera, & falſa Pęnit. c. 1. ubi ſcribit. *Quantum ſit appetenda gratia Pœnitentiæ, omnis auctoritas declarat, omnis bonorum vita conatur oſtendere; languores enim ſanat, lepro ſos curat, mortuos ſuſcitat, vitia fugat, virtutes exornat, mentem munit, & roborat, omnia ſatiat, omnia redintegrat, omnia lætificat, ſanitatem auget, quam conſervat. Claudis greſſum, aridis copiam,*

Pœnam tenere. Undè μετάνοια Latinè *pœnitendo*, ſignificat univerſim dolorem ob aliqua facta, vel omiſſa, juxta illud Auſonii Epigram.

Sum Dea, quæ facti, non factique exigo pœnas:
Nempe ut pœniteat; ſic Metanoia *vocor*.

Reclamant nihilominus hujus temporis hæretici, maximè Lutherani, & Calviniſtæ unà cum ſuis Anteſignanis; *Lutherus* enim in epiſtola ad Vicarium ſui ordinis ait; Pœnitentiam non ſignificare dolorem, aut odium præteritæ vitæ, ſed amorem juſtitiæ, & novæ vitæ inſtituendæ. Ei ſubſcribit *Calvinus* lib. 3. Inſtit. cap. 3. ubi declarat Pœnitentiæ nomen maximè denotare converſionem vitæ præteritæ, ac mentis mutationem. Eis præiverat *Laurentius Valla* ſcribens vocabulum μετάνοιαν, rectiùs per reſipiſcentiam, quàm per Pœnitentiam Latinè reddi. Suffragatur etiam *Eraſmus*, qui quoties in textu Græco Bibliorum vocabulum μετάνοιαν repetit, toties illud per reſipiſcentiam exprimit, unde in 3.c. S. Matthæi declarat Pœnitentiam idem eſſe, ac *pœnæ tenentiam*, & pœnitere, quaſi *pęnam tenere*, id eſt, poſteà ſapere, ſeu reſipiſcere: reſipiſcentia namque deducitur ex *re*, & *ſapientia*, & reſipiſcere à *re*, & *ſapere*. Contra quos omnes Errores præſcribendum eſt in ſequentibus quæſtionibus, quarum *Prima* aperiet, quid ſit Pœnitentia. *Secunda*, qualis ſit. *Tertia*, quodnam ſit illius objectum: *Quarta*, in quo ſubjecto reſideat.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Pęnitentia.

NOtandum primò, Pœnitentiam, quatenus à Sacramento diſtinguitur, eſſe duplicem, habitualem videlicet, & actualem. *Habitualis* eſt permanens in anima qualitas, eam promptam, & expeditam efficiens, ac cum ipſa concurrens ad eliciendos Pœnitentiæ actus. *Actualis* verò eſt ipſemet actus Pœnitentiæ, quo peccator vindicare cupit, ac deteſtari peccatum à ſe commiſſum, qui utique actus generatim duplex eſt, interior videlicet, & exterior: Interior eſt ille motus animæ, quo peccator movetur ad eluendum peccatum à ſe commiſſum, hic autem quadruplex à Doctore ibidem *n*.15. diſtinguitur, *Primus* velle vindicare, ac punire peccatum ex prævia cognitione intellectus manifeſtantis voluntati deformitatem, & malitiam, ob quam cognitionem movetur voluntas ad volendum illud vindicare, & execrari. *Secundus* eſt illius peccati deteſtatio, & odium: *Tertius* voluntaria acceptatio pœnæ propter illud inflictæ: *Quartus* ejuſdem pœnæ ſuſtinentia voluntaria, ac perpeſſio. *Exterior* verò eſt duplex, nimirum Confeſſio externa peccati admiſſi, quam comitatur, ac ſequitur verecundia, & pudor, qui non eſt levis animæ pœna propter admiſſum peccatum. Secundus eſt omnis actus laborioſus corporalis, quo punitur pœnitens confeſſus, & ſatisfacit Deo pro admiſſo, & commiſſo crimine. Hic autem maximè ſermo eſt de illo quadruplici actu Pœnitentiæ, utrùm videlicet quatuor illi actus reverà à Pœnitentia virtute eliciantur, ita quòd cùm habitus diſtinguantur per actus, ſic Pœnitentia per hujuſmodi quatuor actus appareat vera virtus, & ab aliis omnino diſtincta.

Notandum ſecundò, ex eodem Doctore ibidem, Pœnitentiam ex his quatuor actibus quadruplicem ſortiri definitionem, vel deſcriptionem, quarum prima eſt, *pęnitere eſt vindicare peccatum à ſe commiſſum*: cui utique deſcriptioni adſtipulatur Author libri de vera, & falſa Pœnitentia apud S. Auguſtinum dicens, cap. 8. *Pęnitentia eſt quędam volentis vindicta puniens in ſe quod dolet admiſiſſe*. Unde cap.19. *Pęnitere eſt pęnam tenere, ut ſemper puniat ſe ulciſcendo quod admiſit peccando*. Suffragatur etiam S. Auguſtinus epiſt.308. ad Seleucianum. *Eſt etiam pęnitentia*, inquit, *bonorum & humilium Fidelium opera, in qua pectora tundimus dicentes*: *Dimitte nobis debita noſtra*. Accedit Iſidorus Hiſpalenſis lib. 6. Ethimol. cap. ult. ubi ſic legitur; *Pęnitentia appellata eſt quaſi punientia, eo quòd ipſemet homo in ſe puniat pęnitendo, quod malè admiſit*.

Secunda deſcriptio eſt, pœnitere, & deteſtari vel odiſſe peccatum à ſe commiſſum, vel diſplicentiam habere de peccato à ſe commiſſo. Quæ utique Pęnitentiæ deſcriptio frequentiſſima eſt apud SS. Patres, eamque probat Concilium Tridentinum *ſeſſ. 6. cap. 6.* ubi loquens de diſpoſitionibus ad juſtificationem neceſſariis, inter cætera ait. *Propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod, & deteſtationem: hoc eſt, per*

per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum agi oportet. Et ſeſſ. 14. cap. 6. *Contritio*, inquit, *animi dolor ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero*.

Tertia deſcriptio eſt, pœnitere eſt pœnam inflictam pro peccato ſuo commiſſo gratanter acceptare. Unde Tridentinum ibidem, *cap.* 1. ait. *Ut perverſitate abjecta, & emendata tantam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtarentur*: ubi per pium animi dolorem voluntariam pœnæ acceptionem deſignat. Quam etiam deſcriptionem approbat Author libri de vera, & falſa Pœnitentia *cap.* 3. dicens: *Hinc peccator ſemper doleat; & de dolore gaudeat*.

Quartam tandem Pœnitentiæ deſcriptionem ſic efformat Doctor: *Pœnitere eſt pœnam ſibi pro peccato ſuo inflictam patienter ſufferre*. Quam utique deſcriptionem unà cum præcedenti approbat Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 9. dicens: Docet denique, tantam eſſe divinæ munificentiæ largitatem, ut non ſolùm pœnis ſponte à nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis: ſed etiam temporalibus flagellis, à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis ſatisfacere valeamus. Quæritur autem utrùm Pœnitentia ſub hac quadruplici ratione ſit virtus, non quidem generalis, ſed ſpecialis.

Notandum tertiò, quòd ex Ariſt. 2. Ethic. cap. 6. *Virtus eſt habitus electivus in medietate conſiſtens, quoad nos, prout vir prudens definierit*. Hæc autem generatim eſt duplex: generalis videlicet, & ſpecialis. Virtus generalis dicitur quatuor modis *Primò* per prædicationem, quia prædicatur de omnibus aliis virtutibus; qua ratione juſtitia communiter accepta dicitur eſſe virtus generalis, & communis, quatenus videlicet eſt rectitudo animæ dictans qualiter bonum ſit faciendum, & malum fugiendum. Unde Chriſtus D. dicebat S. Joanni Baptiſtæ Matth. 3. *Sic decet nos implere omnem juſtitiam*; nulla enim eſt virtus cui hæc juſtitiæ ratio non conveniat. *Secundò*, virtus dicitur generalis per regulationem: & ſic prudentia dicitur regula omnium virtutum, quia omnes virtutes regulari debent per prudentiam; ſiquidem prudentia docet tenere medium, & fugere ab extremis. *Tertiò*, virtus aliqua dicitur generalis per informationem; quia videlicet aliis virtutibus prætium ac dignitatem confert, & ſic charitas eſt virtus generalis; quia ipſa eſt quæ alias virtutes informat: eaſque Deo dignas, & gratas efficit: *Quartò* denique dicitur generalis per aggregationem omnium virtutum, quia omnes aliæ virtutes videntur concurrere ad illius actum: ſic Pœnitentia prout deteſtativa peccati, dicitur ab aliquibus virtus generalis, quia nulla eſt quæ vitium ſibi poſitum non execretur.

His ita prælibatis quæritur, utrùm Penitentia ſit mera animi reſipiſcentia, & vitæ præteritæ innovatio, aut animi dolor, & peccati vindicta. 2. Utrùm ſecundùm ſuum quadruplicem actum virtutis dignitatem obtineat. 3. Utrùm ſit virtus ſpecialis aut generalis. Quæ utique reſolventur in tribus ſequentibus concluſionibus.

CONCLUSIO PRIMA.

Pœnitentia non eſt ſimplex reſipiſcentia, & nuda ceſſatio à peccato; ſed etiam dolor de peccato ac offenſa præterita. Hæc eſt contra hæreticos, eamque apertè docet Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. ubi de Contritione ſic loquitur: *Declarat igitur ſancta Synodus hanc Contritionem non ſolùm ceſſationem a peccato, & vitæ novæ propoſitum, & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere*. Quam utique veritatem probat his textibus Ezechielis 18. *Projicite à vobis omnes iniquitates veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum, & ſpiritum novum*. Et ſtatim ſubdit Concilium: *Certè qui illos Sanctorum clamores conſideraverit: Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci: laboravi in gemitu meo, lavabo per ſingulas noctes lectum meum; recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, & alios hujus generis: facilè intelliget, eos ex vehementi quodam ante actæ vitæ odio, & ingenti peccatorum deteſtatione manaſſe*. Unde Can. 5. ſic hæreticorum doctrinam damnat: *Si quis dixerit eam Contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incurſum cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum, & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem... anathema ſit*.

Pro-

Probatur eadem veritas ex illis omnibus Scripturæ locis, in quibus quoties fit mentio Pœnitentiæ, toties dolor, ac ſubeunda pœna exprimitur. Sic. Job. ult. *Ipſe me reprehendo, & ago Pœnitentiam in Favilla, & cinere.* Cinis autem, & favilla dolorem animi, & carnis afflictionem indicant. Similiter Matth. 11. Christus D. loquens de Pœnitentia neglecta à Chorozaitis ait: *Si in Tyro, & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio, & cinere Pœnitentiam egiſſent.* Porrò cinis, & cilicium arguunt animi diſplicentiam, & mœrorem de peccatis admiſſis, non tantùm reſipiſcentiam, & ſententiæ mutationem, nec ſolam vitæ novæ inſtaurationem, & inſtitutionem.

Similiter *Lucæ* 10. Christus D. laudat Ninivitarum Pœnitentiam: ſed illa Pœnitentia dolorem, lacrymas, & afflictionem corporis importabat, ut legimus *Jonæ* 3. ubi Ninivitæ ſaccos induerunt, & ſuum caput aſperſerunt cinere, non tantùm ut dolorem ſuum de peccatis vitæ prioris oſtenderent, ſed etiam pœnalibus exercitiis, & operibus laborioſis aliquo modo ſuas in Deum offenſas, & culpas ulciſcerentur: & ea Pœnitentia pœnalis, & laborioſa, non erat tantùm mera mutatio conſilii, ſeu reſipiſcentia, ſed reſipiſcentiam ſupponebat.

Denique Apoſtolus 2. *Cor.* 7. agens de Pęnitentia, quam Corinthii conceperant de peccato fornicarii, ad primam ſuam epiſtolam, ait: *Contriſtati enim*, inquit, *eſtis ſecundùm Deum: quæ enim ſecundùm Deum triſtitia eſt, Pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur*: Ergo triſtitia quæ ſecundùm Deum eſt, efficit ut Pœnitentia ſit ſalutaris: at triſtitia dolor quidam eſt.

Idem docent SS. Patres. Nazianzenus oratione ad ſacra lumina, ubi Pęnitentiam appellat *Baptiſmum lacrymarum*. Et S. Auguſtinus lib. 3. de Trinitate, cap. 4. eam appellat *crucifixionem interioris hominis*. Unde lib. 50. homiliarum homil. ult. cap. 5. *Non ſufficit mores in melius commutare, & a factis malis recedere, niſi de his quæ facta ſunt, ſatiſfiat Deo per Pęnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis.* Omnium autem præclariſſimè id docet S. Iſidorus lib. 6. Ethym. cap. 19. ubi ait: *Pęnitentia, quaſi* PUNIENTIA *dicitur, eò quòd ipſe homo puniat pęnitendo quod malè admiſit: nam nihil aliud agunt illi, quos veraciter pęnitet, niſi ut id quod malè fecerunt, impunitum eſſe non ſinant: eo quippe modo ſibi non parcentibus ille parcet, cujus altum juſtumque judicium nullus contemptor evadet.*

Suffragatur etiam ratio Theologica: Nam Pęnitentiæ nomen ſignificat perfectam anteactæ vitæ correctionem, & emendationem; quæ utique tria ſignificat; *Primò* errati cognitionem, quæ cauſa doloris eſt: *Secundò* diſplicentiam prioris vitæ, ſeu dolorem internum ejus, quod actum aut omiſſum fuerit: *Tertiò* denique ſpontaneam caſtigationem, quæ doloris illius interni, ſeu diſplicentiæ vitæ prioris eſt effectus, ac perfectio: Pęnitentia autem dicitur præcipuè ex hoc effectu punitionis, aut ultionis voluntariæ peccatorum in nobis, à veteri, & antiquato verbo, *pęnio*, quod idem eſt ac punio; unde pęnitet dicitur quaſi pęnam tenet.

Dices primò, ex Tertulliano lib. 2. contra Marcionem, cap. 24. ubi inquirens, quid ſignificet Pęnitentiæ nomen, reſpondet: *Nihil aliud intelligitur, quàm ſimplex converſio ſententiæ prioris, quæ etiam ſine reprehenſione ejus poſſit admitti, etiam in homine nedum in Deo, cujus omnis ſententia caret culpa*: igitur Pęnitentia ex ſe non importat dolorem, & pœnam.

Diſtinguo conſequens: Si Pœnitentiæ vocabulum accipiatur generatim, & quatenus à Scriptura ſacra tam Deo, quàm homini tribuitur concedo: ſi prout homini peculiaris eſt, & inſervit obtinendæ peccatorum remiſſioni: nego. Porrò Tertullianus ibidem agit de Pęnitentia, quatenus Deo tribuitur, qui pluries in Scriptura dicitur pęnitere: paulò enim antè dixerat, *ſupereſt enim jam agnoſcere quid ſit pęnitentia Dei*: at longè diverſa eſt illa divina Pœnitentia ab humana: ſeu (inquit Tertullianus ibidem) *hæc definitio in omnibus aliam formam divinæ Pęnitentiæ ſtatuit; quæ neque ex improvidentia, neque ex levitate, neque ex ulla boni, vel mali operis damnatione reputetur, ſicut humana.* Quibus verbis diſtinguit divinam Pœnitentiam ab humana, quòd hæc *primò* in animi levitate, ſeu mobilitate fundetur: *Secundò* quòd includat operis omiſſi, ſeu admiſſi damnationem: *Tertiò* quòd ſignificet dolorem, & vindictam de re commiſſa, nec-non & exhibendam Deo ſatisfactionem.

Inſtabis: Tertullianus ibidem ait: Pœnitentiæ nomen ſignificare dumtaxat animi demutationem: *nam & in Græco ſono*, inquit, *Pęnitentiæ nomen non ex delicti con-*

feſſione; ſed ex animi demutatione compoſitum eſt: igitur; &c.

Reſpondeo id quidem verum eſſe, ſi ſola attendatur nominis Ethymologia, ſeu derivatio Græca; nam *μετάνοια* dicitur à *μετὰ*, quod ſignificat, *trans*, ſeu *poſt*, & *νοῦς* quòd idem eſt ac *mens*, & cogitatio, ita quòd *μετάνοια*, idem ſit ac poſterior ſententia, vel ſecunda cogitatio, ſententiæ mutatio. Secus verò eſt ſi attendatur ſecundùm illius vocabuli uſum frequentatum tum in Scriptura, cùm apud ſacros Authores; & ut vocabulum iſtud hominis Pœnitentiam ſignificat; ut ſic enim nedum importat ſimplicem ſententiæ mutationem, ſed etiam animi dolorem. Quamquam etiam in Scriptura ſacra interdum Pęnitentia ſolùm ſignificet animi mutationem, hinc efficaces gratiæ, quibus Deus Electos ad vitam æternam certò perducit, dicuntur Rom. 11. *Dona Dei ſine Pęnitentia*, quia Deus ex quo deſtinavit eas alicubi, conſilium non mutat.

Dices 2 Lactantius lib. 2. Inſtit. c. 24. dicit *μετάνοιαν* Latinè optimè reddi per reſipiſcentiam: igitur Pęnitentia nihil aliud ſignificat quàm mentis mutationem, & revocationem.

Nego conſequentiam: Lactantius enim ibidem ait: *Reſipiſcit, ac mentem ſuam quaſi ab inſania revocat, quem errati piget, caſtigatque ſeipſum dementiæ, & confirmat animum ſuum ad rectiùs vivendum: Tum illud ipſum cavet, ne rurſus in eoſdem laqueos inducatur*: igitur ex Lactantio Pęnitentia non modò ſignificat agnitionem errati, vitæque prioris emendationem, ſed etiam animi dolorem, dementiæ ſeu peccati caſtigationem, & ultionem, cum ipſo vitæ in melius componendæ propoſito.

Dices: Verbum *pęnitet* apud optimos Authores interdum idem ſignificat ac tædet, pudet, piget, &c. Sic Cicero lib. de ſenectute: *Si ad centeſimum vixiſſet annum, ſenectutis eum ſuæ pæniteret*. Et in ſomnio Scipionis: *Ipſa terra*, inquit, *ipſa parva mihi viſa eſt imperii noſtri, quo quaſi punctum ejus attingimus, pęniteret*. Et Plinius lib. 1. c. 17. loquens de Eſſenis apud Judæos religioſis: *Gens æterna*, inquit, *in qua nemo naſcetur tam fęcunda illis aliorum vitæ pęnitentia eſt*: igitur vocabulum iſtud non ſemper ſignificat dolorem peccati punitivum.

Nego conſequentiam: Hæc enim omnia dicuntur per metaphoram, quòd videlicet in iis, quæ nobis tædio, pudori, contemptui ſunt, pęna quædam, moleſtia, ac diſplicentia videatur ineſſe: unde quidquid tædet, pudet, & piget, etiam dolere aliquàtenus cenſetur.

CONCLUSIO SECUNDA.

POEnitentia *ſecundùm ſuam quadruplicem acceptionem, & deſcriptionem poteſt eſſe actus virtutis*. Ita ſubtilis Doctor *diſt.* 14. *qu.* 2. & probat primam partem *n.* 2. ubi ait: Prima Pęnitentiæ accceptio eſt quòd ſit vindicta peccati commiſſi ab eo, qui illud commiſit: ſed hæc vindicta poteſt eſſe actus virtutis, & conformis rectæ rationi: Quia, *inquit*, ſecundùm rectam rationem quilibet Legiſlator vindicat tranſgreſſionem legis: unde, & Philoſophus in fine libri 10. Ethicorum poſt doctrinam de vitiis, & virtutibus, ſtatim introduxit legem poſitivam tanquam ultricem vitiorum, & præmiatricem virtutum: ſed ſi Legiſlator rectà ratione vindicat, miniſter recta ratione exequitur; quia univerſaliter rectitudo in actu ſubminiſtrationis eſt ex conformitate ejus ad agens, cui ſubminiſtrat: ergo ſecundùm rectam rationem poteſt aliquis ut miniſter Legiſlatoris vindicare peccatum commiſſum contra legem: & hoc in illum, in quem eſt ſibi commiſſum vindicare, quia aliàs non eſt ſubminiſtrans: ſed unicuique commiſſum eſt eſſe Miniſtrum Dei ferentis legem ſuam ad vindicandum in ſeipſum pro peccatis, quæ commiſit: *pęnitere* autem primo modo dicit ſic vindicare in ſeipſum; *tenere* enim, quando non additur dativus exprimens cui teneatur, ſignificat quòd ſibi ipſi tenenti teneatur, ut patet ex communi ſermone. Ideo Deus licèt puniat peccatorem, non dicitur pęnitere; quia non ſibi, ſed alteri pęnam infligit: ſed ſibi ipſi infligens dicitur pęnitere id eſt, pęnam applicando tenere. *Hæc Doctor*. Ne autem videatur aſſerere vindictam peccati ſemper procedere ab habitu virtutis, ſtatim ſubdit: Non dico quòd pęnitere primo modo ſemper ſit actus virtutis, id eſt, elicitus à virtute: ſed dicitur actus virtutis, quia natus eſt elici à virtute vel generare virtutem, quia conformis eſt rectæ rationi, & in hoc eſt bonitas moralis, quòd ſit à virtute generata, vel virtutem generans. Quæ utique omnia cùm evidentia ſint ex terminis, in eis elucidandis non eſt quòd diutiùs immoremur.

Idem probat de cæteris tribus Pęnitentiæ acceptionibus *n.* 21. & 12. De ſecunda, *inquit*, ſignificatione hujus vocabuli *pęnitere*,

tere, ſcilicet de eo, quod eſt deteſtari peccatum commiſſum, vel diſplicentiam habere de commiſſo: Dico quòd iſte poteſt eſſe actus virtutis. Probatur ut priùs, quia poteſt eſſe actus electivus concors rationi rectæ. Ratio enim recta ſicut dictat complacendum eſſe in bono honeſto, ita dictat diſplicendum eſſe in malo inhoneſto. Et ex hoc patet ſecunda concluſio, ſcilicet cujus virtutis poteſt etiam eſſe actus; quia nullius ſpecialis, ſed cujuſcunque appetitivæ: quæcumque enim virtus inclinat ad complacendum in bono honeſto, inclinat etiam ad deteſtandum, & ad diſplicendum de malo inhoneſto oppoſito: utpote caſtitas de aliquo inordinato contra caſtitatem inclinat ad diſplicentiam, & humilitas de actu inordinato ſuperbiæ, & ſic de cæteris. Quælibet tamen inclinans ad talem diſplicentiam eſt virtus appetitiva, quia nihil eſt principium odiendi, ſicut nec amandi, niſi virtus appetitiva. Ex hoc patet, quòd malè ponitur deteſtatio peccati actus Pœnitentiæ virtutis, loquendo de Pœnitentiæ virtute primo modo, ut eſt ſpecies juſtitiæ: quia iſte actus eſt multùm generalior, quàm poſſit eſſe ille, qui eſt proprius actus Pœnitentiæ juſtitiæ elicitus ab ea.

De tertio, quod eſt gratanter acceptare pœnam inflictam pro peccato commiſſo: Dico quòd etiam iſte actus poteſt eſſe virtutis, quia concors rectæ rationi. Et ſecundò, quòd poteſt eſſe multarum virtutum, quarum tamen quælibet ſit appetitiva, quia quidquid poteſt eſſe principium acceptandi aliquod objectum, poteſt eſſe principium acceptandi aliud in ordine ad ipſum; per diverſas autem virtutes poteſt acceptari aliud, & aliud objectum in ordine ad quod poſſit pœna inflicta pro peccato acceptari. Nam ſi ex charitate amatur Deus, ex charitate poteſt acceptari pœna, in quantum reductiva eſt ad Dei amicitiam. Si autem ex virtute ſpei deſideratur Deus ut bonum mihi, ex virtute ſpei acceptatur pœna ut ordinans ad iſtud præmium attingibile. Si ex virtute timoris cavetur amiſſio vitæ æternæ, ex ipſa poteſt acceptari pœna, ut excludens illam amiſſionem. Si ex amicitia honeſta ad ſeipſum diligit qui ſibi munditiam, & innocentiam, ex illa poteſt acceptare pœnam, quæ ſolvit reatum, qui inficit.

De quarto, ſcilicet patienter ferre pœnam inflictam, patet quòd poteſt eſſe actus virtutis, & ſpecialis virtutis, quia patientiæ. *Ità Doctor*.

Quibus omnibus apertè fatetur pœnitentiam ſecundùm quadruplicem illius acceptionem in ſecundo notabili ſuperiùs expreſſam, ſortiri poſſe rationem, & appellationem virtutis actualis, vel quatenus à virtute imperatur aut elicitur; vel prout ad eam ordinatur, & dirigitur: Verùm ſola primaria illius acceptio ad virtutem Pœnitentiæ præciſè ſpectat; nam tres alii actus qui interdum inveniuntur in perfecta ac ſuis omnibus numeris abſoluta Pœnitentia, elici poſſunt ab aliis virtutibus, ut apparebit ex dicendis in tertia concluſione.

Quòd autem Pœnitentia generatim accepta, prout nempe tendit ad deteſtationem, & deſtructionem peccati, quatenus eſt offenſivum Dei, ſit virtus, probatur primò: Non datur divinum præceptum, niſi de actu ſtudioſo, & laudabili: ſed divinum præceptum eſt de Pœnitentia agenda. *Matth.* 4. ubi Chriſtus cœpit prædicare, & dicere: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum*. Et Marci 1. *Pœnitemini, & credite Evangelio*: igitur Pęnitentia eſt virtus.

Inſuper nullus actus eſt laudabilis, & meritorius, niſi ſit actus virtutis: ſed pęnitere eſt laudabile, & meritorium: igitur, &c.

Denique ex Ariſtotele 2. Ethic. cap. 6. *Virtus eſt habitus, qui facit bonum habentem, & ejus opus reddit bonum*: ſed Pęnitentia bonum facit habentem; imò ſæpè illum meliorem, & ſanctiorem reddit, quàm erat ante elapſum: Nam, inquit S. Paulus ad Rom. 5. *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia*.

Unde Petrus Damianus ſerm. 56. *Conſuevit Deus honorare pœnitentes magis, quàm innocentes*: Nam ut ait S. Gregorius lib. 11. Moral. cap. 19. *Diſcretus quiſque ex eo quòd mala ſe egiſſe intelligit, ad diſcretionis regulam reducitur; & inde altiùs ad juſtitiam proficit; unde ad tempus à juſtitia cecidiſſe videbatur*. Quod utique præclarè confirmat S. Ambroſius in ſermone de Cathedra S. Petri, ubi inter cætera ait: *Fidelior profectò factus eſt Petrus, poſtquam fidem ſe perdidiſſe deflevit; atque ideo majorem gratiam reperit, quàm amiſit*. Cui præclarè concinit S. Maximus homil. 4. *Petrus*, inquit, *tentationibus ſuis proficit, defectibus ſuis gaudet, periculis ſuis cre-*

creſcit; tanquam bonus enim Paſtor Petrus gregem accepit, ut qui ſibi antè infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum. Conſtat igitur, Pœnitentiam eſſe ſummè laudabilem, & pœnitentem reddere bonum habentem; ac proinde virtutis dignitatem, & rationem obtinere.

Dices primò: Virtus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum: ſed Pœnitentiæ actus hanc rationem non obtinet; ſiquidem primarius actus pœnitendi eſt tantùm velleitas, ſeu conditionata voluntas, qua peccator vellet, ſi fieri poſſet, ſe non commiſiſſe peccatum; quòd utique non poteſt velle abſolutè, utpotè cùm ſit impoſſibile: igitur, &c.

Nego minorem: Licèt enim *pœnitere* ſit mera velleitas, quatenus tendit in peccatum præteritum, & factum; ſi tamen ſpectetur peccatum ut actu permanens in converſione ad creaturas, & averſione à Deo, & prout eſt animæ macula ex offenſa Dei, ſic eſt abſolutus aliquis actus, quo voluntas avertens ſe à creatura, quam nimio, & inordinato amore dilexerat, ad Deum ſeſe recipit, ut pro viribus ei ablatum honorem reſtituat, & quantum ſe glorificavit in deliciis, tantum ſubeat tormentum, & luctum; qua ratione pœnitens non habet ſimplicem velleitatem, ſed voluntatem abſolutam.

Urgebis ex Ariſtotile Ethic. 4. Nihil eſt ſtultum aut ſtolidum eorum quæ ſunt ſecundùm virtutem: at velle peccatum non fuiſſe, ſive voluntate abſoluta, ſive conditionata, eſt aliquid ſtultum, & ſtolidum & ineptum; quippe cùm præteritum non eſſe præteritum ſit omnino impoſſibile: igitur, &c.

Diſtinguo minorem: Velle ut id quod præteritum eſt non fuerit, eſt aliquid ineptum, tranſeat: velle reprobare malum admiſſum, & optare ut non fuiſſet, eſt ineptum, nego: Pœnitentia autem non tendit in præteritum, quaſi pœnitens exiſtimet fieri poſſe, ut actus commiſſus de facto commiſſus non fuerit: ſed ipſum reprobat ut malè factum: nam eſt dolor Pœnitentis, ſeu diſplicentia, ac reprobatio facti præteriti cum intentione removendi ſequelam ipſius, id eſt offenſam Dei, & reatum pœnæ. Quod utique ineptum non eſt, ſed prudentiſſimum.

Dices ſecundò: Omnis virtus propter ſe, ſeu propter finem ſibi proprium eſt expetenda: atqui Pœnitentia non expetitur propter ſe, ſed propter malum culpæ eluendum: igitur non eſt cenſenda virtus:

Nego minorem: Pœnitentia enim expetitur propter ſe, hoc eſt propter finem ſibi proprium, qui eſt delere malum culpæ, & Deo offenſo ſatisfacere: non autem expetitur propter aliquem alium finem à fine ſibi proprio diſtinctum.

Urgebis: Id quod tendit in malum, quatenus malum eſt, non poteſt expeti propter ſe, ſeu propter bonitatem, & perfectionem propriam: ſed Pœnitentia tendit in peccatum, quod eſt per ſe malum: igitur, &c.

Diſtinguo majorem: Quod tendit in malum motu proſecutionis, concedo: motu averſionis, & fugæ, nego: & ſic diſtincta minore, neganda eſt conſequentia: Medicina enim tendit in morbum, & tamen eſt expetibilis, & quidem ante morbum conditionatè: poſt morbum verò abſolutè: quia medicina tendit in morbum, non ut faciat aut conſervet, ſed ut deſtruat: ita etiam à ſimili Pœnitentia tendit in peccatum, non ut admittat, ſed ut avertat. Unde pœnitens vult quidem peccatum, non utique faciendum, ſed deſtruendum.

Dices tertiò: Omnis virtus debet habere bonum pro objecto: ſed Pœnitentia non habet bonum pro objecto; quia verſatur circa peccatum: igitur non eſt dicenda virtus.

Negat majorem Doctor Seraph. diſt. 14. art. 1. qu. 1. ad 3. contrarium enim, *inquit*, apparet in temperantia, miſericordia, & fortitudine, quæ verſantur circa id quod malum eſt. Aliter *diſtinguo majorem*: Virtus debet habere objectum bonum, proſecutiva, concedo; averſativa, nego. Nam proſequi malum, & fugere bonum, equidem malum eſt: at verò proſequi bonum, & averſari malum, eſt rectum, & bonum. Hac ratione poteſtas punitiva bona eſt licèt tendat in malum puniendum; *nón eſt enim poteſtas, niſi à Deo*, inquit S. Paulus ad Rom. 13. unde ſubdit: *Si malum feceris, time; non enim ſine cauſa gladium portat; Dei enim miniſter eſt, vindex in iram Dei, qui malum agit*: Cùm ergo virtus Pœnitentiæ ſit averſiva, ac deſtructiva mali; hac ratione virtutis dignitatem ſortitur. Adde quòd Pœnitentia duplicem habet actum, inquit Seraphicus Doctor, ſcilicet refugere, ac deteſtari malum, & peccatorem emendare, ac in meliorem ſortem, ac vitam reformare; quod per ſe bonum eſt: & ſic ratione hujus actus Pœnitentia tendit in bonum.

Dices quartò: Omnis virtutis actus delectationem quandam infert: at Penitentia

non ingerit delectationem; ſed dolorem: igitur non eſt virtus.

Diſtinguo majorem: Virtus delectationem infert ratione ſui actus, concedo: ratione ſui objecti, nego: fortitudo enim ratione peculiaris objecti; putà periculorum, in belloſuſtinendorum, aut aggrediendorum, moleſtiam infert; ſiquidem illud objectum triſtativum eſt, ac dolorificum, nihilominus actus illius per ſe virum fortem delectat; enim verò prompta animi alacritate pericula aggreditur: ita à ſimili tametſi pœnitere triſte ac moleſtum habeat objectum ratione ſui; tamen delectat ob alacritatem, & promptitudinem, qua voluntas ex agendi frequentatione ſuos actus exercet, & voluntariè ſeſe ad peccati deteſtationem determinat.

Quod ut percipiatur evidentiùs, obſervandum eſt cum Doctore loco ſuprà laudato *n*.4. quòd ad perfectam Pœnitentiam quinque concurrunt actus per ordinem, quos ſic præclarè expendit noſter Pitigianus ad diſt.14. qu.2. art.2. *Primum* eſt velle imperativum, imperans atque conjungens cauſas triſtitiæ ad invicem; *Secundum* ſunt ipſæ cauſæ triſtitiam cauſantes: *Tertium* eſt ipſa triſtitia: *Quartum* eſt complacentia, & velle, ſeu acceptatio illius triſtitiæ: *Quintum* ex illo velle ſequitur gaudium de illa triſtitia, juxta dictum S. Aug. *Peccator de peccato doleat, & de dolore gaudeat*, V. gr. Petrus peccavit peccato fornicationis, in pœnitendo hunc ordinem habet, primò habet velle imperativum, quo imperat cauſas triſtitiæ, quæ ſunt duæ, nempe fornicationis apprehenſio, & nolle, ſeu odio habere fornicationem illam. Tum dico quòd velle illud imperativum, quo voluntas imperat intellectui, ut conſideret, & apprehendat illam fornicationem, & ſibimetipſi, ut illam deteſtetur, eſt *primum*; *Secundum* eſt apprehenſio illius fornicationis, & nolitio, ſeu odium illius: *Tertium* eſt triſtitia, quæ ex apprehenſione fornicationis, & ejuſdem nolitione cauſatur. *Quartum* eſt unum velle, quo voluntas vult triſtitiam illam habere. *Quintum*, ad illud velle, quo vult habere triſtitiam, ſequitur gaudium, & tunc verificatur dictum S. Auguſtini. *Peccator de peccato doleat*, &c.

Porrò inter iſta quinque Doctor ponit hujuſmodi ordinem, ſeu diſtinctionem: quia *primum* ſe habet ut cauſa principalis triſtitiæ, ſed remota. *Secundum* ſe habet ut cauſa proxima, & immediata triſtitiæ. *Tertium* ſe habet ut effectus. *Quartum* ſe habet tanquam effectus ſequens ex illo actu. Primum itaque diſtinguitur à ſecundo, ſicut cauſa principalis, & remota, à cauſa ſecundaria, & propinqua; Secundum diſtinguitur à tertio velut cauſa ab effectu, ſeu actio à paſſione. Tertium à quarto, ſicut objectum ab actione, quæ tranſit ſuper ipſum, & primum à quinto, ſicut objectum à paſſione appetitiva illius objecti.

CONCLUSIO TERTIA.

Pœnitentia eſt virtus ſpecialis non autem generalis: Hæc eſt Doctoris loco ſuprà laudato *n*.4. ubi ait: *Pœnitere eſt actus ſpecialis virtutis. Probatur, quia ille actus natus eſt habere ſpeciale objectum, & ſpeciales circumſtantias ordinatas: objectum quidem, nempe peccatum vindicabile: circumſtantias verò, quæ conveniunt actui, ut rectè tendenti in tale objectum*. Quaſi diceret: Virtus illa ſpecialis eſt, cujus objectum formale non eſt commune aliis virtutibus; ſed objectum Pœnitentiæ, nempe peccatum vindicabile, non convenit aliis virtutibus, nulla ſiquidem alia virtus tendit in peccatum, ut vindicabile, & expiabile per debitam ſatisfactionem; igitur Pœnitentia eſt virtus ſpecialis.

Confirmatur. Ubi ſpecialis eſt difficultas tendendi in objectum, quæ non reperitur in aliis virtutibus, ibi debet eſſe virtus ſpecialis; at in offenſa Dei ut vindicabili, & expiabili per ſatisfactionem, & injuriarum compenſationem, ſpecialis eſt difficultas, quæ non reperitur in objectis aliarum virtutum, in eo ſcilicet quòd qui peccavit, doleat de offenſa, & qui peccati voluntatem expertus eſt, pro eo velit ſatisfacere, ac pœnam ſubire: igitur Pœnitentia eſt virtus ſpecialis.

Confirmat iterum Doctor ex circumſtantiis; virtus enim illa ſpecialis eſt, quæ aliter tendit in ſuum objectum, quàm quæcumque alia virtus; ſed Pœnitentia aliter tendit circa peccatum, quàm cæteræ virtutes; ſiquidem nulla alia virtus præter Pœnitentiam verſatur circa peccatum ut vindicabile, & expiabile per debitam ſatisfactionem: igitur, &c.

Dices primò. Illa virtus non eſt ſpecialis, quæ ſe extendit ad objecta omnium aliarum virtutum; ſed Pœnitentia verſatur

circa objecta aliarum virtutum: igitur non eſt virtus ſpecialis, ſed generalis. Major conſtat. Minor verò probatur; Pęnitentia reſpicit omne peccatum; ſiquidem illius vindictam, & deſtructionem auſpicatur; ſed peccatum ſecundùm totam ſuam latitudinem involvitur in objectis aliarum virtutum: ſiquidem virtus omnis media ſtat inter duo extrema vitioſa, quorum fugam, & deſtructionem intendit: ergo Pęnitentia non eſt ſpecialis virtus.

Diſtinguo majorem: Si ſe extendat ad objecta aliarum virtutum, ſub eodem motivo, quo ab aliis virtutibus reſpicitur, concedo: ſub motivo diſtincto, ſub quo à nulla alia virtute attingitur, nego, & ſimiliter diſtincta minore, nego conſquentiam: Nam, inquit Seraphicus Doctor *diſt.* 14. *art.* 1. *qu.* 2. „ in corpore: Etſi Pęnitentia reſpiciat malum in communi, tamen reſpicit ſub propria ratione, & habet ſpecialem actum, „ qui indiget virtute, non tantùm præcipiente, ſed eliciente; itaut ſicut ira per „ zelum, quæ deteſtatur omne peccatum „ in proximo, eſt ſpecialis virtus, quia reſpicit illud ſub ratione digni pęna, & „ obedientia eſt ſpecialis virtus, quia reſpicit exequendum ſub ratione mandati; ſic „ etiam Pęnitentia ſpecialis eſt virtus, quia „ reſpicit peccatum ſub ratione mali proprii „ à ſe contra Deum perpetrati, prout homo ex hoc dignus eſt puniri. *Unde reſpondens ad tertium, dicit*: Ad illud, quod „ objicitur de objecto, dicendum, quod „ etſi non contrahatur ad ſpeciale peccatum, tamen illud conſiderat ſub ſpeciali, & propria ratione, hoc eſt in quantum à ſe perpetratum, & Dei offenſivum, cui vult reconciliari, & emendam facere, & ideo eſt virtus ſpecialis, „ quia virtus ponitur ſpecialis, vel generalis, non ratione objecti, quod eſt materiale, ſed ſecundùm quod habet rationem motivi.

Dices ſecundò: Quod contrariatur omnibus peccatis non eſt virtus ſpecialis: ſicut enim virtus habet determinatum bonum, à quo ſpecificatur; ita etiam habet determinatum malum, cui opponitur; at Pęnitentia contrariatur omnibus peccatis, quod enim aliquid expellit à ſubjecto, nec eſt cum illo compatibile, ei contrarium eſt; Pęnitentia autem omnia peccata expellere nititur ab anima; igitur non eſt virtus ſpecialis.

Reſpondeo primò, negari poſſe majorem univerſaliter acceptam: ſiquidem charitas contrariatur cuilibet peccato mortali, nec minùs propterea eſt virtus ſpecialis. *Reſpondeo ſecundò* diſtinguendo majorem; quod contrariatur, & aliud expellit formaliter, concedo; affectivè, nego. Ad minorem dico, omnem quidem virtutem expellere vitium ſibi oppoſitum formaliter, ſicut frigus calorem, & albedo nigredinem; quia habitus vitioſus, & ſtudioſus circa idem objectum formaliter opponuntur; Pęnitentia verò expellit omnia peccata ſoltim effectivè, quatenus videlicet operatur ad deſtructionem peccati, prout remitti poteſt ex divina gratia ſibi ſuffragante. Unde non ſequitur, eam non eſſe ſpecialem virtutem.

Urgebis. Omnis virtus non ſolùm formaliter, ſed etiam effectivè tendit in deſtructionem vitii, & peccati ſibi oppoſiti; igitur ad id non eſt neceſſaria ſpecialis virtus penitentiæ.

Diſtinguo antecedens. Tendit in deſtructionem vitii ſibi oppoſiti ſecundùm rationem, ſub qua ſpecialiter ei opponitur, ut fides v. g. tendit in deſtructionem infidelitatis; quatanus infidelitas eſt concedo; tendit in illius deſtructionem, quatenus non habet ſpecialem virtutem oppoſitam cum ipſa virtute, videlicet quatenus eſt offenſa Dei vindicanda, & reſarcienda per debitam ſatisfactionem, nego. Igitur ut peccatum deſtruatur ſecundùm rationem offenſæ Dei, neceſſaria eſt aliqua ſpecialis virtus, nempe Pœnitentia.

Inſtabis: Potiori jure non deſideratur ſpecialis virtus, quæ tendat in deſtructionem mali, quatenus eſt offenſivum Dei, quàm ut tendat in proſecutionem boni, quatenus eſt honorificum Deo: ſed ad hoc non eſt neceſſaria ſpecialis virtus; ſiquidem omnis virtus refertur ad Dei honorem, & gloriam, alioquin irrita eſſet, & vana; igitur, &c.

Nego minorem: Siquidem virtus Religionis ad id ſpecialiter ordinatur, ut tendat in bonum, quatenus eſt honorificum Deo, idque habet pro objecto peculiari, ac fine ſpeciali: etſi enim cæteræ virtutes ad eum referri debeant, ut veræ ſint, non tamen referuntur ad ipſum, tanquam ad finem proximum, & objectum immediatum: igitur a ſimili neceſſaria eſt aliqua ſpecialis virtus, quæ tendat in peccatum vindicandum, quatenus eſt offenſa Dei.

CON-

CONCLUSIO QUARTA.

Pœnitentia eſt tantùm ſpecialis virtus ſecundùm primariam ſui acceptionem, non verò ſecundùm tres alias. Hæc eſt pariter Doctoris ibid. *n.* 11. ubi concedit quidem, quòd deteſtatio peccati poſſit eſſe actus virtutis. *Quia*, inquit, *poteſt eſſe actus electivus concors rationi rectæ: ratio enim recta ſicut dictat complacendum eſſe in bono honeſto; ita dictat diſplicendum eſſe in malo inhoneſto.* Negat tamen ibid. quòd illa deteſtatio ſit actus ſpecialis virtutis ab aliis diſtinctæ: quia poteſt eſſe actus cujuſcumque virtutis appe„ titivæ: Quæcumque enim virtus, *inquit*, „ inclinat ad complacendum in bono ho„ neſto, inclinat etiam ad deteſtandum, „ & ad diſplicendum de malo inhoneſto „ oppoſito; utpote caſtitas de aliquo in„ ordinato contra caſtitatem inclinat ad „ diſplicentiam, & humilitas de actu inor„ dinato ſuperbiæ, & ſic de cæteris. Quæ„ libet tamen inclinans ad talem diſplicen„ tiam eſt virtus operativa: quia nihil eſt „ principium odiendi, ſicut nec amandi, „ niſi virtus appetitur. Ex hoc patet, quòd „ malè ponitur *deteſtatio peccati* actus Pœ„ nitentiæ virtutis, loquendo de Pœni„ tentia virtute primo modo, ut eſt ſpe„ cies juſtitiæ, quia iſte actus eſt multùm „ generalior, quàm poſſit eſſe ille, qui „ eſt proprius actus Pœnitentiæ juſtitiæ e„ licitus ab ea. Quibus Doctor, non negat equidem deteſtationem cujuſcumque peccati poſſe eſſe actum imperatum à virtute Pœnitentiæ, ſed tantùm vult quòd non ſit actus ab ea elicitus.

Idem *n.* 12. docet de tertia acceptione Pœnitentiæ, nempe quatenùs eſt voluntaria acceptatio pœnæ inflictæ pro peccato „ commiſſo: Dico, *inquit*, quòd etiam iſte „ actus poteſt eſſe virtutis, quia concors „ rectæ rationi. Et ſecundò, quòd poteſt eſ„ ſe multarum virtutum, quarum tamen „ quælibet ſit appetitiva; quia quidquid po„ teſt eſſe principium acceptandi aliquod „ objectum, poteſt eſſe principium acce„ ptandi aliud in ordine ad ipſum: per di„ verſas autē virtutes poteſt acceptari aliud, „ & aliud objectum, in ordine ad quod poſſit „ pœna inflicta pro peccato acceptari. Nam „ ſi ex charitate amatur Deus, ex charita„ te poteſt acceptari pœna, in quantum re„ ductiva eſt ad Dei amicitiam. Si autem ex virtute ſpei deſideratur Deus ut bonum „ mihi, ex virtute ſpei acceptatur pęna, ut „ ordinans ad iſtud prœmium attingibile. „ Si ex virtute timoris cavetur amiſſio vi„ tæ æternæ, ex ipſa poteſt acceptari pę„ na, ut excludens illam amiſſionem. Si „ ex amicitia honeſta ad ſeipſum, diligit „ quis ſibi munditiam, & innocentiam, „ ex illa poteſt acceptare pœnam, quæ „ ſolvit reatum, qui inſuit.

Quantum autem ad quartum actum ibidem docet Doctor, illum non eſſe ſpecialem actum Pœnitentiæ virtutis, ſed patientiæ: ſiquidem patientia eſt conſtanter ferre pœnam inflictam, & adverſa quæque patienter tolerare.

Ex iis itaque ſequitur Pœnitentiam habere rationem ſpecialis virtutis, quatenus inclinat ad vindicandum peccatum, non autem prout eſt peccati deteſtatio, ſeu nolle peccaſſe, ut volunt Thomiſtę; quippe illa peccati deteſtatio elici poteſt à quacumque virtute, cui peccatum in genere, aut ſpecie repugnat, ejuſdem enim virtutis eſt proſequi bonum, & fugere à malo, ſeu illud deteſtari, & in eo diſplicere: ſed cujus eſt diſplicere de aliquo, ejuſdem eſt de eodem dolere, quatenus præſens eſt, & applicatur, ac proinde cujuſcumque virtutis eſt deteſtari peccatum, & vitium ſibi oppoſitum.

Reponunt Tomiſtæ, id equidem eſſe verum ſi illa deteſtatio fiat quatenus peccatum opponitur rectæ rationis dictamini, & honeſtati ſpeciali, quæ per quamlibet virtutem intenditur: ſecus verò ſi peccatum delendum, ac deteſtandum conſideraretur quatenùs eſt offenſa Dei, ut ſic enim, inquiunt, eſt ſpecialis actus virtutis pęnitentiæ, qui alteri virtuti non convenit.

Contra. Non ſolius eſt pęnitentiæ dolere de peccato, quatenus eſt offenſa Dei, & illud execrari, ſed etiam charitatis: quia ejuſdem eſt virtutis proſequi bonum, & illud averſari, & execrari quod ei opponitur; at omne peccatum ſub ratione offenſæ opponitur Deo, qui eſt objectum charitatis: igitur ſub hac ratione illud execrari debet charitas. Probatur minor. Eatenus dolet charitas de peccato, quatenus eſt contrarium ſuo objecto, ſeu ultimo fini, & Deo in quem tendit: ſed peccatum eſt præciſè contrarium Deo in ratione offenſæ: eatenus enim eſt offenſa, quatenus tollit amicitiam Dei cum homine, & avertit ab ultimo fine, & convertit ad creaturam: ſed hæc duo maximè

ximè opponuntur charitati, quæ tendit in Deum ſub motivo amicitiæ, & converſionis; igitur charitas non aliter execratur peccatum, quàm quia eſt offenſa Dei, ac ſubinde hæc deteſtatio dumtaxat eatenus ſpectat ad virtutem pœnitentiæ, quatenus ab ipſa ſaltem remotè imperatur, ac proinde ad eum actum præſupponi debet actus imperans, qui ſit proprius pœnitentiæ.

Dices: SS. Patres, & Concilia plerumque non aliter pœnitentiam exprimunt, quàm per dolorem, & deteſtationem de peccatis, aſſeruntque hanc deteſtationem eſſe ultimam, & perfectam diſpoſitionem ad juſtificationem tam in Sacramento, quàm extra Sacramentum: Sic enim Concilium Trid. ſeſſ.14. c.4. Contritionem definit per dolorem, ac deteſtationem; *Contritio*, inquit, *dolor animi, ac deteſtatio de peccato commiſſo*: Unde ſeſſ.6. c.6. aſſignans modum præparationis ad juſtificationem, non meminit vindictæ peccati, ſed ſolius deteſtationis; *Moventur*, inquit, *adversùs peccata per odium aliquod, & deteſtationem, hoc eſt, per pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet*: igitur, &c.

Reſpondeo Patres, & Concilia ſic loqui, quòd dolor, & deteſtatio de peccato includatur tanquam effectus primarius in voluntate vindicandi, quæ ſi ſit efficax ad remiſſionem peccatorum, debet infligere pœnam, ac ſubinde imperare dolorem: cùm enim pœnitere ſecundùm nominis Ethymologiam, idem ſit ac pœnam tenere, cùmque teneatur pœna dum elicitur dolor, & formatur deteſtatio: idcircò tunc pœnitentia cenſetur dumtaxat completa, cùm habet ſuum terminum, ſeu effectum, & obtinet rationem juſtitiæ, quæ per vindicationem reſtituit jus ſuum Deo; ſub qua utique ratione SS. Patres, & Concilia conſiderant pœnitentiam, dum illam dolorem animi, ac deteſtationem de peccato commiſſo appellant.

Ad poſteriorem auctoritatem Concilii Trid. dico ipſum agere de peccati deteſtatione, quæ oriatur non ex motivo pœnitentiæ, ſed charitatis, ut patet ex verbis antecedentibus; ait enim; *Illumque* (id eſt, Deum) *tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod, & deteſtationem*. Quibus verbis ſignificat, motivum, & cauſam illius odii, ac deteſtationis eſſe dilectionem Dei, ac ſubinde non eſſe actum elicitum à virtute Pœnitentiæ, ſed imperatum.

Dices ſecundò; Velle vindicare peccatum, & illud deteſtari, eſt unus, & idem actus, qui enim deteſtatur peccatum, quantum in ſe eſt, vult illud abeſſe, ac ſubinde vult vindicare; igitur ſi actus vindictæ ſit actus virtutis pœnitentiæ, itidem erit actus deteſtationis.

Nego antecedens; Nam actus vindictæ eſt actus proſecutionis, quia eſt volitio pœnæ infligendæ in ultionem peccati: actus verò deteſtationis eſt actus fugæ, quia eſt nolitio peccati; igitur ſicut amor alicujus honeſtatis, & odium turpitudinis oppoſitæ, non ſunt à parte rei unus, & idem actus, ſed plures ſaltem formaliter diſtincti; quamvis fortè ab eadem virtute eliciantur; pari ratione velle vindicare, & deteſtari peccatum non ſunt unus, & idem actus, maximè quando procedere poſſunt à diverſa virtute, quemadmodum contingit in præſenti; deteſtatio enim peccati provenire poteſt ex motivo tantùm charitatis, ſpei, vel alterius virtutis ipſi peccato oppoſitæ, qua ratione non poteſt eſſe actus vindictæ, quia hic poſtulat motivum juſtitiæ.

Urgebis; Saltem deteſtatio peccati virtualiter continet voluntatem vindicationis peccati, ac proinde ſaltem virtualiter ſunt unus, & idem actus.

Reſpondeo, hic ſermonem eſſe de actu formaliter ſpectato, prout à ſpeciali virtute procedit, ac ſubinde inſtantiam non eſſe ad propoſitum. *Deinde*, ſi deteſtatio peccati ſolùm virtualiter includat voluntatem vindicationis, conſequens eſt, quòd illi duo actus ſint formaliter diſtincti: quemadmodum omnis actus formaliter diſtinguitur à cauſa, in qua virtualiter continetur.

Ex his igitur ſequitur Pœnitentiam non eſſe virtutem generalem, neque per modum prædicationis, quaſi eſſet quædam conditio generalis, ac prędicatum tranſcendens ad omnes virtutes, ut volunt Altiſiodorenſis, Major, & quidam alii Theologi; neque per aggregationem omnium virtutum, ut innuere videtur Alenſis noſter, qui fatetur quidem pœnitentiam eſſe virtutem ſpecialem, quatenus eſt actus punitionis ipſius pœnitentis, in compenſationem delicti. Exiſtimat autem eam eſſe generalem in ordine ad actum odii, & deteſtationis peccatorum omnium, cùm enim ad actum odii omnium peccatorum ſingulæ concurrant,

rant,

rant, ſaltem illud imperando, ex amore enim objecti alicujus virtutis naſcitur odium objecti ipſi contrarii, quod eſt peccatum. Unde exiſtimat Alenſis pœnitentiam dici poſſe virtutem generalem per concomitantiam, & aggregationem omnium virtutum. Verùm contrarium apparet non ſolùm ex his, quæ diximus, ſed etiam ex hac ratione; Quia ſi virtus pœnitentiæ eſſet generalis ex concomitantia, & aggregatione aliarum virtutum, ſequeretur pœnitentem non poſſe unico actu elicito à virtute pœnitentiæ deteſtari omnia peccata: cùm enim unaquæque virtus habeat objectum ſuum limitatum, & diſtinctum, nec poſſit in objectum alterius virtutis tendere, conſequens eſſet, quòd ad deteſtanda peccata contra omnes virtutes requireretur actus omnium virtutũ; atque ita peccator non poſſet juſtificari per pœnitentiam unico inſtanti, qui non poſſet juſtificari, niſi deteſtetur omnia peccata; non poſſet autem omnia peccata deteſtari niſi exercendo actus omnium virtutum, quos in inſtanti exercere nequit; hoc autem abſurdum eſt: igitur & illud unde ſequitur.

QUÆSTIO SECUNDA.

Qualis ſit pœnitentia, & ad quam ex virtutibus reducatur.

TRIA maximè hac in quæſtione occurrunt determinanda; *Primum*, utrùm pœnitentia ſit virtus acquiſita, vel infuſa, Theologica, aut Moralis; *Secundum*, ex hypotheſi quòd ſit moralis, ad quam ex quatuor capitalibus reducatur; *Tertium*, dato quòd reducenda ſit ad aliquam ex ſpeciebus juſtitiæ, utrùm comprehendatur ſub juſtitia commutativa, vel diſtributiva; quæ ut faciliùs, & evidentiùs innoteſcant,

Notandum primò, virtutes generatim per ordinem ad Deum, eſſe in triplici differentia: *Aliæ* enim habent Deum pro objecto, & fine proximo; ita quòd de ratione earum virtutum ſit referre actus ſuos in Deum; cujuſmodi ſunt virtutes Theologicæ, quarum objectum eſt ipſemet Deus vel credendus, vel ſperandus, vel diligendus: *Aliæ* nec pro objecto, nec pro fine proximo Deum habent, ut fortitudo, cujus objectum eſt mors aut quid ſimile, finis verò proximus ſaltem intrinſecus non eſt Deus, ſed aliquid aliud putà cùm quis ſeſe morti objicit pro Patria, ut hoſte depulſo pacificè vivatur; hujus enim actus fortitudinis objectum materiale eſt mors; formale verò, aut finis intrinſecus, eſt pax, ſeu vita pacata, & quieta; unde ſi talis actus refertur in Deum, hæc relatio erit dumtaxat ad finem extrinſecum, fietque per virtutem non fortitudinis, ſed charitatis, aut Religionis. *Aliæ* denique ſunt, quæ etſi non habeant Deum pro objecto, habent tamen ipſum pro fine cui, ſeu proximum, ad quem videlicet omnes earum actus diriguntur, quales ſunt Religio, & Pœnitentia, quarum actus proximè ordinantur ad Deum, quæ propterea virtutibus Theologicis proximæ ſunt, & ab eis plerumque imperantur.

Notandum ſecundò, ex Doctore, *diſt.* 14. *q.*3. *n.*5. virtutem non idcircò cenſeri moralem, ex eo quòd ſit nota, & eliciatur ex prævia cognitione dumtaxat naturali, non verò ex revelatione, vel fide, quia, *inquit*, ſecundùm Philoſophum virtus Moralis dicitur ex hoc quòd eſt more, vel ex conſuetudine generabilis: quacumque autem notitia ſive ex lumine naturali habita, ſive ex fide, poteſt ſecundùm illam appetitus inclinari, & ex frequenti actione generare in ſe habitum ſic inclinantem, qui erit habitus electivus; quia appetitivus, & ſecundùm rectam rationem, licèt non naturalem, ſed aliam rationem; & hoc modo paupertas, humilitas, caſtitas, & hujuſmodi ſunt virtutes morales: quia ſecundùm perfectam, & rectam rationem, licèt non purè naturalem ex more, id eſt, frequenter ſic eligere, generantur. *Unde concludit:* Suppoſita igitur iſta regula nota ex Evangelio, Pœnitentiam agite, *Matth.* 3. poteſt voluntas ex frequenti elicitione actus conformis iſti regulæ generare in ſe habitum inclinantem ad conſimiles actus; & ille verè erit virtus; quia rectæ rationi, imò rectiſſimæ conſonus; & tamen moralis, quia ex more, & conſuetudine generatus. „

Hæc Doctor, quibus ſignificat, quòd etſi Pœnitentia, ut ſit Chriſtiana virtus, debeat elici propter Deum offenſum ex præſuppoſito divino præcepto per revelationem cognito, non minùs propterea erit virtus moralis ex frequentatis actibus genita, & comparata: unde ad virtutem infuſam, & ſupernaturalem non ſufficit, quòd præſupponat cognitionem mutuatam ex revelatione, ſed ultrò requiritur, ut ejus acquiſitio humanas omni-

omninò vires excedat, nec niſi Deo donante ac infundente poſſit obtineri.

Notandum tertiò, omnes virtutes morales revocari ad quatuor ex capitalibus, quæ idcircò vocantur Cardinales, quia cæteræ in eis, ſicut janua in cardinibus volvuntur, ſuntque Juſtitia, Fortitudo, Temperantia, & Prudentia. Conſtat autem Pœnitentiam non reduci ad Prudentiam, Fortitudinem, aut Temperantiam: quia illæ dumtaxat occupantur circa moderandas, ac regulandas Paſſiones appetitus ſenſitivi. Pœnitentia verò verſatur circa omnia peccata, tum ſpiritualia, cùm corporalia. Unde ſola ſupereſt libranda difficultas de reductione ipſius Pœnitentiæ ad juſtitiam, cujus cùm ratio formalis conſiſtat in obligatione, & munere debiti reddendi ſecundùm rectam rationem, ad varias virtutum ſpecies ſeſe extendit: numerantur enim 22. virtutes tam immediatæ, quàm mediatæ, de quibus juſtitia tanquàm de ſuis ſpeciebus prædicatur; quæ ſunt Latria, Pietas, Dulia, Hyperdulia, Legalis Juſtitia Epicheia, Benevolentia, Affabilitas, Beneficentia, Veritas, Amicitia, Liberalitas, Pœnitentia, Reverentia, Obſervantia, Miſericordia, Vindicatio, Gratitudo, ac Juſtitia punitiva, reſtitutiva, diſtributiva, & commutativa. Quarum omnium ſufficientia, & juſta enumeratio colligitur ex quadruplici capitali debito, quod habere poteſt homo, *vel* per ordinem ad cauſam, à qua pendet tanquam effectus; *vel* per ordinem ad propriam conditionem, & naturam, *vel* quantum ad perfectionem ſecundam, & ſuperadditam, *vel* quantùm ad actionem voluntariam. Quoniam autem hìc potiſſimùm ſermo eſt de ordinatione hominis quoad obligationem, quæ conſurgit per actionem voluntariam; idcircò ſciendum eſt quòd actio illa voluntaria præſupponit factum, aut non; ſi factum præſupponit, vel illud eſt ſibi bonum, vel malum: ſi ſibi bonum, obligatur ad recompenſandum ſecundùm poſſibilitatem, quod reddit per virtutem *gratitudinis*; ſi autem eſt malum, obligatur quis ex officio ad corrigendum, ad quòd inclinat *Juſtitia punitiva*, & ſpecialiter obligatur, qui malum geſſit, ſi ſit læſivum proximi ad ſatiſfaciendum, ad quod inclinat *Juſtitia reſtitutiva*. Si verò actio voluntaria non præſupponit factum, ſed ſit de pari; tunc poteſt oriri duplex obligatio, ſcilicet vel ad æqualitatem ſecundùm proportionem Geometricam, & hanc exercet *Juſtitia diſtributiva*; vel ad æqualitatem ſecundùm proportionem Arithmeticam, & hanc exercet *Juſtitia commutativa*.

CONCLUSIO PRIMA.

POenitentia eſt virtus moralis, *non Theologica*: *acquiſita*, *non infuſa*. Hæc eſt Doctoris quoad utramque partem, quarum primam declarat *diſt*.14. *q*.2. *n*.9. ubi ait: Ex hoc poſſet eſſe dubium de habitudine „ iſtius virtutis ad charitatem, ex quo enim „ Pœnitentia per actum ſuum imperat a- „ ctum charitatis, videtur eſſe ſuperior „ charitate: Sed oppoſitum eſt manifeſtum; „ quia objectum per ſe charitatis eſt Deus „ ſub ratione objectiva nobiliſſima; pro- „ prium autem objectum iſtius eſt malum „ vindicabile, ſeu reus, in quem eſt vin- „ dicandum. Unde concludit, quòd Pœ- „ nitentia non tantùm non eſt virtus Theo- „ logica, ſed nec virtus ſimpliciter nobi- „ liſſima inter illas, quæ ſunt circa obje- „ ctum creatum; *Hinc n*.20. *ait*: Ad ulti- „ mum dico, quòd non eſt virtus Theo- „ logica; imò circa objectum creatum. „

Probatur itaque hæc veritas ratione Doctoris petita ex diſt.26. lib.3. q.1. n.15. ubi ait: *Tres conditiones ponuntur pertinere ad virtutem Theologicam*: *Prima eſt reſpicere Deum pro objecto*; *Secunda*, *habere pro regula primam regulam humanorum actuum*; *non autem regulam acquiſitam*: *Tertia*, *immediatè infundi à Deo*, *ſicut à cauſa efficiente*: Sed nulla ex his regulis competit Pœnitentiæ: non quidem prima; ſiquidem Pœnitentia non tendit immediatè circa Deum, ſed in peccatum vindicandum, & puniendum; eſt enim, ut ſtatim dicemus, juſtitia punitiva, ſeu vindicativa, quæ pro objecto formali habet correſpondentiam pœnæ ad culpam; pro materiali verò ipſam pœnam, & culpam.

Dices, Pœnitens in vindicando peccato intendit ſatiſfacere Deo pro injuria illata: igitur pœnitentia tendit in Deum tanquam in objectum.

Nego conſequentiam, non enim intendit ſatiſfacere Deo, quaſi ipſa ſatiſfactio, vel punitio ſit finis proximus, & motivum ultimum, quod ſibi proponat; ſed tantùm quia ſatiſfacere Deo, & punire peccatum, bonum eſt, & ipſi ſatiſfacienti, ac proinde ſatiſfaciens, & puniens ſeipſum, habet pro objecto formali *cui*, non quidem Deum, quem illo

illo actu non amat, ſed voluntatem, qua deſiderat ſatisfacere Deo, quæ utique eſt aliquid creatum. Unde ſicut obedientia licèt velit obedire Deo, & Religio Deum colere, non ſunt tamen propterea virtutes Theologicæ, eò quòd proximè non verſentur circa Deum, ſed obedientia circa rem præceptam: Religio verò circa cultum divinum, quæ ſunt entia creata: ita Pœnitentia licèt intendat ſatisfacere Deo, tamen hac ratione cenſeri non debet virtus Theologica; quia non immediatè verſatur circa Deum: ſed circa peccatum vindicandum.

Urgebis: Pęnitentia intendit placare Deum: ſed illa placatio eſt quid increatum, eſt enim actus divinæ voluntatis acceptantis obſequia noſtra, & condonantis offenſas: ergo, &c.

Diſtinguo minorem: Illa placatio eſt quid increatum ex parte Dei, & in facto eſſe, concedo: quia ſolius Dei eſt condonare peccata: ex parte pœnitentis, & in fieri, nego: Pœnitens enim non immediatè verſatur circa illam placationem, & remiſſionem, ſed tantùm circa opera apta ad placandum Deum, quæ vult exhibere ad obtinendam illam peccatorum remiſſionem; quæ utique exhibitio operum in ſe eſt bona, & honeſta, etiamſi inde nulla ſequeretur peccatorum condonatio; unde actus primarius Pœnitentiæ eſt velle punire peccatum, ac exhibere opera ſatisfactoria, quibus Deus placari poſſit.

Secunda etiam conditio ad virtutem Theologicam non reperitur in Pęnitentia; ſiquidem non regulatur per primam regulam actuum humanorum, nempe vel Deum ſub aliqua ratione eſſentiali, aut attributali, vel divinam voluntatem per revelationem cognitam, ſed per dictamen rationis inſinuantis pęnam eſſe proportionandam peccato, & ſatisfactionem offenſionis gravitati.

Multò minùs habet tertiam conditionem, nempe quòd infundatur à Deo tanquam à cauſa efficiente; nam, ut ait Doctor præfata diſt. 14. q. 2. n. 20. *Ex multis actibus vindicandi in ſe juſtè reum, poteſt acquiri habitus, qui maneat cum peccato mortali, & poſſet acquiri ante deletionem peccati mortalis, niſi fortè quia Deus juſtificat, antequam poſſint haberi actus ſufficientes ad generationem Pœnitentiæ.*

Quæ utique ſententia ſic probatur: Virtutes infuſæ ſolùm admittuntur, ut inclinent ſuſcipientem ad actus neceſſarios ad ſalutem: ſic habitus fidei ad credendum, ſpei ad ſperandum, & charitatis ad diligendum Deum, ſicut oportet: ſed habitus Pęnitentiæ ſi in ſe conſideretur, non poſſet inclinare ſuſcipientem ad actum pęnitendi neceſſarium ad ſalutem: igitur eſſet fruſtraneus. Major conſtat. Minor probatur: Eatenus Pęnitentiæ actus dicitur neceſſarius ad ſalutem, quatenus diſponit animam ad infuſionem virtutum in inſtanti juſtificationis: ſed actus ille qui eſt cauſa diſpoſitiva ſubjecti ad ſuſceptionem habitus infuſi, produci non poteſt ab ipſo habitu infuſo: igitur, &c. Majorem tradit Concilium Trid. ſeſſ. 6. c. 9. & 7. ubi Pęnitentia recenſetur inter diſpoſitiones prærequiſitas in adulto ad ſuſcipiendam juſtificationem. Et ſeſſ. 14. cap. 4. de attritione, quæ ex gehennæ, & pęnarum metu concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ, dicitur quòd non faciat hominem hypocritam, & magis peccatorem, ſed verum eſſe Dei donum, & Spiritus S. impulſum, *non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pęnitens adjutus viam ſibi parat ad juſtitiam.* Minor verò probatur: Omnis forma introducenda eſt poſterior diſpoſitione ad ipſam: igitur actus Pęnitentis neceſſarius ad ſalutem non poteſt elici ab habitu Pęnitentiæ infuſæ, ad quam eſt diſpoſitio, maximè in ſententia Thomiſtarum, qui admittunt virtùtes morales per ſe infuſas, quas aſſerunt non infundi, niſi in juſtificatione.

Dices primò; Ad deletionem culpæ non ſufficit Pęnitentia naturalis, & acquiſita: igitur ad id requiritur Pęnitentia infuſa. Probatur antecedens ex Concilio Triden. ſeſſ. 3. can. 3. *Si quis dixerit, ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit*: igitur ſicut *credere*, *ſperare*, & *diligere* ſunt actus ſupernaturales in ſubſtantia: ita etiam pęnitere, ut ſit legitima diſpoſitio ad remiſſionem peccatorum, debet eſſe ſupernaturalis.

Diſtinguo antecedens: Non ſufficit pęnitentia naturalis tam in ſubſtantia, quàm in modo, concedo: naturalis in ſubſtantia, & ſupernaturalis in modo, nego: igitur actus Pęnitentiæ, qui eſt præparatio ad juſtificationem, eſt equidem ſupernaturalis in modo, quia nempe non elicitur, niſi beneficio gra-

gratiæ, & auxilio Spiritus S. qua ratione actus virtutum moralium, quatenus meritorii ſunt, dicuntur ſupernaturales; non quidem in ſubſtantia, ſed in modo: quia non poſſunt eſſe Deo grati, & accepti in ordine ad ſalutem, ſine beneficio gratiæ. Nec aliud voluit Conc.ibi enim tantùm definit contra Pelagianos,&Semi-Pelagianos hominem non poſſe juſtificari ex ſolis viribus naturæ ſine ſpeciali Dei adjutorio; unde non ex eis colligitur Pœnitentiæ ſupernaturalitas in ſubſtantia, ſed tantùm in modo; quæ utique neceſſaria eſt ad Pœnitentiam fructuoſam.

Inſtabis: Habitus acquiſiti naturaliter inclinant ad producendos actus ſimiles illis, à quibus ſunt geniti: igitur ſi ex actibus Pœnitentiæ concurrentibus ad ſalutem generetur habitus naturalis, conſequens erit, quòd habitus ille inclinabit ad producendos actus ſufficientes ad ſalutem; & ſubinde, quòd ex ſolis naturæ viribus poterimus pœnitere; quod eſt Pelagianum.

Diſtinguo antecedens: Inclinant ad producendos actus ſimiles, quantum ad ſubſtantiam, concedo; quantum ad modum, nego: Quemadmodum enim ſervari poteſt præceptum divinum, quantum ad ſubſtantiam actus, licèt non obſervetur quantum ad finem Dei præcipientis: V.g. Si quis jejunet tempore Quadrageſimæ in ſtatu peccati mortalis, implet quidem præceptum quantum ad ſubſtantiam actus, non autem quantum ad finem Dei præcipientis, & intendentis quòd ille actus ſit meritorius; ita habitus Pœnitentiæ acquiſitus poterit equidem inclinare voluntatem ad actum pœnitendi, quantum ad entitatem, & ſubſtantiam actus, nempe nolle peccaſſe; non tamen inclinat quantum ad finem præcipientis, nempe Dei intendentis, quòd ille actus pœnitendi ſit ultima diſpoſitio ad gratiam.

CONCLUSIO SECUNDA.

Pœnitentia revocatur ad juſtitiam. Hæc eſt Doctoris diſt.14. q.2. n.5. ubi probat, quòd *velle punire peccatum* non ſit actus amicitiæ inſtaurandæ hominis cum Deo; quia non eſt actus virtutis appetitivæ ordinantis ad ſeipſum, ſed ad alterum. Sequitur,
,, *inquit*, alia concluſio, quòd (*Pœnitere*)
,, non eſt appetitivæ virtutis ordinantis ad
,, ſeipſum, cujuſmodi ſunt temperantia, &
,, fortitudo: ergo virtutis ordinantis ad alterum, cujuſmodi eſt juſtitia. Hoc argu- ,,
mentum tenet, ſupponendo illam famo- ,,
ſam virtutum appetitivarum diſtinctionem, ,,
quòd ad duo genera omninò reducan- ,,
tur. *Antecedens* probatur, quia actum ,,
iſtum vindicandi, poteſt aliquis eodem ,,
modo ſecundùm rationem rectam exerce- ,,
re in alterum, ſicut in ſeipſum. Si et- ,,
iam exerceat in ſeipſum, non exercet in ,,
ſe, niſi ut in alterum; quia non exer- ,,
cet in ſe, niſi in quantum ſibi committi- ,,
tur à Legiſlatore in iſtum reum vindica- ,,
re. Sed accidit quòd iſte, cui commit- ,,
titur ut miniſtro Judicis, ſit iſte reus, ,,
quia eodem modo exercet ſecundùm re- ,,
ctam rationem miniſtri in reum, ſi eſſet ,,
omninò alius in perſona: ergo iſta vir- ,,
tus, cujus natura eſt iſte actus, con- ,,
tinetur ſub Juſtitia, prout in gene- ,,
rali dicitur Juſtitia omnis virtus ordina- ,,
tiva ad alterum. ,,

Quibus verbis Doctor, declarat, quòd iſte actus, qui eſt *vindicare peccatum*, poteſt aliquis elicere circa alium, ſicut circa ſeipſum, & quòd dum aliquis vindicat peccatum ſuum, tunc ſe habet circa ſe, ac ſi ageret circa alterum, ac ſubinde actus ille non ſpectat ad virtutem ordinantem ad ſe, ſed ad alterum. Si autem objicias, quòd velle vindicare peccatum non ſit actus circa alterum, ſed ejuſdem hominis erga ſeipſum; reſpondet ibidem Doctor, non obſtare, *quòd ille in actu ſuo*, inquit, *ordinetur ad ſeipſum; quia non ad ſe, niſi ut ad alterum ut ſcilicet miniſter Judicis in reum contra legem, in quem commiſſa eſt ſibi auctoritas à Judice*, hoc eſt, dum aliquis punit ſeipſum propter peccatum, agit ut miniſter Dei; unde quamvis ſit ſimul reus, & judex, tamen ut caſtigat ſeipſum, quaſi virtualiter diſtinguitur à ſe ut reus eſt.

Dices primò: Pœnitentia reducitur ad charitatem: igitur non refertur ad juſtitiam. *Probatur* antecedens: Ad eam virtutem reducitur Pœnitentia, à qua elicitur proprius Pœnitentiæ actus, qui eſt Contritio: ſed hic elicitur à charitate: dolor enim de peccatis propter Deum ſummè dilectum eſt actus Contritionis; nam ejuſdem virtutis eſt gaudere de bonis amici, & de malis illius dolere, & triſtari: igitur actus Contritionis à charitate procedit.

Nego antecedens: & ad ejus probationem dico, Contritionem ſpectari poſſe dupliciter: nempe quatenus eſt dolor de peccato

per ſimplicem diſplicentiam peccati, vel quatenus eſt dolor de peccato cum intentione illud vindicandi, & ſatisfaciendi Deo offenſo: Priori modo ſpectat ad charitatem, non verò poſteriori.

Inſtabis: Ejuſdem eſt virtutis odiſſe, ac intendere deſtructionem illius quòd opponitur objecto, cujus eſt objectum illud ſectari: ſed charitas intendit Deum ut ſummum bonum, cui peccatum opponitur: igitur dolere de peccato cum intentione illud deſtruendi ſpectat ad charitatem.

Diſtinguo majorem: Sub ea ratione, ſub qua malum illud opponitur bono ab ipſa virtute intento, concedo: ſub alia, nego. *Ad minorem* dico charitatem dolere de peccato cum intentione illud deſtruendi ſub ea ratione, ſub qua opponitur bono divino, quod charitas intendit: dolere autem de peccato cum intentione illud vindicandi, ac puniendi, non eſt actus charitatis, ſed Pœnitentiæ; ut jam demonſtratum eſt.

Dices ſecundò: Juſtitia conſiſtit in medio, cùm ſit virtus moralis; ſed Pœnitentia non conſiſtit in medio; ſiquidem in exceſſum tendit, juxta illud Hieremiæ 6. *Luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum*: igitur non revocatur ad Juſtitiam.

Reſpondeo primò ad majorem, non idcircò virtutem dici conſiſtere in medio, quaſi neceſſariò media ſtare debeat inter duo vitia, quorum unum exorbitet à recto dictamine per exceſſum; aliud verò per defectum: nam virginitas, quæ eſt nobiliſſima virtus, non ſolùm temperat, ſed omnem prorsùs excludit veneream delectationem, atque adeò non verſatur circa paſſiones delectabiles reſerando exceſſum, vel defectum; ſed omninò delectationem excludendo: igitur virtus generatim dicitur conſiſtere in medio, quatenus commenſuratur recto rationis dictamini.

Reſpondeo 2. explicando minorem: Medium enim Juſtitiæ eſt æqualitas, quæ intercedit inter illos, inter quos reperitur Juſtitia, ut ait Ariſtoteles 5. Moral. At in quibuſdam æqualitas perfecta conſtitui non poteſt, ob alterius excellentiam; putà inter patrem, & filium, inter Deum, & hominem; quare qui deficiens eſt in talibus, debet facere quidquid poteſt, ut id pro viribus exequatur, quod ad æqualitatem conducit; & ſic Pœnitentia debet intendi quantum fieri poteſt, ut nempe pœnitens pro viribus jus divinum reſarciat. Ideò quantumcumque aliquem pœniteat, talis Pœnitentia ex parte juſtitiæ non erit vitioſa. Unde quantumvis quis deteſtetur peccata ſua propter Deum, non peccat; Imò quantò erit major deteſtatio, & peccati vindicta, tantò perfectior erit Pœnitentia.

Reſpondeo tertiò cum Pitigianis, quòd virtus generatim poſſit conſiſtere in medio alterutro ex his quatuor modis: *Primò* quidem tam ex parte objecti, quàm ex parte „ circumſtantiarum, ut temperantia, contra „ quam peccari poteſt per exceſſum, aut de- „ fectum; ſicut & contra quaſdam circum- „ ſtantias, videlicet nimis vel minùs come- „ dendo, & quando, & ubi non oportet. „ *Secundò* quædam ſunt quæ ex parte obje- „ cti habent ſuperabundantiam, ſed ex par- „ te circumſtantiæ ſunt in medio. Dicit e- „ nim Philoſophus 4. Ethic. cap. 4. quòd „ magnanimus quidem magnitudine ex- „ tremus eſt, eo tamen quòd ut oportet „ medius, ut magnanimitas, & fortitu- „ do: Tum, quia magnanimitas eſt cir- „ ca maxima, & fortitudo reſpicit ultimum „ terribilium pro objecto: Tum, quia ſi ma- „ gnanimus dignificaret ſe pluſquam opor- „ tet, eſſet Vanus; ſin autem minùs, eſſet „ puſillanimis: & fortis ſi exponeret ſe mor- „ ti pro inani gloria, eſſet audax, &c. *Ter-* „ *tiò*, quædam ſunt virtutes, quæ ſunt in de- „ fectu ex parte circumſtantiæ, ut virgini- „ tas, quæ negat omnem veneream delecta- „ tionem; atque adeò tenet extremum quoad „ materiam: ſed tenet medium quoad cir- „ cumſtantias: quia hoc obſervat pro tem- „ pore, quo hoc expedit obſervare, hoc „ eſt, pro tempore, quo non præcipitur, „ nec à Deo conſulitur vacare carnali copu- „ læ, & etiam obſervat hoc propter quod „ oportet, ſcilicet ut mens liberiùs vacet „ ſpiritualibus. *Quartò*, quædam ſunt virtu- „ tes, quæ habent ſuperabundantiam, & „ non defectum, ut magnanimitas, & for- „ titudo; quædam è converſo, quæ plus „ habent de ſuperabuntia, ut latria, quæ- „ dam, quæ plus habent de defectu, ut „ temperantia. „

Quibus ita præmiſſis dici poteſt, quòd Pœnitentia conſiſtat in medio, per defectum, & exceſſum, V. g. ſi quis magis deteſtetur parvum peccatum, quàm magnum; vel ſi magis triſtetur de peccato propter amiſſionem alicujus boni temporalis, quàm ſpiritualis. Ita Pitigius.

CON-

CONCLUSIO TERTIA.

POenitentia *non eſt Juſtitia commutativa propriè dicta, neque diſtributiva, ſed vindicativa*. Hæc eſt Doctoris *diſt*. 14. *q*.2. *n*.8. ubi loquens de actu Pœnitentiæ ait: *Eſt ergo iſte actus Juſtitiæ punitivæ, quæ diſtinguitur contra Juſtitiam commutativam, & etiam contra amicitiam*. Probantur ſimul duæ priores concluſionis partes, nempe quòd Pœnitentia non ſit Juſtitia commutativa, & diſtributiva; enim verò virtutes, quæ habent diverſa objecta formalia, ſunt invicem diſtinctæ: ſed Pœnitentia, & Juſtitia tam commutativa, quàm diſtributiva reſpiciunt diverſa objecta formalia; Juſtitia enim commutativa reſpicit æqualitatem rei ad rem; id eſt, debitum ſtrictum ad æqualitatem reddendum; Juſtitia verò diſtributiva reſpicit æqualitatem prœmiorum, vel ſuppliciorum cum proportione ad actus laudabiles, & culpas: ſed Pœnitentia non poteſt reparare jus divinum læſum per peccatum ad æqualitatem; quia offenſa contra Deum commiſſa per quamlibet hominis ſatisfactionem non poteſt ſufficienter expiari, niſi interveniat Dei clementia gratuitò, ac ex miſericordia offenſam condonantis: igitur Pœnitentia ad neutram illius Juſtitiæ ſpeciem reducitur.

Confirmatur, maximè quantum ad Juſtitiam *diſtributivam*, quia hæc eſt ſuperioris ad inferiorem; ſiquidem ad ſuperiorem pertinet diſtribuere inferioribus de communibus bonis, & pœnis unicuique proportionaliter ad ſuum meritum, vel demeritum: Pœnitentia autem eſt potiùs inferioris, ſcilicet creaturæ in ordine ad Deum. *Deinde* Juſtitia diſtributiva pœnas, vel bona taxat uni per reſpectum ad alterum; quem etiam punit, vel prœmiatur; Pœnitentia verò non punit unum pœnitentem per reſpectum ad alium; ſed per reſpectum ad culpam in Deum commiſſam: igitur, &c.

Probatur denique tertia pars, nempe quòd Pœnitentia ſit Juſtitia *vindicativa*; Primò quidem auctoritate petita ex libro de vera, & falſa Pœnitentia ſuprà à nobis laudato, qua ſic definit Pœnitentiam: *Eſt dolentis vindicta ſemper puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe*, ſi eſt vindicta, ergo eſt vindicativa.

Inſuper Sacramentum Pœnitentiæ eſt Tribunal Juſtitiæ: ſed non alterius, quàm vindicativæ: igitur, &c. Majorem, & minorem ſimul approbat Concilium Trid. *ſeſſ*.14. *c*.2. ubi ſermonem faciens de baptizatis, ait: *Nam hos, ſi ſe poſteà crimine aliquo contaminaverint, non jam repetito Baptiſmo ablui, cùm id in Eccleſia Catholica nulla ratione liceat: ſed ante hoc tribunal* (Pœnitentiæ) *tanquam reos ſiſti voluit* .:.:.:. *Plenam, & integram peccatorum remiſſionem conſequentes ad quàm per Sacramentum Pœnitentiæ ſine magnis noſtris fletibus, & laboribus divina id exigente Juſtitia* (vindicativa) *pervenire nequaquam poſſumus*. Et c.5. inſinuat peccatorem publicè poſſe confiteri ſua peccata in eorum vindictam: *Cæterùm*, inquit, *etſi Chriſtus non vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum, & ſui humiliationem, tùm ob aliorum exemplum, tùm ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem delicta ſua publicè confiteri poſſit*, &c. Et c.8. de operibus ſatisfactoriis ita ſtatuit: *Habeant* (Sacerdotes) *præ oculis, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem*,

Confirmatur: Deus ex Juſtitia vindicativa ordinat, ut peccatum per pœnam, & actus Pœnitentiales in Sacramento Pœnitentiæ remittatur: igitur peccator actus Pœnitentiales exercendo, eumdem finem, idemque motivum habere debet. *Conſequentia* patet; quia Miniſter ut ordinatè procedat infligendo pœnam, debet agere ex fine legis, & Legiſlatoris; cùm is ſit finis poteſtatis miniſterialis, qui intenditur à principali cauſa delegante: ſed peccator exequendo pœnam in ſe mediante virtute Pœnitentiæ, agit ut Miniſter Dei Judicis: nam, inquit, Tertull. lib. de Pœnitentia; hæc virtus *in peccatorem pronuntians, pro Dei indignatione fungitur*; igitur ſicut Deus præſcribit pœnam ex motivo Juſtitiæ vindicativæ; ita pœnitens ex eodem motivo debet pœnam ſibi præſcribere.

Hæc præclarè docet S. Auguſtinus, cùm monet lib.50. Homiliarum homilia 50. *Aſcendat homo adverſùs ſe Tribunal mentis ſuæ, ſi timet illud, quod oportet non exhiberi ante Tribunal Chriſti, ut illic recipiat unuſquiſque, quæ corpus geſſit, ſive bonum, ſive malum: conſtituat ſe ante faciem ſuam, atque ita conſtituto in corde judicio, adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, carnifex timor. Inde quidem ſanguis animæ confitentis per lacrymas profluat. Poſtremò ab ipſa mente ta-*

te talis ſententia proferatur, ut ſe indignum homo judicet participatione corporis, & ſanguinis Domini. Ut qui ſeparari à regno cælorum per ultimam ſententiam ſummi Judicis metuat, per Eccleſiaſticam diſciplinam à Sacramento cæleſtis patriæ interim ſeparetur. Verſetur ante oculos imago futuri judicii, ut cùm alii accedunt ad altare Dei, quò ipſe non accedit, cogitet quàm ſibi contremiſcenda ſit pœna illa, qua percipientibus aliis vitam æternam, ipſe cum aliis in mortem præcipitetur æternam.

Dices primò; Pęnitentia non reducitur ad Juſtitiam commutativam: ſed ex Doctore *diſt.* 19. *quæſt.* 1. *num.* 26. Juſtitia punitiva eadem eſt cum commutativa, ait enim. *Dico ergo, quòd ſicut in aliis commutationibus Juſtitia commutativa habet aliquam latitudinem: ita quòd non reſpicit in commutationibus invisſibile: ſed medium rectæ rationis: ita Juſtitia punitiva, quæ eſt commutativa pœnæ pro culpa, non reſpicit neceſſariò gradum indiviſibilem pœnæ correſpondentem huic culpæ, ſed eſt ibi aliqua latitudo, infra quam pœna minor non ſufficit, & ultra pœna major non eſt imponenda.* Similia habet in 4. diſt. 46. quæſt. 1. num. 4. *Ad propoſitum*, inquit, *commutativa Juſtitia propriè reſpicit punitionem, & præmiationem, ut ſcilicet pro meritis, quaſi commutando reddantur præmia, & pro peccatis ſupplicia.*

Reſpondeo, Doctorem eis in locis non accipere Juſtitiam commutativam ſtrictè, & quatenus reſpicit medium ſervandum in rebus, & mercimoniis propriè dictis; ut ſic enim à punitiva diſtinguitur; quia hæc æqualitatem quamdam ſervat in pęnis ad debitum culparum; illa verò in commutationibus rerum. Unde etiam ſignanter addit, *quaſi commutando*, quibus ſignificat punitionem non eſſe actum Juſtitiæ commutativæ ſtrictè ſumptæ; ſed in latiori quadam ſignificatione, quatenus videlicet ſervat æqualitatem quantitatis, & reſpicit Arithmeticam proportionem inſtar Juſtitiæ commutativæ ſtrictè dictæ; non autem ſervat proportionem Geometricam, ſicut diſtributiva; unde potiùs ad commutativam, quàm ad diſtributivam reducitur; quamvis propriè neutra ſit: ſed tantùm quadam proportione, & ſimilitudine.

Dices ſecundò: Juſtitia vindicativa ſolùm eſt in Judice, vel ſuperiori infligente pęnam; non autem in ſubdito, & reo: igitur peccator puniens ſeipſum per Pęnitentiam, id non præſtat ex Juſtitia punitiva.

Diſtinguo antecedens: Eſt in ſuperiore magis principaliter, & auctoritativè, concedo: miniſterialiter, & executivè, nego: hoc enim poſteriori modo eſt in ſubdito, & inferiori.

Urgebis: Exequi, & infligere pęnam non eſt pęnitere propriè loquendo: igitur neque etiam executivè Pęnitentia eſt Juſtitia vindicativa. *Probatur antecedens*: Poſſet aliquis velle aſſumere pęnam pro peccatis, nec tamen habere propoſitum iterum non peccandi, nec dolorem de præteritis: quæ utique Pęnitentia neceſſariò exigit.

Nego antecedens, & ad illius probationem dico, talem aſſumptionem pęnæ non fore veram vindictam pro peccatis præteritis, ſaltem in hac vita, quoniam non fieret ſecundùm leges Juſtitiæ vindicativæ, & punitivæ à Deo præſcriptas, quæ primò omnium poſtulant dolorem, & propoſitum emendationis, unde ſicut non colit verè Deum, tametſi habeat voluntatem colendi, qui cum externo cultu actum internum Religionis non adhibet; ſic nec verè pęnitet, neque vindicat peccatum, qui non adhibet media ad id ordinata.

Dices tertiò; Pęna, quam pęnitens infligit, debet eſſe voluntaria in ipſo ſuſcipiente, utpote cùm ſit actus virtutis in ejus voluntate exiſtentis; ſed pęna, quam infligit juſtitia vindicativa eſt involuntaria reſpectu patientis: igitur Pęnitentia non eſt Juſtitia vindicativa.

Reſpondet Doctor diſt. 14. qu. 1. num. 13. Pęnam quidem eſſe involuntariam comparativè ad voluntatem ſequentem affectionem commodi: *Tamen*, inquit, *poteſt eſſe voluntaria voluntate antecedente, ſcilicet voluntaria applicatione cauſarum, ad quas ſequitur. Poteſt etiam eſſe voluntaria voluntate juſta acceptante, & hoc voluntate ſequente affectionem Juſtitiæ, quia ſic acceptat quidquid habet ordinem ad per ſe volendum juſtè: iſta autem triſtitia poteſt eſſe ad aliquid per ſe juſtè volendum.* Præmiſerat autem *num.* 11. quòd involuntarium ſimpliciter eſt illud, contra quod voluntas ſimpliciter remurmurat, & per conſequens per oppoſitum. *Voluntarium poteſt intelligi tripliciter.* Uno modo *contra quod non omnino voluntas remurmurat, ſed patienter ſuſtinet*: Secundo modo, *quod voluntariè acceptat*: Tertio modo, *quod voluntariè cauſat, & hoc*

& hoc dupliciter, ſcilicet vel ut cauſa proxima partialis, & non intendens junctum effectum: vel ut cauſa remota principalis, & intendens effectum, & ſic habentur quatuor membra. Subjicit rationem hujus diſtinctionis: *Quia*, inquit, *in primis duobus modis triſtitia eſt objectum tantummodò volitionis; in tertio eſt effectus tantùm, & non objectum: in quarto verò objectum eſt, & etiam effectus, niſi aliquid impediat*.

QUÆSTIO TERTIA.

Quodnam ſit Objectum Pœnitentiæ.

NOtandum primò, quòd cùm virtus habitualis dumtaxat innoteſcat per actus, actus verò per objecta, non poteſt meliùs declarari, nec apparere pœnitentiæ virtutis entitas, & natura, quàm per notitiam illius objecti. Eſt autem duplex objectum, unum quidem *materiale*, alterum *formale*; ſic appellatum per analogiam cum materia, & forma phyſicè conſtitutiva alicujus totius. Quemadmodum enim materia eſt de ſe indifferens ad varias formas, & ſubinde ad varia compoſita conſtituenda; per formam autem ad certum compoſitum determinatur: ita res, circa quam virtutes occupantur, cùm ex ſe ſit indifferens ad varias rationes amoris aut odii, & conſequenter ad varias virtutes conſtituendas, dicitur objectum materiale; ipſa verò ratio motiva amoris, vel odii, per quam illa res determinatur ad certam virtutem conſtituendam, dicitur objectum formale: ſic pecunia v.g. danda homini indigenti dici poteſt objectum materiale; quia eſt indifferens ad virtutem eleemoſynæ, liberalitatis, aut juſtitiæ reſtitutivæ: at datio iſtius pecuniæ propter ſublevandam illius indigentis miſeriam ex compaſſione, determinat ipſam pecuniæ largitionem ad virtutem eleemoſynæ, ſicut ejuſdem largitio, ut reſtituatur ablatum, ipſam pecuniam determinat ad virtutem juſtitiæ reſtitutivæ.

Notandum ſecundò, objectum materiale virtutis rurſus eſſe duplex, nempe remotum, & proximum. Objectum proximum appello circa quod primò virtus occupatur: ſic actus internus vel externus cultus divini, qui aſſumitur in ſignum ſummæ Dei excellentiæ, & noſtræ in eum obſervantiæ, & ſubjectionis, dici poteſt objectum proximum virtutis Religionis; ſimiliter objectum materiale proximum Pœnitentiæ, ut eſt juſtitia vindicativa, dici poteſt id omne quod aſſumitur ad conſtituendam æqualitatem inter culpam, & pœnam, nempe ipſa pœna culpæ correſpondens. Quæ utique nihil aliud eſt, quàm actus internus, vel externus aſſumptus ad vindicandum: Pęna enim eſt id, circa quod primarius effectus pœnitentiæ verſatur, hoc eſt, quod immediatè pœnitentia intendit: ſiquidem intendit pœnam infligere pro peccato commiſſo; objectum autem remotum illud voco, inter quod & internum actum à virtute pęnitentiæ elicitum aliquid mediat: ſic inter peccatum, ſeu malum, ut vindicabile, & actum internum pœnitentiæ, nempe voluntatem vindicandi, intercedit vindicta; unde ſequitur malum ut vindicabile, eſſe objectum remotum.

Notandum tertiò, malum vindicabile, nihil aliud eſſe, quàm id quod meretur pęnam in vindictam, quodque Deus vult puniri, quo ſit ut omne peccatum non ſolùm mortale, ſed etiam veniale ſub ratione mali vindicabilis comprehendatur; licèt enim peccatum veniale non offendat Deum graviter, nec ideo mereatur gravem pœnam, ſeu punitionem, nihilominùs certum eſt ipſum pœnam aliquam mereri: ſiquidem pœna correlativa eſt culpæ; ergo ubi culpa levis, ſaltem levis debet eſſe pœna, leviſque punitio. Hæc autem pœna tamdiu debetur peccato, quamdiu remanet ſub ratione peccati, & offenſæ Dei, & conſequenter donèc per pœnitentiam eluatur; Nam, *inquit*, Doctor *diſt*. 14. *qu*. 1. *n*.7. Nihil aliud eſt, „ poſt actum peccati ceſſante offenſa, macula, & reatus, niſi iſta relatio rationis, „ ſcilicet ordinatio ad pęnam, ut eſt diſconveniens ipſi animæ, dicitur ejus macula, ſicut per oppoſitum pulchritudo; „ ut autem eſt obligatio formaliter ad illam pęnam, dicitur reatus, & ut eſt actus voluntatis divinæ, in qua eſt tota iſta realitas, per quem actum ordinatur ad talem pęnam, dicitur offenſa. Nihil enim „ aliud eſt offendi, vel iraſci in Deo, quàm velle vindicare iſta pęna, & licèt Deus „ dicatur figurativè iratus, vel offenſus, „ tamen accipiendo iſtam rationem iraſci „ pro velle vindicare, excluſa paſſione concomitante iſtius velle, Deus formaliter „ eſt iratus, vel offenſus; quia formaliter „ eſt volens vindicare peccatum commiſſum contra legem ſuam. „

Un-

„ Unde ſubdit *num.* 8. illud quod dictum „ eſt remanere poſt actum in peccatore, „ poteſt deleri, & quandoque deletur, „ juxta illud ſymboli; *Remiſſionem peccatorum*. Et *num.* 9. Dico quòd non remit„ titur ſine pęna, vel æquivalente in ac„ ceptatione divina, quia per quodcumque „ peccatum offenditur Deus, ſicut Scriptu„ ra ſatis clamat: Offenſa autem ejus vel „ ira, ut dictum eſt, eſt ejus velle vindi„ care, vel aliquid ſufficiens ad placandum „ exigere: ergo poſito quocumque peccato „ Deus vult vindicare de peccante; ſed „ velle vindicare eſt velle punire: ergo poſt „ peccatum commiſſum ad ejus deletionem „ requiritur aliqua punitio, vel æquiva„ lens in acceptatione divina.

Ita Doctor, quibus verbis ſignificat etiam peccatum habituale comprehendi ſub objecto virtutis Pœnitentiæ. His præmiſſis, tria ſuperſunt determinanda. *Primum*, quodnam ſit objectum proximum, in quod tendit Pœnitentia: *Secundum*, quodnam ſit ejus objectum materiale remotum: *Tertium* quodnam ſit ejus objectum formale.

CONCLUSIO PRIMA.

O*Bjectum proximum Pœnitentiæ virtutis, eſt quilibet actus pęnitentis, ſive internus, ſive externus, qui elicitur, & aſſumitur ad vindicandum peccatum*. Patet hujus aſſertionis veritas ex ſecundo notabili; quemadmodum enim objectum proximum materiale Juſtitiæ commutativæ, eſt illud omne, quod aſſumitur ad conſtituendam æqualitatem inter datum, & acceptum: Juſtitiæ verò diſtributivæ, ſunt præmia, ſeu bona communia, quæ juxta uniuſcujuſque meritum diſtribuantur: pari ratione objectum materiale proximum Pœnitentiæ, ut eſt Juſtitia vindicativa, erit id quod aſſumitur in ultionem admiſſæ offenſæ: hoc autem nihil aliud eſt, quàm actus internus, vel externus pœnalis, qui aſſumitur ad vindicandum: igitur hic uterque actus cenſeri poteſt objectum primarium Pœnitentiæ.

Deinde. Illud eſt objectum primarium materiale virtutis Pœnitentiæ, quod primum per eam intenditur; ſed illa primariò intendit pœnam infligendam in ultionem criminis; illud enim primariò Pœnitentia intendit, à quo ipſa ſuam rationem formalem, ac denominationem obtinet: ſed utrumque habet à pęna in ultionem aſſumpta: ſiquidem Pœnitentia dicitur à pęnæ tenentia, & ejus ratio formalis, quatenus eſt ſpecialis virtus, maximè conſiſtit in ratione vindictæ: igitur ab ea pęna in ultionem aſſumpta ſuam mutuatur rationem formalem.

Dices: Pœna eſt effectus pœnitentiæ: igitur non poteſt cenſeri illius objectum primarium.

Nego conſequentiam: ſiquidem in virtutibus moralibus iidem actus externi, qui à virtute fiunt, & ſunt effectus internorum actuum voluntatis elicitorum à virtute: iidem, inquam, actus, quatenus priores in ordine intentionis, ſunt objectum, ſeu materia aliarum virtutum, ut patet exemplo Juſtitiæ diſtributivæ, & commutativæ: quid ni igitur pęna in ultionem aſſumpta, quæ eſt quaſi effectus ipſius Pœnitentiæ, cenſeri poterit ejuſdem primarium objectum?

Inſtabis: Objectum primarium habet rationem finis ſaltem immediati: ſed finis, & effectus non poſſunt eſſe unum, & idem, igitur cùm actus, quibus aſſumitur pęna in ultionem peccati, habeant rationem effectus pęnitentiæ, non poſſunt cenſeri illius objectum primarium.

Nego miorem. Tritum eſt enim apud Philoſophos, finem, & effectum poſſe in idem coincidere ſub diverſis reſpectibus; ſanitas enim poteſt eſſe ſimul effectus, & finis ambulationis, & cultus divinus, ſeu actus internus, vel externus, qui aſſumitur in ſignum ſummæ Dei excellentiæ, & noſtræ ſubjectionis eſt effectus virtutis Religionis, & ſimul finis proximus, qui ab ea intenditur, ſeu objectum, quod ipſa proximè intendit: Quid ni igitur eadem pœna, quam Pœnitens ſibi infligit, poterit eſſe ſimul effectus, & finis proximus, ſeu objectum, quod proximè pœnitentia intendat?

CONCLUSIO SECUNDA.

O*Bjectum materiale remotum virtutis pœnitentiæ eſt omne peccatum, tam actuale, quàm habituale à pœnitente commiſſum*.

Probatur; Illud eſt objectum materiale remotum virtutis pœnitentiæ, quod ipſa intendit aliquo medio: ſed pœnitentia fertur in peccatum mediante pœna in vindictam aſſumpta; igitur peccatum proprium, & à pœnitente commiſſum cenſetur objectum remotum pœnitentiæ. Dici tamen poſſet objectum proximum, quatenus attingitur ab actu elicito ipſius pœnitentię; nam

ut optimè advertit noſter *Boſco* diſp. 6. ſect. 1. concl. 7. Pœnitentia ex vi ejuſdem affectus, & effectus, qui proximè ab ipſa emanat, eodem motu, quo verſatur circa aliquam operationem, attingit etiam peccatum; non enim pęnitentiæ virtus conſiſtit in nuda illa operatione, id eſt, in voluntate vindicandi, quæ ſignificatur per hanc locutionem, *volo vindicare*: ſed per illam tranſit in ipſum peccatum: ita quòd hæc voluntas, *volo vindicare peccatum*, applicet de facto pœnam debitam peccato.

Dixi *omne peccatum tam actuale, quàm habituale* eſſe objectum virtutis pœnitentiæ: quamquam enim interdum remaneat habitus vitioſus etiam in Juſtificatis: nihilominus, ut docet Lugo *diſp.* 3. *num.* 15. hic habitus ſic perſeverans poteſt eſſe materia Pœnitentiæ, quantum ad actum retractationis, poſſum enim velle non fuiſſe illud peccatum, ne offenderetur Deus; quemadmodum poſt vulneris, vel morbi curationem dolere poſſum de cauſa, quæ morbum, aut vulnus intulit. Inſuper velle poſſum illud peccatum vindicare, ac pro eo ſatisfacere, ſi remiſſio ſit dubia, vel ſub conditione, ex hypoteſi quòd dimiſſum non ſit.

„ Quod utique multò verius eſt de pec-
„ cato habituali remiſſo: nam, ut præcla-
„ rè docet Doctor *diſt.* 14. *qu.* 1. illud quod
„ remanet poſt actum in peccatore, poteſt
„ deleri, & quandoque deletur, juxta il-
„ lud Symboli: Credo remiſſionem pec-
„ catorum. Deus eſt remiſſivus peccato-
„ rum, & quandoque remittens peccata, &
„ hoc probatur ſic, quia aliquando præ-
„ deſtinatus labitur in peccatum mortale.
„ Patet de David, Petro, & Paulo, &
„ quaſi innumeris; non autem poteſt bea-
„ tificari, ad quod principaliter ordinatur
„ per prædeſtinationem, niſi deleto pecca-
„ to, accipiendo peccatum modo prædi-
„ cto; quia nullus beatificatur, remanens
„ obligatus ad pœnam ſolvendam, quia
„ vel ſimul ſolvendam cum gloria, quod
„ eſt impoſſibile, quia ad minus ſecun-
„ dùm diſpoſitionem divinam, gloria illa,
„ & pœna quæcumque repugnant, vel
„ poſt glorificationem ſolvendam, quod
„ ſimiliter eſt impoſſibile, quia Deus diſ-
„ ponit illam gloriam in quocumque fi-
„ nalem eſſe, ita quòd non ſequetur ali-
„ qua pœna, ergo oportet ante glorifica-
„ tionem remitti, vel deleri iſtam obligatio-
„ nem ad pœnam quandoque ſuſtinendam.
Secundò dico, quòd non remittitur ſi- „
ne pœna, vel æquivalenter in accepta- „
tione divina, quia per quodcumque pec- „
catum offenditur Deus, ſicut & Scriptu- „
ra ſatis clamat; offenſa autem ejus, vel „
ira, ut dictum eſt, eſt ejus *velle vindicare* „
vel aliquid ſufficiens ad placandum exi- „
gere: ergo poſito quocumque peccato „
Deus vult vindicare de peccante; ſed „
velle vindicare, eſt velle punire; ergo „
poſt peccatum commiſſum ad ejus dele- „
tionem requiritur aliqua punitio, vel „
æquivalens in acceptatione divina. „

Hæc Doctor, quibus verbis ſignificat non ſolùm reatum culpæ remanentem poſt actionem peccaminoſam, ſed etiam habitum vitioſum eſſe vindicabilem; ſeu ordinabilem ad pœnam; ac ſubinde eſſe objectum materiale virtutis Pœnitentiæ.

Dices: Virtus ſpecialis debet habere objectum ſpeciale; Sed pœnitentia eſt virtus ſpecialis; igitur debet habere determinatum objectum; at omne peccatum non eſt determinatum objectum alicujus virtutis, ſed omnium: ſiquidem omnes virtutes generatim ſumptæ militant in omnia peccata, quælibet enim habet aliquod determinatum vitium, cui opponatur.

Diſtinguo conſequens: Debet habere objectum determinatum formale, concedo: materiale, nego; licèt autem pęnitentia tendat in omnia peccata, quæ ab aliis virtutibus ſeorſim, ac diſtributivè impugnantur, attamen ſpeciali aliqua ratione pęnitentia tendit in peccata, ſub qua ab aliis virtutibus non attinguntur, nempe ſub ratione vindicabilis, & punibilis, ut apparebit ex ſequenti concluſione.

CONCLUSIO TERTIA.

O*Bjectum formale, ac ſpecificativum virtutis pęnitentiæ, eſt peccatum ut vindicabile*. Hæc eſt Doctoris *diſt.* 14. *qu.* 2. *num.* 4. ubi ait: Pęnitere eſt actus ſpecialis virtu- „
tis. *Probatur*, quia ille actus natus eſt ha- „
bere ſpeciale objectum, & ſpeciales cir- „
cumſtantias ordinatas: objectum quidem, „
nempe peccatum vindicabile; circum- „
ſtantias verò, quæ conveniunt actui, ut „
rectè tendenti in tale objectum, ſcilicet „
finem, modum, & ejuſmodi. *Et infra numer.* 9. demonſtrat pœnitentiam eſſe minùs perfectam, quàm ſit actus chari- „
tatis, quia, *inquit*, per ſe objectum „

„ clau-

„ charitatis eſt Deus ſub ratione objecti-
„ va nobiliſſima; proprium autem obje-
„ ctum iſtius eſt malum vindicabile, ſeu
„ reus, in quem eſt vindicandum.

Probatur autem concluſio. Peccatum, in quod tendit Pœnitentia, ſpeciali ratione debet attingi, ſub qua non attingatur ab aliis virtutibus: ſed illa ratio non eſt alia, quàm vindicabilitas, ſeu obligatio ad puniendum peccatum: igitur &c. Major conſtat. Probatur minor. Si aliqua eſſet ratio, ſub qua pœnitentia tenderet in peccatum; maximè illius malitia, quatenus deteſtanda, & execranda: ſed hæc ratio non eſt peculiaris pœnitentiæ; ſiquidem omnes virtutes, ſaltem quæ tendunt in Deum, etiam tendunt in deteſtationem peccati; Charitas enim illud execratur, quatenus eſt malum oppoſitum infinitæ Dei bonitati, quam ipſa conſiderat: omne namque peccatum eſt malum Dei, ſaltem extrinſecè; quia diſplicet Deo, & ipſius gloriæ adverſatur; cùm autem ejuſdem virtutis ſit deteſtari malum oppoſitum objectum, cujus eſt objectum illud proſequi, hac ratione charitas deteſtatur quodlibet peccatum. Similiter cum omne peccatum nos privet ſupernaturali beatitudine, & ſubjiciat pœnis æternis à Deo vindice infligendis, deteſtatio peccati ex ejuſmodi motivo ſpectabit non ad pœnitentiam, ſed ad ſpem. Poteſt etiam peccatum conſiderari, quatenus militat in Dei honorem, obſervantiam, & cultum, & ſic illius deteſtatio ſpectat ad virtutem Religionis, & ſic dicendum de cæteris virtutibus, quæ tendunt in Deum, ac ſubinde ratio deteſtationis non poteſt eſſe propria ſoli virtuti pœnitentiæ, ac conſequenter peccatum, ut deteſtabile non eſt formale, & ſpecificativum ipſius virtutis objectum.

Deinde, peccatum ut vindicabile, debet attingi ab aliqua virtute; ſed non poteſt attingi ab alia, quàm à pœnitentia; igitur ut ſic eſt illius objectum ſpecificativum. Major conſtat; nam, inquit S. Auguſtinus lib. 1. Confeſs. *Juſſiſti Domine*, & *ita eſt*, *ut pœna ſit ſibi quiſque peccator*. Et meritò quidem; cùm enim, ut ſuprà dicebat Doctor, per quodcumque peccatum offendatur Deus, ac propterea moveatur in peccatorem affectu vindictæ: velle autem vindicare idem ſit, ac velle punire: inde fit quod homo peccator non poſſit reconciliari Deo, nec eum placare, quin priùs in ſe peccatum vindicet, & puniat. Minor etiam conſtat; nulla ſiquidem virtus tendit in peccatum, quatenus puniendum, ut Deo fiat ſatis, niſi ſola Pœnitentia; igitur &c.

Dices: Jus divinum læſum per offenſam, & reſarciendum per ſatisfactionem, & compenſationem quamdam, eſt objectum formale pœnitentiæ; igitur illud objectum non eſt peccatum, ut vindicabile, & punibile.

Reſpondeo, negando antecedens, Jus enim divinum ſic ſpectatum dici quidem poteſt finis Pœnitentiæ, non verò illius objectum; idcirco enim Pœnitentia tendit in vindictam peccati, ut quantum in peccatore eſt cum Dei auxilio faciat ſatis Deo, & illata ei injuria reſarciatur; ſicque illa divini juris reſtitutio, ac reparatio offenſæ, eſt finis movens pœnitentem ad vindicandum peccatum; unde illud jus divinum ut compenſandum, potiùs habet rationem finis, quàm objecti reſpectu virtutis Pœnitentiæ.

QUÆSTIO QUARTA.

Quodnam ſit ſubjectum tam immediatum, quàm mediatum virtutis Pœnitentiæ.

NOtandum *primò*, habitus generatim diſtribui in *intellectivum*, & *appetitivum*; intellectivus eſt, qui ſubjectivè in intellectu recipitur; iſque eſt duplex, alius *acquiſitus* propriis ac geminatis actibus; alius divinitùs *infuſus*, & ex ſpeciali Dei liberalitate. *Infuſus* iterum duplex, nempe vel quoad ſubſtantiam, qui videlicet nullo prorſus humano ſtudio comparari poteſt, ſed ex ſola Dei liberalitate, quales ſunt virtutes Theologicæ; vel quoad modum, qui videlicet proprio labore comparari poſſent, & ex repetitis actibus generari; ſed non cum tanta facilitate, nec temporis brevitate, tales ſunt habitus ſcientiæ, aut virtutum moralium interdum à Deo hominibus conceſſi. *Acquiſitus* ſimiliter duplex, videlicet ſpeculativus, & practicus; *ſpeculativus* ille eſt, qui ad nudam objecti contemplationem inclinat, nec circa illud aliquid molitur, quod ad regulandam voluntatem ſpectet; iſque iterum duplex, nempe *realis*, ut Metaphyſicus, Mathematicus, & Phyſicus vel *rationalis*, ut Grammaticus, Rhetoricus, & Logicus: *Practicus* eſt, qui circa agibilia verſatur, ut Prudentia; vel circa factibilia, ut artes tam mechanicæ, quàm liberales.

Habitus appetitivus ille eſt qui ſubjectivè in appetitiva facultate reſidet; qui iterum duplex; ſcilicet acquiſitus, & infuſus: acquiſitus rurſus duplex, ſcilicet in ordine ad ſe, ut fortitudo, Temperantia: vel in ordine ad alterum, ut Juſtitia: infuſus ſimiliter eſt duplex, nempe in ordine ad ſe, ut ſpes; & in ordine ad alterum, ut charitas. Quæritur autem ad quem hujuſmodi habituum ordinem revocanda ſit Pœnitentia.

Notandum ſecundò, duplex generatim eſſe cujuslibet habitus virtutis ſubjectum, videlicet immediatum, & mediatum: *Primum* eſt facultas, in qua habitus ille immediatè reſidet, quamque promptam, & expeditam efficit ad eliciendos ſuos actus; quod utique ſubjectum triplex ab aliquibus diſtinguitur, videlicet intellectus, voluntas, & appetitus ſenſitivus; Prudentia namque ſubjectatur in intellectu, Juſtitia in voluntate, Temperantia verò, & fortitudo ſecundùm S. Thomam in appetitu ſenſitivo. Verùm reclamat ſubtilis Doctor contendens, eam pariter in voluntate recipi. *Secundum*, ſunt perſonæ, ſeu ſuppoſita, in quibus virtutes illæ reſident. Quæritur ergo quodnam ſit ſubjectum immediatum, & mediatum virtutis Pœnitentiæ, ſeu in qua facultate, & in quibus perſonis ipſa reſideat.

Notandum tertiò, virtutem appetitivam eſſe habitum, qui voluntatem inclinat ad aliquid volendum, & fugiendum: qui utique duplex generatim aſſignatur juxta duplicem ordinationem, quam habitus ille intendit: quidam enim ordinat ſubjectum ad ſe, nempe ad rectè volendum ea, quæ ſpectant ad ſubjectum in quo reſidet, quales ſunt Temperantia, & fortitudo; iſtæ namque virtutes ordinant hominem circa ea, quæ ipſi conveniunt: alius verò ordinat ad alterum, nempe ad præſtandum, & tradendum ei quod ſuum eſt, qualis eſt Juſtitia, quæ inclinat habentem ad volendum alteri quod ſuum eſt. Unde ex virtutibus quædam ſunt, quæ hominem rectum faciunt in ſeipſo abſque ulla ordinatione ad alium, ut temperantia, cujus effectus eſt moderatio paſſionum appetitus concupiſcibilis in ordine ad ſeipſum; quædam verò faciunt hominem rectum in ordine ad alterum, ut juſtitia, cujus munus eſt hominem regere, ut alteri reddat quod ſuum eſt.

His ita obſervatis duo reſtant determinanda, nempe quodnam ſit ſubjectum tam immediatum, quàm mediatum virtutis Pœnitentiæ.

CONCLUSIO PRIMA.

Virtus Pœnitentiæ reſidet immediatè in voluntate, prout ordinatur ad alterum. Ita Doctor *diſt.* 14. *qu.* 2. *n.* 5. ubi ait: *Pœnitere non eſt actus alicujus virtutis intellectualis; quia eſt actus appetitus, ut appetitus, qui imperat intellectui, ut conſideret, & voluntati ut deteſtetur .... Porrò hoc imperare non convenit niſi appetitui, vel voluntati; neque enim aliqua vis ſenſitiva poteſt imperare intellectui, & voluntati, & conjungere eos in actibus ſuis; neque intellectus ſibi, & voluntati, ſed ſola voluntas, ſibi, & intellectui imperat*: Hoc eſt, Pœnitentia eſt velle vindicare peccatum: ſed hoc velle ſoli voluntati convenit, quia imperare intellectui ut conſideret, & voluntati ut deteſtetur gravitatem offenſæ non competit, niſi ſoli voluntati; non enim convenit potentiæ ſenſitivæ; quia nulla facultas ſenſitiva poteſt imperare intellectui, vel voluntati; ſiquidem appetitus ſenſitivus rationali ſubjicitur, juxta illud Geneſis: *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*: neque etiam convenit intellectui, quia intellectus non poteſt imperare ſibi ipſi, neque voluntati: igitur illud imperium, ſeu velle vindicare peccatum, ſpectat dumtaxat ad voluntatem.

Quod utique confirmat Doctor: quia ſola voluntas poteſt imperare ſibi ipſi, necnon & intellectui, ut docet S. Auguſtinus lib. 11. de Trinitate cap. 3. ubi ſcribit, quòd *Voluntas copulat parentem cum prole*, ideſt, conjungit intellectum ſecundùm ſpeciem intelligibilem cum cognitione actuali, quæ eſt ejus proles: unde parens cognitionis eſt memoria fœcunda, nempe intellectus ab objecto, ſeu ſpecie intelligibili fœcundatus: proles autem eſt actus intelligendi, vel ipſa intelligentia; ita quòd voluntas copulat parentem cum prole, dum præcipit intellectui, ut unà cum objecto producat actum intelligendi: Similiter voluntas ſibi ipſi imperat; ſiquidem nihil eſt magis in poteſtate voluntatis, quàm ipſa voluntas, ideſt, ejus actus: igitur cùm ad voluntatem ſpectet imperare, conſequens eſt, quòd velle imperativum, ſeu voluntas vindicandi peccatum, quæ eſt ipſemet virtutis Pœnitentiæ actus, ad voluntatem, non autem ad intellectum ſpectet.

Pro-

Probat ſecundò Doctor *ibidem*: Virtus intellectiva ordinatur ad cognitionem veri, ut verum eſt; virtus enim intellectualis judicat verum eſſe, vel non eſſe verum, ſive in ſpeculandis, ſive in agendis, & dictat hoc eſſe ſpeculandum, vel non eſſe ſpeculandum; agendum, vel non agendum: ſed Pœnitentia, ſeu velle vindicare peccatum, non eſt actus, quo ſic dictetur aliquid agendum, vel fugiendum, ſpeculandum, vel non ſpeculandum: ſed quo imperetur peccatum eſſe puniendum: igitur velle vindicare non eſt actus intellectus, neque appetitus ſenſitivi, ſed voluntatis; ac ſubinde virtus Pœnitentiæ in ſola voluntate reſidet.

Probat ſecundam partem ibidem Doctor, nempe quòd velle vindicare peccatum à ſe commiſſum ſit actus virtutis appetitivæ ordinantis ad alterum, cujuſmodi eſt juſtitia; quia, *inquit*, actum iſtum vindicandi, poteſt aliquis eodem modo ſecundùm rectam rationem exercere in alterum, ſicut in ſeipſum: ſi etiam exerceat in ſeipſum, non exercet in ſe, niſi ut in alterum; quia non exercet in ſe, niſi quantum ſibi committitur à Legiſlatore in iſtum reum vindicare. Sed accidit, quòd iſte, cui committitur ut miniſtro judicis ſit iſte reus, quia eodem modo exercet ſecundùm rectam rationem miniſtri in reum, ſi eſſet omnino alius in perſona: ergo iſta virtus, cujus natus eſt eſſe iſte actus, continetur ſub juſtitia, prout in generali dicitur juſtitia omnis virtus ordinativa ad alterum, vel quaſi ad alterum. Nec obſtat, quòd ille in actu iſto ordinatur ad ſeipſum quia non ad ſe, niſi ut alterum, ut ſcilicet miniſter Judicis in reum contra legem, in quem commiſſa eſt ſibi auctoritas à Judice.

Ita Doctor, quibus verbis ſignificat, quòd quando pęnitens vindicat peccatum à ſe commiſſum, agit erga ſeipſum tanquam ſi eſſet perſona diſtincta, ut enim ſibi pęnam præſcribit, & infligit, refert perſonam Judicis; ut verò illam patitur, reum repręſentat, cui à Judice præſcribitur pęna luenda.

Dices: Pœnitentia eſt judicium, quo intellectus dictat pœnam eſſe pro peccato ſubeundam, ut quantum peccator ſe glorificavit in deliciis, tantum ſubire debeat tormentum, & luctum: ſed judicium iſtud eſt actus intellectus, non verò voluntatis: igitur Pœnitentia reſidet potiùs in intellectu, quàm in voluntate.

Diſtinguo majorem: eſt tale judicium præſuppoſitivè, concedo: formaliter, & entitativè, nego. Fateor equidem, quòd ad veram Pęnitentiam exercendam prærequiratur, ut intellectus cognoſcat peccati malitiam, & gravitatem, quatenus pœnam luendam pro condignitate dictitet: nam Deuteronomii 25. *Pro menſura peccati erit & plagarum modus*: Verùm in hoc dictamine non conſiſtit ratio formalis Pęnitentiæ, ſed ultrà requiritur, ut voluntas imperet peccati vindictam per animi dolorem, cordis contritionem, & mortificationem corporis; in quoquidem imperio maximè conſiſtit ratio formalis Pęnitentiæ.

Dices ſecundò: Pęnitentia ordinatur ad eluendum omne peccatum; ſed non poteſt peccatum eluere, & expellere, niſi ſit in eo ſubjecto, in quo peccatum ineſt; non enim poteſt expellere peccatum, niſi quatenus ei contrariatur; habitus autem virtutis, & vitii, ſicut & alia contraria, non cenſentur oppoſiti, & incompatibiles, niſi reſpectu ejuſdem ſubjecti, cui poſſunt inexiſtere: igitur ut Pęnitentia peccatum expellat, debet eſſe in eodem ſubjecto in quo peccatum reſidet: at peccatum eſt in qualibet facultate; nam per cujuslibet facultatis operationem peccatur: igitur Pęnitentia debet in qualibet facultate reſidere.

Diſtinguo majorem: Debet eluere, & expellere, formaliter, nego: effectivè concedo: Minorem ſimiliter diſtinguo: Non poteſt eluere peccatum formaliter, niſi ſit in eo ſubjecto, in quo peccatum reſidet, concedo: non poteſt eluere effectivè, & imperativè, nego; unde neganda eſt conſequentia. Cùm enim ratio formalis Pęnitentiæ conſiſtat in velle vindicare peccatum, iſtudque velle ratione dominii voluntatis in alias animi, & corporis facultates, in eas omnes ſeſe extendat, ac ſuum imperium dirigat; idcirco non eſt neceſſe quòd in eis facultatibus formaliter exiſtat, ſed ſufficit, quòd reſideat in voluntate, quæ eſt princeps, & moderatrix aliarum facultatum. Adde quòd peccatum formaliter non exiſtat in alia facultate, quàm voluntate; omne ſiquidem peccatum eatenus peccatum eſt, quatenus eſt liberum.

CONCLUSIO SECUNDA.

Pœnitentia potuit eſſe in ſtatu innocentiæ, & in Angelis ac Beatis, ſaltem ſecundùm aliquam ſui rationem; propriè verò ac formaliter eſt in peccatoribus pęnitentibus poſt lapſum. Hæc eſt Doctoris quoad omnes

partes, quarum primam declarat *diſt.14.qu.2. num.19.* ubi loquendo de Angelis, & primis parentibus in ſtatu innocentiæ, poſtquàm dixit: *Ad tertium* argumentum poteſt reſponderi dupliciter. Uno modo, „ ex quo virtus eſt in nobis ſupplementum „ defectus naturalis (unde non ponuntur „ virtutes morales à quibuſdam in Angelis) nec in ſtatu Innocentiæ fuiſſent tales „ in natura, quales nunc; nec ergo tunc „ fuiſſet neceſſitas habendi omnes virtutes, „ quas & nunc; & hoc ſpecialiter de virtutibus, quæ non habent bonum pro objecto, ſed malum, ut Pœnitentia; quia in „ ſtatu illo non fuiſſet illud malum, ſicut fortè nec tunc fuiſſet Patientia; quia nec materia patientiæ; ſubdit aliam ſententiam. „ *Aliter dici poteſt, quòd Pœnitentia eſt habitus inclinans ad faciliter vindicandum in ſe reum, & quod in ſe, hoc eſt, materiale, quia formalis ratio virtutis eſſet eadem, ſi committeretur ſibi vindicare in alium reum: Beatus autem, & Innocens poſſunt habere habitum promptè vindicandi in alium reum: ergo & in ſe, ſi tamen reatus ineſſet, & ſic poteſt concedi, quòd in ſtatu Innocentiæ, & Beatitudine manet iſta virtus*. Ubi, ut perſpicuè manifeſtum eſt, Doctor utramque ſententiam, tanquam probabilem proponit.

Similiter 3. *diſt.* 33. *qu.* 1. problematicè diſputat, an in Angelis dentur veræ virtutes morales. *Ad primum*, (inquit num. 16.) „ concedi poteſt, quòd ſi Angelus eſſet „ creatus in puri naturalibus, non habens „ in voluntate virtutes morales, poſſent „ generari in eo ex multis rectis electionibus, „ non quidem citra paſſiones in appetitu „ ſenſitivo ſibi inexiſtente, nec etiam quæ „ infuerunt, vel inerunt, vel poſſunt ineſſe; ſed ſolùm circa tales paſſiones in „ univerſali oſtenſas per intellectum, qua „ oſtenſione poſita, & dictato quid eſſet „ eligendum, ſi poſſibile eſſet eas haberi „ ab eis, voluntas ejus conſona tali dictamini ex multis electionibus poſſet habere habitum moralem rectum.

Ita Doctor, quibus ſatis apertè ſignificat Pœnitentiam, ſicut & alias virtutes morales verſari poſſe circa objectum, non ſolùm quod eſt, vel infuit, vel inerit, aut poteſt ineſſe; ſed etiam circa objectum ipſis proprium, & univerſale. Unde Pęnitentia, quatenus inclinat voluntatem ad vindicandum peccatum in univerſali & abſtrahendo ab eo quòd ſit commiſſum à propria, vel aliena perſona, nedum in Angelis, ſed etiam in Adamo eſſe potuit in ſtatu innocentiæ.

Addo, Pęnitentiam reverà potuiſſe verè ac propriè reperiri in ſtatu innocentiæ; cùm enim in eo ſtatu Adamus potuerit peccare venialiter, ut docet Doctor *in* 2. *diſt.* 21. *qu.* 1. *num.* 73. planum eſt Adamum de illo peccato veniali potuiſſe pęnitere, ac ſumere vindictam, ut ibidem ſatis apertè innuit Doctor; Reſpondens enim ad ſecundum argumentum in oppoſitum, quod erat de pęna arcenda ab eo felici ſtatu, & ſubinde etiam arcendum omne peccatum veniale, ait: *Alia pęna quàm mors poteſt reſpondere veniali, putà diſplicentia aliqua vel aliquid hujuſmodi: vel poteſt dici quòd pęna ſibi propriè non correſpondet, ſed committens veniale eſt debitor ferventioris actus voluntatis, quàm priùs, qui fervor conſumeret peccatum veniale. Nec obfuiſſet innocentiæ Adæ habuiſſe pœnam debitam veniali præter mortem.*

Dices: Scriptura ſacra, SS. Patres, & Concilia, quoties ſermonem inſtituunt de Pœnitentia, per eam ſemper intelligunt vindictam de proprio peccato, ſeu deteſtationem, & dolorem de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero; igitur virtus Pœnitentiæ non poteſt eſſe in iis, in quibus non eſt peccatum; ac ſubinde non potuit eſſe in Angelis nec in Adamo in ſtatu innocentiæ.

Reſpondeo id quidem verum eſſe, quia videlicet loquuntur de Pœnitentia, quatenus de facto eſt neceſſaria diſpoſitio ad remiſſionem peccatorum, non autem prout eſt virtus aliqua moralis inclinans voluntatem ad procurandam æqualitatem inter pęnam, & culpam, quatenus illam uſurpat Doctor in ſecunda ſua reſponſione, quo ſenſu pęnitentia etiam eſſe potuit in voluntate B. Virginis, imò & Chriſti D. circa peccatum in univerſali per intellectum oſtenſum, qua oſtenſione poſita ſimul cum dictamine ejuſdem intellectus circa id quod eſſet eligendum in hypoteſi quòd poſſibile eſſet peccatum illud; voluntas etiam conſona tali dictamini, poſſet pluries habere electionem circa vindictam peccati, & ex hac multiplici electione ſibi comparare poſſet habitum moralem rectum virtutis Pœnitentiæ, quo illa voluntas inclinaretur ad procurandam æqualitatem inter pęnam & culpam, ex hypotheſi quòd ipſa culpam admitteret. Unde quamvis voluntas Chriſti, nec-non, & B. Vir-

B. Virginis eſſet impeccabilis, nec conſequenter potuiſſent habere actum abſolutum vindicandi peccatum in ſe, tamen habere potuerunt actum conditionatum, dicendo: *Si ego peccaſſem, vindicarem in me peccatum*; cùm enim actus illi quatenus ſunt abſolutè eliciti à nobis ſint veri ac perfecti actus Pœnitentiæ, & ex talibus in nobis generetur perfectus Pœnitentiæ habitus: ſimili ratione ex illa voluntate conditionata generari potuit in Chriſto, nec-non in B. Virgine: quippe cùm nulla appareat ratio diſparitatis.

Fateor tamen Pœnitentiam, quatenus ſignificat animi dolorem, ac deteſtationem de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero; quemadmodum illam deſcribit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. eamque dividit in contritionem charitate perfectam, & contritionem imperfectam, quæ dicitur attritio, poſſe dumtaxat exiſtere in voluntate hominis peccatoris: quia ipſi dumtaxat competit præciſus, & hujus Pœnitentiæ actus, nempe velle vindicare peccatum à ſe commiſſum cum dolore, & laborioſa ſatisfactione, nec-non propoſito non peccandi de cætero; ac ſubinde ſubjectum denominationis ſeu mediatum Pœnitentiæ virtutis, quatenus vulgò uſurpatur à Theologis eſſe dumtaxat hominem peccatorem in ſtatu vitæ.

SECTIO SECUNDA.

De neceſſitate Pœnitentiæ.

TErtullianus lib. de Pœnitentia cap. 4. Pœnitentiæ neceſſitatem, ac ſummam utilitatem ex divino præcepto commendat: *Audaciam*, inquit, *exiſtimo de bono divini præcepti diſputare: neque enim quia bonum eſt, idcirco auſcultare debemus: ſed quia Deus præcepit: Ad exhibitionem obſequii prior eſt majeſtas divinæ poteſtatis, prior eſt authoritas imperantis, quàm utilitas ſervientis. Bonum eſt pœnitere, an non? Quid revolvis? Deus præcepit: at ille non præcepit tantùm, ſed etiam hortatur. Invitat præmio ſalutem; jurans etiam* Ezechielis 33. Vivo *dicens, cupit credi ſibi. O beatos nos, quorum cauſa Deus jurat! O miſeros ſi nec juranti Domino credimus! Quod igitur Deus tantoperè commendat: quod etiam humano more ſub dejuratione teſtatur, ſumma utique gravitate, & aggredi, & cuſtodire debemus: ut in aſſeveratione divinæ gratiæ permanentes, in fructu quoque ejus, & emolumento proinde perſeverare poſſimus.* Quibus verbis Pœnitentiæ neceſſitatem ex ſolo divino præcepto colligit. Quoniam autem duplex ſolito rerum ad ſalutem deſervientium neceſſitas occurrit, alia quam appellamus medii, altera verò quæ præcepti neceſſitas dicitur: idcirco duplex potiſſimùm hac in Sectione inſtituenda eſt quæſtio, utrùm videlicet hoc utroque modo Pœnitentia ſit neceſſaria peccatori ad ſalutem.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm, & qua ratione Pœnitentia virtus peccatori ſit neceſſaria ad ſalutem conſequendam.

N*Otandum primò*, duplicem, ut mox dictum eſt, quantum ad præſens attinet, eſſe neceſſitatem in ordine ad ſalutem; nempe finis ſeu medii, & præcepti ſeu divini mandati. Illud dicitur neceſſarium neceſſitate finis ſeu medii, quod eſt ſimpliciter neceſſarium ad vitæ æternæ conſecutionem, etiamſi nulla extet obligatio præcepti; ſicut è converſo illud dicitur neceſſarium neceſſitate præcepti, quod ordinatur ad ſalutem dumtaxat ex divino præcepto; unde ſi quis excuſatur ab obligatione præcepti, vel propter mentis inopiam, vel corporis infirmitatem, poterit abſque tali medio vitam æternam conſequi: ſic infantes, & amentes, propterea quod non ſint rationis compotes, ſalvari poſſunt abſque obſervantia præceptorum Dei, & Eccleſiæ; ſic pariter infirmi ſalvari poſſunt, etſi non faciant ſatis præcepto jejunandi, à quo excuſantur propter infirmitatem.

Notandum ſecundò, quòd ea, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate finis, ſunt in duplici differentia; quædam habent neceſſitatem intrinſecam ex intrinſeca connexione, quæ reperitur inter ipſa media, & finem ultimum, nempe vitam æternam, & hoc modo gratia, ſive charitas ſunt neceſſaria neceſſitate finis. Quædam verò neceſſaria ex ſola inſtitutione Dei ita ſtatuentis ac ordinantis medium aliquod tanquam neceſſarium ad ſalutem pro aliquo determinato tempore, quod aliàs ita neceſſarium non erat: ſic Baptiſmus in lege Evangelica neceſſarius eſt ad ſalutem, cùm anteà talem neceſſitatem non induceret, ſub lege naturali, & ſcripta ſeu Moſaica. Porro inter iſta duo media

hoc

hoc diſcrimen intercedit, quòd media prioris in omni ſtatu, & omnibus modis ſunt neceſſaria ad ſalutem æternam: media autem ſecundi generis non item, ſed pro illo ſtatu dumtaxat, pro quo fuerunt inſtituta. Quæritur ergo utrùm Pœnitentia virtus neceſſaria fuerit ad ſalutem ex neceſſitate intrinſeca, & in omni ſtatu; an dumtaxat ex ordinatione divina, & pro aliquo ſtatu determinato.

Notandum tertiò, quòd inter ea, quæ ſunt neceſſaria neceſſitate finis ex inſtitutione Dei, quædam ſunt ſimpliciter neceſſaria; itaut neque per ſe, neque per accidens vita æterna poſſit obtineri abſque hujumodi mediis, ſic Baptiſmus in re ſuſceptus neceſſarius eſt parvulis: quædam verò ſunt quidem per ſe neceſſaria ad vitam æternam, per accidens tamen in aliquo particulari caſu, vel propter ignorantiam invincibilem, vel quia non adeſt facultas applicandi ejuſmodi media, inde fit quòd reddantur non neceſſaria: ita quòd abſque hujuſmodi mediis adhibitis poſſit haberi ſalus; qua ratione Baptiſmus in re ſuſceptus non dicitur neceſſarius aliquibus adultis, qui facultatem non habent illum ſibi procurandi. Quærimus ergo utrùm Pœnitentia virtus, quatenus ſumitur vel generatim pro deteſtatione, & dolore de peccatis, vel ſpeciatim, ſeu prout eſt ſpecialis virtus ab aliis diſtincta, ſit per ſe neceſſaria ad ſalutem, & peccati remiſſionem.

CONCLUSIO PRIMA.

Pœnitentia quatenus eſt ſpecialis virtus à cæteris diſtincta, & importat dumtaxat velle vindicare peccatum, non eſt abſolutè neceſſaria ad peccati remiſſionem. Hæc eſt Doctoris *diſt.* 14. *qu.* 2. *num.* 23. ubi ait: *De ſecundo principali, ſcilicet an pœnitere, ut actus virtutis eſt, requiratur ad deletionem peccati: dico quòd non, ut actus unius determinatæ virtutis*. Quod utique ſic probat: *Quia*, inquit, *pœnitere ſecundùm quamcumque quatuor ſignificationum* (putà vindicare peccatum commiſſum; illud idem peccatum deteſtari, & acceptare pœnam inflictam, & patienter illam ferre) *ſufficit, ut probatur authoritate* Ezechielis, 18. & 33. Quacunque hora ingemuerit peccator, &c. *actus autem primus, & alii non neceſſariò ſunt alicujus ejuſdem determinatæ virtutis; ſed primus Juſtitiæ, ultimus patientiæ, duo intermedii cujuſcunque virtutis appetitivæ*. Quibus verbis ſignificat virtutem Pœnitentiæ, quatenus ab aliis diſtinctam, non eſſe abſolutè neceſſariam ad remiſſionem peccati; ac proinde nec abſolutè neceſſariam ad ſalutem, quippe cùm peccatum remitti poſſit non ſolùm per actum amoris Dei, ut dicemus infrà, ſed etiam per Pœnitentiam generatim ſumptam, quatenus importat deteſtationem, ac dolorem de peccato commiſſo; quod utique procedere poteſt ab alia virtute, quàm Pœnitentia, ut diximus in ſuperiori Sectione.

Confirmatur hæc veritas ex divinis teſtimoniis, quæ quoties meminerunt neceſſitatis Pœnitentiæ, toties Pœnitentiam exprimunt per averſionem à peccatis, & eorum deteſtationem, ut videre eſt apud Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 20. ubi colligit varia Scripturæ teſtimonia ad aſtruendam Pœnitentiæ neceſſitatem. Significat autem c. 4. quænam ſit illa Pœnitentia, quam tantoperè neceſſariam affirmat, *Fuit autem*, inquit, *quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus neceſſarius*. Declarat autem ibidem quid intelligat per illam contritionem, cùm ait, initio capitis: *Contritio animi dolor ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero*: Unde Contritionem ſic definit: *Eſt animi dolor, & deteſtatio de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero*. Porrò hic dolor, illaque deteſtatio elici poteſt à diverſis virtutibus, putà Charitate, Spe, Religione, &c. Unde cùm Pœnitentia abſolutè neceſſaria dicitur, ad remiſſionem peccati, tum ex Scriptura, tum in Conciliis, tum à SS. Patribus, id per ſe non debet intelligi de Pœnitentia, prout eſt ſpiecialis virtus à cæteris diſtincta.

CONCLUSIO SECUNDA.

Pœnitentia generatim ſumpta, & quatenus eſt animi dolor, ac deteſtatio de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero, fuit neceſſaria peccatoribus quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum: Hæc eſt de fide determinata in Concilio Tridentino, *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. ubi ait: *Fuit quidem Pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam aſſequendam neceſſaria, illis etiam qui Baptiſmi Sacramento ablui potuiſſent; ut perverſitate abjecta, & emendata, tantam Dei offenſionem, cum peccati odio, & pio animi dolo-*

dolore deteſtarentur: *unde Propheta ait*: Convertimini & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. *Dominus etiam dixit*: Niſi Pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis. *Et Princeps Apoſtolorum Petrus peccatoribus Baptiſmo initiandis Pœnitentiam commendans*, *dicebat*: Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum.

Hanc concluſionem luculenter declarat Doctor *diſt*.14.*quæſt*.1. *nu*.9. ubi loquens de remiſſione peccati mortalis, ait: Secundò „ dico quòd non remittitur ſine pęna æquivalenter in acceptatione divina; quia „ per quodcunque peccatum offenditur „ Deus, ſicut Scriptura ſatis clamat: offenſa autem ejus, vel ira (ut dictum eſt) „ ejus velle vindicare, vel aliquid ſufficiens „ ad placandum exigere: ergo poſito quocunque peccato, Deus vult vindicare de „ peccante: ſed velle vindicare eſt velle „ punire: ergo poſt peccatum commiſſum „ ad ejus deletionem requiritur aliqua punitio, vel æquivalens in acceptatione divina. *Et infrà*: De potentia ordinaria iſta „ eſt via univerſaliter pręfixa à lege divina „ ordinante, ſcilicet, peccatum punire per „ pœnam, tanquam per proprium correſpondens. *Præterea num*.10. De re, *inquit*, eſt iſta concluſio, quòd ad deletionem peccati regulariter requiritur pęna, vel punitio voluntaria.

Dices primò: Chriſtus D. pluries peccata dimiſit abſque ulla prævia Pœnitentia: igitur ad remiſſionem peccati de via ordinaria non eſt neceſſaria Pœnitentia. *Probatur* antecedens ex Lucæ 5. ubi legimus, quòd cùm aliqui homines paraliticum portantes cum depoſuiſſent per tectum ante Jeſum, ei dixit: *Homo remittuntur tibi peccata tua*. Similiter *Joannis* 8. mulier adultera, cui Chriſtus peccata dimiſit, nulla dedit antea Pœnitentiæ ſigna, ubi enim ab ea requiſiviſſet: *Nemo te condemnavit?* Illaque reſpondiſſet; *Nemo Domine*: ſtatim dixit; *Nec ego te condemnabo*, *vade*, *&* *noli ampliùs peccare*: igitur ad peccati remiſſionem non eſt neceſſaria Pœnitentia.

Nego conſequentiam, & ad antecedens dico primò quidem Chriſtum D. per abſolutam ſuam, & divinam in peccatis dimittendis auctoritatem potuiſſe peccata remittere, & condonare abſque prævia formali Pœnitentia, ſed ſolùm virtuali quam utique virtualem habebat ille paraliticus quippe fides, & ſpes in ipſo maximè elucebat nam de eo legitur *Matth*. 9. quòd D. ipſi dixerit: *Confide fili*, *remittuntur tibi peccata tua*. Illa enim vox *confide*, non innuit tantùm portantium fidem, & fiduciam, ſed & ipſius paralitici ſpem veniæ ex fide, quia niſi crediſiſſet, & confiſus eſſet nequaquam paſſus fuiſſet ſe dimitti per tegulas; ideoque cùm fides, & ſpes in peccatore Pœnitentiam efficiant, videtur ille Pœnitentiam ſaltem virtualem habuiſſe.

Ad ſecundum dico, mulierem illam habuiſſe pariter Pœnitentiam, & dolorem de peccato commiſſo, ut innuit S. Ambroſius epiſt.52. ubi ait: Mulier adultera meruit abſolvi, quæ recedentibus Judæis accuſatoribus ſuis ſola cum Chriſto remanſit, ex ea quippe remanſione videtur confeſſa crimen, & teſtata per ſinceram Pœnitentiam.

Dices ſecundò: Chriſtus D. *Lucæ* 11. ait: *Date eleemoſynam*, *&* *ecce omnia munda ſunt vobis*. Et *Matth*. 6. *Si dimiſeritis hominibus peccata eorum*, *ita Pater veſter cœleſtis dimittat vobis peccata veſtra*: Igitur ad remiſſionem peccati de via ordinaria non requiritur Pœnitentia.

Nego conſequentiam: Perfecta enim charitas peccatis opponitur, & ea deſtruit extra Sacramentum, non autem imperfecta: perfecta autem charitas Pęnitentiam aut ſupponit, aut facit, aut ſaltem virtualiter complectitur: unde dum eleemoſynarum largitio, & injuriarum condonatio dicuntur habere vim remittendi peccata, neceſſariò ſupponunt perfectam charitatem; ac ſubinde Pœnitentiam ſaltem virtualem.

Dices tertiò: Quod Deus poteſt in pueris, poteſt etiam in adultis; non enim minor eſt ejus virtus erga adultos, quàm circa infantes: atqui Deus peccata remittit infantibus abſque Pœnitentia: ergo etiam in adultis.

Diſtinguo majorem: Circa ea, quæ ſunt ex æquo utriſque communia, concedo: ſecus, nego: non eſt autem par ratio de juſtificatione infantis, & adulti; in infantibus enim tantùm eſt originale peccatum, quod non conſiſtit in actuali deordinatione voluntatis, ſed dumtaxat in habituali quadam naturæ depravatione; quare peccatum iis remittitur, cum ſola habituali immutatione per infuſionem gratiæ, & virtutum; non cum actuali per exercitium alicujus actus. Secus verò eſt de adulto, in quo ſunt actualia peccata, quæ cùm conſiſtant in actuali deor-

deordinatione voluntatis, ut remittantur etiam per Baptiſmum, prærequirunt actualem voluntatis immutationem, quæ non fit niſi per Pœnitentiam.

CONCLUSIO TERTIA.

R*Emitti poteſt peccatum mortale per ſolam Pęnitentiam virtualem, putà per actum eximiæ charitatis, in quo virtualiter dolor de peccatis includitur*. Hæc eſt communior contra Sotum *in 4.diſt.15. quæſt.1.art.2.* ubi docet Pœnitentiam formalem ita neceſſariò prærequiri ad remiſſionem peccati, ut ad id nullus ſufficiat charitatis actus, quantumvis egregius, excepto actu Martyrii. Necnon & contra Canum, qui releċt. de Pęn. p.3. §. de charitate, nequidem excipit actum martyrii. *Probatur primò* authoritate Chriſti D. dicentis Joan.14. *Qui diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum, &c.* Et *Matth.10. Qui confeſſus me fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo... Qui perdiderit animam ſuam* (id eſt, corporis vitam) *propter me, inveniet eam*. Quibus apertè ſignificat actum amoris, necnon & martyrii ſufficere ad ſalutem, & remiſſionem peccatorum. Eandem veritatem explicat Doctor *nu.* 17. ubi loquens de Pęnitentia, quam dixerat eſſe neceſſariam ad remittenda peccata, ait: Intelligitur etiam concluſio de *requiri* non ſimpliciter neceſſariò, cujus oppoſitum includit contradictionem; quia poſſet Deus remittere ſine omni actu illius, cui remittitur, ſed nec de *requiri* neceſſariò ſuppoſito actu hominis, cui remittit; poſſet enim Deus per aliquem motum ferventem dilectionis in Deum abſque quocunque quatuor prædictorum actuum ſub propria ratione, utpote in actu fervoris ad martyrium ſtatim ſuſtinendum, ubi fortè non eſſet cogitatio de aliquo peccato mortali priùs commiſſo, nec per conſequens aliquod *pęnitere* prædictum; & hoc formaliter, licèt virtualiter in illo motu eſſet *pœnitere*, juxta ſecundam ſignificationem.

„ Et iſtud probatur, quia nullus excluditur à regno cęlorum, qui facit illud quod ſimpliciter eſt neceſſarium: ſed eſt poſſibile aliquem uſque ad inſtans *A*, exiſtentem in peccato mortali ab inſtanti *A*, neceſſitari ad toto corde inſiſtendum circa actus diſtrahentes à cogitatione de peccato commiſſo, utpote ſtatim expoſito martyrio arctiſſimo. Et propter hoc dictum eſt in concluſione, quòd requiritur ad hoc, ut peccatum mortale regulariter deleatur: quia dicitur regulariter fieri, quod fit ſecundùm regulas determinatas à Sapientia divina, quarum hæc eſt una: Quòd peccatum commiſſum non deleatur ſine diſplicentia de peccato commiſſo: quæ apparet multùm rationabilis; quia ſicut peccatum avertit à fine, convertit ad creaturam: ita rationabile eſt, quòd non deleatur, niſi per motum oppoſitum avertentem à peccato, ſive a creatura, ut circa illam fuit peccatum, & convertentem ad Deum. Ad hoc autem, quod eſt diſplicere de peccato commiſſo, poſſunt reduci alia tria membra ejus, quod eſt punire, &c.

Quibus omnibus Doctor tria docet: *Primum* quòd Pęnitentia de via ordinaria neceſſaria ſit ad peccati remiſſionem; quoniam videlicet Deus ita ſtatuit, ut non fieret peccati remiſſio ſecundùm communem, & ordinariam rerum diſpoſitionem.

Secundum, quòd de potentia abſoluta Deus poſſet condonare peccatum abſque ullo actu doloris, aut deteſtationis ex parte pęnitentis: quod utique inſuper confirmari poteſt: Tum quia Pęnitentia antecedens infuſionem gratiæ, & peccati remiſſionem habet tantùm rationem diſpoſitionis congruæ ex ordinatione divina, ſi enim ex natura rei requireretur, ſequeretur quòd infantibus non poſſet conferri gratia Baptiſmalis: quippe cùm non poſſint habere actus Pœnitentiæ, quam ante Baptiſmum exercere tenentur adulti; ac ſubinde tantùm actus illi requiruntur ad juſtificationem ex ordinatione divina: ſed quod requiritur dumtaxat ex ordinatione divina, amoveri poteſt de potentia extraordinaria: igitur independenter ab eis actibus pęnitentis Deus poteſt conferre gratiam ſanctificantem, & remiſſionem peccati. Tum quia juſtificatio, ut definit Concilium Tridentinum, includit de facto remiſſionem peccati, & infuſionem gratiæ, ſeu renovationem interioris hominis: ſed neutrum illorum conſiſtit in actu peccatoris, ut optimè obſervat Hiquæus in Commentario ad præfata verba Doctoris; quia remittere peccatum præcisè convenit Deo, ſicut & gratiam infundere gratis: igitur ſine actu peccatoris fieri poteſt juſtificatio. Tum denique quia ſi eſſet aliqua con-

ne-

nexio abſolutè neceſſaria inter actus pœnitentis, & juſtificationem, maximè in ratione meriti, aut ſatisfactionis: ſed neutrum dici poteſt. Non quidem primum, alioquin peccatores juſtificationem mererentur, nec illa fieret gratis, contra Concilium Trid. ſeſſ. 6. cap. 8. Non etiam ſecundum; poteſt enim Deus per abſolutam ſuam potentiam non exigere talem ſatisfactionem, & eam ex clementia gratis relaxare peccatori: igitur, &c.

Tertiò tandem docet Doctor etiam interdum fieri juſtificationem, & peccatorum remiſſionem per ſolum actum dilectionis Dei ſuper omnia ſine dolore expreſſo, & formali Pęnitentia de peccato, ut conſtat exemplo hominis, qui inopinato caſu raperetur ad martyrium, & oblitus eſſet alicujus peccati mortalis, cujus non recordaretur, dum æſtuanti charitatis igne flagrans martyrium ſubiret; eo namque in caſu hic homo juſtificaretur per actum charitatis, juſtificaretur per martyrium, abſque actu formalis pœnitentiæ.

Confirmatur illis omnibus Scripturæ teſtimoniis, in quibus formali dilectioni Dei tribuitur efficacia remiſſionis peccatorum, nulla facta mentione pœnitentiæ, ſeu doloris, aut deteſtationis de peccato. Sic *Lucæ* 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, cui autem minus dimittitur, minus diligit*. Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo*. Eccl. 34. *Oculi Dei in diligentes ſe*. Joan. 1. cap. 4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt*. Et verſ. 16. *Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Joan. 14. *Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo*. Et verſ. 23. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus* (per gratiam ſanctificantem) *& apud eum manſionem faciemus*. Zach. 1. *Convertimini ad me ait Dominus exercituum, & ego convertar ad vos, dicit Dominus exercituum*. Quis autem ſanæ mentis dubitare poteſt, quin per ſolum amorem Dei propter ſe ſuper omnia, homo perfectè convertatur ad Deum? Ubi ergo Dominus bonus eſt, non ſit nequam oculus noſter, invidens remiſſionem peccatorum his, quibus Deus illam promiſit.

Nec obſtat quòd in aliis locis Scriptura meminerit pęnitentiæ, tanquam neceſſariæ ad remiſſionem peccatorum: *Ezechielis* 28. *Convertimini, & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas*. Luc. 13. *Niſi pęnitentiam habueritis, omnes ſimul peribitis*. Actor. 2. *Pęnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*. Hoc, inquam, non obſtat, quia commodè intelligi poſſunt, vel de pęnitentia formali, & explicita, vel de actu illi æquivalente, qualis eſt actus dilectionis Dei ſuper omnia, alioqui cui nullum peccatum occurreret in genere, vel in ſpecie, quod eſſet deteſtandum, non poſſet juſtificari, nec per conſequens ſalvari.

Non abnuo tamen in actu amoris ſuper omnia contineri actum pęnitentiæ virtualiter; *Tum quia* ad illum determinat data occaſione, repugnat enim ſtare perfectam charitatem cum conſideratione peccati, quin habeatur dolor de peccato, quatenus eſt offenſa Dei: *Tum quia* actus amoris Dei ſuper omnia totum motivum iſtius doloris continet, nam amare Deum ſuper omnia, eſt amare illum ſuper omne peccatum: inſuper eſt illum præferre omnibus non ſolùm pro tempore futuro, & præſenti, ſed etiam pro præterito, ac proinde ibi eſt implicitè nolle peccaſſe, hoc autem eſt odio habere, quòd peccaverit, ac dolere ſe feciſſe illud; igitur talis actus amoris Dei ſufficiet ad juſtificationem.

Dices: Non minùs pęnitentia neceſſaria eſt peccatori ad ſalutem, quàm fides infideli: ſed fides eſt neceſſaria neceſſitate medii; itaut ſine fide impoſſibile ſit placere Deo; igitur etiam ſine pęnitentia formali impoſſibile eſt peccatorem juſtificari.

Nego majorem: Quamquam enim pęnitentia ſit neceſſaria peccatori neceſſitate medii de via ordinaria ad juſtificationem, ſicut & fides infideli: tamen hoc intercedit diſcrimen inter fidem, & pęnitentiam, quòd fides non poſſit ſuppleri per aliquem alium actum, in quo virtualiter contineatur, ſicut Pęnitentia ſuppleri poteſt per actum dilectionis Dei, in quo virtualiter continetur.

Inſtabis: Actus dilectionis, vel ideo ſufficit ad juſtificationem ſine formali pęnitentia, quia ex natura ſua habet repugnantiam ad peccatum per modum formæ, vel quia ex voluntate divina acceptatur, ut meritum de congruo: ſed neutrum dici poteſt: Non primum, alioqui formaliter juſtificaret, & non ſolùm diſpoſitivè. Non etiam ſecundum: nam exinde ſequeretur, quòd conferret ad juſtificationem, & ad eam requireretur ſecundùm ordinariam Dei diſpoſitionem, quod utique non eſt verum.

Re-

Reſpondeo, actum dilectionis cenſeri ſufficientem diſpoſitionem ex divina voluntate, ſicut & pęnitentiam, cujus efficacia deſumitur ex radice charitatis, quando eſt perfecta. At hæc Dei dilectio ſuper omnia nunquam eſt cum conſideratione, & memoria peccati, quin annexam habeat pęnitentiam in viatore alicujus criminis reo: nemo enim Deum diligit ſuper omnia quin vehementer doleat, quòd illum offenderit, quo in caſu uterque actus concurrit ad juſtificationem.

CONCLUSIO QUARTA.

POenitentia quatenus eſt animi dolor, ac deteſtatio de peccatis, eſt neceſſaria ad remiſſionem peccatorum, ita quòd non ſufficiat veteris vitæ abjectio, & novæ inſtauratio. Hęc eſt contra Lutherum, ut apparet ex ejus articulis damnatis per ſacram Facultatem Pariſienſem, quorum hic unus erat: *Contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fęditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem: hæc, inquam, Contritio facit hominem hypocritam, imò magis peccatorem.* Quam utique propoſitionem ſic damnat ſacra Facultas. *Hæc propoſitio eſt falſa, viæ ad pęnitentiam impeditiva: Scripturis ſacris, & doctrinæ Sanctorum difformis.*

Et meritò quidem; enim verò Scriptura ſacra oraculis teſtatur neceſſariam eſſe pænitentiam ad placandam divinam indignationem, & aſſequendam peccati remiſſionem. Sic *Ezechielis* 18. *Si autem impius egerit Pęnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium, & juſtitiam, vita vivet, & non morietur: omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor.* Quibus verbis Deus ſpondet peccati remiſſionem homini pęnitenti, & judicium, ac juſtitiam facienti: peccatorem autem pęnitentem facere judicium, & juſtitiam, nihil aliud eſt, quàm vindicare peccatum, & facere Deo ſatis per debitam ſatisfactionem, & revocationem à creaturis, ac converſionem ad Deum, quæ revocatio, & converſio maximè fieri debet per opera laborioſa, ac pœnalia, juxta illud Dei apud Joelem monentis oraculum. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & in fletu, & in planctu, & ſcindite corda veſtra, &c.* Hæc autem cordis contritio, & planctus non eſt dumtaxat de novæ vitæ inſtauratione, ſed maximè de peccatis purgandis, juxta illud *Apocal.* 2. ubi Joannes jubetur ſcribere ad Epiſcopum Epheſi nomine Dei. *Habeo adversùm te, quòd charitatem primam reliquiſti, memor eſto itaque unde excideris, & age pęnitentiam, & prima opera fac; ſin autem venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pęnitentiam egeris.* Quibus verbis ad ſalutarem pœnitentiam non ſolùm præcipitur vitæ innovatio, ſed & præteritæ recordatio, ac planctus.

Quapropter David *Pſal.*50. non ſolùm exorat pro præſenti, & futuro: *Cor mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innova in viſceribus meis*: ſed pro præterito inclamat: *Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam.... Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper.* Unde Chriſtus *Lucæ* 13. non ſolùm à peccatore exigit novæ vitę inſtitutionem, ſed etiam prioris vindictam, & emendationem, cùm ait: *Niſi pęnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* Pęnitentiæ autem nomen ſignificat pęnam tenere, non tenetur autem pęna propter inſtitutionem novæ vitæ, quæ bona eſt, ſed propter malitiam præteritæ; pęna enim non naſcitur, niſi ex malo nolito.

Igitur meritò Concilium Tridentinum *ſeſſ.*14. *cap.*4. ſermonem faciens de Contritione ait: *Declarat ſancta Synodus hanc contritionem non ſolùm ceſſationem à peccato, & novæ vitæ propoſitum, & inchoationem: ſed veteris etiam odium continere, juxta illud, Projicite à vobis iniquitates veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum, & ſpiritum novum.* Unde Can. 5. proſcribens Lutheranorum dogma, ait: *Si quis dixerit eam contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, fęditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ, non eſſe verum, & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocrytam, & magis peccatorem, demum illam eſſe dolorem coactum, & non liberum, ac voluntarium, anathema ſit.*

Eamdem veritatem docent SS. Patres, imprimis S. Cyprianus in libello de lapſis, ubi ſpondet quidem fidelibus, qui in idolatriam lapſi fuerant, ſui errati veniam, dummodò illam laborioſa Pęnitentia exorent; *Putas*, inquit, *tu Dominum citò poſſe placare, quem verbis perfidis abnuiſti?* &c. *Putas facilè eum miſereri tui, quem tuum non eſſe dixiſti? Orare oportet eum impenſiùs, & rogare, diem luctu tranſigere, vigiliis noctes, ac fletibus ducere, tempus omne lacrymoſis lamentationibus occupare, ſtratos ſolo adhærere cineri, in cilicio & ſordibus volutari, poſt indumentum Chriſti perditum, nullum jam hic velle veſtitum, poſt diaboli cibum malle jejunium, juſtis operibus incumbere, quibus peccata purgantur, eleemoſynis frequenter inſiſtere, quibus à morte animæ liberantur.* Et paulò poſt: *Si precem quis toto corde faciat, ſi veris Pœnitentiæ lamentationibus, & lacrymis ingemiſcat, ſi ad veniam delicti ſui Dominum juſtis, & continuis operibus inflectat, miſereri talium poteſt,* &c. *poteſt ille indulgentiam dare, ſententiam poteſt ille deflectere.*

Subjungit S. Ambroſius lib. 1. de Pęnitentia cap. 4. *Expectat gemitus noſtros, ſed temporales, ut remittat perpetuos: expectat lacrymas noſtras, ut profundat pietatem ſuam.* Et lib. 2. cap. 5. *Qui agit pęnitentiam, non ſolùm diluere lacrymis debet peccatum ſuum, ſed etiam emendationibus factis operire, & tegere delicta ſuperiora, ut non ei imputetur peccatum; ergo tegamus lapſus noſtros poſterioribus factis, mundemus fletibus, ut audiat nos Dominus Deus noſter ingemiſcentes,* &c.

Idem præcipuè docet S. Auguſtinus variis in locis, maximè ſerm. 34. de diverſis cap. 12. *Sunt quædam*, inquit, *gravia*, & *mortifera, quæ niſi per vehementiſſimam moleſtiam humiliationis cordis, & contritionis ſpiritus, & tribulationis Pęnitentiæ non relaxantur.* Unde ſerm. 4. de communibus, Pęnitentiam ſic definit; *Eſt pęnitentia medicamentum vulneris, ſpes ſalutis, per quam Deus ad miſericordiam provocatur, Pęnitentia à pęna nomen accepit, quia anima cruciatur, & caro mortificatur.* Unde ſerm. 7. de tempore præclarè ait; *Multi aſſiduè ſe dicunt peccatores, & tamen adhuc delectat eos peccare. Profeſſio eſt, non emendatio. Accuſatur anima, & non ſanatur. Pronuntiatur offenſa, ſed non tollitur. Pęnitentiam certam non facit, niſi odium peccati, & amor Dei. Quando fit ut tibi amarum ſapiat in anima, quod ante in vita fuit dulce, & quod te priùs delectabat in corpore, ipſum te cruciat in corde: jam tunc bene ingemiſcis ad Deum, & dices: Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci: Bene* tibi ſoli peccavi: *quia nullus hominum ſine peccato. Et ideo tibi ſoli peccavi: quia tu ſolus es ſine peccato. Da miſericordiam miſero, qui tamdiu pepercisti criminoſo. Inclinet ad remedium humilitas pęnitentis, quem permovere non potuit diuturnitas peccatoris. Dic illi in fletu cordis, Aſpice ad infelicem pietas immenſa, Reſpice crudelem miſericordia publica. Deſperatus ad omnipotentem venio, vulneratus ad medicum curro. Serva pietatem manſuetudinis, qui tamdiu ſuſpendiſti gladium ultionis. Dele numeroſitatem criminum, multitudo miſericordiarum.*

Idem docent cæteri SS. Patres, qui ad veram, & ſinceram pęnitentiam, non ſolùm vitæ novæ inſtitutionem, ſed etiam prioris expiationem requirunt. Cujus utique præclaram hanc rationem ſubminiſtrat Tertullianus cap. 9. libri de pęnitentia, nempe quòd noſtra Pęnitentia debeat vices gerere divinæ Juſtitiæ, idcirco peccatorem punire debet, & dolore ac lacrymis priora delicta emendare; Hæc omnia, *inquit*, Exomologeſis, ut pęnitentiam commendet, ut de „ periculi timore Dominum honoret, ut „ in peccatorem ipſa pronuntians pro Dei „ indignatione fungatur, & temporali af- „ flictione æterna ſupplicia non dicam fru- „ ſtretur, ſed expungat. *Et cap.* 11. Deli- „ qui dicito in Deum, & periclitor in æ- „ ternum perire. Itaque nunc pendeo, & „ maceror, & excrucior, ut Deum recon- „ ciliem mihi, quem delinquendo læſi. *Et* „ *initio cap.* 12. Si de Exomologeſi retractas, „ gehennam in corde conſidera, quam ti- „ bi Exomologeſis extinguet, & pęnæ priùs „ magnitudinem imaginare, ut de remedii „ adeptione non dubites. *Et paulò poſt*, „ Exomologeſim in effectu ſuo, & effica- „ cia comparat Baptiſmo; Igitur, *inquit*, „ cùm ſcias adverſus gehennam poſt prima „ illa inſtructionis Dominicæ monimenta „ eſſe adhuc in Exomologeſi ſecunda ſub- „ ſidia, cur ſalutem tuam deſeris? Cur ceſ- „ ſas aggredi, quod ſcias mederi tibi? Exomologeſim autem accipit pro actu externo, & pro laboribus omnibus, quibus Eccleſia Peccatorem purgat, ut ipſe eam definierat cap. 9. paulò ante verba primùm relata, ad quæ ſpectant, hæc omnia, &c.

Idem

Idem docet S. Ambroſius ad Virginem lapſam cap.8. ubi deſcriptis afflictionibus, & laboribus, quos pęnitendo ſubire debet, ſubdit; *Peccator ergo ſi ſibi ipſi non pepercit, à Deo illi parcitur, & ſi futuras pęnas gehennæ præcipuas in hoc parvo vitæ ſpatio compenſaverit, ſeipſum ab æterno judicio liberat.* Subſcribit S. Proſper lib.2. de vita contemplativa cap.7. de Laicis, qui ultrò crimina confitentur, & de eis Pęnitentiam libenter ſuſcipiunt; *Quòd ſi ipſi Judices fiant, & velut ſuæ iniquitatis ultores hic in ſe voluntariam pęnam ſeveriſſimæ animadverſionis exerceant, temporalibus pęnis mutabunt æterna ſupplicia, & lacrymis ex vera cordis compunctione fluentibus reſtinguent æterni ignis incendia.* Concludendum ergo cum S. Petro Damiano cap.2. libri quem inſcripſit Gomorrhianus; *Quiſquis quolibet eorum modo, quos ſuprà diſtinximus nefandæ turpitudinis ſe contagione fœdaverit, niſi fructuoſæ pœnitentiæ fuerit ſatisfactione purgatus, nunquam habere Dei gratiam poterit, nunquam Chriſti corpore, & ſanguine dignus erit, nunquam cæleſtis patriæ limen intrabit.*

Objicit Lutherus varia Scripturæ oracula, in quibus Deus nihil aliud à peccatore exigit, quàm ceſſationem à peccatis, mandatorum obſervationem, & vitæ novæ inſtitutionem; Sic Iſaiæ 55. *Quærite Dominum, dum inveniri poteſt; invocate eum, dum prope eſt: derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus, & ad Deum noſtrum; quoniam multus eſt ad ignoſcendum.* Sic *Matth.* 19. Chriſtus homini petenti, quid opus eſſet ad ſalutem, reſpondet: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*: nullum autem eſt mandatum in toto Decalogo, quod nobis præcipiat vitæ prioris recordationem, ſeu deteſtationem; ergo ad remiſſionem peccati ſatis eſt, quòd homo novam vitam inſtituat, & ambulet in via mandatorum Dei. Similiter ad *Galatas* 5. & 6. In Chriſto Jeſu neque Circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura; igitur ad peccatorum veniam obtinendam non eſt neceſſaria deteſtatio prioris vitæ, ſed ſufficit innovatio præſentis, & futuræ.

Nego conſequentiam, & ad primum oraculum dico opus eſſe impio, quòd derelinquat vias ſuas, non tantùm negativè deſiſtendo dumtaxat à peccatis, ſed poſitivè, videlicet per propoſitum cavendi deinceps à peccato, quod utique propoſitum refertur ad Contritionem, & vitæ prioris deteſtationem; ille enim quieſcere, ſeu deſerere peccata dicitur propriè, cui peccata diſplicent, & qui dolet ſe illa admiſiſſe, quæ deſerere peroptat.

Ad ſecundum nego minorem, nam, ut apparebit quæſtione ſequenti, præceptum de agenda Pœnitentia includitur ſaltem virtualiter in præcepto de diligendo Deo: non poteſt enim quis Deum perfectè diligere, quin velit ablatum illius honorem reſarcire, & ei debitam ſatisfactionem impendere.

Ad tertium dico, valere quidem ad ſalutem novam vitam per gratiam inſtauratam; at illa non poteſt eſſe perfecta, quin præſupponat deteſtationem prioris, & debitam ſatisfactionem Deo pro injuriis illatis impendendam.

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrùm ſit præceptum aliquod de agenda Pœnitentia, & quando implendum.

N*Otandum primò*, Præcepta divina eſſe in duplici differentia: quædam enim ſunt negativa, alia verò affirmativa. *Negativa* ſunt, quæ verbis negativis exprimuntur, & removent ab actione; *affirmativa* autem, quæ actionem aliquam imperant, & ſtimulant ad actum aliquem ponendum. Porrò inter utrumque hoc maximum diſcrimen intercedit, quòd negativa obligant ſemper, & pro qualibet temporis differentia, non ſolùm quantum ad animi pręparationem, & affectum, ſed etiam quantum ad actum negativum. Sic v. g. præceptum de non furando obligat non ſolùm ad nuſquam habendum propoſitum furandi, ſive ad ſemper habendum propoſitum non furandi; ſed etiam obligat ad nuſquam committendum furtum: Præceptum verò affirmativum obligat quidem ſemper, quantum ad præparationem, & effectum animi; non ita quantum ad exercitium actus affirmativi: id enim dumtaxat exigit tempore à Deo, vel Eccleſia determinato: Sic præceptum honorandi parentes, obligat quidem ſemper quantum ad illum animi affectum; quo ſemper tenemur habere illam animi propenſionem erga honorem, obſervantiam, & obſequium eis exhibendum tempo-

ſe congruo, non tamen ſemper obligat ad actum, ſed tantùm pro illa temporis differentia, in quo parentes illi noſtro agere poſſunt adminiculo, & ſubſidio. Quæritur ergo utrùm de agenda pœnitentia ſit aliquod præceptum affirmativum, aut negativum.

Notandum ſecundò, quòd omne præceptum affirmativum ſecum importat unum negativum de non eliciendo actu contrario huic præcepto; ſic præceptum honorandi parentes includit præceptum negativum eos nuſquam inhonorandi, ſive contumeliis afficiendi verbo, aut facto. Dixi de *actu contrario*, precepta enim affirmativa non important negationem actus contradictorii, ſiquidem præceptum fidei v.g. includit quidem negationem infidelitatis, hoc eſt præceptum negativum, ne ſimus infideles, habendo actum fidei contrarium, prohibet enim infidelitatem poſſitivam, verùm non prohibet negativam, aut privativam, qualis eſt in illis, quibus nondum affulſit lex Evangelii, nec quidquam de Chriſto D. audierunt, ſimiliter præceptum de diligendo Deo includit quidem negativum contrarium de nuſquam odiendo Deum, non autem includit contradictorium: nempe, nuſquam eſſe non amans Deum, inde enim ſequeretur, quòd teneremur ad continuum actum amoris Dei, quod utique videtur impoſſibile.

Notandum tertiò. Præcepta divina poſſe dupliciter impleri, nimirum vel quantum ad ſubſtantiam actus præcepti, vel quantum ad finem præcipientis: Sic v.g. qui jejunat in ſtatu peccati mortalis, implet quidem præceptum, quantum ad ſubſtantiam actus, nempè abſtinentiam ab eſu carnium; nec non ad parſimoniniam cibi, aut potus, non tamen implet quantùm ad finem præcipientis; nempè Dei indicentis, quòd jejunium iſtud ſit meritorium vitæ æternæ, propter quam comparandam præcipitur. Hinc in quolibet præcepto duplex exurgit obligatio: alia quidem ex parte operis, altera verò ex parte finis, propter quem actus debet elici. movetur ergo difficultas, an utroque hoc Modo ſit aliquod præceptum de pœnitentia agenda, & quonam tempore illud obliget. Unde duo hic maximè ſunt determinanda: *Primum*, quòd de pœnitentia agenda ſit aliquod præceptum divinum: *Secundum*, quando illud impleri debeat, an videlicet ſtatim poſt admiſſum peccatum, an verò dumtaxat diebus feſtivis, aut in manifeſto mortis periculo.

CONCLUSIO PRIMA.

Tenetur peccator ſub præcepto agere Pœnitentiam, ita quòd novum peccatum committat ſi illam neglexerit tempore quo tenetur exercere. Ita conveniunt omnes Doctores Catholici cum Subtili, *diſt.* 17. *q. unica n.* 13. ubi ait; Quicumque primam gratiam „ amiſit, tenetur de neceſſitate præcepti, „ & hoc illius, *Diliges Dominum Deum tuum* „ *&c.* agere quantum in ſe eſt, ad ejus „ recuperationem, & etiam virtute illius „ precepti, *diliges teipſum*; Sed iſte pecca- „ tor in peccato mortali amiſit primam „ gratiam, & poteſt eam recuperare ſu- „ ſcipiendo Sacramentum Pœnitentiæ ab il- „ lo arbitro, quia hoc eſt inſtitutum, ut „ remedium efficax, ad recipiendam „ primam gratiam, ex illo verbo Jo. *Quorum* „ *remiſeritis peccata &c.* & ſic concluditur „ neceſſitas præcepti confeſſionis non ex iſto „ verbo tantùm, *Quorum remiſeritis peccata* „ *&c.* ſed ex iſto, & illo præcepto, *dili-* „ *ges Dominum Deum tuum &c.* ſimul jun- „ cto. Quibus verbis Doctor declarat Sa- „ cramentum pœnitentiæ ex præcepto eſſe „ ſuſcipiendum, ac ſubinde etiam ex præ- „ cepto eſſe agendam Pœnitentiam per eam- „ dem rationem. „

Probatur itaque auctoritate Scripturæ ſacræ: Primò quidem ex illo *Luc.* 13. *Niſi Pœnitentiam habueritis, omnes ſimul peribitis*. Quæ utique verba non ſolùm ſignificant Pœnitentiam eſſe neceſſariam ex parte medii, ut volunt aliqui, ſed etiam neceſſitate præcepti: nam Doctores Catholici colligunt præceptum de ſuſcipiendo Baptiſmate in re, vel in voto ex illo Joannis 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Necnon præceptum de ſuſcipienda Euchariſtia ex Joan. 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis &c.* ergo cùm idem ſit loquendi modus Scripturæ de agenda pœnitentia, idem pariter præceptum inferri debet.

Fateor tamen oraculum iſtud magis inſinuare Pœnitentiæ neceſſitatem ſub ratione medii, quàm ſub ratione præcepti, ita quòd omnes peccatores, qui non egerint pœnitentiam neceſſariò perituri ſint, non quidem propter peccatum impœnitentiæ, ſed propter peccata præterita non remiſſa. Unde veriùs dicendum exiſtimo cum Doctore, quòd

quod præceptum de agenda pęnitentia potiùs deducatur ex dilectione Dei, & noſtri: nam ex præcepto dilectionis noſtri tenemur nobis procurare beatitudinem æternam, & conſequenter ad amovenda ea omnia, quæ ab ejuſmodi conſecutione removent, qualia ſunt peccata, quæ duntaxat per pęnitentiam poſſunt elui. Idem pariter colligitur ex dilectione Dei, ſiquidem Chriſtus D. Joan. 14. dixit: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum*. Fieri autem non poteſt, quòd peccator velit reverà amare Deum: non autem velit implicitè amorem Dei erga ſe; adeoque tollere omne illud, quòd divinum illum amorem impediret, nec ſanè videretur ſincerè amare Deum, qui nollet amovere, cùm poteſt, id quod novit Deo ſummoperè diſplicere, & illius averſionem ac odium erga ſe provocare.

Unde ex ratione Doctoris ſuperiùs expreſſa ſic in forma probatur concluſio: Quicumque gratiam ſanctificantem, & divinam amicitiam perdidit, tenetur ex neceſſitate pręcepti de diligendo Deo agere quantum in ſe eſt, ad ejuſmodi divinæ gratiæ, & amicitiæ recuperationem; ſed peccator per mortale peccatum gratiam, & amicitiam Dei perdidit; nec utramque recuperare poteſt, niſi pęnitentiam egerit: igitur ex illo præcepto de diligendo Deo ſimul juncto cum neceſſitate agendæ pęnitentiæ, colligitur præceptum de illa exercenda.

Dices: Si præceptum eſſet de agenda pęnitentia, ſequeretur quòd nullus poſſet damnari propter unum ſolum peccatum mortale, ſed hoc falſum eſt, ergo & id unde ſequitur. Patet ſequela majoris; peccator enim, qui moreretur poſt commiſſum peccatum mortale, non acta pęnitentia, neceſſariò damnandus eſſet non ſolùm propter iſtud mortale peccatum, ſed etiam propter omiſſionem præcepti de agenda pęnitentia, quæ quidem omiſſio eſſet ſpeciale peccatum quia in ſpeciale præceptum militaret, igitur &c.

Reſpondeo primò, nihil quidquam abſurdi ſequi, quòd peccator non damnetur propter unicum duntaxat mortale peccatum, quamvis unicum ſolum ad damnationem ſufficeret; exinde enim magis eluceſceret divina Juſtitia, quæ potiori jure hominem ſic dupliciter reum pęnis æternis addiceret.

Reſpondeo ſecundò, poſſe negari majorem; fieri namque poteſt quòd peccator pro uno dumtaxat mortali peccato damnetur, etiamſi omittat præceptum de agenda pęnitentia, putà ſi ſtatim, ac in peccatum mortale decidit, deperdat uſum rationis, atque ita moriatur; talis enim damnabitur propter ſolum admiſſum mortale peccatum; non autem propter omiſſionem præcepti de agenda pęnitentia: quippe cùm perdito rationis uſu, impoſſibilis ei fuerit talis præcepti obſervatio.

Adde quòd etſi aliquandiu rationis compos vivat in ſtatu peccati mortalis, & in eo moriatur, non propterea damnandus erit propter omiſſum præceptum de agenda pęnitentia; quod utique præceptum non tenetur implere ſtatim ac peccavit, ut indicabit

CONCLUSIO SECUNDA.

PRæceptum de agenda Pęnitentia non obligat per ſe peccatorem ad pœnitendum pro prima opportunitate poſt admiſſum peccatum. Hæc eſt Doctoris *diſt*. 17. *n*. 21. ubi determinat præceptum de confeſſione facienda, ac ſubinde de agenda Pęnitentia, obligare duntaxat in certo ac determinato tempore maximè in articulo mortis. Quòd autem non ſtatim obliget poſt peccatum commiſſum, docet *n*. 28. ubi rejicit opinionem Alenſis affirmantis 4. *p. q*. 77. *memb*. 4. *art*. 2. præceptum faciendæ confeſſionis, ac ſubinde agendæ Pęnitentiæ obligare ſtatim, ac occurit opportunitas: quod utique negat Doctor, *Quia*, inquit, *præcepta pœnalia non ſunt amplianda, ſed reſtringenda, nec invenitur quando præceptum iſtud affirmativum liget, vel obliget niſi ad aliquando*, &c.

Probatur autem concluſio, primò quidem quia ſi teneretur homo ſtatim ac peccavit agere pęnitentiam, ſequeretur quòd in ſingulis illis momentis in quibus poſſet pęnitere, peccaret mortaliter, quia in ſingulis illis momentis eſſet tranſgreſſor præſcripti ſibi præcepti: ſed hoc falſum apparet ex communi praxi fidelium, qui confitentes peccata ſua, nuſquam accuſant pęnitentiæ dilationem aut protractionem, niſi fortè talis dilatio protracta fuerit ultra tempus determinatum ab Eccleſia de facienda peccatorum accuſatione, & agenda pęnitentia; neque de ejuſmodi dilatione à Confeſſariis interrogantur: non eſt autem veriſimile hunc accuſatio-

nis

nis defectum oriri ex minùs perfecta inſtructione pœnitentium, & Confeſſariorum; alioquiculpanda eſſet Eccleſia; quippe quæ hujus accuſationis defectum novit nec tamen emendat, & corrigit: igitur ſignum eſt illam accuſationem non eſſe neceſſariam ad ſalutem.

Deindè, ſi talis dilatio eſſet contra præceptum, & vitioſa, ſequeretur Baptiſmum olim adultis collatum non contuliſſe eis primam gratiam, ad quam tamen principaliter ordinabatur: quia olim Eccleſia non permittebat baptizari Catechumenos ſolemniter, niſi in Paſchate, & Pentecoſte; ac ſubinde ſi debuiſſent conteri, ſtatim poſt peccatum actuale commiſſum, non potuiſſent accedere cum peccato ad Baptiſmum; quia jam peccatum illud debuiſſet dilui, & expungi per Contritionem, quæ ſufficeret ad juſtificationem; non enim ſermo eſt de ſimplici retractatione peccati, ſed de ea retractatione, & Pęnitentia, qua peccator conſtituatur extra periculum æternæ damnationis; idcirco enim adverſarii requirunt Pęnitentiam ſtatim poſt peccatum commiſſum, ne videlicet homo exponat ſe manifeſto periculo æternæ damnationis, tempore intermedio inter peccatum, & mortem.

Denique, præceptum de agenda Pęnitentia eſt affirmativum: igitur non obligat pro quolibet tempore; ſed tantùm pro determinato. Antecedens conſtat; Præceptum enim de agenda pęnitentia eſt quo jubetur elicitio actus virtutis: ſed virtutis actus jubetur elici, dumtaxat per præceptum affirmativum: igitur, &c. Conſequentia patet à paritate rationis de aliis præceptis affirmativis, quæ obligant dumtaxat aliquo determinato tempore, ut conſtat de amore Dei, veneratione Parentum, auditione Miſſæ &c. Quæ omnia præcepta non obligant ad eliciendum actum poſitivum quolibet determinato tempore, licèt ita obligent ad negationem actus contrarii. Nam, *inquit* Doctor præfato numur. 28. ſemper oportet habere vo„ luntatem confitendi tunc, pro quando „ præceptum obligat: Hoc dico, ſi quòd „ pro nunquam voluntatem habeat.

Dices primò; Scriptura ſacra ſub graviſſima interminatione, & comminatione peccatores admonet, ne Pęnitentiam differant: igitur cenſet eam non eſſe protrahendam citra peccatum. Patet antecedens ex illo Iſaiæ 65. *Omnes in cæde corruetis, pro eo quòd vocavi, & non reſpondiſtis, locutus ſum, & non audiſtis*. Idem habet Hieremias c.8. *Confuſi ſunt*, inquit, *qui abominationem fecerunt; quinimò confuſione non ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt, idcircò cadent inter corruentes, & in tempore viſitationis ſuæ corruent, dicit Dominus*.

Reſpondeo, his ſimilibus Scripturæ ſacræ oraculis non damnari dilationem Pęnitentiæ ceſſante omni affectu actuali erga peccatum præteritum, de qua ſolùm hic loquimur; ſed perſtringi perſeverantiam in peccato actuali, nam Iſaias immediatè ſubjicit: *Et faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui, elegiſtis*. Similiter Hieremias ibidem continuò attexit: *Omnes converſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens ad prælium*.

Urgebis: Eadem Scriptura ſacra ſub graviſſima interminatione prohibet, differendam Pęnitentiam: igitur nulla ſolutio. Probatur antecedens ex illo Eccleſ. 5. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te*. Et cap. 21. *Quaſi à facie colubri fuge peccatum*. Et *Apocal.* 2. monet Angelus Epiſcopum Epheſi: *Memor eſto unde excideris, & age Pœnitentiam, & prima opera fac; ſin autem venio tibi; & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi Pœnitentiam egeris*: igitur non poteſt differri Pęnitentia citra peccatum.

Reſpondeo 1. illa omnia oracula, & his ſimilia, ſignificare, quidem ſaluberrimum eſſe conſilium ſtatim Pœnitentiam agere de peccato; non autem quòd illud fieri debeat ſub præcepto.

Deinde dico, quòd etſi divinum præceptum de agenda Pęnitentia referant; non tamen ſignificant aliquem obligari quocunque momento ad eam agendam ſed dumtaxat opportuno tempore, & ubi neceſſitas aliqua poſtulaverit; ille quippe non exiſtimatur tardare, qui non facit quod poteſt, ſed qui non facit illud quando faciendum eſt: nam, ut inquit S. Petrus epiſt. 2. cap. 3. *Non tardat Dominus promiſſionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit propter vos, &c.* Quibus verbis ſignificat Deum non differre effectum ſuæ promiſſionis, etſi ſtatim illam non impleat, quando poteſt implere, quia tempore convenienti illam implebit, nec ultrà differt quàm oporteat: ita à pari ille dici non debet Pęnitentiam tardare, qui eam agit tempore opportuno, & quando neceſſitas id exigit.

Subſumes: Scriptura ſacra apertè ſignificat Deum condemnare, & punire Pęnitentiæ procraſtinationem, ut conſtat, ex illo Proverb.1. *Vocavi vos, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret: deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis: ego quoque interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cùm id, quod timebatis, acciderit.*

Reſpondeo, Scripturam intelligendam eſſe de peccatoribus perſeverantibus in peccato actuali, ut colligitur ex verbis præcedentibus, ſiquidem paulò antè dixerat: *Uſquequò parvuli diligitis infantiam, & ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt ſcientiam?* Similia ratione intelligendus eſt S.Paulus ad Rom.2. cùm ait: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benigintas Dei ad Pęnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam, & impęnitens cors theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei.* Ibi namque non loquitur de ſola dilatione Penitentiæ, ſed de iteratione peccatorum. Præmiſerat enim anteà: *Exiſtimas aut hoc, o homo, qui judicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies judicium Dei?* Unde etiam mox poſt laudata verba ſubdit: *Qui reddit unicuique ſecundùm opera ejus: iis quidem qui ſecundùm patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam, iis autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira, & indignatio.* Loquitur ergo Apoſtolus contra eos, qui actu proſequebantur eadem opera prava.

Inſtabis: Non alius eſt ſcripturæ ſacræ ſenſus quàm qui à SS.Patribus uſurpatur: at ex eis divinis oraculis SS. Patres docent obligationem ſtatim pœnitendi, aſſeruntque Pęnitentiam prorogatam fore inutilem, ut præ cæteris affirmat *S. Auguſt. lib.* 50. *homil.*42. ubi cùm dixiſſet Pœnitentiam ſinceram, & veram valere quocumque temporis momento, ſubdit ſeram Penitentiam eſſe valde dubiam: *Agens*, inquit, *Penitentiam, & reconciliatus cùm ſanus eſt, & poſteà benè vivens, ſecurus hinc exit: agens Pęnitentiam ad ultimum reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus, unde ſecurus do ſecuritatem: unde non ſum ſecurus, non do ſecuritatem, pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum &c.*

Reſpondeo S. Auguſtinum, ibi tantùm eos arguere, qui Pęnitentiam nimis differunt, & ad mortem uſque eam prorogant: unde ſerm.57. de tempore preclarè: ait *Pęnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma eſt, quæ à moriente petitur, timeo ne & ipſa moriatur*. Quapropter ſerm.110. de tempore prudenter admonet: *Præveniendus eſt dies, qui prævenire conſuevit: ipſe ſe illud, & de morte ſua ludit, qui cogitat quod poteſt extremi temporis indulgentia ſubvenire. Inſanum eſt hoc: primùm, quia periculoſiſſima eſt in ultimum diem promiſſa ſecuritas, deinde ſtultiſſimum eſt, ut cauſa qua de neceſſitatibus agitur æternis, inutilitatibus vitæ deditis committatur extremis, odibile eſt apud Deum, quando homo ſub fiducia Pœnitentiæ in ſenectutem reſervata liberiùs peccat*: Cui ſubſcribit Eucherius Lugdunenſis: *Stultiſſimum eſt*, inquit, *ut cauſa, quæ de neceſſitatibus agitur æternis, mutabilibus vitæ deficientis committatur extremis*. Verùm quàm periculoſa ſit ejuſmodi pęnitentiæ procraſtinatio uſque ad mortem, aperiemus circa finem hujus quæſtionis.

Dices tertiò: Majori charitate quis tenetur erga ſeipſum, quàm erga proximum: ſed ex præcepto charitatis teneor ſtatim adhibere correctionem fraternam peccanti proximo, quando opportunitas, & ſpes ſubeſt emendationis: ergo multò magis teneor mihi ipſi ſubvenire per Pęnitentiæ remedium ſtatim ac commodè fieri poteſt.

Reſpondeo ad minorem, eam dumtaxat eſſe veram, quando adeſt periculum relapſus, & ſuſpicio gravis, ne ſi propinquus emendetur, ſtatim in aliud peccatum incidat; ſiquidem peccatum præteritum non eſt materia faciendæ correctionis fraternę, neque etiam peccatum permanens in ſuo reatu, ubi non ſubeſt periculum relapſus: ſed tantùm peccatum, quod prævidetur futurum, ut docet Eccleſiaſticus c. 19. his verbis: *Corripe amicum, ne fortè non intellexerit, & dicat, non feci, aut ſi fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proximum, ne fortè non dixerit, & ſi dixerit, ne fortè iteret. Corripe amicum, ſæpe enim fit commiſſio.* Quibus verbis ſignificatur peccatum futurum eſſe materiam correptionis, non autem pręteritum, quando non eſt periculum iterationis, ac ſubinde falſum eſt, quòd quis abſolutè loquendo teneatur corrigere proximum ſtatim ac peccavit.

Quod utique confirmatur: quia non teneor corripere proximum, niſi quando ipſe tenetur

tur

tur audire ; & correptionem ſuſcipere , ſiquidem præceptum correctionis fraternæ ſub hac conditione præſcripſit Chriſtus D. *Matt*.18. ubi ſignificat, nos non teneri ad corripiendum eum, qui non tenetur audire: ſed oportere illum Eccleſiæ denuntiare: at non tenetur proximus ſtatim ac peccavit, ſeſe emendare: igitur nec me corripientem audire, nec conſequenter ego ipſe teneor eo in caſu emendare ; niſi , ut præfatus ſum , inſtet periculum relapſus . *His adde* quòd fieri poteſt, ut tenear ſubvenire proximo in rebus maximè temporalibus, eſto non obliget erga me-ipſum; quia videlicet proximus eſt abſolutè, vel irrationabiliter voluntarius , ego autem voluntarius rationabiliter , ac prudenter.

Dices tertiò: Qui abſtulit alicui debitum honorem, aut rem aliquam, ſtatim tenetur illi reſtituere: ſed qui peccat, aufert honorem Deo debitum : igitur tenetur ſtatim Deo ſatisfacere per Pœnitentiam.

Diſtinguo antecedens : Si periculum immineat ex dilatione reſtitutionis famæ, ne detrimentum proximo illatum augeatur, concedo; ſi non adſit ejuſmodi periculum, nego; quare ſi periculum ſit, ne violatio divini nominis augeatur per dilationem Pœnitentiæ, putà ſi quis pravam doctrinam ſparſerit, tenetur ſtatim Pœnitentiam agere, & illa prava dogmata à ſe diſſeminata revocare: ſecus autem eſt, ſi nullum tamen periculum immineat, ut plerumque contingit.

Inſtabis : Qui rem alienam abſtulit per furtum, tenetur quantociùs illam ſuo domino reſtituere, & illatum proximo damnum reparare : ergo multò magis injuriam Deo factam per mortale peccatum, compenſare per debitam pœnitentiam, & ablatum illius honorem reſarcire.

Nego conſequentiam: ratio diſparitatis eſt, quòd homo per furtum patitur damnum in rebus neceſſariis, & utilibus; unde per dilationem reſtitutionis novam patitur injuriam, eamque realem: quia cogitur carere aliquo ſibi neceſſario, vel utili: Deus autem per noſtra peccata realem non patitur injuriam; unde ex dilatione Contritionis noſtræ, non cogitur aliqua re carere neceſſaria , ſibi vel utili, juxta illud Pſalmi 50. *Bonorum meorum non eges*. Et Job. 22. *Quid prodeſt Deo, ſi juſtus fueris , aut quid ei confert, ſi immaculata fuerit via tua ?*

Urgebis . Idcirco tenetur fur rem ablatam ſtatim reſtituere, quia quandiu illam detinet injuſtitiam facit, injuſtum enim eſt rem alienam detinere, ſed quandiu peccator eſt in ſtatu peccati, divinum honorem retinet injuſtè , peccatum enim eſt de injuſtitia contra Deum: ergo tenetur ſtatim Deo ſatisfacere, & debitum illi honorem per Pœnitentiam reſtituere .

Nego minorem: Peccatum enim regulariter loquendo, non eſt vera injuſtitia contra Deum, magis quàm contra Legislatorem humanum : non enim Deus expreſsè declaravit, quòd ubi præcipit rem aliquam faciendam, aut omittendam, utatur poteſtate dominativa, ſeu Dominio proprietatis , quo poſſet omnes actus humanos exigere tanquam debita ex ſtricta Juſtitia.

Si urgeas, idcirco qui furatur, facit injuſtitiam, quia rem aufert ab altero, quæ erat ſub illius dominio: ſed illa res multò magis erat ſub dominio Dei, quàm hominis, ergo qua ratione facit injuſtitiam reſpectu hominis, & tenetur eam ſtatim reſarcire per debitam reſtitutionem , ſic etiam tenetur ſtatim reparare per debitam Pœnitentiam injuriam Deo illatam.

Negabo paritatem , & ratio diſparitatis eſt, quòd qui rem aufert ab homine invito, etiam dominium aufert iſtius hominis in rem ſuam ; at per furtum Deus non perdit dominium in rem ablatam; ac ſubinde non eſt paritas: illud equidem eſt contra præceptum Dei; *Non furtus facies*, ſicque reſpectu illius eſt quidem inobedientia , non autem injuſtitia .

Dices quartò: Peccatum mortale eſt, eſſe in periculo peccati mortalis , ſed quandiu peccator non pœnitet, eſt in periculo incidendi in aliud peccatum mortale , igitur quantocitiùs tenetur pœnitere: Major patet ex illo Eccl.3. *Qui amat periculum, peribit in eo* . Minor verò probatur auctoritate S. Gregorii hom.11. in Ezech. ubi ait: *Peccatum , quod per Pœnitentiam citiùs non deletur, aut peccatum eſt, aut cauſa peccati , ſimul & pœna peccati; omne enim quod priùs committitur, peccatum eſt , ſed citiùs pœnitendo non tergitur , juſto judicio omnipotens Deus obligatam peccatis mentem , etiam in culpam alteram permittit cadere, ut qui flendo, & corrigendo noluit mundare quod fecit, peccatum incipiat peccato cumulare ; peccatum ergo quod Pœnitentiæ lamento non diluitur , peccatum ſimul eſt, & cauſa peccati; quia ex illo oritur unde adhuc peccatoris animus altiùs obligetur* .

Diſtinguo majorem: Si periculum ſit imminens, & proximum, concedo: ſi dumtaxat remotum, nego: *Periculum* enim ex Ariſt. 2. Rhetoric. *eſt appropinquatio rei timendæ*: quare ſi quis agnoſcat ſibi non imminere proximum lapſum ex dilatione Pęnitentiæ, non videtur peccare Pęnitentiam differendo; unde ad S. Gregorium dico, illum his, aut ſimilibus verbis, monere ne diu differatur Pęnitentia poſt commiſſum peccatum, non autem aſſerere illam ſtatim eſſe neceſſariam, quod utique colligitur ex verbis immediatè præcedentibus: ait enim: *Diſtincta ſunt omnipotentis Dei judicia, & qui peccatorem diu expectat ut redeat, non redeunti, atque contemnenti ponit adhuc ubi graviùs impingat*.

Dices quintò: Præcepto negativo tenemur non eſſe inimici Dei, ſicut reverà ſumus per peccatum: ſed præcepta negativa obligant ſemper, & pro ſemper: ergo homo ſub præcepto tenetur nuſquam eſſe in peccato, & conſequenter peccat, quandiu in peccato permanet.

Reſpondeo ad majorem, contingere poſſe tripliciter, quòd quis ſit inimicus Dei: *Primò* quidem activè, quando videlicet homo Deum odio habet: *Secundò*, paſſivè, quando habetur odio à Deo: *Tertiò*, demeritoriè, quando dignus eſt qui odio habeatur à Deo. Unde ad argumentum diſtinguo majorem: Tenetur homo ſub præcepto negativo non eſſe inimicus Dei, activè, concedo: quia tenemur Deum nunquam odio habere, paſſivè, aut demeritoriè, nego: *Tum* quia vitare hanc inimicitiam non eſt in noſtra poteſtate, niſi mediante actu Pęnitentiæ, quem ſtatim non tenemur elicere. *Tum etiam*, quia hæc inimicitia Dei eſt tantùm penes ſtatum hominis peccatoris: at non meremur, neque demeremur ſecundùm ſtatum, nec ulla præcepta dantur de ſtatu aliquo tenendo, nullum enim eſt præceptum, quòd ſemper exiſtamus in ſtatu gratiæ; ſed tantùm conſilium.

Inſtabis: Qui Deum non amat, ipſum odio habet; ſed peccator quandiu in ſtatu peccati permanet, Deum non amat, ac proinde ipſum odio habet: igitur non ſolùm paſſivè, & demeritoriè, ſed etiam activè eſt inimicus Dei.

Nego majorem; Aliud enim eſt Deum non amare, & aliud Deum odio habere; nam inter amicum, & inimicum datur medium; nempè non amicus; quemadmodum etiam inter Pęnitentiam, & impęnitentiam datur medium, nempè non pęnitere, eſt enim pęnitentia diſplicentia de peccato commiſſo, & impęnitentia eſt complacentia in ipſo peccato; quapropter non eſt idem eſſe non penitentem, & eſſe impœnitentem, ſicut non idem eſt Deum odiſſe, & Deum non amare: unde quamvis præceptum affirmativum de diligendo Deo includat unum negativum de actu contrario, ſcilicet numquam habere Deum odio, quod obligat ſemper, & pro ſemper, non tamen includit negativum de ſuo contradictorio, ſcilicet nunquam non amabis Deum, hoc eſt, ſemper amabis. Ex quibus conſtat, quòd quamvis differens Pęnitentiam non habeat actualem amorem Dei, non tamen habet illius odium, nec reus eſt illius præcepti: *Diliges Dominum Deum tuum*.

Urgebis: Nolle amari à Deo, opponitur amori Dei, ſed peccator quandiu in peccatis perſeverat non vult amari à Deo; ſiquidem eo in ſtatu odio habetur: abominabilis eſt enim Deo impius, & impietas ejus: igitur &c.

Diſtinguo majorem: Id nolle per actum poſitivum, quo quis divinum amorem repudiaret, ac ſperneret, concedo: per actum negativum per ſuſpenſionem actus, quo quis ſciens ſe non eſſe in amicitia Dei, negligeret ſeſe revocare ab eo ſtatu, quo divinam indignationem promeretur, nego: in eo enim ſtatu perſeverare non eſt prohibitum per præceptum de diligendo; quia cùm illud ſit affirmativum, non obligat ſemper, & pro ſemper.

Inſtabis rurſus: Saltem illa Pęnitentiæ dilatio ſine juſta cauſa repugnat amicitiæ, & reverentiæ Deo debitæ, etenim ſi filius graviter patrem offendiſſet, aut ſervus dominum, certum eſt, quòd ejus majorem animadverſionem provocarent, ſi abſque ulla cauſa differrent, etiam ad modicum tempus, veniam exorare, & reconciliationem.

Reſpondeo negando antecedens, ſi ſermo ſit de nova offenſa, nec urget quidquam exemplum, fortè enim inter homines viget obligatio, ſaltem indirecta ſtatim ſatisfaciendi; quia cùm homines non judicent de occultis, præſertim merè internis, dum non vident externam veniæ petitionem, quando nulla adeſt juſta cauſa differendi, judicant affectum internum adhuc perſeverare adeoque meritò de novo indignantur, ſecus eſt autem

autem de Deo erga hominem; cùm enim Deus perfectè noverit corda hominum, dum videt hominem omnino ceſſaſſe à volitione libera peccati, non habet circa illum novam diſplicentiam, ex eo quòd aliquandiu in peccato habitualiter maneat.

Subſumes: Nullus remanet voluntariè in peccato habituali, quin in ipſo complaceat; tamdiu enim complacet in peccato, quandiu peccatum ei non diſplicet: non diſplicet autem quandiu illud non deteſtatur, nec dolet, illud commiſiſſe, ſed complacentia, & affectus erga peccatum divinam indignationem provocat: igitur, &c.

Diſtinguo majorem: Quin complaceat per novam voluntatem, qua ſcilicet velit illud peccatum, iſtudque approbet, nego: complaceat per negationem actus diſplicentiæ, concedo: Unde non valet conſequentia: Peccatum in eo ſtatu non diſplicet: ergo placet, quia inter placere, & diſplicere datur medium, nempe non diſplicere per negationem actus.

Subſumes iterum; Sed peccator in eo ſtatu nedum habet negationem actus: ſed reverà habet volitionem, & affectum actualem erga peccatum, eo enim ipſo quo non vult agere Pœnitentiam, vult manere in ſtatu peccati; Qui enim vult antecedens bonæ conſequentiæ; vult etiam conſequens, ſi enim Petrus vult currere, vult etiam moveri: velle autem manere in eo ſtatu, eſt complacere in peccato: igitur &c.

Nego ſubſumptum, nec enim conſequens eſt, quòd ſi peccator non velit poſitivè agere Pœnitentiam, eo ipſo velit eſſe in ſtatu peccati. *Ad probationem autem dico*, quòd illa regula, qui vult antecedens boni conſequentis, vult etiam conſequens, non ſit univerſaliter vera: etenim benè quidem ſequitur, Chriſtus D. redemit homines: ergo illi peccaverunt, non tamen ſequitur, Chriſtus voluit redimere homines: ergo voluit quòd peccarent. Similiter bene ſequitur, ago Pœnitentiam: ergo peccavi, & tamen volo agere Pœnitentiam, quod eſt antecedens, & tamen nolo peccaſſe, quod eſt conſequens; imò verò, ipſum, quod eſt agere Pęnitentiam eſt velle non peccaſſe; ergo hæc regula ſolùm eſt vera, quando antecedens ordinatur ad conſecutionem conſequentis aut è contrà; unde benè ſequitur, vis beatitudinem; ergo vis media ad beatitudinem, & è contra. In propoſito ergo, licèt ex hoc quòd non agatur Pœnitentia, colligatur: ergo eſt in ſtatu peccati; non tamen ſequitur, volo non agere Pęnitentiam, ergo volo eſſe in ſtatu peccati; quia non agere Pęnitentiam non ordinatur ad conſecutionem talis ſtatus; quia hunc ſtatum non conſequimur non pęnitendo, ſed potiùs quando actualiter peccamus: atque ita velle non pęnitere tempore quo teneor, non eſt actus bonus, neque malus ſecundùm ſuam ſpeciem; proindeque non eſt novum peccatum.

Dices ſextò: Gravior eſt jactura vitæ ſpiritualis, quàm temporalis: ſed ſi quis incidat in ægritudinem corporis, aut vulnus accipiat, ſtatim ex obligatione naturæ, & ex præcepto de dilectione ſui, & mandato, *Non occides*, tenetur ſtatim adhibere medicamenta, ne vitam amittat: ergo multò magis ubi accepit vulnus lethale peccati, debet adhibere remedium Pęnitentiæ, ne vitam ſpiritualem deperdat.

Reſpondent aliqui, quòd etſi præſtantior ſit vita ſpiritualis corporea; attamen diſparitas eſt quantum ad obligationem ejus conſervationis, vel recuperationis; quia, *inquiunt*, homo non eſt dominus vitæ corporeæ, quemadmodum dominus eſt vitæ ſpiritualis, quam acquirit, & ſibi comparat propriis actibus. Verùm licèt fortè in eo eſſet diſparitas, quòd qui auferret ſibi vitam corporalem, peccaret contra juſtitiam, quia rem auferret, quæ non eſſet proprii dominii, non ita autem peccaret, ſi vitam ſpiritualem ſibi auferret; nihilominus certum eſt, quòd auferre ſibi vitam ſpiritualem ſit contra præceptum charitatis erga ſeipſum, quæ obligat unumquemque ad evitandum quodque malum ſive corporis, ſive animæ, quantum commodè fieri poteſt; ac ſubinde obligat ad Pęnitentiam neceſſariam, ut recuperetur vita ſpiritualis per peccatum deperdita; maximè cùm mors ſpiritualis ſit graviſſimum damnum efficiens hominem obnoxium æternæ damnationi.

Undè *reſpondent alii diſtinguendo minorem*: Unuſquiſque tenetur ſtatim adhibere medicamenta, ſi neceſſitas urgeat, & periculum ſit in mora curationis, ſecus verò ſi talis non urgeat neceſſitas. Porrò non ſemper homini exiſtenti in ſtatu peccati incumbit periculum, vel relapſus, vel damnationis; quippe ex plurimis peccatoribus rariſſimi ſunt, qui ſtatim moriantur poſt peccatum commiſſum, & antequam poſſint agere Pęnitentiam; alioquin ſi valeret hoc argumentum, etiam probaret Baptiſmum

non poſſe ullatenus differri, ſaltem in parvulis, cùm poſſint de repente mori, & tamen certum eſt, quòd per aliquot dies poſſit differri.

CONCLUSIO TERTIA.

PRæceptum faciendæ Pœnitentiæ per ſe obligat ſub novo peccato mortali, quoties imminet mortis periculum: per accidens verò in plurimis aliis occaſionibus. Probatur pars, primò quidem auctoritate, & exemplo S. Auguſtini, qui (ut refert Poſſidius) dicere ſolebat, *neminem etſi nullius ſceleris ſibi conſcius eſſet, committere debere, ut ſine Pœnitentia migraret è vita*: unde etiam ipſe cùm imminere ſibi diſceſſum intellexiſſet, Pęnitentiales Davidis Pſalmos in conſpectu poſitos effuſis uberrimè lacrymis, recitabat.

Suadet etiam ratio: quia inſtante mortis periculo, tenetur homo ex præcepto Pęnitentiæ ſatisfacere Deo pro ſuis in eum offenſis, & injurias ei factas compenſare: enim verò ſi aliquando, maximè ea urgente neceſſitate, iſta debet exequi, ut ſibi divinam indulgentiam conciliet. Quæ tamen ita ſunt intelligenda ſi homo eo inſtanti non præveniatur aliquo nobiliori affectu erga Deum, putà per æſtuans deſiderium ſubeundi martyrii, aut ardentiſſimum motum charitatis, vel elevationem mentis in Deum per cęleſtis contemplationis delicias, eo enim in caſu non teneretur juſtus ad exercendum actum Pœnitentiæ, & doloris de peccatis.

Quòd autem per accidens citra mortis periculum etiam pluries homo teneatur agere Pęnitentiam, ſuaderi poteſt: Primò namque cùm ſancta ſanctè tractari debeant, & recipi, tenetur peccator agere Pęnitentiam, ut illius beneficio peccatum diluat, & gratiam ſanctificantem obtineat, quoties miniſtranda ſunt Sacramenta, necnon & quando Sacramenta, quæ dicuntur vivorum, ſunt ſuſcipienda: Miniſter enim qui abſque pęnitentia Sacramentum aliquod adminiſtrat, peccat mortaliter, ut diximus agendo de Miniſtro Sacramentorum, multò autem graviùs peccabit, qui ejuſmodi Sacramenta in ſtatu mortali peccati ſuſciperet.

Similiter viget obligatio agendæ Pœnitentiæ, quando vehemens urget tentatio, & grave peccandi periculum imminet: non enim eſt opportunius vitandi peccati ſubſidium, quàm deteſtatio præteritorum: quippe cùm hæc deteſtatio non ſolùm animum revocet à titillante concupiſcentia, & ingeſta tentatione, ſed etiam nova conciliat gratiæ auxilia, quibus ejuſmodi periculum evaneſcat. Urget etiam agendæ Pęnitentiæ obligatio, cùm adeſt publica neceſſitas, & imminens divina ultio in communitatem tam propter propria, quàm propter aliena peccata; tunc enim unuſquiſque tenetur ex affectu, & amore erga communitatem per ſuam pęnitentiam, quantùm in ſe eſt divinam iram amollire, & avertere, quia membra debent eſſe ſollicita pro ſe invicem, necnon & pro toto corpore, cujus ſunt.

Quæres; *Utrùm periculoſum ſit Pœnitentiam ad extremum vitæ prorogare.*

AFfirmo unà cum SS. Patribus, qui hanc veritatem unanimi calculo conſtanter prædicant. Maximè S. Auguſt. in lib. 50. homiliarum hom. 41. & S. Ambroſius lib. 2. de Pęnitentia c. 12. ubi ſcribunt; *Si quis poſitus in ultima neceſſitate ægritudinis ſuæ, voluerit accipere Pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit, fateor vobis, non illi negamus, quod petit, ſed non præſumimus, quia benè exit: non præſumo, non vos fallo: Fidelis benè vivens ſecurus hinc exit: baptizatus ad horam ſecurus hinc exit: agens Pęnitentiam, & reconciliatus, cùm ſanus eſt, & poſteà benè vivens ſecurus hinc exit: agens Pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego ſum ſecurus, unde ſecurus ſum de ſecuritate: unde non ſum ſecurus Pęnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare non poſſum.*

Eamdem rationem ſuppeditat S. Cæſarius Arelatenſis homil. 43. & 44. ubi cùm dixiſſet, ſe dubium habere an profit Pęnitentia in extremis pœnitenti: *Quid tibi dicam*, inquit, *neſcio: dixi non præſumo, non promitto, prorſus neſcio de Dei voluntate*; ſtatim ſubjungit: *Vis te, frater à dubio liberare? vis, quod incertum eſt recedere? age Pęnitentiam dum ſanus es, ſi enim agis veram Pœnitentiam dum ſanus es, invenerit te noviſſimus dies, currito, ut reconcilieris; Si ſic agis, ſecurus es, quare ſecurus es, vis dicam tibi? Quia egiſti Pęnitentiam, eo tempore, quo & peccare potuiſti. Ecce dixi, quare ſecurus es, ſi autem tunc agere vis ipſam Pęni-*

tea-

tentiam, quando peccare jam non potes, peccata te dimiſerunt, non tu illa.

Idem docet S. Eligius homil. 6. cùm agens adverſùs eos, qui ad finem vitæ Pœnitentiam differunt, ſcribit: *Cùm omnes homines Pœnitentiam velint in fine vitæ ſuæ accipere, vix paucos videmus, eam ſecundùm quod deſiderant adipiſci.* Poſtmodum colligit.

Verùm nemo fuſiùs, & eloquentiùs in certitudinem illam narrat, & exaggerat Salviano Maſſilienſi epiſt. ad Eccleſiam Catholicam, ubi ſcribit: *Non quidem ulli vitiis carnalibus implicato ſufficere ad vitam æternam putem, ſi cùm uſque ad mortem in flagitiis conſenuerit, in obitu benè cuncta diſpenſet; niſi anteà & peccatis renuntiaverit... alioqui peccare non deſinit, quem in extremis ſitum, recedere à criminibus ſola tantùm fecit impoſſibilitas, non voluntas: qui enim à malis actibus tantum in morte diſcedit, non relinquit ſcelera, ſed relinquitur à ſceleribus; quia quantùm ad animum, nec dum deſiit, qui adhuc peccare velit, ſi poſſit.* Et poſt plura ſubjungit; „ Quòd ſi aut tanta vis morbi, aut tanta „ ægrotorum fuerit incuria, ut valetudi- „ nis labem uſque ad dies ultimos tra- „ hant, quid dicam neſcio, quid promit- „ tam penitus ignoro: revocare ab inquiſi- „ tione ultimi remedii periclitantes, du- „ rum, & impium, ſpondere autem aliquid „ in tam ſera curatione temerarium; ſed „ melius tamen abſque dubio, quamvis diu- „ turna paralyſi aridas manus, aliquo ta- „ men niſu ad cœlum erigi, quàm letha- „ li penitus deſperatione diſſolvi: melius eſt „ nihil inexpertum relinquere, quàm mo- „ rientem non curare; maximè quia ne- „ ſcio an in extremis aliquod tentare „ medicina ſit, certè nihil tentare per- „ ditio.

Idem docent Iſidorus Hiſpalenſis lib. 2. ſent. cap. 13. & S. Bernardus lib. de modo bene vivendi cap. 27. ubi ait: *Quando homo peccare potens pœnitet, & vitam ſuam vivens ab omni crimine corrigit, ſine dubitatione, quando ei mors advenerit, ad æternam perveniet requiem: qui autem malè vivit, & in morte Pœnitentiam agit, ſicut damnatio illius eſt incerta, remiſſio illius eſt dubia. Qui ergo ſecurus cupit eſſe in morte de indulgentia, in ſanitate Pęnitentiam agat, & in ſanitate peccata ſua lugeat; igitur quia miſeratio Dei occulta eſt, ſine intermiſſione flere neceſſe eſt.*

Tres alias hujuſce periculi cauſas aſſignat ſubtilis Doctor in reportatis diſtinct. 20. libri quarti ſent. Primam repetit ab infirmitatis, & periculi effectibus, qui animum ob ſui vehementiam ita occupant, nempe infirmitas dolore, periculum timore, ut vix aliud cogitare poſſit: Sed, *inquit*, nolen- „ do peccatum oportet, quòd ſit magna con- „ ſideratio intellectus, & deteſtatio, ad „ hoc quòd ſit Attritio ſufficiens ex con- „ gruo ad remiſſionem peccati, ſicut fuit „ vehemens delectatio prior in peccato. „ Quam etiam rationem ſubjicit S. Raymun- „ dus ex authoritate S. Hieronymi, & S. Auguſtini lib. 3. de Pœnitentia, §. 23. *In extrema ægritudine*, inquit, *vix poteſt aliquis pœnitere, vel etiam cogitare, ait enim Hieronymus. Cùm ægritudine opprimeris, vix potes aliud cogitare, quàm quod ſentis, & illuc rapitur intentio mentis, ubi eſt vis doloris: Multa enim (ut ait Auguſtinus) occurrunt tunc impedimenta; nam morbus urget, pœna terret filii, quos illicitè dilexit, uxor & mundus eum ad ſe vocant.* Quam utique rationem egregiè urget quiſquis eſt Euſebius ſcribens ad Damaſum de morte S. Hieronymi, ubi *ait*: Fortè quis iterum dicet, Vir qui toto tem- „ pore, quo vixit, malè fecit, in mortis „ articulo accepta Pœnitentia à Deo ve- „ niam obtinebit. Heu quàm vana ſuſpi- „ cio, & falſa meditatio! vix de centum „ millibus hominum, quorum mala ſemper „ fuit vita, meretur à Deo habere indulgen- „ tiam unus. Vir totus in peccatis genitus, „ & nutritus, qui nec Deum vidit, nec agno- „ vit, nec de eo audire voluit, nec ſe pec- „ caſſe cognoſcit, nec quid Pœnitentia ſit, „ niſi fortè dormiendo novit, totus adhuc „ ſæcularibus innodatus negotiis, quem an- „ guſtia premit filiorum quos deſerit, quem „ infirmitas conterit, quem dolor divitia- „ rum, & temporalium bonorum concu- „ tit, cùm eis non poſſe frui ampliùs ſe „ cernit; quam acceptam Deo accipit Pœni- „ tentiam, quam non acciperet, ſi adhuc ſe „ poſſe ſanari crederet; certè verè conclu- „ dam, qui dum ſanus eſt, & juvenis „ Deum offendere non formidat, in morte „ non merebitur divinam obtinere indul- „ gentiam. „

Secundam rationem petit Doctor à timore, qui tunc temporis totum hominem occupat, quique non eſt ſufficiens diſpoſitio ad promerendam gratiam: *Oportet enim*, inquit, *quòd ſit voluntaria deteſtatio, & debita*

ta circumſtantia finis, ut quòd homo non ſolùm pœniteat propter timorem pænæ., ſed timore filiali: ſed difficile eſt tunc dolere, niſi ex timore ſolùm; & ſi non ſit cum amore, non diſponit ex congruo: ideò difficile eſt. Eamdem rationem profert Auctor libri de vera, & falſa Penitentia, cap. 17. *Quem verè pœnitet,* inquit, *oportet non ſolùm timere Deum Judicem, ſed & Juſtum diligere non timeatur pro pœna, ſed ametur pro gloria.* Concludendum eſt ergo cum Thoma ab Argentina art. 1. *In rei veritate valdè eſt difficile in extremis ſic mentem colligere, quòd homo non ſolùm timore pœnæ, ſed ex Dei dilectione doleat ſe Deum per peccatum offendiſſe, & proponat etiam, ſi diu deberet vivere, ſemper de hoc in futurum cavere: in his enim duobus conſiſtit verum, & ſalutiferum pœnitere.*

Tertiam rationem petit Doctor ab habitu in peccatis contracto, qui non poteſt non eſſe vehemens. *Igitur difficile eſt tunc maximè contra iſtum habitum inclinari deteſtando, quæ priùs erant delectabilia.* Denique ſcribit multò majorem in infirmo requiri diſplicentiam, quàm in ſano, quia liberiùs pœnitet ſanus. *Ideo,* inquit, *credo, quòd ad hoc, quòd infirmus mereatur gratiam ex congruo, multò majorem Attritionem requireret, cùm ſit interitui proximus, quàm ſi eſſet ſanus. Sed difficile eſt habere tantam Attritionem ſicut in ſanitate, non ſolùm majorem.* Hinc tandem colligit, cùm quis in ejuſmodi ſtatu verè pœnitet, rariſſimum eſſe, & inſtar miraculi. Cui certè conſentit Auctor libri de vera, & falſa Pænitentia cap. 17. *Convertitur, qui jam totus, & omninò vertitur, qui jam non tantùm pœnas non timet, ſed ad bonum Deum contendere feſtinat. Quæ converſio ſi contigerit alicui etiam in fine, deſperandum non eſt de ejus remiſſione. Sed quoniam vix, vel rarò eſt tam juſta converſio, timendum eſt de pœnitente ſerò. Quem enim morbus urget, pæna terret, ad veram vix venit ſatisfactionem, maximè cùm filiis, quos illicitè dilexerit, ſint præſentes, uxor & mundus ad ſe vocent.*

SECTIO TERTIA.

De efficacitate virtutis Pœnitentiæ.

MIrandam, ac propriè divinam Pænitentiæ virtutis efficaciam egregiè commendat S. Chriſoſtomus ſerm. de Pænitentia; ubi inter cætera ſic exclamat: *O Pænitentia, quæ peccata Deo miſerante remittis, & Paradiſum reſeras, contritum ſanas, omnem triſtitiam exhilaras, vitam de interitu revocas, ſtatum reſtauras, honorem renovas, fiduciam das, vires reformas, gratiam abundantiorem refundis. Omnia ligata tu ſolvis, omnia ſoluta tu cuſtodis, omnia adverſa tu mitigas, omnia contrita tu ſanas, omnia confuſa tu lucidas, omnia deſperata tu animas. Per te, o Pænitentia, David afflictus, vel contritus factus eſt ſanctus: per te filius prodigus paternum amplexum meruit: per te Petrus, poſtquàm ter Dominum negavit, indulgentiam recepit: Per te ò Pœnitentia, latronem ſubitò Chriſtus ad regnum æternum rapuit, &c.* Quæ omnia dignitatis elogia, cùm maximè ad peccatorum remiſſionem collineent, idcirco potiſſimùm hac in Sectione ſermo erit de efficacitate Pænitentiæ circa generalem peccatorum omnium remiſſionem: *Primò* quidem circa remiſſionem omnium mortalium: *Secundò*, circa remiſſionem venialium: *Tertiò* circa ſolutionem, & relaxationem pænæ eis peccatis debitæ; quibus annectemus quintam quæſtionem de reviviſcentia peccatorum per Pænitentiam remiſſorum: Et ſextam de reviviſcentia meritorum per peccata mortificatorum.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm per Pœnitentiam omnia peccata mortalia, quantumcumque gravia remitti poſſint.

NOtandum primò, circa præſentem quæſtionem quinque potiſſimùm fuiſſe erroneas ſententias: *Primus error* quidem Novatianorum, qui affirmabant peccata poſt Baptiſmum eſſe omnino irremiſſibilia, ac ſubinde Pænitentiam nihil quidquam peccatoribus ſuffragari, ut referunt S. Cyprianus lib. 1. epiſt. 1. Hieronymus Epiſt. ad Marcellam, Euſebius lib. 6. hiſtor. Eccleſ. cap. 33. Verùm quoniam illi hæretici maximè impugnabant efficaciam Pænitentiæ ut Sacramentum eſt; idcirco eorum errorem referre, ac refellere auſpicabimur, ubi ſermo erit de efficacia Sacramenti Pænitentiæ. *Secundus error* fuit quorumdam Judæorum affirmantium tertium quidem peccatum poſt acceptam remiſſionis gratiam, eſſe remiſſibile; ſecus autem de quarto, & cæteris ſubſequentibus. Quod utique confirmabant ex primo, & ſecundo capite Amos, ubi pluries teſtatur Deus, ſe condonaturum tertium,

non

non verò quartum peccatum: *Tertius error* fuit Armachani lib.9. de quæſtionibus Armenorum c.27. ubi docet aliquos viatores ita in malitia obfirmatos, ut ſecundùm communem diſpoſitionem, ſalutariè pęnitere non poſſint quemadmodum Apoſtoli in gratia confirmati nullatenus mortaliter peccare poterant. *Quartus error* eſt & quorundam affirmantium, certum eſſe numerum peccatorum, quem qui impleverit, ſecundùm præſcriptas ordinarias divinæ juſtitiæ, ac Miſericordiæ leges non poteſt veniam aſſequi, tametſi nec curſum hujus vitæ, nec ſtatum viatoris abſolverit, niſi fortè ei ſuffragetur ſuperexcellens miſericordia Dei. *Quintus* tandem error fuit impii Lutheri, docentis omnia opera noſtra eſſe peccata id volente, & conſentiente Deo; ea tamen non imputari ad pęnam præter unum peccatum infidelitatis; contra quos omnes, ut ſecundùm Catholicam doctrinam præſcribamus.

Notandum ſecundò, hic non eſſe ſermonem de Pęnitentia Sacramentali, quæ maximè conſiſtit in abſolutione peccatorum à pęnitente confeſſorum, ſed de Pęnitentia virtute, quam SS. Patres appellant *pęnitentiam cordis*, quæ utique ſolitò duplex diſtinguitur, imperfecta videlicet, & perfecta: Prima dicitur *Attritio*, quæ idcircò imperfecta pęnitentia appellatur, non quòd ſit mala, ſed quia inſufficiens eſt extra Sacramentum Pęnitentiæ ad perfectam peccati remiſſionem: perfecta verò dicitur *Contritio*, ea quæ ſufficit ad remiſſionem peccati cum voto, ac propoſito faciendæ confeſſionis, & abſolutionis ſuſcipiendæ, à tempore legis Evangelicæ. Utrùm autem hæc pęnitentia neceſſaria ſit, & valeat ad remiſſionem cujuſlibet peccati, quantumcumque gravis; utrumque enim negat Lutherus, ut patet ex articulis damnatis per ſacram facultatem Pariſienſem, necnon & per Leonem decimum ſummum Pontificem, in eis namque damnatur Lutherus: Primùm, quòd aſſeruerit ad remiſſionem peccatis, ſatis eſſe vitam novam inire, abſque ulla Pęnitentia, & peccatorum deteſtatione: Secundùm, quòd ut mox diximus, docuerit ſolum peccatum infidelitatis deputari ad pęnam.

Notandum tertiò, aliquos eſſe peccatores ita in malo obfirmatos, ut eis pęnitentia, etſi non ſit impoſſibilis, ſit tamen factu valdè difficilis. Quæ utique difficultas oritur ex parte peccatoris, & ex parte Dei. Ex parte quidem peccatoris, dum propter conſuetudinem delinquendi jam obduruit, juxta illud Prov. 38. *Peccator cùm in profundum malorum venerit, contemnet*, nempe peccare; quia videlicet flagitia, præ nimia peccandi conſuetudine leviora delicta ei apparent. Unde fit ut ampliùs de peccatis non erubeſcat, juxta illud Hieremiæ 3. *Frons meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere*. Cùm autem habitus ex variis actibus genitus, velut novam naturam ingerat, inde fit, quòd peccatores quaſi naturali impetu, & velut agentia naturalia ferantur in peccatum, à quo vix poſſunt recedere, juxta illud Hieremiæ 13. *Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas; & vos poteritis bene facere, cùm didiceritis malum*. Difficultas verò provenit ex parte Dei juſtè punientis peccatores, ac eis denegando plerumque auxilia ſpecialia ad pœnitendum. De utraque hac difficultate loquitur S. Paulus, Actor.13. ubi viſa Judæorum perfidia, & obſtinatione ad repellendum Dei verbum, dixit: *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei; ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes*.

His ita præmiſſis, duo ſuperſunt determinanda: *Primum*, utrùm quodlibet peccatum, quantumvis grave, poſſit remitti per Pœnitentiam: *Secundum*, an unum peccatum mortale remitti poſſit abſque altero.

CONCLUSIO PRIMA.

Nullum eſt peccatum tam grave, quod per pœnitentiam perfectam, non poſſit deleri. Hæc eſt de fide, & colligitur primò ex Scripturæ teſtimoniis, in quibus abſque ulla limitatione, aut reſtrictione promittitur verè contritis, ac pœnitentibus remiſſio omnium peccatorum. Sic Sapientiæ 11. *Miſereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata omnium propter pœnitentiam*. Et Ezechiel c. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, omnium iniquitatum ejus non recordabor*. Et ſtatim ſubdit: *Nunquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur à viis ſuis, & vivat?* Et c.33. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem impii*, id eſt, nullius impii volo mortem, quacumque impietate fuerit reus.

Probatur ſecundò auctoritate Conciliorum, maximè Concilii Lateranenſis ſub Innocentio tertio, & refertur cap. *Firmiter* de

de ſumma Trinitate, ubi dicitur: *Si poſt ſuſceptionem Baptiſmi quiſquam prolapſus fuerit in peccatum, per veram poteſt ſemper pęnitentiam reparari*. Et ex Tridentino *ſeſſ.* 14. *can.* 2. ubi decernit per pœnitentiam poſſe remitti omnia peccata poſt Baptiſmum commiſſa.

Eamdem apertiſſimis teſtimoniis tuentur SS. Patres Chryſoſtomus homil. 33. in Matt. *Non eſt aliquod peccatum, quod non cedat virtuti pœnitentiæ*. Et homil. 9. in Pſalm. 50. *Peccaſti? pęnitere: millies peccaſti? millies pęnitere*. Item S. Ambroſius lib. 2. de pœnitentia, cap. 5. *Tanta eſt*, inquit, *Dei erga homines propitiatio, ut Judas potuiſſet non excludi à venia, ſi pęnitentiam non apud Judæos egiſſet, ſed apud Chriſtum*. Ideo ſcribit eum indignum fuiſſe venia, quia non intima converſione pęnituit, nec ſedulò egit Pœnitentiam; ſiquidem *Chriſtus tantæ pietatis eſt, ut veniam ei donaſſet, ſi Judas miſericordiam expectaſſet*. Et S. Auguſtinus in Enchiridio, c. 65. *Sed neque in his criminibus quamvis magnis remittendis*, inquit, *in ſancta Eccleſia, de miſericordia Dei deſperandum eſt agentibus pęnitentiam, ſecundùm modum ſui cujuſque peccati*. Quam utique veritatem luculenter colligit S. Petrus Chryſologus ex parabola filii prodigi, ubi ait, ſerm. 3. *Delicta non videt vis amoris, & ideo Pater peccata filii redemmit oſculo, clauſit amplexu. Certè ſi abſceſſimus, ſi ſubſtantiam Patris totam luxurioſè diſperſimus, ſi quid unquam commiſimus facinoris, & delicti, ſi ad impietatis præruptum totum, totam venimus ad ruinam, ſurgamus aliquando, & ad talem Patrem, tali invitati redeamus exemplo*.

Suadetur etiam ratione: Si aliquod peccatum per pœnitentiam deleri non poſſet, maximè *vel* quia de eo non poſſet peccator pęnitere, quemadmodum dæmones, & damnati: quamquam ſummè diſpliceant de pœna, quam patiuntur propter peccatum, cùm tamen eorum affectus in malo ſit obfirmatus, idcirco dolere non poſſunt de peccato per veram pęnitentiam, quæ habeat ſpem veniæ: *vel* quia pœnitentia non poſſet delere aliquod peccatum: ſed quamdiu vivimus in via vitæ mortalis, neutro modo peccatum ullum dici poteſt irremiſſibile. *Non quidem primò*, quamdiu enim homo viator eſt, flexibile habet liberum arbitrium ad bonum, & malum, & divina gratia cor cujuſvis peccatoris quantumvis obdurati poteſt ad veram pęnitentiam flectere; Unde egregiè S. Auguſt. *homil.* 50. *ex* 50. *homiliis*. „Fortaſſe dicis: Ego jam baptizatus ſum in Chriſto, à quo mihi omnia „præterita peccata dimiſſa ſunt. Vilis factus ſum nimis iterans vias meas, ut canis abominabilis coram oculis Domini, „converſus ad vomitum ſuum. Quò ibo „à ſpiritu ejus, & à facie ejus quò fugiam? Quò frater, niſi ad ejus miſericordiam pęnitendo, cujus poteſtatem peccata committendo contempſeras? Nemo „enim rectè fugit ab illo, niſi ad illum, „ab ejus ſeveritate ad ejus bonitatem. Quis „enim locus excipiet fugientem, ubi ejus „præſentia te non inveniat? Si aſcenderis „in Cęlum, ibi eſt; ſi deſcenderis ad infernum, adeſt. Recipe ergo pennas tuas „in directum, & habita in ſpe in extremo „hujus ſæculi; etenim illuc manus ſua deducet te, & illuc perducet te dextera ſua. „Quidquid enim feceris, quæcumque peccaveris, adhuc in hac vita es, unde & „omnino Deus, ſi ſanare nollet, auferret: „cur ergo ignoras, quia patientia Dei ad „Pœnitentiam te adducit? Qui enim clamando tibi perſuaſit, ut non recederes, „parcendo clamat, ut redeas. „

Hæc S. Auguſt. quibus apertè ſignificat nullum omnino peccatum eſſe, cujus veniam per veram pęnitentiam obtinere non poſſimus, quamdiu hanc mortalem vitam ducimus.

Non poteſt etiam peccatum dici irremiſſibile *ſecundo modo*: hoc enim repugnaret divino illi amori æterni Patris erga homines, qui *ſic dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat*, quique ait Apoſtolus ad Rom. 8. *proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum*: quo pacto enim pro nobis omnibus tradidiſſet filium, ut omnis, qui in eum credit, non pereat, ſi per veram converſionem in Chriſtum, omnia peccata non poſſent deleri? *Secundò*, id repugnaret divinæ miſericordiæ, de qua dicitur Joel 2. quòd Deus *benignus ſit, & miſericors, & patiens, & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia*: Deus enim aliquo modo vinceretur ab homine, ſi vellet homo peccatum deleri, quod Deus delere nollet. Derogaret etiam virtuti Paſſionis Chriſti, & copioſæ ejus redemptioni, à qua nullus mortalis quantuncumque peccator excluditur, & ad quam pertinet, ut ſit univerſalis Redemptor omnium peccatorum:

Hinc

Hinc S. Joannes epiſt. 1. cap. 2. indefinitè pronuntiat: *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jeſum Chriſtum juſtum & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi*. Cùm ergo Deus ſuam de converſione peccatoris, & ſalute voluntatem exprimat, & veniam ei, ſi convertatur, promittat; argumentum eſt omne peccatum in hac vita per pœnitentiam poſſe deleri.

Objiciebant Novatiani illud ex 1. Reg. cap. 2. *Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem peccaverit in Dominum vir, quis orabit pro eo?* Igitur peccata, quæ ſunt directè contra Deum non poſſunt ullatenus condonari.

Nego conſequentiam: Reſponderi enim poteſt *Primò*, verba illa non eſſe Prophetæ, ſed Heli Sacerdotis increpantis filios ſuos ob gravia eorum peccata, quæ cùm eſſent in ſcandalum publicum, removebant Iſraelitas à ſacrificiis, & divino cultu. *Secundò*, dici poteſt, quòd ibi diſcrimen ſtatuatur inter peccata, quæ directè lædunt Deum, & ea quæ directè proximum offendunt, quòd hæc utiquè leviora ſint illis, poſſitque facilè reperiri vir aliquis juſtus, qui veniam à Deo per peccatum offenſo, nec-non & gratiam converſionis peccatori ſuis precibus impetret; peccata verò directè in Deum commiſſa graviora ſint, poſſitque difficillimè reperiri, qui veniam horum à Deo obtineat: unde particula interrogativa, *quis*, non ſignificat idem, ac nullus, ut optimè notat S. Ambroſius lib. 1. de pœnitentia, „ cap. 8. Non enim, *inquit*, ſcriptum eſt, „ nullus orabit pro eo, ſed *quis orabit pro* „ *eo?* Hoc eſt, quis ille ſit, qui in tali cau„ ſa poſſit orare? quæritur, non excludi„ tur; Sic Pſ. 14. dicitur; *Domine, quis ha*„ *bitabit in tabernaculo tuo; aut quis requieſcet* „ *te monte ſancto tuo?* Non enim nullus, ſed „ probatus habitabit: nec ait, quòd nemo „ requieſcat, ſed quòd requieſcat electus. „ Et Pſ. 23. *Quis aſcendet in montem Domini,* „ *aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* Id eſt, „ non quicumque de vulgo, nec plebejæ „ vilitatis aliquis, ſed egregiæ vitæ ſingula„ riſque meriti vir. Non enim quicumque „ de vulgo pro Judæorum populo, ſed „ Moyſes rogavit, & meruit, & impetravit. Quare hęc interrogatio; *quis orabit pro eo?* requirit ſolùm hominem eximiæ ſanctitatis, & ſingularis vitæ, qui debeat orare pro eo, qui directè peccavit in Dominum, maximè per apertum, & manifeſtum ſacrilegium, qualia erant peccata filiorum Heli. Ibidem enim dicitur, quòd *dormiebant cum mulieribus, quæ obſervabant ad oſtium tabernaculi*, & quod tollerent carnes per vim ab offerente animalia in ſacrificium, priuſquam immolata eſſent Domino, unde infertur; *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahebant homines à ſacrificio Domini*.

Objiciebant ſecundò illud lib. 2. Machabæorum, cap. 9. ubi Antiochus Rex poſt plurima patrata ſcelera gravi, ac lethali correptus morbo Pęnitentiam egit: humiliatus enim coram Domino, teſtatuſque *juſtum eſſe, hominem ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire*, agnoſcit ſua crimina, de eis dolet, ſpondet ſatisfactionem Judæis pro rebus ablatis, *templum etiam ſanctum, quod priùs expoliaverat, optimis donis ornaturum, & ſancta vaſa multiplicaturum, & pertinentes ad ſacrificia ſumptus de reditibus ſuis præſtiturum; ſuper hæc & Judæum ſe futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei poteſtatem*; attamen ibidem dicitur. *Orabat hic ſceleſtus ad Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus*.

Reſpondeo Pęnitentiam Antiochi fuiſſe fruſtraneam: quia erat imperfecta, & dumtaxat naturalis; dolebat ſiquidem de culpa præterita propter morbi acerbitatem, non autem propter offenſam Dei. Quod utique indicat Auctor libri Machabæorum ibidem; cùm enim recenſuiſſet ſævientem in eum Dei vindictam, & acerbum illius corporis dolorem, *Itaut*, inquit, *de corpore impii vermes ſcaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius, & fœtore exercitus gravaretur, & qui paulò ante ſydera cœli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare*; ſtatim ſubdit: *Hinc igitur cępit ex gravi ſuperbia deductus ad agnitionem ſui venire, &c.* Quibus ſignificat, eam afflictionem fuiſſe pœnitentiæ cauſam, non verò Dei offenſam, ac proinde non mirum ſi illius inutilis, & invalida fuerit pęnitentia, cùm ejus motivum eſſet omnino naturale.

Objiciebant tertiò, illud oraculum Dei monentis 1. *Proverb.* Peccatores, qui propter dilationem pęnitentiæ Dei conſilium, & increpationes neglexerunt: *Cùm irruerit*, inquit, *repentina calamitas, & interitus qua-*

quaſi tempeſtas ingruerit; quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia, tunc invocabunt me, & non exaudiam, manè conſurgent, & non invenient me. Idem dicit Hieremiæ 14. *Cùm jejunaverint, non exaudiam preces eorum, & ſi obtulerint holocautomata, & victimas, non ſuſcipiam ea*. Et Eccl. 7. *Conſidera opera Dei, quia nullus poteſt corrigere, quem Deus deſpexerit*: igitur ſunt aliqua peccata, quæ per pęnitentiam non poſſunt expiari.

Nego conſequentiam: Illis enim omnibus oraculis ſolùm agitur de peccatoribus, qui ſpretis diu monitionibus Dei, temporalium pęnarum averſione, magis quàm intima converſione cordis ad eum confugiunt, ut plurimum enim illi ſui tantùm amore, declinandarum pęnarum gratia, non humilitate vera, neque ſincera peccati diſplicentia, ſeu pęnitentia Deum invocant; ſique ſincerè convertantur, & doleant de offenſa Dei, Deus eos excipit ad ſe redeuntes, quacumque peccatorum atrocitate, ſeu multitudine teneantur. Iſaiæ 1. *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur, & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt*.

Objiciebant quartò, tria teſtimonia Apoſtoli, quibus videtur docere nullum pro peccatis poſt Baptiſmum commiſſis dari in Eccleſia Chriſti remedium, quo expiari, & deleri poſſint. Primum habetur ad Heb. 6. ubi ſic ait Apoſtolus: *Impoſſibile eſt eos, qui ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renovati ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei, & oſtentui habentes*. Secundum ſumitur ex c. 12. ejuſdem epiſtolæ, ubi ſic dicitur: *Voluntariè peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hoſtia: terribilis autem quædam expectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſa rios*. Tertium ſumitur ex capite 10. *Scitote*, inquit, *quoniam & poſteà cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus eſt: non enim invenit pęnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquiſiſſet eam*.

Reſpondeo ad primum, Apoſtolum loqui de Pęnitentia, quæ fieri debet ante Baptiſmum ab adultis, non verò de ea, quæ poſt Baptiſmum neceſſaria eſt ad Juſtificationem hominis peccatoris. Duplex enim eſt Pęnitentia hominis adulti, una quæ antecedit Baptiſmum, de qua loquitur S. Petrus, cùm ait: *Pęnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*; quæ utique Pęnitentia nunquam iteratur, ſicut nec Baptiſmus: alia verò Baptiſmo poſterior, de qua ſermonem facimus, quam utique non improbavit ipſemet S. Paulus, quippe qui Corinthium inceſtuoſum licèt poſt Baptiſmum peccantem abſolvere non dubitavit. Quam etiam approbavit, & ſuaſit S. Petrus, dum Simoni Mago jam baptizato, *Act*. 8. dixit: *Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui, &c.* Imò ipſemet S. Petrus, quando ter negavit Chriſtum, jam erat baptizatus, jam Sacerdos inauguratus; & tamen per lacrymas, & Pęnitentiam reconciliatus eſt. Porrò hujus duplicis Pęnitentiæ meminit Concilium Tridentinum *ſeſſ*. 6. *cap*. 14. ubi ait: *Unde docendum eſt Chriſtiani hominis Pęnitentiam poſt lapſum, multò aliam eſſe à Baptiſmali, eaque contineri non modò ceſſationem à peccato, & eorum deteſtationem, aut cor contritum, & humiliatum, verùm etiam eorumdem Sacramentalem Confeſſionem, ſaltem in voto, & ſuo tempore faciendam, & Sacerdotalem abſolutionem, itemque ſatisfactionem per jejunia, eleemoſynas, orationes, & alia pia ſpiritualis vitæ exercitia, non quidem pro pęna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto unà cum culpa remittitur, ſed pro pœna temporali, quæ ut ſacræ literæ docent, non ita ſemper, ut in Baptiſmo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam acceperunt, ingrati, Spiritum ſanctum contriſtaverunt, & templum Dei violare non ſunt veriti* (ac ſi diceret, qui guſtaverunt donum cęleſte, & participes facti ſunt Spiritus S. & prolapſi ſunt.) *De qua Pęnitentia ſcriptum eſt: Memor eſto unde excideris: age Pœnitentiam, & prima opera fac. Et iterum: Quæ ſecundùm Deum triſtitia eſt, Pęnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Et rurſus: Pęnitentiam agite*.

Eodem ſenſu ſolvitur ſecundum, *Voluntariè peccantibus non relinquitur hoſtia pro peccatis*, hoc eſt, alia Chriſti mors, & Paſſio, quæ per Baptiſmum repræſentetur, & iterum applicetur ad integram remiſſionem culpæ, & totius pęnæ; ſiquidem S. Paulus ibidem videtur loqui de Judæis in fide ceſpitantibus, volentibuſque legem Moyſis & Chriſti conjungere, quibus denuntiat eis jam nullam ſupereſſe hoſtiam pro peccato; quia

quia neque deficientibus ad Moyſem pro Chriſto prodeſſe poterat hoſtia in altari crucis oblata, neque etiam legales hoſtiæ; quippe quæ jam per Chriſti D. ſacrificium eſſent expunctæ, & abolitæ.

Ad tertium reſpondeo, Pęnitentiam ibi uſurpari ab Apoſtolo, non pro dolore de peccatis commiſsis, ſed pro mutatione operis facti, vel propoſiti, ſeu diſpoſitionis animi erga factum aliquod: quo ſenſu Deus pęnitere dicitur, ut explicat S. Aug. Pſal. 109. ubi ait: *Pęnitentia, mutatio rerum ſignificatur. Quomodo ergo tu, cùm aliquid te pœnitet, doles factum quod feciſti? quando aliquid Deus præter ſpem hominum, ideſt, præterquam ſperant homines, mutat in aliud, pęnitere ſe dicit: uſque adeo, ut de pęna noſtra pęniteat eum, ſi de vita noſtra nos mala pęnituerit*: Idem docet ſerm. 40. *Numquid quaſi errantem pęnitet Deum? Sed Pęnitentia dicitur in Deo, mutatio in rebus creatis, ipſo immutabili manente*. quo ſenſu Apoſtolus dixit ad Roman. 11. *Dona Dei ſunt ſine Pænitentia*, id eſt, Deus non mutat ſententiam benefaciendi, dum eam ſemel habuit; Itaque dum Apoſtolus ait, Eſau non inveniſſe locum Pęnitentiæ, loquitur de Pęnitentia Iſacci Patris, id eſt, revocatione benedictionis datæ Jacobo, quam non potuit impetrare Eſau, tametſi cum lacrymis inquiſiiſſet eam: Legimus enim *Geneſ*. 27. quòd cùm Iſaac largitus eſſet benedictionem ſuam Jacob, quem exiſtimabat eſſe ſuum primogenitum: *Auditis Eſau ſermonibus Patris, irrugiit clamore magno, conſternatus ait: Benedic etiam & mihi, pater mi*.

Reſpondeo ſecundò, quòd etſi ibi Penitentia acciperetur propriè, mirum non eſt, quòd in Eſau fuerit fruſtranea; quippe habebat annexum pravum mentis affectum, nempe animum occidendi fratrem: nam *Geneſ*. 27. legimus. *Oderat ergo ſemper Eſau Jacob pro benedictione, qua benedixerat ei pater, dixitque in corde ſuo: Venient dies luctus Patris mei, & occidam Jacob fratrem meum*. Quocirca Apoſtolus ante verba in objectione poſita ſcripſerat: *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine quo nemo videbit Deum, contemplantes, ne quis deſit gratiæ Dei, ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat, & per illam inquinentur multi; ne quis fornicator, aut profanus aut Eſau, qui propter unam eſcam vendidit primitiva ſua*, &c.

Objiciebant quintò, illud Chriſti D. oraculum *Matth*. 12. *Omne peccatum, & blaſphemia remittetur hominibus; Spiritus autem blaſphemiæ non remittetur. Et quicumque dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro*. Igitur Pænitentia non eluit omne peccatum.

Nego conſequentiam: ſiquidem Chriſtus D. per illam blaſphemiam contra Spiritum intelligit impęnitentiam finalem, ut interpretatur S. Auguſt. ſerm. 21. de verbis Domini: finalis autem impęnitentia prorſus irremiſsibilis eſt, quia poſt hujus vitæ terminum, nulla futura eſt peccatorum remiſſio, nec ulla veniæ ſpes, ſiquidem in quamcumque partem cciderit arbor per mortem, aut ad Aquilonem, aut ad Auſtrum, ibi manſura eſt. Si verò per vocabulum *irremiſſibile*, intelligatur aliquod peculiare peccatum, dico illud ita appellare, non quia omnino remitti non poteſt, ſed quia difficillimè, & rariſſimè remittitur defectu efficacis gratiæ prævenientis, & adjuvantis, neceſsariæ illi peccatori ad convertendum ſe per veram Pęnitentiam; non quòd blaſphemia in Spiritum ſanctum ſit graviſſimum omnium peccatum, ſed quia magis directè opponitur bonitati divinæ, ſeu Spiritui ſancto, qui eſt fons inſpirationum, & gratiarum, ſine quibus impoſſibile eſt pęnitere ſicut oportet, ut juſtificationis gratia conferatur, juxta illud Trident. ſeſſ. 6. can. 3. *Si quis dixerit, ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pęnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit*.

Dignus itaque eſt, ut qui blaſphemat in Spiritum ſanctum, id eſt qui opera Spiritus ſancti, quæ ad noſtram ſalutem operatur, tribuit ſpiritui malo, prout tribuebant illi, contra quos loquebatur Chriſtus: nam Marcus reddens rationem illius ſententiæ, ſubjungit: *Quoniam dicebant; Spiritum immundum habet*, ſive, ut loquitur idem Evangeliſta ibidem v. 22. *Quoniam Belzebub habet; & quia in principe dæmoniorum ejicit dæmonia*. Dignus, inquam, eſt quicumque ſic loquitur, ut ſpecialibus auxiliis deſtituatur, utpote qui contra hæc ſpecialiter deliquit: indignus enim eſt, qui ſic blaſphemat Spiritum ſanctum, ejus adjutorio. Hinc abſolutè remitti, ſanarique poteſt illud peccatum per Dei miſericordiam, & aliquando qui rei ſunt illius peccati, Pęnitentiæ donum accipient, ut enim ait S. Ambroſius 2.

de

de Pœnitentia: *Credibile eſt inter Judæos, qui dixerunt in Belzebub ejicere dæmonia, qui ſic peccabant in Spiritum ſanctum, dæmoni tribuentes manifeſta S. Spiritus opera, nonnullos prædicatione Petri fuiſſe converſos ad fidem.* Imò ſanctus Stephanus pro ſuis perſecutoribus, quos ait Spiritui ſancto reſiſtere, Deum oravit, utique cum impetrandi fiducia.

Nec immeritò; nam etſi dicatur omne peccatum in filium hominis eſſe remittendum, quale fuit eorum, qui dicebant de Chriſto, quòd eſſet homo vorax, & potator vini, publicanorum, & peccatorum amicus: quia peccatum illud oriebatur ex ignorantia perſonæ Chriſti; tamen eorum, qui ſic in eum peccaverunt, multi videntur impœnitentes in peccato mortui, damnatique: ergo licèt peccatum in Spiritum ſanctum ex ordinaria Dei lege, & gratia videatur non remitti; tamen veriſimile eſt aliquando condonari.

Objiciebant ſextò ex epiſtola S. Joannis cap. 5. *Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccati non ad mortem: Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis*: igitur peccatum illud non poteſt remitti.

Nego conſequentiam: Peccatum enim illud ad mortem varias patitur interpretationes; primò namque plurimi ſacri Interpretes per illud intelligunt impœnitentiam finalem, & finalem in malo obſtinationem, ut etiam interpretatur S. Auguſtinus lib. de correptione, & gratia cap. 12. ubi cùm præmiſiſſet præfata Apoſtoli verba, ſubdit: *De quo peccato, quoniam expreſſum non eſt, poſſunt multa, & diverſa ſentiri, ego autem dico, id eſſe peccatum, fidem, quæ per dilectionem operatur, deſerere uſque ad mortem.* Quæ utique impęnitentia meritò dicitur irremiſſibilis, quia eſt negatio Pęnitentiæ, & eſt peccatum hominis jam extra ſtatum viæ; ac ſubinde non minùs fruſtraneum eſſet pro eo orare, quàm pro peccato dæmonum, ut docet idem S. Auguſtinus lib. 21. de civitate Dei, cap. 24. ubi ſcribit: *Si de aliquibus ita Eccleſia certa eſſet, ut qui ſunt illi, etiam noſſet, qui licèt adhuc in hac vita ſint conſtituti, tamen prædeſtinati ſunt in æternum ignem ire cum diabolo, tam pro eis non oraret, quàm nec pro ipſo, ſed quia de nullo certa eſt, orat pro omnibus dumtaxat hominibus inimicis ſuis in hoc corpore conſtitutis; nec tamen pro omnibus exauditur.* Si autem peccatum illud ad mortem intelligatur aliquod peculiare peccatum ab ipſa finali impænitentia diſtinctum, S. Joannes dicit non decere, ut quis roget pro ipſo: quia quicumque deprecator non ſufficit pro obtinenda venia ejuſmodi peccati ad mortem; ſed requiritur aliquis interceſſor eximiæ ſanctitatis, ut illius condonationem poſſit obtinere. Duplicis enim generis peccati Scriptura meminit, quorum aliqua dici poſſunt non ad mortem; quoniam facilè curantur, qualia ſunt ea, quæ neque fidem, neque deſiderium ſalutis extinguunt, pro quibus Apoſtolus conſulit orare, & ſpondet veniam: alia ſunt, quæ difficillimè curantur, ut poſitiva infidelitas, qualis maximè eſt in hæreſiarchis, pro quibus peccatis licèt Apoſtolus non prohibeat orare, non audet tamen conſulere, ut quis pro eis roget; quia niſi ejuſmodi oratio valdè excellens fuerit, fruſtrabitur ſuo effectu.

Quòd autem reverà S. Joannes id intellexerit, præclarè demonſtrat S. Ambroſius lib. 1. de Pęnitentia, c. 9. ubi reſpondens ad præfatam Novatianorum objectionem, *ait*: „Joannes non ad Moyſem, & Hieremiam loquebatur, ſed ad populum, qui ſuorum peccatorum alium peccatorem deberet adhibere, cui ſatis eſt ſi pro levioribus delictis Deum precetur, graviorum veniam juſtorum orationibus reſervandam putet: Nam quomodo Joannes diceret non orandum pro delicto graviori, qui legiſſet Moyſem rogaſſe, & impetraſſe, ubi erat prævaricatio voluntaria, qui ſciret etiam Hieremiam rogaſſe? Quomodo Joannes diceret non eſſe orandum pro peccato, quod eſſet ad mortem, qui ipſe in Apocalypſi ſcripſit mandatum Angelo Eccleſiæ Pergami: *Habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balaac mittere ſcandalum coram filiis Iſrael, manducare immolata, & fornicari*: ita & tu habes tenentes doctrinam Nicolaytarum? Similiter age Pœnitentiam; alioquin veniam tibi cito? Vides quòd Deus, qui Pœnitentiam exigit, veniam polliceatur? Denique & ibi dicit, *Qui habet aures, audiat, quid Spiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo manna abſconditum.* Nonne ipſe Joannes cognoverat Stephanum pro perſecutoribus ſuis, qui Chriſti nomen audire non poterant, deprecatum, cùm de ipſis, à quibus lapidabatur, diceret: *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum?* Cujus precationis effectum in Apoſtolo videmus: Paulus enim, qu lapidan-

„ dantium Stephanum veſtimenta ſervabat, „ non multò poſteà per gratiam Chriſti „ factus eſt Apoſtolus, qui fuerat anteà „ perſecutor. *Hæc S. Ambroſius*, quibus apertè docet nullum eſſe tam grande peccatum, cujus per ſalutarem Pœnitentiam non poſſimus veniam impetrare.

Inſtabis S. Auguſt. lib.1. de ſer. Domini in monte, cap.22. ait: *Peccatum ad mortem eſſe puto, cùm poſt agnitionem Dei per gratiam Chriſti quiſque oppugnat fraternitatem, & adversùs ipſam gratiam invidentiæ faucibus agitatur: illius peccati tanta labes eſt, ut deprecandi humilitatem ſubire non poſſit, etiamſi peccatum mala conſcientia cognoſcere, & adnuntiare cogatur:* igitur cenſet, aliquod eſſe peccatum, quod per Pœnitentiam nulla ratione poſſit auferri.

Reſpondeo S. Auguſtinum nihil aliud velle, quàm peccatum illud non poſſe facilè ſanari, nec per hominis vires cum communi Dei adjutorio dilui: non autem quòd abſolutè, & per extraordinariam Dei virtutem ſanari non poſſit: nam perditiſſimos quoſque peccatores poſſe à Deo converti, docet ipſemet S. Auguſt. explicans „ illa verba Pſ. 76. *In profundum maris*: „ Convertit eos, *inquit*, qui in profundo „ hujus ſæculi jacent demerſi pondere pec„ catorum, ad eos liberandos, qui ſunt „ deſperatiſſimi peccatores.

CONCLUSIO SECUNDA.

NON *poteſt de via ordinaria unum peccatum mortale remitti abſque alio per Pœnitentiam: poſſet tamen per voluntatem, & poteſtatem Dei extraordinariam*. Hæc concluſio duabus partibus conſtat, quarum prima communis eſt apud Theologos, colligiturque ex Scriptura ſacra, quæ paſſim inculcat remiſſionem omnium peccatorum mortalium fieri per Pœnitentiam: Sic Ezech. c. 18. *Et cùm averterit ſe impius ab impietate quam operatus eſt, & fecerit judicium, & juſtitiam, ipſe animam ſuam vivificabit. Conſiderans enim, & avertens ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt, vita vivet, & non morietur*. Non poſſet autem vita vivere, hoc eſt, plenam, & perfectam habere vitam, ſi partim eſſet in ſtatu mortis, partim in ſtatu gratiæ per præſentiam unius peccati, & expiationem alterius: Siquidem monet S. Jacob. c. 2. *Quicumque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus, qui enim dixit, Non Mœchaberis, dixit, & Non occides, quòd ſi non mœchaberis, occidas autem, factus es tranſgreſſor legis*; ſingula autem peccata mortalia inferunt mortem ipſi animæ, juxta Ezechielis 18. *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur*.

Unde meritò Concilium Trid. *ſeſſ.5.* in decreto de peccato originali, ait: *Si quis per Jeſu Chriſti Dom. noſtri gratiam, quæ in Baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam aſſerit non tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet, ſed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, anathema ſit: in renatis enim nihil odit Deus, quia nihil eſt damnationis iis, qui verè conſepulti ſunt cum Chriſto per Baptiſmum in mortem, &c.* Igitur omnia peccata mortalia ſimul remittuntur ac condonantur.

Hanc veritatem ſic declarat, & probat Innocentius III. ut refertur c. *Majores* de Baptiſmo, ubi quærens, quare non ſaltem originale peccatum amentibus, & dormientibus in Baptiſmo ſicut & parvulis dimittatur, ait: *Ad hoc eſt taliter reſpondendum, quòd Dominus, qui totum hominem ſalvum fecit in Sabbato, opus imperfectionis non novit, & ab hoc peccata non ex parte, ſed ex toto dimittit*. Addit alteram rationem; *Prætereà pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei; actualis verò pœna peccati eſt gehennæ perpetuæ cruciatus; unde ſi dimitteretur alicui primum altero non dimiſſo, talis non careret viſione Dei propter originale dimiſſum, & cruciaretur in gehenna perpetuò propter reatum criminis actualis; ſed hæc tanquam incompoſſibilia ſeſe minimè patiuntur, imò ſibi mutuò adverſantur*. Hæc Innocentius, quibus apertiſſimè noſtram aſſertionem tuetur, ex eo maximè, quòd peccati remiſſio non fiat abſque infuſione gratiæ juſtificantis: illa autem eſt omninò incompatibilis de facto cum quolibet peccato mortali, utpotè cùm per eam formaliter conſtituatur homo amicus, & filius Dei, ac hæres vitæ æternæ, ut docet Concilium Trid. *ſeſſ.6. cap.7.* his verbis: *Hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem juſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renovatio hominis interioris per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum; unde homo ex injuſto fit juſtus, & ex inimico amicus, ut ſit hæres ſecundùm ſpem vitæ æternæ*; quodlibet autem peccatum mortale hominem Dei inimicum, & filium gehennæ conſtituit,

ac ſubinde non poteſt conſiſtere cum infuſione gratiæ ſanctificantis, per quam homo Dei filius, & amicus conſtituitur.

Eandem aſſertionem egregiè declarat, & probat quiſquis eſt auctor libri de vera, & falſa Pœnitentia c.9. ubi cùm dixiſſet Chriſtum nunquam aliquem ſanaſſe, quem omninò non liberaverit ab omni infirmitate: concludit: *Quædam enim*, inquit, *impietas infidelitatis eſt ab illo, qui juſtus, & juſtitia eſt, dimidiam ſperare ſalutem.*

Dices: Reverà Deus interdum dimittit unum peccatum abſque alio; quod utique indicat per Prophetam Amos c.4. ubi ait: *Plui ſuper unam civitatem, & ſuper alteram civitatem non plui: pars una compluta eſt, & pars, ſuper quam non pluit, arguit.* Quæ verba ſic exponit S. Greg. hom.10.in Ezechielem: *Cùm ille*, inquit, *qui proximum odit, ab aliis vitiis ſe corrigit, una eademque civitas ex parte compluitur, & ex parte manet arida; quia ſunt, qui cùm quædam vitia reſecant, in aliis graviter perdurant*: Igitur unum peccatum ex mente S. Gregorii, ac ſecundùm Scripturæ ſenſum, remittitur abſque alio.

Nego conſequentiam, & ad S. Gregorium dico, quoſdam eſſe, qui equidem unum vitium reſecant quoad ceſſationem ab actu, non verò quoad remiſſionem culpæ; ita quòd ille, qui plura peccata committere conſuevit, deſerit quidem unum, non tamen aliud; quo fit ut ad remiſſionem culpæ non pertingat.

Dices ſecundò: Peccata dimittuntur maximè hominibus per charitatem: ſed aliqui pœnitentes præſtantiorem habent actum dilectionis Dei, quàm alii: igitur plurium peccatorum, quàm alii remiſſionem obtinent, ut ſignificat Chriſtus D. *Lucæ* 7. dicens: *Cui minus dimittitur, minùs diligit*: & conſequenter pro amoris intenſione, vel remiſſione plura vel pauciora peccata remittuntur.

Diſtinguo majorem: Dimittuntur per charitatem magis, vel minùs intenſam, quantum ad intenſionem, vel remiſſionem pœnæ, concedo: culpæ, nego; ita quòd quò ferventiori actu dilectionis Pœnitens Deum proſequitur, eò ampliorem pœnæ pro peccatis luendæ relaxationem obtinet: ſecus autem eſt de reatu culpæ, qui per quemlibet actum perfectæ Contritionis aut dilectionis Dei propter ſe, & ſuper omnia poteſt dilui.

Secunda pars, nempe quòd per potentiam abſolutam, & extraordinariam diſpoſitionem Deus poſſit remittere unum peccatum ſine alio; jam ſatis ſuperque probata eſt in præcedenti volumine *tract.2.diſp.3.ar.2. q.4.* ubi ex ſubtili Doctore probavimus Deum poſſe remittere peccatum per ſolam extrinſecam, & gratuitam condonationem, & abſque ulla infuſione gratiæ ſanctificantis: Probavimus etiam concluſione præcedenti gratiam ſanctificantem de potentia abſoluta poſſe ſimul ſubſiſtere cum peccato. Ex quibus ſic ratiocinari licet. Qui poteſt peccatum remittere per ſolam condonationem extrinſecam, & gratiam ſimul conſervare cum peccato, poteſt unum peccatum remittere non remittendo aliud: at utrumque Deus præſtare poteſt: igitur, &c. Majorem ultrò admittunt Thomiſtæ, & meritò quidem; illa namque extrinſeca condonatio omninò arbitraria eſt, poteſtque pro libito condonantis ſeſe extendere vel ad omnem prorsùs offenſam, vel dumtaxat ad partem illius. Et quamvis hæc ita non eſſent, quæ tamen eſſe veriſſima demonſtravimus: & quamquam, ut volunt Thomiſtæ, fieri non poſſet peccati remiſſio abſque infuſione gratiæ, attamen cùm Deus, ut probavimus, poſſit de via extraordinaria conſervare gratiam ſimul cum peccato; inde liquet quòd poſſit infundere gratiam neceſſariam ad remiſſionem unius peccati putà adulterii, conſervando tamen ſeu non remittendo aliud peccatum v.g. homicidium ab eodem adultero perpetratum, quæ omnia cùm jam pleniſſimè probata ſint locis ſuprà laudatis, non opus eſt hìc diutiùs immorari.

QUÆSTIO SECUNDA.

Per quid, & quomodo remittatur peccatum veniale tam in vita, quàm poſt mortem.

NOtandum primò, certum eſſe quòd peccatum quodlibet etiam leviſſimum neceſſariò debeat elui ante conſecutionem fœlicitatis æternæ, nihil enim coinquinatum intrabit in regnum cœlorum, neque ullus aſcendet in montem Domini aut requieſcet in monte ſancto ejus, niſi innocens manibus, & mundo corde; hinc beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt: at controvertitur inter Theologos quibus mediis ac remediis leviora peccata, quæ venialia dicuntur, poſſint dilui, & remitti; nam ea multis modis expiari poſſe apertiſſimè docet Concil.

Tri-

Tridentinum *ſeſſ.*14. *c.* 5. ubi ait, *Venialia quibus à gratia non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quamquam rectè, & utiliter citraque omnem præſumptionem in confeſſione dicantur, quòd piorum hominum uſus demonſtrat, taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt.* Porrò quæ ſint iſta remedia cùm Concilium non exprimat, inde anſam ſumpſerunt Theologi varios proferre modos, quibus ejuſmodi peccata deleri, ac remitti poſſe exiſtimant.

Notandum ſecundò, tria eſſe præcipua, & capitalia remedia, quibus maximè cenſeri poteſt peccatum veniale poſſe expiari, nempe virtutem pœnitentiæ, frequentationem Sacramentorum, maximè Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, nec-non & ſacras quaſdam actiones, quas Theologi *Sacramentalia* appellant, ſuntque numero decem juxta veteres Theologos; nempe confeſſio communis, quæ fieri ſolet initio Miſſæ, & in fine completorii: pectoris percuſſio in ſignum doloris, & Pœnitentiæ: aquæ benedictæ aſperſio; actus doloris interni de peccatis ejuſdem: oratio, maximè Dominicalis: ſigni crucis impreſſio: comeſtio panis benedicti; Eleemoſynæ largitio: Extrema-Unctio, pœnæ conſtans perpeſſio, & opera miſericordiæ; quæ omnia his verſibus comprehenduntur.

Confiteor, tundo, reſpergo, conteror, oro,
Liquor, edo, dono, per quæ venialia tollo:
Unctio, pœna levis, compaſſio, quæ fit egenis.

Alii verò Theologi maximè Recentiores, ſex dumtaxat ejuſmodi actiones ſacras peccati venialis relaxativas numerant, quas complectitur ſequens verſus:

Orans, tinctus, edens, confeſſus, dans, benedicens.

Quæ ſignificant *primò* orationem Dominicam, in qua culpas quotidianas nobis dimitti oramus: *Secundò* aquam benedictam, quæ, ut diximus in prima diſputatione, varios habet effectus, maximè efficaciam dimittendi peccata venialia, ex opere operantis: *Tertiò*, panem benedictum: *Quartò*, confeſſionem generalem: *Quintò*, largitionem eleemoſynæ: *Sextò*, benedictionem Epiſcopi, vel Abbatis conſecrati. Quæritur ergo, utrùm non ſolùm per virtutem Pœnitentiæ ſpeciatim, aut communiter acceptæ, nec-non & per receptionem Sacramentorum, ſed etiam per ejuſmodi Sacramentalia peccatum veniale diluatur.

Notandum tertiò, ex Doctore in 4. diſt. 21. q. 1. num. 8. peccatum veniale præter obligationem ad pœnam, relinquere in anima aliquam maculam, ſeu reatum culpæ; cùm enim dixiſſet n. 6. duplicem eſſe ſententiam circa remiſſionem peccati venialis, quarum prior eſt: *Quòd nihil aliud eſt*, inquit, *culpæ venialis remiſſio, quàm ſolutio pœnæ temporalis debitæ pro ea; quia poſt actum tranſeuntem, culpa quæ manet, nihil aliud eſt, niſi reatus ad pœnam debitam: iſte autem reatus venialis non eſt niſi ad pœnam temporalem*: ſubdit n. 8. *Sed iſte modus non placet, quia videntur Sancti diſtinguere inter remiſſionem culpæ cuiuſcumque, & pœnæ, & maximè inter remiſſionem culpæ, & ſolutionem pœnæ debitæ illi culpæ.* Hæc autem veritas à poſteriori manifeſtè colligitur ex univerſali praxi Eccleſiæ, quæ imponit Pœnitentiam Sacramentalem pro ſolis venialibus confeſſis, & per abſolutionem quoad culpam remiſſis. Ratio à priori eſt, quia peccatum veniale eſt vera, & realis Dei offenſa; juxta illud Jacobi Apoſtoli c. 3. *In multis offendimus omnes.* Sicut ergo peccatum mortale, quia gravis offenſa, relinquit poſt ſe maculam habitualem gravem; pari utique ratione peccatum veniale, quia levis offenſa, relinquit poſt ſe habitualem maculam levem. Utrumque ergo diſplicet Deo, quia per utrumque violatur lex Dei, adeoque eſt virtualis quidam contemptus Dei, qui non poteſt ei non verè, & realiter diſplicere, licèt inæqualiter: quæritur autem qualiter hic reatus culpæ venialis dilui poſſit tam in vita, quàm poſt mortem.

CONCLUSIO PRIMA.

PEccatum veniale remittitur in hac vita quantum ad reatum culpæ & pœnæ, non ſolùm per actum Pœnitentiæ formalis, aut virtualis, ſed etiam per receptionem Sacramentorum, & quodlibet opus meritorium; ac ſubinde etiam per Sacramentalia.* Hæc concluſio quatuor partibus conſtat, quarum probatur *prima*, nempe quòd peccatum veniale remittatur per actum Pœnitentiæ formalis, aut virtualis; ſiquidem per id remitti poteſt peccatum veniale, per quod mortale poteſt expungi: at ad deletionem peccati mortalis ſufficit actus Pœnitentiæ, non ſolùm formalis, ſed etiam virtualis, ut dictum eſt in quæſtione præcedenti:

igitur multò magis utriuſque Pœnitentiæ actus ad id ſufficiens erit.

Deinde, id ſufficit ad remiſſionem peccati venialis, quod ei opponitur: ſed Pœnitentia virtualis ſufficienter opponitur virtuali peccato; nam in veniali eſt receſſus non quidem ab amicitia, quam tantùm ſolvit peccatum mortale: ſed à familiaritate Dei, propterea quòd peccatum iſtud ſit converſio aliqua inordinata ad creaturam: ſed in Pœnitentia virtuali, qualis eſt actus charitatis, eſt receſſus à creatura, & acceſſus ad familiaritatem Dei: igitur ad ejuſmodi peccati expiationem ſufficit Pœnitentia virtualis.

Dices: Peccatum veniale non tollitur, niſi per id quod ipſi oppoſitum eſt: ſed Pœnitentia virtualis ipſi non opponitur; ſi quis enim actus ſit Pœnitentiæ virtualis, maximè actus ferventiſſimæ charitatis: ſed hic non opponitur peccato veniali: *Tum*, quia poteſt cum eo ſubſiſtere: *Tum*, quia devotio erga res divinas, & mendacium jocoſum nullam habent oppoſitionem; ſiquidem mendacio opponitur veritas, non autem devotio: igitur, &c.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, quòd quamvis actus ferventiſſimæ charitatis, aut devotionis non opponantur formaliter peccato veniali, opponuntur tamen virtualiter, & ſecundùm rationem genericam; nam utraque illa virtus promptè tenent in Deum, & cum animi alacritate; ac ſubinde opponitur retardationi, ſeu languori tendentiæ motus in Deum, quam infert peccatum veniale.

Probatur ſecunda pars, nempe quòd peccatum veniale remitti poſſit per receptionem Sacramentorum novæ legis: *Tum*, quia omnia novæ legis Sacramenta ex primaria Chriſti D. hæc inſtituentis intentione ordinantur in remedium peccati mortalis; ad quod eluendum duo maximè inſtituuntur, nempe Baptiſmus, & Pœnitentia; cætera vero ordinantur ad illud præcavendum, ut diximus initio hujuſce Tractatus: igitur cùm venialia peccata longè faciliùs quàm mortalia remittantur, conſequens eſt, quòd per receptionem ejuſmodi Sacramentorum peccata venialia poſſint remitti. *Tum* quia omnia Sacramenta nobis applicant fructum Paſſionis Chriſti, ſuntque inſtituta ad ſanctificandas animas, eaſque perfectè diſponendas ad gloriæ æternæ conſecutionem: igitur & ad tollenda omnia impedimenta, quæ poſſunt ab ejuſmodi conſecutione remorari: cùm igitur venialia ab ea retardent, inde fit, quòd per Sacramenta poſſint remitti.

Tum denique, quia ſingula Sacramenta habent ſpecialem vim, & efficaciam circa remiſſionem peccati venialis: nam *Baptiſmus*, cùm ſit regeneratio ſpiritualis, tranſmutat omninò hominem à ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ; unde Concilium Florentinum dicit, effectum hujus Sacramenti eſſe remiſſionem omnis culpæ, tam originalis, quàm actualis; ſub culpa autem actuali continetur veniale peccatum. Idem conſtat de Sacramento *Pœnitentiæ*, quòd ordinatur maximè ad deletionem peccatorum mortalium; ergo potiori jure ad remiſſionem venialium. Unde Concil. Trid. docet peccata venialia eſſe materiam ſufficientem abſolutionis Sacramentalis, ut declarabimus infrà, agendo de Confeſſione. Idem patet de *Confirmatione*, cujus virtus propria maximè ordinatur ad conferendum incrementum vitæ ſpiritualis; & per conſequens ad ea removenda, quæ ejuſmodi incremento, & perfectioni opponuntur, qualia ſunt peccata venialia. Conſtat pariter de *Euchariſtia*, quæ inſtituta eſt per modum cibi, & nutrimenti ſpiritalis, cujus propria virtus eſt reſtaurare, quod deperditur per calorem concupiſcentiæ; ac ſubinde eluere peccata venialia, quæ ejuſmodi ſpiritualem vitam infeſtant. Adde quòd proprius hujus Sacramenti effectus ſit excitare fervorem charitatis; ac ſubinde amovere venialia, per quæ ejuſmodi fervor imminuitur. Unde Concilium Trid. ſeſſ. 13. c. 2. appellat hoc Sacramentum *antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſervemur*. Patet denique de cæteris Sacramentis, quæ ſanctitatem ſpecialem animæ conferunt, & vigorem ſpiritualem, non ſolùm ad declinanda, ſed etiam ad eluenda leviora delicta, quæ ejuſmodi vitæ perfectioni, & conſervationi opponuntur.

Tertia pars, nempe quòd peccatum veniale remitti poſſit per quodlibet opus meritorium, traditur à Doctore n. 8. ſuprà laudato, ubi ait: *Poteſt dici alio modo, quòd peccatum veniale in iſta vita remitti poteſt non tantùm per pœnam interiorem, vel exteriorem; quia illi non eſt neceſſaria ad hoc: ſed per aliquem actum Deo magis acceptum, quàm peccatum veniale diſpliceat; & hoc vel relatum*

ab

ab ipſo operante ad hoc peccatum veniale remittendum, vel non relatum ab ipſo; ſed à Deo acceptante in ordine ad illud. Quibus verbis Doctor ſignificat peccatum veniale, non ſolùm poſſe condonari per actum Pœnitentiæ ſive internæ, ſive externæ, ſed etiam per quemcumque actum bonum & meritorium, qui magis ſit acceptus Deo, quàm odioſus ipſi fuerit actus peccati venialis.

Quæ utique Doctoris ſententia probatur, *primò* quia ſi ad id quodlibet opus bonum non ſufficeret, maximè quia ad id requireretur actus Pœnitentiæ actualis, aut virtualis: ſed ita non eſt. Probatur: ſi Pœnitentia actualis, aut virtualis ita neceſſariò prærequireretur ad remiſſionem peccati venialis, ſequeretur inde, quòd veniale peccatum non majori facilitate ſolveretur, quàm mortale; ſiquidem mortale peccatum poteſt tolli, & condonari per actum charitatis, nec-non & per martyrium abſque ulla formali deteſtatione prævia; quidni igitur pari ratione per quodlibet opus meritorium procedens ab eximia charitate, poſſit expiari?

Deinde, peccatum veniale non deletur per Contritionem actualem, aut habitualem: igitur ad illius expiationem non requiritur Pœnitentia formalis, aut virtualis. Conſequentia patet: Antecedens probatur: Peccatum illud non remittitur per Contritionem, quod cum illa poteſt ſubſiſtere; ſed veniale peccatum ſubſiſtere poteſt cum actu Contritionis: ergo, &c. Major conſtat; eatenus enim peccatum per Pœnitentiam deletur, quatenus Pœnitentiæ actus ipſi opponitur, nec cum eo ſubſiſtere poteſt. Minor verò probatur. Peccatum tamdiu non deletur quamdiu peccator in ipſo complacet: atqui elicit actum Contritionis, per quem obtinet remiſſionem peccati mortalis, poteſt revocare in memoriam aliquod peccatum veniale ſine propoſito emendationis; ac ſubinde peccatum veniale ſubſiſtere poteſt cum veniali peccato: igitur, &c.

Denique, quidquid confert Contritio extra Sacramentum, conferre poteſt Attritio juncta Sacramento Pœnitentiæ: ſed omnia peccata venialia per Attritionem cum peccato non ſemper delentur, ut docet Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. verbis in primo notabili à nobis laudatis, ubi ſignificat peccata venialia in Confeſſione taceri poſſe citra culpam, *multiſque aliis remediis expiari poſſe*: Hæc autem remedia diſtincta à Confeſſione, & Pœnitentia, debent habere efficaciam delendi ipſa, non aliter quàm per ſatisfactionem, & conſequenter per exhibitionem alicujus operis æquivalentis in finem remiſſionis ipſorum: ſed opus æquivalens poteſt eſſe in materia cujuſcumque virtutis, v.g. fidei, eleemoſynæ, orationis, jejunii, quia hæc opera ſunt ſatisfactoria, ut ex Scriptura conſtat, jejunium autem, eleemoſyna, & oratio numerantur à Patribus, & Doctoribus inter partes ſatisfactionis; imò & quodcumque opus bonum poteſt hunc effectum habere: ergo maximè pro peccatis levibus. Porrò ut quicumque actus meritorius habeat efficaciam ad delenda peccata venialia, opus eſt quòd per modum ſatisfactionis, & compenſationis eliciatur, & offeratur in eum finem; ſi enim actus Pœnitentiæ, & Contritionis, nec-non & dilectionis Dei, non ſit ſufficiens ad deletionem peccati venialis, quando ad illud implicitè, vel explicitè non dirigitur, ut mox dictum eſt, multò minùs eam efficaciam obtinebit quilibet alius actus bonus minoris ordinis, & dignitatis. Adde quòd ſi ad exhibendam ſatisfactionem pro peccato proprio debitam per jejunium, neceſſe ſit, ut jejunium iſtud, quod varios ob fines poſſet fieri, dirigatur ad ejuſmodi ſatisfactionem intendendam; ſic etiam ut opus ſatisfactorium valeat pro dimittendis peccatis venialibus, requiritur, ut fiat ea intentione, quæ non tribuit quidem operi bono valorem, ſed applicationem.

Probatur denique quarta pars, nempe quòd Sacramentalia vim habeant remittendi peccatum veniale; illa namque non ſolùm à Theologis, ſed etiam à ſummis Pontificibus, & SS. Patribus dicuntur ex benedictione Eccleſiæ ſanctificare, & mundare: ſed non mundant à peccatis mortalibus: igitur mundare debent à venialibus. Minor conſtat: Si enim mundarent à peccatis mortalibus, conferrent primam gratiam; ſicque haberent veram, ac perfectam rationem Sacramenti. Minor verò jam probata eſt de aqua benedicta, nec-non & de pane benedicto q. ult. ar. 1. hujuſce Tractatus.

Probatur verò de cæteris, imprimis verò de oratione Dominica: nam S. Auguſt. in Enchiridio c. 71. & ex eo Toletanum quartum c. 9. ait: *De quotidianis brevioribus levibuſque peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur quotidiana oratio fidelium ſatisfacit; eorum enim eſt dicere; Pater noſter, qui es in cœlis, &c. delet omninò hæc oratio mi-*

minima, *& quotidiana peccata*. Nec valet reponere cum Vaſqueſio id eſſe intelligendum de oratione, quæ habeat annexum motum Contritionis, & Pœnitentiæ: hæc enim reſponſio omninò fictitia eſt; alioquin talis levium remiſſio non eſſet magis tribuenda orationi Dominicæ, quàm aliis orationibus, ex quibus excitari poteſt Contritio, v.g. Pſal. *Miſerere mei Deus*, nec-non & aliis, Pſalmis Pœnitentialibus. Adde quòd non Contritioni, ſed huic petitioni: *Dimitte nobis debita noſtra*; talis remiſſio tribuitur, quòd maximè ſignificat S. Aug. in lib. de Corrept. & gratia cap.5. ubi ex illis verbis orationis Dominicæ probat, neminem eſſe ſine peccato, idque confirmat auctoritate S. Cypriani, qui hunc locum Dominicæ orationis exponens, ait: *Quàm neceſſariè autem, quàm providenter, & ſalubriter admonemur, quòd peccatores ſumus, qui pro peccatis rogare compellimur, ut dum indulgentia de Deo petitur, conſcientiæ ſuæ animus recordetur. Ne quis quaſi ſibi innocens placeat, & ſe extollendo plus pereat, inſtruitur, & docetur ſe peccare quotidie, dum quotidie pro peccatis jubetur orare. Sic denique & Joannes in epiſtola ſua ponens, dixit: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos decipimus, & veritas in nobis non eſt.*

Idem conſtat de Confeſſione generali, quæ fieri aſſolet in principio Miſſæ, & Completorii; hæc enim peccatorum publica, & generalis accuſatio efficaciam habet, dum ex animo, & affectu pietatis ac Religionis fit, remittendi non ſolùm peccatum veniale, ſed etiam ſatisfaciendi pro mortalibus dimiſſis, ut docet S. Aug. *l.* 50. *homiliar. homil.ult. c.*9. *& epiſt.*108. Ad id etiam maximè confert eleemoſynæ largitio, ut præclarè docet S. Hieronym. ad c.4. Danielis, ubi inter cætera ait: *Sciendum eſt, quòd ſi Nabuchodonoſor bona opera facienti venia repromittitur, multò magis aliis promittitur, qui leviora peccata commiſerunt*. Tandem ad id confert Epiſcopalis benedictio, ut communiter docent Theologi.

Sciendum eſt autem, quòd hujuſmodi Sacramentalia non habent illam efficaciam remittendi veniale peccatum, niſi prævium, vel conjunctum habeant motum animi ex parte ea ſibi applicantis; ſiquidem ad id requiritur, ut nobis mediante fide noſtra, & cultu Religionis applicentur, quia ſunt cæremoniæ ſacræ, quorum uſus debet eſſe religioſus, & fieri humano modo; ideò in amentibus, aut dormientibus fortè non habent effectum talem, licèt in infantibus habeant alios effectus, ut fugandi dœmones, & ſimilia.

Petes, *Utrùm Sacramentalia remittant peccatum veniale ex opere operato, vel ex opere operantis*.

R*Eſpondeo*, quòd ſi remittere peccatum ex opere operato, idem ſignificet, ac illud præſtare nedum intuitu dignitatis, & meriti actus eliciti ab operante, ſed etiam ex ſuffragante alterius merito, ſic Sacramentalia dici poſſunt ex opere operato illam remiſſionem efficere; quia habent hanc efficaciam, quatenus Eccleſiæ ſanctitas ipſis moraliter applicatur mediantibus precibus, quibus hunc effectum ipſis impetrat à Chriſto Domino.

Si verò dicatur ex opere operato effici, quòd de condigno, & infallibiliter ex meritis alterius datur, vel operatur, tunc iſta Sacramentalia dici non poſſunt agere ex opere operato: *Tum*, quia tantùm hanc efficaciam ſuis precibus eis obtinet Eccleſia, quatenus videlicet exorat Deum, ut conferat auxilia quædam ſupernaturalia ad eliciendos actus ſupernaturales, quibus formaliter aut virtualiter peccata venialia diſpliceant, & revocentur; eatenus enim cenſentur remittere venialia, quatenus cæremoniæ ſunt ſacræ, quarum uſus religioſus excitat in nobis vel Attritionem, vel devotionem ſeu fervorem charitatis, quo ipſa remittantur: cùm enim venialia opponantur fervori charitatis, cujus ardorem imminuunt; cùmque nulla privatio poſſit tolli, niſi per poſitionem formæ oppoſitæ, non videntur aliter Sacramentalia remittere peccatum veniale, quàm obtinendo ex meritis Chriſti per preces Eccleſiæ auxilia quædam ſupernaturalia, quibus homo excitetur, & juvetur ad eliciendos ferventes actus charitatis, vel Pœnitentiæ, per quos talia peccata formaliter aut virtualiter retractentur. Unde in amentibus aut dormientibus adultis, eorum applicatio fortè non haberet illam efficaciam remittendi venialia, licèt in infantibus habeant alios effectus, putà fugandi dœmones; & præpediendi infeſtationes maleficiorum.

Dices: Si Sacramentalia ſolùm remitterent peccatum veniale excitando fervorem charitatis, ſequeretur nullam eſſe differentiam inter illa, & ſacras imagines; ſiquidem

dem illæ etiam in nobis excitant pios motus, nec-non & charitatis fervorem: ſed hoc videtur abſurdum: ergo & illud unde ſequitur.

Nego ſequelam majoris; & ad ejus probationem dico hoc intereſſe diſcrimen inter Sacramentalia, & ſacras imagines, quòd hę in nobis fervorem charitatis excitent ſolùm objectivè, quatenus ad earum conſpectum excitatur recordatio meritorum, ac virtutum eorum quos repræſentant: Sacramentalia verò id efficiunt etiam impetrativè, quatenus ex meritis Chriſti per preces Eccleſiæ impetrant à Deo auxilia ſupernaturalia quibus homo ferventes actus charitatis eliciat.

CONCLUSIO SECUNDA.

G*Ratia habitualis prærequiritur antecedenter, non autem formaliter, ad peccati venialis remiſſionem; actualis verò concomitanter*. Hæc concluſio tres habet partes, quarum primam indicat ſubtilis Doctor, cùm ait *diſt*.15. *q*.1. *n*.7. De potentia ordinata „ Deus non diſpoſuit alicui peccatori dare „ primam gratiam, niſi in virtute meriti „ illius, qui erat ſine peccato, ſcilicet Chri- „ ſti: quia ſicut tactum eſt ſuprà, non di- „ ſpoſuit ſibi reconciliare inimicum, niſi „ per obſequium magis gratum, quàm of- „ fenſa ejus erat ſibi diſplicens: & tale „ obſequium ejus eſt Paſſio Chriſti, vel „ meritum ejus, & ſicut non diſpoſuit da- „ re gratiam peccatori ſine Paſſione, ſine „ qua gratia nulla poteſt eſſe ſatisfactio „ (*reconciliativa*) omninò, quia nec æqui- „ valens aliquo modo, nec ſimpliciter; „ nec in divina acceptatione; ideò multò „ magis de potentia ordinata non eſt poſ- „ ſibile ſatisfieri Deo de peccato, niſi in „ virtute Paſſionis Chriſti.

Quibus verbis ſignificat Doctor, non poſſe ſatisfieri, nec reconciliari Deo, niſi beneficio, & applicatione ſanguinis Jeſu Chriſti: ubi etſi loquatur dumtaxat de reconciliatione, & ſatisfactione, quæ fiat propter peccatum mortale; attamen idem dici poteſt proportione ſervata de peccato veniali: pietati enim ac Religioni conveniens eſt, credere quòd non remittantur peccata venialia, niſi gratis, & intuitu meritorum Chriſti. Quod utique ſatis apertè indicat S. Joannes epiſt.1. c.1. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*. Poſt quæ continuo ſubjungit modum remiſſionis eorum peccatorum dicens: *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate*; quòd verò hæc remiſſio fiat propter Chriſtum, ſignificat, cap. ſequenti, dum ait: *Advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris*.

Hanc veritatem indicat Apoſtolus, cùm ait 1. Cor.13. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*: ex hoc enim inferre licet, quòd homo non poſſit ſatisfacere pro reatu culpæ venialis, qui ſufficit ad impediendam, & differendam conſecutionem vitæ æternæ; alioquin multùm ſibi prodeſſe poſſet, ſi extra charitatem illam ſatisfactionem poſſet impendere.

Nec obſtat, quòd, ut dicemus infrà, poſſit homo citra charitatem ſatisfacere pro pęna temporali; ex quo videtur inferri, quòd ſine charitate aliquid prodeſſe poteſt.

Reſpondeo enim, quòd non multùm ſibi proficiat qui ſolvit pro pœna temporali quod lege ſtatutum eſt: quia quantum bonum eſt liberatio à pœna, tantum malum eſt ſolutio æquivalentis non enim multùm prodeſt furi, quòd ſuſpendatur, licèt per ſuſpendium ſatisfaciat pro pœna temporali, vel potiùs ſatis patiatur: quamvis igitur ſtatus peccati mortalis non tollat poteſtatem ſatisfaciendi pro pœna temporali, tollit tamen ſatisfactionem reconciliativam pro culpa: quoniam hæc gratia eſt, & miſericordia per Chriſtum, quam non convenit concedi, niſi ei, qui per gratiam ſanctificantem eſt vivum membrum Chriſti.

Hanc autem aſſertionem expreſsè tradit S. Bonaventura 4. *diſt*.21. *p*.1. *ar*.1. *q*.1. Dicendum, *inquit*, quòd aliquorum po- „ ſitio fuit, quòd venialia ſine gratia gra- „ tum faciente deleri poſſint per gratiam „ gratis datam. Et rationem hujus oſten- „ dere voluerunt pro eo videlicet, quòd „ veniale peccatum non repugnat gratiæ „ gratum facienti, ſed gratis datæ: nec of- „ fendit Majeſtatem divinam, quia ibi non „ diligitur aliquid ſuprà Deum, ſed aliquan- „ tulum inordinatè ſub Deo, & ideò ſicut „ mortale poteſt deleri per gratiam, quia „ ei repugnat, & quia gratia Deo offenſo „ reconciliat, & quia Deum contemptum „ amare facit ſuper omnia; ſic veniale po- „ teſt deleri per gratiam gratis datam, „

„ quæ illam modicam inordinationem re-
„ movet, & illam occaſionem minùs a-
„ mandi Deum, ab ipſa anima tollit, nec
„ oportet ibi eſſe gratiam elevantem ani-
„ mam ad dilectionem Dei ſuper omnia,
„ quia per veniale nihil amatur ſupra
„ Deum.
„ Sed hæc poſitio licèt probabilis videa-
„ tur, à veritate tamen deviat, ſi quis in-
„ ſpiciat: omne enim peccatum, eo ipſo
„ quòd eſt peccatum, aliquo modo animam
„ deſędat, & aliquo modò ipſam deordi-
„ nat, & neceſſe eſt ex hoc, quòd aliquo
„ modo Deo diſpliceat. Quoniam igitur
„ nota diſplicentiæ minima, quæ eſſe poſſit
„ ſine habitu, qui reducit ad complacentiam,
„ & ad amicitiam, auferri non poteſt, te-
„ nendum eſt omninò de omni peccato
„ generaliter, quòd nullum omninò po-
„ teſt deleri ſine gratia gratum faciente;
„ ſic enim decrevit nos ſanare divina mi-
„ ſericordia, & hoc dicunt Sancti, & ſo-
„ nat Scriptura, quæ maximè ponit gra-
„ tiam eſſe neceſſariam ad delenda pecca-
„ ta. *Hucuſque Doctor Seraphicus.*

Qui confirmat ſuam ſententiam auctoritate S. Auguſtini 21. de civitate, c. 27. ubi ait: *Verumtamen nec ipſa magna (peccata) à quibus omninò, mutatis in melius moribus recedendum eſt, dimittuntur orantibus, niſi fiat quod ibi dicitur. Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Si enim minima peccata, ſine quibus non eſt etiam vita juſtorum, aliter non remittuntur; quantò magis multis, & magnis criminibus involuti, etiamſi ea perpetrare jam deſinant, nullam indulgentiam conſequuntur, ſi ad remittendum aliis, quod in eos quiſquam peccaverit, inexorabiles fuerint, cùm dicat Dominus: Si autem non dimiſeritis hominibus peccata; neque Pater veſter dimittet vobis?* Ex quibus infert Seraphicus Doctor quòd non alia ratione qui non remittit offenſam à fratre acceptam, non poteſt à Deo ſperare indulgentiam offenſæ ipſi irrogatæ, quàm quia qui non vult dimittere eſt in ſtatu peccati mortalis, in quo nullam remiſſionem meretur quamdiu in eo habet complacentiam.

Probatur ſecunda pars, nempe quòd nova infuſio gratiæ habitualis, & ſanctificantis non requiratur formaliter ad remiſſionem peccati venialis: id enim requiritur formaliter, quod requiritur ut forma tollens privationem, quæ priùs inerat; ſed gratia ſanctificans non eſt forma tollens maculam peccati venialis; quippe cùm illud cum ea ſubſiſtat in viatore; ac ſubinde ad peccati venialis remiſſionem non eſt neceſſaria infuſio gratiæ ſanctificantis.

Petes, *Utrùm ſaltem concomitanter aut conſequenter illa remiſſio venialium requirat ſpecialem gratiæ ſanctificantis infuſionem.*

Reſpondeo, id non eſſe neceſſarium ſiquidem cui peccatum veniale remittitur, jam in eo exiſtit gratia ſanctificans: ac ſubinde non opus eſt, ut ei de novo infundatur.

Dices: Peccatum veniale imminuit fervorem charitatis: ergo ut remittatur neceſſum eſt fervorem illum reſtitui: ſed non poteſt reſtitui, niſi per gratiam habitualem: igitur neceſſum eſt, ut aliquis illius gratiæ gradus in hujus peccati remiſſionem infundatur.

Nego minorem. Nam ut reſtituatur ille ardor charitatis, ſufficit gratia actualis, quæ hominem inordinatè adhærentem rebus temporalibus ab eis revocet, & ad Deum per actum dilectionis convertat.

Probatur tertia pars, nempe quòd gratia actualis neceſſaria ſit ad remiſſionem peccati venialis: Quia 1. Jo: 1. *Sanguis Chriſti emundat nos ab omni peccato*: ergo tam à veniali, quàm à mortali: porrò Chriſti ſanguis abſque gratia non agit. 1. Jo. 2. *Si quis peccaverit; Advocatum habemus apud Patrem*. Et Arauſicano 2. Can. 4. *Purgamur à peccato per operationem S. Spiritus*, quia ex Salomone; *Præparatur voluntas à Domino*. Et ex Apoſtolo: *Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate*. Et Can. 7. *Qui dicit per naturæ vigorem bonum aliquod ad æternæ vitæ ſalutem pertinens nos cogitare, ut expedit, aut eligere poſſe ſine illuminatione, & inſpiratione Spiritus ſancti, non intelligit vocem Domini dicentis in Evangelio* Joannis 15. *Sine me nihil poteſtis facere*. Nec illud Apoſtoli: *Non ſumus idonei cogitare aliquid à nobis, quaſi à nobis*. 2. Corinth. 3. Canone 14. *Nullus miſer de quantacumque miſeria liberatur, niſi qui Dei miſericordia prævenitur*, ut dicitur Pſalm. 78. *Citò anticipent nos miſericordiæ tuæ, Domine*. Et Pſalm. 52. *Deus meus miſericordia ejus præveniet me*. Can. 22. *Nemo habet de ſuo, niſi mendacium, & peccatum. Si quis homo veritatem, & juſtitiam habet, ab illo fonte eſt, quem debemus ſiti-*

ſitire in hac eremo, ut non deficiamus in via.

Objicies contra primam partem. Veniale peccatum non includit privationem gratiæ, & cum ipſa ſubſiſtit; igitur ad illius remiſſionem non requiritur gratia habitualis.

Diſtinguo conſequens: Non requirit gratiam habitualem per modum cauſæ formalis, phyſicæ, aut moralis, concedo: Per modum prærequiſitæ diſpoſitionis, nego: nam, ut diximus, ut quis dignus ſit conſequendæ remiſſionis peccati venialis quantum ad reatum culpæ, debet eſſe acceptus Deo, ac proinde debet eſſe in ſtatu gratiæ ſanctificantis.

Objicies ſecundò: Peccata venialia remittuntur per Sacramentalia; ſed illa ex æquo applicantur tam juſtis, quàm peccatoribus, ut patet de aqua benedicta, & pane benedicto, qui tam juſtis, quàm peccatoribus traditur: igitur ad remiſſionem peccati venialis, non prærequiritur gratia habitualis.

Diſtinguo minorem: Sacramentalia applicantur tam juſtis, quàm peccatoribus ex intentione Eccleſiæ in ordine ad remiſſionem peccati venialis, quaſi ex æquo utriſque illa competerent, nego: propter alias utilitates, quas ex ejuſmodi Sacramentalium applicatione accipere poſſunt peccatores, concedo: aſperſio enim aquæ benedictæ, v.g. eis prodeſſe poteſt ad abigendas, & removendas dæmonum, & maleficorum infeſtationes.

Objicies tertiò; Peccatum veniale remittitur in inferno; ſiquidem damnatis relaxatur pœna peccatis venialibus debita: ſed damnati nullam habent gratiam habitualem; igitur hæc ad peccati venialis remiſſionem non prærequiritur.

Diſtinguo majorem: Remittitur quantum ad reatum culpæ, nego, quantum ad reatum pœnæ propter rationes quæſt.ſeq. ſubjiciendas, concedo.

Objicies quartò; Remiſſio venialium, quæ fit ſimul cum remiſſione mortalium, non ſupponit gratiam habitualem; ſiquidem hæc non præcedit illam mortalium remiſſionem: igitur peccatorum venialium remiſſio non requirit neceſſariò gratiam habitualem.

Diſtinguo conſequens: Non requirit prioritate temporis & durationis, quia priùs gratia habitualis non debet eſſe in peccatore, quàm ei peccata dimittantur, concedo: non requirit per exigentiam, & ſimultaneam exiſtentiam, nego: non poteſt enim de via ordinaria remitti peccatum, quin adſit gratia habitualis, per quam reſtituimur in amicitiam Dei, & in jus ad hæreditatem æternam.

Objicies quintò contra ultimam partem; Unum contrarium tollitur per aliud: veniale peccatum eſt actus naturalis, alicui ſæpe naturali virtuti contrarius, ut jocoſum mendacium veracitati, exceſſus in cibo, & potu, temperantiæ.

Nego minorem: In eo quippe ſtatu, quo vivimus ad ordinem gratiæ, gloriæque ſupernaturalem promovendi, non ſolùm veniale opponitur naturali perfectioni, ſed etiam ſupernaturali, putà fervori charitatis, & familiaritati cum Deo. Quare tolli non poteſt, niſi per divinæ charitatis fervorem, & actum ſupernaturalem, quo familiaritas illa Dei reſtituatur.

Objicies denique. Veniale peccatum eſt tantùm nimia quædam ad creaturas adhæſio ſed naturaliter, & abſque auxiliis gratiæ poteſt quis tollere hanc nimiam adhæſionem, per actum ſcilicet amoris Dei, ut creatoris: igitur naturaliter abſque divinæ gratiæ auxilio poteſt quis conſequi peccatorum venialium remiſſionem. Major conſtat: Non enim peccatum veniale evertit ordinem ad ultimum finem, ſed ſolùm peccator per illud nimis inhęret creaturę, ſalvo tali fine. Minor etiam patet: nam in ſtatu naturę purę, quem in ſecundo volumine diſp.3. diximus eſſe poſſibilem, potuiſſent eſſe peccata venialia: in eo autem ſtatu non potuiſſent elui alio modo, quàm per actum amoris Dei, ut Creatoris.

Nego minorem. Illa enim nimia adhęſio creaturis, & retardatio ab ultimo fine, non ſolùm eſt contra virtutem naturalem, ſed etiam opponitur alicui perfectioni ſupernaturali, nimirum fervori charitatis, & familiaritati hominis cum Deo, ſubindeque tolli non poteſt, niſi per aliquem charitatis fervorem, aut alterum actum ſupernaturalem aliquo modo avertentem hominem à creaturis, & convertentem ad Deum: quę utique converſio fieri non poteſt, niſi per aliquod auxilium ſupernaturale. Ad illius probationem dico, *primò* dubium eſſe, utrùm reverà in ſtatu naturę purę poſſent eſſe quędam peccata venialia, nam ſtatus ille talis dicitur, maximè ex eo quòd ſit immunis

nis ab omni peccato, & gratiæ auxilio. *Secundò* dico, quòd ſi fortè in eo ſtatu fierent venialia peccata, illa eſſent diverſæ rationis à noſtris, eo quòd tunc non fuiſſent oppoſita fervori charitatis, & familiaritati hominis cum Deo, ſicut ea, quæ modò fiunt in ſtatu naturæ elevatæ ad ordinem ſupernaturalem: ideoque potuiſſent remitti per amorem naturalem Dei, ut Creatoris, aut per actum cujuſcumque virtutis naturalis.

CONCLUSIO TERTIA.

R*Emittitur peccatum veniale, vel poſt mortem, vel in inſtanti mortis intuitu meritorum præcedentium, non autem ratione meriti de novo eliciti*. Hæc Concluſio tres habet partes, quarum *prima* eſt, quòd reverà peccatum veniale quantum ad reatum culpæ poſſit remitti in purgatorio, & poſt mortem, aut in inſtanti mortis: *Secunda*, quòd hæc remiſſio fiat ratione operis meritorii præcedentis. *Tertia*, quòd non fiat intuitu actus meritorii de novo eliciti.

Prima pars docetur non ſolùm ab omnibus Theologis, ſed etiam à SS. Patribus, illamque expreſsè tradit Doctor in reportatis *diſt.*21. *qu.* 1. *nu.*2. In iſta quæſtione, „ *inquit*, concluſio eſt certa, quòd pecca- „ tum aliquod poteſt dimitti poſt mortem, „ non tantùm quantum ad pœnam, quia „ ſcilicet pœna illi peccato debita, non „ fuit hìc ſoluta; ſed etiam quantum ad „ culpam in ſe; Quod utique probatur, „ quia nullus ſalvabitur cum aliquo pec- „ cato, ſed exiſtens cum aliquo peccato „ veniali poteſt dormire, & dormiendo „ mori, & ſimiliter poteſt aliquis venia- „ liter peccare uſque ad ultimum inſtans, „ quo anima egreditur à corpore. Con- „ ſtat autem, quòd ſic morienti nunquam „ fuit dimiſſum peccatum hoc veniale: „ igitur vel intraret gloriam ſine remiſſio- „ ne culpæ talis venialis, vel ibi remitte- „ tur ei: at non intrabit gloriam ſine re- „ miſſione talis venialis; quoniam *non in-* „ *trabit in eam aliquod coinquinatum*. Apoc. „ 21. ergo ibi remittetur ei.

Eamdem ſententiam colligit Magiſter ſententiarum *in* 4. *d.*21. ex illis verbis Chriſti, Matth. 12. *Qui dixerit (verbum) contra Spiritum ſanctum, non dimittitur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro*, ex quo, *inquit*, datur intelligi, ſicut SS. Doctores tradunt, quòd quædam peccata in futuro dimittentur, quædam enim culpæ in hoc ſeculo relaxantur, quædam verò parvæ etiam in futuro, quæ quidem poſt mortem gravant, ſed dimittuntur, ſi digni ſunt, ſi bonis actibus in hac vita meruerunt, ut dimittantur eis.

Illi autem Doctores ſunt maximè SS. Patres, præſertim S. Auguſtinus de civitate, c.24. ubi ait; Neque enim de quibuſdam veraciter diceretur, quòd non eis remittatur, neque in hoc ſæculo, neque in futuro, niſi eſſent, quibus etſi non in iſto, tamen remitteretur in futuro. Idem colligit S. Gregorius Magnus lib.4. dialogi c. 39. ubi expendens præfata S. Matthæi verba, ait; *in qua ſententia datur intelligi, quaſdam culpas in hoc ſæculo, quaſdam verò in futuro poſſe laxari, quod enim de uno negatur, conſequens intellectus patet: quia de quibuſdam conceditur*. Idem docent S. Iſidorus lib. de officiis Eccleſiaſticis, c. 18. S. Bernardus ſerm. 16. in Cantica, &c.

Dices; Nullus juſtus poteſt peccare poſt mortem: ergo nec à reatu peccati ſurgere. Patet antecedens. Conſequentia probatur: *Tum*, quia eadem eſt ratio de potentia ad peccandum, & reſurgendum à peccato: *Tum*, quia facilius eſt cadere, quàm reſurgere: *Tum denique*, quia reſurgere a peccato non videtur ei competere, qui non poteſt mereri, ſed qui non poteſt in aliquo ſtatu cadere non poteſt etiam mereri: igitur, &c.

Negat conſequentiam Doctor in 4. diſt.21. qu.1. n.11. Intelligendo, *inquit*, reſurge- „ re, pro liberari à peccato. Ad primam „ autem probationem, ait, non eſſe ſimi- „ le inter poſſe peccare, & reſurgere à pec- „ cato: quia peccare eſt liberè agere, & „ pro ſtatu viæ (intellige de peccato de- „ meritorio) nam docet Doctor, *in* 2. *diſt.* „ 7. *qu.* 1. damnatos velle peccare, licèt „ per illud peccatum nihil de novo deme- „ reantur: reſurgere autem, id eſt, im- „ munem fieri à peccato, non requirit „ liberè agere etiam in via; quia vel ſe- „ cundùm primam opinionem, non eſt „ niſi ſolvere pœnam, & hoc eſt pati eam, „ vel juxta ſecundam, non eſt niſi per „ merita priùs habita in via, & pro tunc „ accepta, culpam nunc dimitti. „

Ad ſecundam probationem conſequentiæ, ait: Concedo, quòd facilius eſt cadere, „ quàm reſurgere, prout reſurgere dicit „ actum ordinatum in poteſtate ſimplici- „

„ ter reſurgentis: ſed ſic non accipitur re„ ſurgere in iſta remiſſione peccati venia„ lis. *Ad tertiam probationem ait*, falſum ſupponere, ſcilicet quòd reſurgere tunc eſt per actum voluntatis meritorium, qui tunc inſit, ſed per actum meritorium, qui priùs infuit in vita, juxta ſecundam opinionem, vel per nullum actum meritorium, ſed tantùm per pati pœnam condignam pro illo peccato ſecundùm primam opinionem.

Dices ſecundò: Nullum peccatum mortale poſt hanc vitam poteſt remitti: igitur nec veniale. Conſequentia patet; videtur enim eſſe eadem ratio mortalis, & venialis, quippe cùm dumtaxt differant ſecundùm magis, & minus.

Negat conſequentiam Doctor, n. 12. Quia, „ *inquit*, merita facta in vita non poſſunt „ acceptari in inſtanti mortis, ut per ea „ deleatur mortale, quia Deus diſpoſuit „ mortale non delendum, niſi per ſuſce„ ptionem voluntariam Sacramenti, vel „ per aliquam diſpoſitionem, tanquam „ per meritum de congruo, tunc vel uſ„ que tunc inhærentem, quando pecca„ tum deletur, non ſic eſt in eo, qui di„ ſcedit in mortali.

Ad probationem conſequentiæ reſpondet, quòd „ etſi peccatum mortale, & veniale, quan„ doque opponantur eidem virtuti, & „ & privent eadem bonitate in genere na„ turæ, aut moris, ſed bonitate phyſica, aut „ morali, non tamen privant eadem boni„ tate morali Theologica, quia peccatum „ mortale ex divina ordinatione opponi„ tur gratiæ juſtificanti, & privat amici„ tia divina: ſecus autem eſt de peccato veniali: non igitur mirum ſi unum remittatur poſt mortem, non verò alterum.

Dices tertiò: Peccatum veniale remitti poteſt per quamcumque pœnam, maximè verò per pœnam mortis: igitur non remanet dimittendum poſt mortem.

Reſpondet Doctor *n.* 13. quòd poteſt bene concedi, quòd mors voluntariè accepta ſit pœna ſufficiens pro pœna cujuſcumque peccati venialis, & fortè pro magna parte pœnæ debitæ pro mortalibus dimiſſis. Nec obſtat, quòd eſt pœna neceſſaria: quia aliquis poteſt neceſſarium voluntariè acceptare, & ſic conſonat, quod dictum eſt in ſecunda opinione, quòd peccatum veniale deleatur in inſtanti mortis. Unde addit in reportatis *num. ult.* quòd mors poſſet imponi latroni pro ſatisfactione Sacramentali: Et credo, *inquit*, quòd ſi fur illam vo- „ luntariè ſuſtineat, tanta poſſet eſſe illius „ Contritio, & diſplicentia, quòd ſta- „ tim evolaret in cœlum. „

Secundam partem probat Doctor, num. 8. Quia, *inquit*, qui moritur in charitate, „ etſi poſt mortem non referantur ipſius „ opera meritoria ad veniale, in quo mo- „ ritur, dimittendum; nec ipſe etiam ha- „ beat aliquem actum novum meritorium, „ per quem deleatur veniale, tamen illa „ opera priùs facta poſſunt eſſe à Deo rela- „ ta ad remiſſionem iſtius venialis poſt mor- „ tem. Quod ſic probat: Quia, *inquit*, „ cauſa impedibilis, dum eſt impedita non „ ponit effectum, dum verò non eſt impe- „ dita, ponit, ſed merita iſtius morientis „ in charitate, eſſent cauſa ſufficiens dele- „ tionis venialium iſtius, vel relata ab „ ipſo, vel à Deo acceptante in ordine ad „ iſtud: ſunt autem impedita dum iſte vi- „ vit, ſi ſemper actu manet in peccato ve- „ niali: poſt mortem verò tunc non ſunt „ impedita, quia tunc non contrahit actum „ peccati venialis: igitur per illa delebun- „ tur venialia poſt hanc vitam, hoc eſt, in „ inſtanti ſeparationis animæ. Ex quibus „ infert duo; primum, quòd in inſtanti „ mortis remittuntur venialia, quia tunc „ non manet actus peccati venialis, & per „ conſequens tunc ceſſat impedimentum. „ Aliud, quòd omne peccatum veniale „ morientis in charitate, remittitur in hac „ vita, niſi ille continuet actum peccati „ venialis uſque ad mortem, vel ad in- „ ſtans mortis. „

Quibus omnibus Doctor ſignificat, quòd ſicut juſtus per bona opera meretur gloriam, ſi moriatur in gratia; ita etiam meretur, ſi decedat cum gratia, ut conſequatur veniam ſuorum levium delictorum, ſine qua non poteſt conſequi gloriam, quam meretur: igitur habet jus ex meritis præcedentibus hujus vitæ, ut poſt mortem remittantur ei venialia, aut in inſtanti mortis, ſi quamdiù vivit, in eis non complaceat.

Tertia denique pars probatur ex illo Eccl. cap. 11. *Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*. Quibus ſignificatur, nullum amplius eſſe locum meriti, vel demeriti poſt mortem, quod ultrò fatentur omnes Theologi affirmantes ſtatum hujus vitæ eſſe dumtaxat merito, vel demerito præfixum. Hinc improbatur ſententia S. Thomæ affirman-

tis

tis quæſt.7. de malo art. 11. peccata venialia remitti in purgatorio per actus Contritionis, vel charitatis, quibus anima illa peccata deteſtatur, & retractat: inde enim ſequeretur animas in purgatorio patientes poſſe adhuc mereri: cujus contrarium docent Theologi communiter.

QUÆSTIO TERTIA.

Utrùm, remiſſa culpa peccati mortalis, & venialis per pœnitentiam, remaneat reatus pœnæ temporalis, & quomodo hic ſolvi poſſit.

NOtandum primò: certum eſſe, quòd remiſſa culpa mortali per pœnitentiam, ſemper etiam remittatur reatus, ſeu obligatio ad pœnam æternam luendam: ſiquidem nunquam de via ordinaria remittitur mortalis culpa, quin infundatur gratia ſanctificans, per quam homo juſtificatur: *Ipſa autem juſtificatio* (inquit Concilium Tridentinum ſeſſ.6. cap.7.) *non eſt ſola peccatorum remiſſio: ſed & ſanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum; unde homo ex injuſto fit juſtus, & ex inimico amicus, ut ſit hæres ſecundùm ſpem vitæ æternæ.* Repugnat autem, ſaltem de lege ordinaria, ut aliquis ſit hæres regni cœleſtis, & ſimul addictus pœnæ æternæ; alioquin ſimul eſſet dignus vita, & morte æterna: ac ſubinde repugnat pariter, quòd remiſſa per pœnitentiam culpa peccati mortalis, remaneat in juſtificato reatus pœnæ æternæ.

Notandum ſecundò, controverſiam moveri inter Catholicos, & Hæreticos utrùm remiſſa per pœnitentiam culpa tam mortali, quàm veniali, ſuperſit aliqua obligatio ad luendam pœnam temporalem. Affirmant omnes Catholici Doctores cum Concilio Trident. *ibidem c.*14. ubi aſſerens peccatores rurſus juſtificari poſſe per pęnitentiam, *quam ſecundam poſt naufragium deperditæ gratiæ tabulam SS. Patres aptè nuncuparunt*: ſubdit illa peccata ſolvi poſſe per debitam ſatisfactionem ſubeundam. *Non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto, unà cum culpa remittitur; ſed pro pœna temporali, quæ, ut ſacræ litteræ docent, non tota ſemper, ut in Baptiſmo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam acceperunt ingrati, Spiritum S. contriſtaverunt, &c.*

Verùm negativam partem tuentur hæretici hujus temporis, maximè Calviniſtæ cum nefario ſuo Anteſignano, qui *lib.*3. *Inſtit. c.*4. *n.* 25. ubi præmiſit ſententiam Catholicorum, de debita pro remiſſis peccatis ſolutione, ſubdit impudenter; *Talibus mendaciis oppono gratuitam peccatorum remiſſionem, qua nihil in Scriptura clariùs prædicatur, quid enim eſt remiſſio, niſi meræ liberalitatis donum? Non enim remittere dicitur creditor, qui antapocha teſtatur ſibi numeratam pecuniam; ſed qui nulla ſolutione ultro ſua beneficentia nomen expungit, cur deinde gratis additur, niſi ad tollendam omnem ſatisfactionis opinionem? qua igitur confidentia ſuas ſatisfactiones adhuc erigunt, quæ tam valido fulmine proſternuntur?*

Notandum tertiò, triplicem eſſe Doctorum ſententiam circa pœnam peccato veniali debitam. Quidam enim cum Alenſi 2. *part. qu.* 124. *memb.*9. volunt ipſi deberi per ſe pœnam æternam; per accidens verò temporalem: Aliqui verò cum Angelico Doctore 1.2. *qu.* 87. *art.* 5. & Seraphico *in* 2. *diſt.*42. *art.*2. *qu.*2. affirmant deberi pœnam temporalem per ſe: æternam verò per accidens, quando videlicet aliquis decedit cum peccato mortali, & veniali, inde enim fit ut peccatum veniale junctum mortali perpetuò puniatur, quia in inferno nulla eſt redemptio. At ſubtilis Doctor, *diſt.* 21. *n.*6. expugnata utraque præmiſſa ſententia contendit nec per ſe, nec per accidens pœnam æternam eſſe veniali peccato debitam. Duo itaque hic ſunt ſtatuenda. *Primum*, quòd remiſſo reatu culpæ adhuc ut plurimum ſuperſit pœna temporalis per ſatisfactionem exolvenda. *Secundum*, quòd peccatum veniale non ſit puniendum pœna æterna.

CONCLUSIO PRIMA.

DImiſſo per pęnitentiam reatu culpæ peccati tam mortalis, quàm venialis, remanet in pęnitente ſæpè ſæpiùs reatus pęnæ temporalis. Hæc eſt de fide determinata in Concilio Florentino in Decreto Eugenii, ubi decernitur tertiam pœnitentiæ partem eſſe ſatisfactionem pro peccatis ſecundùm arbitrium Sacerdotis, quæ præcipuè fit per orationes, jejunia, & eleemoſynas: ac ſubinde ſupponit aliquam pœnam remiſſa culpa eſſe ſuperſtitem. Apertiſſimè eam definit Tridentinum ſeſſ.6. Can.130. *Si quis poſt acceptam juſtificationis gratiam, cui-*

libet

libet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exolvendæ, vel in hoc ſæculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cœlorum aditus patere poſſit, anathema ſit. Unde ſeſſ. 14. cap.8. *Sancta Synodus declarat, falſum omnino eſſe, & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin univerſa etiam pęna condonetur: perſpicua enim & illuſtria in ſacris Litteris exempla reperiuntur, quibus præter divinam Traditionem hic error, quàm manifeſtiſsimè revincitur.* Hæc autem divina oracula, quibus ejuſmodi veritas confirmatur, repetuntur præcipuè ex cap. 32. Exodi, ubi Iſraelitis in adorationem aurei vituli lapſis Deus peccatum ad preces Moyſis remittit; nam ibidem dicitur: *Placatus eſt Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat adverſùs populum ſuum.* Nihilominus ibidem dicitur, Deum reſervaſſe pœnam infligendam iſti populo propter illam noxam; ſubditur enim: *In die ultionis viſitabo, & hoc ob peccatum eorum: percuſſit ergo populum Dominus pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.*

Similiter *num.*13. & 14. iiſdem Iſraelitis in peccatum murmuris lapſis intercedente Moyſe pepercit Deus, ait enim; *Dimiſi juxta verbum tuum*: attamen omnibus, qui ex Ægypto fuerant egreſſi, reſervatur ultio, ſubditur enim. *Attamen omnes homines, qui viderunt Majeſtatem meam, & ſigna, quæ feci in Ægypto, & in ſolitudine, & tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ, non videbunt terram, pro qua juravi Patribus eorum, nec quiſquam ex illis, qui detraxit mihi, intuebitur eam.* Unde Pſal.94. *Quibus juravi in ira mea, ſi introibunt in requiem meam?* Eadem pœnam ibidem cap.20. decernitur contra Moyſen, & Aaron, ob eorum peccatum ad aquas contradictionis: legimus enim; *Quia non credidiſtis mihi, ut ſanctificaretis me coram filiis Iſrael, non introducetis hos populos in terram, quam daboeis.* Et infrà; *Pergat Aaron ad populos ſuos: non enim intrabit terram, quam dedi filiis Iſrael, eo quòd credulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis.* Et ſtatim mors ejus ibi deſcribitur: Moyſi verò Deuter. 32. dicit Deus. *Aſcende in montem iſtum Abarim, id eſt, tranſituum, in monte Nebo.... quem conſcendens jungeris populis tuis, ſicut mortuus eſt Aaron frater tuus in monte Hor: & appoſitus populis ſuis, quia prævaricati eſtis contra me ad aquas contradictionis in Cades deſerti Sin: & non ſanctificaſtis me inter filios Iſrael: è contra videbis terram, & non ingredieris in eam, quam dabo filiis Iſrael.* Certum eſt autem, quòd illius peccati veniam obtinuerunt Moyſes, & Aaron; *Abſit enim* (inquit Auguſtinus lib.16. contra Fauſtum c.16.) *ut credamus Moyſen eſſe alienatum, qui cum S. Elia meruit clarificato Chriſto aſſiſtere.*

Patet eadem veritas ex 2. *Regum c.*12. ubi Davidi pœnitenti remittit Deus peccatum adulterii cum Berſebea, & homicidii Uriæ; cùm enim dixiſſet David ad Nathan Prophetam: *Peccavi Domino*: ſtatim repoſuit Nathan: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum, non morieris*: quibus verbis ſine dubio totam peccati culpam remiſit Deus; unde S. Ambroſius in priori apologia Davidis, c.2. ait: *Dominum dolor intimi movit affectus, ut Nathan diceret; quemadmodum pœnituit te, & Dominus abſtulit peccatum tuum: maturitas itaque veniæ profundam Regis fuiſſe Pœnitentiam declaravit, quæ tanti erroris offenſam traduxerit.* Nihilominus ejuſmodi criminum temporalem pœnam luit David morte filii ex adulterio ſuſcepti; nam ibidem Nathan ait: *Veruntamen quia blaſphemare feciſti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus eſt tibi, morte morietur.* Quibus verbis ſignificat Davidem fuiſſe punitum non tantùm ut caveret in futurum, vel ad terrorem aliorum, vel ad virtutis, & patientiæ exercitium, ut comminiſcuntur hæretici, ſed propter peccatum, & ſcandalum datum: inferre autem pœnam peccatori, quia peccavit, eſt propriè punire peccatum, & non ſolùm infligere pœnas medicinales: unde S. Auguſtinus in Pſal.50. ait; *Veritatem dilexiſti, id eſt: impunita etiam eorum, quibus ignoſcis, non reliquiſti.*

Ut hæc divina teſtimonia elevet Calvinus, reponit *n.*31. & 32. Deum equidem interdum dimiſſo reatu culpæ pęnam peccatori juſtificato infligere, non in vindictam, ſed in emendationem. Duplex enim diſtinguendum eſt judicium, unum vindictæ, alterum caſtigationis: Porro (*inquit*) judicio vindictæ ſic intelligendus eſt Deus inimicos ſuos ulciſci, ut iram adverſus illos „ ſuam exerceat, confundat, diſſipet, in „ nihilum redigat. Id ergo ſit nobis propriè „ Dei vindicta, ubi punitio cum ejus indi- „ gnatione conjuncta eſt. Judicio caſtiga- „ tionis non ita ſævit ut iraſcatur: nec „

„ vin-

» vindicat ut perdat, vel fulminet ad interitum. Unde non eſt ſupplicium propriè aut vindicta, ſed correctio, & admonitio. Alterum judicis eſt, alterum patris. Judex enim cùm facinoroſum punit, in ipſum delictum animadvertit, & de facinore ipſo pœnam expendit. Pater cùm filium ſeveriùs corrigit, non hoc agit ut vindicet aut mulctet, ſed magis ut doceat, & cautiorem in poſterum reddat. Paulò diverſa ſimilitudine Chryſoſtomus alicubi utitur, quæ tamen eòdem recidit. Verberatur, *inquit*, filius: verberatur, & famulus: ſed hic ut ſervus, quia peccavit, punitur: ille verò, ut liber, & filius diſciplina indigens, caſtigatur. Huic correptio in probationem, & emendationem cedit; illi in flagella, & pœnas. Ut breviter & expeditè rem notam teneamus, hæc ex duabus ſtatuatur prima diſtinctio. Ubicumque pœna eſt ad ultionem, ibi maledictio & ira Dei ſe exerit, quam ſemper à fidelibus continet. Caſtigatio contrà, & Dei benedictio eſt, & amoris habet teſtimonium, ut docet Scriptura. Hoc diſcrimen ſatis Dei verbo paſſim notatur. Quidquid enim afflictionum in præſenti vita ſuſtinent impii, nobis depingitur ceu quoddam inferorum atrium: unde æternam ſuam damnationem eminùs jam proſpiciunt: tantumque abeſt, ut inde emendentur, aut fructum aliquem percipiant, ut potiùs talibus præludiis ad diriſſimam, quæ tandem eos manet, gehennam apparentur.

Verùm hæc Calvini reſponſio mera eſt eluſio, & illuſio; quàm enim perversè, & præpoſterè divinam Scripturam interpretetur, apparet ex præfatis divinis oraculis, quibus apertiſſimis verbis ſignificatur Deum plagas, & calamitates hominibus jam in gratiam receptis inferre in vindictam, & ultionem dimiſſorum criminum; non autem in ſolam emendationem, & patientiæ exercitium. Hujus veritatis nulla quidem proferri poteſt ratio à priori, quippe cùm hoc pendeat ex ſola ordinatione Dei, qui ſicut pœnam æternam unà cum mortali culpa gratis ſemper remittit: ita poſſet, ſi vellet, ſemper omnem pœnam remittere. Varias tamen congruentias hujus divinæ ordinationis proferunt SS. Patres: *Primò* quidem, ut peccati gravitas magis innoteſceret; & ab offenſa timore pœnæ induendæ peccator removeretur. Quam utique rationem ſubminiſtrat S. Aug. Tract. 124. in Joan. dicens: *Ne culpa putaretur parva, ſi cum ea finiretur & pœna: prolixiorem voluit eſſe pœnam, quàm culpam, temporaliter enim detinet pœnam, quem jam reum ad damnationem non detinet culpa.*

Secundò, ut debitam Deo ſatisfactionem peccator exolveret, intelligeretque quàm benigna fuiſſet Dei miſericordia pœnam æternam condonando. Quod utique luculenter explicat S. Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum c. 67. ubi ait. Quando correptus (David) per Prophetam, dixit: *Peccavi*, continuò adhuc verbum audire meruit, quòd ,, receperit veniam: ad quam rem, niſi ad ,, ſempiternam ſalutem? Neque enim prætermiſſa eſt in illo ſecundùm Dei comminationem, flagelli paterni diſciplina; ut, & confeſſus in æternum liberaretur, & afflictus temporaliter plecteretur. Haud verò mediocre fidei robur fuit, aut parùm mitis, & obedientis animi indicium, cùm audiſſet à Propheta, quòd ſibi Deus ignoviſſet, & tamen quæ fuerat comminatus, conſequenter eveniſſent, non ſe dicere deceptum eſſe Prophetæ mendacio, nec murmurare adversùs Deum, quaſi falſam peccatorum indulgentiam eſſe pronuntiaverit; intelligebat enim vir altè ſanctus, & non contra Deum, ſed ad Deum elevans animam ſuam, niſi Deus eſſet confitenti, pænitentique propitius, quantum pœnarum æternarum ejus eſſent digna peccata, pro quibus cùm temporalibus emendationibus ureretur; videbat erga ſe, & manere veniam, & non negligi diſciplinam. »

Tertiò, ad frænandam peccandi licentiam, quæ certè longè major eſſet, unà ſi cum culpa omnis pœna relaxaretur. Quam utique rationem profert S. Chryſoſtomus, homil. de Pœnitentia, dicens: *Ne peccantes, & inulti manentes efficeremur deteriores; non remiſit nobis ſupplicium, ſed vidit hoc manifeſtè, quòd peccatis ipſis non minùs damnoſum ſit, non puniri; & propter hoc imponit pœnam.*

Quartò, decens erat, ut vitioſos habitus malè vivendo contractos, per contrarios actus tolleremus; id autem fieri non poterat efficaciùs, quàm pœnam temporalem luendo: Unde S. Auguſtinus lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſſ. cap. 34. *Propter hoc*, inquit, *Adam ejectus de Paradiſo contra Eden habitavit; id eſt, contra ſedem delicia-*

tiarum; ut ſignificaret quòd in laboribus qui ſunt deliciis contrarii erudienda eſſet caro peccati, quæ in deliciis obedientiam non ſervavit.

Denique, conveniens erat, ut eſſet quædam proportio membrorum cum capite. Cùm igitur Chriſtus pro noſtris peccatis acerbiſſimos cruciatus temporales ſubierit, pari ratione decebat, ut pro ejuſmodi peccatis pœnam aliquam pateremur.

Has omnes rationes diſertiſſimè explicat Concilium Tridentinum ſeſſ.14. cap.8. his verbis: *Sanè & divinæ juſtitiæ ratio exigere videtur, ut aliter à Deo in gratiam recipiantur, qui ante Baptiſmum per ignorantiam deliquerint; aliter verò, qui ſemel à peccati, & dæmonis ſervitute liberati in accepto Spiritus S. dono, ſcientes templum Dei violare, & Spiritum ſanctum contriſtare non formidaverint. Et divinam clementiam decet, ne ita nobis abſque ulla ſatisfactione peccata dimittantur, ut occaſione accepta, peccata leviora putantes, veluti injurii, & contumelioſi Spiritui ſancto, in graviora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnopere à peccato revocant, & quaſi fræno quodam coercent hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque, & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus malè vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt... Accedit ad hæc, quòd dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Jeſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur, certiſſimam quoque inde arrham habentes, quòd ſi compatimur, & conglorificabimur.*

Objiciunt primò Hæretici, Deus Ezechielis 18. teſtatur ſe pœnitus oblitutum peccatorum ejus, qui pœnitentiam egerit, *Omnium*, inquit, *iniquitatum ejus non recordabor*. Similiter c.33. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab iniquitate ſua*. Quibus concinit Apoſtolus ad Rom. 8. *Nihil ergo nunc damnationis eſt in iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu*: Sed Deus haud dubiè iniquitatum peccatoris recordaretur, ipſaque impietas noceret impio, & aliquid ſupereſſet damnationis in iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, ſi dimiſſa culpa ſupereſſet luenda pœna temporalis: igitur remiſſo reatu culpæ, nullus pœnæ luendus reatus permanet.

Nego minorem, & ad duo priora Scripturæ loca dico, quòd ut iniquitatum peccatoris obliviſcatur Deus, ſatis eſt, ut eum in ſuam amicitiam recipiat, & ei pœnam æternam condonet, ſic enim Deus oblitus eſt perduellionis Adæ, quia Sapientiæ 10. dicitur eum de delicto eduxiſſe: & tamen ei reſervavit, & poſteris pœnam mortis, *Num.* 10. Mariam Moyſis ſororem, ad ejus orationem abſolvit à peccato murmuris, & tamen eam extra caſtra ſeptem diebus ſeparari juſſit. Similiter 3.*Reg.*13. Vir Dei ſeu Propheta Domini propter inobedientiam occiſus eſt à leone; videtur tamen anteà, peccati veniam obtinuiſſe pœnitendo: nam in argumentum ſanctitatis illius, leo nec ejus cadaver, nec aſinum attigit: Etalius Propheta ſenex, qui prædixerat ei mortem iſtam in Bethel, corpus ejus in ſuum intulit ſepulchrum, & planxit eum, & moriens propè ipſum ſepeliri voluit.

Reſpondeo ſecundò, Prophetam in illius oraculi comparationem inſtituere inter juſtum, & impium in ordine ad vitam æternam; unde eorum ſenſus eſt, quòd quemadmodum ſi juſtus avertit ſe à juſtitia ſua, ipſa ei non proderit ad fœlicitatem æternam; ita quòd Deus illius videatur obliviſci; ſic peccator, dum agit Pœnitentiam, cùm per reſtitutam gratiam habitualem obtineat jus ad vitàm æternam, Deus non videtur recordari illius iniquitatis, nec ipſa ei nocebit in ordine ad beatitudinem obtinendam: quanquam debitor remaneat pœnæ temporalis luendæ.

Ad textum Apoſtoli dico, quòd licèt remiſſa per Pœnitentiam culpa, & pœnæ æternæ reatu, perſeveret aliquando reatus pœnæ temporalis, nihil tamen damnationis eſt in juſtificatis; tantum enim abeſt, ut ipſa pœna temporalis luenda dicat ordinem ad damnationem, imò ab ea revocat; ſiquidem peccandi licentiam cohibet, & peccatorem cautiorem efficit, ne rurſus in peccatum præceps ruat.

Urget Calvinus proferens alia Scripturæ teſtimonia, quibus Deus dicitur nullam ampliùs habere rationem peccatorum ſemel dimiſſorum illaque projicere poſt tergum, Iſaiæ 38. delere inſtar nubis: *Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua*. Ea projicere, & deponere in profundum maris, ut illud Micheæ 7. *Deponet iniquitates noſtras, & projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra*. Tandem illa non imputare, & tecta habere, ut illud Pſal.31. *Beati quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.*

catum. Unde colligit, ſi punit Deus peccata, impùtat: ſi vindicat, recordatur: ſi ad judicium vocat, tecta non habet: ſi examinat, poſt tergum non projecit: ſi inſpicit, non obliteravit inſtar nebulæ: ſi ventilat, non projecit in profundum maris. Atque, inquit in hunc modum interpretatur Auguſtinus in Pſal.52. ſcribens: *Si texit peccata Deus, noluit advertere: ſi noluit advertere, noluit animadvertere: ſi noluit animadvertere, noluit punire, noluit agnoſcere, maluit ignoſcere*.

Reſpondeo perperam, & inſulsè hæc ab eo in ſui erroris patrocinium advocari; enimverò his, aut ſimilibus oraculis nihil aliud ſignificat Deus, quàm quòd ita ad intuitum Pœnitentiæ peccata dimittat, ut illa ampliùs non revocet in conſpectum, & memoriam ad damnationem peccatoris, necnon ad reatum culpæ, & pœnæ æternæ: quod ultrò fatemur.

Objiciunt ſecundò: Remiſſio peccatorum fit in Pœnitentia per virtutem, & meritum Paſſionis Chriſti, ut teſtatur Apoſtolus ad Roman.3. dicens: *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ propter remiſſionem præcedentium delictorum*: Sed Chriſtus in ſua Paſſione pleniſſimam ſatisfactionem exhibuit pro omnibus peccatis, non tantùm pro reatu culpæ, ſed etiam pro pœnis omnibus peccato debitis: igitur ſuperfluit quælibet noſtra ſatisfactio; Nam, inquit Calvinus num.30. Quid, queſo, nobis præſtitiſſet Chriſtus, ſi adhuc pro peccatis pœna exigeretur? Nam cùm dicimus eum pertuliſſe omnia peccata noſtra in corpore ſuo ſuper lignum, non aliud ſignificamus, quàm defunctum pœna, & vindicta, quæ peccatis noſtris debebatur.

Diſtinguo minorem: Pleniſſimam ſatisfactionem exhibuit, & ſufficientem remiſſionem omnium peccatorum, quoad culpas, & pœnas, ſecundùm dignitatem, & virtutem, concedo: Chriſti enim meritum valet ad exolvendum omnem reatum cujuslibet peccati, quoad applicationem, & modum, quo ab homine participatur, ſubdiſtinguo: Pleniſſimam ſatisfactionem exhibuit quantum ad modum applicationis aliquando, ut fit per Baptiſmum, & Martyrium, concedo; baptizatus enim participat totaliter virtutem Chriſti Paſſionis, utpote per aquam, & Spiritum Chriſto commoriens peccatis, & id ipſo regeneratus ad vitam æternam. Idem, proportione ſervata, dicendum de Martyrio: ſemper & per ordinariam ejuſmodi Paſſionis applicationem, qualis fit in Pœnitentia, nego: Chriſtus equidem ſatisfecit pro nobis ut cauſa univerſalis applicanda ſingulis per propriam cooperationem, & juxta menſuram illius cooperationis, maximè in pœnitentia: modus autem proportionatus liberæ naturæ eſt, ut, ſicut liberè, & propria voluntate deliquit, peccando actualiter; ita liberè ſibi applicet cauſam ſatisfactionis, & remiſſionis peccati.

Objiciunt tertiò: Remota cauſa, removetur effectus: ſed reatus culpæ eſt cauſa reatus pœnæ; ideo enim aliquis pœna dignus, eſt, quia culpam commiſit: igitur, ſublato reatu culpæ per Pœnitentiam, aufertur etiam reatus pœnæ.

Diſtinguo majorem: Si cauſa illa ſit revera cauſa rei ſecundùm eſſe, & conſervari, qualis eſt forma reſpectu compoſiti, puta anima rationalis reſpectu hominis, concedo: ſi tantùm ſit cauſa ſecundùm fieri, ut Architectus eſt cauſa ædificii: & ſimili modo diſtincta minore, nego conſequentiam, nam reatus culpæ eſt quidem cauſa reatus pœnæ ut fiat; non verò ut conſervetur: quare moralis pœna manere poteſt remota culpa, ſicut ædificium ſubſiſtit mortuo Architecto.

Objiciunt quartò: Omnes pœnæ, quas Juſti patiuntur, ſunt exercitationes virtutis, & eorum certamina; non autem ſatisfactiones pro peccato, ut docet S. Auguſtinus in Pſal.138. *Flagellat nos*, inquit, *in iſtis languoribus, & eruit nos. Tota iſta miſeria generis humani, in qua gemit mundus, dolor medicinalis eſt, non ſententia pœnalis*. Et lib.2. de peccatorum meritis, & remiſſione, cùm dixiſſet c.33. reverà Deum homines à peccatis mundatos adhuc ex Dei ſententia damnari ad pœnam, quod probat exemplo Adami manducantis panem in ſudore vultus, & Evæ filios ſuos in dolore parientis, ſubdit c.34. *Ante remiſſionem eſſe illa ſupplicia peccatorum, poſt remiſſionem autem certamina, exercitationeſque juſtorum*: igitur pœnæ a juſtis luendæ poſt remiſſa peccata non ſunt ſatisfactoriæ, ſed dumtaxat vel medicinales, vel æternæ vitæ meritoriæ.

Nego conſequentiam, & ad antecedens dico, quòd quanquam ibi S. Auguſtinus non meminerit ſatisfactionis; attamen alibi pluries docet, pœnas aſſumptas, non ſolùm eſſe exercitationes juſtorum, ſed etiam ſatisfactiones: Sic lib.13. de Civitate Dei c.6. ait:

Quid-

Quidquid illud eſt in morientibus, quod cum gravi ſenſu adimit ſenſum, piè fideliterque tolerando, auget meritum patientiæ, non aufert vocabulum pœnæ: ita cùm ex hominis primi perpetua propagine, procul dubio ſit mors naſcentis pœna, ſi pro pietate, juſtitiaque pendatur, fit gloria renaſcentis: & cùm ſit mors peccati retributio, aliquando impetrat, ut nihil retribuatur peccato: Idcirco autem humani generis miſerias, & calamitates, dicit magis eſſe dolorem medicinalem, quàm ſententiam pęnalem; quia cùm dolor medecinæ tendat in bonum ægroti; ſententia autem pęnalis à judice lata in malum, & detrimentum damnati; idcirco calamitates illæ dicuntur medicinales, quia per eas homo Deo ſatisfaciens ſibi viam parat ad felicitatem æternam; ac ſubinde illæ cedunt in bonum, non in damnum patientis.

Urgent: Calamitates illæ non poſſunt eſſe ſatisfactoriæ, niſi infligantur ſub ratione pęnæ: ſed ita non eſt, niſi dumtaxat materialiter; quippe cùm tam peccatoribus, quàm juſtificatis, ac innocentibus, à Deo tribuantur; calamitates autem reſpectu innocentium, & eorum quibus donatus eſt uterque reatus pœnæ, & culpæ, non poſſunt habere rationem pœnæ, & ſupplicii: igitur, &c.

Diſtinguo minorem: Si calamitates illæ non infligantur ob culpam; concedo: ſi ſic, nego: certum eſt autem ejuſmodi calamitates hominibus juſtificatis à Deo præſcribi ob eorum peccata remiſſa, ut etiam fatetur Calvinus ipſis juſtis tribuens illud Pſalmi 89. *Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum*: at animadverſio, virgæ, verbera, pœnas propriè dictas ſignificant, ac ſubinde volens Calvinus cogitur admittere pęnam, ultionem, ac vindictam eſſe adhuc peccato remiſſo ſuperſtitem.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Eccato veniali non debetur pœna æterna per ſe, nec per accidens*. Hæc eſt Doctoris loco ſup. laudato n.6. ubi ait: Dico „ ergo, quòd peccato veniali, ſive hìc „ puniendo, ſive in inferno, ſive alibi, „ non debetur niſi pæna temporalis, nec „ per ſe, nec per accidens: quia ſecundùm „ ſe eſt talis offenſa, quæ ſecundùm ſe punitur per temporalem pęnam ſufficien- „ tem. Nec eſt inconveniens pęnam debitam „ veniali habere terminum in inferno: quia & verè pęnitens primò, & partem Pœnitentiæ impoſitæ explens, & ante totam „ expletam recidivans in mortale, & in „ illo mortali decedens pro parte Pęnitentiæ reſidua explenda ſolvet pęnam in in- „ ferno: ſed nonniſi temporalem; quia ex „ quo in remiſſione peccatorum priori com- „ mutabatur debitum pęnæ æternæ in de- „ bitum pœnæ temporalis, nunquam iſte eſt „ debitor pro illis, niſi pęna temporali, „ & per conſequens pęna totali ſoluta, „ erit liber ab iſtis. Non tamen in inferno „ eſt redemptio illius, ſcilicet peccati, pro „ quo iſte eſt damnatus; quia pro illo de- „ bitum pęnæ æternæ nunquam fuit com- „ mutatum in debitum pęnæ temporalis: „ & ideo ſemper manet illud debitum, „ ſi numquam poteſt eſſe illa pœna tota „ ſoluta. „

Quibus verbis Doctor conſtanter affirmat pęnam veniali peccato debitam non eſſe æternam nec per ſe, nec per accidens, ſed determinari ex natura ſua, & finiri completo paſſionis, ſeu ſatispaſſionis termino. Quod utique probat ex receptiſſimo apud Theologos axiomate, nempe quòd *Deus ſemper punit citra condignum, & præmiat ultra condignum*: Sed peccato veniali ex natura ſua ſola debetur pęna temporalis; quia, inquit num.3. Cum charitate non ſtat debitum pęnæ æternæ. Nam ſi cum charitate ſtaret obligatio ad pęnam æternam luendam, ſimul aliquis eſſet dignus vita æterna, & pęna æterna; ſiquidem quiſquis habet charitatem dignus eſt vita æterna: quod utique implicat; nullus enim poteſt eſſe debitor pęnæ pro illo inſtanti, pro quo eſt ordinatus ad gloriam: quia tunc poſſet ſtare gloria, & pęna aliqua: ſed cum charitate ſtat peccatum veniale, non tantùm deletum poſt actum, ſed etiam actualiter commiſſum, ut probat Doctor *n*.4. Quia, *inquit*, peccatum mortale excedit improportionabili- „ ter in ratione malitiæ quodlibet pecca- „ tum veniale; infinita enim venialia ſi „ eſſent, non æquarentur uni mortali in „ ratione offenſæ; quia nec omnia illa aver- „ terent à fine ultimo, ſicut unum morta- „ le: ac ſubinde pęna ſecundùm juſtitiam „ correſpondens mortali peccato, impro- „ portionabiliter, & in infinitum exce- „ dit pęnam debitam veniali; non qui- „ dem ſecundùm intenſionem: quia quæ- „ libet pęna ſecundùm intenſionem, „ finitè excedit, vel exceditur ab alia: „ ergo

„ ergo excedit ſecundùm extenſionem & „ durationem; & conſequenter non debe- „ tur veniali pœna æterna.

„ *Confirmat* Doctor num. 5. Eſto, *inquit*, „ quòd ſimpliciter ſecundùm rigorem Deus „ puniret uſque ad condignum ; omnino „ injuſtum eſſet pœnam æternam infligere „ pro illo, cui ſecundùm ſe debetur pœna „ temporalis: ſed peccato veniali ſola tem- „ poralis pœna debetur; quippe cùm ejus „ malitia longè minor ſit, quàm peccati „ mortalis; ac ſubinde minori pœna eſt „ plectenda. Nec obſtat quòd conjunga- „ tur cum mortali. Quantumcumque enim „ conjungatur alteri, *inquit* Doctor, hoc „ non facit iſtud in infinitam exire gra- „ vitatem, & genus culpæ venialis: ergo, „ nec juſtè ipſi correſpondet pœna in in- „ finitum excedens.

Reponunt Thomiſtæ cum Cajetano, quòd peccato veniali per ſe non debeatur alia pęna, quàm temporalis, ſed per accidens deberi pœnam æternam, ex conditione ſubjecti, & ex ejus conjunctione cum mortali: Quia, inquiunt, peccatum veniale non judicatur in damnando ſeorſim, ſed conjunctim cum mortali, cui debetur pœna æterna; ac proinde cùm ſubjectum, nempe homo damnatus deſtinetur ad pęnam æternam luendam ratione peccati mortalis, eaſdem etiam luere debet ratione venialis.

Verùm contrà: Dignitas pęnæ, ſeu reatus, non oritur ex conditione ſubjecti, ſed dumtaxat ex prævaricatione legis, & præcepti: igitur peccatum ex ſe veniale ex ſtatu & conditione ſubjecti, non meretur pœnam æternam.

Reponunt ſecundò, non deberi quidem pœnam æternam peccato veniali, ratione ſubjecti ſolitariè ſumpti, ſed quatenus eſt in ſubjecto habente etiam peccatum mortale; ac proinde meretur pœnam æternam ex conjunctione, & concomitantia cum mortali.

Verùm contrà ſubtiliter urget Hiquæus: Nihil, *inquit*, infert novum debitum pœnæ, quod non aggravat peccatum in ratione peccati quia peccato, qua peccatum eſt, commenſuratur pęna, & debitum ejus: ſed peccatum mortale, propter quod damnatur quis ad infernum, & pœnam perpetuam, neque eſt circumſtantia peccati venialis, aut faciens ullo modo ad malitiam ejus: ergo, &c. Probatur ſubſumptum, quia peccatum mortale poteſt eſſe diſparatum, & multis annis præceſſiſſe veniale, aut ſubſequi ſine ullo ordine unius ad alterum, in eſſe, operari, cognitione, intentione, ut manifeſtum eſt: nihil autem aggravat malitiam, niſi quod eſt circumſtantia operis, materiæ, aut operandi: ergo neque pœna aggravatur: ſed veniali ex ordinatione legis, & natura ſua debetur ſola pœna temporalis, & terminabilis: ergo, &c.

Confirmatur. Pœna debita veniali temporalis in hac vita non augetur ex conjunctione ad mortale in hac vita: ergo neque pęna eadem augetur in altera vita ex conſortio ad idem. Coſequentia manifeſta ex paritate. Antecedens ſine controverſia. *Confirmatur* ſecundò, quia pęna venialis quoad intenſionem in inferno non creſcit: ergo neque quoad durationem. Conſequentia patet, quia non videtur ratio cur magis creſcat extenſivè, quàm intenſivè, ſive conſideretur in ordine ad ſubjectum, ſive in ordine ad vindicativam juſtitiam Dei, quæ lege expreſſa eſt: nam ſicut ex juſtitia pęna debita veniali ſecundùm intenſionem eſt levis reſpectivè ad pœnam mortalis (ſicut ipſa culpa levis eſt) ita ut quicumque exceſſus ultra terminum ſtatutum eſſet gravis, & non ſecundùm juſtitiam; ita etiam terminum habet pœna eadem ſecundùm durationem, ut ſpectata lege, & ſecundùm ſe ſit temporalis: ergo ex conjunctione cum mortali in inferno non protrahitur ultra illum terminum durationis, ſicut nec intenditur ultra terminum proportionatum. *Ita Hiquæus.*

Objicies primò: Quodcumque peccatum eſt offenſa Dei: ſed omnis Dei offenſa meretur pœnam æternam: *Tum* quia omnis offenſa Dei meretur annihilationem: ergo à fortiori digna eſt pœna æterna, quæ longè minus malum eſt, quàm annihilatio: *Tum* quia peccatum commiſſum contra Deum, offendit perſonam infinitam; ac ſubinde habet malitiam infinitam, & conſequenter dignum eſt pœna æterna.

Nego minorem, nec-non & duas illius probationes, quæ omnino falſæ ſunt. Prima quidem: non enim offenſa Dei meretur annihilationem, niſi quatenus avertit ab ultimo fine, qui enim ſeſe removet à Deo omnium entium principio, meretur abire in nihilum: hæc autem averſio non fit per veniale, ſed dumtaxat per mortale. Secunda pariter probatio deficit; quippe, ut diximus agendo de peccati gravitate, neque etiam ipſum

mortale peccatum eſt infinitæ malitiæ; quia dignitas, aut malitia non ſumitur abſolutè à perſona offenſa, aut objecto in quod tendit quantum ad qualitatem, ſed etiam ex modo, quo attingunt objectum, qui utique modus, ſicut & potentia, à quibus actus peccaminoſi eliciuntur, finita ſunt.

Objicies ſecundò: Quamdiu manet culpa, ſemper remanet pœna; quia reatus pœnæ dicit inſeparabilem connexionem cum culpa; ſiquidem ſtatuitur contra inordinationem culpæ: ſed reatus culpæ ſemper manet in inferno: igitur etiam remanet pœna luenda.

Nego majorem, & illius probationem diſtinguo: inſeparabilis eſt connexio pœnæ cum culpa *in fieri*; ita quòd nemini debeat infligi pœna in ultionem, niſi propter pœnam admiſſam, concedo: in *facto eſſe*, *nego*: Nec enim pœna luenda ſemper præſupponit culpam præſentem in eo, qui pœnam luit. Nam plerumque ſubditi, & filii plectuntur pro peccatis Principum, & Parentum, licèt ipſi prorſus innocentes ſint.

Inſuper, peccatis etiam remiſſis per Pœnitentiam virtutem, aut Sacramentum, plerumque debetur pœna temporalis in ſatisfactione: igitur non eſt talis connexio in facto eſſe inter pœnam, & culpam, neque ex natura rei, neque ſecundùm exigentiam juſtitiæ punitivæ, ſi pęna ſit terminabilis ex lege, ſicut eſt pęna temporalis debita peccato mortali remiſſo, & veniali etiam perſeveranti.

Urgebis: Damnati non tantùm permanent in peccato veniali præterito, & in facto eſſe; ſed etiam de novo in eo ſibi complacent; adeoque continuò actualiter peccant: igitur continuò debent pęnam luere. Probatur conſequentia authoritate S. Fulgentii lib. de fide ad Petrum, ubi loquens de damnatione dæmonum, ait: *Pars itaque Angelorum, quæ ſolo bono beata fuit, voluntaria prorſus averſione diſceſſit, æquitatis ſupernæ judicio initium ſuæ damnationis, in ipſa averſione voluntatis invenit: ut non aliud eſſet incipere jam puniri, quàm illius beatifici boni dilectione deſtitui: quam Deus in æterno ſic totam præcepit remanere ſupplicio, ut etiam ignem ei æternum præpararet: in quo omnes illi prævaricatores Angeli, nec mala poſſent unquam voluntate carere, nec pœna; ſed permanente in eis injuſtæ averſionis malo, permanet etiam juſtæ retributionis æterna damnatio*. Quibus verbis ſignificat, idcircò malos Angelos continuò puniri, quia continuam habent perverſam voluntatem.

Reſpondeo primò, non conſtare, utrùm damnati habeant novam complacentiam in peccato veniali præterito; hoc enim videtur moraliter impoſſibile, maximè ſi ſint multa peccata: quoniam intellectus, & voluntas in illis urgentibus pęnis vix poſſunt ad illa attendere.

Dico ſecundò, quòd etſi remaneat illa complacentia, non tamen damnatus propterea meretur novam pęnam, ut docet Doctor in 2. diſt. 7. q. 1. ubi ait: „ Sicut præmium ſubſtantiale in primo inſtanti, in quo aliquis Angelus eſt beatus, eſt determinatum: nec ex tunc creſcit, quia actus boni, qui ſequuntur, non ſunt meritorii, licèt ſint boni; ita etiam in Angelo damnato, in primo inſtanti ſuæ damnationis determinatur ad certam pœnam, quæ non creſcit intenſivè; nec tamen erunt mali actus ejus, quos elicit, impuniti, ſicut nec boni Angeli boni actus erunt irremunerati; illi quidem boni actus includuntur in primo actu, quia procedunt ex perfectione actus beatifici; ſed quantum ad accidentale præmium, quod poſſunt habere, quilibet actus eſt ſibi præmium: ita etiam iſti mali actus, quos elicit damnatus, includuntur in prima pœna, ſibi certitudinaliter determinata, & quilibet, ſicut poſſet habere pœnam accidentalem, & propriam, habet ſeipſum pro pęna. Juſſiſti Domine, (inquit Auguſtinus lib. confeſſionum) & ita eſt, ut ſibi ſit pęna omnis peccator (Textus genuinus: juſſiſti, & ſic eſt, ut pęna ſua ſibi ſit omnis inordinatus animus lib. 1. Confeſſ. cap.) Potiſſima enim & maxima pęna eſt privatio maximi boni; qualis eſt formaliter in actu malo, malitia culpæ peccatorem avertente à Deo (loquitur de actu mortali;) Creſcet ergo pęna eorum in infinitum extenſivè, ſicut & malitia, & neutrum intenſivè. „

Et ſi objicias, quòd ſecundum malum „ eſt actus demeritorius: ergo correſpon- „ det ſibi propria pęna. „

Reſpondeo, etſi concedi poſſit eſſe cul- „ pa, non tamen propriè demeritoria; quia „ non elicitur à viatore, cujus ſolius eſt me- „ reri, & demereri, qui magis propriè po- „ teſt dici eſſe actus damnatorius, ſive „ damnati: ſicut ex alia parte actus Beati, „ licèt ſit acceptabilis Deo, non tamen pro- „

 „ priè

„ pric eſt meritorius, ſed magis actus bea-
„ tificus, vel actus Beati, vel ex beatitu-
„ dine procedens. Huc uſque Doctor.

Eſto itaque damnatus continuò peccet, non tantùm mortaliter, ſed etiam venialiter per complacentiam in peccatis venialibus præteritis; dico per hanc complacentiam non mereri novam aliquam pœnam; ſed, ſi ita velis, hæc complacentia ſeipſam habet pro pœna, & illa pœna eſt æterna, ſi peccatum eſt æternum. Verùm de hac pęna non intelligitur noſtra aſſertio, ſed tantùm de ea, quæ diſtinguitur à reatu culpæ, & propter illum infertur; quæ utique creſcere non poteſt in ſtatu damnationis, cùm actus in eo ſtatu eliciti, quamvis mali, tamen non ſint demeritorii.

Objicies tertiò: In inferno nulla eſt redemptio: igitur neque ulla pęnæ ſolutio.

Diſtinguit antecedens Doctor, num.6. quantum ad debitum pęnæ æternæ pro peccacato mortali non remiſſo, nec commutato in debitum pęnæ temporalis, concedit: ſicut enim ſemper manet illud debitum, ſic etiam pęna ſolvenda nuſquam finem accipiet: quantum ad debitum pęnæ temporalis luendæ pro veniali, vel pro mortali dimiſſo, negat: Cùm enim juſtitia Dei vindicativa pœnas peccatis proportionatas infligat, non debet infligere pœnam æternam pro veniali, cui temporalis tantùm debetur.

Urgebis: Non poteſt remitti pœna temporalis, niſi abſoluta fuerit ſatisfactio pro eo luenda: ſed in inferno nulla eſt ſatisfactio: ergo etiam nulla pœnæ peccato debitæ ceſſatio.

Diſtinguo minorem: Nulla eſt ſatisfactio reconciliativa, concedo, vindicativa, nego. Fateor equidem, quòd ſi per ſatisfactionem intelligatur reconciliatio hominis Deum offendentis cum Deo offenſo, qua recipiatur in ejus amicitiam, & gratiam; verum eſt nullam eſſe talem ſatisfactionem in inferno, ſicut nec remiſſionem, & reconciliationem damnati cum Deo; eſt tamen ſatisfactio, quantum ad juſtitiam vindicativam quæ exigit æqualitatem pęnæ ad peccatum ſecundùm præſcriptionem legis, & voluntatem Dei legiſlatoris qui ſtatuit, ut etiam in inferno ſit pœnarum diverſitas ſecundùm diverſitatem peccatorum, ut colligitur ex illo Apoc. 18. *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*. Nec-non & ex illo Deut. 17. *Secundum menſuram delicti erit & plagarum modus*.

Inſtabis: Satisfactio etiam punitiva non fit, nec abſolvitur, niſi divina interveniente miſericordia, & propter merita Chriſti D. ſed miſericordia non intervenit in inferno, ubi dumtaxat ſævit divina juſtitia, neque ibi proſunt Chriſti merita, ubi nulla poteſt eſſe ſatisfactio etiam vindicativa.

Nego majorem: Hæc enim dumtaxat requiruntur ad ſatisfactionem reconciliativam; nec enim miſericordia intervenit ex parte creditoris, quando debitor ei tantum impendit, quantum debet: neque Chriſtus D. offert ſua merita pro ſatisfactione vindicativa, ſed dumtaxat pro reconciliativa; eſt enim mediator, & propitiator: in quo Deus reconciliavit, ſive quæ in cœlis, ſive quæ in terris ſunt, ut ait S. Paulus ad Rom. 5. & ad Hebræos 10. Omnis ego ſatisfectio reconciliativa eſt per Chriſtum, non autem rigoroſa, quæ eſt purus effectus Juſtitiæ, & legis vindicantis peccata, cui ſatisfit per exhibitionem Paſſionis, quæ natura ſua terminatur, non interventu, aut intuitu Mediatoris, aut operum ejus, ſed ex ſtatuto, & pacto Legiſlatoris ſic ordinantis.

QUÆSTIO QUARTA.

Utrùm & qualiter opera meritoria per peccatum mortificata virtute Pœnitentiæ reviviſcant.

Notandum primò, opera, quæ homo in ordine ad finem ſupernaturalem poteſt elicere, eſſe in quadruplici differentia; alia enim ſunt *viva*, quæ ex principio vitali, gratia ſcilicet, & charitate oriuntur: alia ſunt *mortua*, quæ ex genere ſuo, & proprio objecto ſunt quidem bona; ſed quia fiunt ab homine exiſtente in ſtatu peccati mortalis, idcirco omni vitæ ſpiritualis principio carent: aliqua verò ſunt *mortifera*, quæ videlicet privando animam gratia, ipſi mortem inferunt; gratia enim ſe habet ad animam in ordine ad vitam ſupernaturalem, ſicut anima ſe habet ad corpus, quantum ad vitam naturalem; nam, inquit S. Auguſtinus ſerm. 5. de verbis Domini: *Sicut anima eſt vita corporis ſic animæ vita eſt Deus: & ſicut expirat corpus, cùm animam emittit, ita expirat anima cùm Deum amittit*. Alia denique dicuntur opera *mortificata*, quæ ex ſe licèt bona ſint, quatenus à gratia, & charitate fuerunt elicita, per ſubſequens peccatum dicuntur

mor-

mortificari; quia videlicet impediuntur, ne habeant vim, & efficaciam promovendi homines ad vitam æternam. Dicuntur autem mortificata, metaphora ducta à membris corporis animalis; quæ mortificata appellantur, dum præpediuntur ab exercitio ſuarum operationum.

Notandum ſecundò, duos præcipuos eſſe Pœnitentiæ effectus, nimirum remiſſionem peccatorum, & meritorum reviviſcentiam: Primus ei convenit directè, & per ſe: alter verò per concomitantiam, & per accidens; ſiquidem Pœnitentia per ſe ordinatur ad diluenda peccata, quibus expunctis, & remotis, opera priùs mortificata reviviſcunt, & iterum jus habent ad præmium æternæ beatitudinis eis ex Juſtitiæ titulo mercedis debitum; quemadmodum enim *cùm averterit ſe Juſtus à Juſtitia ſua, & fecerit iniquitates ſecundùm omnes abominationes, quas operari ſolet impius*, inquit Deus per Ezechielem c.18. *omnes Juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in prævaricatione, qua prævaricatus eſt, & in peccato ſuo, quod peccavit, in ipſis morietur*. Hoc eſt opera meritoria, quæ priùs exercuerat, nullius erant momenti apud Deum, in ordine ad præmium gratiæ, & gloriæ: Sic, *cùm avertit ſe impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit judicium, & juſtitiam, ipſe animam ſuam vivificabit*; ait Dominus ibidem v.27. Nec animam dumtaxat, ſed etiam opera priùs mortificata per ſalutarem Pœnitentiam vivificat, ut apparebit ex dicendis in prima concluſione.

Notandum tertiò, Jus ad gloriam competere homini duplici titulo, videlicet titulo hæreditatis, & titulo mercedis. Titulus *hæreditatis* fundatur in gratia ſanctificante per quam efficimur conſortes divinæ naturæ, & adoptionem filiorum recipimus; *Si autem filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, &c.* ait Apoſtolus: titulus verò mercedis fundatur in bonis operibus in gratia, & ex gratia factis, ſuppoſita Dei promiſſione, ac prævio pacto Dei ut docet Concilium Tridentinum ſeſſ.6.c.16. ubi ait, *Benè operantibus uſque in finem, & in Deo ſperantibus, proponenda eſt vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei per Jeſum Chriſtum miſericorditer promiſſa; & tanquam merces ipſius Dei promiſſionis ipſorum operibus, & meritis fideliter reddenda*. Advertendum inſuper, hominem juſtificatum ſuis bonis operibus, non ſolùm mereri augmentum gloriæ, ſed etiam gratiæ, ut expreſsè definit Concilium Tridentinum ſeſſ.6. can.32. Quæritur ergo an reviviſcens per pœnitentiam, recipiat eamdem gratiam deperditam, & jus ad eoſdem gradus gloriæ.

Circa cujus quæſtionis reſolutionem quadruplex potiſſimùm occurrit Authorum ſententia. *Prima* eſt Alenſis *p.4.q.57.* & S. Bonaventuræ *in 4.d.14.art.2.q.1.* quos ſequuntur plures Recentiores nempe quòd deperdita per peccatum gratia non reſtituitur per Pœnitentiam, niſi juxta gradum Contritionis pœnitentis; ita quòd ſi Contritionis actus ſit ferventiſſimus, gratia reſtituetur in ampliori gradu: ſi verò actus ille ſit remiſſus, minor concedetur gratia, ſicque non alio modo opera mortificata volunt reviviſcere, quàm quia idem præmium eſſentiale, quod gratiæ per Contritionem collatæ correſpondet, pluribus titulis conferatur, nempe intuitu Contritionis præſentis, & meritorum antecedentium; licèt ſit concedendum præmium accidentale, nempe majus gaudium propter opera meritoria ante peccatum elicita. *Secunda* ſententia eſt Ochami *in 4.q.8.* nec non & aliorum Nominalium docentium, quòd homo virtute Pœnitentiæ reviviſcit non ſolùm ad gratiam, & gloriam correſpondentem Contritioni præſenti; ſed inſuper ad tot gradus gratiæ; nec non in jus ad tot gradus gloriæ, quot habuiſſet per merita præcedentia, ſi non fuiſſent mortificata. *Tertia* eſt S. Thomæ *3.p q.88.art.3. & 5.* quam ſequuntur plures ex ejus diſcipulis aſſerentibus quòd reſurgens à peccato recipiat novum aliquem gradum gratiæ, & conſequenter jus ad novum gloriæ gradum eſſentialis, ratione præcedentium meritorum: non tamen recipiat totam gratiam, quam habebat antequam peccaret. *Quarta* denique ſententia eſt Doctoris, *diſt.22.n.9.* docentis merita mortificata per Pœnitentiam reviviſcere quidem quoad jus ad eumdem gradum gloriæ ipſis debitum ante peccatum, non autem ad majorem gratiam: ita quòd reviviſcentia illa ſit ad gloriam reſpondentem meritis propriis; non autem ad gloriam reſpondentem gratiæ.

Tria itaque hic ſunt ſtatuenda: *Primum*, quòd reverà opera mortificata reviviſcant per Pœnitentiam: *Secundum*, quòd reviviſcant quantum ad gloriam eſſentialem debitam, non autem quantum ad accidentalem: *Tertium*, quòd non redeat eadem gratia deperdita.

CONCLUSIO PRIMA.

R*Evera opera meritoria, per peccatum mortificata, reviviſcunt per Pœnitentiam.* Hæc eſt communis apud Theologos, qui hanc aſſertionem adeò certam exiſtimant, ut oppoſitum eſſe erroneum cenſeant. *Probatur primò* authoritate Scripturæ ſacræ, maximè ex illo Ezechielis 18. ubi teſtatur Deus: *Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium, & juſtitiam, vita vivet, & non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor, in juſtitia ſua, quam operatus eſt, vivet.* Et infrà: *Convertimini, & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.* Recordaretur autem Deus iniquitatum & peccatori eſſet in ruinam iniquitas, ſi propter illam privaretur in æternum effectu ac fructu meritorum præcedentium: igitur, &c. Idipſum probat Hugo Cardinalis ex illis verbis Hieremiæ cap. 2. *Recordatus ſum tui miſerans adoleſcentiam tuam, & charitatem deſponſationis tuæ.* Quid enim, *inquit*, eſt Deum miſerantem recordari adoleſcentiæ, & charitatis noſtræ, quàm priora opera in charitate facta, & peccato mortificata oblivioni non tradere?

Eamdem veritatem inſinuat Joel, c. 2. ubi Deus ait: *Reddam vobis annos, quos comedit locuſta, & bruchus, & rubigo.* Quem textum expendens S. Ambroſius, ſcribit: *Pœnitentia eſt res optima, quæ omnes defectus revocat ad perfectum*: illudque Oraculum omnes alii SS. Patres ſic interpretantur maximè S. Hieronymus, ut Deus ſignificare voluerit, ſe redditurum mercedem, & præmium bonorum operum, quæ locuſta, & bruchus, & rubigo peccatorum conſumpſerat.

Probatur inſuper ex Apoſtolo ad Galatas 3. *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? Si tamen ſine cauſa.* Quæ verba ſic explicat S. Hieronymus: Sine cauſa paſſus dicitur, qui poſt labores ob Chriſtum ſuſceptos labitur in peccatum: at non perdit illos, ſi redeat ad priſtinam fidem, & ad antiquum ſtudium. Et Anſelmus. Sine cauſa paſſi eſtis, ſi in hoc errore perſeveratis; non autem ſine cauſa, ſi reſipiſcatis. *Verùm* evidentiùs hanc veritatem confirmat Apoſtolus Hebr. 7. ubi ait: *Confidimus de vobis, dilectiſſimi, meliora, & viciniora ſaluti: tametſi ita loquimur, non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis Sanctis, & miniſtratis*, nempe egentibus Chriſtianis. Quibus verbis Apoſtolus ſolatur Hebræos, quos priùs terruerat, dicens: *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt, & prolapſi ſunt, rurſus renovari ad Pœnitentiam*: ipſos, inquam, conſolatur, dicens: Deum benignè circa eos acturum, ſi à peccato per Pœnitentiam reſurgant; quoniam priora eorum bona opera compenſabit præmio vitæ æternæ. Ut etiam explicat Concilium Tridentinum *ſeſſ. 6. cap. 16.* ubi ait: *Hac igitur ratione Juſtificatis hominibus, ſive acceptam gratiam perpetuò conſervaverint, ſive amiſſam recuperaverint, proponenda ſunt Apoſtoli verba: Abundate in omni opere bono, ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Domino; non enim eſt injuſtus Deus, &c.* Quibus verbis ſignificat Concilium duo hominum genera eſſe monenda; unum quidem eorum, qui gratiam ſervaverunt, quibus proponenda ſunt Apoſtoli verba, 1. ad Corinth. 15. *Abundate in omni opere bono* intuitu prœmii repromiſſi laborum: alterum eorum, qui gratiam amiſſam recuperarunt; ad quos ſpectat locus poſterior Apoſtoli ad Hebræos.

Probatur etiam Concluſio ex Tridentino ibid. nam poſt laudata verba, ſubjungit: *Nihil ipſis Juſtificatis ampliùs eſſe credendum eſt, quominus plenè, illis quidem operibus, quæ in Deo ſunt facta, divinæ Legi pro hujus vitæ ſtatu ſatisfeciſſe, & vitam æternam ſuo tempore, ſi tamen in gratia deceſſerint, conſequendam verè promeruiſſe cenſeantur.* Idem ſtatuit Can. 32. *Si quis dixerit .... ipſum juſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Jeſu Chriſti meritum, cujus vivum membrum eſt, fiunt non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anath. ſit.* Quibus omnibus Concilium ſignificat tres requiri conditiones, ut opera noſtra ſint meritoria, & vitam æternam conſequamur: Nimirum ut ſint opera hominis juſtificati, ex gratia, & auxilio Dei, & ut, qui ea fecit, in gratia decedat: at merita mortificata duas habuerunt priores conditiones ante peccatum; Tertiam verò obtinent per Pœnitentiam, per quam recipiunt habitum gratiæ ſanctificantis, cum qua homo poteſt è vivis excedere.

Probatur denique ratione, quam ſubminiſtrat

ſtrat Doctor, *diſt.* 22. *n.*6. ubi docet reviviſcentiam opus eſſe divinę miſericordię, non tantùm quatenus Deus liberaliter tribuit auxilium efficax ad verè pęnitendum; ſed etiam in quantum Deus voluit ſemper eis pręmium retribuere, niſi adſit indiſpoſitio recipientis propter novam culpam. Ex quibus ſic argumentari licet: cauſa carens aliquo ſuo effectu præcisè propter impedimentum, debet illum effectum conſequi, ſtatim ac illud impedimentum auferrur; ſic lapis ſune ſuſpenſus, ne cadat in terram, ſtatim præciſo ſune in eam labitur: ſed merita per ſubſequens peccatum tanquam per impedimentum præpediuntur à conſequendo effectu, nempe ab habendo jure ad vitam æternam: igitur ubi per Pœnitentiam illud impedimentum tollitur, reviviſcere debent ad ipſum jus, quod priùs habebant ad gloriam.

Hæc confirmat Doctor *num.* 7. *Eſt*, inquit, *ad propoſitum bonum exemplum Juriſtarum, quòd alicui remanet aliquod jus, cui tamen non remanet, vel non competit actio propter aliquod impedimentum. Ita habenti bona merita in acceptatione divina, mortificata tamen per peccatum mortale, remanet totum jus, quod correſpondet illis meritis ad vitam æternam; ſed non remanet actio, quamdiu ille eſt inimicus: & ſi perpetuò ſit inimicus, ceſſat illa actio: ceſſante autem illa inimicitia contracta per novum peccatum mortale, non redit novum jus, ſed competit actio ſecundùm jus antiquum.* Quibus verbis Doctor egregiè explicat quomodo peccator quanquam inimicus Dei, nihilominus ratione operum meritoriorum priùs elicitorum habeat adhuc aliquod jus ad beatitudinem debitam illis bonis operibus titulo mercedis; licèt eam de jure non poſſit à Deo exigere quamdiu in peccato permanet, quia eo in ſtatu eſt illa indignus, cùm ſit inimicus Dei: ubi autem ei reconciliabitur per pœnitentiam, tunc ratione juris prioris, incipit habere actionem, ſeu jus expoſtulandi eam æternam mercedem.

Dices primò: Quod omnino perit ac moritur, non poteſt reviviſcere: ſed bona opera per ſubſequens peccatum, omnino pereunt, & deſtruuntur: igitur per Pœnitentiam reviviſcere non poſſunt: Major conſtat à paritate rationis; idcirco enim peccata per Pœnitentiam dimiſſa non redeunt; quia omnino per eam extinguuntur ac deſtruuntur, ſaltem quoad reatum culpæ. Minor etiam conſtat: qua ratione enim Deus Ezechiel. 18. v. 17. dixit: *Cùm averterit ſe impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit Judicium, & juſtitiam, animam ſuam vivificabit*; eadem ratione ibidem v. 17. affirmat. *Cùm averterit ſe Juſtus à Juſtitia ſua, & fecerit iniquitates ſecundùm omnes abominationes, quas operari ſolet impius, nunquid vivet? Omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur; in prævaricatione, qua prævaricatus eſt, & in peccato ſuo, quod peccavit, in ipſis morietur*: Igitur ſicut peccata ſemel dimiſſa per pœnitentiam non redeunt; ita nec bona opera ſemel mortua per ſubſequens peccatum, poſtmodum reviviſcere poſſunt.

Nego majorem, nec-non & majorem illius probationis, & rationem diſparitatis profert Doctor *n.*7. Primò quidem ex parte divinæ miſericordiæ: Quia, *inquit*, bona „ ſemper vivunt in acceptatione ſupera- „ bundantis bonitatis, & miſericordiæ di- „ vinæ, & ſemper eſſet eis præmium re- „ tribuendum, niſi eſſet indiſpoſitio reci- „ pientis propter novam culpam; ſecus eſt „ autem de malis, & peccatis, quæ totaliter „ eximuntur; ita quòd nec in intel- „ lectu, vel voluntate divina remaneant in „ ordine ad vindictam, quando ſemel per „ Pœnitentiam expuncta ſunt. „

Secundò eamdem diſparitatem repetit ex „ *parte Juſtitiæ divinæ*: Peccatum enim, *in-* „ *quit*, non remittitur, niſi ad minùs de- „ bitum pœnæ æternæ commutetur in de- „ bitum pœnæ temporalis; qua commuta- „ tione facta, nunquam regulariter remitti- „ tur illa culpa, niſi illa pœna ſolvatur „ in ſe, vel in pœna æquivalenti, & per „ conſequens remiſſo peccato mortali in ſe „ primò, & in pœna ſua ſoluta, poſt nihil „ juris remanet, per quod ab iſto ſit exigen- „ da pœna aliqua pro illo peccato. Non eſt „ ita verò de operibus meritoriis; nam poſt „ meritum aliquod vita æterna dignum, „ nunquam dignitas iſta ad bonum æter- „ num commutatur ſecundùm Juſtitiam „ in bonum temporale: igitur nunquam „ expirat illud jus, quouſque bonum æter- „ num ſit ſolutum: ſed illud non ſolvitur „ in viatore, dum eſt viator: ergo ſemper „ manet illud jus, tamen extinctum per „ peccatum mortale; quia tunc non com- „ petit ſibi executio juris ſui. Non eſt igi- „ tur ſimile de remuneratione meritorum „ mortificatorum, & de reditione peccatorum „ remiſſorum, non ſolùm proper „ Dei miſericordiam, quod utique verum „

 „ eſt:

„ eſt: ſed etiam propter iſtam juſtitiam „ commutantem ibi æternum in tempora- „ le; non ſic autem hic, nempe quantum „ ad bona opera mortificata.

Inſtabis: Ita ſe habent mala opera in ordine ad punitionem, & vindictam, quo modo bona ad remunerationem, & mercedem: ſed ex conceſſis mala non reviviſcunt in ordine ad punitionem: ergo nec bona in ordine ad mercedem.

„ *Negat majorem Doctor*: & rationem diſ- „ paritatis hanc profert, quòd mala poſ- „ ſunt puniri temporaliter, & ſufficienter, „ ſi pœna æterna ſit commutata in tem- „ poralem: ſed bona merita non poſſunt „ præmiari ſufficienter per talem tempo- „ ralem commutationem, nec per conſe- „ quens, niſi ipſum præmium æternum in „ ſe ſit collatum, quod nunquam fit via- „ tori, & ideo ſemper manet jus ſibi ſal- „ vum ad gloriam, quam acquiſivit per „ illa merita.

Poſſunt etiam aliæ rationes diſparitatis aſſignari: *Prima* quidem, quia Deus pronior eſt ad benefaciendum, & miſerendum, quàm ad puniendum, & inſuper ipſe eſt Author meritorum, non verò peccatorum: unde non mirum, ſi merita per peccatum mortificata maneant in acceptatione divina, & ſublato peccato, quod impedit eorum effectum, reviviſcant: peccata verò remiſſa non maneant in intentione divina, ut perſequens peccatum mortale redeant in ſe formaliter quoad culpam, vel pœnam æternam. *Secunda*, quia remiſſio peccatorum eſt principaliter opus Dei; mortificatio autem meritorum præcedentium eſt hominis: homo autem ſua actione non poteſt evacuare ſimpliciter opus Dei;quamvis impedire poſſit, ne opus illud ſibi proſit, & ideo per peccatum frequens non poteſt præcedentium peccatorum remiſſionem expungere: poteſt autem ſua actione evacuare, quod per ipſum factum eſt: & ideo poteſt mortificationem præcedentium meritorum per merita ſequentia cum gratiæ auxilio penitus evacuare. *Tertia* denique, quia Scriptura aliter loquitur de meritis, & de peccatis: nuſquam enim ait merita hominis juſti poſt lapſum aboleri, projici in profundum maris, & ſimilia, quæ dicit de peccatis per pœnitentiam remiſſis.

Dices ſecundò: Eo modo ſe habet peccatum ad opera meritoria: quomodo mors, & animæ ſeparatio ad hominis corpus; nam, ut diximus in præcedenti quæſtione, ſicut vita corporis conſiſtit in unione animæ cum ipſo, ita vita animæ, & virtutum conſiſtit in unione ipſius animæ cum Deo per gratiam: ſed corpus mortuum non poteſt reviviſcere citra miraculum; igitur nec abſque miraculo poſſunt opera mortificata reviviſcere.

Diſtinguo majorem: Secundùm aliquam comparationem, concedo: nam, ut mors impedit motum, & effectus, ac operationes corporis: ita peccata bonorum operum fructum, & effectum præpediunt: ſecundùm perfectam ſimilitudinem, nego: nam opera in charitate facta non mortificantur ex ſe, ſed ob impedimentum ſuperveniens ex parte operantis; corpus autem moritur ſecundùm ſe, prout principio vitæ privatur.

CONCLUSIO SECUNDA.

OPera mortificata virtute pœnitentiæ reviviſcunt ſemper, *quantum ad gloriam eſſentialem*: *non autem quantum ad accidentalem tantùm*. Hæc eſt Doctoris loco ſuprà laudato, *num.* 9. ubi ait: *Univerſaliter cuicumque merito debetur non tantùm aliquod præmium accidentale, ſed etiam eſſentiale*.

Probatur Concluſio ex Concilio Tridentino ſuprà laudato, ubi *ait*. Proponenda eſt „ vita æterna, & tanquam gratia filiis per „ Chriſtum Jeſum miſericorditer promiſ- „ ſa, & tanquam merces ex ipſius Dei „ promiſſione bonis ipſorum operibus, „ & meritis fideliter reddenda; porrò mer- „ ces bonis operibus non eſt tantùm accidentalis, ſed eſſentialis, quæ debeat iis proponi, qui recuperaverint amiſſam Dei gratiam: hi autem ſunt, in quibus opera peccato mortificata reviviſcunt per pœnitentiam: igitur, &c.

Probatur ratione; Quia opera mortificata ideò per pœnitentiam reviviſcere dicuntur, quòd ſublato peccato recuperent efficaciam eum ad vitam æternam perducendi, qui hæc opera fecit: ea quippe vivificari nihil aliud eſt, quàm ad gloriam acceptari per gratiam: at æterna vita non innuit ſolùm accidentale gaudium, ſed eſſentiale prœmium: accidentale gaudium enim eſt potiùs appendix æternæ vitæ, quàm æterna vita. *Deinde*, bona opera reſtituuntur in vitam, quàm priùs habuerant; ſed vita eſt ſubſtantia rei; non autem aliquòd accidens:

er-

ergo ſi merita reviviſcant in ordine ad vitam æternam, indubiè reviviſcunt ad prœmium ſubſtantiale. *Denique*, reviviſcere dumtaxat ad gloriam accidentalem, ſeu ad accidentale prœmium eſt tantùm conferre jus ad ſpeciale gaudium propter opera mortificata: ſed iſtud non eſt ſpeciale ipſis operibus mortificatis, ſed etiam mortuis ante pœnitentiam elicitis; ſiquidem Beati gaudium accidentale habebunt de operibus bonis mortuis, id eſt, in ſtatu peccati mortalis elicitis: cùm horum intuitu fortè Deus dederit illis Spiritum compunctionis, & pœnitentiæ. Enim verò plerumque Deus invitatur ex illis operibus, ſaltem de congruo ad largiendum gratiam, qua ipſi peccatores ad pœnitentiam alliciantur; ac ſubinde ratione illorum operum habebunt Beati, cur gaudium accidentale percipiant.

Porrò hæc nedum vera ſunt de meritis eximiis, ſed etiam de remiſſis, ut probat Doctor, *n.* 11. ubi cùm dixiſſet, gloriam correſpondere non ſolùm gratiæ ſub titulo hæreditatis, ſed etiam meritis ſub titulo mercedis, *ſubdit*: „Hæc via, tenens „gradum eſſentialem gloriæ correſpondere „merito, conſonat Scripturæ, quæ in mul„tis locis iſtam ſententiam divinæ juſtitiæ „aſſerit, quòd reddet unicuique ſecundùm „opera ſua, *in Pſ.* 61. *&* *Rom.* 2. nuſquam „autem habetur, quòd reddet unicuique „ſecundùm habitum ſuum. Et conſonat „obſervantiæ legis divinæ, quia ſecundùm „ipſam utile eſt continuè, quantum poſ„ſibile eſt, opera meritoria exercere, quam„vis remiſſa, adeò ut per illa non ſtatim „augeatur gratia; quia correſpondet ſin„gulis in acceptatione Dei determinatus „gradus gloriæ: nec adeò expedit ſalva„re gratiam, quantum opus remiſſum age„re, per quod non augetur gratia; quia „etſi iſte remiſſè agens non habeat majo„rem gratiam per opus ſuum, quàm il„le dormiens, in quo ſalvatur gratia ſi„ne tali opere, non tamen fruſtrà iſte „agit, nec in nullo excedit illum, qui „dormitat; imò per illud, quòd agit, jam „dignus eſt aliquo æterno bono, quo non „eſt dignus ille.

Hæc Doctor, quibus docet gloriam correſpondere non ſolùm gratiæ habituali, ſed etiam meritis, idque non tantùm eximiis bonis operibus, ſed etiam remiſſis quamvis proximè non ſit quis dignus gloria, niſi ratione gratiæ ſanctificantis.

„Unde infert primò, quòd aliquis di„gnus majori gloria, loquendo de eo in „gloria, quod correſpondet meritis, & de „digno non propinquè; ſed remotè, puta „ſecundùm jus, ſed ſuſpenſum, damnatur, „& alius dignus multò minori gloria, iſto „modo ſalvatur, ſed hoc ideò eſt, quia il„le alius dignus eſt propinquè, quia ha„bens jus non ſuſpenſum; dignus eſt etiam „ad illud aliud in gloria correſpondens „gratiæ, ad quod non eſt ille damnatus „dignus, & nulli datur correſpondens „meritis ſine correſpondente gratiæ.

„Si etiam illud correſpondens merito „eſt ejuſdem rationis cum correſponden„te gratiæ, & per quodcumque meritum „augetur iſtud in divina acceptatione; „igitur meritis finitis correſpondebit tan„tum gloriæ, quantum eſt illud correſpon„dens gratiæ. Aliquis ergo in gradu deter„minato habens illam, ſalvaretur, & ha„bens omnia iſta, ſed mortificata, dam„naretur. Damnatur igitur dignus, ſed „remota dignitate, & ſuſpenſa, & ſic di„gnus multò majori gloria, damnabitur, „& dignus dignitate propinqua multò mi„nori ſalvabitur. Nec mirum, quia ini„mico dum eſt inimicus, quæcumque bo„na præterita non ſufficiunt ad prœmium „conſequendum.

„*Infert ſecundò*, quòd illa, quibus reſpon„det magnus gradus gloriæ, dum ſunt mor„tificata, non poſſunt mereri minimam „gratiam: alioquin qui cecidiſſet à multis „meritis, jam meruiſſet, ut reſurgeret ab il„lo lapſu per primam gratiam ſibi propter „iſta merita conferendam. Nec tamen cre„do, quòd merita mortificata omninò „nihil faciant in acceptatione divina ad „primam gratiam dandam huic lapſo, quia „etſi ſecundùm ſtrictam juſtitiam, iſte ini„micus Dei non ſit dignus de propinquo „ad aliquam gratiam, & gloriam; tamen „excellens miſericordia Dei propter præ„cedentia merita, licèt mortificata, citiùs „dat gratiam ad reſurgendum. Unde ſi„cut credo quòd perfectior gradus ca„dit propter majorem ingratitudinem; ita „credo quòd, cæteris paribus citiùs re„ſurgit propter benignitatem, merita præ„dicta ad hoc aliqualiter acceptantem. „Unde aliquando audivi de viro priùs „valde perfecto, & poſteà profundiſſimè „lapſo, cùm propter facinora ſua eſſe „morti adjudicatus, miſericordiſſimè viſita-

to

„ to perfectiſſima pœnitentia ſibi ſubitò „ inſpirata eſt. Iſtud debet bene allicere „ quemlibet ad ſemper meritoriè agendum „ pro viribus, quia ſive manſurus, ſive la-„ pſurus ſit, non erunt in oblivione to-„ taliter coram Deo. *Hæc Doctor*.

Quibus ſignificat *primò*, quòd operibus remiſſis debeatur gradus gloriæ; ſicut & ferventioribus: *Secundò*, quòd illud debitum ſit dumtaxat remotum, ſi attendantur opera illa ſeorſim à gratia ſanctificante, ſiquidem gloria proximè non debetur niſi ei, qui cum gratia ſanctificante è vivis excedit; Unde contingere poteſt, quòd quis habens pura merita mortificata in acceptatione divina reſervata, damnari poſſit: ſi nempe in ſtatu peccati mortalis è vivis excedat; ac proinde quòd damnatus propter illa opera mortificata habeat jus remotum ad gloriam; è contra verò aliquis adultus cum minori jure ad gloriam poterit ſalvari, ſi nempe habens dumtaxat merita remiſſa moriatur in ſtatu gratiæ ſanctificantis. *Tertiò*, quòd opera mortificata quantumvis plura, & eximia, non poſſint prodeſſe ad promerendam primam gratiam de condigno; ſed tantùm de congruo: cùm enim illa opera mortificata ſemper vigeant, & maneant in acceptatione divina, Deus eorum intuitu allici, & moveri poteſt ad conferendam illam primam gratiam, ut videlicet ea merita reviviſcere poſſint per converſionem peccatoris, & ſic prœmio æterno ſibi debito donari.

CONCLUSIO TERTIA.

PRobabile eſt per pœnitentiam non reviviſcere, nec reparari gratiam deperditam. Hæc videtur eſſe Doctoris in 4. diſt. 22. n.9.& 10. ait enim. *Dico quòd præſcindendo illud in gloria, quod reſpondet meritis, & illud dicatur B, ab illo quod reſpondet gratiæ, & illud dicatur A. fortè A, excedit B. & quando iſte reſurgit, quia omnia priora merita vivant in Dei acceptatione, redit ſibi jus, & dignitas ad totum B ſed A non redit ſibi jus, & dignitas: ideò reviviſcunt merita, ſed non reviviſcit prior gratia, quia priùs habita, & iſtud eſt ſatis conſonum juſtitiæ, quia gratia fuit tantùm donum Dei: merita autem erant aliquo modo opera hominis. Et ideò illa ſunt ſemper ſalva in acceptatione Dei: gratia verò non, ut propter eam ordinatur ad aliquod prœmium; ſed tantummodò per eam ſi nunc habet eam.*

Quibus verbis Doctor ſignificat primò gloriam homini deberi duplici titulo, nempe ut hæreditas ratione gratiæ ſanctificantis: velut merces ratione bonorum operum, ita quòd ut merita habeant jus proximum ad gloriam, ſufficiat ſtatus gratiæ ſanctificantis actualis; nec ad id opus eſt, ut etiam præſens adſit gratia ſanctificans, cum qua illa opera meritoria fuerint elicita.

Unde fieri poteſt, ut homo cum amplioribus meritis, & minore gratia ſanctificante obtineat majorem Dei fruitionem, quàm ille, qui æqualem gratiam haberet, & minora merita; quia videlicet meritum fundat titulum proprium reſpectu gloriæ diſtinctum à titulo gratiæ habitualis, ut colligitur ex Scriptura, quæ pluries teſtatur gloriam eſſe repromiſſam bonis operibus. Sic ad Rom. 2. *Qui reddet unicuique ſecundùm opera ejus*: Ad Rom.4. verſ. 4. *Ei qui operatur merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum*. Hebræorum 6. verſ. 10. *Non enim injuſtus Deus, ut oblrviſcatur operis veſtri*. Eccleſ.16. v.15. *Omnis miſericordia faciet locum unicuique ſecundùm meritum operum ſuorum*. Et aliàs ſæpiſſimè hujuſmodi phraſi utitur Scriptura.

Tota Scriptura divina, inquit, Scotus in Report. (ultimæ editionis) diſt.21. q.unica n.8. *clamat, quantitatem præmii correſpondere operibus meritoriis, & non habitibus: nam ſecundùm Philoſophum* 1.Ethic.5. *per habitum non diſtinguitur miſer à felice, dormiens à vigilante: in Symbolo autem dicitur, quòd qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam*.

Enim verò promiſſio regni facta eſt homini, non propter habitus, ſed propter opera; *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, ait veritas Chriſtus Matth. 19. v. 17. & Matth. 5. v. 3. *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum, &c.* Ergo opus ratione ſui acceptatur à Deo ad vitam æternam, & non ſolùm ratione gratiæ quamvis non acceptetur, niſi gratia adſit.

Poſito, ait Doctor ſuprà in Report. *quòd opus meritorium poſſet eſſe ſine gratia acceptum, ut quòd actus ex genere actus eſſet acceptus Deo, adhuc correſpondet ſibi premium, & gloria eſſentialis: quia quodlibet tale opus eſſet meritorium, & remunerabile vita æterna, & per conſequens cuilibet gradui operis meritorii, correſpondet gradus in prœmio, & majori gradui meriti major, & intenſior gloria, & retributio: modò tamen ad hoc, quod opera*

ra

ra noſtra ſint accepta Deo, & digna præmio vitæ æternæ, requiritur charitas, & gratia, quia ſine ipſa impoſſibile eſt placere Deo, non tamen intentioni, ſed operi meritorio, quod elicitur ſecundùm inclinationem ejus, correſpondet præmium. Unde habens ſolùm charitatem ſine meritis, & bonis operibus, habebit tantum de gloria, & præmio eſſentiali, ſicut habens minorem charitatem cum multis meritis, & operibus bonis: non tamen habebit tantam gloriam, habens ſolùm charitatem magnam ſine operibus meritoriis, ſicut cum eis, quia eis correſpondet principaliter præmium. Hæc Doctor.

Cujus ſententia *confirmari* poteſt ex eo quòd opera meritoria habeant ſpeciale jus ad gloriam æternam diſtinctum à gratia habituali: ſi enim illa opera haberent illud jus dumtaxat ex gratia, & tantùm ratione illius, & acceptarentur à Deo in ordine ad prœmium vitæ æternæ; id fieret *vel* mediante prima gratia, & hoc non: quia ipſa eſt ex dono Dei, nec tribuit jus ad gloriam, tanquam prœmium, ut patet in infantibus decedentibus cum ſola gratia Baptiſmali: *vel* acceptarentur mediante ſecunda gratia, ſeu augmento gratiæ, quod dici nequit, cùm illud augmentum ſit prœmium ſecundarium ipſorum operum: adeò ut per ipſa opera, gratia accepta conſervetur, & conſummetur.

Itaque non eſt impoſſibile, aliquem habere plura merita in acceptatione divina, & conſequenter jus ad majorem gloriam, quamvis de facto non habeat; nec fortè poſt mortem habiturus ſit intenſiorem gratiam; nam poteſt manere jus fundatum in bonis operibus reſpectu gloriæ, quæ nondum conceſſa fuit; quamvis non remaneat idem jus ad gratiam, quæ data fuit, & per peccatum deperdita. Et quamvis jus ad gloriam impediatur in executione per abſentiam gratiæ, redit tamen per quamcumque minimam gratiam: ſiquidem Conc. Trid. ſeſſ. 6 Can. 33. hanc ſolam conditionem requirit, *Si in gratia deceſſerit*. Ex quibus omnibus inferre licet, quòd poſſit recuperari totum jus, ſive tota actio ad jus antiquum gloriæ debitæ, ſive titulo mercedis, bonis operibus, ſive titulo hæreditatis gratiæ ſanctificanti retribuendæ, abſque reſtitutione gratiæ ſemel deperditæ.

Confirmatur iterùm: Si neceſſariò in reviviſcentia bonorum operum reſtitui deberet deperdita gratia, maximè quia hæc requireretur ad gloriam, *vel* per modum diſpoſitionis præviæ: *vel* ut quis dicatur acceptatus à Deo in ordine ad iſtud prœmium conſequendum; *vel* quatenus charitas, ſeu gratia eſt medium ad aſſequendum prœmium; ſed nihil eorum evincit merita non poſſe reviviſcere, quoad ſolum prœmium eſſentiale, quamvis non reſtituatur gratia deperdita. *Non quidem per modum diſpoſitionis*; quia gratia quæ debetur meritò reviviſcenti, non eſt diſpoſitio antecedens meritum, ſed potiùs effectus ipſum conſequens. Nec obſtat, quòd priùs concedatur augmentum illius gratiæ, quàm donetur gloria: quia augmentum illud idcircò priùs conceditur, quoniam tribui debet homini viatori; gloria autem tantùm conceditur poſt mortem. Neque etiam reſtitui debet gratia illa, ut opera mortificata priùs fiant accepta Deo; ſiquidem ad id nihil aliud requiritur, quàm quòd illa opera facta ſint in gratia, & habeant annexam gratiam, per quam homo fit acceptus Deo. Hoc autem fieri poteſt abſque reſtitutione deperditæ gratiæ: ſiquidem gratia ſanctificans, quam homo pœnitens conſequitur, ſufficit, tum ut opera mortificata reviviſcant, tum ut acceptentur à Deo in ordine ad vitam æternam.

Dixi in concluſione hoc quidem eſſe probabile, non verò quòd ſit certum, quamquam Doctor videatur magis in illam aſſertionem propendere, non enim oppoſita ſententia probabilitate caret, nempe quòd per pœnitentiam non ſolùm reviviſcant opera meritoria in ordine ad gloriam: ſed etiam quòd reſtituatur gratia habitualis priùs deperdita. Cui utique ſententiæ adſtipulantur omnia Scripturæ oracula, quibus ſuprà probavimus opera meritoria reviviſcere, maximè verò illud Ezechielis 33. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua*: noceret autem maximè, ſi per pœnitentiam cum reſtituto jure ad gloriam debitam bonis operibus, pariter non reſtitueretur omnis gratia ſanctificans deperdita, cui titulo hæreditatis ipſa gloria erat repromiſſa.

Idem colligitur ex verbis Joelis 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca*. Quæ verba expendens S. Hieronym. ait: *Et annos, quos perturbationibus* (id eſt, peccatis) *ante regnantibus perdideratis in vobis, quando opera veſtra locuſta, bruchus, erucaque conſumpſerat, Deus vobis perire non paſſus eſt*. Et

poſt

poſt pauca: *Si autem poſt pœnitentiam, tantam ubertatem Deus rerum omnium pollicetur, quid reſpondebit Novatus, negans pœnitentiam, & reformari poſſe peccatores in priſtinum ſtatum; ſi digna fecerint opera pœnitentiæ? In tantum enim Deus recipit Pœnitentes, ut vocet eos populum ſuum, & nequaquam aſſerat confundendos, &c.* Non reformarentur autem in priſtinum ſtatum, ſi vel minima gratia antea habita non reſtitueretur.

Ad idem ſervire poteſt Parabola *Luc.* 15. de filio prodigo, cui reſipiſcenti Pater familias jubet reddi ſtolam primam. *Dixit autem Pater ad ſervos ſuos: Citò proferte ſtolam, &c.* v.22. Ubi per *ſtolam* Patres intelligunt gratiam; per *primam*, illam gratiam, quam habuit ante peccatum: nam. S. Chryſoſt. hom. 4. in Lucam ſic inquit: *Deinde mox jubet ei ſtolam illam primam proferri, vel priſtinam gloriam, quam ex ſeductione diaboli nudatus amiſerat: reddi ſimul & annulum, ſive ſignaculum ſalutaris ſymboli, ſeu magis diſpenſationis inſigne, & nuptiarum pignus illarum, quibus Chriſtus Eccleſiam ſponſat, cùm omnis anima reſipiſcens per annulum fidei jungatur Chriſto.*

Objicies primò rationem, quam profert Doctor, *n.9.* Inconveniens eſt, quòd omnis reſurgens à peccato mortali, reſurgat in ampliori, & majori gratia, quàm fuit illa, quam peccando deperdidit: ſed ita eſſet ſi reſtitueretur gratia deperdita cum gratia de novo per juſtificationem, & reſurrectionem à peccatis conceſſa: igitur, &c. Probat majorem Doctor duplici ratione: *Prima*, quia ſi reſtitueretur gratia deperdita, & homo in juſtificatione eam reciperet cum nova gratia: ſequeretur, quòd quoties rurſum peccaret, ſemper peccaret graviùs; quia videlicet caderet à ſtatu nobiliori, & ampliores gratias deperderet: *Secunda*; quia (inquit) prima gratia poteſt eſſe major & minor, & per conſequens minima: ſed per Pœnitentiam acquiritur prima gratia: igitur fieri poteſt, quòd per Pœnitentiam reſtituatur gratia minima; ac ſubinde homo reſurgens cum gratia per Pœnitentiam accepta, non recuperat neceſſariò omnes gratias deperditas.

Reſpondeo negari poſſe majorem: Siquidem id non aſſertivè, ſed dumtaxat dubitativè protulit Doctor: ait enim; *Videtur inconveniens, &c.* Unde negari poteſt *prima ratio* probativa ejus majoris; inde namque non ſequeretur rurſùs peccantem graviùs peccare: quia peccati gravitas non deſumitur præcisè à dignitate, & majori ſanctitate peccantis; ſed ex ipſamet actione peccaminoſa, quatenùs nobiliori virtuti, ſeu rectitudini, & conformitati, ac tendentię in finem, aut objectum præſtantius; ut ipſemet docet Doctor in 2. diſt.37. q. 1. n.9. ubi ait: *Illud peccatum eſt gravius ex genere, quod opponitur rectitudini meliori; illa autem eſt melior, quæ eſt fini immediatior cæteris paribus ... loquendo autem in eodem genere peccati mortalis, illud eſt gravius, in quo voluntas majori libidine peccat, &c.* Adde quòd negari poſſit eſſe inconveniens, quòd quoties homo labitur in peccatum, toties graviùs peccet, propter videlicet circumſtantiam majoris ingratitudinis, ut dicemus quęſtione ſequenti.

Ad ſecundam rationem dico, concedi poſſe, quòd gratia, quæ per Pœnitentiam reſtituitur, poſſet eſſe minima, quatenùs per Pœnitentiam obtinetur, ſecus verò ſi ſermo ſit de gratia, quæ partim de novo acquiritur, partim reſtituitur. Quæ cùm ita ſint, poterit ſubtilis Doctoris Diſcipulus abſque injuria tanti Magiſtri alterutram partem tueri; nimirum vel affirmantem, nempe quòd omnis gratia habitualis deperdita per Pœnitentiam reſtituatur, ut docent etiam plurimi Scotiſtæ recentiores, maximè Boſco diſp. 6. ſect. 7. nu. 71. vel negantem, in quam magis propendere videtur Doctor, quem ſequuntur Durandus in 3. diſt.31. quæſt.2. Almainus diſt.22. q.1. & omnes antiquiores Scotiſtæ, quibus præ cæteris ſubſcribit Hiquæus in Commentario ad diſt.22. n.67.

Poſſent tamen, ut conjicio, duæ illæ oppoſitæ ſententiæ invicem conciliari, nempe dicendo, quòd reſtituatur gratia deperdita; non quidem in eſſe phyſico, ſeu ut eſt qualitas, & habitus conſtituens nos participes divinæ naturæ, & filios Dei adoptivos; ſed in eſſe morali, ſive in eſſe gratiæ, quatenus videlicet per eam Juſtus acceptatur ad gloriam mediantibus bonis operibus, vel præſentibus, vel præteritis; ſed remanentibus in divina acceptatione: Ita quod in reviviſcentia, gratia dicatur augeri, non ut eſt qualitas ſupernaturalis, quo per additionem gratiæ deperditæ fiat major, & intenſior; quemadmodum omnis qualitas per additionem alterius ejuſdem ſpeciei fit intenſior: ſed dumtaxat quatenus habet rationem formalem gratię; ſeu prout efficit hominem gratum Deo, qui

qui ejus merita acceptat in ordine ad gloriam æternam ſub titulo prœmii, & mercedis conferendam.

Quod utique innuit Doctor eadem diſt. 22. n. 9. ubi ait: *Per quodcumque meritum non augetur ſtatim gratia, nec habens plura merita eſt ſemper in majori gratia*: Si igitur „ ſufficiat ſola gratia ad aliquam gloriam, „ tamen meritis correſpondet aliquis gra- „ dus gloriæ ſaltem; licèt majori gratiæ „ ſine meritis correſpondeat major gloria, „ quàm minori gratiæ; tamen in quocum- „ que gradu eodem ponatur gratia meri- „ to adjuncto, licèt per illud non ſtatim „ intendatur gratia: tamen correſpondet „ ſibi gradus gloriæ ultra illum gradum, „ qui correſponderet præciſè illi gratiæ. Ita Doctor. Quibus ſignificat poſſe gratiam augeri in ratione gratiæ, ſeu quatenus hominem reddit acceptum Deo, ratione adjunctorum bonorum operum, quamvis non intendatur in ratione qualitatis ſupernaturalis per adjunctionem aliorum graduum ſimilis gratiæ. Idem docet Doctor Angel. 1.2. q. 114. ar. 8. ad 3. ubi ait: Quolibet „ actu meritorio meretur homo augmen- „ tum gratiæ, ſicut & gratiæ conſumma- „ tionem, quæ eſt vita æterna: ſed ſicut „ vita æterna non ſtatim redditur, ſed ſuo „ tempore, ita nec gratia ſtatim augetur, „ ſed ſuo tempore, cùm ſcilicet aliquis „ fuerit ſufficienter diſpoſitus ad gratiæ „ augmentum: ex quibus conſtat, quòd „ habens plura merita, ſemper habet ma- „ jorem gratiam in genere gratiæ, hoc eſt „ acceptationis, non tamen in genere „ qualitatis.

Dices: Albedo non poteſt intendi in ratione albedinis, quin intendatur in ratione qualitatis: igitur nec gratia augeri poteſt in ratione gratiæ, quin pariter augeatur ſub ratione qualitatis; ac proinde ſi reſtituatur deperdita gratia, & fiat major in reviviſcentia ſub ratione gratiæ: igitur reſtituetur, & fiet major ſub ratione qualitatis.

Nego paritatem, & ratio diſparitatis eſt, quòd illa qualitas, qua homo fit juſtus, & gratus Deo, id non habeat ex natura ſua, ſed dumtaxat ex divina ordinatione, unde fit, ut qui habet unum gradum gratiæ habitualis, poſſit acceptari à Deo vel ex mera ſua divina liberalitate, vel intuitu operum meritoriorum ad decem gradus gloriæ, ſecus autem eſt de albedine, quæ ex natura ſua habet, quòd conſtituat ſubjectum album.

Subſumes: Igitur fruſtra conceditur augmentum gratiæ in genere qualitatis; quippe cùm Deus ratione unius gradus gratiæ poſſit acceptare hominem ad centum gradus gloriæ.

Nego ſubſumptum: Gratiæ enim non ſolùm inſervit, ut efficiat hominem Deo gratum, & reddat illius opera grata, & accepta in ordine ad gloriam; quod utique pendet ex divina ordinatione, & inſtitutione; ſed etiam animam afficit, ut eam efficiat potentiorem, & vegetiorem ad operandum; maximè in ordine ad eliciendos actus ſupernaturales, qui ſine ejuſmodi gratiæ auxilio, & ſubſidio nullatenus poſſent elici: Et inſuper gratia eſt internus animæ ſplendor, qui eam venuſtat, & illuſtrat. Unde licèt tantum valere poſſit unus gradus gratiæ ſicut decem reſpectivè ad acceptationem divinam, & in ordine ad gloriam; non tamen quantum ad virtutem operandi, & animæ decorem: quò enim plures gradus gratiæ anima ſuſcipit, eò fit potentior ad eliciendos actus ſupernaturales, ac etiam nobiliùs illuſtratur, & venuſtatur.

QUÆSTIO QUINTA.

Utrùm peccata ſemel per Pœnitentiam remiſſa reviviſcant per ſubſequens peccatum, & denuò imputentur, tam quoad culpam, quàm quoad pœnam.

Notandum primò, cogitari poſſe, quòd peccata ſemel dimiſſa duobus modis redeant, nimirùm *Primò*, quantum ad entitatem phyſicam, ſi videlicet idem numero actus peccaminoſus jam omninò deſtructus reproduceretur: *Secundò*, quoad deformitatem, & imputationem moralem, ſi nempe propter peccatum ſubſequens Deus revocet præcedentem veniam, & condonationem: ita quòd peccata jam dimiſſa rurſus in conſpectum, & judicium revocet; quatenus eorum ratione peccatorem odio habeat, & pœnam ipſis omnibus peccatis etiam dimiſſis debitam decernat. *Rurſus* dupliciter cogitari poteſt, quòd peccatum jam dimiſſum redeat quoad deformitatem moralem, nimirum *ſimpliciter*; ita quòd peccatum ſubſequens remiſſionem in ſe virtualiter contineat omnem deformitatem, & reatum, tam quoad culpam, quàm quoad pœnam præcedentium delictorum; *Et ſecundùm quid*; eò quòd peccatum ſubſequens

fiat

fiat gravius intuitu præcedentis remiſſionis, & ratione aggravantis circumſtantiæ ingratitudinis.

Certum eſt autem, quòd homo non poſſit revocare actus peccaminoſos præteritos, nec conſequenter renovare peccata præterita quoad eamdem numero entitatem phyſicam, ac ſubinde neque etiam quoad eamdem deformitatem moralem, quæ conſequitur ad ejuſmodi actum: imò neque hoc poſtremum videtur fieri poſſe etiam de potentia Dei abſoluta; quamquàm enim poſſet Deus eamdem numero entitatem actus peccaminoſi reproducere, ſicut & colorem, ac quodlibet accidens; tamen cùm non poſſit eſſe peccati auctor qua peccatum eſt, evidens fit quòd per eum non poſſit reſtitui extincta per Pœnitentiam eadem numero deformitas, & malitia moralis. Reſtat ergo determinandum, an redire poſſit virtualiter, ſeu quoad imputationem, necnon & quoad obligationem ad pœnam luendam.

Notandum ſecundò, in peccato mortali duo diſtingui, nempe averſionem à Deo, & converſionem ad creaturas. Averſio à Deo ſecundùm ſe mortalibus omnibus communis eſt; quia per quodvis mortale peccatum, homo ſeparatur, & avertitur à Deo. Unde macula, quæ exurgit ex privatione gratiæ, quæque pœnam æternam inducit, omnibus peccatis mortalibus convenit: ſecus eſt autem de converſione ad creaturas, ratione enim illius peccata mortalia diverſa ſunt; ſiquidem alius eſt motus voluntatis, quo homo fertur in creaturam affectu libidinis; & alius, quo in eam tendit affectu avaritiæ, invidiæ, &c. Unde quantum ſpectat ad converſionem ad creaturam, ſequens peccatum mortale non reſtituit præcedentia per Pœnitentiam expuncta; alioquin per peccatum avaritiæ reſtitueretur homo in habitum, & diſpoſitionem prodigalitatis; ſicque unum contrarium eſſet cauſa contrarii, quod naturaliter implicat: at quantum ad id, quod eſt ex parte averſionis, videtur redire per ſubſequens peccatum; quia per illud homo privatur gratia Dei; fitque reus æternę pœnæ, ſicut erat ante acceptam remiſſionem, quo ſenſu dixit S. Jacobus c.3. *Qui peccat in uno, factus eſt omnium reus.*

Quoniam verò averſio à Deo in peccato mortali videtur cauſari ex converſione ad creaturam, non quòd malitiam, & deformitatem ex ea converſione mutuetur; ſiquidem poteſt eſſe converſio ad creaturam abſque ulla deformitate, ſeu defectu, quando non eſt contra divinam legem, & voluntatem: ſed quia prædicta converſio eſt materia, vel occaſio averſionis à Deo, ideò illa, quæ ſunt ex parte hujus averſionis, fiunt aliquo modo diverſa per comparationem ad diverſas comparationes, ut diverſas cauſas; ita quòd alia ſit averſio, & macula, aliuſve reatus, ſecundùm diverſam illam converſionem, & diverſitatem actus peccaminoſi. Hinc quæritur, utrùm macula, & reatus æternæ pœnæ, prout oriebantur ex actibus peccatorum priùs dimiſſorum redeant per peccatum mortale ſubſequens veniam, & remiſſionem: ita quòd is, qui jam furti admiſſi per Pœnitentiam fuerat remiſſionem conſecutus, ſi poſteà recidat in peccatum mortale ebrietatis, non ſolùm ſit damnandus propter præſentem ebrietatem; ſed etiam propter furtum jam dimiſſum.

Notandum tertiò, quantum ad præſentis controverſiæ definitionem, variam, ac multiplicem eſſe Theologorum ſententiam: fuerunt enim aliqui ex antiquioribus Theologis, qui putarunt, peccata dimiſſa redire virtualiter quantum ad deformitatem moralem, & reatum culpæ, & pœnæ, quibus ſubſcribere videtur Hugo Victorin. lib.2. de Sacramentis p.14. c.9. *Nonnulli*, ut refert Seraph. Doctor in 4. diſt.22. ar.1 quæſt.1. docuerunt, maximè Præpoſitivus quidam, peccata priùs dimiſſa redire, non per quodlibet peccatum generatim; ſed tantùm per quatuor peccatorum genera, ſcilicet per odium fraternum, apoſtaſiam à fide, contemptum confeſſionis, & revocationem Pœnitentiæ præteritæ, ita quòd homo doleat ſe pœnituiſſe: Unde compoſuerunt iſtud diſticon.

Fratres odit, apoſtata fit, ſpernitque fateri:
Pœnituiſſe piget; priſtina culpa redit.

Et ratio eorum eſt, inquit Seraphicus Doctor; quia Dominus remittit culpam ſub quadruplici conditione, ſcilicet ſi ipſe dimittat proximo, ſi perſeveret in fide, ſi confiteatur culpam, ſi perpetuò deteſtetur culpam commiſſam: & quoniam pactio frangitur, non exiſtente conditione, idcirco quando aliquis peccat aliquo genere horum peccatorum, dicunt culpam redire. *Gratianus* diſt.4. de Pœnitentia quæſtionem hanc expendit in utramque partem; at in affirmantem propenſior eſt. *Magiſter ſententiarum* diſt.2. profert argumenta in utramque

que partem, & affirmat utrique parti favere Doctores probatos; Unde non audet quidquam decernere; ait enim: *Ideoque alicui parti non præjudicans, ſtudioſo lectori judicium relinquo, addens mihi tutum fore, ac ſaluti propinquum ſub menſa Dominorum micas edere*. Communior verò Theologorum jam ſententia eſt, peccata ſemel dimiſſa, numquam redire quoad culpam abſolutè, & ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid; nempe ratione circumſtantiæ ingratitudinis: quapropter duo hìc ſunt ſtatuenda: *Primum*, quòd reverà peccata non redeant quoad culpam: *Secundum*, quòd redeant penes aggravantem circumſtantiam.

CONCLUSIO PRIMA.

PEccata ſemel per Pœnitentiam dimiſſa non redeunt ſimpliciter, quoad reatum culpæ, & pœnæ per ullum ſubſequens peccatum mortale. Hæc eſt communior, & verior; cujus quidem nulla proferri poteſt alia ratio à priori, quàm quòd ita Deus ordinaverit: quæ utique divina ordinatio colligitur ex Scriptura, & ex communi ſententia Doctorum. Quod probè intelligens Doctor ſubtilis in 4. diſt. 22. num. 6. ait: „ Dico, quòd Deus diſpoſuit peccata pœ„nitentis poſt Pœnitentiam eſſe tecta, ſe„cundùm S. Auguſtinum exponentem il„lud Pſalmi 31. *Beati, quorum remiſſæ* „ *ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt pec*„*cata*; id eſt, non ampliùs videntur ad „ vindictam.

Rurſus probat Doctor ex illo Nahum 1. ubi Vulgata habet: *Non conſurget prima tribulatio*. Septuaginta Interpretes vertunt: *Non vindicabit Dominus bis idipſum in tribulatione*. Quod utique teſtimonium quamvis ad litteram intelligatur de populo Judaico, quem Deus afflixerat, tradendo decem Tribus poteſtati Aſſyriorum, reſervata Tribu Juda, & Beniamin, quibus ſpondet Deus, ſe illas non traditurum Aſſyriis; nihilominus SS. Patres communiter interpretantur de punitione peccatorum: ita enim ſanctus Hieronymus, Remigius, Cyrillus, Rupertus, quibus præiverat S. Cyprianus ſermone de Paſſione Domini, ubi ait: *Neque enim bis in idipſum judicat Deus, ſed impœnitentes ipſe judicat, & damnat; pœnitentes verò, quia à ſeipſis ſuſcipit judicatos abſolvit, neque judicio, quod pœnitentiæ humanæ ſeveritas protulit, aliquid juſtitia cœleſtis apponit*. *Hucuſque ſpectant preces fidelium, qui rogant, ut peccata eorum in hac vita puniantur, ne punienda ſerventur in altera vita*. Unde S. Paulus ad Cor. 11. *Dum judicamur à Domino, corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur*.

Confirmari poteſt hæc ſententia ex illis Scripturæ textibus, quibus ſuperioribus quæſtionibus probatum eſt, peccata per Pœnitentiam omninò expungi, ac penitus aboleri, nec Deum eorum ampliùs recordari. Eam etiam veritatem apertè tradit Gelaſius Papa, ut refertur diſt. 4. de Pœnitentia, cap. *finali*: ubi ait: *Divina clementia dimiſſa peccata in ultionem iterùm redire non patitur*. Illam etiam expreſsè tradit S. Proſper in reſp. ad 2. objectionem Gallorum, ubi ait: Omnis homo, qui credens in „ Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum re- „ generatur in Baptiſmo, tam à propriis „ peccatis, quæ mala voluntate contraxit, „ quàm ab originali, quod à parentibus „ traxit, abſolvitur; ſed relapſum poſt „ Baptiſmum ad infidelitatem, & impios „ mores, qui negat originali peccato fuiſ- „ ſe purgatum, tam falſa opinatur, quàm „ qui eumdem aſſerit non æterna morte „ eſſe damnandum; qui enim recedit à „ Chriſto, & alienus à gratia finit hanc „ vitam, quid niſi in perditionem cadit? „ Sed non in quod remiſſum eſt, recedit, „ nec in originali peccato damnabitur, „ qui tamen propter poſtrema crimina ea „ morte afficietur, quæ ei propter illa, „ quæ remiſſa ſunt, debebatur. Hæc ſunt „ verba S. Proſperi, ex quibus non ſolùm habetur clarè concluſio, ſed colligitur ejus certitudo, cùm dicat, non minùs falsò poſſe negari, quàm ſi negetur Apoſtatam à fide eſſe damnandum: quare in eodem gradu certitudinis videtur utrumque collocare.

Suffragatur etiam ratio: Siquidem, quod omninò extinctum eſt, & abolitum, nullatenus poteſt redire: ſed peccata per Pœnitentiam omninò extinguuntur, & abolentur, ut dictum eſt: igitur redire non poſſunt.

Deinde, ſi peccata per Pœnitentiam remiſsa iterùm redirent per ſubſequens peccatum, teneretur homo, quoties confitetur aliquod peccatum mortale, etiam omnia peccata mortalia per totam vitam commiſſa ſimul confiteri; non enim poteſt peccatorum abſolutionem, & veniam obtinere, niſi

ea

ea confeſſus fuerit: ſed conſequens eſt abſurdum, & à Benedicto XII. in Extrav. *Inter cunctos* damnatum: ibi enim definit, *abſurdum eſſe, ut quis peccata per Pœnitentiam dimiſſa rurſus debeat confiteri; & ut debitor liberatus adhuc maneat ad ſolvendum obligatus*.

Denique, ſi peccata actualia per Pœnitentiam remiſſa redire poſſent, etiam rediret peccatum originale ſublatum per Baptiſmum, eadem enim eſt ratio de peccato originali, ac de actualibus: ſed hoc dici nequit; ſi enim rediret peccatum originale, deberet tolli per aliquod Sacramentum nempe, vel per Pœnitentiam, vel per Baptiſmum; neutrum autem dici poteſt; non quidem per Pœnitentiam, quia hæc non eſt inſtituta in remedium peccati originalis; ſed tantùm peccatorum actualium commiſſorum poſt Baptiſmum: non etiam per Baptiſmum, quia ille non debet iterari: igitur neceſſum eſſet, quòd peccatum illud maneret indelebile, quod eſt abſurdum.

Objicies primò varios Scripturæ textus, quibus ſignificatur peccata reviviſcere, & iterùm reſtitui, maximè illud Pſalmi 108. *In memoriam redeat iniquitas Patrum ejus in conſpectu Domini*. Quem Pſalmi textum S. Auguſt. explicans de Juda traditore, ait: *Si ergo Judas teneret illud, ad quod vocatus eſt, nullo modo ad eum, vel ſua præterita, vel parentum iniquitas pertineret: ſed quia non tenuit adoptionem in familia Dei; ſed iniquitatem vetuſti generis, rediit iniquitas Parentum ejus in conſpectu Domini, ut in eo etiam ipſe puniretur*. Similiter 3. Regum c.17. Mulier Sarreptana Eliam alloquens, ait: *Quid mihi, & tibi vir Dei? Ingreſſus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum*.

Reſpondeo, his, & ſimilibus Scripturæ oraculis, nihil aliud ſignificari, quàm quòd parentum iniquitates redeant in conſpectu Dei in memoriam Dei pro filiis, non quidem quantum ad culpam, ſed quantum ad pœnam temporalem, qua Deus ſolet viſitare, & caſtigare peccata parentum in filiis. Unde Tobias, c.3. præcabatur: *Domine memor eſto mei, & ne vindictam ſumas de peccatis meis, neque reminiſcaris delicta mea, vel parentum meorum*. Non autem ibi ſermo eſt de reditu peccatorum, quantum ad reatum culpæ, & pœnæ æternæ.

Objicies ſecundò, Parabolam Matth.18. expreſſam, ubi licèt Dominus ſervo nequam omne debitum dimiſiſſet, poſtmodum audita ejus in conſervum crudelitate, illud revocavit, & ſervum illum tradidit tortoribus mittendum in carcerem, & cruciandum, dicens: *Non exeat inde, donec reddat univerſum debitum*. Ergo cùm ipſo Domino ibidem teſte, Pater cœleſtis ſic faciet vobis, ſi non dimiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris, conſequens eſt, quòd ſaltem per admiſſum peccatum crudelitatis, redeant cætera alia peccata, quantum ad eamdem imputationem, & obligationem ad pœnam.

Confirmatur ex S. Jacobo, qui c. 2. ait: *Qui peccat in uno, factus eſt omnium reus*.

Reſpondeo primò, quòd in Parabolis ea tantùm applicanda ſunt rei propoſitæ, quæ ſcopus earum requirit: in ea autem Parabola Chriſtus intendit ſolùm declarare, quòd perperam peccati veniam à Deo poſtulent, qui proximo veniam exoranti concedere renuunt. Certum eſt enim, quòd omnia, quæ in ipſa Parabola efferuntur, Deo convenire non poſſint: nam ille Dominus dicitur ignorare illius ſervi crudelitatem in conſervos; quod utique de Deo dici non poteſt. Unde per illam Parabolam Chriſt. Dominus tantùm ſignificare voluit, quòd Deus graviſſimè offendatur ab eo, qui non vult condonare offenſas ſibi illatas; quòdque illud peccatum immiſericordiæ ſeveriſſimè ſit puniendum, juxta illud S. Jacobi: *Judicium ſine miſericordia illi, qui non facit miſericordiam*.

Reſpondeo ſecundò, cùm Doctore, quòd ſi hæc Parabola intelligatur de reditu peccati, debitum illud debeat intelligi de damnatione, quantum ad durationem pœnæ, quæ per peccatum ſubſequens reviviſcit in æquivalenti: quia pœna ei debita æterna eſt quoad durationem; non verò redit pœna prioribus peccatis debita, & jam dimiſſa quoad intenſionem; ita quòd ille propter dimiſſa peccata graviùs torqueatur: Quod enim ibi dicitur, inquit Doctor, diſt. 22. n. 20. Tradidit eum tortoribus, donec „ redderet univerſum debitum; intelligo ad „ propoſitum; quia tum non redderet uni- „ verſum debitum, niſi ſolvendo pœnam „ damnationis, pro eo mittatur in illum „ carcerem damnatorum, & ita ad pro- „ poſitum, recidivans eidem pœnæ dam- „ nationis adjudicatur, quam habuiſſet „ propter peccata priora, & priùs dimiſ- „ ſa, & æqualem quantum ad duratio- „ nem,

nem; quia donec reddat, &c. ſed non ſe-
„ quitur, quòd æqualem quantum ad in-
„ tenſionem.
„ *Ad confirmationem reſpondet* eodem mo-
„ do num. 21. Iſto modo, *inquit*, eſt in-
„ telligenda auctoritas ſancti Jacobi; quan-
„ tum ad damnationem, quæ eſt generalis
„ pæna omnium peccatorum mortalium: vel
„ aliter, factus eſt omnium reus, quan-
„ tum ad averſionem à fine ultimo; quæ uti-
„ que averſio communis eſt omni pecca-
„ to mortali: ſed non eſt intelligendum,
„ quòd factus ſit omnium reus, quan-
„ tum ad gravitates ſingulorum pecca-
„ torum.

Objicies tertiò omnes illas SS. Patrum au-
ctoritates, quas profert Magiſter ſenten-
tiarum pro affirmativa ſententia: quarum
prima eſt S. Ambroſii ſuper 4. caput epiſto-
læ ad Epheſios, ubi ait: *Donate invicem, ſi alter in alteram peccat, alioquin Deus repetit dimiſſa: ſi enim in his contemptus fuerit, ſine dubio revocabit ſententiam, per quam miſericordiam debeat; ſicut in Evangelio de ſervo nequam legitur, qui in conſervum ſuum impius deprehenſus eſt.*

Idem docet S. Auguſtinus homil. 15. de verbis Domini: *Dixit Dominus*, inquit: *Dimitte, & dimittetur tibi. Si ergo prior dimiſi, dimitte, vel poſteà: nam ſi non dimiſeris, revocabo te, & quidquid tibi dimiſeram, replicabo tibi.* Et lib. 1. de Baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 12. *Redire dimiſſa peccata, ubi fraterna charitas non eſt, apertiſſimè docet in Evangelio de illo ſervo, quem cùm inveniſſet debitorem decem millium talentorum, deprecanti omnia dimiſit; ille autem conſervum ſuum, qui ei debebat centum denarios, cùm miſeratus non fuiſſet, juſſit eum Dominus reddere, quæ ei dimiſerat.*

Idem ſubſcribit S. Gregorius lib. 4. Dialogorum cap. ult. *Ex dictis Evangelicis conſtat, quòd ſi hoc, quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, illud rurſus exigitur, quod jam nobis per Pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus.* Similiter Beda lib. 4. in Lucam, cap. 48. exponens illa verba dæmonis, dicentis: *Revertar in domum meam, &c.* ait: *Timendus eſt iſte verſiculus, non exponendus, ne culpa quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat.*

Reſpondet Doctor loco mox laudato, SS. Patres intelligendos eſſe de reditu peccatorum, quantum ad durationem pœnæ æternæ, quæ aggravatur ratione circumſtantiæ ingratitudinis ex prioribus peccatis remiſſis. Vel dico SS. Patres loqui de reditu peccatorum, quoad circumſtantiam ingratitudinis, vel quoad culpam, & pœnam æquivalentem: quia per ſubſequens peccatum contrahitur ſimilis pœna æterna ſenſus, & damni.

Objicies quartò: Contritus de peccato, ſi poſteà contemnat confiteri, aut redit idem peccatum per Contritionem dimiſſum; & ſic habetur propoſitum: aut non redit, & ſic peccatum erit dimiſſum ſine ſecunda, & tertia parte Pœnitentiæ, quod eſt inconveniens.

Reſpondet Doctor num. 21. duobus modis:
Primò poteſt dici, inquit, quòd ſi con- „
tritus priùs contemnit poſtea confiteri, „
peccat novo peccato mortali in illo „
contemptu, nec tamen redit culpa di- „
miſſa per Contritionem, neque, inquam „
redit quantum ad malitiam, nec quan- „
tum ad reatum, ſed ſemper ſola pœna „
manet temporalis debita illi, licèt pœ- „
na damnationis debeatur novo peccato „
mortali. „
Alio modo poſſet dici, quòd pro pecca- „
to habetur pœna completa; intellige „
completa quantum ad tres partes Pœni- „
tentiæ, Contritionem, Confeſſionem, „
& ſatisfactionem, tunc commutata eſt „
pœna damnationis in pœnam temporalem, „
non ſic autem de peccato, de quo ha- „
betur Contritio ſine aliis duabus parti- „
bus Pœnitentiæ. „
Ecce duplex reſponſio: Sed prima, *in-* „
quit Doctor, eſt convenientior, quia pec- „
catum in Contritione ſimpliciter dele- „
tur; ita quòd non manet, niſi obliga- „
tio ad pœnam temporalem: & ſi poſt ſe- „
quatur contemptus ſatiſfactionis, ſeu Con- „
feſſionis, novum peccatum mortale eſt, „
& aggravatum propter culpam priorem „
in Contritione dimiſſam. „

Objicies ultimò: Peccata ſunt tenebræ ſpirituales in mente: ſed tenebræ eædem numero redire poſſunt; quia privatio diſtinguitur numericè juxta diſtinctionem habitus, ſeu formæ, cujus eſt privatio, ſeu ſubjecti cui ineſt: ſed tenebræ ſequentes lumen, habent idem ſubjectum cum tenebris præcedentibus; & ſunt privationes ejuſdem numero luminis: nam idem lumen numero maneret ſi tenebræ non eſſent: igitur.

Negat minorem Doctor num. 22. Non enim,
„ in-

„ inquit, poteſt redire eadem tenebra numero ſaltem per naturam: quia non poteſt eſſe eadem negatio, ſicut nec eadem affirmatio, poſita interruptione hinc, & inde. Ad probationem dico, quòd ad unitatem privationis non ſufficit unitas ſubjecti, & habitus oppoſiti: ſed requiritur unitas continuitatis ejuſdem in ſubjecto eo modo, quo poteſt habere *eſſe* in ſubjecto. Patet hoc per ſimile; quia ad unitatem negationis non ſufficit unitas affirmationis, nam non Socrates, quod eſt negatio unius numero affirmationis, poteſt eſſe non ſolùm plura numero, ſed in pluribus ſpecie, & genere: & tot eſſe, quot ſunt entia, quæ non ſunt Socrates; ita & privatio poteſt eſſe ejuſdem formæ; & tamen non eadem: poteſt etiam eſſe in eodem ſubjecto pluriſicata; ſi ſit interruptio, ſicut & habitus ejus eſt pluriſicatus, ſi cum interruptione ineſſet illi ſubjecto; ſive enim poſitivum, ſive privativum, vel negativum, idem numero reparare, hoc ſolius eſt potentiæ infinitæ Dei, cui ſit gloria, &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Eccata ſemel remiſſa propter peccatum ſubſequens redeunt ſecundùm quid, ratione aggravantis circumſtantiæ*. Hæc eſt communior apud Theologos; eamque declarat, & probat Doctor *diſt*. 22. *num*. 14. Primò quidem, quia peccatum ſubſequens habet annexam circumſtantiam ingratitudinis, ratione cujus gravius eſt: ingratitudo namque per ſe vitium eſt; quantò autem plura vitia, aut vitiorum circumſtantiæ ad actum peccati concurrunt, tantò peccatum gravius eſt, & majori pęna puniendum: Porro qui peccat poſt acceptam gratiam remiſſionis, reverà ingratus eſt; nam, ut dicit Seneca lib. 3. de Beneficiis: *Ingratus eſt, qui beneficium ſe recepiſſe negat, ingratus qui diſſimulat, ingratus qui non reddit, ingratiſſimus omnium, qui oblitus eſt*: at qui iterum labitur in peccatum, non ſolùm non reddit bonum pro beneficio remiſſionis; ſed etiam malum rependit; & conſequenter graviùs peccat propter ingratitudinem remiſſionis acceptæ. Probat minorem Doctor: Quia, *inquit*, „ quantò aliquis recipit ab alio majus beneficium ſibi magis indebitum, tantò ſibi magis tenetur lege gratitudinis, etiamſi beneficium receptum ſit minus, & per conſequens magis, ſi beneficium eſt æquale: ſed exiſtenti in peccato mortali nullius eſt Deus debitor, niſi pœnæ; igitur ſi ſibi gratiam confert, hoc erit donum maximè gratuitè, & liberaliter datum, & precipuè ſi eſt gratia æqualis gratiæ collatæ alii innocenti: igitur iſte ex lege gratitudinis eſt Deo ſpecialiter obligatus propter hoc donum liberaliter collatum: & per conſequens offendens poſt, contra eum graviùs peccat propter ingratitudinem.

Repetit ſecundò Doctor majorem illam gravitatem, ex notabiliori tranſgreſſione: Quia, *inquit*, „ quantò aliquis tenetur pluribus obligationibus ad aliquid, tantò, ſi tranſgreditur, graviùs peccat: ſed pœnitens quotieſcunque dignè pœnitet, obligat ſe ſaltem voto ad non peccandum inpoſterum: quia ſine tali propoſito non eſt digna Pœnitentia, & præter hoc eſt adſtrictus ad non peccare eadem lege, qua innocens: igitur ſi poſteà peccet, tranſgredietur duplicem legem obligantem ad non tranſgrediendum, ſcilicet illam generalem, qua omnes obligamur ad non peccandum, & iſtam ſpecialem de promiſſo ſervando, quæ maximè obligat de promiſſo facto Deo, & de aliquo pertinente ad honorem Dei.

Quibus Doctor declarat, peccatorem „ recidivantem idcircò graviùs peccare, non ſolùm quia eſt immemor beneficii accepti; ſed etiam quia eſt infidelis, & inconſtans in ſervando promiſſo, quod ſtatuit dum pœniteret, nempe ſe ampliùs non peccaturum. Nomine autem *promiſſi*, non intendit Doctor votum propriè dictum; alioquin quodcunque peccatum mortale poſt Pœnitentiam eſſet ſacrilegium; ſed intelligit obligationem fundatam in propoſito de non peccando denuo; ad cujus promiſſi obſervantiam tenetur pœnitens, ex lege fidelitatis, ſeu fidei ſervandæ Deo, ſaltem ex conſtantia, ac firmitate tenendæ, cujus ratio poſtulat, quòd homo ſibi in bono propoſito conſtet, ſibique ſimilis permaneat contra omnes occurrentes difficultates, quamdiu ratio dictabit: Cùm ergo non fiat peccati remiſſio ſine illo propoſito de cætero non peccandi, & ratio dictet nuſquam ab hoc propoſito eſſe recedendum: conſequens eſt, quòd recidivans poſt Pœnitentiam peccet contra illam virtutem conſtantiæ per peccatum inconſtantiæ; quo utique non peccavit, quando primùm

mum ab innocentia per Baptiſmum reparata lapſus eſt.

Objicit Doctor, Illud non aggravat, quo non exiſtente, imò poſito ejus oppoſito, peccatum æquè eſſet grave, vel etiam gravius: ſed ſi homo nuſquam fuiſſet pęnitens, & ſemper innocentiam ſervaſſet, graviùs peccaret deperdita innocentia, quàm peccet poſt remiſſionem in Pœnitentia acceptam: ergo, &c. Major conſtat. Probat minorem Doctor *num.* 15. Quia, *inquit*, cadens à „ ſtatu innocentiæ graviùs peccat, quàm „ cadens à ſtatu Pœnitentiæ: *Tum* quia „ innocens minorem habet occaſionem ca„ dendi: *Tum* quia majus beneficium re„ cipit iſte, cui Deus conſervavit inno„ centiam, quàm cui conceſſit Pœniten„ tiam poſt peccatum.

Reſpondet Doctor, reverà quidem conſervationem innocentiæ, & præſervationem ne quis in peccatum labatur, eſſe ſimpliciter majus beneficium, quàm concedere veniam poſt lapſum; unde, inquit, majus beneficium contulit Deus ſuæ Matri, eam præſervando ab omni peccato, quàm Magdalenæ, dando ei Pœnitentiam; & ſingularis gloria eſt in Beatis, & ornatus ex beneficio innocentiæ, quam non habent alii, qui ſalvi facti ſunt per Pœnitentiam. Unde ad argumentum negat majorem: Quia, *in„ quit*, poſſibile eſt aliquod peccatum ha„ bere nunc unam circumſtantiam aggra„ vantem, nunc aliam, & illa, quæ ibi „ aggravat, poteſt eſſe gravior, quàm illa, „ quæ hic aggravat. Id eſt, homicidium v. „ g. commiſſum poſt innocentiam, aut poſt „ Pœnitentiam, poteſt utrinque habere ag„ gravantem circumſtantiam quarum tamen „ una ſit major alia, nec utraque ſimul poſ„ ſit ſubſiſtere: nam qui cadit ab innocen„ tia per homicidium, non cadit à ſtatu „ gratiæ per Pęnitentiam acceptę; quia gra„ tia remiſſionis, & gratia Pœnitentiæ ſimul „ eſſe non poſſunt: Innocentia enim non „ ſtat cum Pęnitentia, nec vice verſa; ſi„ quidem qui eſt innocens, non eget Pœ„ nitentia; & qui eget Pęnitentia, non eſt „ innocens. Quanquam in hoc conveniant, „ quòd utrinque homicidium habeat anne„ xam circumſtantiam ingratitudinis; quia „ per utrunque homo Deum benefactorem „ offendit, & per peccatum ſequens impu„ gnat, ac deſtruit beneficium innocentiæ, „ ac remiſſionis peccati, nihilominus cùm „ gratia innocentiæ ſervatæ longè majus ſit beneficium, quàm gratia juſtitiæ repara„ tæ per Pœnitentiam: inde fit, quòd qui „ cadit ab innocentia, graviùs peccet, ac „ proinde falſa eſt major. „

Urget Doctor, contra ſolutionem præcedentem ex illa Parabola Lucæ 7. ubi Chriſtus Dominus Simonem leproſum alloquens occaſione pęnitentis Magdalenæ, ait: *Duo debitores erant cuidam fœneratori, unus debebat denarios quingentos; & alius quinquaginta; Non habentibus illis unde redderent, donavit utriſque. Quis ergo eum plus diligit? Reſpondit Simon: Æſtimo quia is, cui plus donavit*. Quam utique reſponſionem Chriſtus approbans ſubjunxit: *Rectè judicaſti*: Sed, *inquit*, Doctor, innocenti nihil „ donat Deus hoc modo: peccatori au„ tem multa donat: ergo peccator plus „ Deo tenetur; quare magis ingratus eſt „ ſimpliciter quando recidivat. „

Reſpondet Doctor num. 16. quòd vocabulum *donare*, ſit æquivocum, poſſitque intelligi duobus modis: Donare, *inquit*, poteſt intelligi abſolutè, prout eſt actus vo„ luntatis liberaliter communicantis; vel do„ nare, id eſt condonare, ſive remitere, „ ut accipitur, cùm dicitur; *donavit peccata*. „ Primo modo verum eſt, quòd cui plus do„ natur, ille magis tenetur donanti: & hoc „ modo dico, quòd Deus innocenti majus „ donum dedit, quàm cui dimittit pecca„ tum. Secùndo modo pęnitenti donat plus, „ quàm innocenti; quia innocens non ha„ bet, quod ſibi remittatur. „

Et ſi ſubſumatur major, quòd ille plus „ tenetur diligere, cui plura donantur, „ id eſt, remittuntur; verum eſt compa„ rando duos, quorum uni pauciora donan„ tur; & alteri plura; & hoc ſi non eſſet „ beneficium aliud datum, niſi hoc, quod „ eſt donare, vel remittere. Sed nullus eſt, „ cui Deus pauca donat, quia pauca com„ miſit, quin ſit eidem aliud beneficium da„ tum majus, quàm donare, id eſt, remitte„ re plura, ſcilicet præſervare eum ab aliis, „ in quæ cadere potuiſſet, & cecidiſſet, „ niſi præſervatus à Deo fuiſſet. „

Quod optimè confirmatur duplici auctoritate S. Auguſtini: Prima petitur ex libro 2. Confeſſ. cap. 7. ibi: *Gratiæ tuæ deputo, & miſericordiæ tuæ*, (alloquitur Deum) *quòd peccata mea tanquam glaciem ſolviſti. Gratiæ tuæ deputo, & quæcunque non feci mala. Quid enim non facere potui, qui etiam gratuitum facinus amavi? Et omnia mihi*

dimiſſa eſſe fateor, & quæ mea ſponte feci mala, & quæ te duce non feci. Quis eſt hominum, qui ſuam cogitans infirmitatem, audet viribus ſuis tribuere caſtitatem, atque innocentiam ſuam, ut minùs amet te, quaſi minùs ei neceſſaria fuerit miſericordia tua, qua donas peccata converſis ad te? Et poſt pauca; *Et ideò te tantùmdem, immo verò diligat; quia per quem me videt tantis peccatorum meorum languoribus exui, per eum ſe videt tantis peccatorum languoribus non implicari.*

Secunda auctoritas habetur *lib.* 50. *homil.* 23. ibi: *Hoc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi, ſervabam te mihi, ut adulterium non committeres: Suaſor defuit, & ut ſuaſor deeſſet, ego feci: locus, & tempus defuit, & ut hæc deeſſent ego feci. Affuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus, ut non conſentires, ego tenui. Agnoſce ergo gratiam ejus, cui debes, & quod non admiſiſti. Mihi debet iſte* (peccator) *quod factum eſt, & dimiſſum vidiſti; mihi debes & tu* (à peccato præſervatus) *quod non admiſiſti. Nullum enim eſt peccatum, quod fecit homo, quod non poſſit facere alter homo, ſi deſit Rector, à quo factus eſt homo.*

Hoc confirmat Doctor exemplo: Si aliquis, „ *inquit*, ex liberalitate concedit alicui omnia ſua, ut eis utatur ad libitum; alteri verò concedit aliqua mutuò, & poſt, quando debet illa reddere, remittit ſibi: quis eum plus diliget? Dico, quòd primus, quia majus beneficium recepit, & tamen plura remittit alteri; ſed quod primus nihil habeat ſibi dimittendum, hoc eſt, ex beneficio illius, qui omnia ſua liberaliter ei conceſſit. Unde non eſt vera illa propoſitio ſimpliciter: *Cui plus dimittitur, plus diligit dimittentem*, niſi de illo dimittente, per cujus beneficium non ſtat, quòd iſte non tenetur ad tot, ad quot ille.

Quòd autem reverà innocentiæ conſervatio longè nobilius ac præſtantius ſit donum, quàm illius reſtitutio, & reparatio per Pœnitentiam, diſertè explicat S. Cyprianus epiſt. 85. ubi inter cætera ait: *Primus felicitatis gradus eſt, non delinquere; ſecundus verò delicta cognoſcere, & retractare: illic currit innocentia integra, & illibata quæ ſervet, hìc ſuccedit medela quæ ſanet.* Et Hugo à S. Victore *lib.* 2. *de Sacram. p.* 14. *cap.* 4. *Si magnum eſt*, inquit, *aliquando ſurgere, majus certè eſt nunquam cecidiſſe: Si bonum eſt ſanatum eſſe; melius eſt nunquam corruptum fuiſſe.*

Suffragatur etiam ratio: Quia præſervari à peccato ex dono Dei eſt beneficium ſpeciale; quia, & ad fructum præſervati, & ad ſalutem, magis facit, & perfectiùs conjungit fini, & perfectiùs etiam effectum gratiæ Pœnitentiæ continet, nimirum præſervando à peccato; quod utique conſtat exemplo beatiſſimæ Virginis, cujus inſignis, ac peculiaris prærogativa fuit, non peccare, & ab omni peccato tam originali, quàm actuali per inſignem Dei protectionem, & gratiæ plenitudinem præſervari. Patet etiam exemplo Beatorum, quorum perfectio maxima eſt, immunes eſſe ab omni peccato, & nullatenus poſſe peccare, ſaltem proximè; quo fit, ut magis accedant ad divinam perfectionem, nobiliuſque divinos characteres referant, ſanctitatem adumbrando. Similiter innocentia longè perfectiùs conjungit fini; quia per eam homo conſtituitur non ſolùm in ſtatu, ſed etiam in effectu meriti, quando præſervatur; non enim ut peccator ſolùm revocatur à lapſu, tanquam ab impedimento removente à fine: ſed etiam habet fructum ſuæ Juſtitiæ, quantum ad meritum gratiæ, & gloriæ, quia videlicet cùm nihil habeat, quod ipſum removere poſſit à ſui ipſius unione cum Deo; inde fit, quòd innocens faciliùs, quàm pœnitens ad Dei fruitionem poſſit promoveri.

Dices ſecundò: Ingratitudo, & infidelitas, & inconſtantia, ſunt peccata diſtincta à cæteris: igitur ſi peccatum recidivationis habeat annexam ingratitudinem, & inconſtantiam, peccatum dimiſſum non tantùm redit ſecundùm quid, ſed etiam ſimpliciter. *Inſuper* ſequitur, quòd peccatum ſubſequens non eſt unicum, ſed multiplex peccatum: at hoc falſum eſt; alioquin quoties quis peccatum aliquod confitetur, toties tenetur etiam confiteri ingratitudinem, & inconſtantiam, ſeu infidelitatem in Deum: quod tamen non fit, ac ſubinde verum non eſt, quòd peccatum recidivationis habeat annexum peccatum ingratitudinis, &c.

Reſpondeo, ingratitudinem dupliciter conſiderari poſſe, *Primò* quatenus per eam quis peccat eo animo, ut contemnat beneficium, vel irroget injuriam benefactori: verb. gr. ſiquis adeo eſſet corruptis moribus, quòd peccaret eo animo, ut Deum offendat, & injuriam ipſi faciat: qua ratione ingratitudo eſt ſpeciale peccatum: *Secundo modo* conſideratur ingratitudo, quando aliquis pec-

peccat contra benefactorem, à quo beneficium accepit; non tamen hac intentione, ut contemnat acceptum beneficium, & benefactorem; ſed ut ſatisfaciat ſuæ libidini. Unde *diſtinguo majorem*: Ingratitudo priori modo accepta eſt ſpeciale peccatum, concedo: poſteriori, nego. Communiter autem, inquit Doctor *num.* 18. non peccatur „ peccato ingratitudinis priori mo lo; quia „ peccans communiter non appetit, niſi „ delectationem, licèt inordinatè; & vellet „ illi delectationi non eſſe annexas tot „ prohibitiones: & iſto modo, omni peccato „ conjungitur inobedientia, & contemptus, „ & odium Dei, & ingratitudo, „ & hujuſmodi, non quòd peccator habeat „ tunc actum elicitum pertinentem „ ad ſingula iſtorum: ſed implicitè, in „ quantum vult aliquid, ad quod quodammodo „ concomitantur hæc omnia. „ Concedo ergo, quòd poſſibile eſt peccare „ recidivantem unico peccato.

„ Et quando infers: Ergo poſſet æquè „ graviter peccaſſe primò, quando cecidit „ ab innocentia; concedo quantum eſt „ ex parte iſtius circumſtantiæ ingratitudinis, „ & multiplicioris obligationis, peccaſſet „ tamen tunc graviùs quantum ad „ aliam circumſtantiam, quia magis ingratus „ eſt cadendo ab innocentia, quàm à „ Pœnitentia.

Ad ſecundam partem illationis reſpondet Doctor *num.* 19. quòd etſi licitum ſit, & fortè utile confiteri peccata præcedentia propter aggravantes circumſtantias; non tamen, *inquit*, videtur neceſſarium illa „ confiteri in ſpeciali: quia in quantum „ aggravant poſſunt exprimi ſufficienter „ in confeſſione abſque expreſſione illorum „ peccatorum priùs dimiſſorum in ſpeciali, „ ſcilicet dicendo, de multis, & magnis „ peccatis aliàs pœnitui, & credo, „ quòd Deus mihi remiſerat, & ideo nunc „ fui magis ingratus in peccando.

Urget Doctor, Si peccatum ſubſequens ſit gravius ratione ingratitudinis & inconſtantiæ, ſequitur, quòd qui pluries peccavit, putà decies, & toties pœnituit, ſi rurſus labatur in peccatum, illud undecimum peccatum decies gravius erit primo: quia, *inquit*, ratione cujuslibet peccati dimiſſi tenetur „ non cadere: & in quolibet peccato „ eſt ſpecialis ingratitudo in cadendo; ac „ proinde ultimum peccatum longè gravius „ eſt cæteris: ſed hoc eſt abſurdum: ergo, &c.

Reſpondet Doctor diſtinguendo majorem: Eſt gravius in ratione ingratitudinis, quaſi hæc eſſet diſtinctum peccatum, propter augmentum illius malitiæ, negat: in ratione circumſtantiæ; concedit: nulla autem circumſtantia, *inquit*, tantæ poteſt eſſe „ malitiæ, quòd æquivaleat malitiæ alicujus „ ſpecialis peccati mortalis; poteſt tamen „ illa fieri major in ratione circumſtantiæ „ ingratitudinis; quia videlicet verſatur „ circa majus beneficium: majus eſt „ autem beneficium decies veniam peccatori „ concedere, quàm quinquies, aut „ ſexies: quia quò ſæpius peccator Deum „ offendit, eò ſe minùs dignum venia exhibet, „ ac proinde majori opus eſt miſericordia, „ ut ei venia concedatur. „

Urget: Si circumſtantia aggravat peccatum, „ conſequens eſt quòd ei aliquam „ malitiam conferat: igitur hæc malitia per „ iteratam ingratitudinem in tantum poteſt „ augeri, ut æquivaleat malitiæ peccati „ ſpecialis. Conſequentia patet, quia „ circumſtantia mutans ſpeciem aliquando „ aggravat peccatum in ſpecie magis „ quàm ipſum objectum.

Reſpondeo, negando conſequentiam: Circumſtantia enim ſe habet ad peccatum, ut accidens in proprio genere, quod nequit comparari ſubſtantiæ actus, quam ſupponit, & cujus malitia creſcit ex circumſtantia: ſed circumſtantia mutans ſpeciem licèt talis ſit reſpectu operantis, in quantum ipſe ex alio fine, verbi gratia, homicidii, interfecit eum, quem novit eſſe Sacerdotem: tamen reſpicit actum illum, in quantum eſt materia propriæ virtutis, ut Religionis; & licèt indirectè accedat, quantum ad intentionem homicidæ; directè tamen cadit in materiam ex propria prohibitione, qua comprehendit perſonam ſacram, & ejus immunitatem.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Sacramento Pœnitentiæ.

SI *ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum eſſet* (ut præclariſſimè loquitur Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 1.) *ut juſtitiam in Baptiſmo ipſius beneficio & gratia ſuſceptam, conſtanter tuerentur, non fuiſſet opus aliud ab ipſo Baptiſmo Sacramentum ad peccatorum remiſſionem eſſe inſtitutum, Quoniam autem Deus, dives in miſeri-* cor-

cordia, cognovit figmentum noſtrum: illis etiam vitæ remedium contulit, qui ſe-ſe poſteà in peccati ſervitutem, & dæmonis poteſtatem tradidiſſent. Sacramentum videlicet Pœnitentiæ, quo ipſis poſt Baptiſmum, beneficium mortis Chriſti applicatur. Unde meritò *ſeſſ.6. cap.* 14. Sacramentum hoc appellat *ſecundam poſt naufragium deperditæ gratiæ tabulam*. Quam utique appellationem laudant etiam SS. Patres, maximè S. Hieronymus epiſt. 9. quæ eſt ad Salvinam, ubi ait: *Nec ſtatim nobis Pœnitentiæ ſubſidia blandiantur: cavendum eſt vulnus, quod dolore curatur; aliud eſt integra nave, & ſalvis mercibus portum ſalutis intrare, aliud nudum hærere tabulæ, & crebris fluctuum concurſibus ad aſperrima ſaxa collidi.*

Non mirum igitur, ſi diabolus noſtræ ſalutis adverſarius omnem ſuæ malitiæ moverit artem, ut divinum hoc ſubſidium hominibus elevaret, aut errorum caligine offuſcaret. Prodierunt enim imprimis *Montaniſtæ*, qui docuerunt, nullum eſſe in Eccleſia remedium ac ſubſidium, quo peccantes poſt Baptiſmum poſſint Deo reconciliari, ut teſtatur S. Hieronymus epiſt. 54. ad Marcellam, ubi de Montaniſtis ita loquitur. *Illi ad omne pœnæ debitum, Eccleſiæ obſervant fores! nos quotidie legimus: malo Pœnitentiam peccatoris, quàm mortem: Numquid qui cadet, non reſurget? dicet Dominus. Et, Convertimini ad me filii convertentes, ego curabo contritiones veſtras. Rigidi autem ſunt, non quòd ipſi pejora non peccent, ſed hoc inter nos, & illos intereſt, quòd illi erubeſcunt confiteri peccata, quaſi juſti; nos dum Pœnitentiam agimus, faciliùs veniam promeremur.*

Quod utique peſtilens dogma per Eccleſiam diſſeminatum, in tantum Fideles rigidioris diſciplinæ æmulatores labefactavit, ut etiam Tertullianum, aliàs ſtrenuum Catholicæ veritatis defenſorem infecerit. Unde S. Hieronymus epiſt. ad Cteſiphontem cap. 2. refert his verbis: *Montanus immundi ſpiritus prædicator, multas Eccleſias per Priſcillam, & Maximillam nobiles, & opulentas fœminas auro corrupit, deinde hæreſi polluit. Stupendum eſt, quòd non ſolùm rudes, & idiotæ ab illo decepti fuerint; ſed & ipſi, qui magna videbantur præditi ſanctitate, atque doctrina; quos inter ipſum Tertullianum annumerari dolemus.*

Eis hoc in nefario dogmate ſucceſſerunt Novatiani circa annum Chriſti 254. dicti à Novato Carthaginenſis Eccleſiæ Presbytero, tum & poſteà magis à Novatiano Romano Pſeudo-Pontifice, qui Montaniſtarum errorem extinctum reſtaurantes, docebant non eſſe Pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum largiendam iis, qui ſimulachris immolaſſent, ut refert Socrates lib. 4. hiſtoriæ cap. 30.

Ipſis ſubſcribunt Lutherani, & Calviniſtæ, qui licèt admittant contra Montaniſtas, & Novatianos eſſe in Eccleſia remedium aliquod à Chriſto inſtitutum pro remittendis peccatis Baptizatorum; tamen negant in Sacerdotibus veram, & judiciariam auctoritatem remittendi peccata, docentque remedium iſtud nihil aliud eſſe, quàm memoriam Baptiſmi jam ſuſcepti cum fide remiſſionis peccatorum, ac ſubinde volunt Pœnitentiam, vel non eſſe Sacramentum novæ legis propriè dictum, vel non eſſe à baptiſmo diſtinctum. Ita Lutherus lib. de captivit. Babyl. qui licèt initio videatur aſſerere tria eſſe Sacramenta, nempe Baptiſmum, Pœnitentiam, & Euchariſtiam, tamen in fine Pœnitentiam ad Baptiſmum revocat. Idem docet Kemnitius in examine Canonis 10. de Baptiſmo, & 1. de Pœnitentia.

Adſtipulatur etiam Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 19. num. 55. & ſequentibus; ubi cùm exagitaſſet doctrinam Eccleſiæ Romanæ de Sacramento Pœnitentiæ ſcribit num. 17. *Ne tamen animos tollat, quacumque in parte Sacramentum poſuerint, nego jure haberi pro Sacramento: primùm, quòd nulla Dei promiſſio ſingularis ad hanc rem extet, unica Sacramenti hypoſtaſis. Deinde, quòd quæcumque hìc cæremonia proferatur, merum ſit hominum inventum, cùm cæremonias Sacramentorum non niſi à Deo inſtitui poſſe jam definitum ſit: mendacium ergo, & impoſtura fuit, quod de Sacramento Pœnitentiæ commenti ſunt, &c.* Quoniam autem omnes iſti Errones omne ſuum virus à Novatianis hauſerunt, operæ pretium eſt hic Novatianorum hæreſis originem, progreſſum, & damnationem recenſere: ſub tribus diſtinctis Paragraphis.

§. I.

De origine Hæreſis Novatianorum.

HÆc Hæreſis à *Novato* malorum omnium fonte effluxit. Fuit autem Novatus in Africa Epiſcopus, ut volunt aliqui, & videtur colligi ex epiſt. 49. S. Cypriani, in

qua

qua ſcribit, fuiſſe à Novato ordinatum Diaconum Feliciſſimum: *Qui iſtic*, inquit, *adversùs Eccleſiam Diaconum fecerat, illic Romæ Epiſcopum fecit*. Nempe Novatianum Pſeudo-Pontificem: cujus autem Eccleſiæ Epiſcopus fuerit, non indicant. Qualis porrò hic eſſet Novatus egregiè declarat eadem epiſt. S. Cyprianus, *his verbis*: De Novato nihil
„ inde ad nos fuerat nuntiandum, cùm ma-
„ gis per nos vobis debeat Novatus oſten-
„ di, rerum novarum ſemper cupidus,
„ avaritiæ inexplebilis rapacitate furibun-
„ dus, arrogantia, & ſtupore ſuperbi tu-
„ moris inflatus, ſemper iſtic Epiſcopis ma-
„ lè cognitus: quaſi hæreticus ſemper, &
„ perfidus, omnium Sacerdotum voce dam-
„ natus: curioſus ſemper, ut prodat: ad
„ hoc adulator, ut fallat: nunquam fide-
„ lis, ut diligat: fax & ignis ad conflanda ſe-
„ ditionis incendia: turbo & tempeſtas ad
„ fidei facienda naufragia: hoſtis quietis,
„ tranquillitatis adverſarius, pacis inimi-
„ cus. *Et poſt multa, addit*: Spoliati ab illo
„ pupilli, fraudatæ viduæ, pecuniæ quoque
„ Eccleſiæ denegatæ, has de illo exigunt
„ pęnas, quas in ejus furore conſpicimus.
„ Pater etiam ejus in vico fame mortuus,
„ & ab eo in morte poſtmodum, nec ſe-
„ pultus: uterus uxoris calce percuſſus,
„ & partione properante in parricidium
„ partus expreſſus.

Cur autem ab Eccleſia deſciverit, mox ſub-
„ *dit, inquiens*: Hanc conſcientiam crimi-
„ num jampridem timebat: propter hoc ſe
„ non de Presbyterio excitari tantùm, ſed
„ & communicatione prohiberi, pro certo
„ tenebat; & urgentibus fratribus, immi-
„ nebat cognitionis dies, quo apud nos
„ cauſa ejus ageretur, niſi perſecutio ante-
„ veniſſet: quam iſte voto quodam eva-
„ dendæ, & lucrandæ damnationis exci-
„ piens, hæc omnia commiſit, & miſcuit:
„ ut qui ejici de Eccleſia, & excludi ha-
„ bebat, judicium Sacerdotum voluntaria
„ diſceſſione præcederet, quaſi evaſiſſe ſit
„ pœnam, præveniſſe ſententiam.

„ Et quod eadem epiſtola ſuperiùs dixe-
„ rat, de ejus ex Africa in urbem adven-
„ tu *ſic ait*: Idem eſt Novatus, qui apud
„ nos primum diſcordię, & ſchiſmatis in-
„ cendium ſeminavit: qui quoſdam iſtic
„ ex Fratribus ab Epiſcopo ſegregavit: qui
„ in ipſa perſecutione, ad evertendas fra-
„ trum mentes, alia quædam perſecutio no-
„ ſtris fuit. Ipſe eſt, qui Feliciſſimum ſa- „
tellitem ſuum, Diaconum, nec permit- „
tente me, nec ſciente ſua factione, & „
ambitione conſtituit, & cùm ſua tempe- „
ſtate Romam quoque ad evertendam Ec- „
cleſiam navigans, ſimilia illic, & paria „
molitus eſt, à Clero portionem plebis „
avellens, fraternitatis benè ſibi cohæ- „
rentis, & ſe invicem diligentis concor- „
diam ſcindens. *Hæc Cyprianus*.

Quibus conſtat, quòd Novatus plurium criminum reus à S. Cypriano damnandus eſſet, niſi cùm perſecutionis urgente occaſione intermiſſum fuiſſet judicium, Romam profugus petiiſſet. Cùm autem Romæ aliquandiu latuiſſet ignotus, tandem Novatianum Presbyterum Romanum ob Cornelii electionem invidiæ ſtimulis agitatum, & animo averſatum inveniens, cœpit unà cum illo adversùs Cornelium agere, atque alios quoque quoſcumque poſſet, ab ejus communicatione retrahere, multa de illo falſa jactare, cum Confeſſoribus quoque adhuc detentis in carcere, in illum obloqui, ac falſo quodam pietatis intuitu probos quoſque etiam illi infenſos reddere conatus eſt.

Machinabantur hæc ſimul Novatus, atque Novatianus, quos propter ſimilitudinem nominum nonnulli ex antiquioribus Scriptoribus pro uno, eodemque uſurparunt, maximè Euſebius lib. 6. hiſtoriæ cap. 35. & Socrates 4. hiſt. cap. 13. qui ſcribit Novatum contra Cornelium Romanum uſurpaſſe ſedem.

Hinc *Gilda* ſubnominatus *Sapiens*, Britanniæ excidium deplorans, Novatum pro Novatiano uſurpat, dum ſcribit: *Novatus Romæ, Dominicæ conculcator margaritæ, porcus niger, patriæ ingerit violenter manus, non tam dignus venerabilibus aris, quàm flammis inferni ultricibus*. Quæ utique objurgatio maximè in Novatianum Pſeudo-Pontificem Romanum, non verò in Novatum ſolum Presbyterum Africanum cadit. Unde arbitror errore Amanuenſium, aut librariorum factum, ut apud Auctores Græcos Novatus pro Novatiano, & vice verſa ſcriberetur: nam cùm apud Euſebii hiſtoriam reperiatur Novatianus cum Novato confuſus; in Chronico tamen ab eodem exactè diſtinctos invenies, ait enim: *Novatus Presbyter Cypriani Romam veniens, Novatianum, & cæteros Confeſſores ſibi ſociat, eò quòd Cornelius pœnitentes apoſtatas recepiſſet.*

Petes, *Utrùm reverà Novatus fuerit dumtaxat Presbyter, an verò Epiſcopus.*

RESpondeo, Baronium ad annum 254. num. 59. affirmare, eum fuiſſe Epiſcopum ob citata S. Cypriani verba epiſtola 49. *Qui iſtic adverſùs Eccleſiam Diaconum fecerat Feliciſſimum, illic* (Romæ) *Novatianum fecit Epiſcopum*. Solius autem eſt Epiſcopi ordinare Diaconum, & Epiſcopum.

Verùm hoc Baronii fundamentum, & argumentum non ſatis efficax, ac validum apparet, ut in illius ſententiam deſcendamus; enimverò ſi Novatus Diaconum inſtituit Feliciſſimum, inſtituit Carthagine, quemadmodum Romæ Novatianum in Epiſcopum: at non conſecravit Romæ Novatianum in Epiſcopum, ſed tantùm dolis, & artibus ſuis procuravit, ut à tribus Epiſcopis ex angulo Italiæ eductis, agreſtibus, rudibus, & ebrietate, atque crapula oppreſſis, Novatianus ordinaretur Epiſcopus: igitur inde non apparet evidens argumentum, quòd fuerit Epiſcopus.

Inſuper ex ejuſdem epiſtolæ verbis, hæc noſtra ſententia confirmari poteſt: in eo namque legimus, quòd de eo Carthaginenſi Presbytero rejiciendo cogitabatur; quòd à Sacerdotibus unà cum Cypriano judicatus fuiſſet, niſi perſecutionis urgente occaſione, Romam profugus judicium evaſiſſet: at ſi fuiſſet Epiſcopus, non à ſolo Cypriano cum Carthaginenſi Clero fuiſſet ejiciendus, ſed ab Epiſcopis totius Provinciæ unà cum S. Cypriano eorum Primate. Id etiam conſtat ex S. Paciano epiſt. 8. ubi in hunc modum ſcribit: *Cornelius jam Romanus Epiſcopus à ſexdecim Epiſcopis factus, locum cathedræ vacantis acceperat, & in illa, qua fuit præditus caſtimonia virginali crebras perſecutiones irati Principis ſuſtinebat: tum fortè quidam Presbyter Novatus ex Africa fraudatis in Eccleſia Carthaginenſi viduis, ſpoliatis pupillis, pecunia Eccleſiæ denegata, projecto extra domum Patre, & eodem fame mortuo, nec ſepulto: uxoris gravidæ utero calce percuſſo, partuque ejus effuſo, Romam venit, cùm jam ad Carthaginem urgentibus in Eccleſia fratribus, dies cognitionis ejus immineret, hìc latitavit.* Ubi disertè eum dumtaxat Presbyterum appellat. Idem habet Euſebius mox laudatus: Idem etiam S. Hieronymus de Scriptoribus Eccleſiaſticis in Novatiano. *Cujus*, inquit, *hæreſis Novatianorum auctor fuit Novatus Cypriani Presbyter, &c.*

Porrò quis fuerit ipſe Novatianus, refert S. Pacianus epiſt. 3. quæ eſt ad Sympronianum Novatianum, ubi ſcribit: *Novatianum mihi ingeris. Philoſophum ſæculi fuiſſe audio, nec ſatis miror ab Eccleſia Dei vivi degeneraſſe: cognoſco radicem legis antiquæ fontem veteris populi reliquiſſe. Cornelio invidentem, Novati inſaniæ commodatum, ſine conſecratione legitima Epiſcopum factum, ideoque nec factum per epiſtolam eorum, qui ſe Confeſſores eſſe ſimularent, qui matris unius membra divellerent, &c.* Quantus autem haberetur à ſuis Sectatoribus ibidem obſervat, cùm ſubdit. *Novatianus bis melior, nempe Moyſe, ac Paulo? emendator Prophetarum? Doctor Apoſtolorum? Jam cum Chriſto videtur ut idem Moyſes? Jam, ut Paulus, in tertium cœlum ſublimis evehitur? Jam neglectis omnibus ſolus auditur?* Eum autem fuiſſe ſecta Stoicum conjicere licet ex his, quæ ſcribit S. Cyprianus epiſt. 52. ad Antonianum, ubi de faſtu Novatiani ex Philoſophia, & dicendi peritia comparato, ait: *Jactet Philoſophiam, & eloquentiam ſuam ſuperbis vocibus prædicet, qui nec fraternam charitatem, nec Eccleſiaſticam unitatem tenuit, etiam quod priùs fuerat amiſit.* Quod igitur ex Philoſopho inſigni, remiſſo Philoſophiæ nuntio, ſeſe Chriſto ſubdidiſſe videretur, ne in Eccleſia inglorius haberetur, qui inter Ethnicos magnam fuerat gloriam conſecutus, Romanus Pontifex voluit eum inter Eccleſiæ Presbyteros cooptare.

Qualiter autem ad finem receptus fuerit, refert Euſebius lib. 6. cap. 35. Nec-non Cornelius epiſt. ad Fabium Antiochenum, ubi narrat, quòd cùm diu a Satana vexatus fuiſſet Novatianus Exorciſtarum præſidio à ſpiritu illo malo liberatus eſt, & cùm paulò poſt in gravem morbum incidiſſet, in lecto, in quo decumbebat, fuit baptizatus: *Verùm*, inquit Cornelius, *morbo tandem elapſus, neque cœteris, quibus poſt Baptiſmum ſecundùm Eccleſiæ Canonem, imbui oportuerat, acquiſivit, neque Domini ſigillo ab Epiſcopo obſignatus fuit: quo quidem neutiquam potitus, quomodò, quæſo, Spiritum ſanctum adeptus eſt?* Subdit S. Cornelius: *Iſte perſecutionis metu debilitatus, & nimia vitæ cupiditate adductus, ſe Presbyterum eſſe negavit: nam cùm à Diaconis rogatus, oratuſque eſſet, ut domo, qua ſe concluſum occuluerat, egreſſus; quantum Presbytero liceret, quantumque in*

ejus

ejus ſitum eſſet poteſtate, Fratres in periculo conſtitutos, opiſque, & auxilii indigentes juvaret, tantum abfuit, ut Diaconis eum obſecrantibus, obtemperaret, ut etiam non ſine ſtomacho, & bile ab illis abiret, diſcederetque: nam ſe nolle ampliùs eſſe Presbyterum, ſed alteri vitæ ſe dicaturum aſſeruit. A quo autem ordinatus fuerit Presbyter, an à Fabiano Cornelii prædeceſſore, aut aliquo alio Anteſſore Romano Pontifice, haud liquet.

Intereà, qui ſemel propter Philoſophiam, & dicendi peritiam in ſeculo ambitionis ſtimulis agitatus fuerat Novatianus, eò infelix abductus eſt, ut quod jure non licuiſſet Pontificiam dignitatem ambiret. Cùm enim mortuo Fabiano per duos annos vacaſſet Romana ſedes, ac tandem omnibus pro Cleri, ac populi Romani votis electus fuiſſet Cornelius, id ægrè ferens Novatianus, & Novati ſuſidio, ac malitia fretus ſpargere cepit calumnias adverſùs Cornelium, quibus irritam, ac nullam ejus promotionem ſuaderet, & populum ab ejus communione divelleret, quas utique propalatas calumnias recenſet S. Cyprianus ep. 52. ubi ſcribit de Cornelio. Quòd autem quædam „ de illo inhoneſta, & maligna jactan„ tur, nolo mireris, cùm ſcias hoc eſſe „ opus ſemper diaboli, ut ſervos Dei men„ dacio laceret, & opinionibus falſis glo„ rioſum nomen infamet, ut qui conſcien„ tiæ ſuæ luce clareſcunt, alienis rumori„ bus ſordidentur, exploraſſe autem Colle„ gas noſtros ſcias, & veriſſimè comperiſ„ ſe nulla illum libelli, ut quidam jactant, „ labe maculatum eſſe; ſed neque cum Epi„ ſcopis, qui ſacrificaverunt, communi„ cationem ſacrilegam miſcuiſſe; ſed eos „ demum, quorum cauſa audita eſt, & in„ nocentia comprobata conjunxiſſe nobiſ„ ſcum. *Hæc S. Cyprianus.* Quibus verbis ſignificat, accuſatum fuiſſe à Schiſmaticis Cornelium, quòd libello accepto à Gentilibus, & data pecunia, Martyrium evaſiſſet, quòdque Epiſcopos, qui idolis ſacrificaverant tempore perſecutionis Decii Imperatoris, in ſuam communionem admiſiſſet, & eos in locum, & miniſterium reſtituiſſet.

Quæ utique accuſationes, quanquam falſiſſimæ, nihilominus ea arte, & vafritie à Novato, & Novatiano propalatæ, ac diſſeminatæ ſunt, ut etiam Confeſſores in carcere recluſos interficeret, ſicut refert ſanctus Cyprianus ep. 51. quam ad eos Confeſſores Novatiano adhærentes dirigit: ubi inter cetera ait: *Poſtquam vos de carcere prodeuntes Schiſmaticus, & hæreticus error excepit, ſic res erat, quaſi veſtra gloria in carcere remanſiſſet, illic enim reſediſſe veſtri nominis dignitas videbatur, quando milites Chriſti, non ad Eccleſiam de carcere redirent, in quam priùs cum Eccleſiæ laude, & gratulatione veniſſet.* Horum itaque Confeſſorum ſuis partibus adhærentium, ſuffragiis, ac votis animati Novatus, & Novatianus, publicè rebellare ceperunt adverſùs Cornelium ſummum Pontificem; itaut defectionem quam priùs clandeſtinè moliti fuerant, jam in apertum deducerent, quod utique ſic recenſet S. Cornelius ep. ad Fabium Epiſcopum Antiochenum, *his verbis*: ut ve„ rò intelligas hunc admirabilem virum „ (*Novatianum ſcilicet*) jampridem in Epi„ ſcopatu petendo ambitione incenſum eſſe „ & eam temerariam, & effrænatam cupi„ ditatem occultaſſe intra ſe, & ſimulatio„ ne hac tanquam involucro, quo arro„ gantiam tegeret ipſo initio Confeſſores „ Chriſti viros ſanè probos locum habuiſſe, „ tibi volo apertè oſtendere. Presbyter no„ mine Maximus, & Urbanus è noſtris, „ qui bis ex conſtanti fidei Confeſſione ſum„ mam gloriæ amplitudinem collegerant: „ Sidonius item, & Celerinus (vir qui Dei „ clementia adjutus omnia tormentorum „ genera maxima cum tolerantia pertule„ rat, & corporis imbecillitate, vi ac ro„ bore fidei ſuæ confirmata, ſtrenuè, ac „ viriliter ab adverſario victoriam reporta„ verat, cùm Novatianum attentiùs conſi„ deraſſent, & callidam ejus fraudem, ver„ ſutiam, perjuria, mendacia, agreſtem „ inhumanitatem ab omni vitæ communio„ ne alienam, veteratoriam denique inſtar „ lupi amicitiam deprehendiſſent, eo re„ licto, ad S. Eccleſiam reverterunt: at„ que omnes ejus fallacias, & maleficia „ quæ longo tempore intimo pectore ob„ texiſſet, multis preſentibus, tum Epiſco„ pis, tum Presbyteris, tum Laicis quam„ plurimis, palam oſtendere, & cum la„ crymis, ac querela, cum dolore, & pe„ nitentia ſuam vicem deplorare cepe„ runt, quòd ſubdolæ illius, & efferatæ „ beſtiæ conſilio adducti, ab Eccleſia etiam „ vel ad exiguum temporis ſpatium deſci„ viſſent.

„ *Seductis ſemel Confeſſoribus, quid Novatianus*

„ *tianus præſumpſerit*, *idem ſubdit*, ſic di-
„ cens: Vix credibile eſt, chariſſime fra-
„ ter, quantam in moribus varietatem,
„ quantam mutationem, exiguo momento in
„ illo factam conſpexerimus. Nam ſplendi-
„ diſſimus iſte ſcilicet, qui inuſitato, ac ter-
„ ribili jurejurando adjecto, fidem ſuis fece-
„ rat, ſe non aliquando Epiſcopatum ſuis
„ appetiviſſe, tanquam ex fallaci quadam
„ præſtigiatum impoſtura in medium proje-
„ ctus, de repentè Epiſcopus apparuit.
„ Etenim iſte novæ ſectæ inventor, & do-
„ ctrinæ Eccleſiaſticæ propugnator, quan-
„ do Epiſcopatum à Deo certè minimè ei do-
„ natum ſibi vi arripere, & ex hominum
„ manibus quodammodo extorquere nite-
„ batur, duos ſibi ſocios de ſua ipſorum
„ ſalute propè deſperatos adſcivit, ut eos
„ in exiguam aliquam partem, & minimum
„ quaſi Italiæ angulum mitteret: indeque
„ Epiſcopos tres, homines agreſtes, ru-
„ des, ac ſimplices, ſimulatione quadam
„ veteratoria, in fraudem inductos ab-
„ duceret, aſſerens, & conſtanter affir-
„ mans, eos, quàm celerrimè debere
„ Romam venire, ut videlicet omnis lis,
„ & diſcordia per ſententiam illorum,
„ aliorumque Epiſcoporum interpoſitam
„ dirimeretur.
„ Epiſcopi igitur, quoniam ut ſuprà dixi-
„ mus, homines ſimpliciores erant, & in
„ perditorum fallaciis, doliſque diſcernen-
„ dis minùs perſpicaces Romam adventant.
„ Iſte tum per quoſdam ſui ſimiles, ad eam
„ rem comparatos, eos in unum locum
„ concludendos curavit. Ac cùm circiter
„ horam decimam ebrios, & crapula op-
„ preſſos cerneret, vi coegit, imaginata
„ quadam, & vana manuum impoſitione
„ Epiſcopatum ſibi tribuere, quem digni-
„ tate gradum parum ſibi accommodatum
„ ad hunc modum per fraudem, & aſtutiam
„ acquiſivit. Ex quibus Epiſcopis unus non
„ longè poſt, peccatum flebiliter lamenta-
„ tus, & idem apertè confeſſus, ad Eccle-
„ ſiam revenit: quem populo univerſo pro
„ eo rogante, tandem ut laycum in com-
„ munionem recepimus, atque alios, qui
„ in reliquorum duorum Epiſcoporum lo-
„ ca, qui eum creaſſent, ſuccederent,
„ miſimus.
„ Iſtum igitur lepidum Evangelii Patro-
„ num Novatianum omnino præteriit, ſci-
„ licet *unum ſolum Epiſcopum oportere eſſe*
„ *in hac Eccleſia Catholica*, in qua tamen
non ignorabat; quomodo enim pote- „
rat? Presbyteros eſſe quadraginta ſex, „
Diaconos, ſeptem, & Subdiaconos ſe- „
ptem, Acolithos, quadraginta duos, Exor- „
ciſtas, & Lectores unà cum Oſtiariis quin- „
quaginta duos, viduas, & alios morbo, „
atque egeſtate afflictatos mille, & quingen- „
tos, quos omnes Dei gratia, & benigni- „
tas abundè ſuſtentat. Sed tamen nemo ex „
tanta miniſtrorum multitudine, tamque „
in Eccleſia neceſſaria; nemo ex tanto egen- „
tium numero Dei providentia locupleta- „
tum, & rerum abundantia circumfluen- „
tem, nemo denique ex maxima illa, & in- „
numerabili populi frequentia, iſtum quem „
dico Novatianum, ab ea deſperata mentis „
cæcitate, & contumacia avertere, & ad „
Eccleſiam denuò revocare potuit. *Subdit* „
rurſum Novatiani artes in ſuo ſchiſmate „
fulciendo: Cùm feciſſet, *inquit*, oblatio- „
nes, & ſingulis partem Sacramenti di- „
ſtribuiſſet, porrexiſſetque, miſeros homi- „
nes, & infelices pro benedictione, & „
gratiarum actione jusjurandum dare coegit „
atque ſuis utriſque manibus manus ac- „
cipientis prehendens, non priùs dimiſit, „
quàm hoc jurejurando eum obſtrinxiſſet „
(illius enim verbis utar) *Jura mihi per* „
corpus, *& ſanguinem Domini noſtri Jeſu* „
Chriſti, *te numquam nec me deſerturum*, „
nec ad Cornelium reverſurum. Atque mi- „
ſer homo non ante deguſtavit, quàm „
ita illi ſe devoviſſet, & pro *Amen*, „
quod dicere debuerat, hoc dixit: *Non dein-* „
ceps ad Cornelium revertar. His & ſimilibus
artibus ſuam ſectam augebat in dies No-
vatianus ut apparebit ex

§. II.

De progreſſu Hæreſis Novatianorum.

NOvatianus igitur eo modo factus Pſeu-do-Pontifex, è veſtigio de ſua electione ad diverſas Eccleſias miſit Epiſtolas, in quibus narrata ſuperiùs in Cornelium Papam crimina ſcripta erant, quæ utique maximam in Eccleſia Dei tentationem invexerunt, cùm non ſolùm ab ipſis Auctoribus Novatiano, atque Novato ſcriptis litteris per univerſum orbem calumniæ in Cornelium ſpargerentur; ſed etiam confirmarentur illuſtrium Confeſſorum epiſtolis, quorum ob diuturniorem carcerem gloria erat apud omnes Chriſti fideles inſignis. Quod ipſe Cor-

Cornelius teſtatur epiſt. apud S. Cyprianum 46. ſcribens: Cùm ad omnes Eccleſias eorum „ nomine litteræ calumniis, & maledictis ple- „ næ, eædemque frequentes miſſæ eſſent, ea „ ex cauſa, ut ait, omnes pene perturba- „ tæ ſunt Eccleſiæ, & complures ex eis er- „ rore deceptæ, cogitantes ſe errare non „ poſſe, ſi eorum affectarentur veſtigia, „ qui Chriſtum toties magna gloria confeſ- „ ſi eſſent.

His autem in epiſtolis maximè ſignificabat Novatianus ſe invitum, ac renitentem creatum fuiſſe Epiſcopum ea ratione execrandum excuſans ſchiſmatis facinus, ut doloſè Eccleſiarum, ad quas ſcribebat, communicationem ſubriperet, ut colligere licet ex epiſt. Sancti Dionyſii Epiſcopi Alexandrini, quam refert S. Hieronymus in Commentario de Scriptoribus Eccleſiaſticis, qui Novatiano reſcribens, hæc habet: *Nolens ne ad Sacerdotium fueris inductus, ita demum oſtendes, ſi volens ceſſeris, nam oportuit quidvis etiam hac gratia perpeti, ne diſcinderetur Eccleſia Dei, neque minùs præclarum ex hoc contigiſſet teſtimonium, quòd noluiſſes diſſidium inducere, quàm proficiſci ſolet ex eo, ſi quis recuſet ſimulacbris immolare, atque adeò præclarius etiam mea quidem ſententia: ſiquidem illuc uni propriæque conſulitur animæ: hìc totiùs Eccleſiæ negotium agitur; tametſi nunc quoque ſi perſuaſeris, ſi contuleris fratres in concordiam redire, plus egeris officio, quàm peccaveris errato.*

Sicut autem ad Alexandrinam, & Orientis Eccleſias Novatianus litteras dedit; ita pariter apud Occidentales idipſum præſtitit, necnon & apud Africanas; teſtatur enim S. Cyprianus epiſt. 55. Novatianum ad Eccleſiam Carthaginenſem legatos miſiſſe unà cum litteris, eo tempore quo Carthaginenſem Synodum celebrabat: ac cùm Epiſcopi Africani, qui Romam fuerant delegati, ut reſcirent, & compertum haberent utrùm calumniæ in Cornelium diffamatę, veræ eſſent, necne, tunc etiam rediiſſent, renuntiarunt Cornelium omnino innocentem; ac legitimè, & Canonicè Romanum Pontificem electum fuiſſe: quod utique cùm ſignificaſſent non ſolùm S. Cypriano (ad quem per dictos Epiſcopos in Africam redeuntes ſcripſerat Cornelius Papa) ſed etiam aliis Præſulibus, quos ex diverſis Eccleſiis Africanis Carthagine in Synodum elegerat S. Cyprianus, omnes conſenſerunt Cornelio, & Novatianum repudiarunt, ut declarat S. Cyprianus epiſt. 42. his verbis: *Honoris etiam communis memores, & gravitatis Sacerdotalis, ac ſanctitatis reſpectum tenentes, ea quæ ex diverſo in librum ad nos tranſmiſſum congeſta fuerant, acerbationibus criminoſis reſpuimus: conſiderantes pariter, & ponderantes, quòd in tanto fratrum, religioſoque conventu conſedentibus Dei Sacerdotibus, & altari poſito, nec legi debeant, nec audiri.*

Abſoluta autem Synodo ſcripſerunt Patres ad Cornelium Papam epiſt. Synodicam, ut eum certiorem facerent de damnatione Feliciſſimi, & Sociorum, qui volebant lapſis in perſecutione continuò veniam eſſe largiendam: ſed illæ epiſtolæ deſiderantur; ſcripſit etiam ad eumdem S. Cyprianus, imò etiam adjecit litteras ad Confeſſores lapſos, & Novatiano conſentientes, quas à Cornelio Papa priùs inſpici voluit, ea nimirum cautela, ne ad ſchiſmaticos ſcribendo falsò idem jactarent, Cyprianum cum illis communicare.

Hæc cùm reſciiſſet Novatianus an. 254. ita percitus Novatum unà cum aliis Sectatoribus delegavit in Africam, ad illam Eccleſiam evertendam, cujus legationis cùm certiorem feciſſet S. Cornelius S. Cyprianum, audiiſſetque per ſcriptam à Cornelio epiſtolam, adjunctos Novato legatos eſſe plurium criminum reos, ſtatim admonuit cæteros Coepiſcopos Africanos, necnon & omnes fideles, ſacrilegos caverent homines, quorum etiam crimina circularibus datis epiſtolis publicè voluit innoteſcere, ut conſtat ex epiſt. 58. S. Cypriani. Maximæ utilitatis fuit Novati, ac Sociorum ab urbe diſceſſio; namqui ab eo detinebantur in errore, illo recedente confeſtim ad Eccleſiam reverſi ſunt, maximè illuſtres illi Confeſſores, qui Novatiano adhæſerant; hi enim dato libello ſupplici veniam de erratis deprecati ſunt, & ut reciperentur in Communionem Cornelii ſummis votis, ac gemitibus poſtularunt, ut narrat S. Cornelius epiſt. quæ eſt 46. apud S. Cyprianum: *Quorum voluntate cognita*, inquit, *magnus Fraternitatis concurſus factus eſt, una vox orat omnium Deo gratias agentium: gaudium pectoris lacrymis exprimentes, complimentes eos, quaſi hodie à pœna carceris fuiſſent liberati.* Porrò eorum Confeſſorum revocationem errati, ac profeſſionem his verbis conceptam ibidem refert: *Nos Cornelium Epiſcopum SS. Catholicæ Eccleſiæ electum à*

Deo

Deo omnipotente, & Chriſto Domino noſtro ſcimus, nos errorem noſtrum confitemur: nos impoſturam paſſi ſumus, circumventi fuimus perfidia, & loquacitate captioſa. Nam etſi videbamur quaſi quandam communicationem cum ſchiſmatico, & hæretico homine habuiſſe; ſincera tamen mens noſtra ſemper in Eccleſia fuit. Nec enim ignoramus verum Deum eſſe, unum Chriſtum eſſe Dominum, quem Confeſſi ſumus, unum Spiritum ſanctum, unum Epiſcopum in Catholica Eccleſia eſſe debere.

Perlatis autem in Africam, & in alias Provincias Cornelii Papę litteris de recantatione Confeſſorum lapſorum, tum etiam qui Novati, ac Sociorum aſtutia decepti fuerant in Africa, pariter relevati ſunt de quibus S. Cyprianus ad Cornelium, epiſt. 47. ita ſcribit: *Hic enim quoſdam fratres noſtros error induxerat, quòd ſibi communicationem Confeſſorum ſequi viderentur: quo errore ſublato, lux omnium pectoribus infuſa eſt, & Eccleſia Catholica una eſſe, ſcindi, nec dividi poſſe moſtrata eſt: nec quiſquam jam facilè poterit ſchiſmatici furentis verbis loquacibus decipi, quando probatum ſit bonos, & glorioſos Chriſti milites non potuiſſe, diu aliena fallacia, & perfidia extra Eccleſiam detineri.* Hoc maximè nuntio firmatus eſt Antonianus in Numidia Epiſcopus, qui cùm à Cornelii partibus prius ſtetiſſet, poſtmodum Novatiani litteris permotus nutare cœperat. Sed depoſita vacillatione Novatiano prorsùs renuntiavit. His tamen eventibus, quamvis fęliciſſimis non potuit omnino extingui Novatiana lues, quapropter opus fuit varia diverſis in Provinciis cogere Concilia, quibus decerneretur qua ratione, & quibus lapſis danda eſſet venia peccatorum.

§. III.

Quibus in Conciliis damnati fuerint Novatianorum errores.

ID maximè factum eſt in Synodo Romana anno 255. nam de eo Concilio ita ſcribit Euſebius lib. 5. Hiſt. cap. 35. Ob quam rem, inquit, *nempè Novatianum lapſos à pœnitentia excludentem*, Concilium maximum Romæ cogitur, in quo ſexaginta Epiſcopi, atque Presbyteri totidem, atque ampliùs unà cum Diaconis in unum conveniunt. A Paſtoribus ſeparatim per ſingulas cujuſque regionis Provincias, quid de ea re agendum eſſet deliberantibus colloquia fiunt. A quibus tandem decernitur Novatianus, ejuſque fautores tanta ſuperbia inflatos, & quotquot illius inhumaniſſimæ, & à fraterna charitate alieniſſimæ opinioni aſſentirentur, in eorum numero, qui erant ab Eccleſia excluſi haberi: fratres autem qui caſu infęlici prolapſi fuiſſent, Pęnitentiæ medicamentis curari, & ad ſanitatem reſtitui.

Cùm autem hoc tempore duas inter ſe contrarias Schiſmaticorum factiones, pari tamen conatu adversùs Eccleſiam Catholicam conſpirarent, quarum alterius *Novatianus*, alterius verò *Feliciſſimus* Diaconus Africanus quondam à Novato ordinatus, quorum ille ajebat, neminem lapſorum in Eccleſiam eſſe recipiendum, hic verò lapſos omnes abſque Pęnitentia mox ſuſcipi debere, quæ etiam fuerat prior Novati ſententia: ſed poſtmodum ad oppoſitam declinavit: inter hæc duo extrema Catholica incedens Eccleſia, via media, ſic lapſis pacem dabat, ut tamen prævia pęnitentia ipſi ſibi aditum patefaceret.

Hoc autem ſtatutum eſt nedum in illo Concilio Romano, ſed etiam in aliis plurimis, maximè verò in Africano, ſeu Carthaginenſi celebrato anno 255. cui interfuerunt quadraginta duo Epiſcopi, ut conſtat ex epiſtola Synodica ad Cornelium Romanum Pontificem miſſa, quæ eſt n. 54. apud S. Cyprianum, in qua cauſam proferunt, cur imminente perſecutione lapſis veniam poſtulantibus, & agentibus Pęnitentiam judicarent eſſe concedendam: Obtemperandum namque eſt, *inquiunt*, oſtenſionibus, atque admonitionibus juſtis, ut à paſtoribus oves in periculo non deſerantur, ſed grex omnis in unum congregetur, & exercitus Domini ad certamen militiæ cęleſtis armetur: Meritò enim trahebatur dolentium Pœnitentia tempore longiori, ut infirmis in exitu ſubveniretur: quamdiu quies, & tranquillitas aderat, quæ differre diu plangentium lacrymas, & ſubvenire ſerò morientibus in infirmitate pateretur. At verò nunc non infirmis, ſed fortibus pax eſt neceſſaria, nec morientibus, ſed viventibus communicatio à nobis danda eſt, ut quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, ſed protectione corporis, & ſanguinis Chriſti muniamus. Et cùm ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe

„ eſſe tutela: quos tutos eſſe contra ad-
„ verſarium volumus, munimento Domi-
„ nicæ ſaturitatis armemus. Nam quomo-
„ dò docemus, aut provocamus, eos in
„ confeſſione nominis ſanguinem ſuum fun-
„ dere; ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem
„ denegamus? Aut quomodò ad Martyrii
„ poculum idoneos facimus, ſi non eos priùs
„ ad bibendum in Eccleſia poculum Domi-
„ ni jure communicationis admittimus? ...
„ Nec quiſquam dicat, qui Martyrium tu-
„ lit, ſanguine baptizatur: nec pax illi ab
„ Epiſcopo neceſſaria eſt, habituro gratiæ
„ ſuæ pacem, & accepturo majorem de
„ Domini dignatione mercedem. Primò ido-
„ neus eſſe non poteſt ad Martyrium, qui
„ ab Eccleſia non armatur ad prælium: &
„ mens deficit, quam non recepta Euchari-
„ ſtia erigit, & accendit. *At poſt multa:*
„ Ne igitur ore noſtro, quo pacem nega-
„ mus, quo duritiam magis humanę crudeli-
„ tatis, quàm divinæ, & paternæ pietatis
„ dulcedinem opponimus, oves nobis com-
„ miſſæ à Domino repoſcantur: placuit no-
„ bis, ſancto Spiritu ſuggerente, & Domi-
„ no per viſiones multas, & manifeſtas ad-
„ monente, quia hoſtis nobis imminere præ-
„ nuntiatur, & oſtenditur, colligere intra
„ caſtra milites Chriſti; & examinatis ſin-
„ gulorum cauſis, pacem lapſis dare, im-
„ mò pugnaturis à me ſuggerere: quod cre-
„ dimus vobis quoque paternæ miſericor-
„ diæ contemplatione placiturum.

Cùm autem omnem navaret operam S. Cyprianus, ut Novatianos ex Africa propulſaret, eorumque peſtilens dogma eliminaret; diabolus ſalutis, ac veritatis Evangelicę adverſarius, aliam ipſi ex diametro oppoſitam novi belli anſam præbuit. Accidit enim ut privatus veterator hæreticus unà cum ſuis aſſeclis ad præfatam Synodum Carthaginenſem venerit, quaſi cauſam ſuam acturus; ſed cùm jam pluries fuiſſet damnatus, ab eadem Synodo rejectus eſt: qua de re furiis agitatus collectis ſecum ſociis, ibidem Carthagine adversùs S. Cyprianum creavit Pſeudo-Epiſcopum Fortunatum, ut narrat S. Cyprianus epiſt. 55. ad Cornelium. Fortunatus autem cum ſuis ſociis Romam delegat Feliciſſimum hęreſiarcham ad Cornelium Papam, ab eo, ſi fieri poſſet, communicationem ſubrepturum, & multa in Cyprianum oblocuturum, ut ibidem refert S. Cyprianus, ubi ſcribit: Feliciſſimum illum
„ hoſtem Chriſti non novum, ſed jampridem
„ ob crimina ſua plurima, & graviſſima
„ abſtentum, & non tantùm mea, ſed plu-
„ rimorum Coepiſcoporum ſententia con-
„ demnatum, rejectum à te illic eſſe; &
„ cùm veniſſet ſtipatus caterva, & factione
„ deſperatorum, vigore pleno quo Epiſco-
„ pos agere oportet, pulſum de Eccleſia eſ-
„ ſe, de qua jampridem cum ſui ſimilibus,
„ Dei majeſtate, & Chriſti D. & Judicis no-
„ ſtri ſeveritate depulſus eſt, ne ſchiſ-
„ matis & diſſidii author, ne pecuniæ com-
„ miſſæ ſibi fraudator, ne ſtruprator virgi-
„ num, ne matrimoniorum multorum de-
„ populator, atque corruptor, ultra ad-
„ huc ſponſam Chriſti incorruptam, ſan-
„ ctam, pudicam, præſentiæ ſuæ dedeco-
„ re, & impudica atque inceſta contagio-
„ ne violaret.

Refert etiam ibidem S. Cyprianus ſemel, & iterum rejectum Feliciſſimum à Cornelio, ut allatas à ſe ab Africa litteras acciperet; nec tamen illis minitantibus Cornelium acquieviſſe, qui nihilominus paulò permotus, quòd de re tanta nihil ad eum ſcripſiſſet S. Cyprianus, acriùs ipſum redarguit; excuſat nihilominus ſe, quòd accuſatorum ipſius vehementer exagitaretur moleſtiis, ut colligi poteſt ex eadem epiſtola Cypriani ad Cornelium, in qua *ſcribit*: Lecta alia tua epi-
„ ſtola, Frater, quam primis litteris ſub-
„ junxiſti, ſatis miratus ſum, cùm animad-
„ vertiſſem te minis, atque terroribus eo-
„ rum, qui venerant, aliquantùm eſſe com-
„ motum: cùm te, ſecundùm quod ſcripſiſti,
„ aggreſſi eſſent cum ſumma deſperatione,
„ comminantes, quòd ſi litteras, quas attu-
„ lerant, non accepiſſes, publicè eas recita-
„ rent, & multa turpia, ac probroſa, &
„ ore ſuo digna proferrent. Quòd ſi ita res
„ eſt, Frater chariſſime, ut nequiſſimorum
„ timeatur audacia, & quod mali jure at-
„ que æquitate non poſſunt, temeritate ac
„ deſperatione perficiant; actum eſt de Epiſ-
„ copatus vigore, & de Eccleſiæ gubernan-
„ dæ ſublimi ac divina poteſtate: nec Chriſtia-
„ ni ultrà aut durare, aut eſſe jam poſſumus,
„ ſi ad hoc ventum eſt, ut perditorum mi-
„ nas, atque inſidias pertimeſcamus.

Qualis autem eſſe debeat Sacerdotis, & Epiſcopi conſtantia in amovendis, & propulſandis indignis à Sacramentorum participatione, ibidem ſignificat, cùm *ait*: Am-
„ plector prompta, & plena dilectione cum
„ Pœnitentia revertentes, peccatum ſuum
„ ſatisfactione humili, & ſimplici confiten-
„ tes.

„ tes. Si qui autem ſunt, qui putant ſe ad Ec-
„ cleſiam non precibus, ſed minis regredi
„ poſſe, aut exiſtimant aditum ſe ſibi non
„ lamentationibus, & ſatisfactionibn s, ſed
„ terroribus facere, pro certo habeant con-
„ tra tales clauſam ſtare Eccleſiam Domini,
„ nec caſtra Chriſti invicta, & fortia, &
„ Domino tuente munita, minis cedere.
Sacerdos Dei Evangelium tenens, & Chriſti præcepta cuſtodiens occidi poteſt, non poteſt vinci.

Intereà cùm ſæviret in Chriſtianos perſecutio ſub Imperatoribus Gallo, & Voluſiano, in exilium ab eis ejectus eſt S. Cornelius, unà cum plurimis aliis Clericis Romanis, ubi eum S. Cyprianus ep. 57. conſolatus eſt, & in qua mirum in modum ejus conſtantiam extollit, in qua pariter Novatianum carpit, quòd ipſe perſecutionem effugeret, nec errorem deponeret, ſed adhuc graviùs, & ſe, & ſuos vulneraret. In perniciem, *inquit*, fratrum lingua ſua perſtrepens, &
„ facundiæ venenatæ, jacula contorquens,
„ magis durus ſæcularis Philoſophiæ pravi-
„ tate, quàm Philoſophiæ Dominicæ leni-
„ tate pacificus, deſertor Eccleſiæ, miſe-
„ ricordiæ hoſtis, interfector Pœnitentiæ,
„ Doctor ſuperbiæ, veritatis corrеptor, pro-
„ ditor charitatis. Agnoſcit ne jam qui ſit
„ Sacerdos Dei, quæ ſit Eccleſia, & domus
„ Chriſti? qui ſint Dei ſervi, quos diabolus
„ infeſtet, qui ſint Chriſtiani, quos Anti-
„ Chriſtus impugnet. Neque enim quærit
„ illos, quos jam ſubegit, aut geſtit evertere
„ quos jam ſuos fecit. Inimicus hoſtis Eccle-
„ ſiæ, quos alienavit ab Eccleſia, & foras
„ duxit ut captivos, & vinctos contem-
„ pſit, & perdidit: eos pergit laceſſere, in
„ quibus Chriſtum credit habitare: quan-
„ quam etſi aliquis ex talibus fuerit appre-
„ henſus, non eſt, quòd ſibi, quis in Con-
„ feſſione nominis blandiatur, cùm con-
„ ſtet, ſi occiſi hujuſmodi extra Eccleſiam
„ fuerint, fidei coronam non eſſe, ſed pœ-
„ nam potiùs eſſe perfidiæ, nec in domo
„ Dei inter unanimes habitaturos eſſe, quos
„ videmus de pacifici, & divina domo,
„ furore diſcordiæ receſſiſſe.

Coronato autem per Martyrium Cornelio, in ejus locum ſuffectus eſt Lucius, qui itidem Martyrio in eadem perſecutiotione coronatus eſt, quorum SS. Pontificum cùm mirandam animi conſtantiam celebrarent Catholici, itidem de ſuo Novatiano jactarunt ejus Sectatores; ſcribit enim Socrates, & ipſe ſecta Novatianus lib. 4. c. 23. Novatianum, quem Novatum nominat, Martyrio ſub Valeriano occubiſſe; imò Novatiani ſuæ ſectæ auctorem ante S. Cyprianum Martyrium conſummaſſe prædicabant. Verùm, *inquit*, S. Pacianus ep. 2. „
ſcripta ad Sympronianum Novatianum; „
Novatianus martyrium nunquam tulit ∴ „
Porrò etiam ſi paſſus eſt aliquid Nova- „
tianus, non tamen etiam occiſus, etiamſi „
occiſus, non tamen coronatus. Quid- „
ni? extra Eccleſiæ pacem, extra concor- „
diam, extra eam matrem, cujus portio „
debet eſſe, qui Martyr eſt ∴ Cyprianus „
autem in concordia omnium, in pace „
communi, in Confeſſorum grege paſſus „
eſt, & ſæpè confeſſus iteratis perſecutio- „
nibus, & multa laceratione vexatus, & „
noviſſimè ſalutari calice propinatus eſt, „
hoc fuit coronari. „

Petes I. *Quodnam fuerit Novatianorum dogma.*

Reſpondeo, Euſebium lib. 6. cap. 43. illud prodere, cùm ſcribit: *Novatus* (ſcribere debuit Novatianus) *Eccleſiæ Romanæ Presbyter, arrogantia quadam, & faſtidio contra eos electus, qui in perſecutione lapſi fuerant, aſſeruit, non amplius illis, quamvis omnia quæ viderentur ad veram Pœnitentiam, ad Converſionem animorum, ad duram Confeſſionem ſpectant, omnino peragerent, ſpem ullam ſalutis relinqui, unde propriæ cujuſdam ſectæ, & erroris eorum, qui præ inflata mentis inſolentia ſeipſos Καθαροὺς; id eſt, puros, & vacuos ab omni labe peccati aſſeruerant, Auctor, & dux fuit.* Addit S. Pacianus ep. 1. eos Montanum, & Priſcillam, & Maximillam ſecutos, multiplices controverſias excitaſſe de Paſchali die, de Paracleto, de Apoſtolis, de Prophetis, multaque alia: ſicut & hoc Catholico nomine de venia, de Pœnitentia &c.

Inſuper cùm ſe *puros* ac *mundos* ſubnominarent, ſecundas nuptias damnabant, ut teſtatur S. Auguſtinus lib. de Agone Chriſtiano c. 31. ubi de Novatianis ait: *Iſti ſunt, qui viduas ſi nupſerint tanquam adulteras damnant, & ſuper doctrinam Apoſtolicam ſe prædicant eſſe mundiores, qui nomen ſuum ſi vellent agnoſcere, mundanos ſe potiùs, quàm mundos vocarent.*

Petes 2. *Utrùm reverà Novatiani aſſererent, eos omnes, qui poſt acceptum Baptiſma in peccatum relaberentur, ab omni ſpe ſalutis excludi.*

Reſpondeo, veriſimilius eſſe illam non fuiſſe eorum ſententiam, ſed tantùm quòd qui à ſuſceptione Baptiſmi in aliquod mortale peccatum incidiſſent, non ampliùs ad Eccleſiam, & Fidelium Communionem eſſent recipiendi, nec penes Eccleſiam jus ullum, aut poteſtatem eſſe reconciliandi peccatores. Quod utique colligitur primò ex S.Paciano, qui ep.1. poſtquam Eccleſiæ nomine hæc ſcripſit: *Nunquam Deus peccatori comminaretur, niſi ignoſceret pęnitenti*, inducit Novatianum objicientem: *Solus Deus poterit*: cui ſic reſpondet Pacianus. *Verum eſt; ſed quod per Sacerdotes facit ipſius poteſtas eſt.* Ex quibus verbis patet, Novatianum non excluſiſſe ſpem ſalutis, ſed tantùm exiſtimaſſe, peccantes non poſſe reconciliari Deo per miniſterium Eccleſiæ. Item ep.3. inducit Novatianum dicentem: *Neſcio an remitti peccatum ab Epiſcopis poſſit*. Et infrà: *ſed pœnitenti peccata dimitti; etenim tantùm in Baptiſmate tibi liceat relaxare peccatum*. Ad quæ Pacianus, *Non mihi planè, ſed Deo ſoli, qui & Baptiſmate donat admiſſum, & pœnitentium lacrymas non repellit: Cæterùm quod ego facio, non meo jure, ſed Domini*. Infrà: *Sive Baptiſmum, ſive ad Pœnitentiam cogimus, ſive veniam pœnitentibus relaxamus, Chriſto auctore id tractamus, tibi videndum eſt, an Chriſtus hoc poſſit, an Chriſtus hoc fecerit*. Ex quibus verbis patet Eccleſiæ controverſiam cum Novatianis fuiſſe tantùm de poteſtate, quæ ſibi à Chriſto relicta fuiſſet. Medium quod aſſumit S.Pacianus, ut ſtabiliat partem affirmantem, erat quia Chriſtus id poteſt, & Eccleſia, quæ dum peccatoribus veniam concedit, non ſua, ſed Chriſti D. poteſtate utitur.

Petes 3. *Utrùm Novatiani negantes in Eccleſia eſſe jus, & auctoritatem ad remittenda peccata, loquerentur de omni peccatorum genere.*

Reſpondeo, Novatum, de omni quidem peccatorum genere cenſuiſſe; Diſcipuli autem ejus ſententiam ſic temperarunt, ut voluerint in Eccleſia eſſe jus remittendi peccata leviora, non autem graviora. Ita diſertè teſtatur S.Ambroſius lib1. de pœnit. c.2. ubi de Novatianis ſcribit; *Sed ajunt ſe exceptis gravioribus criminibus, relaxare veniam levioribus. Non hoc quidem auctor veſtri erroris Novatus, qui nemini Pœnitentiam dandam putavit, ea ſcilicet contemplatione, ut quod ipſe non poſſet ſolvere, non ligaret, ne ligando ſeparati à ſe faceret ſolutionem. Ideo igitur Patrem veſtrum propria damnatis ſententia, qui diſtinctionem peccatorum facitis, quæ ſolvenda à vobis putetis, & quæ ſine remedio eſſe arbitremini: Sed Deus diſtinctionem non facit, qui miſericordiam ſuam promiſit omnibus, & relaxandi licentiam Sacerdotibus ſuis ſine ulla exceptione conceſſit: Sed culpam exaggeravit, exaggeret etiam Pęnitentiam. Majora enim crimina majoribus abluuntur fletibus. Ita nec Novatus probatur, qui veniam interclusit omnibus, nec vos imitatores ejuſdem, & condemnatores, qui ibi minuitis ſtudia Pœnitentiæ, ubi augeri oportet: quia graviora peccata majoribus ſuſtentanda fulcris docuit Chriſti miſericordia. Quæ autem iſta perverſitas eſt, ut vobis vindicetis poſſibilia conceſſu, Deo (ut ipſi dicitis) impoſſibilia reſervetis? Hoc eſt ſibi eligere cauſas ignoſcendi, Deo materiam relinquere feriendi.*

Petes denique, *Utrùm Novatiani non exiſtimantes, veniam ſe pęnitentibus dare poſſe, Pęnitentiam tamen peccatoribus imponerent.*

Affirmat S. Cyprianus ep. 52. ubi carpit Novatianorum inſanum dogma, quòd pęnitentiam peccatoribus imponerent, & ad eam hortarentur: attamen remiſſionem peccatorum, quæ per abſolutionem conceditur, auferebant. Inde ibidem exclamat: O miſerorum lamentantium caduca deceptio! „ O hæreticæ inſtitutionis inefficax, & vana traditio! hortari ad ſatisfactionis pęnitentiam, & ſubtrahere de ſatisfactione medicinam, dicere fratribus noſtris, plange & lacrymas funde, & diebus, ac noctibus ingemiſce, & pro abluendo, & purgando delicto tuo largiter, & frequenter operare, ſed extra Eccleſiam poſt omnia iſta morieris; quæcumque ad pacem pertinent, facies, ſed nullam pacem, quam quæris, accipies; Quis non ſtatim pereat? Quis non ipſa deſperatione deficiat? Quis non animum ſuum à propoſito lamentationis avertat? Operari tu putas ruſticum poſſe, ſi dixeris: agrum pe-

„ peritia omni ruſticitatis exercere, cultu-
„ ris diligenter inſiſte, ſed nullam meſſem
„ metes, nullam vindemiam premes, nul-
„ los oliveti tui fructus capies, nulla de
„ arboribus poma decerpes: Vel ſi ei, cui
„ dominium eſt, uſum navium ſuadeas, &
„ dicas: Materiam de excellentibus ſylvis
„ mercare frater, carinam prævalidis, &
„ electis roboribus intexe, clavo, funibus,
„ velis, ut fabricetur, atque armetur navis
„ operare: ſed cùm hæc feceris, fructum
„ de actibus ejus, & curſibus non videbis.
„ Præcludere eſt, atque abſcindere iter
„ doloris, ac pęnitendi viam, ut cùm
„ in Scripturis Dominus Deus revertenti-
„ bus ad ſe, & pœnitentibus blandiatur,
„ noſtra duritia, & crudelitate dum fructus
„ pęnitentiæ intercipitur, pęnitentia ipſa
„ tollatur. Quòd ſi inveniemus a pœniten-
„ tia agenda neminem debere prohiberi, &
„ deprecantibus, atque exorantibus Domini
„ miſericordiam, ſecundùm quòd ille miſeri-
„ cors, & pius eſt, per Sacerdotes ejus pa-
„ cem poſſe concedi, admittendus eſt
„ plangentium gemitus, & pęnitentiæ fru-
„ ctus dolentibus non negandus: *Hæc ſan-*
„ *ctus Cyprianus*. Idem habet S. Ambro-
ſius lib. 1. de pęnit. cap. 2. *Eccleſia*, in-
quit, *in utroque ſervat obedientiam, ut pec-
catum, & alliget, & relaxet, hæreſis in al-
tero immitis, in altero inobediens, vult ligare
quod non reſolvat, non vult ſolvere quod li-
gavit, &c.*

Cæterùm Novatianus cùm non exiguæ eſſet eruditionis, plures libros ſcripſit; de eo namque notat S. Hieronymus, quod libros reliquerit de Paſchate, de Sabbato, de Circumciſione, de Sacerdote, de Oratione, de cibis Judaicis, de Inſtantia, de Attalo, & de Trinitate grande volumen, quod plerique neſcientes, illud S. Cypriano tribuunt; àlii verò Tertulliano; unde ad calcem operum Tertulliani illud adjecit Pamelius.

His ita prænotatis, quinque occurrunt hoc in Articulo determinanda. *Primum*, utrùm detur in Eccleſia remedium aliquod ab aliis diſtinctum, quo peccata poſt Baptiſmum commiſſa remittantur, illudque ſit verum Sacramentum quod ſit à Chriſto D. inſtitutum: *Secundum*, quænam ſit hujus Sacramenti materia: *Tertium*, quæ ſit ejuſdem forma: *Quartum*, qualis eſſe debeat: *Quintum*, quis ſit hujus Sacramenti effectus.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm Pœnitentia ſit Sacramentum ab aliis diſtinctum, & quo tempore fuerit à Chriſto D. inſtitutum.

NOtandum primò, Sacramentum Pęnitentię varias apud SS. Patres ſortiri appellationes: *Primò namque* vocatur Sacramentum *Pœnitentiæ*: ſeu Pęnæ tenentiæ: quia omnes ejus partes pęnam, & laborem includunt. Contritio enim dolorem habet annexum, Confeſſio ruborem, Satisfactio laborem. *Secundò*, ab abſolutione Sacerdotali appellatur interdum ſacramentum Abſolutionis, ſiquidem illius forma eſt Abſolutio: id eſt, inquit Doctor diſt. 14. q. 4. num. 3. *quædam ſententia definitiva abſolvens reum*.

Secundò, ab operibus ſatisfactoriis dicitur *Baptiſmus laborioſus*: cujus utique denominationis meminit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 2. ubi diſtinguens effectum, & fructum pęnitentiæ ab effectibus Baptiſmi, ait: *Alius eſt præterea Baptiſmi, alius Pęnitentiæ effectus: per Baptiſmum enim Chriſtum induentes, nova prorſus in illo efficimur creatura, plenam, & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes, ad quam tamen novitatem, & integritatem per Sacramentum Pœnitentiæ ſine magnis noſtris fletibus, & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus, ut meritò Pęnitentia laborioſus quidam Baptiſmus à SS. Patribus dictus fuerit.*

Tertiò, ratione remiſſionis peccatorum, & modi quo eluuntur, *lavacrum lacrymarum & ſecunda purgatio*: Ita S. Nazianzenus oratione in ſanctum lavacrum, vocans *Baptiſmum iterabilem*, in quo differt à primò Baptiſmo, qui iterabilis non eſt.

Quartò dicitur *manuum impoſitio*, ſumpto nomine à cæremonia externa, quę hucuſque in Eccleſia ſemper uſurpata fuit, ut ſcilicet Sacerdos abſolvens, ſedens pęnitenti manus imponeret: ſic appellari docemur, ex Concilio Carthaginenſi can. 76. *Reconcilietur*, inquit, *per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Eucharistia*: Sancto Auguſtino lib. 3. de Baptiſmo c. 16. *Manus autem impoſitio ſicut Baptiſmus repeti non poteſt*. Sancto Paciano ep. 3. *Jam manus Sacerdotum miſerandis fratribus exhibendas &c.* S. Leone epiſt. 62. c. 17. *Qui convivium Gentilium, & eſcis*

& eſcis immolatitiis uſi ſunt, poſſunt jejuniis, & manuum impoſitione purgari.

Quintò appellatur, *Secunda poſt naufragium tabula*. Ita Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 14. & ſeſſ. 14. Can. 2. Sic etiam Tertullianus lib. de Pęnit. cap. 14. *Eum tu peccator mei ſimilis ita invade, ita amplexare, ut naufragus alicujus tabulæ ſedem*. Ita etiam S. Pacianus epiſt. 9. *Quis naufrago tabulam, ne evadat, eripiet?* Sic denique S. Hieronymus epiſt. 9. *Ne ſtatum nobis Pęnitentiæ ſubſidio blandiamur, quæ ſunt infelicium remedia; cavendum eſt vulnus, quod dolore curatur: aliud eſt integra nave, & ſalvis mercibus portum ſalutis intrare, aliud nudum hærere tabulæ, & crebris fluctuum reverſibus ad acerrima ſaxa collidi*.

Sextò appellatur *Exomologeſis*, hoc eſt, Confeſſio ſeu Communicatio ex pane; eò quòd nimirum pęnitentes, qui peccata ſua confitentur, donari ſolent Eccleſiaſtica communione. Sic Tertullianus lib. de Pęnit. cap. 9. *Is actus, qui magis Græco vocabulo exprimitur, & frequentatur, Exomologeſis eſt, qua delictum Domino noſtrum confitemur, non quidem ut ignaro, ſed quatenus Satisfactio Confeſſione diſponitur, Confeſſione Pęnitentia naſcitur, Pęnitentia Deus mitigatur. Itaque Exomologeſis proſternendi, & humilificandi hominis diſciplina eſt, converſationem injungens miſericordiæ illicem*. Conſentit S. Cyprianus epiſt. 51. *Cùm*, inquit, *in minoribus peccatis agant peccatores Pęnitentiam juſto tempore, ſecundùm diſciplinæ ordinem, ad exomologeſim veniant, ut per manus impoſitionem Epiſcopi, & Cleri, jus communicationis accipiant: nunc crudo tempore, percuſſione adhuc perſeverante, nondum reſtituta Eccleſiæ pace ad communicationem admittuntur, nondum Pęnitentia acta, nondum Exomologeſi facta, nondum manu, & ab Epiſcopo, & Clero impoſita, Eucbariſtia illis datur*. Alias etiam his ſimiles appellationes obtinet: ſed jam convenit inter Doctores poſt Concilia Florentinum, & Tridentinum, ut Pęnitentiæ Sacramentum nominetur.

Notandum ſecundò, Pęnitentiam trifariam accipi: quandoque pro actu, interdum pro habitu, ſæpe verò pro ſigno exteriori. Pro *actu* quidem diſplicentiæ de peccato commiſſo: qua ratione ſpectat ad voluntatem ſeſe determinantem ad vindicandum peccatum, illudque deteſtandum, & pęnam inflictam acceptandam, ac patienter peccati vindictam tolerandam. *Pro habitu* verò, quatenus ex ejuſmodi peccati vindicta, deteſtatione, & acceptatione, ac perpeſſione pęnæ comparatur habitus inclinans ad eliciendos ſimiles actus iis à quibus genitus eſt. *Pro ſigno* autem exteriori, non quocumque, ſed exhibito à pęnitente, & confitente peccatum ſuum tanquam ſibi diſplicens, propter quod ſubjicit ſe authoritati Sacerdotis habentis facultatem eum abſolvendi; ac ſubinde ſignum iſtud ſenſibile ex parte pęnitentis connotat etiam abſolutionem ſenſibilem ex parte Sacerdotis, quæ ſit ſignum abſolutionis interioris paſſivæ ipſius Pęnitentis: ſignum, inquam, non naturale, ſed arbitrarium, & ad placitum inſtitutum; quo ſenſu Pęnitentia dicitur Sacramentum. Utrùm autem reverà Sacramenti rationem, & dignitatem habeat, & à quo tempore utramque obtinuerit, determinandum eſt in hac quæſtione.

Notandum tertiò, certum eſſe, quòd Sacramentum Pęnitentiæ, qualiter uſurpatur, & frequentatur in Eccleſia, non fuerit inſtitutum in lege naturæ, nec in Moſaica; quippe cùm nondum eſſet inſtituta poteſtas clavium, quæ à paſſione Chriſti derivatur, & ab eo conceſſa eſt Apoſtolis ante ſuam in cęlum Aſcenſionem: ac ſubinde tunc non erat inſtitutum quòd aliquis doleret de peccato cum propoſito ſubjiciendi ſe per Confeſſionem, & ſatisfactionem clavibus Eccleſiæ ſub ſpe conſequendæ veniæ, intuitu, & virtute Paſſionis Chriſti Domini. Hinc licèt in lege naturæ, & Moſaica fuerit aliquod Sacramentum inſtitutum, in remedium peccati actualis poſt primam juſtificationem commiſſi, ne ſcilicet deficeret medicina contra morbum quotidianum; illud tamen non erat ejuſdem rationis, & ſpeciei cum Sacramento legis gratiæ, ut unanimi calculo nunc docent Theologi contra nonnullos veteres, contendentes in lege veteri fuiſſe verum Pęnitentiæ Sacramentum, de quo explicant illud Apoſtoli ad Hebræos 9. quòd ſummus Pontifex introibat ſemel in anno in Sancta Sanctorum non ſine ſanguinis effuſione, quem offerret pro ſua, & populi ignorantia; quod tamen rejicitur ex eodem Apoſtolo ibidem dicente, quòd *ſanguis taurorum, & vitulorum .... inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis*: Non ergo cenſet Apoſtolus ſanguinem illum habuiſſe vim ſanctificandi ad emundationem ſpiritus.

Adde quòd inde ſequeretur ſacrificium iſtud fuiſſe excellentius, & efficacius, quàm

ſacrificium Miſſæ; quod quidem non delet ex opere operato peccata in eo, pro quo offertur, etiamſi ſit attritus; imo etiam excellentius eſſet Sacramento Pœnitentiæ novæ legis; quippe cùm unum, & idem numero ſacrificium ſimul ſanctificaret offerentem & illos pro quibus offertur: & quidem ſine ulla obligatione confitendi ſigillatim omnes ſpecies, & numerum peccatorum; quod utique neceſſarium eſt, ut validum ſit novæ legis Sacramentum.

Supereſt igitur determinandum: *Primò*, utrùm Pœnitentia ſignis exterioribus expreſſa, cui verbum Abſolutionis Sacerdotalis acceſſerit, ſit verum ac propriè dictum novæ legis Sacramentum: *Secundò*, utrùm ſit à Baptiſmo diſtinctum: *Tertiò*, utrùm à Chriſto Domino inſtitutum, & quo tempore.

CONCLUSIO PRIMA.

Datur in Eccleſia Catholica verum, ac propriè dictum Sacramentum Pœnitentiæ. Hæc eſt de fide determinata in variis Conciliis, maximè Florentino in decreto Eugenii, & Trident. ſeſſ. 14. Can. 1. his verbis: ***Si quis dixerit in Catholica Eccleſia Pœnitentiam non eſſe verè, & propriè Sacramentum pro fidelibus quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis à Chriſto D. noſtro inſtitutum, anathema ſit.*** Quam utique doctrinam fatentur etiam ipſi hæretici Calviniſtæ, & Lutherani à quingentis, & ampliùs annis in Eccleſia receptiſſimam eſſe; quam non modò Sacramentorum Magiſter, ut omnes poſt eum ſcholæ Theologicæ tradiderunt; ſed etiam ei ſuppares Authores optimi quique.

Verùm nedum ab eo tempore, ſed etiam omni prorſus ævo Sacramentum iſtud ab Eccleſia fuiſſe aſſertum, & frequentatum, ***Probatur*** ex Scriptura ſacra, quæ diſertis verbis ſignificat collatam eſſe à Chriſto Domino authoritatem remittendi peccata, & ab eis abſolvendi: eam enim authoritatem promittit ſuis Diſcipulis Matth. 16. & 18. illam autem contulit Joan. 20. ut egregiè docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 1. *his verbis*: Dominus Sacramentum Pœ-
„ nitentiæ tunc præcipuè inſtituit, cùm à
„ mortuis excitatus, inſufflavit in ſuos Di-
„ ſcipulos, dicens: *Accipite S. Spiritum*,
„ *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis:*
„ *& quorum retinueritis, retenta ſunt*: quo tam inſigni facto, & verbis tam perſpi- „
cuis poteſtatem remittendi, & retinendi „
peccata ad reconciliandos Fideles poſt „
Baptiſmum lapſos, Apoſtolis, & eorum „
legitimis Succeſſoribus fuiſſe communica- „
tam, univerſus Patrum conſenſus ſemper „
intellexit; *unde poſt pauca concludit*: Qua- „
re veriſſimum hunc illorum verborum „
Domini ſenſum ſancta hæc Synodus pro- „
bans, & recipiens, damnat eorum com- „
mentitias interpretationes, qui verba il- „
la ad poteſtatem prædicandi verbum „
Dei, & Chriſti Evangelium annuntian- „
di contra hujus Sacramenti inſtitutionem „
falsò detorquent. Et Can. 3. ejuſdem ſeſ- „
ſionis definit: ***Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris***: Accipite Spiritum ſanctum, ***&c. non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi, & retinendi peccata in Sacramento Pęnitentiæ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit, detorſerit autem contra inſtitutionem hujus Sacramenti ad authoritatem prædicandi Evangelium, anathema ſit.***

Hoc etiam fatentur Patres Concilii Carthaginenſis in epiſt. Synodica apud S. Cyprianum *num.* 54. quam ſcribunt ad Cornelium ſummum Pontificem, qui ut probent lapſos nonniſi diu acta Pęnitentia, niſi fortè periculum infirmitatis, aut perſecutionis urgeat, eſſe abſolvendos, & admittendos ad pacem eadem authoritate remittendi ac retinendi peccata utuntur: ***Statueramus***, inquiunt, ***participato nobis conſilio, ut qui in perſecutionis infeſtatione ſupplantati ab adverſario, & lapſi fuiſſent, & ſacrificiis ſe illicitis maculaſſent, agerent diu Pœnitentiam plenam; & ſi periculum infirmitatis urgeret, pacem ſub ictu mortis acciperent; nec enim fas erat, aut permittebat paterna pietas, & divina clementia Eccleſiam pulſantibus claudis, & dolentibus ac deprecantibus ſpei ſalutaris ſubſidium denegari, ut de ſæculo recedentes ſine communicatione, & pace ad Dominum dimitterentur, quando permiſerit ipſe, qui legem dedit, ut ligata in terris, etiam in cœlis ligata eſſent; ſolvi autem poſſent illic, quæ hic priùs in Eccleſia ſolverentur.***

Conſtat pariter eadem veritas ex conſtanti Eccleſiæ Traditione, & doctrina; nam antiqui Patres Pœnitentiam appellant Sacramentum, eamque Sacramentis novæ legis accenſent; ſic imprimis Tertullianus ante ſuum lapſum in Montani hæreſim lib. de Pęnitentia cap. 7. loquens de peccatis

tis poſt Baptiſmum non iterabilem committendis, ait: *Hæc venena prævidens Deus, intinctionis ſera obſtructa, aliquid adhuc permiſit patere. Collocavit in veſtibulo Pœnitentiam ſecundam, quæ pulſantibus patefaciat.* Et rurſus cap. 12. *Igitur cùm ſcias adversùs gehennam, poſt prima illa intinctionis Dominicæ monimenta, eſſe adhuc in exomologeſi ſecunda ſubſidia; cur ſalutem tuam deſeris? cur ceſſas aggredi, quod ſcias mederi tibi?*

Ubi quamvis Pœnitentiam expreſsè Sacramentum non appellet, idipſum ſatis indicat, dum ejus vim cum Baptiſmi virtute confert. Hoc autem expreſsè docet S. Gregorius Nyſſenus, in lib. de vita Moyſis, ubi ait: *Moyſes per lapidem inundare aquis Eremum fecit, quæ res quantum, qualeque ſit Pœnitentiæ Sacramentum docet.* Similiter S. Auguſtinus epiſt. 180. ad Honoratum: *An non cogitamus*, inquit, *cùm ad iſtorum periculorum pervenitur extrema; nec enim poteſtas nulla fugiendi, quantus in Eccleſia fieri ſoleat ab utroque ſexu, atque adeo ab omni ætate concurſus; aliis Baptiſmum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam Pœnitentiæ ipſius actionem omnibus conſolationem, & Sacramentorum confectionem, & erogationem, &c.* Et in Pſalm. 146. explicans hæc verba: *Qui ſanat contritos corde, &c.* ait; *Quæ ſunt iſta obligamenta, niſi temporalia Sacramenta?* Tum ſubjicit exempla Euchariſtiæ, & manùs impoſitionis qua per Presbyterum peccatores reconciliantur. Similiter Victor Cartenuenſis Epiſcopus, qui floruit circa annnm 460. lib. de Pœnitentia cap. 20. *Dominum*, inquit, *audite in Evangelio, quibus jaculis feriat peccatorem, ut intelligatis quanti faciat Pœnitentiæ Sacramentum.*

Neque tantùm eam impropriè Sacramentum eſſe volunt, ſed & propriè: quia conferunt illam cum Euchariſtia & cum Baptiſmo, quæ duo Sacramenta propriè dici Novatores admittunt. Ex Chryſoſtomo 3. de Sacerdotio, Non ſolùm Sacerdotes, cùm regenerant; ſed etiam poſteà condonandorum peccatorum obtinent poteſtatem. Ex Concilio Alexandrino lib. 12. in Joan. cap. 22. & 23. Duobus modis homines Dei Spiritu pleni, vel afflati peccata remittunt, ac retinent, vel cùm dignos admittunt ad Baptiſmum, ac indignos excludunt: vel cùm filios Eccleſiæ peccantes corripiunt ac pœnitentibus ignoſcunt.

Ex S. Ambroſio 1. de Pœnit. cap. 7. *Cur baptizatis, ſi per hominem peccata remitti non licet; in Baptiſmo enim utique remiſſio peccatorum omnium eſt: nec intereſt utrùm per Pœnitentiam: an per lavacrum, hoc jus ſibi datum Sacerdotes ſibi vindicent; unum in utroque miniſterium eſt. Sed dices, quia in lavacro operatur myſteriorum gratia, quid in Pœnitentia? Nonne Dei nomen operatur?* Ex S. Leone epiſt. 91. ad Theodorum: *Multiplex miſericordia Dei ita lapſibus ſubvenit humanis, ut non ſolùm per Baptiſmi gratiam, ſed etiam per Pœnitentiæ medicinam ſpes vitæ reparetur æternæ.*

Hanc veritatem probat ſubtilis Doctor in 4. diſt. 14. quæſt. 4. nu. 3. *Primò* quidem, quia poſſibile eſt Sacramentum inſtitui, quo remittantur peccata per modum ablutionis, ſeu ſententiæ definitivæ: *Secundò*, quia id congruit: *Tertiò*, quia factum eſt. *Primum*, inquit, oſtenditur per hoc, „ quòd poſſibile eſt Deo animam abſolvere „ à peccato, juxta illud Symboli: Remiſſionem peccatorum: & per conſequens poſſibile eſt inſtituere aliquod ſignum illius „ abſolutionis, & hoc ſignum efficax, ut „ priùs expoſitum eſt, in materia de Sacramentis in univerſali, & pari ratione verba quæcumque, à quocumque Miniſtro „ prolata, & tunc patet lata poſſibilitas „ illius rationis. „

„ *Quantum ad congruitatem, probatur hæc*: „ *Primò*, quia, *inquit Doctor*, congruum eſt „ aliquod eſſe ſignum ſenſibile iſtius abſolutionis propter eaſdem rationes, propter quas dictum eſt diſt. 1. de congruitate Sacramenti in communi. Et „ propter eaſdem congruum eſt illud eſſe „ ſignum inſtitutum à Deo, quia & magis movebit, & ducet intellectum in „ certitudinem, & magis inclinabit affectum ad promptitudinem ſuſcipiendi „ illud ſignum. Congruit etiam in propoſito, iſtud ſignum abſolutionis interioris inſtitui in verbis ſignificantibus Abſolutionem, ut ſignum repræſentet ſignatum. „

Congruit etiam, quòd iſta Abſolutio „ exterior fiat à Sacerdote, quia congruit „ extrema per medium reduci in extremum, „ & ita in Hierarchia Eccleſiaſtica, extremos, ſcilicet peccatores reduci in Deum „ per Hierarchiam, ideſt, Sacerdotem, ſicut eſt in Eccleſia triumphante. *Congruit* etiam, quòd à juriſdictionem habente, quia ſententia à non ſuo Judice lata, „ nulla eſt. *Congruit* etiam, quòd requiratur „

„ in-

„ intentio debita, ut ſuprà expoſitum eſt „ in aliis Sacramentis. *Congruit* etiam ex „ parte ſuſceptivi, quòd ſit pęnitens, id „ eſt, habens aliquam diſplicentiam de pec- „ cato commiſſo: hoc enim videmus etiam „ in Judicibus temporalibus, quòd pro- „ tervum ſententialiter condemnant, Pœ- „ nitentem verò ſuo modo abſolvunt, „ id eſt, tanquam non reum, vel non pu- „ niendum ſententiant. Huc uſque Doctor, quibus poſſibilitatem, & congruitatem hujus Sacramenti facti apertè demonſtrat. Quòd id reverà fuerit conſtitutum, docet ibidem num. 5. hiſce verbis: *Tertiò dico, quòd hoc falſum eſt. Cujus* (proſequitur) *fundamentum accipitur ex authoritatibus adductis ad oppoſitum*. Nempe authoritates Scripturæ ſacræ, quas præmiſimus.

Confirmatur: Signum ſenſibile perpetuum, à Chriſto D. inſtitutum, gratiæ ſanctificantis effectivum, eſt novæ legis Sacramentum propriè dictum: ſed externa Pęnitentia cum accepta Sacerdotis abſolutione, habet hos omnes characteres: *Primò* namque eſt ſignum ſenſibile, tam ex parte Pęnitentis confitentis ſua peccata, & de eis ſenſibiliter dolentis, quàm ex parte Sacerdotis abſolventis; ſiquidem Sacerdos habet authoritatem conceſſam à Chriſto remittendi peccata, non quidem per actus purè internos; modus enim ille non eſt proprius hominis, qui noſcit interna per externa, ſpiritualia per corporalia: nam Chriſtus D. hanc authoritatem Apoſtolis contulit, ut eam exercerent in pęnitentes, tanquam Judices in reos, inſtar fori exterioris; Unde S. Hieronymus epiſt. ad Heliodorum: Abſit *ut de iis quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus; qui claves regni Cęlorum habentes, quodammodo ante diem Judicii judicant*: Judices autem incognita cauſa judicare nequeunt; ac ſubinde debet eſſe aliquod ſignum ſenſibile, quo pęnitens ſua Sacerdoti peccata manifeſtet, & viciſſim Sacerdos ſignificet pœnitenti ſe vice, & authoritate Dei illa remittere.

Secundò, eſt ſignum perpetuum, quia poteſtas illa abſque limitatione temporis, & durationis à Chriſto D. conceſſa eſt Apoſtolis, ac eorum ſucceſſoribus, ut illam exercerent in omnes prorſus peccatores ad ipſos confugientes. Sicut ergo nuſquam in Eccleſia deerunt, qui peccent poſt Baptiſmum; ita neceſſaria ſemper erit in Eccleſia illa poteſtas abſolvendi ab ejuſmodi peccatis.

Tertiò, ſignum iſtud eſt à Chriſto D. inſtitutum; ſiquidem D. *Matth.* 16. Diſcipulos alloquens in perſona Petri, ait: *Dabo tibi claves regni cœlorum; & quodcumque ſolveris ſuper terram, &c.* Unde Matth. 17. omnes Apoſtolos alloquens, ait: *Quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis &c.*

Similiter Joan. 20. omnes Diſcipulos ſimul congregatos alloquens, diſtinctè pronuntiat: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Quibus verbis Chriſtus D. tribuit Apoſtolis authoritatem ligandi, & ſolvendi, retinendi, & remittendi peccata: quæ authoritas non erat in lege veteri; ac ſubinde eſt nova inſtitutio.

Denique ſignum iſtud eſt gratiæ effectivum: nam remiſſio peccatorum de lege ordinaria non fit niſi per infuſionem gratiæ, ut diximus agendo de gratia juſtificante: ergo poteſtas remittendi peccata includit promiſſionem gratiæ, & effectus ſupernaturalis.

Reponebant Novatiani apud S. Pacianum epiſt. 3. præfata verba Chriſti D. Joannis 20. ſpectare dumtaxat ad Cathecumenos; de quibus loquitur Matth. 28. dicens Apoſtolis: *Ite, docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c.* Itaut quod Matthæus non abſolverat, illud Joannes compleverit, ſignificando videlicet, virtutem remiſſivam peccati repromiſſam Apoſtolis, tantùm exerceri debere per collationem Baptiſmi.

Contrà primò, Evangeliſtarum loquendi formula (ut optimè reſpondet S. Pacianus) integrum, & perfectum ſenſum habet, non verò dimidiatum, & imperfectum: *Secundò*, quod Chriſtus D. Joannis 20. conceſſit, illud promiſerat Matth. 18. ſed ibi non promiſit, ſe daturum hanc poteſtatem, dumtaxat reſpectu Gentium baptizandarum exercendam: Siquidem indefinitè loquitur, aitque: *Quodcumque ligaveritis ſuper terram*, &c. *Tertiò*, Quæ conceſſit Chriſtus D. Joan. 20. ea promiſerat Petro Matth. 16. dicens: *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: Quodcumque ligaveris ſuper terram, &c.* at ibi promittit Petro poteſtatem ligandi Fideles, & eos abſolvendi; illa enim poteſtas, quam Chriſtus promiſit Petro, eſt reſpectu Eccleſiæ, & ovium: Eccleſia autem nonniſi ex Fidelibus coaleſcit: igitur, &c.

Reponebant ſecundò ibidem verba illa Matth.18. dicta eſſe de ſolis offenſis dimittendis quæ fiunt contra homines; non verò contra Deum: nam immediatè ante præfata verba Chriſtus D. dicebat: *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum, &c.*

Contra, hæc antecedentia verba ſoli Petro, tanquam perſonæ particulari, dicuntur; unde ſpectant ad omnes omnino Fideles, qui obligantur ad correptionem fraternam, necnon tenentur ad relaxandas offenſas, & dimittendas injurias ſibi irrogatas; ſequentia autem verba omnibus Apoſtolis dicta ſunt. Secundò particula, *Quæcumque*, comprehendit omnia prorſus peccata, etiam in Deum commiſſa: igitur futilis eſt, & vana Novatianorum reſponſio.

Reponebant tertiò apud S. Ambroſium lib. 1. de Pœnit. cap.2. præfata Chriſti D. verba ſignificare quidem, Apoſtolis conceſſam eſſe poteſtatem à Chriſto ad remittenda leviora peccata; non autem graviora.

Contrà primò, Chriſtus D. loquitur ſine ulla exceptione, dicendo: *Quæcumque*. Unde S. Ambroſius ibidem: *Deus diſtinctionem non facit, qui miſericordiam ſuam promiſit omnibus, & relaxandi licentiam Sacerdotibus ſuis ſine ulla exceptione conceſſit. Secundò*, nemini dubium eſt, quin inceſtus ſit peccatum graviſſimum; ſed S. Paulus habuit poteſtatem illud peccatum ligandi, & ſolvendi; ſiquidem inceſtuoſum Corinthium ligavit, cùm eum excommunicavit, & tradidit Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fieret: abſolvit verò, cùm ſcribit 2.Cor.2. *Si cui autem quid donaſtis, & ego: nam & ego ſi quid donavi, propter vos donavi in perſona Chriſti*: Hoc eſt, authoritate mihi à Chriſto conceſſa. Unde ibidem cap. 6. infert S. Ambroſius: *Cur igitur Paulum legunt, ſi eum tam impiè arbitrabantur erraſſe, ut ius ſibi vindicaret Domini ſui? Sed vindicavit acceptum, non uſurpavit indebitum*.

Reponunt quartò Calviniſtæ authoritatem illam remittendi peccata, non aliam eſſe, quàm facultatem prædicandi Evangelium, & excitandi fidem, qua peccator convertitur ad Deum, & credit ejus divinam miſericordiam ſibi opitulari: igitur per eam authoritatem, non intelligitur judiciaria poteſtas ad abſolvendum à peccatis.

Contrà; Nam Chriſtus Joan.10. dat Apoſtolis poteſtatem, quam ante ſuam paſſionem eis non dederat: at ante paſſionem dederat illis poteſtatem annuntiandi Evangelium Judæis, non autem Gentibus, & Samaritanis, Matth. 10. *In viam Gentium ne abieritis, in civitates Samaritanorum ne intraveritis, ſed potiùs ite ad oves, quæ perierunt domus Iſrael*. Similiter poteſtas, quam Matth.28. & Marci 16. dat eis annuntiandi Evangelium univerſis Gentibus, longè diverſa eſt ab ea, quam confert Joan.20. ad abſolvendum à peccatis. *Nam*, inquit S. Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio, *per ea verba Chriſtus dedit poteſtatem hominibus, quam nec Angelis, nec Archangelis datam eſſe voluit; nec enim ad Angelos dictum eſt: Quæcumque alligaveritis in terra, erunt ligata & in cœlo*: Sed Angelis dedit poteſtatem annuntiandi Evangelium: nam Lucæ 2. *Angelus ad Paſtores ait: Ecce evangelizo vobis gaudium magnum*: igitur poteſtas ſolvendi à peccatis non eſt eadem cum poteſtate prædicandi Evangelium.

Inſuper Prædicator quidem Evangelii annuntiat ſolutionem, ac remiſſionem, ſed non eam efficit: at Chriſtus disertè aſſerit peccata remitti per Miniſtros ſuos, ait enim: *Quæcumque ſolveritis, &c.* Non enim dixit; Quæcumque declarabitis ſoluta, aut ligata, ſed, quæcumque ſolveritis, & ligabitis. Rurſus Salvator hanc poteſtatem promittens Petrum alloquendo, ait: *Dabo tibi claves regni cœlorum*. At claves non ſolùm ſunt ſigna, & imagines aperitionis, ſed etiam vera ejus inſtrumenta, quando ab aliquo applicantur; nec ſolùm ſignificant, ſed activè efficaciter ad claudendum, & aperiendum concurrunt: igitur & poteſtas B. Petro, ejuſque Succeſſoribus conceſſa, non ſolùm in prædicatione, aut declaratione, & ſignificatione verſatur, ſed reverà concurrit ſaltem inſtrumentariè moraliter ad remiſſionem peccatorum. *Denique* prædicatio Evangelii poteſt rectè fieri coram Paganis, ut convertantur ad fidem; non poſſunt autem pagani infideles abſolvi à peccatis ſuis per claves Eccleſiæ, & per abſolutionem Sacramentalem; ſiquidem hæc Abſolutio eſt actus Juriſdictionis: Eccleſia autem non habet authoritatem in paganos, & eos qui nondum baptizati ſunt, ut dicit S.Paulus 1. ad Cor. 3. *Quid ad me do bis, qui foris ſunt judicare? Nam eos, qui foris ſunt, Deus judicabit*.

Reponunt quintò, alii per illa verba Joan. 20. eatenus dari poteſtatem Apoſtolis remittendi peccata, quatenus datur eis facultas denuntiandi illa eſſe remiſſa.

Contrà: Chriſtus D. non ait: *Quorum declaraveritis peccata remiſſa, ſed quorum remiſeritis, &c. Deinde*, ad declaranda peccata remiſſa non opus eſt clavibus, ſed ſolùm voce, & tuba: quemadmodum interdum Reges, & Principes voce præconis denuntiant ſe remittere offenſam ſubditis priùs perduellibus. *Rurſus*, Chriſtus D. ſimilem dedit Apoſtolis authoritatem remittendi peccata, Joan. 20. ei quam ipſe habebat: nam ait: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos*. Unde S. Chryſoſtomus homil. 85. in Joann. *Suum iis relicturus erat ibi miniſterium*. Et lib. 3. de Sacerdotio; Quare *Pater habet omnifariam poteſtatem, & hanc Filio tradidit, & filius Apoſtolis*, per hæc verba: *Quorum remiſeritis peccata, &c.* Quare Apoſtolus 2. Cor. 5. ait: *Dedit nobis miniſterium reconciliationis... pro Chriſto ergo legatione fungimur*: Sed Chriſtus non modò reconciliavit exhortando, ſed etiam ipſa reverà remittendo, ut ipſe ſignificat Matth. 9. *Ut ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem remittendi peccata, &c.* Igitur &c. *Denique* SS. Patres docent Sacerdotes novæ legis habere poteſtatem peccata condonandi poſt Baptiſmum, & reverà nos purgare, ac mundare à peccatis: non autem ſolùm probare, ac declarare, quòd ab eis ſimus mundi: nam, inquit S. Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio: *Corporis lepram purgare, ſeu veriùs dicam, non purgare quidem, ſed purgatos probare, Judæorum Sacerdotibus ſolis licebat... At verò noſtris Sacerdotibus, non corporis lepram, verùm animæ ſordes; non dico purgatas probare, ſed purgare prorſus conceſſum eſt.*

Opponunt tertiò: Ad omne Sacramentum requiritur verbum, & elementum ab aliquo Miniſtro adhibitum: ait enim S. Auguſtinus tract. 80. in Joan. *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*. Et B. Iſidorus lib. 6. originum, cap. 19. *Baptiſmus, Chriſma, Corpus, & Sanguis Chriſti ob id Sacramenta dicuntur, quia ſub tegumento corporalium rerum divina virtus ſecretiùs operatur*: Sed in Pœnitentia nullum eſt elementum; nec adhibentur aliquæ res corporales, ſub quibus divina virtus ſalutem operetur: igitur, &c.

R. Diſtinguo minorem: Non adhibentur aliquæ res corporales, aut aliquod elementum propriè dictum; quemadmodum fit in Baptiſmo, de quo ſolo ibi ſermonem inſtituit S. Auguſtinus, concedo: impropriè dictum, nego: ſiquidem ſigna quibus pœnitens ſua declarat peccata, & conceptum de eis dolorem oſtendit, necnon & verba abſolutionis Sacerdotalis ſunt quid ſenſibile, non quidem tactui, aut viſui, ſed auribus: ſuntque ſignificativa veræ ablutionis à peccato. Quòd autem non intelligat S. Auguſtinus elementum propriè dictum, apparet: nam aliàs ſequeretur Euchariſtiam non eſſe verum Sacramentum, quippe cùm ex elemento propriè dicto non conficiatur.

Opponunt quartò: Non alia prædicatur in nova lege Pœnitentia, quàm in veteri, ut ſignificat S. Paulus Actor. 26. Nihil extra dicens, quàm ea, quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes: ſed in lege veteri Pœnitentia non erat Sacramentum: ergo nec in nova.

Diſtinguo majorem: Non alia prædicatur Pœnitentia, quatenus eſt virtus, tranſeat, quatenus eſt Sacramentum, nego: in lege enim veteri non fuit dictum, ſicut in nova: *Quorum remiſeritis peccata, &c.* Adde quòd hęretici pravum in ſenſum Apoſtoli verba detorqueant: non enim ait Apoſtolus ſe non prædicare aliam Pęnitentiam, quàm quæ prædicabatur à Moyſe, & Prophetis; ſed ſe nihil annuntiare, niſi quæ Prophetæ prædixerant de Chriſto D. ac futura eſſe denuntiaverant.

Objiciebant Novatiani, ut refert ſanctus Ambroſius concione 8. in Pſal. 118. *Facilitas veniæ, incentivum præbet delinquendi*: Sed Deus non poteſt incentivum delinquendi inſtituere: inſtituiſſet autem ſi facultatem hominibus dediſſet abſolvendi à peccatis: igitur, &c. R. *Diſtinguo majorem*: Facilitas veniæ ex ſola clementia indulgentis, & condonantis offenſam, incentivum præbet delinquendi, quando nulla exigitur pęna, & laborioſa ſatisfactio ex parte delinquentis, concedo: quando exigitur, nego: non fit autem per Pęnitentiam Sacramentalem remiſſio peccatorum abſque pęna ex parte deliquentis, ſiquidem ſatisfactio eſt una ex partibus Pęnitentiæ. Adde quòd negari poſſit major: nam, ut præclarè docet Auguſtinus homil. 27. ex quinquaginta, ubi hanc objectionem ſolvit: *Si clauderetur aditus Pœnitentiæ, nonne ille peccator, tantò magis adderet peccata peccatis, quantò magis ſibi deſperaret ignoſci? diceret enim ſibi; ecce peccavi, ecce ſcelus admiſi, jam mihi veniæ nullus eſt locus, Pœnitentia infructuoſa eſt. Damnatus ſum, quare jam non vivo, ut volo? quia*

ibi

ibi non invenio charitatem, hîc ſaltem paſcam cupiditatem meam ..... ergo ſi tuleris jugum Pœnitentiæ, augebuntur peccata, &c.

Objiciebant inſuper Novatiani apud S. Ambroſium lib. 1. de Pęnit. cap. 7. illud 1. Reg. cap. 2. *Si peccaverit homo in hominem, orabunt pro eo ad Dominum: ſi autem in Dominum peccaverit homo, quis orabit pro eo?*

Reſpondeo primò, oraculum illud ſpectare ad vetus Teſtamentum; non autem pertinere ad legem Evangelii, in quo conceſſa eſt Eccleſiæ Sacerdotibus authoritas ſolvendi à peccatis.

Reſpondeo ſecundò, quòd ſi illa verba uſurparentur in ſenſu Novatianorum, conſequens eſſet, quòd nullus hominum poſſet pro altero peccatore orare.

Tertiò dico cum S. Ambroſio ibidem, non „ eſſe ſcriptum: Nullus orabit pro eo: ſed, Quis orabit? Hoc eſt, quis ille ſit, qui in tali cauſa orare poſſit? quæritur, non excluditur. *Denique* habes in Pſalm. 15. *Domine! quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* Non enim nullus, ſed probatus habitabit. Nec hoc dicit, quòd nemo requieſcat; ſed requieſcat electus: ut ſcias hoc eſſe verum, quod non multò poſt in Pſal. 23. ait: *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* Id eſt, non quicumque de vulgo, nec plebejæ veritatis aliquis; ſed vitæ egregiæ, ſingularisque meriti: Et ut ſcias quia cùm dicitur, *quis*, non intelligitur nullus, ſed *aliquis* ſignificatur, cùm dixiſſet: *Quis aſcendet in montem Domini?* ſubjecit: *Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam*. Et alibi: *Quis ſapiens, & intelliget hæc?* Numquid dicit, quia nullus intelliget? Et in Evangelio: *Quis fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituet Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illi in tempore tritici menſuram?* Et ut comprehendas, quia de eo dixit, qui utique eſt, non de eo, qui non eſt, ſubjunxit: *Beatus ille ſervus, quem, cùm venerit Dominus, invenerit ſic facientem*. Et illud ita opinor dictum: *Deus quis ſimilis tibi?* Non utique nullus; quia imago Patris filius eſt. Similiter igitur accipiendum: *Quis orabit pro eo?* Hoc eſt, ſingularis vitæ aliquis debet orare pro eo, qui peccavit in Dominum, quia quò major culpa, eò majora ſunt quærenda ſuffragia: Non enim quicumque de vulgo pro Judæorum populo; ſed Moyſes rogavit, quando vituli caput fidei immemores adoraverunt. Numquid erravit Moyſes? At certè quia non erravit, quod rogavit, & meruit, & impetravit: Quid enim talis affectus non impetraret, quando ſe objecit pro populo, dicens: *Et nunc ſi dimittis illis peccatum, dimitte; ſin autem dele me de libro vitæ*: Vides, quia non tanquam delicioſus interceſſor, & faſtidii plenus ſibi conſulat, ne offenſionem contrahat: quod Novatianus metuere ſe dicit; ſed magis omnium memor, ſui immemor, offendere non timebat ipſe, ut plebem ab offenſionis periculo erueret, & liberaret. Meritò ergo ſcriptum eſt, *quis orabit pro eo?* Hoc eſt talis, qualis Moyſes ſe offerat pro peccatoribus: talis qualis Hieremias, cui cùm eſſet dictum à Domino Deo noſtro, *noli orare pro populo iſto*: tamen oravit, & veniam promeruit. Ita S. Ambroſius. „

CONCLUSIO SECUNDA.

Pœnitentia eſt Sacramentum à Baptiſmate diſtinctum; & ſubinde remiſſio peccatorum, quæ fit per Pęnitentiam, non fit per ſimplicem Baptiſmi ſuſcepti recordationem. Hæc eſt de fide determinata in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. can. 2. *Si quis Sacramenta confundens, ipſum Baptiſmum Pœnitentiæ Sacramentum eſſe dixerit, quaſi hæc duo Sacramenta diſtincta non ſint, atque ideo Pœnitentiam non rectè ſecundam poſt naufragium tabulam appellari, anathema ſit*. Probat hanc authoritatem c. 2. quintuplici ratione petita ex parte eſſentiæ, Miniſtri, ſubjecti, effectus, & appellationis utriuſque Sacramenti: *Cęterùm*, inquit, *hoc Sacramentum* (Pœnitentiæ) *multis rationibus à Baptiſmo differre dignoſcitur; nam præterquam quod materia, & forma, quibus Sacramenti eſſentia perficitur* (quippe materia, & forma Baptiſmi eſt ablutio ſimul cum verbis ſignificantibus eam fieri in virtute ſanctiſſimæ Trinitatis; Pœnitentiæ verò, quaſi materia, ſunt actus Pœnitentis; forma verò eſt abſolutio Sacerdotalis verbis concepta.) *Conſtat certè Baptiſmi miniſtrum Judicem eſſe non oportere, cùm Eccleſia in neminem judicium exerceat, qui non priùs in ipſam per Baptiſmi januam fuerit ingreſſus: Quid enim mihi*, inquit Apoſtolus ad Cor. 5. *de iis, qui foris ſunt judicare? ſecus eſt de domeſti-*

cis fidei ; quos Chriſtus D. lavacro Baptiſmi ſui corporis membra ſemel effecit ; nam hoc ſi ſe poſteà crimine aliquo contaminaverint, non jam repetito Baptiſmo ablui, cùm id in Eccleſia Catholica nulla ratione liceat : ſed ante hoc tribunal, tanquam reos ſibi voluit : ut per Sacerdotum ſententiam non ſemel, ſed quoties ab admiſſis peccatis ad ipſam pœnitentes confugerint, poſſent liberari.

Quibus verbis Concilium apertè declarat manifeſtum eſſe Pęnitentiæ diſcrimen à Baptiſmate, non ſolùm ex parte materiæ, & formæ utriuſque Sacramenti, ſed maximè ex parte miniſtri ; quippe cùm Baptiſmi miniſter ſit in caſu neceſſitatis quilibet homo ; Pęnitentiæ verò ſolus Sacerdos. Similiter ſubjectum utriuſque diſtinctum eſt ; Baptiſmus enim miniſtrari poteſt cuilibet, etiam Pagano, & Gentili : Pœnitentia verò ſolis Fidelibus, quia exercetur per modum judicii, quod tantùm vim habet erga Eccleſiæ filios, & ſubditos. Inſuper Baptiſmum conferri poteſt etiam pueris, & amentibus ; Sacramentum verò Pęnitentiæ ſolis adultis ratione utentibus.

Apparet etiam utriuſque Sacramenti diſcrimen ex diverſitate eorum effectus, & applicationis : nam, inquit Concilium, „ Alius eſt Baptiſmi, alius Pęnitentiæ fru- „ ctus ; per Baptiſmum enim Chriſtum in- „ duentes, nova prorſus in illo efficimur „ creatura, plenam, & integram peccato- „ rum omnium remiſſionem conſequen- „ tes, ad quam tamen novitatem, & in- „ tegritatem per Sacramentum Pęnitentiæ, „ ſine magnis noſtris fletibus, & labori- „ bus, divina id exigente Juſtitia, perve- „ nire nequaquam poſſumus, ut meritò „ Pęnitentia laborioſus quidam Baptiſmus „ à SS. Patribus dictus fuerit : nempe Cypriano lib. de lapſis, Nazianzeno oratione in ſancta lumina, Damaſceno lib. 4. de fide cap. 10.

Confirmatur : Chriſtus D. Joann. 20. dat Apoſtolis poteſtatem non ſolùm remittendi, ſed etiam retinendi peccata : ſed hæc poteſtas prorſus eſſet fruſtranea, ſi peccatorum remiſſio, quæ fit per Pęnitentiam, eſſet dumtaxat ſuſcepti Baptiſmi recordatio : non enim Sacerdotes prohibere poſſunt, quominus Fideles ſuſcepti Baptiſmi recordentur ; igitur Sacramentum Pęnitentiæ non eſt ſimplex Baptiſmi recordatio.

Dices : Non alia eſt novæ legis Pęnitentia ab ea, quam prædicavit S. Joannes ; ſed Marci 1. *Fuit Joannes in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum Pęnitentiæ in remiſſionem peccatorum* : igitur Pœnitentia novæ legis non diſtinguitur à Baptiſmo.

Diſtinguo minorem ; Non alia eſt Pœnitentia virtus, concedo : Sacramentum nego : Duplex enim eſt Pœnitentia ; una quidem virtus, quæ fuit neceſſaria omni tempore univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, ad gratiam aſſequendam, etiam illis, qui Baptiſmi Sacramento initiari cupiebant, ut diximus : alia verò quam Chriſtus inſtituit in Sacramentum, quando facultatem dedit Apoſtolis abſolvendi à peccatis, quam SS. Patres omninò à Baptiſmo diſtinguunt, ut jam diximus.

Dices ſecundò : S. Auguſtinus lib. 1. de nuptiis, & concupiſcentia, cap. 33. explicans illud Epheſ. 5. *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſemetipſum tradidit pro ea, ut eam ſanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ*, docet illud ſic accipiendum eſſe, *ut eodem lavacro regenerationis, & verbo ſanctificationis* (id eſt Baptiſmo) *omnia prorſus mala hominum regeneratorum mundentur atque ſanentur ; non ſolùm peccata, quæ omnia nunc remittuntur in Baptiſma, ſed etiam quæ poſteriùs humana ignorantia, vel infirmitate contrahuntur ; non ut Baptiſma quoties peccatur, toties repetatur, ſed quia ipſo, quod ſemel datur, fit, ut non ſolùm antea, verùm etiam poſteà quorumlibet peccatorum venia fidelibus impetretur.*

Reſpondeo : Ipſum aliud nolle quàm quòd Pęnitentia, tam virtus, quàm Sacramentum, nullatenus impetrare poſſit veniam peccatorum, ſine lavacro regenerationis, aut ejus voto. Nam ſequitur : *Quid enim prodeſſet vel ante Baptiſmum Pęnitentia, niſi Baptiſmus ſequeretur, vel poſteà, niſi præcederet ? In ipſa quoque Dominica oratione ; quæ quotidiana eſt noſtra mundatio, quo fructu, quo effectu diceretur* : Dimitte nobis debita noſtra, *niſi ab iis, qui baptizati ſunt, diceretur ? Itemque eleemoſynarum largitas, & beneficentia quantalibet, cui tandem ad dimittenda ſua peccata prodeſſet, ſi baptizatus non eſſet ? Poſtremò regni cœlorum ipſa felicitas, ubi non habebit Eccleſia maculam, aut rugam, aut aliquid ejuſmodi, ubi nihil reprehenſionis, nihil ſimulationis erit, ubi non ſolùm reatus, ſed nec concupiſcentia ulla erit peccati ; quorum erit, niſi baptizatorum ?* Quibus verbis ſignificat

S. Au-

S. Auguſtinus Pęnitentiam eſſe neceſſariam adultis ante Baptiſmum; ſed ut profit, neceſſariò requiri votum Baptiſmi: adeoque niſi Baptiſmus ſequeretur, ubi & quando commodè ſequi poſſet, nihil prodeſſet; uti nec Sacramentum Pęnitentiæ, niſi præcederet realis ſuſceptio Baptiſmi: quia nimirum Baptiſmus eſt janua omnium Sacramentorum.

Urgebis: Non alia fuit S. Auguſtini ſententia ab ea, quam habuit ejus Diſcipulus S. Fulgentius: ſed S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 30. Baptiſmum appellat *Sacramentum fidei, & Pœnitentiæ*, juxta quod in Evangelio ſcribitur *Lucæ* 3. quòd Joannes prædicavit Baptiſmum Pęnitentiæ in remiſſionem peccatorum.

Reſpondeo, illum idcirco appellare Baptiſmum, *Sacramentum Pœnitentiæ, & fidei*; quia Baptiſmus in adultis, qui mortaliter peccaverunt, neceſſariò ſupponere debet fidem, & Pęnitentiam, ut colligitur ex his verbis S. Petri, *Actor.* 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*. Quòd autem ea ſit, & non alia, S. Fulgentii ſententia, apparet ex ejus verbis; ait enim: *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, exceptis illis, qui pro nomine Chriſti ſuo ſanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic à malis ſuis fuerit per Pœnitentiam, fidemque converſus, & per Sacramentum fidei, & Pœnitentiæ, ideſt, per Baptiſmum liberatus*. Intellige non quamcumque Pęnitentiam, ſed illam quam ante Baptiſmum oportet agere; ideſt, virtutem Pęnitentiæ: quippe confeſtim adjungitur: *Et majoribus quidem neceſſarium eſſe, & Pęnitent.am de malis ſuis agere, & fidem Catholicam ſecundùm regulam veritatis tenere, & Sacramentum Baptiſmatis accipere: parvulis verò, qui nec propria voluntate credere, nec Pœnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere poſſunt, Sacramentum fidei, quod eſt ſanctum Baptiſma, quamdiu rationis ætas rerum capax eſſe non poteſt, ſufficere ad ſalutem*.

CONCLUSIO TERTIA.

Sacramentum Pęnitentiæ immediatè eſt à Chriſto D. inſtitutum, idque poſt ſuam reſurrectionem, nempe Joannis 20. *quando dixit Apoſtolis: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, &c.* Hæc Concluſio duas habet partes, nempe quòd ſacramentum Pœnitentiæ inſtitutum ſit à Chriſto D. & quòd dumtaxat inſtitutum fuerit poſt Chriſti D. Reſurrectionem. Primam apertè tradit Concilium Tridentinum ſeſs. 14. can. 1. his verbis: *Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe verè, & propriè Sacramentum pro fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis à Chriſto D. inſtitutum, anathema ſit*. Nec obſtat, quòd Concilium non aſſerat, hoc Sacramentum eſſe immediatè à Chriſto D. inſtitutum; quamvis enim non ſubjiciat particulam illam *immediatè*, evidenter tamen ex ejus doctrina colligitur: quippè cùm non alium cognoſcat auctorem Sacramentorum, quàm Chriſtum D. Et inſuper can. 5. & can. 6. docet confeſſionem, de qua maximè moveri poſſet controverſia, eſſe ex Chriſti mandato, ſicut probabimus articulo ſequenti.

Utramque partem docet idem Concilium ibidem cap. 14. cùm ait: *Dominus autem Sacramentum Pęnitentiæ tunc præcipuè inſtituit, cùm à mortuis excitatus inſufflavit in Diſcipulos ſuos, dicens; Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, &c.*

Hujus autem veritatis nulla alia proferri poteſt ratio à priori, quàm Chriſti D. voluntas, qui pro libito Sacramenta inſtituit quando, & quomodo voluit. Nihilominus non deſunt congruentiæ, cur ejus Sacramenti inſtitutionem diſtulerit poſt ſuam Reſurrectionem: *Primò* quia conveniens non erat, quòd priùs daretur poteſtas in corpus Chriſti myſticum, quàm in corpus Chriſti verum: hanc autem Apoſtoli tantùm acceperunt in ultima cœna, in qua licèt fortè Chriſtus Diſcipulos docuerit omnem omnino ſtatum futurum Eccleſiæ, & conſequenter tradiderit doctrinam de Sacramento Pęnitentiæ poſtmodum inſtituendo; nihilominus nulla ratione colligi poteſt, ibi inſtitutum fuiſſe, hoc Sacramentum; tum quia id nullibi Scriptura docet; tum quia nondum erat collata poteſtas remittendi peccata, ſine qua Sacramentum iſtud nullam omnino habere poteſt efficaciam.

Inſuper, Chriſti Reſurrectio eſt exemplar perfectæ juſtificationis, & reſurrectionis myſticæ, qua homo per Pęnitentiam reſurgit à morte peccati; unde S. Paulus ad Rom. 4. *Traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram*; ideſt, ut juſtificationis perfectum exemplar nobis exhiberet. Oportuit ergo Chriſtum D. priùs reſurrexiſſe, quàm inſtitueretur hoc Sacramentum, quo peccator ad vitam gratiæ re-

revocatus, & reſtitutus, non moriatur iterum morte peccati, quemadmodum *Chriſtus Dominus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur*, ait ibidem Apoſtolus.

Dices: Tunc inſtitutum fuit Sacramentum Pęnitentiæ, cùm poteſtas clavium eſt Apoſtolis collata: ſed illam poteſtatem Chriſtus D. Apoſtolis tradidit ante ſuam Paſſionem, nempe *Matth.* 18. cùm dixit: *Amen, dico vobis, quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo, & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo*: Igitur tunc fuit à Chriſto D. inſtitutum ſacramentum Pœnitentiæ.

Nego minorem: Eo loco enim dumtaxat promiſſa fuit Apoſtolis poteſtas clavium ad remittenda, vel retinenda peccata; non autem de facto fuit eis collata, quia hæc poteſtas solùm ſpectat ad Sacerdotes, ut probabimus infrà: Apoſtoli autem, dum Chriſtus hæc dixit *Matt.*18. nondum erant Sacerdotes, quippe cùm hanc dignitatem dumtaxat obtinuerint in nocte cœnæ; ac ſubinde ibi fuit potiùs promiſſio conferendæ poteſtatis clavium, quàm vera, & realis illius collatio.

Inſtabis: Perperam igitur, ad aſſerendam inſtitutionem hujus Sacramenti, proferunt Catholici verba illa Chriſti D. dicentis Petro *Matt.*16. *Dabo tibi claves regni Cælorum*. Et *Matt.* 18. quando omnibus Apoſtolis dixit: *Quæcumque ſolveritis, &c.*

Nego ſequi; nam etiamſi Chriſtus D. ſolùm exhibuerit poteſtatem abſolvendi poſt reſurrectionem, tamen disertè eam jam pollicitus fuerat præfatis locis; unde cùm nec mentiri, nec fallere poſſit, promiſſiones illæ erant velut arrhæ, & tamquam pignora ac rudimenta futuræ poſt Reſurrectionem inſtitutionis.

Urgebis: Si tantùm *Joann.* 20. Chriſtus D. dedit Apoſtolis poteſtatem abſolvendi, ſequitur, quòd illi ſoli eam facultatem habuerunt, qui præſentes erant, cùm hæc protulit, ac ſubinde, quòd S. Thomas ea poteſtate caruit; ſtatim enim poſt præfata verba: *Accipite Spiritum ſanctum*, ſubjungitur: *Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Jeſus*. Sed hoc conſequens eſt abſurdum; alioqui S. Thomas incompletam omnino ac imperfectam auctoritatem Apoſtolicam habuiſſet: igitur &c.

Nego ſequelam majoris: Nam, inquit S. Cyrillus Alexandrinus lib.12. in Joan. cap.56. *Dicimus virtutem Spiritus, ex intentione dantis Chriſti, in omnes Diſcipulos pertranſiſſe: non enim quibuſdam, ſed omnibus Diſcipulis dedit. Quare liberalitate dantis non ſolùm præſentes, ſed etiam abſentes Apoſtoli, Spiritum ſanctum acceperunt: quòd autem non violenta, ſed tuta veraque iſta ratio ſit, auctoritate S. Scripturæ monſtrabimus. Juſſit Deus quondam Moyſi* (Num. 11.) *ſeptuaginta ſeniores Judæorum eligere. Dixit autem de Spiritu, qui erat in Moyſe, ablaturum ſe, atque impoſiturum in illis. Cùm verò Heldad, & Medad de 70. Seniorum numero in Synagoga remanſiſſent, ac Spiritus omnibus illis 70. immiſſus fuiſſet, prophetabant quidem, qui erant cum Moyſe, prophetabant autem etiam illi duo qui aberant, &c. Non ergo licèt abfuerit Thomas à participatione Spiritus decidit, cùm de numero eſſet eorum, quibus dignitate Apoſtolatus decoratis, Spiritus debebatur.*

Dices ſecundò, Chriſtus D. *Joan.*20. eamdem dedit Apoſtolis auctoritatem remittendi peccata, quam ipſe acceperat à Patre: ut diximus ſuprà *nu.*10. ait enim: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos*: Sed ipſe reconciliavit peccatores abſque miniſterio alicujus Sacramenti: ergo per illa verba, *Accipite Spiritum ſanctum, &c.* non cenſetur inſtituiſſe aliquod Sacramentum, quo neceſſariò uti deberent Apoſtoli, & eorum Succeſſores ad diluenda peccata poſt Baptiſmum commiſſa.

Diſtinguo majorem: Habuerunt eamdem, ideſt, omnimodam, nego: ideſt, ſimilem, & participatam, concedo: quamvis enim Apoſtolis poteſtatem reconciliandi peccatores ſimilem ei, quam ipſe acceperat à Patre, tradiderit Chriſtus D. inde tamen non ſequitur eamdem, & omnino æqualem eis tradidiſſe; ſiquidem Chriſtus habebat poteſtatem excellentiæ, quæ nullis externis ſignis erat alligata, utpote cùm ille eſſet verus Deus, veruſque Dei Filius, penes quem eſt facultas condonandi peccata plenario jure, & independenter ab omni ſigno ſenſibili; Apoſtoli autem habebant dumtaxat poteſtatem participatam, & alligatam ſignis exterioribus Baptiſmi, & Pœnitentiæ. Ad auctoritatem verò S. Joannis dico, per eam intelligi poſſe miſſionem illam, qua Chriſtus mittebat Diſcipulos ad annuntiandum Evangelium medias inter hominum perſecutiones, ſicut ipſe à Patre miſſus fuerat, ut

interpretatur S. Gregorius homil. 26. in Evangelia, ubi explicans ea verba; ait: *Pater filium miſit, qui hunc pro redemptione generis humani incarnari conſtituit, quem videlicet in mundum venire ad Paſſionem voluit: ſed tamen amavit eum, quem ad Paſſionem miſit. Electos verò Apoſtolos Dominus non ad mundi gaudia, ſed ſicut ipſe miſſus eſt, ad paſſiones in mundum mittit. Quia ergo & filius amatur à Patre, & tamen ad Paſſionem mittitur; ita & Diſcipuli à Domino amantur; qui tamen ad Paſſionem mittuntur in mundum. Itaque rectè dicitur: Sicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos, ideſt, ea charitate vos diligo, cùm inter ſcandala perſecutorum mitto, qua me charitate Pater diligit, quem venire ad tolerandas paſſiones fecit.*

QUÆSTIO SECUNDA.

Quænam ſit materia Sacramenti Pœnitentiæ.

N*Otandum primò*, omnia Sacramenta novæ legis conſtare materia, & forma, ut docet Concilium Florentinum in decreto Eugenii, ubi enumeratis novæ legis Sacramentis, ait: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus, tamquam materia, verbis tamquam forma, & perſona miniſtri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Eccleſia.* Porro in aliquibus Sacramentis materia hæc eſt duplex, *remota* videlicet, & *proxima*, ſic in Baptiſmo materia proxima eſt ablutio exterior, remota verò aqua naturalis.

Inſuper utraque materia eſſe poteſt duplex, una ex qua Sacramenta fiunt, & componuntur; alia verò, circa quæ Sacramenta verſantur. Quæritur ergo, quænam ſit materia tam remota, quàm proxima ſacramenti pœnitentiæ.

Notandum ſecundò, certum eſſe, quòd actus pœnitentis, nempe Contritio, Confeſſio, & Satisfactio concurrunt per modum materiæ ad ſacramentum Pœnitentiæ; hoc enim docet Concilium Florentinum loco ſupra citato, ubi ait: *Quartum Sacramentum eſt Pœnitentia, cujus quaſi materia ſunt actus pœnitentis, qui in tres diſtinguuntur partes. Quarum prima eſt cordis Contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero. Secunda eſt oris Confeſſio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, ſuo Sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia, Satisfactio pro peccato ſecundùm arbitrium Sacerdotis: quæ quidem præcipuè fit per orationem, jejunium, & eleemoſynam.* Idem ſtatuit Concil. Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 3. ubi ait: *Sunt autem quaſi materia hujus Sacramenti ipſius Pœnitentis actus, nempe Contritio, Confeſſio, & Satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, & ad plenam, & perfectam peccatorum remiſſionem, ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur.* Quæ Concilia ſignanter hos pœnitentis actus appellant *quaſi materiam*; quia videlicet ex eis non conſtituitur Sacramentum Pœnitentiæ tamquam materia ex qua, ſed tantùm ſicut materia circa quam iſtud occupatur.

Notandum tertiò, quòd etiamſi ad confectionem alicujus Sacramenti plura ita neceſſariò concurrant, ut ſine illis Sacramentum nec fieri, nec exiſtere poſſet; illa tamen omnia non habent rationem Sacramenti, neque ſunt illius partes eſſentiales, ut patet in Euchariſtia, ad cujus confectionem neceſſariò concurrunt verba conſecrationis; attamen ſpecies conſecratæ habent rationem Sacramenti, etiamſi verba conſecratoria ampliùs non exiſtant: Similiter in Baptiſmo ablutio activa abſolutè neceſſaria eſt ad illius confectionem: ejus tamen formalis ratio potiſſimùm conſiſtit in ablutione paſſiva. Unde fit, quòd licèt res, & verba concurrant ad confectionem Sacramenti, utrumque tamen ad Sacramenti eſſentiam ex æquo non ſpectat; ſed in alterutro tantùm maximè conſiſtit formalis ratio, ac vis præcipua Sacramenti, quia alterutrum eorum majorem refert ſimilitudinem gratiæ, quàm ſignificat, & efficit. Sic in Baptiſmo v.g. quia ablutio ſolvens corporis ſordes majorem habet ſimilitudinem cum gratia abluente animam à peccatis; idcirco ratio ſignificationis ipſius gratiæ, magis conſiſtit in ipſa ablutione, quàm in invocatione Trinitatis; quæ fit cum ipſa actuali ablutione.

Duo itaque hic occurrunt determinanda: *Primum*, an & quæ peccata ſint materia remota Sacramenti Pœnitentiæ: *Secundum*, utrùm & quomodo actus pœnitentis ſint materia proxima circa quam Sacramentum iſtud occupatur.

CONCLUSIO PRIMA.

S*Ola, & omnia peccata poſt Baptiſmum commiſſa, ſunt materia remota circa quam Sacra-*

cramenti Pœnitentiæ. Hæc eſt communis apud Theologos, eamque apertè docet Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. ubi cùm recenſuiſſet Sacramenti Pœnitentiæ inſtitu„ tionem, ſtatim *ſubdit*: Quo tam inſigni „ facto, & verbis tam perſpicuis poteſta„ tem remittendi, & retinendi peccata, „ ad reconciliandos fideles poſt Baptiſ„ mum lapſos Apoſtolis, & eorum legi„ timis Succeſſoribus fuiſſe communica„ tam, univerſorum Patrum conſenſus ſem„ per intellexit, *Et cap.* 2. *aperiens diſcrimen* „ *Sacramenti Pœnitentiæ à Baptiſmate, ex par*„ *te Miniſtri, ait*: Conſtat certè Baptiſmi „ Miniſtrum Judicem eſſe non oportere, „ cùm Eccleſia in neminem judicium exer„ ceat, qui non priùs in ipſam per Baptiſ„ mi januam fuerit ingreſſus: *Quid* enim „ *mihi*, inquit Apoſtolus, *de iis*, *qui foris* „ *ſunt*, *judicare*? Secùs eſt de domeſticis fi„ dei, quos Chriſtus D. lavacro Baptiſmi „ ſui corporis membra ſemel effecit: nam „ hos, ſi ſe poſtea crimine aliquo conta„ minaverint.... ante hoc tribunal tam„ quam reos ſiſti voluit, ut per Sacerdo„ tum ſententiam non ſemel, ſed quoties „ ab admiſſis peccatis ad ipſum pœniten„ tes confugerint, poſſent liberari, unde „ ſubdit circa finem capitis: Eſt autem „ hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapſis poſt „ Baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, ut „ nondum regeneratis ipſe Baptiſmus. Quibus verbis Concilium apertè ſignificat ſola peccata poſt Baptiſmum ritè ſuſceptum commiſſa, eſſe materiam remotam Sacramenti Pœnitentiæ.

Hujus utique veritatis ratio nulla ſubjici poteſt à priori, quàm Chriſti D. voluntas, quæ nobis per Eccleſiæ ſententiam, & doctrinam innoteſcit: à poſteriori vero confirmari poteſt hæc aſſertio ex iis encomiis, quibus SS. Patres Pœnitentiæ Sacramentum celebrant, maximè cùm ipſum appellant ſecundam poſt naufragium tabulam; quo ſignificent hoc Sacramentum dumtaxat eſſe inſtitutum in ſubſidium eorum, qui recuperata animæ ſanitate, & comparato Innocentiæ portu, iterum ſeſe peccati naufragio mittunt.

Secundam partem, nempe quòd omnia omnino peccata poſt Baptiſmum commiſſa per Pœnitentiam deleri poſſint, jam conſtat ex iis quæ diximus de efficacitate pœnitentiæ virtutis: idque apertè docet ibidem Concilium Tridentinum can. 5. ubi ait: *Dominus noſter Jeſus è terris aſcenſurus ad cælos, Sacerdotes ſui ipſius Vicarios reliquit, tamquam Præſides, & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur in quæ Chriſti fideles ceciderint, qui pro poteſtate clavium remiſſionis, aut retentionis peccatorum ſententiam pronuntiant*. Patebunt hæc fuſiùs ex dicendis de virtute clavium, & virtute abſolutionis.

CONCLUSIO SECUNDA.

A*Ctus Pœnitentis, nempe Contritio, Confeſſio, & Satisfactio ſunt materia proxima, & partes Sacramenti Pœnitentiæ, non quidem eſſentiales, ſed integrales*. Hæc concluſio duabus maximè partibus conſtat, quas utique tradit, & edocet Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 13. ubi cùm dixiſſet, præcipuam vim Sacramenti Pœnitentiæ poſitam eſſe in illis verbis Miniſtri, *Ego te abſolvo*; ſtatim ſubjicit: Sunt autem materia hujus Sa- „ cramenti ipſius pœnitentis actus; nempe „ Contritio, Confeſſio, & Satisfactio, qui „ quatenus in pœnitente ad integritatem „ Sacramenti, & ad plenam, & integram „ Sacramenti perfectionem, ex Dei inſti- „ tutione requiruntur, hac ratione Pœni- „ tentiæ partes dicuntur. *Unde Canon.* 4. *ſic* „ *definit*: Si quis negaverit ad integram, & „ perfectam peccatorum remiſſionem, re- „ quiri tres actus in pœnitente, quaſi ma- „ teriam ſacramenti Pœnitentiæ, videlicet „ Contritionem, Confeſſionem, & Satisfa- „ ctionem, quæ tres Pœnitentiæ partes di- „ cuntur, anathema ſit. Quibus verbis „ Concilium apertè declarat tres illos pœnitentis actus non eſſe propriè materiam, ex qua componatur, & conſtituatur eſſentialiter Sacramentum Pœnitentiæ, ſed quaſi materiam, quia videlicet in eos maximè, & proximè tendit Sacramentalis abſolutio; unde ſunt equidem partes integrales ipſius Sacramenti Pœnitentiæ.

Quòd autem non ſint partes eſſentiales, quibus videlicet Sacramentum Pœnitentiæ eſſentialiter conſtituatur, docet Doctor *diſt.* 16. *qu.* 1. *n.* 7. ubi ait: De Pœnitentiæ Sa- „ cramento dico, quòd iſta nullo modo „ ſunt partes ejus, quia ut dictum eſt diſt. „ 14. Pœnitentia Sacramentum, eſt illa ab- „ ſolutio Sacramentalis facta certis verbis, „ &c. hujus autem nulla pars eſt Contri- „ tio, quæ eſt quoddam ſpirituale in ani- „ ma; neque Confeſſio, quia nihil eſt ipſius „ ſen-

„ ſententiæ Sacerdotis, ſed actus rei accu-
„ ſantis ſe, neque ſatisfactio, ſed ſequitur
„ illam abſolutionem Sacramentalem.
„ Hæc tamen tria ad Sacramentum Pęni-
„ tentiæ ad hoc, ut dignè recipiatur, requi-
„ runtur, vel prævia, vel ſequentia. Sim-
„ pliciter enim requiritur Confeſſio, quia
„ Sacerdos non abſolvit reum arbitrariè,
„ niſi priùs ſibi reus fuerit accuſatus in fo-
„ ro illo. Non eſt etiam utilis illa abſo-
„ lutio, niſi præcedat in confitente aliqua
„ Contritio, vel Attritio. Partes iſtius di-
„ ſtinctionis patent ex dictis ſuprà; ſufficit
„ enim quòd aliqua diſplicentia licèt infor-
„ mis præcedat, & tunc ille capax eſt ab-
„ ſolutionis Sacramentalis, & per illam fit
„ Contritus. Satisfactio autem debet ſequi
„ Sacramentum Pęnitentiæ, ad hoc ut ha-
„ beat efficaciam, & hoc in re, vel in vo-
„ to, niſi Judex poſſet perpendere illas pę-
„ nas alias præcedentes, ſufficere ad tota-
„ lis pęnæ ſolutionem, &c.

Quibus verbis ut fit evidens Doctor non negat tres actus Pęnitentis eſſe neceſſariò requiſitos ad integritatem Sacramenti Pęnitentiæ; ſed tantùm quòd non ſint partes eſſentiales, ex quibus illud conſtet. Siquidem Sacramentum Pęnitentiæ maximè ſupponit pro abſolutione Sacerdotis, in qua potiſſimùm ejus Sacramenti virtus conſiſtit, ut docebat ſuprà Concilium Tridentinum.

Inſuper ſæpè ſæpiùs, imò ordinariè perficitur priùs, non ſolùm natura, ſed etiam tempore, quàm impleatur Satisfactio, ac ſubinde ſatisfactio non poteſt eſſe materia intrinſeca, & pars eſſentialiter componens ſacramentum Pęnitentiæ, ac ſubinde nec habere propriè rationem materiæ, ſiquidem materia præcedere debet formam, aut certè illam comitari; Satisfactio autem ordinariè poſterior eſt forma abſolutionis.

Unde etiam ſignanter tres illi actus dicuntur à Conciliis Florentino, & Tridentino, *quaſi materia*, ut nempe ſignificetur eos non eſſe propriè dictam materiam, quaſi ex illis conſtare debeat hoc Sacramentum, quemadmodum Baptiſmus conſtat ex ablutione, & verbis.

Nec obſtat, quòd Catechiſmus Concilii Tridentini agens de materia Sacramenti Pęnitentiæ num. 17. dicat: *Neque verò hi actus, quaſi materia à S. Synodo appellantur, quia veræ materiæ rationem non habeant, ſed quia ejus generis materia non ſint, quæ extrinſecùs adhibeatur, ut aqua in Baptiſmo, & chriſma in Confirmatione*. Hoc, inquam, non obſtat; nam præter quàm quòd Catechiſmus ille editus eſt, & compoſitus maxima ex parte à Diſcipulis S. Thomæ, ut conſtat ex articulo ſecundo illius præfationis; ea dumtaxat ratione appellantur illi actus vera materia, non quòd ex eis conſtituatur Sacramentum, tamquam materia ex qua eſſentialiter componatur ſed tantùm quòd ſint materia circa quam verſatur; unde etiam ſignanter idem Catechiſmus appellat illos actus partes integrantes, ait enim n. 2. Hæ autem par- „
tes ex earum partium genere eſſe dicun- „
tur, quæ ad aliquod totum conſtituen- „
dum neceſſariæ ſunt; quoniam, quem- „
admodum hominis corpus ex pluribus „
membris conſtat, manibus, pedibus, „
oculis, & aliis ejuſmodi partibus, qua- „
rum aliqua ſi deſit, meritò imperfectum „
videatur, perfectum verò, ſi nulla deſi- „
deretur; eodem etiam modo Pęnitentia „
ex hiſce tribus partibus ita conſtituitur, „
ut, quamvis quod ad ejus naturam atti- „
net, Contritio, & Confeſſio, quibus ho- „
mo juſtus efficitur, ſatis ſit: tamen niſi „
tertia etiam pars, ideſt, Satisfactio, ac- „
cedat, aliquid ei omnino ad perfectio- „
nem deſit, neceſſe ſit. „
Quare adeo inter ſe hæ partes conne- „
xæ ſunt, ut Contritio confitendi, & ſatis- „
faciendi conſilium, & propoſitum inclu- „
ſum habeat: Confeſſionem Contritio, & „
ſatisfaciendi voluntas; ſatisfactionem ve- „
rò duæ reliquæ antecedant. *Hæc Catechiſ-* „
mus, quibus verbis apertè ſignificat, catenus tres actus pęnitentis cenſeri partes Sacramenti Pęnitentiæ, quatenus ad ejus integritatem concurrunt. Quæ utique doctrina planè eadem eſt, quam tradit Doctor, ut liquet ex verbis ſuprà laudatis, ubi quamvis non dicat, eos actus hac ratione appellari poſſe partes Pęnitentiæ, iſtud tamen facilè poteſt colligi ex ejus diſcurſu.

Quare vix ſatis mirari poſſum, quomodo Lugo diſp. 12. n. 58. auſus fuerit ſcribere „
Scoti ſententiam negantem illas partes „
eſſe intrinſecas, ſed ſolùm requiri tam- „
quam diſpoſitiones, non pauci Theologi „
graviori cenſura illam afficiunt, nam „
Cajetanus qu. 9. art. 2. ait eſſe erroneam; „
alii dicunt eſſe temerariam, alii pluſquam „
temerariam: alii in bonum ſenſum co- „
nantur verba Scoti trahere, ut Ange- „
lus,

,, lus, qui dicit Scotum non negaſſe, illas
,, eſſe partes intrinſecas, ſed ſolùm negaſſe
,, eſſe propriè materiam, quod videtur jux-
,, ta modum loquendi Concilii Florent. &
,, Tridentini, ubi dicitur illa quaſi mate-
,, ria. Alii dicunt Scotum velle, quòd Sa-
,, cramentum non ſupponat in recto pro il-
,, lis actibus pęnitentis, ſed ſolùm pro ab-
,, ſolutione, connotando alias partes in ob-
,, liquo. Alii, ut Vega lib.13. in Tridenti-
,, num cap.15. quòd Scotus non negat il-
,, las eſſe partes integrales, ſed ſolùm ne-
,, gat eſſe partes eſſentiales. Hæ tamen
,, explicationes difficilè aptantur Scoti ver-
,, bis, ut conſideranti patebit. *Ita Lugo*.
Verum apparet vel ipſum non legiſſe Doctorem, vel ejus mentem ſatis apertam non intellexiſſe dum negat, explicationem Vegæ non poſſe aptari verbis Doctoris: contrarium enim ſatis apertè conſtat ex ejus verbis mox laudatis.

Dices: Sacramentum Pęnitentiæ inſtitutum eſt per modum actus Judicialis, ut colligitur ex Joan. 20. & Matt. 18. & docetur à Tridentino ſeſs. 14. cap. 2. & 5. at judicium humanum intrinſecè conſtat, non ſolùm ex ſententia Judicis, ſed ex aliis actibus judicialibus, ſcilicet accuſatione, examine, confeſſione, & ſatisfactione rei: igitur Sacramentum Pęnitentiæ eſſentialiter etiam conſtat, non ſolùm abſolutione Sacerdotali, ſed etiam ex actibus pęnitentis ſeipſum accuſantis, & per convenientem dolorem conceptum de peccatis ſeipſum quodammodo defendentis apud Deum; ac tandem per ſatisfactionem reſarcientis irrogatam Deo per peccatum injuriam, & offenſam.

Nego minorem: Judicium enim humanum eſſentialiter, & in recto ſolùm dicit ſententiam Judicis, per quam abſolvitur, vel condemnatur reus; aliqua verò connotat in obliquo, tamquam neceſſariò prærequiſita, ut juſta ſententia poſſit proferri. Unde quemadmodum ſententia in judicio humano ſola ſignificat abſolutionem, vel condemnationem: ita ſimiliter in judicio Sacramentali ſola ſententia Sacerdotis ſignificat remiſſionem peccatorum, & per conſequens ipſa cauſat remiſſionem peccatorum; quia proprium eſt Sacramentis cauſare, quod ſignificant. Quæ utique reſponſio firmatur ex Concilio Tridentino ſeſs.13. cap.6. ubi ſolam abſolutionem vocat actum Judicialem: *Quamvis*, inquit, *abſolutio Sacerdotis beneficii ſit diſpenſatio, tamen non eſt nudum ſolùm miniſterium, vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi remiſſa eſſe peccata; ſed ad inſtar actus judicialis, quo ab ipſo velut Judice ſententia pronuntiatur*. Similiter Can.9. *Si quis dixerit abſolutionem Sacramentalem Sacerdotis non eſſe actum judicialem ... anathema ſit*.

Dices ſecundò: Sacramentum Pęnitentiæ inſtitutum eſt per modum reconciliationis; unde aliquando hoc nomine ſolet appellari: ſed reconciliatio conſtat ex voluntaria utriuſque partis quaſi revocatione non ſolùm ex parte offenſi, ſed etiam ex parte offendentis, qui eo ipſo retractat offenſam: igitur Reconciliatio, quæ fit in Pęnitentia, non ſolùm conſtat ex actu Sacerdotis, qui gerit vices Dei offenſi, ſed etiam ex actibus pęnitentis.

Nego minorem: Revocatio enim offendentis eſt tantùm quid prævium, ſeu diſpoſitivum ad revocationem partis læſæ, in qua utique revocatione partis læſæ priorem ſententiam de puniendo offendente reſcindentis, & offenſam condonantis, formaliter ſtat reconciliatio, ſeu remiſſio offenſæ; ac ſubinde actus pęnitentis, maximè Confeſſio, & Contritio ſunt equidem præviæ diſpoſitiones ad reconciliationem peccatoris cum Deo: hæc autem reconciliatio formaliter conſiſtit in ipſa abſolutione Sacerdotis condonantis offenſam vice, & auctoritate Dei: Quam utique reſponſionem approbat Concilium Tridentinum ſeſs.14. c.4. ubi loquens de Contritione, quæ eſt nobilior pęnitentis actus, ait: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum, hic Contritionis motus neceſſarius, & in homine poſt Baptiſmum lapſo, ita demum præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia divinæ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua conjunctus ſit, quæ ad ritè ſuſcipiendum hoc Sacramentum requiruntur*. Docet itaque Concilium Contritionem ſolùm præparare ad remiſſionem peccatorum, & gratiæ collationem; ac ſubinde non habere rationem partis eſſentialis Sacramenti, ut enim eſſet pars eſſentialis, non ſolùm deberet diſponere, ſed reverà ſignificare, & conferre gratiam, & remiſſionem peccatorum ex opere operato; ſiquidem pars eſsentialis Sacramenti non aliud eſt, quàm practica ſignificatio gratiæ, ideſt, ſignificatio, & efficientia gratiæ; & ideo quod gratiam non efficit, neque Sacramentum eſt, neque pars eſsentialis Sacramenti.

Urgebis: Non ſolùm abſolutio Sacerdotalis,

talis, ſed etiam actus pœnitentis ſignificant illam remiſſionem: nam ſigna Contritionis, ſunt etiam ſigna interioris remiſſionis, & per Confeſſionem ſignificatur, quòd ſicut peccata exteriùs manifeſtantur; ita etiam ab anima ipſa excludantur: Satisfactio etiam apertè ſignificat remiſſionem pœnæ peccatis debitæ: igitur tres illi actus pœnitentis ſunt veræ partes eſſentiales Sacramenti.

Nego minorem: Contritio enim, Confeſſio, & Satisfactio non magis ſignificant remiſſionem peccatorum, quàm oratio v.g. qua homo gratiæ auxilium exorat, ad debitè hoc Sacramentum ſuſcipiendum: Sola itaque abſolutio Sacerdotalis eſt, quæ formaliter ſignificat, & efficit gratiam remiſſivam peccatorum; quemadmodum in judicio humano, accuſatio non aſſumitur ad ſignificandam remiſſionem, ſed ad informandum Judicem de cauſa, qui pro ſua poteſtate ſecundùm æquitatem abſolutionis, aut condemnationis ſententiam profert; quæ proinde ſola ſignificat remiſſionem, aut condemnationem. Concludendum eſt ergo cum noſtro Vega, qui interfuit Concilio Tridentino lib.13. de Juſtificatione cap.15. „Veriſſimum eſt, quidquid „alii ſentiant, quòd Doctor ſubtilis, & „communis Nominalium Schola defendit, ſolius Abſolutionis virtute, peccatoribus conferri gratiam pœnitentibus: „Nam claves ſolis Sacerdotibus collatæ „ſunt, & ſoli ipſi debent remittere peccata, & per eorum Abſolutionem confertur gratia confeſſis; abſentibus omnibus aliis actibus ipſorum pœnitentium, „& ſola abſolutio eſt ſignum gratiæ, & „gratia ratione aliorum actuum conceſſa, datur propter opus operantis.

Urgebis: Concilium Tridentinum ſeſs.14. cap.3. ait: *Docet præterea S. Synodus Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ipſius vis ſita eſt, in illis Miniſtri verbis poſitam eſſe, Ego te abſolvo, &c.* Igitur ſupponit Concilium aliquam vim Sacramentalem eſſe in materia, nempe in actibus pœnitentis.

Reſpondeo, meritò Concilium dixiſſe præcipuam vim eſſe in forma Abſolutionis; quoniam ſcilicet tota vis, quæ eſt in actibus pęnitentis, non eſt propriè Sacramentalis: alioquin ſequeretur, quòd ipſe pęnitens eſſet partialis Miniſter hujus Sacramenti, idque præcipuus; ſiquidem plures partes Sacramenti ſubjiceret, quàm Sacerdos: hoc autem dici nequit; quippe cùm omnis Miniſter Sacramenti diſtinguatur à ſuſcipiente, & inſuper ſolus Sacerdos à Conciliis Florentino, & Tridentino dicatur hujus Sacramenti Miniſter.

Ex iis ſequitur, quòd ſi Sacramentum Pęnitentiæ accipiatur ſecundùm vulgarem, & communem ſignificationem, illius partes ſunt Contritio, Confeſſio, & Satisfactio; ſi verò accipiatur in ſtrictiori ſignificatione, & quatenus formaliter eſt ſignum practicum gratiæ, ſola Abſolutio habet rationem Sacramenti, quia Abſolutio eſt, in qua principaliter reſidet ſacra Dei virtus, abſolvens pęnitentem à peccatis, & conferens ei gratiam, per quam abſolvitur à peccatis, quibus priùs ligatus tenebatur. Unde meritò ſubtilis Doctor diſt.14. Sacramentum Pęnitentiæ ſic deſcribit; *Pęnitentia eſt Abſolutio hominis pęnitentis facta certis verbis, cum debita intentione prolatis à Sacerdote juriſdictionem habente ex inſtitutione divina efficaciter ſignificantibus Abſolutionem animæ à peccato*. Quæ utique definitio, quamvis paulò longior videatur, nihilominus nullam omnino particulam ſuperfluam continet, ut patebit ſingulas illius partes ponderanti. Interim ſi brevior definitio quæratur, hæ poterunt ſubjici, quas profert noſter Boſco diſp.7. ſect. n.4. Pęnitentia eſt Sacramentum, quo Sacerdos tamquam Judex, confitenti cum debito dolore confert remiſſionem peccatorum, cum onere ſatisfaciendi. *Vel ſic*: Sacramentum pęnitentiæ eſt, ſignum efficax gratiæ remiſſivæ peccati poſt Baptiſmum commiſſi. *Aliter*. Eſt Sacramentum remiſſivum peccati per modum Judicii. Vel hanc clariorem ſubjicio: Pęnitentia eſt Abſolutio peccatorum debitè confeſſorum.

Sequitur ſecundò, Pęnitentiam ſupponere pro Abſolutione Sacerdotali, ut docet Doctor diſt.16. qu.1. n.7. *Tum quia* (inquit Vega lib.13. in Concilium Tridentinum c.15.) Sacramentum Pęnitentiæ eſt ſignum gratiæ, non prognoſticum, hoc eſt, gratiæ futuræ; neque rememorativum, hoc eſt, gratiæ præteritæ; ſed demonſtrativum, hoc eſt, gratiæ quæ in præſenti confertur. Confeſſio autem, aut Contritio non ſunt ſigna demonſtrativa gratiæ; ſiquidem Confeſſio non connotat gratiam præſentem, ſed tantùm formaliter eſt peccatorum declaratio, & accuſatio. Similiter Contritio ſi ſit imper-

perfecta, ſeu dumtaxat Attritio, eſt tantùm diſpoſitio ad gratiam ſacramentalem. *Tum quia* ſola Abſolutio ſignificat remiſſionem, quæ eſt effectus hujus Sacramenti: Ergo ipſa Abſolutio, non verò Contritio, aut Confeſſio, habet perfectam rationem Sacramenti. *Tum denique*, quia ex Concilio Tridentino ſeſs. 14. cap. 3. præcipua vis ſacramenti Pœnitentiæ conſiſtit in Abſolutione; ac ſubinde Abſolutio primatum obtinet in hoc Sacramento.

QUÆSTIO TERTIA.

Quænam ſit forma Sacramenti Pęnitentiæ.

NOtandum primò, quòd cùm Sacramenta novæ legis conſtare debeant materia, & forma, ſive ſtrictè, ſive minùs propriè dicta; inde fit, quòd etſi eſſentia ſacramenti Pęnitentiæ formaliter ſumpta conſiſtat in Abſolutione ſacerdotali, nihilominus cùm ad illud etiam concurrant actus pœnitentis, qui ſe habent per modum materiæ; hinc eſt, quòd verba hujus Abſolutionis dicantur forma hujus Sacramenti; quia videlicet per Abſolutionem actus pęnitentis determinantur ad Sacramentum conficiendum; ſic enim definit Concilium Florentinum in Decreto Eugenii, dicens: *Forma hujus Sacramenti ſunt verba Abſolutionis, quæ Sacerdos profert, cùm dicit: Abſolvo te, &c.* Similiter Tridentinum ſeſs. 14. cap. 3. *Docet ſancta Synodus ſacramenti Pęnitentiæ, formam ... in illis Miniſtri verbis poſitam eſſe: Ego te abſolvo; quibus quidem de Eccleſiæ ſanctæ more: preces quædam laudabiliter adjunguntur, ad ipſius tamen formæ eſſentiam nequaquam ſpectant, neque ad ipſius Sacramenti adminiſtrationem ſunt neceſſariæ.*

Preces illæ ſunt: *Miſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſſis peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam. Amen. Dominus noſter Jeſus Chriſtus te abſolvat, &c.* Et hæ quidem preces verbis eſſentialibus præmittuntur; poſtponuntur autem: *Paſſio Domini noſtri Jeſu Chriſti, merita beatæ Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, ſint tibi in remiſſionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.*

Notandum ſecundò, cum Doctore ſubtili in 5. diſt. 14. quæſt. 4. num. 4. quòd in ſacramento Pęnitentiæ non requirantur verba ita præciſa, & determinata ad ejus confectionem, ſicut in Baptiſmo, & Euchariſtia: Quia, *inquit Doctor*, Sacramentum „ hoc inſtitutum eſt per modum Judicii: „ ſententia autem poteſt à Judice ferri quibuſcumque verbis, dummodo Judicis mentem exprimant: Quare, *inquit Doctor*, non „ eſt neceſſe eſſe ita præciſa verba in iſto „ Sacramento, ſicut in Baptiſmo, vel Euchariſtia, quia ſufficit, quòd exprimatur actus ſententiæ abſolventis; ſicut & „ in judicio publico non oportet eſſe limitata verba: Ait enim unus de Theodoro Martyre, *Jubeo ignibus tradi.* Alter de Cypriano ſancto, *gladio animadverti placet*. Communiter tamen iſta verba ſunt apta: *Ego te abſolvo*; quæcumque „ alia præmittantur, vel conſequantur ſecundùm diverſam conſuetudinem in diverſis Eccleſiis. Quibus verbis ſignificat „ Doctor, quòd quæcumque forma, ſeu verba, per quæ ſignificatur, & explicatur, remiſſionem peccatorum fieri auctoritativè, & per modum judicii, ac ſententiæ, erit ſufficiens forma hujus Sacramenti, in quo Miniſter officium implet Judicis, & cum auctoritate ſententiam Abſolutionis profert: nihilominus præferenda ſunt ea verba, quæ communiter præſcribit, ac profert Eccleſia, nempe: *Ego te abſolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Utrùm autem omnes illius Abſolutionis particulæ, ita neceſſariò debeant proferri, ut ſi omitteretur aliqua, invalida foret Abſolutio, determinandum erit in ſequentibus.

Notandum tertiò, Theologos varias ire in ſententias circa ſenſum, ac genuinam ſignificationem illorum verborum, *Ego te abſolvo*: Primò namque *Abulenſis* 1. par. ſui Defenſorii cap. 5. & 6. dicit, quòd impropriè ſuppletur verbum *abſolvo*; quia, *inquit*, propriè loquendo, nec Sacerdos, „ imò nec Deus abſolvit à culpa, vel à „ pęna peccati. *Tum*, quia Scriptura nuſquam dicit, quòd peccata ſolvantur, „ ſed quòd dimittantur, deleantur, &c. „ *Tum*, quia peccata non ſunt propriè „ vincula, nec conſequenter homo eis ligatur, aut ab eis ſolvitur: *Tum*, quia „ homo non poteſt abſolvi à culpa, quæ „ jam præceſſit, nec à pœna, quæ nondum advenit; ſed dumtaxat à reatu pœnæ, ad quam ſubeundam homo propter „ peccatum obligatur. *Verùm* illa ſententia meritò rejicitur ab omnibus Theologis;

Tum,

Tum, quia contradicit ſcripturæ, quæ peccatorum remiſſionem explicat ad modum ſolutionis: Sic Iſaiæ 58. *Diſſolve obligationes impietatis*, *&c.* Et Matth. 16. *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cęlo*. *Tum* quia docere videtur, quòd tranſacto peccato ſolùm remaneat reatus pœnæ, à quo dumtaxat homo abſolvitur.

Secundò: Non videtur etiam probanda ſententia Nominalium, maximè Gabrielis, aſſerentis horum verborum, *Abſolvo te*, ſenſum hunc eſſe: Ego eximo te ab obligatione ſubjiciendi peccata tua clavibus Eccleſiæ: remittere enim peccatum non eſt dumtaxat relaxare obligationem confitendi peccatum. Adde quòd illa Abſolutio foret nulla, quando quis ſolùm confitetur peccata venialia, vel alia jam confeſſa, & remiſſa, ſiquidem etiam ante Abſolutionem pœnitens erat liber ab obligatione alia peccata confitendi.

Tertiò, non etiam probatur explicatio Hugonis à S. Victore aſſerentis, hæc, *Abſolvo te*, ſignificare, remitto tibi pœnam æternam pro culpa debitam; hæc enim Abſolutio verba Chriſti D. & formæ Abſolutionis detorquet in ſenſum improprium, etenim pœna non eſt peccatum, licèt ex peccato oriatur: unde remittere peccatum, non eſt dumtaxat relaxare pœnam peccatis debitam, nec etiam hæc verba, *Abſolvo te*, ſignificant ſolutionem à pœna temporali debita peccatis, ut volunt Alenſis, & S. Bonaventura: *Tum*, quia, ut mox dictum eſt, remittere propriè peccatum, non eſt tantùm relaxare pœnam ipſi debitam. *Tum*, quia fieri poteſt, ut quis cum tanta Contritione accedat ad ſacramentum pęnitentiæ, ut virtute illius Contritionis relaxetur tota pęna temporalis.

Similiter non probatur modus dicendi ſancti Thomæ *3.p. q.*84.*art. 3.ad* 5. ubi rejecto modo explicandi Magiſtri ſententiarum, addit: *Eſſet autem perfectior expoſitio: Ego te Abſolvo, id eſt, Sacramentum Abſolutionis tibi impendo*. Hæc enim explicatio videtur nugatoria: quia idem per idem ſignificat: Inſuper in aliis Sacramentis verba formæ non ſignificant collationem Sacramenti, ſed applicationem materiæ, vel aliquid aliud: *Tum* quia verba Sacramentalia uſurpari debent in eadem ſignificatione, quam ex hominum inſtitutione habent in humano ſermone; non enim poſſunt ſignificare, niſi id ad quod ſignificandum ſunt inſtituta, & ideò illa vox, *ego*, & illa vox *te*, idem ſignificant intra, & extra Sacramentum; ſed hæc verba, *Ego te Abſolvo*, ex hominum inſtitutione non habent ſignificare ſeipſa per ſignificationem reflexam; ſed aliquid condiſtinctum ab ipſis: ergo nec Sacramenta ſignificant directè ſeipſa, ſed aliquid aliud; quod maximè apparet ex formis aliorum Sacramentorum; nulla enim eſt quæ reflexè ſeipſam ſignificet, ſed vel materiam, vel effectum: forma enim Baptiſmi non ſignificat impendo tibi Sacramentum Baptiſmi; ſed applico tibi aquam quæ eſt ſymbolum abſolutionis interioris animæ à peccato.

Cenſerem igitur verba illa, *Abſolvo te*, idem ſignificare, ac remitto tibi *peccata*, *& commiſſa*; hæc enim cadit in omnia prorſus peccata, non ſolùm mortalia, & venialia, quæ actu remittuntur, ſed etiam in peccata jam confeſſa, & remiſſa, quoniam, ut dicemus agendo de coſeſſione peccatorum jam remiſſorum, in pœnitente, quantumvis peccata ei fuerint condonata, ſemper remanet aliquis reatus indignitatis, qui per iteratam abſolutionem minuitur, quia per frequentem iterationem ſacramenti Pęnitentiæ homo minùs fit indignus Dei beneficiis, & amicitia.

His ita prænotatis, duo occurrunt hæc in quæſtione determinanda; *Primum*, utrùm & quæ verba neceſſaria ſint ad formam ſacramenti pœnitentiæ; *Secundùm*, utrùm ea forma ita neceſſariò debeat verbis proferri, ut data ſcripto abſenti aut præſenti eſſet invalida.

CONCLUSIO PRIMA.

Sola *verba*, Abſolvo te *ſufficiunt ad eſſentiam ſacramenti Pęnitentiæ*. Hæc eſt communior cum ſubtili Doctore loco in ſecundo notabili laudato, & Angelico *quæſt.* 84. *art.* 3. quibus favent Concilia Tridentinum, & Florentinum in primo notabili laudata, ubi dumtaxat pro forma ſacramenti pęnitentiæ annotant hæc verba; *Ego te abſolvo*. Nec obſtat quòd ſcripſerint particulam, (*&c.*) Nam præterquam quòd in aliquibus Editionibus Concilii Florentini illa particula non reperitur, ideò hanc particulam ſubjiciunt Concilia, non ut denotent cætera verba, quæ in formula Abſolutionis adjici ſolent, eſſe neceſſaria ad ejus eſſentiam, ſed quòd ad illius perfectam ſignifi-

cationem; & explicationem conferant: & illa neceſſariò ſint proferenda, ſaltem ex præcepto Eccleſiæ.

Adde quòd etiamſi eas omnes particulas, nempe *à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti declarent*: ſicut expreſſerunt, *Ego te abſolvo*, adhuc non eſſet conſequens, omnes eas eſſe de neceſſitate Sacramenti. Nam Concilium Florentinum formam ſacramenti Confirmationis expreſſit his verbi: *Signo te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*. Similiter formam Sacerdotii declaravit his verbis: *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro vivis, & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*: Et tamen in diſp. de Sacramento Confirmationis, & Ordinis demonſtrabimus explicitam invocationem ſanctiſſimæ Trinitatis ad ejuſmodi Sacramentorum formam non eſſe abſolutè neceſſariam.

Huic veritati adſtipulatur Cathechiſmus S. Pii V. & Conc. Trid. decreto editus, qui proferens formam ſacramenti Pœnitentiæ, hæc habet, num. 19. *Eſt autem forma, Ego te abſolvo: quam non ſolùm ex illis verbis licet colligere, Quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis: ſed ex eadem Chriſti D. doctrina, quam ab Apoſtolis traditam accepimus*.

Nec obſtat, quòd tam Concilia, quàm Cathechiſmus præmittant particulam, *Ego*: communis enim Doctorum ſententia eſt, illam non pertinere ad eſſentiam formæ; cùm per ejus omiſſionem, ſenſus, qui intenditur à Chriſto, & Eccleſia, ſufficienter intelligatur in verbo *Abſolvo*, quod idem eſt, ac *Ego abſolvo*; ut in ſimili diximus de eadem particula, quæ omitti poteſt in forma Baptiſmi.

Porrò hujuſce veritatis rationem congruam exprimit Doctor verbis in ſecundo Notabili laudatis, nempe quòd ſacramentum Pœnitentiæ adminiſtretur per modum judicii; in judicio autem humano ſufficit, quòd exprimatur actus ſententiæ abſolventis, nec enim opus eſt, quòd proferatur ſpecies delicti, à quo reus abſolvatur, vel propter quod condemnetur; neque neceſſe eſt exprimi, qua authoritate Judex abſolvat, aut condemnet, ordinaria, an delegata; principali, an ſecundaria, ſeu ex commiſſione: igitur pari ratione ſufficiet in judicio Sacramentali, quòd exprimatur actus ſententiæ abſolventis, nec opus eſt exprimere delictum, à quo pœnitens abſolvitur; nec qua authoritate id fiat; ac ſubinde non erit neceſſe ad eſſentiam hujus formæ, addere illa verba, *à peccatis tuis, in nomine Patris, &c.*

Confirmatur: Sicut enim à ſimili in oratione Dominica dicimus: *Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*, non adjicientes, quid eis dimittamus, & ſicut Joan. 11. Chriſtus D. Apoſtolis loquens de Lazaro, dumtaxat ait: *Solvite eum, & ſinite abire*: neque judicavit opus eſſe adjicere, *à vinculis, quibus illigatur*. Similiter, in vulgari ſermone, qui offenſam paſſus eſt, dum eam vult remittere, ſufficit quòd dicat, *Condono tibi*, vel *remitto tibi*, quia per illa verba ſufficienter intelligitur remittere, & condonare offenſam; ita à ſimili Sacerdos loquens nomine Dei, cùm ait; *Ego remitto tibi*: vel *abſolvo te*, ſufficienter ſignificat remiſſionem offenſæ, vel debiti ex peccato reſultantis.

Denique ea verba ſufficiunt ad eſſentiam formæ Abſolutionis Sacramentalis, quæ principalem effectum Sacramenti ſignificant; ſed ſola verba, *Abſolvo te*, ſignificant principalem effectum ſacramenti Pœnitentiæ, nempe remiſſionem peccatorum: igitur, &c. Major conſtat; quia proprium eſt eſſentiæ Sacramentorum novæ legis id efficere, quod ſignificant; ac ſubinde ea verba ſufficient ad eſſentiam ſacramenti Pœnitentiæ, quæ ſufficienter ejus effectus declarabunt. Minor verò ſuadetur; verba enim Sacramentorum habent ſuam determinatam ſignificationem ex circumſtantiis adjunctis; unde quamvis illa verba, *Abſolvo te*, videantur indeterminata, & indifferentia, ad ſignificandam abſolutionem cujuſcumque delicti, vel in foro civili, vel Sacramentali; nihilominus dum proferuntur ſuper pœnitentem, qui ſua peccata coram Sacerdote depoſuit, determinantur ad ſignificandam abſolutionem ab ejuſmodi peccatis per Sacerdotem, ut Judicem vice Chriſti factam; quæ eſt principalis effectus hujus Sacramenti.

Dices primò: Illa verba non ſufficiunt ad eſſentiam formæ Sacramenti, quæ determinatè, & explicitè non exprimunt effectum Sacramenti: ſed illa verba, *Abſolvo te*, non ſignificant determinatè effectum ſacramenti Pœnitentiæ; ſiquidem indifferentia ſunt ad ſignificandam Abſolutionem, vel à peccatis, vel ab excommunicatione, & aliis cenſuris: ergo neceſſum eſt, ut deter-

determinentur per ſequentia verba, *à peccatis tuis*.

Nego minorem: Nam, ut mox diximus, licèt prefata verba ex ſe videantur indifferentia ad ſignificandum tam Abſolutionem à cenſuris, quàm à peccatis, maximè quando penitens pluribus vinculis ſimul eſt conſtrictus, putà vinculis excommunicationis, aut alterius cenſuræ, necnon & vinculo reatus culpæ, & penæ, tamen ubi proferuntur ſuper penitentem, qui confeſſus eſt peccatum ſacramentaliter, ſcilicet in ordine ad obtinendam Abſolutionem à vinculo reatus culpæ, & pœnę, in quem ſolum reatum ſolvendum propriè cadit Sacramentalis Abſolutio (ſiquidem effectus hujus Sacramenti non eſt propriè ſolutio à vinculo excommunicationis, & alterius cenſuræ; ſed tantùm à vinculo reatus culpæ, & penæ) hinc eo ipſo, quò Sacerdos, audita Confeſſione penitentis, adminiſtrat ſacramentum penitentiæ per iſta verba, *Abſolvo te*, perfectè, ac determinatè ſignificat, ſe abſolvere à peccatis quoad culpam, & penam: non autem à vinculo excommunicationis, aut alterius cenſuræ: igitur ſignificatio verbi *Abſolvo*, ex prævia Confeſſione Sacramentali, & intentione Sacerdotis, ſatis determinatur ad abſolutionem à vinculo culpæ, & pœnæ.

Inſtabis: Si verba formæ determinari debeant per præviam Confeſſionem Sacramentalem, conſequens eſt, quòd illa Confeſſio ſit pars eſſentialis Sacramenti, ſiquidem concurrit ad determinationem formę, & Abſolutionis, in qua præcipua hujus Sacramenti virtus conſiſtit: ſed hoc eſt contra aſſertum in præcedenti quæſt. in qua diximus, actus penitentis non eſſe partes eſſentiales hujus Sacramenti: igitur alterutra noſtra aſſertio eſt falſa.

Nego ſequelam majoris, & ejus rationem diſtinguo: Prævia Confeſſio concurrit ad determinationem formæ per modum alicujus intrinſeci, quaſi eſſet pars illius orationis, qua forma Sacramentalis exprimitur, nego; Concurrit per modum alicujus extrinſeci, & circumſtantiæ, vel potiùs materiæ, per quam verba Sacramentalia habent ſignificationem Sacramentalem, concedo: quamvis enim verba formæ Sacramentorum determinatè deſignare debeant materiam, tamen contingit interdum, quòd ipſa materia concurrat ad determinationem verborum: verbum enim *baptizo* v. g. in forma Baptiſmi, non habet ex ſe, quòd ſignificet ablutionem fieri in aqua naturali, quod tamen requiritur ad eſſentiam ſacramenti baptiſmi, ſed id dumtaxat obtinet ex determinatione ipſius materię, quæ non eſt vinum, aut alius liquor, ſed tantùm aqua naturalis. Unde quamvis ipſa forma potiùs determinet materiam, quàm vice verſa, hinc tamen non excluditur omnis omnino determinatio materiæ reſpectu formæ, licèt principalis determinatio competat formæ, quod etiam fit in hoc Sacramento, in quo forma ſi non ſola, ſaltem præcipuè ſignificat, & cauſat remiſſionem peccatorum.

Urgebis: Si illa verba, *abſolvo te*, ſufficiant ad formam, & eſſentialem ſignificationem hujus Sacramenti, ſequitur, quòd eis prolatis, quæcumque poſtmodum verba omittantur, aut proferantur, infallibiliter ponatur Sacramentum, & ejus effectus, nempè ſolutio peccatorum: ſed id videtur falſum; enimverò ſi prolatis illis verbis, *abſolvo te*, Sacerdos ſtatim adjiceret *ab alienis peccatis*, aliena prorſus eſſet ſignificatio; ac ſubindę nullus eſſet Sacramenti effectus: igitur eſſentia Abſolutionis non ſolùm conſiſtit in illis verbis, *abſolvo te*: ſed neceſſariò adjici debent illa verba, *à peccatis tuis*.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, quòd ſi verba, *abſolvo te*, proferat Sacerdos ſuper penitentem cum legitima intentione eum abſolvendi à peccatis commiſſis, tunc valida eſt Abſolutio, licèt poſt prolata illa verba intentionem mutans, adjiciat hæc verba, *à peccatis alienis*: ſi autem ab initio prolationis habuit intentionem proferendi hanc orationem integram *abſolvo te ab alienis peccatis*. Abſolutio prorſus eſt invalida; quippe cùm ſit contra ritum, & formam hujus Sacramenti.

Dices ſecundò: Ea verba ſunt de eſſentia hujus Sacramenti, quæ Chriſtus illud inſtituendo protulit: at Chriſtus inſtituendo ſacramentum penitentiæ, meminit peccatorum: igitur &c. Major conſtat: Ideo namque Eccleſia cenſet invocationem Trinitatis eſſe neceſſariò, & eſſentialiter prærequiſitam ad formam Baptiſmi, quia Chriſtus Apoſtolos delegando, ut baptizarent, ait; *Baptizantes eos in nominę Patris &c.* Minor etiam conſtat ex verbis Joan. 20. Chriſtus enim ait; *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*.

Nego majorem; Nec enim omnia verba,

 quæ

quæ Chriſtus D. protulit inſtituendo Sacramenta, ſunt de eſſentia illorum formæ; alioqui dum Sacerdos pęnitentem abſolvit, proferre deberet præfata verba, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*; nec uſurpare deberet verbum *abſolvo*, ſed proferre, Remitto tibi peccata; quippe Chriſtus D. non meminit verbi *abſolvo*, ſed dumtaxat, *remitto*.

Ad ejus probationem nego paritatem; cùm enim in Baptiſmate fieri debeat profeſſio fidei, & idcirco expreſſa, & diſtincta debuerit eſſe invocatio ſanctiſſimæ Trinitatis, quæ utique non intelligitur ſub illo verbo *baptizo*: ideò neceſſario fuit uſurpanda illa invocatio explicita ſub iiſdem verbis, quibus eam Chriſtus D. expreſſerat; ſecus autem eſt in ſacramento Pęnitentiæ; nam (ut diximus) verbum *abſolvo*, prævia confeſſione peccatorum, ſatis determinatè, & explicitè ſignificat peccata priùs confeſſa, ut non opus ſit eorum expreſſam mentionem fieri, ideò autem Chriſtus D. hoc Sacramentum inſtituendo, meminit remiſſionis peccatorum, ut videlicet ſignificaret Apoſtolis, quænam eſſet materia illius Sacramenti, ne fortè ſi dixiſſet ſolum: *Quorum remiſeritis*, non adjiciendo ly *peccata*, exiſtimarent ipſum eis dediſſe poteſtatem ſolvendi quęcumque vincula, ſicut videbatur promiſiſſe, quando dixit: Quæcumque ſolveritis ſuper terram: nulla autem apparet ratio, cur expreſſerit, nomina Patris, Filii, & Spiritus ſancti in Baptiſmate, niſi quia ſignificare volebat, illa verba eſſe neceſſariò uſurpanda in forma Baptiſmi.

Ex his itaque ſequitur, non eſſe verum quod docet Durandus in 3. diſt.22. q.2. & cum eo Gerſon alphabeto 33. necnon & Concilium Colonienſe in Enchiridio, tit. de pęnit. nempè omnia hæc verba, *Abſolvo te à peccatis tuis in nomine Patris &c.* eſſe de eſſentia formę Abſolutionis. *Nec etiam* probanda eſt ſententia Gabrielis diſt. 14. q.2. aſſerentis ad formam abſolutionis neceſſaria eſſe illa verba, *Abſolvo te ab omnibus peccatis tuis*. Non eſt pariter admittenda ſententia eorum, qui dicunt cum Petro Soto lect.4. de Confeſſ. ſaltem illa verba, *Abſolvo te à peccatis tuis*, eſſe de eſſentia: *Nec* tandem probanda eſt eorum doctrina qui cum eodem Soto in 4. diſt.22. qu.1. art.1. volunt, quòd in caſu neceſſitatis ſufficeret proferre verbum *abſolvo*, abſque eo quòd deſignetur perſona abſolvenda: nam, ut diximus, cùm verbum *abſolvo* ſit indifferens neceſſariò determinari debet ad ſignificationem Sacramentalem per perſonam pœnitentem, & confeſſam ſua peccata.

Patet etiam ſecunda pars, nempè quòd illa forma ſacramenti Pęnitentiæ exprimi poſſit quibuſcunque verbis actum juridicum abſolutionis Sacerdotalis ſignificantibus: nam, inquiebat Doctor in primo notabili, in iſto Sacramento ſufficit, quòd exprimatur actus ſententiæ abſolventis, & in judicio publico non oportet eſſe limitata verba, &c. Cùm igitur ſola mutatio eſſentialis, & quę ſenſum omnino diverſum efficit, invalidum efficiat Sacramentum: de eſſentia verò ſacramenti Pęnitentiæ tantùm ſit, ut proferatur per modum actus judicialis, inde fit, quòd quibuſcunque verbis judicialem ſententiam exprimentibus utatur Sacerdos in forma Abſolutionis, Sacramentum erit validum; unde valida eſſet Abſolutio, ſi Sacerdos diceret: *Solvo te à peccatis*, vel *dimitto*, aut *remitto tibi peccata tua*. Quod utique maximè confirmatur tum exemplo Chriſti, qui ejuſmodi verbis uſus eſt, dum meminit ſacramenti Pęnitentiæ: nam Jo:20. ait: *Quorum remiſeritis, remittuntur eis*, utque ait Matth.18. *Quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cęlo*. Et Petro Matt.10. *Quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælo*. Tum quia ipſe Chriſtus adumbrans Marc.2. Matt.9. Luc.5. quòd acturus erat in ſacramento pęnitentiæ, poſteà dicit paralytico: *Fili remittuntur tibi peccata tua*. Id eſt, ego remitto tibi peccata tua: *Dixerunt enim intra ſe Phariſæi, & Scribæ. Hic blaſphemat, quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorum*, eas non arguit, ſed paralytici ſanatione confirmat. *Ut ſciatis*, inquit, *quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico; Surge, tolle lectum, & vade in domum tuam. Et ſtatim ſurrexit, & abiit inde coram omnibus in domum ſuam*. At idem in perſona Chriſti dicere poſſunt, & donare Presbyteri miniſterialiter, & inſtrumentariè, quòd auctoritate per excellentiam Chriſtus dixit, & donavit. Nihilominus, ut obſervat Doctor loco ſuprà laudato, proferenda eſt formula præſcripta ab Eccleſia, his verbis: *Ego te abſolvo &c.* nec eam citra peccatum licet immutare.

Quæ-

Quæres; *Utrùm Sacerdotis manus impoſitio ſuper pœnitentem neceſſaria ſit in hoc Sacramento.*

RESpondeo, eam non eſſe abſolutè neceſſariam, tum quia nec ex Scriptura, nec ex Traditione, neque ex ulla ratione colligitur ejuſmodi neceſſitas. Non quidem ex Scriptura: nam quoties Chriſtus Dominus hujus Sacramenti mentionem fecit, nullatenus meminit hujus manuum impoſitionis, ut apparet ex omnibus oraculis jam laudatis. Non etiam ex Traditione, ſiquidem neque SS. Patres, neque Concilia hujus neceſſitatis meminerunt, niſi dumtaxat quando publicè pęnitentes cum Eccleſia erant reconciliandi, & ab ulteriori publica Pęnitentia ſolvendi, quo utique in caſu fiebat quidem manus impoſitio. Verùm iſta Abſolutio non erat Sacramentalis, ſed dumtaxat reconciliatoria, quod optimè colligitur ex Concilio Arauſicano primo cap. 3. ubi legimus: *Qui recedunt de corpore, Pęnitentia accepta, placuit ſine reconciliatione, manus impoſitionem eis communicare: quod morientis ſufficiat reconciliationi: ſi ſupervixerit, ſtet in ordine Pœnitentium, ut oſtenſis neceſſariis Pœnitentiæ legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione recipiat*. Similiter in Carthaginenſi quarto Can. 79. *Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum acceperint, Euchariſtiæ non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione ſi ſupervixerint?* Cenſent igitur ejuſmodi Concilia, illam manuum impoſitionem non eſſe abſolutè neceſſariam ad hujus Sacramenti licitam, & validam adminiſtrationem, quippe cùm moribundi abſque ea abſolvi poſſint.

Denique, ratio Theologica in contrarium militat, ſiquidem mauus impoſitio ideò fit in Sacramentis Eccleſiæ, ut deſignetur copioſus gratiæ effectus, quo indigere videntur, quibus imponuntur manus ad illa obeunda munia, ad quæ deſtinantur: ſic manus impoſitio fit in Sacramento Confirmationis, ut nempè per eam homo accipiat plenitudinem Spiritus ſancti, qua roboretur, & vegetetur ad conſtanter, & animosè confitendam fidem, ad quod certè opus eſt gratiæ excellentia, unde Act. 8. legimus de Apoſtolis, quòd fidelibus recenter baptizatis, *imponebant manus, & accipiebant Spiritum ſanctum*. Similiter in Sacramento Ordinis, in quo confertur quædam excellentia poteſtatis ad divina myſteria obeunda, fit etiam hujuſmodi manus impoſitio, ut nempè per eam ſignificetur conferri plenitudo gratiæ ad dignè, & debitè hæc munia implenda. Unde S. Paulus Timothæum monebat epiſt. 2. cap. 1. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*. Sed Sacramentum pęnitentiæ ordinatur tantùm ad remiſſionem peccatorum; non autem ad obeunda aliqua munia, nec ad obtinendam ſpecialem gratiæ excellentiam, igitur ad hoc Sacramentum non requiritur manus impoſitio.

Adde quòd manus impoſitio ſolùm fiat in Sacramentis, per quæ ſuſcipiens deputatur ad ſolemnem aliquem actum exercendum eo quòd manus ſit potiſſimum operationis organum, unde illa fit in duobus Sacramentis, putà Confirmatione, per quam fidelis conſtituitur quaſi miles Chriſti ad ejus nomen, & Religionem audacter tuendam, & profitendam coram tyrannis, & infidelibus. Et in Ordine, per quem homo ſegregatur à communi fidelium cętu, ut ſpecialiter deſtinetur ad Dei cultum, & Religionis miniſterium: per ſuſceptionem autem aliorum Sacramentorum, nempè Euchariſtiæ, Pęnitentiæ &c. homo ſpecialiter non deſtinatur ad aliquem actum fortiter ac prudenter exercendum; ac ſubinde in eis non videtur neceſſaria illa actus deſignatio per manus impoſitionem.

Dices primò: Sacramentum pęnitentiæ appellatur à Patribus manus impoſitio, ſic S. Clemens lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum c. 41. ait: „Ut Ethnicum Baptiſmo lotum poſt doctrinam admittis, ſic hunc per manus impoſitionem, utpote pęnitendo mundatum in antiqua paſcua reſtitue, eritque ei loco lavacri manuum impoſitio." Et Concilium Carthaginenſe quartum c. 76. loquens de moribundo pęnitente, ait; Si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem. Hinc Sanctus Leo epiſt. 92. ſcribit. „Qui cibis immolatitiis uſi ſunt, poſſunt jejuniis, & manus impoſitione purgari; igitur quemadmodum Baptiſmus dicitur ablutio, & Confirmatio Chriſma, quia ablutio eſt abſolutè neceſſaria ad Baptiſma, & chriſmatio ad Confirmationem, pari ratione manus impoſitio dicenda eſt neceſſaria ad ſacramentum Pęnitentiæ."

Nego conſequentiam; appellatur enim impoſitio manus tantùm à cęremonia quæ fieri

ſolet in hoc Sacramento, cùm Sacerdos Abſolutionem impertiendo pœnitenti benedicit, hæc autem ceremonia prorſus accidentalis eſt; non verò eſſentialis; quippe cùm citra peccatum, ſaltem mortale, poſſit omitti. Adde quòd plerumque SS. Patres, & Concilia, dum meminerunt impoſitionis manus faciendæ, cùm conceditur Abſolutio, non loquantur de Abſolutione Sacramentali, ſed reconciliatoria.

Dices ſecundò, Sacerdos in aliis Sacramentis præter verba, aliquem actum exteriorem exercet erga ſuſcipientem: igitur etiam in hoc Sacramento debet exerceri, ſed hìc alius eſſe non poteſt, quàm manus impoſitio: ergo &c.

Nego ſequelam majoris: Et ratio diſparitatis eſt, quòd cætera Sacramenta, præter Euchariſtiam, conſiſtant in applicatione materiæ; unde in eis requiritur actus exterior: ſecus autem eſt de Pęnitentia, & Euchariſtia: ſicut enim in Euchariſtia Sacerdos ſola verborum prolatione ſuper materiam perficit Sacramentum; ita ſola Sacerdotis abſolventis verba ſuper pęnitentem perficiunt abſolutionis ſacramentum. Adde quòd ſi quis actus exterior deſideraretur in Pęnitentia ex parte Miniſtri, ille dici poſſet crucis obſignatio, per quam ſignificaretur, quòd pœnitens peccati remiſſionem accipiat per ſanguinem, & meritum Paſſionis, & crucis Chriſti.

CONCLUSIO SECUNDA.

A*Bſolutio Sacramentalis neceſſariò debet eſſe vocalis, ſeu voce exprimi*: Colligitur primò ex Decreto Eugenii, ubi de Sacramento pęnitentiæ legimus: Forma hujus Sacramenti ſunt verba Abſolutionis, quæ Sacerdos profert, *Ego te abſolvo*. Et Tridentino *ſeſſ.14. c.6.* ubi hæc habentur: *Quamvis autem Abſolutio Sacerdotis alieni beneficii ſit diſpenſatio, tamen non eſt ſolùm nudum miniſterium, vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi remiſſa eſſe peccata; ſed ad inſtar actus judicialis quo ab ipſo velut à Judice ſententia pronuntiatur &c.* ſed iſta ſignificant Abſolutionem in Pęnitentia vocalem, ſeu verbalem eſſe debere: igitur &c.

Confirmatur ex perpetua Eccleſiæ praxi, quæ nuſquam à temporibus Apoſtolorum ad præſentem uſque diem aliter hoc Sacramentum, ſicut & alia, quam verbis humana voce prolatis adminiſtravit. Unde quamvis Chriſtus D. non dixerit explicitè pronuntiandas eſſe voces aliquas, quando pęnitentes abſolvuntur à peccatis, ſicut nec dum adminiſtrantur alia Sacramenta; nihilominus id implicitè ſignaſſe cenſetur, dum de Baptiſmo ait: *Docete omnes Gentes baptizantes eos in nomine Patris &c.* Et in Euchariſtia, dum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*. Unde perpetua Patrum, & Eccleſiæ praxis ſemper inſinuavit has in Baptiſmo voces eſſe pronuntiandas. *Ego te baptizo.* Et in Euchariſtia: *Hoc eſt corpus meum.* Nec uſquam Baptiſmum, aut Euchariſtiam per nutus vel ſcripta fuiſſe confectam: Idem igitur eſt judicium de Pęnitentia, idque jure potiori, cùm ſacramenti Pęnitentiæ forma, non tantùm debeat exprimere effectum ejus, putà remiſſionem peccatorum; ſed prætereà ſignificare debet hunc effectum à Sacerdote fieri, ſeu miniſtrum hìc, & nunc eam operari peccatorum remiſſionem ex poteſtate ſibi à Chriſto D. collata.

Dices primò; Eo modo concedi poteſt Abſolutio, quo fieri poteſt peccatorum accuſatio per Confeſſionem; ſed valida poteſt eſſe Confeſſio, etſi non fiat per locutionem vocalem, ſed tantùm ſcripto, nutu, vel aliquo ſigno exteriori: igitur pari ratione non eſt de eſſentia Abſolutionis, quòd voce humana proferatur.

Nego majorem; Et ratio diſparitatis eſt *primò*, quia in Sacramentis forma debet eſſe diſtinctior, & expreſſior, quàm materia. Unde cùm Abſolutio ſe habeat per modum formæ, Confeſſio verò per modum materiæ, conveniens fuit, ut Abſolutio voce humana proferatur quò ejus ſignificatio diſtinctior appareret. *Secundò*, plures cauſæ occurrere poſſunt, quæ pęnitentem à Confeſſione vocali, potiùs quàm Sacerdotem à vocali Abſolutione moraliter præpediant. Conſtat enim omnes mutos, & ignotæ linguæ homines verbis non poſſe ſua peccata promere; Sacerdos verò cùm poſſit verbis efferre, quæ mente concipit, vix aliquæ cauſæ occurrunt, quæ ipſum à vocali formæ prolatione impedire valeant.

Inſtabis: Si verba vocalia neceſſariò requirantur ad validam Abſolutionem, maximè vel quia abſolutio eſt, vel quia Sacramentalis eſt; at neutrum dici poteſt. Non quidem primum, quia non omnis Abſolutio ſcriptis expreſſa, eſt invalida: enim verò abſolutio ab excommunicatione, & cenſura

dari

dari poteſt, oſculo, nutu, vel ſcripto, ſaltem à ſummo Pontifice, ut conſtat ex Clementina de ſententia excommunicationis, cap. *finali*: Non etiam quia Sacramentalis eſt, alioqui nullum Sacramentum celebrari poſſet aliter quàm voce, quod non eſt verum ſiquidem Matrimonium quod eſt verum Sacramentum, validè conficitur per nutus, ſigna, & ſcripta conſenſum internum teſtificantia: igitur &c.

Nego minorem, quoad utramque partem: & quantum ad primam dico rationem diſparitatis eſſe, inter abſolutionem à peccatis, & à cenſuris, quòd ſicut hæc non requirit certam formam verborum, ita nec verba propriè dicta; quia non operatur, ut inſtrumentum Chriſti ad producendum aliquem effectum ſupernaturalem: ſed tantùm ut inſtrumentum abſolventis, & reconciliantis hominem Eccleſiæ, cui Chriſtus auctoritatem conceſſit infligendi cenſuras, & ab eis abſolvendi; unde penes eam eſt præſcribere modum, quo contrahatur, ac ſolvatur excommunicatio, & aliæ ejuſmodi cenſuræ; non ſic autem cenſendum eſt de forma Sacramentorum, quam Eccleſia pro libito non poteſt immutare.

Ad ſecundum dico, non idem eſſe judicium de Matrimonio, ac de aliis Sacramentis; cùm enim Matrimonium fiat per mutuum conſenſum partium, id omne quod poteſt hunc mutuum conſenſum exprimere, poteſt etiam ſufficere ad valorem hujuſmodi Sacramenti: ſecus autem eſt de ſacramento Pœnitentiæ, ſicut & de aliis, in quibus forma eſt determinata.

Dices ſecundò: Ea ſufficiunt ad ſacramentum Pœnitentiæ, quæ requiruntur eſſentialiter ad rationem Judicii fori externi; ſiquidem, ut diximus, Chriſtus D. inſtituit hoc Sacramentum per analogiam ad judicium fori externi, at non eſt eſſentiale judicio fori externi, quòd Judex proferat vocalem ſententiam: ergo nec in pęnitencia.

Nego majorem; Chriſtus namque inſtituit ſacramentum Pœnitentiæ quoad aliqua tantùm eſſentialia, quæ videlicet communia ſunt omni judicio, putà quoad accuſationem rei, cognitionem criminum, & ſententiæ prolationem, non verò quoad ea, quæ videntur neceſſaria tantùm pro voluntate principum, qualia ſunt, quòd judicia ſcripto lata, irrita ſint, aut legitima; quòd prolata ſententia in abſentem valida ſit aut invalida; ſiquidem voluit Chiiſtus D. ut ſuum in Pęnitentia judicium eſſet vocale, & ferretur in reum præſentem; *Tum*, ut clariùs exprimeretur auctoritas judiciaria, *Tum*, ut Judex certiùs cognoſceret ſtatum, & affectum abſolvendi, vel condemnandi. Idcirco ſit

CONCLUSIO TERTIA.

I*Nvalida eſſet Abſolutio litteris conſignata, ſeu ad abſentem directa*. Probatur ex Concilio Trid. *can.*34. *c.*2. ubi dicit, *eos qui ſe crimine aliquo poſt Baptiſmum contaminaverint, non jam repetito Baptiſmo ablui, ſed ante hoc tribunal* (Pęnitentiæ) *tanquam reos ſiſti voluit Chriſtus, ut per Sacerdotum ſententiam quoties ab admiſſis peccatis ad ipſum pœnitentes confugerint, poſſent liberari*: ſed confugere ad tribunal, & ante illud ſiſti, nihil aliud eſt, quàm Sacerdoti præſenti manifeſtare ſua peccata, ut ab eo percipiatur Abſolutio: igitur ex ſententia Concilii Tridentini, Chriſti D. voluntas fuit, ut confeſſio fieret præſenti Sacerdoti, & ut præſenti reo Abſolutio concederetur.

Probatur ſimiliter ex lib. de vera, & falſa pœnit. *cap.* 10. ubi exemplo leproſorum mundatorum, quos Chriſtus *Luc.* 17. juſſit, ut ſe ſiſterent Sacerdotibus quatenus de lepra mundata judicarent, colligit neceſſarium eſſe, ut pęnitentes coram Confeſſario Sacerdote ſe ſiſtant, ac in ejus præſentia peccata deponentes Abſolutionem recipiant. Ait autem: *Præcepit Dominus mundandis, ut oſtenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præſentia confitenda peccata, non per nuntium, aut per ſcriptum manifeſtanda, dixit enim: Ora monſtrate, & omnes, non unus pro omnibus, non alium ſtatuatis nuntium, qui pro vobis offerat munus à Moyſe ſtatutum, ſed qui per vos peccaſtis, per vos erubeſcatis, erubeſcentia enim ipſa partem habet remiſſionis; in hoc enim, quod per ſeipſum dicit Sacerdoti & erubeſcentiam vincit timore offenſi, fit venia criminis. Sic Aug.*

Idem docet ſubtilis Doctor *in* 4. *diſt.* 17. ubi reſpondens ad octavum argumentum, *ait*, ad aliud videtur Confeſſio quandoque „ facienda, per ſcriptum, ut legitur de „ Thoma Cantuarienſi, qui miſit ad Cu- „ riam pro Abſolutione, ſed hoc videtur „ eſſe contra rationem Confeſſionis, quia „ omnis ſcriptura ex ſui natura nata eſt „

„ eſſe publica; quantumcumque enim aliquis „ conſervet ſecretè apud ſe ſcriptum, tamen ex quo mittit illud, vel propter nuntium, vel propter illum, ad quem mittitur; poteſt publicari, & ſemper ex ſui natura eſt patulum cuicunque legenti, loquens quod ibi continetur. Quilibet ergo ſcribens aliquid, facit in hoc, quod eſt contra naturam ſigni idonei in Confeſſione: & in iſta ſcriptura tollitur verecundia, quæ eſt pęna magna in Confeſſione; & hoc niſi confitens ſit præſens, quando per ſcriptum confitetur, & ideo quod dicitur 30. *q.* 5. *qualis debeat*, quod quis poteſt confiteri per ſcripturam, Joannes exponit, quando confitens eſt præſens; quia abſens non poteſt licitè; igitur abſens expectet præſentiam cum propoſito confitendi ea habita.

Quibus verbis apertè ſignificat nullam eſſe Confeſſionem in ſcriptis factam; ac ſubinde nullam Abſolutionem datam abſenti. Quod probat, tum ex natura Confeſſionis, quæ non debet vergere in perniciem confitentis, & quæ annexam habere debet verecundiam. Idque confirmat ex gloſſa Joannis Andreæ, ſuper 4. *qu.* 5. *cap.* 4. in fine, qui negat confiteri poſſe aliquem, aut abſolvi à peccatis in abſentia. Nec obſtat quòd in eodem capitulo non agatur de Pœnitentia, aut Confeſſione ſacramentali. Doctor enim ſuum intentum colligit, non ex verbis capituli, ſed ex expoſitione ipſius Joannis Andreæ.

Porro, quòd Confeſſio, ac ſubinde Abſolutio abſenti data ſit invalida, conſtat ex Decreto Clementis octavi; qui, ut famoſam controverſiam de validitate Abſolutionis, & Confeſſionis factæ abſenti in ſcriptis, quam propugnabant aliqui Theologi ſocietatis Jeſu, & de illius nullitate, quam aſſerebant alii Theologi, priorem damnavit ſententiam hoc decreto. *Die 20. menſis Junii, anno à Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti 1602. in generali Congregatione S. Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis, habita in palatio Apoſtolico in monte Quirinali, coram Sanctiſſimo Domino Noſtro Clemente, divina providentia Papa Octavo, propoſita quæſtione, utrùm liceat per litteras, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente Abſolutionem obtinere: Sanctiſſimus Dominus Noſter auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illuſtriſſimis, & Reverendiſſimis Dominis Cardinalibus, contra hæreticam pravitatem generalibus Inquiſitoribus, maturè ac diligenter conſiderata, hanc propoſitionem, ſcilicet, licere per litteras, ſeu internuncium Confeſſario abſenti, peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente Abſolutionem obtinere; ad minùs uti falſam, temerariam, & ſcandaloſam condemnavit, ac prohibuit, præcepitque ne deinceps iſta propoſitio, publicis, privatiſque Lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur; neve unquam tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur. Quòd ſi quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut etiam de ea diſputativè tractaverit, niſi forſan impugnando: vel ad praxim, ſeu directè vel indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrat, & à qua non poſſit, præter quàm in articulo mortis, ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, & S. Romanæ Eccleſiæ majori Pœnitentiario, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi; aliis etiam pœnis arbitrio infligendis ſubjaceat.*

Repones Pontificem non declarare illam Abſolutionem eſſe invalidam, ſed tantùm illicitam; quia nimirum dixit, hanc propoſitionem à ſe damnari, quòd aſſerat: *Licere per litteras abſenti confiteri.* Verùm contrarium apparet ex verbis ipſius decreti, quibus prohibetur ne in praxim quovis modo deducatur: ſi enim abſolutio aut confeſſio per epiſtolam eſſet tantùm illicita, ſequeretur quòd ſaltem in caſu neceſſitatis eſſet valida, & conſequenter licita: nam in urgente extrema neceſſitate omnia valida ſunt licita. Unde conſequens eſt, quòd ſi reverà eſſet tantùm illicitum, non autem omnino invalidum confiteri abſenti, vel abſentem abſolvere: nulla authoritate humana, civili, aut Pontificia, in caſu neceſſitatis id prohiberi poſſet, maximè in caſu ſummæ neceſſitatis. Cùm igitur ſummus Pontifex ſub pœna excommunicationis ſibi reſervata prohibeat aſſerere, quòd liceat, *per litteras, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem Abſolutionem obtinere*; manifeſtum eſt, quòd pariter cenſeat talem Confeſſionem, & abſolutionem eſſe nvalidam.

Reſpondent aliqui cum Suarez ad 3. *part. diſp.* 21. *ſect.* 4. Summum Pontificem non damnaſſe utramque partem ſupra dictæ propoſitionis diviſim, ſed tantùm conjunctim, & collectivè, nempe quòd non liceat

equi-

equidem Abſolutionem dare abſenti, Confeſſionem verò interdum abſenti fieri per litteras non ſit vetitum.

Verùm etſi hæc dumtaxat ita eſſent, ſemper haberemus propoſitum intentum. At interpretatio illa Suarez omnino repudiata fuit auctoritate Pauli V. ſummi Pontificis, ut patet ex decreto facto in generali inquiſitione his verbis expreſſo: *Die* 14. *Julii anno* 1605. *propoſita cauſa P. Franciſci Suarez Jeſuitæ: & conſideratis his, quæ ſcripſit tomo* 4. *in* 3. *partem S. Thomæ ſect.* 4. *diſput.* 21. *interpretando decretum fœlicis recordationis Clementis Papæ octavi die* 10. *Junii anno* 1602. *quo damnavit hanc propoſitionem*, *videlicet* licere per litteras ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem Abſolutionem obtinere, *ac etiam maturè diſcuſſis his quæ idem P. Suarez adduxit in defenſionem ſuæ interpretationis; auditis votis illuſtriſſimorum Dominorum Cardinalium, Sanctiſſimus decrevit, dictam interpretationem non ſubſiſtere, & ideo amovendam eſſe ab ejus libris, juxta decreta alias facta à fœlicis recordationis Clemente Papa VIII. de quibus in actis S. Officii.*

Præterea eodem anno die 20. Julii eadem Congregatio decrevit: *Ex libris Patris Franciſci Suarez Jeſuitæ diſp.*23. *ſect.*1. *n.*12. *amoveantur infra ſcripta verba, videlicet*: Atque ex hac reſolutione *uſque ibi*, in abſentia Confeſſoris. *Idem P. Suarez corrigat ſuum librum, & antequam evulget, oſtendat huic ſacræ Congregationi*. Et rurſus die 18. Auguſti hoc emanatum eſt Decretum: *Sanctiſſimus decrevit ex tom.*4. *Patris Suarez Jeſuitæ in* 3. *part. S. Thomæ, diſp.* 21. *de Confeſſ. ſect.* 4. *cui titulus eſt*: Utrùm de neceſſitate Confeſſionis ſit, ut pœnitens Sacerdoti præſenti immediatè, & per ſeipſum revelet peccata ſua, *totam eſſe amovendam, nec aliam ejus loco ſubrogandam.*

Dices: Sacramentum Pœnitentiæ, ut ſupra diximus *n.*13. inſtitutum eſt per modum Judicii; unde Abſolutio Sacramentalis eſt quædam ſententia data in foro conſcientiæ; ſed in Judicio forenſi Judex poteſt abſolvere abſentem: igitur & in Tribunali Pœnitentiæ Sacerdos poterit pœnitentem abſentem à peccatis abſolvere.

Nego paritatem: Licèt enim ſacramentum Pœnitentiæ habeat aliquam ſimilitudinem cum judicio forenſi, in multis tamen ab eo diſcrepat; *Primò* namque in tribunali Pœnitentiæ idem eſt accuſator, teſtis & reus: quia judicium eſt voluntarium, tam ex parte Rei, quàm ex parte Judicis; *Secundò*, ipſe Reus abſolvitur, vel damnatur ſecundùm ea, quæ contra, vel pro ſe profert, quia videlicet Judicium iſtud inſtitutum eſt in favorem Rei, cui idcirco fides adhibenda eſt; maximè cùm adversùm ſe injuſtitiam ſuam, & delictum ſuum confitetur. *Tertiò*, quia Judex forenſis non debet eſſe ſollicitus de ſtatu interno, & affectu illius, quem abſolvit: Sacerdos autem debet habere certitudinem moralem de ſtatu, & affectu præſenti illius, cui Abſolutionis beneficium impendit; hoc autem noſſe non poteſt, niſi ipſe abſolvendus manifeſtaverit; quod utique præſtare non poteſt, dum abſens eſt; cùm enim homo aſſiduæ mutationi ſubjaceat, quamtumvis ſcripto ſuam diſpoſitionem fuerit obteſtatus, poterit illam revocaſſe, dum Sacerdos abſenti Abſolutionem largiretur. Inde fit, quòd etſi in judicio forenſi Judex poſſit abſolvere abſentem; id tamen præſtare non poteſt Sacerdos in tribunali Pœnitentiæ.

Dices ſecundò: Doctor ſubtilis ſuprà laudatus refert, quòd S. Thomas Cantuarienſis abſens, Abſolutionem petierit à Sede Apoſtolica. Et S. Cyprianus lib.3. epiſt.17. ait, quòd lapſi per epiſtolam Abſolutionem petentes, eam obtinere poſſent: igitur Abſolutio abſenti data poteſt eſſe valida.

Nego conſequentiam: Et ad factum S. Thomæ, quod refert Baronius tomo 12. ad annum 1164. n.6. reſpondeo, quòd Abſolutionem Sacramentalem à Sede Apoſtolica non poſtulavit, nec eam ipſi dederit Alexander III. ſummus Pontifex, ſed tantùm Canonicam; propterea quòd fateretur ſe non omni, qua debebat conſtantia contra Regem Angliæ, & ejus proceres, Eccleſiæ jura propugnaſſe; unde ſe Sacerdotio indignum judicabat, ut colligitur ex ſcripto ſummi Pontificis, in quo ſic habet: *Si te recolis aliquid commiſiſſe, de quo propria te debeat conſcientia remordere, quidquid ſit, Sacerdoti, qui diſcretus, & providus habeatur, tibi conſulimus per Pœnitentiam confiteri: Quo facto miſericors Dominus, qui multò ampliùs ad cor reſpicit, quàm ad actus, tibi conſuetæ pietatis ſuæ miſeratione dimittet; & nos de Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus, meritis confidentes, te ab eo, quod eſt commiſſum, abſolvimus; & idipſum fraternitati tuæ auctoritate Apoſtolica relaxamus*. Quibus apparet non

non ſacramentalem, ſed tantùm Canonicam Abſolutionem ei tribuiſſe; quippe cùm ipſum moneat, ut conveniat Sacerdotem diſcretum, cui confiteatur, ut ab eo ſacramentalem Abſolutionem recipias.

Ad ſanctum Cyprianum, dico contrarium potiùs ex eo colligi, ait enim: *Si qui infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectent præſentiam noſtram, quin apud Presbyterum quemcumque præſentem, vel ſi Presbyter repertus non fuerit, & urgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque Exomologeſim facere delicti ſui poſſit, ut manu eis in Pœnitentiam impoſita, veniant ad Dominum cum pace.* Ubi ſignificat præſentiam Sacerdotis requiri: & inſuper, ibi non agit de Abſolutione ſacramentali, ſed tantùm de Canonica; alioqui non diceret, eam in abſentia Sacerdotis impendi poſſe à Diacono.

Pax ergo, de qua ibi agit Cyprianus, erat Abſolutio à pœnis ſatisfactoriis; hæc autem concedi poterat à Diaconis, cùm etiam hodie uſitata ſit Archidiaconorum ab excommunicatione Abſolutio, tametſi in ſolo Diaconatus Ordine conſtituti ſint. Nec mirum, cùm conſtet ex lib. 8. Conſtitutionum Apoſtolicarum Clementis, auctoritatem excommunicandi habuiſſe Diaconos abſente Presbytero cap. 34. ibi: *Diaconus excommunicat Hypodiaconum, Lectorem, Cantorem, Diaconiſſam, ſi quid tale contingat, abſente ſcilicet Presbytero.* Habuerunt igitur illo abſente etiam poteſtatem abſolvendi ab excommunicatione, nam ejuſdem eſt abſolvere, cujus eſt excommunicare. Addit Pamelius in annotationibus ad illam epiſtolam Cypriani: Fortaſſis cùm Epiſcopus ab-
„ ſens, & Presbyteri multi carceribus in-
„ cluſi eſſent, ex privilegio quodam Dia-
„ conis in neceſſitate permiſſa eſt Pœniten-
„ tium reconciliatio, ſicut à S. Gregorio
„ Presbyteris aliquando conceſſam legimus
„ ſacramenti Confirmationis adminiſtratio-
„ nem, quæ ſolis alioqui Epiſcopis compe-
„ tit. Ita Pamelius.

Objicies 2. varias hiſtorias, ex quibus apparet, Abſolutionem ſacramentalem, fuiſſe per litteras abſentibus datam; id namque *primò* colligitur ex hiſtoria Serapionis, quam deſcribit S. Dionyſius Alexandrinus epiſtola ad Fabianum, referente Euſebio lib. 6. Hiſtoriæ c. 36. Serapion vir annoſæ vir-
„ tutis tempore perſecutionis, præ imbecil-
„ litate ſacrificat idolis; poſteà ſæpenumerò
„ in Eccleſiam recipi ſupplex poſtulat: ſed
quia idolis ſacrificaſſet, ejus poſtulationi „
nemo auſcultabat; in gravem morbum „
delabitur, triduo deinceps mutus, & „
abſque ſenſu vivit; quarto die paululum „
relevatus, jubet per nepotem ſuum ad- „
vocari Sacerdotem, qui fortè morbo vexa- „
tus cùm ad eum accedere non poſſet, dat „
particulam Euchariſtiæ puero, quem mi- „
ſerat ægrotus, præcepitque ei, ut madefa- „
ctam in os Senis infunderet; infudit, il- „
lico Serapion extremum ſpiritum dedit. „
De eo Dionyſius ſubjicit: *Nunc igitur ſatis conſtat eum fuiſſe reſervatum, & eò uſque in vita manſiſſe, quoad uſque penitus eſſet culpæ vinculis ſolutus, & ipſa labe, qua erat idolis immolando aſperſus, omnino deleta, poſſet pro multis bonis, quæ geſſiſſet in vita, in numerum Confeſſorum referri.* Ex iis ſic argumentari licet. Ille ſenex, antequam in morbum incidiſſet, Abſolutionem ſacramentalem ab idololatria non fuerat conſecutus: ut enim habet Dionyſius, illi non fuerat ſupplicatio conceſſa, qua in pœnitentium numerum recipi poſtulabat; nec potuit illi concedi Euchariſtiæ participatio, niſi poſt acceptam Abſolutionem, ne indigno concederetur.

Deinde dicitur: Ad hoc tempus reſervatus, ut penitus eſſet culpæ vinculis ſolutus; hic autem effectus non eſt Euchariſtiæ, ſed Abſolutionis proprius: igitur per Sacerdotem fuit abſolutus, antequam Euchariſtiæ participatio concederetur; non per Sacerdotem præſentem; morbo enim detinebatur in lecto: ergo per internuntium.

Conſtat ſecundò, ex hiſtoria Roberti Cenomanenſium Epiſcopi, qui tempore Joannis VIII. anno 872. in ægritudine poſitus ſcribit ad Epiſcopos circa muros Andegavenſes reſidentes: ſua illis peccata per Epiſtolam confitetur, per illos petit abſolvi: annuentes Epiſcopi illi reſcribunt; extat Roberti epiſtola tomo 3. Conciliorum Galliæ, cujus hæc ſunt verba: *Pietatis veſtræ miſericordiam ſingultu interpoſito implorare non ceſſo, quatenus poteſtate vobis cœlitus collata, vincula meorum peccatorum enodetis, & precum veſtrarum ſtudiis commiſſa mea expietis, ut cum reprobis non ducar ad tartara, quin potiùs veſtro interventu cœleſtia merear ſublimari ad gaudia.* Reſpondent in hunc modum Epiſcopi in ſua epiſtola cui titulus eſt *Epiſtola abſolutionis, quam ei remiſerunt iidem venerabiles Conſacerdotes de loco obſidionis.* In qua quidem epiſt. inter cætera hæc habentur: *Tibi peccata tua confitenti per Eccle-*

ſia-

ſiaſticam Apoſtolicæ auctoritatis poteſtatem, quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus tradidit Diſcipulis, & Apoſtolis, dicens: Accipite Spiritum ſanctum, &c. *& per eoſdem Apoſtolos ſuos ipſorum Succeſſoribus, quorum vices, licèt indigni, tenemus*. Et infrà: *Gratia, & potentia ſua, virtute Spiritus ſancti, qui eſt remiſſio omnium peccatorum, dimittat tibi omnia peccata tua: liberet te ab omni malo, conſervet te in omni opere bono, & perducat te ad vitam æternam, & ad SS. Sacerdotum conſortium. Amen.*

Conſtat tertiò ex Confeſſione *Hildeboldi* Sueſſionenſis Epiſcopi facta Hinc-maro Rhemenſi, cujus meminit Sirmundus in notis ad præcedentem epiſtolam, ubi aſſerit illius Abſolutionis hunc in vetuſto codice legi titulum: *Exhortatoria Hincmari Metropolitani, ad Hildeboldum Epiſcopum corporea infirmitate detentum, in qua juxta petitionem litterarum Confeſſionis illius ſua auctoritate eum per abſentiam corporalem reconciliando abſolvit.*

Conſtat quartò, ex Reſcripto Gregorii VII. ad Epiſcopum Lincolnienſem, quod extat libro 1. epiſtola 34. his verbis: *Abſolutionem peccatorum tuorum, ſicut rogaſti, auctoritate Principum Apoſtolorum Petri, & Pauli fulti, quorum vices, quamvis indigni, fungimur, tibi mittere dignum duximus, ſi tamen bonis operibus inhærendo, & commiſſos exceſſus plangendo, quantum volueris.*

Conſtat quintò, ex altero ejuſdem reſcripto ad Epiſcopum Lodienſem, cujus hæc ſunt poſtrema verba: *Quia in extremo videris poſitus, fraterna compaſſione ducti, auctoritate beati Petri Apoſtolorum Principis abſolvimus te à peccatis, &c.* extat lib. 2. epiſtola 6.

Reſpondeo, his, & ſimilibus auctoritatibus, & teſtimoniis, non ſignificari ſacramentalem Abſolutionem peccatorum abſentibus fuiſſe legitimè datam; ſed *vel* ſolùm Pœnitentiarum canonicarum remiſſionem; *vel* conceſſionem indulgentiarum; *vel* denique ſpiritualem quamdam benedictionem per modum precum, & orationum, quibus Præſules abſolventes optabant, & Deum precabantur, ut vel gratiam Pœnitentiæ concederet iis, quos videbantur abſolvere; vel eis pœnam peccatis debitam ex miſericordia relaxaret. Cujus utique reſponſionis ratio eſt aperta, quippe cum ejuſmodi Abſolutiones non præcedant diſtinctæ accuſationes peccatorum, ſed dumtaxat generales, & indiſtinctæ: porrò Confeſſio peccatorum generalis, & indiſtincta, extra caſum neceſſitatis, non ſufficit ad obtinendam ſacramentalem Abſolutionem.

Confirmatur hæc reſponſio ex eo quòd ſimilis Abſolutio conceſſa fuerit iis, qui nullam peccatorum accuſationem etiam generalem, & indiſtinctam videntur præmiſiſſe; nam Gregorius VII. lib. 8. Epiſtolarum ſcribens epiſt. 2. ad Alphonſum Hiſpaniæ Regem, poſtquam ipſum variis laudibus extulit, illum, illiuſque Proceres à peccatis abſolvit in hæc verba: *Omnipotens Deus, omnium rerum Creator, & Rector, omnium dignitatum ineffabilis diſpoſitor, qui dat ſalutem Regibus, meritis Altiſſimæ Dominæ Genitricis Dei Mariæ, omniumque Sanctorum, auctoritate beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, nobis licèt indignis per eos qualicumque commiſſa, te tuoſque Fideles in Chriſto ab omnibus peccatis abſolvat, detque tibi victoriam de inimicis, &c.*

QUÆSTIO QUARTA.

Utrùm forma Abſolutionis validè fieri poſſit verbis deprecativis, & ſub conditione.

NOtandum primò, eam fuiſſe veterum quorumdam Theologorum ſententiam, quòd Abſolutionis forma eſſe deberet omnino deprecativa, ita ut foret invalida ſi verbis indicativis proferretur, ut colligitur ex ſancti Thomæ Opuſc. 22. ubi ejuſmodi ſententiam impugnat; Alenſis verò part. 4. quæſt. 21. memb. 1. & S. Bonaventura in 4. diſt. 18. part. 1. art. 2. quæſt. 11. videntur aſſerere formam abſolutionis partim eſſe indicativam, & partim deprecativam: *Nam*, inquit, S. Bonaventura, *Sacerdos ſe habet ut Dei Mediatorem ad hominem, & hominis ad Deum: unde per ipſum peccator aſcendit ad Deum; & ſic Sacerdos eſt os peccatoris, ſive loquens pro peccatore; & per ipſum deſcendit Deus ad hominem, & ſic Sacerdos eſt Angelus Dei; imò os, eò quòd ipſe ſeparat pretioſum à vili. Secundùm quod aſcendit, habet ſe per modum inferioris, & ſupplicantis: ſecundùm quod deſcendit per modum ſuperioris, & judicantis. Secundùm primum modum poteſt gratiam impetrare, & ad hoc eſt idoneus, juxta verò ſecundum modum poteſt Eccleſiæ reconciliare; & ideo in hujus ſignificationem in forma Abſolutionis præmittitur deprecatio per modum de-*

deprecativum; & ſubjungitur Abſolutio per modum judicativum: & deprecatio gratiam impetrat, ſed Abſolutio præſupponit tantùm; numquam enim Sacerdos abſolveret quemquam, de quo non præſumeret, quòd eſſet abſolutus à Deo: ſi ergo quæratur utrùm poteſtas clavium ſe extendat ad delendam culpam, dicendum eſt, quòd benè poteſt ſe extendere per modum deprecantis, & impetrantis Abſolutionem, ſed per modum impertientis nequaquam. Hæc Seraph. Doctor.

Sunt etiam qui contendunt formam Abſolutionis verbis deprecativis conceptam fore validam. Ita *Maironus* in 4. diſt. 14. quæſt. 1. & *Aureolus* diſtinct. 23. aſſerentes formas Sacramentorum poſſe eſſe deprecativas, vel indicativas pro diverſa Eccleſiæ conſuetudine. Nec ab eis diſtat *Dominicus Soto* in 4. diſtinct. 3. quæſt. unica; ubi docet Abſolutionem verbis deprecativis validè poſſe conferri, quamvis non licitè; ac ſubinde valere hanc formam, *Abſolvit te*, vel *Abſolvat te Chriſtus*: Nam, inquit, etiam forma Extremæ-Unctionis eſt deprecativa, his verbis concepta: *Indulgeat tibi Dominus, &c.* Nec ab ea ſententia diſtare videtur *Gamachæus* qui cap. 5. de Confirm. dicit Confirmationis ſubſtantiæ formam non mutare has formulas, *Ego conſigno te*, vel *Confirmo te*, vel, *Signet te Deus*, *Confirma eum Domine*.

Notandum ſecundò, quòd etſi Auctores tum Veteres, tum Recentiores, qui pro forma deprecativa Abſolutionis militant, maximè niti videantur auctoritati, & praxi Orientalis Eccleſiæ, ut apparebit ex eorum fundamentis infrà evertendis; nihilominus, ut optimè notat *Arcudius* lib. 4. cap. 3. nulla unquam fuit controverſia de hac re inter „ Græcos, & Latinos: Ac proinde, inquit, „ non eſt veriſimile antiquam formam hu„ jus Sacramenti ex odio alicujus, vel ma„ litia Græcorum mutatam fuiſſe aliquan„ do; imò Græcos paſſim nequidem ſcire, „ quid ſibi velint hujuſmodi termini *mate„ ria*, & *forma* in tract. de Sacramentis, „ ſi paucos doctores excipias: ac ſubinde non eſt cur aliqui Neoterici tantoperè ſuæ ſententiæ patrocinium accerſant pro vindicanda forma deprecativa Abſolutionis, ex Græcorum Euchologiis, ſive Ritualibus, & praxi. Quamquam enim ejuſmodi Euchologia, & Ritualia præ ſe ferant formam deprecativam, nihilominus, ut apparebit ex dicendis num. 10. à conſueta Eccleſiæ Latinæ praxi Græci non diſſentiunt.

Notandum tertiò, quantum ad ſecundam partem Concluſionis, nempe *de Abſolutione ſub Conditione*, eam conditionem diſtingui poſſe triplicem: nimirum de præterito, de præſenti, & de futuro. De præterito quidem, ut putà ſi quis diceret: *Abſolvo te à peccatis confeſſis; ſi reverà ea admiſeris*: de præſenti verò, *Abſolvo te, ſi verum habeas dolorem de peccatis, & firmum propoſitum non peccandi de cætero*: de futuro autem, *Abſolvo te ſi iterum non peccaveris*. Porro diſcrimen eſt inter hujuſmodi conditiones, quòd Sacramenta validè miniſtrentur ſub conditione de præſenti, vel de præterito; ſiquidem conditiones illæ intentionem conditionalem efficiunt abſolutam, juxta illud Inſtit. de Verb. oblig. §. 7. *Conditiones, quæ ad præſens, vel præteritum tempus referuntur, aut ſtatim infirmant obligationem, aut omnino non differunt*, veluti ſi Titius Conſul fuit, vel ſi Mævius vivit, dare ſpondes. *Nam ſi ea ita non ſunt, nihil valet ſtipulatio; ſin autem ita ſe habent, ſtatim valet: quæ enim per rerum naturam ſunt certa, non morantur obligationem, licèt apud nos incerta ſint*. Ita jus civile, quo etiam utitur Eccleſia, niſi ſacris Canonibus contradicat; nam, ut habetur de novi operis denuntiatione, *quia verò ſicut leges non dedignantur ſacros Canones imitari, ita & ſacrorum ſtatuta Canonum principum conſtitutionibus adjuvantur*. Unde etiam in jure Canonico cap. 2. de Bapt. decernitur, de quibus dubium eſt an baptizati fuerint, ut baptizentur his verbis præmiſſis: Si baptizatus es, non te baptizo; ſed ſi nondum baptizatus es, Ego te baptizo. Unde ſupereſt tantùm difficultas, utrùm Abſolutio data ſub conditione de futuro ſit invalida, donec illa conditio adjiciatur.

CONCLUSIO PRIMA.

Abſolutio Sacramentalis verbis deprecativis expreſſa, non eſt valida.

Probatur primò ex Conciliis Florent. & Tridentin. in quibus decernitur (ut dictum eſt in ſuperiori quæſtione) formam Abſolutionis eſſe his verbis conceptam, *Ego te abſolvo*: *Quibus*, inquit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 3. *quamvis de Eccleſiæ S. more preces quædam laudabiliter adjunguntur, ipſius tamen formæ eſſentiam nequaquam ſpectant, neque ad ipſius Sacramenti adminiſtratio-*

tionem ſunt neceſſariæ: at ſi valida foret Abſolutio verbis deprecatoriis concepta, verba eſſentialia illius formæ non eſſent præfata, *Abſolvo te*, & preces adjungi ſolitæ non ſolùm eſſent neceſſariæ adminiſtrationi hujus Sacramenti; ſed etiam ad illius formæ eſſentiam ſpectarent: igitur ex ſententia Conciliorum forma Abſolutionis non debet eſſe deprecatoria.

Probatur inſuper ratione, quam Concilium Tridentinum ibidem cap. 6. inſinuat, dum ait, quòd Abſolutio Sacerdotis eſt *ad inſtar actus judicialis, quo ab ipſo velut à Judice ſententia pronuntiatur*: ſed ſententia Judicis indicativo, vel imperativo modo, non autem optativo, ſeu deprecativo fertur, ut conſtat ex omnibus humanis judiciis civilibus, & Eccleſiaſticis; ſententia enim eſt actus Superioris auctoritatem exercentis; deprecatio verò eſt actus inferioris poteſtatem non habentis; enimverò, qui ſupplicat, oſtendit ſe non habere poteſtatem ejus efficiendi, quod poſtulat ab alio ſibi fieri; ſi enim poſſet id aſſequi per ſe, non oraret ut ab alio ſibi fieret: igitur Abſolutio Sacerdotalis non debet fieri verbis deprecativis.

Deinde, Eo modo fieri debet Abſolutio, qui magis quadrat inſtitutioni, ac promiſſioni ſacramenti Pœnitentiæ: ſed modus indicativus, magis ipſi convenit, quàm deprecativus; enim verò Scriptura referens promiſſionem, & inſtitutionem ſacramenti Pœnitentiæ, nullibi meminit orationis, aut deprecationis; ſiquidem Chriſtus non dixit, peccata pro quorum remiſſione oraveritis, dimittentur: ſed, *Quorum remiſeritis peccata, &c.* neque dixit: *quæcumque petieritis ſolvenda*, ſed & *quæcumque ſolveritis, &c.* Igitur, ut verificetur ſacramenti Pœnitentiæ inſtitutio, Sacerdos non debet orare, ſed remittere; alioquin non poneret id cui peccatorum remiſſio, & ablatio promiſſa eſt. Patebit evidentiùs, ac confirmabitur efficaciùs noſtræ aſſertionis veritas ex ſolutione eorum omnium, quæ obtrudere ſolent quidam Novatores.

Objiciunt itaque primò: Non aliter Sacerdotes novæ legis benedicere debent Fidelibus, & eos à Deo averſos ipſi reconciliare, quàm Sacerdotes Aaronici benedicebant Iſraelitis, eoſque propter peccatum Deo infenſos reconciliabant: ſed id dumtaxat exequebantur deprecativè: ſic enim Deus præſcribit Moyſi Num. 6. *Loquere Aaron, & filiis ejus: Sic benedicetis filiis Iſrael, & dicetis eis, Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te; oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, & miſereatur tui: convertat Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem: invocabuntque nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis.* Igitur Sacerdotes novæ legis convenientiùs populo Chriſtiano benedicent, & reos abſolvent verbis deprecativis, putà *Abſolvat te Deus*, quàm indicativis: *Ego te abſolvo.*

Nego majorem: Neque enim Sacerdotibus Aaronicis Chriſtus D. dederat poteſtatem abſolvendi à peccatis, nec eis dixerat: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta, & in cœlo* Adde quòd illa benedictio, qua Sacerdotes Levitici benedicebant Iſraelitas, non erat ſacramentalis, ſed impetratoria tantùm, & cæremonialis, ſimilis ei, quam Epiſcopi impertiri ſolent fidelibus, dum ajunt *Benedicat vos omnipotens Deus Pater, &c.* nec-non & illi, qua Sacerdotes in fine ſacrificii Miſſæ benedicunt populo, dicentes: *Benedictio Dei omnipotentis deſcendat ſuper vos, & maneat vobiſcum, in nomine Patris, &c.* Secus eſt autem de benedictione ſacramentali, dum enim illius Scriptura meminit, eam attribuit Sacerdoti, ſic enim Sanct. Paulus 1. ad Corinth. 10. ait: *Calix, cui benedicimus, &c.* Id eſt, inquit gloſſa, *Cui nos Sacerdotes quotidie benedicimus*, Porro Abſolutio Sacerdotis in Pœnitentiæ Tribunali ſacramentalis eſt.

Urgebis: Idcirco colligitur Abſolutio indicativa, quia, ut mox dictum eſt, Chriſtus D. dixit Apoſtolis: *Quorum remiſeritis, &c.* quibus verbis eis poteſtatem concedit remittendi peccata: ſed inde non ſequitur, quòd Apoſtolis licuerit peccata remittere verbis indicativis. Probatur: Non aliter Chriſtus D. *Joan.* 20. concedit poteſtatem remittendi peccata, quàm *Lucæ* 9. & *Matth.* 10. dat eis poteſtatem infirmos ſanandi, & ejiciendi dæmones: at Apoſtoli infirmos ſanando, & ejiciendo dæmones, non utebantur verbis indicativis, ſed ſolùm deprecativis, ſicut S. Petrus ait Æneæ Paralytico: *Sanet te Dominus Jeſus Chriſtus*: Igitur nec Sacerdotes uti debent his verbis indicativis, *Abſolvo te*, ſed his deprecativis, Abſolvat te Chriſtus Dominus.

Nego minorem: & ad ejus probationem dico, primò certum eſſe, quòd Apoſtoli infirmos curando, & mortuos ſuſcitando, ne-

, nedum verbis optativis, & deprecativis uſi fuerint; ſed etiam indicativis, & imperativis, ut apparet ex laudato capite Actorum: ſiquidem ibi non dicit, ſanet te Dominus, ſed *ſanat*, unde ſtatim addit: *Surge, & ſterne tibi*. Similiter ibidem Tabitham reſuſcitando dixit: *Tabitha ſurge*. Similiter *Actor.* 3. idem Petrus claudo dixerat: *Quod habeo, hoc tibi do, in nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula*. Adde quòd reponere poſſim, aliam eſſe, & aliter traditam Apoſtolis poteſtatem abſolvendi à peccatis, ab ea quam habebant ad ſanandum ægrotos; quippe hæc poteſtas non oriebatur ex virtute, & charactere in iis reſidente, ſicut poteſtas abſolvendi, quæ fundatur in charactere Sacerdotali, & miniſteriali poteſtate, qua nempe Sacerdotes applicant Sacramentum, tanquam ſignum ſacrum, ad cujus poſitionem, neceſſariò & infallibiliter confertur gratia ſanctificans peccati expunctiva, & remiſſiva.

Objiciunt ſecundò SS. Patres, qui quoties meminerunt formæ Abſolutionis, toties eam orationem & preces Sacerdotis appellant, docentque Sacerdotes non aliter, quàm per orationem peccata dimittere. Sic S. Dionyſius lib. de Hierarch. Eccleſ. c.7. Abſolutionem Sacerdotis, deprecationem appellat, & c.6. agens de Ordinatione Epiſcopi, ait: *Sanctiſſimis invocationibus, ſeu precationibus perficitur*: ſic pariter S. Pacianus parenæſi ad Pœnitentiam: *Qui fratribus ſuis peccata non tacet, Eccleſiæ lacrymis adjutus, Chriſti precibus abſolvitur*. Chriſti preces appellat preces Eccleſiæ. Ut enim ait ibid. *In uno, & altero Eccleſia eſt, & in Eccleſia Chriſtus*. Ex S. Ambroſio lib.3. de Spiritu ſancto c. 19. *Videamus utrùm peccata donet Spiritus: ſed hîc dubitari non poteſt, cùm ipſe Dominus dixerit: Accipite Spiritum ſanctum quorum remiſeritis peccata, remiſſa ſunt. Ecce quia per Spiritum ſanctum peccata donantur, homines autem in remiſſionem peccatorum miniſterium ſuum exhibent, non jus alicujus poteſtatis exercent; neque enim in ſuo, ſed in Patris, & Filii, & Spiritus ſancti nomine peccata dimittunt. Iſti rogant, Divinitas donat; humanum enim obſequium, ſed munificentia ſupernæ eſt poteſtatis*. Et Auguſt.3. de Bapt. c.16. *Quid eſt impoſitio manuum, niſi oratio ſuper hominem?* Et ex lib. quinquaginta homiliarum hom. 49. *Si præter uxores veſtras cum aliqua concubuiſtis, ut pro vobis Eccleſia oret, agite Pœnitentiam: nemo ſibi dicat, occultè ago, apud Deum ago: ergo ſine cauſa dictum eſt, Quæ ſolveritis in terra, &c.* Ex S.Hieron. ad illud Pſ.28. *Vox Domini intercidentis flammam*, ait: *Quotidie inunoquoque noſtrum flammam libidinis per Confeſſionem, & gratiam Spir. S. intercidit; id eſt per orationes Sacerdotum facit ceſſare*. Et S. Cryſoſt. lib. de ſacerdotio: ubi dixit Sacerdotes conferre ad animarum ſalutem, ſubdit. *Nec verò hoc docendo, aut monendo faciunt; ſed etiam orationibus adjuvando; nec ſolùm quando nos regenerant, ſed etiam deinceps poteſtatem habent indulgendi peccata*. Et S. Leo ep. 91. *Ut indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri... ſi quis eorum, pro quibus Domino ſupplicavimus, à munere indulgentiæ præſentis occiderit... neceſſarium eſt, ut peccatorum reatus Sacerdotali ſupplicatione ſolvatur*; ſed orandi, rogandi, ſupplicandi verba ſignificant Pœnitentiæ formam eſſe deprecativam.

Reſpondeo SS. Patres, idcircò appellaſſe formam Abſolutionis orationem: *Primò*, inquit, Arcudius propter conſequentes, & concomitantes preces, quæ cum ipſa forma antecedenter, & conſequenter proferuntur; eo ferè modo, quo quidquid dicitur in Officio divino, appellatur *oratio*, quanquam in illo legantur hiſtoriæ, & vitæ Sanctorum, quæ non ſunt orationes formaliter, ſed potiùs narrationes. *Secundò*, Abſolutio dicitur oratio, quia implicitè, & virtualiter continet orationem, qua ex Chriſti inſtitutione ſacerdos ipſius Chriſti D. nomine petit efficaciter remiſſionem peccatorum; Sacerdos enim ſacramentum conferens optat exaudiri à Deo; & ſtatim adeſt divina majeſtas verbis ſui miniſtri operans remiſſionem peccatorum. Et hac ratione etiam ſacramentorum omnium formæ paſſim à SS. Patribus, vocantur preces, & orationes; unde ſanctus Auguſtinus lib.3. de Baptiſmate c.18. *Deus exaudit homicidam ſuper aquam Baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur deprecantem*. *Tertiò*, quia inferioris ad ſuperiorem ſermo eſt quædam orationis ſpecies; fieri enim debet cum humilitate, reverentia, & animi demiſſione, quæ precum, & orationum ſunt appendices.

His adde, quòd SS. Patres ſæpiùs loquantur de Abſolutione cæremoniali ſolita concedi publicè pœnitentibus poſt exactos Pœnitentiæ labores; illa ſiquidem concede-

ba-

batur à Sacerdotibus, iis qui pœnitentialibus operibus defungebantur intuitu ſupplicationum & precum totius Eccleſiæ, præcipuè verò Sacerdotum, necnon & Martyrum, ac eorum, qui Chriſti fidem, & nomen coram Infidelibus conſtanter profeſſi fuerant, propter ejuſmodi Confeſſionem varia tormenta perpeſſi; de quibus utique precibus ait ſanctus Ambroſius lib. 2. de Pœnit. c. 10. *Fleat pro te mater Eccleſia, & culpam tuam lacrymis lavet; videat te Chriſtus mœrentem: amat, ut pro uno multi rogent: motus viduæ lacrymis, quia plurimi pro ea flebant filium ejus reſuſcitavit.* Similiter ſanctus Pacianus, Chriſti *preces*, inquit, *ſunt ſuffragia Fidelium*: Hinc Tertullianus lib. de Pœnit. c. 10. *Cùm te ad fratrum genua protendis, Chriſtum contrectas, Chriſtum exoras, cùm illi ſuper te lacbrymas agunt, Chriſtus patitur, Chriſtus Patrem deprecatur.*

Objiciunt tertiò: Si Sacerdotes tempore S. Auguſtini uſi fuiſſent hac forma: *Ego te abſolvo*, ipſe non arguiſſet ejuſmodi loquendi formulam in hæreticis: *Ego tibi peccata remitto*, cùm à peccatis abſolvere ſit ea remittere: ſed ipſe lib. 50. homiliarum homil. 23. c. 8. expendens Magdalenæ converſionem, & hæc verba: *Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?* ubi dixit, Chriſtum peccata dimittere non quatenus hominem, ſed quatenus Deum, ſtatim arguit eos, qui dicebant: Dimitto tibi peccata; *Medicus bonus*, inquit, *ægrotos non ſolùm præſentes ſanabat, ſed & futuros etiam prævidebat, futuri enim erant homines, qui dicerent: Ego peccata dimitto, ego juſtifico, ego ſanctifico, ego ſano quemcumque baptizo.* Et circa finem capitis, *Audet ſibi hoc homo uſurpare? Quia contra hæreticus? Ego dimitto, ego mundo, ego ſanctifico*: quæ ſanè non protuliſſet, ſi illa forma indicativa, *Ego te abſolvo*, tunc temporis in Eccleſia fuiſſet in praxi.

Reſpondeo ſanctum Auguſtinum non arguere eos, qui nomine, & authoritate Chriſti, tanquam ejus Vicarii, dicunt: Ego peccata dimitto: Nam c. ſeq. fatetur Apoſtolos à Chriſto accepiſſe poteſtatem remittendi peccata: ſed quod eam ſanctificandi vim, ac peccata dimittendi ſuæ propriæ ſanctitati, ſuiſque meritis adſcriberent, arbitrati ſe ſanctiſſimos eſſe, quòd improborum conſortio non inficerentur, & alios ex ſua ſocietate juſtificare poſſent. Unde eis attribuit illud Iſaiæ 32. *Recede à me, quoniam mundus ſum*: Hinc, ut ſubdit S. Auguſtinus, *In collatione noſtra cùm eis à Cognitore confeſſus eſſet oblatus, ut ſederent nobiſcum, reſpondebant, Scriptum eſt, nos cum talibus non ſedere.* Pſalm. 25. *Non ſedi cum concilio vanitatis, ne ſcilicet per contactum ſubſellium ad illos veluti noſtra contagio perveniret.* Unde ſic eos urget ſanctus Auguſtinus: *Quare nobiſcum ingreſſi in Eccleſiam, cùm ſcriptum ſit conſequenter, & cum iniqua agentibus non introibo? ..... ideo melior Judæis, quàm hæretici apparuit intellectus. Judæi quippe dixerunt: Quis eſt hic qui peccata dimittit? audet ſibi homo hoc uſurpare? quid contra hæreticus? ego dimitto, ego mundo, ego ſanctifico, &c.* Cùm igitur illi hæretici, videlicet Montaniſtæ, & ex eis originem ducentes Donatiſtæ, (qui ſe *catharos*, hoc eſt, mundos, alios verò immundos exiſtimabant, & idcirco ſibi arrogabant facultatem alios ſanctificandi ex ſua ſocietate, & propriis meritis) in fundamentum ſui erroris proferrent illud Matth. 18. *Quæcumque ſolveritis, &c.* non negat ſanctus Auguſtinus Chriſtum dediſſe hanc poteſtatem Apoſtolis: ſed ait, Deum eſſe principem cauſam, homines verò tantùm miniſtros: *Neſcitis*, inquit cap. 9. *quare hoc dictum ſit, quomodo dictum ſit? daturus erat Dominus hominibus Spiritum ſanctum, & ab ipſo Spiritu ſancto fidelibus ſuis dimitti peccata, non meritis hominum volebat intelligi dimitti peccata. Nam quid eſt homo, niſi æger ſanandus? Vis mihi eſſe Medicus? mecum quære Medicum: nam, ut hoc evidenter oſtenderet Dominus, a Spiritu ſancto, quem donavit fidelibus ſuis, dimitti peccata, non meritis hominum, quodam loco (* nempe Joan. 20. *ſic ait reſurgens à mortuis: Accipite Spiritum ſanctum: & continuò ſubjecit; Si cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei, hoc eſt, Spiritus Domini dimittit, non vos, Deus autem Spiritus eſt: Deus ergo dimittit, non vos. Sed audi Spiritum? Quid eſtis vos, neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis?* Unde concludit: *Deus ergo habitat in templo ſuo, hoc eſt, in ſanctis ſuis fidelibus; in Eccleſia ſua per eos dimittit peccata: quia viva templa ſunt: ſed qui dimittit per hominem, poteſt dimittere, & præter hominem: neque enim minus eſt idoneus per ſe dare, qui poteſt per alium dare.* Non igitur negat ſanctus Auguſtinus verba formæ Abſolutionis, ſed ſuperbiam eorum, qui ſuis meritis remiſſionem peccatorum tribuebant, improbat.

Obji-

Objiciunt quartò S. Cyprianum lib. de Lapſis, ubi ait: *Nemo ſe fallat, nemo ſe decipiat: ſolus Dominus miſereri poteſt: veniam peccatis, quæ in ipſum commiſſa ſunt, ſolus poteſt ille largiri, qui pro nobis doluit, quem Deus tradidit pro peccatis noſtris: homo Deo eſſe non poteſt major; nec remittere, aut donare indulgentia ſua ſervus poteſt, quod in Dominum delicto graviori commiſſum eſt*: igitur cenſet S. Cyprianus Sacerdotem abſolvere non poſſe actu juridico à peccatis; ſed id ſoli Deo eſſe tribuendum.

Nego conſequentiam: Non enim ea mens eſt S. Cypriani; ſed ibi arguit eos, qui nondum benè diſpoſitis per debitam ſatisfactionem, & ſalutaris Pęnitentiæ labores, beneficium Abſolutionis Chriſti negatoribus, & lapſis à fide impendebant: Unde anteà dixerat: *Oportet Dei ſacerdotem non obſequiis decipientibus fallere, ſed remediis ſalutaribus providere. Imperitus eſt Medicus, qui tumentes vulnerum ſinus, manu parente contrectat, & in altis receſſibus viſcerum virus incluſum, dum ſervat, exaggerat. Aperiendum vulnus eſt, & ſecandum, & putaminibus amputatis medela fortiore curandum. Vociferetur, & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias aget poſtmodum, cùm ſenſerit ſanitatem.* Unde ſtatim ſubdit cauſam, cur hæc fuerit peroratus: *Emerſit enim (Fratres dilectiſſimi) novum genus cladis, & quaſi parum perſecutionis procella ſævierit, acceſſit ad cumulum, ſub miſericordiæ titulo malum fallens, & blanda pernicies. Contra Evangelii vigorem, contra Domini, ac Dei legem, temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio irrita, & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura: non quærunt ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam, Pœnitentia de pectoribus excuſſa eſt, graviſſimi, extremique delicti memoria ſublata eſt. Operiuntur morientium vulnera, & plaga lethalis altis, & profundis viſceribus infixa, diſſimulato dolore contegitur, à diaboli aris revertentes ad ſanctum Domini ſordidis, & infectis nidore manibus accedunt: mortiferos idolorum cibos adhuc pene ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagia funeſta redolentibus Domini corpus invadunt.* His igitur verbis ſignificat ſanctus Cyprianus ſe dumtaxat inſectari eos Sacerdotes, non qui ambirent concedere veniam, & remiſſionem, cujus conferendæ non haberent facultatem, ſed quòd crudeli miſericordia, & nimia facilitate, ac indulgentia eam lapſis nondum debitè diſpoſitis largirentur.

Adde quòd S. Cyprianus ibi non loquatur de Abſolutione à peccatis, ſed tantum ab excommunicatione, & aliis Eccleſiæ cenſuris, quibus in idololatriam lapſi innodabantur, donec peracta ſufficiente pro delicto Pęnitentia, ab eis ſolverentur. Unde ſubdit: *Ante expiata delicta, ante Exomologeſim factam criminis, ante purgatam conſcientiam, ſacrificio, & manu Sacerdotis; ante offenſam placatam indignantis Domini, & minantis, pacem putant eſſe, quam quidam verbis fallacibus vendicant. Non eſt pax illa, ſed bellum, nec Eccleſiæ jungitur, qui ab Evangelio ſeparatur. Quid injuriam beneficium vocant? Quid impietatem vocabulo pietatis appellant? Quid eis, qui flere jugiter, & rogare Dominum ſuum debent, intercepta Pœnitentiæ lamentatione communicare ſe ſimulant? ... Non concedit pacem facilitas illa, ſed tollit, nec communicationem tribuit, ſed impedit ad ſalutem.*

Objiciunt quintò: Non eſt veriſimile Eccleſiam Orientalem, maximè apud Græcos, nuſquam habuiſſe legitimam, ac validam formam Abſolutionis: ſed illi ſolùm abſolvunt verbis deprecatoriis; igitur hæc forma non eſt illicita, nec invalida.

Nego minorem: Cujus contrarium apparet ex Græcorum Euchologio: nam in eo præmittuntur quidem hæc verba precatoria: *Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus, qui mandatum ligandi, & ſolvendi peccata Diſcipulis tradidit, prætereat omnia peccata tua.* Sed orationem hæc conſequuntur verba: *Ego verò indignus ejus ſervus abſolvo te à peccatis tuis.* Item; *Dominus juſtus, qui propter nos carnem aſſumpſit, & univerſi orbis peccatum tollit, delicta tua deleat: Ego verò condono tibi omnia peccata tua.* Et Arcudius ipſe Rituum Eccleſiæ Græcę peritiſſimus, utpote natione Græcus, & eruditione ſingulari rerum Eccleſiaſticarum inſtructiſſimus, agens lib. 4. de forma Pœnitentiæ, diſertè oſtendit, quòd etſi imperitiores Græci interdum utantur forma deprecatoria; tamen peritiores nonniſi imperativè, vel indicativè abſolvunt: nam inter varias Abſolutionis formulas, quas ibi refert, nulla eſt, quæ præter preces adjunctas, non præſeferat auctoritatem ſententiæ judicialis: Solent enim Sacerdotes dicere pęnitenti: *Habeo te venia donatum*; aut *habeo te abſolutum*, vel quid ſimile,

quod

quod utique, *inquit*, phraſi Græca æquivalet iſtis: *Veniam do, ignoſco, condono, indulgeo*, ſeu, *remitto tibi peccata*: Præſules autem honoris, dignitatis, aut humilitatis gratia dicunt: *Mea mediocritas*, ſeu *mea humilitas te abſolutum habet*. Id ut oſtendat Arcudius, refert diploma Pacomii Patriarchæ Conſtantinopolitani latum adversùs Arſenium quemdam virum Catholicum, & Latinis conjunctum; in quo continetur excommunicatio Arſenii his verbis: *Noſtra mediocritas habet te excommunicatum, ſeu ſeparatum ab individua Trinitate in hoc, & futuro ſæculo*: Tum etiam ejuſmodi Arſenii Monembaſiæ Epiſcopi depoſitio; his verbis: *Te habeo depoſitum*, ſeu, *Mea mediocritas habet te depoſitum, & exutum omni Sacerdotio*; Id eſt, deponit, & exuit.

Quia verò quoſdam Catholicis Latinis adverſantes excommunicaverat Arſenius, eos abſolvens ab excommunicatione Pacomius: *Cunctos verò orthodoxos habemus abſolutos, & benedictos*, id eſt, abſolvimus, & benedicimus: Idem etiam Latinè dicitur alicui ſeipſum excuſanti, *Habeo te excuſatum*, id eſt, te excuſo.

Refertur etiam ab Arcudio quædam Abſolutio Michaelis Antiocheni Patriarchæ ſuper confitentem ita concepta: *Gratia, dono, poteſtate Sancti ſpiritus quæ à Chriſto data Apoſtolis ligandi, & ſolvendi peccata hominum, cùm ait: Accipite, &c. Quæcumque alligaveritis, &c. & ad nos continua ſucceſſione tranſiit, mediocritas noſtra habet venia donatum ſpiritualem filium ſuum Theodoſium, in quibuſcumque ipſe ut homo deliquit, & in Deum verbo, opere, cogitatione, omnibuſque ſuis ſenſibus peccavit, etſi excommunicatione vel imprecatione Pontificis, ſeu Sacerdotis, aut Patris, aut Matris ſuæ, obnoxius fuit, vel ſibi ipſi malum imprecatus, ſeu jus jurandum violavit; vel etiam aliis quibuſdam erratis conſtrictus eſt: & hæc quidem ſpiritualibus Patribus confeſſus eſt, ab eiſque impoſitam ſibi Pœnitentiam diligenter perfecit, à reatu, nexu, & ligamine horum omnium omnipotenti poteſtate, gratiaque ſancti, & adorandi Spiritus, eum ſolvimus, & habemus liberum, & venia donatum.*

Hanc abſolvendi formam Leopoli, quæ Ruſſiæ Metropolis eſt, Petro cuidam Archidiacono conceſſam à Joachimo Patriarcha Antiocheno, qui regiones illas peragraverat, ſe vidiſſe teſtatur Arcudius; unde colligitur ab Antiochenis Antiſtibus uſurpatam anteà fuiſſe formam Abſolutionis indicativam, & abſolutam, qua dicitur, *Solvimus, &c.* Idem ait ab Hypatio Metropolita Chiovienſi librum oſtenſum ſibi fuiſſe Ruſſorum idiomate manuſcriptum; in quo ad calcem abſolutoriæ deprecationis hæc habetur forma: *Ego Pater tuus ſpiritualis, poteſtate mihi à Deo, & à Superioribus meis conceſſa, abſolvo te ab omnibus peccatis tuis.* Gabriel Philadelphenſis in libello de Sacramentis hanc refert Pœnitentiæ formam: *Gratia ſanctiſſimi Spiritus per meam humilitatem habet te venia donatum, & abſolutum.* Igitur Græci ab Eccleſiæ Latinæ praxi in hujus ſacramenti forma ſecundùm formam indicativam non diſſentiunt.

Urgebis: Participia illa præteriti temporis, *abſolutum*, *condonatum*, & eis ſimilia non oſtendunt aliquid, quod actu fiat in præſenti tempore, ſed quod antea factum fuerit: igitur Græcorum forma, quæ per ejuſmodi participia declaratur, non eſt indicativa: nec idem ſignificat, ac abſolvo, ſeu condono.

Negat antecedens Arcudius: Nam, inquit, apud Græcos Eccleſiaſticos Auctores participia iſta uſurpantur ad ſignificandam rem præſentem; nam in Conc. Epheſino p. 2. actione 1. refertur ſententia depoſitionis Neſtorii, qua actu deſtituitur his verbis concepta: *Blaſphematus ab eo Dominus noſter Jeſus Chr. decrevit per præſentem Synodum ſacro-ſanctam eumdem Neſtorium ab Epiſcopali dignitate, omnique cœtu ſacerdotali alienum eſſe.* Et in Chalcedonenſi act. 1. S. Flavianus Patriarcha Conſtantinopolit. unà cum Synodo, Eutychem hæreſiarcham ſic deponit: *Decrevimus per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ab eo blaſphematum, alienum eum eſſe ab omni officio Sacerdotali, & à noſtra communione, atque à munere præſidendi Monaſterio.* Igitur participia illa, *condonatum*, & *abſolutum*, idem ſignificant, ac abſolvo, ſeu condono.

Inſtabis: Forma indicativa, *habeo te abſolutum*, vel *ego tibi condono*, non eſt in Euchologio Græcorum, ut ipſemet Arcudius fatetur; ſed ejus loco habetur hæc deprecativa, *Domine Jeſu Chriſte, qui dediſti nobis poteſtatem, abſolve hunc à peccatis ſuis*: Igitur Græci non utuntur forma indicativa, ſed deprecativa.

Nego conſequentiam: Nam, ut obſervat idem

idem Arcudius, major pars equidem Græcorum ea forma utitur propter ignorantiam, quia videlicet illi neſciunt omnem Abſolutionis vim eis paucis verbis includi: *Habeo te condonatum*: unde doctiores apud eos utuntur hac forma indicativa, quæ etiam habetur in Euchologio, quod Leo Allatius inter recentiores Græcos eruditiſſimus ſuppeditavit: in eo namque Germanus Amatuthenſis Epiſcopus ita loquitur: *Humilitas noſtra per gratiam, & poteſtatem ſanctiſſimi Spiritus, datam à Servatore noſtro Jeſu Chriſto Diſcipulis ejus, ad peccata hominum liganda, & ſolvenda, cùm dixit eis*: Accipite Spiritum ſanctum, &c. *ex ipſis autem ea divina gratia continua ſucceſſione pertranſivit ad nos, condonatam habet filiam ſuam in omnibus, in quibus ut homo peccavit, verbo, opere, mente, & omnibus ſuis ſenſibus*.

Inſtabis iterùm: Non ſolùm imperiti, ſed etiam doctiores Græci, tam veteres, quàm moderni utuntur forma deprecativa: igitur nulla reſponſio. Probatur antecedens: *Primò* quidem ex Dialogo Simeonis Theſſalonicenſis, ubi pœnitens dicitur, non confiteri Sacerdoti, ſed Deo; ac ſubinde cenſet Sacerdotem ſolùm Deum deprecari, ut abſolvat.

Inſuper in libro Pœnitentiali manuſcripto Bibliothecæ Barberinæ, quem ab annis ferè centum quidam Græcus Diaconus nomine *Baſiliſcus* exſcripſit è vetuſto codice, Sacerdos ita pœnitentes abſolvendo alloquitur: *Deus parcat tibi per me peccatorem, & in hoc ſæculo, & in futuro*. Tertiò Nicolaus Cabaſilas Theſſalonicenſium Epiſcopus lib. expoſitionis divinæ lithurgiæ c. 29. ait: *Peccatorum remiſſio pœnitentibus datur per orationes Sacerdotum*: Idem habet Jeremias Conſtantinopolitanus Patriarcha 1. reſponſione ad Lutheranos, ubi ait: *Precationes Sacerdotum ad Deum convertunt, & veniam impetrant*: igitur, &c.

Nego antecedens; & ad primam ejus probationem dico, meritò Simeonem dixiſſe peccatorem non confiteri Sacerdoti, ſed Deo; quia Sacerdos ſedens pro Tribunali vices Dei agit: unde ſicut Confeſſionem excipit nomine Dei, ſic abſolvit.

Ad ſecundam dico, potiùs contrarium ex illa evinci: Nam *Deus tibi per me parcat*, idem eſt, *ac ego tibi nomine Dei parco*. Ad Cabaſilam dico, eum varios in errores impingere, quos refellit Beſſarion, maximè in eo quòd dicat Euchariſtiam oratione Sacerdotum effici, quaſi orationes fieri ſolitæ in Canone Miſſæ, efficiant præſentiam corporis Chriſti, non autem hæc verba, *Hoc eſt Corpus meum*, &c. Ad Jeremiam dico, eum dumtaxat velle, quòd Sacerdotum orationes ſint neceſſariæ tum Sacerdotibus, tum aliis fidelibus ad Domini menſam accedentibus: non negat autem Abſolutionem fieri per auctoritatem Sacerdotis; ſcribit enim ipſemet c. 12. *Remiſſionem peccatorum injuncta mulcta damus, &c.*

Objiciunt ſextò: Abſolvendi, ſeu pœnitentes Deo reconciliandi forma talis eſſe debet in Sacramento Pœnitentiæ, qualis habetur in Eccleſiæ Latinæ antiquioribus Pœnitentialibus, Sacramentariis, & Ritualibus: at in eis ante annum Chriſti 1200. ejuſmodi Abſolutionis formula præſcripta non eſt indicativa, ſed dumtaxat deprecativa; igitur talis etiam nunc eſt habenda. Major conſtat: cùm enim iſti libri ſint practici, ſingulos explicant Ritus, & ſingulas actiones, ac cæremonias in adminiſtratione Sacramentorum obſervari ſolitas: Sacramentorum autem formæ præcipuum inter ejuſmodi ritus locum obtinere debent, ut ſcilicet Sacerdotes propter incuriam, aut ignorantiam deficiant in ſacramentis conferendis, inanem, & invalidam formam proferendo. Minor verò probatur: *Primò* quidem ex Ordine Romano, quem antiquiſſimum eſſe nemo diffiteri poteſt, utpote qui citetur ab Amalario, & Alcuino Caroli Magni Præceptore; in eo autem refertur forma Abſolutionis concedi ſolitæ pœnitentibus feria 4. in Cœna Domini: Archidiaconus enim penitentem è privato loco, ubi Pœnitentiam egit, in atrium Eccleſiæ deducens, ac præ foribus ejuſdem Eccleſiæ eum ſiſtens Antiſtiti, ſic Pontificem alloquitur *Redintegra in eo Apoſtolice Pontifex, quidquid diabolo ſuadente corruptum eſt, & orationum tuarum patrocinantibus meritis per divinæ Reconciliationis gratiam fac hominem proximum Deo*. Quibus verbis, Archidiaconus poſtulans Abſolutionem pœnitentis, non rogat Judicis ſententiam, ſed deprecationem Pontificis. Signum igitur eſt quòd tunc temporis Abſolutionis formula tantùm erat deprecatoria.

Quod utique confirmatur ex his quæ ſequuntur: nam præmiſſis plurimis orationibus, & precibus, quas Epiſcopus ſuper pœnitentem recitat, tandem hac oratione Abſolutionem concludit: *Adeſto Domine ſupplicationibus noſtris, & me, qui etiam miſericor-*

ſericordia tua primus indigeo, *clementer exaudi*, *& quem non electione meriti*, *ſed dono gratiæ tuæ conſtituiſti hujus operis Miniſtrum*, *da fiduciam tui muneris exequendi*, *& ipſe in noſtro miniſterio*, *quod tuæ pietatis eſt*, *operare*. Plures alias idem Ordo preces iſti ſimiles addit, ad unius pœnitentis, aut plurium Abſolutionem, & reconciliationem. Eamdem pene Abſolutionis formulam referunt *liber Sacramentorum* S. Gregorii, *Alcuinus* lib. de divinis officiis, cap. de Cœna Domini, & *Burcardus* lib. 19. decretorum. Idem quoque habent plurimi Pontificales Rituales, Sacramentarii, ac Pœnitentiales libri manuſcripti plurium Eccleſiarum Cathedralium, in quibus non alia habetur forma Abſolutionis ſuper pœnitentem publicum aut privatum, quàm deprecativa, ſeu preces & orationes, quibus Sacerdotes Deum exorant, ut pœnitenti commiſſa peccata indulgeat.

Reſpondeo 1. negari poſſe majorem; ſiquidem præcipuus Sacramentorum librorum ſcopus eſt, Miſſarum orationes & præfationes, & ſimilia (quæ variantur in celebratione tremendorum myſteriorum) deſcribere, ut videlicet Sacerdotes per totum anni curriculum habeant modum ritè ac debitè ſingulis diebus celebrandi, non autem eorum intentum eſt, referre formas Sacramentorum, niſi obiter.

Quantum autem ad Ritualia, & Pœnitentialia ſpectat, dico in eis non accuratè fuiſſe expreſſas ſacramentorum formas, ne fortè ejuſmodi libri incidentes in manus infidelium, Sacramenta exponerentur ludibrio: Hinc Innocentius I. epiſt. 1. c. 3. aperiens ritum, & modum tradendæ Confirmationis, deſignat quidem materiam, non verò formam; ſcribit enim, *frontem oleo ſignare ſolis debetur Epiſcopis*, *cùm tradunt Spiritum paracletum*; *verba autem dicere non poſſum*, *ne magis videar prodere*, *quàm ad conſultationem reſpondere*. Quapropter conſuetum erat Epiſcopis, & Sacerdotibus ejuſmodi ſacramentorum formas viva voce, vel ſcriptis particularibus, & occultioribus tradere; ac ſubinde ex ejuſmodi libris nil quidquam contra noſtram aſſertionem poteſt colligi.

Reſpondeo ſecundò, negando minorem; nam apparet ex verbis præfatæ orationis depromptæ ex Ordine Romano, Epiſcopum per eam non miniſtrare ſacramentum Pœnitentiæ, ſed tantùm petere à Deo fiduciam, divinum ſibi commiſſum miniſterium debitè exequendi; ea ſcilicet, qua pollet, auctoritate in pœnitentes: Unde in eodem Ordine, poſt varias recitatas orationes habentur hæ Abſolutionis formulæ: *Prima* quidem pro plurimis abſolvendis: *Nos etiam ſecundùm auctoritatem nobis indignis à Deo conceſſam abſolvimus vos ab omni vinculo delictorum veſtrorum*, *ut mereamini habere vitam æternam per eum*, *qui vivit*, *&c.* Singularis autem Abſolutionis formula hæc eſt: *Frater N. Dominus Jeſus*, *qui dixit Apoſtolis*: *Quæcumque ligaveritis*, *&c. Ipſe te abſolvat per miniſterium noſtrum ab omnibus peccatis tuis*, *quæcumque cogitatione*, *locutione*, *& operatione negligenter egiſti*. Porrò his verbis Sacerdos idem ſignificat, ac ſi diceret: *Abſolvo te ut Miniſter Chriſti*, *&c.*

Quantum ad librum Sacramentorum Sancti Gregorii, & quædam Ritualia, & pœnitentialia, dico, non mirum, quòd in eis dumtaxat ſcribantur orationes ſupra pœnitentem dicendæ: quoniam Sacerdotibus, ut mox dictum eſt, ſatis nota erat forma indicativa, utpote cùm eam memoria traditam haberent, ne ſcilicet exteris proderetur. Sunt tamen plurimi Pontificales & Pœnitentiales libri manuſcripti, in quibus habetur Abſolutio indicativa precibus adjuncta. Nam in Gregoriano Sacramentario, quod manuſcriptum habetur in Bibliotheca Victoriana Pariſienſi, hæc legitur formula: *Abſolvimus te vice B. Petri Apoſtolorum Principis*, *cui Dominus poteſtatem ligandi*, *& ſolvendi dedit*, *ut quantum ad te pertinet accuſatio*, *& ad nos remiſſio*, *ſit Dominus Omnipotens*, *tibi vitæ ſalus*, *& omnibus tuis peccatis indultor*. Similiter in antiquo manuſcripto ſancti Rhemigii Eccleſiæ Rhemenſis, cujus meminit Menardus, inter varias benedictiones Epiſcopales, hanc ait contineri, *Auctoritate B. Petri*, *cui traditæ ſunt claves regni cœlorum*, *& poteſtas ligandi*, *& ſolvendi animas*, *cui licèt meritò longè ſimus diſſimiles*, *quoniam poteſtate à Deo conceſſa exiſtimus conſimiles*, *Ego divinitus vos abſolvo à vinculis peccatorum veſtrorum*. Et ad finem antiquiſſimi Eccleſiæ Turonen. Sacramentarii charactere antiquo 600. annorum habetur hæc Abſolutio indicativa, *Abſolvimus vos fratres ab omnibus criminibus veſtris*. In Eccleſiæ Rothomagenſis Bibliotheca Pontificale quoddam eſt antiquius annis 450. ubi hæc habetur Abſolutionis formula: *Ipſe Deus vos abſolvat*, *& quantum noſtræ fragilitatis permittitur*,

ſitis abſoluti ante Tribunal Dom. N. Jeſu Chriſti. Ex quibus apparet formam indicativam non eſſe recenter in Eccleſiam inve-ctam; ſiquidem ejus formulæ correſpondent ei quæ nunc eſt in praxi.

Urgebis: Auctor ille Anonymus, quem opuſc. 22. impugnat S. Thomas, ajebat, formam indicativam incepiſſe tunc temporis à 30. annis; quod utique non negavit S. Thomas, nec oſtendit formam indicativam longè eſſe antiquiorem.

Inſuper Magiſter ſententiarum, qui veterum Patrum & Theologorum ſententias collegit circa doctrinam de Sacramentis, non meminit formæ Abſolutionis indicativę, nec recenſet aliquem, qui ea fuerit uſus.

Denique Guillelmus Pariſienſis ait; *Confeſſarius non dicit more Judicum forenſium: Abſolvimus te: ſed magis orationem facit ſuper eum, ut Deus Abſolutionem, remiſſionem & gratiam ſanctificationis tribuat*: Igitur tunc temporis forma Abſolutionis indicativa non erat in uſu.

Nego conſequentiam, & ad primum nego antecedens, nam S. Thomas cum hominem temeritatis arguens, ait: *Quomodo de omnibus poteſt teſtimonium perhibere, qui omnes non vidit?* Sed certum eſt, addit S. Doctor, *quòd jam ſunt anni* 1200. *& ampliùs, quòd dictum eſt Petro: Quodcumque ſolveris*. Meritò verò eum arguit, cùm ex antiquiſſimis codicibus allatis apertum ſit dudum ante illud tempus Abſolutionis indicativas formulas in uſu fuiſſe, nec eam abſolvendi formam deprecatoriam retro actis temporibus ante an. 30. fuiſſe communem apud omnes.

Ad ſecundum reſpondet S. Thomas c. 2. Nec Magiſter formam poſuit, nec legitur de alia forma, quòd aliquis Sanctorum ſit uſus; nec etiam legitur, quòd aliquis iſtam formam negaverit: legitur autem, quòd inſtitutor ſacramenti dixit: *Quodcumque ſolveritis &c.* quod eſt majus omni auctore.

Ad tertium, cùm Anonymus ille objiceret famoſos & antiquos Magiſtrum Guilelmum Pariſienſem Epiſcopum, Guilelmum Altiſiodorenſem, & Hugonem Cardinalem ſenſiſſe pro forma deprecativa; *reſpondet* opuſculo prædicto: *Primò* non conſtare, quòd ita ſenſerint: *Secundò*, ſi ita ſenſerint eorum opinionem præjudicare non poſſe communi ſententiæ Magiſtrorum Pariſiis Regentium, qui contrarium ſentiunt, decernentes abſque his verbis, *Ego te abſolvo*, Abſolutionem non eſſe per ſolam orationem deprecativam.

Et ait meritò non conſtare, quòd ita ſenſerint: Guillelmus enim Pariſienſis vult tantùm Sacerdotem non abſolvere propria virtute, ſed divina: nam ibi quærit quando certis in caſibus pœnitens uni tantùm Sacerdoti non poteſt confiteri, cogiturque Confeſſionem apud duos Sacerdotes edere, ſeu partiri, quis ex illis gratia ſanctificationis infundat: & ait, utrumque concurrere ad gratiam illam infundendam; quia Confeſſarius non abſolvit more forinſecorum Judicum, ſed magis orationem facit ſuper pœnitentem, ut Deus Abſolutionem, & gratiam ſanctificationis tribuat: ac ſi diceret, eam gratiam à Deo produci, quem ideò ſua Sacerdos oratione rogat. Attamen officium ſanctificationis per Abſolutionem, & Benedictionem Sacerdoti tribuit; quo quidem officio vincula peccatorum diſrumpuntur in cordibus pœnitentium maculæ aſperguntur, gratiæ infunduntur, ſed per divini nominis invocationem, ut ait c. 21. Quòd autem non negaverit, Sacerdotes habere facultatem remittendi peccata, ex delegata ſibi judiciaria auctoritate, ipſemet docet c. 4. ubi ait: Idcircò datas eſſe ſacerdotibus claves Eccleſiæ, ut eſſent, *inquit*, qui aperirent pulſantibus, & introducerent intrare volentes, & tanquam officiales miſericordiæ ipſius, fugientes ad ipſam tota aggratulatione, & applauſu reciperent reos, abſolverent peccata, remitterent omnibus bonis gratiæ, & gloriæ, ſpoliatos à latronibus infernalibus reſtituerent, vulneratos ſpiritualiter, & morbidos cœleſti medicina, ac virtute divina ſacramentorum medicamentis ſanarent.

Objiciunt denique: Pœnitens ipſe dum à Sacerdote abſolutionem poſtulat in Confeſſione generali, quam partim præmittit accuſationi diſtinctæ peccatorum, tantùm precatur Sacerdotem orare pro ſe ad Dominum Deum noſtrum: igitur Eccleſię mens eſt, Sacerdotem non poſſe abſolvere verbis indicativis, ſed dumtaxat deprecativis.

Nego conſequentiam. Primò namque ea Confeſſio generalis non habet rationem partis ſacramentalis, ſed tantùm eſt præparatio ex parte pœnitentis ad accuſationem faciendam, & Abſolutionem præcipiendam: cujus ſignum eſt, quòd etiam in ea Confeſſio-

ſtione generali pœnitens non ſolùm ſua vota dirigit ad Sacerdotem, ſed etiam ad B. Virginem, B. Michaelem, B. Petrum & Paulum, & omnes Sanctos orare pro ſe ad Dominum Deum. Certum eſt autem, nec B. Virginem, nec alios Sanctos poſſe ei opitulari per applicationem Sacramenti, ſed dumtaxat per modum ſuffragii: igitur nec etiam orationem dirigit ad Sacerdotem eo fine, ut ſibi per Abſolutionem deprecativam ſacramentum Pœnitentiæ largiatur. Quod maximè confirmatur ex eo, quòd Sacerdos ipſe ejuſmodi ſupplicationem publicè recitet in introitu Miſſæ, & exoret aſtantes ut pro ſe precentur, ſicut & ipſimet aſtantes à Sacerdote petunt mutuò, nec tamen Sacramentalem Abſolutionem ab aſtantibus petit Sacerdos, nec aſtantes viciſſim à Sacerdote; ac ſubinde oratio quam pœnitens confitendo generatim recitat, eſt tantùm interceſſio, qua Sacerdotem exorat, ut impetret à Deo gratiarum auxilia, quibus debitè ad Abſolutionem ſacramentalem diſponatur. Quod etiam præſtat Sacerdos, cùm ſtatim ſubjiciat: *Miſereatur tui, &c.* nec-non &, *Indulgentiam, & Abſolutionem, &c.*

CONCLUSIO SECUNDA.

Abſolutio data ſub conditione de præſenti, & præterito poſſet eſſe valida: ſub conditione autem de futuro eſſet invalida. Prima pars conſtat; nam, ut diximus agendo de Baptiſmo, legitimè confertur Baptiſmus ſub conditione de præterito, & præſenti, putà ſub hac forma: *Si non es baptizatus, ego te baptizo.* Quid ni igitur Sacerdos dubitans, an formam Abſolutionis legitimè protulerit, poſſit eam repetere ſub hac conditione. *Si non es abſolutus, Ego te abſolvo?* Similiter ſi dubitet rationabili ex cauſa de legitima diſpoſitione pœnitentis, poterit hanc adjicere conditionem. *Si es rectè diſpoſitus, Ego te abſolvo.* Cujus utique ratio eſt, quòd ejuſmodi conditiones non ſuſpendant effectum præſentem Abſolutionis ſacramentalis, & illæ tranſeunt in abſolutas propoſitiones, dum reverà adeſt conditio præſens.

Hac tamen abſolvendi formula vix utendum eſt; ſiquidem indicium eſſet, quòd Sacerdos ſub dubio traderet Abſolutionem; quæ debet eſſe non dubia; quamvis enim maximæ curæ debeat eſſe Sacerdoti cognoſcere diſpoſitionem pœnitentis, dolorem ſcilicet, & propoſitum; ipſi tamen facta diligenti excuſſione credendum eſt, & ita impendenda Abſolutio, nec reputanda materia dubia, quæ reverà non debet dubia exiſtimari.

Secunda pars eſt communior apud Theologos, qui varias in ejus confirmationem rationes proferunt, at alia melior, & efficacior ratio non occurrit, quàm Chriſti D. voluntas, qui noluit judicium ſacramentale, & remiſſionem peccatorum, quæ fit per Abſolutionem ſacramentalem, pro voluntate Miniſtri poſſe ſuſpendi de futuro, dum adeſt legitima, ac ſufficiens materia; quæ utique voluntas conſtat ex communi ſenſu Eccleſiæ, quæ noluit admittere Abſolutionem ſacramentalem ſub conditione ſuſpenſiva ipſius valoris, ut conſtat ex continua praxi, & omnibus Ritualibus, in quibus nuſquam reperitur hujuſmodi formula Abſolutionis conditionalis de futuro.

Unde diſcrimen eſt inter matrimonium, & alia ſacramenta, quòd contractus matrimonialis admittat conditiones de futuro, putà cùm contrahitur per procuratorem cui delegans ſuas committit vices, & per eum talem conjugem ducit, ſi ipſe procurator poſtmodum conſentiat ſicut fieri ſolet in aliis contractibus. Ita ut non ſit abſolutus, ſed tantùm initiatus contractus, niſi impleta conditione; cujus ratio eſt quia Chriſtus non mutavit naturam contractus in matrimonio; ſed ſolùm illum evexit ad Sacramenti dignitatem. Ablutio autem Baptiſmalis, v.g. æquè fit perfecta, & completa, ſive addatur conditio futura, ſive non; & ſimiliter pronuntiatio formæ, *Ego te baptizo*, cùm ſit actio externa, ubi poſita eſt, quantumvis deficiat conditio, ſimiliter fieri non poteſt, ut ea poſita non fuerit. Idem dicendum eſt de materia, & forma ſacramenti Pœnitentiæ; nam eis ſemel poſitis, neceſſariò ponitur effectus, id eſt, remiſſio peccatorum: alioquin non eſſet ſignum certum, & efficax ejuſdem remiſſionis.

Non obſtat, quòd leges civiles admittant ſententiam publicam conditionatam ut ſuſpenſivam doloris, uti etiam particulares remiſſiones conditionales debitorum: & ſimiliter quòd leges Canonicæ admittant Abſolutionem à cenſuris ſub conditione de futuro: non enim eadem eſt ratio de judicio ſacramentali; quippe enim Chriſtus D. voluerit ſacramentum Pœnitentiæ ſubſiſtere, ac fieri per verba, quæ ſignificarent actualem remiſſionem peccatorum, ut col-

colligitur ex uſu, & praxi Eccleſiæ, uti jam diximus.

Dices: Sacerdos per illa verba, *Abſolvo te*, non ſolùm abſolvit à culpa; ſed etiam à pœna temporali, ſaltem partialiter, juxta proportionem ſatisfactionis, quam imponit, & tamen ab ea parte pœnæ non abſolvit abſolutè, ſed tantùm ſub conditione ſatisfactionis poſteà implendæ de futuro; & conſequenter ſuſpendit effectum Abſolutionis quoad eam partem: igitur pari ratione eum ſuſpendere poteſt quoad remiſſionem culpæ.

Reſpondeo reverà ſuſpendi effectum partialem Abſolutionis, donec ponatur ejuſmodi ſatisfactio; quia videlicet remiſſio pœnæ non eſt primarius ejus Abſolutionis effectus, ſed veluti ſecundarius; unde non mirum, ſi hic ſuſpendi poſſit, donec ſatisfactio impleatur. Secus autem eſt de remiſſione culpæ, quia cùm ſit primarius effectus, non poteſt ſuſpendi quin irritum ſit Sacramentum.

QUÆSTIO QUINTA.

Quiſnam ſit effectus Abſolutionis Sacerdotalis, ſeu quomodo remittat reatum culpæ, & pęnæ.

NOtandum primò, certum eſſe, & ſufficienter conſtare ex jam pluries dictis, in hominis peccatoris juſtificatione, reverà peccatum dilui quoad reatum culpæ, & non ſolùm tegi, ſeu non imputari; nam præter quàm quòd Scriptura ſacra conſtanter aſſerit, peccata dimitti, deleri, tolli, hominemque ab iis mundari, & ſuper nivem dealbari; unde homines, quibus peccatum dimittitur, appellantur *Filii, & amici Dei, ſancti & immaculati*: quæ omnia verè, & propriè dici non poſſunt, ſi peccati macula remaneat, quæ Dei oculis cuncta cognoſcentis tegi non poteſt; ac ſubinde homo propter ipſam neceſſariò odio haberetur à Deo: ſiquidem Sapientiæ 14. *Odio ſunt Deo impius, & impietas ejus*. Unde Concil. Trid. ſeſſ.5. in decreto de peccato originali, Can.5. definit: *Si quis per Jeſu Chriſti D. Noſtri gratiam, quæ in Baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam aſſerit non tolli ſolùm id, quod verum, & propriam peccati rationem habet, ſed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, anath. ſit*. Simili modo dicere potuiſſet: Si quis per Jeſu Chriſti D. N. gratiam, quæ in ſacramento Pœnitentiæ confertur, reatum actualis peccati remitti negat, aut etiam aſſerit non tolli totum id quod veram, & propriam peccati rationem habet, ſed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, anathema ſit. Certum eſt igitur per ſacramentum Pœnitentiæ reverà peccatum dimitti, quoad reatum culpæ: quomodo autem id fiat, controvertitur apud Theologos.

Notandum ſecundò, varia fuiſſe, maximè apud veteres Theologos circa virtutem Abſolutionis placita. *Primò* namque aliqui cum Hugone Victorino lib. 1. de Sacram. par.14. c.8. & Richardo item Victorino 1.p. lib. de poteſtate ligandi, atque ſolvendi, c.12. docuerunt, Sacerdotem abſolvere à pœna æterna debita peccato, poſtquam Deus ſolus ante Sacerdotis Abſolutionem reatum culpę remiſerat. *Secundò*, nonnulli, cum Joanne Medina tr.2. de Pœnit. q.38. dixerunt, per Contritionem abſolvi homines à culpa, & à pœna æterna, non tamen ab exilio patriæ cœleſtis; quam utique patriam, quia Sacerdos abſolvendo aperit, ideò dicitur habere claves regni cœlorum. *Tertiò*, docuerunt aliqui, maximè Nominales cum Ochamo relato à Gabriele diſt.18. q. 1. homines abſolvi à culpa, & à pœna per Abſolutionem Sacerdotis, non reipſa ſuſceptam, ſed in voto: unde quando poſtmodum conceditur Abſolutio, homo ſolvitur ab obligatione confitendi, ac ſubjiciendi peccata dimiſſa clavibus Eccleſiæ. *Quartò*, Alexander Alenſis, & Seraph. Doctor docere videntur, poteſtatem Sacerdotis non valere circa remiſſionem culpę, aut pœnæ æternæ, ſed dumtaxat circa remiſſionem pœnæ temporalis; quæ aliquando dicitur Abſolutio à peccato, juxta illud 2. Machab. c.12. Sancta ergo, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur, hoc eſt à pœna peccatis debita. *Quintò* denique, nonnulli docuerunt cum Magiſtro ſentent. in 4. diſt. 18. Sacerdotem, cùm profert illa verba: *Ego te abſolvo*, ſolùm ſignificare quòd declaret hominem abſolutum à peccatis per pręviam contrionem. Contra quos omnes ſententias militandum erit in Concluſione prima.

Notandum tertiò ex Doctore ſubtili diſt. 19. n.4. auctoritatem abſolvendi à peccatis, (quam Chriſtus nomine *clavis regni cœlorum* expreſſit,) eſſe triplicem: Auctoritas, „ *inquit*, judiciaria ſententiandi cœlum „ huic aperiendum, vel apertum eſſe, „ „ po-

„ poteſt tripliciter intelligi. Uno modo, „ auctoritas ſimpliciter principalis. *Secundo* „ modo, non principalis, ſed præcellens. „ *Tertio* modo, non principalis, nec præ- „ cellens, ſed particularis. *Prima* ſoli Deo „ convenit propter duo: *Primò*, quia ipſe „ ſolus ex ſe eſt juſtus; imò ipſa juſtitia: „ primum autem judicium non poteſt com- „ petere, niſi primo juſto: quia judicium „ non eſt perfectum, niſi ſit & juſtum, „ juxta illud Pſ.118. *Feci judicium, & ju-* „ *ſtitiam*, ſiquidem judicare eſt jus, vel ju- „ ſtum dictare: Primum autem juſtum o- „ portet eſſe perfectiſſimum, & ita juſtiſ- „ ſimum: igitur primi juſti: *Secundò*, „ quia judicare eſt Præſidentis, juxta „ illud Apoſtoli ad Rom.15. *Tu quis es*, „ *qui judicas alienum ſervum*? Primus au- „ tem Præſidens non poteſt eſſe, niſi Deus „ ſolus. Unde ſicut non poteſt alii com- „ municare Divinitatem, ſic nec primam „ poteſtatem judicandi, nec per conſequens „ clavem ſimpliciter principalem aperiendi „ cœlum. *Secunda clavis*, ſcilicet non prin- „ cipalis, tamen præcellens, poteſt intelli- „ gi quantum ad duplicem præeminentiam; „ unam quidem in univerſalitate cauſarum „ judicandarum: aliam in firmitate ſen- „ tentiæ definitivæ. Et utroque modo præ- „ eminentia poteſt convenire illi, qui om- „ nia merita, & demerita novit, quæ ſunt „ cauſæ propter quas cœlum eſt aperien- „ dum, vel claudendum; Et cùm hoc ha- „ bet voluntatem inſeparabiliter confor- „ mem juſtitiæ divinæ. Propter pri- „ mum poteſt in omnibus cauſis ſententia- „ re, quia omnes novit: Propter ſecun- „ dum poteſt ejus ſententia ſimpliciter eſſe „ firma, & irrevocabilis; quia ſemper ju- „ ſta. Hæc clavis cum utraque præeminen- „ tia, propriè eſt Chriſti, qui novit omnia „ merita, & demerita judicandorum, & „ ſemper juſtitiæ divinæ conformiter judi- „ cat. Nec iſta poteſt eſſe in Eccleſia mi- „ litante, ſaltem congruè, quia nullus in „ Eccleſia novit omnes cauſas judiciarias, „ nec habet voluntatem immutabiliter ju- „ ſtam. *Tertia clavis*, ſcilicet particularis, „ quantum ad cauſas cognoſcendas, & in- „ firma, quantum ad ſententiam ferendam, „ putà quòd ſit aliquando revocabilis; po- „ teſt conferri alicui in Eccleſia militan- „ te, qui poteſt in illa cauſa non noſſe, „ & in illa, ſecundùm legem divinam re- „ ctè judicare; & ſi quandoque præter il- lam, ſententia ejus non erit firma, ſed „ ſecundùm illam erit firma. „

Duo itaque maximè hic occurrunt determinanda. *Primum*, utrùm Sacerdotes novæ legis reverà habeant facultatem abſolvendi à reatu culpæ, aut tantùm declarandi culpam eſſe remiſſam. *Secundum*, utrùm per Abſolutionem ſacramentalem relaxetur tota pœna peccatis debita, aut ſaltem aliqua ex parte illa minuatur.

CONCLUSIO PRIMA.

Sacramentum Pœnitentiæ verè, & propriè remittit omnia peccata ſibi ſubjecta, quantum ad reatum culpæ. Hæc eſt ita nunc certa, & communis apud Theologos; ut Suarez *diſp.*18. *ſect.*2. *memb.*3. non dubitet dicere contrarias, & oppoſitas ſententias eſſe erroneas; ut pote cùm opponantur doctrinæ Conc. Tridentini docentis ac dicentis *ſeſſ.* 14. *c.*6. *Quamvis Abſolutio Sacerdotis alieni beneficii ſit diſpenſatio*, (nempe ipſius Dei) *tamen non eſt ſolùm nudum miniſterium, vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi remiſſa eſſe peccata: ſed ad inſtar actus judicialis, quo ab ipſo velut à judice ſententia pronuntiatur, &c.* Unde Can. 9. *Si quis dixerit Abſolutionem ſacramentalem Sacerdotis non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronuntiandi, & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti; modò tantùm credat ſe eſſe abſolutum, aut Sacerdos non ſeriò, ſed joco abſolvat ∴ anathema ſit.*

Quibus verbis Concilium apertè docet, Abſolutionem Sacerdotis non eſſe dumtaxat declarativam remiſſionis peccati: ſed verum actum judicialem, quo hujuſmodi peccata remittuntur. Quanquam enim præcipuum Concilii intentum fuerit, ibidem definire contra hæreticos, ſolam fidem abſque Pœnitentia, ſeu Contritione non ſufficere ad veram juſtificationem; nihilominus noſtram etiam aſſertionem ſatis apertè inſinuat, quod ulteriùs probatur ex eodem Concilio ibidem, cap. 1. cùm præmiſiſſet hæc verba Chriſti Domini. *Quorum remiſeritis peccata, &c.* ſubdit: *Quo tam inſigni facto, & verbis tam perſpicuis, poteſtatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos Fideles poſt Baptiſmum lapſos, & Apoſtolis, & eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe communicatam, univerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit.*

Quare meritò proſcripta fuit à ſummis

Pontificibus Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII. hæc Baii propoſitio; *Peccator pœnitens non vivificatur miniſterio Sacerdotis abſolventis, ſed à ſolo Deo, qui Pœnitentiam ſuggerens, & inſpirans vivificat eum, & reſuſcitat: miniſterio autem Sacerdotis ſolus reatus tollitur.*

Probatur ſecundò hæc noſtra aſſertio auctoritate SS. Patrum, qui in Sacerdotibus novæ legis veram, ac perfectam poteſtatem abſolvendi à peccatis agnoverunt. Ita præ cæteris S. Ambr. lib. 1. de Pœnitent. c. 2. exponens hæc verba. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt*; ait: *Jus hoc permiſſum ſolis Sacerdotibus eſt: rectè igitur hoc Eccleſia vindicat, quæ veros Sacerdotes habet: hæreſis vindicare non poteſt, quæ veros Sacerdotes non habet.* Et lib. 2. c. 2. ait: *Impoſſibile videbatur per Pœnitentiam peccata dimitti, conceſſit hoc Chriſtus Apoſtolis ſuis, quod ab Apoſtolis ad Sacerdotum officia tranſmiſſum eſt: factum eſt igitur poſſibile, quod impoſſibile videbatur.* At nuda poteſtas declarandi peccata eſſe remiſſa à Deo, non videbatur aliquid impoſſibile; ſiquidem Nathan Propheta declaravit Davidi peccatum à Deo fuiſſe remiſſum: igitur mens S. Ambroſii non eſt, quòd Sacerdotis Abſolutio ſit dumtaxat ipſius remiſſionis declaratio.

Idem docet S. Chryſoſtomus hom. 5. in verba Iſaiæ, & lib. 3. de Sacerdotio c. 4. ubi clarè dicit: *Noſtris Sacerdotibus non corporis lepram, verùm animæ nævos, non dico purgatos probare, ſed purgare prorsùs conceſſum eſt.* Idem S. Auguſtinus pluribi, maximè lib. de catechizandis rudibus, c. 17. & S. Hieronymus epiſt. 1. ad Heliodorum, & alii plurimi Patres, quos laudat Caniſius 2. p. Cathechiſmi c. 1.

Probat tertiò hanc veritatem ſubtilis Doctor hac ratione: Sacramenta novæ legis reverà efficiunt quod ſignificant, ſunt enim ſigna practica: ſed Abſolutio Sacramentalis ſignificat remiſſionem peccati quoad culpam, & condonationem æternam: igitur, &c.

„ Ait autem Doctor: Si ſacramentum Pœnitentiæ reverà non remitteret culpam, apertè ſequeretur, quòd non eſſet Sacramentum novæ legis, nec aliqua cauſalitas, vel diſpoſitio cauſalis ad primam gratiam quia numquam dignè ſuſciperetur, niſi ab habente jam primam gratiam; nullus enim attenditur dignè ſolutus à Deo, niſi priùs ſit ſolutus. *Item*, ſuſceptio iſtius Sacramenti eſt inſtrumentum ad gratiam, hoc eſt, diſpoſitio efficax neceſſaria ex ſtatuto divino ad gratiæ ſuſceptionem: inſtrumentum autem, vel diſpoſitio prævia, non eſt ſignum rememorativum, ſive oſtenſivum alicujus, ut jam præteriti, ſed futuri: ergo collatio ſacramenti Pœnitentiæ ad hoc, ut fiat dignè, non oportet, ut ſit ſignum Abſolutionis divinæ præcedentis. *Hæc ille.* „

Ideoque concedit, quòd ſacramentum Pœnitentiæ poteſt dignè recipi ab attrito, & hoc tanta Attritione, quæ non ſufficeret per modum meriti ad juſtificationem ſuſcipiendam in termino Attritionis: & quòd ſi non fictè recipiatur in termino, recipiatur gratia prima, quia à Deo confertur: & Abſolutio Sacramentalis eſt ſignum efficax illius Abſolutionis ſequentis in ultimo inſtanti ipſius, ſicut prolatio verborum eſt ſignum confectionis corporis Chriſti.

Unde colligit Doctor: Secundùm hoc patet, quomodo Sacramentum, hoc eſt inſtrumentum ad gratiam primam, ſit diſpoſitio prævia eo modo, quo alteratio poteſt dici inſtrumentum reſpectu generationis ſubſtantiæ: quia eſt diſpoſitio prævia. Alioquin, *ut ait diſt.* 14. *q.* 4. *n.* 7. non appareret quomodo ſacramentum Pœnitentiæ eſſet ſecunda tabula, ſi nunquam per ipſum ut Sacramentum eſt, poſſet recuperari ſecunda gratia amiſſa, ſed tantùm per Attritionem, tanquam per præviam diſpoſitionem, & per Contritionem tanquam per diſpoſitionem completivam. „

Hæc Doctor, quibus apertè ſignificat ſacramentum Pœnitentiæ non fore diſtinguendum à Sacramentis veteris legis, nec eſſe ſecundam poſt naufragium tabulam; ſi reverà Sacerdotes per Abſolutionem ſacramentalem non remitterent peccata; ſiquidem Sacramentum hoc nunquam liberaret naufragum à periculo ſubmerſionis, utpotè qui jam periculum evaſiſſet per Contritionem ante ejuſmodi Sacramenti ſuſceptionem.

Confirmatur hæc aſſertio ex refutatione aliarum ſententiarum; *Primò* namque falſum eſt Sacerdotem dumtaxat abſolvere à pœna æterna debita peccato, poſtquam ſolus Deus reatum culpæ remiſit: *Tum, quia* juxta Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 6. *c.* 14. *Pœna æterna unà cum culpa remittitur*: Igitur ſi ante Sacramenti ſuſceptionem remiſſa erat culpa, etiam remitti debuit pœna æter-

æterna: *Tum quia* culpa mortalis non poteſt deleri, niſi per infuſionem gratiæ: gratia autem ſanctificans de via ordinaria ſtare non poteſt cum reatu, & obligatione ad pęnam æternam; alioqui ſequeretur, quòd aliquis poſſet eſſe ſimul filius gloriæ, & gehennæ, & deſtinatus ad fœlicitatem, & ad damnationem; gratia enim eſt ſemen gloriæ; reatus autem pęnæ obligatio ad damnationem, & pœnam æternam.

Secunda pariter ſententia ſubſiſtere non poteſt, nempe quòd Abſolutio ſit tantùm aperitio, aditus, & via ad patriam cœleſtem: *Tum*, *quia* ſola peccata poſſunt nobis ejuſmodi viam præcludere: igitur ubi ſemel remiſſa ſunt, talis viã, & aditus non poſſunt occludi: *Tum, quia*, ut mox dictum eſt, per Contritionem remittitur pœna æterna, quantum ad pœnam ſenſus: ergo multò magis quantum ad pœnam damni, quæ eſt ipſa eliminatio, & remotio à patria cœleſti.

Tum denique, quia nullum eſt fundamentum, quo maximè nituntur illius ſententiæ aſſertores, nempe quòd aliquis carere poſſit culpa, & reatu pœnæ, & tamen exulare à cœlo, ſicut Joannes Baptiſta, & alii exulabant in Limbo: non eſt enim idem ferendum judicium de fidelibus juſtis poſt Chriſti Reſurrectionem, & Aſcenſionem, ac de Patribus ante ejuſmodi Reſurrectionem: hi enim ibi detinebantur, non quòd haberent reatum pœnæ luendæ; ſed eò quòd non erat ſolutum pretium ſanguinis Chriſti, nec conveniebat ipſos priùs intrare gloriam, quàm Chriſtum: ſicut nec modò carentia gloriæ corporis eſt aliquis reatus pœnæ luendæ; ſed dilatio glorię debitę ob juſtam congruentiam.

Tertia pariter ſententia, nempe quòd per Abſolutionem homo liberetur ab obligatione confitendi peccata, refellitur: *Primò*, quia inde ſequeretur, quòd falſa eſſet formula Abſolutionis à peccatis; ſiquidem abſolvere a peccatis, & obligatio confitendi peccata, duo ſunt omnino diſtincta: *Secundò*, Abſolutio, quæ datur ſolùm de venialibus peccatis, nil prorſus efficeret, ſiquidem non eſt neceſſaria obligatio ejuſmodi peccata confitendi: *Tertiò*, ſequeretur claves Eccleſiæ, & poteſtatem non fuiſſe collatam in ordine ad mundandam animam, ſed tantùm ad cæremoniam extrinſecam adhibendam.

Denique quarta ſententia omnino aliena eſt ab efficacitate hujus Sacramenti, totamque illius efficaciam evertit; nam ad evacuandum reatum pœnæ temporalis, plurima alia ſuppetunt faciliora remedia, ut conſtat in indulgentiis, & ſacrificio Miſſæ; ac ſubinde non opus fuiſſet inſtituere peculiare Sacramentum, ad ipſius pœnæ temporalis remiſſionem.

Objicies primò: Solus Deus remittere poteſt peccatum: igitur Sacerdotes reverà peccatum non remittunt: Probatur antecedens ex illo *Iſaiæ* 13, ubi Deus ait: *Ego ſum qui deleo iniquitates tuas*. Et Matth. 9. *Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Unde S. Auguſtinus lib. 50. homiliarum homil. 23. *Nemo tollit peccata, niſi ſolus Deus, qui eſt Agnus tollens peccata mundi; tollit autem & dimittendo, quæ facta ſunt, & adjuvando ne fiant, & perducendo ad vitam, ubi omnino fieri non poſſunt*. Et ſuper Pſalmum 31. exponens hæc verba: *Remiſiſti impietatem peccati mei*, apertè docet, remiſſionem peccati ad ſolum Deum ſpectare. Idem docent alii SS. Patres infrà laudandi.

Diſtinguit antecedens Doctor num. 24. Solus Deus dimittere poteſt peccata poteſtate propria, & principali, concedit: delegata & ex commiſſione, negat: nec enim particula (*ſolus*) excludit remiſſionem fieri poſſe ab alio, quàm à Deo: nam ſimiliter dicitur Pſalm. 71. *Deus facit mirabilia magna ſolus*, quod intelligitur dumtaxat de virtute propria & principali; nam *Eccleſiaſtici* 31. de homine dicitur, quòd fecit mirabilia in vita ſua: igitur Sacerdos reverà remittit peccatum quantum ad reatum culpæ, & pœnæ æternæ; ſed inſtrumentaliter tantùm, ut Doctor *n.* 24. optimè explicat dicens: *Facit, ſed non facit niſi inſtrumentaliter, non quidem attingendo cum effectum, nec virtute propria, nec alterius, ſed attingendo aliquid prius, quod eſt diſpoſitio neceſſitans ad illum effectum; neceſſitans, inquam, ex divina pactione, & tale agens cauſans diſpoſitionem neceſſariam ad terminum, dicitur agens inſtrumentale, ut eſt de alterante & generante, proprium autem eſt Deo principaliter mundare, & remittere illud debitum etiam attingendo illum effectum* (phyſicè) *horum autem neutrum convenit Sacerdoti*, utpote qui ſolùm moraliter attingit illum effectum, idque ex commiſſione, & delegatione Dei, ſicut procurator ex facultate Domini ſui remittere poteſt debitoribus, quod ſuo Domino ſolvere tenentur. Quam utique explicationem etiam approbat S. Gregorius homil. 26. in Evangelia, ubi expendens illud Joannis; *Quorum remiſeritis peccata, &c.* ait: *Apoſtoli principatum ſuper-*

ſuperni judicii ſortiuntur, ut vice Dei quibuſdam peccata retineant, quibuſdam relaxent. Nota principatus ſuperni judicii, & vice Dei eos peccata relaxare. Itaut quas culpas Deus ſuo ſuperno judicio ſolvit, eaſdem Apoſtoli ſolvant; alioqui enim non superni principatus, ſed inferioris judicii ſententiam ferrent, ſi ſolam pœnam, non culpam relaxarent .... *Horum profectò nunc in Eccleſia Epiſcopi locum tenent. Ligandi, atque ſolvendi authoritatem ſuſcipiunt, qui gradum regiminis ſortiuntur.*

Nec aliud certè voluerunt SS. Patres maximè S. Auguſtinus, ſiquidem præterquam quòd docet, ut diximus, Sacerdotes novæ legis habere in ſe veram authoritatem abſolvendi à peccatis; dum ait, ſolum Deum pœnitenti dimittere Peccata, id dumtaxat intelligit de authoritate principali; ſiquidem eodem modo docet verum Miniſtrum Baptiſmi ita baptizare, ut tamen ſolus Chriſtus ſanctificare dicatur: Sic lib. 2. contra Creſconium c.21. *Tingere*, inquit, *poſſunt & boni & mali, abluere autem conſcientiam nonniſi ille, qui ſemper bonus eſt*: Et de Sacramentis in univerſum ait lib. 3. c.5. *Sive à fideli, ſive à perfido diſpenſatore Sacramentum quiſque percipiat, non ſanctificat, niſi Deus.*

Unde Doctor *diſt.* 14. *quæſt.* 4. *n.* 11. *Concedo*, inquit, *quòd Sacerdos ita dimittit peccatum in Pœnitentia, ſicut in Baptiſmo, & ita abſolvit ſicut baptizat: quia utrobique ſimpliciter verum eſt, quòd miniſtrat Sacramentum, effectum autem Sacramenti miniſterialiter, quia aliquid cauſat, ad quod ſecundùm diſpoſitionem, ſeu actionem Dei, regulariter ſequitur effectus Sacramenti.*

Objicies ſecundò hiſtoriam Lazari, quem Chriſtus D. ſolus ad vitam revocavit; poſtmodum verò Diſcipulis juſſit, ut eum ſolverent, & ſinerent abire: Sic enim legimus *Joan.* 11. *Voce magna clamavit Jeſus, Lazare veni foras, & ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata, & dixit eis* (Diſcipulis.) *Solvite, & ſinite abire.* Quem utique locum expendentes SS. Patres, inde colligunt, priùs peccatorem debere vivificari per Chriſtum, quàm Sacerdotum miniſterio ſolvatur. Hoc præcipuè docet S. Gregorius homil. 26. in Evangelia, ubi agens de poteſtate ligandi, atque ſolvendi tradita à Chriſto Apoſtolis, ait: *Cauſæ ergo penſandæ ſunt, & cùm ligandi, atque ſolvendi poteſtas eſt exercenda, videndum eſt, quæ culpa, aut quæ ſit Pœnitentia ſecuta poſt culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos Paſtoris ſententia abſolvat. Tunc enim vera eſt Abſolutio Præſidentis, cùm æterni arbitrium ſequitur Judicis, quod bene quatriduani mortui reſuſcitatio illa ſignificat, quæ videlicet demonſtrat, quia priùs mortuum Dominus vocavit, & vivificavit, dicens*, Lazare veni foras; *& poſtmodum is qui vivens egreſſus fuerat, à Diſcipulis eſt ſolutus, ſicut ſcriptum eſt: Cùmque egreſſus eſſet, qui fuerat ligatus inſtitis, tunc dixit Diſcipulis: ſolvite eum, & ſinite abire. Ecce illum Diſcipuli jam viventem ſolvunt, quem Magiſter reſuſcitaverat mortuum; ſi enim Diſcipuli Lazarum mortuum ſolverent, fœtorem magis oſtenderent, quàm virtutem: ex qua conſideratione intuendum eſt, quòd illos nos debemus per Paſtoralem authoritatem ſolvere, quos Authorem noſtrum cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam vivificare.*

Ubi duo dicit S. Gregorius: *Primum*, quòd ſententia Sacerdotis abſolventis, non antecedat, nec comitetur, ſed tantùm ſequatur ſententiam Dei hominem viſicantis; ac ſubinde Sacerdos nullum peccatorem, niſi jam per gratiam viventem poteſt ſolvere; & conſequenter reverà Sacerdotes non remittunt peccata: *Secundùm* verò, quòd non aliter Sacerdotes ſolvant hominem mortuum peccato, quàm Diſcipuli ſolverunt Lazarum: igitur quemadmodum hi ſolverunt jam viventem, ita & illi.

Idem docet S. Auguſtinus tract. 6. in Joan. ubi ex illo miraculo colligit Chriſtum ſibi retinuiſſe poteſtatem remittendi peccata; ſervis autem miniſterium dediſſe, ne ſervus in ſervo ſperaret. Et in caput Matth. 16. *Chriſtus*, inquit, *per ſe intus vivificat, Miniſtris poteſtatem ſolvendi poſt vitam tribuit, qui nullum ſolvere poſſunt, niſi viviat.* Et exponens illud Pſalmi 87. *Numquid medici ſuſcitabunt eum*, &c. *Viventes*, inquit, *curare miniſterio ſuo poſſunt Sacerdotes; non autem mortuos ſuſcitare.* Et in Pſal. 101. concione 2. *Meritò per Eccleſiam dari ſolutio peccatorum poteſt: Suſcitari autem mortuos nonniſi intus clamante Domino poteſt; hoc enim Deus interiùs agit: Loquimur ad aures veſtras; unde ſcimus quid agatur in quolibet veſtrum. Quid autem intus agitur, non à vobis, ſed ab illo agitur*: Ergo ex mente illorum ſanctorum Patrum, remiſſio peccatorum, quæ eſt hominis à morte pecca-

ti ſuſcitatio, fit à ſolo Deo, non autem Sacerdote.

Diſtinguo conſequens: Fit à ſolo Deo, tanquam cauſa principali, concedo: à ſolo Deo tanquam excludente conſortium cauſæ miniſterialis, nego.

Secundò S. Gregorium ſimiliter diſtinguo: Sacerdotis Abſolutio ſequitur arbitrium æterni judicis in diſcernenda diſpoſitione pœnitentis, concedo: in impertienda remiſſione pecati, nego: nihil enim aliud intendit S. Gregorius; ſiquidem agit ibi de diſcretione, quam adhibere debent Sacerdotes, antequam pœnitentes abſolvant, ut ſi debitè diſpoſitos inveniant, eos abſolvant; nam anteà dixerat: *Ecce qui diſtrictum Dei judicium metuunt, animarum judices fiunt, & alios damnant, vel liberant, qui ſemetipſos damnari metuerunt, horum profectò locum in Eccleſia tenent Epiſcopi, grandis honor, ſed grave pondus! durum eſt enim, ut qui propriæ moderamina vitæ neſcit, judex fiat alienæ; & plerumque contigit, ut hic judicii locum teneat, cui ad locum vita minimè concordat; ac proinde ſæpe agitur, ut vel damnet imperitos, vel alios ipſe ligatus ſolvat*. Et paulò poſt ſubdit, verba in objectione poſita, *cauſæ penſandæ ſunt, &c.*

Reſpondeo tertiò, S. Gregorium nihil aliud intendere, quàm quòd non ſit abſolvendus, niſi quem Deus jam vivificare incepit per impulſum Spiritus, non quidem adhuc inhabitantis, ſed tantùm moventis, ut loquitur Concilium Tridentinum. Triplex enim eſt in impiis juſtificationis gratia. Prima præveniens, & excitans; ſecunda cooperans, & adjuvans, tertia habitualis formaliter ſanctificans. Quælibet autem ex iis aliqua proportione dici poteſt vita, ſuſcitatio, & abſolutio peccatoris: Prima quidem, quia per gratiam excitantem peccator, velut Lazarus in peccati ſepulchro mortuus jacens, per eam, quaſi divina Chriſti voce vocatur foras, & jam dat quædam ſigna vitæ; non quidem adhuc perfectæ; quia non poteſt peccator moveri ad ſacramentum Pœnitentiæ debitè ſuſcipiendum ſine diſpoſitionibus, videlicet fide, ſpe, & charitate, ac Attritione ſupernaturali: cùm itaque has diſpoſitiones non poſſit obtinere, niſi per gratiam, quæ eſt à ſolo Deo; idcirco meritò dicetur peccator non priùs poſſe per Sacerdotem abſolvi, quàm vitam à Deo receperit; non quidem adhuc perfectam, ſed imperfectam. Unde meritò dixit S. Gregorius: Tunc vera eſt Abſolutio præſidentis, cùm æterni arbitrium ſequitur judicis, hoc eſt, ille ritè abſolvitur à Sacerdote, quem Chriſtus compunctionis teſtimonio, & Pœnitentiæ deſiderio abſolvendum ſignificat.

Nec obſtat, quòd utatur exemplo Lazari, qui priùs perfectam vitam naturalem obtinuit, quàm ſolveretur ab Apoſtolis; inde namque colligere non licet, quòd etiam priùs peccator vivere debeat vita ſupernaturali perfecta, quàm ſolvatur à Sacerdote: cùm enim ſenſus illius exempli ſit allegoricus, non debet rei veritati in omnibus quadrare; ſed ſatis eſt, quòd ſicut ab Apoſtolis Lazarus verè ſolutus fuit, ſic à Sacerdote pœnitens verè ſolvatur à vinculis, quibus tenetur. Et inſuper ſicut Lazarus non fuit ſolutus, niſi jam vivens; ita peccator priùs vivere debet vita gratiæ, non quidem habitualis, ſed actualis, qua dolet de peccatis, & movet ſe motu vitali, & exit foras per Confeſſionem, quàm vitam perfectam obtineat per Sacerdotis Abſolutionem.

Hoc utique ſignificat S. Gregorius, cùm poſt præfata verba in objectione poſita, ſtatim ſubjicit: *Quæ nimirum vivificatio ante operationem rectitudinis, in ipſa jam cognoſcitur confeſſione peccati. Unde & huic ipſi mortuo Lazaro nequaquam dicitur, Reviviſce, ſed Veni foras. Omnis quippe peccator dum culpam ſuam intra conſcientiam abſcondit, introrſum latet, in ſuis penetralibus occultatur. Sed mortuus venit foras, cùm peccator nequitias ſuas ſponte confitetur: Lazaro ergò dicitur, Veni foras, ac ſi apertè cuilibet mortuo in culpa diceretur: Cur reatum tuum intra conſcientiam abſcondis? foras jam per confeſſionem egredere, qui apud te interiùs per negationem lates. Venientem verò foras ſolvant Diſcipuli, ut paſtores Eccleſiæ ei pœnam debeant amovere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit*. Ita S. Gregorius, quem licet interpretari de Abſolutione Sacramentali, quam negat dandam, niſi ei quem Chriſtus vivificavit, at quam vivificationem intelligat, manifeſtiſſimè explicat cùm ait eam prodere ſe in confeſſione peccati, quæ eſt effectus, & ſignum compunctionis internæ.

Simili modo intelligendus eſt S. Auguſtinus; nam, ut inquit tract. 49. in Joan. ad illa verba, *Lazare veni foras*: *Quomodo proceſſit ligatis pedibus, miraris, & non miraris, quia ſurrexit quatriduanus? In utroque potentia Domini erat, non vires mortui. Proceſſit*,

ſit, & adhuc ligatus, & adhuc involutus, tamen jam foras proceſſit. Quid ſignificat? Quando contemnis, mortuus jaces, & ſi tanta quanta dixi contemnis, ſepultus jaces: quando confiteris, procedis. Quid eſt enim procedere, niſi ab occultis velut exeundo te manifeſtare? Sed ut confitearis, Deus facit magna voce clamando, id eſt, magna gratia vocando: ideo cùm proceſſiſſet mortuus adhuc ligatus, confitens & adhuc reus, ut ſolverentur peccata ejus, miniſtris hoc dixit Dominus: Solvite illum, & ſinite abire. *Quid eſt*, ſolvite, & ſinite abire? *Quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt in cœlo*.

Similiter ſcribit ſer.8. de verbis Domini ibi; *Quiſquis malæ conſuetudinis, malæ vitæ, terrenarum ſcilicet cupiditatum mole premitur; ita quòd in illo jam factum ſit, quod in quodam Pſalmo miſerabiliter dicitur*: Dixit ſtultus in corde ſuo, non eſt Deus. *Fit talis de quali dictum eſt*: A mortuo, velut qui non ſit, perit confeſſio. *Quis eum reſuſcitabit, niſi qui remoto lapide clamavit, dicens*: Lazare veni foras? *Quid eſt autem foras prodire, niſi quod occultum erat, foras prodere? Qui confitetur, foras prodit, foras prodire non poſſet, niſi viveret*: (inchoativè per gratiam prævenientem, & adjuvantem ad eliciendum verum dolorem ſupernaturalem) *vivere non poſſet, niſi reſuſcitatus eſſet. Ergo in Confeſſione ſui accuſatio, Dei laudatio eſt.*

Dices: inquit S. Auguſt. *Quid prodeſt Eccleſiæ ſi jam peccator voce Dominica reſuſcitatus prodit? Quid prodeſt Eccleſiæ confitenti, cui Dominus ait: Quæ ſolveris in terra ſoluta erunt & in cœlo?*

Reſpondet: *Ipſum Lazarum attende, cùm vinculis prodit, jam vivebat confitendo, ſed nondum liber ambulabat vinculis irretitus? Quid ergo facit Eccleſia, cui dictum eſt*: Quæ ſolveris, ſoluta erunt, *niſi quod ait Dominus continuò ad Diſcipulos, Solvite eum, & ſinite abire*. Ecce nomine, *vitæ*, intelligit ſolam Confeſſionem, quam ante Abſolutionem Sacerdotis pœnitens habet à ſolo Deo, & quæ niſi præceſſerit, nulla eſt poteſtas Sacerdotibus abſolvendi, ut rectè alio loco dixit S. Auguſtinus: *Chriſtus per ſe intus vivificat, Miniſtris ſolvendi poſt vitam poteſtatem tribuit, qui nullum ſolvere poſſunt, niſi vivat*, id eſt, niſi rectè fuerit confeſſus.

Objicies tertiò S. Hieronymum, qui explicans illud Matthæi, *Quodcumque ligaveris*, ait: *Iſtum locum Epiſcopi, & Presbyteri non intelligentes, aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio, ut vel damnent Innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur, cùm apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæratur. Legimus in Levitico de Leproſis, ubi jubentur ut oſtendant ſe Sacerdotibus, & ſi lepram habuerint, tunc à Sacerdote immundi fiant; non quòd Sacerdotes leproſos faciant, & immundos; ſed quòd habeant notitiam leproſi, & non leproſi, & quòd poſſint diſcernere, qui mundus, quive immundus. Quomodo ergo ibi leproſum Sacerdos mundum, vel immundum facit; ſic & hìc alligat, vel ſolvit Epiſcopus, & Presbyter; non eos, qui inſontes ſunt, vel noxii, ſed pro officio ſuo, cùm peccatorum audierit varietates ſcit quis ligandus ſit, quive ſolvendus*: igitur ex mente S. Hieronymi eatenus tantùm Sacerdos peccata ſolvit, aut remittit, quatenus ſoluta ſeu remiſſa declarat.

Nego conſequentiam, & ad S. Hieronymum dico, eum illis verbis arguere, ac reprimere quoſdam Epiſcopos, qui nimiam licentiam ſibi arrogabant pro libito, & non explorata diſpoſitione pœnitentium eos admittendi, vel rejiciendi ab Abſolutione, contra quos docet, eorum poteſtatem non eſſe abſolutam, ſed certis legibus ligatam, quas utique ſervare debent, ut eorum ſententia ſit valida, abſolvendo, videlicet dumtaxat eos, quos Deus Abſolutione dignos judicat. Quod ut oſtendat, utitur exemplo Sacerdotum Leviticorum, qui priuſquam dimitterent leproſos, prius judicabant de eorum munditia, aut immunditia legali: Quare non eos comparat penes poteſtatem, ſed penes poteſtatis uſum. Addit enim: *Cùm pro officio peccatorum varietates audierit*; (id eſt peccatorum ſpecies, & circumſtantias notaverit,) *ſcit quis ligandus ſit, quiſve ſolvendus*: Non autem ait, quis ſolutus ſit, aut ligatus; quòd certè aſſeruiſſet, ſi Sacerdos tantùm declararet peccata remiſſa, ſeu retenta; non autem remitteret, aut retineret.

Objicies quartò: S. Chryſoſtomum homil. 17. in Matthæum: *Liberare*, inquit, *à putredine peccatorum Chriſti virtutis eſt, ut autem ad illa iterum non revertantur, Apoſtolorum curæ eſt, ac laboris.*

Reſpondeo: S. Chryſoſtomum ibi non inſtituere ſermonem de Apoſtolis, ut Sacerdotibus, ſive Judicibus ſecundariis, qui ex commiſſione cognoſcunt in cauſa, & ſententiam ferunt, vel Abſolutionis, vel retentionis

nis in reum confitentem; ſic enim Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus competit liberare à putredine peccatorum; nam, inquit S. Auguſtinus lib. 1. de ſerm. Domini in Monte, cap. 6. condiendis, & extinguendis putoribus peccatorum Apoſtolicum ſalem Dominus miſit in mundum; ſed loquitur S. Chryſoſtomus de Apoſtolis, ut Prædicatoribus, & Magiſtris orbis terrarum, qui ut tales non aliter habent facultatem ſanandi à peccatis, quàm movendo peccatores ſuis prædicationibus ad agendam Pœnitentiam.

Unde ſubjicit ibidem: *Non pro veſtra tantummodo ſalute, ſed pro univerſo orbe vobis certamen erit: non ad duas quippe urbes, aut decem, aut viginti, neque ad unam Gentem vos mitto, ſicut mittebam Prophetas, ſed ad omnem terram prorſus, ac mare, totumque mundum, & hunc variis criminibus oppreſſum.* Mittebat autem Prophetas, non ut Judices, ſed ut Prædicatores, & Magiſtros: igitur ſanctus Chryſoſtomus ibi loquitur de Apoſtolorum miſſione ad prædicandum, non verò de ipſorum legatione ad abſolvendum.

Objicies quintò: Vel pœnitens accedens ad tribunal ſacramentale eſt contritus, & ſic jam liber eſt à peccato, vel ſolùm eſt attritus, & in ſtatu peccati; & ſic indignus Abſolutione: igitur ſacerdos in eo verè non poteſt peccatum abſolvere.

Reſpondeo utrumque interdum contingere, nempe quòd aliquando pœnitens ſit contritus, aliquando autem dumtaxat attritus; dum autem accedit contritus, habet quidem jam peccata remiſſa: at non independenter ab Abſolutione ſacramentali; Contritio quippe, qua peccatorum remiſſionem obtinuit, actu ſeu virtute continet votum emittendæ Confeſſionis, & obtinendæ Abſolutionis. Unde illa peccati remiſſio rectè tribuitur Abſolutioni; quia nonniſi in ordine ad ipſam conceditur, & ſi ipſa data opportunitate negligeretur, hæc negligentia in cauſa foret, cur nulla eſſet præfata peccati remiſſio. Quemadmodum originalis peccati remiſſio, quæ fieret per Contritionem, ac amorem Dei, includentem votum Baptiſmi, non prodeſſet ad ſalutem, ſi data opportunitate ſuſcipiendi Baptiſmum, quis ipſum negligeret. Similiter qui cum ſola Attritione accedit ad ſacramentum Pœnitentiæ, non eſt quidem dignus gratia immediatè, ſed ſolùm mediatè, quatenus idoneus eſt, ut per Abſolutionem gratiam conſequatur.

Objicies ſextò: Sacramentum Pœnitentiæ eſt medicina; at medicina prodeſſe non poteſt mortuis, ſed dumtaxat vivis: igitur ſacramentum Pœnitentiæ ſupponit vitam in ſuſcipientibus.

Reſpondeo ad minorem, eſſe quidem medicinam contra lethalia vulnera peccati, quæ licèt nondum intulerint mortem damnationis æternæ, reſpectu cujus homo peccator dici poſſit vivus, & curabilis, tamen intulerunt mortem gratiæ, & hoc ſenſu ſacramentum Pœnitentiæ dicitur vivificare.

Objicies denique: Non aliter Secerdotes habent poteſtatem ſolvendi, quàm ligandi: ſed ligandi poteſtas eſt tantùm ad declarandum aliquem eſſe jam ligatum: igitur etiam abſolvendi poteſtas erit tantùm ad oſtendendum aliquem eſſe abſolutum.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: Non habent aliter quantum ad conceſſionem, & authoritatem, concedo: quantum ad exercitium, nego: Poteſtas enim ligandi dupliciter poteſt exerceri. Primò quidem quatenus Sacerdos negare poteſt Abſolutionem; & ſic retinere peccata; ſecundò poſitivè, quatenus poteſt obligare pœnitentem ad ſatisfactionem ſacramentalem; unde, diſtincta minore, neganda eſt conſequentia; ſiquidem Sacerdos hoc utroque modo non ſolùm declarat hominem eſſe ligatum, ſed etiam eum revera ligat, & obligat, tum ad habendas meliores diſpoſitiones, ut debitè Abſolutionem percipere valeat, tum ad implendam ſatisfactionem ſibi præſcriptam.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Er ſacramentum Pœnitentiæ dimittitur pars aliqua pœnæ temporalis; eaque major, vel minor ſecundùm diſpoſitionem pœnitentis.* Hæc colligitur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 6. cap. 14. ubi ſermonem faciens de ſatisfactione per jejunia, eleemoſynas, orationes, & alia pia vitæ ſpiritualis exercitia pœnitentibus præſcribenda, ſubdit: *Non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto unà cum culpa remittitur, ſed pro pœna temporali; quæ, ut ſacræ litteræ docent, non tota ſemper, ut in Baptiſmo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei ingrati Spiritum ſanctum contriſtaverunt, & templum Dei violare non ſunt veriti.* Quibus

ver-

verbis ſatis apertè ſignificat Concilium, quòd ſi non tota ſemper dimittatur pęna peccatis debita, unà cum remiſſione culpæ; ſaltem aliqua illius pars relaxatur per Abſolutionem ſacerdotalem; alioqui fruſtrà hæc ſcripſiſſet vocabula (*non tota ſemper.*)

Adde quòd ea ſit univerſalis Eccleſiæ, & Confeſſorum praxis, ut minores ſatisfactiones injungant, ac præſcribant iis pœnitentibus, qui accedunt ad tribunal cum majori Contritione, vel Attritione; quod utique ſignum eſt, Eccleſiam ſupponere aliquam partem pœnæ temporalis, majorem, vel minorem, relaxari per ſacramentum Pœnitentiæ, juxta propriam cujuſque diſpoſitionem, præter eam, quæ remittitur per impletionem ſatisfactionis præſcriptæ à Sacerdote.

Nec certè deeſt ratio idem inſinuans; cur enim potiùs infuſio gratiæ major aut minor fieret, juxta perfectiorem vel minùs perfectam pœnitentis diſpoſitionem, quàm quòd remittatur pars pœnæ temporalis, maximè cùm ſacramentum Pœnitentiæ inſtitutum ſit ad remiſſionem peccatorum: ac ſubinde ad ſolutionem cujuſque vinculi, & obligationis qua peccator conſtringebatur? igitur nedum ad ſolutionem reatus culpæ, ſed etiam ad ſolutionem reatus pœnæ.

Quam utique veritatem luculenter explicat Seraphicus Doctor in 4. diſt. 18. p. 1. art. 2. q. 2. n. 24. ubi inquirens utrùm Sacerdos remittat aliquam partem pœnæ peccatis debitæ, triplicem hac de re ſententiam, ac reſponſionem ſubjicit: *Primam* quidem, quòd Sacerdos abſolvat non à pœna peccatis debita, ſed à vinculo confeſſionis, obligando pœnitentem ad pœnam ſatisfactionis; quæ utique opinio videtur elici ex Hugone Victorino in libro de poteſtate ligandi, ubi diſtinguuntur ſeptem vincula, ſcilicet obdurationis, ſervitutis, captivitatis, æternæ damnationis, ſive punitionis, perpetuæ deteſtationis, Confeſſionis, & pœnalis expiationis: à tribus primis abſolvit Deus per gratiam præparantem, quæ emollit cor ad pœnitentiam, & eſt gratia gratis data; à vinculo ſervitutis per gratiam prævenientem, quæ eſt gratum faciens, & liberat a ſervitute peccati; à vinculo captivitatis per gratiam cooperantem, quæ expedit hominem, & ſolvit, ſeu excitat ad bona opera: à vinculo æternæ damnationis ſolvit ligando ad quintum ſcilicet ad vinculum perpetuæ deteſtationis: à ſexto verò ſolvit per Miniſtrum ligando ad ſeptimum: Sacerdos enim ſolvit confitentem peccatorem, ut non teneatur confiteri; ſed ligat ad vinculum ſatisfactionis. Verùm, inquit Seraphicus Doctor, iſte dicendi modus eſt improbandus; Sacerdos enim abſolvendo non dicit: *Abſolvo te à Confeſſione, ſed à peccatis.*

Unde ſubjicit *ſecundam ſententiam*, nempe quòd Sacerdos abſolvat, non tantùm à vinculo culpæ, ſed etiam à pęna Purgatorii obligando ad pęnam ſatisfactoriam; ac ſubinde non ſolvit aliquam partem pęnæ relaxando, ſed ſolùm commutando, hocque ſub conditione, ſi videlicet expleat ſatisfactionem injunctam. Unde ſi illa ſatisfactio ſit condigna, Sacerdos dicitur abſolvere à tota, ſi non ſit condigna, abſolvit dumtaxat à tanta; unde ſi peccator moriatur ante condignam ſatisfactionem, punietur in purgatorio. Verùm, ait Seraphicus Doctor, hic dicendi modus etiam improbatur; ſi enim Sacerdos dumtaxat commutet pęnas, fruſtrà dicit pęnitenti; *Abſolvo te ab omnibus peccatis*; quippe cùm nullum emolumentum, ſaltem quantum ad relaxationem pęnæ ex hujuſmodi Abſolutione reportet pęnitens. Adde quòd peccator accedens ad tribunal pęnitentiæ, tantam habere poterit contritionem, quòd Deus omnem ipſi culpam, & pęnam remittat; ac ſubinde non opus erit illam pęnam commutare in aliam pęnam.

Hinc *tertiam ſententiam* ſubjicit Seraphicus Doctor, quam approbat, & declarat his verbis: Et ideo eſt tertius modus dicendi magis conſonus rationi, fidei, & pietati, quòd Sacerdos aliquam partem pęnæ abſolvendo dimittit ex vi Clavium: & hoc poſſumus intelligere ſic; Quòd univerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas, ideo in juſtificatione, quæ eſt opus miſericordiæ, miſericordia ſic remittit culpam, ut Juſtitię regulam non prætereat. Propterea adhuc detinet obligatum ad pęnam: illa autem pęna ob rigorem divinæ Juſtitię eſt viribus noſtris improportionabilis, & noſtræ cogitationi ignota, & pro illa oportet quòd ſatisfaciat Deo. Providit ergo adhuc nobis viam miſericordia divina, & conſtituit arbitrum Sacerdotem, & illi dedit poteſtatem arbitrandi, & laxandi pœnam, & manifeſtandi nobis, & partem pænæ remittendi ex virtute Paſſionis Chriſti, ut divina Juſtitia pro illa parte ſolutionem ab iſto exigat, ſed

„ ex

„ ex Paſſionis Chriſti pœna ſit contenta. „ Quanta ſit illa pars, noſtrum non eſt „ determinare, ſed Dei. Et tunc ſacramen- „ tum Pœnitentiæ non tantùm erit onero- „ ſum, ſed etiam fructuoſum. Hanc ergo „ opinionem ſuſtinendo, concedendum eſt, „ quòd Sacerdos remittit aliquam partem „ pœnæ, ſicut oſtendunt rationes, non æter- „ næ, ſicut oſtendunt aliæ, non purgato- „ riæ, ſed communiter illius pœnæ, qua „ Deus obligat peccatorem poſt Abſolu- „ tionem à culpa, & pro illa nunquam „ punitur in Purgatorio, nec alibi; ſed „ pro illa parte, à qua non abſolvitur, „ vel punietur hic ſufficienter, vel Domi- „ nus exiget in Purgatorio.

Quod repetit in reſponſione ad 2. 3. 4. objectionem: *Ab æterna pęna*, inquit, *nullo modo ſolvit* Sacerdos, *à Purgatorio abſolvit*, *non per ſe*, *ſed per accidens*, *quia cùm in pœnitente virtute clavium minuitur debitum pęnæ temporalis*, *non ita acriter punitur in Purgatorio*, *ſicut ſi non eſſet abſolutus*. Dum ergo in corpore quæſtionis dicit, Sacerdotem non remittere aliquam partem pœnæ purgatoriæ, intelligendus venit de remiſſione per ſe. Si autem objicias, quòd hæc remiſſio præjudicat divinæ juſtitiæ: Reſpondet: *Sicut in Baptiſmo per Paſſionis Chriſti meritum*, *& ſolutionem ſolvitur peccator à tota pœna*, *ita in Pœnitentia per ejuſdem Paſſionis Chriſti virtutem ſolvitur à parte pęnæ*: *ita quòd in nullo præjudicatur juſtitiæ*, *imò verificatur illud Pſalmiſtæ*: Miſericordia, & veritas obviaverunt ſibi: *Miſericordia autem ſupererogando pretium juſtitiæ ſatisfacit*.

COROLLARIUM.

EX his apertè ſatis, & abundè confutata manet hæretica ſententia *Antonii de Dominis Archiepiſcopi Spalatenſis*, qui lib. 5. de Repub. Eccleſiaſtica fatetur quidem Sacerdotes novæ legis habere poteſtatem reverà ſolvendi ac ligandi peccatores apud Deum; at non reſpectu omnium peccatorum, ſed dumtaxat quorundam. Duplicis quippe generis peccata diſtinguit, quorum *quædam* ita occulta ſunt, & latentia, ut nulla ratione exteriùs pateant, nec ullum afferant Eccleſiæ ſcandalum, qualis eſſet, verb. grat. deliberata animi interna voluntas adulterandi, nullo exteriori ſigno manifeſtata: *Quædam* verò ita notoria ſunt, & publica, ut Eccleſię ſcandalum afferant, ejuſque ſanctitatem inficiant, ut homicidium, adulterium publicum, &c.

Docet autem occulta peccata non inducere vinculum, nec ligare, niſi apud Deum, à quo ſolo poſſunt diſſolvi directè, & immediatè: quare ſi peccator occultus coram Deo perfectè contritus, ejuſmodi peccati veniam exoret, eam conſequitur; nec tenetur peccatum illud Sacerdotibus per Confeſſionem exponere: ſi verò ita exponat, ut à Sacerdote abſolvatur, hæc Abſolutio prorsùs erit inutilis, & otioſa: Tum quia, inquit, peccatum iſtud remiſſum eſt, antequam peccator accedat ad Eccleſiam: Tum, quia Eccleſia non poteſt ſolvere, quod ipſa non ligavit. Quatenus verò peccata ſunt publica, remittuntur à Deo directè, & immediatè, ut ſunt offenſiva Dei, & ab Eccleſia quatenus ſunt offenſiva Eccleſiæ; idque dumtaxat poſt peractas ſatisfactiones, & perpeſſos labores Pœnitentiales. Ex quibus colligit quòd etſi Abſolutio Eccleſiæ pœnitentibus non proſit, quantum ad remiſſionem occultorum peccatorum; nihilominus, inquit, SS. Patres hortati ſunt Pęnitentes, ut ab Eccleſia poſtularent ligationem, & ſolutionem pro criminibus occultis, eò quòd impoſiti Pœnitentiæ labores eis prodeſſent, ut fructus, & effectus interioris Pœnitentiæ: exercitia quippe durioris Pœnitentiæ a Sacerdotibus injuncta, argumenta erant contriti, ac humiliati cordis.

Verùm hoc hæreticum dogma efficaciter proſcribitur ex dictis, ſiquidem conſtat Sacerdotes novæ legis a Chriſto accipere poteſtatem remittendi quæcunque peccata ſimpliciter, & abſque ulla exceptione: Chriſtus enim Dominus indiſcriminatim, & univerſim ait, Matth. 16. *Quodcunque ſolveritis*, &c. Et Matth. 18. *Quæcunque ſolveritis*; &c. Et Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata*, &c. Quibus ſignificatur, Apoſtolos, & eorum Succeſſores habere tam patentem, & generalem poteſtatem remittendi quælibet peccata in Eccleſia militante, quàm pateat, & ſeſe extendat ſolutio, ſeu remiſſio per Deum, & Chriſtum in cęlis impertienda: ita enim hæc Evangeliorum oracula interpretantur SS. Patres, maximè S. Chryſoſtomus lib. 3 de ſacerdotio, cap. 5. ubi ait: *Omnem rerum cœleſtium poteſtatem à Deo Sacerdotibus eſſe traditam*, *& tantam ad remittenda peccata*, *quantam Deus Pater dedit Filio*, ſed Pater æternus Filio ſuo dedit omnimodam poteſtatem remittendi peccata, tam pu-

publica, quàm occulta: igitur, &c. Similiter S. Hilarius Can.16. in Matth. ita S. Petrum alloquitur: *O felix Eccleſiæ fundamentum, dignaque ædificationis illius Petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis clauſtra diſſolveret! O beatus cœli janitor! cujus arbitrio claves æterni aditus traduntur; cujus terreſtre judicium præjudicata ſit authoritas in cœlo, ut quæ in terris aut ligata ſunt, aut ſoluta, ſoluti ejuſdem conditionem obtineant & in cœlo!* At peccata occulta, ſicut & publica quoad culpam, & pœnam ſunt inferni leges, tartari portæ, & clauſtra mortis; ſiquidem occidunt, & impediunt aditum cœli: igitur non ſolùm publica, ſed etiam occulta peccata ſolvere poſſunt Sacerdotes.

Idipſum apertiſſimè clamat S. Leo ſerm. 3. in anniverſario ſuæ aſſumptionis ad Pontificatum, ubi cùm declaraſſet ſummam à Chriſto authoritatem Petro traditam, ait: *Manet ergo Petri privilegium ubicumque ex ejus æquitate fertur judicium, nec nimia eſt everitas, vel remiſſio, ubi nihil erit ligatum, nihil ſolutum, niſi quod B. Petrus ſolverit, aut ligaverit.*

In hoc autem turpiſſimè hallucinatur Spalatenſis, quòd confundat poteſtatem clavium quoad forum exterius, & contentioſum cum poteſtate clavium quoad forum interius; ait enim cap. 7. num. 25. ligamen ſeu vinculum, quo peccatores Eccleſia ligat, in aliqua ſemper excommunicatione conſiſtere, dum videlicet Eccleſia, vel peccatorem publicum prorſus ſeparat è numero fidelium, ſi ſit contumax, & incorrigibilis, vel dumtaxat ad tempus, donec ſcandalum debita ſatisfactione publica expiaverit. Sicque vult ſolùm alligari, vel retineri peccata per Eccleſiæ claves, cùm ita in peccatorem publicum animadvertit; ſolvi autem, & remitti, cùm tollit ejuſmodi excommunicationis vinculum, ſicque externum forum Eccleſiæ cum interno perperam confundit: ſiquidem poteſt aliquis ab excommunicatione ſolvi, qui nihilominus remanebit peccato obſtrictus; ſicut & alius abſolvi poteſt a peccato per Contritionem perfectam, qui tamen remanebit excommunicatione ligatus: igitur diverſa eſt poteſtas abſolvendi ab excommunicatione, & ab illa, qua quis abſolvitur a peccatis in foro interiori, & ſecreto ſacramenti Pœnitentiæ.

Dices: Solus Deus poteſt remittere offenſam ſibi irrogatam: igitur Eccleſia in ejuſmodi remiſſione partem non habet. Antecedens conſtat; ejus enim eſt offenſam remittere, qui læſus fuit.

Diſtinguo antecedens; Authoritate propria, & principali, concedo; ex delegatione, & commiſſione Dei, nego: ſicut enim privatus Judex non poteſt condonare offenſam irrogatam Principi propria authoritate, ſed ſolùm ex Principis delegatione; ita Sacerdos non ex propria, ſed ex Dei conceſſione remittit offenſam Deo irrogatam.

Dices ſecundò; Eccleſia ſolùm poteſt ſolvere, quæ ligare poteſt: ſed ligare non poteſt occulta peccata, quia non judicat de internis, & occultis; judicium enim ejus totum externum eſt: igitur, &c.

Diſtinguo minorem: Quamdiu occulta ſunt, & omnino interna, concedo: quando manifeſtantur, & nota fiunt per Confeſſionem, nego: Tunc enim Eccleſia per ſuos Miniſtros ejuſmodi occulta peccata retinere poteſt ſi debitas diſpoſitiones in pœnitente non requirat, ea verò abſolvere, ſi idoneas diſpoſitiones inveniat.

ARTICULUS TERTIUS.

De partibus Pœnitentiæ in ſpeciali.

DIximus in ſuperiori articulo Pœnitentiæ ſacramentum tres ex parte Pœnitentis actus deſiderare, ex quibus quaſi materia neceſſariò conſtare debeat, ut definit etiam Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c.3. ubi legimus: *Sunt autem quaſi materia hujus Sacramenti ipſius pœnitentis actus, nempe Contritio, Confeſſio, & Satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur.* Unde S. Auguſtinus exponens illud Pſalm. 146. *Qui ſanat contritos corde*, ait: *Sanat contritos corde, ſanat confitentes, ſanat ſeipſos punientes*. Quibus verbis ſignificat tres actus pœnitentis, nempe cordis Contritionem, oris Confeſſionen, & operis Satisfactionem. Supereſt autem, ut de ſingulis ejuſmodi partibus in præſenti Articulo diſputemus, quod utique exequemur tribus in ſequentibus Sectionibus; quarum *Prima* erit de Contritione tam perfecta, quæ vulgari nomine dicitur Contritio, quàm imperfecta, quæ Attritio appellatur: *Secunda*, de

de Confeſſione: *Tertia* verò de Satisfactione tam ſacramentali, quàm Eccleſiaſtica, ſeu publica.

SECTIO PRIMA.

De Contritione.

Contritionis nomen deducitur à verbo *contero*, quod utique ſignificat rem duram in minutiſſimas partes dividere, ut docet *Ariſtot.* 4. Methcorologicon, appoſita quidem egregia ſimilitudine: per peccatum enim hominis voluntas, & cor velut induratur, & obfirmatur in malo, juxta illud *Job cap.*41. *Cor ejus indurabitur tamquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus*: unde actus ille, quo hæc amovetur durities, & peccatum expungitur, meritò à Theologis appellatur *Contritio*: Hinc Guillelmus Pariſienſis Pœnitentiam commendat, & deſcribit ab ipſa cordis comminutione: *Pœnitentia*, inquit, *eſt cordis confractio, & comminutio, ac veteris hominis in pulverem redactio.*

Quam utique Contritionis Ethimologiam ſic optimè declarat S. Bonav. *in* 4. *diſt.* 16. „ *art.*1. *qu.*1. *ad* 7. ubi ait: Dicunt aliqui, „ quòd ideo hoc nomine cenſetur, quia „ ſicut unguentum ſanativum conficitur ex „ multis herbis in mortariolo confractis, ſic „ unguentum compunctionis conficitur ex „ herbis peccatorum, quæ natæ ſunt in terra noſtra, cùm conteruntur in mortariolo conſcientiæ; ita videtur Bernardus ſuper Cantica dicere. Sed tunc ab hac Contritione non diceretur homo contritus, ſed conterens. Ideo addendum, quòd in hac Contritione tria ſunt attendenda, quod conteritur, à quo conteritur, & ad quid Contritio terminatur. Quod conteritur eſt cor peccatoris, quod eſt tamquam vas fictile repletum veneno peccati, juxta illud: *Fel draconum vinum eorum*, *&c.* A quo conteritur eſt duplex mola, una ſuperiùs ſurſum elevans, & hæc eſt ſpes veniæ ex conſideratione miſericordiæ. Alia mola deorſum, divinæ juſtitiæ. Et de his molis dicitur: Non accipies loco pignoris inferiorem, & ſuperiorem molam. Iſtud vas ad hoc conteritur, ut emolleſcat, quia durum eſt. Cor enim durum malè habebit in noviſſimo. Vel meliùs, ut peccati delectatio totaliter effundatur, ideo dicitur Contritio, non fractio, quia fractio eſt in majores partes; contritio in minores, & quando in majores partes eſt fractio, ſapor aliquo modo remanet; ut autem non remaneat, nec ſapor, nec veritas, ideo in partes minimas conteritur. Et hæc delectatio totaliter removetur per pęnam æternam, & removetur per gratiam, & ideo utrobique dicitur Contritio, & in pęna æterna, ſecundùm illud; *Conteretur cum delinquente delictum*. Et per gratiam: *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*. Sed aliter, quia ibi conteritur in pulverem, non ut aliud vas fiat; quia de impiis dicitur: *Non ſic impii, non ſic, ſed tamquam pulvis, &c.* Sed in Contritione gratiæ eſt Contritio ad generandum vas novum, & ſolidum per honorem gratiæ, & lacrymarum, & ideo rectè dicitur Contritio, non Attritio: quia partium tritarum eſt unio, ut fiat vas in honorem ſecundùm illud de Paulo. *Vas electionis eſt mihi... Si quis emundaverit ſe ab his, erit vas, &c.* Ita Seraphicus Doctor. Dicitur autem Contritio cordis: quia, *inquit* Catechiſmus Tridentinus *num.* 34. *Cordis nomen frequenter ſacræ litteræ pro voluntate uſurpant; ut enim à corde motionum corporis principium ſumitur, ita voluntas reliquas omnes animæ vires moderatur, ac regit.*

Hæc autem cordis Contritio primarius eſt, ac præcipuus pęnitentis actus; necnon & fundamentum, ac corona cæterorum: numquam enim debitè peccata confiteremur, & niteremur fruſtra ſatisfactoriis operibus ea expiare, niſi dolorem haberemus de peccatis vitæ prioris, eaque per Contritionem deteſtaremur. *Etenim* (ait Auctor libri quæſtionum veteris, & novi Teſtamenti 3. p. q. 11.) *corporis membra læſa utique non ſine dolore poſſunt ſanitatis recipere medicinam: ſic & peccatores non poſſunt peccata ſua redimere, niſi dolorem ſenſerit animus, qui peccaverit.* Quoniam autem frequentior eſſe debet Contritionis uſus, quippe cùm nullum ſit temporis punctum, quo præterita peccata in memoriam recurrunt, quin illico de his ſalutarem concipere dolorem debeamus, & illa deteſtari; idcirco diligentiori diſquiſitione examinanda eſt, ac declaranda Contritionis natura, virtus, & dignitas. Quod utique pro modulo noſtro præſtabimus in quinque ſequentibus quæſtionibus, quarum *prima* aperiet quid & qualis ſit Contritio: *Secunda*, de quibus eſſe debeat: *Tertia*, quan-

quanta & quamdiu debeat durare; *Quarta*, quis ſit ejus effectus: *Quinta*, quæ & qualis ſit Contritio imperfecta, ſeu Attritio.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid & qualis ſit Contritio.

NOtandum primò, Contritionis nomen in Scriptura ſacra idem ſignificare, ac devaſtationem, vel exitium: Sic *Iſaiæ* 51. *Vaſtitas & Contritio; & fames, & gladius, quis conſolabitur te?* Et *Jeremiæ* 6. *Malum viſum eſt ab Aquilone, & Contritio magna*. Et *Pſal.* 13. *Contritio, & infelicitas in viis eorum*. Apud Theologos verò uſurpatur hoc nomen ad ſignificandam diſplicentiam de peccatis præteritis, quæ utique ſignificatio fundamentum habet in Scriptura ſacra; nam *Pſal.* 50. *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*. Et *Pſal.* 146. *Sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum*. Hinc appellatur etiam cordis humiliatio; Nam, ut mox laudata verba expendit S. Auguſtinus; *Qui cor non conterunt, non ſanantur, quid eſt conterere cor, ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus... Qui obtriverunt cor? Humiles: Quinam non obtriverunt cor? Superbi: Contritum ſanabitur, elidetur elatum, ad hoc enim fortè eliditur, ut contritum ſanetur: Sanat contritos corde; ſanat ergo humiliatos corde, &c.* Dicitur pariter amaritudo cordis; quia videlicet peccata reddit amara pœnitentis animo, juxta illud *Iſaiæ* 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ... Ecce in pace amaritudo mea amariſſima.*

Nominatur etiam compunctio, quaſi cordis punctio: „Quia videlicet, *inquit* Guilielmus Pariſienſis tract. de Sacramento Pœnitentiæ cap. 5. tunc primo ſentiuntur ſpinæ; & aculei peccatorum, cùm Spiritus cor peccatoris infuſione gratiæ ſuæ vivificaverit, ac ſanctificaverit; ſive quia tunc in imo cordis, & in intimum cordis infiguntur. Juxta illud quod legitur in Pſalm. *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina*. Aliquando enim ante adventum ejus, & vivificam ejuſdem viſitationem corde, ſtudio, vel potiùs mortificato, & mortuo, nec vulnus peccati, nec ferrum in vulnere ſentiebatur, nec aculei peccatorum, nec punctiones ipſorum; nominatur autem Compunctio apud Pſalmiſtam Pſalm. 4. *In cubilibus veſtris compungimini*: Et *Act.* 2. *His autem auditis, compuncti ſunt corde*. Vel ita dicitur, quia, inquit *ibidem*: Quemadmodum arbores thuris, & mirrhæ ſudibus ferreis vulnerantur, & ipſa vulneratione velut lacrymatæ ſunt hujuſmodi arbores, ſeu coagulatæ; ſic compuncta corda pœnitentium, thus devotæ orationis, & mirrham internæ amaricationis emittunt. Tandem dicitur *Compunctio*; quia quemadmodum ferro tumida ulcera ſecantur, ut incluſum virus erumpere poſſit, ita corda quaſi ſcalpello Contritionis inciduntur, ut peccati mortiferum virus poſſit foras erumpere. Quare & ſciſſio cordis à Joele Propheta appellata eſt; *Convertimini* (inquit cap. 2.) *ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & fletu, & planctu, & ſcindite corda veſtra*. „

Notandum ſecundò, quòd cùm Contritio ſpectari poſſit, *vel* ſecundùm ipſammet actus entitatem, *vel* ſecundùm modum, quo actus ipſe elicitur, *vel* juxta principium, à quo elicitur, *vel* denique ſecundùm effectum, quem ipſa producit: inde fit quòd plures, & variæ proferantur Contritionis definitiones ſecundùm varium reſpectum: *Primò* quidem quantum ad ſubſtantiam, & entitatem actus, definitur à Concilio Tridentino ſeſs. 14. cap. *Contritio eſt animi dolor, ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero*. Quæ utique definitio Contritionis ei convenit tam ut eſt actus virtutis, quàm ut eſt pars ſacramenti Pœnitentiæ, ſiquidem utroque modo neceſſariò debet eſſe dolor de peccato commiſſo cum firmo propoſito non peccandi de cætero. Licèt quatenus eſt pars Sacramenti involvat prætereà propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi, per quod diſtinguitur à Contritione quatenus eſt actus virtutis Pœnitentiæ, quæ ut ſic non involvebat olim propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi, ſed tantùm voluntatem puniendi, & vindicandi peccatum.

Ratione verò principii dicitur, *Dolor voluntarius puniens quod dolet ſe commiſiſſe*: Etenim Contritio eſt actus voluntatis nolentis, ac dolentis ſe peccaſſe; ita quòd ſi fieri poſſet, efficaciter vellet peccatum non à ſe fuiſſe commiſſum; *Tertiò*, ratione *effectus* dicitur à S. Auguſtino, *Dolor remittens peccatum*; vel à S. Gregorio; *humilitas Spiritus*

ritus annihilans peccatum inter ſpem, & timorem. *Tandem* ratione *modi*, quo exercetur, deſcribitur à S. Iſidoro. *Contritio eſt compunctio, & humilitas mentis cum lacrymis veniens de recordatione peccati, & timore judicii.*

Porrò in prima definitione, quæ eſt omnium præſtantiſſima, tres recenſentur actus ad perfectam Contritionem convenientes, nimirum dolor de peccato commiſſo, ejus odium, ſeu deteſtatio, & propoſitum ampliùs non peccandi. Quæritur autem, in quo potiſſimùm ex illis actibus ratio formalis Contritionis conſiſtat, & utrùm tres illi actus ad veram, & perfectam Contritionem neceſſariò deſiderentur. Cajetanus enim opuſc. de Contritione qu. 1. contendit Contritionem eſſentialiter conſiſtere in actu odii de peccato: ita quòd dolor ſit tantùm illius proprietas: propoſitum verò non peccandi de cætero ipſius doloris ſequela, & effectus. Suarez verò *diſp.*4.*ſect.*1. vult illam eſſe eſſentialiter deteſtationem peccati, quam tum ab odio, tùm à dolore peccati vult eſſe diſtinctam. Aliqui verò, ut Conink. *diſp.* 1. *tit.* 1. docent, Contritionem conſiſtere eſſentialiter, tam in actu doloris, quàm in actu odii de peccato. Heretici verò hujus temporis cum Luthero volunt Contritionem eſſe tantùm amorem juſtitiæ, novam vitam, ac prioris vitæ emendationem; non verò ejuſdem odium, diſplicentiam, deteſtationem, aut dolorem, ita quòd Contritio non importet aliquid acerbum, aut amarum, ſed omnia grata, jucunda, aut dulcia; unde inferunt dolorem, ſeu triſtitiam facere hominem magis hypocritam, non autem verè pœnitentem.

Notandum tertiò, Contritionem ſolito diſtingui duplicem, perfectam ſcilicet, quæ ſimpliciter dicitur *Contritio*, & eſt dolor de peccatis propter Deum ſummè dilectum, & imperfectam, quæ appellatur *Attritio*, ſeu dolor de peccatis ex aliquo alio motivo honeſto, quod non ſit ipſe Deus propter ſe amandus, & quatenus eſt ſummum bonum, à quo peccatum mortale avertit; ſciendum enim eſt, quòd aliquis poteſt deteſtari peccatum propter varium finem: *Primo* propter timorem gehennæ, quam peccando incurreret: *Secundò* propter deſiderium gloriæ, & fœlicitatis æternæ, quam moriens in peccato perderet: *Tertiò* propter amorem virtutis, quam infuſcaret, & odium vitii, quo inquinaretur; *Quartò* ex dilectione Dei, quem impensè diligit, vel amore concupiſcentiæ, propter varia bona, quæ ab eo recipit, vel amore amicitiæ, nempe quatenus eſt ſummum bonum infinitè perfectum, & amabile, quod propriè eſt amare Deum propter ſe. Quæritur autem in quonam ex iſtis motivis conſiſtat ratio formalis Contritionis.

Tria igitur hac in quæſtione maximè occurrunt determinanda: *Primum*, utrùm ad perfectam Contrionem requirantur quatuor illi actus, nimirum odium, deteſtatio, & dolor de peccato commiſſo cum firmo propoſito non peccandi de cætero, necnon & confitendi, ac ſatisfaciendi: *Secundum*, in quonam ex illis actibus formaliter Contritio conſiſtat. *Tertium*, utrùm perfecta Contritio ſit actus charitatis, & amoris Dei formaliter, aut ſaltem à charitate imperatus.

CONCLUSIO PRIMA.

QUatuor *præfati actus requiruntur ad veram, & perfectam Contritionem*. Hæc colligitur ex Concilio Tridentino, quod ubi Contritionem definit, & explicat, ejuſmodi actuum meminit: nam *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. loquens de Pœnitentia virtute, quæ non eſt peccati remiſſiva, niſi quatenus eſt vera Contritio, hæc habet: *Fuit quidem Pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam, & juſtitiam conſequendam neceſſaria, illis etiam, qui Baptiſmi Sacramento ablui petiviſſent, ut perverſitate abjecta, & emendata, tantam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtarentur*. Ubi ad perfectam Pœnitentiam requirit deteſtationem, odium, & dolorem de peccato.

Capite autem 4. agens de Contritione, ſic ait: *Contritio, quæ primum locum inter dictos Pœnitentis actus habet, animi dolor, ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero: fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic modus Contritionis neceſſarius, & in homine poſt Baptiſmum lapſo, ita demum præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia divinæ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua, conjunctus ſit, quæ ad ritè ſuſcipiendum hoc Sacramentum requiruntur*. Ubi duplicem Contritionem delineat, nempe

eam, quæ fit extra ſacramentum Pœnitentiæ, & eam, quæ Sacramento jungitur: ad utramque autem in nova lege requirit non ſolùm dolorem, ac deteſtationem de peccato; ſed etiam votum præſtandi ea omnia, nempe Confeſſionem, & Satisfactionem quæ ad Sacramentalem Abſolutionem deſiderantur.

Quòd autem pariter odium etiam deſideraverit, ſatis liquet ex eo quòd ibidem Contritionem, quam in principio dolorem, & deteſtatione appellaverat, ſtatim poſt mox laudata verba ſimpliciter appellat odium: proſcribens enim erroneam Lutheri ſententiam, ait: *Declarat igitur ſancta Synodus, hanc Contritionem non ſolùm ceſſationem à peccato, & vitæ novæ propoſitum, & inchoationem, ſed veteris etiam odium continere, &c.* Quod rurſus iterum ibidem inculcat: Hinc Can. 5. ſic definit; *Si quis dixerit eam Contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, quâ quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, multitudinem, infidelitatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incurſum, cum propoſito melioris vitæ; non eſſe verum, & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem: demum illam eſſe dolorem coactum, & non liberum, ac voluntarium, anathema ſit.* Quibus verbis quamquam Tridentini Patres præcipuè intenderint, definire contra hæreticos noſtri temporis, ad veram Pœnitentiam non ſufficere nudum, ac ſterile propoſitum melioris vitæ, ſive ceſſationem à peccato; nihilominus haud obſcurè inſinuant unà cum odio, ac deteſtatione peccatorum, & propoſito melioris vitæ, etiam requiri dolorem de peccato commiſſo, ſive interim dolor ille ſit ſenſitivus, ſive dumtaxat intellectivus.

Quando enim Contritio definitur per dolorem, ibi *dolor* non accipitur præcisè pro ipſo doloris actu, neque pro triſtitia, quæ eſt paſſio, ſed pro cauſa ipſius triſtitiæ, atque doloris, ſcilicet pro nolitione peccatorum: hæc enim tria differunt, nolitio, triſtitia, & dolor; nam *nolitio* eſt actus voluntatis, ſcilicet nolle peccaſſe; *triſtitia* verò eſt mœſtitia, & Paſſio, quæ oritur ex ipſa nolitione, & voluntatem afficit: *dolor* autem eſt paſſio, quæ ſubjicitur in facultate ſenſitiva, nimirum illa cordis anxietas, quam habet pœnitens ex nolitione, & deteſtatione peccati. Porrò ex his tribus ſola nolitio videtur eſſe de eſſentia Contritionis: cætera autem ſunt ejus effectus.

Nam, ut præclarè docet S. Bonav. diſt. 16. art. 1. quæſt. 1. ex S. Aug. lib. 14. de civi. Dei cap. 15. Sicut peccatum perpetratur per conſenſum, ſic è contra deletur, & deſtruitur per diſſenſum voluntatis rationalis; & quia diſſenſus ab ea re, quam impoſſibile eſt non eſſe, generat dolorem; ideo dicendum, quòd Contritio eſt dolor per eſſentiam. Sed attendendum, quòd dolor dicitur dupliciter. Uno modo ipſe diſſenſus voluntatis, alio modo paſſio reſultans in ſentientem, vel ſenſualitatem ex illo diſſenſu, per quam prorumpit homo in lacrymas, & ille diſſenſus eſt de eſſentia Contritionis; ſed illa paſſio eſt ejus effectus. Hæc Seraph. Doct. Unde prçclarè colligit doctiſſimus noſter Vega lib. 13. de Juſtificat. cap. 35. Si qui, *inquit*, ſunt qui nollent quidem patraſſe, quæ admiſerunt, peccata, neque tamen dolent dolore ſenſitivo, aut etiam intellectivo de ipſis, ea deteſtatio peccatorum, abſque ulla triſtitia, & dolore, ad juſtificationem ſufficeret, idque conſtanter Scotus, Almaynus, & alii tradidere: & valde eſt hoc miſericordiæ divinæ conſentaneum. Nam & apud homines hoc nonnumquam ſatis eſt ad redeundum in gratiam cum illis. Nec verti in dubium poteſt, quin jam iſti peccatores reſipiſcant à ſuis peccatis, & verè eos illorum pçniteat. Et quatenus dolor, ſeu triſtitia de peccatis propriè pro paſſionibus accipiuntur, quæ ſequuntur ex affectibus eorum, qui nullatenus vellent acquieviſſe peccatis, adhibere poſſumus fidem nonnullis peccatoribus aſſerentibus, ſe non poſſe dolere de peccatis ſuis. Poteſt enim hoc uſuvenire in dolore ſenſitivo, ex quo ſequuntur lacrymæ, propter duram complexionem, vel propter nimium alioqui dolorem intenſivum. Et non eſt mirandum, ſi alia magis ſenſibilia majorem cauſant dolorem, & in plures nos reſolvant lacrymas. Et ſecundùm Doctorem ſubtilem poſſibile etiam hoc eſt de dolore intellectivo, qui triſtitia eſt, quia neque neceſſariò ſequitur, ſecundùm ipſum, triſtitia ex fuga, odio, ſeu nolitione peccati, licèt ut plurimum conjuncta ipſi ſit. Unde eſt illud vulgatum S. Aug. lib. de Pœnit. *Sicut Pçnitentiæ comes eſt dolor, ita lacrymæ teſtes ſunt doloris.*

Quod

Quòd ſi, ut aſſolent aliqui peccatores dicere, de hoc doleant, quòd non dolent, & tali dolore ſenſitivo, vel intellectivo modò ſimpliciter dicant ſe nolle peccaſſe, admitti debent ad Pęnitentiam. Si tamen dicerent ſe non habere affectum, quo nolint conſenſiſſe peccatis, quæ admiſerunt, quia non poſſunt talem affectum habere, & eum affectum more communi dolorem vocent, communibus, & protritis rationibus ex malis, quæ ſunt in peccatis, paulatim trahendi ſunt, ut nolint ea admiſiſſe. Fieri quippe nequit, ut doleant, quòd non dolent de peccatis ſuis, ſi dolor accipiatur, ut plerumque fit, pro affectu, quo quis vult non peccaſſe. Nam is affectus ſemper ſubeſt poteſtati ejus, qui verè vult eum habere. Quia verò magis ille pendet ex Dei gratia, & benignitate, quàm ex noſtra libertate, imprimis orandus eſt Deus, ut eum dignetur impertiri: *Quis enim* (ut veriſſimè dicit Bernardus de tripl. miſer.) *ſcindet duritiam iſtam, niſi qui in paſſione ſua petras excidit? Quis dabit cor pœnitens, niſi à quo eſt omne datum optimum?* Hucuſque Vega.

Cùm autem pro ſe citet Doctorem Subtilem, libet ejus verba ſubſcribere: Igitur Scotus 4. diſt. 14 q. 2. n. 17. in fine ſic inquit:
„ Quandoque ex charitate ſive ex contem-
„ platione Dei ſtatim ineſt quaſi quædam de-
„ teſtatio peccati, & ſequitur triſtitia ma-
„ xima, nullo adhuc poſito actu juſtitiæ re-
„ ſpectu illius triſtitiæ: quandoque autem
„ primò ineſt actus juſtitiæ (vindicativæ)
„ & intenſus in ſe, & tamen cauſæ proxi-
„ mæ, ſcilicet intellectus in conſiderando,
„ & voluntas in deteſtando, non efficaci-
„ ter moventur ex illo imperio juſtitiæ, for-
„ tè quia carent habitibus, qui eſſent prin-
„ cipia perfectionis in actibus ſuis. *Proſe-*
„ *quitur enim n.* 18. Et licèt iſtæ moveantur
„ quandoque (*ſcilicet intellectus in conſide-*
„ *rando, & voluntas in deteſtando*) non ta-
„ men ſequitur triſtitia: quod etſi poſſet eſ-
„ ſe propter multas cauſas, propter hoc eſt
„ quandoque, quia ſicut intellectus con-
„ formatur parti ſenſitivæ in nobis, ita &
„ appetitus intellectivus appetitui ſenſitivo
„ quantum ad faciliter condelectari, & tri-
„ ſtari. Cujus ergo appetitus ſenſitivus non
„ eſt natus triſtari, vel dolere, ejus volun-
„ tas non faciliter triſtatur. *Ex quo infert*
„ *Doctor*: Quòd aliquis habet maximum a-
„ ctum Pęnitentiæ primo modo (id eſt ma-
„ ximum actum vindicandi peccatum à ſe
commiſſum) & tamen nullum affectum „
(triſtitiæ) vel modicum; & aliqui ſine „
omni actu Pęnitentiæ primo modo, ha- „
bent maximum effectum ejuſdem ratio- „
nis cum illo, qui natus eſt eſſe effectus „
Pęnitentiæ. Et quòd ille effectus ſit ma- „
jor, vel minor, bene eſt aliqua excellen- „
tia in ordine ad deletionem peccati: ſed „
ſimpliciter major eſt excellentia actus ad „
actum, ad quos actus ſequitur hinc in- „
de triſtitia, quia plus delet meritoriè pec- „
catum actus cauſativus triſtitiæ, quàm ip- „
ſa triſtitia. „

Ergo ſecundùm Doctorem deteſtatio peccati; utpote cauſativa triſtitiæ, meritoriè poteſt delere peccatum, eſto per accidens nulla triſtitia, vel modica ſequatur. Neque enim veriſimile eſt Deum, qui eſt Pater miſericordiarum, & qui non vult mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur, & vivat, requiſiviſſe ad converſionem, & vitam, id quod non eſt in libera poteſtate peccatoris, veluti hic dolor, ſeu triſtitia, conſequens actum deteſtationis. Cæterùm ipſam deteſtationem eſſe neceſſariam, ratio naturalis haud obſcurè dictat, quando novum induit hominem, & mutat ſtatum ſuum, niſi exuat veterem per diſplicentiam aliquam, & niſi aliquo modo prior ſtatus ipſi diſpliceat; aliàs enim nulla ſubeſt cauſa mutandi; imò vix poſſibile eſt mutare: nam natura & noſtra, & noſtrorum affectuum eſt, ut tamdiu nobis hæreant, quæ ſemel placuerunt, quamdiu nullo ab eis odio, vel diſplicentia dimovemur; & ſi quæ ſemel approbaverimus, ea tamdiu cenſemur probare, & firma, ac rata eſſe velle, quamdiu non ea melius cogitantes reprobamus, aut retractamus. Ita Vega ſuprà.

Dices primò: Sicut verè pęnitens dolere debet, ita & pudere: at pudor ille non eſt Confeſſio, nec Satisfactio; ac ſubinde neque odium, nec deteſtatio, aut dolor: igitur ad Contritionem requiruntur plures actus, quàm ſuprà dicti. *Inſuper*, pęnitens non ſolùm dolere debet, ſed etiam gaudere, ut diximus agendo de Pęnitentia virtute; ac ſubinde ſicut Contritio dicitur dolor, etiam dici debet gaudium.

Reſpondet ad utrumque Seraphicus Doctor *ibidem*, quòd pudor conſequitur ad „
diſſenſum voluntatis, ſecundùm quod „
diſſentit à peccato, tamquam à turpi; „
conſequitur etiam gaudium, ſecundùm „
quod ex illo diſſenſu ſentit ſe elonga- „

„ ri à peccato; immediatiùs autem conſe-
„ quitur paſſio, quæ eſt dolor; nam ipſe
„ diſſenſus vehemens à re quam nolumus
„ eſſe, & tamen eſt, immediatè dolorem
„ generat; quia nempe eſt diſſenſus; quia
„ verò eſt diſſenſus propter rem turpem,
„ generat pudorem; quia verò per illum
„ dolorem peccator elongatur ab ipſa re
„ turpi, & infeſta, idcirco de peccato do-
„ let, & de dolore gaudet.

Dices ſecundò: Dolor eſt diſſenſus ab his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt, ait S. Auguſtinus lib. 14. de Civit. Dei, cap. 15. ſed Contritio eſt diſſenſio à peccatis, quæ nobis volentibus accidunt: igitur &c.

Reſpondet idem Seraphicus Doctor, quòd peccatum eſt voluntarium quoad delectationem; ſed non eſt voluntarium quoad rationem malitiæ, & deformitatis, & pœ-
„ næ. *Si autem dixeris*, dolorem Contritio-
„ nis non tantùm eſſe debere de deformi-
„ tate, ſed etiam de delectatione: *Reſpon-*
„ *det*, quòd ut peccator debitè doleat, ſuf-
„ ficit, quòd illud, de quo dolet, ſit noli-
„ tum, pro tempore in quo dolet, non au-
„ tem pro omni tempore. Cætera, quæ ad hanc difficultatem ſpectare poſſunt, jam ſoluta manent ex his, quæ diximus de eſſentia Pœnitentiæ virtutis.

CONCLUSIO SECUNDA.

Contritio magis propriè conſiſtit in deteſtatione, ſeu odio peccati, quàm in aliis actibus. Probatur, quia contritio eſt actus virtutis appetitivæ: igitur eſt actus voluntatis quatenus deteſtatur peccatum. Patet antecedens; ſiquidem Contritio eſt actualis nolitio peccati; non abſoluta, ſed conditionalis, ac ſi pœnitens diceret; Si poſſibile eſſet, nollem me peccaſſe: ſed illa nolitio nihil aliud eſt formaliter, quàm ipſa peccati deteſtatio: igitur &c.

Nec obſtat, quòd Concilium Tridentinum locis in priori concluſione laudatis, ex æquo Contritionem appellet dolorem, ac deteſtationem peccati; hæc enim debent accipi cum debita proportione, & ſecundùm ſenſum accommodationis; ita quòd Contritio eſſentialiter ſit deteſtatio, *dolor* autem tantùm concomitanter, ſeu cauſaliter; quia videlicet cùm illa deteſtatio non ſit aliud, quàm velle non peccaſſe, ex quo ſequitur dolor; quia dolor nihil aliud eſt, quàm triſtitia, & afflictio, ſeu anguſtia quædam, ex eo quòd homo videt ſe feciſſe, quod feciſſe nollet: idcirco illa deteſtatio neceſſariò concomitantem, aut ſubſequentem dolorem habet.

Confirmatur: In eo præcipuè conſtituenda eſt Contritio, ex quo tamquam rivuli ex fonte emanant alii actus ad perfectam Contritionem deſiderandi: ſed illi omnes oriuntur ex ipſa peccati deteſtatione; ab ea namque provenit dolor, ut ſtatim diximus: oritur etiam odium, ſi reverà odium illud ſit aliquid diſtinctum ab ipſa deteſtatione, quod utique non exiſtimo: in voluntate enim circa bonum, & malum, ſunt tantùm illi actus, qui correſpondent paſſionibus appetitus ſenſitivi: ſed odium, & deteſtatio correſpondent eidem paſſioni, quæ appellatur *odium*, nulluſque Philoſophorum hactenus dixiſſe videtur, odium & deteſtationem eſſe duas virtutes: ab ea pariter deteſtatione provenit voluntas non peccandi de cætero, & implendi ea, quæ neceſſaria ſunt ad obtinendam peccati remiſſionem; qui enim reverà peccatum deteſtatur, habet animum illud ampliùs non admittendi, & applicandi ea omnia media, quæ conducunt ad illius deſtructionem; ac ſubinde ea faciendi, quæ neceſſaria ſunt ad Abſolutionem ſacramentalem, ſine qua in re, vel in voto ſuſcepta, non poteſt fieri peccati poſt Baptiſmum commiſſi remiſſio in nova lege.

Dices: Si dolor conſiſteret eſſentialiter in deteſtatione, & odio peccati, cùm hæc deteſtatio, & illud odium ſint perfectiſſimè in Beatis, ſequeretur pariter, quòd in iis eſſet perfectiſſima Contritio: ſed hoc dici nequit: igitur nec illud.

Diſtinguo maiorem: Si in Beatis talis eſſet deteſtatio, quæ vel concomitantem, vel ſubſequentem haberet dolorem de peccatis, concedo: ſecus, nego. Et ſic diſtincta minore, nego conſequentiam. Duplex enim diſtingui poteſt peccati deteſtatio, una quidem generalis, quæ diffunditur per omnes actus cujuſcumque virtutis, maximè verò charitatis, quæ quatenus tendit in objectum ſibi conveniens, averſatur id omne, quod iſti objecto opponitur: alia verò ſpecialis, quæ maximè tendit in ipſius peccati vindictam, & deſtructionem, quæque non eſt aliud, quàm ipſa formalis nolitio poſitiva voluntatis, qua pœnitens, ſi fieri poſſet, nollet peccaſſe, & dolet ſe peccaſſe, prior quidem poteſt eſſe in Beatis, non verò poſterior.

Di-

Dices ſecundò: In eo præcipuè conſiſtit Contritio, quòd per ſe primò opponitur peccato, & illud deſtruit: ſed id quod per ſe primò opponitur peccato, non eſt illius deteſtatio, ſed dolor, quo videlicet pœnitens afficitur, cùm dolet ſe Deum offendiſſe: igitur Contritio magis conſiſtit in dolore de peccato, quàm in ipſius odio, ſive deteſtatione. Major conſtat: nam ſicut Pœnitentia reſpicit peccatum ſub ratione offenſæ vindicandæ, & puniendæ, ac compenſabilis per actus pœnitentis: ita & ejus actus principalis, & primarius, qui eſt Contritio. Minor verò probatur: Actus, quo homo vindicat peccatum, debet opponi illi actui, quo illud commiſit; igitur ſicut homo peccavit per delectationem illicitam, debet peccatum illud vindicare, & Deo ſatisfacere per actum ipſi delectationi oppoſitum: hic autem alius non poteſt eſſe, quàm dolor: Nam, inquit D. Auguſtinus, ſerm. 7. de Tempore: *Quando ſic pœnitens, ut tibi amarum ſapiat in animo, quod antè dulce fuit in vita, & quod te priùs oblectabat, ipſum te cruciat in mente, jam tunc bene ingemiſcis ad Deum, & dicis: Tibi ſoli peccavi*. Igitur &c.

Nego minorem: Nam cùm peccatum conſiſtat in voluntaria averſione à Deo, primus Pœnitentiæ motus conſiſtere debet in voluntaria hominis ad Deum converſione: ac ſubinde in odio, & deteſtatione illius, quod à Deo avertat: quæ utique deteſtatio nihil aliud eſt, quàm ipſa nolitio, qua pœnitens nollet ſe peccaſſe; quod cùm fieri non poſſit, exinde exurgit dolor propter ejuſmodi peccatum admiſſum. Hinc fateor equidem, quòd dolor ſit vindicta illicitæ delectationis quatenus ille dolor ſenſualis eſt; non autem prout eſt omnino ſpiritualis, & quid conſequens ex præfata nolitione.

Ex his itaque ſequitur, illam peccati deteſtationem, ſeu odium eſſe primarium, ac potiſſimum Contritionis actum, à quo cæteri velut à radice pullulant: ex eo namque, quòd homo peccatum execretur, inde dolet, quòd illud admiſerit, & movetur ad illud deſtruendum omnibus modis, & mediis à Deo præſcriptis; ac ſubinde ad quantociùs frequentandam, & faciendam ſacramentalem Confeſſionem, qua poſſit ejuſmodi peccati deſtructionem, & veniam obtinere.

Petes. *Utrùm ad perfectam, & integram Contritionem omnes iſti actus deteſtationis, odii, doloris, & propoſiti non peccandi de cætero ſeorſim debeant elici*.

Reſpondeo, non improbabile videri, quòd ſufficiat eos virtualiter in ipſa formali peccati deteſtatione contineri. Quod utique probatur; quia ſi quis ex illis actibus formaliter elicitus requireretur ad perfectam Contritionem, maximè propoſitum non peccandi de cætero: ſed ad id ſufficit, quòd propoſitum iſtud virtualiter includatur in ipſa deteſtatione efficaci, & perfecta: nam, inquit noſter Vega lib. 13. de Juſtificatione cap. 31. Stare non poteſt, ut alicui diſpliceant præterita delicta, quia offenſæ ſunt Dei, ſi propoſitum ſit offendendi Deum graviter, aut continuandi offenſam aliquam ipſius lethalem. Et nullus perfectè reſipiſcit ab erratis præteritis, aut vult mutare vitam priorem, quin habeat aliquam illius diſplicentiam: ita nemo perfectam habet prioris vitæ diſplicentiam, quin eam actu, vel virtute mutare intendat. Mutuò ſe actu, vel virtute comitantur hi affectus. Et qui ſic affectus eſt, ut verè doleat de patratis offenſis, numquam, eo perſeverante dolore, novas admittet; imò eas pro viribus evitabit, & declinare aſſereret ſe cupere, ſi de ea re interrogetur. Quod ſatis eſt, ut dicatur habere propoſitum virtuale emendandi vitam. Et qui verè in futurum eas cavere proponit, numquam, eo ſtante propoſito, in præteritis ſibi acquieſcet, aut complacebit, ſed potiùs, ſi quis eum percontetur, dolere ſe dicet de illis admiſſis. Et quoniam vix aliquis communiter à peccatis verè reſipiſcit, niſi & deteſtetur illa, & ea proponat impoſterum vitare, admonendi ſunt omnes peccatores, cùm excitantur ad pœnitentiam, ut non ſolùm priora peccata deteſtentur, & ab eorum, & quorumvis aliorum continuatione, & repetitione ſe contineant, ſed & omnia proponant deinceps pro ſua virili cavere. Huculque Vega.

Et poſt pauca addit: Cum his tamen omnibus ſtat ſeparari poſſe ab invicem hos effectus: Et ſtare poteſt deteſtatio præteritæ vitæ ſine propoſito novam aliam inchoandi, & propoſitum novæ vitæ ſine deteſtatione prioris. Unde & Patres tamquam duo diſtincta poſuere ceſſationem à peccatis, & eorum deteſtationem. Et experientia conſtat, nos

ſic aliquando meminiſſe præteritorum, ut nihil prorſus de futuris cogitemus: & contrà; ſic futura proſpicere; ut præteritorum nulla mentem ſubeat recordatio. Et hoc ipſum in affectu multò magis poteſt contingere. Et ſive contingat, ſive non, de hoc uno modò diſputamus, an deteſtatio admiſſorum delictorum ſufficere poſſit ad veniam, ſine propoſito formali numquam ampliùs peccandi, ſicut ex conſenſu omnium Catholicorum, proximo capitulo oſtendimus non ſufficere hoc propoſitum ſine deteſtatione præteritorum. Et quidem (*proſequitur idem Auctor*) quamquam commemoratam viam, ut communem, ita etiam tutiſſimam, & populis ſemper inculcandam arbitror: tamen dum latiùs mecum reputo divitias divinæ in nos miſericordiæ, dubitare non poſſum, quin etiam aliquando ad ſolam peccati admiſſi compunctionem juſtificentur peccatores. *Hæc ille*.

Probat autem hanc piam opinionem exemplo Davidis, qui mox juſtificatus eſt, ut ex corde dixit 2. Reg. cap. 12. n. 13. *Peccavi Domino*. Statim enim audivit: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*. Ubi nulla fit mentio propoſiti emendationis. Et alia plura exempla ſimilia reperies in Scriptura ſacra, quæ ibidem adducit Vega in confirmationem ſuæ, & noſtræ opinionis. Quòd ſi numquam, inquit ille, Deus ad quantamcumque compunctionem peccatoris peccata dimitteret, niſi actu adſit propoſitum imposterum cavendi peccatum, meminiſſet Scriptura & hujus quoque propoſiti in illis, quos dicit per ſuam pœnitentiam juſtificatos. Cur enim potiùs deteſtationis, quàm propoſiti ceſſandi à peccatis recordata eſſet, ſi utrumque ex æquo requiritur, & neutrum ſine altero ſufficit? Ita *Vega*.

Dices: Propoſitum virtuale non peccandi de cætero, nihil eſt aliud, quàm odium ipſum, & deteſtatio peccati: ſed Concilium Tridentinum præter dolorem, deteſtationem, & odium peccati, requirit votum, ac propoſitum non peccandi de cætero, & implendi ea, quæ neceſſaria ſunt ad conſequendam ſacramentalem Abſolutionem; igitur ex mente Concilii Tridentini, non ſufficit propoſitum virtuale, ſed formale, & actuale requiritur.

Reſpondeo, idcirco Concilium Tridentinum deteſtationi peccati conjungere propoſitum emendationis, ut ſignificaret non ſufficere ad perfectam Contritionem, quamcumque ſimplicem diſplicentiam peccatorum, ſed neceſſariam eſſe deteſtationem efficacem, ex qua ſi peccata futura occurrerent, & tempus congruum non deeſſet, illico voluntas proſiliret in affectum impoſterum non peccandi. Quòd autem hoc ſufficiat, & propoſitum non peccandi de cætero, virtualiter includatur in voluntate deteſtante, ac excludente peccatum, colligitur ex eodem Concilio: Tum quia ſeſs. 14. cap. 4. loquens de Contritione imperfecta, quæ Attritio dicitur, ait: *Si voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ, declarat* (ſancta Synodus) *non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus S. impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat*. Quibus verbis id quod vocaverat propoſitum non peccandi, cùm generatim Contritionem deſcriberet, hic appellat excluſionem voluntatis peccandi, quo ſignificat, eum, qui deteſtatur peccatum ſincerè, & efficaciter ita eſſe affectum, ut ſi interrogaretur, an vellet rurſum peccare, teſtaretur ſe potius velle millies vitam profundere, quàm Deum offendere mortaliter: qui utique affectus alius non eſt, quàm virtuale propoſitum non peccandi de cætero; *Tum* quia ibidem Concilium non ſolùm requirit propoſitum emendationis, ſed etiam Confeſſionis, & Satisfactionis; imò etiam & actum ſpei; ſed ad veram, & perfectam Contritionem non requiritur votum explicitum Confeſſionis, nec formalis actus ſpei: igitur nec votum explicitum emendationis.

Hæc omnia efficaciter confirmat Vega his verbis. Poteſt contingere aliquos peccatores ſubita morte ſic præveniri, ut meminiſſe quidem poſſent peccatorum, quæ admiſerunt, & de eis dolentes, & clamantes: *Domine miſerere*, moriantur antequam quidquam de futuris cogitare, vel ſtatuere potuerint. Numquid igitur, & hi venia carebunt? quid rigidius? quid durius? quid inclementius dici poteſt? Equidem Deus omnes confugientes ad ſe obviis manibus excipit, neminem facientem quod in ſe eſt deſpicit, ſub ipſo mortis articulo cunctis ad ſe converſis veniam impertitur. Neque de latrone illo felici, qui apud Chriſtum in cruce pendentem, ſub ipſa morte veniam invenit, alia in Evangeliſtis legimus, quàm quæ illum teſtentur, & priorem ſuam vitam averſatum, & ad Chriſtum humiliter recurriſſe, &

ipſius miſericordiam oraſſe. Nonne etiam ad abſolutionem ſacramentalem ſatis ſunt quandoque ſigna certa doloris de peccatis? Abſolvi profectò poſſunt, & debent peccatores, qui articulo mortis præventi confiteri nequeunt ſua peccata, ſi explicuerint ſaltem in ſpecie aliquod peccatum, & ſignis exterioribus dolorem ſuum interiorem indicant, etiamſi nullo ſigno declarent quid in futurum proponant. Neque differenda eſt aliquo modo pro hoc Abſolutio. Hucuſque Vega.

CONCLUSIO TERTIA.

UT Contritio ſit perfecta, & verè peccati remiſſionem mereatur extra Sacramentum, debet deteſtari peccatum ex affectu charitatis; & habere charitatis actum formaliter, aut ſaltem virtualiter, vel ab ea imperari.

Hæc Concluſio duabus maximè partibus conſtat, quarum *prima*, nempe quòd ut Contritio ſit perfecta, & remiſſiva peccati extra Sacramentum, debeat elici propter Deum offenſum, & habere annexum votum ſuſcipiendi Sacramentum, communis eſt apud Doctores Catholicos: ſiquidem Contritio perfecta in hoc ab imperfecta diſcrepat, quòd hæc, quæ dicitur Attritio, non tendat in Deum propter ſe, & quatenus ſummum in ſe bonum eſt; ſed quatenus eſt nobis bonus, ſeu prout eſt noſtra ultima fœlicitas, à cujus conſecutione removet peccatum, quod deteſtamur; hæc verò tendat in Deum diligendum propter ſe, ſeu quatenus eſt infinita bonitas, ac ſummè amabilis, & prout à charitate attingitur. Quod utique docet Concilium Trident. ſeſſ.14. cap.4. ubi ait: *Docet prætereà* (ſancta Synodus) *etſi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliari, priùs quàm hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur, ipſam nihilominus reconciliationem ipſi Contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam. Illam verò contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, &c.* Quibus verbis Concilium in hoc diſtinguit Contritionem perfectam ab imperfecta, quòd illa dicatur charitate perfici; quod utique non fit aliter, niſi quia hujus Contritionis actus, vel eſt formalis actus charitatis, vel ſaltem eum habet annexum, aut virtualiter eum continet, ac peccatum deteſtatur quatenus eſt offenſivum Dei ſummè diligibilis, ſicque ſaltem mediatè tendit in Deum, prout eſt objectum charitatis: Contritio verò imperfecta, ſeu Attritio deteſtatur peccatum, vel propter illius turpitudinem, vel propter malum gehennæ, vel quoniam removet à poſſeſſione Dei, quatenus noſtrum ſummum bonum eſt, noſtraque beatitudo: ſicque non tendit in Deum ex motivo charitatis, & ex affectu amicitiæ, ſed dumtaxat concupiſcentiæ, qui quidem affectus licèt in ſe vitioſus non ſit, ut definit Concilium ibidem; tamen extra Sacramentum juſtificare non poteſt, quemadmodum Contritio perfecta.

Major eſt difficultas de *ſecunda parte* hujus Concluſionis, nempe quòd Contritionis actus debeat elici à virtute charitatis, aut habere formalem charitatis actum ſibi annexum, vel ſaltem eum virtualiter continere. Circa cujus aſſertionis determinationem triplex apparet Authorum ſententia. Probabilior autem nobis videtur ea, quæ aſſerit, Contritionem poſſe ſimul eſſe actum deteſtationis peccati, & amoris Dei ſuper omnia, ita quòd ſimul ſit formalis amor Dei, & formale odium peccati. Nec id mirum videri debet, quippe cùm ejuſdem virtutis ſit velle alicui bonum, & nolle ipſi malum, putà velle Petro ſanitatem integram, & nolle ei infirmitatem aliquam etiam minimam: at velle bonum aliquod Deo, quatenus ipſi bonum eſt; puta quòd ſit infinitus, æternus, &c. quòdque ab omnibus creaturis glorificetur, & honoretur, eſt formalis actus virtutis charitatis; igitur ſimiliter nolle Deo malum, qua ipſius offenſivum eſt, erit formalis actus virtutis charitatis; ac ſubinde deteſtari peccatum, quatenus eſt malum Dei extrinſecum, & ipſius offenſivum, poterit eſſe formalis actus charitatis, & ab ea elicitus. Quod utique confirmatur: nam formaliter amare Deum, nihil aliud eſt, quàm optare ipſi bonum aliquod poſitivum, quatenus ipſius bonum eſt; ac ſubinde velle ab eo removeri id omne, quod habet rationem mali in ordine ad ipſum; ſiquidem frequenter carentia, & remotio alicujus mali, longè optabilior eſt, quàm bonum aliquod poſitivum, & conſequenter idem actus amoris Dei poterit ſimul eſſe odium peccati, & habere pro objecto formali motivo, tum peccati deformitatem, & malitiam,

tum

tum bonitatem divinam, quæ extrinſecè ab ejuſmodi malitia velut inficitur.

Confirmari poteſt hæc veritas illis omnibus Scripturæ ſacræ, ac SS. Patrum oraculis, quibus peccati remiſſio maximè charitati tribuitur. Sic Lucæ 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Ubi ſermo eſt de S. Magdalena, quæ ſtans retro ſecus pedes Domini lacrymis rigabat pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, teſtabaturque ſummum de peccatis admiſſis animi dolorem, & Contritionem; nihilominus ipſius dilectioni, & charitati tribuitur peccatorum remiſſio, ut ſignum ſit ejuſmodi peccati deteſtationem eamdem fuiſſe cum actu charitatis, & amoris Dei. Sic pariter Prov. 10. *Univerſa delicta operit charitas*. Et 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum*. Et 1. Joan. 3. *Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus Fratres .... qui non diligit, manet in morte*. Ubi Scriptura non loquitur de habitu, ſed de actu charitatis; ſiquidem in illis locis hortatur nos ad actum charitatis exercendum cum auxiliis actualibus, quatenus ſcilicet ejus intuitu Deus nobis peccatorum remiſſionem quæ fit per gratiam, ſeu charitatem habitualem largiatur. Unde S. Chryſoſtomus hom. 7. in 2. ad Timoth. poſt medium: *Sicut ignis ubi ſylvam occupaverit, omnia purgare conſuevit, ita & charitatis fervor quòcumque inciderit, omnia perimit, atque perrumpit, quæ divinam ſegetem demoliuntur, emundatque humum ſuſcipiendis, atque fovendis altè ſeminibus*. Pergit: *Ubi charitas eſt, omnia ſublata ſunt mala*. Et infrà: *Plenitudo legis eſt charitas: cuncta nempe ſcelera, quæ pacem perturbant, ubi charitas fuerit, ſolvuntur*.

Hinc S. Auguſtinus ſerm. 7. de tempore, ait: *Pœnitentiam certam non facis, niſi odium peccati, & amor Dei*: Hoc eſt odium peccati, quod ex motivo charitatis procedit: nam quòd S. Auguſtinus ibi per amorem Dei non intelligat actum dilectionis ab ipſa Contritione diſtinctum, apparet ex verbis ſequentibus, ſubjungit enim: *Quando ſic pœnitens, ut tibi amarum ſapiat in animo, quod ante dulce fuit in vita, & quod te priùs oblectabat in corpore, ipſum te cruciat in mente: jam tunc bene ingemiſcis ad Deum, & dicis: Tibi ſoli peccavi ... Iſta eſt, filioli, vera Pœnitentia, quando ſic convertitur quis, ut non revertatur, quando ſic pœnitet, ut non repetat.* Conſtat autem, quòd ad efficiendam hujuſmodi converſionem, ſufficiat vera Contritio ex parte charitatis, abſque ulteriori actu diſtincto dilectionis Dei ſuper omnia. Quam utique S. Doctoris ſententiam ſic interpretari, & confirmare videtur Author de vera, & falſa Pœnit. cap. 17. cùm ait: *Quem ſerò pœnitet, oportet non ſolùm timere Deum judicem, ſed & juſtum diligere, non timeatur pro pœna, ſed ametur pro gloria: debet enim dolere de crimine, & de omni ejus prædicta varietate; quod quoniam vix licet, de ejus ſalute Auguſtinus potuit dubitare, &c.* Quibus poſterioribus verbis ſignificat actum amoris, & dilectionis Dei, quem requirit ad veram Pœnitentiam, eumdem eſſe cum dolore ſeu deteſtatione peccati; quippe cùm dolorem ipſum dicat ſufficere ad ſalutem.

Dices: Idem S. Auguſtinus lib. 2. contra Creſconium cap. 2. oſtendit non poſſe mundari quemquam, quantumvis plures exerceat Contritionis actus, niſi pariter eliciat actum charitatis: *Ideo*, inquit Donatiſtas alloquens, *vobis non videntur mundari, cùm ad nos à vobis tranſeunt; quia non denuò baptizantur, quaſi ſolo Baptiſmo, quem repeti non oportet, cùm idem, atque unus eſt, homines ab errore mundentur*. Cujus contrarium ut evincat, ſtatim ſubdit: *Mundantur & verbo veritatis ab illo, qui ait* Joan. 15. *Jam vos mundi eſtis propter verbum, quod locutus ſum vobis: Mundantur, & ſacrificio contriti cordis ab illo, de quo dictum eſt*. Pſalm. 50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non ſpernit: Mundantur, & eleemoſynis ab eo, qui ait*: Lucæ 11. *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis: Mundantur ipſa, quæ ſupereminet omnibus, charitate ab illo, qui per Apoſtolum Petrum dixit: Charitas cooperit multitudinem peccatorum; quæ una ſi adſit, omnia illa recta fiunt; ſi autem deſit illa, omnia fruſtra fiunt*. Igitur ex S. Auguſtino actus charitatis, & Contritionis ſunt diſtincti.

Nego conſequentiam: Siquidem non ſatis conſtat ex præfatis verbis, de qua charitate locutus fuerit S. Auguſtinus, utrùm de actuali, an verò de habituali: nam continuò ſubjungit: Hæc verò (Charitas) unde ſit, audi docentem Apoſtolum: *Charitas*, inquit, *Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, &c.* „ Unde meritò creduntur, qui extra Eccleſiam Baptiſmum Eccleſiæ perceperunt, „ non habere Spiritum ſanctum, niſi cùm „ ipſi

„ ipſi Eccleſiæ in vinculo pacis per connexionem charitatis adhæreſcunt. Ubi non obſcurè ſignificat, ſe ſermonem inſtituere de charitate habituali, & gratia ſanctificante, quam propter defectionem ab Eccleſia habere non poſſunt adulti, qui Baptiſmum Eccleſiæ extra Eccleſiam percipiunt. *Adde* quòd etiamſi S. Auguſtinus loquatur de charitate actuali, nihil tamen ex eo evincitur contra noſtram aſſertionem: ultrò namque fatemur ſacrificium contriti cordis, niſi vel ſit formalis actus charitatis, vel ſaltem virtualiter eum continens, & in idem objectum charitatis tendens, nihil prodeſſe.

Urgebis: Si actus Contritionis non ſit diſtinctus ab actu formali amoris Dei, conſequens eſt, vel quòd ſit idem formalis actus amoris, vel quòd ipſum virtualiter contineat. Sed neutrum dici poteſt: quia actus deteſtationis eſt receſſus à peccato tanquam malorum omnium maximo: actus autem amoris eſt acceſſus ad Deum tanquam bonorum omnium optimum: at acceſſus, & receſſus illi ſunt duo actus diſtincti: igitur, &c. Secundum etiam dici non poteſt: nam actus charitatis eſt omnium perfectiſſimus: igitur non poteſt includi virtualiter in actu Contritionis, qui minorem habet perfectionem: nam continens virtualiter nobilius eſt contento.

Nego minorem: Et ad primam ejus probationem dico, eundem actum amoris eſſe ſimul ſaltem virtualiter, & æquivalenter acceſſum ad Deum, ut ſummum bonum, ac receſſum à peccato, ſicut & idem actus Contritionis, qui formaliter eſt receſſus à peccato, & deteſtatio illius, & ſaltem virtualiter, ac æquivalenter eſt acceſſus ad bonitatem divinam; quia videlicet ratione ejuſdem motivi, unus horum motuum neceſſariò ex alio ſequitur, ſi uterque circa idem objectum formale, & terminativum occupetur: nam eo ipſo, quo quis deteſtatur peccatum propter Deum ſummè diligibilem, etiam Deum diligit, ſicut è converſo aliquis deteſtatur peccatum ſaltem virtualiter, dum in Deum, ut ſummè diligibilem propter ſe, tendit actu, & affectu amoris. Unde idem actus eſt ſimul proſecutio, & fuga, acceſſus, & receſſus, quia fieri non poteſt, ut quis accedat ad Deum per actum dilectionis, & charitatis, quin recedat, & fugiat à peccato, quod ipſi maximè adverſatur.

Ad ſecundam probationem dico, Contritionem non eſſe actum imperfectiorem ipſo actu charitatis; quippe cùm ex dictis, ipſe ſit actus amoris, quamvis non ita explicitus, ac ſi tenderet in Deum per modum proſecutionis: Hinc actus Contritionis, & charitatis ſolùm videntur differre, quantum ad modum tendendi in Deum; quia actus charitatis tendit in Deum per modum proſecutionis, & quatenus objicitur ut ſummum bonum, & ſummè diligibile; actus verò Contritionis tendit in Deum, quatenus propter ipſum fugit, ac deteſtatur peccatum, prout ipſi opponitur; ſicque actus charitatis immediatè terminatur ad Deum, ut ſummum bonum, mediatè verò ad peccatum, quod deteſtatur, quatenus ipſi ſummo bono oppoſitum: actus verò Contritionis immediatè terminatur ad peccatum deteſtandum, & mediatè ad ſummam Dei bonitatem, propter quam peccatum averſatur. Unde fit, quòd actus Contritionis ab actu charitatis ſolùm diſcrepet penes diverſam tendentiam in idem objectum, & ſecundùm diſtinctam ejuſdem objecti connotationem mediatam vel immediatam. Cùm enim illa duo objecta ſint ita connexa, ſcilicet Deus ut ſummum bonum, & ſummè amabile, & peccatum ut ſummè odibile, quòd unum ſit aliquo modo propter aliud, inde fit, quòd uno, & ſimplici actu utrumque objectum poſſit attingi. Quapropter Contritio dici poteſt amor Dei per modum fugæ; quia non eſt ſola proſecutio divinæ bonitatis, ſed ſimul fuga peccati, quatenus offenſivi Dei. Et conſequenter conſtat *ſecunda pars* noſtræ aſſertionis, nempe quòd Contritio charitate perfecta poſſit eſſe actus formalis charitatis.

Apparet etiam tertia pars: videlicet quòd Contritio neceſſariò debeat eſſe actus aut elicitus mediante habitu charitatis dum elicitur ab homine juſtificato; aut ſaltem à charitate imperatus quando videlicet illa peccati deteſtatio habet actum charitatis ſpecialiter ſibi adjunctum; ita quòd ad ejuſmodi deteſtationem non ſufficiat, quòd fiat ex motivo obedientiæ, aut Religionis, aut Pœnitentiæ, ſed neceſſariò fieri debeat ex motivo charitatis: *Tum*, quia, ut diximus ex Concilio Tridentino, ut Contritio ſit juſtificativa extra Sacramentum, debet eſſe charitate perfecta, hoc eſt, fieri propter motivum charitatis, vel ab ipſa charitate elici. *Tum*, quia non ſit præcisè peccati remiſſio ſine di-

dilectione Dei, ut diximus ex Scriptura ſacra: ac ſubinde illa Contritio debet eſſe elicita à charitate, vel ab ea imperata.

Hæc omnia confirmat Concilium Tridentinum *ſeſſ.6. cap.6.* ubi docet Pœnitentiam ab amore Dei exordium ſumere; ait enim de Pœnitentibus: *Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti ... à divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo; in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod, & deteſtationem, &c.* Quibus verbis docet Concilium veram Contritionem debere neceſſariò oriri ex amore Dei: nam per eam homo diſponitur ultimò ad gratiam ſanctificantem per quam conſtituitur in civitate Dei: nullus autem pertinet ad civitatem Dei, niſi per amorem Dei uſque ad contemptum ſui, ut docet S. Auguſtinus lib.14. de civitate cap. ult. Igitur Contritio neceſſariò debet amorem vel præſupponere, vel habere annexum, ſi non formaliter ſaltem imperativè, hoc eſt, ſi non præſupponat, vel non habeat annexum formalem actum amoris, ſaltem à charitate, & amore Dei debet imperari. Contritio enim eſt deteſtatio peccatorum propter Deum, ac ſubinde neceſſariò præſupponere debet aliquem actum voluntatis circa Deum: ſed non eſt intelligibilis alius actus præter amorem: ex eo enim quòd Deum amamus, deteſtamur offenſam ipſi irrogatam: igitur cùm Contritio includat odium peccatorum propter Deum, neceſſariò fieri debet ab amore, & elici ex motivo charitatis.

Dices: Si dilectio Dei neceſſaria ſit ad veram Contritionem, igitur ſuperflua eſt Contritio ad remiſſionem peccati. Conſequentia patet: nam, ut jam pluries diximus, actus charitatis ſufficit ad juſtificationem, & peccati remiſſionem. Ergo dum præcedit Contritionem, reverà confert ad remiſſionem peccati, & ſic nihil remittendum relinquit Contritioni.

Nego conſequentiam: Vel enim actus Contritionis eſt idem cum actu amoris Dei, vel eum habet annexum. Si primum: Contritio non eſt inutilis ad juſtificationem: quippe cùm ipſa ſit ad eam ultima diſpoſitio: ſi autem ſolum actum amoris habeat annexum, ita quòd actus deteſtationis peccatorum præcedat; ac poſtmodum ſequatur actus dilectionis; aut viceverſa, non poteſt fieri plena peccatorum remiſſio extra Sacramentum, donec uterque actus fuerit elicitus; quando enim quis recordatur peccatorum, non ſufficit ſola dilectio Dei abſque Pœnitentia actuali, neque fieri poteſt, ut quis Deum diligat, & recordetur ſe Deum offendiſſe, quin illico deteſtetur illam offenſam, ſicque Deum amando dolet, quòd eum offenderit, & dolendo Deum impenſiùs diligit.

QUÆSTIO SECUNDA.

Qualiter, & quando Contritio habeat vim; & efficaciam remittendi peccata.

JAm apertè liquet ex dictis, Pœnitentiam, & Contritionem habere vim remittendi quæcumque peccata; non quidem formaliter, ſed ſolùm diſpoſitivè, ut docuimus in nono volumine, agendo de juſtificatione, quod etiam ſignificat Concilium Tridentinum *ſeſſ.14. c.4.* cùm ait, *Contritionis motus, in homine poſt Baptiſmum lapſo, demum præparat ad remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia divinæ miſericordiæ, & voto præſtandi reliqua conjunctus ſit, quæ ad ritè ſuſcipiendum hoc Sacramentum requiruntur.* Quibus verbis apertè docet, Contritionem eſſe quidem diſpoſitionem ad conſequendam peccatorum veniam, non verò eſſe ejuſmodi peccati remiſſionem formalem; forma namque non poteſt eſſe diſpoſitio ad ſeipſam, quippe cùm inter diſpoſitionem, & formam exerceatur aliqua cauſalitas quæ neceſſariò diſtinctionem ſupponit. Duo autem hic ſuperſunt determinanda. *Primum*, utrùm Contritio ante realem Sacramenti ſuſceptionem, & ſtatim ac ipſa formatur, conferat ad peccati remiſſionem obtinendam: *Secundum*, qualis, & quàm intenſa eſſe debeat ad ejuſmodi effectum producendum.

Notandum primò, omnes Theologos invicem convenire quòd Contritio, urgente neceſſitate, & imminente mortis periculo ſufficiat ad obtinendam peccati remiſſionem citra Sacramentum, cum voto illud ſuſcipiendi, ſi Sacerdos haberi poſſet: quemadmodum epiſtola 78. de Contritione Cathecumeni docet S. Bernardus, ubi non adeſt occaſio & facilitas ſuſcipiendi baptiſmi. Idque apertè tradit Concilium Tridentinum loco ſuprà laudato, ubi ait. *Docet præterea ſancta*

ſta Synodus etſi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu recipiatur, ipſam nihilominus reconciliationem ipſi Contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam. Verùm non deſunt qui exiſtiment cum Eſtio. in 4.*diſt*.17. §.2. neque ordinariè, neque frequenter, ac multò minùs ſemper, ſed raro fieri, ut ante actualem Sacerdotis abſolutionem peccator ſit abſolutus coram Deo: quæ utique ſententia utrùm vera ſit nec ne, determinabitur in prima Concluſione.

Notandum ſecundò, objectum aliquod poſſe tribus modis magis diligi, aut odio haberi, quàm aliud. *Primò* quidem objectivè, quando ei volumus, & optamus majora bona, quàm velimus alteri: *Secundò* intenſivè, quòd diligitur cum majori conatu, & ampliori fervore, quàm ullum alterum: itaut actus amoris erga iſtud, plures habeat gradus intenſionis, quàm quicumque alius actus amoris erga aliud objectum: *Tertiò* denique appretiativè, quòd pluris æſtimatur, quàm aliud; ita quòd propter objectum dilectum conſequendum, vel conſervandum, quodcumque aliud omittatur, ſive interim illud objectum dilectum intenſiùs, & majori cum conatu ametur, ſive non. Sic Deum dicimur appretiativè diligere, dum eum cuicumque rei diligibili præferimus. Simili modo dicimur aliquid appretiativè odiſſe, ſeu per comparationem ad aliud, dum optamus potiùs pati quodlibet aliud malum, quàm iſtud; ſic dicitur quis peccatum odiſſe, dum optaret magis malum quodlibet perpeti, quàm peccatum admittere, & Deum lethaliter offendere. Porrò amor ille ſicut & dolor intenſivus, & appretiativus in eo differunt maximè, quòd ille ſe teneat ex parte ſubjecti, & facultatis, quæ cum majori, vel minori conatu operatur: appretiativus autem ex parte objecti, quòd pluris ſit in ſuo genere amabilitatis, aut odibilitatis.

Notandum tertiò ex Seraphico Doctore *in* 4.*diſt*.26.*p*.1. *art*.2. *qu*.1. Intenſionem amoris aliam eſſe ſenſitivam, aliam intellectualem; Prior comitatur actum appetitus ſenſitivi: poſterior autem actum voluntatis, quatenus voluntas eſt: Prior aſſimilatur amori, quo mater filium diligit cum cordis teneritudine: poſterior verò amori Patris, qui eumdem filium diligit, cum animi conſtantia, ac firmitate: quippe cùm ſe periculis exponat pro eo vel ditando, vel conſervando.

Inſuper in voluntate alia eſt amoris intenſio ſecundùm portionem inferiorem, & provenit ab anima, quatenus eſt conjuncta corpori; alia verò ſecundùm portionem ſuperiorem, quæ regulatur ſecundùm fidei, & gratiæ dictamen, quæque conſiſtit in majori æſtimatione unius objecti propter ſe voliti, quàm in æſtimatione alterius. Certum eſt autem, quòd quilibet teneatur Deum diligere magis, quàm patrem, aut matrem, amore rationali, ſeu intellectuali, & ſecundùm portionem ſuperiorem, ſaltem appretiativè, quàm quodlibet aliud objectum creatum. Certum pariter eſt, quòd non teneamur Deum pluſ diligere, & magis intenſivè ſecundùm teneritudinem, & juxta portionem inferiorem voluntatis: ſiquidem ſanctiſſimi etiam quique viri experiuntur, ſe habere majorem cordis teneritudinem erga filios, quàm erga Deum, magiſque affici dolore ſenſitivo de morte filiorum, quàm de amiſſione Dei per peccatum, tametſi mallent omnia alia non eſſe, & omnes filios amittere, quàm Deum offendere mortaliter. Quæritur autem, utrùm alia ratione teneamur Deum magis diligere, ac proinde per Contritionem magis pœnitere.

CONCLUSIO PRIMA.

Contritio perfecta ſufficit ad remiſſionem peccati citra Sacramentum, etiam præter caſum neceſſitatis, ſine reali ſuſceptione Sacramenti, dummodo adſit votum illud ſuſcipiendi. Hæc eſt communior apud Theologos, & probatur primò authoritate Scripturæ: ſiquidem non minoris eſt efficacitatis Contritio in lege Evangelica, quàm in Moſaica: ſed in hac ſufficiebat ad obtinendam peccati remiſſionem, ſtatim ac erat concepta: igitur & nunc ad id ſufficiet. Major conſtat; ſiquidem gratia novæ legis longè abundantior eſt, quàm veteris, & faciliori modo jam obtinemus peccatorum remiſſionem, quàm obtinuerint Synagogę filii. Minor verò probatur; Primò quidem exemplo Davidis, qui 2.*Reg*.*cap*.12. vix per penitentiam ad Deum converſus protulit hæc duo verba: *Peccavi Domino*, cùm ſtatim audivit à Nathan Propheta: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*. Ubi ſignanter di-

dixit: *Dominus tranſtulit*, ut ſignificaret, quòd ſtatim ac formatus fuit à Davide Contritionis actus, illico Deus ipſi indulgentiam conceſſit.

Quod ipſemet regius Propheta teſtatur, cùm ait Pſal. 31. *Dixi, confitebor adversùm me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei*. Ad quæ verba addit S. Auguſtinus; *Non jam pronuntiat*, inquit, *ſed promittit ſe pronuntiaturum, & ille jam dimittit: Attendite fratres, magna res,* dixi pronuntiabo, & tu dimiſiſti; *quia eo ipſo quòd dixit*, pronuntiabo, *oſtendit*, *quia nondum pronuntiaverat: hoc ipſum dicere pronuntiabo, pronuntiare eſt: ideo & tu remiſiſti impietatem cordis mei; Confeſſio verò mea ad os nondum venerat, dixeram enim, pronuntiabo adversùm me: veruntamen Deus audivit vocem cordis mei: vox mea in aure nondum erat; ſed auris Dei jam in corde erat*. Addit Propheta: *Pro hac*, ideſt propter hoc, *orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno*, ut nimirum etiam ſtatim per Contritionem reſurgat, & ſimiliter peccatorum veniam obtineat. Subſcribit Caſſiodorus ad eadem Pſalmi verba, dicens: *Magna pietas Dei, quòd ad ſolam promiſſionem peccatum dimittitur, votum enim pro operatione judicatur*.

Colligitur eadem veritas ex illis verbis Ezechielis 33. *Juſtitia juſti non liberabit eum, in quacumque die peccaverit; & impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua*. Ubi dies pro hora, vel momento accipitur, juxta phraſim Hebraicam: Sicut cùm Adæ dixit Gen. 2. *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris*. Ex quibus ſic licet argumentari: Eodem modo loquitur Propheta de recuperatione juſtitiæ per converſionem peccatoris, quomodo de illius amiſſione, & jactura per averſionem juſti: ſed juſtus ſtatim adveniente peccato perdit juſtitiam: igitur peccator ad Deum converſus per veram Contritionem charitate formatam, ſtatim liberatur à peccato: alioquin in die, qua converſus fuerit, nocebit ipſi ſua impietas.

Confirmatur ex verbis Iſaiæ 30. nam ubi vulgata Editio legit: *Ad vocem clamoris tui, ſtatim ut audierit Dominus reſpondebit tibi*. 70. Interpretes vertunt: *Cùm reverſus ingemueris; tunc ſalvus eris*: ubi ſignanter dixit, *tunc*, ut ſignificaret, nullam interponi moram inter reverſionem peccatoris per gemitum Contritionis, & ſalutem ejuſdem per juſtificationis gratiam. Quod utique præclarè ſic expendit ſanctus Leo epiſt. 89. aliàs 71. ubi loquens de ſatisfactione, & reconciliatione non deneganda, finaliter pęnitentibus, ait; *His autem qui in tempore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia, præſidium Pęnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda, quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempus definire; apud quem nullas patitur veniæ moras converſio, dicente Dei Spiritu per Prophetam: Cùm converſus ingemueris, tunc ſalvus eris*. Licèt autem ibi dumtaxat loquatur de finaliter pęnitentibus, nihilominus cùm uſurpet verba Prophetæ, ſignificat, quòd ſive in neceſſitate, ſive extra illam, cùm aliquis converſus ingemuerit; *tunc*, ideſt, hoc ipſo inſtanti, & ſine aliqua mora ſalvus erit: ac ſubinde non eſſe ullum periculum, quòd ipſi in extremis poſito concedatur reconciliatio in foro Eccleſiæ, cùm jam apud Deum verè fuerit reconciliatus. Eodem modo hæc Prophetę verba interpretatur Celeſtinus Papa in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ cap. 2. ubi *ait*; Vera converſio mente potiùs, quàm corpore „ metienda eſt, dicente Propheta: Si con- „ verſus fueris, ſalvus eris. „

Probatur ſecundò, ex Bullis ſummorum Pontificum Pii V. Gregorii XIII. & Urbani VIII. in quibus damnantur hæ Baji propoſitiones; hæc quidem nu. 31. *Charitas perfecta, & ſincera, quæ ex corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quàm in pęnitentibus, poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum*. Et iſta num. 37. *Per Contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis, aut martyrii, ſine actuali ſuſceptione Sacramentorum*. Qui enim damnant hanc doctrinam, conſequenter aſſerunt, Contritionem conjunctam cum charitate perfecta, & voto Sacramenti, remittere crimen extra caſum neceſſitatis, aut martyrii, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti Pœnitentiæ: ac ſubinde cenſent, talem Contritionem ejuſmodi vim habere, quotieſcumque illa præſens aderit.

Confirmatur ex Catechiſmo Pii V. ubi „ agens de Contritione num. 39. *ait*. Ne- „ que hac in re deſperent fideles de ſumma „ Dei bonitate, & clementia; is enim „

„ cùm noſtræ ſalutis cupidiſſimus ſit, nul-
„ lam moram, ad tribuendam nobis veniam
„ interponit, ſed paterna charitate com-
„ plectitur ſimul atque ille ſe collegerit.
„ *Et infra nu.*42. Ipſa certè Contritio, in-
„ quit Propheta, cor contritum, & humi-
„ liatum Deus non deſpicies. Quin etiam
„ ſtatim, ut eam mentibus noſtris concepi-
„ mus, peccatorum remiſſionem nobis à
„ Deo tribui, alio loco ejuſdem Prophetæ
„ verba illa declarant: Dixi, *Confitebor ad-*
„ *verſùm me injuſtitiam meam Domino, & tu*
„ *remiſiſti impietatem peccati mei*. Atque
„ ejus rei figuram in decem leproſis ani-
„ madvertimus, qui à Salvatore noſtro ad
„ Sacerdotes miſſi, antequam ad illos per-
„ venirent, à lepra liberati ſunt. Ex quo
„ licet cognoſcere, veræ Contritionis, de
„ qua ſuprà dictum eſt, eam vim eſſe, ut
„ illius beneficio omnium delictorum ve-
„ niam ſtatim à Domino impetremus.

Adſtipulatur etiam ratio Theologica, ſiquidem Contritio eſt ultima diſpoſitio ad gratiam ſanctificantem: ac ſubinde ubi ſemel perfectè poſita eſt, etiam ſimul præſens adeſſe debet gratia ſanctificans: poſita enim ultima diſpoſitione, ponitur forma: ſed gratia ſanctificans de via ordinaria non ſtat cum peccato; igitur Contritio neceſſariò, & infallibiliter infert remiſſionem omnium peccatorum.

Deinde, Contritio vel eſt formaliter actus charitatis, aut virtualiter, vel ſaltem charitatis actum annexum habet; Sed, ut diximus ſuprà, charitas neceſſariò ſecum infert peccati remiſſionem; ſiquidem amor Dei hominem verè Dei amicum conſtituit; nam Prov. 8. v. 17. *Ego diligentes me diligo*. Eccli. 34. v. 15. *Oculi Dei in diligentes ſe*. Joan. 1. c. 4. v. 7. *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt*. Et v. 16. *Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Joan. 141. v. 21. *Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo*. Et v. 13. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus* (per gratiam ſanctificantem) *& apud eum manſionem faciemus*. Deus autem manſionem facere non poteſt in anima peccatrice, nec viciſſim anima peccatrix in Deo manere poteſt, ac ſubinde cùm Deus odio habeat peccatores, & diligat diligentes ſe, neceſſe eſt, quòd qui diligit Deum, ſolvatur à peccato, ut à Deo diligatur.

Objicit primò Eſtius: Non aliter ratiocinandum eſt de remiſſione peccati per Contritionem in aliis peccatoribus, quàm in Magdalena penitente: ſed ipſi peccata non fuerunt remiſſa virtute Contritionis, & dilectionis ſtatim, ac illius actum formavit; ſiquidem Lucæ 7. Chriſtus de ea dixit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, quibus ſignificat ſe in præſenti ei peccata dimittere, ratione antecedentis actus Contritionis, & charitatis.

Id confirmat Eſtius exemplo Martyrum Geneſii, & Emerentianæ, qui baptizati leguntur in ſanguine ſuo, quibus potiùs tribuendus videretur Baptiſmus flaminis, quàm Baptiſmus ſanguinis, ſi ille, ſicut hic, vim haberet ſtatim juſtificandi: ſic & S. Paulus licèt mirabiliter converſus, ac proinde habens perfectam Contritionem, nihilominus audivit ab Anania Act. 2. Surge & ablue peccata tua: igitur ejus Contritio non habuit vim ſtatim peccata remittendi.

Nego minorem. Cùm enim converſio Magdalenæ extraordinaria fuerit, & præſtantiſſima habuerit veræ, ac perfectæ dilectionis ſigna, non dubito, quin antequam Chriſtus de ea diceret, *Remittuntur ei peccata multa*, &c. reverà eam fuiſſe à peccatis mundatam virtute Contritionis; Unde verba illa non ſignificabant remiſſionem fieri, ſed jam eſſe factam in inſtanti dilectionis, & Contritionis: ſicque erant remiſſionis factę declarativa, aut ſaltem illius confirmativa, non ſecus ac verba Sacramentalis Abſolutionis; quando proferuntur ſuper peccatis ſemel dimiſſis, quæ ſimul ſignificant peccatum eſſe reverà dimiſſum quoad reatum culpæ; & inſuper illud ſolvunt quoad reatum pęnæ, & indignitatis. Hinc etiam poſtea interjecto aliquo temporis ſpatio, iterum Chriſtus eidem Magdalenæ dixit, *Remittuntur tibi peccata tua*, quæ verba non ſignificabant iteratam peccati Abſolutionem, ſed prioris confirmationem, ſicut cùm Marci 7. Mulieri jam ſanatæ à profluvio ſanguinis dicebat: *Filia, fides tua te ſalvam fecit, vade in pace, & eſto ſana à plaga tua*.

Nec obſtat, quòd S. Auguſtinus homil. 32. inter 50. de ea dixerit. *Acceſſit ad Dominum immunda, ut rediret munda, acceſſit ægra, ut rediret ſana, acceſſit confeſſa, ut rediret profeſſa*. Hoc, inquam, non obſtat; loquitur enim de acceſſu, prout ſimul complectebatur primam voluntatem accedendi, vel certè de illo tempore, quo fortè ad Domini

ni præſentiam accedens, nondum habebat Contritionem charitate perfectam.

Ad exemplum SS. Martyrum *Geneſii*, & *Emerentianæ* dico, eorum peccati remiſſionem potiùs adſcribi Baptiſmo ſanguinis, quàm flaminis. Tum quia, ut optimè inquit Boſco diſp. 6. nu. 829. Baptiſmus ſanguinis certior eſt, cùm ſit actus aliquis externus: Tum, quia efficacior eſt, utpote delens omnem culpam, & omnem pœnam debitam: Tum denique, quia ordinariè includit, aut certè ſupponit Baptiſmum flaminis, quandoquidem mors propter fidem Chriſti ſit actus excellentiſſimus charitatis, ſaltem materialis, juxta illud dictum Chriſti apud Joan. cap. 17. v. 13. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*.

Denique ad exemplum S. Pauli reſponderi poteſt Ananiam ſic fuiſſe locutum, vel quòd dubius erat, utrùm S. Paulus perfectam habuiſſet Contritionem, quæ ſufficeret ad obtinendam veniam peccatorum. Vel quòd judicabat adhuc ſupereſſe eluendas pœnas temporales peccatis remiſſis debitas, quæ licèt non inficiant animam, tamen dicuntur peccata eo ferè ſenſu, quo concupiſcentia dicitur peccatum, quia oritur à peccato. Dicuntur autem ejuſmodi pœnæ ablui in Baptiſmate, quoniam per Sacramentum Ablutionis relaxantur, & condonantur.

Objicit ſecundò; Non majoris eſt efficacitatis Contritio in pœnitente cum voto ſuſcipiendi Sacramenti Pœnitentiæ, quàm in Catechumeno cum voto ſuſcipiendi Baptiſmatis; ſed in hoc non ſufficit ad remiſſionem peccati, donec baptizetur; nam, inquit S. Auguſtinus tract. 13. in Joan. *Quantumcumque Catechumenus proficiat, adhuc ſarcinam iniquitatis ſuæ portat, non illi dimittitur donec venerit ad Baptiſmum. Quomodo non caruit populus Iſrael populo Ægyptiorum, niſi cùm veniſſet ad mare rubrum: ſic nec preſſuris peccatorum nemo caret, niſi cùm ad fontem Baptiſmi pervenerit*. Igitur nec alicui pœnitenti quantumvis contrito dimittitur peccatum, donec Sacramentum Abſolutionis receperit.

Nego minorem; Et ad S. Auguſtinum dico, vel ipſum loqui de eo quod fit communiter, quia videlicet pauci ſunt Catechumeni, qui reverà perfectam habeant Contritionem ante Baptiſmum; unde fit, quòd ordinariè maneant in peccato, donec baptizentur. *Vel* ſignificare voluit non poſſe obtineri peccatorum remiſſionem quoad pœnam, & culpam integram niſi per Baptiſmum; quamvis enim Catechumenus obtineat remiſſionem culpæ virtute contritionis; communiter tamen ſupereſt reatus pœnæ adhuc eluendus. *Vel* denique dico S. Auguſtinum ibi loqui de Catechumenis qui negligunt ad Baptiſmum accedere, ac ſubinde non habent efficax deſiderium, & votum ſuſcipiendi Baptiſmi, nec conſequenter perfectam Contritionem. Unde præclarè S. Bernardus epiſt. 77. ait. *Sicut nulla ei pœnitentia remittitur peccatum, ſi, cùm poſſit, non reſtituitur ablatum, ſic & huic nulla prodeſt fides, ſi, cùm poſſit, non percipit ſacramentum Baptiſmi, quamquam & fidem convincitur non habere perfectam, ſic negligit; vera enim & plena fides univerſa præcepta complectitur: Eſt autem hoc verum, ipſumque præcipuum præceptum: meritò ergo non fidelis, ſed planè rebellis, atque contemptor reputabitur, quiſquis obedire renuerit: quomodo denique fidelis, qui Dei contemnit Sacramentum?* Quòd autem ea mens fuerit S. Auguſtini, apparet ex ipſo textu, ait enim. *Ne quis arrogans eo quòd habeat abundantiam alicujus gratiæ dedignaretur baptizari Baptiſmo Domini*. Poſtque ſtatim ſubjicit; *Quantumcumque Catechumenus efficiat*, &c.

Objicies tertiò: Concilium Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 7. loquens de præparatione ad Euchariſtiam, ait: *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali Confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat*: Et Canone 11. *Statuit, atque declarat ſancta ipſa Synodus illis, quos conſcientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia Confeſſoris neceſſariò præmittendam eſſe Confeſſionem ſacramentalem*: ſed ad debitam diſpoſitionem prærequiſitam ad Euchariſtiæ ſacramentum debitè ſuſcipiendum ſufficit mundatio à peccatis: Igitur cùm præter Confeſſionem Concilium adhuc requirat abſolutionem, ſignum eſt, quòd non cenſeat Contritionem habere vim remittendi peccata citra caſum neceſſitatis, abſque reali ſuſceptione abſolutionis ſacramentalis.

Diſtinguo minorem: Sufficit mundatio à peccatis vera, concedo: exiſtimata tantùm, nego. Concilium autem non negat

ſui-

ſufficere veram, & perfectam Contritionem ad debitam receptionem Euchariſtiæ, ſed dumtaxat, quòd non ſufficiat exiſtimata ut talis: Unde etiam non dixit: *Quantumvis contritus ſit*, *ſed quantumvis contritus ſibi videatur*: & *quantumcumque ſe contritos exiſtiment*; ut nempe removeat, & coerceat quorumdam nimis ſibi temerè confidentium vanitatem, & præſumptionem, qui exiſtimantes ſe habere perfectam Contritionem, quam tamen reverà non haberent, negligerent, ac ſpernerent beneficium abſolutionis, quam facili negotio, data opportunitate Confeſſariorum, poſſent obtinere.

Adde quòd, cùm vera Contritio debeat eſſe actus ſupernaturalis, vix quis cognoſcere poteſt utrùm illam habeat, necne: Cùm enim intellectus noſter pro hoc ſtatu pendeat in ſuis operationibus à phantaſmatibus, nec judicare poſſit quando aliquis actus ſit ſupernaturalis: idcirco meritò ſuadet Concilium, ac præcavet, ut ne quis priùs accedat ad Euchariſtiam, quàm adhibuerit media, & remedia, quibus certior, & ſecurior eſſe poteſt, ſe non eſſe prorſus indignum participatione tanti ſacramenti: „ Nam, inquit ibidem Concilium cap. 7. „ quò magis ſanctitas, & divinitas cœleſtis hujus Sacramenti vero Chriſtiano „ comperta eſt, eò diligentius cavere ille „ debet ne abſque magna reverentia, & „ ſanctitate ad percipiendum accedat.

Objicies quartò: Catechiſmum Conc. Tridentini dicentem num. 46. *Quoniam pauci admodum ad hunc* (Contritionis) *gradum pervenirent*, *fiebat ut à pauciſſimis hac via peccatorum venia ſperanda eſſet*; *quare neceſſe fuit ut clementiſſimus Dominus faciliori ratione communi hominum ſaluti conſuleret*; *quod quidem admirabili conſilio effecit*, *cùm claves regni cæleſtis tradidit*. Igitur pauciſſimi ſunt, qui per Contritionem ante Sacramentum veniam conſequantur.

Reſpondeo: Nihil inde adversùs noſtram aſſertionem elici; quippe licèt conſideremus pauciſſimos eſſe, qui perfectam contritionem eliciant, tamen ſemper foret veriſſimum, quòd qui perfecte Contritionis haberet actum, ſive in neceſſitate, ſive extra neceſſitatem, reverà peccati remiſſionem obtineret, ex quibus apparet, quàm inanibus, & levibus fundamentis nitatur particularis Eſtii ſententia.

CONCLUSIO SECUNDA.

Contritio ut ſit perfecta debet deteſtari peccatum ſuper omnia mala, *ſi non intenſivè*, *ſaltem appretiativè*; *ac ſubinde*, *ut juſtificet extra Sacramentum*, *non requiritur aliqua intenſio gradualis*. Hæc videtur eſſe ſententia Seraphici Doctoris in 4. diſt. 16. par. 1. art. 2. quæſt. 1. ubi ait: Dicendum „ quòd cùm quæritur de quantitate do- „ loris, dolor poteſt dici diſplicentia ra- „ tionis, vel paſſio ex hac reſultans in „ ſenſualitate. Si hoc ſecundo modo ac- „ cipiatur, dico, quòd non eſt neceſſe ma- „ gis dolere de peccato, quàm de re tem- „ porali: nec etiam neceſſe eſt dolere, „ quia non eſt in poteſtate cujuslibet; ta- „ lis enim dolor non conſequitur amorem, „ ſed conſequitur ipſam affectionem, & „ affectio experimentalem cognitionem; & „ quia non omnes habent experientiam di- „ vinæ dilectionis, ideo non omnes ita ſen- „ ſibiliter dolent de peccatis: tamen quòd „ magis etiam ſenſibiliter doleat aliquis de „ peccato, quàm de aliquo damno, hoc „ eſt perfectionis, & congruum, non ne- „ ceſſarium. Sed in quantum dolor dici- „ tur diſplicentia rationis, ſic dico, quòd „ diſplicentia menſuratur ſecundùm quan- „ titatem charitatis. Quantitas autem cha- „ ritatis dupliciter poteſt accipi, vel in ſe, „ vel in comparatione ad alios amores. In „ ſe, ſic dico quòd eſt parva, & major, & „ maxima. In comparatione ad alios, ſic „ dico, quòd vindicat ſibi dominium in „ corde, quamdiu eſt, nec unquam ibi eſt, „ niſi ſit domina: unde dico, quòd ad hoc, „ quòd aliquis habeat charitatem, neceſſe „ eſt quòd diligat Deum ſuper omnia. Du- „ bitas, quid ſit diligere Deum ſuper om- „ nia? Hoc autem eſt (*proſequitur S. Bonaventura*) diligere Deum ſuper omnia, „ quòd pro nullo damno, vel commodo „ velit offendere Deum: ſic intelligen- „ dum de diſplicentia Contritionis: unde „ dico, quòd peccatum debet tantum di- „ ſplicere rationi, quòd nullo pacto, nul- „ lo commodo, vel incommodo velit in „ ipſum conſentire, vel conſenſiſſe: quo- „ rum voluntas, quæ ex aliqua cauſa con- „ ſentit in peccatum, juſta non eſt. „

Et infra ſic ait: Si ergo quæritur, utrùm „ dolorem Contritionis neceſſe ſit eſſe ma- „ ximum: Si dicatur de dolore ſenſua- „

„ litatis, manifeſtum eſt, quòd non. Si de „ diſplicentia rationis, aut quantum ad in- „ tenſionem motus abſolutè; & ſic nec hoc „ modo oportet eſſe maximum. Si in com- „ paratione ad alios dolores, dico ſicut de „ amore, quòd oportet quòd habeat præ- „ dominium. Illud autem prædominium „ non conſiſtere in gradibus intenſionis „ perſpicuè manifeſtum eſt ex præcedenti- „ bus. Igitur ex mente hujus ſancti Viri, eximii Doctoris Eccleſiæ, Contritio juſtificativa non requirit determinatum gradum intenſionis (ut optimè colligit noſter Boſco diſp. 6. ſect. 2. can. 8.) ſed quantumcumque parva, ſufficere poteſt ad peccati remiſſionem, dummodò eliciatur propter Deum ſummè offenſum, & ſit charitate formata.

Quam utique veritatem apertè docet Sanct. Chryſoſtomus epiſt. 17. ad Theodorum lapſum, & refertur diſt. 3. de Pœnit. cap. *Talis*, ubi ait: *Talis, crede mihi, talis eſt erga homines pietas Dei, nunquam ſpernit pœnitentiam, ſi ei ſincerè, & ſimpliciter offeratur. Etiamſi ad ſummum quis perveniat malorum, & inde tamen velit reverti ad virtutis viam, ſuſcipit, & libenter amplectitur: facit omnia, quatenus ad priorem revocet ſtatum: & quod eſt adhuc præſtantius, & eminentius, etiamſi non potuerit quis explere omnem ſatisfaciendi ordinem, quantulamcumque tamen, & quamlibet brevi tempore geſtam non reſpuit pœnitentiam: ſuſcipit etiam ipſam, nec patitur quamvis exiguæ converſionis perdere mercedem.*

Probat autem concluſionem Seraphicus Doctor loco ſuprà laudato: *Primò*, quia major ille dolor eſt, qui nullum habet gaudium annexum: ſed dolor Contritionis habet aliquod gaudium annexum; ſiquidem penitens de peccatis dolere debet, & de dolore gaudere, ut dicit S. Auguſtinus. Et reverà contritus gaudet de ſua liberatione, & peccato, & aliis ejuſmodi: dolor verò de amiſſione vel parentum, vel filiorum non habet gaudium annexum: igitur ille non debet eſſe intenſiſſimus ſecundùm intenſionem gradualem. *Secundò*, magis dolendum eſt de eo, quod deperditum non poteſt reparari, quàm de eo, quod recuperari poteſt, & reverà recuperatum eſt: ſed perditi parentes, aut filii hoc in mortali ſtatu, niſi interveniente miraculo reſtitui non poſſunt: Deus autem per peccatum deperditus à penitente, poteſt recuperari, & de facto per Contritionem iterum poſſidetur: igitur, &c.

Tertiò, quantumcumque parva ſit gratia ſanctificans, delet omnem culpam: ergo ſimiliter quantumcumque parvus ſit dolor Contritionis, ſi gratiam, & charitatem habeat annexam, ſufficiens erit ad delendam omnem culpam. Quod utique confirmatur, quia Contritio ſe habet ut gratia ſanctificans, ad quam diſponit; ultima quippe diſpoſitio debet æquari formæ, ad cujus receptionem præparat, vel diſponit ſubjectum: ſed gratia ſanctificans remiſſiva peccatorum, ad quam Contritio diſponit, neque neceſſariò eſt intenſiſſima, neque certum exigit intenſionis modum, aut gradum, infra quem non eſſet ſufficiens ad delendum peccatum: igitur etiam quantumvis modica, & parva ſit Contritio, ſufficiens erit ad efficiendam peccati remiſſionem.

Denique, quòd dolor Contritionis non debet eſſe intenſiſſimus, aut intenſivè maximus, nec habere certum intenſionis gradum, apparet, & ſuadetur exemplis; quia Contritio vera fuit in Davide de peccatis adulterii, homicidii, & inanis in enumeratione populi gloriæ: ea Contritio non erat intenſivè maxima; nam intenſiorem in Abſalonis filii morte dolorem oſtendit. 2. Reg. 9. Vera fuit in S. Paula Contritio, erat enim ſanctiſſima mulier, & penitens: atqui Contritionis in ea dolor non erat intenſiſſimus: experiebatur enim intenſiorem in morte filiorum; Hieronymus enim ait in ejus vita, ſic eam affici ſolitam in obitu filiorum, ut ea ſemper de vita periclitaretur; at ejuſmodi dolorem numquam ſenſit ob ſuas in Deum offenſas.

Ratio eſt, quia quod eſt intenſiſſimum, non eſt in uno intenſius, quàm in altero: ſed in uno pœnitente dolor eſt intenſior, quàm in altero, ut in Davide, Magdalena, & Petro. Non certus intenſionis gradus, aut modus exigitur; quia Deus in Scriptura contritis abſolutè promittit veniam, nulla facta limitatione gradus intenſionis triſtitiæ, ſeu doloris. Zachariæ 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos.* Traditio quoque nuſquam aſſignat certum Contritioni gradum, aut modum intenſionis: ergo nullus eſt omninò determinatus infra quem non ſufficit Contritio, ſi fortè motivum, & objectum habeat.

Ratio eſt, quia ſi certus intenſionis gradus, aut modus in Contritione requiratur, penitens habebit juſtam doloris menſuram

caſu fortuito, non ex electione, quod eſt abſurdum.

Huic autem veritati non refragatur Doctor, ut contendit Hiquæus in Commentario ad diſt. 14. quæſt. 2. num. 97. ubi ipſe oppoſitam ſententiam tuetur: Si enim alicubi Doctor aſſereret neceſſariò requiri aliquam intenſionem in actu Contritionis, maximè diſt. 27. num. 19. ubi loquens de habitu infuſo, & actu ſupernaturali, videtur eum diſtinguere ab actu naturali per ulteriorem intenſionem: *De tertio dico*, inquit, *ſicut dictum eſt diſt.* 17. *primi libri, quòd ille habitus charitatis, quantum ad ſubſtantiam actus dat aliquam intenſionem ulteriorem, quàm eadem potentia, & ex æquali conatu dare non poteſt actus actui ſuo*. At reverà contrarium ex illo non evincitur. Nam „ Doctor Subtilis eadem diſt. num. 16. ſic „ diſcurrit: De primo dico, quòd illud, *Su-* „ *per omnia*, poteſt intelligi extenſivè, pu- „ tà plus diligat Deum, quàm omnia alia, „ ut citiùs vellet omnia alia non eſſe, quàm „ Deum non eſſe: & intenſivè, putà ex „ majori affectu vult Deo bene eſſe, quàm „ alicui alteri. De primo membro conce- „ ditur communiter, quòd nihil aliud à „ Deo, nec omnia ſimul ſunt æquè ap- „ pretianda, ſicut Deus. De ſecundo po- „ nitur una diſtinctio, quòd amor exce- „ dit amorem, vel quia eſt ferventior, ſi- „ ve tenerior, vel quia fortior, ſive fir- „ mior, & dicuntur iſti amores ſeſe exce- „ dere, ſicut mater dicitur teneriùs, & ar- „ dentius diligere filium, pater verò for- „ tiùs, & firmiùs, quia majori periculo ſe „ exponeret pro amore filii. Hoc modo di- „ citur, quòd dilectio Dei debet eſſe ſuper „ omnia quantum ad firmitatem, ne ſcili- „ cet aliquid aliud poſſit ab hoc evellere: „ ſed non oportet, quòd ſit ſuper omnia, „ quantum ad fervorem, & teneritudinem, „ & dulcedinem, quia aliquando invenit „ ſe quis ferventiùs diligere Creaturam, „ quàm alius Deum.

„ *Verùm cùm hæc diſtinctio ei non placeat*, „ *contra eam arguit hoc modo*: Quia ſolùm „ hoc magis diligitur, quod firmiùs dili- „ gitur: hæc enim magis diligo, cui mi- „ nùs volo malum accidere, & pro cujus „ bono ſalvando magis me expono ex amo- „ re, quia exponere ſequitur amorem, & „ hoc loquendo de amore, qui eſt actus „ voluntatis, non de illo, qui eſt paſſio „ appetitus ſenſitivi. Etſi igitur aliqui dicantur diligere ferventiùs, vel teneriùs, „ qui tamen firmiùs non diligunt, hoc „ non eſt ex aliquo exceſſu amoris intel- „ lectivi in eis, ſed fortè alicujus paſſionis „ amoris ſenſitivi, ſicuti aliqui, qui di- „ cuntur devoti, ſentiunt aliquam majo- „ rem dulcedinem, quam alii multò ſoli- „ diores in amore Dei, qui centu- „ plum promptiùs ſuſtinerent martyrium: „ nec dulcedo eſt actus voluntatis elici- „ tus, ſed paſſio quædam actui retributa, „ qua Deus allicit, & nutrit parvulos, „ ne deficiant in via. „

Inde concludit Doctor: Dico igitur, quòd illud (ſuper omnia) debet intelligi utroque modo (ſcilicet extenſivè, & intenſivè.) Sicut enim teneor diligere Deum ſuper omnia alia extenſivè, ita etiam majori affectu, quàm aliquod aliud. Dubitas an majori affectu ex parte ſubjecti, id eſt, ſecundùm gradus intenſivos, an verò majori ex parte objecti, id eſt, ſecundùm eſſentiam? Et dico (proſequitur Scotus) majori ſimpliciter, quia ſcilicet magis repugnat effectui poſito, quia faciliùs poſſet inclinari ad oppoſitum dilectionis cujuſcumque alterius, quàm Dei.

Ille igitur diligit Deum ſuper omnia intenſivè juxta mentem Doctoris, qui faciliùs poſſet inclinari ad oppoſitam dilectionis cujuſcumque alterius, quàm Dei: ergo non requiritur major affectus ex parte objecti, id eſt, ſecundùm eſſentiam.

Confirmatur hæc noſtra explicatio ex ſcolio præfixo num. 16. jamjam citato: Ait, *inquit*, Scotus, Deum eſſe diligendum ſuper omnia intenſivè, & extenſivè, & ideo tribuitur ei, quòd velit nos teneri ad amorem Dei intenſiorem omni alio. Et Valentia 2. 2. diſt. 3. quæſt. 4. part. 1. dicit neminem præter Scotum hoc tenere. Sed Scotus hoc non tenet, & alii multi tenent..... Scotus verò tantùm ait, Deum ſuper omnia amandum eſſe extenſivè, & intenſivè: ſicut explicantur hæc ab aliis; id eſt, teneriùs, & firmiùs Deum plùs cæteris amandum, quia intenſivè illis duobus modis pro uno, & eodem reputat, ſed non dicit majori amore graduali eum eſſe amandum, ſed ſolùm majori affectu, ad quem ſufficit majoritas appretiativa, ſeu affectus magis excluſivus oppoſiti. Huc uſque Scholium.

Ex quibus inferre licet, Doctorem præfato num. 19. per intenſionem ulteriorem, quam dicit habitum charitatis conferre actui

ſupernaturali, non intelligere intenſionem ex parte ſubjecti ſive gradualem, ſed intenſionem ex parte objecti, ſive eſſentialem. *Quantum*, inquit, *ad ſubſtantiam actus* (ideſt rationem ejus genericam, quæ deſumitur ex objecto, & modo tendendi naturali lumine noto) dat aliquam intenſionem ulteriorem, ideſt, commenſurationem cum objecto, per quam conſtituitur actus in ratione ſpecifica ſupernaturali.

Quam utique interpretationem optimè confirmat Boſco n. 246. & ſequentibus ubi ait: Hujus aſſertionis ratio alia congruentior ſubeſſe non poteſt, quàm quia non videtur hominibus præſcribenda obligatio, quia hujuſmodi fundamentum appareat, & colligi poſſit, vel ex Scriptura, vel ex Conciliis, vel ex SS. Patribus: ſed ex neutro illorum capitum colligitur illa neceſſitas intenſionis in actu Contritionis, ut apparebit ex ſolutione objectorum, & fundamentorum ſententiæ adverſæ.

Objicies itaque primò cum Hiquæo num. 97. varios Scripturæ ſacræ textus, quibus inſinuari videtur, non quemlibet dolorem ſufficere ad veram Pœnitentiam, ſed ſummum, & maximè intenſum eſſe neceſſarium; quod apertum fit ex illo Joelis 2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & fletu, & planctu, & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, &c.* Similiter Deut. 4. *Si quæſieris Dominum Deum tuum, invenies illum, ſi tamen quæſieris ex toto corde, & ex tota tribulatione animæ tuæ.* Et Deut. 30. *Si ductus pœnitudine cordis reverſus fueris ad Dominum in toto corde tuo, & tota anima tua, miſerebitur tui.* 3. Reg. 8. *Si peccaverint tibi, & reverſi fuerint ad te in univerſo corde ſuo, & tota anima ſua, propitiaberis populo tuo.* 2. Paralip. 30. *Dominus bonus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt eum.* Hieremiæ 29. *Quæretis, & invenietis me, cùm quæſieritis me in toto corde veſtro.*

Reſpondeo his, & ſimilibus Scripturæ locis, colligi quidem, quòd ad peccatoris juſtificationem, neceſſariò requiratur averſio à peccato, & converſio ad Deum; ita ut neceſſum ſit, quòd reverà homo omnem ſuum affectum peccandi exuat, & ex toto corde avertatur à creaturis, quæ ipſi erant in peccati occaſionem, & ad Deum convertatur; non autem neceſſum eſt, quòd id fiat ex ſummo affectu, & animi Contritione: unde ex ejuſmodi locis colligitur, quòd converſio ad Deum ex toto corde includat quidem revocationem cordis ab omni amore oppoſito dilectioni Dei, & involvat deteſtationem omnium peccatorum propter Deum cum propoſito non peccandi de cætero, & talis converſio fit toto corde, licèt per actum remiſſum id fiat; fit enim integro corde, nulla cordis parte remanente in affectu peccati; adeo quòd diligere Deum toto corde, nihil aliud ſit, quàm diligere eum plus amoribus finitis, tunc enim integrum cor damus, quando nihil præ illo diligimus, pœnitere autem tota animæ tribulatione, eſt diſplicere de peccatis, & de nullo complacere.

Objicies ſecundò varias SS. Patrum auctoritates, qui ad veram Contritionem, & Pœnitentiam, videntur ſummum animi dolorem exigere, maximè pro gravioribus peccatis. Sic S. Cyprianus tract. de lapſis, ubi inter cætera ait: *Quàm magna deliquimus, tam granditer defleamus. Alto vulneri diligens, & longa medicina non deſit; Pœnitentia crimine minor non ſit .... orare oportet impenſiùs, & rogare, diem luctu tranſigere, vigiliis noctes, ac fletibus ducere, tempus omne lacrymoſis lamentationibus occupare, ſtratos ſolo adhærere cineri, in cilicio, & ſordibus volutari, &c.* Similiter S. Ambroſius exhortatione ad virginem lapſam cap. 8. ubi ait: *Sed quanta putas, & qualis neceſſaria Pœnitentia, quæ aut æquet crimina, aut certè excedat? Vide ergo ſi ſimplex hoc peccatum adulterii eſt, an duplex ſit per illam necem, quæ facta ſit in occulto, & ſecundùm conſcientiæ molem adhibenda eſt Pœnitentiæ magnitudo.* Et infrà: *Cor verò ſit liqueſcens ſicut cera, jejuniis inquietans ſeipſum, &c.* Ac poſt pauca ſubjungit: *Grande ſcelus grandem habet neceſſariam ſatisfactionem. Fortiùs eſt dolendum, quia peccatum eſt fortius.* Item S. Auguſtinus epiſt. 54. ad Macedonium & refertur diſt. 3. de Pœnitentia, cap. 33. ubi inducit peccatorem ſic loquentem: *Aut date mihi eumdem iterum pœnitendi locum, aut deſperatum me permittite, ut faciam quidquid libuerit ... Aut ſi me ab hac nequitia revocatis, dicite utrùm mihi aliquid proſit ad vitam futuram, ſi in iſta vita illecebroſiſſimæ voluptatis blandimenta contempſero, ſi libidinum incitamenta frænavero, ſi ad caſtigandum corpus meum, multa mihi etiam licita, & conceſſa ſubſtraxero, ſi me pœnitendo vehementiùs, quàm priùs excruciavero, ſi vehementiùs ingemuero, ſi flevero uberiùs, ſi vixero meliùs, ſi pau-*

pe-

peres ſuſtentavero largiùs, ſi charitate, quæ operit multitudinem peccatorum, flagravero ardentiùs. Quis noſtrum ita deſipit, ut huic homini dicat, Nil tibi iſta proderunt impoſterum; vade, ſaltem hujus vitæ ſuavitate perfruere? Avertat Deus tam immanem ſacrilegii dementiam.

Reſpondeo, his, & aliis ſimilibus Patrum oraculis, ſuaderi quidem quòd in agenda pœnitentia peccator conſultò adhibeat omnem conatum, & affectum, non ſolùm, ut pro viribus ſatisfaciat tam pro culpa, quàm pro pęna temporali, quæ remiſſa culpa remanet ſolvenda, vel in hoc ſæculo, vel in Purgatorio, ſed etiam ut ſit ſecurior, ne fortè dum minùs contendit Deo ſatisfacere, ſufficientem ſatisfactionem non impendat, maximè cùm certiſſimum ſit, quòd ad deletionem pęnæ correſpondentis majori culpæ, major requiratur ſatisfactio, tam interna per dolorem, quàm externa per opera bona, & pœnalia. Cùm enim pro peccatis ſatisfacere poſſimus, non ſolum per pœnas arbitrio, & judicio Sacerdotis pro menſura debiti impoſitas, ſed etiam per eas, quæ ſponte à nobis ſuſcipiuntur; ideo prudenti conſilio monent SS. Patres, ut juxta gravitatem criminum, graviores pęnas pro eis expiandis aſſumant.

Simili modo fit ſatis Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. ubi ait: *Alius eſt præterea Baptiſmi, & alius Pœnitentiæ fructus; per Baptiſmum enim Chriſtum induentes nova prorſus in illo efficimur creatura, plenam, & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes: ad quam tamen novitatem, & integritatem per Sacramentum Pęnitentiæ ſine magnis noſtris fletibus, & laboribus, divina id exigente juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus, ut meritò Pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus à SS. Patribus dictus fuerit.* Ubi Concilium loquitur non de remiſſione culpæ, ſed totius pęnæ, quæ gratis quidem dimittitur per Baptiſmum; ſed in Pęnitentia tantùm relaxatur per ingentes gemitus, & labores: Unde ſeſſ. 6. cap. 14. diſcrimen pariter aſſignans inter Pœnitentiam, & Baptiſmum, dicit: In Pœnitentia non ſolùm requiri ceſſationem à peccatis, & eorum deteſtationem, aut cor contritum, & humiliatum: *Verùm etiam eorumdem ſacramentalem Confeſſionem, ſaltem in voto, & ſuo tempore faciendam, & Sacerdotalem Abſolutionem, itemque ſatisfactionem per jejunia, eleemoſynas, orationes, & alia pia ſpiritualis vitæ exercitia, non quidem pro pęna æterna quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto una cum culpa remittitur, ſed pro pœna temporali, quæ, ut ſacræ litteræ docent, non tota ſemper, ut in Baptiſmo fit, dimittitur illis.* Igitur nec SS. Patres, nec Concilium exigunt ad perfectam Contritionem dolorem intenſum, & ſummum pęnitentis conatum pro obtinenda remiſſione culpæ, ſed dumtaxat pro conſequenda relaxatione totius pęnæ, quæ, remiſſa culpa, ordinariè ſupereſt luenda.

Objicies tertiò: Deus non confert ſuam gratiam, niſi facienti, quod in ſe eſt: ſed promittit ſuam gratiam habenti Contritionem: igitur ut quis ſit verè contritus, debet omnem ſuum conatum, & affectum adhibere.

Reſpondeo, majorem non eſſe ſic intelligendam, quòd ut quis gratiam conſequatur, omnem ſuum conatum ad id debeat impendere: vix enim eſt inter mortales aliquis, qui ita perfectè operetur, & exequatur, quæ ſibi præcepta ſunt, quin adhuc præſtantiori modo poſſet id exequi, ſi omnem omnino conatum ad id intenderet: ſed dumtaxat hoc ſenſu eſt accipienda, quòd ut quis gratiam ſanctificantem per pęnitentiam à Deo obtineat, debeat ex parte ſua omnia adhibere, quæ ad hujus beneficii præparationem neceſſaria ſunt.

Vel dico, quòd ipſe debeat facere totum, quod in ſe eſt, diligendo Deum magis appretiativè, quàm creaturas, quamvis non cum intenſiùs diligat.

Urgebis. Amor ille, aut dolor appretiativus enervat ſollicitudinem peccatorum, Contritionem attenuat: igitur eſt improbandus.

Nego antecedens: nam peccatores ſolliciti eſſe debent, non ſolùm de remiſſione peccatorum quoad culpam, ſed etiam quoad pœnam; unde cùm dolor appretiativus tantùm conferat ad remiſſionem peccatorum quoad culpam, pœnitens, qui ejuſmodi remiſſionem obtinuit, debet adhuc ſatagere, ut per dolorem intenſum, & opera pęnalia poſſit pariter conſequi relaxationem pęnæ peccatis debitæ.

Objicies quartò. Ex Catechiſmo Romano num. 36. *Contritio debet non ſolùm eſſe maxima, ſed vehementiſſima*: at vehementiſſima Contritio eſt intenſiſſima; ſiquidem vehementia doloris eſt ejuſmodi intenſio: igitur, &c.

Nego minorem: Ibi quippe per *vehementiſſimam Contritionem*, nil aliud intelligit Catechiſmus, quàm efficacem, & actualem, non autem inefficacem, & ignavam; unde ſtatim ſubdit: *Omnemque ignaviam, & ſocordiam excludat*; etenim in Deuteronomio ſcriptum eſt: *Cùm quæſieris Dominum Deum tuum, invenies eum, ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribulatione animæ tuæ*. Et apud Hieremiam cap. 29. *Quæretis me, & invenietis, cùm quæſieritis me in toto corde veſtro: & inveniar à vobis, ait Dominus*. Quamquam ſi id minùs conſequi nobis liceat, ut perfecta ſit: vera tamen & efficax Contritio eſſe poteſt; ſæpè enim uſu venit, ut quæ ſenſibus ſubjecta ſunt, magis quàm ſpiritualia nos afficiant. Quare nonnulli interdum majorem ex filiorum obitu, quàm ex peccati turpitudine, doloris ſenſum capiunt. Idem etiam judicium faciendum eſt, ſi lacrymæ doloris acerbitatem non conſequantur; quæ tamen in pœnitentia ſummoperè optandæ, & commendandæ ſunt. Unde etiam ad marginem habet hanc notam: *Contritio etſi non tanta, vera tamen eſt*.

Ex his ſequitur veritas *ſecundæ partis*, nempe quòd *Contritio debeat eſſe dolorum maximus appretiativè, vel æſtimativè*, ſiquidem ex laudatis Scripturæ oraculis conſtat, Deum præcipere peccatori, ut convertatur ad ſe ex toto corde, ſicut & jubet ut ea converſio fiat in fletu, & planctu: porrò jubet eam ſolùm fieri ſecundùm affectum; quia flere, plangere, jejunare, &c. non eſt unicuique liberum ſemper, & poſſibile, vel propter naturalem indolentiam, vel propter ægritudinem. *Inſuper* jubemur eo modo toto corde conteri, ſicut & Deum diligere: nam, inquit Catechiſmus Trident. num. 37. *Uti Deus ſummum bonum eſt inter omnia, quæ diligenda ſunt; ita etiam peccatum ſummum eſt malum inter omnia, quæ odiſſe debent homines; unde ſequitur, ut quam ob cauſam Deum ſummè diligendum eſſe confitemur, ob eamdem rurſus peccati ſummum odium nos capiat neceſſe eſt*: atqui tenemur tantùm habere maximam Dei dilectionem appretiativè, vel æſtimativè, Deum omnibus in amore præferentes, malenteſque quidvis aliud omittere, quàm Deum, aut amicitiam Dei, licèt ejus amorem intenſiſſimum non habeamus: ergo tenemur tantùm odiſſe peccatum ſuper omnia mala, licèt odium, & dolorem ſummè intenſum non habeamus.

Hinc proſequitur Catechiſmus. *Omnibus verò rebus Dei amorem anteponendum eſſe; itaut nec vitæ quidem conſervandæ cauſa peccare liceat, apertè nos docent illa Domini verba*, Matth. 10. *Qui amat Patrem, aut Matrem pluſquam me, & filium, aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.... Et qui voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. Et quemadmodum (Sancto Bernardo teſte) nullus charitati finis, & modus præſcribitur: quia modus diligendi Deum eſt ipſum diligere ſine modo; ita peccati deteſtationi nullus modus definiatur*.

Ratio eſt, quia dolor ille maximus eſt appretiativè, quo deteſtamur aliquid, ut maximum omnium malorum, & ſuper omnia deteſtandum; & amor ille maximus eſt appretiativè, quo diligimus aliquid, ut maximum omnium bonorum, ſuper omnia diligendum: atqui dolor in Contritione de peccato à nobis commiſſo debet eſſe ejuſmodi; nullum enim malum peccato mortali majus, aut deterius, cujus deteſtationem debemus pluris æſtimare, quàm aſſecutionem cujuſque boni, vel evitationem omnis alterius mali; quia malum eſt, quod nos avertit ab ultimo fine.

Dices primò: Omnis dolor appretiativè maximus, eſt etiam maximus intenſivè; quia quò pluris æſtimamus rem amiſſam, eò majori conatu de illius amiſſione dolemus; dolor enim de re amiſſa, oritur ex æſtimatione, & amore bonitatis ejus: atqui Contritio non eſt dolor intenſivè maximus; ergo nec appretiativè.

Nego majorem: Etſi enim ut plurimùm intenſiva magnitudo doloris oriatur ex ejus appretiativa magnitudine; tamen id abſolutè neceſſarium non eſt: quia magnitudo intenſiva doloris oritur ex parte ſubjecti, & ex conatu, quo dolor intenditur ad alicujus mali deteſtationem: appretiativa oritur ex parte objecti, quod ſuper omnia doloris objecta odio habetur: ſæpiùs autem accidit, ut de re aliqua magis intenſivè doleamus, de qua minus appretiativè dolemus, & è contra: nam & ipſi ſæpe Sancti magis intra ſe dolent de amiſſione liberorum, quàm de reatu peccatorum: ut Jacob, qui nolebat admittere conſolationem ſuper amiſſionem Joſephi; ſed illi non habent majorem appretiativè dolorem de liberorum amiſſione, quàm de ſuis peccatis: mallent enim amiſiſſe liberos, quàm Deum offendiſſe mortaliter. Et in ipſis

rebus corporeis magis ſæpè dolemus de eo, quod minùs æſtimamus: acrior enim eſt dentium dolor, aut uſtio digiti, & intenſior, quàm lenta febris, aut peſtifera: ſed ex ea febri dolor eſt appretiativè major. Patet etiam in amore; quia Pater ſenex ſæpè filium natu minorem intenſiùs, & teneriùs amat, quàm Primogenitum, at hunc magis appretiativè: quia majora primogenito vult, facitque bona.

Dices ſecundò; Cauſa innoteſcit per effectum; ſed in Contritione non eſt tantus doloris effectus, ac aliorum dolorum; nam lacrymæ ſunt doloris effectus, & teſtes: at per Contritionem non effunduntur tot lacrymæ, ac in aliis plerisque doloribus, putà ex amiſſione filiorum, aut opum, ex dedecore, vulnere, & ſimilibus; ergo dolor Contritionis non eſt appretiativè maximus.

Diſtinguo majorem: Per effectum proximum, & immediatum, concedo: remotum, & mediatum, quales ſunt lacrymæ reſpectu doloris animæ, nego: corporales enim mutationes immediatè ſequuntur ex paſſionibus ſenſitivæ partis, & ejus affectionibus. Hinc ex dolore ſenſibili, ſeu ſenſibili objecto nocivo, citiùs effluunt lacrymæ, quàm ex dolore ſpirituali Contritionis. Optandæ ſunt equidem in Contritis lacrymæ: nam ex S. Auguſtino: *Non ſunt in te Chriſtianæ charitatis viſcera, ſi luges corpus, à quo receſſit anima, nec luges animam, à qua receſſit Deus.* Et ſancti Pœnitentes lacrymis veniam impetrarunt à Deo; ſine lacrymis tamen poteſt eſſe vera Contritio: quia lacrymæ non ſunt in noſtra poteſtate: quare debet eſſe perfecta; quia perfectio doloris animi ſumitur ex electione: ſed electionis in dolore perfectio ſumitur ex eo, quòd doleamus de re maximè dolenda, deteſtemurque malum ſuper omnia deteſtabile, putà peccatum.

QUÆSTIO TERTIA.

Quomodo Contritio deteſtari debeat peccata.

NOtandum primò, Theologos invicem convenire, quòd Contritio deteſtari debeat omnia prorſus peccata ita quòd ſi pœnitens haberet complacentiam in aliquo peccato, ejus dolor, & contritio omnino foret inutilis: quoniam, ut ait S. Jacobus, *Qui peccat in uno, factus eſt omnium reus*; cùm enim Contritio ſit ultima diſpoſitio ad gratiam ſanctificantem, quæ obtineri non poteſt ſine converſione perfecta hominis ad Deum, & averſione ab omnibus quæ à Deo removent; idcirco neceſſum eſt, quòd, quemadmodum per quodlibet peccatum mortale homo avertitur à Deo, ita per Contritionem ab omnibus peccatis revocet animum, ac ſubinde quòd illa deteſtetur. Idipſum apertè docet Scriptura ſacra variis locis, maximè apud Ezechielem cap. 18. v. 21. *Si impius*, inquit, *egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea .... vita vivet, & non morietur.* Et v. 28. *Conſiderans enim, & avertens ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt, vita vivet, & non morietur.* Item v. 30. *Convertimini, & agite Pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.* Hinc Innocentius II. in Concilio Romano cap. 22. & refertur de Pœnit. *diſt.* 5. *cap.* 8. *Fratres*, inquit, *noſtros Epiſcopos, & Presbyteros admonemus, ne falſis Pœnitentiis Laicorum animas decipi, & ad infernum pertrahi patiantur, falſam autem Pœnitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo Pœnitentia agitur, aut cùm ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio.* Item S. Auguſtinus (vel quicumque eſt Auctor lib. de vera, & falſa Pœnit.) cap. 9. & habetur de Pœnit. *diſt.* 3. *cap.* 42. *Sunt plures, quos pœnitet peccaſſe, ſed non omnino; reſervantes ſibi quædam, in quibus delectantur, non animadvertentes Dominum ſimul ſurdum, & mutum à dæmonio liberaſſe: per hoc docens nos nunquam niſi de omnibus ſanari. Si enim vellet ex parte peccata reſervari, habens ſeptem dæmonia, manente uno proficere potuerat ſex expulſis. Expulit autem ſeptem, ut omnia crimina ſimul ejicienda doceret. Legionem autem ab alio ejiciens, neminem reliquit ex omnibus, qui liberatum poſſideret, oſtendens, quòd etſi peccata ſint mille, oporteret de omnibus pœnitere.* Suadet etiam ratio: *Tum*, quia quando quis deteſtatur unum peccatum ex amore Dei ſuper omnia; id eſt, quatenus eſt offenſa bonitatis divinæ à ſe ſuper omnia amatæ, fieri non poteſt, ut ſimilis offenſa propter eamdem rationem ipſi non diſpliceat, in quocumque objecto ipſa reperiatur, ſive formaliter, & expreſsè, ſi offenſa explicitè proponatur, ſive implicitè, & virtualiter, ſi ſpecialiter non occurrat: *Tum*, quia eo modo Contritio tendit in peccata deteſtanda, quomodo fides in objecta credenda: ſed hæc

non poteſt tendere in unum objectum negando aliud: igitur neque illa peccatum aliquod deteſtari, ſi pęnitens in aliis complaceat: quia eſt idem omnino motivum in omnibus: & ſicut non potes ſervare fidem ſi neges unum articulum, ita nec habere perfectam Contritionem, ſi in aliquo peccato complaceas. Verùm difficultas eſt, qualiter hæc deteſtatio fieri debeat, utrùm videlicet neceſſum ſit ad perfectam Contritionem quòd quis in ſpeciali doleat de ſingulis peccatis ſigillatim; an verò ſufficiat ea generatim deteſtari.

Notandum ſecundò, Doctores pariter invicem conſentire, quòd ſi occaſio urgeat, & deſit tempus, aut opportunitas recogitandi ſingula peccata mortalia, ac immineat evidens mortis periculum, ſufficit ad perfectam Contritionem, quòd deteſtetur peccata omnia univerſim, & confusè cogitata: dolor autem de peccatis in confuſo, nihil aliud eſt, quàm dolor ille, quo peccator afficitur, propterea quòd noverit Deum offendiſſe, ſine ullo prævio ac præmiſſo conſcientię examine, huncque aut ſimilem efformat actum, Penitet me Deum offendiſſe propter ſummam illius bonitatem, & gloriam, quomodocumque iſtud fecerim, & habeo firmum propoſitum non peccandi de cætero, ac ejuſmodi peccata confitendi, ſi opportunitas adſit. Quòd verò iſte dolor ſufficiat in ea anguſtia, apparet; aliàs homo ille non haberet medium ſufficiens ad ſalutem, nec verum eſſet, quòd Deus toties in divinis Scripturis inculcat, ſcilicet quòd in quacumque hora ingemuerit peccator, vita vivet. Difficultas autem eſt utrùm, cùm tempus, & opportunitas adſunt, adeſtque Sacerdotis præſentia, cui confiteri poſſit, teneatur homo ſingula peccata tam quoad ſpecies, quàm quoad numerum diſtinctè in memoriam revocare, atque ita de eis dolere. Circa quod duplex eſt capitalis Auctorum ſententia: *Prima* quidem Alenſis *part.* 4. *qu.* 17. *memb.* 3. *art.* 2. quem plurimi Recentiores ſequuntur, affirmantes ad perfectam Contritionem neceſſarium eſſe, quòd pęnitens de ſingulis peccatis doleat ſigillatim. *Secunda* verò ſententia eſt Doctoris ſubtilis *diſt.* 15. *qu.* 1. *n.* 9. contendentis, ad veram Pœnitentiam non eſſe neceſſe, quòd de ſingulis peccatis ſigillatim fiat Contritio, & Satisfactio, ſed ad id ſufficere, quòd ea fiant generatim, & confusè de omnibus omnino peccatis.

Notandum tertiò, quòd habere dolorem ſeu deteſtationem de ſingulis peccatis, contingere poſſit ac fieri duobus modis: *Primò* quidem, ita quòd cuilibet peccato ſecundùm numerum, vel ſpeciem correſpondeat ſingularis dolor ac deteſtatio, ſicque tot ſint deteſtationis actus, quot occurrunt memoriæ peccata commiſſa: *Secundo modo* poteſt intelligi, nempe quòd præmiſſo conſcientiæ examine, & peccatis, quantum pœnitenti libuit, omnibus in memoriam revocatis, unico actu de eis doleat, eaque deteſtetur generatim. Quæritur autem, utrùm pęnitens ſive extra ſacramentum Pęnitentiæ, ſive in illius ſuſceptione, debeat ſigillatim, & per diſtinctos actus ſingula peccata in memoriam revocata deteſtari, & utrùm magis dolere debeat de gravioribus, & minùs de levioribus peccatis.

CONCLUSIO PRIMA.

AD *Contritionem perfectam non eſt neceſſe, quòd peccator de ſingulis peccatis ſigillatim doleat, ac ea deteſtetur*. Hæc eſt Doctoris loco ſuprà laudato, ubi cùm dixiſſet, non neceſſariò deſiderari ad perfectam ſatisfactionem quòd ſingularis fiat, tam ſecundùm ſpeciem, quàm ſecundùm numerum; *ſubdit*. Quòd ſecundùm *ſpeciem*, patet, quia Contritio poteſt correſpondere „ huic, & illi: & illa eſt eadem ſecundùm „ ſpeciem, maximè ſi objecta ſunt eadem „ ſecundùm ſpeciem. Quòd ſecundùm *numerum*, patet, quia Contritio de pluribus „ ſimul in generali, poteſt una correſponde- „ dere pluribus illis: ſed tunc oportet ad „ hoc, quòd Satisfactio ſit totalis, non di- „ minuta, quòd aliquid ejus ſufficiat pro „ uno peccato, & aliquid pro alio, ali- „ quid, inquam, & aliquid, non de par- „ tibus integralibus in actu; ſed de gradi- „ bus intenſionis, ita ſcilicet quòd ſit in „ tanto gradu intenſionis, quòd in longè „ minori ſufficeret pro uno, & in gradu „ quem ſupperaddit ultra, ſufficeret pro „ alio. Poſſunt etiam plures ſatisfactio- „ nes, vel partiales correſpondere uni „ peccato. Totales quidem, quia non eſt „ peccatum, quod non poſſit remitti per „ ſolam Contritionem, & tunc illa ſola „ eſt totalis ſatisfactio. Poteſt etiam idem „ remitti per Contritionem remiſſam, & „ alias pęnas ſupplentes imperfectionem „ Contritionis: Contritio autem intenſa „ ex una parte, & ipſamet remiſſa cum aliis „

„ pę-

„ pœnis ex alia parte; differunt etiam ſpe-
„ cie, licèt ſint æquivalentes in accepta-
„ tione divina. Breviter ergo, non cor-
„ reſpondet cuicumque peccato propria
„ Satisfactio, quæ ſcilicet nulli alii corref-
„ pondeat; nec aliqua alia iſti correſpon-
„ det, ſed cuilibet correſpondet ſatisfactio
„ pro tunc propria, licèt alia poſſet eſ-
„ ſe propria. Intelligo pro tunc propria,
„ vel ut in ſe diſtincta, vel ut aliquid vir-
„ tualiter incluſum in Satisfactione. *Hæc*
„ *Doctor*, quibus verbis apertè noſtram aſ-
„ ſertionem explicat.

Probatur autem: Primò quidem ex Catechiſmo Tridentino de Pœnitentia *num.* 29. ubi ait: *Maximè hortandi, & monendi ſunt fideles, ut ad ſingula mortalia crimina proprium Contritionis dolorem adhibere ſtudeant: ita enim Ezechias Contritionem deſcribit, cùm ait*: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. *Etenim recogitare omnes annos, eſt ſigillatim peccata excutere, ut ea ex animo doleamus. Sed apud Ezechielem quoque ſcriptum legimus*. Si impius egerit Pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, vita vivet. *Atque in hanc ſententiam Auguſtinus inquit: Conſideret peccator qualitatem criminis in loco, in tempore, in varietate, in perſona*. Ne tamen aliquis crederet, hæc ſic dicta eſſe, quaſi forent neceſſaria ad remiſſionem peccatorum, extemplo ſubjungitur: *Neque tamen hac in re deſperent fideles de ſumma Dei bonitate, & clementia; is enim, cùm noſtræ ſalutis cupidiſſimus ſit, nullam moram ad tribuendam veniam interponit ſed peccatorem paterna charitate complectitur, ſimul atque ille ſe collegerit, & univerſa peccata ſua deteſtatus, quæ deinde alio tempore ſi facultas erit, ſingula in memoriam reducere, ac deteſtari in animo habeat, ad Dominum ſe converterit: ita enim nos per Prophetam jubet ſperare, cùm inquit: Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua*. Hactenus Catechiſmus.

Probatur etiam ratione: *Tum*, quia nihil eſt aſſerendum in re maximi momenti ſpectantis ad hominum ſalutem quin fundamentum aliquod habeat aut in Scriptura ſacra, aut in Conciliis, aut in SS. Patribus: at nihil eorum ſuadet neceſſarium eſſe ad perfectam Contritionem, quòd quis ſingula peccata per ſe, & regulariter in memoriam revocet, ac de ipſis doleat: igitur, &c.

Deinde, perfecta Contritio, & ſufficiens ad remiſſionem peccatorum, fieri poteſt in inſtanti: ſed in inſtanti non poteſt aliquis recogitare ſingula peccata, ac de eis dolere: igitur non eſt neceſſaria ejuſmodi Contritio ſingularis de ſingulis peccatis. Minor conſtat. Major probatur: *Tum*, quia ad veram, & perfectam Contritionem non requiritur temporis diuturnitas, ut diximus in priori quæſtione: *Tum*, quia peſſimi peccatores brevi temporis compendio poſſunt de peccatis ſuis dolere, & eorum veniam, ac indulgentiam aſſequi, ut conſtat exemplo latronis cum Chriſto D. crucifixi: Unde præclarè Cœleſtinus ſummus Pontifex epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ cap. 2. ſcribit: *Deſperet de clementia Dei, qui eum ad ſubveniendum morienti ſufficere, vel in momento poſſe non credit: Perdidiſſet latro præmium in cruce ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ Pœnitentia non juviſſet, cùm eſſet in pœna pœnituit; & per unius profeſſionis ſermonem habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit: Vera ergo ad Deum converſio in ultimis poſitorum, mente potiùs eſt æſtimanda, quàm tempore, Propheta hoc taliter aſſerente: Cùm ingemueris, tunc ſalvus eris*. Nec obſtat quòd loquantur dumtaxat de homine in extremis conſtituto: nam ſi Contritio eo in caſu ſufficiens ſit ad ſalutem, licèt inſtantanea, nec ſupponens omnium peccatorum recordationem, & deteſtationem ſingularem, quidni pari ratione ſufficiens erit quoties peccator propter Deum offenſum peccata ſua generatim deteſtabitur?

Denique, pœnitens, dum recogitat aliquod peccatum ſigillatim, & de eo perfectam Contritionem efformat: vel reconciliatur Deo antequam alia peccata ſigillatim in memoriam revocet, & de eis doleat, vel non, ſi reconcilietur: igitur cætera peccata ei dimittuntur: fieri enim non poteſt ſaltem de via ordinaria, ut homo ſimul ſit Dei amicus, & inimicus: ſi non reconcilietur, igitur inutilis eſt præcedens Contritio, utpote quæ ſuo fruſtretur effectu: quod utique dici non poteſt, maximè cùm Contritio ex ſe ſit ultima diſpoſitio ad gratiam ſanctificantem, per quam efficimur Dei amici, & conſtituimur divinæ conſortes naturæ: igitur ad veram, & perfectam Contritionem non eſt neceſſe, quòd fiat de ſingulis peccatis ſigillatim.

Neque huic aſſertioni repugnat Angelicus Doctor, quanquam enim 2. *p. quæſt.* 114. *art.* 5. & 3. *part. quæſt.* 87. *art.* 1. videatur exigere ad perfectam Contritionem, quod

pœni-

pęnitens revocet in memoriam ſingula peccata, ſaltem ſubſequenter propter obligationem ea confitendi, quantumvis per Contritionem prius fuerint remiſſa; attamen non negat, Contritionem generatim formatam de peccatis ſufficere ad veram peccati remiſſionem: nam *q.28.* de veritate *art.5. ad 4.* ait: *Omnia peccata conveniunt in averſione à Deo ratione cujus gratiam impediunt: unde ad juſtificationem non requiritur, quòd in ipſo juſtificationis momento peccata ſingula cogitentur: ſufficit, quòd peccator cogitet, ſe per culpam ſuam eſſe averſum à Deo: recogitatio autem ſingularis debet præcedere, aut ſaltem ſubſequi juſtificationem.*

Non etiam huic aſſertioni contradicit Seraphicus Doctor: nam *diſt.16.p.2.art.2.q.1.* hanc eamdem agitans quæſtionem, *ait*: Di-„ cendum, quòd pęnitere de aliquo eſt du-„ pliciter, ſcilicet in generali, & ſpecia-„ li. In generali, quando homo dolet in „ in generali de omni offenſa Dei, quam „ fecit. In ſpeciali, quando dolet de hac, „ vel illa. Dico ergo, quòd de peccatis „ commiſſis per ignorantiam debet pęnite-„ re in generali, & dicere cum Propheta: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias* „ *meas &c.* In ſpeciali verò non tenetur „ pęnitere, ſed tenetur facere, quod in ſe „ eſt, ut ſciat, & peccata recognoſcat. „ Committuntur enim peccata per ignoran-„ tiam juris, & tunc cognito jure cognoſcit „ ſe peccaſſe, ut putà qui fornicatus eſt, „ ignorans illud eſſe peccatum. Commit-„ tuntur etiam per ignorantiam facti, dili-„ gentia debita non adhibita, & tunc co-„ gnoſcuntur Domino revelante, unde te-„ netur orare, ut Dominus parcat ei, vel „ revelet. *Hęc Seraphicus Doctor*, ubi licèt „ loquatur tantùm de peccatis non cognitis, „ tamen ſufficienter ſignificat ſe noſtræ aſ-„ ſertioni non refragari.

Objicies primò varios Scripturæ textus, quibus ſuadetur recogitatio de ſingulis peccatis tanquam neceſſaria ad veniam obtinendam: Sic Pſal. 76. *Meditatus ſum nocte cum corde meo, exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum*: Iſaiæ 38. Ezechias Rex de Contritione ſermonem faciens ait: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Ezechielis 8. *Si impius egerit Pęnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, ipſe animam ſuam vivificabit; conſiderans enim, & avertens ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis, vivet.* Sed hæc conſideratio nihil aliud eſt, quàm revocatio ſingulorum peccatorum in memoriam: igitur &c.

Reſpondeo cum Catechiſmo Tridentino ſuprà, his, & ſimilibus Scripturæ oraculis ſignificari utile quidem, ac ſaluberrimum eſſe ſingula peccata in memoriam revocare, quantum ad remiſſionem totius pęnæ peccatis debitę, quò enim magis peccator dolet de peccatis propter læſam ſummam Dei bonitatem, eò etiam dignior fit, cui ejuſmodi peccata dimittantur, non ſolùm quoad culpam, ſed etiam quoad pœnam.

Objicies ſecundò: Contritio eſt motus converſionis hominis ad Deum oppoſitus ipſius averſioni, quæ facta fuit per peccatum: ſed per quodlibet mortale peccatum homo fuit averſus à Deo: igitur etiam per ſingularem Contritionem. &c.

Reſpondeo, quòd ſi argumentum hoc valeret, conſequens eſſet, fieri non poſſe peccati remiſſionem abſque eo quòd tot fierent actus Contritionis, quot admiſſa fuerunt peccata, ſicque peccator plurium criminum reus, inſtante, & urgente mortis periculo, non poſſet de ſuis peccatis conteri: quod utique negant omnes: igitur ex ejuſmodi argumento ſolùm deducitur, quòd Contritio, ut perfecta ſit, debeat fieri ex motivo charitatis, quæ eſt perfecta hominis ad Deum converſio; ac ſubinde pęnitens per Contritionem ſufficienter avertitur ab omnibus peccatis, & ad Deum convertitur.

Objicies tertiò, Pęnitens per Contritionem exercet actum juſtitiæ, per quem ſatisfacit Deo pro peccatis: igitur tot debent eſſe actus Contritionis, quot ſunt peccata. *Deinde*, Contritio eſt animæ medicina, qua ſanari debet à peccatorum vulnere: ergo totuplex debet adhiberi, quot ſunt peccati vulnera.

Nego utramque conſequentiam; Primam quidem, quia per unicam ſatisfactionem poteſt peccator in ſe punire, & vindicare peccata omnia à ſe commiſſa, quemadmodum reus plurium homicidiorum dicitur ſufficientem pęnam luere, cùm pro eis expiandis damnatur ad mortem.

Ad ſecundam conſequentia dico, non opus eſſe ad curationem morbi medicina multiplici, dum una per ſe ſufficientiſſima eſt: unicus autem Contritionis actus ſufficit ad reſtituendam animæ ſanitatem, & ad diluenda omnia peccata: igitur non opus eſt varios Contritionis actus adhibere.

CON-

CONCLUSIO SECUNDA.

Contritio perfecta deteſtari debet peccata inæqualia inæqualiter, & magis propria quàm aliena. Hæc eſt communis, maximè prima pars, cujus utique ratio eſt aperta; omnis enim actus conformari debet, ac proportionari objecto per ſe motivo; ſed peccata inæqualia inæqualiter participant objectum motivum deteſtationis, quod aliud non eſt, quàm offenſa Dei: igitur major debet eſſe Contritio de peccatis gravioribus, quàm de levioribus.

Patet etiam ſecunda pars: nempè quòd magis etiam deteſtari debeat propria peccata, quàm aliena, itaut majori dolore debeat homo affici de peccato mortali, & etiam veniali à ſe commiſſo, quàm de peccato mortali commiſſo ab altero; Patet, inquam, quia peccatum illud eſt magis deteſtandum quod magis eſt cavendum: at magis eſt cavendum peccatum proprium etiam tantùm veniale quàm mortale alienum. Sicut apertè docet S. Auguſt. lib. de mendacio c. 9. ubi ait: *Si quæritur quid horum potiùs debuit evitare, qui utrumque non potuit: reſpondebo ſuum peccatum potiùs, quàm alienum, & levius potiùs quod ſuum, quàm gravius quòd alienum.* Ex quibus concludere licet quòd peccatum veniale etiam minimum, ut eſt mendacium officioſum, magis ſit deteſtandum, quàm maximum peccatum mortale alienum.

Repones: Charitas magis ſtimulat ad id faciendum, quod magis cedit in gloriam Dei: ſed magis cedit in gloriam Dei, quòd caveatur peccatum mortale quàm veniale, à quocumque fiat, igitur charitas magis inclinat, ut fiat peccatum veniale, quàm quòd permittatur proximus peccare mortaliter.

Diſtinguo majorem; Charitas ad id magis ſtimulat, quando utrumque à Deo directè ordinatur, & ipſe conducit ad ejus gloriam concedo: quod tantùm ad eam conducit indirectè, & per accidens, nego; evitatio autem peccati mortalis à proximo committendi per peccatum veniale à me faciendum, non intenditur à Deo: *Tum, quia* peccatum veniale non eſt medium ordinatum per ſe ad impediendum peccatum gravius alienum; ac ſubinde inordinatè ad ejuſmodi finem aſſumeretur; *Tum, quia* Deus vult me magis diligere propriam ſanctitatem; tametſi parvam, & modicam, quàm alienam, quantacumque illa ſit: unde major Deo ex me accedit gloria, cùm quodlibet peccatum caveo quàm ſi peccarem leviter, ne proximus graviùs Deum offendat; *Tum, quia* licèt peccatum alienum apprehendatur, ut majus malum Dei, attamen cùm Deus apprehendatur hìc, & nunc nolle quòd ego peccem venialiter ad vitandum grave peccatum proximi, cumque lex veræ amicitiæ inclinet omnino ad non diſplicendum amico in his, quæ ipſe rationabiliter, & prudenter vult, inde fit, quòd mihi non liceat levius peccatum admittere, ne proximus gravius committat. *Tum* denique, quia ut S. Auguſt. *ibidem* luculenter explicat, *Si hanc peccatis aperimus viam, ut permittamus minora, ne alii majora committant, lato limite, imò nullo limite, ſed convulſis, & remotis omnibus terminis infinito ſpatio cuncta intrabunt, atque regnabunt. Quando enim fuerit definitum, peccandum eſſe homini minùs, ne aliùs peccet ampliùs, profectò & furtis noſtris ſtupra cavebuntur aliena: & ſi qua impietas viſa fuerit, etiam pejor inceſtis, inceſta quoque facienda dicentur à nobis, ſi eo modo agi potuerint, ut illa impietas non committatur ab aliis. Hoc ſapere quid eſt aliud, niſi deſipere, vel potiùs inſanire? A mea quippe iniquitate, non ab aliena, ſive in me, ſive in aliis perpetrata, mihi eſt cavenda damnatio.*

Urgebis, Licet Sanctorum exempla ſectari, ſed aliquando leviora peccata voluerunt admittere, ut graviora vitarent in proximo, ut conſtat exemplo Loth, qui Gen. 19. dicebat Sodomitis, *Habeo duas filias, quæ nec dum cognoverunt virum, educam eas ad vos, & abutimini eis, ſicut vobis placuerit, dummodo viris iſtis nihil mali faciatis*, igitur &c.

Reſpondet ibidem S. Auguſtinus, *Aliena ille vir juſtus timendo peccata, quæ niſi conſentientes inquinare non poſſunt, perturbatus non attendit ſuum: quo voluit ſubdere filias libidinibus impiorum. Hæc quando in Scripturis ſanctis legimus, non ideò, quia facta credimus, etiam facienda credamus, ne violemus præcepta, dum paſſim ſectamur exempla. An verò quia juravit David ſe occiſurum eſſe Naban, & clementi conſideratione non fecit, propterea illum imitandum eſſe dicemus, ut temere juremus non eſſe facturos, quod non eſſe faciendum poſteà videamus? Sed ſicut illum* (Loth) *timor impulit, ut proſtituere filias vellet ſic juſtum* (Davidem) *ut temerè juraret, ira turbavit.* Cæterùm, non adeò diffi-

difficile erit Loth virum juſtum excuſare ab omni peccato, teſte S. Auguſtino ſuprà, ubi ait: *Niſi fortè pro defenſione hujus viri in eas ſe quiſpiam coarctet anguſtias, ut dicat, quoniam accipere, quàm facere præſtat injuriam pati: hoſpites autem illi non erant utique facturi injuriam, ſed paſſuri, maluit vir juſtus filias ſuas injuriam pati, quàm hoſpites ſuos eo jure, quo filiarum dominus erat, & noverat non eas peccare ſi id fieret, quia peccantes potiùs, quibus non conſentirent, ſine peccato proprio ſuſtinerent. Denique, non ſeipſæ ſtuprandas, quamvis pro maſculis fœminas pro illis hoſpitibus obtulerunt, ne reas eas faceret non perpeſſio libidinis alienæ, ſed ſuæ conſenſio voluntatis. Nec Pater earum hoc in ſe fieri permittebat, cùm hoc facere conarentur, quibus hoſpites non prodebat, quamvis minùs mali eſſet, quod in uno, quàm ſi fieret in duobus. Sed quantum poterat reſiſtebat, ne ipſum quoque illius proprius macularet aſſenſus, quem libidinoſus furor etiamſi prævaluiſſet viribus corporis, tamen non conſentientem non maculaſſet alienus. In filiabus autem non peccantibus, nec ipſe peccabat, quia non eas peccare ſi opprimerentur invitæ, ſed peccantes ferre faciebat, tanquam ſi ab improbis, ut ſui ſervi cæderentur offerret, ne hoſpites ejus paterentur cædis injuriam*. Huc uſque S. Auguſtinus, excuſans factum Loth à peccato, quia ſolùm fuerit permiſſio minoris peccati ad impediendum majus peccatum. Hinc, ut bene notandum eſt, non ſuaſit ſimpliciter, & abſolutè Sodomitis ſtuprum ſuarum filiarum, ſed comparativè dicens: *Abutimini eis, ſicut vobis placuerit, dummodo viris iſtis mali nihil faciatis*. Quaſi diceret, ſi alterutrum velitis facere, potiùs facite quod minus eſt, quàm quod majus eſt.

QUÆSTIO QUARTA.

Quid ſit Contritio imperfecta, ſeu Attritio, & quomodo conferat ad remiſſionem peccati.

NOtandum primò, Attritionis nomine Theologos vulgò ſignificare eam peccati deteſtationem, & dolorem, qui fiat, & concipiatur ex aliquo motivo, quod non ſit ipſe Deus, quatenus eſt propter ſe diligendus, & ut ſummè ſibi bonus, à quo mortale peccatum avertit. Porrò motivum illius doloris duplex aſſignatur à Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14. *c.* 4. ubi cùm contritionem in genere diſtinxiſſet in *perfectam*, & *imperfectam*, quorum priorem ſimpliciter *Contritionem* appellat; poſteriorem verò nominat *Attritionem*; ſtatim ſubjicit; *Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur &c.*, Ubi duplex aſſignatur hujus Attritionis generale motivum, nimirum *turpitudo peccati*, & *gehennæ ac pœnarum metus*, ad quæ cætera quæcumque motiva facilè revocantur; nam deſiderium beatitudinis, ac metus illius amittendæ comprehenditur ſub timore gehennæ, & pœnarum: ſiquidem nomine *gehennæ* Concilium non tantùm intelligit pœnam ſenſus, ſed etiam pœnam damni, ſeu carentiam fruitionis, & poſſeſſionis Dei, quam peccator æternè incurreret, niſi pœniteret, & admiſſi peccati veniam obtineret: idem enim eſt timere carentiam alicujus boni, & illud deſiderare, & vice verſa optare alicujus boni poſſeſſionem, idem eſt ac illius jacturam, & perditionem timere. Unde timor ille de objecto perdendo, illius objecti dilectionem importat, & viciſſim dilectio timorem. Hinc vulgare illud. *Tantus eſt dolor in amittendo, quantus fuit amor in poſſidendo*. Similiter quæcumque alia malitia, propter quam deteſtamur peccatum, comprehenditur ſub turpitudine peccati, qualis eſt infamiæ nota incurrenda, non ſolùm apud homines mortales, ſed etiam coram Deo, & beatiſſimis mentibus; nec non & animæ per peccatum vitiatæ horrenda difformitas, fœtor, horror &c.

Notandum ſecundò, Attritionem, & Contritionem in hoc invicem convenire, quòd utraque ſit animi dolor, ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero; ſic enim Contritionem in genere definit Concilium Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. cum ait: *Contritio, quæ primum locum inter pœnitentis actus habet, eſt animi dolor ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero*. Conveniunt *inſuper*, quòd utraque ſit dolor de peccato propter Deum offenſum: nam Attritio, quatenus eſt medium ad obtinendam veniam in Sacramento Pœnitentiæ, debet eſſe dolor de peccato, cum aliquo reſpectu ad Deum: unde infamia merè humana, quæ per peccatum incurreretur, ſicut & quæcumque pœna quatenus dumtaxat ab homine infligenda,

da, non poſſet eſſe motivum veræ, ac propriè dictæ Attritionis, ut obſervat Lugo diſp.5. n.14. ſiquidem per Attritionem homo debet converti ad Deum, ut ab eo peccati veniam obtineat, virtute Sacramenti Pœnitentiæ, ſi verò ſolus ſit dolor de peccato propter infamiam tantùm humanam, vel propter pęnam ab humano judice infligendam, ille actus nullo modo erit converſio ad Deum, quippe non procederet ullo modo ex amore, vel timore Dei, ſed ex timore humani Judicii, qui autem non movetur ex timore, vel amore Dei, ſed ex timore hominis, ille nullo modo ſatisfacit Deo, nec honorat Deum, nec præfert Deum creaturæ: non enim relinquit peccatum propter aliquam perfectionem, quam recognoſcit in Deo, ſed propter potentiam Judicis creati, vel aliud ſimile. Requiritur autem in omni vera converſione, quòd detur averſio à peccato, & converſio ad Deum; ſicut in peccato fuit averſio à Deo, & converſio ad creaturam, quare ſicuti converſio ad creaturam fuit propter aliquam perfectionem cognitam in creatura, ita converſio ad Deum debet eſſe propter aliquam perfectionem ipſius Dei, ut propter potentiam puniendi, quam timemus, vel propter bonitatem, quam amamus, vel propter ſuperioritatem, cui obedimus &c. Ubi ergo non movet aliqua Dei perfectio, non datur pęnitentia, quam Deus exigit, illa ſcilicet, qua homo cognoſcat aliquid in Deo, ratione cujus non debeat poſtponi, ſed potiùs pręferri creaturæ: unde non quæcumque turpitudo peccati, & timor pęnæ eſt ſufficiens motivum Attritionis, ſed quatenus utrumque habet reſpectum ad Deum, quatenus videlicet peccatum eſt vel inobedientia, vel irreverentia, vel ingratitudo in Deum; aut quid ſimile; nam hæc omnia fundant turpitudinem peccati, ut peccatum eſt formaliter, & quatenus dicit oppoſitionem cum Deo; quare qui ſub hac ratione deteſtatur peccatum, movetur ab aliqua excellentia Dei, cujus intuitu ad ipſum convertitur, & ipſum præfert creaturæ, quam priùs dilexerat pluſquam Deum. *Conveniunt tertiò*, quòd utraque annexam habeat dilectionem Dei, tanquam ſummi boni, ſaltem virtualiter, qui enim reverà dolet ſe peccaſſe propter Deum offenſum, neceſſum eſt, quòd habeat amorem Dei, ſaltem virtualem in tantum enim dolet ſe offendiſſe Deum, in quantum diligit. *Conveniunt* tandem, quod uterque ille dolor, tam Attritionis quàm Contritionis, ordinetur ad remiſſionem peccati conſequendam per Sacramentum Pœnitentiæ in re, vel in voto ſuſceptum.

Notandum tertiò: Attritionem, & Contritionem invicem diſcrepare. *Primò* quantum ad virtutem, & effectum, nam, inquit Concilium Tridentinum ſuprà laudatum, Contritio aliquando charitate perfecta hominem Deo reconciliat, priuſquam Sacramentum pęnitentiæ actu ſuſcipiatur cum voto illud ſuſcipiendi. Attritio verò extra Sacramentum Pœnitentiæ etiam cum voto illud ſuſcipiendi non ſufficit ad peccati veniam impetrandam, ut ibidem docet Concilium; dicens, Quamvis ſine Sacramento Pęnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pęnitentiæ impetrandam diſponit. *Secundò*, differunt *ratione principii*, quia Contritio elicitur à virtute Pęnitentiæ, quatenus habet charitatem annexam, vel ab ea imperatur: Attritio verò provenit à virtute Pęnitentiæ, prout habet annexam virtutem ſpei, quippe dolet de peccato ex metu gehennæ incurrendæ, & timore amittendæ beatitudinis, quod utique ſpectat ad virtutem ſpei, quę cùm habeat pro objecto Deum, ut nobis bonum & à nobis poſſidendum, etiam tendit in id, quod huic poſſeſſioni averſatur, & ab ea removet, qualis eſt peccati turpitudo, & periculum gehennæ incurrendæ. *Tertiò*, differunt *ratione motivi*, quia Contritio perfecta elici debet ex amore Dei, ut ſummi boni ſuper omnia dilecti, & ex affectu charitatis, imperfecta verò debet quidem elici ex dilectione Dei ut ſummi boni ſuper omnia amandi, non quidem propter ſe, ſed propter nos, ſeu non quatenus eſt ſibi ipſi bonus, ſed quatenus eſt bonum noſtrum, in cujus poſſeſſione ſtat noſtra æterna fęlicitas, & in cujus amiſſione ſumma noſtra miſeria, & infęlicitas conſiſtit. Unde Contritio provenit ex amore amicitiæ, qua Deus diligitur propter ſe. Attritio verò provenit ex amore concupiſcentiæ, qua Deus diligitur propter nos, & ut bonum noſtrum.

Undè amor ſpei comparatè ad amorem charitatis dici poteſt *imperfectus*, & *initialis* imperfectus quidem non abſolutè, ſed reſpectivè, & comparativè, quia motivum minùs habet perfectum, quàm charitas

tas, quæ Deum diligit tantùm propter ſe, & nullo habito reſpectu ad bonum diligentis, initialis verò, quia, ut apparebit infrà ex S. Auguſtino, ab ipſo amore ſpei, & timore gehennæ promovemur, & provocamur ad amorem charitatis; unde iſte timor, & amor ex affectu ſpei eſt veluti ſemen, ac primordium, & initium ſalutis quando videlicet concipitur ex impulſu Spiritus ſancti, nam, inquit Concilium Tridentinum ſuprà laudatum, timor, & amor ille *donum Dei eſt, & Spiritus ſancti impulſus, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis; quo pœnitens adjutus viam ad juſtitiam parat*.

Ex quibus apparet perfectam Contritionem ab imperfecta non diſtingui *ratione durationis*, quia diuturnus dolor ad Contritionem perfectam non requiritur, ut jam diximus. Et inſuper longè diuturnior poteſt eſſe dolor Attritionis, quàm Contritionis, cùm illius objectum ſit quaſi ſenſibile, & efficaciùs afficiat mentem, quàm objectum Contritionis; ſiquidem efficaciùs homines moventur ad aliquid fugiendum timore pęnæ, quàm amore juſtitiæ. Neque etiam Contritio, & Attritio diſtinguuntur *ratione intenſionis*; quippe cùm intenſus dolor ad Contritionem perfectam non requiratur, cùm quilibet dolor etiam in gradu remiſſo elicitus ex ſupernaturali motivo charitatis reverà ſit actus Contritionis: magis autem & minus ſpeciem rei non mutant.

Non denique Contritio ab Attritione diſtinguitur, ex eo quòd perfecta Contritio informetur gratia, & charitate habituali: Attritio verò minimè, quia interdum accidit, ut Attritio eliciatur ab homine juſto, & exiſtente in gratia: Contritio verò ab homine exiſtente in peccato producatur. Nec obſtat Concilium Tridentinum dicens ſeſſ. 14. cap.4. *Et ſi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum* (Pęnitentiæ) *actu ſuſcipiatur* &c. His enim verbis non ſignificat Concilium, Contritionem ſemper elici debere ab homine, qui charitatis habitum obtineat, alioquin fruſtrà dixiſſet ibidem, initio capitis: Contritionis motum fuiſſe quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum neceſſarium, & in homine poſt Baptiſmum lapſo demum præparare ad remiſſionem peccatorum, etenim qui charitatem habitualem poſſidet, jam peccatorum veniam obtinuit, ac proinde fruſtrà ad eam aſſequendam prǽpararetur. Solùm itaque vult Contritionem eam perfectam cenſeri, quæ elicitur ex motivo charitatis, in quo à Contritione imperfecta diſcrepat, quæ ex ejuſmodi motivo non elicitur, ſed dumtaxat ex motivo ſpei.

His ita præmiſſis, duo ſuperſunt hac in quæſtione præcipuè determinanda. *Primum* quidem, utrùm dolor de peccatis ex timore gehennæ conceptus, ſit bonus, & utilis ad ſalutem. *Secundum*, utrùm Attritio, ſeu dolor ex metu gehennæ, & ex affectu ſpei elicitus cum Sacramento Pœnitentiæ ſufficiat ad remiſſionem peccatorum.

CONCLUSIO PRIMA.

Attritio ſeu dolor de peccatis ex metu gehennæ, aut turpitudine peccati elicitus, eſt bonus, & utilis ad ſalutem.

Hæc Concluſio eſt de fide determinata in Concilio Tridentino ſeſſ.6. can.8. his verbis: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit*. Et ſeſſ.14.c.4. definit, dolorem ex gehennæ, & pęnarum metu conceptum *ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ, non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verùm donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat*.

Probatur primò hæc veritas ex Scriptura ſacra, quæ pluribi timorem ſervilem commendat: Sic Prov. 1. *Timor Domini principium Sapientiæ*, quod utique oraculum SS. Patres explicant de timore ſervili: is enim eſt, qui ſapientiam inchoat; nam filialis illam perficit, & conſummat: ſic pariter Eccleſ.2. *Timor Domini expellit peccatum*. Quia videlicet diſponit ad juſtificationem, & expulſionem peccati, ut explicat S. Auguſtinus infrà laudatus. Similiter Iſaiæ 26. *Concepimus, & quaſi parturivimus, & peperimus Spiritum ſalutis, non fecimus in terra*. Ubi 70. Interpretes legunt: *A timore tuo Domine concepimus, & peperimus Spiritum ſalutis, & pęnitentiæ ſalutaris*.

Hoc ipſum unanimi calculo docent SS. Patres, qui timorem illum commendant, & extol-

extollunt: Sic S. Clemens Alexandrinus illum appellat *Fidei Coadjutorem*; S. Ambroſius *clavum animæ fluctuantis* : Tertullianus de cultu *feminarum* c. 2. *Timor*, inquit, *fundamentum ſalutis eſt* , *præſumptio impedimentum timoris*. Idem docet S. Auguſtinus pluribus in locis maximè in Pſ. 127. ubi diſtinguit triplicem timorem , quorum primus eſt timor malorum temporalium , ſecundus eſt timor gehennæ, ſeu pęnarum æternarum : Tertius denique eſt caſtus . De primo quidem timore ait : *Aliqui propterea tantùm timent ne aliquid mali in terra patiantur*, *ne illos ægritudo occidat*, *ne damnum det orbitas*, *ne alicujus amiſſio chari*, *ne auxilium* , *ne damnatio* , *ne carcer* , *ne aliqua tribulatio* , *propterea timent* , & *tremunt* . *Adhuc timor iſte non eſt caſtus*. De ſecundo autem ſic proſequitur : *Alius non in hac terra pati timet*, *ſed gehennam timet* , *unde terruit* & *Dominus*, *Auditis* , *cùm Evangelium legeretur* , *ubi vermis eorum non morietur* , & *ignis non extinguetur* . *Audiunt hæc homines* , & *quia verè futura ſunt impiis*, *timent*, & *continent ſe à peccato*, *habent timorem*, & *per timorem continent ſe à peccato*: *timent quidem* , *ſed non amant juſtitiam*. De tertio verò timore ſubjungit: *Cùm autem per timorem continent ſe à peccato* , *fit conſuetudo juſtitiæ* , & *incipit quod durum erat amari* , & *dulceſcit Deus* , & *jam incipit homo juſtè vivere* , *propterea non quia timet pœnas*, *ſed quia amat æternitatem*. *Excluſus eſt ergo timor à charitate*, *ſed ſucceſſit timor caſtus*. *Quis eſt iſte timor caſtus ? Secundùm quem debemus* , *fratres mei* , *intelligere quod dictum eſt*, Pſ. 18. *Beati omnes qui timent Dominum* , *qui ambulant in viis ejus*. Quem utique timorem caſtum explicat ibidem ſimilitudine , & comparatione caſtæ fęmine cum adultera: *Caſta*, inquit, *timet ne diſcedat vir : adultera ne veniat ; quid ſi ambo abſentes ſunt ? illa ne veniat* , *iſta ne tardet*. Unde poſtmodum *concludit*: Caſtus „ ergo timor fratres mei hoc habet, quia „ venit de amore. Ille autem timor non„ dum caſtus, præſentiam Domini, & pę„ nas timet , timore facit quidquid boni „ facit, non timore amittendi bonum il„ lud, ſed timore patiendi illud malum. „ Non timet, ne perdat amplexus pulcher„ rimi ſponſi, ſed timet ne mittatur in ge„ hennam. Bonus eſt & iſte timor , uti„ lis eſt , non quidem permanebit in ſęcu„ lum ſæculi , ſed nondum eſt iſte caſtus permanens in ſæculum ſæculi . In quo eſt „ caſtus? jam iterum aliquid interrogo, quod „ voſmetipſos interrogetis. Si Deus veniens „ voce propria loqueretur nobis, quamquam „ non taceat loqui per litteras ſuas, & di„ ceret homini , peccare vis? pecca : fac „ quidquid delectat; quidquid amaveris in „ terra, tuum fiat: cui fueris iratus intereat; „ quem rapere volueris, rapiatur, quem cæ„ dere, cædatur, quem damnare, damne„ tur: quem poſſidere, poſſideas. Nemo „ tibi reſiſtat, nemo tibi dicat: quid facis? „ nemo, noli facere quod velis; nemo, „ quare feciſti ? abundent tibi omnia iſta „ terrena quę concupiſti, & vive in illis „ non uſque ad tempus, ſed ſemper, fa„ ciem tantùm meam nunquam videbis . „ Fratres mei unde ingemuiſtis, niſi quia „ jam natus eſt timor caſtus permanens in „ ſæculum ſæculi? Quare percuſſum eſt cor „ veſtrum , ſi diceret Deus , faciem meam „ nunquam videbis? Ecce omni iſta terre„ na fęlicitate , omnibus rebus abunda„ bis , circumfluent in te bona tempora„ lia, non illa amittes, non illa deſeres, „ quid vis amplius? Fleret quidem, geme„ ret timor caſtus, & diceret. Imò tollan„ tur omnia , & videam faciem tuam. Ti„ mor caſtus exclamaret de Pſalmo , & „ diceret, Deus virtutum converte nos, & „ oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus , „ Timor caſtus exclamaret de Pſalmo, & „ diceret , Unam petii à Domino ; Vide „ quomodo audeat timor iſte caſtus, timor „ verus, timor ſincerus, Unam petii à Do„ mino, hanc requiram. Quid? Ut inha„ bitem in domo Domini, per omnes dies „ vitæ meæ. „

Similia habet ſerm. 18. de verbis Apoſtoli, ubi cùm c. 4. & 5. diſtinxiſſet hunc triplicem timorem , tandem, & c. 7. loquens de timore mundano, eum reprobat, poſtmodum c. 8. ſermonem faciens, de timore gehennæ, *ſcribit*. Quid enim ma„ gnum eſt, timere pęnam? Magnum eſt, ſed „ amare juſtitiam. Interrogo te, & invenio „ te . Tu inſpice interrogationem meam „ ſonantem, & fac de teipſo interrogatio„ nem ſilentem . Dico ergo tibi , Libidi„ ne victus habes conſentientem , quare „ non committis adulterium? Et reſponde„ bis, quia timeo gehennam, timeo ſuppli„ cium ignis æterni, timeo judicium Chri„ ſti, timeo ſocietatem diaboli, ne puniar „ ab illo, & cum illo ardeam. Quid dicturus „ ſum,

„ ſum, malè times, quomodo tibi dicebam „ de adverſario, quia quærebat corpus tuum „ occidere? Ibi enim rectè dicebam, malè „ times, ſecurum te facit Dominus tuus, „ dicens: Nolite timere eos, qui corpus „ occidunt. Modò cùm dicis mihi, gehen- „ nam timeo, ardere timeo, in ęternum pu- „ niri timeo: quid dicturus ſum? Malè ti- „ mes? vanè times? Non audeo; quandoqui- „ dem ipſe Dominus ablato timore ſubjecit „ timorem; & ait, ubi dixit: Nolite timere „ eos qui corpus occidunt, & poſteà non „ habent quid faciant, ſed eum timete, qui „ habet poteſtatem, & corpus, & animam „ occidere in gehennam ignis, ita dico vo- „ bis, hunc timete. Cùm ergo Dominus ti- „ morem incuſſerit, & vehementer incuſ- „ ſerit, & repetendo verbum, commina- „ tionem geminaverit, dicturus ergo ſum, „ malè times? Iſta non dicam. Planè time, „ nihil melius times, nihil eſt quod magis „ timere debeas: Sed interrogo te. Si non „ te videret Deus, quando facis, nec quiſ- „ quam te convinceret in judicio illius, fa- „ ceres? Tu te vide. Non enim potes ad „ verba omnia mea reſpondere, inſpice tei- „ pſum, Faceres? Si faceres: ergo pęnam „ times, caſtitatem nondum amas, charita- „ tem nondum habes, ſerviliter times, formi- „ do eſt mali, nondum dilectio boni. Sed „ time tamen, ut iſta formido cuſtodiat te, „ ut perducat dilectionem. Timor enim „ iſte, quo gehennam times, & ideò ma- „ la non facis, continet te, & ſic volen- „ tem peccare animum non ſinit, eſt enim „ quidam cuſtos timor, quaſi pædagogus le- „ gis littera eſt minans, nondum gratia ju- „ vans. Cuſtodiat tamen te timor iſte, dum „ non facis timendo, & veniat charitas: „ intret in cor tuum, & quantum illa in- „ trat, tantum timor exit. Timor enim id „ agebat ne faceres, charitas id agit ne ve- „ lis facere, etiamſi impunè poſſis admit- „ tere. Dixi quid timeatis, dixi quid ap- „ petatis.

Ex his ſic argumentari licet: Timor ille bonus eſt, qui diſtinguitur à mercenario reſpiciente mala temporalia: timor ille bonus, quem non audet S. Auguſtinus dicere malum, quo non vanè quis timet, quo quis non peccat, qui utilis eſt, & bonus, qui continet hominem extrinſecùs à peccato, quamvis ſcilicet animum interiorem peccare volentem non ſinat, qui peccandi conſuetudinem ſiſtit; qui eſt initium ſapientiæ, qui locum præparat charitati: ex quo fit juſtitiæ conſuetudo, & incipit quod durum erat amari, & dulceſcit Deus: atqui hæc omnia tribuit Auguſtinus timori ſervili: ergo timor ſervilis bonus eſt.

Confirmatur ex his, quæ habet ſerm. 24. „ de Tempore, ubi *ait*: Cùm timetur pœ- „ na, quam minatur, diſcitur amari præ- „ mium quod pollicetur: ac ſic per timorem „ pęnæ bona vita retinetur. Per bonam vi- „ tam bona conſcientia comparatur, ut per „ bonam conſcientiam nulla pęna timea- „ tur. Quapropter diſcat timere, qui non „ vult timere; diſcat ad tempus eſſe ſollici- „ tus, qui ſemper vult eſſe ſecurus, ut „ enim dicit Joannes: Timor non eſt in cha- „ ritate, ſed perfecta charitas foras mittit „ timorem. Dixit ſanè, & veraciter dixit. „ Si ergo habere non vis timorem, priùs „ vide, utrùm jam perfectam habeas chari- „ tatem, quæ foras mittit timorem. Si ve- „ rò ante iſtam perfectionem timor excludi- „ tur, ſuperbia inflat, non charitas ædificat. „ Nam ſicut in bona valetudine fames non „ faſtidio, ſed cibo pellitur: ita in bona „ mente timor non vanitate, ſed charita- „ te pellendus eſt. „

Quibus verbis S. Auguſtinus apertè ſignificat, timorem non conſequendæ beatitudinis, aut incurrendę gehennæ poſſe interdum ſufficere ad excludendum omnem peccati affectum, qua ratione timor ille caſtus cenſeri poteſt, ſaltem initialis, quippe cùm ex eo non ſolùm caveatur peccatum, ſed etiam oriatur timor filialis, qui non procedit ex ſpe retributionis, ſed ex affectu benevolentiæ hominis erga Deum. Hac enim ratione affectus ille dicitur timor filialis; ideò enim filius obedit patri, non quia ſperat ab illo retributionem aliquam, aut timet pęnam infligendam, ſed præciſè quia novit inobedientiam diſplicere Patri, quem diligit, ſicque ex amore patris illam refugit abſque ullo prorſus reſpectu ad ſuum proprium commodum.

Dices primò: Ille timor non eſt dicendus bonus, qui non excludit voluntatem peccandi, ſed timor, ſeu dolor conceptus ex metu gehennæ, non excludit voluntatem peccandi. *Probatur*. Ille dolor, & timor non excludit voluntatem peccandi, qui virtualiter, & implicitè eam retinet, ſed dolor de peccatis ex metu gehennæ virtualiter retinet affectum, & voluntatem peccandi, ut optimè docet S. Auguſt. ſerm. 15. in Pſal. n. 118.

num.118. ubi ait: *Timor, quo non amatur juſtitia, ſed timetur pœna, ſervilis eſt; quia carnalis eſt*. Vivit enim peccandi voluntas;
„ quæ tunc apparet opere, quando ſpe-
„ ratur impunitas. Cùm verò pœna cre-
„ ditur ſecutura, latenter vivit, vivit ta-
„ men. Mallet enim licere, & dolet non
„ licere quod lex vetat: quia non ſpiri-
„ tualiter delectatur ejus bono, ſed carna-
„ liter malum metuit quod minatur. Ti-
„ more autem caſto ipſa quæ hunc timo-
„ rem foras mittit, peccare timet chari-
„ tas, etiamſi ſequatur impunitas: quia nec
„ impunitatem indicat ſecuturam, quando
„ amore juſtitiæ peccatum ipſum deputat
„ pœnam.

Nego minorem: Licèt enim dolor non includat in ſe aliud motivum odii peccatorum; attamen poſitivè omne aliud motivum ad deteſtandum peccata non excludit; etſi enim hominis attriti voluntas proximè ſtimuletur ad vitandum peccatum, ratione metus gehennæ; tamen in eo non quieſcit, ſed virtualiter, & mediatè tendit in Deum, ut in finem ultimum, quemadmodum actus ſpei proximè quidem, & immediatè tendit in beatitudinem æternam, ſeu in Deum, quatenus bonum ipſi ſperanti, virtute autem, & implicitè fertur in Deum ſecundùm ſe tanquam in finem ultimum.

Inſtabis: Illud eſt per ſe malum, quod cum charitate, & gratia ſanctificante ſubſiſtere non poteſt: at timor ſervilis ſeu gehennæ non ſubſiſtit cum charitate: nam, inquit S. Joannes epiſt. 1. c. 4. *Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorem*. Igitur, &c.

Diſtinguo majorem: Quod non poteſt ſubſiſtere cum charitate, ratione ſuæ malitiæ, & deformitatis oppoſitæ charitati, nego: ratione ſuæ imperfectionis, concedo. Nam, ut optimè notat S. Auguſtinus ſuprà laudatus in Pſal. 127. duplex eſt timor, qui foras à charitate mittitur; unus quidem eſt timor temporalium, quoniam nimirum aliqui proptereà timent, ne quidpiam mali in terra patiantur; ne illis ægritudo accidat; ne damnum, & alicujus chari amiſſio, aut aliqua tribulatio adveniat: alius eſt timor gehennæ, quo Dominus in Evangelio terret, ratione cujus terreni homines continent ſe à peccato, & ſic incipiunt juſtè vivere, & Deum diligere: Prior timor ſemper foras per charitatem mittitur, poſterior verò ſimul cum ea aliquandiu permanet, & maximè quando nondum eſt perfecta, ut etiam optimè docet, *Tract. 9. epiſt. Joannis*. Timor „
non eſt in charitate ſcilicet perfecta, ſed „
eſt in charitate inchoata: quia initium „
ſapientiæ timor Domini. Timor quaſi lo- „
cum præparat charitati. Cùm cęperit cha- „
ritas habitare, pellitur timor, quia ei prę- „
paravit locum. Quantum enim illa cre- „
ſcit, tantum ille decreſcit: quantum illa „
fit interior, timor pellitur foras. Major „
charitas, minor timor: Minor charitas, „
major timor. Si nullus timor, non eſt „
quà intret charitas. *Ibidem infrà*: Eſt ti- „
mor, quem charitas foras mittit, & eſt „
timor caſtus permanens in ſæculum ſæculi. „
Sicut ſunt homines, qui timent Deum ne „
mittantur in gehennam, iſte timor in- „
troducit charitatem; ſed ille venit ut „
exeat: Si enim propter pœnas times Deum, „
non amas, non bona deſideras, ſed ma- „
la caves, corrigis te, incipis bona deſi- „
derare, cùm cupis bona deſiderare, eſt „
in te timor caſtus ne amittas ipſa bo- „
na; ſicut ſi ponas duas mulieres marita- „
tas, quarum una velit adulterium face- „
re, ſed timet maritum ne veniat: hæc „
diligit nequitiam, & oneroſa eſt ei ma- „
riti præſentia. Altera amat virum, & „
nulla ſe adulterii immunditia vult ma- „
culare, optat præſentiam viri. Timet il- „
la, timet iſta. Illa timet virum ne ve- „
niat: iſta timet virum, ne diſcedat. Illa „
dicit: Timeo ne damnet; iſta dicit, timeo „
ne deſerat. Pone hoc in animo Chri- „
ſtianorum, & videas timorem, quem cha- „
ritas foras mittit: & alium timorem caſtum „
permanentem in ſæculum ſæculi.

Objicies ſecundò: Peccatum eſt, ordinare majus bonum ad minus: ſed ille qui dolet de peccatis ex ſolo metu damnationis, ordinat majus bonum ad minus, culpæ vitiationem ad pœnæ fugam: igitur peccat.

Diſtinguo majorem: Ordinare majus ad minus, ut ad finem ultimum, concedo: ut ad finem proximum, nego: Deus enim ipſe excellentius bonum ordinat ad inferius, ut incarnationem Chriſti ad hominum ſalutem, & gloriam: qui dolet de peccatis ſolo metu gehennæ, majus bonum ordinat ad minus, ut ad finem proximum, non ut ad ultimum: ut ſancti viri ſacrificium, & orationes ordinant ad obtinendam à Deo ſanitatem, aut aliud temporale bonum; unde ſi foret aliquis ita virtualiter, aut actualiter affectus, ut ſi non eſſet pœna, nullo modo

modò de culpa doleret, hæc Attritio non eſſet bona: quia non tenderet in Deum ullatenus, ut in finem ultimum.

Objicies tertiò: Quod tendit in creaturam, non tendit in Deum ut ultimum finem; quia nemo poteſt habere duos fines ultimos, ſed Attritio tendit in creaturam, ut in ultimum finem; omnis enim attritus, non contritus, in peccato manet; tota ſiquidem Attritio per ſe non juſtificat.

Diſtinguo majorem: Non tendit in Deum efficaciter, concedo; nullus enim efficaciter appetere poteſt plures ultimos fines: inefficaciter, nego: nam alioquin opera moraliter bona in peccato mortali, veluti jejunium, orationes, eleemoſynæ, forent peccata mortalia; quia non tendunt in Deum ut ultimum finem efficaciter, cujus contrarium docuimus in tractatu de gratia.

Objicies quartò: Si timor ſervilis eſt bonus, etiam timor mundanus erit bonus: at hic bonus non eſt, quia facit homines malos: ergo, &c.

Nego majorem: Quia timor mundanus eſt timor creaturæ, cujus affectu non veretur homo Deum offendere: timor ſervilis eſt verè timor Dei diſtrahens, & cuſtodiens à peccato: per eum enim homo timet offendere Deum metu pœnæ, quam ipſe peccatis infligit.

Objicies quintò; Actus, quo quis magis dolet de pœna, quàm de culpa, malus eſt: quia magis dolendum eſt de majori malo, quàm de minori: culpa majus eſt malum, quàm pœna; ſed Attritio de peccatis ex ſolo metu damnationis, eſt actus, quo quis magis dolet de pœna, quàm de culpa; dolet enim de culpa propter pœnam: at id *propter quod unumquodque tale eſt, & illud eſt magis tale*: ergo, &c.

Nego minorem: Etſi enim ſervus amet dominum ob mercedem, & fidelis Deum per ſpem ob gloriæ reſtitutionem; non ideo ſervus magis amat mercedem, quàm dominum; aut fidelis gloriæ retributionem, quàm Deum, quem ſemper agnoſcit ut finem ultimum: ergo licèt attritus oderit culpam ob pœnam, non ideo magis odit pœnam, quàm culpam; Ariſtotelicum enim axioma debet intelligi de eo, propter quod aliud eſt tale, tanquam præcipuam cauſam, non tanquam propter minùs præcipuam cauſam: nam etſi ſervus amet Dominum ob alimentum, quod expectat ab eo, tanquam ob minùs præcipuam cauſam, & Fidelis Deum ob gloriam: non ideo magis amat ſervus alimentum, quàm dominum; aut Fidelis gloriam, quàm Deum.

CONCLUSIO TERTIA.

Attritio ex metu gehennæ, & ex amore concupiſcentiæ, ſeu affectu ſpei concepta, eſt diſpoſitio ſufficiens ad gratiam in ſacramento Pœnitentiæ conſequendam. Probatur *primò* ex Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 4. ubi poſtquam diſtinxit Contritionem in perfectam, quæ ex charitate procedit: & in imperfectam, quæ dicitur Attritio. *Quoniam*, inquit, *vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ*: ſtatim ſubjicit: *Illam non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat: & quamvis ſine ſacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit*. Idem habet can. 5. Quibus verbis Concilium duplex aſſignat diſcrimen inter Contritionem, & Attritionem: unum quidem, quòd Attritio tendat in peccatum ex motivo minùs nobili, quàm Contritio, nimirum ex motivo turpitudinis peccati, aut metu gehennæ: non autem ex conſideratione Dei ſummè dilecti; alterum verò quòd Contritio perfecta extra Sacramentum per ſe ſufficiat ad obtinendam peccati remiſſionem, dummodo habeat annexum votum illud ſuſcipiendi; Attritio verò diſponit quidem ad illam remiſſionem per Sacramentum impetrandam: verùm ſine Sacramento reipſa ſuſcepto non ſufficit ad peccati remiſſionem.

Repones, Concilium ibi dumtaxat loqui de diſpoſitione remota, & omnino inſufficiente, non verò de proxima, & quæ hominem proximè præparat ad gratiam juſtificantem conſequendam.

Verùm contrà. Concilium ibi apertè docet Attritionem conceptam ex metu gehennæ, ſi voluntatem peccandi excludat, reverà ad juſtificationis gratiam, in ſacramento Pœnitentiæ obtinendam diſponere, eo modo, quo Contritio ante ſuſceptionem Sacramenti ad eam diſponit: atqui Contritio proximè ſufficienter ad gratiam ſanctificantem diſpo-

diſponit, ac Deo reconciliat, priuſquam Abſolutio Sacerdotalis ſuſcipiatur: igitur etiam mens Concilii eſt, quòd Attritio juncta Sacramento proximè, & ſufficienter pœnitentem diſponat, ac Deo reconciliet in ſacramento Pœnitentiæ.

Deinde, Attritio aliter hominem diſponit ad gratiam cum Sacramento, quàm extra Sacramentum, ut docet Concilium Tridentinum: ſed extra Sacramentum remotè, & inſufficienter ad juſtificationem diſponit; quia, ut ſuprà docebat S. Auguſtinus, Timor viam præparat charitati: igitur ex mente Concilii Attritio juncta Sacramento proximè diſponit ad juſtificationem.

Denique, Concilium ibi damnat, maximè errorem Lutheri: ſicut & ſeſſ. 6. can. 8. ubi ait: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus; vel à peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit*: Sed Lutherus non ſolùm docebat, dolorem ex metu gehennæ eſſe malum, & facere hominem pejorem, ac hypocritam, ſed etiam eum omnino eſſe inſufficientem præparationem ad percipiendam Abſolutionem, & communionem faciendam; ſcribit enim ſerm. 2. de Pœnitent. Contritio (ſic „ enim cœpit vocari vera Pœnitentia interior) duplici via paratur. Primò per diſcuſſionem, collectionem, deteſtationem peccatorum, qua quis, ut dicunt, recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum gravitatem, damnum, fœditatem, multitudinem; dein- de amiſſione æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem, & alia quæ poſſunt dolorem, & triſtitiam excitare, ſpe ſatisfaciendi per bona opera. Hæc autem triſtitia facit hypocritam, imò magis peccatorem, quia ſolùm timore præcepti, & dolore damni id facit; & tales omnes indignè abſolvuntur, & communicantur. Et ſi liberè deberent (remoto præcepto, & minis pœnarum) confiteri: certè dicerent ſibi non diſplicere vitam præteritam, quam ſic coguntur diſplicere confiteri: imò quò magis timore pœnæ, & dolore damni ſic conteruntur, eò magis peccant, & afficiuntur ſuis peccatis, quæ coguntur, non autem volunt odiſſe, & hæc eſt illa Contritio, quam ipſi vocant extra charitatem non meritoriam, alii vocant Attritionem proximè diſponentem ad Contritionem: Sic enim ipſi opinantur, quam opinionem errorem ego dico. *Hæc Lutherus de primo, Contritionis modo. Alium verò Contritionis modum ita deſcribit*: Secundò paratur (*Contritio*) per intuitum, & contemplationem ſpecioſiſſimæ juſtitiæ, qua quis in pulchritudine, & ſpecie juſtitiæ meditatus, in eam ardeſcit, & rapitur, incipitque cum Salomone fieri amator ſapientiæ, cujus pulchritudinem viderat, hæc facit verè Pœnitentem, quia amore juſtitiæ id facit, & hi ſunt digni Abſolutione. „

Repones ſecundò, Concilium ſcribens, Attritionem ad impetrandam Dei gratiam in Sacramento diſponere, ſolùm damnare Hæreticos, qui dolorem Attritionis utilem negantes, ajebant illum facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, non autem velle dirimere controverſiam Theologorum Scholaſticorum circa ſufficientian Attritionis cum Pœnitentiæ ſacramento.

Contrà: Concilium non ſolùm oſtendit, dolorem Attritionis eſſe bonum, & utilem, nec hominem facere magis peccatorem, ſed inſuper diſtinctè, ac disertè ſignificat, quòd quamvis peccatorem abſque Sacramento per ſe perducere nequeat ad juſtificationem, tamen in Sacramento eum diſponat ad impetrandam Dei gratiam: ac ſubinde declarat, Attritionem in Sacramento vim illam habere, quam abſque Sacramento non haberet. Ubi apertè ſatis noſtram tuetur ſententiam, & illam ab hæreticorum calumniis vindicat: poſtquam enim dixit, Attritionem eſſe actum bonum, & ex impulſu Spiritus ſancti conceptum, atque ad Dei gratiam in ſacramento Pęnitentiæ impetrandam diſponere, in fine ejuſdem capitis ſic concludit: *Quamobrem falsò quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quaſi tradiderint ſacramentum Pęnitentiæ abſque motu ſuſcipientium, gratiam conferre: quod nunquam Eccleſia Dei docuit, nec ſenſit*. Atqui hæretici ex eo ſolùm occaſionem captarunt calumniandi Catholicos Scriptores, quòd exiſtimarunt Attritionem, quæ eſt ex metu pœnarum, non eſſe actum bonum, ſed malum, atque reddere hominem hypocritam: ergo Attritionem conceptam ex metu gehennæ, & pœnarum, docet Concilium diſponere ad Dei gratiam in ſacramento Pœnitentiæ obtinendam.

Urgebis: Si Concilium exiſtimaſſet Attritionem ſufficienter ad Dei gratiam diſponere,

quando jungitur Sacramento, diſtinctè dixiſſet, eam diſponere *cum Sacramento*. At ita non dixit: ſed tantùm, quòd diſponat *in Sacramento*, ut nempe ſignificaret eam diſponere remotè, & mediatè ad gratiam, quatenus videlicet diſponit pœnitentem ad recipiendam Abſolutionem ſacramentalem, & excitandam ex gratia Dei Contritionem, ex quibus immediatè ſequatur juſtificatio: igitur Concilium nulla ratione noſtræ ſententiæ patrocinatur.

Nego conſequentiam, & ad antecedens dico, quòd quando Concilium ait, Attritionem diſponere ad Dei gratiam in Sacramento, idem ſignificat, ac ſi diceret cum Sacramento; cùm enim hanc particulam, *in Sacramento*, opponat huic, *ſine Sacramento*, quæ ſignificat idem, ac ſeorſim, & ſeparatim à Sacramento, dum ait, Attritionem ſine Sacramento non perducere ad juſtificationem, conſequens eſt, quòd dum etiam ait, eam *in Sacramento* diſponere ad Dei gratiam, idem ſignificat, ac ſi diceret *cum Sacramento*.

Repones tertiò, Concilium, dum ait, Attritionem in Sacramento ad juſtificationem diſponere, non loqui de illa Attritione, quæ concipitur ex metu pœnarum, ſed tantùm de illa, quæ fit ex amore Dei ſuper omnia, ſed imperfecto, quæque eſt equidem eſſentialiter Contritio, ſed imperfecta; ut eam ibidem appellat Concilium, quippe Contritionem dividit in perfectam, & imperfectam.

Verùm nodum quærit in ſcirpo, & tenebras in Sole, qui hæc ſomniat: *Tum quia* Concilium illam Attritionem afferit ſufficere ad impetrandam Dei gratiam in Sacramento, quam dicit concipi ex conſideratione gehennæ, & pœnarum metu: igitur non loquitur de Attritione, quæ fit amor Dei initialis, & imperfectus: *Tum quia* Concilium de ea Attritione loquitur, quam Lutherus docuerat facere hominem hypocritam, & pejorem; ſed illa Attritio, de qua loquitur Lutherus, non procedit ex charitate imperfecta, & inchoata, ſed ex ſolo pœnarum metu, ut conſtat ex dictis ſuprà: igitur, &c. *Tum denique*, quia Concilium ait, illam Attritionem, quæ in ſacramento Pœnitentiæ diſponit ad gratiam, *eſſe donum Dei, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed animam moventis*: at Attritio ex amore Dei ſuper omnia, quantumvis imperfecta, eſt motus Spiritus ſancti inhabitantis animam; etenim *qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*: igitur, &c.

Porrò Concilium vocat Attritionem, *Contritionem imperfectam*: non defectu gradus tantùm, ſicut puer dicitur vir imperfectus, quia omnino viri perfectionem nondum eſt adeptus: ſed dicit imperfectam propter defectum eſſentiæ Contritionis, quia non eſt dolor de peccatis ex amore amicitiæ Dei: ſicut embrio eſt vir imperfectus, quia non habet hominis naturam, ſed ad eam diſponit, ut diximus in 3. Notabili.

Confirmatur: Non major requiritur diſpoſitio ad gratiam per ſacramentum Pœnitentiæ ſuſcipiendam, quàm ad illam recipiendam per Baptiſmum: ſed Attritio eſt ſufficiens diſpoſitio in adulto baptizando ad gratiam juſtificantem recipiendam: igitur & in pœnitente ſufficiens erit: Major conſtat; ſiquidem eadem eſt ratio ſacramenti Pœnitentiæ, ac Baptiſmi, quippe cùm utrumque ſit Sacramentum mortuorum. Minor verò probatur authoritate S. Auguſtini, qui lib. de catechizandis rudibus c. 17. tria refert genera hominum, qui volunt eſſe Chriſtiani, qui veniunt ad Baptiſmum, quorum tertium genus eſt eorum, qui propter beatitudinem ſempiternam, & perpetuam requiem, quæ poſt hanc vitam Sanctis futura promittitur, volunt fieri Chriſtiani, ut non eant in ignem æternum cum diabolo; ſed in regnum æternum intrent cum Chriſto: *Qui ejuſmodi eſt*, inquit, *verè Chriſtianus eſt; cautus in omni tentatione, ne proſperis rebus corrumpatur, & ne frangatur adverſis, & in abundantia bonorum terrenorum, modeſtus, temperans, & in tribulationibus fortis, & patiens, qui etiam proficiendo pervenit ad talem animum, ut plus amet Deum, quàm timeat gehennam, ut etiam ſi dicat illi Deus: Utere deliciis carnalibus ſempiternis, & quantum volueris pecca, nec morieris, nec in gehennam mitteris, ſed mecum tantummodo non eris, exhorreſcat, & omnino non peccet, non jam ut in illud, quod timebat, non incidat, ſed ne illum, quem ſic amat, offendat, in quo una eſt requies*. In iſtis hominibus eſt tantùm Attritio circa prioris vitæ peccata: nam ſi ſolùm habent Attritionis motivum gehennæ metum, ſervilis eſt in iis dumtaxat erga Deum timor, nondum eſt in iis timor filialis, aut Contritio charitate perfecta, quia recenſet eos S. Auguſtinus inter venientes ad fidem, & ait illos eò poſteà perventuros, ut plus ament Deum, quàm timeant gehennam. Porrò ſi illi forent perfecta charitate flagran-

tes

tes, non eſſent in via ad ejuſmodi ſtatum, nec ad eum tenderent proficiendo, jam enim cum eſſent aſſecuti; ſed ea qualiſcumque diſpoſitio detur ad Baptiſmum actu fructuosè ſuſcipiendum, ſuſcipietur; nam homo ſic diſpoſitus dicetur verè Chriſtianus, id eſt, idoneus ut recipiat Baptiſmi ſacramentum, in quo fit Chriſtianæ fidei profeſſio. Quare cap. 16. præcedenti, quo traditur formula cujuſdam orationis, aut alloquii Catechiſtæ ita congratulantis eum, qui venit ad Baptiſmum propter requiem, quæ ſperatur poſt hanc vitam, ait: Deo gratias frater, valde tibi gratulor, & gaudeo de te, quòd in tantis, tamque periculoſis ſæculi tempeſtatibus de vera, & certa ſecuritate cogitaſti. Porrò niſi diſpoſitio prædicta ſufficiens eſſet ad Baptiſmum, quæ diſpoſitio Attritionis eſt, qui cum ea veniret ad Baptiſma, non cogitaret de certa ſecuritate; ergo cùm eadem ſit ratio ſacramenti Pœnitentiæ, ac Baptiſmi, quia ambo ſunt Sacramenta mortuorum; Baptiſmus enim, & Sacramentum regenerativum: Pœnitentia ſacramentum reſuſcitativum, & reparativum; ac ſubinde Attritio, quæ eſt ſufficiens diſpoſitio ad Baptiſmum debitè ſuſcipiendum, ſufficiens pariter erit ad Pœnitentiæ ſacramentum verè, & fructuosè recipiendum.

Probatur denique ratione: Primò quia omne Sacramentum novæ legis id efficere poteſt ſeipſo immediatè, ad quod primò, & per ſe eſt inſtitutum: agit enim ex opere operato; ſed Pœnitentiæ ſacramentum per ſe inſtitutum eſt ad cauſandam primam gratiam ſanctificantem in homine per peccatum lapſo: igitur poteſt primam gratiam ſanctificantem in eo producere: ſed niſi ad illud ſufficeret Attritio, nuſquam primam gratiam produceret; cùm enim Contritio per ſe ſufficiens ſit ad producendam primam gratiam extra Sacramentum, ſi illa eſſet neceſſaria diſpoſitio ad ſacramentum Pœnitentiæ, reverà ante ſuſceptionem illius Sacramenti, neceſſariò præſupponi deberet gratia producta: igitur, &c.

Deinde, Sacramentum mortuorum, quale eſt Pœnitentia, non prærequirit in ſuſcipiente formale principium vitæ ſpiritualis; illud enim immediatè efficit: ſed Contritio charitate perfecta eſt principium vitæ ſpiritualis in homine: ergo illam Pœnitentiæ ſacramentum tanquam diſpoſitionem neceſſariam non præſupponit.

Denique, Sacramenta novæ legis ſunt efficaciora quàm legis veteris, ac ſubinde minorem poſtulant in ſuſcipiente diſpoſitionem: ſed Sacramenta legis veteris, ut homini poſt circumciſionem lapſo conferrent primam gratiam, neceſſariò requirebant Contritionem: Igitur Pœnitentia, quæ eſt Sacramentum novæ legis, illam non prærequirit.

Adde quòd, ſi Contritio perfecta æquè eſſet neceſſaria in nova, ac in veteri lege, ſequeretur, longè difficiliorem eſſe peccati remiſſionem in nova lege, quàm in veteri; Nam in lege Moſaica ad eam obtinendam ſolus actus Contritionis ſufficiebat; in lege autem Evangelica præter illam ulteriùs requireretur Confeſſio omnium peccatorum mortalium ſecundùm numerum, & ſpeciem, quod certè videtur onus graviſſimum: igitur ut facilior appareat venia conſequenda per Sacramenta novæ legis, non neceſſe ad Sacramenta mortuorum prærequiritur Contritio.

Confirmantur hæ omnes rationes ex cenſura ſacræ Facultatis Pariſienſis, quam edidit anno 1638. die prima Junii. & 1. Julii adversùs nonnullas Claudii Seguenoti Presbyteri ex congregatione Oratorii aſſertiones, quas ſcripſerat in ſuis ad S. Auguſtini librum de Virginitate notis: maximè verò quòd pro conſequenda remiſſione peccatorum in ſacramento Pœnitentiæ non ſufficeret Attritio, ſed deſideraretur Contritio charitate perfecta, & conſequenter addidiſſet Abſolutionem ſacramentalem nihil aliud eſſe, quàm juridicam peccati jam remiſſi declarationem. Ejuſmodi propoſitiones hac cenſura notavit ſacra Facultas: *Quæ tradidit de Attritionis inſufficientia: & Contritionis ex perfecta charitate abſoluta neceſſitate ad recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ: & quæ addit, & approbat de Abſolutione, quòd nihil aliud ſit, quàm declaratio juridica peccati jam remiſſi, damnavit Facultas, & cenſuit has propoſitiones eſſe quietis animarum perturbativas, communi, & omnino tutæ praxi Eccleſiæ contrarias, efficaciæ Sacramenti comminutivas, & inſuper temerarias, ac erroneas.*

Objicies primò: Ad veram Pœnitentiam requiritur, quòd Pœnitens, ut veniam obtineat, ad Deum convertatur ex toto corde, & habeat cor novum: ſed hæc non præſtat ſola Attritio: igitur, &c. Major conſtat, tum ex illo Deuteronomii 4. *Cùm quæſieris Dominum, invenies eum, ſi tamen toto corde* quæ-

quæſieris eum, & tota tribulatione animæ tuæ. Et Ezechielis 18. *Facite vobis cor novum, & ſpiritum novum*. Minor etiam patet: qui enim tantùm eſt attritus, toto corde, totaque animi tribulatione Deum non quærit; neque Attritio facit cor novum, & ſpiritum novum; quia non removet ſpiritum veteris Adam, ſcilicet affectum peccandi; nec inducit ſpiritum novi Adam, nempe charitatem: igitur, &c.

Diſtinguo minorem: Si Attritio ſit ſine ſacramento, concedo: ſi juncta ſit Sacramento, nego: erit enim cor novum, & Deus utiliter, ac ſufficienter quæritur, quando gratia ſanctificans confertur homini, per quam innovatur, & ad Dei conſortium, ac unionem, & amicitiam revocatur. Ad authoritates autem Scripturæ reſpondeo, eas eſſe intelligendas de Pœnitentia veteris legis, necnon & novæ legis, quæ extra Sacramentum ſit ſufficiens ad obtinendam peccati remiſſionem: nam in Lege nova ſufficienter homo Deo reconciliatur virtute ſacramenti Pœnitentiæ, quando dolet de peccatis, & deponit peccandi voluntatem; quod utique ſit per Attritionem, ut dictum eſt ſuprà.

Urgebis: Concilium Trident. ſeſſ. 14. c.3. docet, materiam ſacramenti Pœnitentiæ eſſe Contritionem, eamque ad peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiri. Et cap. 4. ait: *Fuit quovis tempore ad impetrandam peccatorum veniam hic Contritionis motus neceſſarius*. Et cap.6. dicit, *Eum cui nulla eſt Contritio, non verè abſolvi ſacramento Pœnitentiæ*: Igitur ex mente Concilii ad obtinendam peccatorum veniam, etiam cum Sacramento, non ſufficit Attritio.

Diſtinguo antecedens: Requiritur Contritio generatim ſumpta, quatenus abſtrahit à perfecta, & imperfecta, concedo; requiritur perfecta Contritio, nego. Concilium enim ibi docet Contritionem perfectam charitate hominem Deo reconciliare priuſquàm hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur; imperfectam autem per ſe non perducere peccatorem ad juſtificationem; ſed eum tantùm diſponere ad Dei gratiam in ſacramento Pœnitentiæ impetrandam: nam illam Contritionem Concilium dicit eſſe neceſſariam, quam initio capitis 4. definit, cùm ait, eam eſſe *animi dolorem, ac deteſtationem peccati, cum propoſito non peccandi de cætero*: ibi autem definitur Contritio genericè ſumpta, prout abſtrahit à perfecta, & imperfecta; ſiquidem illa definitio etiam convenit Attritioni: quippe cùm ſit animi dolor, ac deteſtatio peccati, cum propoſito non peccandi de cætero.

Urgebis: Idem Concilium ſeſſ.6. c.6. referens varias diſpoſitiones prærequiſitas ad juſtificationem, aſſerit hominem diſponi ad juſtitiam non tantùm per actus fidei, timoris, & ſpei, ſed etiam dilectionis, ex qua naſcitur odium peccati, per propoſitum novæ vitæ, ac denique obſervationis mandatorum divinorum: *In ſpem eriguntur* (inquit Concilium) *fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore, illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversùs peccata per odium aliquod, & deteſtationem, hoc eſt, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet; denique dum proponunt ſuſcipere Baptiſmum, inchoare novam vitam, & ſervare divina mandata*. Ubi Concilium ad juſtificationem, quæ fit per Baptiſmum, dilectionem inchoatam inquirit, ut conſtat ex illis verbis, *illumque tanquam juſtitiæ fontem diligere incipiunt*: Unde cùm non minor requiratur diſpoſitio ad juſtificationem, quæ fit per Pœnitentiam, quàm ad illam, quæ fit per Baptiſmum, ex illo Tridentini teſtimonio manifeſtè conſtare putant adverſarii, ad juſtificationem, quæ fit per Pœnitentiam, charitatem inchoatam, & imperfectam neceſſariò requiri.

Reſpondeo, Concilium eo loco ſermonem facere de juſtificatione, quæ fit extra Sacramentum, & per ſolum Baptiſmi votum, ac deſiderium: unde ſignanter ait: *Dum proponunt ſuſcipere Baptiſmum*, &c. Quo certè in caſu non negamus, dilectionem Dei eſſe neceſſariam, necnon & Contritionem charitate formatam. Secus eſt autem de juſtificatione, quæ fit in Sacramento: nam idem Concilium ſeſſ. 6. cap. 6. loquens de Pœnitentia in adultis peccatoribus prævia ad Baptiſmum, ait: *Moventur homines adversùs peccata per odium aliquod, & deteſtationem, hoc eſt, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet*. Porrò ad hanc Pœnitentiam ante Baptiſmum agendam, non eſt abſolutè neceſſaria Contritio, ut diximus ſuprà ex S. Auguſtino.

Vel dico Concilium intelligendum eſſe de amore illo initiali, quem ſuprà diximus ad virtutem ſpei pertinere. Hic autem amor ideo *initialis* appellatur, quia ut plurimùm ab iſto amore noſtra juſtificatio initium ſumit, & ut à me ſuprà dictum eſt,

ſæpe

ſæpe ducimur ab amore iſto ad perfectum illum amorem, qui ad virtutem charitatis pertinet.

Urgebis: Ea dilectio initialis, quam ibi Concilium Tridentinum pro diſpoſitione ad juſtificationem requirit, eſt ea dilectio, qua peccator incipit Deum diligere *tanquam fontem omnis juſtitiæ*: at iſta dilectio ad charitatis, non ad ſpei virtutem pertinet: ergo, &c.

Nego minorem: Quia dilectio illa, de qua ibi Concilium loquitur, eſt qua Deus diligitur, ut ipſe eſt fons noſtræ juſtitiæ, ſeu juſtificationis, quam ab ipſo promiſſam per Chriſtum expectamus; ideo dicit Deum proponi diligendum, non quidem ut juſtitiam in ſe, ſed *ut fontem juſtitiæ*, quam videlicet in nos derivat: adeoque ſignificat eum eſſe diligendum ut nobis bonus eſt, & ut bona nobis largitur. Nec movere debet particula (*omnis*) hoc enim ſolùm ibi vult per illam particulam Concilium Tridentinum, quòd peccatores incipiunt Deum diligere tanquam fontem juſtificationis cujuſcumque, & diſpoſitionum omnium ſupernaturalium ad juſtificationem, cùm nullus ſit, qui aliter, quàm per Dei gratiam, juſtificari valeat, ut ex præcedenti capite Concilii Tridentini apertè conſtat, & ex noſtro tractatu de Gratia.

Inſtabis: Ea dilectio, quam requirit Concilium loco mox citato, eſt ea, quæ ſacramento Pœnitentiæ juncta, peccatoris converſionem operari poteſt: at nulla dilectio Dei converſionem iſtam poteſt operari, niſi ea quæ pertinet ad virtutem charitatis: ergo illa dilectio, de qua Concilium ibi loquitur, eſt dilectio ad virtutem charitatis pertinens.

Reſpondeo negando minorem: Nam ad hoc ſufficit dilectio, quæ pertinet ad virtutem ſpei, & quam ſuppono conjunctam cum Attritione prædicta, quam ſic volumus poſſe converſionem iſtam operari, non quidem per ſe ſolam, ſed quando juncta eſt ſacramento Baptiſmi, vel ſacramento Pœnitentiæ, ut ſatis apertè docet Concilium Tridentinum cit. ſeſſ. 14. c. 4. ubi expreſsè docet, *Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, & quæ ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ, non modò non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, ſed & donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, & quamvis abſque Pœnitentiæ Sacramento peccatorem per ſe, nequeat perducere ad juſtificationem, eum tamen ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam diſponit.* Nota dictum *in Sacramento ipſum diſponere*, & quidem *ad gratiam impetrandam*, his enim verbis facilè conſtat, quòd per iſtam Attritionem, prout à Contritione per charitatem perfecta diſtinguitur, gratia conferri valeat, ſi juncta ſit Pœnitentiæ Sacramento.

Inſtabis iterum. Idem Concilium ſeſſ. 14. cap. 6. agens de pœnitente, ait: *Non debet adeo ſibi de ſua fide blandiri, ut etiamſi nulla illi adſit Contritio, aut Sacerdoti animus ſeriò agendi, & verè abſolvendi deſit, putet tamen ſe propter ſuam ſolam fidem verè, & coram Deo eſſe abſolutum*; ergo perfecta Contritio requiritur ad peccati remiſſionem abſolutè, nec Attritio ſufficit etiam in Sacramento.

Nego conſequentiam. Ibi quippe Concilium vult tantùm arguere Novatores ultimi ſæculi, qui docebant hominem nullo ſuæ voluntatis motu, ſeu Pœnitentiæ dolore, vel ſenſu præparari debere ad obtinendam peccatorum remiſſionem: ſed ei ſolam ſufficere fidem, ſeu potiùs fiduciam, & confidentiam certam de comparata remiſſione peccatorum. Hinc addit Concilium poſt verba citata; *Nec enim fides ſine Pœnitentia remiſſionem ullam peccatorum præſtaret*. Porrò Attritio Pœnitentia quædam eſt. Ideo Contritionem intelligit ibi genericè ſumptam, eſſe prorſus neceſſariam; quòd alterutra ſpecies ejus abſolutè requiratur, aut imperfecta, quæ dicitur Attritio, aut perfecta, quæ dicitur Contritio ſimpliciter, & ſtrictè ſumpta; nam extra Sacramentum perfecta requiritur: in Sacramento autem ſufficit imperfecta, quæ dicitur Attritio.

Objicies ſecundò: S. Auguſtinus, qui pluribi docet eum inaniter pœnitere, qui dumtaxat à peccatis abſtinet ex motu pœnæ, & ſupplicii: ſicut epiſt. 144. quæ eſt ad Anaſtaſium, *Inaniter*, inquit, *putat victorem ſe eſſe peccati, qui pęnæ timore non peccat: quia etſi non impletur foris negotium malæ cupiditatis; ipſa tamen mala cupiditas intus eſt hoſtis, & quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vetatur, ſi ſubſtrahatur quod timetur: at per hoc in ipſa voluntate reus eſt, qui vult facere, quod non licet fieri; ſed ideò non facit, quia impunè non poteſt fieri; nam quantum in ipſo eſt, mallet non eſſe juſtitiam*

peccata prohibentem, atque punientem. Et utique ſi mallet non eſſe juſtitiam, quis dubitaverit, quod ſi poſſet, auferret? At per hoc quomodo juſtus eſt juſtitia talis inimicus, ut eam, ſi poteſtas detur, præcipientem auferat, ne comminantem, vel judicantem ferat? Inimicus ergo juſtitiæ eſt, qui pænæ timore non peccat.

Similiter lib. de Natura, & Gratia cap. 57. ait. *Sub lege eſt, qui timore ſupplicii, quod lex minatur, non amore juſtitiæ, ſe ſentit abſtinere ab opere peccati: nondum enim liber eſt, nec alienus à voluntate peccandi eſt, in ipſa enim voluntate reus eſt.* Inſuper lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagianorum cap. 9. *In ipſa*, inquit, *intus voluntate peccat, qui non voluntate, ſed timore non peccat.* Et lib. 1. cap. 4. *Qui timore pænæ præcepta facit, proculdubio invitus facit, ac per hoc in animo non facit, ac per hoc in ipſa voluntate intus eſt reus, ubi ipſe, qui recipit, inſpicit.* Denique, S. Auguſtinus tract. 9. in epiſtolam Joan. ut ſupra memoravimus: nec non in Pſ. 127. dicit, quòd qui ceſſant à peccatis ex metu pœnæ, ſeu gehennæ, ſunt ſimiles mulieri adulteræ, quæ tantùm ab adulterio ceſſans metu ſui mariti, ne videlicet deprehendatur ab eo, & ſeverè puniatur, ſemper animam adulterandi retinet: igitur ex mente S. Auguſtini, Attritio, quatenus eſt timor ex metu gehennæ, non removet voluntatem peccandi, nec conſequenter ſufficiens eſt cum Sacramento ad obtinendam peccatorum remiſſionem.

Diſtinguo conſequens: Attritio ex metu gehennæ, quæ movet dumtaxat ad cavenda peccata propter ſolum timorem malorum temporalium, & amorem bonorum terrenorum, non removet peccandi voluntatem, concedo: quæ concipitur propter metum gehennæ, quo quis timet Deo privari, & ratione hujus timoris à peccato abſtinet, nego; nam timor iſte gehennæ ordinatur ad Deum, tanquam ad finem ultimum, & ut ſic removet peccandi voluntatem, quia ordinatur ad finem culpæ contrarium; non enim qui ſic timet, ſuum finem ultimum reponit in ipſa evitatione ſupplicii, ſed in privatione, & carentia Dei, qui cùm non poſſit poſſideri à peccatore, idcircò qui hoc metu abſtinet à peccato, ſibi proponit finem ultimum culpæ contrarium: quando autem peccator ſic reſpicit evitationem ſupplicii, non retinet voluntatem peccandi.

Unde timor ſervilis in eo, qui ceſſat à peccato timore ſupplicii, duplex eſſe poteſt; *Unus* quidem quando tota ratio, tam finalis, quàm impulſiva, ſeu motiva continendi ſe à peccatis, eſt fuga pœnæ, dum videlicet homo ſic affectus eſt, ut malum fugiat ſolùm ob pœnam illi malo peccatorum intentatam, & in evitatione ſupplicii, vel in bono, quod ei ſupplicio contrarium eſt, reponit ſuum finem ultimum: & iſte timor à pleriſque dicitur *ſerviliter ſerviens*; quia competit ſervis, & mancipiis, qui nullo Domini ſui amore abſtinent à prohibitis, ſed ſolùm pœnæ metu: ita quòd ſemper affectum habeant faciendi vetita, niſi eſſet pœna ſubeunda. Porrò ille timor ſemper aliquem effectum peccandi formalem, aut virtualem in voluntate relinquit. *Alter* verò ſervilis eſt quando qui timet, non conſtituit ſuum finem ultimum in evitatione ejuſmodi pœnæ; ſed ultrò tendit in bonum honeſtum, qualis utique eſt timor Attritionis, qui licèt terminetur immediatè ad evitationem pœnæ, quam timet, tamen mediatè tendit in finem ulteriorem, nempe in beatitudinem æternam, & ad Deum, ut ſummum bonum, quo qui ſic timet, non vult privari, ſed eo frui, ac ſubinde, qui hoc timore afficitur, non retinet peccandi voluntatem. *Ex quibus* colligere licet, quòd quoties S. Auguſtinus ait, illos, qui timore ceſſant à peccato, adhuc reos eſſe ſecundùm affectum, & voluntatem, loquitur de illo timore, quo terrentur ii, qui conquieſcunt in evitatione ſupplicii, ac ſerviliter ſerviunt, & divinis mandatis parent, qui utique timor malus eſt; quia per eum homines in amore ſui, tanquam in ultimo fine quieſcunt: non verò loquitur de timore, qui ultra evitationem pœnæ tendit in poſſeſſionem Dei tanquam ſummi boni, cujus privationem timet: qualis eſt timor Attritionis.

Urgebis; Idem S. Auguſtinus pluribi docet, neminem ſine Dei amore poſſe juſtificari; Sic ſerm. 7. de tempore; *Pænitentiam certam non facit, niſi odium peccati, & amor Dei*: Et lib. 21. de civit. cap. 27. *Si non deſiſtant à peccato, habendo charitatem, quæ non agit perperam, nihil eis prodeſt*: Unde Author de vera, & falſa Pœnitentia; Sine amore, *inquit*, nemo unquam gratiam invenit, nec veniam aſſecutus eſt; Quod utique confirmatur ex Scriptura: nam S. Paulus 1. ad Cor. 13. diſertè ait: *Sine charitate nihil ſum; ſi charitatem non habuero, nihil mihi prodeſt.*

Et

Et 1. Jo.3. *Qui non diligit manet in morte*: igitur ad juſtificationem etiam cum Sacramento, non ſufficit Attritio concepta ex metu gehennæ; ſed requiritur affectus, & motus charitatis.

Diſtinguo antecedens: Requiritur Dei dilectio actualis, aut habitualis, concomitans, aut ſubſequens, concedo; ſola actualis, & prævia: nego. Verum quidem eſt, quòd non poſſit fieri peccatoris juſtificatio ſine Dei amore, & charitate habituali, quæ à gratia ſanctificante non diſtinguitur; ſed non abſolutè requiritur, quòd actualis, & formalis Dei amor ipſam juſtificationem præcedat, dum peccator eam obtinet per Sacramentum: verùm ad id ſufficit amor Dei habitualis, ſeu charitas, quæ eſt forma hujuſmodi juſtificationis, per quam videlicet peccator fit Dei amicus, & ipſi gratus. Ita Doctor ejuſmodi auctoritates ſolvit *diſt.*14. *q.*2. *n.*20. ubi ait: *Quòd ſine amore Dei nullus conſequitur veniam, poteſt ibi accipi venia, non tantùm pro pœnitentia, ſed pro fine Pœnitentiæ, & ita cùm intelligimus, quòd per Pœnitentiam acquiritur venia, & illa venia eſt, quando quis per gratiam acceptatur ad amicitiam divinam.*

Vel dico S. Auguſtinum loqui de Dei dilectione, quæ proveniat non ex affectu charitatis, ſed ex affectu ſpei: ad quam utique Dei dilectionem conducit ille gehennæ metus; nullus enim verè attritus gehennam timet, niſi quatenùs eſt privativa æternæ Dei poſſeſſionis, ac ſubinde quando dolet de peccatis propter metum gehennæ, dolor iſte terminatur ad Dei dilectionem; non enim timeret gehennam, niſi quatenùs eſt privativa poſſeſſionis Dei, neque doleret de hujuſmodi privatione, niſi Deum diligeret; nam tantus eſt dolor in amittendo, quantus eſt amor in poſſidendo: igitur vera Attritio ſemper habet adjunctam Dei dilectionem ex affectu ſpei, ſi non explicitè, & formaliter, ſaltem virtualiter, & implicitè.

Dices tertiò: Cùm lex Evangelica longè ſit præſtantior lege veteri, etiam præſtantius requirit remedium ad obtinendam peccati remiſſionem: ubi enim lex eſt perfectior, ibi gratiæ conſequendæ media debent eſſe præſtantiora; ſed Contritio ſtrictè ſumpta, quæ fuit medium neceſſarium ad conſequendam gratiam in veteri lege, eſt medium præſtantius Attritione, ſeu Contritione imperfecta: igitur hæc etiam neceſſaria eſt in nova lege.

Diſtinguo minorem: Contritio perfecta eſt præſtantior Attritione, ſi conſideretur ſecundùm entitatem, concedo: ſi ſpectetur per ordinem, & habitudinem ad finem & effectum, ac modum procurandi finis & effectus in Sacramento Pœnitentiæ, nego: licèt enim Contritionis natura, & virtus ſit præſtantior, & perfectior Attritione, ſi ſecundùm ſe ſpectetur: unde poteſt extra Sacramentum ad juſtificationem perducere, quod Attritio non poteſt: Attritio tamen juncta Sacramento, tam poteſt ad juſtitiam, & gratiam ultimatè diſponere, ſeu perducere, quàm ipſa Contritio; nimirùm ad ipſam gratiam, quam Pœnitentiæ ſacramentum ex opere operato producit in pœnitentibus: ad hanc enim requiritur ſolùm ut tollatur obex malæ voluntatis ad creaturam converſæ; Attritio autem juncta Sacramento poteſt id efficere; quare dicitur æquivalenter ultima diſpoſitio, quanquam ad gratiam ex opere operantis producendam in Sacramento Contritio ſtrictè ſumpta perfectiùs diſponat, quia majus eſt hominis meritum, quàm Attritio.

Dices quartò: Plurimi è gravioribus Theologis, maximè verò Doctores Seraphicus, & Subtilis, apertè docent, Attritionem non ſufficere cum Sacramento ad remiſſionem peccati; quia non excludit voluntatem peccandi. *Primò* namque Seraphicus *in* 3. *diſt.*34. *par.*2. *ar.*1. *q.*1. ait: *Dicendum, quòd abſque dubio timor ſervilis eſt donum Spiritus ſancti: Et ratio hujus eſt, quoniam ſicut donum Dei eſt noſſe, ſive credere pœnas futuras, pro eo quòd ibi eſt quædam cordis illuminatio & directio: ſic donum Dei eſt illas pœnas æternas refugere, & timere, pro eo quòd ex tali dono eſt quædam cordis emollitio, & fluxus concupiſcentialis reſtrictio, & in hoc quædam rectificatio. Et propter illum timorem ceſſat homo à peccatorum perpetratione, licèt non omninò ceſſet à voluntate.* Nam ſubdit: *Voluntas peccandi manet in habitu, & radice, quia deformitas eſt circa timentem.* Similiter Doctor Subtilis *in* 4. *diſt.* 20. *quæſt. unica*, ubi agens de Pœnitentia, quæ tantùm fit in extremis vitæ, oſtendenſque eam eſſe dubiam, hoc probat variis rationibus, maximè verò auctoritate S. Auguſt. dicentis, *Oportet non ſolùm timere judicem, ſed diligere, arbitrii enim libertatem quærit, ut dolere poſſit commiſſa, non neceſſitatem; charitatem, non timorem*; igitur ex eorum ſententia dolor conceptus ex me-

metu gehennæ non ſufficit ad remiſſionem peccati.

Nego antecedens; Et ad Seraph. Doctorem dico, illum per voluntatem peccandi, quam dicit manere in habitu, & radice, nihil aliud intelligere, quàm peccatum habituale, ſive maculam quæ remanet poſt præteritum actuale peccatum, quæ non expellitur per timorem ſervilem, niſi accedente Sacramento, ac ſubinde potiùs per Sacramentum, quàm per timorem illum pellitur, ait enim *q.2.* Cùm dico timorem ſervilem, duo dico, videlicet ipſum habitum, quo anima diſponitur ad timendum Deum, ut punientem eos, qui prævaricantur, & ulteriùs nomine ſervitutis importatur deformitas peccati, quæ annexa eſt illi habitui in eodem homine, ratione cujus ille homo dicitur eſſe ſervus peccati, & timor in eo exiſtens, dicitur eſſe timor ſervilis.

Per hunc etiam modum, cùm dico aliquem timere ſerviliter, duo dico: videlicet actum ab illo habitu egredientem, & voluntatis ſervitutem, ſive deformitatem comitantem. Sed attendendum, quòd hoc poteſt eſſe dupliciter: aut ita quòd deformitas illa voluntatis concomitetur quantum ad habitum; ſic poteſt eſſe, quòd aliquis ſerviliter timeat, & tamen motu illo non peccabit; quia ſi ex cogitatione pœnarum aliquis abhorret offendere Deum, hoc poteſt eſſe præter peccatum *actuale*. Si autem concomitatur in actu, quamvis ipſum timere de ſe non ſit malum, tamen ratione deformitatis actualiter annexæ depravatur. Sicut aliquis qui timet pœnas, & timendo dolet, quòd tales pœnæ infliguntur pro culpa, & actu etiam concupiſcit peccare, ſi non eſſet illa pœna, & hoc modo ſerviliter eſt peccatum, & malum. Hoc autem non eſt ſemper, cùm quis movetur timore ſervili: alioquin per uſum illius doni magis ſe homo à gratia elongaret, quàm præpararet, quòd planè falſum eſt. Ita Seraph. Doctor, unde concludit: Et ideò concedendum eſt, quod uſus timoris ſervilis poteſt eſſe bonus, licèt non ſit bonus bonitate meriti; ſed magis bonitate præparante, vel ordinante ad meritum, quæ ſimul ſtat cum peccato. Unde & rationes, quæ hoc oſtendunt, concedendæ ſunt. Quapropter reſpondens ad primum, ait; Illud verò, quod primò objicitur in contrarium, quòd in timore ſervili vivit voluntas peccandi, & quòd dolet de eo, quod lex vetat, dicendum quòd illud verbum Auguſtini non intelligitur, quòd ſemper, quando timet, doleat actu, & ſimiliter quòd voluntas peccandi ſemper ſit in actu, ſed hoc dicit, quia manet in habitu, & radice: licèt autem voluntas ſit per peccatum deformata, & regnet in ea malus amor: poteſt tamen aliquando moveri ad aliqua bona opera in genere, vel ex circumſtantia, per aliquam gratiam gratis datam non committendo culpam, &c. Igitur cenſet Seraph. Doctor, dolorem peccati propter gehennæ metum, ſeu Attritionem, poſſe excludere omnem actualem affectum, & voluntatem peccandi, quamvis per ſe non ſit ſufficiens ad removendum peccatum habituale, ſeu deformitatem illam, & maculam, quæ remanet in peccatore tranſacto actu peccaminoſo, niſi illa Attritio jungatur Sacramento Pœnitentiæ.

Ad Doctorem ſubtilem reſpondeo, dici poſſe: *Primò* eum ibi agere maximè de Pœnitentia quæ extra Sacramentum ſufficiat ad ſalutem, ad quam procul dubio requiritur amor Dei, ſive Contritio charitate perfecta. *Secundò* dici poteſt quòd, ſi ſermo ſit de Pœnitentia, ſeu de dolore Pœnitentiæ juncto Sacramento Pœnitentiæ, illa verba *oportet non ſolùm timere judicem, ſed diligere*, non tam ſignificant affectum charitatis quàm ſpei; ut colligitur ex ſequentibus: *non igitur timeat pœnam qui pœnitet, ſed anxietur pro gloria*: Anxiari autem pro gloria, nihil eſt aliud quàm timere privationem beatitudinis, & æternæ hæreditatis, quæ per peccatum deperditur, & per pœnitentiam reſtauratur. Porrò hæc animi anxietas ab alia virtute oriri non poteſt, quàm à virtute ſpei; ac ſubinde neque S. Auguſt. neque ſubtilis Doctor, per *dilectionem* aliud intelligunt, quàm affectum ſpei. Porrò Attritio habet hunc affectum, ſiquidem nemo poteſt per eam timere gehennam; quin pariter habeat diſplicentiam voluntariam, quòd peccaverit, quia peccando amiſit jus ad hæreditatem ſibi repromiſſam: quæ utique diſplicentia tendit in Deum ſaltem mediatè; quippe cùm Deus ſit objectiva beatitudo, quam recuperare ſperat pœnitens. Quòd autem Doctor non de alio dolore quàm Attritionis loquatur, quando videlicet pœnitens in extremis ſuſcipit Sacramentum Pœnitentiæ, apparet ex his quæ ſubjicit, *n.* 7. ubi ex dictis colligit: *Quòd in-*

infirmo jam ad articulum iſtum deducto ſuadendum eſt, ut ſecundùm ſuam poſſibilitatem laboret ad Pœnitentiam ordinatam, ut ſcilicet non obſtante dolore vel timore, utatur ratione quantum poteſt, & nitatur habere diſplicentiam voluntariam propter finem debitum, ſcilicet propter Deum, & renitatur malæ inclinationi habitus, & delectationum præſentium; & laboret ad diſplicentiam quantum poterit habere, licèt brevem; & ne in deſperationem mittatur; extollenda eſt ſibi miſericordia, proponendo ſibi exemplum de latrone illo, cujus fuit pœnitentia ſera, ſed non ſera Indulgentia. Quibus verbis Doctor veram, diminutam, ac imperfectam rationem, & doctrinam haud dubiè traderet, niſi ſic intelligendus eſſet, quòd velit ad juſtificationem extra Sacramentum requiri amorem amicitiæ, ſeu charitatis perfectæ, cum Sacramento verò ſufficere amorem concupiſcentiæ ſive dilectionem minùs perfectam; quam utique charitatem, ſive potiùs ſpem difficile eſt peccatorem habere in extremis, probat; quia, ut mox dicebat, *Qui uſque tunc fuit impœnitens non videtur tunc extorquere à ſeipſo diſplicentiam novam, niſi timore pœnæ imminentis, præſumitur enim, &c.* Et rectè quidem dixit, *præſumitur*, quia accidere poteſt contrarium; licèt valdè ſit timendum hujuſmodi peccatorem retinere adhuc internam complacentiam peccatorum præteritorum, nec-non & conditionalem affectum peccandi, ſi periculum mortis non immineret, &c.

Urgebis: Ut Pœnitentia ſit ſalutaris, debet eſſe ſimpliciter voluntaria: ſed ex Doctore ibidem, Pœnitentia, quæ fit in extremis ſolo metu gehennæ, non eſt ſimpliciter voluntaria: igitur, &c. Major conſtat. Minorem verò ſic declarat Doctor *nu.* 5. *Ad hoc*, inquit, *quòd diſplicentia valeat, & ſit ordinata, oportet quòd ſit debitè circumſtantionata, & maximè circumſtantia finis, & principii activi principalis, ut ſcilicet ſit voluntaria propter Deum; ſed difficile eſt tunc habere actum ſic circumſtantionatum: quia qui uſque tunc fuit impœnitens, non videtur tunc extorquere à ſeipſo diſplicentiam novam, niſi timore pœnæ imminentis: præſumitur enim, quòd ſi remotus eſſet à pœna, ſicut priùs, non extorqueret à ſeipſo illam diſplicentiam, ſicut nec prius: Tum, quia aliquid ſimpliciter involuntarium videtur cauſa iſtius diſplicentiæ; nam expectatio mortis videtur cauſa iſtius diſplicentiæ, illa autem eſt involuntaria, & quòd non ſit, niſi ex ſuppoſitione cujuſdam involuntarii, non eſt ſimpliciter voluntarium, ſicut non omninò voluntariè projicit quis merces in mare, ſi non projicit, niſi ex ſuppoſitione cujuſdam periclitationis, quam nollet: ſaltem quod non eſt, niſi ſic involuntarium, non eſt multùm acceptum alii, nec multùm videtur propter amorem ejus factum.* Ita Doctor, quibus ſignificat Pœnitentiam ex metu mortis conceptam, non eſſe voluntariam, nec Deo gratam: ergo multò minùs voluntaria erit Pœnitentia concepta propter metum gehennæ, qui longè major eſt quàm metus mortis; quia gehenna majus infert damnum, quàm mors naturalis; ac ſubinde majorem metum incutit: & conſequenter magis minuit rationem voluntarii in eo, quem ob ejuſmodi metum peccaſſe pœnitet.

Reſpondeo, involuntarium dici tripliciter. *Primo modo* pro eo, quod nihil omninò habet de voluntario: *Secundo modo*, pro eo quod plus habet de voluntario, quàm de involuntario: *Tertio modo* pro eo quod fit independenter ab omni circumſtantia, quæ actum impediret: quod autem fit ex metu, eſto non ſit ſimpliciter voluntarium primo modo, eſt tamen voluntarium ſimpliciter ſecundo modo. Porrò Doctor intelligendus eſt de voluntario primo modo, ut colligitur ab exemplo, quod ipſe proponit, & repetit ex projiciente merces in mare: illa namque projectio eſt ſimpliciter voluntaria, quia procedit à voluntate efficaci projiciendi ejuſmodi merces cum ſufficienti cognitione circumſtantiarum; tametſi habeat aliquam rationem admixtam involuntarii, & fiat contra inefficacem inclinationem iſtius voluntatis, quæ nollet ejuſmodi periculum adeſſe, ut ſalvas, & integras merces haberet: unde illa projectio eſt ſimpliciter voluntaria ex parte operantis, licèt non ſit ſimpliciter voluntaria ex parte objecti, ſed tantùm propter circumſtantiam imminentis periculi: igitur diſplicentia peccati metu gehennæ, etiam dicenda eſt voluntaria ſimpliciter hoc ſecundo modo, tamen dicitur involuntaria ſecundùm quid, non quidem propter ſimplicem complacentiam peccatorum, ſeu affectum peccandi, ſi periculum gehennæ abeſſet; hæc enim conditionalis voluntas eſſet peccaminoſa, quia ex objecto ſuo eſt mala: ſed dicitur involuntaria ſecundùm quid à nolitione illius periculi, quod utique pœnitens nollet adeſſe: ſimpliciter autem, & abſolutè

lutè diſplicent peccata, non tantùm externa, ſed etiam interna; alioqui non poſſet peccator imminens gehennæ periculum evadere. Hinc magna eſt diverſitas inter projectionem mercium in mare, & Attritionem: nam ut quis evadat imminens naufragii periculum, ſufficit illa externa mercium projectio: ad evadendam autem gehennam, neceſſariò requiritur deteſtatio omnium peccatorum non ſolùm externorum, ſed etiam internorum; unde poteſt aliquis periculum naufragii evadere, tametſi habeat hanc conditionalem voluntatem non projiciendi merces, niſi periculum urgeret: Attritus autem non poteſt habere hunc conditionalem affectum, non deteſtandi peccata, niſi gehenna immineret, quia non poteſt gehennæ periculum evadere, niſi omnem omninò affectum peccandi excludat.

Nec obſtat, quòd ibidem ſubjiciat Doctor, illam deteſtationem, quæ habet admixtum aliquid involuntarii, non eſſe multùm acceptam, & gratam Deo; fateor enim, quòd Attritio ex ſe, & ſeorſim à Sacramento, non ſit multùm Deo accepta, nec poſſit peccatorem in Dei gratiam reſtituere. Quòd autem ſit ea Doctoris ſententia, apparet ex his, quæ docet diſt.14. quæſt.4. n.7. ubi loquens de remiſſione peccati poſt Baptiſmum commiſſi per Sacramentum, & ſine Sacramento, dicit, quòd dum quis juſtificatur per Sacramentum, recipit illius effectum, ſcilicet gratiam pœnitentialem: *Non quidem ex merito*, inquit, *quia diſpoſitio interior non erat ſufficiens per modum meriti, ſed ex pacto Dei aſſiſtentis Sacramento ſuo ad effectum illius, ad quem inſtituit Sacramentum; alioquin non appareret, quomodo Sacramentum Pœnitentiæ eſſet ſecunda tabula, ſi nunquam per ipſum, ut Sacramentum eſt, poſſet recuperari ſecunda gratia amiſſa, ſed tantùm per Attritionem, tanquam per præviam diſpoſitionem, & per Contritionem tanquam per diſpoſitionem completivam*: Igitur ex mente Doctoris Attritio ſufficere poteſt cum Sacramento ad juſtificationem, etiamſi parùm ſecundùm ſe ſit Deo accepta, & grata.

COROLLARIA.

EX his ſequitur *primò*, quòd ut Attritio ſufficiat cum Sacramento ad juſtificationem, debeat eſſe ſupernaturalis; ita namque definit Concilium Trid. *ſeſſ.* 14. c.4. ubi ait: *Attritionem non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus S. impulſum*. Unde ſeſſ. 6. can. 3. definit: *Si quis dixerit, ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit*. Quòd etiam teſtantur Scripturæ ſacræ oracula, quibus Deus ſibi tribuit hominis pœnitentiam: Sic Ezechiel 36. *Auferam à vobis cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum*: Et Threnorum 5. *Converte nos Domine ad te, & convertemur*. Hinc Lucæ 22. *Converſus Dominus reſpexit Petrum ...... & egreſſus foras Petrus flevit amarè*. Quæ verba ſic expendit S. Ambr. Quos Jeſus reſpicit, plorant delictum, negavit Petrus Chriſtum, „ & non flevit, quia non reſpexerat Dominus: negavit ſecundò, & non flevit, „ quia adhuc non reſpexerat Dominus: „ negavit tertiò, reſpexit Jeſus, & ille flevit amariſſimè. Quapropter Concilium „ Arauſic. ſecundum Can. 4. decernit, per S. Spiritus infuſionem, & operationem, in nobis fieri non tantùm, ut à peccato purgemur, ſed etiam ut purgari velimus: purgationis autem à peccato voluntas eſt Attritio, vel Contritio: igitur cenſet Attritionem non poſſe eſſe ſalutarem, niſi ſit ſupernaturali auxilio Dei concepta.

Dices: Attritio concepta naturæ viribus ex metu pœnarum Inferni, quas divina fide credimus, eſt ſupernaturalis, utpote quæ motivo ſupernaturali concipitur; ſed Attritio ſupernaturalis ad peccati remiſſionem ſufficit: ergo, &c.

Diſtinguo majorem: Supernaturalis objectivè tantùm, & materialiter, ut ea fides, qua credunt hæretici Trinitatem divinam, & Incarnationem Verbi, concedo; formaliter ex objecto formali, & efficienter ex influxu cauſæ producentis Attritionem, cujuſmodi requiritur ad gratiam peccati remiſſivam, nego.

Dices ſecundò: Deteſtatio peccatorum abſoluta, non hypothetica tantùm, & inefficax, ad peccati remiſſionem ſufficit: ſed Attritio concepta naturæ viribus poteſt eſſe deteſtatio peccatorum efficax, & abſoluta: ergo, &c.

Diſtinguo majorem: Si fiat ex gratia Dei, concedo: ex natura, nego: nam ex Arauſicano ſecundo Can.7. *Qui per naturæ vigorem, aliquid eligere poſſe confirmat, ad ſalu-*

tem pertinens, abſque illuminatione, & inſpiratione S. Spiritus, hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens Dei vocem in Evangelio dicentis: Sine me nihil poteſtis facere.

Dices tertiò: Doctor ſubtilis *in* 4. *diſt.*14. *q.*2. *n.*14. apertè docet dolorem de peccatis naturæ viribus conceptum, ſufficere ad obtinendam remiſſionem peccati: igitur non cenſet Attritionem neceſſariò debere eſſe ſupernaturalem.

Patet antecedens: agens enim de dolore prævio ad remiſſionem peccati tanquam diſpoſitione neceſſaria, ait: Ad hujus intelle-
,, ctum, ſciendum, quòd peccator in pec-
,, catis exiſtens eo modo, quo dictum eſt in
,, *præcedenti q. ar.*1. peccatum manere poſt
,, actum, poteſt ex naturalibus cum com-
,, muni influentia conſiderare peccatum
,, commiſſum, ut offenſivum Dei, & ut
,, contra legem divinam, & ut averſivum
,, à Deo, & ut impeditivum prœmii, & ut
,, inductivum ſupplicii, & ſub multis talibus
,, rationibus: & poteſt voluntas ipſum ſub
,, aliqua illarum rationum, vel ſub multis
,, illud peccatum ſic conſideratum deteſtari,
,, & ille motus poteſt continuari, & inten-
,, di ante infuſionem gratiæ. Poteſt etiam iſta
,, deteſtatio eſſe totaliter circumſtantionata
,, circumſtantiis moralibus debitis: non eſt
,, enim veriſimile, quòd neceſſe ſit propter
,, peccatum iſtud remanens, actum quem-
,, cumque circa peccatum commiſſum eſſe
,, defectivum in aliqua circumſtantia morali.
,, Iſte autem motus dicitur Attritio, & eſt
,, diſpoſitio, ſive meritum de congruo ad
,, deletionem peccati mortalis; quæ ſequi-
,, tur in ultimo inſtanti alicujus temporis,
,, in quo tempore iſta Attritio duravit. Ita Doctor, ex quibus liquet, eum velle, quòd voluntas propriis viribus ſine ſpeciali auxilio Dei poſſit elicere actum Pœnitentiæ ultimò diſpoſitivum ad gratiam.

Nego antecedens, nec-non & duas conſeſequentias, & ad Doctoris auctoritatem dico, cum per ly (*ex naturalibus cum communi influentia*) non ſignificare actum elicitum ex propriis viribus naturæ, & ſine omni auxilio ſupernaturali, ſed actum informem; hoc eſt, qui non informatur charitate, & gratia habituali: ibi namque Doctor inquirit, an diſpoſitio prævia informis ſufficiat ad remiſſionem peccatorum. Sic namq;
,, ait: *n.*13. De ſecundo principali, ſcili-
,, cet an pœnitere, ut actus virtutis, requi-
,, ratur ad deletionem peccati: Dico, quòd
non ut actus unius determinatæ virtutis: ,,
Secundò, quòd non ut actus cujuſcumque ,,
virtutis genitæ talis, vel talis indifferen- ,,
ter: Et tertiò, ſi ut actus ſimpliciter per- ,,
fectè circumſtantionatus, nunquid ut for- ,,
matus, vel ſufficit ut informis? Cui po- ,,
ſtremæ quæſtioni ſic reſpondet. De ter- ,,
tio dico, quòd, actum aliquem humanum ,,
requiri ad deletionem peccati, poteſt in- ,,
telligi dupliciter, vel ut diſpoſitionem ,,
præviam, vel ut concomitantem: Primo ,,
modo ſufficit actus informis, imò ſem- ,,
per eſt informis, quia diſpoſitio prævia ,,
ad peccati deletionem eſt ſemper ſine ,,
gratia, & charitate, à cujus ſolius in- ,,
hærentia, & inclinatione ad actum, di- ,,
citur actus formatus: Secundo modo di- ,,
co, quòd requiritur actus formatus: nam ,,
in illo inſtanti, in quo deletur pecca- ,,
tum, charitas ineſt, & per conſequens, ,,
ſi actus requiritur ut concomitans, re- ,,
quiritur ut formatus. *Hæc Doctor.*

Ex quibus apparet, quòd dum *n.*14. ſequenti ait, intellectum ex naturalibus cum communi influentia poſſe conſiderare peccatum ut offenſivum Dei, & voluntatem peccatum ſic conſideratum poſſe deteſtari; per *ly* ex naturalibus, tantùm excludit gratiam habitualem, non verò actualem prævenientem, ac concomitantem, quam alibi ad veram Pœnitentiam, & juſtificationem neceſſariam eſſe aſſerit; maximè verò *in* 1. *diſt.*44. *n.*4. ubi ait, quemlibet peccatorem ſalvari poſse; *Quia*, inquit, *poteſt Deus eum ſua gratia prævenire, &c.* Et diſt.20.q.un. ait: *eſſe opus Dei, homini Pœnitentiam fructuoſam inſpirare.* Et diſt.22.ar.2. ait: *Deum propter merita mortificata citiùs dare gratiam ad reſurgendum, &c.* Quinimò in hac ipſa *diſt.*14. eadem *q.* 2. *n.*20. hoc ipſum apertè ſatis ſignificat Doctor: reſpondens enim ad auctoritates, quas ſibi ipſi objecerat, nempè quòd charitas neceſsaria ſit ad remiſſionem peccati, ait: *Iſtæ auctoritates omnes unam habent reſponſionem, quia Pœnitentia, ſive actus, ſive virtus,* (id eſt habitus) *non eſt vera quantum ad finem* (extrinſecum) *Pœnitentiæ attingendum ſine charitate, & hoc eſt, quod dicit ſecunda auctoritas de Pœnitentia fructuoſa. Pœnitentia enim* (attende) *abſolutè poteſt innaſci ex naturalibus hominis, ſed non fructifera, hoc eſt, ferens fructum: imò ut fructuoſa, eſt in ultimo inſtanti.* Doctor autem ſibi contradiceret, ſi *n.*14. aſſereret Pœnitentiam fructuoſam poſse innaſci

ex

ex naturalibus: igitur non eſt veriſimile, quòd per *ly* ex naturalibus excludat auxilium gratiæ actualis, aut concomitantis; ſed tantùm ſignificare vult, ad veram Attritionem, quatenùs eſt diſpoſitio neceſſaria cum Sacramento Pœnitentiæ ad juſtificationem percipiendam, non requiri, quòd illius actus procedat ex gratia habituali ſanctificante.

Collige ſecundò: Attritionem, accedente virtute Sacramenti, poſſe fieri Contritionem æquivalenter: quippe cùm eumdem obtineat effectum, quem haberet Contritio extra Sacramentum, quo ſenſu Doctor diſt.4 q.2. n.15. docet, Attritionem ſui mutatione fieri poſſe Contritionem adveniente gra-„ tia, ait enim: Etſi manet idem motus con-„ tra peccatum in *eſſe* naturæ, & moris, qui „ priùs fuit Attritio, in illo inſtanti fit con-„ tritio: quia in illo inſtanti fit conco-„ mitans gratiæ, & ita actus formatus, „ quia habens ſecum charitatem, quę eſt for-„ ma actus, ut hìc loquimur. Ibi tamen o-„ portet diſtinguere ſigna naturæ, inter a-„ ctum, ut eſt talis in *eſſe* naturæ, & moris, „ & inter charitatem, & inter actum, ut „ eſt formalis: quia in primo ſigno naturæ „ eſt ibi actus talis; in ſecundo charitatis; in „ tertio actus formatus à charitate jam incli-„ nante, & inhærente, & ſic Attritio fit „ Contritio ſine omni mutatione reali ipſius actus. Hoc eſt ex actu informi fit actus formatus: non enim vult Doctor, quòd Attritio, quæ eſt deteſtatio peccati ex motivo ſpei poſſit fieri Contritio, ſeu peccati deteſtatio ex motivo charitatis. Hinc facilè intelligitur, quid intendat idem Doctor in 4. diſt.14.q.4. n.9. dum *ait*: Concedo, quòd „ ante perceptionem dignam Pœnitentiæ, „ oportet ſuſcitari vel ſimpliciter, & tunc „ per Pœnitentiæ Sacramentum, non de-„ letur peccatum, ſed gratia, quæ infuit, „ augetur, vel ſuſcitari ſecundùm quid, „ ſcilicet ut habeat aliqualem diſplicen-„ tiam de peccatis, & propoſitum caven-„ di de cætero, & velit ſuſcipere Sacra-„ mentum Pœnitentiæ, in quo Attritio fit „ Contritio, id eſt, in quo, ſive per quod, „ imperfecta illa, ſive aliqualis diſplicen-„ tia, confert gratiam ſanctificantem, quam „ ſine Sacramento contuliſſet Contritio „ charitate perfecta. Attritio ergo in Sa-„ cramento fit Contritio, quoad æquiva-„ lentiam, ſive quoad effectum, non quo-„ ad entitatem.

Collige tertiò: Attritionem extendi debere ad omnia protſus peccata mortalia, quia unum mortale non poteſt remitti ſine alio; ac proìnde cùm Attritio ſit neceſſaria ad remiſſionem peccati mortalis, etiam neceſſum eſt, quòd Attritio ad hoc Sacramentum requiſita tendat in omnia mortalia; quòdque pœnitens qui ſe diſponit ad impetrandam veniam in hoc Sacramento, omnia mortalia ſaltem generatim, & virtualiter deteſtetur, eorumq; omnem affectum abjiciat.

Utrùm autem Attritio etiam tendere debeat in omnia venialia, non ita convenit inter Theologos; pluresnamque id affirmant, negant verò cæteri. Sententia tamen negativa mihi probabilior apparet: Tum, quia non eſt neceſſe de eis peccatis pœnitentem dolere, de quibus neceſſarium non eſt confiteri: ſed ad obtinendam veniam in Sacramento Pœnitentiæ non eſt neceſſe confiteri peccata venialia, ut docet Concilium Trid. ſeſſ.14. c.5. ubi cùm dixiſſet: Omnia mortalia, quæ memoriæ occurrunt, neceſſariò eſſe confitenda, ſubjicit: *Non venialia, quibus à gratia Dei non excludimur; & in quæ frequentiùs labimur, quamquam rectè, & utiliter citra omnem præſumptionem in confeſſione dicantur, quod piorum hominum uſus demonſtrat; taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt*. Tum, quia unum veniale remitti poteſt ſine alio: ac ſubinde non eſt neceſſe quòd quis de ſingulis Attritionem formet, ſed ſufficit quòd de aliquibus doleat, ut videlicet dolor ille ſit materia neceſſaria ad confectionem hujus Sacramenti.

Dices: Qui non dolet de omnibus venialibus à ſe confeſſis, proponit aliquid pro materia Sacramenti Pœnitentiæ, quod reverà non poteſt illius eſſe materia: igitur tantum abeſt, ut poſſit veniam obtinere, quin imò novum peccatum committit. Antecedens patet; ſiquidem illud eſt materia Sacramenti Pœnitentiæ, quod per Sacerdotalem abſolutionem ſolvi debet; quemadmodum illud eſt materia Sacramenti Euchariſtiæ, quod per verba conſecrationis debet conſecrari: igitur quemadmodum peccaret graviter, qui hoſtiam papiraceam cum triticeis apponeret conſecrandam, ſic etiam graviter peccaret, qui confitendo peccata venialia proponeret aliqua, de quibus non doleret; quia proponeret pro materia, quod reverà illius materia eſſe non poteſt, defectu doloris.

Nego

Nego antecedens: Ille enim qui manifeſtat aliqua venialia in Confeſſione, de quibus non dolet, non proponit illa pro materia Sacramenti Pœnitentiæ; ſed dumtaxat ejuſmodi venialia peccata exponit cum illis, de quibus dolet, vel ut inde majorem humiliationem, & confuſionem habeat, vel ut evidentiorem ſuæ conſcientiæ notitiam ſuo Confeſſori exhibeat; non ſecus ac habitus vitioſos, & peccandi occaſiones, ac tentationes occurrentes ſolet proponere. Unde ad antecedentis probationem nego paritatem, & ratio diſparitatis eſt, quòd hoſtia papiracea cùm triticeis exhiberi non poſſit in miſſa, niſi ſolùm ut conſecretur, & ut materia transſubſtantiationis capax, qualis tamen capax non eſt; neceſſarium verò non eſt, ut omnia venialia, quæ manifeſtamus in Confeſſione, proponamus ut Sacramenti materiam: ea quippe non confitemur neceſſariò, ſed ea proponimus ad humiliationem confuſionemque noſtram, & majorem noſtri ſtatus notitiam aperiendam Sacerdoti, ad conſilium habendum, ſicuti propenſiones naturales, occaſiones, tentationes, & ſimilia, quæ non ſunt peccata, laudabiliter in Confeſſione Sacerdoti detegimus.

Dices ſecundò: Qui non atteritur de venialibus omnibus, quæ confitendo manifeſtat, facit formam Abſolutionis falſam, & Sacramentum irritum, & falſum ex parte, prout ei detrahit idoneam Abſolutionis materiam, & legitimum effectum: graviſſimè igitur peccat.

Nego antecedens: Quia formæ hujus, *Abſolvo te à peccatis tuis*, ſenſus eſt, ab iis quæ cum dolore, debitoque propoſito confeſſus es: ergo non eſt irritum ex parte Sacramenti, quia nihil deeſt ei neceſſarium ad valorem, & fructum, ſi confeſſus ſit pœnitens unum veniale, licèt non habeat tantùm effectum, quantum habere poſſet, ſi dolorem de ſingulis haberet. Unde conſultum eſſe debet pœnitenti, ut dum Confeſſioni faciendæ præmittit examen ſuæ conſcientiæ, dumque ſingula à ſe commiſſa peccata recogitat, etiam ad ſingulorum recordationem, & memoriam eliciat dolorem, ac deteſtationem, quo nempe efficaciùs ac meliùs diſponatur ad percipiendum Sacramenti effectum.

Collige denique, ſaluberrimum eſſe, ut ille, qui fieri ſolet per Attritionem, dolor confeſſionem antecedat; qui enim de ſuis peccatis atteritur, longè diſtinctiùs, & accuratiùs, ac etiam majori cum animi devotione, ac præparatione ad gratiam, & Abſolutionem Sacramentalem peccata declarat: non eſt tamen abſolutè neceſſarium, ut ille doloris motus, & affectus Confeſſionem præcedat, ſicut conſtat ex communi praxi fidelium, qui exiſtimant ſe debitè recepiſſe Abſolutionem Sacramentalem, dummodò ante illius ſuſceptionem atterantur. Hinc Confeſſarii, ubi exceperunt pœnitentium peccata, eos adhortantur, ut de ipſis doleant, cum propoſito impoſterum non peccandi: hoc autem foret inutile, iſtaque praxis vergeret in ipſius pœnitentis damnum, & in Sacramenti irreverentiam, ſi dolor iſte neceſſariò præmitti debuiſſet Confeſſioni faciendæ: igitur, &c.

Neceſſarium tamen eſt, quòd ipſe Attritionis dolor Sacramentalem Abſolutionem præcedat; cùm enim illa Sacramentalis Abſolutio feratur per modum ſententiæ judicialis, quæ neceſſariò ſupponit accuſationem rei: accuſatio autem cùm ſit voluntaria, debet habere concomitantem, aut ſaltem ſubſequentem dolorem pœnitentis, tanquam diſpoſitionem præviam, idcircò Sacerdos non poteſt pœnitentem abſolvere, quin priùs peccata per Confeſſionem declaraverit, & de iis doluerit; maximè cùm hæc ſententia ſit reconciliativa peccatoris cum Deo, ac ſubinde pœnitens debet eſſe paratus ac diſpoſitus, ut in Dei gratiam redeat: hoc autem fieri non poteſt, quin peccator ea execretur, ac deteſtetur, quæ ei fuerant in cauſa, cur averteretur à Deo. Hæc autem deteſtatio fit per modum Contritionis, vel Attritionis: igitur motus ille, & affectus doloris neceſſariò debet antecedere Sacramentalem Abſolutionem. Ex quibus colligitur, quòd quoties abſque ejuſmodi dolore quis confitetur peccata, invalidè abſolvitur, & debet iterùm de illis peccatis confiteri.

Collige denique, Attritionem poſſe definiri: *Attritio eſt animi dolor, & deteſtatio de commiſſis peccatis cum propoſito non peccandi de cætero; & ſpe ac petitione veniæ ex motivo ſupernaturali, conceptus, vel ex metu gehennæ, vel ex turpitudine peccati cum aliqua Dei dilectione, ad virtutem ſpei ſpectante.* Cujus utique definitionis, ſeu deſcriptionis particulæ omnes conſtant ex dictis: *Primò* namque dicitur *animi dolor ac deteſtatio de peccatis commiſſis cum propoſito non peccandi de cætero*, in quibus convenit cum Contritione perfecta, quæ eoſdem pariter characteres habet. Additur *cum ſpe ac petitione* ve-

veniæ; qui enim debitè atteritur, ſperat veniam à Deo obtinendam, & illam exorat. Sequitur *ex motivo ſupernaturali*; qui enim doleret de peccatis ob motivum purè naturale, non haberet ſufficientem diſpoſitionem ad veniam, & gratiam ſanctificantem obtinendam. Cætera adduntur, ut diſtinguatur ipſa Attritio à Contritione perfecta, quæ habet pariter ſpem veniæ conſequendæ, & concipitur ex motivo ſupernaturali: ſed dumtaxat ex affectu charitatis, & dilectionis Dei propter ſe.

SECTIO SECUNDA.

De Confeſſione Sacramentali.

CONfeſſionis nomen idem propriè ſignificat, ac alicujus rei vel ſecretæ, vel incognitæ privatam aut publicam, ſpontaneam aut coactam declarationem ac manifeſtationem. Unde triplex in Scrip. ſacra diſtinguitur Confeſſionis genus; alia enim eſt confeſſio *Profeſſionis*, alia *laudis*, alia denique *accuſationis*. Prima eſt, qua quis publicè ac conſtanter profitetur aliquam veritatem, maximè quæ ſpectet ad Dei gloriam; ſic Chriſtus D. ait Mat.10. *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*. Hinc Apoſtolus ad Rom.10. Fidei profeſſionem, confeſſionem appellat, cùm ait: *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem Confeſſio fit ad ſalutem*. Unde qui Chriſti Domi. fidem liberè profitentur, Confeſſores ſolent appellari. Secundò, accipitur pro laude, ſeu gratiarum actione, ſicque confiteri Deum, eſt ipſum laudare; ita Pſ. 117. *Confitemini Domino, quoniam bonus*. S.Mat.11. & Lucæ 10 Chriſtus Dom. Patrem divinum alloquens, ait: *Confiteor tibi Pater Domine cœli, & terræ*: Tertiò, ſignificat peccatorum manifeſtationem, & declarationem, ſic Pſal. 31. *Confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino*. Mat. 30. *Omnis regio circa Jordanem exibat, & baptizabatur ab eo in Jordane, confitentes peccata ſua*. Jacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra*. Hæc præclarè obſervat S. Auguſt. in Pſ.29. *Confeſſio*, inquit, *gemina eſt, aut peccati, aut laudis. Quando nobis malè eſt, in tribulationibus confiteamur peccata noſtra. Quando bene, in exaltatione juſtitiæ confiteamur laudem Deo: ſine Confeſſione non ſimus*. Et ſimus in Pſ.94 *Confeſſio quidem duobus modis accipitur in Scripturis. Eſt Confeſſio laudis, quæ pertinet ad hominem, eſt Confeſſio gementis, quæ ad Pœnitentiam pertinet ejus qui confitetur. Confitentur enim homines, qui laudant Deum; confitentur cùm accuſant ſe, & nihil dignius facit lingua. Verè puto, quòd ipſa ſint vota, de quibus dicitur* in Pſ. *Reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea*. Hinc ſer. 8. de verbis Domini, expendens hæc Chriſti D. verba, *Confiteor tibi Pater*, &c. ait: *Si confiteor, Chriſtus dixit, à quo longè eſt omne peccatum, non ſolius eſt confiteri peccatoris, ſed etiam aliquando laudatoris, Confitemur ergo ſive laudantes Deum, ſive accuſantes noſmetipſos. Pia eſt utraque confeſſio, ſive cùm te reprehendis, qui non es ſine peccato; ſive cùm illum laudas, qui non poteſt habere peccatum*.

Confeſſio peccatorum rursùs duplex eſt: *alia* quæ fit Deo, *alia* quæ fit homini: Prima eſt, qua peccata noſtra agnoſcentes cor noſtrum coram Deo effundimus confitentes ac deteſtantes; ad hanc ſufficit locutio cordis; quia Deus ſcrutatur corda; pertinet autem potiùs ad Contritionem, quàm ad confeſſionem. De hac Regius Propheta: *Delictum meum cognitum tibi feci: Dixi: Confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino*. Confeſſio, quæ fit homini, eſt ea, qua homini labiis, vel alio ſigno externo manifeſtamus peccata noſtra.

Hæc rursùs duplex: Sacramentalis, & non Sacramentalis. Hæc poſtrema multiplex; alia civilis, qua homo coram Judicibus ſua confitetur peccata; ſic Joſue Acham alloquebatur: *Da gloriam Deo, & confitere, atque indica mihi, quid feceris*. Joſue 7. Alia ſatisfactoria, quæ fit ad placandum proximum, eumque nobis reconciliandum, ſi vitio noſtro læſus fuerit. Alia conſolatoria, qua peccata noſtra in ſinum hominis effundimus, conſolationem ab eo percepturi. Alia deniq; conſiliaria, qua peccata noſtra erudito ac ſapienti viro confitemur, ut ejus ore erudiamur ad ea ſubigenda, & corrigenda.

Has omnes confeſſionum ſpecies admittunt hæretici. Confeſſio Sacramentalis eſt accuſatio peccatorum ſuorum apud Sacerdotem, qui auctoritatem habet, ut per eum virtute clavium remittantur: apud Græcos hæc dicitur *Exomologeſis* quod etiam nomen apud Latinos translatum eſt, quamquam hæc vox uſurpata ſit pro univerſa Pœnitentiæ actione, non autem pro ſola delicti ſui accuſatione.

Apud ſacros autem, & Eccleſiſticos Authores, Confeſſio interdum uſurpatur, non tantùm ad ſignificandam delicti proprii manifeſtationem; verùm etiam totam Pœnitentiæ, ſeu Satisfactionis actionem, ut optimè declarat Tertullianus lib. de Pœnitentia cap. 9. ubi cùm dixiſſet: *Tantum relevat Confeſſio delictorum, quantum diſſimulatio exaggerat; Confeſſio enim Satisfactionis conſilium, diſſimulatio contumaciæ*: paulò poſt
„ ſubdit; Is actus (*Confeſſio*) qui magis Græ-
„ co vocabulo exprimitur, & frequenta-
„ tur, exomologeſis eſt, qua delictum Do-
„ mino noſtrum confitemur, non quidem
„ ut ignaro, ſed quatenus Satisfactio Con-
„ feſſione diſponitur, Confeſsione Pœniten-
„ tia naſcitur, Pœnitentia Deus mitigatur.
„ Itaque exomologeſis proſternendi, & hu-
„ milificandi hominis diſciplina eſt, con-
„ verſionem injungens miſericordiæ illicem.
„ De ipſo quoque habitu atque victu man-
„ dat, ſacco, & cineri incubare, corpus
„ ſordibus obſcurare, animum mœroribus
„ dejicere, illa quę peccavit triſti tractione
„ mutare: cæterùm, Paſtum, & potum pura
„ noſſe, non ventris, ſcilicet, ſed animę cauſa:
„ plerumque verò jejuniis preces alere, inge-
„ miſcere, lacrymari, & mugire dies no-
„ cteſque ad Dominum Deum tuum, Pres-
„ byteris advolvi, & charis Dei adgenicula-
„ ri, omnibus fratribus legationes depreca-
„ tionis ſuæ injungere. Hæc omnia exomolo-
„ geſis, ut Pœnitentiam commendet, ut de
„ periculi timore Dominum honoret, ut
„ in peccatorem ipſa pronuntians pro Dei
„ indignatione fungatur, & temporali af-
„ flictione æterna ſupplicia, non dicam fru-
„ ſtretur, ſed expungat. Cùm igitur provol-
„ vit hominem, magis relevat: cùm ſquali-
„ dum facit, magis mundatum reddit: cùm
„ accuſat, excuſat, cùm condemnat, ab-
„ ſolvit. In quantum non peperceris tibi;
„ in tantum tibi Deus, crede, parcet.

Porrò quanta ſit Confeſsionis dignitas, & virtus, quàm deſiderandus, & admirandus ejus fructus, aperit imprimis Tertullianus cap. 8. de Pœnit. *Tantum relevat Confeſſio delictorum, quantum diſſimulatio exaggerat*. Et paulò poſt initio cap. 9. *Exomologeſis eſt, qua delictum Domino noſtrum confitemur, non quidem ut ignaro, ſed quatenus Satisfactio Confeſſione diſponitur, Confeſſione Pœnitentia naſcitur, Pœnitentia Deus mitigatur*. Deinde multis exagitat pudorem crimina ſua publicè confitendi: præcipuum autem argumentum ab utilitate petit Confeſsionis, & reticentiæ damnis. *Ubi pœnitendum eſt, definit miſerum, quia factum eſt ſalutare. Miſerum eſt ſecari, & cauterio exuri, & pulveris alicujus mordacitate cruciari. Tamen quæ per inſuavitatem medentur, & emolumento curationis offenſam ſui excuſant, & præſentem injuriam ſuperventuræ utilitatis gratia commendant*. Poſtea aliam eorum objectionem diluit: *Quid ſi præter pudorem, quem potiorem putant, etiam in commodo corporis reformident?* &c. Origenes homil. 3. in Levit. Confeſsionis virtutem demonſtrat duobus his Scripturæ teſtimoniis: *Dic tu iniquitates tuas prior, ut juſtificeris*. Pſal. 31. *Dixi, pronuntiabo adversùm me injuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem cordis mei*. Ex quibus ſtatim colligit: *Vide ergo, quia pronuntiare peccatum, remiſſionem peccati meretur. Præventus enim diabolus in accuſatione, ultrà nos accuſare non poterit: Et ſi ipſi noſtri ſimus accuſatores proficiat nobis ad ſalutem*. Homilia autem 17. eumdem Pſalmi locum interpretans, ſubdit: *Si enim hoc fecerimus, & revelaverimus peccata noſtra non ſolùm Deo, ſed & his qui poſſint mederi vulneribus noſtris, atque peccatis, delebuntur peccata noſtra*, &c. Similiter Chryſoſtomus Homil. 20. in Geneſim: *Qui hæc facit, ſi voluerit ad Confeſſionem facinorum feſtinare, & Medico oſtendere ut ulcus, & omnia dicere cum diligentia, facilè ſua peccata emendabit. Confeſſio enim præteritorum, eſt abſolutio delictorum.*

S. Pacianus paræneſi ad Pœnitentiam multis agit adversùs eos, qui pudore, ne peccata ſua enuntiarent cohibebantur. *Peccator timebit, peccator erubeſcet, perpetuam vitam præſenti pudore mercari; & offerenti manus Domino, vulnera malè tecta ſubducet? Et habet aliquid, quod in illo erubeſcat, qui Dominum læſit, &c. Atque ideo qui fratribus peccata ſua non tacet, Eccleſiæ lacrymis adjutus, Chriſti precibus abſolvitur*. S. Ambroſius epiſt. 3. Sæpiùs pudorem crimina confitendi à peccatoribus avertere tentat, veluti magnum ſalutis acquirendæ impedimentum, tandemque concludit: *Illos itaque ſanavit, in quibus ſimplicem, & puram reperit Confeſſionem, nihil malignum, nihil fraudulentum*. Et initio enarrationis in Pſal. 37. *Plurimùm ſuffragatur reo verecunda Confeſſio, & pœnam, quam defenſione non poſſumus, pudore ſublevamus*. Capite verò 10. lib. de Pœnitentia adversùs eumdem Confeſsionis pudorem urgens: *Hoc ergo in Eccleſia facere faſti-*

faſtidis, ut Deo ſupplices, ut patrocinium tibi ad Deum obſecrandum ſanctæ plebis requiras, ubi nihil eſt, quod pudori eſſe debeat, niſi non fateri, cùm omnes ſimul peccatores, ubi ille laudabilior, qui humilior, ille juſtior, qui abjectior. Iſtius virtutis fundamentum explicat lib. 2. de Cain, & Abel cap. 9. *Confeſſio pęnarum compendium eſt. Inde in judiciis ſæcularibus impoſiti equuleo, torquentur negantes, & quod quædam tangit Judicem miſeratio confitentis. Eſt quædam in peccatis verecundia, & Pęnitentiæ portio crimen fateri, nec derivare culpam, ſed recognoſcere mitigat Judicem pudor reorum, excitat autem pertinacia denegantium*. Et ſerm.10. in Pſ. 118. *Didiciſti cor eſſe mundandum, diſce quemadmodum mundes. Mundat hunc fontem juſtificatio legitima, hoc eſt, Confeſſio peccatorum. Denique publicanus ille, qui peccata propria fatebatur juſtificatus magis de templo, quàm Phariſæus exivit*.

S. Auguſtinus hom.12. libri 50. Homiliarum. *Deus noſter, quia pius eſt, & miſericors vult ut ea confiteamur in hoc ſæculo, ne pro illis confundamur poſtmodum in futuro. Si enim nos confitemur, ille parcit, ſi nos agnoſcimus, ille ignoſcit*. Et enarratione in Pſ.66. *Ad hoc exigit Confeſſionem, ut liberet humilem. Ad hoc damnat non confitentem, ut puniat ſuperbum. Triſtis eſto antequam confitearis, confeſſus exulta, jam ſanaberis. Nam confitentis conſcientia ſaniem collegerat, & apoſtema intumuerat, cruciabat te, requieſcere non ſinebat. Adhibet Medicus fomenta verborum, & aliquando ſecat, adhibet medicinale ferrum in correptione tribulationi. Tu agnoſce Medici manum, confitere, exeat in Confeſſione, & defluat omnis ſanies. Jam exulta, jam lætare, quod reliquum eſt facilè ſanabitur*.

Similia habent cæteri SS.Patres, ut conſtabit ex hujus Sectionis decurſu, quibus apertè conſtat, quanti facienda ſit Sacramentalis hæc peccatorum accuſatio, quàmque ab omnibus Chriſtianis ſit æſtimanda. Nihilominus, ut boni, & æqui ſunt oſores, & impugnatores hæretici, mirum eſſe non debet, quòd modis omnibus hanc ſalutarem Confeſſionem exagitent. *Primò* namque in Concilio Conſtantienſi ſeſſ.8. extat damnatus Vviclefi hoc Articulus ſeptimus. *Si homo debitè fuerit contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua* Seſſ.15. damnatur liber ejuſdem Vviclefi, & Joannis Hus, ubi legitur: *Grave eſt, & formidabile, Presbyterum audire Confeſſionem populi modo quo Latini utuntur*. *Secundò*, Lutherus in diſſert. de Confeſſione, & Sacramento Euchariſtiæ, triplicem diſtinguit Confeſſionem. *Prima* eſt Confeſſio fidei, quam Deo facimus: *Secunda* eſt charitatis, quæ fit ad proximum: *Tertia*, inquit, auricularis, *quam Papa mandavit, eaque fit coram Sacerdote; eam Deus non præcepit, verùm Papa ad eam coegit homines*. Hanc tamen eamdem auricularem Confeſſionem bonam eſſe docet ibidem duabus de cauſis: *Primò*, quia in confeſſione pęnitens audit verba abſolutionis ſibi ſoli dicta ex ore Miniſtri Eccleſiæ, quibus verbis videtur docere Abſolutionem Miniſtri eſſe declarativam, non verò practicam: *Secundò*, quia pęnitens conſilium, & conſolationem percipit ex tali confeſſione. Idem Lutherus lib. de captiv. Babyl. hæc habet: *Confeſſio, & Satisfactio egregia facta ſunt officina lucri*. Et infrà: *Occulta confeſſio, quæ modò celebratur, etſi probari ex Scriptura non poſſit, miro tamen modo placet, & utilis, imò neceſſaria eſt, nec vellem eam non eſſe; imò gaudeo eam eſſe in Eccleſia Chriſti, cùm ſit ipſa afflictis conſcientiis unicum remedium. Hoc ſolùm deteſtor, eam confeſſionem eſſe in tyrannidem, & expoſitionem Pontificum redactam*. In aſſertione octava Propoſitionis: *Dic*, inquit, *mihi, ubi præceptum eſt de venialibus confitendis Sacerdoti, quo jure, qua Scripturæ auctoritate Papa præcipere poteſt venialia ad confeſſionem pertinere?* Et infrà: *Impoſſibile eſſe, ut omnia mortalia peccata cognoſcas, evidentiſſimum eſt*. In aſſertione nona Propoſitionis: *Ita eſt cruentiſſima, qua hactenus, tot miſeras conſcientias torſerunt omnium, & ſingulorum peccatorum diſcuſſionibus, cùm pro ſe non habeant, nec tota quidem illius Scripturæ tyrannide propria, hæc onera importabilia hominibus imponentes*.

Confeſſio Auguſtana docet, Abſolutionem privatam in Eccleſiis retinendam eſſe, quamquam in confeſſione non ſit neceſſariò delictorum facienda enumeratio, eſt enim (ut illi placet) impoſſibilis enumeratio omnium delictorum, juxta illud: *Delicta quis intelligit?*

Calvinus lib.3. Inſtitut. cap.3. §. 4. *De confeſſione*, inquit, *fuit ſemper ingens pugna inter Canoniſtas, & Theologos ſcholaſticos, his contendentibus mandari divino præcepto confeſſionem, illis reclamantibus, Eccleſiaſticis tantùm conſtitutionibus præcipi, in eo verò certamine inſignis Theologorum impudentia appa-*

apparuit, qui & locos Scripturæ depravarunt, & vi extorſerunt, quod in rem ſuam citabant. Addit §.7. *Miror autem, qua fronte auſi ſunt contendere, Confeſſionem, de qua loquuntur, juris eſſe divini; cujus equidem vetuſtiſſimum eſſe uſum fatemur, ſed quàm facilè evincere poſſimus olim fuiſſe liberam, certè nullam de ea ſtatutam fuiſſe legem, aut Conſtitutionem ante Innocentii tertii tempora, eorum quoque Annales narrant.* Et §. 17. *Hac carnificina pluſquam crudeliter divexatæ ſunt eorum animæ, qui aliquo Dei ſenſu afficiebantur.*

Confeſſio fidei Calviniſtarum, art. 24. habet Confeſſionem auricularem eſſe inventum humanum, quo jugum imponitur conſcientiis. Conſentiunt cæteri Calvini ſectatores. *Petrus Martyr* in locis communibus, paragraphis 25. 27. & 28. Vvolphangus autem in locis communibus, Papiſticam, *inquit* Confeſſionem, quam auricularem vocant, aſſerimus nec eſſe juris divini, nec fuiſſe in uſu Eccleſiaſtico, tum temporibus Apoſtolorum, & ſequentium Patrum, nec facere ad remiſſionem peccatorum. *Antonius de Dominis* lib. 5. Reipub. Eccleſiaſticæ c. 7. n. 43. multas Confeſſionis ſpecies diſtinguit, docetque aliquam eſſe, per quam peccata ſubjiciuntur clavibus Eccleſiæ, hanc eſſe homini liberam, nec ulla lege divina, aut humana juſtos ad ipſam adſtringi cùm remedium peccatum habeat in Pęnitentia interna, quæ ſola poteſt ſufficere ad remiſſionem à Deo obtinendam.

Adverſùs quos omnes Errores nobis pugnandum eſt in ſequentibus quæſtionibus quarum *prima* aperiet, utrùm Confeſſio ſit neceſſaria jure naturali, & divino. *Secunda*, utrùm, & quando facienda jure Eccleſiaſtico. *Tertia* qualiter fieri debeat. *Quarta* quis miniſter.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm, & quomodo Confeſſio peccatorum ſit neceſſaria.

NOtandum primò, ut jam alibi diximus, quantum ad Sacramentorum adminiſtrationem, & perceptionem, duplicem diſtingui poſſe neceſſitatem, aliam quidem medii, aliam verò præcepti: Sacramenta illa dicuntur neceſſaria neceſſitate medii, ſine quibus ſalus obtineri non poteſt: quoniam illa poſitivè conducunt ad ipſam ſalutem conſequendam: Sic Baptiſmus eſt omnibus, & ſingulis hominibus omnino neceſſarius in re, vel in voto ad ſalutem, ſicut & ſacramentum Pœnitentiæ homini adulto lapſo in peccatum mortale poſt Baptiſmum, quia Sacramentum iſtud in re, vel in voto receptum conducit poſitivè ad primam gratiam, ſine qua ſalus omnino non poteſt obtineri, Neceſſaria autem dicuntur ex præcepto, quę videlicet ex peculiari Dei ordinatione præſcribuntur: hæc autem neceſſitas iterum duplex eſt, alia quidem orta ex inſtitutione, & pręcepto Chriſti D. altera verò ex ordinatione, & præcepto Eccleſiæ: De utraque autem ſermo eſt in præſenti: Quæritur enim, utrùm Confeſſio ſit neceſſaria neceſſitate medii, & præcepti: idque de jure naturali, vel poſitivo.

Notandum ſecundò ex ſubtili Doctore in 4. diſt. 17. n. 3. & 4. quòd quemadmodum in ſpeculabilibus ſunt quędam principia, quorum veritas ex terminis nota eſt cuilibet intellectui terminos apprehendenti, ac ſubinde nota eſt etiam veritas, quæ ex ejuſmodi principiis notis evidenter elicitur: ita in practicis, ſeu operabilibus ſunt prima principia practica nota ex terminis, nec non & Concluſiones ex eis illatæ, putà Deum eſſe amandum, & colendum, nullamque ipſi irrogandam, ac faciendam eſſe injuriam: Unde, inquit Doctor, ſtrictè loquendo „ nihil eſt aliud de lege naturæ, niſi principium, vel Concluſio demonſtrata: ſic tamen extendendo quandoque dicitur illud eſſe de lege naturæ, quod eſt verum practicum conſonum principiis, & concluſionibus legis naturæ, in tantum quod ſtatim notum eſt omnibus, illud convenire tali legi. Et ex hoc patet, quòd non rectè loquitur Gratianus de jure legis naturæ, volens illa quæ ſunt in ſcriptura veteris, vel novi Teſtamenti de lege naturæ eſſe: quia nec illa omnia ſunt principia practica nota ex terminis, nec concluſiones practicæ demonſtratæ, nec vera evidenter conſona talibus principiis, & concluſionibus. Exponendus ergo eſt, quod extendit jus naturale ad jus poſitum ab Auctore naturæ, ut diſtinguitur contra jus poſitivum ab aliquo, qui non eſt auctor naturæ. Hinc tres diſtingui poſſunt gradus juris naturæ, in primo ſunt principia practica nota ex terminis: in ſecundo ſunt concluſiones, quæ ex ejuſmodi principiis eliciuntur evidenter. In tertio denique

niqueſunt illę propoſitiones, quæ ſunt equidem conformes principiis practicis: ex eis tamen evidenter, non inferuntur. Quæritur autem, utrùm Confeſſio, & accuſatio peccatorum ſit de jure naturæ alterutro ex his tribus modis.

Notandum tertiò, jus *divinum* poſitivum, maximè fundari in divinis præceptis, quæ in Scriptura ſacra tàm veteris, quàm novi Teſtamenti exarantur. Tales erant cęremoniæ legales ſervandæ in veteri lege ex Dei pręcepto talia ſunt etiam à Chriſtianis frequentanda divina Sacramenta novi Teſtamenti, & à Chriſto D. inſtituta, & per Apoſtolos ad nos uſque propagata ſunt. „Quæcumque enim *(inquit Doctor n.* 4.) continentur in Scriptura, pro tempore pro quo ſunt obſervanda, & tamen non ſunt nota ex terminis, nec demonſtrabilia ex talibus notis, nec tamen conſona talibus veris evidenter, ſunt merè de jure poſitivo divino: cujuſmodi ſunt omnes Ceremoniæ Judæorum pro tempore illius legis, & Chriſtianorum pro tempore legis noſtrę: nec enim eſt notum ex terminis, nec demonſtratum, nec evidenter conſonum talibus, quòd Deus ſit colendus in immolationibus beſtiarum veteris legis, & hoc pro quocumque tempore; nec quòd ſit colendus in Cæremoniis noſtris, putà in oblatione Euchariſtiæ, vel cantu Pſalmorum, licèt iſta ſic ſint conſona legi naturæ, quòd non repugnent. Hoc etiam patet, quia illa, quæ ſunt de lege naturę ſive propriè, ſive extenſivè, ſemper ſunt uniformia, non ſic hujuſmodi Cęremoniæ, quæ erant aliæ pro tempore alterius legis. *Ita Doctor*. Jus autem *Eccleſiaſticum* illud eſt, quod fundatur maximè in Conciliorum oraculis, & ſummorum Pontificum decretis, ea probante, & recipiente univerſa Eccleſia. Hæc enim, inquit Doctor, multa inſtituit propter obſervantiam honeſtiorem in moribus, & propter reverentiam majorem in ſuſcipiendis Sacramentis, & diſpenſandis, quæ omnia ſunt juris poſitivi Eccleſiaſtici.

Hinc triplex exurgit obligatio ad aliquid faciendum, nimirum *vel* ex jure naturæ, vel ex jure, & præcepto divino, *vel* ex præcepto, & jure Eccleſiaſtico. Porrò de jure naturali, & divino ſermo erit in præſenti quæſtione, de Eccleſiaſtico autem in ſequenti.

CONCLUSIO PRIMA.

Confeſſio Sacramentalis peccatorum non eſt facienda jure naturæ; ita Doctor *diſt.* 17. *n.* 5. *Dico*, inquit, *quòd non tenetur quis præcepto legis naturæ ad Confeſſionem peccati, de qua quæritur, quia tunc hæc obligatio fuiſſet pro ſtatu, vel tempore, cujuſcumque legis, quod falſum eſt: quia nec erat in ſtatu innocentiæ, nec in ſtatu legis Moſaicæ*. Quaſi diceret; Si homines tenerentur ad faciendam Confeſſionem de jure naturæ, eam deberent facere pro tempore cujuſcumque legis; ſed hoc falſum eſt, ſiquidem obligatio ad talem Confeſſionem non fuit in ſtatu innocentiæ, nec in ſtatu legis Moſaicæ; multò minùs in ſtatu, qui præceſſerit eam legem, poſt primi hominis lapſum; igitur &c.

Deinde, ex S. Iſidoro lib. 5. Originum c. 4. *Jus naturale eſt idem apud omnes, & eſt commune nationum omnium, eò quòd non aliqua conſtitutione, ſed inſtinctu naturæ ubique habetur*. Similiter Cicero lib. 2. de Inventione: *naturale jus*, inquit, *eſt*, *quod non opinio genuit, ſed innata quædam vis inſeruit*. Sed Confeſſio non eſt ejuſmodi, nec enim communis eſt apud omnes nationes, nec inſeritur ab aliqua naturæ vi; Sacramenta enim ſunt ſupra naturale rationis dictamen, ſunt namque fidei proteſtationes, ac ſubinde debent ei eſſe proportionata; fides autem eſt ſupra naturalis rationis cognitionem, & conſequenter Confeſſio non eſt facienda de jure naturæ.

Denique, inquit Doctor, n. 8. non eſt notum de lege naturæ, quòd unus homo ſit judex alterius, maximè ſuper peccato occulto, ſiquidem homo non debet judicare, niſi ea, quæ patent, homo enim judicat ſecundùm faciem, Deus autem intuetur cor, ac ſubinde non eſt pariter notum, quòd unus homo alteri debeat ſuum revelare peccatum occultum.

Adde quòd, talis debeat eſſe Confeſſio facienda, qualis eſt poteſtas abſolvendi peccatum confeſſum, ſed illa poteſtas non emanat ex jure naturæ, nec ſingulis hominibus eſt communis: ſed provenit ex jure divino poſitivo, ſpectatque ad Sacramenti neceſſitatem, & adminiſtrationem; unde conceſſa eſt Apoſtolis à Chriſto. Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata*, igitur &c.

Objicies primò, Adamus, Cain, & Job nulli alteri juri, ac legi ſubjiciebantur, quàm juri

Legi

legi naturæ: ſed illi tenebantur ad Confeſſionem faciendam; nam arguuntur Adam, & Cain, quòd peccatum ſuum non fuerint confeſſi: Adamus quidem; gloſſa enim expendens illud Geneſis 1. *Adam ubi es?* ait: Vox eſt increpantis, & Confeſſionem inquirentis: Cain ſimiliter damnatur, quòd interroganti Deo, Geneſ. 4. *Ubi eſt Abel frater tuus?* impudenter reſpondit: *Neſcio, num cuſtos fratris mei ſum ego?* Denique Job cap. 13. ait: *Si abſcondi, ut homo peccatum meum, & celavi in ſinu meo iniquitatem meam*: igitur, &c.

Diſtinguo minorem: Illi tenebantur ad Confeſſionem faciendam ſacramentalem homini, nego: ad profitendum peccata ſua coram Deo cum animi demiſſione, & Contritione, concedo: Hinc damnatus fuit „ Adam, quòd Adam, *inquit Doctor num. 6.* „ non debuit peccatum ſuum occultaſſe „ Deo; quia ipſe eſt Judex, cui manife- „ ſtum eſt omne peccatum, & coram quo „ quilibet reus debet recognoſcere pecca- „ tum ſuum: & hanc Confeſſionem Do- „ minus requiſivit ab eo, quam non ſolùm „ non fecit, ſed peccatum ſuum excuſavit, „ retorquendo in mulierem, cùm dixit: „ *Mulier, quam dediſti mibi ſociam, &c.* Un- „ de illud non concludit, quòd in illa lege „ eſſet Confeſſio facienda homini, licèt eſ- „ ſet facienda Deo increpanti. *Hæc Doctor.* Idem dicendum de Cain; nec non ad textum Jobi; loquitur enim ſanctiſſimus hic Vir, non de manifeſtatione peccatorum, quæ fieret coram hominibus, ſed de illorum declaratione, quæ fieret coram Deo; qua quisſe coram Deo peccatorem profitetur, & ab eo veniam exorat. Unde S. Gregorius lib. 22. Moral. cap. 9. *Hæc*, inquit, *veræ humilitatatis teſtimonia, & iniquitatem ſuam quemque cognoſcere, & cognitam voce Confeſſionis aperire, at contra uſitatum generis humani vitium eſt, & latendo peccatum committere, & commiſſum abſcondere, & convictum defendendo multiplicare; ex illo quippe lapſu primi hominis hæc argumenta nequitiæ ducimus, ex quo ipſam radicem traximus culpæ.*

Objicies ſecundò; Præcepta, quæ communia ſunt veteri, & novæ legi, ſunt de lege naturæ, ſed præceptum Confeſſionis eſt commune utrique legi: legi quidem Moſaicæ; etenim Levitici 16. Aaron, & filii ejus, Deo jubente tenentur confiteri peccata filiorum Iſrael: nam de Sacerdote offerente hircum dicitur: *Poſita utraque manu ſuper caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſrael, & univerſa delicta, atque peccata eorum.* Similiter Joſue 7. ſic Joſue Achan alloquitur: *Fili mi, da gloriam Domino Deo Iſrael, & confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abſcondas.* Unde Proverb. 18. *Juſtus prior eſt accuſator ſui*: Igitur, &c.

Diſtinguo majorem: Quæ ſunt communia utrique legi eodem modo, concedo: diverſo modo, nego: licèt autem peccati Confeſſio aliqua ratione eſſet præcepta in lege Moyſis; non tamen eodem modo præcipiebatur, ac in lege Evangelica: Quia, *inquit Doctor num. 6.* in tota lege Moſaica non fiebat iſta Confeſſio, de qua loquimur, „ ſed de peccatis occultis tantùm Deo fiebat „ Confeſſio, de quibuſdam tamen defecti- „ bus publicis, & obſervantia legalium fie- „ bat Confeſſio, & uniuſcujuſque, quando „ ſcilicet offerebat pro tali delicto ſacrifi- „ cium, & generalis Confeſſio Sacerdotis „ pro populo erat iſta: *Injuſtè egimus, peccavimus*, & hujuſmodi. Et iſto modo publi- „ ca Confeſſio Sacerdotis erat quædam „ diſpoſitio ad petendam miſericordiam „ Dei populo; ſicut & modò in Eccleſia, „ non Confeſſione iſta, de qua loquimur, „ confitemur nos peccaſſe, & petimus mi- „ ſericordiam, & nobis, & toti populo. „ *Ita Doctor.* Unde omnes Confeſſiones, quæ fiebant in veteri lege, non erant Sacramentales, ſed erant dumtaxat peccati declarationes privatæ, vel publicæ, quæ fiebant, aut coram Deo ad impetrandam veniam, vel coram legitimo Judice ad judicium formandum de aliquo admiſſo crimine; quemadmodum Achan interpellatus eſt à Joſue, ut admiſſum à ſe crimen fateretur, quatenus de eo juridica ferri poſſet ſententia.

Objicies tertiò: Omnis Concluſio, quæ ſequitur ex principiis naturalibus, eſt de lege naturali: ſed iſta Concluſio, (*homo tenetur confiteri ſua peccata alteri homini*) colligitur ex principiis naturalibus: igitur eſt de lege naturali. Major patet ex dictis in primo notabili. Minor verò probatur. Principia hæc ſunt naturaliter nota; omnis reus eſt judicandus per alium, & non per ſeipſum; quia nullus debet eſſe Judex in cauſa propria: ſed non poteſt judicari per alium, niſi apud illum accuſetur; nec poteſt apud eum accuſari, maximè de peccato occulto, niſi reus ipſe delictum illud confiteatur: igitur ex illis principiis notis per rationem natu-

lutè diſplicent peccata, non tantùm externa, ſed etiam interna; alioqui non poſſet peccator imminens gehennæ periculum evadere. Hinc magna eſt diverſitas inter projectionem mercium in mare, & Attritionem: nam ut quis evadat imminens naufragii periculum, ſufficit illa externa mercium projectio: ad evadendam autem gehennam, neceſſariò requiritur deteſtatio omnium peccatorum non ſolùm externorum, ſed etiam internorum; unde poteſt aliquis periculum naufragii evadere, tametſi habeat hanc conditionalem voluntatem non projiciendi merces, niſi periculum urgeret: Attritus autem non poteſt habere hunc conditionalem affectum, non deteſtandi peccata, niſi gehenna immineret, quia non poteſt gehennæ periculum evadere, niſi omnem omninò affectum peccandi excludat.

Nec obſtat, quòd ibidem ſubjiciat Doctor, illam deteſtationem, quæ habet admixtum aliquid involuntarii, non eſſe multùm acceptam, & gratam Deo; fateor enim, quòd Attritio ex ſe, & ſeorſim à Sacramento, non ſit multùm Deo accepta, nec poſſit peccatorem in Dei gratiam reſtituere. Quòd autem ſit ea Doctoris ſententia, apparet ex his, quæ docet diſt. 14. quæſt. 4. n. 7. ubi loquens de remiſſione peccati poſt Baptiſmum commiſſi per Sacramentum, & ſine Sacramento, dicit, quòd dum quis juſtificatur per Sacramentum, recipit illius effectum, ſcilicet gratiam pœnitentialem: *Non quidem ex merito*, inquit, *quia diſpoſitio interior non erat ſufficiens per modum meriti, ſed ex pacto Dei aſſiſtentis Sacramento ſuo ad effectum illius, ad quem inſtituit Sacramentum; alioquin non appareret, quomodo Sacramentum Pœnitentiæ eſſet ſecunda tabula, ſi nunquam per ipſum, ut Sacramentum eſt, poſſet recuperari ſecunda gratia amiſſa, ſed tantùm per Attritionem, tanquam per præviam diſpoſitionem, & per Contritionem tanquam per diſpoſitionem completivam*: Igitur ex mente Doctoris Attritio ſufficere poteſt cum Sacramento ad juſtificationem, etiamſi parùm ſecundùm ſe ſit Deo accepta, & grata.

COROLLARIA.

EX his ſequitur *primò*, quòd ut Attritio ſufficiat cum Sacramento ad juſtificationem, debeat eſſe ſupernaturalis; ita namque definit Concilium Trid. *ſeſſ.* 14. c. 4. ubi ait: *Attritionem non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus S. impulſum*. Unde ſeſſ. 6. can. 3. definit: *Si quis dixerit, ſine præveniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit*. Quòd etiam teſtantur Scripturæ ſacræ oracula, quibus Deus ſibi tribuit hominis pœnitentiam: Sic Ezechiel 36. *Auferam à vobis cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum*: Et Threnorum 5. *Converte nos Domine ad te, & convertemur*. Hinc Lucæ 22. *Converſus Dominus reſpexit Petrum ..... & egreſſus foras Petrus flevit amarè*. Quæ verba ſic expendit S. Ambr. Quos Jeſus reſpicit, plorant delictum, negavit Petrus Chriſtum, & non flevit, quia non reſpexerat Dominus: negavit ſecundò, & non flevit, quia adhuc non reſpexerat Dominus: negavit tertiò, reſpexit Jeſus, & ille flevit amariſſimè. Quapropter Concilium Arauſic. ſecundum Can. 4. decernit, per S. Spiritus infuſionem, & operationem, in nobis fieri non tantùm, ut à peccato purgemur, ſed etiam ut purgari velimus: purgationis autem à peccato voluntas eſt Attritio, vel Contritio: igitur cenſet Attritionem non poſſe eſſe ſalutarem, niſi ſit ſupernaturali auxilio Dei concepta.

Dices: Attritio concepta naturæ viribus ex metu pœnarum Inferni, quas divina fide credimus, eſt ſupernaturalis, utpote quæ motivo ſupernaturali concipitur; ſed Attritio ſupernaturalis ad peccati remiſſionem ſufficit: ergo, &c.

Diſtinguo majorem: Supernaturalis objectivè tantùm, & materialiter, ut ea fides, qua credunt hæretici Trinitatem divinam, & Incarnationem Verbi, concedo; formaliter ex objecto formali, & efficienter ex influxu cauſæ producentis Attritionem, cujuſmodi requiritur ad gratiam peccati remiſſivam, nego.

Dices ſecundò: Deteſtatio peccatorum abſoluta, non hypothetica tantùm, & inefficax, ad peccati remiſſionem ſufficit: ſed Attritio concepta naturæ viribus poteſt eſſe deteſtatio peccatorum efficax, & abſoluta: ergo, &c.

Diſtinguo majorem: Si fiat ex gratia Dei, concedo: ex natura, nego: nam ex Arauſicano ſecundo Can. 7. *Qui per naturæ vigorem, aliquid eligere poſſe confirmat, ad ſalu-*

tem pertinens, *abſque illuminatione*, *& inſpiratione S. Spiritus*, *hæretico fallitur ſpiritu*, *non intelligens Dei vocem in Evangelio dicentis*: *Sine me nihil poteſtis facere*.

Dices tertiò: Doctor ſubtilis *in* 4. *diſt*.14. *q*.2. *n*.14. apertè docet dolorem de peccatis naturæ viribus conceptum, ſufficere ad obtinendam remiſſionem peccati: igitur non cenſet Attritionem neceſſariò debere eſſe ſupernaturalem.

Patet antecedens: agens enim de dolore prævio ad remiſſionem peccati tanquam diſpoſitione neceſſaria, ait: Ad hujus intelle-
,, ctum, ſciendum, quòd peccator in pec-
,, catis exiſtens eo modo, quo dictum eſt in
,, *præcedenti q. ar*.1. peccatum manere poſt
,, actum, poteſt ex naturalibus cum com-
,, muni influentia conſiderare peccatum
,, commiſſum, ut offenſivum Dei, & ut
,, contra legem divinam, & ut averſivum
,, à Deo, & ut impeditivum præmii, & ut
,, inductivum ſupplicii, & ſub multis talibus
,, rationibus: & poteſt voluntas ipſum ſub
,, aliqua illarum rationum, vel ſub multis
,, illud peccatum ſic conſideratum deteſtari,
,, & ille motus poteſt continuari, & inten-
,, di ante infuſionem gratiæ. Poteſt etiam iſta
,, deteſtatio eſſe totaliter circumſtantionata
,, circumſtantiis moralibus debitis: non eſt
,, enim veriſimile, quòd neceſſe ſit propter
,, peccatum iſtud remanens, actum quem-
,, cumque circa peccatum commiſſum eſſe
,, defectivum in aliqua circumſtantia morali.
,, Iſte autem motus dicitur Attritio, & eſt
,, diſpoſitio, ſive meritum de congruo ad
,, deletionem peccati mortalis; quæ ſequi-
,, tur in ultimo inſtanti alicujus temporis,
,, in quo tempore iſta Attritio duravit. Ita Doctor, ex quibus liquet, eum velle, quòd voluntas propriis viribus ſine ſpeciali auxilio Dei poſſit elicere actum Pœnitentiæ ultimò diſpoſitivum ad gratiam.

Nego antecedens, nec-non & duas conſeſequentias, & ad Doctoris auctoritatem dico, eum per ly (*ex naturalibus cum communi influentia*) non ſignificare actum elicitum ex propriis viribus naturæ, & ſine omni auxilio ſupernaturali, ſed actum informem; hoc eſt, qui non informatur charitate, & gratia habituali: ibi namque Doctor inquirit, an diſpoſitio prævia informis ſufficiat ad remiſſionem peccatorum. Sic namq;
,, ait: *n*.13. De ſecundo principali, ſcili-
,, cet an pœnitere, ut actus virtutis, requi-
,, ratur ad deletionem peccati: Dico, quòd
non ut actus unius determinatæ virtutis: ,,
Secundò, quòd non ut actus cujuſcumque ,,
virtutis genitæ talis, vel talis indifferen- ,,
ter: Et tertiò, ſi ut actus ſimpliciter per- ,,
fectè circumſtantionatus, nunquid ut for- ,,
matus, vel ſufficit ut informis? Cui po- ,,
ſtremæ quæſtioni ſic reſpondet. De ter- ,,
tio dico, quòd, actum aliquem humanum ,,
requiri ad deletionem peccati, poteſt in- ,,
telligi dupliciter, vel ut diſpoſitionem ,,
præviam, vel ut concomitantem: Primo ,,
modo ſufficit actus informis, imò ſem- ,,
per eſt informis, quia diſpoſitio prævia ,,
ad peccati deletionem eſt ſemper ſine ,,
gratia, & charitate, cujus ſolius in- ,,
hærentia, & inclinatione ad actum, di- ,,
citur actus formatus: Secundo modo di- ,,
co, quòd requiritur actus formatus: nam ,,
in illo inſtanti, in quo deletur pecca- ,,
tum, charitas ineſt, & per conſequens, ,,
ſi actus requiritur ut concomitans, re- ,,
quiritur ut formatus. *Hæc Doctor*.

Ex quibus apparet, quòd dum *n*.14. ſequenti ait, intellectum ex naturalibus cum communi influentia poſſe conſiderare peccatum ut offenſivum Dei, & voluntatem peccatum ſic conſideratum poſſe deteſtari; per *ly* ex naturalibus, tantùm excludit gratiam habitualem, non verò actualem prævenientem, ac concomitantem, quam alibi ad veram Pœnitentiam, & juſtificationem neceſſariam eſſe aſſerit; maximè verò *in* 1. *diſt*.44. *n*.4. ubi ait, quemlibet peccatorem ſalvari poſſe; *Quia*, inquit, *poteſt Deus eum ſua gratia prævenire*, *&c*. Et diſt.20.q.un. ait: *eſſe opus Dei*, *homini Pœnitentiam fructuoſam inſpirare*. Et diſt.22.ar.2. ait: *Deum propter merita mortificata citiùs dare gratiam ad reſurgendum*, *&c*. Quinimò in hac ipſa *diſt*.14. eadem *q*. 2. *n*.20. hoc ipſum apertè ſatis ſignificat Doctor: reſpondens enim ad auctoritates, quas ſibi ipſi objecerat, nempè quòd charitas neceſſaria ſit ad remiſſionem peccati, ait: *Iſtæ auctoritates omnes unam habent reſponſionem*, *quia Pœnitentia*, *ſive actus*, *ſive virtus*, (id eſt habitus) *non eſt vera quantum ad finem* (extrinſecum) *Pœnitentiæ attingendum ſine charitate*, *& hoc eſt*, *quod dicit ſecunda auctoritas de Pœnitentia fructuoſa*. *Pœnitentia enim* (attende) *abſolutè poteſt innaſci ex naturalibus hominis*, *ſed non fructifera*, *hoc eſt*, *ferens fructum*: *imò ut fructuoſa*, *eſt in ultimo inſtanti*. Doctor autem ſibi contradiceret, ſi *n*.14. aſſereret Pœnitentiam fructuoſam poſſe innaſci

ex

ex naturalibus: igitur non eſt veriſimile, quòd per *ly* ex naturalibus excludat auxilium gratiæ actualis, aut concomitantis; ſed tantùm ſignificare vult, ad veram Attritionem, quatenùs eſt diſpoſitio neceſſaria cum Sacramento Pœnitentiæ ad juſtificationem percipiendam, non requiri, quòd illius actus procedat ex gratia habituali ſanctificante.

Collige ſecundò: Attritionem, accedente virtute Sacramenti, poſſe fieri Contritionem æquivalenter: quippe cùm eumdem obtineat effectum, quem haberet Contritio extra Sacramentum, quo ſenſu Doctor diſt.4 q.2. n.15. docet, Attritionem ſui mutatione fieri poſſe Contritionem adveniente gra-
,, tia, ait enim: Etſi manet idem motus con-
,, tra peccatum in *eſſe* naturæ, & moris, qui
,, priùs fuit Attritio, in illo inſtanti fit con-
,, tritio: quia in illo inſtanti fit conco-
,, mitans gratiæ, & ita actus formatus,
,, quia habens ſecum charitatem, quę eſt for-
,, ma actus, ut hic loquimur. Ibi tamen o-
,, portet diſtinguere ſigna naturæ, inter a-
,, ctum, ut eſt talis in *eſſe* naturæ, & moris,
,, & inter charitatem, & inter actum, ut
,, eſt formalis: quia in primo ſigno naturæ
,, eſt ibi actus talis; in ſecundo charitatis; in
,, tertio actus formatus à charitate jam incli-
,, nante, & inhærente, & ſic Attritio fit
,, Contritio ſine omni mutatione reali ipſius
actus. Hoc eſt ex actu informi fit actus formatus: non enim vult Doctor, quòd Attritio, quæ eſt deteſtatio peccati ex motivo ſpei poſſit fieri Contritio, ſeu peccati deteſtatio ex motivo charitatis. Hinc facilè intelligitur, quid intendat idem Doctor in 4. diſt.14.q.4. n.9. dum *ait*: Concedo, quòd
,, ante perceptionem dignam Pœnitentiæ,
,, oportet ſuſcitari vel ſimpliciter, & tunc
,, per Pœnitentiæ Sacramentum, non de-
,, letur peccatum, ſed gratia, quæ inſuit,
,, augetur, vel ſuſcitari ſecundùm quid,
,, ſcilicet ut habeat aliqualem diſplicen-
,, tiam de peccatis, & propoſitum caven-
,, di de cætero, & velit ſuſcipere Sacra-
,, mentum Pœnitentiæ, in quo Attritio fit
,, Contritio, id eſt, in quo, ſive per quod,
,, imperfecta illa, ſive aliqualis diſplicen-
,, tia, confert gratiam ſanctificantem, quam
,, ſine Sacramento contuliſſet Contritio
,, charitate perfecta. Attritio ergo in Sa-
,, cramento fit Contritio, quoad æquiva-
,, lentiam, ſive quoad effectum, non quo-
,, ad entitatem.

Collige tertiò: Attritionem extendi debere ad omnia prorſus peccata mortalia, quia unum mortale non poteſt remitti ſine alio; ac proinde cùm Attritio ſit neceſſaria ad remiſſionem peccati mortalis, etiam neceſſum eſt, quòd Attritio ad hoc Sacramentum requiſita tendat in omnia mortalia; quòdque pœnitens qui ſe diſponit ad impetrandam veniam in hoc Sacramento, omnia mortalia ſaltem generatim, & virtualiter deteſtetur, eorumq; omnem affectum abjiciat.

Utrùm autem Attritio etiam tendere debeat in omnia venialia, non ita convenit inter Theologos; pluresnamque id affirmant, negant verò cæteri. Sententia tamen negativa mihi probabilior apparet: Tum, quia non eſt neceſſe de eis peccatis pœnitentem dolere, de quibus neceſſarium non eſt confiteri: ſed ad obtinendam veniam in Sacramento Pœnitentiæ non eſt neceſſe confiteri peccata venialia, ut docet Concilium Trid. ſeſſ.14. c.5. ubi cùm dixiſſet: Omnia mortalia, quæ memoriæ occurrunt, neceſſariò eſſe confitenda, ſubjicit: *Non venialia, quibus à gratia Dei non excludimur; & in quæ frequentiùs labimur, quamquam rectè, & utiliter citra omnem præſumptionem in confeſſione dicantur, quod piorum hominum uſus demonſtrat; taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt*. Tum, quia unum veniale remitti poteſt ſine alio: ac ſubinde non eſt neceſſe quòd quis de ſingulis Attritionem formet, ſed ſufficit quòd de aliquibus doleat, ut videlicet dolor ille ſit materia neceſſaria ad confectionem hujus Sacramenti.

Dices: Qui non dolet de omnibus venialibus à ſe confeſſis, proponit aliquid pro materia Sacramenti Pœnitentiæ, quod reverà non poteſt illius eſſe materia: igitur tantum abeſt, ut poſſit veniam obtinere, quin imò novum peccatum committit. Antecedens patet; ſiquidem illud eſt materia Sacramenti Pœnitentiæ, quod per Sacerdotalem abſolutionem ſolvi debet; quemadmodum illud eſt materia Sacramenti Euchariſtiæ, quod per verba conſecrationis debet conſecrari: igitur quemadmodum peccaret graviter, qui hoſtiam papiraceam cum triticeis apponeret conſecrandam, ſic etiam graviter peccaret, qui confitendo peccata venialia proponeret aliqua, de quibus non doleret; quia proponeret pro materia, quod reverà illius materia eſſe non poteſt, defectu doloris.

Nego antecedens: Ille enim qui manifeſtat aliqua venialia in Confeſſione, de quibus non dolet, non proponit illa pro materia Sacramenti Pœnitentiæ; ſed dumtaxat ejuſmodi venialia peccata exponit cum illis, de quibus dolet, vel ut inde majorem humiliationem, & confuſionem habeat, vel ut evidentiorem ſuæ conſcientiæ notitiam ſuo Confeſſori exhibeat; non ſecus ac habitus vitioſos, & peccandi occaſiones, ac tentationes occurrentes ſolet proponere. Unde ad antecedentis probationem nego paritatem, & ratio diſparitatis eſt, quòd hoſtia papiracea cùm triticeis exhiberi non poſſit in miſſa, niſi ſolùm ut conſecretur, & ut materia transſubſtantiationis capax, qualis tamen capax non eſt; neceſſarium verò non eſt, ut omnia venialia, quæ manifeſtamus in Confeſſione, proponamus ut Sacramenti materiam: ea quippe non confitemur neceſſariò, ſed ea proponimus ad humiliationem confuſionemque noſtram, & majorem noſtri ſtatus notitiam aperiendam Sacerdoti, ad conſilium habendum, ſicuti propenſiones naturales, occaſiones, tentationes, & ſimilia, quæ non ſunt peccata, laudabiliter in Confeſſione Sacerdoti detegimus.

Dices ſecundò: Qui non atteritur de venialibus omnibus, quæ confitendo manifeſtat, facit formam Abſolutionis falſam, & Sacramentum irritum, & falſum ex parte, prout ei detrahit idoneam Abſolutionis materiam, & legitimum effectum: graviſſimè igitur peccat.

Nego antecedens: Quia formæ hujus, *Abſolvo te à peccatis tuis*, ſenſus eſt, ab iis quæ cum dolore, debitoque propoſito confeſſus es: ergo non eſt irritum ex parte Sacramenti, quia nihil deeſt ei neceſſarium ad valorem, & fructum, ſi confeſſus ſit pœnitens unum veniale, licèt non habeat tantùm effectum, quantum habere poſſet, ſi dolorem de ſingulis haberet. Unde conſultum eſſe debet pœnitenti, ut dum Confeſſioni faciendæ præmittit examen ſuæ conſcientiæ, dumque ſingula à ſe commiſſa peccata recogitat, etiam ad ſingulorum recordationem, & memoriam eliciat dolorem, ac deteſtationem, quo nempe efficaciùs ac meliùs diſponatur ad percipiendum Sacramenti effectum.

Collige denique, ſaluberrimum eſſe, ut ille, qui fieri ſolet per Attritionem, dolor confeſſionem antecedat; qui enim de ſuis peccatis atteritur, longè diſtinctiùs, & accuratiùs, ac etiam majori cum animi devotione, ac præparatione ad gratiam, & Abſolutionem Sacramentalem peccata declarat: non eſt tamen abſolutè neceſſarium, ut ille doloris motus, & affectus Confeſſionem præcedat, ſicut conſtat ex communi praxi fidelium, qui exiſtimant ſe debitè recepiſſe Abſolutionem Sacramentalem, dummodò ante illius ſuſceptionem atterantur. Hinc Confeſſarii, ubi exceperunt pœnitentium peccata, eos adhortantur, ut de ipſis doleant, cum propoſito impoſterum non peccandi: hoc autem foret inutile, iſtaque praxis vergeret in ipſius pœnitentis damnum, & in Sacramenti irreverentiam, ſi dolor iſte neceſſariò præmitti debuiſſet Confeſſioni faciendæ: igitur, &c.

Neceſſarium tamen eſt, quòd ipſe Attritionis dolor Sacramentalem Abſolutionem præcedat; cùm enim illa Sacramentalis Abſolutio feratur per modum ſententiæ judicialis, quæ neceſſariò ſupponit accuſationem rei: accuſatio autem cùm ſit voluntaria, debet habere concomitantem, aut ſaltem ſubſequentem dolorem pœnitentis, tanquam diſpoſitionem præviam, idcircò Sacerdos non poteſt pœnitentem abſolvere, quin priùs peccata per Confeſſionem declaraverit, & de iis doluerit; maximè cùm hæc ſententia ſit reconciliativa peccatoris cum Deo, ac ſubinde pœnitens debet eſſe paratus ac diſpoſitus, ut in Dei gratiam redeat: hoc autem fieri non poteſt, quin peccator ea execretur, ac deteſtetur, quæ ei fuerant in cauſa, cur averteretur à Deo. Hæc autem deteſtatio fit per modum Contritionis, vel Attritionis: igitur motus ille, & affectus doloris neceſſariò debet antecedere Sacramentalem Abſolutionem. Ex quibus colligitur, quòd quoties abſque ejuſmodi dolore quis confitetur peccata, invalidè abſolvitur, & debet iterùm de illis peccatis confiteri.

Collige denique, Attritionem poſſe definiri: *Attritio eſt animi dolor, & deteſtatio de commiſſis peccatis cum propoſito non peccandi de cætero; & ſpe ac petitione veniæ ex motivo ſupernaturali, conceptus, vel ex metu gehennæ, vel ex turpitudine peccati cum aliqua Dei dilectione, ad virtutem ſpei ſpectante.* Cujus utique definitionis, ſeu deſcriptionis particulæ omnes conſtant ex dictis: *Primò* namque dicitur *animi dolor ac deteſtatio de peccatis commiſſis cum propoſito non peccandi de cætero*, in quibus convenit cum Contritione perfecta, quæ eoſdem pariter characteres habet. Additur *cum ſpe ac petitione* ve-

veniæ; qui enim debitè atteritur, ſperat veniam à Deo obtinendam, & illam exorat. Sequitur *ex motivo ſupernaturali*; qui enim doleret de peccatis ob motivum purè naturale, non haberet ſufficientem diſpoſitionem ad veniam, & gratiam ſanctificantem obtinendam. Cætera adduntur, ut diſtinguatur ipſa Attritio à Contritione perfecta, quæ habet pariter ſpem veniæ conſequendæ, & concipitur ex motivo ſupernaturali: ſed dumtaxat ex affectu charitatis, & dilectionis Dei propter ſe.

SECTIO SECUNDA.

De Confeſſione Sacramentali,

CONfeſſionis nomen idem propriè ſignificat, ac alicujus rei vel ſecretæ, vel incognitæ privatam aut publicam, ſpontaneam aut coactam declarationem ac manifeſtationem. Unde triplex in Scrip. ſacra diſtinguitur Confeſſionis genus; alia enim eſt confeſſio *Profeſſionis*, alia *laudis*, alia denique *accuſationis*. Prima eſt, qua quis publicè ac conſtanter profitetur aliquam veritatem, maximè quæ ſpectet ad Dei gloriam; ſic Chriſtus D. ait Mat.10. *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo*. Hinc Apoſtolus ad Rom. 10. Fidei profeſſionem, confeſſionem appellat, cùm ait: *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem Confeſſio fit ad ſalutem*. Unde qui Chriſti Dom. fidem liberè profitentur, Confeſſores ſolent appellari. Secundò, accipitur pro laude, ſeu gratiarum actione, ſicque confiteri Deum, eſt ipſum laudare; ita Pſ. 117. *Confitemini Domino, quoniam bonus*. S.Mat.11. & Lucæ 10 Chriſtus Dom. Patrem divinum alloquens, ait: *Confiteor tibi Pater Domine cœli, & terræ:* Tertiò, ſignificat peccatorum manifeſtationem, & declarationem, ſic Pſal. 31. *Confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino*. Mat. 30. *Omnis regio circa Jordanem exibat, & baptizabatur ab eo in Jordane, confitentes peccata ſua*. Jacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra*. Hæc præclarè obſervat S. Auguſt. in Pſ.29. *Confeſſio*, inquit, *gemina eſt, aut peccati, aut laudis. Quando nobis malè eſt, in tribulationibus confiteamur peccata noſtra. Quando bene, in exaltatione juſtitiæ confiteamur laudem Deo: ſine Confeſſione non ſimus*. Et ſimus in Pſ.94 *Confeſſio quidem duobus modis accipitur in Scripturis. Eſt Confeſſio laudis, quæ pertinet ad hominem, eſt Confeſſio gementis, quæ ad Pœnitentiam pertinet ejus qui confitetur. Confitentur enim homines, qui laudant Deum; confitentur cùm accuſant ſe, & nihil dignius facit lingua. Verè puto, quòd ipſa ſint vota, de quibus dicitur* in Pſ. *Reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea*. Hinc ſer. 8. de verbis Domini, expendens hæc Chriſti D. verba, *Confiteor tibi Pater*, &c. ait: *Si confiteor, Chriſtus dixit, à quo longè eſt omne peccatum, non ſolius eſt confiteri peccatoris, ſed etiam aliquando laudatoris, Confitemur ergo ſive laudantes Deum, ſive accuſantes noſmetipſos. Pia eſt utraque confeſſio, ſive cùm te reprehendis, qui non es ſine peccato; ſive cùm illum laudas, qui non poteſt habere peccatum*.

Confeſſio peccatorum rurſùs duplex eſt: *alia* quæ fit Deo, *alia* quæ fit homini: Prima eſt, qua peccata noſtra agnoſcentes cor noſtrum coram Deo effundimus confitentes ac deteſtantes; ad hanc ſufficit locutio cordis; quia Deus ſcrutatur corda; pertinet autem potiùs ad Contritionem, quàm ad confeſſionem. De hac Regius Propheta: *Delictum meum cognitum tibi feci: Dixi: Confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino*. Confeſſio, quæ fit homini, eſt ea, qua homini labiis, vel alio ſigno externo manifeſtamus peccata noſtra.

Hæc rurſùs duplex: Sacramentalis, & non Sacramentalis. Hæc poſtrema multiplex; alia civilis, qua homo coram Judicibus ſua confitetur peccata; ſic Joſue Acham alloquebatur: *Da gloriam Deo, & confitere, atque indica mihi, quid feceris*. Joſue 7. Alia ſatisfactoria, quæ fit ad placandum proximum, eumque nobis reconciliandum, ſi vitio noſtro læſus fuerit. Alia conſolatoria, qua peccata noſtra in ſinum hominis effundimus, conſolationem ab eo percepturi. Alia deniq; conſiliaria, qua peccata noſtra erudito ac ſapienti viro confitemur, ut ejus ore erudiamur ad ea ſubigenda, & corrigenda.

Has omnes confeſſionum ſpecies admittunt hæretici. Confeſſio Sacramentalis eſt accuſatio peccatorum ſuorum apud Sacerdotem, qui auctoritatem habet, ut per eum virtute clavium remittantur: apud Græcos hæc dicitur *Exomologeſis* quod etiam nomen apud Latinos tranſlatum eſt, quamquam hæc vox uſurpata ſit pro univerſa Pœnitentiæ actione, non autem pro ſola delicti ſui accuſatione.

Apu

Apud ſacros autem, & Eccleſiſticos Authores, Confeſſio interdum uſurpatur, non tantùm ad ſignificandam delicti proprii manifeſtationem; verùm etiam totam Pœnitentiæ, ſeu Satisfactionis actionem, ut optimè declarat Tertullianus lib. de Pœnitentia cap. 9. ubi cùm dixiſſet: *Tantum relevat Confeſſio delictorum, quantum diſſimulatio exaggerat; Confeſſio enim Satisfactionis conſilium, diſſimulatio contumaciæ*: paulò poſt
„ ſubdit; Is actus (*Confeſſio*) qui magis Græ-
„ co vocabulo exprimitur, & frequenta-
„ tur, exomologeſis eſt, qua delictum Do-
„ mino noſtrum confitemur, non quidem
„ ut ignaro, ſed quatenus Satisfactio Con-
„ feſſione diſponitur, Confeſsione Pœniten-
„ tia naſcitur, Pœnitentia Deus mitigatur.
„ Itaque exomologeſis proſternendi, & hu-
„ milificandi hominis diſciplina eſt, con-
„ verſionem injungens miſericordiæ illicem.
„ De ipſo quoque habitu atque victu man-
„ dat, ſacco, & cineri incubare, corpus
„ ſordibus obſcurare, animum mœroribus
„ dejicere, illa quę peccavit triſti tractione
„ mutare: cæterùm, Paſtum, & potum pura
„ noſſe, non ventris, ſcilicet, ſed animę cauſa:
„ plerumque verò jejuniis preces alere, inge-
„ miſcere, lacrymari, & mugire dies no-
„ ctesque ad Dominum Deum tuum, Pres-
„ byteris advolvi, & charis Dei adgenicula-
„ ri, omnibus fratribus legationes depreca-
„ tionis ſuæ injungere. Hæc omnia exomolo-
„ geſis, ut Pœnitentiam commendet, ut de
„ periculi timore Dominum honoret, ut
„ in peccatorem ipſa pronuntians pro Dei
„ indignatione fungatur, & temporali af-
„ flictione æterna ſupplicia, non dicam fru-
„ ſtretur, ſed expungat. Cùm igitur provol-
„ vit hominem, magis relevat: cùm ſquali-
„ dum facit, magis mundatum reddit: cùm
„ accuſat, excuſat, cùm condemnat, ab-
„ ſolvit. In quantum non peperceris tibi;
„ in tantum tibi Deus, crede, parcet.

Porrò quanta ſit Confeſsionis dignitas, & virtus, quàm deſiderandus, & admirandus ejus fructus, aperit imprimis Tertullianus cap. 8. de Pœnit. *Tantum relevat Confeſſio delictorum, quantum diſſimulatio exaggerat.* Et paulò poſt initio cap. 9. *Exomologeſis eſt, qua delictum Domino noſtrum confitemur, non quidem ut ignaro, ſed quatenus Satiſfactio Confeſſione diſponitur, Confeſſione Pœnitentia naſcitur, Pœnitentia Deus mitigatur.* Deinde multis exagitat pudorem crimina ſua publicè confitendi: præcipuum autem argumentum ab utilitate petit Confeſsionis, & reticentiæ damnis. *Ubi pœnitendum eſt, deſinit miſerum, quia factum eſt ſalutare. Miſerum eſt ſecari, & cauterio exuri, & pulveris alicujus mordacitate cruciari. Tamen quæ per inſuavitatem medentur, & emolumento curationis offenſam ſui excuſant, & præſentem injuriam ſuperventuræ utilitatis gratia commendant.* Poſtea aliam eorum objectionem diluit: *Quid ſi præter pudorem, quem potionem putant, etiam in commodo corporis reformident?* &c. Origenes homil. 3. in Levit. Confeſsionis virtutem demonſtrat duobus his Scripturæ teſtimoniis: *Dic tu iniquitates tuas prior, ut juſtificeris.* Pſal. 31. *Dixi, pronuntiabo adversùm me injuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem cordis mei.* Ex quibus ſtatim colligit: *Vide ergo, quia pronuntiare peccatum, remiſſionem peccati meretur. Præventus enim diabolus in accuſatione, ultrà nos accuſare non poterit: Et ſi ipſi noſtri ſimus accuſatores proficiat nobis ad ſalutem.* Homilia autem 17. eumdem Pſalmi locum interpretans, ſubdit: *Si enim hoc fecerimus, & revelaverimus peccata noſtra non ſolùm Deo, ſed & his qui poſſint mederi vulneribus noſtris, atque peccatis, delebuntur peccata noſtra*, &c. Similiter Chryſoſtomus Homil. 20. in Geneſim: *Qui hæc facit, ſi voluerit ad Confeſſionem facinorum feſtinare, & Medico oſtendere ut ulcus, & omnia dicere cum diligentia, facilè ſua peccata emendabit. Confeſſio enim præteritorum, eſt abſolutio delictorum.*

S. Pacianus paræneſi ad Pœnitentiam multis agit adversùs eos, qui pudore, ne peccata ſua enuntiarent cohibebantur. *Peccator timebit, peccator erubeſcet, perpetuam vitam præſenti pudore mercari; & offerenti manus Domino, vulnera malè tecta ſubducet? Et habet aliquid, quod in illo erubeſcat, qui Dominum læſit, &c. Atque ideo qui fratribus peccata ſua non tacet, Eccleſiæ lacrymis adjutus, Chriſti precibus abſolvitur.* S. Ambroſius epiſt. 3. Sæpiùs pudorem crimina confitendi à peccatoribus avertere tentat, veluti magnum ſalutis acquirendæ impedimentum, tandemque concludit: *Illos itaque ſanavit, in quibus ſimplicem, & puram reperit Confeſſionem, nihil malignum, nihil fraudulentum.* Et initio enarrationis in Pſal. 37. *Plurimùm ſuffragatur reo verecunda Confeſſio, & pœnam, quam defenſione non poſſumus, pudore ſublevamus.* Capite verò 10. lib. de Pœnitentia adversùs eumdem Confeſsionis pudorem urgens: *Hoc ergo in Eccleſia facere faſti-*

faſtidis, ut Deo ſupplices, ut patrocinium tibi ad Deum obſecrandum ſanctæ plebis requiras, ubi nihil eſt, quod pudori eſſe debeat, niſi non fateri, cùm omnes ſimul peccatores, ubi ille laudabilior, qui humilior, ille juſtior, qui abjectior. Iſtius virtutis fundamentum explicat lib. 2. de Cain, & Abel cap. 9. *Confeſſio pęnarum compendium eſt. Inde in judiciis ſæcularibus impoſiti equuleo, torquentur negantes, & quod quædam tangit Judicem miſeratio confitentis. Eſt quædam in peccatis verecundia, & Pęnitentiæ portio crimen fateri, nec derivare culpam, ſed recognoſcere mitigat Judicem pudor reorum, excitat autem pertinacia denegantium*. Et ſerm. 10. in Pſ. 118. *Didiciſti cor eſſe mundandum, diſce quemadmodum mundes. Mundat hunc fontem juſtificatio legitima, hoc eſt, Confeſſio peccatorum. Denique publicanus ille, qui peccata propria fatebatur juſtificatus magis de templo, quàm Phariſæus exivit*.

S. Auguſtinus hom. 12. libri 50. Homiliarum. *Deus noſter, quia pius eſt, & miſericors vult ut ea confiteamur in hoc ſæculo, ne pro illis confundamur poſtmodum in futuro. Si enim nos confitemur, ille parcit, ſi nos agnoſcimus, ille ignoſcit*. Et enarratione in Pſ. 66. *Ad hoc exigit Confeſſionem, ut liberet humilem. Ad hoc damnat non confitentem, ut puniat ſuperbum. Triſtis eſto antequam confitearis, confeſſus exulta, jam ſanaberis. Nam confitentis conſcientia ſaniem collegerat, & apoſtema intumuerat, cruciabat te, requieſcere non ſinebat. Adhibet Medicus fomenta verborum, & aliquando ſecat, adhibet medicinale ferrum in correptione tribulationi. Tu agnoſce Medici manum, confitere, exeat in Confeſſione, & defluat omnis ſanies. Jam exulta, jam lætare, quod reliquum eſt facilè ſanabitur*.

Similia habent cæteri SS. Patres, ut conſtabit ex hujus Sectionis decurſu, quibus apertè conſtat, quanti facienda ſit Sacramentalis hæc peccatorum accuſatio, quàmque ab omnibus Chriſtianis ſit æſtimanda. Nihilominus, ut boni, & æqui ſunt oſores, & impugnatores hæretici, mirum eſſe non debet, quòd modis omnibus hanc ſalutarem Confeſſionem exagitent. *Primò* namque in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. extat damnatus Vviclefi hoc Articulus ſeptimus. *Si homo debitè fuerit contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua* Seſſ. 15. damnatur liber ejuſdem Vviclefi, & Joannis Hus, ubi legitur: *Grave eſt, & formidabile, Presbyterum audire Confeſſionem populi modo quo Latini utuntur*. *Secundò*, Lutherus in diſſert. de Confeſſione, & Sacramento Euchariſtiæ, triplicem diſtinguit Confeſſionem. *Prima* eſt Confeſſio fidei, quam Deo facimus: *Secunda* eſt charitatis, quæ fit ad proximum: *Tertia*, inquit, auricularis, *quam Papa mandavit, eaque fit coram Sacerdote; eam Deus non præcepit, verùm Papa ad eam coegit homines*. Hanc tamen eamdem auricularem Confeſſionem bonam eſſe docet ibidem duabus de cauſis: *Primò*, quia in confeſſione pęnitens audit verba abſolutionis ſibi ſoli dicta ex ore Miniſtri Eccleſiæ, quibus verbis videtur docere Abſolutionem Miniſtri eſſe declarativam, non verò practicam: *Secundò*, quia pęnitens conſilium, & conſolationem percipit ex tali confeſſione. Idem Lutherus lib. de captiv. Babyl. hæc habet: *Confeſſio, & Satisfactio egregia facta ſunt officina lucri*. Et infrà: *Occulta confeſſio, quæ modò celebratur, etſi probari ex Scriptura non poſſit, miro tamen modo placet, & utilis, imò neceſſaria eſt, nec vellem eam non eſſe; imò gaudeo eam eſſe in Eccleſia Chriſti, cùm ſit ipſa afflictis conſcientiis unicum remedium. Hoc ſolùm deteſtor, eam confeſſionem eſſe in tyrannidem, & expoſitionem Pontificum redactam*. In aſſertione octava Propoſitionis: *Dic*, inquit, *mihi, ubi præceptum eſt de venialibus confitendis Sacerdoti, quo jure, qua Scripturæ auctoritate Papa præcipere poteſt venialia ad confeſſionem pertinere?* Et infrà: *Impoſſibile eſſe, ut omnia mortalia peccata cognoſcas, evidentiſſimum eſt*. In aſſertione nona Propoſitionis: *Ita eſt cruentiſſima, qua hactenus, tot miſeras conſcientias torſerunt omnium, & ſingulorum peccatorum diſcuſſionibus, cùm pro ſe non habeant, nec tota quidem illius Scripturæ tyrannide propria, hæc onera importabilia hominibus imponentes*.

Confeſſio Auguſtana docet, Abſolutionem privatam in Eccleſiis retinendam eſſe, quamquam in confeſſione non ſit neceſſariò delictorum facienda enumeratio, eſt enim (ut illi placet) impoſſibilis enumeratio omnium delictorum, juxta illud: *Delicta quis intelligit?*

Calvinus lib. 3. Inſtitut. cap. 3. §. 4. *De confeſſione*, inquit, *fuit ſemper ingens pugna inter Canoniſtas, & Theologos ſcholaſticos, his contendentibus mandari divino præcepto confeſſionem, illis reclamantibus, Eccleſiaſticis tantùm conſtitutionibus præcipi, in eo verò certamine inſignis Theologorum impudentia appa-*

apparuit, *qui & locos Scripturæ depravarunt*, *& vi extorſerunt*, *quod in rem ſuam citabant*. Addit §.7. *Miror autem*, *qua fronte auſi ſunt contendere*, *Confeſſionem*, *de qua loquuntur*, *juris eſſe divini*; *cujus equidem vetuſtiſſimum eſſe uſum fatemur*, *ſed quàm facilè evincere poſſimus olim fuiſſe liberam*, *certè nullam de ea ſtatutam fuiſſe legem*, *aut Conſtitutionem ante Innocentii tertii tempora*, *eorum quoque Annales narrant*. Et §.17. *Hac carnificina pluſquam crudeliter divexatæ ſunt eorum animæ*, *qui aliquo Dei ſenſu afficiebantur*.

Confeſſio fidei Calviniſtarum, art. 24. habet Confeſſionem auricularem eſſe inventum humanum, quo jugum imponitur conſcientiis. Conſentiunt cæteri Calvini ſectatores. *Petrus Martyr* in locis communibus, paragraphis 25.27.& 28. Vvolphangus autem in locis communibus, Papiſticam, *inquit* Confeſſionem, quam auricularem vocant, aſſerimus nec eſſe juris divini, nec fuiſſe in uſu Eccleſiaſtico, tum temporibus Apoſtolorum, & ſequentium Patrum, nec facere ad remiſſionem peccatorum. *Antonius de Dominis* lib.5. Reipub. Eccleſiaſticæ c.7. n.43. multas Confeſſionis ſpecies diſtinguit, docetque aliquam eſſe, per quam peccata ſubjiciuntur clavibus Eccleſiæ, hanc eſſe homini liberam, nec ulla lege divina, aut humana juſtos ad ipſam adſtringi cùm remedium peccatum habeat in Pęnitentia interna, quæ ſola poteſt ſufficere ad remiſſionem à Deo obtinendam.

Adversùs quos omnes Errores nobis pugnandum eſt in ſequentibus quæſtionibus quarum *prima* aperiet, utrùm Confeſſio ſit neceſſaria jure naturali, & divino. *Secunda*, utrùm, & quando facienda jure Eccleſiaſtico. *Tertia* qualiter fieri debeat. *Quarta* quis miniſter.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm, *& quomodo Confeſſio peccatorum ſit neceſſaria*.

N*Otandum primò*, ut jam alibi diximus, quantum ad Sacramentorum adminiſtrationem, & perceptionem, duplicem diſtingui poſſe neceſſitatem, aliam quidem medii, aliam verò præcepti: Sacramenta illa dicuntur neceſſaria neceſſitate medii, ſine quibus ſalus obtineri non poteſt: quoniam illa poſitivè conducunt ad ipſam ſalutem conſequendam: Sic Baptiſmus eſt omnibus & ſingulis hominibus omnino neceſſarius in re, vel in voto ad ſalutem, ſicut & ſacramentum Pœnitentiæ homini adulto lapſo in peccatum mortale poſt Baptiſmum, quia Sacramentum iſtud in re, vel in voto receptum conducit poſitivè ad primam gratiam, ſine qua ſalus omnino non poteſt obtineri. Neceſſaria autem dicuntur ex præcepto, quę videlicet ex peculiari Dei ordinatione præſcribuntur: hæc autem neceſſitas iterum duplex eſt, alia quidem orta ex inſtitutione, & pręcepto Chriſti D. altera verò ex ordinatione, & præcepto Eccleſiæ: De utraque autem ſermo eſt in præſenti: Quæritur enim, utrùm Confeſſio ſit neceſſaria neceſſitate medii, & præcepti: idque de jure naturali, vel poſitivo.

Notandum ſecundò ex ſubtili Doctore in 4. diſt.17. n.3.&4. quòd quemadmodum in ſpeculabilibus ſunt quędam principia, quorum veritas ex terminis nota eſt cuilibet intellectui terminos apprehendenti, ac ſubinde nota eſt etiam veritas, quæ ex ejuſmodi principiis notis evidenter elicitur: ita in practicis, ſeu operabilibus ſunt prima principia practica nota ex terminis, nec non & Concluſiones ex eis illatæ, putà Deum eſſe amandum, & colendum, nullamque ipſi irrogandam, ac faciendam eſſe injuriam: Unde, inquit Doctor, „ ſtrictè loquendo nihil eſt aliud de lege naturæ, niſi principium, vel Concluſio demonſtrata: ſic tamen extendendo quandoque dicitur illud eſſe de lege naturæ, quod eſt verum practicum conſonum principiis, & concluſionibus legis naturæ, in tantum quod ſtatim notum eſt omnibus, illud convenire tali legi. Et ex hoc patet, quòd non rectè loquitur Gratianus de jure legis naturæ, volens illa quæ ſunt in ſcriptura veteris, vel novi Teſtamenti de lege naturæ eſſe: quia nec illa omnia ſunt principia practica nota ex terminis, nec concluſiones practicæ demonſtratæ, nec vera evidenter conſona talibus principiis, & concluſionibus. Exponendus ergo eſt, quod extendit jus naturale ad jus poſitum ab Auctore naturæ, ut diſtinguitur contra jus poſitivum ab aliquo, qui non eſt auctor naturæ. Hinc tres diſtingui poſſunt gradus juris naturæ, in primo ſunt principia practica nota ex terminis: in ſecundo ſunt concluſiones, quæ ex ejuſmodi principiis eliciuntur evidenter. In tertio de-

legi naturæ: ſed illi tenebantur ad Confeſſionem faciendam; nam arguuntur Adam, & Cain, quòd peccatum ſuum non fuerint confeſſi: Adamus quidem; gloſſa enim expendens illud Geneſis 1. *Adam ubi es?* ait: Vox eſt increpantis, & Confeſſionem inquirentis: Cain ſimiliter damnatur, quòd interroganti Deo, Geneſ. 4. *Ubi eſt Abel frater tuus?* impudenter reſpondit: *Neſcio, num cuſtos fratris mei ſum ego?* Denique Job cap. 13. ait: *Si abſcondi, ut homo peccatum meum, & celavi in ſinu meo iniquitatem meam*: igitur, &c.

Diſtinguo minorem: Illi tenebantur ad Confeſſionem faciendam ſacramentalem homini, nego: ad profitendum peccata ſua coram Deo cum animi demiſſione, & Contritione, concedo: Hinc damnatus fuit „ Adam, quòd Adam, *inquit Doctor num. 6.* „ non debuit peccatum ſuum occultaſſe „ Deo; quia ipſe eſt Judex, cui manife- „ ſtum eſt omne peccatum, & coram quo „ quilibet reus debet recognoſcere pecca- „ tum ſuum: & hanc Confeſſionem Do- „ minus requiſivit ab eo, quam non ſolùm „ non fecit, ſed peccatum ſuum excuſavit, „ retorquendo in mulierem, cùm dixit: „ *Mulier, quam dediſti mihi ſociam, &c.* Un- „ de illud non concludit, quòd in illa lege „ eſſet Confeſſio facienda homini, licèt eſ- „ ſet facienda Deo increpanti. *Hæc Doctor.* Idem dicendum de Cain; nec-non ad textum Jobi; loquitur enim ſanctiſſimus hic Vir, non de manifeſtatione peccatorum, quæ fieret coram hominibus, ſed de illorum declaratione, quæ fieret coram Deo; qua quis ſe coram Deo peccatorem profitetur, & ab eo veniam exorat. Unde S. Gregorius lib. 22. Moral. cap. 9. *Hæc*, inquit, *veræ humilitatis teſtimonia, & iniquitatem ſuam quemque cognoſcere, & cognitam voce Confeſſionis aperire, at contra uſitatum generis humani vitium eſt, & latendo peccatum committere, & commiſſum abſcondere, & convictum defendendo multiplicare; ex illo quippe lapſu primi hominis hæc argumenta nequitiæ ducimus, ex quo ipſam radicem traximus culpæ.*

Objicies ſecundò; Præcepta, quæ communia ſunt veteri, & novæ legi, ſunt de lege naturæ, ſed præceptum Confeſſionis eſt commune utrique legi: legi quidem Moſaicæ; etenim Levitici 16. Aaron, & filii ejus, Deo jubente tenentur confiteri peccata filiorum Iſrael: nam de Sacerdote offerente hircum dicitur: *Poſita utraque manu ſuper caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſrael, & univerſa delicta, atque peccata eorum.* Similiter Joſue 7. ſic Joſue Achan alloquitur: *Fili mi, da gloriam Domino Deo Iſrael, & confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abſcondas.* Unde Proverb. 18. *Juſtus prior eſt accuſator ſui*: Igitur, &c.

Diſtinguo majorem: Quæ ſunt communia utrique legi eodem modo, concedo: diverſo modo, nego: licèt autem peccati Confeſſio aliqua ratione eſſet præcepta in lege Moyſis; non tamen eodem modo præcipiebatur, ac in lege Evangelica: Quia, *inquit Doctor num. 6.* in tota lege Moſaica non fiebat iſta Confeſſio, de qua loquimur, „ ſed de peccatis occultis tantùm Deo fiebat „ Confeſſio, de quibuſdam tamen defecti- „ bus publicis, & obſervantia legalium fie- „ bat Confeſſio, & uniuſcujuſque, quando „ ſcilicet offerebat pro tali delicto ſacrifi- „ cium, & generalis Confeſſio Sacerdotis „ pro populo erat iſta: *Injuſtè egimus, peccavimus*, & hujuſmodi. Et iſto modo publi- „ ca Confeſſio Sacerdotis erat quædam „ diſpoſitio ad petendam miſericordiam „ Dei populo; ſicut & modò in Eccleſia, „ non Confeſſione iſta, de qua loquimur, „ confitemur nos peccaſſe, & petimus mi- „ ſericordiam, & nobis, & toti populo. „ *Ita Doctor.* Unde omnes Confeſſiones, quæ fiebant in veteri lege, non erant Sacramentales, ſed erant dumtaxat peccati declarationes privatæ, vel publicæ, quæ fiebant, aut coram Deo ad impetrandam veniam, vel coram legitimo Judice ad judicium formandum de aliquo admiſſo crimine; quemadmodum Achan interpellatus eſt à Joſue, ut admiſſum à ſe crimen fateretur, quatenus de eo juridica ferri poſſet ſententia.

Objicies tertiò: Omnis Concluſio, quæ ſequitur ex principiis naturalibus, eſt de lege naturali: ſed iſta Concluſio, (*homo tenetur confiteri ſua peccata alteri homini*) colligitur ex principiis naturalibus: igitur eſt de lege naturali. Major patet ex dictis in primo notabili. Minor verò probatur. Principia hæc ſunt naturaliter nota; omnis reus eſt judicandus per alium, & non per ſeipſum; quia nullus debet eſſe Judex in cauſa propria: ſed non poteſt judicari per alium, niſi apud illum accuſetur; nec poteſt apud eum accuſari, maximè de peccato occulto, niſi reus ipſe delictum illud confiteatur: igitur ex illis principiis notis per rationem natu-

naturalem; & conformibus legi naturæ, ſequitur evidenter hominem debere confiteri ſuum peccatum alteri, à quo judicetur.

Reſpondet Doctor num. 7. concedendo quidem iſta principia eſſe nota lumine naturali, aut ſaltem valde conformia propoſitioni notæ per lumen naturale, nempe quòd reus eſt judicandus; quia nullum delictum relinquendum eſt impunitum in univerſo, ſi eſt unus Rector Univerſi juſtus, quod eſt notum naturaliter. Similiter notum eſt, quòd judicandus ſit ab alio; ſed non eſt notum naturaliter quis ſit ille alius, niſi Deus. Unde pro omni ſtatu poſt lapſum omnes juſti, qui habuerunt fidem de Deo, quòd erat Rector Univerſi juſtus, poſtquam peccaverunt contra Dei legem, confitentur Deo peccata ſua, petentes ab eo remiſſionem, ſcientes eum ſine tali remiſſione, tanquam juſtum judicem vindicaturum de illo peccato, non eſt autem naturaliter notum, quòd unus homo debeat ſe accuſare alteri homini, maximè de peccatis occultis: Quia, inquit „ Doctor num 8. nullus homo poteſt eſſe „ judex peccati hominis, niſi ut miniſter „ ſummi Judicis: hoc autem modo, ſcilicet „ eſſe Miniſtrum Judicis in vindicando, vel „ puniendo peccatum commiſſum, magis „ conceſſum eſt unicuique reſpectu ſui, „ quàm uni reſpectu alterius. Unicuique „ enim commiſit Deus, ut ſit miniſter Dei „ in vindicando peccatum proprium, in „ infligendo ſibi diſciplinam, & triſtitiam „ pro illo peccato; non ſic autem notum „ eſt, quòd conceſſerit alicui reſpectu al„ terius. Et ſi arguas, quòd in Republi„ ca humana unus eſt judex alterius. *Reſpondeo*, verum eſt de illis, quæ poſſunt ſibi innoteſcere in illo judicio, cujuſmodi ſunt peccata publica.

CONCLUSIO SECUNDA.

C*Onfeſſio omnium peccatorum mortalium eſt jure divino præcepta*. Hæc eſt de fide determinata in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. can. 7. his verbis: *Si quis dixerit in ſacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum, neceſſarium non eſſe jure divino confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta... anathema ſit*. Quam utique veritatem colligit cap. 5. ex inſtitutione ſacramenti Pœnitentiæ ita ſcribens: *Ex inſtitutione ſacramenti Pœnitentiæ jam explicata univerſa Eccleſia ſemper intellexit, etiam inſtitutam eſſe à Deo integram peccatorum Confeſſionem, & omnibus poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam exiſtere; quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus è terris aſcenſurus ad cœlos, Sacerdotes ſuipſius vicarios reliquit, tanquam Præſides, & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, unà cum poteſtate clavium, remiſſionis, atque retentionis peccatorum ſententiam pronuntient. Conſtat enim Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe, ſi in genere dumtaxat, & non potiùs in ſpecie, ac ſigillatim ſua ipſi peccata declaraſſent, &c.* Et poſteà in fine illius capitis damnat eos, qui dicunt, inſtitutionem Confeſſionis eſſe ortam à Concilio Lateranenſi: *Neque enim*, inquit, *per Lateranenſe Concilium Eccleſia ſtatuit, ut Chriſti fideles confiterentur, quod jure divino neceſſarium, & inſtitutum eſſe intellexerat: ſed ut præceptum Confeſſionis, ſaltem ſemel in anno, ab omnibus, & ſingulis, cùm ad annos diſcretionis pervenitur, impleretur, &c.*

Plura etiam loca ſacræ Scripturæ affert, ſed potiſſimum eſt illud Joan. 70. ex quo Sacramenti inſtitutionem, & Confeſſionis neceſſitatem colligit. Vis autem illationis, omiſſis aliis explicandi modis, conſiſtit in eo, inquit Lugo, quòd Chriſtus conſtituerit Sacerdotes non ſolùm judices arbitrarios, ſeu quos pro ſuo arbitrio poſſent pœnitentes adire pro venia peccatorum; ſed judices neceſſarios, ſine quibus venia obtineri non poſſit: quod quidem potiſſimè colligitur ex illo verbo, *retinueritis*, ſeu ex poteſtate retinendi, quam ſimul cum poteſtate remittendi eis dedit; quam alibi Matth. 10. ſignificavit per verbum alligandi; qui enim poteſtatem habet ligandi peccatorem, ſeu excludendi eum à Regno cœlorum, non eſt judex arbitrarius, ſed neceſſarius; quippe qui per negationem veniæ relinquit peccatorem excluſum à Regno cœleſti; & ideo dicitur retinere peccata per negationem remiſſionis, & in eodem ſenſu dicitur accepiſſe claves cœli: quia quando alicui claves dantur domus clauſæ, eo ipſo fit medium neceſſarium recurrere ad illum, ut aliquis ingrediatur domum illam. Oportet ergo ut pœnitens pareat coram Sacerdote, tanquam coram Judice ad obtinendam veniam peccati.

Quòd

Quòd autem hæc illatio ſit legitima, colligitur ex SS. Patribus, maximè ex Hilario, qui can. 18. in Matth. ita ſcribit: *Ad terrorem metus maximi, quo in præſens omnes continentur, immobile ſeveritatis Apoſtolicæ judicium præmiſit, ut quos in terris ligaverit, id eſt, peccatorum nodis innexos reliquerit, & quos ſolverit, & Confeſſione veniæ receperit in ſalutem, hi Apoſtolicæ conditione ſententiæ, in cœlis quoque abſoluti ſunt, aut ligati*. Ubi Hilarius explicans modum, quo peccatorum nodi ſolvuntur ab Apoſtolis, utitur nomine Confeſſionis: & peccatorum alligationem exponit per relictionem nodorum peccati, ſeu veniæ carentiam, aut negationem, ſcilicet ex remiſſione Confeſſionis.

Ex Hieronymo Matth. 16. *Legimus in Levit. de Leproſis, ubi jubentur ut oſtendant ſe Sacerdotibus, & ſi lepram habuerint, tunc à Sacerdotibus mundi fiant: non quòd Sacerdotes leproſos faciant, & immundos, ſed quòd habeant notitiam leproſi, & poſſint diſcernere qui mundus, aut immundus ſit: quomodo ergo ibi leproſum Sacerdos mundum, vel immundum facit; ſic & hìc alligat, vel ſolvit Epiſcopus, & Presbyter, non eos, qui ſunt inſontes, aut innoxii; ſed pro officio ſuo, cùm peccatorum audierit varietates, ſcit qui ligandus ſit, quive ſolvendus*. Non ait Hieronymus, ſcit qui ligatus ſit, quive ſolutus; ſed qui ligandus, quive ſolvendus ſit. Nam impœnitentes ligat Sacerdos, pœnitentes ſolvit; non ſolutos, aut ligatos oſtendit: non poteſt autem peccatorum varietates audire, niſi per Confeſſionem.

Idem docet S. Auguſtinus lib. 50. homiliarum, homil. 49. cap. 3. ubi ait: *Si præter uxores veſtras cum aliqua concubuiſtis, agite Pœnitentiam; qualis agitur in Eccleſia, ut oret pro vobis Eccleſia. Nemo ſibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, novit Deus, qui mihi ignoſcit, quia in corde ago: ergo ſine cauſa dictum eſt: Quæ ſolveritis in terra, erunt ſoluta in cœlo; ergo ſine cauſa ſunt claves datæ Eccleſiæ Dei, fruſtramus Evangelium; fruſtramus verba Chriſti, promittimus vobis, quod ipſe negat, nonne vos decipimus? &c.* Et tract. 49. in Joan. Expendens reſurrectionem Lazari, ait: *Quomodo proceſſit ligatis pedibus, miraris, & non miraris, quia ſurrexit quatriduanus: in utroque potentia Domini erat, non vires mortui. Proceſſit & adhuc ligatus eſt, adhuc involutus; tamen jam foras proceſſit; quid ſignificat? Quando contemnis, mortuus jaces: quando confiteris, procedis: Quid enim eſt procedere, niſi ab occultis velut exeundo manifeſtari, ſed ut confitearis, Deus facit magna voce clamando, id eſt, magna gratia vocando: ideo cùm proceſſiſſet mortuus adhuc ligatus, confitens, & adhuc reus: ut abſolverentur peccata ejus, Miniſtris hoc dixit Dominus*: Solvite illum, & ſinite abire: *quid eſt, ſolvite, & ſinite eum abire? Quæ ſolveritis in terra, erunt ſoluta & in cœlo*. Quibus verbis S. Auguſtinus ſignificat, quòd Sacerdotes novæ legis non poſſint ex mandato Domini ſolvere pœnitentes ejus gratia ſuſcitatos, niſi procedant è tumulo peccati per veram Confeſſionem: quemadmodum non potuerunt Diſcipuli ſolvere Lazarum, niſi foras è tumulo vocatus Chriſti D. voce proceſſiſſet.

Similia loquitur S. Leo Epiſtola 49. alias 91. *Multiplex*, inquit, *miſericordia Dei ita lapſibus ſubvenit humanis, ut non modò per Baptiſmi gratiam, ſed etiam per Pœnitentiæ medicinam ſpes vitæ reparetur æternæ, ut qui regenerationis dotem violaſſent, proprio ſe judicio condemnantes, ad remiſſionem criminum pervenirent, ſic divinæ Charitatis præſidiis ordinatis, ut indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri: Mediator enim Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus Eccleſiæ præpoſitis tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri Satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent*. Porrò quòd per Confeſſionem Sacerdotibus ex jure divino faciendam, S. Leo illam intelligat, quæ ſecretò fieri ſolet, colligitur ex epiſt. 80. ad Epiſcopum Campaniæ, ubi inter varia ſcribit: *Cùm reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari Confeſſione ſecreta*. Et infrà: *Sufficit illa Confeſſio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam Sacerdoti*.

Ratio hujus veritatis petitur ex inſtitutione ſacramenti Pœnitentiæ, qui enim finem aliquem, aut officium aliquod inſtituit, etiam cenſetur ea media inſtituiſſe, quæ neceſſaria ſunt ad ejuſmodi officium exequendum, & finem obtinendum: ſed Chriſtus D. ſacramentum Pœnitentiæ inſtituendo, Sacerdotes ordinavit, ac conſtituit Judices peccatorum hominis baptizati, ut illa pro libito retinerent, ſolverent: non poſſunt autem judicare peccata eſſe remittenda, vel retinenda abſque Sacramentali Confeſſione:

ne: nam, ut Judex legitimè, & juridicè reum abſolvat, aut puniat, opus eſt, ut ipſius rei ſtatum, crimen, & delicti gravitatem cognoſcat: non poteſt autem hæc omnia noſſe, maximè ſi illa crimina occulta ſint, & latentia, niſi ipſe pœnitens ea per Pœnitentiam manifeſtet; igitur, &c.

Deinde: Illud eſt jure divino neceſſarium ad ſalutem conſequendam, quo prætermiſſo peccata mortalia poſt Baptiſmum commiſſa, non poſſunt remitti, & quo poſito ex Chriſti inſtitutione illa remittuntur: ſed omiſſa Sacramentali Confeſſione peccata carent venia: quamdiu enim retinentur ab eo, qui ſolus habet juridicam ea remittendi poteſtatem, tamdiu non remittuntur; tamdiu autem retinentur à Sacerdotibus, donec manifeſtata eis fuerint per Confeſſionem, & per abſolutionem remiſſa: igitur ex Sacramenti Pœnitentiæ inſtitutione rectè colligitur Confeſſionis neceſſitas ex jure divino.

Denique: Sacramenti Pœnitentiæ Miniſter debet ſervare quamdam æquitatem in injungendis pęnis, & ſatisfactionibus, juxta delictorum gravitatem: ſed abſque prævia Confeſſione non poteſt ejuſmodi æquitatem ſervare; quippe cùm ſine ea non poſſit cognoſcere peccatorum numerum, ſpecies, & circumſtantias; ac ſubinde illa eſt de jure divino, ſicut & ipſum Pœnitentiæ Sacramentum.

Has omnes rationes ſubtiliter, & egregiè expendit Doctor *diſt.* 16. ubi improbat ſententiam Gloſſatoris in diſt. 5. de Pęnit. proponentis varias opiniones de inſtitutione Confeſſionis, ac dicentis eam inſtitutam fuiſſe à quadam univerſalis Eccleſię traditione potiùs, quàm ex novi vel veteris „ Teſtamenti authoritate: Sed, *inquit* Doctor, ſalva gratia ſua irrationabiliter loquitur Gloſſator, turpe enim eſſet Theologo dicere aliquid eſſe in Biblia, & neſcire ubi illud inveniretur: & ita inconveniens debet eſſe Canoniſtæ dicenti, aliquid eſſe ex univerſali Traditione Eccleſiæ, & non invenienti in Canone; Si Canon ſufficienter continet univerſales Traditiones Eccleſiæ; non allegat autem aliquod capitulum Canonis iſtam Traditionem continens.

Item ſi hæc opinio vera eſſet, videretur quòd Papa non teneretur confiteri, quia par in parem non habet poteſtatem, &c. Improbata autem hac Gloſſatoris ſententia, declarat Doctor num. 11. Confeſſionem eſſe faciendam ex præcepto divino poſitivo: quod utique colligit ex Joan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata*. Hic, *inquit*, data eſt poteſtas Apoſtolis, & in eis omnibus Sacerdotibus remittendi peccata; non principaliter; quia hoc eſt proprium Dei: ergo miniſterialiter, & arbitrativè: ſed non poſſunt arbitrari in cauſa ignota: ergo eſt eis manifeſtanda cauſa, in qua debent arbitrari. Hæc manifeſtatio eſt Confeſſio: ergo ex iſta collatione poteſtatis arbitrariæ Sacerdotibus in cauſa peccati, obligatur peccator ad accuſandum ſe eis tanquam arbitris, quod eſt confiteri.

Si dicatur quòd ratio bene concludit, quòd Sacramentum Pœnitentiæ eſt inſtitutum à Criſto, tanquam utile, & efficax, non tamen ſequitur ex hoc, quòd ſit neceſſariò recipiendum, ut cadens ſub præcepto: quia Extrema Unctio eſt inſtituta à Chriſto, & Confirmationis Sacramentum, ut dictum eſt ſuprà, & tamen neutrum eſt ſimpliciter neceſſarium, nec eſt præceptum de iſto, vel illo recipiendo, & tunc ad formam argumenti, ſunt Arbitri in cauſa peccati: ergo ad id debent ſe illis accuſare; verum eſt, illi qui volunt ſe eorum arbitrio ſubmittere, & ſe ſubmittunt, ipſi habent bene poteſtatem arbitrandi; ſed non ſequitur; ergo alii neceſſitate præcepti tenentur ſe ſubmittere eorum arbitrio.

Exemplum, quatuor ſunt Sacerdotes, quorum quilibet habet authoritatem abſolvendi iſtum peccatorem, quilibet eſt completè arbiter ejus, quantum ad poteſtatem: non tamen tenetur ſe ſubmittere cuilibet: ſed uni tantùm, cui voluerit. Et hoc confirmatur per hoc, quòd Chriſtus ſubjunxit: Et *quorum retinueritis, retenta ſunt*, illud verbum non eſt præciſum; non ſolùm enim illa peccata retenta ſunt à Deo peccatori ad pœnam, quæ retenta ſunt à Sacerdote: quia Sacerdos non retinet aliqua, niſi aliquo modo ſibi accuſata, licèt ſignis indebitis Pœnitentiæ, & tamen illa, quæ nullo modo ſunt oſtenſa Sacerdoti, Deus retinet ad vindictam gehennæ: ergo nec iſtud verbum: *Quorum remiſeritis, remittuntur, erit remiſſum*.

Unde neutri affirmationi adjunxit ne-

gat.

gativam denotantem remiſſionem factam ab Apoſtolis, vel retentionem eſſe præciſam reſpectu retentionis à Deo faciendæ: licèt hæc reſponſio videatur multùm probabilis, excludendo rationem præcepti ab iſto verbo Joan.20. *Quorum remiſeritis*, &c. Tamen excludendo eam, oſtenditur propoſitum dupliciter. *Primò* ſic: Nulli committitur poteſtas judiciaria, vel arbitraria, niſi alicui imponatur neceſſitas ſubmittendi ſe ſibi: Sed Sacerdoti per ſe committitur hujuſmodi poteſtas in cauſa peccati: ergo alicui ut ſic imponitur neceſſitas ſubmittendi ſe arbitrio ejus, & hoc per idem. Major probatur: quia nullus eſt Judex alicujus, in cujus ſcilicet judicandi voluntate eſt judicari ab iſto Judice, vel non judicari: Tunc enim iſte nullam auctoritatem judicandi haberet, ſi iſte poteſt judicari, ſi voluerit, & non judicari, ſi noluerit. Ad quid enim eſt poteſtas judiciaria apud aliquem, niſi ut jus dictet in illum, qui tenetur parere juri? Tantummodò enim judicare per modum punitionis, ſi tu velis, non eſt judicare. Sed nec iſtud cogito: concedo enim, quòd iſte arbiter non tantùm habet, ut poſſit dictare jus in cauſa iſta, ſed ex quo alius ſubmittit ſe ſibi, ſua dictatio ligat, vel ſolvit iſtum: non ſic autem dictatio alicujus ſcientis jus, & non habentis poteſtatem judiciariam. Taliter ergo arguo ſic: Quicumque primam gratiam amiſit, tenetur de neceſſitate præcepti, & hoc illius; *Diliges Dominum Deum tuum*, &c. agere quantùm in ſe eſt, ad ejus recuperationem, & etiam virtute illius præcepti: *Diliges teipſum*; ſed ipſe peccator in peccato mortali amiſit primam gratiam, & poteſt eam recuperare ſuſcipiendo Sacramentum Pœnitentiæ ab illo arbitro: quia hoc eſt inſtitutum, ut remedium efficax, ad recipiendam primam gratiam ex illo verbo Joan.20. *Quorum remiſeritis peccata*, &c. Et ſic concluditur neceſſitas præcepti Confeſſionis, non ex iſto verbo tantùm, *Quorum remiſeritis*, &c. ſed ex iſto, & illo præcepto, *Diliges Dominum Deum tuum*, &c. ſimul juncto.

Si dicas, quòd major eſt vera, quòd tenetur ad aliquam viam, per quam poſſit gratiam recuperare, ſed non ad iſtam terminatè, ſi alia ſit poſſibilis: Nunc autem licèt ſuſcipere Sacramentum Pęnitentiæ, ſit via utilis, tamen eſt etiam alia utilis; quia non probatur iſtam eſſe præciſam ad illam recuperandam.

Contra hoc, nulla alia eſt ita facilis, & ita certa; Hic enim non oportet, niſi non ponere obicem ad gratiam, quod multò minus eſt, quàm habere aliquam Attritionem, quæ per modum meriti de congruo ſufficiat ad juſtificationem, ut dictum eſt ſuprà *diſt*.14. Poteſt etiam aliquis eſſe magis certus, quòd non ponat obicem, quàm quòd habeat Attritionem ſufficientem, quaſi per modum meriti de congruo; quia probabiliter poteſt ſcire, ſe tunc non peccare actualiter peccato interiori, vel exteriori, & intendere recuperare, quod Eccleſia intendit in illo Sacramento conferre; non ſic poteſt ſcire, ſe habere Attritionem ſufficientem, ut meritum de congruo ad juſtificationem. Tunc hanc majorem accipio: Ubi eſt via facilior, ideſt, magis in poteſtate hominis, & certior ad gratiam recuperandam, tenetur quilibet ad illam viam: ita quòd non amiſſa illa attentet aliam difficiliorem, & incertiorem: quia tunc exponeret ſe periculo ſalutis ſuæ, & videretur eſſe contemptor propriæ ſalutis. Sed illa via ſuſcipiendi Sacramentum Pœnitentiæ eſt magis poſſibilis homini, & certior ad primam gratiam recuperandam: ergo ex illo, unde iſtud habet efficaciam, & ex illo præcepto dilectionis Dei, & ſui ipſius, tenetur quis ad iſtam. Iſta ratio ſi concludat præceptum de Confeſſione haberi ex Evangelio ex illo verbo: *Quorum remiſeritis peccata*, &c. Et illo: *Diliges Dominum*, &c. Bene quidem: ſin autem, ſaltem hoc concludit; quòd præceptum de Confeſſione facienda, eſt valde rationabile pro multitudine: quia etſi aliqua perſona poſſit habere aliquod remedium ſpeciale, tamen de iſto remedio, quod communitati eſt poſſibilius, & certius rationabiliter, datur præceptum etiam omnibus in communitate, ut dictum eſt ſupra de Baptiſmo, quòd licèt aliquis habeat Baptiſmum flaminis, ſine Baptiſmo fluminis, tamen quia Baptiſmus fluminis eſt remedium facile, & certum præceptum de hoc pro tota communitate, eſt valde rationabile, & ita ad minus habebo, quòd rationabiliter fuiſſet datum præceptum generaliter do Confeſſione facienda.

Si

,, Si omninò contendas, quòd per rationes poſitas in iſto membro, non probatur fuiſſe datum ex verbis Evangelii: nunquid dicemus ſecundum, ſcilicet quòd illud præceptum habetur ex verbis alicujus Apoſtoli? Dicitur quòd ſit de illo verbo Jacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata*: Sed nec per hoc videtur mihi, quòd Jacobus præceptum hoc dedit, nec præceptum à Chriſto promulgavit. Primùm non: unde enim ſibi auctoritas obligandi totam Eccleſiam, cùm eſſet Epiſcopus Eccleſię Hieroſolymitanæ? Niſi dicas illam Eccleſiam in principio fuiſſe principalem, & per conſequens ejus Epiſcopum principalem Patriarcham: quòd non concederent Romani, nec quòd illa auctoritas proprio ore tempore illo erat ſibi ſubſtracta. Nec ſecundum videtur; quia Apoſtoli publicantes præceptum Domini in Scripturis ſuis utebantur modo loquendi, per quem potuit innoteſcere, quòd erant præcones Chriſti, ut patet per illud Pauli 1. ad Cor. 7. ut quando vult publicare illud præceptum Domini de non dimittenda uxore, dicit: *Præcipio non ego, ſed Dominus*, &c. quando autem vult facere propriam perſuaſionem, dicit de cohabitatione viri converſi ad fidem cum ſua uxore infideli verè converſo: quia hoc licèt ſine contumelia Chriſti, non tamen eſt neceſſarium: *Dico ego, non Dominus*: alioquin non poſſet Eccleſiæ conſtare, quòd ipſe præco publicaret præceptum, niſi ex præcedentibus, vel ſequentibus manifeſtaret, ſe eſſe in illa publicatione præconem. Utrumque etiam membrum ſimul probatur per illa verba annexa, dicendo enim: *Confitemini alterutrum*, non magis dicit, Confeſſionem faciendam eſſe Sacerdoti, quàm alii. Subdit enim, *& orate pro invicem, ut ſalvemini*: ubi nullus diceret ipſum inſtituiſſe, vel promulgaſſe præceptum divinum; ſed intellectus ejus eſt ſicut in illo verbo, *Confitemini alterutrum*, perſuaſio ad humilitatem, ut ſcilicet generaliter nos confiteamur apud proximos peccatores, juxta illud; *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, noſmetipſos ſeducimus*, &c. Ita per ſecundum perſuadet ad charitatem fraternam, ut ſcilicet per fraternam charitatem ſubveniamus nobis invicem. Apparet ergo iſtud non eſſe de jure divino promulgato per Scripturam Eccleſiaſticam. *Hæc Doctor*, quibus apertè probat Confeſſionem eſſe de jure divino.

Quoniam autem non ſolùm rationibus, ſed maximè ea perpetua, & conſtanti Eccleſiæ Traditione pugnandum eſt adversùs hæreticos hujus temporis, affirmantes, quòd Confeſſio fuerit dumtaxat inſtituta ab Innocentio III. in Concilio Lateranenſi; idcircò congruum judicavi nonnullas ex plurimis, quas habent Controverſiſtæ Conciliorum, & SS. Patrum authoritates hìc attexere.

Probatur itaque divina Confeſſionis inſtitutio ex Conciliis: *Primò* quidem ex Laodicæno Can. 2. ſub Sylveſtro Papa anno 319. *His, qui diverſorum peccatorum lapſus incurrerunt, & orationi, Confeſſioni, Pœnitentiæ inſtant, malorum ſuorum perfectam converſionem demonſtrantes, pro qualitate peccati, tempore Pœnitentiæ tribuendum eſt*. Ea Confeſſio, in qua pro qualitate peccati Pœnitentiæ tempus eſt tribuendum, hominibus in ſpecie fieri debet.

Ex ſexta Synodo in Trullo, Can. 102. *Oportet eos, qui ſolvendi, & ligandi poteſtatem acceperunt à Deo, peccati qualitatem conſiderare, & ejus, qui peccavit, ad eam converſionem promptum ſtudium: & ſic morbo convenientem afferre medicinam, ne ſi de peccato ſine crimine ſtatuant, aberrent in ægroti ſalute: non enim ſimplex eſt peccati morbus, verùm varius, & multiformis, plurimiſque propaginibus ſubpullulans, ob quas malum longè, latèque diffunditur, ac ſerpit, quouſque tandem virtuti medicamenti reſiſtat*; ergo qui voluerit oſtendere quantum valeat in ſpiritali medendi arte, oportet attentè rimari, qualiter affectus ſit, qui peccavit, an ad ſalutem inclinet, an contrà moribus, quibus familiaritate aſſuevit adversùs ægritudinem provocet, inſpicere; ſed id abſque Confeſſione peccatorum occultorum fieri non poteſt à Sacerdote.

Ex Carthaginenſi 3. c.31. *Ut pœnitentibus ſecundùm peccatorum differentiam Epiſcopi arbitrio Pęnitentiæ tempora diſcernantur*: at ea differentia peccatorum abſque Confeſſione ſpeciali fieri non poteſt.

Ex *primo Cabilonenſi* Can.8. *ut pœnitentibus à Sacerdotibus, facta Confeſſione videretur Pęnitentia, univerſitas Sacerdotum noſcitur convenire*. Ex *ſecundo Cabilonenſi* Can. 31. circa annum 813. *Sed & hoc emendatione indigere perſpeximus, quòd quidam, dum*

com-

confitentur peccata ſua Sacerdotibus non plenè id faciunt: quia ergo conſtat hominem ex duabus eſſe ſubſtantiis, anima videlicet, & corpore, & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur, ſolerti indagatione debent inquiri peccata, ut ex utriſque fit plena Confeſſio, ſcilicet ut confiteatur, & ea quæ per corpus geſta ſunt, & ea, quibus in ſola cogitatione delinquitur.

Ex *Turonenſi tertio* circa tempus idem habito Can. 22. *Epiſcopis, & Presbyteris, diligenti cautela pertractandum eſt, qualiter hominibus ſibi ſua delicta confitentibus tempus abſtinendi adſcribant.*

Ex *Moguntino* ſub Archiepiſcopo Rabano ann. 847. can. 26. *Ab infirmis in mortis periculo poſitis per Presbyteros pura inquirenda eſt Confeſſio, non tamen iis imponenda quantitas Pœnitentiæ, ſed innoteſcenda.*

Ex *Vvormacenſi* circa annum 868. cap. 25. *Pœnitentibus ſecundùm differentiam peccatorum, Sacerdotis arbitrio, Pœnitentiæ decernantur:* ergo Sacerdos in imponenda pœnitentia ſingulorum cauſas, originem, modumque peccatorum examinare debet, & effectus gemituſque delinquentium, temporum etiam, & perſonarum, locorum, ætatum qualitates, ut per conſiderationem delictorum, & gemituum uniuſcujuſque delinquentis à ſacris regulis oculos non deflectat.

Adde *Lateranenſe* ſub Innocentio III. Can. 21. *Conſtant.* ſeſſ. 3. *Florent.* in Inſtitut. Arianorum. *Trident.* ſuprà.

Ex tot Conciliis veteribus, & novis, in tam diverſis temporibus, & locis, Eccleſiæ totius unanimi conſenſu patet, Confeſſionis neceſſitatem antiquiſſimam eſſe, nec aliunde ſuam originem habere, quàm à Deo, nam ex Auguſtino regula 14. de Bapt. cap. 24. *Quod univerſa tenet Eccleſia nec à Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi authoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur*, at univerſa ſemper Eccleſia tenuit Confeſſionem iſtam, ut ex Conciliis patet, & patebit ex Patribus; nec ea neceſſitas initium habuiſſe legitur ab illis Conciliis, aut Pontificum decretis: *Licèt enim annua Confeſſio præcepta ſit in Lateranenſi, tamen ipſa Confeſſio non incepit in eo, ſed ſolùm tempus præſcriptum eſt, quo fieri debet Confeſſio peccatorum, quæ jure divino neceſſaria eſt*, ut ait Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 5.

Probatur ſecundò ex SS. Patribus, primò namque *S. Irenæus* Apoſtolorum ævo proximus, lib. 1. cap. 9. de quibuſdam fœminis ab hæretico Marco ſeductis, ait: *Hæ converſæ ad Eccleſiam Dei confeſſæ ſunt, & ſecundùm corpus exterminatas ſe ab eo veluti cupidine, & inflammatas valde ſe illum dilexiſſe. Et de Diaconi uxore ab eo corrupta cùm magno labore fratres eam convertiſſent, omne tempus in exomologeſi conſummavit, plangens, & lamentans, ob eam, quam paſſa eſt ab eo Mago corruptelam*, Et lib. 3. cap. 4. *Cerdon in Eccleſiam ſæpe veniens, & exomologeſim faciens ſic conſummavit, modò quod eſt latenter docens, modò exomologeſim faciens.* S. Irenæus agit ibi de latente hæreſi Cerdonis, & occulta cupiditate, ſeu corruptela mulierum, quæ ſine ſpeciali Confeſſione detegi non poterant.

Ex *Tertulliano* lib. de Pœnitentia c. 11. *Peccator reſtituendo ſibi inſtitutam à Domino exomologeſim, ſciens præterivit illam, quæ Babylonicum Regem in regna reſtituit.* Non agit de Confeſſione, quæ ſoli Deo fiat, agit enim de illa, quam aliqui præ pudore fugiunt, ut hominum notitiæ ſua ſubducant peccata: Nam ait cap. 10. *Pleroſque Epiſcopos ut publicationem ſui ſuffugere, aut de die in diem differre poſſint, pudoris magis memores quàm ſalutis; velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione conſcientiam medentium vitant, & ita cum erubeſcentia ſua pereunt.* Equidem agit de Confeſſione publica, ſed quæ fiebat poſt ſecretam; agebatur enim ſæpè publica Pœnitentia, neque tamen aperiebantur in ſpecie peccata, niſi Sacerdotibus: nam ſola publica publicè erant confitenda; ſecreta nemo publicè confiteri cogebatur; at Tertullianus agit de peccatis occultioribus.

Ex *Origene* Homil. 2. in Pſal. 37. *Oportet peccatum non celare intrinſecùs: fortaſſe enim, ut ii, qui habent incluſam eſcam indigeſtam, aut humoris, & phlegmatis copiam ſtomacho imminentem ſi vomuerint, relevantur: ita ii, qui peccaverunt, ſi occultant, & retinent intra ſe peccatum, intrinſecùs urgentes, & propemodum ſuffocantur à phlegmate, vel humore peccati: ſi autem ipſe accuſator ſui fiat, dum accuſat ſemetipſum, & confitetur, ſimul evomit delictum, & omnem morbi cauſam: tantummodò circumſpice diligentiùs cui debeas confiteri peccatum tuum: proba priùs medicum, cui debeas cauſam languoris exponere, qui ſciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi, & compatiendi noverit diſciplinam: ut ita demum ſi quid ille dixerit,*

qui

qui ſe priùs, & eruditum medico oſtenderit; & miſericordem, ſi quid conſilii dederit, facias, & ſequaris, ſi intellexerit, & viderit talem eſſe languorem tuum, qui in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat, & curari; ex quo fortaſſis, & cæteri ædificari poterunt, & tu ipſe facilè ſanari. Multa hoc deliberatione, & ſatis perito Medici illius conſilio procurandum eſt.

Et Homil.3. in Leviticum: *Multæ ſunt in Evangelio remiſſiones peccatorum. Septima, dura, & laborioſa per Pœnitentiam remiſſio peccatorum eſt, cùm lavat peccator lacrymis ſuis ſtratum ſuum, & fiunt ei lacrymæ panes die ac nocte, & cùm non erubeſcit Sacerdoti Domini indicare peccatum ſuum; & quærere medicinam, ſecundùm eum, qui ait: Dixi, pronuntiabo adverſùm me injuſtitiam meam Domino, & remiſiſti impietatem cordis mei.* Et ibidem: *Omni genere pronuntianda ſunt, & in publicum proferenda cuncta, quæ egimus; ſi quid in occulto gerimus; ſi quid in ſermone ſolo; vel etiam infra cogitationum ſecreta commiſimus, cuncta neceſſe eſt publicari, & proferri: proferri non ab illo, qui, & accuſator peccati eſt, & incentor; ipſe enim nunc nos, ut peccemus, inſtigat: ipſe etiam, cùm peccaverimus, accuſat: ſi ergo in vita præveniamus eum, & ipſi noſtri accuſatores ſimus, nequitiam diaboli inimici, & accuſatoris noſtri fugimus. Sic enim & alibi Propheta dicit: Dic tu iniquitates tuas prior, ut juſtificeris.* Et Homil.17. in Lucam: *Si peccaverimus, debemus dicere: Peccatum meum notum tibi feci, & iniquitatem meam non abſcondi, ſi enim revelaverimus peccata noſtra, non ſolùm Deo, ſed & iis, qui poſſunt mederi vulneribus noſtris, & peccatis, delebuntur ab eo, qui* ait: *Ecce deleo ut nubem iniquitates tuas.*

Ex Cypriano ſerm. de Lapſis: *Confiteantur ſinguli, quæſo fratres, delictum ſuum, dum adhuc qui deliquit in ſæculo eſt, dum admitti Confeſſio ejus poteſt, dum ſatisfactio, & remiſſio facta per Sacerdotes apud Dominum grata eſt.*

Ex Baſilio Breviorum regularum 288. *Neceſſariò iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt diſpenſatio myſteriorum Dei;* ſed hi in Evangelica lege ſunt Sacerdotes.

Ex Ambroſio 1. de Pœnit. cap. 6. *Si vis juſtificari, fatere delictum tuum: ſolvit enim criminum nexus verecunda Confeſſio peccatorum.*

Ex Paciano paræneſi ad Pęnitentiam: *Vos primùm appello fratres, qui criminibus admiſſis Pœnitentiam recuſatis:* vos inquam, *poſt impudentiam timidos, poſt peccata verecundos, qui peccata non erubeſcitis, erubeſcentes confiteri ..... Rogo pèr illum Dominum, quem occulta non fallunt, deſinite vulneratam tegere conſcientiam, prudentes ægri Medicos non verentur, nec in occultis quod eſt partibus ſecaturos, & percuſſuros ..... Nunc ad eos ſermo ſit, qui bene ac ſapienter vulnera ſua Pęnitentiæ nomine confitentur, nec quid ſit Pœnitentia, nec quæ vulnerum medicina, noverunt: ſimileſque ſunt iis, qui plagas aperiunt, & tumores medicis aſſidentibus confitentur; ſed admoniti, quæ ſint imponenda, negligunt, & quæ bibenda faſtidiunt.*

Ex *Innocentio primo* epiſt.1. ad Decentium Epiſcopum Eugubinum cap.7. *De pondere æſtimando delictorum Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad Confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tum jubere dimitti; cùm viderit congruam Satisfactionem; id abſque ſpeciali Confeſſione fieri non poteſt.*

Ex Auguſtino Homil.41. ex 50. *Non ſolùm poſt Pęnitentiam à vitiis homo ſervare ſe debet, ſed & ante Pœnitentiam, dum ſanus eſt: quia ſi ad ultimum vitæ ſteterit, neſcit ipſam pœnitentiam accipere, ac Deo, & Sacerdoti peccata ſua confiteri poterit.*

Ex Leone epiſt.91. ad Theodorum: *Jeſus hanc Eccleſiæ præpoſitis tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentię darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad Communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.*

Ex *Sozomeno* 7. Hiſt. cap. 19. *Cùm prorſus non peccare naturæ ſit humana divinioris, pœnitentibus veniam dare Deus juſſit, & ad impetrandam veniam, peccata confiteri neceſſe eſt.*

Ex *Gregorio* Homil.26. in Evang. *Lazaro dicitur, veni foras, ac ſi apertè cuilibet in culpæ merito diceretur, cur reatum tuum intra conſcientiam abſcondis? foras jam per Confeſſionem egredere, qui te interiùs per negationem lates. Veniat itaque foras mortuus, ideſt, culpam confiteatur peccator, venientes foras ſolvant Diſcipuli, ut Eccleſiæ paſtores ei pœnam debeant amovere, quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.*

Ex *Beda* ad illud Jacobi 5. *Confitemini alterutrum*, ait; *Quotidiana leviaque peccata alterutrùm æqualibus confiteamur, eorùmque credamus oratione ſalvari: porro gravioris*

lepræ

lepræ immunditiam, *juxta legem*, *Sacerdoti pendamus & ad ejus arbitrium qualiter*, *& quanto tempore juſſerit*, *purificaverimus*.

„ Ex *Rabano* Epiſcopo Moguntino lib. 7. „ in Eccleſ. Qui tranſgreditur menſuram „ in concupiſcentiis carnis, & aggrava- „ tur eis, neceſſe eſt per Confeſſionem „ peccatorum fœditatem evomat, & ſic per „ jejunium, & caſtigationem corporis ad „ ſtatum priſtinæ ſanitatis redeat.

„ Ex *Bernardo* ſerm. ad milites templi cap. „ 12. Quid de Bethphage dicam ubi Con- „ feſſionis Sacramentum, & Sacerdotalis „ miniſterii myſterium continetur? Si Con- „ feſſio Sacramentum divini juris eſt... „ Verbum in corde peccatoris operatur „ ſalutiferam Contritionem, verbum in „ ore noxiam tollit confuſionem, ne impe- „ diat neceſſariam Confeſſionem: igitur „ etiam in corde compunctis eſt neceſſa- „ ria Confeſſio, *ait Sacerdotibus*... non „ abſolvant etiam compunctum, niſi vide- „ rint, & confeſſum.

Reponunt Hæretici, Concilia, & SS. Patres nomine Confeſſionis faciendæ intelligere dumtaxat vel ſolam Confeſſionem generalem, & indiſtinctam, qualis fit in Primæ officio, & initio Miſſæ ac Completorii; vel ſolùm loquuntur de publica peccatorum Confeſſione, qualis in Eccleſiæ primordiis erat in uſu fidelium frequentiſſima; neutra autem ejuſmodi Confeſſionum eſt de jure divino neceſſaria; quippe cùm ex Eccleſiaſtica tantùm inſtitutione fieri debeat; unde pro varietate temporum, & Eccleſiarum diverſimodè fit hæc utraque Confeſſio: igitur, &c.

Contra, SS. Patres, & Concilia eam commendant Confeſſionem ex Criſti D. inſtitutione, qua Sacerdos audiat peccatorum varietates, & differentias, etiam eorum quæ occulta, & prorſus in animo latentia ſunt; ac ſubinde loquuntur ſolùm de Confeſſione publica, & indiſtincta.

Deinde, Confeſſio publica fiebat tantùm coram Sacerdote Pœnitentiario publicis Confeſſionibus, & Pœnitentiis fidelium excipiendis præfecto: at SS. Patres loquuntur de Confeſſione facienda non uni dumtaxat Sacerdoti, ſiquidem Origenes monet diligenter eſſe circumſpiciendum, cui Sacerdoti velut Medico, fiat Confeſſio, ac ex plurimis quærere prudentiorem, ac peritiorem, cui animi languores, & infirmitates exponantur.

Adde quòd unus dumtaxat Sacerdos præfectus erat excipiendis Confeſſionibus publicis; unus autem non ſufficiebat ad excipiendas omnes Confeſſiones fidelium unius civitatis.

Denique, publica Confeſſio ſupponebat aliam ſecretam factam apud Sacerdotem, qua expenderet, quæ peccata pœnitens cum propria utilitate, & ædificatione Eccleſiæ deberet publicè propalare: Unde, ut refert Sozomenus infra laudandus, Sacerdos ille Pœnitentiarius debuit eſſe prudens, & ſecretorum tenax, ut præſcriberet quæ peccata declarare, ſeu retinere deberent, & ut Confeſsionis ſigillum in occultis criminibus tegendis prudenter ac religiosè ſervaret: igitur nec Concilia, nec SS. Patres loquuntur de publica, & indiſtincta Confeſsione.

Reponunt ſecundò, Patres, & Concilia, ubi ſermonem faciunt de Confeſsione privata, & ſecreta, ſolùm innuere eam eſſe in uſu de conſilio ad ſolatium, & inſtructionem ſimplicium, non verò de præcepto divino, & in remedium peccati.

Contrà: Patres, & Concilia loquuntur de ea Confeſsione, quæ neceſſaria erat ad obtinendam remiſsionem peccatorum, & ſolvendos eorum nexus: nam Tertullianus lib. de Pœnit. can. 9. *Confeſſione peccatorum*, inquit, *tantum relevat*, *quantum exaggerat diſſimulatio*. Et cap. 10. *An melius eſt*, *damnatum latere*, *quàm palam abſolvi*?.. *ſi de Exomologeſi retractas*, *gehennam in corde conſidera*, *quam exomologeſis extinguit*, &c.

Proponuntur ac ſolvuntur Hæreticorum argumenta.

Objiciunt primò Hæretici varios Scripturæ textus, quibus probare nituntur, non eſſe neceſſariam peccatorum Confeſsionem ad obtinendam eorum veniam, nec in lege Evangelica eſſe præceptam: *Primò*, quia ſpondet Deus Ezechielis 8. quòd quoties ingemuerit peccator, vita vivet, & Deus iniquitatum ejus non recordabitur ampliùs. *Secundò*, longè ſuavior eſt, ac levior obſervantia Legis Evangelicæ, quàm Moſaicæ; juxta illud Chriſti D. Matth. 18. *Jugum meum ſuave eſt*, *& onus meum leve*: ſed in veteri lege Judæi non tenebantur ad confitenda ſua peccata ſigillatim, ut eorum veniam obtinerent: igitur nec ad id adigi debent Chriſtiani. *Tertiò*, non aliter Sacerdotes novæ legis debent peccata remittere, quàm Chriſtus remiſerit; ſiquidem ſunt

Chri-

Chriſti D. Miniſtri, ac pro eo legatione funguntur: ſed quoties Chriſtus D. peccata remiſit, non requiſivit præviam eorum Confeſſionem: & ſpecialem accuſationem, ut conſtat exemplo Magdalenæ, Paralitici, Cananeæ: igitur nec opus eſt, ut pęnitentes ſingulorum peccatorum enumerationem faciant coram Sacerdotibus, ut ab eis abſolvantur; ſed ſatis eſt, ut generatim ſe peccatores profiteantur, & veniam à Deo per illorum miniſterium exorent.

Nego conſequentiam, & ad primum dico, veniam promitti peccatori ingemiſcenti, & facienti præcepta, quæ Deus ſervanda ſtatuit, pro qualibet peccati lege, concedo: non implenti hujuſmodi præcepta, nego; ſic in Lege veteri ſervandæ erant quædam cæremoniæ legales, & faciendæ oblationes, ut quis aliquorum peccatorum veniam conſequeretur; ſic pariter in nova, ut quis ejuſmodi remiſſionem obtineat, oportet quòd recurrat ad receptionem Sacramentorum, quæ pro eluendis peccatis ordinata ſunt, nec gemitus, & lacrymæ quidpiam pœnitenti prodeſſe poſſunt, niſi illa Sacramenta ſuſcipiat in re, vel in voto; alioqui ad eluendas iniquitates non eſſet neceſſarius Baptiſmus; & homo ſalvari poſſet ſine pręceptis actibus Fidei, Spei, & Charitatis; quod utique abſurdum ultro nobiſcum fatentur hæretici; Itaque niſi quis confiteatur peccata in re, vel in voto, non ingemiſcit ut par eſt; quippe cùm nolit ſuis vulneribus, & morbis ea ſibi applicare remedia, quæ Deus abſolutè neceſſaria ordinavit.

Ad ſecundum dico: Confeſſionis obligationem non officere, quin Lex nova longè ſit facilior, & levior Moſaica; ſiquidem in nova Lege cum præmiſſa peccatorum remiſſione ſufficit cordis Attritio juncta Sacramento ad obtinendam remiſſionem, quæ utique Attritio in veteri Lege erat inſufficiens: opus enim erat Contritione perfecta, quæ ita firmam, ac conſtantem peccati deteſtationem exigit, ut fortè pauci fuerint in illa lege, in qua non ita uberior gratia exundabat, qui illam perfectam Contritionem exercerent.

Inſuper: Confeſſionis difficultatem, & onus allevat, & emollit utilitas, inquit Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. ſcribens: *Ipſa verò hujuſmodi Confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis item videri poſſet, niſi tot, tantiſque commodis, & conſolationibus levaretur, quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentum accedentibus, per abſolutionem certiſſimè conferuntur*. Hæc autem commoda, ſeu utilitates ex peccatorum declaratione percipiendas eleganter aperit Tertullianus lib. de Pœnit. cap. 12. ſcribens: *Si de exomologeſi retractas gehennam, in corde conſidera, quam tibi exomologeſis extinguet, & pęnæ priùs magnitudinem imaginare, ut de remedii adeptione non dubites*. Deſcriptis poſteà inferorum cruciatibus, colligit labores illos pęnitentiales lubenti animo ſubeundos, eo quòd his remediis avertimus æterna ſupplicia nobis parata: *Igitur cùm ſcias adverſùs gehennam poſt prima illa intinctionis Dominicæ monumenta, eſſe adhuc in exomologeſi ſecunda ſubſidia, cur ſalutem tuam deſeris? cur ceſſas argui, quod ſcias mederi tibi?* Quæ poſtea multis perſequitur.

Simili ratione pęnitentes exhortatur ad Confeſſionem, & Satisfactionem S. Pacianus. *Si de cruciatu Exomologeſis retractatis, gehennam recordemini, quam vobis Exomologeſis extinguet*. Deinde variis ſimilitudinibus dolore gehennæ deſcripto, quando & quomodo extinguatur docet Fideles: *Memento te, Fratres, quia apud inferos Exomologeſis non eſt, nec Pęnitentia tunc tribui poterit conſumpto tempore pęnitendi. Feſtinate, dum in vita eſtis, &c. Per Eccleſiæ fidem rogo vos, Fratres, per ſollicitudinem meam, per communes omnium animas obteſtor, & deprecor, ne pudeat in hoc corpore, ne pudeat, ne pigeat opportuna, quàm primùm remedia ſalutis invadere, dejicere męroribus animum, ſacco corpus involvere, &c. In quantum pęnæ noſtræ non peperciſtis, in tantum vobis Deus parcet.* Si laborum actorum memoria jucunda eſt, ut proverbio fertur; quantò magis laborum, quorum tantus fructus, tam ampla merces?

Adde quòd illud Confeſſionis onus totum cedat in pœnitentis emolumentum: quippe cùm nihil timendum habeat ex ejuſmodi declaratione peccatorum facta Sacerdoti, qui tenetur ſtrictiſſimè ad ſervandum ſigillum, & inſuper habet illam animi tranquillitatem, ac fiduciam peccata ſua eſſe divinitus remiſſa, quando maximè omnem quam potuit, adhibuit diligentiam, ut illa deteſtaretur, & confiteretur: quamquam enim non habeat perfectam Contritionem, ſufficit, quòd habeat Attritionem, per quam ejus animus revocetur à peccato, nec obicem ponat efficacitati Sacramenti.

Ad

Ad tertium dico, quòd etſi Sacerdotes non abſolvant peccata, niſi auctoritate ſibi à Chriſto delegata, & commiſſa, inde tamen non eſt conſequens, quòd eodem modo debeant peccata ſolvere, quo Chriſtus D. hic enim cùm haberet plenariam auctoritatem, & independentem; cùmque optimè noſſet omnes hominum actus, & affectus poterat ſine ulla prævia accuſatione particulari peccata dimittere, ſicut & gratis condonare, non exigendo aliquam ſatisfactionem, non ſic autem eſt de Sacerdotibus novę legis, qui cùm à Deo delegati ſint Judices, non ſolùm pro ſolvendis, ſed etiam pro retinendis peccatis, necnon & præſcribendis pęnis, juxta majorem, vel minorem peccatorum numerum, & gravitatem, neceſſum eſt, ut diſtinctam eorum notitiam habeant: illam autem habere non poſſunt, maximè de peccatis occultis, niſi pœnitens ipſe illis manifeſtet per confeſſionem: igitur ad id neceſſaria eſt Confeſſio.

Objiciunt ſecundò plurimas SS. Patrum auctoritates, quibus ſignificari videtur, peccatum etiam in nova lege poſſe remitti, vel ſine ulla Confeſſione, vel ſaltem cum ſola Confeſſione Deo facta, non autem homini: Sic S. Ambroſius lib. 10. in Lucam c. 22. *Petrus doluit*, inquit, *& flevit, quia erravit, ut homo, non invenio quid dixerit, invenio quòd fleverit, lacrymas ejus lego, ſatisfactionem non lego: ſed quod defendi non poteſt, ablui poteſt; lavant lacrymæ delictum, quod voce pudor eſt confiteri*. Similiter S. Auguſt. lib. 10. confeſſionum c. 3. *Quid mihi eſt cum hominibus, ut audiant Confeſſiones meas, quaſi ſanaturi ſint omnes languores meos? curioſum genus hominum ad cognoſcendam vitam alienam, deſidioſum ad corrigendam ſuam*. Idem declarat S. Proſper lib. 2. de vita contemplativa cap. 7. *Illi*, inquit, *quorum peccata humanam notitiam latent, nec ab ipſis confeſſa, nec ab aliis publicata, ſi ea confiteri, aut emendare noluerint, Deum, quem habent in teſtem, habituri ſunt, & ultorem, quòd ſi ipſi Judices fiant, & veluti ſuæ iniquitatis ultores, ſi in ſe voluntariam pœnam ſeveriſſimæ animadverſionis exerceant, temporalibus pœnis mutabunt æterna ſupplicia, & lacrymis ex vera cordis compunctione fluentibus reſtinguent æterni ignis incendia*: Cenſet igitur quòd etſi peccatores ſua peccata non confiteantur, dummodo ea deteſtentur, & defleant, eorum veniam obtinebunt.

Inſuper Beda lib. 5. in Lucam c. 69. expendens illa Chriſti D. verba, quibus alloquens leproſos à ſe miraculo mundatos, ait: *Oſtendite vos Sacerdotibus*: ſic illa exponit: *Nullum Dominus eorum, quibus hæc corporalia beneficia præſtitit, invenitur miſiſſe ad Sacerdotes, niſi leproſos: quia videlicet Sacerdotium Judæorum figura erat Sacerdotis futuri regalis, quod eſt in Eccleſia, quo conſecrantur omnes pertinentes ad Corpus Chriſti ſummi, & veri Principis Sacerdotum. Et quiſquis hæretica pravitate, vel ſuperſtitione gentili, vel judaica perfidia, vel etiam ſchiſmate fraterno, quaſi vario colore per Chriſti gratiam caruerit, neceſſe eſt ad Eccleſiam veniat, coloremque fidei verum, quem acceperit, oſtendat. Cætera verò retia tanquam valetudinis, & quaſi membrorum animæ, atque ſenſuum per ſemetipſum interiùs in conſcientia, & intellectus Dominus ſanat, & corrigit*. Igitur Beda cenſet, quòd alii non debent neceſſariò confiteri Sacerdotibus, quàm qui lepręſpiritualis immunditia laborant, ut ait ipſe ſupra *Jacob.* 5. id eſt, ii qui inficiuntur hæreſi, Judaiſmo, gentilitate, ſchiſmate: cętera verò vult Abſolutione Sacerdotis non egere vitia, proindeque nec vocali Confeſſione: mutuis coæqualium, id eſt, fratrum quorumvis precibus expiari, & à Chriſto interiùs in conſcientia, & intellectu ſanari, & corrigi; Igitur ex his omnibus liquet, Confeſſionem Sacramentalem non eſſe omnibus præſcriptam, nec neceſſariam jure divino.

Nego conſequentiam. Et ad Ambroſium reſpondet Doctor diſt. 17. n. 29. poſſe dici, „ quòd tempore negationis Petri ſacramentum Pœnitentiæ non fuit inſtitutum, ſed „ poſt Reſurrectionem, quando Chriſtus „ dixit Diſcipulis ſuis: *Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis &c.* & ideo „ non tenebatur pro tunc ad Confeſſionem, nec poſt inſtitutionem Sacramenti adhuc tenebatur, quia jam ante Reſurrectionem per aliud remedium fuit „ peccatum ſuum deletum. Et ſimiliter reſponderi poteſt de infidelitate omnium „ Diſcipulorum in Paſſione Chriſti, quòd „ non tenebantur poſt ad Confeſſionem: „ quia poſt Reſurrectionem pęnituerunt „ ante inſtitutionem Sacramenti pęnitentiæ „ & hæc bene confirmant, quòd Confeſſio non erat de lege naturæ, nec Moſaica. Ad illa autem verba S. Ambroſii: „ *Lacrymæ lavant delictum, quod voce* „ *pudor*

„ *pudor eſt confiteri* dicit Doctor, illa non
„ eſſe ſic intelligenda, quòd ſine Confeſſio-
„ ne pudoroſa in actu, vel habitu lavetur
„ delictum, ſed Contritio poteſt eſſe tanta,
„ quòd in ea etiam ante Confeſſionem de-
„ leatur peccatum, quod tamen eſt ita
„ grave, quòd Confeſſio ejus ſequens eſt
„ pudoroſa. *Hæc Doctor*.

Quibus verbis ſignificat *primò*, mirum non videri, quòd Petrus, ut ſuum delictum elueret, recurſum non habuerit ad Sacramentum Pœnitentiæ: quia tunc temporis nondum erat inſtitutum; ſed tantùm poſt Reſurrectionem.

Secundò, quòd Petrus, inſtituto poſtmodum Sacramento, non debuerit confiteri, quia jam virtute ſuæ Contritionis peccati veniam obtinuerat. *Tertiò*, quòd lacrymæ Petri Confeſſionem aliquam delicti continebant, ſic enim contingit interdum, quòd reus alicujus ſceleris, ubi ab alio convincitur, lacrymis ſuum fatetur delictum, quod voce non audet promere: tales erant Petri lacrymæ, quæ ipſius delictum manifeſtabant; nam, ut ibidem obſervat S. Ambroſius, maluit Petrus ſuum fateri peccatum, ut juſtificaretur fatendo, quàm gravare negando; juſtus enim in principio accuſator eſt ſui; & ideò flevit: verecundæ lacrymæ ſine Oratore numquam loquuntur: lacrymæ crimen ſine offenſione verecundiæ fatentur. *His adde* quòd Chriſtus D. cùm haberet ſupremam poteſtatem remittendi peccata, potuerit Petro pœnitenti, & lugenti condonare delictum abſque ulla Confeſſione, & ulteriori ſatisfactione.

Ad S. Auguſtinum dico, illum ibi ſermonem non inſtituere de Confeſſione ſacramentali, ſed de Confeſſione ſatisfactoria præteritorum ſcelerum per Baptiſma remiſſorum, & inſtituta in eum finem, ut inde miſericordia Dei magis provocetur, ac ſollicitetur ad conferendam gratiam, necnon ut laudibus, ac gratiarum actione celebretur, & Fidelis quiſque per hujuſmodi Pœnitentiæ, ac ſatisfactionis exemplum ad emendationem vitæ, & ſpem veniæ provocetur. Talis eſt illa Confeſſio publica, quam ipſemet S. Auguſtinus de omnibus ſuæ vitæ delictis tredecim libris Confeſſionum exaravit, ut videlicet ad acriorem, & majorem cordis compunctionem ſtimularetur, ampliorem Deo ſatisfactionem exhiberet, & miram in ſe Dei miſericordiam omnibus commendaret.

Ad S. Proſperum dico, illum ibi ſolùm intelligere publicam Confeſſionem, quam abſolutè non eſſe neceſſariam, pronunciat: addit enim: Hi qui in aliquo gradu Eccleſiaſti-
co conſtituti aliquod occultè crimen ad- „
mittunt, Deum ſibi faciliùs placabunt, illi „
qui non humano convicti judicio, ſed „
ultrò crimen cognoſcunt: qui aut pro- „
priis illud Confeſſionibus probant, aut „
neſcientibus aliis, quibus occulti ſint, ipſi „
in ſe voluntariæ excommunicationis ſen- „
tentiam ferunt, & ab Altari, cui mini- „
ſtrabant, non animo, ſed officio ſepa- „
rati, vitam tanquam mortuam plangunt. „
Quòd autem reverà ibi ſermonem faciat tantùm de Confeſſione publica, qua multitudini peccata declarentur, apertè liquet per hæc verba (*neſcientibus aliis*) Quibus ſignificat, quòd abſque hujuſmodi Confeſſione publica aliquando dimittantur, non tamen ſine Confeſſione privata, qua peccatores dici poſſunt etiam ſibi ipſis eſſe judices, & ultores propriæ iniquitatis; quia priuſquam ad ſacramentale Tribunal accedant, ſuum ipſi peccatum agnoſcunt, & damnant, & injunctas à Sacerdote pœnas à ſeipſis exigunt.

Tandem *ad Bedam reſpondeo*, eum illis verbis excludere tantùm Confeſſionem publicam, quę debet toti Eccleſiæ fieri ab eo, qui commumem Eccleſiæ fidem impugnat, quales ſunt, qui hæretica pravitate, vel ſuperſtitione Gentili, vel Judaica perfidia, vel ſchiſmate Eccleſiam infeſtant, qui omnes, ut veniam obtineant, tenentur publicam Confeſſionem, & pœnitentiam agere. Cætera autem vitia privata non debent ita publicè revelari, ſed ſatis eſt, quòd Sacerdoti in privata Confeſſione aperiantur, ut ejuſmodi morbos Dominus corrigat, mediante videlicet ipſo Sacerdote, qui Dei vice fungitur, & per cujus miniſterium Deus omnia confeſſa crimina remittit, & ſanat.

Objiciunt tertiò: Si Confeſſio eſſet de jure divino, nuſquam de ea neceſſariò facienda fuiſſet in Eccleſia dubium: ſed à plurimis dubitatum eſt de neceſſitate Confeſſionis: Gratianus Canonum Collector diſt. 1. de pœnit. quęrit: *Utrùm ſola cordis Contritione, & ſecreta ſatisfactione, abſque oris Confeſſione quiſque poſſit Deo ſatisfacere. Sunt enim qui dicunt, quemlibet criminis veniam ſine Confeſſione facta Eccleſiæ Dei Sacerdotali judicio poſſe promereri*. Inſuper idem ad Canonem

nem *Omnis*, in eadem diſt. ait: *Non ergo in Confeſſione peccatum remittitur, quod jam remiſſum eſſe probatur*: ſit itaque *Confeſſio ad oſtenſionem Pœnitentiæ, non ad impetrationem veniæ. Et ſicut Circumciſio data eſt Abrahæ in ſignum Juſtitiæ, non in cauſam juſtificationis: ſic Confeſſio Sacerdoti offertur in ſignum veniæ acceptæ; non in cauſam remiſſionis accipiendæ*. Et ad Can. *Quamvis* ..... in eadem diſt. Gratianus, allatis in utramque partem Canonibus, ſubjungit: *Quibus authoritatibus, vel quibus rationum firmamentis utraque ſententia Satisfactionis, & Confeſſionis innitatur, in medium breviter expoſuimus; cui autem harum potiùs adhærendum ſit, lectoris judicio reſervatur: utraque enim fautores habet Sapientes, & Religioſos viros*: Igitur non ſemper compertum fuit in Eccleſia, Confeſſionem oris, & Sacramentalem fuiſſe neceſſariam ad ſalutem.

Nego conſequentiam: Omnes enim authoritates, quas profert Gratianus directè, & expreſsè non impugnant Confeſſionem particularem, ſed publicam; quantum autem ad illius propriam ſententiam, non abnuo, ipſum hac in re fluctuaſſe. Unde Gregorius XIII. in Bulla emendationis Decreti ſignificat apertè, Gratianum, & alios authores juris Canonici in aliquos errores incidiſſe, venia tamen utcumque donandos, quòd ipſorum ætate res illa nondum erat apertè definita, ſicut innotuit poſt definitionem Oecumenicorum Conciliorum Lateranenſis, Florentini, & Tridentini, quibus illi antiquiores erant, ſcripſit enim Gratianus Decretum circa annum Domini 1150.

Adde quòd ex omnibus Canonibus, & authoritatibus à Gratiano contra neceſſitatem Confeſſionis citatis, nullus eſt Canon, qui evincat apertè neceſſariam non eſſe Confeſſionem; nullusque eſt, qui non facilè poſſit explicari, vel de Confeſſione publica non facienda pro omnibus peccatis, vel de remiſſione peccati obtinenda per Contritionem cordis, & animi Confeſſionem ſoli Deo factam ante Confeſſionem ſacramentalem: quod utique non negamus.

Urgent: Illa Confeſſionis neceſſitas non fuit ſemper comperta, & rata in Eccleſia, cujus obſervantiam plurimæ Eccleſiæ neceſſariò tenendam non cenſuerunt: at ita eſt de obſervantia Confeſſionis: Græci namque illam ſoli Deo faciendam eſſe aſſerunt, ut docet ipſemet Gratianus in cap. ult. de Pœnit. diſtinct. 1. ex Theodoro Archiepiſcopo Cantuarienſi natione Tharſenſi, ac ſubinde apud Græcos enutrito, quem, inquit Baronius ad annum 668. Vitalianus Papa miſit in Angliam. Hic autem ſcribit in ſuo Pœnitentiali: *Quidam Deo ſolummodò confiteri debere peccata dicunt, ut Græci: quidam verò Sacerdotibus confitenda eſſe percenſent, ut tota ferè Sancta Eccleſia. Quod utrumque non ſine magno fructu intra ſanctam fit Eccleſiam: ita dumtaxat ut Deo, & hoc perfectorum eſt (qui ut Gloſſa ibi, non habent niſi venialia, unde non indigent oris Confeſſione ſpeciali) ut cum David dicamus: Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Dixi confitebor adverſùm me injuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei*. Sed tamen Apoſtoli inſtitutio nobis ſequenda eſt, ut confiteamur „ alterutrum peccata noſtra, & oremus „ pro invicem, ut ſalvemur. Confeſſio itaque, quæ ſoli Deo fit, quod eſt Juſtorum, purgat peccata; ea verò quæ Sacerdoti fit, docet qualiter ipſa purgentur „ peccata: Deus namque ſalutis, & ſanctitatis Author, plerumque præbet hanc „ ſuæ Pœnitentiæ medicinam inviſibili adminiſtratione, plerumque medicorum „ operatione, id eſt, Abſolutione Sacerdotum. Ita Theodorus.

Reſpondeo, omiſſis variis aliorum reſponſionibus, illas voces (*ut Græci*) videri imperiti Scoliaſtis ignorantia ex margine, cui præfixæ fuerant, in textum Gratiani irrepſiſſe: hæ enim voces non habentur in Capitulari, nec in Can. 32. Concilii Cabilonenſis ſecundi ſub Leone III. qui Canon totus ex Theodori Pœnitentiali ſumptus videtur. Cujus utique reſponſionis indicium eſt, quòd in Concilio Florentino, ubi actum eſt de iis omnibus, in quibus Græci à Latinis deficiebant; nulla facta eſt mentio de non frequentata à Græcis Confeſſione: niſi quòd Eugenius Papa quæſivit ab aliquibus Græcis doctioribus, cur eorum Sacerdotes ante ſacrificii celebrationem ſua peccata non confiterentur: ac ſi ſuppoſuiſſet Eugenius ibi Confeſſionem oris apud vulgum Græcorum in uſu fuiſſe, quando de ſolis eorum Sacerdotibus eos interrogabat.

Adde quòd, Arcudius Græcorum Rituum peritiſſimus, agens de ſacramento Pœnitentiæ, ſcribit eum apud Sacerdotes Græcos abuſum non confitendi propter ſeveritatem Canonum Pœnitentialium introductum eſſe; quia in variis Canonibus Pœnitentiæ,

tiæ, quos refert, decernitur Epiſcopis, & Sacerdotibus ob certa quædam peccata, quibus accidebat, ut plerique ſuſpenſi manerent ab officio, dum ea confitebantur.

Præterea, Græci inter Schiſmaticos, eruditiſſimi quidam, ajunt eam Confeſſionem inter ſuos obtinere. Nicolaus Cabaſilas in explicatione Liturgiæ cap. 29. docet apertè Confeſſionem ſacramentalem ita ſcribens: *Scimus, poſt mortem Chriſti, etiam fide & Pœnitentia, & Confeſſione opus eſſe, & Sacerdotum oratione; nec poteſt homo ſolvi à peccatis, niſi hæc præceſſerint*. Hieremias Patriarcha Conſtant. in Orientali cenſura Confeſſionis Auguſtanæ c. 11. Lutheranos arguit, quòd negarent Confeſſionis neceſſitatem; nam ita ſcribit. *Dicimus eum, qui confitetur tunc demum perfectam peccatorum ſuorum conſequi curationem, ſi peccata omnia, omneſque eorum partes, quantum animus illi ſufficit, & quantum meminiſſe poteſt, cùm contrito, & humiliato corde recenſuerit, atque confeſſus fuerit, feceritque omnia, quæ maximè illis peccatis, quæ admiſit, adverſantur, ut arrogantiam humilitate corrigat*.

Sed eſtò ſint eæ voces (*ut Græci*) in Canone Theodori, nihil aliud inde ſequitur, ex eo quòd indefinitè tribuat eum Græcis errorem, niſi quòd aliqui Græci in eo fuerunt errore, fortè ſoli Sacerdotes reſpectu ſui; non autem inferri poteſt, illam apud Græcos omnes obtinuiſſe conſuetudinem. Imò Nicephorus Cartophilax ait, eam confitendi conſuetudinem apud Græcos antiquiſſimam fuiſſe, in epiſtola ſcilicet ad Theodorum de poteſtate ligandi, & ſolvendi, cujus fragmentum extat tomo 3. Bibliothecæ Patrum, ubi ſic habet: *Omnes olim oportebat ad ipſos Pontifices accedere, ſuaque illis occulta prodere, & ſic vel reconciliationem, vel repudium ferre. Ignoro autem qui factum ſit, cur hæc minùs obſerventur, quamvis exiſtimo Pontifices negotii tædio, frequentique multitudinis turbulentia defatigatos, id operæ ad Monachos tranſiſſe, ad eos ſcilicet, qui verè probati ſunt, aliiſque valeant eſſe utiles ..... Si quis expertus ſit, & homo frugi, & cùm hoc Sacerdotio fungatur, ad illum imprimis accedendum eſt*.

Quorumcumque verò Græcorum ſit error ille, non probat eum Theodorus, ſed improbat omnino: *Primò*, quia contrariam opponit ei totius Eccleſiæ doctrinam, dum ait: Quidam Deo ſolùm confiteri debere peccata dicunt, ut Græci, quidam Sacerdotibus, ut tota ferè S. Eccleſia, nam particula (*ferè*) paucos ſolùm excipit Græcos, qui licèt hoc errore, & aliis quibuſdam etiam gravibus impliciti, nihilominus adhuc in Eccleſia tolerantur. *Secundò*, particula (*ferè*) videtur adſcititia; non enim habetur apud Ivonem Carnotenſem par. 15. decreti cap. 155. nec apud Burchardum lib. 19. c. 149. apud quos ille Canon invenitur, his ſolis verbis, *ut tota ſancta Eccleſia*. *Tertiò*, Theodorus ut approbet Eccleſiæ totius dogma de neceſſitate confitendi Sacerdotibus, ait utrumque, putà ſoli Deo confiteri, & confiteri Sacerdotibus, intra S. Eccleſiam non ſine magno fructu fieri; quia nempe Confeſſio, quę fit Sacerdoti, ſupponit eam, quæ ſoli Deo fit ex humilitate, & Contritione cordis. *Quartò*, contrarias in ſpecie ſententias, quarum altera dicit, uni Deo confitendum, altera Sacerdotibus etiam eſſe confitendum, ita conciliat, ut perfectis, id eſt, Juſtis, & iis, qui nullius peccati mortalis conſcii ſibi ſunt, uni Deo confiteri ſufficiat, nec opus ſit confiteri Sacerdotibus; aliis verò, nempe qui mortali peccato ſunt infecti, neceſſe ſit Sacerdoti confiteri, quare nobis inſtitutionem Apoſtoli ſequendam aſſerit. *Ita dumtaxat*, inquit, *ut Deo, qui remiſſor eſt peccatorum, peccata noſtra confiteamur, & hoc Perfectorum eſt, ſeu Juſtorum*, ut ait poſteà, ſed tamen Apoſtoli inſtitutio nobis ſequenda eſt, ut confiteamur alterutrum peccata noſtra: vel, ut habetur in Capitulari; quòd utrumque non ſine magno fructu intra ſanctam ſit Eccleſiam: ita dumtaxat, ut & Deo, à quo eſt remiſſio peccatorum, confiteamur; & ſecundùm Apoſtoli inſtitutionem confiteamur alterutrum.

Urgebis: Ex eodem Canone videtur negari efficacitas Confeſſionis externæ factæ Sacerdoti: ſic enim ſcribit: *Confeſſio itaque, quæ ſoli Deo fit, quod eſt Juſtorum, purgat peccata; ea verò, quæ Sacerdotibus fit, docet qualiter ipſa purgentur peccata*: igitur Confeſſio facta Sacerdoti non aufert peccata.

Nego conſequentiam: Illis enim verbis non negatur efficacia Confeſſionis, ſed determinatur modus, quo tolluntur peccata, quaſi dicat: Solus Deus eſt, qui ut Author principalis, & cauſa princeps remiſſionis condonat peccata; modus autem, quo communiter illa condonat, eſt Confeſſio facta Sacerdoti; unde ſtatim ſubjungit: Deus namque ſalutis, & ſanctitatis Author, & largitor, plerumque hanc præbet

bet ſuæ Pęnitentiæ medicinam inviſibili adminiſtratione, plerumque medicorum operatione: quod ita dictum obſervant illius Decreti emendatores, ut ille Canon *operationis* appellatione, doceat ordinarium purgandi modum eſſe per Sacerdotis Abſolutiones: Deus enim (inquiunt ad marginem) ut continuò ſubjungitur, ſanitatem largitur, plerumque medicorum operatione, non dicit autem ſola dumtaxat oſtenſione.

Inſtant iterum. Quæ fuerit Canoniſtarum ſententia, non poteſt evidentiùs innoteſcere, quàm ex Gloſſa Joannis Teutonici: ſed ille diſt.5. de Pęnit. in principio docet humano jure peccatorum Confeſſionem eſſe introductam; ait enim: *Videndum eſt ergo, quando Confeſſio oris inſtituta fuit: dicunt quidam, inſtitutam fuiſſe in Paradiſo ſtatim poſt peccatum, dicente Domino ad Adam, Adam ubi es? Ideo enim quæſivit, ut ipſo confitente peccatum daretur forma aliis impoſterùm confitendi; ſed quia in illa interrogatione Dominus minùs expreſſè videbatur ad confitendum monuiſſe; ideo poſt exquiſivit à Cain fratricida expreſſiùs*, ubi eſt Frater tuus? *Alii dicunt, quòd ſub lege primò fuit inſtituta, quando Joſue præcepit Acban crimen ſuum confiteri, & lapidatus eſt. Alii dicunt, quòd in novo Teſtamento à Jacobo dicente*: Confitemini alterutrum Peccata veſtra: *Sed meliùs dicitur eam inſtitutam fuiſſe à quadam univerſalis Eccleſiæ Traditione potiùs, quàm ex novi, vel veteris Teſtamenti autboritate: & Traditio Eccleſiæ obligatoria eſt, ut præceptum*. Unde colligit: *ergo neceſſaria eſt Confeſſio in mortalibus apud nos, apud Græcos non: quia non emanavit apud illos Traditio talis, ſicut nec conficiunt in azimis, ſed in fermentatis*.

Nego antecedens: Non enim, inquit Do-
,, ctor diſt.17. nu.9. Eccleſia tentaſſet tam
,, arduum præceptum imponere omnibus
,, Chriſtianis, niſi eſſet præceptum divi-
,, num: vel quia non invenitur ubi ab Ec-
,, cleſia imponatur iſtud præceptum, quia
,, ante hoc Sancti reputarunt, hoc præce-
,, ptum de Confeſſione obligare; ſi enim
,, allegatur illud Capitulum, *Omnis utriuſ-*
,, *que ſexus*, patet quòd illud eſt Innocen-
,, tii III. in Concilio Lateranenſi: ſed an-
,, te illud tempus per multos annos fuit
,, Auguſtinus pluſquam per octingentos
,, annos, qui prędicavit Confeſſionem val-
,, de eſſe neceſſariam .... Nec Canoniſta
,, facilè inveniret aliquod Concilium, vel
præceptum propriè, ubi exprimatur prę- ,,
ceptum de Confeſſione facienda, ſicuti ,,
hìc loquimur. Unde colligit Doctor, ,,
ipſum Gloſſatorem *irrationaliter loqui*; ,,
turpe enim eſſet Theologo dicere, ali- ,,
quid eſſe in Biblia, & neſcire ubi illud ,,
inveniretur, & ita inconveniens debet ,,
eſſe Canoniſtæ dicenti aliquid eſſe ex ,,
univerſali Traditione Eccleſiæ, & non ,,
invenire in Canone, ſi Canon ſufficien- ,,
ter continet univerſales Traditiones Ec- ,,
cleſiæ: non allegat autem aliquod Ca- ,,
pitulum Canonis ad iſtam Traditionem; ,,
ſed tantùm poſt ſubdit, quòd Traditio ,,
Eccleſiæ eſt obligatoria. ,,

Objicitur, & expenditur factum Nectarii.

O*Bjiciunt quartò*: Si Confeſſio reverà eſſet de jure divino, à nullo Eccleſiæ Paſtore meritò poſſet abrogari: ſed Nectarius Epiſcopus Conſtantinopolitanus abrogavit Confeſſionem auricularem in Eccleſia ſua, ob ſcandalum aliquod ortum ex Confeſſione nobilis cujuſdam mulieris, ut conſtat ex Sozomeno libr. 7. hiſtoriæ cap. 16. ubi rem ſic narrat: In Eccleſia
Conſtantinopolitana presbyter pęniten- ,,
tibus deputatus hoc munere functus eſt, ,,
donec mulier quædam nobilis ob pecca- ,,
ta quæ confeſſa fuerat, ab hoc Presby- ,,
tero jejunare ac Deo ſupplicare juſſa, & ,,
ob ipſam cauſam quòd in templo moro- ,,
ſa, ſe ab homine Diacono conſtupratam ,,
prodidiſſet. Hoc autem cognito vulgus ,,
ut ob contumeliam Eccleſiæ illatam in- ,,
dignabatur, acerbiſſimiſque calumniis ,,
premebantur Sacerdotes; Nectarius ita- ,,
que perpleſſus, quodnam huic infortu- ,,
nio remedium adhiberet, ſtupratorem ,,
ipſum Diaconatu privavit, & conſu- ,,
lentibus quibuſdam, ut unicuique libe- ,,
rum permitteret, prout ipſe ſibi con- ,,
ſcius eſſet, & confideret ad myſteriorum ,,
communionem accedere, Pęnitentiarium ,,
illum Presbyterum exauctoravit. Subji- ,,
cit; Ipſum morem alias Orientales Ec- ,,
cleſias fuiſſe imitatas. Ex quibus colli- ,,
git Calvinus lib.3. Inſtitut. c.4. num.7. ,,
Si lex Dei erat auricularis Confeſſio, qui auſus eſt Nectarius eam refigere, ac convellere? Nectarium ſanctum Dei hominem, omnibus veterum ſuffragiis probatum, hæreſeos, & ſchiſmatis accuſabunt? Sed eodem calculo damnabunt Eccleſiam Conſtantinopolitanam, in qua

confitendi morem, non ad tempus modò diſſimulatum fuiſſe, ſed ad ſuam uſque memoriam obſolevíſſe narrat Sozomenus; imò non Conſtantinopolitanam, ſed Orientales omnes Eccleſias defectionis reas agant, quæ inviolabilem (ſi verum dicunt) legem, & Chriſtianis omnibus mandatam neglexerunt.

Nego minorem: Nam, ut præclarè docent Bellarminus, Suarez diſt.17. q.2. Vaſquez q.90. art.1. dub.3. &c. *Primò*, negari poteſt factum iſtud: *Tum*, quia ut declarat S. Gregorius lib. 6. Epiſtolarum cap. 159. Hiſtoria Sozomeni à Sede Apoſtolica non admittitur, quòd multa mentiatur: *Tum*, quia Sozomenus ipſe cùm eſſet Novatianis Pœnitentiæ Sacramenti hoſtibus impensè addictus, potuit illam hiſtoriam, ut eorum parti ſtuderet, gratis confingere: *Tum*, quia ipſe non refert abrogationis hujuſce Pœnitentiarii Sacerdotis hiſtoriam, & ſeriem, ut rem ſuo tempore certam, & conſtantem, ſed ut rem controverſam, de qua varii variè ſentiunt; ait enim: *Quid autem hoc ſit, aut unde ſumpſerit originem, aut quam ob cauſam id ſublatum fuerit, alii forſitan aliter referunt: ego autem quid mihi videatur, explicabo*. Quibus verbis ſignificat, ſe narrare rem, non quam viderit, aut à teſtibus fide dignis acceperit; ſed ut illam probabiliorem judicabat: Verùm quoniam Nicephorus lib. 12. hiſt. c.20. & Socrates lib.5. ſuæ hiſtoriæ cap.19. hujus facti à Nectario hiſtoriam referunt; idcirco

Reſpondeo ſecundò, Sozomenum non aſſerere abrogatam fuiſſe à Nectario Confeſſionem auricularem, & Sacramentalem, ut contendit Calvinus, utpotè cùm ibidem illam eſſe neceſſariam ad impetrandam veniam aſſerat: ſed dumtaxat refert abrogatam fuiſſe Confeſſionem publicam, necnon & morem illum Eccleſiaſticum, quo Pœnitentiarius Sacerdos ad crimina publica, & graviora excipienda deſignatus, diſcernebat ea, pro quibus publica Pœnitentia eſſet agenda, ab illis pro quibus non eſſet publicè pœnitendum: quem utique morem propter illud ſubortum ſcandalum Nectarius abrogavit.

Quòd autem hæc fuerit Sozomeni ſententia, apparet ex verbis, quæ ante illa in objectione ſcribit: Quoniam, *inquit*, non „ peccare, divinum eſſe, & ultra humanam naturam cognoſcitur: Pœnitentibus autem, quamvis frequenter deliquiſſent, veniam dare Deus juſſerit, & ad impetrandam denique veniam, confiteri peccata neceſſe ſit; odioſum, ut credibile eſt, Sacerdotibus ab initio viſum fuit, tanquam in theatro, audiente Eccleſiæ multitudine, delicta pronuntiare. Presbyterum itaque aliquem, vitæ integritate maximè ſpectabilem, ſecretorum etiam tenacem, ac ſapientem huic officio præfecerant, cui accedentes, qui peccaverant, acta vitæ ſuæ confitebantur: ille verò, pro cujuſque delicto, quid aut facere ſingulos, aut luere oporteret, interminatus abſolvebat, ut à ſe ipſi commiſſorum pœnas exigerent. At Novatianis quidem, quos Pœnitentiæ nulla cura frangit, iſto nihil opus fuit: in cæteris autem ſectis in hunc uſque diem durat. Sollicitè autem in occidentalibus Eccleſiis, & maximè in Romana ſervatur; ibi enim manifeſtus eſt Pœnitentium locus: ſtant autem in eo mœſti, ac velut lugentes, finitoque demum Dei ſacrificio participes non facti, quorum participes fieri veros Dei cultores fas erat, cum planctu ac lamentatione, ſemetipſos in terram pronos abjiciunt: tamen ex adverſo lamentabundus Epiſcopus occurrens, conſimiliter humi cum ejulatu collabitur, ac tota, Deique Eccleſiæ multitudo lacrymis ſuffunditur: poſt hæc Epiſcopus primus erigitur, ac jacentes erigit, & quantum ſatis eſt pro peccatoribus pœnitentiam agentibus precatus, eos dimittit privatim. Deinde, ſponte ſua quiſque vel jejuniis, vel lotionum ciborumve abſtinentia, vel aliis, quibus juſtus eſt, ſemetipſum affligens, tempus expectat, in quantum Epiſcopus præſtiterit; exacto demum præfinito die, pœna jam quaſi debito quoppiam exoluta, à peccatis abſolvitur, & populo in Eccleſia conjungitur. Hæc Romani Sacerdotes; ab ipſo inde exordio etiam ad noſtram uſque memoriam cuſtodiunt in Eccleſia vera Conſtantinopolitana, Presbyter pœnitentibus deputatus hoc munere functus eſt nempe donec ſcandalum ex Confeſſione nobilis fœminæ contigerit.

Ex eo Sozomeni loco patet apertè: *Primò*, Pœnitentiarium aliquem inſtitutum eſſe, qui publicis præeſſet pœnitentiis: *Secundò*, publicè pœnitentes ei Presbytero ſingula ſuæ vitæ peccata detexiſſe, publica pariter, & occulta, ſpeciali Confeſſione: non

alio

alio quippe conſilio virum integræ vitæ, ſecretorumque tenacem huic officio præfecere: quia ſi publica tantùm ei peccata confeſſi fuiſſent, non erat in eo ſecreti tenacitas admodum efflagitanda. *Tertiò*, pęnitentes vitæ ſuæ Pęnitentiario privatim confeſſos, ex ejus imperio, ſeu conſilio publica quædam, aut etiam occulta propalaſſe poſteà Confeſſione publica: nam ideo ſapientem Presbyterum ei præfecere muneri, qui pro cujuſque delicto, quid facere ſingulos oporteret, & quas à ſe pęnas exigerent ipſi jejunando, ſupplicando, vel etiam occulta publicè confitendo, ſicuti Matrona ſuam cum Diacono conſuetudinem etſi ſecretam evulgavit. Unde Sozomenus exauctorationem illius Pęnitentiarii improbat, quòd ea peccandi frænum auferat, tollendo verecundiam eorum, qui ſua confitebantur ipſi delicta. Verbis enim in objectione relatis „ hæc immediatè ſubjicit: Pęnitentiarium illum presbyterum exauctoravit, quod quidem ex tempore porro irritum vindicatum fuit: jam tamen, ut opinor, ipſa vetuſtate, & ei conjuncta gravitate, atque ſeveritate, in promiſcuam ac diſſolutam vitam paulatim delabi incipiente; ſiquidem anteà, ut ego exiſtimo, minora erant peccata, tamen ob verecundiam eorum, qui ſua ipſorum delicta ipſi enuntiabant: tamen ob ſeveritatem eorum, qui Judices ejus rei conſtituti erant: at ille pudor imprimis erat in occultorum explicatione.

„ *Confirmatur* hæc reſponſio ex Socrate lib. 5. hiſtoriæ c. 19. ita ſcribente: Per id tempus viſum fuit Eccleſiæ, ut Presbyteri, qui in ſingulis Eccleſiis Pęnitentiæ pręerant, tollerentur; idque hac de cauſa ab illo tempore, quo Novatiani ſe ab Eccleſia ſejunxerant, recuſaverantque cum his, qui tempore perſecutionis, regnante Decio concitatæ, lapſi erant, communicare, Eccleſiarum Epiſcopi Canoni adjunxerunt, ut in ſingulis Eccleſiis Presbyter quidam Pęnitentiæ præeſſet, quo qui poſt Baptiſmum lapſi fuiſſent coram Presbytero ad eam rem deſignato peccata ſua confiterentur. Iſte Canon adhuc apud alias ſectas ratus, firmuſque manet: Soli autem, qui fidem conſubſtantialitatis tenent cum Novatianis, qui cum illis in ea fide conſentiunt, Presbyterum Pęnitentiarium rejecerunt; Novatiani verò, ne initio quidem, iſtam quaſi appendicem admiſerunt: Epiſcopi, qui jam pręſunt Eccleſiis, quamvis ad longinquum temporis ſpatium hoc teneant inſtitutum; tamen temporibus Nectarii Epiſcopi, immutarunt, propter cujuſdam facinus, quod tum forſan in Eccleſiis admiſſum fuit: Mulier quædam nobilis ad Presbyterum Pęnitentiarium accedit; peccata, quæ poſt Baptiſmum commiſerat, particulatim confitetur; Presbyter mulieri mandatum dat, ut jejuniis, & continuis precibus ſe dederet, quò unà cum peccatorum Confeſſione, opus dignum Pęnitentia oſtenderet. Mulier longiùs in confitendo progreſſa, alterius culpæ ſeipſam inſimulat, docet Diaconum Eccleſiæ cum ipſa dormiviſſe; ob quod facinus hoc modo patefactum, Diaconus ab Eccleſia ejectus eſt: Tumultus inde in populi multitudine excitatus: nam indignabatur, non ſolùm de admiſſo flagitio, verùm etiam quòd inde gravis infamiæ, & contumeliæ nota Eccleſiæ inuſta eſſet. Itaque cùm Sacerdotibus ob hanc cauſam eſſet vehementer objectatum, Eudemon quidam Eccleſiæ Presbyter genere Alexandrinus Epiſcopo Nectario dedit conſilium, ut Presbyterum Pęnitentiarium tolleret, & liberam daret poteſtatem, ut pro ſua quiſque conſcientia ad myſteria participanda accederet: nam eo pacto ſolùm eſſe futurum, ut Eccleſia omni macula careret infamiæ. Iſta omnia ab Eudemone ego ipſe accepi, huic noſtræ hiſtoriæ mandare neutiquam planè dubitabat. „

Eadem ex Socrate, & Sozomeno Caſſiodorus hiſtoriæ tripartitæ libr. 9. cap. 36. & Nicephorus Calixtus libr. 12. hiſtoriæ cap. 25. exſcribunt, ac referunt.

Ex quibus apertè colligitur Nectarium abrogaſſe tantùm tria: *Primum*, poteſtatem, ſeu munus Sacerdotis Pœnitentiarii conſtituti ſuper publicos pœnitentes, eumque exauctoraſſe, vel quia id imprudenter illi mulierculæ mandaverat; vel quia noverat illam id indicaturam in publica ſua Confeſſione; nec tamen prohibuerat: vel quia diuturniores Pęnitentiæ moras in Eccleſia mulieri preſcripſiſſet: unde occaſio fuit committendi ſceleris, vel ſcandali. *Secundum*, publicam Pęnitentiam, ejuſque exercitium proſcripſit, quibus dirigendis Pęnitentiarius ille Presbyter conſtitutus fuerat; eò quòd occaſione hujus Pęnitentiæ publicæ ortum fuit illud ſcandalum. *Tertium*, publicam Con-

Confeſſionem prohibuit, quæ erat veluti pars Pęnitentiæ publicæ, & per quam flagitium fęminæ cum Diacono populo innotuerat. Non autem abrogavit Confeſſionem privatam, nec exauctoravit Presbyteros excipiendis Confeſſionibus privatis, & Sacramentalibus ab Epiſcopo deſignatos; nec eripuit eis abſolvendi poteſtatem. Quod utique colligitur *primò*, quia tantùm abrogavit eam Confeſſionem, quæ Novatianorum occaſione fuerat inſtituta: at Confeſſio privata pridem ante Novatianos erat in uſu, ut conſtat ex Irenæo, Origene, &c. *Secundò*, tantùm removit eam Confeſſionem, cui peculiariter Presbyter Pęnitentiarius erat deſtinatus: at ille non erat deſtinatus ad privatam Confeſſionem excipiendam; fieri enim non poterat ut unus dumtaxat Sacerdos in ampliſſima, ac valde populoſa Civitate Conſtantinopolitana, imperii ſede, ſufficeret privatis Confeſſionibus tot hominum excipiendis. *Tertiò*, Nectarius eam ſolùm abrogavit Confeſſionem, quæ fuerat occaſio ſcandali, & cujus abrogatio videbatur neceſſaria ſedando tumultui excitato in plebe Conſtantinopolitana; hæc autem fuit Confeſſio publica; nam ex Socrate tumultus ille excitatus eſt in populo, quia mulier in confitendo progreſſa longiùs, flagitium cum Diacono admiſſum vulgaverat.

Nec refert quòd in textu Græco Socratis non habeantur illæ voces, *longiùs in confitendo progreſſa*: nam aliæ ſtatim adjectæ, ſcilicet *alterius culpa ſeipſam inſimulat*: oſtendunt apertè ſecundam ejus Confeſſionem; illa quippe ſui ipſius inſimulatio, qua manifeſtat ſuum cum Diacono flagitium, eſt accuſatio, ſeu Confeſſio, non quidem privata, quæ omnino ſecreta erat, ſed publica, per quam crimen iſtud innotuerat: quomodo enim ſcelus iſtud occultum veniſſet in cognitionem tum Cleri, tum populi, eſſetque in cauſa cur Diaconus è ſuo gradu exturbaretur, & tam grandis in populo tumultus fieret? Non abs re igitur Chriſto-Phorſonus in ſua Interpretatione Socratis, has voces addidit textui Græco, *longiùs in confitendo progreſſa*.

Urgebis: Eam Nectarius Confeſſionem abrogavit, quam præmittere debebat peccator, ut dignè ad Euchariſtiam accederet: ſed hæc eſt quam ſacramentalem appellamus; igitur illam ſuſtulit. Minor conſtat. Major probatur: nam ex *Socrate* Nectarius liberam dedit poteſtatem, ut pro ſua quiſque conſcientia ad myſteria participanda accederet. Ex *Sozomeno* permiſit unicuique liberum, ut ipſe ſibi conſcius eſſet, & confideret, ad communionem myſteriorum accederet. Ex *Caſſiodoro* ſingulos ad communicandum judicio conſcientiæ ſuæ reliquit. Ex *Nicephoro*, cuique permiſit pro conſcientia, & fiducia ſua communicare, & immaculatis participare myſteriis: ergo permiſit ad Euchariſtiam accedere deinceps ſine privata quacumque Sacramentali Confeſſione.

Nego majorem: Ea quippe libertas à Nectario deinde conceſſa pœnitentibus in eo fuit, ut antequam ad Euchariſtiam accederent, ii non adigerentur ampliùs confiteri Pœnitentiario Sacerdoti, ſed poſſent cuicumque Presbytero vellent ex deputatis ab Epiſcopo confiteri; quia conceſſa libertas eſt intelligenda conformiter ad ea, quæ referuntur ibi, nimirum ut Pęnitentes publici eximerentur onere, quod ante permiſſionem hanc iis impoſitum erat; hoc autem onus in eo fuit, ut antequam accederent ad myſteria, Pœnitentiario ſigillatim acta vitæ ſuæ confiterentur, & alter nemo poſſet eos abſolvere: ſed ab hac obligatione liberati ſunt à Nectario: dum etiam ab onere publicæ Pęnitentiæ, tum & publicę Confeſſionis, qua tenebantur aliquando debita quædam evulgare coram univerſa multitudine populi; poſtea quippe permiſſi ſunt communicare ſine iis oneribus; at non ideo permiſſi ſunt illi pœnitentes ad Euchariſtiam accedere ſine purgatione peccatorum, ideoque nec abſque privata Confeſſione. Quod & ipſis hæreticis patet, contra quos agimus, ajunt enim ad Euchariſtiam admittendos non eſſe, niſi priùs à Paſtore probatos; unde Melanchthon in Auguſtana Confeſſione ſic ait §. *De Confeſſione*: Confeſſio non eſt apud nos abolita; non enim ſolet porrigi corpus Domini, niſi antea exploratis, & abſolutis. Et Calvinus 3. Inſtit. c.4. jubet, ut ſiſtant ſe oves „ Paſtori, quoties ſacram cœnam partici- „ pare volunt; adeo non reclamo, & ma- „ ximè velim hoc ubique obſervari. „

Inſtabis: Pęnitentiarius occaſione Novatianorum inſtitutus, debuit eſſe *ſecretorum tenax* ex Sozomeno; *ſervans ſecretum*, ex Caſſiodoro, *taciturnus*, ex Nicephoro: at ſi fuiſſet inſtitutus regendis pœnitentibus, & pęnis ac Confeſſionibus publicis, efflagitata non eſſet in eo tam arcta ſecreti ſigil-

ſigilliſque religio: ergo tantùm inſtitutus excipiendis Confeſſionibus privatis, ideoque hac abrogata, privatæ Confeſſiones abrogatæ videntur.

Nego minorem: Ex Sozomeno quippe debebat ille pro cujuſque delicto præſcribere, quid oporteret facere, ſeu luere ſingulos, ut debitas à ſe pęnas ſcelerum exigerent. Ex hiſtoria tripartita, ſecundùm cujuſque culpas ſtatuebat multa: ad id impensè neceſſaria fuit inſpectio occultiorum culparum, intentionum, & circumſtantiarum, ut ſatisfactiones, & pęnas delictis pares injungeret utilitati pęnitentis, & Eccleſiæ, quaſdam etiam ex occultis Confeſſione publica declarare juberet, ſed id ſine privata Confeſſione non poterat, quæ virum ſecreti tenacem, probum, & prudentem exigit. Duplex itaque Confeſſio fuit, qua publicè pęnitentes eo tempore ſua peccata confitebantur. *Una* ſecreta ſeu privata, qua ſtatim ab initio Pęnitentiæ ſingula vitæ ſuæ acta Pęnitentiario detegebant, ut ab eo Pęnitentiæ modum, & rationem acciperent. *Altera* publica, quam interdum in parte ſatisfactionis edebant, ubi pęnitentis utilitas, aut Eccleſiæ ratio poſtulabat. Utramque Socrates in nobiliſſimæ mulieris pœnitentia deſignat. *Primò*, privatam coram Pęnitentiario, qua ad Preſbyterum illum accedens, peccata, quæ poſt Baptiſmum admiſerat, particulatim confitetur. *Secundò*, publicam coram populo, qua Preſbyter audita Confeſſione ſecreta mulieris, ei mulctam imponit, & mandat, ut jejuniis, & continuis precibus cum peccatorum Confeſſione opus dignum Pęnitentia oſtenderet. Hac ipſa Confeſſione dum matrona fungitur, longiùs confitendo progreſſa, forſan ex indiſcreta devotione ſua, vel etiam ex imprudentiori conſilio Preſbyteri, turpe cum Diacono crimen ita patefecit, ut inde tumultus in populo ſit excitatus, & ejectus ab Eccleſia Diaconus.

Urgebis iterum: Mulieres ob verecundiam, & pudorem ſexus, non agebant Pęnitentiam publicam; ergo matrona, quæ Nectario dedit occaſionem abrogandi Pœnitentiarium, non emiſit Confeſſionem publicam.

Diſtinguo antecedens; Ita frequenter, ut viri, concedo: nunquam omninò, nego; nam ex Hieronymo in Epitaphio Fabiolæ „ad Oceanum: ea primariæ nobilitatis fęmina, quòd ſecundo marito nupſiſſet, repudiato priori, qui tanta vitia habuiſſe narratur, ut ne ſcortum quidem, & vile mancipium, ea ſuſtinere poſſet: ita poſt ſecundi viri mortem in ſemet reverſa eſt, ut ſaccum indueret, ut errorem publicè fateretur, & tota urbe ſpectante Romana, ante diem Paſchæ, in Baſilica Laterani, ſtaret in ordine pęnitentium, & coram Epiſcopo, Preſbyteris, & omni populo collacrymantibus, ſparſum crimen, ora lurida, ſqualidas manus, & ſordida colla ſubmitteret."

Urgebis: Pęnitentia, & Confeſſio publica diu viguerant ante Novatianorum ſchiſma, & hæreſim: igitur illa Confeſſio, quam abrogavit Nectarius, non erat Confeſſio publica, ſed ea, quam appellamus ſecretam, & ſacramentalem.

Diſtinguo antecedens: Viguerunt alia prorſus ratione, quàm ab Epiſcopis inſtitutæ ſint, occaſione hæreſis Novatianorum, concedo: eodem modo, nego: fateor equidem, quòd ante illud Novatianorum ſchiſma plerique publicam Pœnitentiam agebant, & ſua publicè peccata confitebantur, vel Epiſcopo, vel ei Sacerdoti, quem ab Epiſcopo ex plurimis ad excipiendas Confeſſiones deſignatis ſeligebant, ut conſtat ex Origene ſupra laudato: tunc enim uni dumtaxat Sacerdoti peccata ſua non tenebantur aperire, uti poſtmodum contigit occaſione Novatianorum: Epiſcopi enim ſtatuerunt, ut publici pœnitentes certum aliquem Preſbyterum pęnitentiis, & pęnitentibus præfectum adirent, ei ſua confeſſuri peccata, & præſcriptam ab eo Pęnitentiam, & Satisfactionem impleturi. Cujus utique publici Pęnitentiarii inſtitutio nulla memoratur apud veteres Eccleſiæ Doctores ante perſecutionem Decii, & ſchiſma Novatianorum; ſed ab eo tempore, quo Novatiani diſceſſerunt, & ſeparaverunt ſe ab Eccleſia: quoniam illi recuſabant communicare cum iis, qui graſſante perſecutione lapſi fuerant, & quos nonnulli Præſules nimia facilitate ad Communionem ſine debita Satisfactione, & pęnitentia admiſerant, de quibus acriter conqueritur S.Cyprianus ſerm. *de lapſis*; idcirco ut Eccleſia tam gravi malo deinceps occurreret, nova conſtitutione ſancivit, ut publicorum aliquot criminum, nonniſi poſt exſolutos ex hujuſce Pęnitentiarii pręſcripto ſecretioris Pœnitentiæ labores, ad ſacrorum participationem myſteriorum admitterentur ii, qui poſt Baptiſma lapſi fuiſſent,

ut oſtenderent contra Novatianos aliquam in Eccleſia poteſtatem eſſe dimittendi peccata, quando præficiebant pęnitentibus Preſbyterum, ut ab eo diſpoſiti per exercitia pęnitentiæ poſſent ab Epiſcopo reconciliari: Tum etiam, ut diſciplinæ ſeveritatem obſervarent, ac illis eum præponeret Sacerdotem, ut per ſpontaneas Pęnitentium pœnas eorum delictis aliquo modo pares eos ad myſteria recipienda compararent, cùm eos non admitterent, niſi Sacerdotis illius ope, ductuque, per dignos Pęnitentiæ labores, & fructus, à gravioribus peccatis anteà purgarentur.

Inſtant hæretici: Illam Confeſſionem Nectarius abrogavit, quæ poſtmodum non fuit in uſu in Eccleſia Conſtantinopolitana: at quæcumque Confeſſio facienda hominibus poſt hujuſmodi abrogationem, non fuit ampliùs ibi in uſu; igitur, &c. Major conſtat ex dictis. Minor verò probatur ex S. Chryſoſtomo ipſius Nectarii in Sede Conſtantinopolitana Succeſſore, qui pluribi docet non eſſe confitendum hominibus, ſed ſoli Deo: maximè verò Homil. 2. in Pſalm. 50. ubi ait: *Peccata tua dicito, ut deleas illa; ſi confunderis alicui dicere, dicito ea quotidiè in anima tua: non dico ut confitearis conſervo tuo, ut exprobret, dicito Deo, qui curet illa*. Et ſerm. de Pęnit. & Confeſſ. *Nunc autem*, inquit, *neque neceſſarium eſt præſentibus confiteri: cogitatione fiat delictorum inquiſitio, ſine teſte ſit hoc judicium, ſolus te Deus confitentem videat*. Et Homil. 4. de Lazaro: *Neque enim conſervo eſt confitendum, qui in publicum proferat, ſed Domino*. Ubi S. Chryſoſtomus Confeſſioni, quam improbat, opponit eam, quæ fit Deo, & quæ fit in anima, ac cogitatione, & intra conſcientiam: igitur S. Chryſoſtomus improbat omnem Confeſſionem faciendam hominibus.

Nego minorem: Et ad ejus probationem dico, S. Chryſoſtomum improbare ſolùm Confeſſionem publicam, non verò privatam: loquitur enim de Confeſſione, ex qua ſequi poſſet exprobratio; talis autem erat Confeſſio publica: nam, ut notat Origenes homil. 2. in Pſal. 37. cùm publica Confeſſio fieret, ſemper aderant, qui poſſent exprobrare, unde ait: *Si hujuſmodi homo memor delicti ſui confiteatur ea, quæ commiſit, & humana confuſione parvi pendat eos, qui exprobrant, & eum confitentem notant, aut irrident*. Ejuſmodi verò non eſt ea Confeſſio, quæ fit in Sacramento Sacerdoti: nulla enim poteſt ex ea ſequi exprobratio; quia ſine teſtibus fit, & arctiſſimo ſilentii debito, ſeu ſigillo Sacerdotes aſtringuntur. Hinc addit: *Nunc autem neque neceſſarium eſt præſentibus teſtibus confiteri*: nam his verbis oſtendit aliquando fuiſſe neceſſarium coram teſtibus, ideòque publicè confiteri, ſed eam neceſſitatem eſſe ſublatam à Nectario: ne ſcilicet ejuſmodi publica Confeſſio ampliùs foret anſa, & occaſio exprobrationis faciendæ.

Vel dico, S. Chryſoſtomum ibi non loqui de Confeſſione Sacramentali, quæ fieri debet ex præcepto, ſed dumtaxat de Confeſſione quotidiana: unde ſignanter dixit verbis ſuprà laudatis in Pſal. 50. *Si confunderis alicui dicere, dicito ea quotidie in anima tua*, &c. quaſi diceret: Rem tibi grandem non ſuadeo, neque adhortor, ut quotidie confitearis peccata tua Sacerdoti, qui exprobret illa, & ſuis increpationibus perſtringat; ſed alium tibi Confeſſionis modum aperio, nempe ut diebus ſingulis peccata tua privatim Deo confitearis in anima tua, unde ſubdit: *Ecce habes codicem, ubi ſcribas quotidianum expenſum: habeto codicem conſcientiam tuam, & ſcribe quotidiana peccata: quando accubueris ſuper ſtratum tuum, & neminem infeſtum pateris, antequam veniat tibi ſomnus, profer in medium codicem conſcientiam tuam*.

Idem etiam ſuadet in præfata homilia de Lazaro; ubi monet, quòd ſi aliquando habuerimus corruptæ cupiditatis in anima conceptum, ſtatim ſuffocemus; ſi verò in opus prodierit, occidamus per Confeſſionem ſtatim: *Cur ergo*, inquit, *pudeſcis, & erubeſcis dicere peccata tua? cave enim homini dixeris, ne tibi exprobret, neque enim conſervo confiteris, ſed ei qui Dominus*. Quibus ſignificat, quotidianam Confeſſionem ſtatim eſſe faciendam, ac peccavimus: non igitur loquitur de Confeſſione Sacramentali, quam nullibi negat, ſed dumtaxat de Confeſſione privata, quæ fieri poteſt, & debet à quolibet homine, ut videlicet per Contritionem peccati veniam poſſit obtinere.

Urgent tandem: Quæ fuerit S. Chryſoſtomi de Confeſſione ſententia, apparet diſtinctè ex Caſſiano illius Diſcipulo: at hic negat omnem Confeſſionem faciendam eſſe hominibus; ſiquidem Collatione 20. cap. 8. ait: *Si verecundia retrahente, revelare*

ea

coram hominibus peccata tua erubeſcis, illi quem latere non poſſunt, confiteri ea jugi ſupplicatione non deſinas, qui & abſque verecundiæ publicatione curare, & ſine improperio donare conſuevit.

Nego minorem: Nam eodem modo loquitur Caſſianus, quo ejus Præceptor, nempe vel de Confeſſione publica, quæ coram populo fiebat, & ex qua ſæpè oriebatur exprobratio, & improperium, non verò de privata, quæ Sacerdoti fiebat, ut Vicario Dei, ſeu Chriſti, non verò ut homini ſimplici, ac puro; unde Confeſſio hæc cenſeri poteſt fieri Deo, quia fit homini vices Dei gerenti: ſiquidem Sacerdos pro Chriſto legatione fungitur.

Vel dico, eum illis verbis adhortari ad quotidianum conſcientiæ examen, & privatam Confeſſionem diebus ſingulis coram Deo de peccatis poſt illam conſcientiæ inveſtigationem faciendam; ait enim ante verba
,, ſupra laudata: Quis eſt, qui non poſſit
,, dicere, Peccatum meum cognitum tibi
,, feci, & injuſtitiam meam non operui?
,, Ut per hanc Confeſſionem etiam illud
,, confidenter ſubjungere mereatur: Et re-
,, miſiſti impietatem cordis mei. Quod ſi
,, verecundia retrahente, &c.

Objiciunt quintò: Plurimi Theologiæ Principes apertè fatentur, Confeſſionem non divino jure, ſed dumtaxat humano eſſe præceptam: nam Hugo Victorinus lib. de Sacramentis part. 14. cap. 14. dicit, Chriſtum non dediſſe hominibus præceptum ſua peccata confitendi. Et Magiſter ſent. diſt. 17. proponit ſententias utrinque probantes, & negantes neceſſitatem Confeſſionis, nec ipſe quidquam reſolvere videtur, ſaltem ex jure divino. Et Alenſis 4. par. qu. 18. memb. 3. art. 2. *Dominus*, inquit, *non inſtituit Confeſſionem, ut erat exercenda ab ipſis pœnitentibus*. Tandem S. Bonaventura diſt. 17. par. 2. art. 1. qu. 3. apertè docet, Chriſtum Dominum non inſtituiſſe Confeſſionem, ſed illam eſſe opus purè humanum: *Unde*, inquit, *non eſt data virtus Sacramenti ipſi Confeſſioni, ſed Abſolutioni: ideo rectè hominibus puris inſtitutio debuit reſervari*. Igitur Confeſſio non eſt de jure divino.

Diſtinguo antecedens: Fatentur non eſſe de jure divino explicitè, ſeu diſtinctè, & expreſsè, concedo: tacitè & implicitè, nego: Fatentur enim illi, Chriſtum D. dediſſe Apoſtolis ejus vices agentibus poteſtatem dimittendi, & retinendi peccata; ac ſubinde implicitè ſaltem etiam mandavit Confeſſionem fieri, quippe cùm, ut diximus, ſcire non poſſit Sacerdos, quæ peccata ſint remittenda, quæve retinenda, niſi pœnitens ea diſtinctè declaraverit. Nec aliud certè volunt Hugo Victorinus, Magiſter ſentent. & Alenſis. Quantum verò ad Seraphicum Doctorem major videtur difficultas; nihilominus facilè poteſt explicari; duo namque diſtinguit in ſacramento Pœnitentiæ: unum formale quod eſt Sacramenti completivum, & hoc eſt Abſolutio, ſive facultas abſolvendi, vel medicandi, aliud verò materiale, hoc eſt detectio peccati, ſeu morbi: Primum, *inquit*, Dominus inſtituit, qui poteſtatem clavium conceſſit, & penes hoc reſidet virtus Sacramenti; *Secundum* verò non inſtituit in ſe, ſed inſinuavit. Cujus utique quadruplicem profert rationem; Ex his, quæ
dicta ſunt, *inquit*, quatuor poſſunt ratio- ,,
nes elici, per quas Dominus immediatè ,,
Confeſſionem, & expreſsè non inſtituit: ,,
Prima quidem, quia non oportuit: *Se-* ,,
cunda verò, quia hoc voluntarium eſſe de- ,,
bere docuit: *Tertia*, quia eſt Sacramentum ,,
recidivantium: *Quarta*, quia quantum eſt ,,
de ſe, eſt opus humanum, unde credo ,,
quòd non per ſe inſtituit, & ſi dicatur ,,
inſtituiſſe, hoc eſt intelligendum, inſi- ,,
nuando, & auctoritatem dando. ,,

Expenduntur objectiones Calvini.

Objicit Calvinus *lib. 3. Inſtit. n. 16. cap. 4.* Deus impoſſibilia nec inſtituit, nec jubet: ſed Confeſſio enumerativa omnium peccatorum eſt impoſſibilis; ac ſubinde non eſt à Deo inſtituta. Probat minorem Calvinus variis Scripturæ ſacræ auctoritatibus, maximè ex *Pſal.* 19. & 38. ubi David teſtatur, ſe ſua peccata non poſſe ſigillatim recenſere: *Delicta*, inquit, *quis intelligit?* ,,
ab occultis meis munda me Domine. Et ,,
iterum: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt* ,,
caput meum, &c. Nimirum (inquit Cal- ,,
vinus) intelligebat Propheta, quanta eſ- ,,
ſet peccatorum noſtrorum abyſſus, quàm ,,
multæ ſcelerum facies, quot capita fer- ,,
ret, & quàm longam caudam trahe- ,,
ret hæc hydra: non ergo ad recenſen- ,,
dum Catalogum ſe conferebat, ſed de ,,
profundo malorum clamabat ad Domi- ,,
num, Obrutus ſum, ſepultus ſum, & ,,
ſuffocatus, inferorum portæ circumdede- ,,
runt me, immerſum alto puteo, defi- ,,
cien-

„ cientem, & moribundum manus tua ex-
„ trahat. Quis ſuorum peccatorum nunc
„ ſupputationem cogitet, ubi Davidem vi-
„ det ſuorum numerum inire non poſſe?
„ Hæc Calvinus.

Nego minorem; Tam enim poſſibilis eſt Confeſſio ſpecialis, & enumerativa peccatorum apud Sacerdotem, quàm apud Deum, ſed Calvinus ipſe *num*.18. fatetur fieri poſſe accuſationem omnium peccatorum coram
„ Deo; ait enim: Quid, inquies, ergo ne
„ confitenda non ſunt ſingula delicta? ergo
„ nulla Confeſſio Deo accepta, niſi duobus
„ iſtis verbis concluſa, Peccator ſum? Imò
„ verò danda potiùs opera, ut quantum in
„ nobis eſt, totum cor effundamus coram
„ Domino: nec modò nos peccatores uno
„ verbo fateamur, ſed ut tales nos verè,
„ & ex animo agnoſcamus: quanta ſit, &
„ quàm varia peccatorum labes, tota co-
„ gitatione recognoſcamus, non modò nos
„ immundos, ſed qualis ſit, & quanta,
„ quàmque in multis partibus noſtra im-
„ munditiès: non modò debitores, ſed
„ quantis ſimus debitis gravati, & quot
„ nominibus obſtricti; non modò vulne-
„ ratos, ſed quàm multis, & lethalibus pla-
„ gis ſaucii ſimus; ita credimus. Quibus fatetur non ſatis eſſe confiteri Deo generatim, & univerſim ſe peccatorem profiteri coram Deo, ſed ultrà neceſſum eſſe, ut poſt accuratum examen conſcientiæ, diligentemque peccatorum inquiſitionem, & diſcuſſionem, pœnitens ſua peccata coram Deo profiteatur: Nihil autem aliud ad Sacramentalem Confeſſionem requirimus, quàm ejuſmodi peccatorum accuſationem coram Sacerdote cum ea prævia diſcuſſione, quam viri prudentes adhibere ſolent in rebus gravioris momenti.

Inſtat Calvinus: Non poteſt pœnitens, etſi omnem impendat animi contentionem, ad rationem vocare totius anni acta, & quid ſingulis diebus peccavit colligere; ſiquidem experientia unumquemque convincit, ubi ad veſperam excutienda ſunt unius tantùm diei delicta, memoriam confundi, tanta ſe turba, & varietas delictorum ingerit: igitur hæc enumerativa Confeſſio ſingulorum delictorum eſt impoſſibilis.

Diſtinguo antecedens: Si per delicta intelligas quoslibet hominis defectus, necnon & veniales culpas, quas utique neceſſe non eſt in Confeſſione aperire, valde difficile eſt, omnia totius anni delicta in memoriam revocare, concedo: ſi intelligas graviores culpas, quæ in Confeſſione manifeſtari debent, nego: nullus enim eſt, qui adhibita diligenti diſquiſitione conſcientiæ facilè non memoretur omnium graviorum criminum à ſe per anni curriculum patratorum: ſi quæ autem poſt illam diligentem inquiſitionem crimina memoriam fugiant, pœnitenti ſatis erit generatim de omnibus occultis, & omiſſis confiteri. Cui utique aſſertioni refragari non poteſt Calvinus, cùm dicat *n*.18. quòd cùm peccator ſe totum coram Deo, per ſingulorum peccatorum accuſationem effuderit, ſeriò ac ſincerè cogitare debet, plura adhuc reſtare, ac profundiores eſſe malorum ſuorum receſſus, quàm quos pœnitus excutere poſſit; atque adeo debet exclamare cum Davide: *Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me Domine*.

Urget: Illa ſaltem enumerativa Confeſ- „
ſio turbat animæ pacem, & fiduciam, ac „
ſpem in Deum; adducit quippe pœniten- „
tis conſcientiam in dubitationem, cu- „
ram & ſollicitudinem, quòd nempe in „
inquirendis ſuis delictis non ſatis tem- „
poris impenderit, non juſta opera incu- „
buerit, & multa per negligentiam præ- „
terierit, quorum remiſſionem, & Abſo- „
lutionem non potuit obtinere: non igi- „
tur Deus illius Confeſſionis eſt auctor, „
quæ eſt vera carnificina, crudeliter di- „
vexans animas eorum, qui aliquo Dei „
ſenſu afficiuntur. „

Nego antecedens: Nam ille, qui omnem, quam potuit, adhibuit diligentiam ad inveſtiganda, & confitenda ſua peccata, habet certam animi tranquillitatem ac fiduciam, quòd à Dei miſericordia per Abſolutionem Sacerdotis ejuſmodi peccatorum veniam conſequetur: inde pacatum habet animum, & cum fiducia accedit ad thronum miſericordiæ, & Deo quem pronum novit ad miſerendum, impensè famulari ſtudet; ut irrogatam ipſi per peccatum injuriam pro viribus reſarciat.

Urget tandem Calvinus *lib*.3. *Inſtit. cap*.7. ante Concilium Lateranenſe, nullam fuiſſe legem Confeſſionis, in eoque Concilio „ editæ legis *Omnis utriuſque ſexus* barbaries fidem abrogat: *Nam*, inquit, *quod jubent Boni Patres, omnem utriuſque ſexus quotannis ſemel proprio Sacerdoti confiteri, omnia peccata faceti homines lepidè excipiunt, hoc præcepto teneri ſolos hermaphroditas, ad neminem verò ſpectare, qui ſit mas, vel fœmina*.

Re-

Reſpondeo, Concilium Lateranenſe non ſtatuiſſe ut Fideles confiterentur; id enim jure divino ſtatutum eſſe intellexerat, ſed ut præceptum divinum Confeſſionis ſolùm ſemel in anno ab omnibus, & ſingulis ratione utentibus impleretur. Quod objicit Calvinus barbariem, frivolum eſt. *Primò* quia Grammaticæ leges plerumque Eccleſia ſpernit. *Secundò* quia frequens eſt hic loquendi modus in Scripturis, Deuteronomii 7. *Non erit apud te ſterilis utriuſque ſexus*. Judicum 8. *Circiter tria millia utriuſque ſexus*. 2. Paralipomenon 31. *Liberis eorum utriuſque ſexus*. *Tertiò*, quia Plinius ſecundus vir diſertiſſimus lib. 1. Illuſtrium virorum, in Romulo hanc uſurpat loquendi formulam: *Ludos*, inquit, *Circenſes ſimulavit, ad quos cùm utriuſque ſexus multitudo veniſſet, &c.*

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrùm, à quibus, & de quibus, fieri debeat Confeſſio ex præcepto Eccleſiæ.

Notandum primò, Eccleſiam habere poteſtatem præcipiendi, aut ſaltem determinandi uſum Sacramentorum, necnon & ea, quæ ſpectant ad eorum miniſtrationem, & ſuſceptionem, ut docet Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. ubi ita ſcribit: „ Declarat (*ſancta Synodus*) hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret, vel mutaret, quę ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret... Quare agnoſcens S. Mater Eccleſia hanc ſuam in adminiſtratione Sacramentorum auctoritatem, licèt ab initio Chriſtianæ Religionis, non infrequens utriuſque ſpeciei uſus fuiſſet, tamen progreſſu temporis latiſſimè jam mutata illa conſuetudine, gravibus, & juſtis cauſis adducta, hanc conſuetudinem ſub altera ſpecie communicandi approbavit, & pro lege habendam decrevit, quam reprobare, aut ſine ipſius Eccleſiæ auctoritate pro libito mutare non licet. Quæritur ergo utrùm ex hypotheſi, quòd non eſſet præcepta Confeſſio facienda de jure divino, Eccleſia illam legitimè præcipere potuerit, & de facto præceperit, ac determinaverit tempus, quo ſit facienda. Circa quam reſolutionem non conſentiunt Theologi. Triplex enim eſt eorum capitalis ſententia: *Prima* eſt Durandi *in* 4. *diſt*. 17. *q*. 8. *n*. 7. docentis, Confeſſionem Sacramentalem, quatenus eſt accuſatio omnium peccatorum etiam internorum, non poſſe præcipi ab Eccleſia, ac ſubinde aut non eſſe præceptum annuæ Confeſſionis purè Eccleſiaſticum, aut nullum eſſe præceptum, ſed tantùm conſilium. *Secunda* ſententia eorum eſt, qui docent, Eccleſiam non potuiſſe quidem præcipere, ac determinare tempus faciendæ Confeſſionis, niſi jam illa facienda eſſet ex jure divino; unde præceptum Eccleſiaſticum Confeſſionis annuæ eſt tantùm determinatio, modificatio, ſeu applicatio divini præcepti ſervandi hoc, aut illo determinato tempore. Ita docent Soto in 4. diſt. 18. q. 1. art. 1. concl. 4. & Canus in relectione de Pęnitentia par. 5. *Tertia* verò ſententia eorum eſt, qui docent præceptum annuæ Confeſſionis, non eſſe ſolam declarationem, aut determinationem juris divini, ſed omnino Eccleſiaſticum pręceptum, ad cujus obſervantiam tenentur omnes fideles.

Notandum ſecundò, omnes Theologos (ſaltem paucis exceptis) convenire, quòd Eccleſia non habeat directam auctoritatem, aut poteſtatem circa actus purè interiores, & qui interiùs conſummantur, quales ſunt actus aſſenſus, vel diſſenſus intellectus, odii, vel amoris, aut complacentiæ voluntatis in re prohibita, vel illicita; Eccleſia enim in id poteſtatem directam non habet, quod nec prohibere poteſt, neque illius transgreſſionem punire: at tranſgreſſionem pręcepti circa actus internos punire non poteſt; quia deduci non poſſunt ad ejus judicium; nec ſubinde illos actus poteſt præcipere. Utrùm autem hujuſmodi actus purè internos indirectè ſaltem, & ratione alterius præcepti ſervandi præcipere poſſit, affirmat Doctor in 3. diſt. 27. ubi agens de obligatione charitatis, ait, illius actum præcipi poſſe ab Eccleſia, quatenus ille eliciendus eſt, ut religioſè feſta præcepta ſerventur, & debitus eo tempore Deo cultus, qua decet reverentia, ei impendatur. Quæritur itaque utrùm Eccleſia directè, vel indirectè præcipere poſſit Confeſſionem omnium peccatorum, etiam internorum.

Notandum tertiò, duplicem diſtingui poſſe obligationem alicujus præcepti ſervandi. *Unam* quidem per ſe, & immediatam, quæ videlicet oritur ex vi talis præcepti, id eſt,

ſecluſo omni alio præcepto tam divino, quàm humano. Sic per ſe præcepta eſt agenda Pœnitentia à peccatore, quando maximè occurrit, & imminet mortis periculum. *Alteram* verò mediatam, & per accidens, quæ non petitur ex præcepto ipſius rei, quæ fieri debet, & impleri: ſed dumtaxat ex præcepto alterius rei faciendæ, aut ſuſcipiendæ, quæ debitè non fieret, niſi aliud præmitteretur, tamquam prævia diſpoſitio; ſic Pœnitentia dicitur præcepta, quoties ſumenda eſt Euchariſtia ab homine, qui peccato mortali inquinatur, ne videlicet recipiens corpus Chriſti indignè, judicium ſibi manducet. Difficultas itaque eſt, utrùm Confeſſio ſit facienda per ſe ex præcepto Eccleſiaſtico, aut tantùm per accidens, ſemel in anno, videlicet occaſione implendi præcepti de ſuſcipienda Euchariſtia tempore Paſchali.

Tria itaque hìc ſunt determinanda: *Primùm*, utrùm Eccleſia directè, & per ſe præcipere potuerit, ac reverà præceperit, faciendam Confeſſionem: *Secundum*, de quibus peccatis fieri debeat iſta Confeſſio, ut fiat ſatis illi Eccleſiaſtico præcepto; *Tertium*, quinam teneantur ad hujuſmodi præcepti obſervantiam.

CONCLUSIO PRIMA.

Reverà *Eccleſia præcipere potuit, ac de facto præcepit per ſe faciendam Confeſſionem ſingulis annis*. Probatur utraque pars ex Concilio generali Lateranenſi ſub Innocentio III. ubi ſtatuitur: *Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit; omnia ſua ſolus peccata, ſaltem ſemel in anno, fideliter confiteatur proprio Sacerdoti: & injunctam ſibi Pœnitentiam propriis viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minùs in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum, niſi fortè de conſilio proprii Sacerdotis ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab eius perceptione duxerit abſtinendum; alioquin & vivens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Unde hoc ſalutare ſtatutum frequenter in Eccleſiis prædicetur, ne quiſquam ignorantiæ cœcitate velamen excuſationis aſſumat*. Quibus verbis duo determinantur: *Primum*, quòd ſit facienda Confeſſio: *Secundum*, quòd ſit facienda ſaltem ſemel in anno. Utrumque autem ab Eccleſia præcipitur, ut nedum liquet ex verbis hujus decreti, ſed etiam ex gravi pœna, quæ transgreſſoribus ibidem infligitur: non enim ſolet Eccleſia tanta ſeveritate animadvertere in filios, niſi propter transgreſſionem præcepti propriè dicti, & cujus obſervantia ſit ad ſalutem neceſſaria. Nec valet reponere cum Durando, ſeveram illam Eccleſiæ animadverſionem eos perſtringere, non qui omiſerint faciendam Confeſſionem, ſed tantùm qui neglexerint ſuſcipiendam Euchariſtiam tempore Paſchatis.

Hæc, inquam, reſponſio nulla eſt: *Tum quia*, vocabulum (*alioqui*) quod eſt comminatorium pœnæ, ex æquo refertur tam ad Confeſſionem, quàm ad communionem; nec unam potiùs, quàm alteram per ſe deſignat: *Tum quia*, non poteſt meliùs innóteſcere, quæ fuerit Concilii Lateranenſis ſententia, quàm ex Concilio Tridentino: at ex hoc liquet, Lateranenſe præcepiſſe faciendam Confeſſionem ſemel in anno; ait enim Tridentinum ſeſs.14. can.8. *Si quis docuerit, Confeſſionem omnium peccatorum, qualem Eccleſia ſervat, eſſe impoſſibilem, & Traditionem humanam à piis abolendam; aut ad eam non teneri omnes, & ſingulos utriuſque ſexus Chriſti fideles, juxta magni Concilii Lateranenſis Conſtitutionem, & ob id ſuadendum eſſe Chriſti fidelibus, ut non confiteantur tempore Quadrageſimæ, anathema ſit*. In quo utique Canone, ut apparet, nulla fit mentio Communionis Paſchalis; ex quo colligere licet, Concilium ſignificare, quòd in Lateranenſi Confeſſio præcipiatur, non tantùm per accidens, & mediatè, quatenus videlicet eſt medium neceſſarium ad dignè communicandum, ſed etiam immediatè, ac per ſe; ita quòd ad ejuſmodi annuam Confeſſionem teneantur etiam ii, qui aliunde excuſarentur à præcepto communionis; & conſequenter ille peccaret duplici peccato, qui Confeſſionem annuam, & Communionem in Paſchate omitteret. Adde quòd ſi præceptum faciendæ Confeſſionis non eſſet diſtinctum à præcepto ſuſcipiendæ Euchariſtiæ, ſequeretur non eſſe quinque diſtincta Eccleſiæ præcepta, quod utique eſt contra communem fidelium ſententiam.

Dices: Nulla lex poteſt præcipere actum, cujus transgreſſorem non poteſt juſtè punire: ſed nulla lex humana poteſt juſtè punire illum, qui non confiteretur peccatum ſibi ſoli notum; quod utique probatur, quia non poteſt eum punire propter transgreſſionem, cujus non poteſt eſ-

ſe

ſe nota transgreſſio: at Eccleſia non poteſt certò noſſe, utrùm peccator omnia occulta ſua peccata, ſive interna, ſive externa confiteatur: igitur &c.

Nego minorem: Eccleſia enim legitimè præcipit faciendam Communionem, ut etiam fatetur Durandus, licèt non poſſit interdum punire illius præcepti violatorem, putà ſi quis reciperet Euchariſtiam ore tantùm, non verò illam in ſtomachum trajiceret. Quòd autem Eccleſia ſæpè præcipiat ea, de quibus non poteſt facilè judicare, ac cognoſcere in foro externo, nec ſubinde transgreſſores punire, apparet ex præcepto Horarum Canonicarum recitandarum ſingulis diebus à Clericis, necnon auditionis Miſſæ diebus Dominicis, & feſtivis, & ſimilium actuum, qui requirunt aliquam certam intentionem internam, quæ per externum opus ſatis apertè non manifeſtatur. Similiter quando tales actus præcipiuntur, qui neceſſariò non debent fieri publicè, nam poſſet quis dicere, ſe in occulto legem impleviſſe, quamvis reverà illam non impleverit.

Reſpondeo ſecundò: negari poſſe minorem; fieri enim poteſt, ut qui publica commiſit crimina, nec ad proprium Sacerdotem accedit, ſi interim ille è vivis excedat; in eum ita non confeſſum poteſt animadvertere Eccleſia; & præſcripta à Lateranenſi Concilio pœna eum mulctare. Hinc apparet, quàm levi fundamento dubitaverit Durandus, an determinatio Concilii Lateranenſis, ſit potiùs præceptum, quàm conſilium.

Adde quòd ipſemet Durandus in ſeipſum videatur militare; nam circa medium quæſtionis ſubdit, Eccleſiam per auctoritatem Chriſti poſſe præcipere Confeſſionem; hoc enim dicere nihil eſt aliud, quàm reverà fateri Eccleſiam poſſe directè Confeſſionem præcipere per auctoritatem, quam habet: nam Eccleſia totam ſuam auctoritatem habet à Chriſto, ac ſubinde omnia, quæ præcipit circa ſuſceptionem, aut adminiſtrationem Sacramentorum, præcipit auctoritate Chriſti.

Ex his itaque liquet, quòd etſi Confeſſio non eſſet facienda ex jure, & præcepto divino, eam Eccleſia præcipere poſſet: at verò cùm ſit jure divino præcepta, ſaltem aliquando in vita facienda, quando videlicet peccator tenetur recurrere ad remiſſionem peccatorum per Abſolutionem ſacramentalem obtinendam; idcirco Eccleſia merito jure determinavit certum tempus, in quo debeat divinum illud præceptum adimpleri, ut docet Tridentinum ſeſſ.14. cap.5. circa finem ibi: *Neque enim per Lateranenſe Concilium Eccleſia ſtatuit, ut Chriſti fideles confiterentur, quod jure divino neceſſarium, & inſtitutum eſſe intellexerat; ſed ut præceptum* (divinum) *Confeſſionis ab omnibus, & ſingulis, cùm ad annos diſcretionis perveniſſent, impleretur*. Conſonat Doctor ſubtilis 4. diſt. 17. n.14. *De tertio articulo dico, quòd Eccleſia præceptum illud* (divinum Confeſſionis) *quantum ad aliqua prædictorum non ſpecificavit, & quantum ad aliqua ſpecificavit. Præcipua autem ſpecificatio hujus præcepti invenitur in illo capitulo extra de Pœnitent. & Remiſſ. Omnis utriuſque ſexus*. Et infrà n.28. *Quoad*, quando, *Eccleſia determinavit præceptum* (divinum Confeſſionis) *ſcilicet ſemel in anno*. Non ait Doctor: *Eccleſia præcepit Confeſſionem*, ſed *determinavit præceptum*, ſcilicet divinum.

Petes 1. *Utrùm, ſi Confeſſio non eſſet jure divino facienda, nec à Chriſto præcepta, eam præcipere potuiſſet Eccleſia.*

Reſpondeo, quòd ſi Confeſſio ſacramentalis à Chriſto ſolùm fuiſſet inſtituta, & pro arbitrio facienda, vel omittenda; illam Eccleſia non potuiſſet præcipere, qualis de facto præcipitur, nempe ut fiat de omnibus peccatis mortalibus, etiam occultis; idque non ſolùm; quia, ut volunt aliqui, Eccleſia caret poteſtate, ſaltem directa, circa actus merè internos; hoc enim, ut ſtatim diximus, non eſt adeo certum: ſed quia Eccleſia non poteſt præcipere rem tantæ difficultatis, qualis eſt Confeſſio omnium peccatorum mortalium, niſi aliunde haberet unde ejuſmodi difficultatem alleviaret; quemadmodum reverà alleviatur, ac minuitur ratione effectus remiſſionis, & ſanctificationis, ac renovationis interioris hominis, quæ fit per gratiam ſanctificantem collatam in Abſolutione ſacerdotali: ſed Eccleſia non habet ex ſe, quòd hujuſmodi gratiam ſanctificantem propria virtute conferre poſſit, ac ſubinde nihil habet, unde poſſit illam difficultatem delinire, alioquin ex ſe haberet vim inſtituendi aliquod Sacramentum, cujus contrarium declaravimus diſp. procemiali: igitur ſi non obſtante vi, & efficacia hujus Sacramenti, quod eſt reconciliatorium Deo, quam in-

interdum in viris piis, & cum devotione hoc Sacramentum percipientibus, conſcientiæ pax, ac ſerenitas cum vehementi Spiritus conſolatione conſequi ſolet, ut loquitur Tridentinum ſeſs.14.cap.3. ſi, inquam, his non obſtantibus, multi ſunt ex Catholicis, qui præ nimia verecundia non implent divinum præceptum Confeſſionis, quod Eccleſia declaravit, ſaltem ſemel in anno eſſe implendum: quantò magis ab ejuſmodi præcepto implendo deterrerentur, ſi inde non eſſet certè ſperanda peccatorum remiſſio?

Hanc rationem approbat Doctor; quippe diſt. 17. n. 9. impugnans ſententiam eorum, qui dicunt Confeſſionem non obligare, niſi ex præcepto Eccleſiæ, ait: Id non „ poſſe faciliter improbari, niſi quia vel „ Eccleſia non attentaſſet tam arduum prę„ceptum imponere omnibus Chriſtianis, „ niſi eſſet præceptum divinum, &c. Quibus ſignificat, nimiam eſſe difficultatem in ipſo præcepto implendo, ut ab Eccleſia ſola præſcribatur, niſi aliunde à Chriſto D. jam ſtatutum fuiſſet. Fatendum eſt ergo, quòd quemadmodum Eccleſia non poteſt præcipere alicui, ut profiteatur ſtatum religioſum, quem Chriſtus D. voluit eſſe liberum, propter annexam difficultatem ipſi ſtatui; quamquam aliunde varias utilitates habeat: ita nec propter ejuſmodi difficultatem potuiſſet præſcribere hominibus obligationem confitendi peccata, ſi Chriſtus D. Pęnitentiæ ſacramentum inſtituendo, ac implicitè ſaltem Confeſſionem deſignando, illius uſum penes Pęnitentium libertatem, & arbitrium reliquiſſet.

Dices: Cujus eſt præſcribere tempus aliquid faciendi ex poteſtate ordinaria, ejuſdem eſt ex eadem poteſtate præcipere ſubſtantiam actus, cùm tempus acceſſoriè ad actum præcipiatur, tamquam ipſius circumſtantia: ſed Eccleſia, ut mox dictum eſt, poteſt præſcribere, & reverà præſcripſit tempus faciendæ Confeſſionis: igitur illius uſum etiam præſcribere poteſt.

Diſtinguo majorem: Quando ſubſtantia, & exercitium hujus actus non ſuperat communiter humanam facilitatem, concedo: quando ſuperat, nego: & ſimiliter diſtincta minore, nego conſequentiam: circumſtantia enim temporis faciendæ Confeſſionis non ſuperat communiter humanam fragilitatem; ſecus eſt autem de ſubſtantia actus: nam, ut optimè ait Coninch. diſp. 5. de Pęnitentia dub. 4. n. 42. Confeſſio omnium peccatorum mortalium in pluribus caſibus multis eſt valde difficilis; itaut plurimi eam horreant tamquam mortem, & mallent ferè mori, quàm quædam peccata confiteri, atque vix ulla arte, ac timore inferni propoſito, poſſunt ad Confeſſionem induci, & inter confitendum ſentiunt tales anguſtias, quales experiuntur capitis ſupplicio damnati: atqui, niſi ſit maxima quædam, ac fere extrema neceſſitas, poteſtas humana non poteſt rem adeo difficilem præcipere: ergo cùm eo caſu (quo videlicet Sacramentum Confeſſionis eſſet liberum à præcepto divino) non eſſet hic talis neceſſitas, non poſſet Eccleſia eam Confeſſionem præcipere.

Petes 2. *Unde ſit inchoandus annus, intra quem viget præceptum Eccleſiæ de facienda annua Confeſſione.*

Reſpondeo, annum illum poſſe computari ab uno Paſchate ad illud ſequens; vel ab una Quadrageſima in aliam ſequentem; vel à die, quo emiſſa eſt ultima Confeſſio ad eumdem diem anni ſequentis; communior tamen, & verior ſententia eſt, illum annum eſſe computandum, juxta communem ſupputationem à prima die Januarii uſque ad ultimam Decembris. Prima pars conſtat, quia quocumque ex his tribus modis aſſignatis ducatur exordium anni, ſi intra illud ſpatium peccata quis confiteatur, rectè dicitur ſatisfeciſſe præcepto annuæ Confeſſionis per Lateranenſe Concilium præſcripto. Hoc tamen intellige de præcepto, & obligatione per ſe, quæ ſcilicet oriatur ex vi, & efficacia ipſius prę cepti faciendæ Confeſſionis; contingere enim poteſt, ut per accidens, hoc eſt, ratione præcepti ſuſcipiendæ Euchariſtiæ, aliquis teneatur iterum confiteri in quindena Paſchatis, quo tempore viget præceptum faciendæ Confeſſionis; ſi nempe aliquo mortali peccato laboret, nec poſſit ad ſacram Synaxim accedere, niſi prævia Confeſſione facta, & ſuſcepta Abſolutione ſacramentali.

Poſterior tamen pars communior eſt, & ſecurior: verba enim legis accipienda ſunt, ſicuti ſonant, niſi aliunde aliquid obſtet: Hinc quando Eccleſia præcipit faciendam annuam Confeſſionem, annus debet accipi ſecundùm communem ſupputationem,

quæ

quæ eſt à prima die Januarii uſque ad ultimum Decembris.

Petes 3. *An qui non eſt confeſſus intra annum, teneatur ſtatim confiteri initio anni ſequentis.*

Reſpondeo id videri probabilius: quando enim tempus non præſcribitur, ut terminus, quo præceptum expirat, ſed tantùm ultra quod protendi, ac differri non debeat talis præcepti executio, adhuc elapſo illo tempore, præceptum iſtud obligat: ſic quando præfigitur certum tempus alicui debitori ad ſolvendum debitum, tranſacto eo tempore, debitor ille manet ſemper obligatus ad ſolvendum illud debitum; quippe cùm tempus non fuit illi præfixum, ut in eo debitum expiraret, ſed ne ultra illud debiti ſolutio differretur: ſed præfata conſtitutione Concilii Lateranenſis tempus anni non ponitur, ut terminus, quo præceptum expiret, ſed ultra quod differri non debeat adimpletio præcepti Confeſſionis; verba enim illa, *ut ſaltem ſemel in anno confiteatur*, æquipollent, *ne ultra annum confiteri differat*.

Unde non tantùm eſt præceptum affirmativum ſemel confitendi ſingulis annis, ſed etiam negativum, ſcilicet non differendi ulteriùs; quod utique præceptum tranſgreditur, qui non ſtatim elapſo anno confitetur, cùm jam tam ſalubre remedium, ac medicamentum, ultra quàm par ſit, differat. Ex quibus patet, diſcrimen eſſe inter præceptum faciendæ Confeſſionis ſingulis annis, & præceptum recitandi Horas Canonicas, audiendi ſacrum diebus Feſtivis, & Dominicis, necnon & ſuſcipiendæ Euchariſtiæ tempore Paſchatis, in his enim præceptis tempus præſcribitur, tamquam terminus illius executionis, cui annexa ſit obligatio illud opus implendi, tamquam tributum illius diei, & temporis; unde præceptum Communionis Paſchalis, utpote ſpecialiter latum, propter reverentiam, & celebritatem illius temporis, expirat cum ipſo tempore; ſicuti præceptum audiendi Miſſam expirat cum die Dominico, & Feſto.

Petes denique: *Utrùm qui prævidet ſe non poſſe confiteri reliquo anni tempore, quia videlicet navigaturus, aut peregrinaturus in remotam regionem, ubi non habebit Confeſſionis copiam, teneatur ſtatim confiteri, antequam auſpicetur illam navigationem, aut peregrinationem.*

Affirmo. Cujus utique ratio eſt facilis; cùm enim præceptum de facienda Confeſſione ſit præſcriptum pro toto anno, & pro qualibet anni parte, conſequens eſt, quòd in qualibet parte anni poſſit impleri: ergo qui non poteſt in aliis anni partibus illud implere, tenetur hìc, & nunc ei ſatisfacere; ſic qui non poteſt audire Miſſam die Feſto hora undecima cum ſeſqui, tenetur illud tempus anticipare, quoniam videlicet totum tempus antemeridianum præſcriptum eſt pro impletione illius præcepti.

Dices: Qui prævidet ſe impediendum die feſto ab auditione Miſſæ, non tenetur adeſſe die Sabbati: ſimiliter qui prævidet ſe præpediendum à jejunio die Sabbati, non tenetur illud tempus anticipare jejunando die veneris: igitur pari ratione, qui prævidet ſe impediendum ab implendo præcepto faciendæ Confeſſionis per reliquum anni ſpatium, non tenetur illud tempus anticipare.

Nego paritatem, & ratio diſparitatis eſt, quòd obligatio audiendi Miſſam, aut jejunandi non incipit ante diem illum præfixum, quo videlicet huic præcepto faciendum eſt ſatis; unde quamtumvis tempus illud præveniret, minimè tali obligationi ſatisfaceret: ſecus autem eſt de obligatione confitendi; hæc enim cùm ſit annua, incipit à primo die anni, & ad ultimum uſque diem perſeverat, non quòd revera illa obligatio debeat impleri illo primo die; ſed quòd mihi liberum ſit primo die ei ſatisfacere, ſi ita velim, ac proinde dum prævideo me aliis diebus illud debitum non poſſe exolvere, teneor illud implere ipſo primo die, quo id licet, & juvat.

CONCLUSIO SECUNDA.

Soli, & omnes Baptizati, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint, tenentur ad præceptum annuæ Confeſſionis, ſi aliquo mortali peccato inficiantur. Ita Lateranenſe Concilium (ut patet ex ejus verbis in præcedenti concluſione laudatis) quæ Tridentinum

num ſeſs.14. cap.5. ita interpretatur: *Neque enim per Lateranenſe Concilium Eccleſia ſtatuit, ut Chriſti fideles confiterentur, quod jure divino neceſſarium, & inſtitutum eſſe intellexerat; ſed ut præceptum Confeſſionis ſaltem ſemel in anno ab omnibus, & ſingulis, cùm ad annos diſcretionis perveniſſent, impleretur.* Igitur illi omnes, & ſoli obligantur tùm divino, tùm Eccleſiaſtico præcepto ad Confeſſionem faciendam, qui poſt Baptiſmum mortaliter peccaverunt. An autem jure divino infideles teneantur ad Confeſſionem, ſaltem ſemel in vita faciendam; ac ſubinde peccent mortaliter, non ſolùm propter neglectum Baptiſma, ſed etiam propter non ſuſceptum Pœnitentiæ Sacramentum, videtur affirmare Doctor diſt.17. n.29. ubi ait: quòd *ſi Confeſſio eſſet tantùm præcepta iure Eccleſiaſtico, non videretur quòd Infideles tenerentur ad præceptum de Confeſſione; quia ſecundum Apoſtolum* 1. *Cor.* 5. *Quid mihi eſt de iis, qui foris ſunt, judicare?*

Id autem apertè docet *Richardus* in 4. diſt. 17. art.2. Sylveſter verbo *Confeſſio*. Necnon & *Hiquæus* in ſuo Commentario ad *diſt.*17. Doctoris, ubi ſuam aſſertionem ſic probat: Lex Evangelica, inquit, promulgata eſt tam fidelibus, quàm infidelibus, ſicut & remedia illius legis, qualia ſunt Sacramenta, & eorum præcepta: ergo comprehendit tam fideles, quàm infideles. Antecedens conſtat. Conſequentia probatur: Ad obligationem legis aut præcepti in genere, quod ſpectat ad ſubſtantiam legis, non requiritur, quòd præceptum pro omni ſtatu, materia & circumſtantia, loquendo de affirmativo, adimpleatur; ſed ſufficit quòd in ſtatu determinato, materia, tempore, & circumſtantiis determinatis: ſed hoc non tollit, quin aliquis obligetur lege, licèt numquam occurrat ei tempus, in quo pręceptum legis affirmativum adimplere debeat, aut materia, quam determinat: ergo poteſt ſtare obligatio legis, & præcepti; quamvis ad exercitium actus non obliget, niſi ex conditione prærequiſita, quam lex ipſa determinat. Major patet; quia ipſa lex implicat illam conditionem determinatam, quæ poteſt non poni, aut non concurrere. Minor probatur; ex lege naturali quilibet tenetur ſuccurrere proximo extremè indigenti dum poteſt; quamvis autem non occurrat caſus adimplendi hoc præceptum, non inde ſequitur, quin quiſque teneatur lege. Similiter quiſque tenetur pro Republiça vitam, & bona exponere, quamvis neceſſitas determinata, in qua tenetur ad hæc, in exercitio non occurrat. Sic tenetur fidelis ad Confeſſionem fidei, & vitam commutandam pro ejus defenſione coram tyranno, ſi occurrat caſus, & ſic de cæteris: ergo obligatio legis non tollitur, neque confunditur cum exercitio operis præſcripti, quamvis circumſtantia particularis operis perficiendi non occurrat. Sed eodem modo obligatur infidelis ad legem Evangelicam, ejuſque præcepta, quamvis non pro ſtatu infidelitatis retentæ, quia ſic nequit aliquod ejus pręceptum poſitivum, ut eſt proprium hujus legis, adimplere (quia neque fidei, quæ eſt fundamentum cæterorum, neque Baptiſmi, qui eſt Sacramentum fidei) ſaltem fructuosè quantum ad ſalutem. Hucuſque Hiquæus. Et continuò adjungit: Quidquid ad hæc dicatur, præceptum Euchariſtiæ comprehendit infideles, quamvis hoc præceptum pro ſtatu infidelitatis nequeat adimpleri.

Si reſpondeas; Infidelem ſuſcepta fide, & Baptiſmo, poſſe ſumere Euchariſtiam, non ita Sacramentum Pęnitentiæ, niſi peccaverit poſt Baptiſmum: non tenetur autem peccare, ſicut tenetur ſuſcipere Fidem, & Baptiſmum. Contra facit; quòd ſic neque omnes Fideles teneantur præcepto Confeſſionis, ſed ſolùm illi, qui baptizati mortaliter peccaverunt. Imò, inquit *Hiquæus*, neque in illo ſtatu unquam fuit obligatio Pœnitentiæ, niſi ratione peccati mortalis perſonalis, ut ſupponit Tridentinum ſeſs.14. cap.1. & 4. Cùm tamen præceptum Pœnitentiæ omnes obligabat, non in exercitio, niſi ex ſuppoſitione peccati, ſi fieret. Sicut ergo præceptum Euchariſtiæ obligat Infideles, ut ita dicam, in actu ſignato, quamvis non in exercito, niſi adimpleatur conditio pręvia, nempe per ſuſceptionem Fidei, & Baptiſmi, & in ætate adulta; ſic etiam præceptum Pęnitentiæ obligat infideles, ſuppoſito Baptiſmo, & materia ipſius Pęnitentiæ, nempe peccato poſt baptiſmum actuali mortali. Sed hoc etiam ſufficit, quia non aliter obligat fideles, quos tamen obligat ſecundùm omnes, non in exercitio, niſi ſupponatur peccatum tale. Unde ſi hæc ratio eximat infideles ab obligatione præcepti, quia in eo ſtatu non poſſunt habere actum, per quem adimpletur præceptum, ſic etiam eximendi ſunt ab ejus obligatione fideles juſti pro ſtatu juſtitiæ.

Re-

Reſpondeo. Planè eximendi ſunt fideles juſti pro ſtatu juſtitiæ, & ab omnibus eximuntur, qui dicunt, præceptum divinum confeſſionis obligare ſolosillos, qui baptizati mortaliter peccaverunt. Neque uſpiam Tridentinum inſinuat, Pœnitentiam eſse omnibus fidelibus neceſsariam; ſed, ut loquitur ſeſs.14. c.1. *Univerſis hominibus qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent*. Sed neque Scotus obligat omnes fideles ad confitendum, ait enim 4.diſt.17. n.18. De ſe-„ cundo articulo dico, quòd hoc præce-„ ptum includit quis debet confiteri, quia adultus. Numquid omnes? Sequitur: ideſt, habens uſum rationis, & cognoſcens peccatum, quod commiſit, putà in Baptiſmo, vel poſt Baptiſmum; quia illud ſolum eſt materia confeſſionis: igitur *Hiquæus* non videtur ratiocinari conformiter ad ipſius Doctoris principia, neque illius argumentum plurimùm urget: plurimi namque negant, infideles teneri præcepto divino ad ſumendam Euchariſtiam.

Et inſuper diſcrimen intercedit inter obligationem ad Sacramentum Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ: non enim aliter obligatur quis ad confeſſionem ratione præcepti ſumendæ Euchariſtiæ, quàm quia illa eſt medium ad ejuſmodi ſuſceptionem ab homine, qui reus eſt alicujus peccati mortalis, quia dignè ac debitè non poteſt ab eo ſuſcipi Euchariſtia, niſi priùs obtinuerit remiſſionem peccati mortalis; quam utique habere non poteſt ſine confeſſione, & Abſolutione in re, vel in voto. Concludendum ergo, quòd præceptum divinum confeſſionis per ſe dumtaxat dirigitur ad baptizatos, qui in Baptiſmo, vel poſt Baptiſmum mortaliter peccaverunt; ac ſubinde infideles non comprehendit: nec conſequenter novi mortalis peccati Rei cenſendi ſunt, propter omiſſam Sacramentalem peccatorum accuſationem.

Verùm, quidquid ſit de præcepto divino reſpectu infidelium, certum eſt ſaltem eos non teneri ad annuam Confeſſionem: quippè cùm hæc obligatio tantùm oriatur ex auctoritate, & præcepto Eccleſiæ. Porrò Eccleſia nullam auctoritatem habet in Infideles nondum baptizatos, ut docet Apoſtolus, 1.ad Cor.5. *Quid mihi eſt de iis, qui foris ſunt, judicare?*

Quòd autem omnes Adulti, etiam pueri ſtatim, ac ad annos diſcretionis pervenerint, teneantur ad Confeſſionem annuam ex præcepto Eccleſiaſtico, apertè colligitur ex Conciliis Lateranenſi, & Trid. ubi decernitur, quòd omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua peccata, ſaltem ſemel in anno confiteatur; illæ enim voces complectuntur etiam omnes pueros fideles baptizatos, uſus rationis compotes, peccati mortalis reos, & ſibi conſcios: illi namque ad annos diſcretionis pervenerunt, quia diſcernere poſſunt bonum, & malum, pudefieri de mendacio, vel alio ſimili peccato, laudare pietatem, & alias virtutes ſibi notas. Unde Doct. diſt. 17. n.24. inquirens, quis teneatur ad præceptum annuæ Confeſſionis. Quantum ad quis, inquit, Eccleſia ſpe-„ cificavit, quia peccator adultus, poſtquam „ ſcilicet ad annos diſcretionis attigerit, „ &c. Et nihil aliud eſt, quàm adultus ſe-„ cundùm intellectum priùs aſſignatum, „ *putà n.18.ubi ait*. Per quem adultum non „ intelligo tantæ, vel tantæ ætatis: ſed „ quòd habeat ætatem ad cognoſcendum ju-„ ſtum, vel injuſtum contra legem Dei. „ Quibus verbis Doctor nullum adultum „ excipit à lege Eccleſiaſtica faciendæ annuæ Confeſſionis; ac ſubinde infert ad eam teneri omnes etiam pueros rationis compotes. Et meritò quidem; quia diſtinguere non debemus, ubi lex ipſa non diſtinguit; odioſum enim eſt diſtinguere, ubi jura non diſtinguunt: at ea lex Concilii Lateran. ab univerſali ſtatuto fideles omnes obligante, non excipit pueros, nec eos diſtinguit ab aliis fidelibus: igitur cum communi ſententia dicendum eſt, pueros rationis compotes, ac mortalis peccati reos obligari ad annuam Confeſſionem, ſtatim ac ad annos diſcretionis pervenerint.

Dices: Ex ſtatuto Lateranenſi æqualiter præcipitur confeſſio, & communio: atqui communio non obligat pueros ſtatim atque pervenerint ad annos diſcretionis: ergo nec confeſſio.

Reſpondet Lugo diſp.15. n. 151. ex ipſis verbis colligi diverſitatem; nam communio præcipitur cum illa limitatione: *Niſi fortè de proprii Sacerdotis conſilio, ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab hujuſmodi perceptione duxerit abſtinendum*. Hæc autem rationabilis cauſa prudenter æſtimatur eſſe, quamdiù nondum plenè agnoſcit dignitatem hujus Sacramenti, ut ad illud cum debita reverentia accedat. Quamquam non deſint Auctores, qui affirment, idem eſſe

eſſe tempus diſcretionis ad Confeſſionem, & Communionem; itaut quilibet puer, cùm ad annos diſcretionis venit, & obligatus eſt lege Confeſſionis, obligatus etiam ſit recipere Euchariſtiam, niſi expreſsè tempus à Confeſſario prorogetur. Ratio præcipua eſt; quia æqualiter imponitur omnibus fidelibus præceptum Confeſſionis annuæ, & Communionis Paſchalis. Additur autem illa limitatio: *Niſi fortè* &c. quia poſſunt eſſe plures cauſæ prorogandi tempus Communionis, quàm Confeſſionis.

Quo autem anno præcisè incipiat hæc obligatio, & ſufficiens adſit in pueris uſus rationis, non poteſt à nobis certò determinari; nam *(inquit Doctor n.18.)* in multis ante ætatem conſuetam (putà ante annum ſeptimum) malitia ſupplet ætatem, & non tantùm in malis; ut dicunt communia verba, quia fortè habet citiùs prudentiam ad malum; unde dicitur doli capax: ſed etiam in bonis, juxta illud in legenda S. Agnetis: fides non in annis computatur. Unde etiam Concilium Lateranenſe nullum certum ætatis annum determinavit, ſed abſolutè dixit: poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint; relinquens Paſtorum, ac Confeſſariorum diſcretioni, & judicio, ut iſtud decernant, ac determinent, fit enim plerumque, quòd aliqui anno ſuæ ætatis ſeptimo, ingenio maturiores ſint, & de rebus fidei meliùs ac perfectiùs informati, quàm alii anno duodecimo. Hinc appoſitè Catechiſmus Romanus 2. cap. 17. n. 33. ait: *Primùm ex Concilii Lateranenſis canone, cujus initium eſt*: Omnis utriuſque ſexus, *perſpicitur, neminem Confeſſionis legi adſtrictum eſſe ante eam ætatem, qua rationis uſum habere poteſt, neque tamen ea ætas aliquo annorum numero definita eſt, ſed illud universè ſtatuendum videtur, ab eo tempore Confeſſionem puero indictam eſſe, cùm inter bonum, & malum diſcernendi vim habet, in ejuſque mentem dolus cadere poteſt, nam cùm ad vitæ tempus quiſque pervenerit, in quo de ſalute æterna deliberandum eſt, tum primùm Sacerdoti peccata confiteri debet, cùm aliter ſalutem ſperare memini liceat, qui ſcelerum conſcientia premitur.*

CONCLUSIO TERTIA.

PRobabile *eſt, eum, qui duntaxat venialium peccatorum reus eſſet, non teneri ex præcepto Eccleſiaſtico ad annuam Confeſſionem*. Hæc eſt Doctoris diſt. 17. n. 25. ubi ait. „Dico igitur, quantum capio ex ſtatutis Eccleſiæ generalibus: nullus tenetur ad confeſſionem venialium in quocumque caſu: nec in hoc Eccleſia ſpecificavit præceptum de Confeſſione, & hoc rationabiliter, quia ipſa utitur Sacramento Pœnitentiæ, tanquam tabula ſecunda contra naufragium, quod non eſt in venialibus. Nec aliquis tenetur ad aliquam Contritionem de venialibus: imò in actuali voluntate, vel actus venialis moriens, ſalvabitur, vapulabit tamen: non videtur autem, quòd aliquis teneatur ad ſecundam partem pœnitentiæ, quę eſt Confeſſio, de quo non teneatur habere Contritionem, vel Attritionem. Hæc etiam patet ex alio, quia (ſicut ſupra dictum eſt) venialia delentur totaliter quantum ad culpam, & pęnam, quandoque ſine aliquo opere ſpeciali; ſicut per actum ferventem contemplationis in Deum, quemadmodum gutta conſumitur à flamma vehementi.

„Si quæras, quomodo ergo Sacerdos cognoſcet vultum pecoris ſui, ſi ille qui dixit ſe vixiſſe innocenter, non tenetur confiteri venialia ſua?

„*Reſpondeo*, Si quis ſibi confiteretur ſolùm venialia, ex quo cognoſcet, ipſum non feciſſe, niſi venialia? Ex nullo, niſi ex Confeſſione ſua. Unde extrav. de offic. ordinarii, cap. ſignificavit: *Confitenti pœnitentialiter in omnibus credendum eſt, quia non eſt veriſimile, quòd quis ſit immemor ſuæ ſalutis*: ergo ſi eodem modo credat venienti, & dicenti, Domine regratior Deo, quia ex quo fui ultimò confeſſus, non habeo conſcientiam de peccato mortali: date mihi Euchariſtiam, & in iſta pęnitentia tantam habet cognitionem vultus pecoris, quantam ſi narraſſet venialia per duos dies, nec aliàs certitudinem poſſet habere de propriis venialibus ſi confiteretur, quàm modò habet de innocentia ejus, ſcilicet per proprium teſtimonium ejus. *Hæc Doctor*. Quibus apertè docet, eum qui duntaxat haberet peccata venialia, non teneri ad annuam Confeſſionem, ex præcepto Eccleſiæ. Idem docet S. Th. in hac diſt. quæſt. 3. art. 1. quæſtiuncula 3. ad 3."

Et probatur inſuper primò, quia ex vi ſtatuto Concilii Lateranenſis, tenentur omnes fideles omnia ſua peccata confiteri: ſed

ſed nemo poteſt omnia venialia confiteri, nec propter eorum multitudinem illa in memoriam reducere, ac ſubinde mens Concilii non fuit nomine peccatorum complecti venialia.

Deinde, graviſſima pœna infligenda præſcribitur iis, qui tale præceptum non implent, nempè ejectio ab Eccleſia, & privatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ut ſuprà diximus, ſed non videtur æquum, aut rationi conſentaneum, ei qui peccata venialia confiteri recuſaret, pęnam adeo gravem infligere: ergo idem quod priùs.

Demum, ut ſuprà oſtendimus præceptum Eccleſiaſticum de annua Confeſſione eſt determinatio præcepti divini: atqui præceptum divinum non obligat, niſi ad confitenda mortalia: ergo nec Eccleſiaſticum. Minor conſtat ex Concilio Trid. ſeſſ. 14. c. 5. ubi dicitur: *Venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quamquam rectè, & utiliter; citrà omnem præſumptionem in Confeſſione dicantur, quod piorum hominum uſus demonſtrat, taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt.*

Dices: Finis Confeſſionis Sacramentalis annuæ eſt, ut accedatur ad Euchariſtiam majori cum reverentia, necnon ut Paſtor ipſe ſuas oves cognoſcat, ſed ad utrumque confert venialium Confeſſio, nam ex notitia venialium, Paſtor animam ſui ſubditi, & ſtatum conſcientiæ intelligere non obſcurè poteſt, ut ſalutaria det ei monita, ipſumque muniat adversùs futura peccata, etiam mortalia, & ſimiliter immunitas à venialibus maximè confert ad dignam Euchariſtiæ ſuſceptionem: igitur hæc, etſi ſola ſint, tamen ſunt confitenda.

Reſpondeo, majorem eſſe veram ex congruitate, non verò ex neceſſitate, nam, ut Paſtor ſui pecoris vultum agnoſcat, & ovis ſibi commiſſæ ſtatum ac conſcientiam percipiat ſatis eſt quòd in tali caſu pęnitens ſe oſtendat Sacerdoti, dicatque ſe non habere conſcientiam ream alicujus mortalis. Similiter, ut quis dignè accedat ad Euchariſtiam, & abſque omni defectu etiam veniali non eſt neceſſe, quòd ejuſmodi venialia peccata confiteatur; quippe cùm per alia remedia poſſint expiari, ut ſtatim diximus ex Concilio Tridentino.

Petes: *Utrùm Eccleſia poſſit præcipere Confeſſionem venialium.*

Affirmant communiter Theologi, idque probant: *Primò*, quia videtur illud de facto fuiſſe præceptum Religioſis S. Benedicti in Clementina, *Ne in agro Dominico*, ubi decernitur: *Ne in agro Dominico, ſacro videlicet Monachorum nigrorum* (ideſt Benedictinorum) *Religionem indecorum aliquid obrepat, aut vitioſum quidquam pernicioſè in ſegetem coaleſcat, ſed ut in illa potiùs flores honoris, & honeſtatis fructus in ubertate ſuccreſcant in eis &c. En Cauſa Conſtitutionis*. Sequitur conſtitutio: *Sanè ſingulis menſibus, tam in Monaſteriis, quàm extra (ſublata occaſione quacumque) ad Confeſſionem ſemel accedant omnes, & ſinguli Monachi. Et in prima Dominica menſis cujuslibet in Monaſteriis ſemper communicent: niſi ex cauſa fortè, quàm Abbati, Priori, aut Pœnitentiariis Monaſterii non differant intimare, eorumque judicio vel abſtineant, vel recedant.*

Quamquam autem in ea Conſtitutione non fiat mentio peccatorum venialium attamen, inquit Canus relect. de pęnit. c. 5. & Navarrus de pęnit. diſt. 6. cùm eis Religioſis præcipiatur, ut confiteantur ſingulis menſibus, conſequens eſt, illos teneri ad confitenda peccata venialia, ſi alia non occurrant. Verùm hæc ratio mihi videtur infirma, illa namque Conſtitutio abſolutè non obligat ad faciendam Confeſſionem ſingulis menſibus, ſed tantùm ex hypotheſi, quòd ipſi Religioſi confeſſione opus habeant: ſi enim in nullum prorſus laberentur peccatum, haud dubium eſt, quòd ad confeſſionem virtute illius conſtitutionis non tenerentur, ac ſubinde ſupponit ſummus Pontifex, ipſos Religioſos egere confeſſione, ut peccatorum remiſſionem obtineant, cùm autem venialia remitti poſſint ſine confeſſione, inde conſequens eſt, mentem ſummi Pontificis non fuiſſe, ut Benedictini virtute hujus Conſtitionis teneantur ad Confeſſionem venialium, ita quòd peccatum inobedientiæ incurrant, ſi ejuſmodi venialia peccata non confiteantur.

Sed quidquid ſit de hac conſtitutione, probabilius apparet Eccleſiam poſſe præcipere confeſſionem venialium; *Tum quia* interdum Eccleſia fert aliquam cenſuram pro veniali peccato, ſcilicet minorem excommunicationem, ad cujus cenſuræ Abſolutionem

nem neceſſaria eſt manifeſtatio talis peccati: *Tum quia* confiteri peccata venialia eſt actus virtutis Pœnitentiæ, ergo cadere poteſt ſub præcepto: Eccleſia enim præcipere poteſt omnem actum virtutis; *Tum denique*, *quia* Confeſſio venialium plurimùm conducit ad profectum ſpiritualem, quippe cùm propoſitum efficax involvat peccatum veniale, in quod homo ſolet cadere, extirpandi, ut ſuadet experientia in iis, qui venialia peccata confitentur; licèt enim non confitentur omnia, ſed dumtaxat ea, quæ ipſi volunt, nihilominus hoc magnum ad eis frenum eſt, & remedium ad corrigendos defectus ordinarios, & peccata levia.

Dices: Eccleſia non poteſt mutare materiam Sacramenti, ac ſubinde non poteſt facere materiam neceſſariam, quę ex inſtitutione Chriſti non eſt neceſſaria: ſed ſi præciperet Confeſſionem venialium, mutaret materiam Sacramenti Pœnitentiæ, quià materiam non neceſſariam, & liberam, reverà neceſſariam, efficeret; ſiquidem ſuo præcepto conſtitueret, ut peccata venialia, quæ non ſunt neceſſariò confitenda, neceſſariò de facto confiteri deberent: igitur peccatorum venialium Confeſſionem Eccleſia præcipere non poteſt.

Reſpondeo negando minorem: Quamvis enim Eccleſia præciperet Confeſſionem venialium, non mutaret propterea materiam Sacramenti Pœnitentiæ à Chriſto inſtitutam: quoniam ejuſmodi materia eſt peccatum, non tantùm mortale, ſed etiam veniale, quam utique materiam reverà mutaret, ſi illud quod eſt peccatum, declararet, non eſſe materiam Confeſſionis; vel quod peccatum non eſt, declararet eſſe ejuſdem Confeſſionis materiam: ſecus autem eſt in propoſito, nam Eccleſia ſuo præcepto faceret, materiam eſſe neceſſariam, quæ aliàs erat quidem ſufficiens, licèt libera.

Urgebis: Sacramentum Pœnitentiæ per ſe primò ordinatur ad remiſſionem culpæ: igitur illa culpa, ad cujus remiſſionem non eſt neceſſarium hoc Sacramentum, qualia ſunt peccata venialia, non poteſt fieri materia neceſſaria hujus Sacramenti.

Diſtinguo conſequens: Non poteſt fieri materia neceſſaria, itaut ſine illa non poſſit unquam miniſtrari hoc Sacramentum, concedo: ita quòd non fiat materia neceſſaria, quæ hic, & nunc debeat remitti virtute hujus Sacramenti, nego.

QUÆSTIO TERTIA.

Qualis eſſe debeat Confeſſio, ut ſit perfecta.

Notandum primò, veteres Thologos ad perfectam Confeſſionem, ſexdecim conditiones deſideraſſe, ſequentibus verſibus expreſſas.

Sit ſimplex, humilis, Confeſſio pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, diſcreta, libens, verecunda,
Integra, ſecreta, lacrymabilis, accelerata.
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Quas omnes conditiones præclarè expendit Seraphicus Doctor *in 4. diſt. 21. p. 2. dub. 3. in explicatione textus Magiſtri*. Sufficientia ,, autem, *inquit*, & numerus harum conditionum poteſt accipi ſic: Quædam enim ſunt conditiones, quæ ſunt, & debent eſſe in Confeſſione ſecundùm ſui rectam quantitatem. Si ſecundùm rectam quantitatem, hoc tripliciter. Aut quantum ad integritatem, aut quantum ad numeralitatem, aut quantum ad diuturnitatem: & ſic ſunt tres conditiones, ſcilicet, quòd ſit *integra*, quòd ſit *frequens*, & *accelerata*. Si quantùm ad aſſociationem, ſic debet habere duarum ſocietatem partium, ſcilicet Contritionis, & Satisfactionis. Quantum ad Contritionem, ſit *lacrymabilis*, quantum ad Satisfactionem ſit *parere parata*. Vel quantum ad utrumque, & ſic *fortis*. Quantum ad qualitatem, aut ipſius Confitentis, aut Confeſſionis. Si Confitentis, ſic ſunt quinque conditiones: ſecundùm vim rationalem ſit *ſimplex*, ſecundùm concupiſcibilem debet eſſe *libens*, ſecundùm iraſcibilem *humilis*, in ſermone *fidelis*, & in ſigno *verecunda*, & ſic ſunt quinque. Si in ſe conſideretur, ſic debet eſſe *pura*, ut nihil intermiſceat, debet eſſe *nuda*, ut nihil celatum teneat: quantum ad circumſtantias, debet eſſe *diſcreta*, ut nihil addat: debet eſſe *ſecreta*, ut aliis non pateat: debet eſſe *accuſatoria*, ut ſeipſum puniat. Et ſic ſunt tres partes quantitatis, tres ratione adjuncti, quinque ratione ſubjecti, & quinque ratione ſui: & ſic in univerſo ſunt ſexdecim. Ita Seraphicus Doctor.

Notandum ſecundò: Harum omnium conditionum hunc ſenſum eſſe, quòd Confeſſio debeat eſſe, primò *ſimplex*, ideſt, verbis inge-

ingenuis, non autem artificiosè concinnatis edita, ut ea ratione aliquid occultetur, vel ut pœnitens diſertus, & eloquens appareat, quod utique vanum eſſet, & omnino perverſum: Secundò *humilis*, ideſt, cum animi abjectione, & humilitate, quæ appareat tam in verbis, quàm in compoſitione, & habitu corporis: Tertiò, *pura*, id eſt ſine ulla adjunctione rerum inutilium ad accuſationem, quò ſpectat, ut unuſquiſque propria, non verò aliena confiteatur: Quartò, *fidelis*, ideſt, vera, & ſine mendacio, quia in Confeſſione, nec dici debet quod factum non eſt, nec negari quod commiſſum eſt: Quintò, *frequens*, id eſt, quòd ſæpiùs fiat, nec poſt diuturnum tempus protrahatur, ne videlicet plurima peccata excidant è memoria: Sextò, *nuda*, hoc eſt, diſtincta, & clara ne peccati gravitas, aut ſpecies occultetur, & unumquodque peccatum juxta gravitatem, ut probabiliter exiſtimatur, à pœnitente proferatur; Septimò *diſcreta*, id eſt, honeſta, & debitis verbis explicata: Octavò *libens*, hoc eſt, voluntaria, ut nempè fiat ex animi deliberatione propter Deum placandum, & peccati veniam obtinendam; Nonò, *verecunda*, id eſt, confuſionem, ac animi verecundiam propter peccati turpitudinem præ ſe ferens, ne videlicet quis peccata ſua, quaſi fabulam recitet, & enuntiet: Decimò, *integra*, hoc eſt omnia prorſus peccata tam quoad numerum, quàm quoad ſpeciem, & aggravantes circumſtantias referens: Undecimò, *ſecreta*, id eſt ut fiat ſolùm ſecretò, non autem publicè, ſed etiam, ut ſit auricularis, & uni dumtaxat Sacerdoti: Duodecimò, *lacrymabilis*, hoc eſt, ut dolorem de peccatis commiſſis annexum habeat. Decimò tertiò, *accelerata*, id eſt, quòd fiat ſtatim atque ſeſe poſt admiſſum peccatum obtulerit occaſio ſuſcipiendi Abſolutionem; Decimò quartò *fortis*, ne videlicet ob timorem, & verecundiam, aliquid ex neceſſariò dicendis omittatur. Decimò quinto, *accuſans*, hoc eſt, in ſeipſum, non verò in dæmonem, aut tentationem crimen admiſſum refundat. Denique, quòd ſit *parere parata*, hoc eſt, quòd pœnitens habeat animum implendi ea, quæ ſibi à Confeſſario præſcribentur in ſatisfactionem, & expiationem delictorum. Ex his autem omnibus conditionibus plurimæ invicem conveniunt, & dumtaxat ſpectant vel ad majorem reverentiam Sacramenti, vel ad ampliorem fructum ex Confeſſione percipiendum. Unde propoſiti noſtri non eſt de his omnibus ſigillatim fuſiori ſermone differere, ſed duntaxat de undecima, & duodecima, nempè quòd Confeſſio debet eſſe ſecreta, & integra.

Notandum tertiò, duplicem diſtingui poſſe in Confeſſione integritatem, unam materialem, alteram formalem. *Materialis* dicitur, quæ reverà fit de omnibus omnino peccatis mortalibus in ſpecie, numero, & circumſtantiis aggravantibus, ita quòd nullum omnino ſit ejuſmodi peccatum, quod in Confeſſione non aperiatur: *formalis* verò, quæ licèt non omnia omnino mortalia peccata aperiat, non minùs tamen cenſetur integra, & valida; quia nullum reticet abſque rationabili cauſa, aut inculpabili oblivione, ſeu ignorantia; ideò Abſolutione Sacramentali verè informatur, ac perficitur. Quæritur itaque utrùm Confeſſio debeat eſſe integra alterutro ex his modis; Unde tria hìc occurrunt diſcutienda, *Primum*, Utrùm Confeſſio neceſſariò debeat fieri ſecretò: *Secundum*, utrùm fieri debeat de omnibus omnino peccatis, tam quoad numerum, quàm quoad ſpeciem, & circumſtantias. *Tertium*, utrùm liceat aliquando dimidiare Confeſſionem.

CONCLUSIO PRIMA.

Confeſſio aricularis eſt inſinuata à Chriſto, non præcepta: tametſi ſemper à fidelibus frequentata, & in Eccleſia recepta. Ita docet Concilium Trid. *ſeſſ.14. cap. 5.* ubi ait: *Cæterùm quoad modum confitendi ſecretò apud ſolum Sacerdotem, etſi Chriſtus non vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum, & ſui humiliationem, tùm ob aliorum exemplum, tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem; delicta ſua publicè confiteri poſſit: non eſt tamen hoc divino præcepto mandatum, nec ſatis conſultè humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent Confeſſione aperienda: unde cùm à ſanctiſſimis, & antiquiſſimis Patribus, magno unanimique conſenſu ſecreta Confeſſio Sacramentalis, qua ab initio Eccleſia ſancta uſa fuit, & modò etiam utitur, fuerit ſemper commendata, manifeſtè refellitur inanis eorum calumnia qui eam à divino mandato alienam, & inventum humanum eſſe, atque à Patribus in Concilio Lateranenſi congregatis, initium habuiſſe, docere non verentur.* Et eadem ſeſſ. can. 6. *Si quis negaverit,*

Confeſſionem Sacramentalem, vel inſtitutam, vel ad ſalutem neceſſariam eſſe jure divino aut dixerit, modum ſecretè confitendi ſoli Sacerdoti, quem Eccleſia Catholica ab initio ſemper obſervavit, & obſervat, alienum eſſe ab inſtitutione, & mandato Chriſti, & inventum eſſe humanum, anathema ſit.

Idem probatur auctoritate Patrum maximè verò Origenis hom. 2. in Pſ. 37. *Tantummodò*, inquit, *circumſpice diligentiùs, cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba priùs Medicum, cui debeas cauſam languoris exponere &c. ut ita demum, ſi quid ille dixerit, qui ſe priùs, ut eruditum medicum oſtenderit, & miſericordem: ſi quid conſilii dederit, facias, & ſequaris: ſi intellexerit, & providerit, talem eſſe languorem tuum, qui in conventu totius Eccleſiæ exponi debeat, & curari, ex quo fortaſſis, & cæteri ædificari poterunt, & tu ipſe facilè ſanari; multa hoc deliberatione, & ſatis perito Medici illius conſilio procurandum eſt.* Ex quibus liquet, quàm turpiter hallucinetur Rhenanus in argumento libri Tertulliani de Pęnitentia, cùm ait, ex publica Exomologeſi, ſeu Confeſſione, ſecretam ſumpſiſſe originem: potiùs enim vice-verſa ex ſecreta Confeſſione publica pęnitentia proceſſit, ſiquidem non priùs publicè dicebantur peccata, quàm Sacerdoti privatim ſecretò manifeſtata fuiſſent, ut ipſe judicaret, de quibus eſſet agenda pęnitentia publicè, vel ſecretò.

Unde quoniam apud nonnullos inoleverat conſuetudo peccata tantùm publicè confitendi, illam uti contrariam Apoſtolicæ doctrinæ ſubmovendam ſtatuit S. Leo ep. 80. quæ eſt ad Epiſcopos Campaniæ, ubi inter cętera ſcribit: *Illam etiam, contra Apoſtolicam regulam, præſumptionem, quam nuper agnovi à quibuſdam illicita uſurpatione committi, modis omnibus conſtituo, ſubmoveri (de pęnitentia videlicet, quæ ita à fidelibus poſtulatur) de ſingulorum peccatorum genere, libellis ſcripta profeſſio publicè recitetur: cùm reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari Confeſſione ſecreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur: tamen quia non omnium hujuſmodi ſunt peccata, ut ea, quæ Pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, removeatur tam improbabilis conſuetudo, ne multi à Pęnitentiæ remediis arceantur: dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis facta reſerari, quibus poſſint legum Conſtitutione percelli: Sufficit enim illa Confeſſio, quæ primùm Deo offertur, tunc etiam Sacerdoti, qui pro delictis pęnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad Pœnitentiam poterunt provocari, & populi auribus non publicetur conſcientia confitentis.* Idem docet S. Hieronymus, qui exponendo illud Eccleſiaſtici c. 10. *Si mordeat ſerpens in ſilentio*, ait: *Si quem ſerpens diabolus occultè momorderit, & nullo conſcio, eum peccati veneno infecerit, ſi tacuerit, qui percuſſus eſt, & Pœnitentiam non egerit, nec vulnus ſuum fratri, aut Magiſtro voluerit confiteri; Magiſter, qui linguam habet ad curandum prodeſſe non poterit: ſi enim erubeſcat ægrotus vulnus Medico confiteri, quod ignorat medicina, non curat.*

Quòd autem ſecreta Confeſſio Sacramentalis à Chriſto D. fuerit inſinuata colligere licet ex perpetua, & conſtanti Eccleſiæ Traditione, ac praxi, nam, inquit S. Auguſt. lib. 7. de Baptiſmo contra Donatiſtas, c. 23. *Sunt multa, quæ univerſa tenet Eccleſia, & ob hoc ab Apoſtolis præcepta bene creduntur, quamquam ſcripta non reperiantur.* Cùm ergo ab initio univerſa Eccleſia uſa fuerit Confeſſione ſecreta, & modò etiam utatur, conſequens eſt illud à Chriſto D. per Apoſtolos ad nos uſque fuiſſe tranſmiſſum: merito ergo Concilium Lateranenſe præſcribendo obligationem confitendi ſingulis annis, ait; *Solus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confitetur proprio Sacerdoti.* Ubi particula *ſolus* ſignificat, obligationem illam non eſſe dicendi peccata ſua publicè, & coram multis, ſed dumtaxat coram ſolo Sacerdote. Hæc ratio confirmabitur in objectionum ſolutione.

Dices: Nullibi in Scriptura legitur Chriſtum D. imperaſſe pęnitentibus, ut privata, & ſecreta Confeſſione peccata ſua Sacerdotibus manifeſtarent: igitur non inſtituit illum ſecretum confitendi modum.

Nego conſequentiam: Accurata quippe, nec unquam interrupta ſecretæ Confeſſionis à primis Eccleſiæ temporibus, ad hæc noſtra tempora conſuetudo, quæ nec à Conciliis, nec à ſummis Pontificibus originem duxit, ſufficiens indicium eſt, illam non alium, quàm Chriſtum, habere auctorem.

Adde quòd, cùm ſacramentum pęnitentiæ inſtitutum ſit *Jo.* 20. ex cujus inſtitutione colligitur etiam Confeſſionis inſtitutio, inde pariter deduci poteſt illius ſecretus faciendi

ciendi modus, utpote qui magis deceat eximiam illam novæ legis ſuavitatem, nec non & jucundam Chriſti D. diſpoſitionem, qui jugum ſuum ſuave eſſe voluit, & onus ſuum leve: cùm itaque manifeſtatio omnium peccatorum etiam occultorum, & internorum ex ſe habeat annexam verecundiam, ac ſubinde plurimam difficultatem, haud dubium eſt, quin Chriſtus D. voluerit, illam declarationem fieri modo minùs laborioſo & pęnali, qualis eſt ſecretus: quem utique modum veriſimile eſt, eum docuiſſe, cùm ſuſcitatus à mortuis, per dies 40. apparuit Diſcipulis, loquens de regno Dei: id eſt, de his, quæ ſpectant ad Eccleſiæ regimen, & hominum ſalutem, inter quæ remiſſio peccatorum per ſacramentalem Confeſſionem, & Abſolutionem ſuſcipiendam, præcipuum locum obtinet.

Dices ſecundò: Confeſſio publica peccatorum, poteſt eſſe Sacramentalis, & valida, ut conſtat ex Tridentino verbis ſuprà laudatis: igitur Chriſtus non inſtituit, nec ordinavit, ut peccatorum Confeſſio fieret ſecretò.

Nego conſequentiam: Aliquid enim à ſuperiore poteſt dupliciter inferiori præſcribi: *Primò* quidem determinatè, quando in particulari non ſolùm præſcribitur res agenda, ſed etiam modus quo debet peragi, ſic Chriſtus præſcripſit Eccleſiæ nondum ut baptizaret, ſed ut baptizaret in aqua cum invocatione ſanctiſſimæ Trinitatis: *Secundò* quando ſuperior ita determinat in particulari, modum exequendi legem à ſe latam, ut inferior liber perſeveret ad eum modum uſurpandum, vel alterum, quem ipſe prudenter exiſtimaverit magis expedire ſuæ privatæ, vel publicæ Eccleſiæ utilitati. Hoc autem poſteriori modo Chriſtus D. ordinavit Confeſſionem fieri ſecretò, non tamen prohibuit, ne quis confiteretur publicè, ubi prudenter æſtimaret id conducere ad majorem Eccleſiæ ædificationem, aut propriam ſalutem.

Petes, *Utrùm liceat aliquando confiteri per Interpretem, quando videlicet pœnitens non callet idioma Sacerdotis, nec Sacerdos idioma pœnitentis, & adeſt tertius, qui utriuſque linguam calleat.*

Affirmo idque inquit Lugo d. 15. n. 60. omnes Theologi fieri poſſe abſque controverſia conveniunt paucis exceptis, & uſus fidelium id probat, & ſuadet ratio, quia per ipſum ſufficienter manifeſtantur peccata Sacerdoti in ordine ad Abſolutionem, & per hunc modum Sacerdos poteſt etiam ſufficienter noſſe diſpoſitionem pęnitentis in ordine ad recipiendam Abſolutionem. Quod utique confirmatur ex ſacramento Matrimonii, quod omnes concedunt celebrari poſſe per Interpretem coram Parocho, & teſtibus: quid ni ergo fieri etiam poterit Confeſſio per Interpretem; nam (inquit Lugo) videtur major notitia requiri in Parocho, ut validè aſſiſtat Matrimonio, quàm in Confeſſario, ut abſolvat, quia in Matrimonio ideò requiritur præſentia Parochi, & teſtium, ut poſſit legitimè Eccleſiæ conſtare de Matrimonio celebrato, ſi fortè conjux poſteà id negaret, vel ut conjuges id poſſint apud Eccleſiam probare: ad hoc autem poſſet apparere inſufficiens conſenſus præſtitus per interpretem, quia Parochus non poteſt teſtari de conſenſu, cùm ipſe non intelligat idioma contrahentium; ſed ſolùm poſſet dicere, Interpretem dixiſſe illos conſentire; Unde ſi poſteà conjuges negarent conſenſum, & dicerent Interpretem fuiſſe mentitum, non poſſet aliquid planè contra ipſos probari, cùm totum reduci deberet ad teſtimonium unius Interpretis. Si ergo conceditur ſufficiens illa notitia per Interpretem data, ut Parochus validè aſſiſtat, faciliùs concedi debet ſufficiens ſimilis notitia ad Confeſſionem ſacramentalem, in qua non requiritur notitia, qua poſteà poſſit apud Eccleſiam probari illud peccatum, vel ejus Confeſſio, ſed qua Confeſſarius in foro interno poſſit pœnitenti contra ſe loquenti credere, ad quod ſufficit modus ille loquendi per Interpretem, ſicut in aliis rebus, & negotiis humanis. Huc uſque Lugo, ex quibus adminùs ſequitur, & ſufficienter ad noſtrum propoſitum, quòd æquè ſaltem deſideretur præſentia contrahentis in matrimonio, ut ſuum conſenſum manifeſtet Sacerdoti, ac deſideraretur præſentia pęnitentis in ſacramento Pęnitentiæ, ut ſua peccata manifeſtet: igitur quemadmodum ille ſufficienter ſuum conſenſum declarat per intellectum coram Parocho, & teſtibus, ut cenſeatur validè contrahere, ſic penitens per Interpretem ſufficienter peccata ſua manifeſtabit Sacerdoti præſenti, ut ab eo legitimè poſſit abſolvi; ſiquidem ad valorem Sacramenti, nihil aliud requiritur, quàm ut peccata manifeſtentur Sacerdoti, tam-

quam Judici, in ordine ad obtinendam eorum remiſſionem.

Dices: Doctor ſubtilis in 4. diſt. 17. n. 31. reſpondens ad argumentum à ſe propoſitum n. 2. nempè quòd non omnes teneantur confiteri peccata ſua Sacerdoti; quia, inquit, nullus obligatur ad impoſſibile, ſed mutus non poteſt loqui, item omnis extraneus inter illos, quibus eſt barbarus, eſt mutus: ergo non tenetur confiteri.

Reſpondet: Ad aliud dicitur, quòd talis debet confiteri per Interpretem, vel per alia ſigna à verbis, quæ poſſunt eſſe nota Sacerdoti. Secundum eſt bene concedendum, ſi aliqua talia ſigna communia confiteri muto, vel barbaro, & Sacerdoti. Sed primum non videtur neceſſarium: quia forum iſtud ex natura ſua eſt ſecretiſſimum: ergo non tenetur aliquis ad iſtud forum, ut aliquo modo publicum. Sed licèt Interpres velit celare, & teneatur celare, ſicut Sacerdos, tamen ſi velit malignari, ipſe, & Sacerdos poſſunt eſſe teſtes contra accuſatum, & ita ex natura hujuſmodi accuſationis hæc accuſatio poteſt venire in publicum, & ita non eſt pęnitentialis. Ex hoc patet, quòd pluribus Sacerdotibus ſimul non eſt confitendum neceſſariò, ut meliùs judicent. Quòd ſi fiat, non eſt ſacramentalis Confeſſio maximè; autem videtur, quòd ſit confitendum per Interpretem, quando timetur ipſum non eſſe ſecretarium idoneum, & ſi in tali caſu iſte habet incompoſſibilitatem confitendi homini idoneo, confiteatur Deo cum propoſito confitendi homini opportunitate oblata. Igitur ex mente Doctoris, Confeſſio, quæ fit per Interpretem, non eſt ſacramentalis, nec valida.

Nego conſequentiam: Doctor enim nihil aliud his verbis ſignificat, quàm quòd ea confeſſio, quæ fit per Interpretem, non ſit abſolutè neceſſaria ad ſalutem, utpote quæ nec ſit à Chriſto præcepta, nec ab Eccleſia propoſita, ut neceſſariò facienda; maximè quando timetur confeſſi criminis evulgatio: non enim veriſimile eſt, Chriſtum D. qui vult omnes homines ſalvos fieri, & qui dedit ſemetipſum Redemptionem pro omnibus, inſtituiſſe, ac præcepiſſe modum illum confitendi, qui vergeret in præjudicium pęnitentis, & Sacramentum nimis difficilè, ac oneroſum redderet; maximè cùm præcipiendo correctionem fraternam, voluerit eam ſecretò fieri, ait enim Matt. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum*. Quæ verba ſic expendit S. Auguſt. ſerm. 16. de verbis Domini: *Quid in te peccavit tu ſcis, quia peccavit: quia enim ſecretum fuit quando in te peccavit, ſecretum quære cùm corrigis quod in te peccavit, nam ſi ſolus noſti, quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor*. Si igitur voluit Chriſtus D. correptionem fraternam fieri ſecretò, quis exiſtimabit eum voluiſſe, ut Confeſſio ſacramentalis peccatorum occultorum fieret publicè? Meritò igitur Doctor cenſet, non eſſe neceſſariò confitendum per Interpretem, maximè quando timetur, eum non eſſe tenacem ſecreti, ac ſubinde Confeſſionem illam per Interpretem non cenſeri Confeſſionem Sacramentalem, ad quam regulariter, & per ſe obligantur omnes fideles ex inſtitutione Chriſti, licèt reverà poſſit eſſe Sacramentalis, quatenus pęnitens voluntariè, ac pro libito ad eam recurrit, quemadmodum Confeſſio publica non eſt quidem neceſſaria, eſt tamen ſufficiens ad ſalutem, & etiam interdum utilis tum pœnitenti, cùm Eccleſiæ, ac fidelium ædificationi.

CONCLUSIO SECUNDA.

Omnia omnino peccata mortalia, quæ poſt diligentem conſcientiæ diſcuſſionem memoriæ occurrunt, neceſſariò ſunt aperienda in Confeſſione, non tantùm in genere, ſed etiam in ſpecie, ac ſigillatim, ſubindeque ut Confeſſio ſit valida, debet eſſe formaliter integra. Hæc eſt de fide determinata in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. c. 5. ubi ait: Ex inſtitutione ſacramenti Pęnitentiæ jam explicata „ univerſa Eccleſia ſemper intellexit, in- „ ſtitutam eſſe etiam à Domino integram „ peccatorum Confeſſionem, & omnibus „ poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſ- „ ſariam exiſtere: quia Dominus noſter „ Jeſus Chriſtus, è terris aſcenſurus ad „ cęlos, Sacerdotes ſui ipſius vicarios re- „ liquit, tanquam Præſules, & Judices „ ad quos omnia mortalia crimina defe- „ rantur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, quò poteſtate clavium, remiſſionis „ aut retentioni peccatorum, ſententiam „ pronuntient: conſtat enim, Sacerdotes „ judicium hoc, incognita cauſa, exercere „ non potuiſſe, neque æquitatem quidem „ illos in pœnis injungendis ſervare po- „ tuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non „ potiùs

„ potiùs in ſpecie, ac ſigillatim, ſua ipſi „ peccata declaraſſent. Ex his colligitur, „ oportere à Pęnitentibus omnia peccata „ mortalia, quorum poſt diligentem ſui „ diſcuſſionem conſcientiam habent, in „ Confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſ- „ ſimę illa ſint, & tantùm adversùs duo „ ultima Decalogi præcepta commiſſa, quę „ nunnumquam animam graviùs ſauciant, „ & periculoſiora ſunt iis, quæ in manife- „ ſto admittuntur; nam venialia, quibus „ à gratia Dei non excludimur, & in quæ „ frequentiùs labimur, quanquam rectè, „ & utiliter, citraque omnem præſumptio- „ nem in Confeſſione dicantur, quod pio- „ rum hominum uſus demonſtrat; taceri „ tamen citra culpam multiſque aliis reme- „ diis expiari poſſunt. Verùm cùm univerſa „ mortalia peccata, etiam cogitationis, „ homines iræ filios, & Dei inimicos red- „ dant, neceſſum eſt omnium etiam ve- „ niam, cum aperta, & verecunda Confeſ- „ ſione, à Deo quærere. Itaque dum omnia, „ quæ memoriæ occurrunt, peccata Chri- „ ſti fideles confiteri ſtudent, procul du- „ bio omnia divinæ miſericordiæ agno- „ ſcenda exponunt, qui verò ſecus faciunt „ & ſcienter aliqua retinent, nihil divinæ „ bonitati per Sacerdotem remittendum pro- „ ponunt, ſi enim erubeſcat ægrotus vul- „ nus medico detegere, quod ignorat, me- „ dicina non curat.

Ita Concilium. Quibus verbis apertè declarat, omnia omninò mortalia peccata, quæ poſt diligentem conſcientię diſquiſitionem occurrunt, eſſe neceſſariò in Confeſſione aperienda. Quod utique probat duplici ratione. *Primò* quia Deus in ſacramento Pœnitentiæ peccata dimittit per modum judicii, interveniente accuſatione ex parte pęnitentis, & ſententia Abſolutionis, ex parte Sacerdotis; ſed ſententia Sacerdotis non poteſt legitimè ferri incognita cauſa, neque Sacerdotes æquitatem ſervare poſſent in pęnis injungendis, ſi in genere dumtaxat, & non potiùs in ſpecie, aut ſigillatim ſua peccata pęnitentes declaraſſent, igitur ita ſunt declaranda. *Secundò*, Sacerdos in hoc Sacramento, non ſolùm habet rationem Judicis, ſed etiam Medici; ſed Medicus non poteſt prudenter ac ſapienter conveniens morbis remedium præſcribere, niſi omnes ejuſmodi morbos noverit, omnemque infirmi habitudinem perſpectam habuerit; igitur nec Sacerdos poteſt ſalutarem Pœnitentiam pręſcribere pęnitenti, niſi omnia illius peccata diſtinctè cognoſcat: noſſe autem illa non poteſt Sacerdos, niſi ipſe pęnitens aperuerit. Conſequens eſt ergo, ut omnia omnino peccata in Confeſſione aperiantur. Unde præclarè Concilium can. 7. definit; *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum, neceſſarium non eſſe jure divino confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, & circumſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant ∴ anathema ſit*.

Neque exiſtimandum eſt, Concilium hanc doctrinam, tanquam novum aliquod dogma in Eccleſia ingeſſiſſe: conſtat enim ſufficienter ex dictis communem eam eſſe SS. Patrum doctrnam, quòd omnia omnino mortalia peccata ſint in Confeſſione aperienda; ita namque docet S. Cyprianus ſerm. de lapſis, ubi loquendo de iis, qui Rei non ſunt perfidiæ, aut idololatriæ, ſed tamen in alia peccata lapſi ſunt, ait; *Quantò & fide majores, & timore meliores ſunt, qui quamvis nullo ſacrificii, aut libelli facinore conſtricti: quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, & hoc ipſum apud Sacerdotes Domini dolenter, & ſimpliciter confitentes, exomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, & ſalutarem medelam parvis licèt, & modicis vulneribus exquirunt, ſcientes ſcriptum eſſe: Deus non irridetur*. Idem docet Auctor libri de vera, & falſa pœnit. c. 15. *Cautus ſit, ne verecundia ductus, dividat apud ſe Confeſſionem, & diverſa diverſis Sacerdotibus velit manifeſtare. Quidam enim uni celant, quæ aliis manifeſtanda conſervant; quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſim tendere. & ſemper venia carere ad quam per fruſta putant pervenire*; idem pariter docent S. Ambroſius lib. de paradiſo c. 14. S. Gregorius hom. 10. ſuper Ezechielem, S. Hieronymus in c. 10. Eccleſiaſtici, quorum oracula referuntur, parte ſecunda Catechiſmi Tridentini. *Tit. de Pœnitent. ſacramento num. 61.*

Quibus etiam ſuffragatur ratio Theologica; Pręceptum enim Confeſſionis ex inſtitutione Chriſti D. ſubrogatum eſt pręcepto Contritionis: ſed contritio fieri neceſſariò debet de omnibus peccatis, non enim poteſt unum peccatum deleri de via ordinaria, quin pariter omnia deleantur. Unde Contritio non delet peccata, niſi omnia deteſtetur, igitur nec ea delere poteſt confeſ-

ſio,

ſio, & Abſolutio, & niſi omnia peccata ſubjiciantur Eccleſiæ clavibus.

Petes: *Quid ſentiendum ſit de circumſtantiis peccatorum.*

Reſpondeo, eas circumſtantias eſſe triplicis generis; aliquę enim mutant ſpeciem peccati; nam ſi quis habeat rem cum virgine libera, & conſentiente, erit ſimplex fornicatio; ſi cum conjugata, erit adulterium; ſi cum parente & proxima, erit inceſtus; ſi cum voti ſponſione Deo conſecrata, aut in loco ſacro, erit ſacrilegium: quæ omnes circumſtantiæ diverſum peccatum efficiunt. Aliæ verò aggravant tantùm notabiliter intra eamdem ſpeciem; ſi quis enim centum, vel ducentos aureos furetur, graviùs peccat, quàm is qui unum dumtaxat nummum aureum furtim accipit. Aliæ verò circumſtantiæ nec ſpeciem mutant, nec notabiliter aggravant, ut ſi quis hominem interficiat, percutiendo eum ferro, ligno, aut lapide.

Quantum autem ad *circumſtantias mutantes ſpeciem*, conveniunt omnes Theologi, eas eſſe neceſſariò in Confeſſione aperiendas, ut etiam docet Concilium Tridentinum præfato capit. 5. ubi ait: Colligitur „ prætereà etiam eas circumſtantias in Con„ feſſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem „ peccati mutant: aut ſine illis peccata „ ipſa neque à pœnitentibus integrè expo„ nantur, nec judicibus innoteſcant, & „ fieri nequeat, ut de gravitate criminum „ rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam „ oportet, pro illis pœnitentibus impone„ re, unde alienum à ratione eſt, docere „ circumſtantias has ab hominibus otioſis „ excogitatas eſſe; aut unam tantùm cir„ cumſtantiam confitendam eſſe, nempe „ peccaſſe in fratrem.

Quantum autem ad circumſtantias, quæ peccatum non aggravant, nec peccati ſpeciem mutant, conveniunt omnes cum ſubtili Doctore *d.* 17. *num.* 20. eas non eſſe neceſſariò manifeſtandas in Confeſſione. *De aliis verò circumſtantiis*, inquit Doctor, *quæ nihil ad propoſitum ſpectant, & ſine quibus tanta eſſet gravitas; quanta ſine illis circumſtantiis impertinentibus, fatuum eſt confiteri, utpote ſi aliquis peccat cum aliqua, quæ vocatur Berta, vel Lucia, & ejuſmodi.*

Quantum verò ad circumſtantias *notabiliter aggravantes*, variant inter ſe Auctores; quidam enim contendunt eas eſſe neceſſariò aperiendas in Confeſſione, ita Alenſis 4. *part.* q. 18. *memb.* 4. Cajetanus. 1. 2. *qu.* 4. *Major in* 4. *diſt.* 4. *qu.* 4. *&c.* Alii verò negant cum S. Bonaventura *diſt.* 17. 3. *part. art.* 2. *quæſt.* 3. Doctor verò ſubtilis loco mox laudato ait: *Multæ ſunt circumſtantiæ, ex quibus peccatum eſt aliquo modo gravius, & hoc vel ex parte objecti, vel ex parte perſonæ peccantis, de quibus non eſt ita certum, quòd oporteat illas confiteri: tamen tutum, & utile eſt hoc fieri.* Idque maximè quia id ſignificat S. Auguſtinus vel quiſquis eſt Auctor lib. de viſitatione infirmorum, cap. 5. *Quæ ergo mentem graviùs exacerbant facinore*, inquit, *Dei Angelo manifeſta, nihil obſcurum dicens, culpam multis ambagibus involvens, &c. Deſignanda ſunt etiam in quibus peccaſti, loca, ſi recordaris, & tempora; cum quibus peccaſti perſonis, non nomina ipſarum, & ut à peccato deſiſtant, ſecretò corrigenda familiaritas, in quo peccaſti, labilis ætas, in quo gradu ſerviebas Eccleſiæ, utrùm ſemel an ex conſuetudine, utrùm neceſſitate, an ex voluntate cecidiſti. His enim omnibus ſua inſtant judicia; ſi enim in judiciis ſæcularibus à locis loca diſcernuntur, alia cenſura vindicatur homicidium in Regis curia, alia in via publica, alia in agreſti villa; aliquando pro tempore temporalis ignoſcitur infantiæ, defertur aliquando ſenectuti, quæ media deſervet ætas, ſevera adhibetur habena. In ſolemnibus præcipuè Natalitiis perpetrata feroci plectuntur exterminio facinora, ſic & cætera quantò diſtrictioribus eliminanda ſunt animadverſionibus, in locis Deo ſacratis, in temporibus feſtis Deo dicatis, in ætate diſcretiori, in perſonis propriè Deo delegatis, in gradibus commiſſis ſublimioribus: nonne cui plus committitur, plus ab eo exigitur? Nonne minus eſt hominem occidiſſe, quàm homines? Nonne levius eſt ſemel deliquiſſe quàm centies? Nonne celeriorem conſequitur veniam ex neceſſitate cecidiſſe, quàm ex voluntate?* &c.

Fateor tamen plures in eis ſententiis numerari circumſtantias, quas omnes conveniunt non eſſe de neceſſitate Sacramenti quòd in Confeſſione aperiantur, ſcilicet tempus orationis, tempus jejunii, & ætatis.

Unde potiſſima ratio deducitur ex auctoritate Concilii Tridentini; licèt enim noluerit expreſsè definire hanc quæſtionem inter Doctores controverſam; non obſcurè tamen noſtram partem affirmativam tuetur locis ſuprà laudatis. Siquidem Concilium do-

docet idcirco confitenda eſſe peccata in ſpecie, ac ſigillatim; quia, inquit, conſtat Sacerdotes non poſſe ſervare æquitatem in injungendis pœnis, ſi in genere dumtaxat, & non potiùs in ſpecie, ac ſigillatim peccata cognoſcant: & declarans, cur circumſtantiæ mutantes ſpeciem, ſint confitendæ, hanc rationem profert, *quòd ſine illis peccata ipſa, neque à pœnitentibus integrè exponantur, neque judicibus innoteſcant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet pro illis, pœnitentibus imponere*. Porro hæ rationes æqualiter probant neceſſitatem confitendi circumſtantias notabiliter aggravantes; nam per ſe notum eſt, majorem pœnam eſſe injungendam ei, qui unico actu eripuit multa millia aureorum, putà Principi, qui uno Edicto injuſtè lato plures ſubditos ſpoliat; quàm qui tantùm tres aureos tribus diſtinctis furtis abſtulit.

Adde quòd, ſi circumſtantia aggravans circa eamdem ſpeciem, non haberet novam malitiam, ſequeretur illum non graviùs peccare, qui inceſtum commiſit in primo gradu, quàm qui illud committeret in tertio, & quarto: ſequeretur ſimiliter, quòd qui amputaſſet alicui aures, & nares, & brachia, & pedes, atque oculos ei effodiſſet, dummodò ipſum non occidiſſet, ſatisfaceret præcepto Confeſſionis dicendo, ſe graviter aliquem vulneraſſe.

Item qui explodendo tormentum bellicum voluntariè occidiſſet plures homines ſuum delictum ſufficienter explicaret, dicendo: ſe reum eſſe homicidii. Quæ utique abſurda ſunt. Concludendum igitur cum Catechiſmo Concilii Tridentini, *tit. de Pœnit. cap.* 62. „ quòd non ſolùm peccata gravia narrando explicare oportet; „ verùm etiam, quę unumquodque peccatum circumſtant, & gravitatem valde augent, vel minuunt.

Nec obſtat, quòd circumſtantiæ notabiliter aggravantes intra eamdem ſpeciem, non conſtituant formaliter diſtincta peccata: ſufficit enim, quòd ea conſtituant virtualiter, ſeu æquivalenter; unum namque peccatum notabiliter grave ex aliqua circumſtantia, moraliter æquivalet multis numero diſtinctis, ut patet exemplis jam adductis: unde non videntur ſufficienter explicari quoad numerum peccata mortalia, niſi explicentur circumſtantiæ intra eamdem ſpeciem notabiliter aggravantes.

Dices: Nullus ad id obligatur, de quo non extat præceptum: ſed nullum extat præceptum divinum, aut Eccleſiaſticum de confitendis circumſtantiis intra eandem ſpeciem notabiliter aggravantibus: igitur nullus ad id tenetur.

Nego minorem: Siquidem divino præcepto tenemur id omne in Confeſſione exprimere, quod neceſſarium eſt ad perfectam Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem, & ſuſceptionem. Porrò hujuſmodi circumſtantiarum declaratio ad id neceſſaria eſt: cùm enim hoc Sacramentum ſit inſtitutum à Chriſto D. per modum judicii, quidquid requiritur ad hoc, ut Sacerdos rectè de criminum gravitate judicare poſſit, & debitam pœnam præſcribere, cadit ſub præcepto divino. Cùm igitur explicatio circumſtantiarum intra eamdem ſpeciem notabiliter aggravantium, neceſſaria ſit ad hoc, ut Confeſſarius rectum de peccatorum gravitate judicium efformet: idcirco fatendum eſt, Confeſſionem illarum circumſtantiarum cadere ſub præcepto divino.

Dices ſecundò: Si neceſſarium eſſet confiteri circumſtantias notabiliter aggravantes intra eamdem ſpeciem; pari ratione aperiendæ eſſent in Confeſſione circumſtantiæ notabiliter minuentes peccati gravitatem; ſed hoc videtur eſſe contra rationem Confeſſionis, quæ debet eſſe accuſatio, non autem excuſatio: igitur, &c.

Nego minorem: Quemadmodum enim parvus peccatorum numerus explicandus eſt, ut rectum de pœnitente feratur judicium, ſic etiam aperienda eſt circumſtantia notabiliter allevians, putà ſi quis peccaverit, vel ex ignorantia, vel ex vehementi tentatione, vel ex metu imminentis periculi mortis; hæc enim maximè conferunt ad hoc ut Sacerdos rectum de crimine poſſit ferre judicium.

Ad probationem verò dico, quòd etſi Confeſſio ſit potiùs accuſatio, quàm excuſatio; attamen hæc accuſatio talis eſſe debet, ut ex ea Sacerdos poſſit agnoſcere delicti gravitatem, & juxta illam præſcribere debitam, & non excedentem Satisfactionem: ad hoc autem conducit explicatio circumſtantiæ minuentis gravitatem peccati; ac ſubinde illa eſt in Confeſſione aperienda.

Dices tertiò, Id non videtur neceſſariò, ac tutò aſſerendum, & faciendum, quod pœnitenti nimiam anxietatem animi ingerit, & eum reddit ſemper dubium de validitate ſuæ Confeſſionis: at ita fiet ſi circum-

cum-

cumſtantiæ graves ſint aperiendæ: quis enim definiet, quanta intenſio, & quanta duratio actus requiratur, ut peccatum cenſeatur notabiliter gravare intra eamdem ſpeciem? igitur, &c.

Nego minorem: Primò namque facilè apparet circumſtantia aggravans ex parte magnitudinis, vel multitudinis. Idem etiam apparet ex intenſione, & duratione actus peccaminoſi; quilibet enim pœnitens per exactam ſuæ conſcientiæ diſquiſitionem reſcire poteſt, quamdiu perſeveraverit in actu odii proximi, & quantum in ipſo odio exarſerit, ut nempe iſtud in Confeſſione aperiat. Idem autem dicendum de cæteris, ac ſubinde non eſt adeò difficile ejuſmodi circumſtantias aggravantes in memoriam revocare, & eas in Confeſſione exprimere.

Petes 2. *Qualis, & quanta eſſe debeat Conſcientiæ diſquiſitio prævia ad ſalutarem, & integram Confeſſionem.*

Reſpondet Doctor diſt. 17. num. 19. eam deſiderari inquiſitionem, quam poſſet aliquis apponere circa aliquod negotium multùm arduum, quod ſibi multùm eſſet cordi; tantam deberet apponere circa omnia peccata mortalia reducenda ad memoriam, & illa reducta ad memoriam debet eidem confiteri, non dividendo Confeſſionem: quia, ut dicit Auguſtinus de vera, & falſa Penitentia, & ponitur de Pœnitentia diſtinct. 5. cap. Conſideret. *Quidam uni celant, quod alii manifeſtandum conſervant; quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper venia carere, ad quam credunt per fruſta pervenire*. Idem docet Cathechiſmus Concilii Tridentini tit. de Pœnit. num. 62. dicens: *Sed in Confeſſione ſumma illa cura, & diligentia adhibenda eſt, quam in rebus graviſſimis ponere ſolemus, omneque ſtudium ita eò conferendum, ut cernamus animæ vulnera, & peccati radices avellamus.*

Hæc tamen ita intelligenda ſunt, ut ejuſmodi diſquiſitio fiat cum ea diligentia, quam patitur humana fragilitas, *ne fortè*, ut habet idem Catechiſmus num. 66. *nimis diſſolutè, & remiſsè conſcientiam noſtram ſcrutati ſimus, adeoque negligenter peccata admiſſa memoria repetere ſtuduerimus, ut ea ne recordari quidem voluiſſe meritò videri poſſimus: id enim ſi factum fuerit, Confeſſionem iterare omnino oportebit*: prudentia igitur opus eſt ne penitens, vel nimis leviter ſe examinet, vel nimiùm ſe in ejuſmodi inquiſitione divexet, in præjudicium ſanitatis corporis, ac quietudinis mentis.

CONCLUSIO TERTIA.

NOn requiritur abſolutè ad perfectam Confeſſionem integritas materialis; ab ea namque excuſat impotentia phyſica, & moralis.* Hæc eſt communis, illamque expreſſis verbis docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 5. ubi ait: *Conſtat nihil aliud in Eccleſia à pænitentibus exigi, quàm ut. poſtquam quiſque diligentiùs ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſimul omnes latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit; reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitando non occurrunt, in univerſum eadem Confeſſione incluſa eſſe intelliguntur.*

Ratio autem hujus Concluſionis eſt; quia Deus impoſſibile non jubet, neque Chriſtus D. id pro medio neceſſario ad ſalutem inſtituit, quod interdum ſit impoſſibile: ſed interdum accidit, quòd Confeſſio materialiter integra omnium peccatorum ſit impoſſibilis phyſicè, & moraliter: igitur, &c. Major conſtat: Minor probatur, quantum ad primam partem, nempe quòd illa integritas aliquando phyſicè ſit impoſſibilis, tum ex parte penitentis, ſi nempe dum confitetur, ſubitò obmuteſcat, vel ſi ita morte præoccupetur, ut non poſſit aliquod peccatum in ſpecie, ac ſigillatim declarare, ſed tantùm ſigna Contritionis, necnon & deſiderii ſuſcipiendæ Abſolutionis manifeſtare: quibus in caſibus conveniunt omnes, illum debere neceſſariò abſolvi: vel ex parte Confeſſarii, ſi nempe ſit ſurdus, aut diverſi idiomatis, nec alius poſſit occurrere, qui peccata ſigillatim excipiat: vel ſi plures occurrant abſolvendi, quos pro temporis anguſtia non poteſt ſigillatim audire, putà cùm imminet naufragium, incendium, aliudve exitium, quibus in caſibus, ut conſtat, phyſicè impoſſibilis eſt integritas materialis Confeſſionis. Nec tamen veriſimile eſt Deum voluiſſe hujuſmodi homines in eis caſibus excludi à ſuſceptione ſacramenti Pœnitentiæ, quòd pro omnibus poſt Baptiſmum lapſis, tanquam medium neceſſarium ad ſalutem, fuit inſtitutum: igitur, &c.

Probatur ſimiliter eadem minor de impotentia morali; plures namque occurrunt ca-

caſus, in quibus dimidianda videtur Confeſſio, nec cenſetur vigere præceptum confitendi omnia prorſus peccata, etiam quæ memoriæ occurrunt, quos videre poteris apud Authores caſuum conſcientiæ; Præcipui autem caſus ſunt: *Primus*, quando grave ex Confeſſione talis peccati emergeret incommodum, & damnum pęnitenti, putà ſi probabile immineat periculum mortis corporalis, aut alterius mali æquivalentis, nempe mutilationis membrorum, perpetui carceris, exilii, &c. *Vel* ſi tempore peſtis Confeſſarius probabiliter timeat infectionem peſtiferam, ſi diu cum pęnitente peſte infecto perſeveret; his enim in caſibus poterit pœnitens graviora confiteri peccata, & Abſolutionem percipere.

Secundus caſus eſt, ſi immineat periculum mortis ſpiritualis, tam ipſi pœnitenti, quàm Confeſſario, putà ſi fœmina proclivis ad peccatum carnis, prudenter judicet Confeſſarium eam ad ejuſmodi peccatum ſollicitaturum, ſi peccatum iſtud, & peccandi proclivitatem aperiat. Cenſet tamen Lugo diſp.16. num.734. diſtinguendum eſſe: nam, inquit, ſi fęmina timeat ſibi ex illa ſollicitatione periculum conſentiendi, vel certè importunas preces, aut inſtantiam Confeſſarii, quod non leve incommodum fęminæ affert, poteſt illud tacere: ſi nihil horum timeat, non eſt quòd curet de malitia Confeſſarii. Debet tamen obſervari regula communis, quæ tradi ſolet in materia ſcandali, ut ſi poſſit commodè vitari damnum proximi, ſine damno noſtro, vitari debeat ex obligatione charitatis. Quare ſicut ad petendum Sacramentum ab illo, qui eſt in peccato mortali, requiritur aliqua ſpecialis utilitas ejus, qui petit: ſic debet in præſenti intervenire ſpecialis cauſa excuſans ad confitendum huic, & non alteri.

Tertius, Si pęnitens prudenter timeat, quòd Confeſſarius præter ſuum conſenſum, ſit peccatum revelaturus alteri, ex eo videlicet, quòd noverit eum minùs diſcretum, nec ſecreti tenacem. Valdè tamen cavendum eſt pęnitenti, inquit Coninh, diſp.7. dub.9. nu.77. ne ſimilia de ſuo Confeſſario ſuſpicetur, ſine gravi admodum fundamento, quale eſſet, ſi ſciret eum aliquando Confeſſionem revelaſſe, aut aliquos ob peccata in Confeſſione audita malè tractaſſe, aut ad flagitium ſollicitaſſe, aut tam proclivem eſſe in vitia, ut obvias quaſque fœminas ſibi familiares, ad turpia ſollicitet, aliàs hæc ſuſpicando graviſſimè peccare:.

Ut autem legitimè ab integritate Confeſſionis eis in caſibus eximi poſſit pœnitens, tria debent concurrere: *Primum*, quòd ſit neceſſitas faciendæ Confeſſionis, vel ex precepto divino, putà ſi urgeat periculum mortis: vel ex pręcepto Eccleſiaſtico annuę Confeſſionis; ſi enim quis confiteatur dumtaxat devotionis cauſa, non video cur ipſe ob ejuſmodi motiva legitimè poſſit Confeſſionem dimidiare. *Secundum*, quòd non facilis ſit recurſus ad alium Confeſſarium, cui poſſet fieri integra Confeſſio, abſque metu eorum damnorum, & periculorum: *Tertium*, quòd hæc incommoda ſint gravia, & extraordinaria Confeſſioni; nec enim, ut bene advertit Coninh nu.76. ut aliquod peccatum omittat in Confeſſione, ſufficit quòd Confeſſarius, qui me habebat pro valde pio, & caſto, auditis meis peccatis me habiturus ſit pro graviſſimo peccatore; aut quòd graviter ſit reprehenſurus, & pudore affecturus: Hæc enim non ſunt extraordinaria Confeſſioni, ſed quaſi illius appendices.

Quartum caſum profert Doctor *diſt.* 20. *qu.*2. *n.*21. ubi ait; Quòd Confeſſor indiſcretè miniſtrans Sacramentum Pœnitentiæ tenetur non ſtatim confiteri de facto ſuo indiſcreto, quando ſcilicet Confeſſor ſuus poterit ſtatim devenire in notitiam perſonæ, circa quam indiſcretè exercuit uſum clavium: & hoc ad minùs tenetur, non in ſpeciali exprimere culpam circa quam, & modum quo indiſcretè exercuit: ſed vel pręcisè in univerſali dicendo ſic, *mea culpa indiſcretè, & indebitè miniſtravi Sacramentum Pęnitentiæ*; vel ſi urgeret eum conſcientia de Confeſſione facienda ſuper hoc in ſpeciali, ut dicit argumentum; quia eſt peccatum mortale ſpeciale, & circumſtantiæ ſpecialiter aggravantes, tenetur expectare opportunitatem confitendi alicui, qui ex tali Confeſſione peccati, & circumſtantiarum, non poſſet devenire in notitiam perſonæ huic confeſſæ. Quòd ſi nunquam poſſit haberi talis Confeſſor, quin ex explicatione peccati, & circumſtantiarum poſſet devenire in culpam, & perſonam iſti confeſſam; iſte eſt in caſu impoſſibilitatis ad confitendum homini, quia plus tenetur ad præceptum non prodendi culpam ſibi confeſſam, quàm ad confitendum explicitè culpam ſuam: quia ad primum multipliciter ex lege naturæ, ut probant ratio-

„ nes

„ nes ad primam Concluſionem, & mul-
„ tipliciter ex lege poſitiva divina, ut pro-
„ bant rationes ad ſecundam Concluſio-
„ nem. Ad ſecundam verò ad plus de le-
„ ge poſitiva divina, ut dictum eſt *diſt.* 17.
ergo iſte confiteatur Deo.

Quintum caſum addunt aliqui, nempe tunc licere Confeſſionem dimidiare, quando videlicet peccatum aliter revelari non poteſt, quin pariter reveletur peccatum perſonæ complicis, ſeu cum qua pœnitens peccavit. Ita docent Navarrus cap. 7. nu. 3. & plures alii Caſuiſtæ. *Verùm* oppoſita ſententia communior eſt, & tutior, eamque indicat Subtilis Doctor diſt. 21. q. 2. n. 16. ubi ait:
„ De *quid* dico? Quòd non tantùm pec-
„ catum principale confitentis, & circum-
„ ſtantias peccati; quia circumſtantiæ non
„ poſſunt bene revelari ſine revelatione fa-
„ cti, ſed & perſona ſecunda, cum quā
„ peccatur; Quia autem confitens vult
„ famam perſonæ, cum qua peccavit, ſal-
„ vare, ideſt, deberet velle, ſicut ſui: imo
„ eò magis, quòd perſona illa ſibi conjuncta
„ fuit in crimine: tantùm enim magis te-
„ netur ei ad boni reſtitutionem, quod per
„ illam amiſit, & ad cuſtodiam illius bo-
„ ni, quod poteſt cuſtodire, non obſtante
„ ullo modo commiſſo. *Hæc Doctor*, ubi licèt ſolùm expreſsè doceat, perſonam complicis debere etiam ſub ſigillo Confeſſionis celari à Confeſſario nihilominus ſatis indicat, ejuſmodi perſonam complicis poſſe detegi in Confeſſione, quippe cùm illam in Confeſſione manifeſtatam debeat Sacerdos celare.

Id autem apertè docet Doctor Angelicus in 4. diſt. 16. qu. 3. a. 2. qu. unic. 5. ubi ait: *Ad quintum dicendum, quòd homo in Confeſſione debet famam alterius cuſtodire quantum poteſt, ſed ſuam conſcientiam magis purgare debet; & ideo ſi circumſtantia, quæ ducit in cognitionem perſonæ, ſit ex neceſſitate Confeſſionis, ſecundùm regulam datam, tunc debet confiteri occultando perſonam quantum poteſt: ſi autem non ſit de neceſſitate Confeſſionis, debet dimittere, ne alterius peccatum prodat.* Ejuſdem ſententiæ eſt Doctor Seraphicus S. Bonav. 4. diſt. 21. p. 2. a. 1. q. 3. n. 54. ubi ſic
„ *ſcribit*: Dicendum, quòd aliena peccata
„ aut ſunt impertinentia ad peccati no-
„ ſtri accuſationem, ſed ex quadem aſſo-
„ ciatione refert ea, & ad quandam excu-
„ ſationem ille, qui confitetur, quia ſola-
„ tium eſt miſeris ſocios habere pœnarum; &
„ malè facit, qui ſic confitetur: ſicut multi

ſimplices accuſant aliquando omnes vici- „
nos ſuos, ut minùs confundantur, ut „
ſi dicant: Sumus latrones, uſurarii, per- „
juri, & conſimilia; & tales à Confeſſori- „
bus corripiendi ſunt, quia arctam for- „
mam Confeſſionis non ſervant. Aut pec- „
cata aliena noſtris ſunt conjuncta, & ad- „
mixta; ita quòd ſine illis non poteſt be- „
ne culpa propria explicari, & tunc lici- „
tum eſt confiteri eatenus, quatenus non „
poteſt ſine alieno peccato culpa propria „
explicari. Unde aliquando in generali; ut „
ſi mulier cognita eſt ab Epiſcopo (quod „
abſit) ſufficit dicere, quòd aliquis ma- „
gnus Prælatus eam cognovit. Si à perſona „
Religioſa, ſufficit, quòd in generalitate „
ſua ſtet, quia ſatis apparet genus culpæ. „
Si verò deſcendat ad perſonam ſingula- „
rem, increpanda eſt perſona confitens. „
Si verò peccatum non poteſt explicari „
ſine explicatione perſonæ determinatæ: „
utpote, ſi mulier inordinatè à viro cogni- „
ta eſt; tunc ſi dicat de marito, non pec- „
cat, pro eo quod non poteſt aliter con- „
fiteri propriam culpam. Et tunc non de- „
bet attendi accuſatio aliena, ſed accuſa- „
tio propria. Et ſic geneliter verum eſt, „
quòd peccata aliena non ſunt dicenda in „
Confeſſione, niſi eatenus, quatenus ſunt „
propria, nec Confeſſores debent inqui- „
rere. Unde illi Confeſſores, qui ramu- „
ſculos in Confeſſionibus inquirunt, & „
audiunt de aliis malum, & ſuſtinent, vix, „
aut nunquam à peccato detractionis excu- „
ſari poſſunt; & neſciunt mederi animabus, „
dum patiuntur eos, qui veniunt ad me- „
dicinam, alios accuſando, ſibi infligere „
vulnus grave. *Hucuſque S. Bonaventu-* „
ra.

Accedit S. Bernardus in formula honeſtæ vitæ, versùs finem: *De nullo prorſus ſiniſtrè loquaris (quantumcumque ſit verum, vel manifeſtum) niſi in Confeſſione, & hoc ubi non potes aliter manifeſtare peccatum tuum.*

Quòd autem ejuſmodi complicis perſonam in Confeſſione pœnitens poſſit revelare licitè: *Probatur primò*, quia licitum eſt uti jure ſuo, & propriam utilitatem corporis, aut animæ quærere; etiamſi inde ſequatur incommodum proximi: licitum eſt enim ad defenſionem propriæ vitæ facere aliquid, ex quo indirectè ſequatur mors alterius: ſed pœnitens habet jus ad faciendam integram Confeſſionem, ut conſulat ſuæ ſaluti, & curæ ſpirituali: ergo licitè poteſt illud

pec-

peccatum manifeſtare, ex cujus manifeſtatione ſequitur declaratio perſonæ complicis, etiamſi ex illa manifeſtatione oriatur aliqua infamatio ipſius complicis apud Confeſſarium, maximè cùm talis infamia ſit parvi momenti, quippe cùm crimen complicis uni dumtaxat homini revelatur, qui Dei vices gerit, & diſtrictè obligatur ad illud peccatum celandum.

Deinde, eo ipſo, quo quis ſe voluntariè facit complicem, & participem alicujus criminis, etiam ſe ſubjicit pœnis debitis, & omnibus appendicibus ipſius criminis: igitur cùm peccatum iſtud commiſſum ſubjici debeat clavibus Eccleſiæ, & explicari Confeſſario eo modo, quo commiſſum eſt, quando modus ille vel variat ſpeciem peccati, vel illud notabiliter aggravat; Hinc eſt quòd ſi non poſſit peccatum ille aliter manifeſtare, neceſſariò debet explicare etiam peccatum complicis.

Confirmatur: Idcirco Chriſtus Dominus voluit fideles manifeſtare omnia ſua peccata, etiam occulta Sacerdoti, non obſtante infamia, quæ ex ejuſmodi Confeſſione oritur: quia ſumma ex illa Confeſſione integra exurgit Pœnitentis utilitas: *Ipſa enim*, inquit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 5. *hujuſmodi Confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri poſſet, niſi tot tantiſque commodis, & conſolationibus levaretur, quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentum accedentibus per Abſolutionem certiſſimè conferuntur*: igitur ſi non obſtante propria infamia poſſim omnia peccata mea occulta Confeſſori revelare propter ſummam utilitatem inde conſequendam, quidni pari ratione potero manifeſtare perſonam complicis, ut videlicet integræ Confeſſionis fructum, & utilitatem conſequar?

Denique, licitè poſſum (inquit *Leſſius* de Juſtitia c. 11. dub. 12.) aperire alienum crimen alicui perſonæ, quando hoc neceſſarium eſt, ut me in re magni momenti adjuvet: quia non teneor cum notabili meo damno alienam famam omnino illæſam ſervare: ergo multò magis potero id aperire in Confeſſione quando hoc neceſſe eſt, ne tenear peccata iterum confiteri, & poſſim ad inſtituendam vitam ſpiritualem à Confeſſario monita ſalutaria excipere; quibus maximè caveam periculum in idem peccatum relabendi.

Quòd autem pęnitens teneatur ad integritatem ſuæ Confeſſionis, perſonam complicis manifeſtare, apparet ex ſtatim dictis: pœnitens enim tenetur ad integrè confitendum omnia peccata mortalia, quoties id licitum eſt, nec ex alio majori præcepto ab ejus impletione prohibetur: igitur ſi licitè poſſit perſonam complicis revelare, quando id exigit Confeſſionis integritas, nec poteſt aliter ſuum peccatum manifeſtare, ad id præcepto divino tenetur.

Deinde, virtute præcepti faciendæ Confeſſionis integræ obligatur homo ad confitenda ſua peccata, etiam turpiſſima, non obſtante ſumma verecundia, ac detrimento propriæ famæ apud ipſum Confeſſarium, à quo fortè, ut vir pius ac religioſus anteà habebatur: igitur multò magis obligatur ad ea declaranda peccata cum periculo, ac præjudicio famæ alienæ: quando aliter non poteſt peccatum ſuum integrè explicare. Conſequentia patet; cùm enim ex charitate homo magis teneatur vitare propriam infamiam, quàm alienam, etiam minùs teneretur ad confitenda propria ſua peccata, quàm aliena: igitur cùm teneatur ſua, quantumvis enormia peccata manifeſtare, etiamſi incurrat præjudicium ſuæ famæ, multò magis ad id obligatur, quamvis inde oriatur quædam infamia proximi.

Denique, ſi pęnitens non teneretur perſonam complicis manifeſtare in Confeſſione, quando aliter peccatum ſuum declarare non poteſt, ſequeretur conjugatos non obligari ad confitenda peccata, quæ in actu matrimoniali interdum committuntur; quando maximè uterque notus eſt Confeſſario; & ſubinde non poſſe illa peccata à Confeſſario judicari, & retineri: at hoc videtur abſurdum, utpote cùm vergat in præjudicium ſalutis conjugatorum, nec-non in nimis relaxatam adminiſtrationem hujus Sacramenti.

Dices primò: Pęnitens non poteſt declarare in ſua Confeſſione peccatum complicis, quin illum infamet apud Confeſſarium: at propter integritatem ſuæ Confeſſionis non poteſt infamare proximum ſuum apud Confeſſarium: igitur nec illius peccatum revelare. Major conſtat. Minor probatur: Quando concurrunt duo præcepta ſimul ſervanda, quorum unum eſt juris naturalis, aliud verò juris divini poſitivi; nec utrumque ſimul ſervari poteſt, magis ſervandum eſt præceptum juris naturalis, quàm juris poſitivi, ſi enim vigeat præceptum poſitivum

tivum

tivum faciendæ Confeſſionis, & ſimul occurrat præceptum naturale tuendæ vitæ proximi, magis teneor ad tuendam vitam proximi, quàm ad faciendam Confeſſionem: ſed integritas Confeſſionis eſt tantùm juris poſitivi, prohibitio autem infamationis proximi eſt juris naturalis: igitur magis tenetur pœnitens ad non infamandum proximum, quàm ad faciendam Confeſſionem integram.

Nego minorem, & ad ejus probationem dico, in eo caſu non vigere præceptum juris naturalis de non infamando proximo propter præceptum, & utilitatem integræ Confeſſionis; non quòd hoc præceptum poſitivum per ſe deroget iſti præcepto naturali; ſed quia immutat circumſtantias, quæ in iſto præcepto naturali includuntur, & ſub quibus præceptum naturale tantùm obligat, quia præceptum naturale conſervandi famam proximi non eſt abſolutum, & generale pro quocumque tempore ac loco, & quibuſcumque poſitis circumſtantiis, ſed tantùm quando non occurrit cauſa rationabilis in contrarium, ſicut conſtat ex aliis præceptis juris naturalis. Nam, ut optimè advertit noſter Boſco diſp.7.ſect.9. num.28. præceptum naturale: *Non occides*, non obligat ſimpliciter, & abſolutè (nam licet occidere malefactores auctoritate publica, licet occidere auctoritate privata injuſtum invaſorem vitæ, &c.) ſed cum hac limitatione: *Inſontem, & juſtum non occides*, Exod.23. v.7. Item, ſcandalum acceptum vitare juris naturalis eſt, ſed non cum gravi detrimento proprio. Et hinc præceptum poſitivum audiendi Sacrum die Dominica, efficere poteſt, ut mulier, quæ alioquin ad vitandum ſcandalum acceptum juvenis alicujus, illam inordinatè diligentis, deberet ſe continere domi; nihilominus ut impleat iſtud præceptum, poſſit ire ad templum, quia non tenetur ſe privare Sacro, & impletione præcepti, ut cum illo detrimento proſpiciat alteri, ex malitia peccaturo. *Similiter* eſt præceptum naturale defendendi Rempublicam: ſi tamen id nequeo facere abſque revelatione ſigilli Sacramentalis (cujus obſervatio eſt juris quodammodo poſitivi) nulla eſt obligatio, quia tunc ſolùm teneor defendere Rempublicam quando poſſum ſine majori incommodo, quàm ſit commodum illud, quod Reſpublica accipiet ex mea defenſione: jam autem incommodum, quod orietur ex revelatione ſigilli, longè majus eſt, quàm quodcumque commodum Reipublicæ. Igitur ad propoſitum noſtrum, jus naturale prohibens revelationem complicis cum ejus infamia, intelligitur, niſi adſit rationabilis cauſa, qualis occurrit integritas Confeſſionis, cujus bonum longè præſtat infamatione complicis apud ſolum Confeſſarium, unde hæc infamia non excuſat ab integritate materiali Confeſſionis.

His adde, quòd magis habenda ſit ratio reverentiæ debitæ ſacramento Pœnitentiæ, & boni ſpiritualis ipſius pœnitentis, quæ requirunt ut integrè confiteatur, quàm tantillæ jacturæ famæ ipſius complicis, cujus perdendæ periculo ipſemet voluntariè ſe expoſuit, cùm tale peccatum cum pœnitente commiſit: quare præceptum de integritate Confeſſionis non infert hic aliquid contra jus naturæ, ſed quod ei maximè conſentaneum eſt; ſicut nec Judex in foro externo agit contra jus naturæ, dum reum cogit, ut complices declaret, & præcipit teſti, ut accuſati crimen proferat.

Dices ſecundò: Illud non eſt ſuadendum ad praxim, quod maximè Confeſſionem odioſam efficit: ſed revelatio complicis reddit ipſi Confeſſionem pœnitenti odioſiſſimam; ac ſubinde periculum eſt, ne ab ea pœnitentem avertat: igitur id non eſt ſuadendum, & aſſerendum.

Nego majorem; Propria enim infamia facit Confeſſionem odioſam ipſi pœnitenti, & ex ſe magis avertit à Confeſſione, quàm avertere poſſet complex: nec tamen propter illam verecundiam, & infamiam pœnitentis legitimè dimidiaretur Confeſſio: igitur neque dimidianda eſt propter infamiam complicis.

Dices tertiò: Peccatorum Confeſſio non alia ratione cenſetur ad ſalutem neceſſaria, quàm quia ita Chriſtus D. inſtituit, & ordinavit: ſed veriſimile non eſt, Chriſtum D. voluiſſe hoc Sacramentum inſtituere cum diſpendio, & damno famæ proximi, & obligaſſe pęnitentem ad manifeſtandum crimen complicis, quando abſque ejuſmodi revelatione non poteſt integrè confiteri: igitur pęnitens non tenetur, nec debet propter ſervandam integritatem Confeſſionis perſonam complicis revelare.

Nego minorem: Cùm enim Chriſtus D. Pęnitentiæ ſacramentum inſtituerit per modum veri judicii, inde fit, quòd ſicut in vero judicio reus habet jus declarandi crimen ſui complicis, quando id requirit, & præcipit

cipit Judex, & accuſator ac teſtis habet jus manifeſtandi crimen ipſius Rei, & ejus complices, quando id neceſſarium eſt ad perfectionem judicii, etiamſi ex illa declaratione complex patiatur damnum, tum in fama, tum in bonis fortunæ, & vitæ; ſic in Tribunali Pœnitentiæ, pœnitens ſeipſum accuſans habet jus declarandi in confeſſione ſocium ſui criminis, ſi hæc declaratio neceſſaria ſit ad integritatem confeſſionis, licèt ex ea declaratione complex patiatur aliquod damnum in ſua fama apud Confeſſarium.

Dices denique: Si pœnitens teneatur revelare perſonam complicis, ut integrè confiteatur, etiam tenebitur ad manifeſtandum peccatum alterius, quamvis non complicis, ſi non poſſit ſine hujuſmodi manifeſtatione peccatum ſuum Confeſſario explicare, putà ſi dedit potionem alicui non conjugatæ ad extinguendam prolem ex fornicatione, vel adulterio conceptam: ſed hoc eſt falſum, pœnitens enim nullum habet jus ad revelandum peccatum, cujus non eſt particeps, & reus, quodque in ejus ſocietate non eſt commiſſum: igitur pari ratione non tenetur ad aperiendam perſonam complicis, ad obſervandam integritatem confeſſionis.

Nego ſequelam majoris: Et ratio diſparitatis eſt, quòd proximus per peccatum cum ipſo pœnitente non commiſſum, non ſe ſubdidit perfectioni judicii in foro Pœnitentiæ circa ipſum pœnitentem exercendi, neque Confeſſarius ex eo quòd habet jus cognoſcendi delictum pœnitentis, habet etiam jus cognoſcendi delictum proximi, quod non eſt circumſtantia peccati quod ipſe pœnitens accuſat: impertinens enim eſt ad potionem datam pro ſuffocando fœtu, & procurando abortivo, quòd fœtus natus ſit ex adulterio aut fornicatione; ſecus autem eſt de perſona complicis, cujus delictum eſt circumſtantia mutans ſpeciem, vel notabiliter aggravans peccatum, de quo pœnitens confitetur.

Adverte tamen, Pœnitentem non poſſe manifeſtare perſonam complicis, niſi quando id neceſſarium eſt ad integritatem confeſſionis; unde ſi quæ Soror dumtaxat venialiter peccaſſet, in non reſiſtendo ſatis promptè violentiæ fratris, ſtuprum ei inferre nitentis; non liceret ei ſorori in confeſſione fratris perſonam, & crimen detegere, quia in eo caſu non haberet jus propter integritatem ſuæ confeſſionis ad revelandum peccatum ſui fratris; quia peccata venialia, eorumque circumſtantiæ, non debent neceſſariò in confeſſione aperiri: unde ſufficeret ei dicere, non reſtiti ea, qua debebam animi promptitudine, & fortitudine ei, qui me ad peccatum carnis impellebat. Idem dicendum de peccatis jam commiſſis, quæ ubi denuò aperiuntur in confeſſione, non debet indicari perſona complex, ſi nota poſſit eſſe Confeſſario; quia ejuſmodi peccatorum accuſatio non eſt neceſſaria ad integritatem confeſſionis: unde eo in caſu ſatius eſt, ejuſmodi peccata iterùm non confiteri, aut ſaltem cum ea circumſtantia, quæ perſonam complicem indicaret.

Advertendum ſecundò, quòd qui revelat peccatum complicis ſine ulla neceſſitate, vel utilitate, peccat contra juſtitiam, adeoque tenetur ad reſtituendam famam, quæ ex tali indiſcreta confeſſione adempta eſſet apud confeſſarium; eadem enim eſt ratio infamationis in confeſſione, ac extra confeſſionem, quando id per ſe confeſſio non exigit: ſed infamatio extra confeſſionem, quæ fit ſine neceſſitate, & utilitate, eſt injuſta, & per ſe obligat ad reſtitutionem famæ, eo convenientiori modo, quo hæc reſtitutio fieri poteſt: igitur idem dicendum de infamatione facta per confeſſionem.

Petes 1. *Utrùm, qui habet caſus reſervatos, occurrente neceſſitate, poſſit confiteri non reſervatos ei Sacerdoti, qui non habet facultatem abſolvendi à reſervatis non aperiendo ei ejuſmodi reſervata peccata.*

Affirmativam partem docet Alenſis 4. *par. q.*18. *memb.*5. *ar.*2. *ad ultimum*, ubi reſpondens huic argumento. Propter quædam peccata reccurrendum eſt ad ſummum Pontificem, qui habet plenitudinem poteſtatis abſolvendi, ſed ad ipſum non eſt recurrendum propter minora peccata, à quibus abſolvere poteſt Sacerdos ordinarius: igitur aliquando neceſſum eſt dividere confeſſionem. *Ait*: Dicendum, quòd aliud eſt confiteri peccata ſua uni Sacerdoti, & quædam alii, ut ſic minor appareat malitia ſua, & aliud eſt, cum non poſſit abſolvi ab illo, qui „ immediatè habet animæ ſuæ curam, de „ conſenſu, & voluntate illius adire „ ſuperiorem, qui poteſt eum abſolvere: „ & hoc quia non poteſt abſolvi: *Primo* „

„ *modo* enim dividens Confeſſionem movetur ex inordinata, & perverſa voluntate, qua vult ſe in parte juſtificari, cùm ſe deberet contemnere. *Secundo modo* dividens movetur ex bona voluntate propria, & aliena; quia ſic providere intendit ſaluti propriæ; nec talis dicitur dividere Confeſſionem, cùm de conſenſu, & conſilio unius alii confiteatur:

Verùm, ut apparet, non negat Alenſis, pœnitentem debere peccata reſervata aperire Sacerdoti, à quo abſolvitur à non reſervatis; quippe cùm apertè dicat, eum de conſilio ipſius Sacerdotis debere recurrere ad Superiorem, ut poſſit eum à reſervatis abſolvere: qualiter autem poſſet Sacerdos id conſulere, ſi pœnitens ejuſmodi peccata non aperiret?

Unde *negativa ſententia* probabilior eſt, nempe quòd confitens ei, qui non poteſt à reſervatis abſolvere, tenetur etiam peccata reſervata confiteri: *Tum, quia* cùm Sacerdos ſit ſaltem indirectè pœnitentem etiam à reſervatis abſoluturus, neceſſum eſt, quòd ejuſmodi peccata etiam cognoſcat, ac de eis judicet; *Tum, quia* horum peccatorum manifeſtatio plurimùm inſervit ad cognoſcendum, utrùm pœnitens ſit dignus Abſolutione, nec-ne: nam horum ratione fieri poteſt, ut nullo modo ſit abſolvendus, putà ſi habeat concubinam, quam non vult abjicere, ſi nolit reſtituere aliena, &c.

Dices: Nullus tenetur eadem peccata bis confiteri, alioqui nimis grave eſſet onus Confeſſionis; ſed pœnitens tenetur peccata reſervata confiteri ei, qui habet poteſtatem ab eis directè abſolvendi: ergo non debet ea confiteri Sacerdoti non habenti poteſtatem ab eis peccatis directè abſolvendi.

Nego majorem, quantum ad eum caſum; nec enim illud onus iterandæ Confeſſionis eſt tanti momenti, ut propterea debeat integritas Confeſſionis violari, maximè cùm pœnitens ſibi hoc onus debeat imputare, propterea quòd ſua ſponte hanc obligationem contraxerit.

Dices ſecundò: Pœnitens non tenetur ad Confeſſionem, niſi Sacramentalem, quæ fiat apud legitimum judicem, qui poſſit ſolvere, vel ligare; ſed Sacerdos ordinarius non eſt legitimus Judex, reſpectu peccatorum reſervatorum, & conſequenter Confeſſio ei facta non poteſt eſſe Sacramentalis: igitur non tenetur ad illa peccata confitenda.

Nego minorem: Licèt enim Sacerdos ille non ſit legitimus Judex ejuſmodi peccatorum per ſe, & directè, ita quòd ſi pœnitens dumtaxat confiteretur peccata reſervata, non poſſet ſacramentaliter de eis judicare: attamen eſt ſaltem indirectè eorum peccatorum Judex, quatenùs videlicet conjuncta ſunt cum aliis, de quibus, ſicut & de ſtatu pœnitentis, poteſt judicare: qua ratione eorum peccatorum reſervatorum accuſatio, poteſt dici Confeſſio ſacramentalis, quatenùs illa peccata ſunt veluti quædam circumſtantiæ eorum, à quibus debet directè abſolvere, eaque præſentem ſtatum peccatoris in Confeſſione manifeſtandum concernunt, ut judicetur an debeat abſolvi, nec-ne.

Petes 2. *Utrùm legitimè poſſit abſolvi moribundus, qui nullum peccatum in particulari potuit confiteri, ſed ſolùm ſigna generalia doloris oſtendere.*

Reſpondeo, moribundum illum conſiderari poſſe dupliciter; nimirùm vel quatenus, præſente Sacerdote, dat quædam ſigna doloris, quibus oſtendit ſe peccaſſe, & de eo dolere, ſed ex eo quòd ſubitò privetur loquendi facultate, non poteſt ullum peccatum in particulari confiteri: *Vel* conſiderari poteſt, quatenus ante adventum Sacerdotis oſtenderit quædam ſigna Pœnitentiæ, & poſtulaverit Confeſſarium: interim verò omnem uſum rationis perdiderit; ita ut Sacerdos adveniens non poſſit ullum ab eo Pœnitentiæ ſignum habere, ſed tantùm reſcire à præſentibus, quòd Pœnitentiæ ſigna dederit, & Confeſſarium petierit. Dico itaque moribundum hoc utroque modo conſideratum legitimè abſolvi poſſe, ut colligitur ex Concilio Arauſicano, c. 11. ubi dicitur; *Subitò obmuteſcens (prout ſtatutum eſt) baptizari, aut Pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habeat, aut præſentis in ſuo nutu, quo ſcilicet dolorem de peccatis ſignificet.* Item Concilium Carthag. 3. c. 34. ait: *Ut ægrotantes, ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cùm voluntas eorum teſtimonium ſui dixerit, baptizentur: ſimiliter & de pœnitentibus agendum eſt.* Idem Carthag. 4. cap. 67. *Is, qui Pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim verſus fuerit, dent teſtimonium qui eum audierunt, & accipiat Pœnitentiam: & ſi*

con-

ontinuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Eucbariſtia.

Nec valet reponere, Concilia hæc dumtaxat loqui de Abſolutione à cenſuris: hoc enim gratis omninò dicitur: *Tum, quia* Concilia comparant hanc Reconciliationem cum Baptiſmo, quibus ſignificant ſe loqui de reconciliatione, quæ fiat per Sacramentum: *Tum, quia* loquuntur de Reconciliatione, quæ fieri debeat ante ſumptionem Euchariſtiæ: hæc autem debet eſſe Sacramentalis in iis, qui inficiuntur peccato mortali, ut docet Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *can.* 7.

Porrò hanc veritatem apertè tradit S. Leo epiſt. 91. quæ eſt ad Theodorum Epiſcop. Forojulienſem, ubi ſcribit de reconciliandis per Pœnitentiæ Sacramentum, & ait: *Quòd ſi aliqua ægritudine ita fuerint aggravati, ut quod paulò ante poſcebant, ſub præſentia Sacerdotis, ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium circumſtantium prodeſſe debent; ut ſimul & Pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium conſequantur*. Ubi non loquitur de Abſolutione à cenſuris: ſiquidem antea dixerat: *Mediator Dei, & hominum homo Jeſus Chriſtus hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus ſatisfactionem Pœnitentiæ darent, & eadem ſalubri ſatisfactione purgatos ad Communionem ſacramentalem per januam reconciliationis admitterent*. Ubi clarè docet, ſe loqui de Sacramentali Abſolutione. *Deinde*, cùm docuiſſet qua charitate, & diligentia Sacerdotes ſe huic operi impendere debeant, ſubjicit: *Si autem aliquis eorum, pro quibus Domino ſupplicamus, quocumque interceptus obſtaculo, à munere indulgentiæ præſentis exciderit, & priuſquam ad conſtituta remedia perveniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quòd manens in corpore non receperit, exutus carne, non poterit conſequi*. Ex quibus apertè conſtat S. Leonem non loqui de Abſolutione à cenſuris, quæ poteſt etiam mortuis impendi, ut patet ex capite *A nobis* 28. *&c.*

Suffragatur etiam ratio: Nam ſi talis Abſolutio eſſet invalida, maximè quia non ſupponeret veram materiam, nempe veram ſui ipſius accuſationem, cum oſtenſione doloris, ex quo Sacerdos cognoſcat, pœnitentem eſſe dignum Abſolutione: at ita non eſt, ſiquidem Pœnitens ſufficienter oſtendit ſe dolere de peccatis cùm Pœnitentiam poſtulat, & jam incipit generatim confiteri, cùm petit Sacerdotem acceſſiri; ſimili ferè modo, quo quis per Interpretem confitetur, dum ipſi peccata ſua conſignat, ut ea Sacerdoti explicet; cùm enim aſtantes Sacerdoti præſenti Pœnitentiam, & deſiderium moribundi explicant, inſtar Interpretum ipſius Confeſſionem Sacerdoti exponunt, ſicque ipſe Sacerdoti jam præſenti veluti per Interpretes peccata manifeſtat, ac Pœnitentiæ ſigna profert.

Dices: Ad Abſolutionem Sacramentalem prærequiritur Confeſſio, per quam ſtatus pœnitentis poſſit cognoſci: atqui per hujuſmodi ſigna, pœnitentis ſtatus cognoſci non poteſt: igitur, &c. *Deinde*, per illa ſigna Confeſſarius nihil cognoſcit, quod ante non ſciebat, nam tantùm generatim cognoſcit talem peccaſſe; at non poteſt exercere judicium ſine diſtincta cognitione cauſæ: igitur Sacerdos non poteſt juridicam, & Sacramentalem Abſolutionem proferre circa hunc moribundum.

Reſpondeo ad primum, negando minorem, ſufficienter enim per hujuſmodi ſigna Sacerdos cognoſcit, illum hominem egere Sacramento Pœnitentiæ, ac ſubinde reum eſſe peccati; neque enim ad hoc ut quis directè abſolvatur, neceſſum eſt, ut confiteatur aliquod peccatum in particulari. Nam ſi aliquis, qui multis annis in graviſſimis vixiſſet peccatis, ſolùm confiteretur unum peccatum veniale, v.g. ſe aliquando voluntariè diſtractum fuiſſe inter orandum, & ſubitò deſtitueretur ſenſibus, ſecundùm omnes, deberet abſolvi, & tamen, moraliter loquendo, Sacerdos ex illa Confeſſione non poſſet magis de illius ſtatu judicare, quàm ſi ſolùm generatim dixiſſet ſe peccaſſe: ergo etiam hoc caſu deberet abſolvi.

Ad ſecundum nego majorem: Per ea namque ſigna à pœnitente exhibita Sacerdos cognoſcit tanquam Judex in Tribunali Pœnitentiæ, hunc hominem Deum offendiſſe, & de hoc dolere, quorum utrumque, ſaltem poſtremum, priùs non noverat ſub ea ratione Judicis.

Dices ſecundò: Si pœnitens, qui abſente Sacerdote, dedit Pœnitentiæ ſignum, validè & licitè poſſet abſolvi, ſequeretur, quòd liceret per litteras, & internuntium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri; ſed hoc tanquam erroneum dogma proſcriptum eſt à Clemente VIII. & Paulo V. ut jam diximus agendo de forma hujus Sacramenti: igitur, &c.

ſiaſticæ, *& ſic eſt cujuslibet viri fidelis, & ideò dicunt, quòd talis Confeſſio quodammodo eſt Sacramentum Eccleſiæ: probabilius tamen eſt dicere, quòd non ſit Sacramentum Eccleſiæ, cum deficiat ipſi formale, ſcilicet poteſtas clavis: ſed eſt aliquid loco ejus.*

Notandum ſecundò, poteſtatem ad abſolvendum à peccatis Sacerdotibus novæ legis à Chriſto D. conceſſam, declaratam fuiſſe *Matth.*16. metaphoricè, nomine *clavium*, ubi Dominus Petro hanc poteſtatem ſpondens, ait: *Tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, &c.* Porrò, inquit, Seraph. Doct. *diſt.* 18. „ *ar.*1. nomen *clavis* translatum eſt ad ſpiritualia ab ipſis corporalibus: In his autem corporalibus clavis eſt inſtrumentum ad removendum aliquod obſtaculum. Quoniam igitur in ſpiritualibus invenimus aliquod obſtaculum ad ingrediendum in regnum cœleſte, neceſſe eſt illud removere: ideò ad ſpiritualia nomen *clavis* transferimus, vocantes clavem illam virtutem, per quam obſtaculum removetur, ſive per quam excluditur, vel includitur.

„ Secundùm hoc igitur notandum, quòd cùm triplex ſit obſtaculum ingrediendi in regnum, & triplex poteſtas illud removens, triplex eſt clavis ſpiritualis, differens ſecundùm gradum, & dignitatem. Obſtaculum autem ingrediendi in cœlum, eſt debitum alicujus peccati, hoc autem eſt triplex. *Primum* peccati mortalis commiſſi, & hoc eſt debitum æterni ſupplicii. Hoc autem obſtaculum ſolus Deus amovet; quia removetur per culpæ deletionem, & ideò poteſtas hoc removens eſt poteſtas divina, quæ ab aliquibus dicitur *clavis auctoritatis*. Secundum obſtaculum eſt debitum peccati contracti, & illud eſt debitum ſolutionis pretii, & hoc ſolvi potuit per eum, qui potuit ſatisfacere, talis autem fuit ſolus Chriſtus; & ideò hæc poteſtas removens illud obſtaculum eſt ſolius Chriſti, & vocant eam aliqui *clavem excellentiæ*. Tertium obſtaculum eſt debitum peccati dimiſſi, quia poſtquam homini dimiſſa eſt culpa, adhuc eſt obligatus ad temporalem pœnam, & hoc removeri poteſt per illum, qui poteſt peccati pœnam taxare: & talis eſt Miniſter Chriſti, non tantùm Chriſtus, & illa poteſtas eſt hominibus communicata, & vocatur iſta poteſtas *clavis miniſterii*. Cùm igitur triplex ſit obſtaculum, triplex eſt clavis. Prima ſcilicet auctoritatis, à qua eſt ſecunda, ſcilicet excellentiæ, & hæc eſt in ſolo Chriſto; & tertia eſt clavis miniſterii, quæ deſcendit à clave auctoritatis, mediante clave excellentiæ: & de hac dictum eſt Petro: *Tibi dabo claves regni cœlorum.* „

„ Paulò aliter hanc veritatem explicat Doctor diſt.19. n.4. ubi ait: Auctoritas judiciaria ſententiandi, cœlum huic aperiendum, vel apertum eſſe, poteſt intelligi tripliciter. Uno modo auctoritas *ſimpliciter principalis*. Secundo modo, non principalis, ſed *præcellens*. Tertio modo, non principalis, nec præcellens, ſed *particularis*. Prima ſoli Deo convenit propter duo:

„ Primò, quia ipſe ſolus ex ſe eſt juſtus: imò ipſa juſtitia: Primum autem judicium non poteſt competere, niſi primo juſto, quia judicium non eſt perfectum, niſi ſit juſtum, juxta illud Pſ. *Feci judicium & juſtitiam*, ſiquidem judicare eſt, jus, vel juſtum dictare. Primum autem juſtum oportet eſſe perfectiſſimum, & ita juſtiſſimum: igitur primi juſti. Secundò, quia judicare eſt Præſidentis, juxta illud Apoſtoli ad Rom. 14. *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum?* Primus autem Præſidens non poteſt eſſe niſi Deus ſolus. Unde ſicut non poteſt alii communicare divinitatem, ſic nec primam poteſtatem judicandi, nec per conſequens clavem ſimpliciter principalem, aperiendi cœlum.

„ Secunda clavis, ſcilicet non principalis, tamen præcellens, poteſt intelligi quantum ad duplicem præeminentiam. Unam quidem in univerſalitate cauſarum judicandarum, aliam in firmitate ſententiæ definitivæ. Et utraque præeminentia poteſt convenire illi, qui omnia merita, & demerita novit, quæ ſunt cauſæ propter quas cœlum eſt aperiendum, vel claudendum, & cum hoc habet voluntatem inſeparabiliter conformem juſtitiæ divinæ. Propter primum poteſt in omnibus cauſis ſententiare, quia omnes novit... Propter ſecundum poteſt ejus ſententia ſimpliciter eſſe firma, & irrevocabilis, quia ſemper juſta. Hæc clavis cum utraque præeminentia propriè eſt Chriſti, qui novit omnia merita, & demerita judicandorum, & ſemper juſtitiæ divi-

„ næ conformiter judicat. Nec iſta poteſt
„ eſſe in Eccleſia militante, ſaltem con-
„ gruè non poteſt, quia nullus in Eccleſia
„ novit omnes cauſas judiciarias, nec ha-
„ bet voluntatem immutabiliter juſtam.
„ Tertia clavis, ſcilicet particularis, quan-
„ tum ad cauſas cognoſcendas, & infir-
„ ma, quantum ad ſententiam ferendam,
„ putà quòd ſit aliquando revocabilis, po-
„ teſt conferri alicui in Eccleſia Militan-
„ te, qui poteſt in illa cauſa noſſe, & in
„ illa, ſecundùm legem divinam rectè ju-
„ dicare; & ſi quando præter illam, ſen-
„ tentia ejus non erit firma, ſed ſecundùm
„ illam erit firma. Poteſt ergo in Eccleſia
„ eſſe una clavis cœlum aperiendi, ſcili-
„ cet auctoritas ſententiandi particulariter,
& non irrevocabiliter, alicui cœlum eſſe apertum. Congruit etiam iſtam eſſe in Eccleſia, & hoc in Sacerdote, ut Hierarchia Eccleſiaſtica ſit ordinata, & ultima reducantur in primum per medium.

Notandum tertiò, ſigillum Confeſſionis nihil aliud eſſe, quàm obligationem qua Confeſſarius tenetur ad ſervandum ſecretum de iis omnibus, quæ audivit in confeſſione, quę utique obligatio idcircò metaphoricè *ſigillum* appellantur; quia ſicut ſecreta ſigillo ſolent obſignari, ne aliis manifeſta fiant: ita peccata Confeſſori manifeſtata, perpetuo ſilentio, quaſi ſacro, & inviolabili ſigillo debent obſignari, ne aliis innoteſcant. Cùm autem ſit triplex jus, quo quis teneri poteſt ad ſervandum ſibi demandatum ſecretum, nempe jus naturale, divinum poſitivum, & Eccleſiaſticum; Quæritur an Confeſſarius hoc triplici jure obligetur ad celandum peccatum ſibi in confeſſione manifeſtatum.

CONCLUSIO PRIMA.

SOlus Sacerdos legis Evangelicæ eſt legitimus Miniſter Sacramenti Pœnitentiæ, cui fieri debeat Sacramentalis Confeſſio. Hæc eſt de fide determinata in Concilio Tridentino ſeſſ.14. c.10. *Si quis dixerit, Sacerdotes, qui in peccato mortali ſunt, poteſtatem ligandi, & ſolvendi non habere, aut non ſolùm Sacerdotes eſſe Miniſtros Abſolutionis, ſed omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus eſſe dictum: Quæcumque ligaveritis ſuper terram erunt ligata & in cœlo, & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cęlo, & quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt: quorum verborum virtute quilibet abſolvere poſſit peccata, publica quidem per correptionem dumtaxat, ſi correptus acquieverit; ſecreta verò per ſpontaneam Confeſſionem, anath. ſit.* Patet hæc veritas ex facto Chriſti D. qui Joann. 2. conferens facultatem abſolvendi à peccatis, ſolis eam Apoſtolis dedit: nam cùm inſufflaſset in eos, & dixiſset: *Accipite Spiritum ſanctum*: ſtatim ſubjicit: *Quorum remiſeritis peccata, &c.* Clarè inſinuans illis ſolis hæc verba dicere, qui per ſingularem ordinationem ad hoc Spiritus Sancti gratiam acciperent: tales autem ſunt ſoli Sacerdotes: igitur, &c.

Probatur inſuper eadem veritas auctoritate SS. Patrum, qui unanimi calculo docent, hanc abſolvendi poteſtatem ſolis Sacerdotibus novæ legis eſse conceſsam. Ita S. Ambroſius lib. de Paradiſo, & lib. de Pœnitentia, ubi loquens de poteſtate ligandi, & abſolvendi, dicit: *Jus hoc ſolis eſt permiſſum Sacerdotibus*: S. Hieron. exponens illud Matth.16. *Tibi dabo claves regni cęlorum*: *Habent*, inquit, *judiciariam poteſtatem alii Apoſtoli, habet & omnis Eccleſia in Epiſcopis, & Presbyteris; ſed ideò Petrus eam ſpecialiter accepit, ut omnes intelligant, quòd quicumque à veritate fidei, & ſocietate Eccleſiæ ſeparatur, nec à peccatis ſolvi, nec cęlum poteſt ingredi.*

Idem teſtantur cæteri Patres, maximè S. Leo epiſt.91. & ante eos S. Pacianus tract. contra Novatianos. Porrò hanc veritatem probat ſubtilis Doct. ſuprà laudatus n. 6. ex eo quòd Sacerdos ſit mediator inter Deum, & peccatorem: Congruit, inquit,
iſtam auctoritatem eſse in Eccleſia, & „
hæc in Sacerdote, ut Hierarchia Eccle- „
ſiaſtica ſit ordinata, & ultima reducan- „
tur ad primum per medium: Hierarchia „
eſt medium inter Deum, peccatoremque „
reducendum. Hoc etiam congruit perfe- „
ctioni cauſarum ſecundarum in eſse mo- „
rali, Deus enim univerſaliter non negat „
creaturis cauſalitatem, quæ poteſt eis com- „
petere, imò & illam communicat, & „
ad ejus actionem cauſis ſecundis aſſiſtit. „
Ex quo ergo in *eſſe* gratuito poſſibile „
eſt hominem habere iſtam cauſalitatem „
reductivam, quæ dicitur clavis, con- „
gruum eſt, quòd hoc ſupremo in Ec- „
cleſia, ſcilicet Sacerdoti, detur.

Eamdem veritatem apertè, & nitidè declarat Seraph. Doctor diſt.19. ar.2. q.1. ubi ait: Dicendum (ſicut dicunt Sancti, & hoc „

etiam

„ etiam innuit ipſe modus tradendi Ordi-
„ nes) quòd in ordine Sacerdotali clavium
„ poteſtas confertur. Hujus autem ratio eſt
„ inſtitutio divina. Inſtitutionis autem con-
„ gruitatem videre poſſumus, quoniam
„ harum clavium conſervator habet effi-
„ caciam Mediatoris, & officium Recon-
„ ciliatoris. Mediator autem eſt inter Deum,
„ & hominem, reconciliator verò redu-
„ cendo ad Eccleſiam, & reconciliando
„ Eccleſiæ. Ad hoc autem ut poſſit eſſe
„ Mediator perfectus, & competens inter
„ Deum & hominem, oportet quòd poſſe
„ habeat offerendi dona, & ſacrificia pro
„ peccatis, in quibus Deus placatur. Ad
„ hoc, quòd poſſit eſſe reconciliator, opor-
„ tet quòd poſſit reducere ad corpus Chri-
„ ſti myſticum, cujus caput eſt ipſe Chri-
„ ſtus verus; & ut recta ſit, & ordinata
„ poteſtas, oportet quòd habeat poſſe con-
„ ficiendi ſanctiſſimum corpus Chriſti. Hoc autem pertinet ad ſolos Sacerdotes: Et ideò mirabilis Dei ſapientia ordinatiſſimo modo ordinans Eccleſiaſticas poteſtates, hanc poteſtatem ligandi, & ſolvendi ſolis Sacerdotibus commiſit; & ita in ordine Sacerdotali dantur claves.

Objicies primò: S. Jacobus c.5. monet, ut ſua peccata ſibi mutuò confiteantur; ait enim: *Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini: Multùm enim valet deprecatio Juſti aſſidua*: Igitur non cenſet ſoli Sacerdoti faciendam eſſe Confeſſionem.

Reſpondeo: Triplicem in Scriptura diſtingui Confeſſionem peccatorum faciendam proximo: unam quidem ſatisfactoriam, quę fiat offenſo fratri ad impetrandam ab eo veniam, & pacem: aliam conſultoriam, quæ fiat ad capeſſendum conſilium neceſſarium ad ſalutem: tertiam verò ſacramentalem, quæ fiat ad veniam obtinendam per Abſolutionem: Prima quidem fieri poteſt cuilibet proximo offenſo: Secunda verò homini juſto, & erudito, præſertim autem Paſtoribus, ac viris Religioſis, quorum officium eſt publicè, & privatim, fideles Evangelica doctrina illuſtrare, & ſalutari exhortatione conſolari. Tertia autem fieri dumtaxat poteſt Eccleſiæ Sacerdotibus, quibus ſolis conceſſa eſt à peccatis abſolvendi poteſtas. Porrò de hac poſteriori videtur dumtaxat loqui S. Jacobus, cùm monet confitenda eſſe alteri peccata; ſiquidem priùs ſermonem fecerat de Sacerdotibus, monendo fideles, ut ſi quis ex eis infirmatur, inducat Presbyteros Eccleſiæ, qui orent ſuper eum, & ungant oleo, unde ſtatim colligit: *Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra*: quibus non obſcurè ſignificat, apud eos eſſe deponenda peccata, quos jam dixerat eſſe advocandos, ut orarent ſuper infirmum, & eum ungerent. Ne verò quis exiſtimaret peccata mortalia, quibus ęgri conſcientiam oneratam haberent, per iſtam Sacerdotum orationem, & miniſtratam ſacram Unctionem, poſſe deleri, ſubjungit: *Confitemini alterutrum peccata veſtra*. (ut explicat Hugo Victorinus lib. de Sacramentis:) Hoc eſt inter vos homines hominibus, oves Paſtoribus, ſubjecti Prælatis, laici Sacerdotibus, ii qui habent peccata, iis qui peccata dimittendi poteſtatem habent.

Objicies ſecundò: S. Cyprianus lib.3. Epiſtolarum ſecundùm editionem Pamelii ep. 13. docet: *Si quis infirmitate oppreſſus non poſſit expectare Sacerdotis adventum, reconcilietur per Diaconum, facta priùs exomologeſi*, ideſt Confeſſione. *Similiter* de furtis cap. *fures*, legimus: *Fures, & latrones, ſi in furando, & depredando occiduntur, viſum eſt pro eis non eſſe orandum: Sed ſi comprehenſi, aut vulnerati, Presbytero, vel Diacono confeſſi fuerint, communionem eis non negamus*.

Reſpondeo: Cyprianum loqui non de Abſolutione ſacramentali, ſed de ea, qua publicè pœnitentes recipiebantur in Communionem Eccleſiæ, ut poſſent cum aliis communicare, & divinis intereſſe. *Ad alterum* dico, in eo capite non dici, quòd Diaconus poſſit furem Sacramentaliter abſolvere, ſed quòd poſſit audire ejus Confeſſionem, & judicare, utrùm ſit verè contritus, & dignus cui Sacramentum Euchariſtiæ miniſtretur, quod tunc temporis Diaconi, abſente Sacerdote, fidelibus conferre ſolebant.

Objicies tertiò varias SS. Patrum auctoritates, quibus ſignificare videntur poteſtatem clavium ad omnes omninò fideles, præſertim bonos, & pios pertinere, eamque ab illis exerceri, quotieſcumque, vel offenſas fratribus, qui in ſe peccaſſent, pœnitentibus remitterent: vel præfractos, & impœnitentes divino judicio puniendos relinquerent. Ita præ cæteris S. Auguſt. lib.3. contra Donatiſt. c.18. ubi de Apoſtolis, quibus dictum erat: *Quorum remiſeritis*, ſic loquitur:
Ergo ſi perſonam gerebant Eccleſiæ, & „
ſic eis hoc dictum eſt, tanquam ipſi Ec- „
cleſiæ diceretur: pax Eccleſiæ dimittit pec- „

 cata,

Petes: *Utrùm, abſente Sacerdote, & urgente mortis periculo, aliquis peccati mortalis conſcius confiteri teneatur Laico, aut Diacono.*

Reſpondeo, ejuſmodi Confeſſionem varios Authores conſulere: *Primò* namque Author libri de vera, & falſa Pœnitentia cap.10. & ex eo Gratianus, cap. *Quem pœnitet*, diſt.1. de Pœnit. ubi ait: *Tanta Confeſſionis vis eſt, ut ſi deeſt Sacerdos, confiteatur proximo: ſæpe enim contingit, quòd pœnitens non poteſt verecundari coram Sacerdote; & ſi ille, qui confitebitur, poteſtatem non habeat ſolvendi, fit tamen dignus venia Sacerdotis deſiderio, qui confitetur ſocio: Mundati enim ſunt leproſi, dum ibant orare, vel ſe oſtendere Sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde patet, Deum ad cor inſpicere, dum ex neceſſitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire. Sæpè quidem quærunt eos ſani, & læti: ſed dum quærunt, antequam perveniant, moriuntur. Sed miſericordia Dei ubique eſt, qui & juſtis parcere novit, etſi non tam citò, ſicut ſi ſolverentur à Sacerdote.*

Idem docet *Petrus Cantor* Pariſienſis in Summa de Sacramentis fol.203. ubi eandem tuetur ſententiam ut communem eadem libri de vera, & falſa Pœnit. authoritate fretus. *Ecce ex hac authoritate habemus, quòd in neceſſitate confitendum ſit laico, ſi Sacerdos deſit, & non ſolùm venialia, ſed etiam mortalia*. Deinde ſibi authoritatem Bedæ objicit, qui hoc videtur de venialibus tantùm intelligere, cui ſic reſpondet: *Sed hoc fortè dictum eſt in caſu, ubi Sacerdos haberi poteſt; quod videtur ex eo quod ſequitur, ſcilicet, quòd ſine Confeſſionis emendatione peccata nequeunt dimitti. Si enim tantæ neceſſitatis eſt Confeſſio, quòd ſi deeſt Sacerdos, confitendum ſit cuicumque in mortis periculo, ſed numquid Judæo, vel Gentili, vel Hæretico manifeſto? Non videtur, quia contemptores ſunt, & irriſores Chriſtianæ Religionis, &c.* Poſteà probat, nec morioni, nec puero confitendum eſſe, *ſed laico diſcreto, qui non ſcandalizetur propter ejuſmodi Confeſſionem*. Quærit ampliùs idem Petrus, atque reſpondet ea, quæ mihi videntur hìc inſerenda, ut quæ fuerit tum multorum vulgata praxis evidentiùs demonſtretur: *An & ſimiliter mulieri, quæ non ſcandalizetur per ejuſmodi Confeſſionem? Item ſi fidelis ſerviens Judæo moriatur in via, domino præſente ſolo ſuo, non habens peccata aliqua, in quibus Judæus ille velit, vel poſſit detrahere confitenti, vel Eccleſiæ: & ille priuſquam moriatur, confiteatur Judæo illi, & eum adjuret per Deum, & fidem quam ei debet, ut Pœnitentiam, & Confeſſionem ſuam proteſtetur Eccleſiæ: an credetur ei poſtmodum hoc proteſtanti? nonne commendabit Eccleſia talem Confeſſionem, cùm nullum ex ea ſequatur periculum? R. Credo, quòd Dominus, qui dat in tali caſu pœnitenti Contritionem, ipſum quid agere debeat, docebit per internam inſpirationem. Poteſt enim, ut credo, propter tantam neceſſitatem etiam hoc Judæo vel hæretico confiteri; poteſt autem commendabiliter abſtinere, ne talibus confiteatur, ſi dictet ei conſcientia.*

Ita etiam docuit Præpoſitivus, ut vulgatam doctrinam, ſicut ex ejus Summa manuſcripta colligitur, 2. cap. de *Confeſſione*, ubi ſic ſcribit, *Quæritur utrùm aliquis poſſit confiteri ſocio ſuo*. Quòd ſic, probatur. Beda ſuper illum locum, Confitemini alterutrum peccata veſtra, dicit, quòd peccata ex deliberatione facta debet quis confiteri Sacerdoti; facta verò ex infirmitate, vel ignorantia poteſt confiteri ſocio. *Contra* hoc ſic: Aliquod peccatum factum ex infirmitate, gravius eſt omni peccato ex deliberatione facto. Nam peccatum fornicationis, quod fit ex infirmitate, gravius eſt verbo otioſo, quod quis dicit ex deliberatione. Ergò aliquod mortale peccatum debet quis confiteri ſocio & veniale Sacerdoti. *Solutio*: Beda per peccatum infirmitatis, intellexit peccata quotidiana, ſine quibus vix poteſt eſſe vita, quia hæc ſæpè ex infirmitate, vel ignorantia procedunt. *Sed quæritur* quid conferat confiteri ſocio. Videtur quòd nihil conferat, Nam ſocius non habet poteſtatem ligandi, atque ſolvendi: ergo nihil confert ſocius, maximè cùm poſſit invenire Sacerdotem. *Solutio*. Dicimus, quidquid dicat Beda, quòd ſemper melius eſt confiteri Sacerdoti, quàm ſocio, & ſocio non eſt confitendum, niſi in neceſſitate. Neceſſitas autem eſt in minimis peccatis. Pene enim eſſet impoſſibile ſemper quoties peccamus Sacerdotem invenire, ſed ſocium de facili reperimus: & cùm quis confitetur ſocio, ſolvitur ex deſiderio Sacerdotis, ut dicit Auguſtinus. *Hæc ille*.

Albertus Magnus in 4. diſt. 17. art.58. hanc quæſtionem proponit: *An aliquis poſſit confiteri ſuo ſocio, & ad quid valeat illa*

Con-

Confeſſio. Cui ſic reſpondet. *Valet Confeſſio facta laico, ubi articulus neceſſitatis, non contemptus Religionis, excludit proprium, vel alienum Sacerdotem*. Deinde docet, Patres multiplicem aſſeruiſſe abſolvendi poteſtatem: Eſt, *inquit*, poteſtas abſolvendi, ex authoritate quæ eſt Dei: Eſt poteſtas ſuperexcellentiæ, & hæc eſt Chriſti hominis, &c. Tertia poteſtas eſt ex vitæ merito, & ſuffragiis orationum, & hæc eſt Sanctorum in Eccleſia, qua unus alii meretur primam gratiam, quæ abſolvit à peccatis. Alia autem poteſtas ex officio Miniſtrorum conceſſa Sacerdotibus, eſt ultima ex unitate fidei, & charitatis, & hæc pro neceſſitatis articulo deſcendit in omnem hominem ad proximo ſubveniendum: & hanc poteſtatem habet laicus in articulo neceſſitatis, & mulier ſimiliter. Articulo ſequente docet, Abſolutionem illam eſſe Sacramentalem, ut eſt Baptiſmus à laico datus, & laicum eo caſu veri Miniſtri, ideſt, Sacerdotis Vicarium.

Ita quoque S. Raymundus lib. 3. de Pœnit. & remiſſ. §. 20. ubi ait: *Sed & graviora coæqualibus pandenda ſunt, cùm deeſt Sacerdos, & urget periculum: venialia, Sacerdotis ablata copia, licet confiteri coæqualibus, & hoc ſufficit, ut dicunt plerique Doctores; ſi tamen ex contemptu non prætermittatur Sacerdos. Alii verò dicunt, & credo tutiùs, quòd utriuſque generis peccata Sacerdotibus ſunt pandenda, quibus eſt conceſſa poteſtas ligandi, & abſolvendi, ſi habeatur eorum copia.* Et anteà ſſ. 15. dixerat S. Auguſtini authoritate fretus, & Decreti de Pœnit. diſt. 1. *quem pœnitet*, & de Conſecratione diſt. 4. cap. Sanctum. Tanta eſt vis Confeſſionis, ut ſi immineat articulus neceſſitatis, vel quia infirmatur ad mortem, qui confiteri vult, vel debet intrare bellum juſtum, & deeſt Sacerdos, confiteatur proximo: & ita non ſolùm Clerico, ſed etiam Laico, vel ſocio poſſet.

Alexander Alexſis 4. Summæ q. 19. memb. 1. art. 1. dicit, Confeſſionem laico factam, utilem eſſe multis de cauſis, & Abſolutionem à laico datam eſſe Abſolutionis à Deo impetrationem: atque in hujus rei probationem affert S. Auguſtini dictum jam exſcriptum, ſed ſub nomine S. Gregorii. *S. Bonaventura* in diſt. 17. p. 3. dub. 3. & art. 2. q. 1. teſtatur nonnullos Doctores exiſtimare, Confeſſionem illam eſſe Sacramentalem; contrarium tamen probabilius judicat. Sed parùm intereſt, an ſit Sacramentalis, nec-ne, modò primarium Abſolutionis Sacramentalis effectum, ideſt, ſalutem, quoquo modo in pœnitente producat.

Cardinalis *Hoſtienſis* lib. 5. Summæ, tit. de Pœnit. & remiſſ. c. 14. ubi caſus explicat, in quibus licet non confiteri Parocho ſuo. Septimò, *inquit*, tempore neceſſitatis 26. q. 6. *Si Presbytero* de Pœnit. diſt. 3. *Quicumque Presbyter*: quia, ſicut ait Auguſtinus, tanta eſt vis Confeſſionis, quòd ſi immineat neceſſitatis articulus; ut quia infirmatur ad mortem is, qui vult confiteri, vel oportet eum intrare bellum, & deeſt Sacerdos non ſolùm proprius, ſed & quilibet; in tali articulo poteſt etiam laico, vel etiam mulieri ſi non adſit alius, confiteri, de Pœnit. diſt. 1. *Quem penitet*, & diſt. 3. *Qui vult*, & de Conſecratione diſt. 4. *Sanctum eſt*, &c. Non tamen Hæretico, vel excommunicato debet quis confiteri. Quantæ autem virtutis ſit ejuſmodi Confeſſio, paulò poſt explicat: Quod autem dictum eſt de Laico, vel muliere, intelligas quoad oſtendendam fidem Sacramentalem: Unde ſi ſic moriatur, ſalvatur, debitum tamen Sacramentum deficit, quia nullus poteſt verè abſolvere, ut ſcilicet verum ſit ſacramentum Pœnitentiæ, niſi Sacerdos ſit; ideoque ſi talis evadat, debet iterum Sacerdoti proprio confiteri.

Similiter S. Thomas *In diſt.* enim 17. *qu.* 3. *art.* 3. *quæſtiuncula* 2. Dicendum, quòd ſicut Baptiſmus eſt Sacramentum neceſſitatis, ita & Pœnitentia. Baptiſmus autem qui eſt Sacramentum neceſſitatis, habet duplicem Miniſtrum; unum, cui ex officio baptizare incumbit, id eſt, Sacerdotem: alium, cui ratione neceſſitatis diſpenſatio Baptiſmi committitur. Ita etiam Miniſter Pœnitentiæ, cui Confeſſio facienda ex officio eſt, eſt Sacerdos: ſed in neceſſitate etiam Laicus vicem Sacerdotis ſupplet, ut ei Confeſſio fieri poſſit. *Et poſtea* in Reſponſo ad primum docet, in hujuſmodi Confeſſione ineſſe rationem Sacramenti, & ea, quæ ad Sacramenti eſſentiam pertinent, licèt non omnia; quæ verò deſunt, defectum ſcilicet Sacerdotis, à ſummo Sacerdote ſuppleri: Quando neceſſitas imminet, debet facere pœnitens, quod ex parte ſua eſt, ſcilicet conteri, & confiteri cui poteſt. *Et paulò poſt:* Nihilominus Confeſſio Laico ex deſiderio Sacerdotis facta, Sacramen-

mentalis eſt quodammodò, quamvis non ſit Sacramentum perfectum. Poſteà reſponſione ad ſecundum aſſerit, Laicum eſſe confitentis Judicem, cò quòd ratione neceſſitatis, & Sacramenti adipiſcendi ſe ſeci confitens ſubjecit.

Verùm dico his, & ſimilibus authoritatibus, & ſententiis non ſignificari illam Confeſſionem à pœnitente factam, & Abſolutionem à Diaconis, aut Laicis datam, eſſe Sacramentalem; quippe omnes omnino Eccleſiæ Doctores conſtanter docent clavium poteſtatem ad ſolos Epiſcopos, & Presbyteros pertinere, uti apertè definit Concilium Tridentinum *ſeſſ.*14. *cap.6.* Itaque illa confeſſio poteſt quidem eſſe ſalutaris propter Contritionem, & verecundiam ac humilitatem annexam; nam (inquit Doctor *diſt.*17. „ *qu.*27.) Talis Confeſſio poteſt eſſe materia verecundiæ, quæ eſt una pœna debita peccato: & in hoc confitens ſolvit aliquam pœnam, quam ſolveret, ſi confiteretur Sacerdoti: ſed quia accuſatio ad hoc ex præcepto ſit, & non aliud, ut ſequatur ſententia; & Laicus nullam habet ſententiandi authoritatem in iſto foro; ſequitur, quòd nullum præceptum eſt de accuſando ſe Laico: & fortè utilius eſſet non accuſare ſe illi, ſi poſſet æqualem verecundiam habere apud ſe recogitando eadem peccata, & ſic æquè puniri. Et ſi diceret aliquis, quòd neceſſarium eſt non confiteri Laico, quia nulli licet diffamare ſe, nec prodere peccatum ſuum occultum, maximè quando ille, cui prodit, non præſumitur celator ſecreti, nec ſcit melius conſulere peccatori, quàm ipſemet ſibi; fortè enim propter conſilium requirendum, liceret revelare peccatum ſuum alicui Laico diſcretiori. Sed nec hoc patet, quia conſilium poſſet inquiri poſito caſu in univerſali de aliquo, abſque revelatione peccati ſui. Quid igitur de malefactoribus damnatis confitentibus Laicis? Reſpondeo, ſimplicitas excuſat eos, ne in hoc peccent: & humilitas eorum eſt meritoria eis pro quanto volunt illud, quod pertinet ad ſacramentum Pœnitentiæ ſupplere, ſicut poſſunt. Sed viro diſcreto, qui bene ſciret ad quid eſt Confeſſio inſtituta: nec fortè utile foret, nec (ſine fortè) neceſſarium talem Confeſſionem facere. Ita Doctor.

CONCLUSIO SECUNDA.

N*On omnis Sacerdos extra imminens periculum mortis, eſt Miniſter Sacramenti Pœnitentiæ, cui fieri debeat Confeſſio: ſed tantùm ille, cui ad id conceſſa eſt juriſdictio.* Hæc eſt communis apud Theologos, & expreſsè colligitur ex Concilio Florentino in Decreto Eugenii, ubi docet, Miniſtrum hujus Sacramenti eſſe *Sacerdotem habentem authoritatem abſolvendi ordinariam, vel delegatam.* Quibus verbis cùm explicet ea, quæ jure divino ad eſſentiam Sacramentorum requiruntur, ſignificat hanc authoritatem, ſive poteſtatem juriſdictionis requiri jure divino. Idem apertè ſatis docet Concilium Tridentinum *ſeſſ.*14. *cap.*5. ubi ait, Abſolutionem à peccatis eſſe actum judiciarium ex inſtitutione Chriſti: ad hunc autem requiritur juriſdictio: unde cap. 7. ait: *Quoniam igitur natura, & ratio Judicii illud expoſcit, ut ſententia in ſubditos dumtaxat feratur; perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti Abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert in quem ordinariam, aut ſubdelegatam non habet juriſdictionem.* Unde etiam cap. *Si Epiſcopus*, de Pœnitent. & remiſſ. in 6. ſtatuitur, nulla conſuetudine poſſe induci, ſive præſcribi, ut quis ſine licentia Superioris poſſit ſibi Confeſſarium eligere quia nimirum contra jus divinum nulla conſuetudo, aut præſcriptio poteſt prævalere: ex quo apparet hanc neceſſitatem juriſdictionis ex ipſa natura, & inſtitutione Sacramenti conſequi: Si enim, quòd quilibet Sacerdos non poſſit quemlibet abſolvere, proveniret tantùm ex jure humano, contra illud præſcribi poſſet: quia ſecundùm veriorem ſententiam, præſcribi poteſt contra omne jus humanum.

Difficultas autem eſt, unde proveniat ejuſmodi juriſdictio: quidam enim Theologi docent cum *Armacano* lib. 11. quæſtionum Armenicarum cap. 4. poteſtatem juriſdictionis in hoc Sacramento non diſtingui à poteſtate ordinis: atque ita Sacerdotem utramque ſimul accipere in ordinatione omnino completam, ſicque quemlibet Sacerdotem poſſe validè quemvis legitimè diſpoſitum abſolvere, licèt illicitè ob Eccleſiæ prohibitionem. Verùm hæc ſententia apertè repugnat Concilio Tridentino c. 7. decernenti, *delictorum reſervationem conſonam eſſe divinæ autho-*

authoritati, & non tantùm in externa politia, ſed etiam coram Deo vim habere; veruntamen piè admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes, quoſlibet pœnitentes, à quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt: extra quem articulum Sacerdotes cùm nihil poſſunt in caſibus reſervatis, id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad ſuperiores, & legitimos Judices pro beneficio Abſolutionis accedant. Quibus verbis apertè docet, non ſolùm illicitè, ſed etiam invalidè aliquos Sacerdotes abſolvere à peccatis reſervatis; ac ſubinde falſum eſt, eos omnes habere completam juriſdictionem virtute ſuæ ordinationis.

Cenſent nonnulli cum *Navarro* in ſumma *cap.4. n.3. & cap.27. n.54.* Sacerdotes quidem in ſua ordinatione accipere juriſdictionem habitualem, non talem ac tantam, ut validè poſſint abſolvere, Eccleſia id ſua prohibitione impediente. *Verùm* hæc ſententia pene coincidet cum præcedente: nam ſi quivis Sacerdos jure divino, & virtute ſuæ ordinationis habeat ſufficientem poteſtatem, ut actu poſſit ab omnibus peccatis abſolvere, nulla ratione Eccleſia poterit efficere, ut pœnitentem debitè diſpoſitum validè abſolvat, ſicut nulla ſua prohibitione poteſt efficere, ut Epiſcopus aliquem invalidè ordinet, aut confirmet.

Tertiò Aliqui docent cum S. Antonino *3: part. tit.17. c.4.* Sacerdotes in ſui ordinatione accipere quidem poteſtatem juriſdictionis, ſed quæ etiam ſecluſa omni Eccleſiæ prohibitione non poſſit reduci ad actum, propter defectum materiæ: nam ut aliquis Judex exerceat actum juriſdictionis, non ſatis eſt, quòd à Principe Judex inſtituatur, ſed præterea neceſſarium eſt, quòd habeat ſubditos, & determinatum locum, ubi ejuſmodi juriſdictionem exerceat: Unde ut Sacerdotes validè poſſint aliquem pœnitentem abſolvere, neceſſum eſt, quòd Eccleſia ipſis aliquos ſubditos aſſignet: quia Chriſtus D. hoc ſacramentum ita inſtituit, ut nullus ſine authoritate, & determinatione Eccleſiæ poſſit in alterum ſententiam ferre; quam ſententiam veriorem exiſtimo.

Quarta tandem ſententia docet poteſtatem Ordinis, quam ſolam Sacerdos in ſui ordinatione accipit, eſſe diſtinctam à poteſtate Juriſdictionis, quam poſteà accipit à Prælatis Eccleſiæ; unde fit, ut neminem poſſit abſolvere, niſi priùs accepta hac authoritate, quæ ſicut liberè conceditur, ſic etiam liberè ſuſpendi poteſt, & revocari. Ita Medina de Pœnit. tract.2. qu.39. concluſione 3. Soto in 4. diſt. 18. qu. 4. ar.2. Suarez diſp. 16. ſect.3. n.7. Quam utique ſententiam probant maximè his momentis, quæ alibi, agendo de Ordine, examinabimus, ajunt autem Trident. & Florent. diſtinguunt hanc juriſdictionem in ordinariam, & delegatam; ac ſubinde cenſent hanc poteſtatem poſſe delegari, id autem falſum eſſet, ſi poteſtas juriſdictionis eſſet eadem cum poteſtate ordinis: nemo enim dixerit poteſtatem ordinis poſſe delegari; ac ſubinde cenſent Concilia, poteſtatem juriſdictionis à poteſtate ordinis eſſe diſtinctam. *Deinde* omnis Juriſdictio eſt eſſentialiter ſuperioritas, quæ intrinſecè dicit reſpectum ad ſubditos; ſicut enim nullus revera poteſt eſſe dominus quin habeat ſervum, ita nec Superior eſſe poteſt, ac juriſdictionem habens, niſi habeat ſubditos: ſed Sacerdos virtute ſuæ ordinationis nullos acquirit ſubditos: igitur nec virtute illius juriſdictionem obtinet.

Denique ejuſdem eſt conferre juriſdictionem, cujus eſt dare ſubditos, in quos exerceatur ejuſmodi juriſdictio: ſed Eccleſia Sacerdotibus ordinatis aſſignat ſubditos, in quos exerceant juriſdictionem, & authoritatem judicandi ſacramentaliter: igitur etiam dat hanc juriſdictionem:

Dices: Urbanus II. ut refertur cap. *Placuit* de Pœnitentia. Statuit *ut deinceps nulli Sacerdotum liceat quemlibet commiſſum alteri Sacerdoti ad Pœnitentiam ſuſcipere, ſine ejus conſenſu, cui priùs ſe commiſit.* Igitur priùs cuilibet licebat, quemvis ad Pœnitentiam, & Abſolutionem ſuſcipere.

Nego conſequentiam: Siquidem ibi non agitur de Pœnitentia ſacramentali ſed tantùm de Pœnitentia publica, & decernitur ne aliquis agendo ſolemnem Pœnitentiam poſtquam commiſſus eſt uni Sacerdoti, ut illam juxta illius judicium, & præſcriptum agat, poſſit ſine hujus Sacerdotis licentia alteri ſe committere in eadem cauſa, niſi fortè Sacerdos ille, cui ſe primò commiſerat, ei injunxiſſet aliquid indecens propter ignorantiam: hoc enim in caſu poſſet alterum convenire.

Dices ſecundò: Poteſtas juriſdictionis, ſeu remittendi peccata conceditur cuilibet Sacerdoti in ſua ordinatione; ut decernit Concilium Tridentinum *ſeſſ.14. cap.6.* his verbis:

Do-

Docet quoque (ſancta Synodus) *etiam Sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus ſancti, in ordinatione collatam, tanquam Chriſti Miniſtros, functionem remittendi peccata exercere, eoſque pravè ſentire, qui in malis Sacerdotibus hanc poteſtatem non eſſe contendunt.* Ubi Concilium docet, Sacerdotes habere poteſtatem juriſdictionis virtute ſuæ Ordinationis: igitur illa poteſtas non eſt diſtincta à poteſtate Ordinis; ac ſubinde quemadmodum quilibet Sacerdos poteſt exercere poteſtatem Ordinis independenter à qualibet prohibitione Eccleſiæ, pari ratione poterit exercere juriſdictionem, & authoritatem abſolvendi.

Adde quòd Concilium dicat Sacerdotes habere authoritatem eandem quæ conceſſa fuit Apoſtolis vi verborum Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata*: at Apoſtoli virtute verborum iſtorum poterant quemlibet abſolvere: igitur idem præſtare poſſunt Sacerdotes.

Nego conſequentiam, juxta tertiam ſententiam; quamquam enim poteſtas remittendi peccata conferatur ſecundùm ſubſtantiam, & virtutem cuilibet Sacerdoti in ordinatione, non tamen confertur exercenda, niſi aſſignatis ſubditis, in quos exerceatur, ac ſubinde confertur quidem intrinſecè completa quantum ad virtutem, ſed complenda extrinſecè quantum ad exercitium, & applicationem ſubjecti, in quod illa poteſtas exerceatur: non ſecus ac ſi Rex tribueret aliquibus poteſtatem judicandi, & constitueret eos Judices, non aſſignaret tamen illis ſubditos, ſed deſignationem ipſorum permitteret provinciarum Gubernatoribus, ubi judicarent expedire bono regni.

Ad id quod ſubjungitur, non aliam quemlibet Sacerdotum accipere in ſua ordinatione poteſtatem, quàm quæ Apoſtolis conceſſa fuit, quando eis dictum eſt: *Quorum remiſeritis, &c.*

Reſpondeo concedendo non aliam præcisè vi verborum illorum poteſtatem accipi, ſed quemadmodum præter hanc poteſtatem ex Chriſti voluntate miſſi ſunt in univerſum mundum, qua miſſione complementum poteſtatis juriſdictionis fuit eis collatum, ita præter eam, quam quilibet Sacerdos recipit in ordinatione ſua, poteſtatem, debet ejuſdem complementum recipere ab Eccleſia, quæ illi ſubditos aſſignet.

Objicies ſecundò: Si vera eſſet noſtra ſententia, ſequeretur Sacerdotes recipere ab Eccleſia poteſtatem abſolvendi: quod abſurdum eſt; alioqui dicendum eſſet: Ego te abſolvo authoritate Eccleſiæ.

Reſpondeo, negando ſequelam: Sacerdotes recipiunt à Chriſto in ſua ordinatione poteſtatem juriſdictionis, à qua efficienter eſt remiſſio peccatorum, poſito quòd ſubditi aſſignentur, adeoque habent à Chriſto poteſtatem abſolvendi, & ab Eccleſia recipiunt tantùm deſignationem ſubditorum, quod non eſt recipere, niſi complementum poteſtatis, à quo non poteſt dici Sacerdos ſic recipere poteſtatem abſolvendi; ſicuti ignis non recipit poteſtatem comburendi ab eo, qui materiam combuſtibilem illi approximat, nam ille qui à Principe conſtitutus Judex recipit à gubernatore Provinciæ poteſtatem judiciariam, deſignatos, in quos judicium ferat, ſubditos habet à gubernatore Provinciæ.

CONCLUSIO TERTIA.

CONfeſſarius *ſtrictè tenetur jure naturæ, divino poſitivo, & Eccleſiaſtico ad ſervandum ſigillum Confeſſionis, ita ut nulla ratione poſſit alteri revelare ea, quæ ſibi in Confeſſione manifeſtata ſunt.* Hæc eſt communis apud Catholicos, & quantum ad obligationem ex jure Eccleſiaſtico, definita in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. cap. *Omnis utriuſque ſexus*, ubi ſtatuitur. *Caveat autem omnino Sacerdos, ne verbo aut ſigno, aut aliquo quovis modo aliquatenus prodat peccatorem; ſed ſi prudentiori conſilio indiget, illud abſque ulla expreſſione perſonæ cautè requirat; quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi ſecretum præſumpſerit revelare, non ſolùm à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Monaſterium detrudendum.* Quod utique decretum approbat Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. Quantum autem ad obligationem ex *jure naturali*, laborant Theologi in aſſignanda genuina ratione hujus obligationis. Aliqui enim eam repetunt ex mendacio, quia, inquiunt, nuſquam licet mentiri: at ſi Sacerdos revelaret Confeſſionem mentiretur: nam diceret ſe ſcire ut eſt homo, quod neſcit ut homo, ſed tantùm ut Dei vicarius. Verùm hanc rationem refellit Doctor diſt. 21. num. 4. *Primò*, quia Sacerdos ex poteſtate clavium ſibi commiſſa in propria perſona cognoſcit, & decernit in cauſa peccatoris, ejuſdem enim

enim eſt in perſona cognoſcere, cujus eſt in cauſa ſententiare de ea: ſed Sacerdos non in perſona Dei ſententiat abſolvendo confitentem: igitur & ſic audit, & cognoſcit: Minor patet; non enim abſolvit principaliter, ſed tantùm miniſterialiter; abſolvere autem miniſterialiter ſibi non competit, niſi in perſona propria, ſi enim in perſona Dei loqueretur, abſolvendo confitentem, verè poſſet dicere ſine prece prævia, quæ eſt, *Dominus te abſolvat*, *Ego te principaliter abſolvo*, *& gratiam infundo*: ſicut Angelus verè dixit in perſona Dei: Ego te eduxi de Ægypto. *Inſuper* non magis audit, vel abſolvit Sacerdos in foro Confeſſionis, in perſona Dei, quàm conficiat Euchariſtiam in perſona ejus: quia æquè excellens eſt actus iſte, ſicut ille, & actus Sacramentalis, in quo operatur virtus divina, ſicut hic: imò videtur ibi plus agere in perſona Dei, vel Chriſti, quàm hic. Ibi enim profert verba Chriſti, *Corpus meum*, & in perſona Chriſti, de quo præmiſit. *Qui pridie, quàm pateretur*, &c. Ita quòd totum illud; *Accipite*, &c. *Hoc eſt corpus meum*; dicit ipſe recitando verba Chriſti, non ſic in propoſito. Unde non præmittit hic, Chriſtus volens abſolvere peccatorem dixit ſic, *Ego te abſolvo*, ſed *ly ego*, ſtat hic pro perſona Miniſtri: ex hoc ergo patet, quòd magis, vel non minùs conficit in perſona Chriſti, quàm abſolvat vel audiat Confeſſiones in perſona Chriſti: ſed conficit in perſona propria; unde non mentitur poſt Miſſam dicens, Ego ſcio hodie me conſecraſſe: igitur pariter non mentiretur, dicendo: Ego hodie audivi talem confitentem hoc peccatum. *Tertiò*, ſi hæc ratio eſſet vera, ſequeretur Sacerdotem non poſſe in Confeſſione auditum peccatum alteri manifeſtare, non revelata perſona, niſi mentiretur; ſed hoc falſum apparet per illud *extra de Pæn. & Remiſſ. c. 1. Officii*, ubi Innocentius III. reſpondet Cardinali Legato, qui ſcripſerat caſum, quem audierat in Confeſſione, & ſuper eum conſilium petierat à ſummo Pontifice, qui ipſum non redarguit, quod revelaſſet peccatum hujuſmodi in univerſali per Scripturam: ſed reſpondit qualiter ſit tali perſonæ confitenti conſulendum. *Quartò*, patet ex communi uſu Confeſſorum, quòd Confeſſor extra Confeſſionem poteſt dicere, hoc aut illud fuiſſe ſibi confeſſum, ubi non eſt periculum manifeſtandi perſonam confitentem; ſed ſtante prædicta ratione id non liceret, quia nuſquam licet mentiri: igitur, &c. Unde concludit Doctor, quòd cùm Sacerdos non audiat Confeſſiones, nec abſolvat ut perſona Dei, ſed tantùm ut ejus Miniſter, & vices gerens, idcirco non mentiretur, ſi aliquod peccatum ſibi confeſſum alteri manifeſtaret.

Itaque, quatuor alias rationes profert Doctor num. 8. quibus ſuadet ſigillum Confeſſionis eſſe de jure naturæ: quæ quoniam per ſe claræ ſunt, ac perſpicuæ, idcirco hic eas transcribendas eſſe volui: quarum *Prima* ſumitur ex ratione charitatis. *Secunda* ex ratione fidelitatis. *Tertia* ex ratione veritatis, vel veracitatis. *Quarta* ex ratione unitatis, vel mutuæ utilitatis. *Prima* talis eſt, lex naturæ de charitate fraterna exprimitur Matth. 7. *Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, hoc facite illis. Hæc eſt enim lex, & Propheta*. Et Lucæ 6. *Prout vultis, ut faciant homines vobis, & vos facite illis*. Sed ſic intelligi debet illa propoſitio legis naturæ de charitate fraterna, *quæ vultis vobis*. ideſt, quæ debetis ſecundùm rectam rationem velle: & hoc intelligitur in illa propoſitione Matth. 22. *Diliges proximum tuum, ſicut teipſum*. Sed quilibet debet diligere ſecundùm rectam rationem famam propriam: ergo & celationem peccati ſui confeſſi, & per conſequens Confeſſor debet idem diligere, & velle ipſi confeſſo: ſed revelatio tolleret confeſſo famam; ergo, &c. Minor probatur per Scripturam Eccleſiaſtici 41. *Curam habe de bono nomine*, & reddit rationem de hoc; *hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille theſauri magni & pretioſi*. Probat etiam per aliud, ſubdens; *Bonæ vitæ numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in æternum*. Proverb. 22. *Melius eſt nomen bonum, quàm divitiæ multæ*. Item per rationem probatur. Quilibet enim ſecundùm rectam rationem debet ſibi velle vitam civilem: hæc autem tollitur per ablationem famæ, quia in hoc aliquis vivit vita civili, quòd idoneus eſt ad actus aliquos competentes ſibi in illa civitate, ſed fama amiſſa, privatus eſt habilitate ad tales actus, quia amiſit ſtatum dignitatis illæſæ, ſcilicet habilitatem ad actus, quibus aliàs dignus eſſet. Secunda pars minoris, ſcilicet quòd revelatio peccati confeſſi tollit confeſſo hujuſmodi famam, probatur, quia qua ratione poteſt uni revelari, poteſt & alteri, & ſic omnibus;

„ ſed in tali revelatione eſt manifeſtum,
„ quòd ſtatus dignitatis illæſæ, quæ con-
„ ſiſtit in fama ejus apud concives, tol-
„ litur iſti.

„ *Secunda ratio*. Quilibet de lege natu-
„ ræ tenetur ſervare fidelitatem proximo
„ ſuo, quam vellet, & deberet ſibi velle
„ ſervare: ſed committens ſecretum maxi-
„ mum alteri, vellet ſibi ſervari, & debe-
„ ret velle ſibi ſervari, tanquam ſecre-
„ tum; ergo alter, cui committit, tene-
„ tur illud ſibi ſervare. Hæc ratio tangitur
„ Prov. 11. *Qui ambulat fraudulenter, reve-
lat arcana, qui autem fidelis eſt, celat amici
commiſſum*.

Tertia ratio. Quilibet ex lege naturæ te-
„ netur ſervare promiſſum licitum: ſed
„ recipiens ſecretum, maximè iſtud in Con-
„ feſſione detectum, etſi non explicitè, ta-
„ men implicitè promittit ſe ſervaturum, quia
„ ſine tali promiſſo, ſaltem ſubintellecto,
„ non committeretur ſibi tale ſecretum: er-
„ go, &c. Hæc ratio probatur, vel poteſt
„ ſumi ex illo verbo: *Loquimini veritatem
„ unuſquiſque cum proximo ſuo*.

„ *Quarta ratio*. In hoc communitas ali-
„ quam habet unitatem proportionatam
„ unitati corporis, quia ibi eſt ordo Supe-
„ rioris, & inferioris, & tenetur Superior
„ influere in inferiorem, & inferior ſubmi-
„ niſtrare Superiori, juxta illam parabolam
„ Pauli de corpore myſtico, & naturali
„ in diverſis locis: ſed in civitate, inferior
„ eſt minùs ſufficiens, & minùs ſciens, & in
„ Eccleſia peccator inferior. Superior au-
„ tem eſt Hierarcha, qui & poteſt conſule-
„ re, & reconciliare: ergo de lege naturæ
„ eſt, quòd nullus excludat inferiorem à re-
„ curſu ad Superiorem: quia hæc eſt commu-
„ nis utilitas membrorum ad invicem. Sed
„ revelatio ſecreti excludit talem recurſum
„ inferioris ad Superiorem in conſilio ani-
„ mæ, & per conſequens influentiam Supe-
„ rioris in inferiorem: quia nullus recurre-
„ ret, ſi regulariter illud, de quo quærit
„ conſilium, vel remedium, non eſſet ſer-
„ vandum ſecretum: ergo eadem lege natu-
„ ræ, qua tenetur quilibet ad ſervandam uni-
„ tatem corporis Chriſti myſtici, & ad com-
„ munem utilitatem aliis, ſicut membris in
„ corpore, tenetur celare ſecretum hoc.

„ Idem probat Doctor de obligatione
„ petenda ex lege divina poſitiva: Quilibet
„ Chriſtianus (*inquit n*. 11.) tenetur non
„ dare occaſionem alteri, qua revocetur à
lege Chriſti: ſed lex Chriſti eſt de Con- „
feſſione facienda, ut eſt oſtenſum diſt. 17. „
igitur quilibet in lege Chriſti tenetur „
non retrahere aliquem à Confeſſione fa- „
cienda; ſed revelans Confeſſionem occa- „
ſione data, retrahit aliquos à Confeſſio- „
ne: ergo, &c. Si dicas, etſi ille Sacerdos „
revelat, tamen alius erit celator ſecreti: „
hoc nihil eſt, quia iſte quantum eſt ex „
genere operis ſui, dat occaſionem alte- „
ri cavendi eodem modo à ſingulis Con- „
feſſoribus. Item *ſecundò* ſic: Chriſtus ſta- „
tuit arbitrium Pœnitentiæ eſſe ultimum in „
terris quantum ad illud crimen confeſ- „
ſum, quod patet ex illo verbo Matth. 16. „
Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſo- „
lutum & in cœlis, id eſt, finaliter, & „
ultimatè approbatum: & Joan. 20. *Quo-* „
rum remiſeritis peccata, &c. ſupple in Ju- „
dicio divino finaliter remiſſa approban- „
tur: ergo peccat contra legem Chriſti „
quicumque aliquid in iſto foro diſcuſ- „
ſum, & ibi finaliter terminatum deducit „
ad aliud forum publicum: ſed revelans, „
quantum in ſe eſt, facit, quòd deduci „
poſſit ad aliud forum: ergo, &c. *Tertiò* „
ſic, Dans occaſionem peccandi mortaliter „
exequendo præceptum Chriſti, peccat „
mortaliter: quia præceptum, quod eſſet „
debitè exequendum, iſte quantum in ſe „
eſt, facit indebitè exequi, ſed revelans „
Confeſſionem dat occaſionem indebitè „
exequendi Chriſti præceptum de confi- „
tendo, quia mendaciter; dat enim oc- „
caſionem, ut aliquis in Confeſſione ſe- „
ipſum laudet, & alium, quem odit, vi- „
tuperet, ut ſic indignè à Confeſſore pro- „
moveatur, & alius puniatur: ergo, &c.

Objicies primò: Ex S. Bernardo lib. 4. de præcepto, & diſpenſatione; *Quod eſt inſtitutum pro charitate, non debet contra charitatem militare*: Sed, ſigillum Confeſſionis militaret contra charitatem, aliquibus in caſibus, putà ſi aliquis noverit in Confeſſione Paſtorem aliquem, & animarum Rectorem eſſe hæreticum, quem inducere non poſſet, ut ab erroribus diſſeminandis, & inficienda plebe ſibi commiſſa deſiſteret: quo in caſu eſſet contra charitatem ejuſmodi non denunciare, non ſecus ac contra charitatem militaret, qui hominem peſte infectum noſſet cum cæteris converſantem, nec alios moneret, ut ab ejus conſortio effugerent; igitur tale ſigillum non eſt aſſerendum.

Ne-

Negat minorem Doctor; Non eſt enim contra charitatis ordinem, quòd interdum non caveatur aliquod malum, ad ſervandam Sacramento debitam reverentiam, quæ utique longè præſtantius eſt bonum, quàm illud quodlibet, quod ex revelatione confeſſionis poſſet accidere. Charitatis enim & juſtitiæ ordo eſt, ut majus bonum præferatur minori: nam Deuter.16. *Juſtè quod juſtum eſt exequeris*: Ergo, inquit Doctor, *charitativè quod charitatis eſt exequeris*. Unde colligit reprobandum eſſe hunc verſum Juriſperitorum. *Eſt hæreſis crimen quod nec confeſſio celat*; quia hæc ſententia eſt falſa.

Adde quòd Confeſſarius alia via providere poſſit, ne malum iſtud longiùs graſſetur, nempe vel monendo Epiſcopum, ut diligenter inquirat de adminiſtratione, & fide Rectorum ſibi ſubditorum, & reſciat ab eorum plebe, utrùm ab iis doceantur Catholica dogmata: ea tamen ratione, ut neque ullo ſigno, directè vel indirectè manifeſtet eum, qui ſibi confeſſus fuerat.

Dices ſecundò: Nullus poteſt obligari ad id quod vergit in proprium damnum ſuæ conſcientiæ: ſed celatio confeſſi peccati aliquando vergeret in damnum propriæ conſcientiæ ipſius Confeſſarii; putà ſi quis evocatus in Judicium adjuretur de veritate dicenda, quam novit per Confeſſionem: ſi enim veritatem non proferat, perjurii crimen incurret; ſicque peccabit mortaliter.

Nego minorem: Illa enim ſecreti celatio non erit in præjudicium conſcientiæ ipſius Confeſſarii, nec perjurii crimen incurret: quippe cùm ad revelandam hanc veritatem non teneatur virtute juramenti, quia, ut diximus, dum occurrunt varia præcepta, quæ ſimul ſervari nequeunt, maximè ſervandum eſt illud, quod eſt majoris ponderis, & momenti: hic autem apparet ſigillum Confeſſionis eſſe gravioris ponderis, quàm præceptum juramenti: quia videlicet obligatio ad ſervandum ſigillum fundatur in jure naturali, divino poſitivo, & Eccleſiaſtico.

Dices tertiò: Sacerdos ex Confeſſione cognoſcens ſibi paratas eſſe inſidias in nemore quod erat ingreſſurus, per unum ex conjuratis, qui pœnitens facti, ei ſacramentaliter confitetur ante illum ingreſſum, poteſt ex hac notitia aliò declinare: ſed ſic declinando revelaret Confeſſionem: igitur licet aliquando non ſervare ſigillum.

Negat minorem Doctor; *n.*20. nam poteſt dici, inquit quòd Sacerdos iſte multiplicem occaſionem poteſt habere non intrandi nemus, aliam ab iſta malitia latronum ſibi detecta, & ad multiplicem aliam poteſt cogitare, & dicere coram illis; utpote, Volo hoc, & illud facere, ad illum & illum locum declinare, antequam procedam ulteriùs; & ſi ex tali occaſione allegata videatur divertere, nec verbo, nec facto revelat Confeſſionem. Si autem non poſſit ex aliqua occaſione divertere, quin appareat illis aliis, quòd propter Confeſſionem diverteret, & in hoc facto revelaret Confeſſionem, dicit quidam quòd tenetur intrare, & ſi exponit ſe morti, hoc eſt, pro cauſa juſta, ut ſcilicet ſervet legem Dei de ſigillo Confeſſionis, & per conſequens ſi moritur, martyr eſt.

Sed aliter poteſt dici, quòd facta poſſunt eſſe ſigna æquivoca, quia diverſimodè à diverſis concipi poſſunt, ad hoc ſcilicet, vel ad illud factum: igitur non debet reputari revelativum Confeſſionis, niſi ex natura ſua prodat peccatum confeſſum: ſed divertere à nemore non ſic ducit; quia ſi illi alii non fuiſſent priùs collocuti de illa interfectione, nunquam per hoc, quòd ille divertit, cognoſcerent illum eſſe confeſſum de voluntate occidendi iſtum; Si tamen divertere ex ratione ſui eſt ſignum ductivum in notitiam talis peccati confeſſi, duceret quoſcunque in hoc, & iſtos, æquè ſi non fuiſſent collocuti, ſicut ſi fuiſſent collocuti. Generaliter igitur poteſt dici quòd ſignum, quod eſt de ſe indifferens ad hoc quod eſt tale peccatum eſſe confeſſum, vel non eſſe, licèt ſit aliquibus magis ſignum determinatum ex aliquo ſuppoſito, non eſt ſignum, revelativum Confeſſionis, nec per conſequens ſimpliciter illicitum Confeſſario.

Dices quartò: Ex hypoteſi quòd Sacerdos abſolverit aliquem Epiſcopum Simoniacum, ad cujus Abſolutionem non habeat poteſtatem, & quòd Sacerdos ille teneatur ſtatim confiteri, ut Miſſam celebret, etiam tenebitur revelare Confeſſionem ſibi factam, declarando ſe indebitè abſolviſſe ab iſto peccato ſimoniæ Epiſcopum confeſſum, quia peccatum illud mortale eſt, & iſtæ circumſtantiæ aggravant: gravior eſt enim ſimonia ab Epiſcopo facta, quàm à quovis

alio

alio Clerico propter majorem Epiſcopi ſcientiam, & dignitatem: ſed ſic confitendo revelat peccatum iſtius Epiſcopi ſimoniaci: igitur licet aliquando revelare peccatum confeſſum.

Reſpondet Doctor, n. 21. primò quòd qui
,, ſic indiſcretè adminiſtravit ſacramentum
,, Pœnitentiæ, tenetur non ſtatim confi-
,, teri de facto ſuo indiſcreto, quando ſci-
,, licet confeſſor devenire poſſet in notitiam
,, perſonæ, circa quam indiſcretè exercuit
,, uſum clavium: vel ſi teneatur, ſaltem
,, non debet in ſpeciali exprimere culpam
,, circa quam, & modum, quo indiſcretè
,, exercuit; ſed vel univerſim dicendo: Mea
,, culpa indiſcretè, & indebitè miniſtravi
,, ſacramentum Pœnitentiæ: vel ſi, ſtimu-
,, lante conſcientia, exiſtimet ſe teneri ad
,, detegendas circumſtantias aggravantes,
,, debet expectare opportunitatem confiten-
,, di alicui, qui ex tali Confeſſinne pecca-
,, ti, & circumſtantiarum, non poſſit de-
,, venire in notitiam perſonæ, quæ fuerat
,, ſibi confeſſa. Si autem non poſſit talis
,, Confeſſor inveniri, quin ex explicatio-
,, ne peccati, & circumſtantiarum poſſit
,, agnoſci perſona, quæ ſibi fuerat confeſ-
,, ſa, iſte in eo caſu non debet peccatum
,, iſtud confiteri homini, ſed ſufficit, quòd
,, illud confiteatur Deo: Quia, *inquit Do-*
,, *ctor*, plus tenetur ad præceptum non pro-
,, dendi culpam ſibi confeſſam, quàm ad
,, confitendum explicitè culpam ſuam; quia
,, ad primum tenetur lege naturæ, & po-
,, ſitiva divina, ad ſecundum verò tenetur
,, tantùm lege divina poſitiva. *Ita Do-*
,, *ctor*.

Ex iis *inferes primò*, violationem ſigilli eſſe peccatum contra Religionem, quatenus eſt contra reverentiam, & bonum Sacramenti; nec non & habere malitiam gravem contra juſtitiam, quatenus eſt contra jus naturale ſecreti, quod violatur, & quod etiam excluſa ratione Sacramenti, obligaret Confeſſarium ad ſervandum ſecretum, etiamſi eſſet dumtaxat revelatio peccati venialis.

Inferes ſecundò, neminem poſſe uti cognitione per confeſſionem habita ad aliquid faciendum, vel fugiendum, niſi aliunde hujuſmodi notitiam habeat extra confeſſionem. Ita expreſsè definivit Clemens VIII. in motu proprio, quem edidit anno 1594. die 26. Maij, pro Regularibus circa caſus reſervatos, ubi præcipit, quòd *tam Superiores pro tempore exiſtentes, quàm Confeſſarii, qui poſteà ad ſuperioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentiſſimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur*. Quod antea docuerat Doctor, *nu.* ,,
33. ubi reſpondens ad 6. Argumentum, ,,
nempe quòd Abbas cognoſcens per con- ,,
feſſionem aliquem ex Monachis, extra ,,
Monaſterium degentem habere ſocietatem ,,
ibi ſuſpectam, per quam ſemper allicitur ,,
ad peccandum, poſſit eum in Monaſte- ,,
rium revocare, ut iſtius ſaluti conſulat. ,,
Dicit Doctor, quòd ſi in Collegio eſt ,,
conſuetudo communis, ut ſine nota qui- ,,
libet extra Monaſterium curam habens, ,,
vel ſine cura moram trahens, revocetur ,,
pro libito præſidentis: vel etiam non ,,
paſſim pro libito, ſed quandoque pro ,,
alia cauſa honeſta, ut nunc iſte quieſcat ,,
in clauſtro, nunc laboret cum Martha ,,
in exteriori miniſterio, & nunc ille, ,,
prout utile viſum fuerit præſidenti. Di- ,,
co tunc, quòd Monachum confeſſum de ,,
crimine commiſſo in aliquo loco extra ,,
Monaſterium, ubi moratur, poteſt Ab- ,,
bas ad Monaſterium revocare: quia in hoc ,,
nullo modo peccatum confeſſum prodit, ,,
licèt aliquis dixerit, quòd Confeſſor nul- ,,
lo modo poteſt ſe habere aliter ad confeſ- ,,
ſum, ratione confeſſionis quantum ad ,,
quemcumque actum extra forum illud, ,,
quàm ſi penitus nihil audiviſſet. Si au- ,,
tem eſt conſuetudo in Collegio, quòd ,,
non transferatur Monachus ſic de loco fo- ,,
rinſeco ad clauſtrum, niſi ratione delicti, ,,
vel inſufficientiæ, in cura illius loci, non ,,
videtur tunc licitum Abbati confeſſum ,,
ad Monaſterium revocare. ,,

Si dicas, Non apponit remedium ad ,,
ſalutem ovis ſuæ. *Reſpondeo*, conſulat ſi- ,,
bi in foro Pœnitentiæ meliori modo, ,,
quo poterit, ut illum locum ſibi peri- ,,
culoſum dimittat. Si noluerit, non at- ,,
tentet eſſe Deus, ſed defectus occultos ,,
ſibi ſecundùm juſtitiam incorrigibiles, ,,
Dei correctioni dimittat. ,,

Idem dicit de vitando excommunica- ,,
to cognito ex ſola confeſſione: nam, *in-* ,,
quit, ſi confeſſarius per aliam viam poteſt ,,
noſſe eum eſſe excommunicatum, poterit ,,
ipſius conſortium vitare: ſin autem, ,,
non ſolùm non debet, imò non licet vi- ,,
tare, quia talis violatio eſt de jure poſitivo ,,
Eccleſiaſtico tantùm: non prodere au- ,,

„ tem tenetur ille de lege naturæ, & de „ jure poſitivo divino, & Eccleſiaſtico: „ quando autem præcepta videntur eſſe „ contraria, illud, quod eſt ſuperius, „ magis obligat, & ideo eſt firmius ſer- „ vandum, nec ſervans illud, & præter- „ mittens aliud, peccat. *Ita Doctor*.

Petes 1. *Utrùm ad requiſitionem pœnitentis poſſit interdum Confeſſarius revelare peccata confeſſa, quæ aliter non novit, niſi in Confeſſione.*

Affirmat S. Thomas diſt. 21. qu. 3. art. 3. negat verò Alenſis 4. p. qu. 19. memb. 2. art. 2. & cum eo Subtilis Doctor diſt. 21. „ qu. 2. n. 18. Quia, *inquit*, obligatio ad „ celandum peccatum confeſſum, non eſt „ tantùm jus confitentis, ſed jus communi- „ tatis omnium fidelium, & totius Eccle- „ ſiæ, nec non & reverentiæ debitæ Sacra- „ mento: nam ex revelatione peccati con- „ feſſi ſequeretur continua perturbatio in „ communitate, quia paſſim quilibet re- „ putaret alium abominabilem: non eſt au- „ tem in poteſtate pœnitentis renuntiare juri „ communitatis; nec non & reverentiæ de- „ bitæ Sacramento, ac ſubinde non poteſt, „ eo petente, Confeſſarius peccatum iſtud „ revelare.

Deinde, ſi poſſet Confeſſarius revelare Confeſſionem cum licentia pœnitentis, proxima daretur occaſio mentiendi in Confeſſione, & fallendi Confeſſorem, & non confitendi integrè peccata ſua: nam diffamati de aliquo crimine, quod commiſerunt, etſi de eo non ſint convicti, poſſent non confiteri iſtud crimen, & ſic dare licentiam Confeſſario, ut revelet peccata, quibus notum fiat, pœnitentem non eſſe reum illius peccati, de quo infamabatur: ſed hoc vergeret in ludibrium Sacramenti, & manifeſtum fieret ſacrilegium; igitur, &c.

Denique, ſi hoc ita liceret, poſſet ex licentia pœnitentis obligari Confeſſarius ad revelanda peccata, quando eſt ſufficiens motivum, & obligari etiam poſſet pœnitens, & vi aut promiſſis induci, ut concedat talem licentiam: ſed hoc vergeret in detrimentum libertatis, maximè requiſitæ ad frequentationem hujus Sacramenti: igitur, licèt revelari poſſit ſecretum, quando conſentit ille, qui celandum commiſerat, non tamen poteſt revelari ſecretum Confeſſionis, quia quatenus eſt obligatio ſecreti ſacramentalis, non eſt in poteſtate ipſius pœnitentis.

Quid igitur faciet Confeſſor, quando pœnitens vult peccatum ſuum prodi? Dico (*inquit Doctor*) quòd confitens poteſt po- „ ſteà peccatum ſuum extra Confeſſionem „ dicere, & ſi ut ſecretum, adhuc licen- „ tia ſequens non abſolvit Confeſſorem à „ lege naturæ quin teneatur celare: ſed ſi „ dicit, ut non habeatur ſecretum, & ma- „ ximè apud aliam perſonam, vel apud alias „ certas, quibus fortè licet propter aliquem „ bonum finem, qui poteſt ſequi ex revela- „ tione iſtis facta, vel illi, tunc Confeſſor „ poteſt dicere illud tanquam ſibi publicè „ dictum extra omne ſecretum. „

Sed numquid poteſt tunc dicere, Audi- „ vi hoc in Confeſſione? *Reſpondeo*, Dici- „ tur, quòd hæc ſola verba, *Audivi hoc peccatum hujus perſonæ in Confeſſione*, includunt „ peccatum mortale, quia includunt reve- „ lationem hujus ut cogniti, eo modo quo „ non licet revelari. Unde cui poſt Confeſ- „ ſionem revelatur extra omne ſecretum, ca- „ veat in modo narrandi, ne hoc narret tan- „ quam ſibi dictum modo, quo non licet re- „ velari. „

Petes 2. *Utrùm ſolus Sacerdos teneatur ad ſigillum Confeſſionis.*

Reſpondet Doctor n. 18. Non tantùm Confeſſorem, & eos, qui ab illo mediatè, vel immediatè accipiunt peccatum confeſſum à pœnitente, vel quibus peccatum iſtud quomodocumque notificatur in ordine ad Confeſſionem, teneri ad ſervandum ſigillum. Dico (*inquit Doctor*) quòd non ſolùm Con- „ feſſor, ſed & is, cui Confeſſor revelat, li- „ cèt illicitè, tenetur celare. Probatur, quia „ transferens aliquid in alium de facto, quod „ non poteſt licitè de jure transferri, non „ dat illi alteri jus utendi, vel transferendi „ iſtud in alterum, quia ex quo non habuit „ jus, non potuit jus in alium transferre, „ quia nemo dat quod non habet: ſed Con- „ feſſor revelans non habuit jus transferen- „ di. Idem dico de illo, qui audit Confeſſio- „ nem confitentis, alius ſcilicet à Confeſſo- „ re, ſi enim audit caſualiter non peccat, „ tenetur tamen ad ſilentium; ſi verò dolo- „ sè, mortaliter peccat, & adhuc tenetur ad „ ſilentium. *Ita Doctor*. „

Hinc ad ſigillum tenetur: *Primò*, qui vel malignè peccata confitentis audivit, vel caſu, & ſine

& ſine culpa; hæc enim res tranſit cum ſuo onere; aliàs onerofa foret, atque odioſa Confeſſio. *Secundò*, Interpres, quando eo utitur pœnitens in Confeſſione facienda. Ratio eſt, quia ille non præbet ſoli pœnitenti miniſterium, ſed etiam Sacerdoti, qui ſic per interpretem cognoſcit peccata confitentis, ſicut is per eum loquitur. *Tertiò*, qui cùm non ſit Sacerdos, gerit tamen ſe pro Sacerdote audiendo Confeſſiones. *Quartò*, Doctor, & quicumque conſulitur in ordine ad Confeſſionem ſacramentalem, cui ex licentia pœnitentis, tam ejus perſona, quàm peccatum aperitur. *Quintò*, Superior, à quo cum pari, aut ſimili declaratione poſtulatur poteſtas abſolvendi pœnitentem à caſu reſervato. *Sextò*, cui Confeſſarius etiam injuſtè Confeſſionem pœnitentis revelat. *Septimò*, qui indicem faciendæ Confeſſionis ſcriptis exaratum invenit: illum autem tenetur reſtituere, vel comburere.

Petes 3. *Utrùm Judex, vel Prælatus poſſit uti ſcientia, quam haberet ex reperto illo indice ad puniendum eum, qui ſcripſit, de peccatis, quæ in eo exarantur.*

Reſpondeo non poſſe. Ita præ cæteris docet *Henriquez* lib. de Pœnitentia ſacramenta-
„ li, ubi ait. Qui forte, aut de induſtria
„ quærens invenit chartam, ubi reus pec-
„ cata ſcripſerat in ſubſidium memoriæ pro
„ facienda Confeſſione non tenetur ſigil-
„ lo, ſed magno ſecreto, eò quòd ea char-
„ ta eſſet via ad Confeſſionem: ſed ſi Judex
„ aut Prælatus propter talia ſcripta, vel
„ ex uno ſacrilego Confeſſario, vel ex mul-
„ tis peccata intellexerit, vel etiam inqui-
„ rens bona fide, & procedens in cauſa
„ advertit notitiam habuiſſe ortum ex Con-
„ feſſionis detectione, tenetur ſtatim ceſ-
„ ſare ab ea inquiſitione, & proceſſu ju-
„ diciali, & facta pro infectis habere, ne-
„ que poteſt reum de re interrogare, quia
„ ad eam ſcientiam non proceſſit huma-
„ no modo.
„ Idem docet *Antonius Diana*: An qui
„ invenerit chartam, in qua ſcripta erant
„ alicujus peccata, teneatur illa abſconde-
„ re ſub ſigillo Confeſſionis? *Reſpondet*,
„ Qui invenerit deſcripta peccata, quæ lit-
„ teris mandavit fortè aliquis memoriæ cau-
„ ſa, ut ea exactiùs confiteatur, tenetur
„ ſigillo, ſive jam Confeſſio facta ſit, ſive
„ adhuc facienda. Communis Doctorum
ratio eſt, quia chartæ illius tenor eſt „
aliquid Confeſſionis, & quaſi Confeſſio „
ſcripta, ut æquiparari chartæ illi: eo mo- „
do, quo quis caſu audit Confeſſionem, „
eſt enim charta illa, quaſi internuntia „
juvans memoriam confitentis: itaque cen- „
ſetur ſigillata ſacro ſigillo; & rectè qui- „
dem, nam charta illa dici poteſt Con- „
feſſio inchoata. „
Similiter *Navarrus* cap. 18. n. 34. Peccat „
qui invenerit ſcriptum, in quo aliquis „
ſua peccata ad memoriam Confeſſionis „
ſcripſerat, & ea divulgat, & idem eſt „
de eo, qui legit etiamſi non divulgat, „
ſi ſchedulam, cujus principio ſcriptum „
erat, memoria meorum peccatorum, aut „
aliud ſimile, quo ſcire teneretur ejus au- „
thorem nolle ea ab alio legi. „
Conſentit *Dominicus Soto* in 4. ſentent. „
diſt. 18. art. 50. Quid autem, *inquit*, ſi „
rem ſciat, non per Confeſſionem, ſed „
per viam Confeſſionis, ut ſi quis ſcri- „
pſit ſua peccata, & perdidit ſcriptum, „
quod Prælatus invenit? Scio hoc uſu ve- „
niſſe, ut quidam Prælatus per hanc viam „
ad inquiſitionem proceſſerit, ſed fuit ju- „
re optimo à Superiore de hac re puni- „
tus; eſt enim Confeſſio tam ſacra, ut „
id etiam, quod ad eam ordinatur, ſit „
perpetuo ſilentio ſepeliendum, & quod „
dictum eſt de Prælatis Eccleſiaſticis, in- „
telligendum de Prætoribus, & judici- „
bus ſæcularibus. „

Rodericus Acugna Archiepiſcopus Bracchar. tract. *de Confeſſariis ſollicitantibus*, qu. 13. n. 38. idipſum confirmat exemplo petito ex S. Thoma de Villa-nova, quod ſic narrat. Quidam Cathalanus, *inquit*, „
interfecit adverſarium, & illius cadaver „
ſecretò ſepulturæ tradidit: poſteà Cleri- „
cum ignotum ad homicidii peccatum „
expiandum quæſivit, apud quem omnes „
necis circumſtantias, & temporis, & lo- „
ci, & convictus propalatis necis cauſis, „
& ſepultura de plano confeſſus eſt, & „
ad ultimum ſupplicium damnatus. Cùm, „
prout moris eſt, ad excipiendam con- „
demnati Confeſſionem Confeſſor acce- „
deret, renuit miſer homo ad eam indu- „
ci, dictitans Confeſſionis ſacramentum „
à Domino Salvatore fuiſſe inſtitutum, „
eumque maximi periculi eſſe, & nocu- „
menti: inſtabat Presbyter, monebant „
amici, ne tantum in ſe ſcelus ſuſcipe- „
ret, ut ſimul cum corpore animam per- „

 „ dere

„ dere vellet, ſed pertinax homo à ſen-
„ tentia dimoveri recuſabat: putabant cir-
„ cumſtantes præ mortis terrore à mente
„ diſceſſiſſe. N.39. Cùm hoc caſu ad Ar-
„ chiepiſcopum Valentinum ſanctum Tho-
„ mam Eleemoſynarium deferrentur, pe-
„ tiit bonus Paſtor à Prætore, ut ſuppli-
„ cii executionem differret, permitteret-
„ que hominem ad ſe deduci, ne ovis il-
„ la periret; tanti viri reſpectu, tamque
„ juſtæ petitionis inſtantia motus Prætor an-
„ nuit, jubet damnatum ſub cuſtodia ante
„ Præſulem præſentari. Ille hominem mo-
„ nitis lenire procuravit, enixè obteſtans,
„ ut ſibi cauſam tantæ pertinaciæ aperiret.
„ Homo neci deſtinatus, lacrymis obor-
„ tis, Confeſſionem illius delicti Sacramen-
„ talem expoſuit cauſam fuiſſe ultimi ſup-
„ plicii, cùm Confeſſor eſſet frater homi-
„ nis à ſe necati, quòd ipſe tunc ignorabat,
„ & nullus alius id detegere potuiſſet.
„ Pius Præſul eum eſſe bono animo monet,
„ apud ſe retinet cum Prætoris aſſenſu,
„ data reſtituendi fide, poſtquam certam
„ diſquiſitionem præmitteret: aſcivit Con-
„ feſſarium, eumque rei ignarum remotis
„ arbitris coram devoto Crucifixo ita ve-
„ hementer coſtrinxit, ut cum Pœnitentiæ
„ ſignis ad Prælati pedes proſtratus erro-
„ rem, & ſigilli fractionem fateretur, do-
„ lorem fratris interfecti, & amorem cau-
„ ſatus. Archiepiſcopus in ipſius Palatii
„ cubiculo Presbyterum aſſervari jubet,
„ Prætori rei geſtæ, & accuſationis origi-
„ nem ex Confeſſionis ſacramento ſumptam
„ exponi: unde attenta lege divina, ceſ-
„ ſandum à proceſſu, & executione fore,
„ cum doctorum Virorum ſententiis pru-
„ denti Prætori, & viro religioni ſacra-
„ rum rerum addicto facilè perſuadere va-
„ luit. Dimittitur homicida cum populi
„ admiratione, & Sacramentorum venera-
„ tione, Confeſſario mitiori pœna, quàm
„ ut ſcelus exigebat, punito.

Ex his omnibus apertè conſtat neminem poſſe uti ſcientia petita ex indicibus Confeſſionis ad punienda peccata, de quibus aliquis ſeſe erat accuſaturus. Quamquam non inficiar, quin ubi ejuſmodi indices perveniunt ad notitiam Prælati, vel Judicis, deſervire poſſint velut adminicula quædam ad diligentiorem indagationem criminis, de quo jam infamabatur, aut accuſabatur ille apud Judicem, vel Prælatum, qui illum indicem ſcripſit.

Petes ultimò: *Ex qua Confeſſione oriatur hoc ſigillum.*

Reſpondeo, oriri ex omni Confeſſione Sacramentali, ſive interim illa ſit valida, ſive invalida; hoc eſt, ſive habeat revera annexam remiſſionem peccati per Abſolutionem ſacramentalem, propter legitimam diſpoſitionem pœnitentis, ſive non, propter illius defectum; quia etſi invalida confeſſio non ſit completè ſacramentalis, propterea quòd non conſequatur effectum Sacramenti, nec annexam habeat Abſolutionem Sacerdotalem, propter manifeſtam indiſpoſitionem ipſius pœnitentis, ſaltem eſt ſacramentalis inchoatè, & incompletè.

Adde quòd ſi ſola Confeſſio valida obligaret ad ſigillum, occaſionem inde ſumerent pœnitentes non frequentandi confeſſionem; cùm enim eſſent dubii, utrùm defectu Contritionis, vel alicujus alterius diſpoſitionis, forent digni ſuſcipiendæ Abſolutionis, necne, vix moveri poſſent, & allici ad confitenda ſua peccata, ſi peccatum non habens annexam Abſolutionem, poſſet alicui revelari. Tenetur igitur Sacerdos ad ſervandum ſigillum reſpectu eorum omnium, quos novit acceſſiſſe ad Confeſſionem cum animo reverà ſuſcipiendæ Abſolutionis Sacramentalis; ſecus autem ſi compertum haberet, pœnitentem illum tantum conveniſſe ſimulatoriè, ut nempe accuſatione Confeſſionis, ipſum in malum aliquod alliceret, & induceret.

Ex his collige, Confeſſionem ſic poſſe definiri: *Confeſſio Sacramentalis eſt accuſatio peccatorum propriorum poſt Baptiſma commiſſorum, facta Sacerdoti, ad obtinendam remiſſionem illorum virtute clavium Eccleſiæ.* Dicitur primò, *accuſatio*, tum quia debet eſſe quædam externa propriæ culpæ agnitio, per modum accuſationis facta à pœnitente, qui ut reus veniam petens attendi debet; tum ut detur intelligi, quòd fieri non debeat per modum excuſationis, vel meræ narrationis, aut commendationis propriarum virtutum, ut aliquando fit à quibuſdam, non quidem (ut opinor) ex animo jactantiæ, ſed ex aliqua ignorantia, & imperitia, aut ex quodam loquacitatis contracto habitu. Dicitur ſecundò, *peccatorum poſt Baptiſma commiſſorum*; quia illa ſunt remota materia Sacramenti Pœnitentiæ, & Confeſſio eorumdem materia proxima partialis.

Dici-

Dicitur tertiò, *propriorum*, ut inſinuetur quòd aliorum peccata ſimul cùm propriis declarari non debeant, niſi fortè ipſa propria fiant, vel ita communia per aliquam participationem, aut per alium modum, ut aliter declarari non poſſint. Conabitur pœnitens in hoc caſu non declarare perſonam complicem, niſi aliter peccatum aperiri nequeat. Dicitur quartò, *Sacerdoti facta*; quia nullus inferior Sacerdote hoc Sacramentum pœnitentibus adminiſtrare poteſt, ut ex infrà dicendis, ubi de Pœnitentiæ Sacramenti Miniſtro agetur, innoteſcet. Dicitur quintò, *ad remiſſionem peccatorum poſt Baptiſma commiſſorum*, ut hujus Sacramenti effectus ſpecialis indicetur. Dicitur ſextò, *virtute clavium Eccleſiæ*; quia in hoc Sacramento non fit remiſſio peccatorum, niſi per virtutem poteſtatis, quam à Chriſto Eccleſia recepit.

ARTICULUS QUARTUS.

De Satisfactione Sacramentali.

JAM ſatis ſuperque conſtat, Satisfactionem eſſe partem integralem Sacramenti Pœnitentiæ; Primam quidem ordine intentionis; poſtremam verò ordine executionis. Eſt, inquam, prima ordine intentionis; idcirco namque Pœnitentiam uſurpamus, ut Deo faciamus ſatis per debitum dolorem, & pœnam convenientem: Hinc S. Iſidorus lib. 6. Originum, cap. ult. ait: *Pœnitentiam appellari quaſi punientiam, eò quòd homo ſe puniat pœnitendo; nihil enim aliud agunt, quos veraciter pœnitet, niſi ut id quod mali fecerunt, impunitum eſſe non ſinant.* Et Author libri de vera, & falſa Pœnitentia cap. 19. ait, Pœnitentiam derivari à pœna: *Pœnitere, inquit, eſt pœnam tenere, ut ſemper puniat in ſe ulciſcendo, quod commiſit peccando*: pœna enim propriè dicitur læſio, quæ punit, & vindicat quod quiſque commiſit: ille igitur pœnam tenet, qui ſemper punit, quod commiſiſſe dolet. Nam, inquit S. Auguſtinus lib. 50. Homiliarum homil. 50. *non ſufficit pœnitenti mores in melius commutare, & à malis recedere, niſi & de iis, quæ malè facta ſunt, ſatisfiat Domino per Pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium. Nullus ſiquidem pœnæ debitæ gravioris accipiet veniam, niſi qualemcumque, etſi minor eſt, quàm debeat, ſolverit pœnam.* Quoniam verò Satisfactio poſterior eſt ordine executionis, & nonniſi poſt receptam ſacramentalem Abſolutionem ſolet impleri, de ipſa poſtremo loco agendum eſt.

Porro Satisfactionis nomen, eſt vox æquivoca; interdum enim ſignificat omnem illam actionem, qua quis facit ſatis, quantum debet, ſive ſolvendo debitum, ſive reſpondendo de ſe conceptæ expectationi, ſive denique reddendo ſufficientem rationem eorum, de quibus rogatur; quo poſteriori ſenſu S. Petrus monet epiſt. 1. cap. 3. *Parati ſemper ad Satisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt ſpe*: Aliquando ſumitur pro ea actione, qua quis ſe excuſat, atque defendit: quo ſenſu S. Ambroſius ſuprà: *Lacrymas Petri lego, Satisfactionem non lego*; ubi ſignatur excuſatio, atque defenſio nomine Satisfactionis, ut probant ſequentia hæc verba: *Quod deleri non poteſt, ablui poteſt*: Aliquando ſtrictiùs ſumitur pro ea omni actione, qua compenſamus ſive damnum illatum, ſive injuriam perſonæ factam. *Denique* aliquando ſumitur pro ea ſola actione, qua compenſatur, ſive æqualitas redditur propter injuriam perſonæ illatam, quæ eſt propria illius acceptio.

Nam Satisfactio propriè diſtinguitur à Reſtitutione, quòd hæc ſit in rebus, illa in actionibus: compenſatio facta ad injuriam peccato illatam compenſandam propriè eſt Satisfactio, fitque per opera afflictiva, ideſt, quibus ipſi nos affligimus, caſtigamus, punimus propter injuriam, offenſamque à nobis Deo factam, & ablatum honorem, & obſequium, quod ei debebamus impendere, nec impendimus; quamvis enim peccator nihil poſſit à Deo ſubſtrahere; tamen quantum in ſe eſt, aliquid ſubſtrahit, dum ab eo per affectum avertitur, & convertitur ad creaturas.

Inſuper, Satisfactio ſumpta pro compenſatione injuriæ per peccatum illatæ conſiderari poteſt tripliciter, nempe vel per reſpectum ad Deum, vel per reſpectum ad Eccleſiam, vel per reſpectum ad proximum: contingit enim interdum, quòd per peccatum injuria fiat Deo, ut maximè contingit in peccatis internis: vel quòd iſtud vergat in Eccleſiæ ſcandalum, & præjudicium: vel denique in damnum proximi.

Denique, injuria Deo illata poteſt compenſari, vel ratione culpæ, vel ratione pœnæ. Compenſatur ratione culpæ per Contritio-

tritionem, & Abſolutionem ſacramentalem, per quas peccator mundatur à peccatis, & in Dei gratiam, & amicitiam reſtituitur: compenſatur verò ratione pęnæ, dum pœna temporalis peccato debita poſt remiſſam culpam per aliam pœnam, aut quidpiam aliud exolvitur.

Hic autem ſermo eſt maximè de Satisfactione per reſpectum ad Deum, & ad Eccleſiam; unde nobis incumbit determinandum hoc in Articulo: *Primò*, utrùm: *Secundò*, per quid: *Tertiò*, quomodo homo poſſit Deo pro admiſſo peccato debitè ſatisfacere: *Poſtremò* nobis agendum erit de Satisfactione, quæ fiebat in ordine ad reſarciendam injuriam Eccleſiæ per peccatum illatam, & expiandum ingeſtum ſcandalum.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm homo poſſit, & debeat Deo ſatisfacere pro pœna temporali peccato debita.

N*Otandum primò*, Satisfactionem eſſe actionem, qua reparatur inæqualitas orta ex injuria alteri illata, inquo diſtinguitur à Reſtitutione, per quam reparatur inæqualitas orta ex re aliena ablata invito Domino, & à Satiſpaſſione, quæ eſt perpeſſio quædam pœnæ ab alio præſcriptæ, & inflictæ. Unde reus, dum patitur ſibi præſcriptas à Judice pœnas, non tam ſatisfacit, quàm ſatiſpatitur. Cùm autem peccator Deum offendens, duplicem faciat inæqualitatem: unam, qua conſtituit in creatura ſuum ultimum finem, ex qua incurrit reatum pœnæ æternæ: alteram, qua nimis indulget propriæ voluntati, & voluptati, delectationem inordinatam percipiens in poſſeſſione, & fruitione creaturæ: Prima inæqualitas removetur vel per Contritionem, vel per Attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ: Secunda verò, etiam remanet reſtituenda per debitam Satisfactionem.

Notandum ſecundò, quòd Satisfactio in genere, ſit debiti ſolutio: quæ definitur à Doctore ſubtili *in* 4. *diſt*.5. *num*.4. *Redditio voluntaria æquivalentis, aliàs indebiti*: Cujus definitionis particulas ibidem explicat Doctor. Primò dicitur *Redditio*, tum ut diſtinguatur à ſimplici donatione; quia redditio non eſt ſimplex donatio, ſed debiti ſolutio: tum etiam ut ſignificetur, Satisfactionem eſſe actum Juſtitiæ, & ad alterum; quia propriè nullus ſibi aliquid reddit. Secundò dicitur *voluntaria*; tum quia eſt actus virtutis juſtitiæ: omnis autem actus virtutis moralis debet eſſe voluntarius; tum etiam quia omnis redditio, quæ non eſt voluntaria, magis eſt ſatiſpaſſio, quàm ſatisfactio. Tertiò, *æquivalentis*, quod enim per Satisfactionem redditur, debet quandam habere æqualitatem cum debito, idque vel ſecundùm proportionem Geometricam, qua ex juſtitia diſtributiva major debetur ſatisfactio digniori perſonæ læſæ, quàm minùs dignæ: vel ſecundùm proportionem Arithmeticam, qua ex juſtitia commutativa tantum datur pro tanto, v.g. centum aurei ſolvuntur pro totidem debitis. Quando autem aliqua Satisfactio has omnes conditiones habet, dicitur *perfecta*; quando deeſt æqualitas, dicitur *de congruo*, quia creditor non tenetur illam acceptare ex juſtitia, ſed dumtaxat ex liberalitate, & congruentia: quando verò fit ad æqualitatem, ſed ex bonis à creditore conceſſis, dicitur *ex condigno*, quia licèt id quod redditur, ſit ex gratia creditoris, tamen reverà pretium redditum æquivalet debito.

Notandum tertiò, Satisfactionem pro peccatis generatim diſtingui duplicem, nimirum Sacramentalem, & non Sacramentalem: Prior ex Conc. Trid. *ſeſſ*.14. *cap*.8. *eſt actio, per quam in ſacramento Pœnitentiæ retribuimus Deo compenſationem aliquam pro peccatis, juxta præſcriptum, & ſententiam Sacerdotis*: Poſterior verò eſt actio, per quam homo conatur ſatisfacere Deo pro peccatis in eum commiſſis, ſibi ipſi pœnas præſcribendo; vel ab Eccleſia injunctas animo conſtanti tolerando. Utraque definitur à Doctore *diſt*.15. *q*.1. *num*.11. ſic. *Satisfactio eſt operatio exterior laborioſa, vel pœnalis voluntariè ſumpta, ad puniendum peccatum commiſſum à ſe, & hoc ad placandum divinam offenſam*: vel *eſt paſſio, ſeu pœna voluntariè tolerata in ordine prædicto*.

Porro hìc de utraque loquimur, inquirentes utrùm neceſſe ſit, & utile, Deo ſatisfacere pro peccatis. Negativam partem tuentur Lutherani, & Calviniſtæ cum eorum hæreſiarchis: nam Lutherus pluribi, ſed maximè ſerm. *de Indulgentiis* habito anno 1518. aſſerit ex nulla Scriptura colligi poſſe quòd divina juſtitia Pœnitentiam, ſive Satisfactionem à peccatore exigat, & pœnas medicativas, & ſatisfactorias, eſſe humanum commentum, atque nugamentum. Et lib. *de captivitate Babylonica* loquens de Catholicis, ſic ait: Eos non intelligere, quid ſit „ „ vera

„ vera Satisfactio, & eam ſic extollere, „ ut fidei in Chriſtum non relinquant locum, miſerrimè excarnificatis populorum „ conſcientiis, alio currente Romam, alio „ huc, alio illuc; Illo in Carthuſiam; alio „ in alium locum; illo virgis ſe flagellante; alio corpus ſuum vigiliis, & jejuniis occidente: quæ monſtra tibi debemus, Romana Sedes, & quis homicidis „ ritibus, & legibus, quibus totum mundum eo perdidiſti, arbitratur ſe poſſe „ Deo per opera pro peccatis ſatisfacere, „ cui ſola fide ſatisfit.

Idem ſentiunt ejus Sectatores, *Melancthon* in Apolog. *Kemnitius* in examine Concilii Tridentini ad c.8. Idem pariter *Calvinus* lib.3. Inſtit. cap.4. à num. 25. uſque ad 39. ubi cùm plurima virulento ore dicteria in Theologiæ Doctores blateraſſet, quòd Satisfactionem pro peccatis propugnent, dicit num.27. *Nunc tibi peſtilentes eorum nænias propone, gratiam Dei in prima peccatorum remiſſione ſolam operari, ſi poſteà ceciderimus ad ſecundam veniam impetrandam opera noſtra cooperari; hæc ſi locum habeant, annè quæ Chriſto ſuperiùs ſunt attributa, illi ſalva manent? Immane quantum hæc differunt, iniquitates noſtras poſitas eſſe in Chriſto, ut in ipſo expiarentur, & noſtris operibus expiari: Chriſtum eſſe propitiationem pro peccatis noſtris, & Deum operibus propitiandum.* Et *n.*28. oſtendens Satisfactionem pro omnibus peccatis eſſe impoſſibilem, ait: *Quem ergo ſatisfaciendi exitum invenient in tanto peccatorum cumulo? ſi unius diei eſſet Satisfactio peccati unius: dum illam meditantur, pluribus ſe involvunt: quando diem nullum præterit Juſtiſſimus quiſque, quo non aliquoties labatur. Ad eorum verò Satisfactiones dum ſe accingent, numeroſa, vel potiùs innumera accumulabunt. Jam præciſa eſt ſatisfaciendi fiducia, quid morantur? quomodo adhuc de ſatisfaciendo cogitare audent?*

Adversùs quos omnes Errones, duo ſtatuenda ſunt in hac quæſtione: *Primum*, quòd Satisfactio pro peccatis ſit neceſſaria: *Secundum*, quòd ſit utilis ad remiſſionem pœnæ æternæ, & temporalis poſt remiſſam culpam peccatis debitæ.

CONCLUSIO PRIMA.

R*Everà neceſſarium eſt homini per opera bona, & afflictiva Deo ſatisfacere pro peccatis.* Conſtat hæc veritas, ac firmatur innumeris Scripturæ oraculis, quibus SS. Prophetæ, & Apoſtoli homines hortantur ad expianda ſua peccata per opera meritoria, & ſatisfactoria. Sic Daniel cap.4. monebat Nabuchodonoſor: *Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum*. Sic Matth.3. S. Joannes Baptiſta Saducæos, & Phariſæos venientes ad Baptiſmum ſuum, alloquens, dicebat. *Progenies viperarum, quis demonſtrabit vobis fugere à ventura ira? facite ergo fructus dignos Pœnitentiæ*. Et Actor.26. Apoſtoli Judæis, & Gentibus annuntiabant, ut Pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna Pœnitentiæ opera facientes. Alia his ſimilia ſunt ſacræ Scripturæ, tam veteris, quàm novi Teſtamenti oracula, in quibus præter converſionem mentis, & vitæ novitatem, exiguntur opera ſatisfactoria, & afflictiva, qualia ſunt jejunium, fletus, planctus, & pœnitentes monentur ſe veſtire ſacco, cooperire capita ſua cinere, membra ſua mortificare.

Quam utique veritatem variis rationibus probat Concilium Tridentinum ſeſſ.14. c.8. Maximè, inquit, quia divinam clementiam decet, ne ita nobis abſque ulla Satisfactione peccata dimittantur, ut, occaſione accepta, peccata leviora putantes, vel injurii, & contumelioſi Spiritui ſancto, in graviora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnopere à peccato revocant, & quaſi fræno quodam coercent hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque, & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt, medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus, malè vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque verò ſecurior ulla via in Eccleſia Dei unquam exiſtimata fuit ad amovendam imminentem à Domino pœnam, quàm ut hæc Pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quòd dum ſatiſfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Jeſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur, certiſſimam quoque inde arrham habentes, quòd ſi compatimur, & conglorificabimur, ut non ſit per Chriſtum Jeſum: nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia „ poſſu-

poſſumus: ita non habet homo unde glorietur, ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.

Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſæculares, & convenientes Satisfactiones injungere, ne ſi fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis indulgendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis ut Satisfactio, quam imponunt, non ſit tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem: nam claves Sacerdotum non ad ſolvendum dumtaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres, & credunt, & docent, nec propterea exiſtimarunt, ſacramentum Pœnitentiæ eſſe forum iræ, vel pœnarum, ſicut nemo unquam Catholicus ſenſit, ex ejuſmodi noſtris Satisfactionibus vim meriti, & Satisfactionis Domini noſtri Jeſu Chriſti vel obſcurari, vel aliqua ex parte imminui: quod dum Novatores intelligere nolunt, ita optimam Pœnitentiam novam vitam eſſe docent, ut omnem Satisfactionis ritum, & uſum tollant.

Ita Concilium, quibus omnibus non ſolùm neceſſitatem, ſed & utilitatem Satisfactionis commendat. *Primò*, quia à peccato revocat; *Secundò*, quia Dominum nobis iratum placat, & conciliat: *Tertiò*, quia Chriſti D. Paſſionis meritum nobis comparat, noſque Chriſto patienti conformes efficit: *Quartò*, quia cum Chriſto, ac per Chriſtum Deo Patri oblata, ipſius in nos miſericordiam provocat: *Quintò*, quia non eſt tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem.

Idem probatur ex conſtanti, ac perpetua Eccleſiæ praxi, ut colligere licet ex Tertulliano de Pœnit. cap.9. ubi ait: Hujus igitur Pœnitentiæ ſecundæ, & unius, quando in arcto negotium eſt, tantò operoſior probatio eſt; ut non ſola Conſcientia præferatur, aliquo etiam actu adminiſtretur. Iſactus, qui magis græco vocabulo exprimitur, & frequentatur, exomologeſis eſt, qua delictum Domino noſtrum confitemur, non quidem ut ignaro, ſed quatenus ſatisfactio Confeſſione diſponitur, Confeſſione Pœnitentia naſcitur, Pœnitentia Deus mitigatur. Itaque exomologeſis proſternendi, & humiliandi hominis diſciplina eſt, converſionem injungens, miſericordiæ illicem. Dei ipſo quoque habitu, atque victu mandat, ſacco, & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare, animum mœroribus dejicere, illa per quæ peccavit triſti tractione mutare: cæterùm paſtum, & potum pura non noſſe, non ventris ſcilicet, ſed animæ cauſa, plerumque verò jejuniis preces alere, ingemiſcere, lacrymari, & mugire dies, noctesque ad Dominum Deum tuum, Presbyteris advolvi, & charis Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ injungere. Hæc omnia exomologeſis Pœnitentiam commendant, ut de periculi timore Dominum honoret, ut in peccatorem ipſa pronuntians pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione æterna ſupplicia, non dicam fruſtretur, ſed expungat. Cùm igitur provolvit hominem, magis relevat; cùm ſqualidum facit, magis mundatum reddit: cùm accuſat, excuſat: cùm condemnat, abſolvit. In quantum non peperceris tibi, in tantum tibi Deus, crede, parcet.

Idem docet Origenes homil. 15. in Levit. ubi appellat opera afflictiva *pretium*, *quo peccata redimuntur*. Similiter S. Cyprianus ſerm. de lapſis, ubi inter cætera, ait: Confiteantur ſinguli delictum ſuum: dum qui deliquit, adhuc in ſæculo eſt, dum admitti Confeſſio ejus poteſt, dum Satisfactio, & remiſſio facta per Sacerdotes apud Dominum grata eſt. Convertantur ad Dominum mente tota, & Pœnitentiam criminis veris doloribus exprimentes, Dei miſericordiam deprecentur, illi ſe anima proſternat, illi mœſtitia ſatisfaciat, illi ſpes hominis incumbat. Rogare qualiter debeamus, dicit ipſe: Advertimini, inquit, ad me ex toto corde veſtro, ſimulque & jejunio, & fletu, & planctu; & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra: ad Dominum toto corde redeamus, iram, & offenſam ejus, jejuniis, fletibus, planctibus, ſicut admonet ipſe,

plac-

„ placemus. *Et infrà*: Quàm magna deli„ quimus, tam granditer defleamus, alto „ vulneri diligens, ac longa medicina non „ deſit, Pœnitentia crimine minor non ſit. „ Putaſne Dominum te poſſe placare, quem „ verbis perfidis abnuiſti, cui patrimonium „ præponere maluiſti, cujus templum ſa„ crilega contagione violaſti? Putas faci„ lè eum miſereri tui, quem tuum non „ eſſe dixiſti. Orare oportet impenſiùs, & „ rogare, diem luctu transfigere, vigiliis „ noctes, ac fletibus ducere, tempus om„ ne, lachrymoſis lamentationibus occu„ pare, ſtratos ſolo adhærere cineri, in „ cilicio, & ſordibus volutari; poſt indu„ mentum Chriſti perditum, nullum hic „ jam velle veſtitum: poſt diaboli cibum „ malle jejunium; juſtis operibus incum„ bere, quibus peccata purgantur: elee„ moſynis frequenter inſiſtere, quibus à „ morte animæ liberantur.

Idem pariter docent SS. Chryſoſtomus, Ambroſius, Eligius, Auguſtinus, & plures alii, quovis ſæculo florentes, ut jam liquet ex iis, quæ diximus, demonſtrando rationem Pœnitentiæ maximè conſiſtere in affectu Juſtitiæ vindicantis, ac punientis peccatum, per opera afflictiva, & pœnalia.

Reponunt hæretici, opera quidem afflictiva commendari, tum à Scriptura, tum à Patribus, non quidem ratione ſui, ſed ratione charitatis, fidei, ac pietatis, quas præſupponere debent, ut Deo grata ſint, & accepta. *Secundò*, dicunt, Patres hyperbolicè locutos fuiſſe, & ideò plus extuliſſe opera ſatisfactoria, quàm par eſſet, ut populos ad Pœnitentiam vehementiùs excitarent. *Tertiò* dicunt, exercitia Pœnitentiæ à Patribus commendata nihil aliud eſſe, quàm preces, & orationes, quibus Deus interpellandus eſt, & provocandus, ut peccatorum admiſſorum veniam concedat, non autem veras, ac legitimas eſſe compenſationes.

Verùm, quàm futilia ſint hæc diverticula, apparet, quamvis enim bona opera afflictiva, & ſatisfactoria ſupponant fidem, & charitatem, unde ſuum meritum obtinent, nihilominùs SS. Patres conſtanter illa appellant pretia, quibus redimuntur peccata, & compenſationes pro peccatis.

Ad ſecundum dico, quòd ſi ita facilè liceat detorqueri dicta SS. Patrum ad hyperbolicum ſenſum, nihil certi poterit haberi ex eorum doctrina, quod juvet ad confirmanda, & illuſtranda fidei dogmata.

Ad tertium dico, ſatis conſtare ex locis SS. Patrum à nobis laudatis ejuſmodi ſatisfactoria opera appellari compenſationes, & actus juſtitiæ; ac ſubinde falſa eſt, ac fatua hæreticorum reſponſio.

Objicit Calvinus: Hæc de Satisfactione aſſertio derogat merito Paſſionis, & Satisfactionis Chriſti: Quid enim, quæſo, no- „ bis præſtitiſſet Chriſtus, *inquit n.30.c.4.* „ ſi adhuc pro peccatis pœna exigeretur? „ nam cùm dicimus Deum pertuliſſe om- „ nia peccata noſtra in corpore ſuo ſuper „ lignum, non aliud ſignificamus, quàm „ defunctum pœna, & vindicta, quæ pec- „ catis noſtris debebatur. „

Inſuper, ex ejuſmodi doctrina ſequitur, homines non juſtificari gratis, ſed intuitu operum ſatisfactoriorum, quod apertè militat in plurima Scripturæ ſacræ oracula teſtantia, nos gratis juſtificari.

Denique: Hæc noſtra de Satisfactione aſſertio Pelagianiſmum ſapit, utpote quæ ſalutem noſtram propriis operibus tribuat, ea nimiùm extollat.

Reſpondeo ad primum, negando antecedens: Tantum enim abeſt, ut hujuſmodi ſatisfactio quidpiam deroget Satisfactioni, quam Chriſtus D. pro nobis in cruce Æterno Patri obtulit, quinimò (inquit Concilium Trid. loco ſuprà laudato) dum ſatisfa- „ ciendo patimur pro peccatis, Chriſto „ Jeſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, „ ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, confor- „ mes efficimur, certiſſimamque inde ar- „ rham habemus, quòd ſi compatimur, „ & conglorificabimur. Quibus ſignificat, „ omnem noſtram Satisfactionem, habere dumtaxat vim, & efficaciam ex applicato nobis per illam merito Paſſionis Chriſti; nec inde ſequitur Satisfactionem Chriſti deficere. Ex ſe quidem eſt ſufficientiſſima, ſed nobis debet applicari per Satisfactiones proprias. Cui utique doctrinæ repugnare non poſſunt hæretici, quippè cùm ipſimet doceant, merita Chriſti per fidem applicari credentibus, nec tamen exiſtimant, fidem meritum Satisfactionis Chriſti evacuare.

Ad ſecundum, & tertium dico, falſum eſſe, quòd noſtra Satisfactio nimium tribuet propriis noſtris operibus; ſiquidem noſtræ Satisfactionis meritum totum refundit in gratiam Chriſti D. Neque enim, (inquit Concilium Tridentinum) ita noſtra eſt Satisfactio hæc, quam pro peccatis noſtris ex-

exſolvimus, ut non ſit per Chriſtum Jeſum: nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia poſſumus; ita non habet homo unde glorietur, ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.

Objicit ſecundò Calvinus: Impoſſibile eſt Deo ſatisfacere pro omnibus peccatis: *Primò*, quia offenſa Dei eſt infinita, Satisfactio autem hominis, quantumvis magna, & diuturna, ſemper erit finita, ac ſubinde improportionata, quæ Deo reddatur, ad compenſandam irrogatam injuriam: *Secundò*, inquit n. 27. etſi ipſi concedatur peccata aliquot juxta Satisfactionem poſſe redimi, quid tandem facient, ubi tot peccatis obruuntur, quorum Satisfactionibus nec centum vitæ, vel ſi totæ in hoc ſint, ſufficere queant? *Tertiò*, quia homo eſt ſervus Dei, ſervus autem non poteſt ſatisfacere domino; ſiquidem nihil niſi debitum offerre poteſt: igitur homo nulla ratione poteſt pro peccatis ſatisfacere.

Nego conſequentiam, & ad primum dico: quòd qua ratione offenſa Dei cenſetur infinita, nempe infinitate extrinſeca, & ratione objecti, eadem ratione hominis Satisfactio poteſt eſſe infinita: quippe cùm tendat in objectum infinitum, ut etiam declaravimus in præcedenti Volumine, agendo de Satisfactione, quæ fieri potuerit à puro homine pro eluendis omnibus peccatis hominum, ſi Deus ita ſtatuiſſet, & ordinaſſet.

Ad ſecundum, quòd etſi plurima ſint hominis peccata, maximè venialia, non tamen tanta ſunt, quin poſſint expiari, & digna Satisfactione compenſari: ſunt enim pro peccatis quotidianis quotidiana nobis à Chriſto donata remedia. Inter quæ præcipuum locum obtinent hæc verba orationis Dominicæ: *Dimitte nobis debita noſtra.* Nam, inquit, S. Auguſt. in Enchirid. c. 7. *de quotidianis brevibus, levibuſque peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium ſatisfacit.* Secundum verò locum tenent eleemoſynæ, ac opera miſericordiæ: Nam, inquit, idem S. Auguſt. epiſt. 89. *Qui miſericordia Dei adjutus, & gratia, ſe ab omnibus peccatis abſtinuerit, quæ etiam crimina vocantur, atque illa peccata, ſine quibus hîc non vivitur, mundare operibus miſericordiæ, & piis orationibus non neglexerit, merebitur hinc exire ſine peccato*: quamvis hic cùm viveret, habuerit nonnulla peccata, quia ſicut illa non defuerunt: *ita etiam remedia, quibus purgarentur, adfuerunt.* Tertium autem locum obtinet condonatio injuriarum, dicente Chriſto Dom. *Dimittite, & dimittetur vobis*: Unde S. Auguſt. hom. 27. poſtquam diſtinxiſſet Pœnitentiam in quotidianam, luctuoſam, & competentium, aſſerit quotidianæ Pœnitentiæ fundamentum, maximè conſiſtere in his verbis Chriſti D. Matth. 6. *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*; & ſtatim ſubjungit: *Conſtituit medicinam, firmavit pactum, hîc preces dictat, ibi peccanti reſpondet; novit quo jure res agatur in cœlo: quomodo impetrari poſſint deſiderata. Dimittimus: Dimitte, ait: Quid enim habes, quòd Deo præſtas, à quo vis ut præſtetur tibi?* &c.

Ad tertium dico, quòd etſi homo ſit Dei ſervus, & mancipium; nihilominus cùm ſit ad ejus imaginem factus, participat aliquid ejus libertatis, in quantum eſt dominus ſuorum actuum per liberum arbitrium; ideoque Deo ſatisfacere poteſt ex hoc quòd agit per liberum arbitrium, quod quamvis ſub Dei beneficio ſit, & ſub ejus Dominio, nihilominùs quoniam ab eo ipſi traditum eſt, ut illo liberè utatur, idcircò habet etiam ipſe homo dominium quoddam in ſua opera, ac ſubinde poteſt illa offerre in compenſationem, & Satisfactionem ſuorum delictorum.

CONCLUSIO SECUNDA:

REvera Pœnitens *divina gratia adjutus poteſt Deo ſatisfacere pro pœna temporali*. Ita definitum eſt in Concilio Trident. ſeſſ. 14. can. 13. *Si quis dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemoſynis vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideò optimam pœnitentiam eſſe tantùm novam vitam, anathema ſit.*

Hoc etiam probant Scripturæ ſacræ illis omnibus in locis, quibus opera ſatisfactoria ac pœnalia, quæ conjunguntur Contritioni, vel ad eam ſequuntur, dicuntur eſſe remiſſiva peccati: nec-non, & ex illis

lis oraculis, quibus homines dicuntur cavere, ac fugere divinam animadverſionem, & damnationem per fructus pœnitentiæ. Sic Matth.3. S. Joannes Baptiſta Phariſæos alloquens, dicebat: *Quis vobis demonſtravit fugere à ventura ira? facite ergo fructus dignos pœnitentiæ*. Et S. Paulus 1. ad Cor. 11. *Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur: dum judicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur*.

Idem conſtanter docent SS. Patres, maximè S. Cyprianus epiſt.55. *Datur opera ne ſatisfactionibus, & lamentationibus juſtis, delicta remittantur, ne vulnera lacbrymis abluantur, pax vera falſæ pacis mendacio tollitur, &c.* Quibus invehit in Fortunatum, & Feliciſſimum, qui pacem dabant lapſis ante peractam Satisfactionem. S. Chryſoſtomus homil.6. in 2.ad Timoth. *Vide*, inquit, *quanta ſit Dei clementia, non tibi dedit, ut temporalem mortem, ſed ut æternam mortem, redimere poſſis*. Idem pluribi habet Sanctus Ambroſius libro 1. de Pœnitentia cap. 4. ubi ait: *Expectat gemitus noſtros, ſed temporales, ut remittat: expectat lacbrymas noſtras, ut profundat pietatem ſuam.... Expectat converſionem noſtram, ut revertatur & ipſe ad gratiam.*

Similiter S. Auguſtinus ſer.34. de diverſis, ubi ait: *Omnia ergo præterita converſis dimittuntur; cætera autem hujus vitæ ſunt quædam gravia, & mortifera, quæ niſi per vehementiſſimam moleſtiam humiliationis cordis, & Contritionis ſpiritus, & tribulationis Pœnitentiæ non relaxantur; hæc dimittuntur per claves Eccleſiæ; ſi enim tu te cœperis judicare, ſi tibi cœperis diſplicere, Deus veniet, ut miſereatur; ſi tu te punire volueris, parcet ille: qui autem bene agit pœnitentiam, ſuus ipſe punitor eſt. Sed oportet ipſe in ſe eſſe ſeverus, ut in eum ſit miſericors Deus*. Et ad Virginem lapſam cap. 8. *Quantamvis afflictionem, quantumvis laborem, & indecorum ſubire eſto contenta, dummodò ab æternalibus pœnis libereris*. Deſcriptis afflictionibus, & laboribus quos pœnitendo ſubire debet, ſubdit: *Talis vita, talis actio Pœnitentiæ, ſi fuerit perſeverans, audebit ſperare, ſi non gloriam, certè pœnæ vacuationem*. Tandem concludit: *Peccator ergo ſi ſibi ipſi non pepercit, à Deo illi parcitur: & ſi futuras pœnas gehennæ præcipuas in hoc parvo vitæ ſpatio compenſaverit, ſeipſum ab æterno judicio liberat*. Capite ult.lib.5.Hexamer. *Reſpice nos quoque Domine Jeſu, ut, & nos propria recognoſcamus errata, ſolvamus piis fletibus culpam, mereamur indulgentiam peccatorum*.

Concinit S.Proſper lib.2.de vita contemplativa cap.7. de laicis, qui ultrò crimina confitentur, & de iis pœnitentiam libenter ſuſcipiunt: *Quòd ſi ipſi ſui Judices fiant, & veluti ſuæ iniquitatis ultores hic in ſe voluntariam pœnam ſeveriſſimæ animadverſionis exerceant, temporalibus pœnis mutabunt æterna ſupplicia, & lacbrymis ex vera cordis compunctione fluentibus reſtinguent æterni ignis incendia*. Et poſteà de Clericis, qui idem faciunt: *Ab altari cui miniſtrabant, non animo, ſed officio ſeparati, vitam tanquam mortuam plangunt, certi quòd reconciliato ſibi efficacis pœnitentiæ fructibus Deo non ſolùm amiſſa recipiant, ſed etiam cives ſupernæ civitatis effecti, ad gaudia ſempiterna perveniant*.

Pariter S. Cæſarius Arelatenſis Epiſcop. hom. 1. *Mortificatione præſenti futura mortis ſententia prævenitur, & dum culpæ auctor humiliatur, culpa conſumitur; dumque exterior afflictio voluntariæ diſtrictionis infertur, tremendi judicis offenſa ſedatur, & ingentia debita labor ſolvit exiguus, quæ vix conſumpturus erat ardor æternus*. Cùm autem audis SS. Patres ſignificare quòd pœna æterna remittatur per ſatisfactiones noſtras, non ſic accipias velim, quaſi cenſerent remiſſis per pœnitentiam peccatis adhuc pœnam æternam deberi; hoc enim falſum eſt; ſed quòd ſolvatur ea pœna quæ fuiſſet æterna, ſi peccatum quoad reatum culpæ non fuiſſet deletum.

QUÆSTIO SECUNDA.

Quæ, & qualia eſſe debeant opera Satisfactoria.

SUppono primò ex Concilio Trid. opera ſatisfactoria debere eſſe honeſta; ſiquidem per opera mala non poſſumus mereri remiſſionem pœnæ, cùm potiùs novam pœnam mereamur: unde Concilium ſeſſ.14. cap.8. dicit, Satisfactiones noſtras ex Chriſto vim habere, & per eum offerri Æterno Patri, & per Chriſtum acceptari à Patre. Et can.14. definit: *Si quis dixerit, ſatisfactiones, quibus pœnitentes peccata redimunt, non eſſe cultum Dei, ſed traditiones hominum, doctrinam de gratia, & verum Dei cultum, atque ipſum beneficium mortis Chriſti obſcu-*

ſcurantes, *anathema ſit*. Certum eſt autem quòd opus malum, vel indifferens non ſit Dei cultus, nec acceptetur à Patre, nec per Chriſtum vim habeat: ſiquidem Pater Æternus non poteſt acceptare, nec grata habere opera, quæ ipſi diſplicent, qualia ſunt omnia opera mala: nam, inquit Sapiens c. 14. *Odio ſunt Deo impius, & impietas ejus*. Similiter Deus condignè placari non poteſt per opera, quæ ipſi ſunt indifferentia, & quæ ipſi non placent; illa namque, nec ejus cultum concernunt, nec per Chriſtum offeruntur; nam eo ipſo, quo opus aliquod tendit in Dei cultum, & gloriam, non eſt indifferens, ſed reverà bonum, ac meritorium eſt; igitur inde conſtat, omne opus ſatisfactorium debere neceſſariò eſſe honeſtum.

Suppono ſecundò, opus Satisfactorium debere eſſe honeſtum honeſtate ſupernaturali: *Tum*, quia debet procedere ex meritis Chriſti, & per eum Patri offerri: quæ autem fiunt ex meritis Chriſti, ſupernaturalia ſunt: *Tum*, quia id ſufficienter indicat Concilium Tridentinum, cùm ait: Opera ſatisfactoria pertinere ad Dei cultum, & ab eo acceptari ad remiſſionem pœnæ peccatis debitæ, & ad conſecutionem prœmii æterni; ac ſubinde eſſe meritoria. Unde docet Concilium c.8. *Neque verò*, inquit, *ſecurior ulla via in Eccleſia Dei unquam exiſtimata fuit, ad amovendam imminentem à Domino pœnam, quàm ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent*. Quis autem verus animi dolor, niſi actus ſupernaturalis ſpei, aut charitatis?

Unde Concilium ibidem colligit: *Neque verò ita noſtra eſt Satisfactio hæc, quam pro peccatis noſtris exolvimus, ut non ſit per Chriſtum Jeſum; nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia poſſumus; ita non habet homo unde glorietur, ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre*. Quæ autem fiunt per Chriſtum, debent fieri beneficio ipſius gratiæ, ac ſubinde debent eſſe ſupernaturalis ordinis.

Suppono tertiò: Opus Satisfactorium debere eſſe voluntarium, & liberum: *Tum*, quia actus ſatisfactorius eſt actus moralis, & humanus; libertas autem eſt principium moralitatis, & honeſtatis: *Tum*, quia ſicut homo non peccat, niſi liberè operando, ita nec poteſt ſatisfacere pro peccatis, niſi liberè, ac voluntariè patiendo pęnam, vel ſibi injunctam à Sacerdote, vel ab eodem pœnitente uſurpatam: *Tum*, quia opus ſatisfactorium debet cedere in gloriam Dei; quippe cùm ordinetur ad reſarciendum jus divinum, ac compenſandam injuriam ipſius divinæ Majeſtati irrogatam; ac ſubinde debet eſſe opus laudabile; nihil autem laudabile eſt, quin ſit liberum, & in noſtra poteſtate, ut docet Doctor quodlibeto 18. n.9. ubi ait: *Dico, quòd laudabile, & vituperabile, imò generaliùs, præmiabile, & punibile, continentur ſub hoc communi, quod eſt imputabile, & illius communis eſt una ratio: hæc ſcilicet, actum eſſe in libera poteſtate agentis*. Unde ſequitur actum ſatisfactorium debere eſſe liberum, ſaltem denominativè ab illo pio affectu, ſeu vero animi dolore quo elicitur vel imperatur. Dixi, ſaltem *denominativè*, multi namque exiſtimant Satisfactionem augeri per opus, aut paſſionem externam: ſic qui jejunat de facto, plus meretur, quàm qui ſolùm vult jejunare, nec poteſt propter infirmitatem, aut imbecillitatem corporis, quamvis in actu interno, & voluntate jejunandi eſſent pares, & æquales. Unde Concilium Tridentinum c.9. docet, quòd quamvis flagella temporalia à Deo homini immiſſa, non ſint in ejus poteſtate, ſed veniant ei ab extrinſeco, ſi tamen ea voluntariè acceptet, & patienter toleret: nihilominùs ſatisfactoria ſunt, quia aliquo modo fiunt illius patientis, in quantum videlicet ea acceptat ad purgationem peccatorum, eiſque patienter utitur ad obtinendam plenariam delicti remiſſionem.

His itaque præmiſſis, tria ſuperſunt hac in quæſtione determinanda: *Primum*, utrùm opus ſatisfactorium debeat eſſe pœnale: *Secundum*, utrùm debeat eſſe externum, vel internum: *Tertium*, quænam convenientia ſint opera ſatisfactoria.

CONCLUSIO PRIMA.

Opus *Satisfactorium regulariter debet eſſe pœnale*. Colligitur ex Concilio Trid. ſeſſ.14. ubi opera ſatisfactoria vocat *pęnas ſatisfactorias*. Et can.13. *pœnas ſpontè ſuſceptas, vel à Deo inflictas, vel à Sacerdote injunctas*. Idem etiam apparet ex Scriptura ſacra, quæ quoties Satisfactionis faciendæ

à pec-

à peccatore meminit, toties etiam ſignificat ad id eſſe uſurpanda opera pœnalia. Sic Joel.2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, in fletu, & planctu.* Et Mat. 11. ubi Chriſtus D. loquens de Tyriis, & Sidoniis, ait, quòd ſi in eis factæ fuiſſent virtutes, quas fuerat operatus in Bethſaida, & Corrozaim, *in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent*. Conſtat ſimiliter ex auctoritate omnium SS. Patrum in prima concluſione præcedentis quæſtionis laudatorum, qui omnes unanimi calculo, conteſtantur, ſatisfactionem fieri debere per opera afflictiva, & punitiva. Unde S. Gregorius homil.20. in Evangelia: *Juſtum eſt, ut peccator tantò majora inferat ſibi lamenta per Pœnitentiam, quantò majora ſibi intulit damna per culpam.*

Hinc Subtilis Doctor diſt.15. q.1. n.11. Satisfactionem definiens, ait: *Dico, quòd Satisfactio eſt operatio laborioſa, vel pœnalis voluntariè accepta ad puniendum peccatum commiſſum à ſe, & hoc ad placandam divinam offenſam: vel eſt paſſio, ſeu pœna voluntariè tolerata in ordine prædicto.* Et n.8. antea „ dixerat, quòd ſatisfactio in iſto intelle- „ ctu magis conſiſtit in actibus pœnalibus, „ vel paſſionibus voluntariis, quàm in aliis „ actibus bonis non pœnalibus, licèt quan- „ doque poſſit per aliquem actum bonum „ non pœnalem ſatisfieri: quia bene poteſt „ Deus actum magnum charitatis accepta- „ re pro punitione debita uni culpæ; licèt „ enim non ſit propria punitio, eſt tamen „ majus bonum, & magis Deo reddens ho- „ norem, quàm illa quæ eſſet propria il- „ lius punitio. Sed regulariter, ſicut culpa „ ordinatur per pœnam, & non per ali- „ quod aliud magis bonum, quàm ſit cul- „ pa: ita ſatisfactio iſto modo dicta conſi- „ ſtit in actionibus, vel paſſionibus haben- „ tibus rationem pœnæ. Et hoc eſt quod „ dicit S. Auguſt. *de vera, & falſa Pœnitentia*, & ponitur diſt.16. c.1. *Sunt digni* „ *fructus virtutum, qui non ſufficiunt pœni-* „ *tentibus: pœnitentia enim graviores fructus* „ *poſtulat, ut dolore, & gemitibus mortuus* „ *impetret vitam*. Iſti autem actus pœna- „ les, vel paſſiones voluntariæ, in genere „ reducuntur ad actum interiorem diſpli- „ centiæ, vel paſſionem triſtitiæ, & ad „ actum exteriorem confitendi proprium „ peccatum, quod eſt valde pœnale. Vel „ ad paſſionem concomitantem verecun- „ diam, & ad actum ſimpliciter exterio- rem, vel paſſionem, ſcilicet macerando „ carnem: & omnis talis maceratio dicitur „ contineri vel reduci ad jejunium: vel „ elevando mentem in Deum, & hoc fit „ per orationem: vel ſua temporalia erogando, „ quod fit per eleemoſynam. „

Hanc Subtilis Doctoris veritatem confirmat Concilium Trident. ſeſſ.14. c.2. *Primò*, quia Pœnitentia eſt laborioſus Baptiſmus; loquens enim de innovatione, & reſtitutione hominis, quæ fit per Pœnitentiæ meritum, ait: *Ad quam novitatem, & integritatem per ſacramentum Pœnitentiæ ſine magnis noſtris fletibus, & laboribus, divina id exigente Juſtitia, pervenire nequaquam poſſumus, ut meritò Pœnitentia laborioſus quidam Baptiſmus à SS. Patribus dictus fuerit. Secundò*, quia, inquit c. 14. Satisfactio deſervit ad cavendum futurum peccatum; Procul dubio ait, *magnopere à peccato revocant, & quaſi fræno quodam coercent hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque, & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt.* Ubi enim homo expertus eſt pœnam, non facilè in culpam relabitur; unde Philoſophus 2. Ethic. ait, quòd peccatorum medicinæ ſunt pœnæ. *Tertiò*, quia per ſatisfactionem conformes efficimur Chriſto: *Dum*, inquit, *Satisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Jeſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur, certiſſimam quoque inde arrham habentes, quòd ſi compatimur, & conglorificabimur.*

Idem docet Catechiſmus Rom. *p*.2. *c*.5. *n*.58. ubi ait: Duo præcipuè in ſatisfa- „ ctione requiruntur. Primum eſt, ut is, „ qui ſatisfacit, juſtus ſit, ac Dei amicus, „ opera enim quæ ſine fide, & charitate „ fiunt, nullo modo Deo grata eſſe poſſunt. „ Alterum, ut ejuſmodi opera ſuſcipian- „ tur, quæ natura ſua moleſtiam, & do- „ lorem afferant: cùm enim præteritorum „ ſcelerum compenſationes ſint, atque ut „ S. Cyprianus Martyr (*lib.1. epiſt.13. poſt* „ *medium*) ait, *redemptrices peccatorum*; „ omninò neceſſe eſt, ut aliquid acerbi- „ tatis habeant, quamquam non ſemper „ illud conſequantur, ut qui ſe in illis „ moleſtis actionibus exercent, doloris „ ſenſum habeant; Sæpè enim vel patien- „ di conſuetudo, vel accenſa in Deum cha- „ ritas efficit, ut quæ perpeſſu graviſſima „ ſunt, ne ſentiantur quidem. Nec ta- „ men idcircò fit, quominùs ea ipſa ope- „ ra ſatisfaciendi vim habeant: ſiquidem „

„ hoc

„ hoc proprium eſt filiorum Dei, ita ejus „ amore, & pietate inflammari, ut acerbiſſimis laboribus cruciati, aut nihil ferè incommodi ſentiant, aut omnia læ- „ tiſſimo animo perferant.

Hanc veritatem pariter probat Doctor Seraph. *in* 4. *diſt.*15. *p.*2. *ar.*1. *q.* 3. ratione quadruplici. Quòd Satisfactio fieri debeat per opera pœnalia, *inquit*, ratio eſt quadruplex. *Prima* eſt, quia ibi eſt honoris „ ablati redditio, unde honorem iſtum debet homo reddere ampliùs, quàm ſi non „ abſtuliſſet, & ideò requiritur, ut non „ tantùm Deo famuletur per operationem „ bonam, verùm etiam ſeipſum dejiciat „ per pœnam aſſumptam. *Secunda* ratio „ eſt: quia eſt primò deordinati reordinatio, & quia deordinatum per culpam „ optimè ordinatur in pœna: ideò, &c. „ *Tertia* ratio eſt: quia ibi eſt infirmati „ curatio, quia infirmatus per delectationis calorem, curatur per pœnalitatis algorem, & ideò, &c. *Quarta* ratio eſt: „ quia ibi eſt debiti abſolutio, & quia peccator eſt debitor pœnæ, ideò debet per pęnam ſatisfacere. Hæc ille.

Dices primò: S. Anſelmus in libro cur Deus homo, c.19. & 20. ait: *Satisfacere eſt honorem debitum Deo impendere*; Sed hoc fit omni opere bono; ergo non ſolùm per opera pœnalia, ſed per omnia alia poteſt fieri Satisfactio.

Reſpondet Seraphicus Doctor: *Quoniam eſt debitum honoris, veniens ex bono collato, & hunc debemus per gratiarum actionem. Eſt veniens ex mandato injuncto, & hunc debemus per obedientiam, & ſubjectionem. Eſt veniens ex Majeſtatis imperio: hunc debemus per latriæ adorationem. Eſt veniens etiam ex peccato commiſſo, & iſte honor redditur Deo per ſui ipſius punitionem, & hoc eſt in Satisfactione.*

Dices ſecundò: Non delectatur Deus in pœnis noſtris: ergo non magis placent opera pœnalia Deo, quàm alia; ſed per illud quòd magis placet ei, cui debetur Satisfactio, meliùs ſatisfit; ergo, &c.

Reſpondet S. Bonaventura: *Ad illud quod objicitur, quòd non delectatur in pœnis Deus, dicendum, quòd verum eſt ea ratione, qua pœnæ: ſed ea ratione, qua curantes culpam noſtram, & honorantes divinam juſtitiam, bene delectatur in eis.*

Dices tertiò: Quædam ſunt peccata, quę perpetrantur cum triſtitia, ut putà invidia, & acedia, &c. Sed Satisfactio debet eſſe per contrarium; ergo ſine pœna debet de his peccatis Satisfactio fieri.

Reſpondet Doctor Seraph. *Quòd etſi in quibuſdam peccatis comitetur triſtitia, radix tamen eſt ex delectatione libidinoſa.*

Dices quartò: Satisfactorium eſt pœnale per ſe loquendo: ergo magis pœnale, magis ſatisfactorium: ſed avaro eſt magis pęnale dare obolum, quàm largo marcham: ergo magis ſatisfacit per obolum, quàm ille per marcham. Similiter poteſt dici in jejunio, & oratione, & hoc eſt inconveniens, quòd mali de malitia ſua commodum reportent.

Reſpondet idem Doctor: *Quòd aliquid eſt pœnale naturæ, qua natura eſt, ut putà jejunii abſtinentia, & erogatio bonorum, in quibus ſuſtentatur humana infirmitas. Aliquid ratione culpæ, & inordinationis voluntatis. Prima pœnalitas reſpicitur per ſe in Satisfactione: ſecunda verò non, & de iſta ſecunda oppoſitio intelligitur.*

CONCLUSIO SECUNDA.

L*Icèt ordinariè opus ſatisfactorium debeat eſſe pœnale, nihilominus omne opus meritorium, tam internum, quàm externum, poteſt eſſe verè ſatisfactorium.* Hæc eſt communis in utraque ſchola Angelica, & Subtili, nec enim contrarium docuit Doctor, ut ipſi perperam affingunt nonnulli Thomiſtæ: nam, ut conſtat ex jam dictis in prima concluſione, ipſe disertè pronuntiat, *n.*8. quòd etſi ordinariè ſatisfactio conſiſtat in aliquo actu pœnali: tamen, *inquit*, poteſt per aliquem actum bonum non pœnalem ſatisfieri, quia bene poteſt Deus „ actum malum charitatis acceptare pro pu- „ nitione debita uni culpæ; licèt enim non „ ſit propria punitio, eſt tamen majus bo- „ num, & magis Deo reddens honorem, „ quàm illa, quæ eſſet propria illius pu- „ nitio. Et ibidem inter actus pœnales „ expreſsè ponit *actum interiorem diſplicentiæ, vel paſſionem triſtitiæ.* „

Et ibidem, *n.* 11. ait: *De primo dico*, „ *quòd ſatisfactio eſt operatio exteriùs laborioſa vel pœnalis, voluntariè aſſumpta ad puniendum peccatum commiſſum à ſe, & hoc ad placandam divinam offenſam: vel eſt paſſio, ſeu pęna voluntariè tolerata in ordine prædicto. Iſto modo accipitur Satisfactio multò ſtrictiùs, & particulariùs, quàm ſatisfactio primo modo,*

quia

quia illa potuit conſiſtere in actu pœnalis paſſionis voluntariæ interiori, vel exteriori. Non ergo negat actibus interioribus omnem vim ſatisfaciendi, ſed ſi aliquam negat, ea eſt ſatisfactio ſtrictè ſumpta, & condiſtincta ab aliis Pœnitentiæ partibus, putà Contritione, & Confeſſione: nam continuò ſubjungit: *Secunda* (ſcilicet in quibus conſtat illa ſatisfactio) *patet; quia ut opus exterius, vel paſſio diſtinguitur contra actum, vel paſſionem interiorem mentis* (id eſt, Contritionem) *& contra actum oris* (id eſt, Confeſſionem) *vel paſſionem concomitantem, non conſiſtit ſatisfactio, niſi in illis tribus operibus difficilibus, ſcilicet jejunio, oratione, & eleemoſyna, de quibus dictum eſt tertio articulo præcedente, vel in paſſionibus voluntariis concomitantibus iſta tria opera difficillima.*

Porrò concluſionis ratio eſt: *Primò*, quia homo poteſt peccare per actum merè internum, igitur conveniens fuit, ut etiam per actum purè internum poſſet ſatisfacere pro peccato. *Deinde*, in tantum Satisfactio noſtra confert ad remiſſionem peccati, in quantum ad id acceptatur à Deo; ſed Deus poteſt acceptare actum charitatis in compenſationem injuriæ ſibi illatæ; igitur actus ille poteſt eſſe reverà ſatisfactorius. *Denique*, ſi quid obeſſet quominùs opus merè internum poſſet eſſe ſatisfactorium, maximè quia non eſſet pœnale; ſed ita non eſt: Cùm enim omnis actus meritorius ſit actus virtutis, habet ſemper adjunctam aliquam difficultatem, & moleſtiam, quamvis aliunde delectationem inferat, ut conſtat de contemplatione, quæ dum recreat animum, affligit: igitur omnis actus meritorius poteſt eſſe ſatisfactorius.

CONCLUSIO TERTIA.

Opera ſatisfactoria communiter rediguntur ad tria capita, nempe jejunium, orationem, & eleemoſynam. Ita Concilium Trid. *ſeſſ.6. c.14.* ubi inter actus pœnitentis numerat ſatisfactionem, quæ per jejunia, eleemoſynas, orationes, & alia pia ſpiritualis vitæ exercitia fit.

Hanc Concluſionem probat Doctor *n.12.* „ Quia, *inquit*, peccatis in genere diſtinctis in tria membra, ſcilicet in peccatum carnis, in peccatum concupiſcentiæ oculorum, & ſuperbiam vitæ, 1. *Jo.* 2. correſpondent de congruo propriæ ſatisfactiones in genere, ſcilicet peccato carnis jejunium, vel univerſaliter quæcumque maceratio carnis magis ordinata ad reprimendum tale peccatnm carnis, & ſub iſto comprehendo vigilias, peregrinationes, aſperitates veſtium, nuditatem, vel diſcalceationem, imò generaliter quemcumque laborem fatigantem. Peccato autem ſuperbiæ, & cæteris ſpiritualibus magis appropriatè correſpondet oratio, quæ & humiliat ſpiritum Deo, & roborat contra peccata ſpiritualia. Peccatis autem circa temporalia, ut avaritiæ, vel cupiditati cuicumque, ut rapinæ, furti, vel ablationis injuſtæ, magis appropriatè correſpondet erogatio eleemoſynarum. Et ratio iſtorum eſt, propter majorem correſpondentiam pœnæ ad culpam, *quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* „

In idem conſpirat Doctor Seraph. *in 4. d.15. p.2. ar.1. q.4.* ubi per orationem intelligit omnem actum contemplativè ad Deum relatum; per jejunium omnem carnis afflictionem, quæ conſiſtit in vigiliis, & flagellis, & jejuniis propriè dictis: per eleemoſynam autem omne opus pietatis proximo impenſum, ſive ſpirituale, ſive corporale. Et probat ſufficientiam, ac diſtinctionem harum partium, primò ſecundùm appropriationem: *Cùm enim*, inquit, *triplex ſit radix peccati, ſicut dicitur in Joanne, aut concupiſcentia carnis, & contra hanc eſt jejunium, aut concupiſcentia oculorum, & contra hanc eſt eleemoſyna, aut ſuperbia vitæ, & contra hanc eſt oratio; hoc dico ſecundùm appropriationem, quia unumquodque horum valet contra omnes, appropriativè tamen magis opponuntur.*

Secundò, per proprietatem: *Opus*, inquit, *pœnale, aut ordinat nos ad Deum, & ſic eſt oratio, aut ad nos, & ſic eſt jejunium, quod macerat carnem noſtram; aut ad proximum, & ſic eſt eleemoſyna.* *Tertiò* ſecundùm reconciliationem: *Quia*, inquit, *per orationem Deo reconciliamur. Sed, ſicut dicit Auguſt. de ſerm. Domini in monte: Si vis orationem tuam volare in cœlum, fac duas alas, ſcilicet jejunium, & eleemoſynam.* Tobiæ 12. *Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna.* *Quarta* ſufficientia accipitur. *Quia*, inquit, *duplex eſt vita, ſcilicet activa, & contemplativa; quantum ad contemplativam, oratio, quantum ad activam, eleemoſyna: ut autem homo ſit diſpoſitus ad utramque facit jejunium.*

Dices: Contraria contrariis curari debent: ſed multò plura ſunt genera peccatorum: igitur multò etiam plura debent eſſe remedia.

Diſtinguo minorem: Multò plura ſunt genera peccatorum, ſpecialia, concedo: communia, & univerſalia, nego: nullum enim eſt ſpeciale peccatorum genus, quod ad alterutrum ex tribus aſſignatis non revocetur.

Dices ſecundò: Si eleemoſyna eſſet ſatisfactoria, maximè quando fit de bonis propriis juſtè acquiſitis, & neceſſariis: at ut ſic non poteſt eſſe ſatisfactoria, quia unuſquiſque tenetur ſe magis diligere, quàm alterum, ac ſubinde non debet in alterius uſum impendere, quod ſibi neceſſarium eſt.

Diſtinguo minorem: Si ſibi ſit abſolutè neceſſarium, concedo: ſecus, nego: Porrò, inquit Seraph. Doctor *ar.2. q.*1. neceſſarium dicitur dupliciter. Vel ſecundùm naturæ arctitudinem: vel ſecundùm communem uſum vivendi. Si ſecundùm naturæ arctitudinem, non tenetur, nec oportet ei imponi, qui peccavit, quia hoc eſt perfectionis illorum, qui totum victum expectant à Chriſto, ſicut ſunt viri, qui ſunt in ſtatu perfecto: & ideò ſi fiat eleemoſyna, debet fieri de eo quòd ſupereſt huic neceſſario, & bene eſt ſatisfactoria. Alio modo dicitur neceſſarium, quod expedit homini ſecundùm communem modum vivendi. De quo dicit Auguſt. *Quòd multa ſuperflua habere probabimur, ſi ſola neceſſaria teneamus*, & de tali fit propriè eleemoſyna ſatisfactoria: de ſuperfluo verò non fit, quantum eſt ex rigore juſtitiæ. Tamen credo, quòd divinæ miſericordiæ benignitas tanta eſt, quòd totum acceptat, & quaſi pro nihilo ſalvat nos. Hæc Seraphicus Doctor.

Dices tertiò: Si oratio poſſet eſſe ſatisfactoria, maximè vel mentalis, vel vocalis: ſed neutra eam rationem obtinet: non quidem mentalis, quia hæc non eſt laborioſa: neque etiam vocalis, quia plerumque eſt imperfecta; igitur, &c.

Negat minorem Seraph. Doctor *q.*3. ubi diſtinguens triplex genus orationis, dicit „ eas eſſe ſatisfactorias: Quædam, *inquit*, „ oratio eſt purè mentalis, quædam voca- „ lis, quædam media. *Purè mentalis eſt*, „ quando labia non moventur, ſed cor ad „ Deum loquitur. *Purè vocalis eſt*, quando „ nihil cogitat in his quæ dicit, nec in ge- „ nerali, nec in ſpeciali, ita quòd referat „ intentionem ad ſenſum verborum, vel finem: ſed cùm orat, fabricat caſtra; & „ ſic mentalis ſimpliciter, excedit vocalem. „ Alia eſt *mixta*, in qua ſcilicet orat men- „ taliter, & vocaliter. Et de iſta diſtin- „ guendum, quia aut verba illa impediunt „ affectum, quia ſic inflammatus eſt quòd „ immediatè fertur in Deum, & talis utilior „ eſt oratio mentalis: ſi autem juvatur, „ utilior eſt vocalis: & multi ſunt tales, „ & maximè illi, qui non ſunt viri ſpiri- „ tuales, ad quorum affectus provocandos „ inſtitutæ ſunt orationes vocales. „
Si quæratur, quæ oratio ſit ſatisfacto- „ ria, credo quòd omnis, quia nulla eſt, „ in qua non laborent virtutes animales: & „ quantum delectantur ſpiritus, tantum ca- „ ro frequenter tabeſcit, & virtutes anima- „ les minùs ſunt intentæ regimini corporis. „ Credo tamen, quòd illa inter cæteras „ eſt ſatisfactoria magis, in qua accendi- „ tur homo ad gemitum, quia hæc eſt, in „ qua Deus maximè delectatur. Unde quia „ illud eſt gratiæ ſpecialis, ideò non im- „ ponitur à Sacerdote, ſed præambulum „ ad illud, ſcilicet oratio vocalis. Et quia „ non eſt ſtatus in vocibus, ſed ordina- „ tur ad intellectum: hinc eſt quòd Do- „ minus, & Gregorius mittunt à vocali „ oratione ad mentalem. „

Petes I. *Quodnam ex illis tribus bonis operibus ſit magis ſatisfactorium.*

Reſpondet Seraph. Doctor, *ar.* I. *q.*4. *ad* 6. *&* 7. Ad illud quod quæritur, quòd eſt magis ſatisfactorium, dicendum, quòd unumquodque horum ſecundùm appropriationem. Tamen ſi generaliter loquamur, dicendum, quòd in Satisfactione tria ſunt, ſcilicet vitatio culpę, & contra hanc valet maximè oratio: *Secundum* eſt augmentum gratiæ, & ad hanc maximè valet eleemoſyna, quia homo facit ſibi amicos, qui impetrant gratiam: *Tertium* eſt ſolutio pęnæ, & hoc maximè eſt in jejunio, & hoc eſt infimum in Satisfactione: alia duo pręponderant.

Sed quidquid ſit, audiendus eſt S. Auguſt. conſulens, ac monens ſer. 59. de tempore: *Qui vult, orationem ſuam volare ad Deum, faciat illi duas alas; ideſt, eleemoſynam, & jejunium, & aſcendat celeriter, & exaudietur*. Idem habet in Pſ.42. circa finem: *Quàm celeriter*, inquit, *accipiuntur orationes bene operantium, & hoc juſtitia hominis*

in hac

In hac vita; jejunium, eleemoſyna, oratio; vis orationem tuam volare ad Deum? fac illi duas alas, jejunium, & orationem.

Quæres 1. *Utrùm fieri poſſit Satisfactio per flagella divinitus immiſſa, vel à cauſis ſecundis procurata.*

Affirmat *Trid. ſeſſ.14.cap.9.* ubi ait: *Docet præterea* (ſancta Synodus) *tantam eſſe divinæ munificentiæ largitatem, ut non ſolùm pœnis ſponte à nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis, ſed etiam, quod maximum amoris argumentum eſt, temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Jeſum Chriſtum ſatisfacere valeamus.* Item Can.13. *Si quis dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis,* &c. *anathema ſit.* Cùmque hic non fiat diſtinctio inter flagella, quæ à Deo infliguntur ſpecialiter propter finem Satisfactionis, & inter illa, quæ Deus permittit naturaliter evenire ob alios fines, videtur idem de utriſque dicendum.

Ratio autem hujus aſſertionis non alia eſt, quàm Chriſti D. voluntas, quæ utique nobis innoteſcit per Eccleſiæ ſententiam expreſſam in laudatis Concilii verbis, maximè quoad flagella, quæ à Deo ſpecialiter infliguntur in Satisfactionem, & peccatoris emendationem nam Prover.3. *Quem diligit Dominus, corripit.* Similiter Hebræorum 12. *Quem diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit;* quia videlicet hujuſmodi flagellis, & caſtigationibus patienter toleratis peccatores pro ſuis delictis Deo ſatisfaciunt.

Quod utique præclarè confirmat ſanctus Hieronymus in Commentario ad caput primum Prophetæ Nahum, ubi ait: Quid ergo „ (ut) contra Dominum cogitatis? Ipſe, „ qui creavit mundum, & conſummatio„ nem ejus faciet. Quòd ſi vobis videtur „ crudelis, rigidus, & cruentus, quòd in „ diluvio genus delevit humanum, ſuper „ Sodomam, & Gomorrham ignem, & „ ſulphur pluit, Ægyptios ſubmerſit fluctibus, „ Iſraelitarum cadavera proſtravit in „ eremo: ſcitote, eum ideo ad præſens red„ didiſſe, ſupplicia, ne in æternum puni„ ret. Certè aut vera ſunt, quæ Prophetæ loquuntur, aut falſa; Si vera ſunt, quæ „ de ſeveritate ejus videntur docere, ipſi „ dixerunt: *Non vindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione.* „ Sin autem falſa ſunt, „ & falſum eſt, quod dicitur: *Non conſurget duplex tribulatio*: „ Falſa eſt ergo & crudelitas, „ quæ in lege deſcripta eſt. Quod ſi „ verum eſt, ut negare non poterunt, di„ cente Propheta: *Non vindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione*: „ ergo qui pu„ niti ſunt, poſteà non punientur. Si au„ tem illi poſteà punientur, Scriptura men„ titur, quod dicere nefas eſt. Receperunt „ ergo, & qui in diluvio perierunt, & So„ domitæ, & Ægyptii, Iſraelitæ in ſolitu„ dine mala ſua in vita ſua.

„ Quæret hìc aliquis, ſi fidelis deprehen„ ſus in adulterio decolletur, quid de eo po„ ſteà fiet? Aut enim punietur, & falſum „ eſt hoc, quod dicitur: *Non vindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione*, „ aut non „ punietur; & optandum eſt de adulterio, „ ut impræſentiarum brevi, & cita pœna „ cruciatus fruſtrentur æternos. Ad quod „ reſpondebimus, Deum ut omnium re„ rum, ita & ſuppliciorum quoque ſcire „ menſuras, & non præveniri ſententia ju„ dicii: nec illi in peccatorum exercendæ „ de hinc pęnæ auferri poteſtatem, & ma„ gnum peccatum magnis diuturniſque lui „ cruciatibus. Si quis autem punitus ſit, ut „ ille in lege, qui Iſraelitis maledixerat, & „ qui in Sabbato ligna collegerat, tales po„ ſteà non puniri; quia culpæ levis præ„ ſenti ſupplicio compenſata ſit.

Unde monet Doctor *diſt.*15. *quæſt.*1. quòd Confeſſarius poteſt injungere pauperi pœnam illam, quam ſubit quotidie propter egeſtatem, & inopiam in Satisfactionem ſuorum delictorum: Requiritur (*inquit in* 13.) di„ ſcretio Sacerdotis, ut non imponat ali„ cui pœnam nimis ſibi diſconvenientem, „ ſed aliam, quæ magis ſibi convenit, & „ quem fortè meliùs adimplebit: utpote „ pauper, nec eleemoſynas poteſt dare, nec „ orare, ſed oportet eum continuè laborare „ pro victu ſuo neceſſario: nec jejunare, „ quia tunc non ſufficeret ad laborem ne„ ceſſarium pro victu neceſſario continuè „ acquirendo. Quia ergo ipſe labor conti„ nuus eſt ſibi jejunium continuum, quia „ continua maceratio carnis, tantummodo „ inducendus eſt, ut illum laborem ſubeat „ in remiſſionem peccatorum, intendens „ illum ad hunc finem referre, ſaltem quo„ uſ-

,, uſque occurrat ſibi opportunitas ſolvendi ,, aliquam aliam Satisfactionem, & aliqua ,, alia poſſunt ei ita temperatè, & diminutè ,, imponi, ut ſint ſibi poſſibilia. Conſimiliter, ,, dives qui lapſus eſt ad peccatum carnis, ,, ſi eſt adeo delicatus, quòd non velit ,, jejunare, nec aliam macerationem notabilem ,, ſubire, vel præſumitur quòd ſi ſibi ,, imponeretur, citò abjiceret, & ſic peccaret ,, novo peccato, inducendus eſt ad orationem, ,, & eleemoſynam, & illud ſibi imponendum ,, eſt, quod libentiùs recipit, & ,, quod creditur perſeverantiùs adimplere.

,, Vel ſi omnino nullam Pęnitentiam velit ,, recipere à Sacerdote impoſitam, dicit ,, tamen ſe habere diſplicentiam de peccato ,, commiſſo, & firmum propoſitum non ,, recidivandi, abſolvendus eſt, & non eſt ,, reſpuendus, ne cadat in deſperationem, ,, & nuntianda eſt ſibi pęna, quæ eſſet pro ,, peccatis facienda, & quòd eam in ſe, vel ,, in æquivalenti abſque impoſitione ſtudeat ,, adimplere, alioquin ſolvet ad plenum ,, in purgatorio. Hæc miſericordia ſatis ,, conſonat illi Prophetiæ Iſaiæ 42. de ,, Chriſto, quam Matth. 12. cap. recitat, ,, *Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet*. Arundo ,, quaſſata eſt peccator quaſſatus tentationibus, ,, & peccatis; linum fumigans eſt ,, linum nimis humidum ex peccatis, tamen ,, aliquid habens de igne charitatis, ,, & hic extinguitur, ſi per duritiam Sacerdotis ,, ad nimis difficile obligetur: ſed ,, non extinguitur, ſi prædicatur ſibi, quòd ,, oportet eum hic, vel alibi pœnam ſolvere: ,, & quòd ſtudeat hic tantam pęnam ,, ſolvere, quanta peccatis debetur, ne alibi ,, acrior exigatur. *Hæc Doctor*.

Quibus ſignificat primò injungendam eſſe Satisfactionem, quantum fieri poteſt, æquivalentem ac correſpondentem peccatis, ut videlicet quæ ſatisfaciat, & puniatur in eo genere, in quo peccavit: ubi autem id fieri non poteſt, ſufficit, ut injungatur Satisfactio in alio genere, quæ ſit æquivalens, ac proportionata facultati, & viribus pęnitentis, in quo maximè deſideranda, & ſpectanda eſt diſcretio, ne videlicet per nimiam indulgentiam leviorem Satisfactionem injungendo, particeps, & reus fiat alieni peccati, & vilem reddat medicinam infirmo neceſſariam; neve ex altera parte pęnitentis infirmitati non ſatis prudenter conſulens, ei præſcribat illum Satisfactionis modum, quem ſine periculo deſperationis, aut novi peccati implere non poſſit. *Secundò*, quòd ubi pęnitens non poteſt congruè, & ſuis peccatis correſpondentem Satisfactionem perſolvere, poteſt ei Confeſſarius injungere pro Satisfactione eas pęnas, & calamitates, quas ipſe patitur. Cujus utique ratio eſt manifeſta; illud enim omne, quod acceptum eſt Deo in Satisfactionem pœnæ temporalis, etiam eſt medium congruum ſatisfaciendi: igitur quando facultas non ſuppetit ad aliud perſolvendum, Sacerdos, qui eſt Judex inferior, & miniſterialis, debet ſe conformare legi, & voluntati Dei, & præſcribere in Satisfactionem ea, quæ quamdam cum delicto correſpondentiam habent, etſi non omnimodam, nec proportionatam.

Quæres 2. *Utrùm pœnitens ſatisfacere poſſit Deo per opera aliunde præcepta*.

Reſpondeo, triplicem hac de re apud Doctores ſcholaſticos eſſe ſententiam, quarum *prima* negat, Satisfactionem fieri per opera aliunde præcepta, ex eo quòd, ut ſit perfecta, fieri debeat ex aliàs indebitis: ita plerique Scotiſtæ contendunt, maximè Faventinus in diſt. 29. diſp. 35. cap. 7. *Secunda* affirmat, poſſe ſatisfieri per opera præcepta jure humano, non verò jure divino, aut naturæ. Ita Sylveſter verbo *Satisfactio*. *Tertia* denique ſententia docet, etiam in operibus aliunde præceptis poſſe Satisfactionem præſcribi, quæ apud recentiores Theologos jam communior videtur, nobiſque etiam probabilior apparet. *Tum*, quia id colligitur ex Concilio Trident. ſeſs. 6. cap. 10. ubi ait: *Per obſervationem mandatorum Dei, & Eccleſiæ in ipſa Juſtitia, per Chriſti gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, creſcunt atque magis juſtificantur*. Et cap. 6. *Nihil ipſis juſtificatis ampliùs deeſſe credendum eſt, quominùs plenè illis quidem operibus, quæ in Deo ſunt facta, divinæ legi, pro vitæ hujus ſtatu, ſatisfeciſſe, & vitam æternam ſuo etiam tempore, ſi tamen in gratia deceſſerint, conſequendam verè promeruiſſe cenſeantur*. Quid ni igitur pari ratione cenſeri poſſent verè ſatisfeciſſe pro pœna temporali, maximè ſi opera iſta præcepta pęnalia ſint? Si enim opera bona ex hoc præcisè, quia debita ex hoc præcepto non perdunt vim merendi gratiam, & gloriam, cur opera bona, & pęnalia perderent vim ſatisfaciendi, ex eo quòd aliunde ſunt præcepta?

Dein-

Deinde, Eccleſia præcipit jejunia in Satiſfactionem: igitur cenſet opera præcepta poſſe eſſe ſatiſfactoria. Patet antecedens ex Collecta, quæ dicitur Sabbato ante Dominicam tertiam Quadrageſimæ: *Da quæſumus Domine, noſtris effectum jejuniis ſalutarem, ut caſtigatio carnis aſſumpta ad noſtrarum vegetationem tranſeat animarum*. Et S. Leo Papa ſerm. 4. de Quadrageſima, ſic ait: *Magna divinæ inſtitutionis ſalubritate proviſum eſt, ut ad recuperandam mentium puritatem, quadraginta nobis dierum exercitatio mederetur in quibus aliorum temporum culpas; & pia opera redimerent, & jejunia caſta, decoquerent*, per extinctionem pęnæ temporalis.

Denique, ut ait Lugo diſp. 27. n. 35. tota condignitas Satiſfactionis fundatur in eo, quòd homo laudabiliter ſe caſtigans, eo ipſo placat iram Judicis, ne illum iterum puniat: ille autem, qui ex præcepto ſe caſtigat, non minùs, ſed magis laudabiliter ſe caſtigat; non enim minùs, ſed potiùs magis honeſtum, & laudabile eſt, cæteris paribus, facere aliquid ex præcepto, quàm abſque illo, ergo magis placet Deo, & per conſequens magis placat illum ejuſmodi caſtigatio per opera præcepta, quàm per ſpontanea.

Dices primò: Non poteſt quis ſatisfacere duplici debito eadem ſolutione, quia non eſſet æqualitas inter debitum, & pretium: igitur ſi aliquod opus ſit jam Deo debitum ex præcepto, non poteſt per illud ſolvi debitum contractum ex peccato.

Diſtinguo antecedens: Si res illa, quæ offertur in ſolutione non habeat multiplicem bonitatem, & valorem, concedo: ſecus, nego: tunc enim ſecundùm diverſum ſui valorem pluribus debitis ſatisfacere poterit. Porrò opera præcepta habere poſſunt duplicem valorem, unum quidem moralem, & *meritorium* deſumptum ex objecto, & circumſtantiis ejus, necnon ex fine, propter quem elicitur, & ex principio gratiæ habitualis, quo mediante producitur, alterum verò *ſatiſfactorium* petitum ex difficultate illius, ſeu ex pœna, & labore, qui in exercitio ejus reperitur. Ratione primi valoris, poſſumus implere debitum præcepti, & ſatisfacere debito obedientiæ, & religionis: ratione verò ſecundi poſſumus ſatisfacere Deo de condigno pro pœna temporali peccato mortali debita. Si enim v.g. nummus aureus duplicem habet valorem, unum ratione metalli, alterum ratione imaginis, aut ſigilli principis in eo exarati, & ratione primi valeret quinque nummos argenteos, & totidem ratione ſecundi; poſſet aliquis debens alteri decem nummos argenteos, quinque ratione mutui accepti, & quinque ratione mercium, utrique debito, & pro utroque titulo, ad æqualitatem ſatisfacere, ipſi tradendo hunc nummum aureum: ita à ſimili dicendum de operibus præceptis, quæ duo poſſunt impendi in Satisfactionem virtutis obedientiæ, & Religionis, & in Satisfactionem pro peccatis. Si enim quis unico jejunio v.g. poſſit ſatisfacere triplici præcepto, nempè dum Religioſus virtute ſuæ regulæ tenetur jejunare ſingulis diebus Veneris, & ex pręcepto Eccleſiæ per totam Quadrageſimam, necnon in Feriis quatuor Temporum, ubi enim tria hæc ſimul concurrunt, unico jejunio eis ſit ſatis, quidni pari ratione poterit etiam eodem jejunio ſatisfacere, & præcepto Eccleſiæ, & mandato Confeſſarii hoc jejunium præſcribentis?

Dices ſecundò: Si quis debeat Eccleſiæ unum Calicem ex voto, & alterum ex Teſtamento, & legatione illius, cujus eſt hæres, non ſatisfaciet dando unicum Calicem: quod enim ex voto donat, non ſolvit, & quod ſolvit ex vi Teſtamenti, non donat. Similiter ſi quis debeat centum nummos Petro ratione mutui, & inſuper alios centum ab eo fuerit furatus, non ſatisfacit dando ſemel ei centum nummos: igitur nec quis Deo ſatisfaciet per unicum jejunium, quando jejunare tenetur ob præceptum, & propter compenſandam injuriam Deo irrogatam.

Nego conſequentiam. Et ratio diſparitatis eſt petenda ex materia: nam materia juſtitiæ commutativæ conſiſtit in omnimoda æqualitate ſolutionis cum debitis, aut juribus, quæ ſalvari non poteſt in unica ſolutione, quando debita illa, aut jura ſunt plura, aut diverſa. Secus verò eſt in debitis legalibus putà voti, legis, Pœnitentiæ injunctę, & ſimilibus, in quibus magis attenditur mens, & intentio Legislatoris, quàm res ipſa, cùm autem intentio Legislatoris poſſit tendere in idem opus faciendum ex diverſo motivo, putà ſi quis eodem die teneatur jejunare ex Eccleſiæ præcepto: quia dies ille eſt Vigilia alicujus Sancti, & ex voto, quia ad id tenetur ex regula, quam profeſſus eſt, ſi quis Confeſſarius pro pęnitentia pręſcribat jejunium ejuſdem diei pęnitenti, quem

quem aliunde ſcit obligari ex voto, & Eccleſiæ præcepto ad jejunandum, pœnitens ille eodem jejunio ſatisfaciet, & voto, & legi, & injunctæ ſibi Pœnitentiæ.

Quæres 3. *Utrùm pœnitens implens in ſtatu peccati mortalis injunctam ſibi Satisfactionem, reverà ita eam exequatur, ut omnino debitum ſolvat, nec iterum teneatur ad eam in ſtatu gratiæ implendam.*

Reſpondet Doctor num. 15. affirmativam partem ſibi non videri improbabilem: Quia, *inquit*, negativa ſententia videtur nimis dura contra peccatores, & occaſio majoris obſtinationis. Si enim iſte hodie verè pęnitens, & humiliter recipiens Satisfactionem, eſtò jejunium trium dierum, recidivat in peccatum mortale, & de illo non pęnitens, ſecundo die jejunat, quia ſibi fuit impoſitum. *Si dicas*, quòd illud jejunium ſecundæ diei non eſt aliqua Satisfactio exterior, magis occaſio eſt inducendi iſtum jam lapſum, ut tertio die non jejunet, & per conſequens ad novum peccatum mortale: quia transgrediendo iſtam pœnam injunctam à Sacerdote, & receptam, videtur eſſe peccatum mortale, cùm ſit transgreſſio præcepti Eccleſiæ, & Vicarii Dei in illo actu.

Ex iſto poteſt formari talis ratio. Si poſt lapſum, & ante Pęnitentiam novam, non exequatur quis Satisfactionem priſtinam ſibi impoſitam, peccat mortaliter novo peccato: ergo ſi exequatur, bene facit, quia actum obedientiæ facit, ſed non facit actum obedientiæ, niſi in quantum illud eſt ſibi impoſitum tamquam pars Satisfactionis. Dico ergo ſine præjudicio, quòd qui ſemel verè pęnitet, & recipit Satisfactionem, vel Pœnitentiam condignam ſibi impoſitam ab Eccleſia, clave non errante, quantumcumque poſteà recidivet, numquam tenebitur, niſi ad illam unicam Satisfactionem adimplendam: & ſi eam impleat in charitate, melius eſt, quia non tantùm ſolvit pęnam, ſed meretur. Sed ſi adimpleat eam voluntariè extra charitatem, ſolvit quidem pœnam, ſed non meretur gratiam. Si autem ipſa ab eo extra charitatem exigitur, ſolvitur pęna, licèt ipſe non ſolvat. Et in primo eſt Satisfactio ſimpliciter, quia reconcilians, & placans: in ſecundo eſt quidem Satisfactio, quia voluntaria redditio, ſed nec reconcilians, nec placans. In tertio autem eſt Satisfactio, ultra quam non exigetur pœna ulterior. Ex ſecundo membro ſequitur, quòd ſi magnam partem Satisfactionis ſibi impoſitæ explevit in peccato mortali, & poſt iterum pęnitet de peccato novo, non eſt ſibi iterato Pœnitentia imponenda pro peccato, de quo ſatisfecit, licèt extra charitatem, ſed tantùm de novis peccatis, quæ fuerunt cauſa quare illa Satisfactio fuit mortua.

Objicit Doctor: Si arguas, mortua eſt: ergo non eſt Satisfactio. *Reſpondet*: Non ſequitur, niſi quòd non eſt Satisfactio placans, nec reconcilians in amicitiam. *Inſtat*. Et ſi dicitur: ergo non eſt Satisfactio. *Reſpondet*: Non ſequitur, quia ſufficit Deo, quòd quis voluntariè ſolvat pęnam debitam ad punitionem peccati commiſſi: quia etiam quod minùs apparet, ſufficit ſatiſpaſſio. Patet in actibus humanis: ſi enim alicui offenſæ in Regem correſpondeat præciſè ſecundùm legem abſciſſio manus, ſi illi etiam invito abſcinditur manus, ſatiſpatitur, & in tantùm ſufficit Regi, quòd ſecundùm legem, & juſtitiam, non debet ab eo pęnam ulteriorem exigere, & tamen non recipit eum in gratiam, vel amicitiam: multò magis ergo poſſet ſufficere pro punitione culpæ, ſi aliquis ſibi pęnam debitam infligeret, licèt non eſſet in gratia, vel amicitia ipſius Judicis offenſi.

Ex tertio membro poteſt dici, quòd talis, ſi propter novum peccatum, in quod recidivat, damnaretur, antequam compleſſet totam pęnam ſibi impoſitam, puniretur in inferno temporaliter pęna correſpondente illi, quæ non fuit hìc ſoluta: & illa ſoluta poſt tempus aliquod non puniretur ampliùs illa pęna, ſicut & de veniali, quia moriens in peccato veniali ſimul cum mortali, non puniretur æternaliter pro veniali, ut dicetur inferiùs. Et eodem modo in propoſito: ex quo enim ſecundùm plenam juſtitiam punitivam ſemel impoſita eſt pęna temporalis iſti pro peccato, de quo verè pęnituit, numquam iſti pro illo debebitur, niſi pęna temporalis, & illa ſoluta, nulla alia. *Hæc Doctor*.

Ex quibus apparet, Doctorem probabile cenſere, Satisfactionem reverà fieri poſſe

va-

validè in ſtatu peccati, quod maximè probat ex impugnatione oppoſitæ ſententiæ: *Primò*, quia hæc ſententia eſt nimis dura. *Secundò*, quia cauſat obſtinationem peccatorum: *Tertiò*, quia dat anſam peccandi, eò quòd pœnitens relapſus, judicando Satisfactionem ſibi impoſitam non prodeſſe, illam non perſolvet, quod eſt peccatum inobedientiæ contra præceptum Confeſſarii.

Quod utique confirmatur, quia non debet aggravari onus peccatoris, aut excludi ab eo beneficium Sacramenti, & mortis Chriſti; ſed nullum eſt fundamentum aſſerendi, Pœnitentem non poſſe ſatisfacere; nec validè implere ſatisfactionem ſibi præſcriptam; ſi enim eſſet aliquod fundamentum hujus aſſertionis, maximè *vel* quia Satisfactio eſt effectus, *vel* pars Sacramenti, *vel* quia eſt ſpeciale Dei beneficium: *vel* quia fieri debet per Chriſtum: ſed nulla ex his rationibus id concludit. Non quidem ex eo, quòd ſit effectus Sacramentalis: nam etiam impreſſio characteris eſt effectus ſacramentalis Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis, ad quam tamen non requiritur ſtatus gratiæ. Non ex eo, quòd ſit ſingulare aliquod, & extraordinarium Dei beneficium, quo peccator indignus eſt: nam etiam impreſſio characteris eſt tale beneficium quod tamen confertur peccatori. Non ex eo, quòd Satisfactio noſtra ſit per Chriſtum Jeſum, id eſt, virtute Sacramenti, per quod merita Chriſti applicantur, ſeu communicantur fidelibus, nam accipit characterem impreſſum: Ergo conſimiliter peccator poterit ſatisfacere, & ſatisfaciet ex opere operato *per Chriſtum*, id eſt, per virtutem ſacramenti Pœnitentiæ, per quod fidelibus applicantur, ſeu communicantur merita, & Satiſfactiones Chriſti.

Reponunt adverſarii, non ſolùm propter præfatas rationes, Satisfactionem in ſtatu peccati eſſe nullam, ſed quia ut ſit valida, debet acceptari à Deo, & ei per Chriſtum offerri; Satisfactio autem in ſtatu peccati non poteſt acceptari à Deo, dona enim iniquorum non probat Altiſſimus. Quod utique confirmat Concilium Tridentinum, cùm ait loco mox laudato, *in quo* (Chriſto) *vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos Pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.* Unde Catechiſmus Romanus par. 2. cap. 5. num. 103. ait: *Duo præcipuè in Satisfactione requiruntur: Primum eſt, ut is qui ſatisfacit, juſtus ſit, ac Dei amicus; opera quæ ſine fide, & charitate fiunt, nullo modo grata eſſe Deo poſſunt: alterum, ut ejuſmodi opera ſuſcipiantur, quæ natura ſua dolorem, & moleſtiam afferunt.*

Verùm contra. Non plus requiritur ſtatus gratiæ ad validam Satisfactionem, quàm ad perfectum actum Contritionis: ſed Contritio ut ſit valida, non præſupponit ſtatum gratiæ: igitur, &c. Major conſtat: quia Contritio non ſolùm delet peccatum, ſed etiam partem pœnæ temporalis peccato debitæ, imò interdum totam ſolvit pœnam, ut ſupponit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 2.

Deinde, ſtatus gratiæ idcirco requireretur, ut perſona ſatisfaciens Deo eſſet grata, & accepta: ſed hoc non eſt abſolutè neceſſarium ad dignam Satisfactionem: quia perſonæ dignitas conſiſtit in amicitia Dei, & filiatione in ordine ad hæreditatem conſequendam, necnon & ad ea, quæ proximè ad eam ordinant, ut ſunt merita: ſed ſolutio pœnæ temporalis poteſt fieri ſeorſim ab his circumſtantiis: ergo ad validam illam ſolutionem non eſt neceſſe, quòd perſona ſatisfaciens ſit Deo grata, & accepta. Minor patet: quia non augetur jus ad hæreditatem præciſè ex tali ſolutione pœnæ temporalis, quando maximè illa ſit in operibus non meritoriis, quamvis tollatur impedimentum removens, ac retardans ejus aſſecutionem, ac ſubinde per illam ſolutionem non augetur amicitia hominis cum Deo, quæ fundatur in gratia ſanctificante, ex qua provenit ipſius hominis dignitas, neque per ſe confertur major gloria eſſentialis virtute ipſius Satisfactionis, quando aliunde non eſt meritoria, & conſequenter non creſcit Satiſfactio ex dignitate perſonæ, niſi præciſè in quantum Satisfactioni adjunctum eſt meritum: dignitas enim perſonæ juſtæ non influit in actum, niſi dum actus elicitur ex inclinatione ipſius Juſtitiæ, quæ eſt ipſa charitas: ſed actus boni indifferentes in ratione meriti, non fundant meritum, neque eliciuntur ſecundùm prædictam inclinationem, neque ad vitam hoc modo magis conferunt in homine juſto, quàm in peccatore: ergo neque etiam ſatisfactio indifferens in ratione meriti, ſeu quæ non eſt præciſè meritoria gratiæ, aut gloriæ, recipit valorem à juſtitia, aut dignitate perſonæ, quando non elicitur ab homine juſto, ſecundùm inclinationem charitatis. Unde

Unde ad Concilium Tridentinum: dico, illud verbis laudatis loqui de Satisfactione ſimpliciter, nempè quatenus eſt reconciliativa, & meritoria de condigno, ad quam haud dubiè requiritur vita in Chriſto, ſeu ſtatus gratiæ, de hac autem Satisfactione hic non eſt ſermo, ſed tantùm de Satisfactione, quatenus eſt ſolutio debiti, & vindicativa peccati, quæ utique fieri poteſt quovis in ſtatu, de hac ſatisfactione reconciliativa, & meritoria loquitur Catechiſmus Romanus, ut colligitur ex num. præcedenti, ubi ait: *Atque ita fit, ut Juſtis nihil deeſſe videatur cùm operibus, quæ Dei virtute efficiunt, & divinæ legi pro humana mortalique conditione ſatisfacere, & vitam æternam, quam ſcilicet, ſi Dei gratia ornati è vita deceſſerint, conſequentur, mereri poſſint*. Quibus verbis, ut apparet, loquitur Catechiſmus de Satisfactione reconciliativa, & meritoria de condigno vitæ æternæ, non autem ut eſt ſolutiva pęnæ debitæ peccato.

Quam utique duplicem Satisfactionis acceptionem etiam agnovit idem Catechiſmus cùm ait n. 89. *Nonnulli definierunt Satisfactionem ſic*: Satisfacere eſt Deo debitum honorem impendere. *Quòd autem nemo debitum honorem Deo poſſit tribuere, niſi qui peccata omnino vitare conſtituat, ſatis apparet. Et ſatisfacere eſt peccatorum cauſas excidere, & eorum ſuggeſtioni aditum non indulgere, in quam ſententiam alii aſſenſerunt; ſatisfactionem eſſe purgationem, qua elicitur quidquid ſordium præter peccati maculam in anima reſedit, atque à pœnis tempore definitis, quibus tenebamur, abſolvimur*. Quę duæ partes Satisfactionis, purgatio ſordium, & abſolutio à pęnis, quarum prima non convenit Satisfactioni peccatoris, quia (ut ait Scotus ſuprà) *nec eſt reconcilians, nec placans*. Altera autem competit, quia eſt voluntaria redditio debiti, ſive eſt rei debitę integra ſolutio. Cùm enim virtute Clavium pęna temporalis Purgatorii mutata ſit in pęnam temporalem hujus vitæ, qui hanc voluntariè reddit, integrè ſolvit rem debitam, amicus ejus ſit, vel inimicus, cui ſolvit, quid intereſt? Nonne inimicus poteſt ſatisfacere debito juſtitiæ commutativæ, ſolvendo pretium rei emptæ? Nemo dubitat. Cur non ſimiliter poſſit ſatisfacere debito Juſtitiæ vindicativæ, ſeu punitivæ?

Objiciunt adverſarii, Scriptura ſacra apertè teſtatur, Deum reprobare omnem Pœnitentiam, & ſatisfactionem oblatam ab homine pęnitente in ſtatu peccati. Sic Iſai. 58. *Quare jejunavimus, & non aſpexiſti? humiliavimus animas noſtras, & neſciſti? Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra &c.* Et Prov. 15. *Longè eſt Dominus ab impiis, & orationes Juſtorum exaudiet*. Et 1. ad Cor. 13. *Si tradidero corpus meum, itaut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*.

Reſpondeo, prioribus Scripturæ oraculis, idcircò reprobari opera peccatorum, non præcisè, quia fiunt in ſtatu peccati, ſed quia eliciuntur cum affectu peccandi: ideò namque Iſaias dicit reprobari jejunia Judæorum, quia annexa habebant levia peccata contentionis, & inimicitiæ: *Ecce*, inquit *ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè &c.* Ad Apoſtolum *dico*, ipſum non loqui tantùm de charitate habituali, ſed etiam de actuali. Porrò conſtat, ſine charitate actuali aliquem poſſe juſtificari, ut fit in infantibus, qui martyrium ſubeunt nec & non in eo adulto qui bona fide pro Chriſto moritur, quamvis ejus memoriæ non occurrat peccatum quo reus tenetur, quodque affectu charitatis deteſtari deberet. Non igitur loquitur Apoſtolus generaliter, ſed tantùm de homine adulto, qui ſuis bonis operibus intendit promereri vitam æternam. Quod utique exequi non poteſt, niſi ſit in ſtatu gratiæ, & habeat charitatem habitualem.

Objiciunt ſecundò, pęnæ quæcumque hujus vitæ per ſe, ac nudè ſumptæ, non ſunt comparabiles, nec ullam proportionem habent cum pęna vitæ futuræ, ac ſubinde per ſe non habent valorem, ut remittant illam pęnam: igitur neceſſaria eſt gratia, à qua hunc valorem recipiunt: hæc autem gratia eſt ſanctificans, à qua Satisfactio dignificatur, & proportionem moralem habet ad pœnam alterius vitæ: igitur talis: gratia prærequiritur ad validam Satisfactionem.

Diſtinguo primum conſequens: Ad eam neceſſaria eſt gratia auxilians, & adjuvans, concedo, quia ut diximus illa Satisfactio fieri debet per Chriſtum: hoc eſt beneficio ipſius gratiæ ſanctificantis & habitualis, nego maximè quando Satisfactio eſt tantùm ſolutiva debitæ pœnæ.

Urgent; Satisfactio illa in ſtatu peccati eſſet ſolutiva pęnæ debitæ, vel de congruo,

vel

vel de condigno: Non primum, quia pęnitens in ſtatu peccati indignus eſt cujuſvis boni, ac ſubinde incapax ut ſatisfaciat aut mereatur de condigno, & ideo gratia eſt principium omnis juſtitiæ apud Deum.

Inſuper ad id requiritur promiſſio divina, in qua juſtitia tam Satisfactionis, quàm meriti fundatur; hæc autem non fit hominibus in peccato mortali manentibus, ſed juſtis. Secundum etiam dici non poteſt, niſi merè gratis: ubi enim revelatum eſt, aut unde conſtat, Deum hac liberalitate uti cum inimicis ſuis, ut eis remittat pœnas, pro quibus ipſi verè non ſatisfaciunt, cùm lex generalis ſit, ut quantum quis glorificavit ſe in deliciis, tantum ei detur tormentorum; & è contra generalis etiam lex ſit, ut, quod ſine charitate fit, nihil proſit? *Ita Suarez*.

Reſpondeo primò, prorſus eſſe indifferens ad rationem Satisfactionis, quòd fiat ſive de condigno, ſive de congruo, dummodò debitum exolvat: ſicut ipſi pariter indifferens eſt, quòd liberaliter, & ex miſericordia, vel exactè, ſeu ex juſtitia à Deo acceptetur.

Reſpondeo ſecundò: Satisfactionem in ſtatu peccati exhibitam, eſſe ſolutivam pęnæ de condigno, quantum ad ſolutionem pœnæ temporalis debitæ, non autem quantum ad reconciliationem: Hæc enim Satisfactio, inquit Doctor, *non eſt reconcilians*, *nec placans*, & idcirco non diſponit ſatisfacientem ad vitam æternam, nec removet impedimentum ab ejus conſecutione præpediens, nempe peccatum. Porro Satisfactio illa non eſt de condigno ex opere operantis, nec ſuum mutuatur valorem, ſuamque moralem proportionem ad debitum perſolvendum ex dignitate perſonæ, ſed habet illam condignitatem ex opere operato, ſeu quatenus Sacramentalis eſt, & ſuum valorem, ſuamque moralem proportionem ad debitum perſolvendum accipit ex dignitate Sacramenti, per quod opus iſtud elevatur, & conſtituitur pars integralis Sacramenti; quia injungitur virtute clavium, & acceptatur à Deo, quatenus condonando peccatum per Abſolutionem Sacramentalem, commutavit pœnam æternam in hanc temporalem Satisfactionem.

Fateor itaque, Satisfactionem impenſam in ſtatu peccati mortalis, non eſſe condignam ex opere operantis; ſed nullus hactenus probavit, eam ſic non debere fieri, nec quòd ſufficere non poſſit, ſi ſit tantùm condigna ex opere operato. Nihilominus, quamquam hæc fortè vera ſint, quantum ad ſpeculationem, attamen ſi praxim attendas, tutius eſt ſuadere pœnitentibus, ut omni ſtudio incumbant injunctas ſibi Satisfactiones implere in ſtatu gratiæ, ſecundùm prudentem eorum exiſtimationem, hoc eſt, quando non ſunt conſcii alicujus peccati mortalis; quia Satisfactio in eo ſtatu exhibita, non ſolùm eſt ſolutiva pęnæ debitæ, ſed etiam promeritoria ulterioris gradus gratiæ, ſicut & novi juris ad augmentum gloriæ.

A P P E N D I X.

De Satisfactione, ſeu Pœnitentia publica.

NOtum eſt, ac compertum apud Theologos, duplicem eſſe Satisfactionem, *Sacramentalem* unam, *Canonicam* alteram. Prior eſt, quæ à Sacerdote ad nutum pœnitenti injungitur poſt emiſſam ſuorum delictorum Confeſſionem, & ante conceſſam Abſolutionem ſacramentalem: poſterior verò, quæ præſcribitur ab Eccleſia, & ſtatuitur vel in Conciliis, vel in Canonibus Pœnitentialibus pro gravioribus delictis diluendis.

Hæc rurſus duplex eſt, *privata* videlicet, & *publica*, ſeu quæ privatè, & in particulari fit à pœnitente, ac ſemotis omnibus arbitris, vel quæ in conſpectu Eccleſiæ, & fidelium ex præcepto Miniſtrorum, ac Paſtorum Eccleſiaſticorum exercetur.

Inſuper hæc iterum duplex: nempe quæ fiebat ab adultis ante Baptiſmum, ut ad illum ſuſcipiendum ſeſe diſponerent: altera verò, quæ pro peccatis poſt Baptiſmum commiſſis expiandis ſuſcipiebatur. Quòd enim nemo adultus ſine aliqua publica pęnitentia ad Baptiſmum admitteretur, colligitur ex Actor.2. ubi S.Petrus monet: *Pœnitentiam*, inquit, *agite*, *& baptizetur unuſquiſque veſtrum*. Hujus pariter veritatis teſtes ſunt Patres, atque imprimis Tertullianus lib. de Pęnit. uſque ad 7. caput, ubi ait: *Saluti hominis præminiſtrat Pœnitentiam deſtinare purgandis mentibus præpoſitam, & mundam pectoris domum ſuperventuro Spiritui ſancto parare*. Unde cap.6. neceſſitatem hujus pęnitentiæ indicat, quia *lavacrum aſſignatio eſt fidei*, ſeu vitæ Chriſtianæ, quia *juſtus ex fide* vi-

vivit, quæ fides à Pęnitentiæ fide incipitur, & commendatur, qua nimirum corda purificantur: *Non ideo abluimur*, inquit, *ut delinquere deſinamus, ſed quia deſivimus, quoniam jam corde loti ſumus; hæc enim prima abdicantis tinctio eſt, metus integer.*

Huic omnes Patres adſtipulantur, maximè S. Auguſtinus hom.27. cap.1. ubi ait: *Neque ad Baptiſmum Chriſti, in quo omnia peccata delentur, quiſquam bene accedit, niſi agendo Pœnitentiam de vita priſtina; nemo enim elicit vitam novam, niſi quem veteris pęnitet.* Et homil. 50. cap. 11. Pęnitentiam hanc *novum hominem parturire*, ait: *Donec per Baptiſmum ſalutare omnium præteritorum fiat ablutio peccatorum, ut tamquam puero nato dolores tranſeant, quibus viſcera urgebantur ad partum, & triſtitiam lætitia conſequatur. Omnis enim qui jam arbiter voluntatis ſuæ conſtitutus eſt, cùm accedit ad Sacramenta fidelium, niſi eum pęniteat vitæ veteris, novam non poteſt inchoare.* Et poſteà: *Ab hac pœnitentia cùm baptizantur, ſoli parvuli ſunt immunes, nondum enim uti poſſunt libero arbitrio. Cæterorum hominum nullus tranſit ad Chriſtum, ut incipiat eſſe, quod non erat, niſi eum pęniteat fuiſſe quod erat.*

Hoc ipſum etiam docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 6. ubi inter cæteras diſpoſitiones ad juſtificationem, maximè per Baptiſmum obtinendam, Pœnitentiam annumerat, cùm ait: *Moventur adversùs peccata per odium aliquod, & deteſtationem, hoc eſt, per eam pęnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet,* &c.

Hujus autem Pęnitentiæ ritum luculenter explicat S. Auguſtinus, ſed maximè hom. 27. ex 50. necnon & lib. 11. de Symbolo ad Catechumenos c.1. pariter lib.4. etiam c.1. ubi varios hujus Pęnitentiæ ritus enarrans, quibus nocte ante Baptiſmum proxima Catechumenus initiabatur, refert quòd ſuſceptus in utero ab Eccleſia matre parturiebatur, meminit ſigni crucis, exorciſmorum, orationum, Canticorum ſpiritualium, inſufflationum, cilicii, inclinationis cervicum, humilitatis pedum, pavoriſque, cum quo quis ex loco ſecreto producebatur in conſpectum totius Eccleſiæ, ibique cervice humiliata, quæ malè fuerat ante exaltata, in humilitate pedum, ſeu nuditate, cilicio ſubſtrato excommunicatus petebat, *Proba me Deus, & ſcito cor meum*; ſicque purgatus cantato ſalutis cantico accipiebat ſymbolum, & profitebatur renuntiare ſe diabolo, pompis, & Angelis ejus. Hanc autem Pęnitentiam non agebat Catechumenus, ut pro peccatis Deo ſatisfaceret; eorum enim remiſſionem gratuitam pleniſſimam in Baptiſmo accepturus erat, ſed ut ſe ad gratiam ſuſcipiendam, & vitam novam profitendam veteris odio, & deteſtatione pararet. Ita *Bagotius* diſſert. 1. cap. 2. ſect. 2.

Hìc autem non eſt futurus ſermo de Pęnitentia, & Satisfactione publica, quæ fiebat ante Baptiſmi ſuſceptionem, ſed dumtaxat de ea, quæ poſt ſuſceptum Baptiſmum fieri ſolebat à fidelibus, qui in grandia peccata lapſi fuerant, de qua utique Pœnitentia tria ſunt delibanda: *Primum*, quotuplex illa fuerit: *Secundum*, quot illius erant gradus: *Tertium*, de quibus peccatis fieri ſolebat: quæ utique omnia in ſequentibus paragraphis diſcutiemus.

§. I.

Quotuplex ſit Pęnitentia publica.

RESpondeo: Pęnitentiæ publicæ tria fuiſſe genera; alia etiam erat *imperata*, & præcepta ab Eccleſia; alia *voluntariè à pęnitentibus petita*, & eis conceſſa; alia denique *ſolemnis*, quæ utcumque ab illis duabus erat diſtincta: Prioris pęnitentiæ exempla plurima ſuppetunt in hiſtoria Eccleſiaſtica, conſtatque nedum ex Conciliorum decretis, & ſanctionibus, ſed ex antiquiſſimis Canonibus, & Ritualibus pęnitentialibus, in quibus decernuntur, & præſcribuntur pœnæ pro certis quibuſdam criminibus eluendis ſubeundæ à Pęnitentibus.

Imò idipſum colligitur ex Scriptura ſacra: nam Chriſtus Dominus conferens Apoſtolis, & eorum Succeſſoribus, Matth. 18. v.15. poteſtatem ligandi peccatores, & eos abſolvendi, quomodo quivis juridicè hac ſua poteſtate uti debeat, ſic præſcribit, ut ſi peccatum occultum fuerit, clam reum caſtiget; ſi verò admonitus non reſipuerit, adhibeat unum, aut alterum teſtem, quos ſi non audierit, tandem eum ad Eccleſiam deferat: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe teſtem unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ.*

Ex

Ex quo præcepto Chriſti S. Auguſtinus in cap. ultimo lib. de Corrept. & Gratia infert, quod Paulus vult, *peccantes coram omnibus corripi, ut cæteri timorem habeant*, de his peccatis accipiendum eſſe, quæ non latent. Et in ſerm. 16. de verbis Domini cap.6. & ſequentibus, duo hæc Chriſti, & Apoſtoli præcepta concilians, ait, *in ſecreto corripiendum eſſe fratrem, cùm in te peccaverit*, ideſt, *cùm tu ſcis, quia peccavit. Quia enim ſecretum fuit, quando in te peccavit, ſecretum quære, cùm corripis quod peccavit. Nam ſi ſolus noſti, quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor*. Et allato exemplo S. Joſeph B. Virginis conjugis, ſic pergit: *Peccavit ergo in te frater tuus, ſi tu ſolus noſti, tunc verè in te ſolùm peccavit. Nam ſi multis audientibus tibi fecit injuriam, & in illos peccavit, quos teſtes ſuæ iniquitatis effecit*: hanc rationem reddit: *Quando me audiente fratri meo quiſque injuriam facit, abſit ut à me injuriam illam alienam putem. Prorſus & mihi fecit: imò & mihi plus fecit, cui putavit placere quod fecit: ergo ipſa corripienda ſunt ſecretiùs, quæ peccantur ſecretiùs. Novit neſcio quem homicidam Epiſcopus, & nemo alius eum novit*, nec prodit, inquit Auguſtinus, nec negligit, corripit in ſecreto, & perſuadet Pęnitentiam. *Sunt homines adulteri in domibus ſuis, in ſecreto peccant, aliquando nobis produntur ab uxoribus ſuis, plerumque zelantibus, aliquando maritorum ſalutem quærentibus; nos non prodimus in palam, ſed in ſecreto arguimus, ut ubi contigit malum, ibi moriatur malum*.

Quibus verbis S. Auguſtinus deſignat crimina, ob quæ maximè Pœnitentia publica eſſet agenda, nempe adulterium, & homicidium, quæ cùm ſecreta dicit, non ita intelligit fuiſſe occulta, ut non in aliquorum notitiam venerint: nam adulterii illius uxor accuſatrix erat conſcia, & ut illud probare poſſet, aliquos domeſticos teſtes habebat; nihilominus vult S. Auguſtinus adulterum illum non publicè, id eſt, in conventu totius Eccleſiæ argui, ſed privatim, hoc eſt, in conſpectu peccatorum, nempe, vel in præſentia ipſius uxoris, quæ criminis erat conſcia, necnon & domeſticorum, vel etiam fortè quorumdam Sacerdotum ſecreti tenacium.

Quòd autem ea perpetua fuerit in Eccleſia praxis, nempe cogendi aliquos peccatores ad ineundam Pęnitentiam publicam, conſtat ex libro 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum, ubi cap. 38. legimus: *Si aliquis durus, obſtinatuſque erit, dic Eccleſiæ: ſi non audierit, ſit tibi ut Ethnicus, & Publicanus: & ne ad Eccleſiam tanquam Chriſtianum admittas, &c. Si autem vult agere Pœnitentiam, ſuſcipe, &c.* Et cap.41. *At verò quem à Pęnitentia alienum videris, & obduruiſſe, hunc tu cum mœrore ut inſanabilem ejice ex Eccleſia. Tollatis*, inquit, *improbum ex vobiſmetipſis, & facietis reverentes filios Iſrael*. Euthychianus Papa apud Burchardum lib. 12. cap.14. ad rem noſtram directiùs collimare videtur: *Si quis verò perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens Pęnitentiam longam, ad Confeſſionem venire noluerit, ab Eccleſia repellendus eſt, ſive à conſortio, & communione fidelium, ut nullus cum eo comedat, atque bibat, neque oret, neque in ſua domo eum recipiat*.

Antiqui iſtius moris teſtis eſt S. Cyprianus epiſt.52. adversùs Novatianos diſputans, cùm dixit: *Nec ad Pœnitentiam quis à nobis compelli poteſt, ſi fructus Pęnitentiæ ſubſtrahatur*. Ad Pęnitentiam igitur compelli ſolebant, quos crimina perpetraſſe conſtabat. Idque probat Cyprianus argumento ſanè notando; Eò quòd authoritatem peccata remittendi Deus Eccleſiæ conceſſerit, credens authoritatem cogendi ad Pęnitentiam ex authoritate abſolvendi neceſſariò conſequi. Ad eumdem morem reſpiciens quoque Pacianus ſcribebat epiſt.3. contra Sympronianum: *Sive baptizamus, ſive ad Pœnitentiam cogimus, ſeu veniam relaxamus, Chriſto id auctore tractamus*.

Hinc publici peccatores de crimine quomodocumque convicti, ſi ſponte Pęnitentiam publicam agere nolebant, non ſolùm ad eam per gravem Eccleſiæ interminationem, & ſententiam excommunicationis cogebantur; ſed & ſi Cenſuris Eccleſiaſticis non deferrent, ad id cogebantur authoritate Principum, & virtute brachii ſæcularis, ut conſtat ex Concilio Moguntino ſub Rabano can.28. ubi legimus: *Ut Epiſcopi inceſtuoſos penitus inveſtigare ſtudeant, omnino decrevimus. Quòd ſi pęnitere noluerint, de Eccleſia expellantur. Quòd ſi Sacerdotum admonitionibus noluerint aurem accommodare, volentes in priſtinis perdurare criminibus, oportet eos per ſæcularis potentiæ diſciplinam à tam prava conſuetudine coerceri*. Similis Canon legitur in Concil. Turon. ſub Carolo cap.41, lib. 2. cap.43. Burchard. lib. 7.

cap.29.

cap. 29. *Vormac.* Concil. cap. 79. *Sueſſion.* verò cap. 12. Ivo par. 9. cap. 65. *Obtentum eſt etiam à devotiſſimo Principe, ut inceſti, & quilibet alii perditi, examen Epiſcoporum refugientes, per Judices publicos ad eorum præſentiam deducantur, ne ulteriùs illecebram peccandi nutriat impunitas vitiorum.*

Hinc fit manifeſta ratio, qua Reges, ac Principes commoti tam lubenter Epiſcopis, & eorum Miniſtris authoritatis ſuæ auxilium commodarunt. Tunc enim vitiis regna purgantur, cùm diſciplina Eccleſiaſtica in iis diligenter cuſtoditur. Unde in Concilio Tullenſi 2. cap. 2. ſic ſtatuitur de Virginum, & Viduarum corruptoribus. *Viri autem, qui vim eis intulerunt, & ipſi cenſura Eccleſiaſtica ad Pœnitentiam conſtringantur, Principes, & Judices hanc in populo Dei diligentiam adhibeant, ut ubicumque tales in poteſtate eorum ab Epiſcopis requiſiti fuerint, abſque mora eos exhibeant, ne fortè ſi diſſimulaverint, aut mandatum Epiſcopi contempſerint, ab Eccleſia Dei projecti, nec ſepulturam cum fidelibus accipiant.*

Si Comites, aut eorum Miniſtri auxilium Epiſcopis, vel eorum vices gerentibus denegabant, tum graviſſimè pro ratione denegationis à Principibus puniebantur. Explicari hoc meliùs, & diſcretiùs non poteſt, quàm verbis Carolini Capituli, quod habetur lib. 7. Capitularium cap. 330. aliàs 335. & ferè ante octingentos annos in ſuos Canones retulit Iſaacus Lingonienſis tit. 4. c. 13. *Si aliquis, tam liber, quàm ſervus, aut Eccleſiaſticus, vel Fiſcalinus proprio Epiſcopo, vel ſuo Sacerdoti, aut Archidiacono inobediens, vel contumax, ſive de hoc, ſive de alio quolibet ſcelere extiterit, omnes res ejus à comite, aut à Miſſo Epiſcopi contendantur, uſque dum Epiſcopo ſuo obediat, aut canonicè pœniteat. Quòd ſi nec ſe ita correxerit, & ad Epiſcopum, & Canonicam Pœnitentiam venire diſtulerit, à Comite comprehendatur, & in carcerem ſub magna ærumna retruſus teneatur, nec rerum ſuarum poteſtatem habeat, quouſque Epiſcopus juſſerit. Quòd ſi Comes, vel ejus Miniſtri hæc adimplere diſtulerint, canonicè ab Epiſcopo, vel à ſuo Miniſtro excommunicentur, & uſque dum hæc pleniùs adimpleat, ſemper Communione Catholicorum careat: uſque dum ipſi Epiſcopo humaniùs erga eum aliquid agere placuerit. Si verò, quod non optamus, ipſe Comes aut de prædictis cauſis, aut de ipſa Excommunicatione inobediens aut negligens apparuerit, honore Comitatus, pariter & Communione careat, uſque dum ambo in noſtram præſentiam veniant, ut nos illum Epiſcopali authoritate, atque imperiali metu ita corrigamus, ut cæteri timorem habeant, ne deinceps talia committere ullatenus audeant.* Hæc Morinus quæ mihi neceſſarium aſcribere viſum eſt, eo quòd illius temporis praxim evidentiſſimè admodum explicent.

Similiter in Capitulis Caroli Calvi ex Synodo Piſtenſi ann. 862. cap. 4. *Vos autem Epiſcopi, Evangelica, & Apoſtolica, atque Epiſcopali authoritate, ſeniorem, & regni quemlibet potentem, ſi commonitus juxta Evangelicum præceptum ſe ſuoſque homines corrigere noluerit, & licèt ipſe talia non faciat, tamen ſi ſui, vel in ſuo obſequio manentes talia fecerint, ſi eos non correxerit, & emendari quæ faciunt non obtinuerit, eoſque ad Pœnitentiam non produxerit, ipſe excommunicetur ſecundùm ſacros Canones, donec ſuos homines ad emendationem, & Pœnitentiam reducat.* Deinde hujus rei ratione reddita, pergit: *Si autem ipſe potens, vel ſenior ſatisfecerit Epiſcopo, & Miſſis regiis, quia ſuos homines ad emendationem, & ad Pœnitentiam non poteſt adducere; ſed ſeipſum vult, aut talibus immunem oſtendere, aut dignè ſatisfacere, & hujuſmodi moleſtias à ſuo obſequio rejicere, & Dei inimicos perſequi, tunc aut non excommunicetur, aut ab excommunicatione ſolvatur.* Nec minùs evidenter præcedens hoc capitulum quod contendimus confirmat.

Nihil hac in cauſa legi poteſt illuſtrius, & auguſtius lege Arnulphi Imperatoris, quæ refertur Can. 3. Concilii Triburienſis, quod celebratum eſt anno 895. ſedente Papa Formoſo. Poſtquam præclarum procemium legi ſuæ texuit ex variis Scripturæ locis, tandem ſic colligit: *Idcirco non potentiam oſtendentes, ſed juſtitiam exhibentes, præcipimus, & authoritate noſtra injungimus omnibus regni noſtri Comitibus, poſtquam ab Epiſcopis anathemate Excommunicationis percelluntur, & tamen ad Pœnitentiam non inclinantur, aut ab ipſis comprehendantur; & ante nos perferantur, ut qui divina judicia non verentur, humana ſententia feriantur, &c. Si tam rebelles fuerint, ut comprehendentibus repugnare ſtuduerint, & in tali temeritate interfecti fuerint, judicio Epiſcoporum interfectoribus nulla imponatur Pœnitentia, & præcepto noſtro; Vueregildi nulla ab*

eis

tis extorqueatur compoſitio. Ipſi Comites ab Epiſcopis excommunicati ad Pœnitentiam agendam ab ipſis Epiſcopis coguntur, & Imperatori ab eo puniendi ſiſtuntur. *Vveregeldi* vox Germanica ſignificans illis temporibus mulctam pecuniariam homicidii cauſa impoſitam. Ita Morinus lib. 7. de Pœnit. cap. 11.

Ex quibus apparet, aliquos peccatores ad ineundam publicam Pœnitentiam fuiſſe coactos, non ſolùm per Eccleſiæ interminationem, & imperium, ſed etiam per authoritatem Principum nec-non, & Magiſtratus ſæcularis.

Pœnitentia publicè etiam fieri ſolebat ab aliquibus, qui voluntariè, ac liberè ſe ſe ultrò ei ſubjiciebant, cujus quidem voluntariæ Pœnitentiæ meminit S. Ambroſius lib. 1. de Pœnitentia, ubi ait: *Si quis occulta crimina habens, propter Chriſtum tamen ſtudiosè egerit, quomodo iſtic recipitur, ſi ei communio non refunditur?* Ubi vocabulum *ſtudiosè* ſignificat Pœnitentiam voluntariè ſuſceptam, maximè cùm loquatur ſanctus Ambroſius de crimine occulto, propter quod eluendum Pœnitentia publica nuſquam imperabatur. Quòd autem ſermonem faciat S. Ambroſius de Pœnitentia publica, apparet ex his, quæ ſubjicit: *Volo veniam reus ſperet, petat cum lacrymis, petat gemitibus, petat populi totius fletibus, ut ignoſcatur, & obſecret, cùm ſecundò, & tertiò fuerit dilata ejus Communio, credat remiſſiùs ſe ſupplicaſſe, fletus augeat miſerabiliter, poſteà revertatur, teneat pedes brachiis, oſculetur oſculis, lavet fletibus, &c.*

Nec obſcurè idipſum colligitur ex his S. Auguſtini verbis homilia 50. c. 4. *Nemo arbitretur, fratres propterea ſe conſilium ſalutiferæ hujus debere Pœnitentiæ contemnere, quia multos fortè advertit, & novit ad ſacra altaria accedere, quorum talia crimina non ignorat. Multi enim corriguntur, ut Petrus; multi tolerantur, ut Judas, multi neſciuntur.* Quia nimirum non deferuntur ad Eccleſiæ Antiſtites. *Nos verò à Communione prohibere quemquam non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo, ſive ſæculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum.* Quibus ſignificat, aliquos peccatores non convictos ultrò, ac ſponte confiteri peccata, prohiberi à Communione, & ſalutiferæ illius Pœnitentiæ conſilium amplecti.

Huc denique ſpectat, quod S. Leo epiſtola 80. de Confeſſione publica non divulgatorum peccatorum, quam imperiti Sacerdotes nonnulli ab hujuſmodi pœnitentibus ſpontaneis exigebant, quia in aliis uſurpatam videbant, differens, laudat *quidem nonnullorum plenitudinem fidei, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur, eam tamen conſuetudinem, aut potiùs abuſum vetat, ne multi à Pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta referari, quibus poſſint legum conſtitutione percelli.* Quorum fidei plenitudinem laudat, non id tantùm, ad quod vi legis tenebantur, ſed aliquid amplius ſponte feciſſe, quoſque multos indiſcreto illo rigore Confeſſionis publicæ à Pœnitentiæ remediis arceri, ait Leo; eam non coactos ſed ſpontanea pietate amplexos eſſe, valde probabile eſt.

Hujus autem ſpontaneæ Pœnitentiæ varia proferuntur exempla à SS. Patribus, inter quæ præclarum refert ſanctus Hieronymus epiſt. 30. quæ Fabiolæ eſt epitaphium, ubi narrat quomodo Fabiola ob illicitas nuptias, utpote ſuperſtite marito contractas, ſed quas ſibi licitas fuiſſe, bona fide crediderat, Pœnitentiam egerit: *Fabiola*, inquit, *quia perſuaſerat ſibi, & putabat à ſe virum jure dimiſſum, nec Evangelii vigorem noverat, in quo nubendi univerſa cauſatio viventibus viris fœminis amputatur, dum multa diaboli vitat vulnera, unum incauta vulnus accepit.* Et poſteà ait, *illam ſic doluiſſe, quaſi adulterium commiſiſſet*, ſeu quaſi ejus rea fuiſſet, nec ob ignorantiam, veniam meruiſſet. Quare quamdiu bona fide illi ſecundo viro juncta haud dubiè, ut tunc moriſerat, Euchariſtiam percepit, nec ab ea per Epiſcopi imperium prohibita eſt; *ac poſt mortem ſecundi viri in ſemetipſam reverſa*, Pœnitentiam popoſcit, & induta ſacco errorem publicè confeſſa eſt, cùm ſcilicèt *Evangelii vigore cognito, peccatum ſuum agnovit, ſaccum induit, & fletit in ordine pœnitentium ante diem Paſchæ, aperuit cunctis vulnus ſuum, & decolorem in corpore cicatricem flens Roma conſpexit. Diſſuta habuit latera, nudum caput, clauſum os: Non eſt ingreſſa Eccleſiam Domini, ſed extra cum Maria ſorore Moyſis ſeparata conſedit, ut quam Sacerdos ejecerat, ipſe revocaret.* Quamobrem Fabiola Pœnitentiam hanc non coacta ſubiit, ſed volens popoſcit ob crimen toti Romæ notum, non occultum.

Solemnis Pœnitentia ea dicitur, quam pęnitens perpetuò obſervandam ſuſcipiebat, & ad vitæ auſterioris inſtitutum ſe obſtringebat vel in Monaſterio, vel ſub Monachorum cura, & diſciplina. Unde ſtatus ille non tantùm habebat officia aliqua Pœnitentiæ publicæ ſive imperatæ, ſive conceſſæ, ſed etiam in his perſeverantiam, & quamdam immobilitatem annexam inducebat, in quo differebat ab eâ conditione pęnitentium, quæ tantùm erat via, & pręparatio ad reconciliationem obtinendam, qua obtenta ceſſabat obligatio agendæ ulteriùs Pœnitentiæ publicæ. Secus namque erat de iis, qui auſteriorem vitam fuerant profeſſi: nam ad ejus obſervantiam revera per Eccleſiæ Antiſtites poterant cogi, & ſi ab eo inſtituto deviaſſent, ad illud Cenſuris Eccleſiaſticis debebant revocari. Pęnitentes autem illi dicebantur *Converſi*, non quòd omnes, qui hoc Pęnitentiæ genus, & inſtitutum ſuſcipiebant, graviorum criminum Rei fuiſſent, plerique enim ex pietate ſpontè illud aſſumebant, ſed quia diſtincti erant à Monachis cum quibus degebant, quamquam ab eo inſtituto non poſſent deflectere. Hinc Canon 53. Concilii Toletani 4. ejuſmodi pœnitentes, & Monachos in eadem velut claſſe collocat, deficienteſque tanquam Apoſtatas anathemate percutit: *Quicumque*, inquit, *ex ſæcularibus accipientes Pęnitentiam totonderunt ſe, & rurſus prævaricantes Laici effecti ſunt, comprehenſi ab Epiſcopo, ad Pęnitentiam, ex qua receſſerunt, revertentur. Quòd ſi aliqui per Pœnitentiam irrevocabiles ſunt, nec admoniti revertantur, verè ut Apoſtatæ coram Eccleſia, anathematis ſententia condemnentur.* Et idem ſtatuens de Monachis Apoſtatis, ſubjungit: *Quæ forma ſervabitur etiam in Viduis, Virginibuſque ſacris, ac pęnitentibus fœminis, quæ ſanctimonialem habitum induerunt, & poſteà aut veſtem mutarunt, aut ad nuptias tranſierunt.*

In idem conſpirat Concilium Toletanum octavum Can.7. ubi renovans præfatum decretum, ait: *Quoniam tanta exuſtit perverſitas hominum, ut hi quos ſub religioſo habitu Pœnitentiæ profeſſio per peccatorum veniam ad manum Sacerdotis deducit, vel adduxit, iterum rediviva malitia ad priſtinæ vitæ ſordes revocet, hujus rei cauſa Synodus decernit, ut ſi qui ingenuorum utriuſque ſexus, ſub nomine Pœnitentiæ in habitu religioſo ſunt converſati, poſt hæc autem comam nutrientes, vel veſtimenta ſæcularia ſumentes, ad id quod reliquerant, redierunt, aut redierint, ad Epiſcopos Civitatis, in cujus territorio ſunt converſi, comprehenſi rurſus legibus Pœnitentiæ in Monaſteriis ſubdantur inviti. Quod ſi facere propter aliquem poteſtatis vigorem difficile fuerit; tunc ſicut priſtinorum Canonum ſtatuerunt Decreta, quouſque ad dimiſſum ordinem revertantur, excommunicati habeantur.*

Ex quibus apertè conſtat, hujuſmodi Pœnitentes longè diverſos fuiſſe ab aliis pœnitentibus publicis, tantum enim abeſt, ut qui in eo ſtatu verſabantur, alieni eſſent à Communione, & participatione Sacramentorum Eccleſiæ; imò eis Eccleſia excommunicationem comminatur, niſi ad ſtatum, quem deſeruerant, revertantur.

Cujus utique ſolemnis Pœnitentiæ luculentum, ac præclarum exemplum profert Concilium Toletanum 12. ca.1. in perſona Vuambæ Regis Hiſpani, qui cùm à graviſſimo morbo convaluiſſet, audiens pro ſe factum fuiſſe votum, quòd ſi illi reſtitueretur ſanitas, perpetuam Pœnitentiam ageret, omni habitu, & jure regio ſe abdicavit, & ſuſcepto Religionis debito cultu, & venerabilis Tonſuræ ſacræ ſignaculo, Pęnitentiæ inſtitutum ſuſcepit. Qualis autem, quàmque acerba, & auſtera fuit quorumdam hujuſmodi converſorum, ſeu pœnitentium Satisfactio, non obſcurè enarrat S. Joannes Climacus in ſcala perfectionis, maximè verò gradu V.

Cùm intellexiſſem ego imbecillis ho- „
mo, eſſe quamdam raram, & inuſita- „
tam, abjectiſſimamque vivendi rationem „
quorumdam, qui in privato, & ſepara- „
to quodam loco, quem Carcerem di- „
cunt, degunt, ſubjecto tamen illi alte- „
ri, quod ſuprà laudavi ſiderum ſideri „
cœnobio, & adhuc ibi morarer, roga- „
vi ſanctum illum Præſidem, uti mihi „
liceret ſedem illam coram inſpicere. „
Ceſſit precibus meis ille inclytus Cœ- „
nobii Antiſtes, quòd nollet me ulla ra- „
tione offenſum. Cùm ergo ad locum il- „
lum pęnitentium, imò verò ad regio- „
nem lugentium (Carcerem inquam) „
veniſſem, vidi reverà, ſi fas eſt dicere, „
que, uti ſolet, hominis ignavi oculus non „
vidit, & inertis aures non audierunt, quę- „
que in cor pigri non aſcenderunt; facta, „
inquam, & verba quæ Deo quodam- „
modo poſſint vim inferre, ſtudia & ha- „
bitus quæ clementiam ipſius ſtatim infle- „
„ ctant:

ſtant: Vidi quoſdam ex innocentibus illis reis totas noctes ad uſque manè ſub dio immotis pedibus ſtantes, & miſerabiliter cum ſomno, & natura luctantes, vique hujus pene fractos; dum nullam ſibi penitus quietem indulgerent; imò ſeipſos graviter adhuc objurgarent, & conviciis inſuper, & contumeliis excitarent. Alios cœlum intuentes, & illinc opem cum lamentabili voce, gemituque implorantes. Alios item, qui in precibus perſeverabant, manus poſt terga ſceleratorum ritu revincti vultus alto mœrore confuſos humi defigebant, ut qui ſe indignos judicarent, qui cęlum reſpicerent, nihil auſos loqui, nec ullam vocem mittere, nec precari, Deumve prę cogitationum turba, & conſcientię trepidatione, & ignominia appellare, non habentes quid & quomodo dicerent, undeque precum exordia ducerent, ſed ſolam animam ratione confuſam, mentemque Deo, pleni tenebris, & ſubtili quaſi deſperatione affecti, repręſentantes. Sedebant alii humi in pavimento ſuper cinerem, & ſaccum, genibuſque vultum tegebant, frontibus humum ferientes: alii aſſiduè pectus tundebant, animæ ſuæ ſtatum primum, vitamque præteritam (quam cum virtute traduxerant) revocantes. Ex his ergo alii pavimentum lacrymis inundabant, alii lacrymarum fonte deſtituti, ſeipſos diverberabant. Alii tanquam in funere animas ſuas lamentabantur, nec magnitudinem doloris pectore poterant continere. Alii intus (Leonum inſtar) rugiebant & ſpiritu fremebant, ſed interim ſtrepitum lamentorum reprimebant, quamvis vim doloris nonnunquam non potuerint ſuſtinere, ſed repente in apertos clamores eruperint. Spectavi ego ibi quoſdam eò corporis habitu, ac ſi ab ſeipſis exceſſiſſent, & alto mœrore defixi ad ſtuporem animi, & æternum ſilentium redacti eſſent, tenebris enim altiſſimis confuſos, & ad omnia vitæ officia velut ſtupentes extenſos.

Cæterùm animo ad extremum humilitatis gradum demiſſo, & igne mœſtitiæ lacrymas eliquante. Spectavi alios, qui capitibus in terram promiſſis meditabundi ſedebant, cerviceſque aſſiduè motabant, & ex imo pectore, & intimis viſceribus, ritu Leonum, rugiebant, & ingemiſcebant. Ex quibus alii veniam omnium delictorum ſpei pleni petebant, & obſecrabant: alii ſe indignos venia ex altiſſima humilitate judicabant, nec poſſe pro delictis ſuis Deo reſpondere vociferabantur. Nonnulli, ut hìc pęnas darent, & ibi gratiam, miſericordiamque conſequerentur, rogitabant. Alii ſimul oneris conſcientiæ gravitate depreſſi, & ſupplicia æterna deprecabantur, & indignos tamen ſe cęlo ſincerè proclamant, & dummodo hoc, inquiunt, fiat, ſufficit nobis: Vidi illic animas humiles contritas, & oneris pondere depreſſas, quæ ſaxa ipſa verbis, & vociferationibus, precibuſque ad Deum fuſis ad ſenſum commiſerationis poſſent flectere. Nutantibus quippe proniſque in terram capitibus dubitabant. Ita ſanè non ignoramus, ſed probè novimùs, nos deinceps omni pęna, & ſupplicio digniſſimos, & meritò ſanè: non poſſumus enim præ numero, & multitudine peccatorum noſtrorum ſatisfacere, etiam ſi totus mundus convocatus nobiſcum plangeret. Illud enim rogamus, illud deprecamur, illud deinceps unum obteſtamur, *Ne in furore tuo arguas nos, neque in ira tua, ſed* miſericordia *corripias nos*. Satis enim nobis eſt, ſi à graviſſima tua comminatione, & inexplicabilibus, & reconditis ſuppliciis liberemur. Ut enim omnis prorſus pęna nobis remittatur, veniaque donetur, petere non audemus: qua fronte enim id audeamus, qui votum ſanctum violavimus, & poſt primam culparum omnium gratiam pro ſingulari tua clementia factam tam fędè inquinavimus? Erat ibi, erat, amici, verè tibi, clarèque videre Davidis verba, ſpectare, inquam, *afflictos, & curvatos uſque ad finem* totius vitæ, qui *toto die contriſtati incedebant*, olentibus jam & corruptis, putrefactiſque corporis cicatricibus, ut qui nullam corporis curam haberent, & *obliti erant comedere panem ſuum, & potum aquæ lacrymis, & fletu miſcebant, & pulverem, & cinerem pro pane comedebant. Oſſa cuti adhærebant, & ipſi tanquam fœnum exaruerant*. Nec aliud apud illos audire erat, quàm hujuſcemodi voces, Væ væ miſeris nobis, meritò, meritò, parce, parce Domine. Alii clamabant, miſerere, miſerere, rurſus alii miſerabilius: Ignoſce Domine, ignoſce, ſi ullus veniæ locus, &c.

„ Vi-

„ Videre erat in illis linguas ardentes, & pro ritu canum ex ore promiſſas. Alii in gravi Solis æſtu ſe cruciabant, alii frigore ſe torquebant, alii cùm modicum quid aquæ libaſſent, deſierunt, ut ne ſiti onerarentur, alii cùm panem guſtaſſent dumtaxat, illum rurſus procul abs ſe rejiciebant, ſe indignos dictitantes, qui cibum humanum ſumerent, qui beſtiarum opera exercuiſſent; Ubi ſignum apud illos riſus? ubi otioſæ fabulæ? ubi ſubitus furor, aut ira? apud quos jam neſciebatur utrùm adhuc inter homines ullus eſſet iræ locus: adeò luctus æternus omnem in illis iræ motum extinxerat. Ubi verborum concertatio? ubi feriæ? ubi nimia loquendi libertas? ubi cura corporis? ubi veſtigium vanæ gloriæ? ubi deinceps deliciarum ſpes? ubi de vino cogitatio? ubi vel pomi guſtatio? ubi culinæ, & ollæ ſolatium? ubi gulæ illecebræ? Omnium horum deinceps in omni præſenti vita ſpes apud illos penitus ſublata, & deleta erat. Ubi cura inter illos ulla rerum humanarum? ubi judicandi quemcumque alium libido? nuſquam. Sed hæc apud illos perpetuò ingeminabantur; hæc ad Dominum illi vociferabantur. Alii quippe pectus graviter tundentes, perinde ac ſi ad cœli ſtarent limina, ad Dominum clamitabant. Aperi nobis, Judex, aperi nobis, quando nobis ipſi peccatis noſtris fores cęli occluſimus. Aperi nobis. Alii dictitabant. *Oſtende nobis* ſolùm *faciem tuam, & ſalvi erimus*... Erat videre in illis genua, quæ ex aſſidua geniculationum conſuetudine callum obduxerant: oculos exeſos, & debiles, altoſque in ſinus capitis recedentes: genas habebant ſaucias, & ardore ferventium lacrymarum aduſtas, vultuſque pallentes, & emaciatas facies, nihil à mortuis, ſi conferres, differentes, pectora plagarum ictibus lucentia, & è crebris pugnorum verberibus cruenta, ſanguinis ex pectore rejecta ſputa. Ubi illic lectus quieti poſitus? ubi mundities, & adverſus frigora veſtis munimentum? rupta, & lacera omnia, & inquinata, ſordibuſque vermium ſcatentia. Nihil ad horum patientiam obſeſſorum à dæmonibus vexatio: nihil mortuorum luctus: nihil in exilio degentium calamitas: nihil ſupplicium parricidarum: nihil revera illorum pęnæ, & inflicta tormenta ad voluntariam horum caſtigationem, & carnificinam: Rogo, Fratres, nolite putare, me vobis fabulas narrare ... Sed enim extrema vitæ hora cuipiam imminente, tum verò quale, & quàm tremendum, miſerandumque ſpectaculum videres! Nam quando ſocii Pęnitentiæ, aliquem præcedere ſe ad mortem ſenſere, ſibi adhuc præſentem, & ſentientem, omnes in orbem circumſtabant, ſitique æſtuantes, & luctu merentes, ardenteſque deſiderio miſerabili oris habitu, triſtique ſermone capita agitantes, jam deficientem ſumma commiſeratione proſecuti cogitabant; Quid eſt, frater, & commilito noſter? quomodo habes te? quid dicis? quid tibi ſpei ſupereſt? quid ſentis; aſſecutus ne es quod tanto labore quæſiviſti? an nondum etiam? Ingreſſus es portam ſalutis, an adhuc fluctuaris animo? attigiſti metam, an aberraſti? donatus es libertate, an adhuc tumultuantur, & torquent te cogitationes tuæ? Illuſtrata ne mens tua eſt cęleſti lumine, an adhuc confuſa tenebris, & ignominia hæret in nocte? accepiſti ne vocem aliquam tibi in corde reſpondentem: *Ecce ſanus factus es: remittuntur tibi peccata tua*; aut, *fides tua te ſalvum fecit*: aut fortaſſe illam terribilem adhuc ſententiam audis, *Convertantur peccatores in infernum*, &, *Ligate manus, & pedes ejus*, &, *tollatur impius, ne videat gloriam Domini*? Quid reſpondes omnino? frater, dic nobis, obſecramus te, ut & nos ſciamus, quæ nos ſors expectet. Tuum quippe vitæ tempus jam effluxit, quod in omnem æternitatem non redibit. Ad hæc alii morientium dixere: *Benedictus Dominus, qui non amovit orationem meam, & miſericordiam ſuam à me*. Alii verò iterum, *Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum*. Alii autem admodum dolenter reſpondebant; *Forſitan pertranſivit anima noſtra aeream poteſtatem, intolerabilem aquam?* incerti adhuc ſalutis, & anxiè cogitantes, quid in illo tremendo judicii tribunali futurum eſſet: Alii verò multò hoc triſtiùs reſponderunt. Væ, inquiebant, animæ, quæ voti ſui profeſſionem non inviolatam cuſtodivit! Hæc in hora hac ſola experietur, quid illi ſit paratum: Hæc ergo cùm apud illos coram ſpectaſſem, & audiviſſem,

„ Ta-

„ partim abfuit, quin meam negligentiam „ cum illorum patientia, & afflictione „ comparando, deſperarem. Nam qualis „ non erat ipſius loci aſpectus habitatio? „ tota domus obſcura, & tenebroſa, to- „ ta olens, & fętens, tota ſordida, & „ ſqualida. Carcer enim & damnatorum „ ergaſtulum, non immeritò appellata eſt: „ adeo ut ſolius loci contemplatio ſpecta- „ torem ad Pęnitentiam, & luctum inci- „ taret. Enim verò quæ aliis gravia, & „ intolerabilia videntur, hæc iis, qui vir- „ tutis, & cęleſtium gratiarum jacturam „ fecerunt, prona, faciliaque ſunt, & „ promptè ſuſcipiuntur, &c. Ita *S. Joannes* „ *Abbas*, dictus *Climacus* à ſcala perfectio- „ nis quam compoſuit.

§. II.

Quot, & qui fuerint Pœnitentiæ publicæ gradus.

QUamquam Eccleſia ſemper eadem ac invariata perſeveret, eodemque divinitus inſtillato amoris, ac zeli incendio filios ſuos ad vitæ ſanctitatem, & puritatem ſtimulet, & ad vitiorum, ac peccatorum expugnationem, & expurgationem, qua poteſt, cura, ac ſollicitudine provocet, nihilominus non eadem ſemper fuit illius circa pęnitentes exterior diſciplina, aliquando enim indulgentiùs egit cum peccatoribus, aliàs autem acerbiùs: idcirco varia circa diſciplinam agendæ publicæ Pęnitentiæ diſtinguenda ſunt tempora: *Primò*, quidem ab Apoſtolis uſque ad exortam Montani hæreſim: *Secundò*, à Montano uſque ad Novatum. *Tertiò*, à Novato uſque ad ſeptimum, aut octavum ſæculum; Denique à ſeptimo ſæculo uſque ad hodiernum tempus. In quibus varia apparet Eccleſiæ in peccatores animadverſio, non ſolùm pro variis criminibus, ſed etiam ratione temporum, conditionum, ætatum, ſexuum, ſanitatis, aut infirmitatis, necnon & pro diverſa animi compunctione, & vario ardore, aut tepore ipſorum pęnitentium.

Dico itaque primò, ab ipſis Eccleſiæ primordiis uſque ad Montanum, longè majorem, ac leniorem fuiſſe Eccleſiæ clementiam circa peccatores, quàm poſtmodum apparuerit, ut colligere licet ex facto Apoſtoli, qui 1. Cor. cap. 5. enarrat crimen horrendum cujuſdam Corinthii; *Auditur inter vos*, *inquit*, *fornicatio*, *& talis fornicatio*, *qualis nec inter Gentes; itaut uxorem fratris ſui aliquis habeat*. Conſideremus & pęnæ durationem, & qualitatem, Epiſtola 2. cap. 2. jubet S. Paulus huic pęnitenti Corinthios parcere: *Sufficit illi*, *qui ejuſmodi eſt*, *objurgatio hæc*, *quæ fit à pluribus*, *itaut è contrario magis donetis*, *& conſolemini*. Cauſa hujus indulgentiæ penſitanda. *Ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur*, *qui ejuſmodi eſt*. Indulgentiæ igitur, & remiſſionis peccatorum accelerandæ legitima cauſa eſt, vehemens animi compunctio. Unde ſtatim adjicit, *Propter quod obſecro*, *ut confirmetis in eum charitatem*.

Secundò idem conſtat ex S. Clemente Apoſtolorum diſcipulo, qui lib. 2. Conſtitut. cap. 16. Epiſcopum informans de diſciplina ſervanda circa pęnitentem, ait: *Cùm deliquiſſe videris*, *jube ejici foras*, *de quo ejecto doleant etiam Diaconi*, *qui eum obſervent*, *& extra Eccleſiam contineant*, *idemque in Eccleſiam ingreſſi pro eo te rogent; poſteà jubebis ingredi*, *& facta examinatione*, *an pœniteat*, *ſitque dignus*, *qui in Eccleſia ex toto admittatur*, *caſtiga illum jejuniis duarum*, *aut trium*, *aut quinque*, *aut ſeptem hebdomadarum*, *ut delicti genus*, *& ratio popoſcerit*, *atque ita dimitte illum ea locutus*, *qui eum*, *qui de peccato commiſſo alium admonendi cauſa increpat*, *docere*, *& monere convenit*, *&c.* Quibus, ut apparet, S. Clemens tempus multò brevius aſſignat agendæ Pęnitentię, & ſuſcipiendæ reconciliationi, quàm S. Paulus Corinthio pręſcripſerat.

Aliud etiam ejuſdem veritatis nobis ſuppeditat argumentum Clemens Alexandrinus apud Euſebium lib. 2. c. 17. de quodam adoleſcente, quem S. Joannes Apoſtolus cuidam Epiſcopo inſtituendum, & educandum tradiderat. Verùm adoleſcens ille vir factus Præceptoris, ac Magiſtri conſpectum fugiens, omni ſe vitiorum genere polluit, & per plures annos prædonum dux extitit, donec S. Joannes ab exilio reverſus eum quæſivit, & inventum ad pęnitentiam revocavit. Quam utique diuturnam eſſe noluit, ſed brevi tranſacto Pęnitentiali tempore, cum Eccleſiæ reconciliavit. Rem autem ſic enarrat Clemens Alexandrinus; *Senem ad ſe adventantem complectitur*, Prædo pęnitens, *fletu*, *& mœrore quoad poterat pro culpa ſatisfecit*, *& dextera ſola occultata lacrymarum unda ſecundò baptizatur*. *Apoſtolus rata*, *& conſtanti aſſeveratione*, *ei ſe à Ser-*

vatore veniam, & remiſſionem peccatorum precibus ſuis impetraturum pollicetur, atque ad genua accedens: ipſam manum dextram tanquam aqua Pœnitentiæ ablutam, purgatamque oſculatus, illum ad Eccleſiam reducit, & crebris precibus Deum pro illo invocat, continuis jejuniis unà cum eo ſe macerat, variis divinæ Sapientiæ ſententiis ejus animum, quaſi quibuſdam lenociniis mitigat, tranquillatque, neque priùs, ut fertur, inde diſceſſit, quàm illum Eccleſiæ reſtituiſſet.

Ex quibus evidens eſt, Pœnitentiam illam non diuturno, ſed brevi tempore fuiſſe confectam, ſiquidem S. Joannes diſceſſerat Epheſo, tantùm ut illam Eccleſiam viſitaret.

Quartò, idem conſtat ex libro 2. *Paſtoris*, ubi Hermes S. Pauli diſcipulus enarrat modum agendæ Pęnitentiæ, tempus autem, quo ſit conficienda, diſtinctè non præſcribit. Et lib. 3. colligit, pęnas æquari voluptatibus, licèt in punitionem annalis voluptatis, unius diei pęna imponatur: *Dulcedo*, inquit, *& voluptas nullam memoriam habent propter ſtultitiam, quæ inſita eſt illis. Cùm verò uno die acceſſerit hominis cruciatus, ac pęna, toto anni tempore torquetur, &c.*

Patet denique ex Tertull. qui licèt omnem ſuo tempore agendæ Pęnitentiæ diſciplinam disertè ac luculenter expreſſerit, non tamen meminit temporis præſcripti, quo illa eſſet agenda: Quod utique non ſiluiſſet, ſi ut poſteà factum eſt, Satisfactiones pęnales pręſcriberentur ad decem, quindecim, & viginti annos. Cujus utique diſciplinæ meminerunt omnes, qui poſt aſſignatum ab Eccleſia faciendæ Pęnitentiæ tempus, de ejuſmodi diſciplina ſcripſerunt. Imò Tertullianus ibidem cap. 10. ſignificare videtur, non eſſe diu pertrahendam Pęnitentiam; ait enim cap. 10. *Cùm te ad fratrum genua protendis, Chriſtum contractas, Chriſtum exoras, æquè illi cùm ſuper te lachrymas agunt, Chriſtus patitur. Chriſtus Patrem deprecatur: facilè impetratur ſemper, quod filius poſtulet.* Non dixiſſet autem facilè impetrari peccatorum veniam, ſi ſeptem, aut decem anni eſſent inſumendi in illa exoranda, & obtinenda.

Nec obſtat, quòd Canon 14. Apoſtolorum proroget in tres annos Pœnitentiam laici, qui ſeipſum mutilaverat, quia vitæ ſuæ fuerat inſidiator.

Dico enim *primò*, hoc ſolo peccato certum Pęnitentiæ tempus fuiſſe præſcriptum, eo quòd caſus ille omnino eſſet extraordinarius.

Dico ſecundò: probabile eſſe has voces (*annos tres*) additas fuiſſe Canoni Apoſtolorum: nam Canone 1. Concilii Nicæni, ubi eadem lex ſtatuitur, nulla fit mentio ejuſmodi pęnæ, ſed tantùm prohibet, ne ad Clerum promoverentur, qui ejuſmodi ſcelus admiſiſſent.

Si opponas Clementem Alexandrinum lib. 6. Stromatum, ubi refert S. Petrum prædicantem, hanc ex verbis Domini ſententiam protuliſſe: *Si quis velit ex Iſrael duci pęnitentia, & propter nomen meum crediderit in Deum, remittuntur ei peccata poſt duodecim annos.* Reſpondebo, hæc Clementem deſumpſiſſe ex nonnullis libris apocryphis, ut & pleraque alia, quæ univerſæ Eccleſiæ praxi contraria ſunt, maximè verò hic duodenarius agendæ Pęnitentiæ annorum numerus; ſiquidem conſtat ex allatis exemplis illo ipſo Apoſtolorum tempore, non ita diu prorogatam fuiſſe Pœnitentium reconciliationem.

Ratio autem cur prioribus temporibus Eccleſia mitiùs ageret cum pęnitentibus, petenda eſt ex vehementia Contritionis, qua afficiebantur Eccleſiæ naſcentis filii, cùm in peccatum aliquod lapſi fuiſſent: nam id ſemper Eccleſia conſtituit, ac ratum habuit pro Contritionis vehementia pęnas eſſe minuendas: cùm verò ſequenti tempore, jam refrigeſcente charitate, minùs eſſet intenſa Contritio, hinc duriùs oportuit agi cum pœnitentibus, ac proindè longiori, atque graviori Satisfactione opus erat.

Hoc maximè conſtat à temporibus Montani hæretici, qui cùm negaret męchis, homicidis, & idolatris veniam dari poſſe ab Eccleſia; cujus contrarium Catholici tuebantur, inde paulò ſeverior fuit erga Pœnitentes Eccleſiæ diſciplina, maximè in eos, qui mœchiæ, homicidii, & idololatrię rei eſſent, ut conſtat ex epiſtola 55. S. Cypriani ad Cornelium, ubi inter varia ſcelera Preſbyterorum, hoc enumerat quòd eſſent indulgentiores erga pęnitentes: *Et primò*, inquit, *ſtato perſecutionis die, cùm recentia delinquentium facinora fervérent, & ſacrificiis nefandis non tantùm diaboli altaria, ſed adhuc manus ipſæ lapſorum, atque ora fumarent, communicare cum Lapſis, & Pœnitentiæ agendæ intercedere non deſtiterunt, &c.* Et in libr. de lapſis, in hujuſmodi reos criminum ſine longiori Pœnitentia reconciliatos invehitur,

tur, his verbis: *A diaboli aris revertentes, ad ſanctum Domini ſordidis, & infectis nidore manibus accedunt: Mortiferos idolorum cibos adhuc pene ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagia funeſta redolentibus Domini corpus invadunt.*

Hæc tamen ita non ſunt accipienda, quaſi eo tempore indiſcriminatim reis concederetur Abſolutio, abſque prævia ſevera Satisfactione, & Pœnitentia publica, ut videre eſt apud Tertull. maximè lib. de pudicitia, quem licèt jam Montaniſta ſcripſerit, nihilominus ſignificat, quæ fuerit diſciplina non ſolùm apud Montaniſtas, ſed & apud Catholicos erga reos graviorum criminum, ut ad Pœnitentiam publicam admitterentur. Sic enim ſcribit c.5. *Adſiſtit Idololatres, adſiſtit homicida; in medio eorum adſiſtit & mœchus. Pariter de Pœnitentiæ officio ſedent in ſacco, & cinere inhorreſcunt, eodem fletu ingemiſcunt, eiſdem precibus ambiunt, eiſdem genibus exorant, eandem invocant matrem. Quid agis molliſſima, & humaniſſima diſciplina? Idololatrem quidem, & homicidam ſemel damnas, mœchum verò de medio excipis, &c. Planè ſi oſtendas de quibus patrociniis exemplorum, præceptorumque cœleſtium ſoli mœchiæ, & in ea fornicationi quoque ianuam Pœnitentiæ expandas.* En poſtremis verbis declarat propter quid præcedentia dixerit, & quid in ſacco, & cinere cum precibus tantopere criminum rei ambiebant, januam ſcilicet Pœnitentiæ ipſis aperiri.

Eadem diligentia lapſorum cauſam examinabat Clerus Romanus, ut reſciret, ex epiſt.31. apud S. Cyprianum, ubi quid intereà agendum eſſet lapſis, donec ipſis concederetur facultas agendæ publicæ Pœnitentiæ, declarat his verbis: *Pulſent ſanè fores, ſed non utique confringant. Adeant ad limen Eccleſiæ, ſed non utique tranſiliant. Caſtrorum cœleſtium excubent portis, ſed armati modeſtia, qua intelligant ſe deſertores fuiſſe. Reſumant precum ſuarum tubam, ſed qua non bellicum clangant, &c. Multum illis proficiet petitio modeſta, poſtulatio verecunda, humilitas neceſſaria, patientia non otioſa. Mittant Legatos pro ſuis doloribus lachrymas, advocatione fungantur ex intimo pectore prolati gemitus, dolorem probantes commiſſi criminis, & pudorem.* Ita monentur Pœnitentiam, & pacem petere, donec perſecutiones ſedata Concilii celebrandi copia fiat, quo modus Pœnitentiæ illis agendæ definiatur.

His ſuffragatur multis aliis locis S. Cyprianus, ut in fine libelli de lapſis, ubi Lapſos docet qua ratione ad Pœnitentiam ſuſcipiendam ſeſe præparare debeant: *Lamentari eum putamus ex toto corde, jejuniis, fletibus, planctibus Dominum deprecari, qui ex primo criminis die lavacra quotidie celebrat, qui epulis affluentibus paſtus, & ſagina largiore diſtentus cruditates ſuas poſtridie eructat, nec cibos, & potus ſuos cum pauperum neceſſitate communicat? Qui hilaris, & lætus incedit, quomodo mortem ſuam deflet, &c.* Et paulò ante medium Tractatus, Caſti, & Æmilii, qui tormentis vexati lapſi erant, Pœnitentiæ poſtulationem deſcripſerat: *Deprecabantur illi non lachrymarum miſeratione, ſed vulnerum; nec ſua lamentabili voce, ſed laceratione corporis, & dolore. Manabat pro fletibus ſanguis, & pro lachrymis cruor ſemiuſtulatis viſceribus defluebat.* Ideò breviſſima acta Pœnitentia, reconciliatio illis conceſſa: *Poteſt,* inquit, *citò proficere ad veniam cauſa talis, poteſt ejuſmodi excuſatio eſſe miſerabilis.*

Verùm ab exorta, & propagata Novati hæreſi uſque ad 7. ſæculum, longè auſterior, & exactior fuit circa Pœnitentes Eccleſię diſciplina; tunc enim in quatuor gradus, claſſes, ſeu ſtationes diſtributus fuit Pœnitentiæ labor, quorum primus dicebatur *fletus*, ſecundus *eruditio*, tertius *ſubſtratio*, quartus verò *conſiſtentia*. Duorum primorum, ſeu Lamentantium locus erat extra portam oratorii ſeu loci, in quo orationis, ac faciendæ ſacræ Synaxis cauſa convenire ſolebant fideles: ſicque Pœnitentes illi degebant ſub dio, & à tecto Eccleſiæ prohibiti rogabant fideles ingredientes, ut pro ſe orationes funderent.

Audientes ſtabant intra portam in loco, quem Græci *ferulam* appellabant; Zonaras verò in Can.30. S. Baſilii eos in Eccleſiæ veſtibulo collocat, unà cum Catechumenis, ex quo ſcilicet lectionem Scripturarum, & conciones ad Catechumenos factas audire poterant: at deinceps ejiciebantur à conſortio Catechumenorum; nam legimus in canone 11. S. Gregorii. *Audiens,* inquit, *poſt Scripturas, & doctrinam ejiciatur, nec precatione dignus habeatur;* quia videlicet illi ad manuum impoſitionem, non accedebant ſicut Catechumeni, qui dicebantur *competentes*, & exorciſmis, aliiſque ritibus, quos Catechumenorum Sacramenta appellat S. Auguſtinus, ad Baptiſmum præparabantur.

In tertio gradu erant *Subſtrati*, ſic appellati, quòd auditis Scripturis, & Miſſa Catechumenorum ad pedes Presbyterorum ſe ſe proſternebant, ut manus impoſitionem acciperent: Hi nunquam ſtantes, ſed ſemper ipſis etiam diebus remiſſionis genuflexi orabant in parte templi ſiniſtra, nudis pedibus, crine demiſſo, & facie ſqualida, ut ex *Laodicenæ* Synodi can.19. *Carthag.*4. can.92. & *S. Cæſarii Arelatenſis*, hom. 34. intelligitur. Quòd autem crine demiſſo fuiſſe dicuntur, id eos comam nutriviſſe ſignificat, non quidem, ut opinor, ubique, ſed illis in locis, in quibus qui lugebant, capillum non tondebant: nam in Africa, & Hiſpania pœnitentibus coma tondebatur, ut ex S. Auguſtini ſer.58. de tempore intelligitur.

Quartus gradus dicitur *Conſiſtentiæ*, in quo purgatis per opera laborioſa concedebantur manus impoſitiones Epiſcopi, & Cleri, nec ampliùs ejiciebantur extra Eccleſiam, ſed in ea ſtabant, concedebaturque illis Miſſæ Fidelium intereſſe, & omnibus, quæ ad ſacrificium pertinent; ita tamen ut nec oblationem facere, nec Chriſti D. corpori communicare fas eſſet. *Porrò* horum pœnitentium ſtationis locus erat amboni proximus, ſeu medius, inter ambonem, & fideles participantes corpori Chriſti.

Horum autem graduum expreſſa fit mentio in poſtremo Canone epiſtolæ Canonicæ S. Gregorii Neocæſarienſis, ubi legimus: *Fletus eſt extra portam oratorii, ubi peccatorem ſtantem oportet fideles ingredientes orare, ut pro ſe precentur: Auditio eſt intra portam in Narthece ubi oportet eum, qui peccavit, ſtare uſque ad Catechumenos, & illinc egredi; audiens enim*, inquit, *poſt Scripturas, & doctrinam ejiciatur, & precatione indignus cenſeatur: Subſtratio autem eſt, ut intra portam templi ſtans cum Catechumenis egrediatur: Conſiſtentia eſt, ut cum fidelibus conſiſtat, & cum Catechumenis non egrediatur: poſtremò eſt participatio Sacramentorum*. Hic tamen canon non videtur à S. Gregorio conditus, ſed ab aliis ex S. Baſilii canonibus collectus, & S. Gregorii Canonibus annexus: nam in antiquiſſima canonum Græcorum collectione à Gregorio ante octingentos annos elaborata, quæ eſt in Bibliotheca Regia, cæteros Gregorii canones præter iſtum complectitur.

In idem conſpirat Harmenopulus in epitome canonum ſect.5. tit.3. ubi canonem 58 S. Baſilii abbrevians, ſic ait: *Qui adulterium commiſit, annis quindecim pœniteat, quatuor quidem annis plorans, quinque verò ſtudens, quatuor ſe ſubſternens, & uno conſiſtens.* Poſtmodum verò omnes eos gradus ſigillatim, & breviſſimè explicans, ait: *Primus gradus eſt ſtantis extra ad Eccleſiam, & ingredientes orantis, ut pro ſe preces fundant. Secundus eſt ſtantium foris in Narthece. Tertius eſt ſtantium intra Eccleſiam poſt ambonem, & cum Catechumenis ingredientium. Quartum eſt cum fidelibus orantium, qui nondum tamen Sacramentis digni cenſentur.*

Omnium autem luculentiſſimè hos quatuor gradus explicat Matthæus Blaſtares in Nomocanone, ubi ſcribit; *Pœnitentes in quatuor ordines diſtinguuntur, Flentes, Audientes, Subſtratos, & Conſiſtentes. Flentes illi ſunt, qui ſtant extra portam Oratorii, & ab ingredientibus, & egredientibus fidelibus, precum ſubſidium expoſtulant, & peccati condonationem. Audientes illi ſunt, qui ſtant intra portam in loco, qui Narthex dicitur, & divinas Scripturas, communiſque doctrinæ explicationem audiunt, & poſteà cum Catechumenis exeunt. Subſtrati verò ſunt, qui intra Eccleſiam ſtant, ſed poſt Ambonem, ipſique cum Catechumenis exeuntes, cum ſolemne illud,* Quicumque Catechumeni, *à Diacono promulgatur. Conſiſtentes denique, qui cum fidelibus precantur, & pſallunt, ſed tamen Sanctorum participatione abſtinent donec elapſo tempore ſtatuto divinæ Communionis perfectio eos exceperint.*

Ut autem evidentiùs appareat, quibuſnam in locis degerint pœnitentes in iſtis quatuor gradibus, ſciendum eſt, veteres Græcos, & Latinos primùm Eccleſiam in duas partes diſtinxiſſe, nimirum in Aulam, ſive Atrium Laicorum, & Sanctuarium, in quo conſiſtere ſolis Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis licebat. Poſtmodum verò diſtribuerunt in tres partes, nimirum in ſacram, ubi erat Altare, & celebrabatur Lyturgia, in qua ſoli Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi conſiſtebant: in templum, ſeu partem illam, quam Græci Naos ſive templum, ad cæteros Clericos, & Monachos: Ibi ſedebant, & cantabant Monachi, & præcipua Officia celebrabant. Nonnulla enim in Narthece peragebant. Narthex autem dicebatur, quidquid Eccleſiæ ſupererat ad portas uſque exteriores, quas etiam complectebatur. Ideò nonnulli duplicem fecerunt partem interiorem, & exteriorem. In interiore Monachorum

Idio-

Idiotarum, Laicorum fidelium; & in inferiori parte uſque ad Narthecem exteriorem, erat Catechumenorum, & pœnitentium ſubſtratorum locus. Ut autem Sanctuarium à templo, tabulato aliquo, aut etiam muro dividebatur, in quo erant portæ ab illis Sanctæ dictæ, ita templum à Narthece in quo ſimiliter portæ erant, quas ſpecioſas vocant, quibus templum cum Narthece communicabat. Eadem planè diviſio in omnibus majoribus noſtris Eccleſiis conſpicitur, niſi quòd rarò Sanctuarium, ſive pars, quæ ad Altare, & Miſſæ celebrationem pertinet, à Cantorum, & Canonicorum choro tabulatis ſeparatur. Hujus triplicis diſtinctionis occaſione, quæ Antiquis non erat in uſu, Græci Canonum Commentatores, Pœnitentium loca cum fidelium locis aliquando videntur confundere, inquit Morinus lib. 6. cap. 1. num. 10.

Solus itaque primus Pœnitentiæ gradus agebatur ſub dio, & ante fores Eccleſiæ, maximè in aliquibus Eccleſiis, ut colligitur ex S. Baſilio ad Amphilochium c. 96 ubi de voluntario homicida ſic loquitur: *Debet quatuor annis deflere extra fores oratorii, & Fideles ingredientes rogare, ut pro eo precentur*. Et can. 75. de eo qui cum propria ſorore rem habuit, ſic decernit: *Triennio defleat, ſtans præter fores domus oratoriæ & rogans populum ingredientem ad orationem, ut unuſquiſque pro ipſo miſericorditer ad Dominum intenſas fundat preces*.

Hinc fortè intelligitur qui ſit ſenſus canonis 17. Concilii Ancyrani, ubi ſic ſtatuitur: *Eos, qui rationis expertia animantia inierunt, & qui leproſi ſunt, vel fuerunt, juſſit S. Synodus, inter hyemantes orare*. Nam inter hyemantes orare, ut obſervat, Albaſpinaceus in notis ad eumdem Canonem, idem eſt, ac orare, & Pœnitentiam agere inter eos, qui propter graviora peccata Pœnitentiæ addicti ſub dio orare tenebantur, & idcircò dicebantur *Hyemantes*, quia ſub aperto aere omnibus tempeſtatibus expoſiti degebant; vel quia, ut interpretatur Martinus Bracharenſis, per hyemantes intelliguntur ſpiritibus immundis agitati, qui extra Eccleſiam degere compellebantur, ſemoti videlicet à loco fidelium, Catechumenorum & Pœnitentium.

Petes 1. *Utrùm quatuor illi Pœnitentiæ gradus neceſſariò eſſent decurrendi, priuſquam peccatores Abſolutionis gratiam conſequerentur*.

Reſpondeo, interdum accidiſſe, ut peccatores à gradu flentium, ad Subſtrationem abſque media Auditione pervenerint, ut colligitur ex can. 12. Concilii Nicæni, ubi legimus: *Quicumque metu, & lachrymis, tolerantia, & bonis operibus, converſionem opere, & habitu oſtendunt, hi impleto auditionis tempore quod præfinitum eſt, merito orationum communionem habebunt, cum eo quòd etiam liceat Epiſcopis humanius aliquid de eo ſtatuere*: Similiter ex Conc. Ancyrano can. 7 *Viſum eſt, cùm biennio ſubſtrati fuerint, eſſe recipiendos*. Imò non ſemper Pœnitentes inchoabant Pœnitantiam à primo gradu, ſed pro variis circumſtantiis, & animi Contritione ac dolore, nunc ab auditione, nunc à conſiſtentia Pœnitentiæ laborem ordiebantur. Quod maximè colligitur ex S. Gregorio Neocæſarienſi c. 12. ubi ſic habet: *Qui in campo aliquid invenerint, vel in ſuis ædibus à barbaris relictum, ſi accuſati quidem convicti fuerint, ſint ſimiliter cum iis, qui ſubſternuntur*, (id eſt, conſtituantur in tertio gradu Pœnitentiæ) ſi autem *ſeipſos denunciaverint, & reddiderint, etiam precibus digni habeantur, id eſt*, conſtituantur in quarto grado. Similiter aliquando Poligami in ſecundo Pœnitentiæ gradu conſtituti, abſque tertio gradu emenſo ad quartum perveniebant, ut ſignificat S. Baſilius can. 4. ubi loquens de Polygamis, ait: *Oportet eos non omninò arcere ab Eccleſia, ſed dignari auditione duobus vel tribus annis, & poſteà permitti quidem conſiſtere, ſeu in fidelium eſſe congregatione, à boni tamen communione abſtinere, & ſic poſtquam aliquem Pœnitentiæ fructum oſtenderint, communionis loco reſiſtere*.

Petes 2. *Utrùm liceret pluries propter iterata crimina Pœnitentiæ publicæ gradus decurrere, & ad Abſolutionem, & ſacram Communionem media Pœnitentia publica promoveri*.

Reſpondeo veriſimilius eſſe, ejuſmodi Penitentiam publicam ſemel de graviſſimis criminibus actam, eis iteratis, non fuiſſe denuò ab Eccleſiam præſcriptam. Ita ma-

 ximè

ximè colligitur ex Origene hom.15. in c.29. Levitici, ubi explicans verſum, in quo enarratur differentia redemptionis domorum, quæ in pagis, & quæ in urbibus, quòd videlicet domus venditę in pagis, redeunte Jubilæo poſſint redimi: quæ verò in urbibus, anno præterito redemptionis jus perimitur, allegoricè hæc adaptans remiſſioni levium, & graviorum delictorum dicit iterari poſſe levium delictorum redemptionem: Si nos, „ *inquit*, aliqua culpa moralis (aliàs mortalis) invenerit, quæ non crimine mortali, non in blaſphemia fidei, quæ muro Eccleſiaſtici, & Apoſtolici dogmatis cincta eſt, ſed vel in ſermonibus, vel in morum vitio conſiſtat: hoc eſt vendidiſſe domum, quæ in agro eſt, vel in vico cui murus non eſt. Hæc ergo venditio, hujuſmodi culpa, ſemper poteſt reparari; nec aliquando tibi interdicitur de commiſſis hujuſmodi pœnitudinem gerere. In gravioribus enim criminibus ſemel tantùm, vel rarò Pœnitentiæ conceditur locus. Iſta verò communia, quę frequenter incurrimus, ſemper Pœnitentiam recipiunt, & ſine intermiſſione redimuntur.

Origeni concinit S. Ambroſius lib.2. de Pœnit. c.10. ubi diſertè ait: *Merito reprehenduntur qui ſæpiùs agendam Pęnitentiam putant, quia* Luxuriantur in Chriſto: *nam ſi verè agerent Pœnitentiam, iterandam poſteà non putarent: quia ſicut unum Baptiſmo, ita una Pęnitentia, quæ tamen publicè agitur; nam quotidiani nos debet pęnitere peccati, ſed hæc delictorum leviorum, illa graviorum.* Quibus Sanctus Ambroſius docet axioma illud *unam eſſe Pęnitentiam*, intelligendum eſſe de Pœnitentia publica, quæ fit ob graviora peccata; quia ſemel dumtaxat concedebatur, non autem quæ levioribus peccatis indicitur, quæque quotidie fieri poteſt.

Idem docet Siricius, Summus Pontifex c.4. epiſtolæ 1. ad Himerium Tharaconenſem Epiſcopum, qui hanc ei quæſtionem propoſuerat: *De his verò non incongruè dilectio tua Apoſtolicam ſedem credidit conſulendam, qui acta Pęnitentia tanquam canes ad ſuos vomitus priſtinos, & ad volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denuò appetivere concubitus. Quorum profeſſam incontinentiam generati poſt Abſolutionem filii prodiderunt.* Reſpondet Pontifex: *De quibus quia jam ſuffugium non habent pœnitendi, id diximus decernendum, ut ſola intra Eccleſiam fidelibus oratione jungantur, ſacræ myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint: à Dominicæ autem menſæ convivio ſegregentur, ut hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenùs ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere cùm ad Dominum cœperint proficiſci, per Communionis gratiam volumus ſubveniri. Quam formam, & circa mulieres, quæ ſe poſt Pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, ſervandam eſſe cenſemus.*

His accedit S. Auguſt. epiſt.54. ad Macedonium, ubi clariſſimè humilem illam graviorum peccatorum Pęnitentiam non repeti docet: *In tantum autem hominum aliquando iniquitas progreditur, ut etiam poſt actam pœnitentiam, poſt altaris reconciliationem, vel ſimilia, vel graviora committant, & tamen Deus facit etiam ſuper tales oriri Solem ſuum, nec minùs tribuit, quàm tribuebat largiſſima munera vitæ, ac ſalutis. Et quamvis eis in Eccleſia locus humillimæ Pœnitentiæ non concedatur, Deus tamen ſuper eos ſuæ patientiæ non obliviſcitur, &c.* Et paulò poſt idem argumentum tractans, ſcribit, *cautè, ſalubriterque proviſum eſſe, ut locus illius humillimæ Pęnitentiæ ſemel in Eccleſia concedatur, ut medicina vilis, minùs utilis eſſet ægrotis, quæ tantò magis ſalubris eſt, quantò minùs compatibilis fuerit.*

Adeò autem hæc diſciplina publica erat, ut Macedonius in Africa Præſes, aut Proconſul ex ea conſuetudine argumentaretur adverſus Epiſcopos Africæ, qui pro quibuſcumque ſupplicio afficiendis intercedebant: *Vehementer*, inquit, *ambigo, utrùm iſtud à Religione deſcendat. Nam ſi à Domino peccata adeò prohibentur, ut ne pœnitendi quidem copia poſt primam Pœnitentiam tribuatur, quemadmodum nos poſſumus ex religione contendere, ut à nobis qualecumque illud crimen fuerit, dimittatur?*

Ex his, & ſimilibus SS. Patrum oraculis conſtanter docuerunt veteres Theologi, antiquitus crimina poſt actam publicè Pœnitentiam iterantibus, non eſſe per aliam publicam Pęnitentiam ſuccurſum, ſed tantum per privatam, ita enim nonnullas ex his auctoritatibus interpretatur *Alenſis* 4. parte q.14. memb.6. ar.2. ubi reſpondens ad 2. ait: *Ipſa ſolemnitas dicit quandam*

con-

conſirmationem; & excellentiam propter quod repugnat, ut in quantum ſolemnis iteretur, quod enim ſolemniter fit, perpetuitatem importat; & ideò repugnat ei mutabilitas, & per conſequens iterabilitas, ſed non repugnat quin iterùm puniatur, ſi recidivetur: debet enim puniri tanta pœna, ut confuſio ſolemnis Pœnitentiæ, in acerbitate, & magnitudine recompenſetur. Quibus verbis apertè duo ſignificat: *Primum* quòd ſemel tantùm concederetur, & præſcriberetur facultas agendæ Pœnitentiæ publicæ: *Secundum*, quòd iterata crimina, poſt illam peractam Pœnitentiam publicam, deberent Pœnitentia privata puniri.

§. III.

Quænam peccata Pœnitentiæ publicæ ſubjacebant.

OBſervandum imprimis, SS. Patres, ac veteres Eccleſiæ Doctores peccata in tres claſſes diſtinxiſſe, & unicuique claſſi ordinaria lege peculiarem aſſignaſſe caſtigationis, & remedii rationem, & normam: *Prima claſſis* erat graviſſimorum criminum, quæ capitalia, & nonnunquam mortalia ſimpliciter dicebantur, inter quæ tria potiſſimùm recenſebantur crimina, nimirum Idololatria, Mæchia, & Homicidium, unà cum eorum manifeſtis ſpeciebus, & ramuſculis, quæ etiam interdum dicebantur Canonica, propter cenſuras eis à Canonibus præſcriptas. *Secunda* verò *claſſis* erat eorum criminum, quæ mortalia quidem cenſebantur, ſed præcedentibus erant leviora. *Tertia* denique *claſſis* erat peccatorum venialium, & levium, quæ quotidiana etiam ſæpiùs à SS. Patribus appellantur, quamquam etiam inter quotidiana reverà fuerint aliqua verè mortalia, ut colligere licet ex S. Auguſt. in libro 83. quæſtionum, quæſt. 26. ubi omnia ignorantiæ, & fragilitatis peccata, venialia, & quotidiana appellat: *Alia ſunt*, inquit, *peccata infirmitatis, alia imperitiæ, alia malitiæ: infirmitas contraria eſt virtuti, imperitia contraria eſt ſapientiæ; malitia contraria eſt bonitati. Quiſquis igitur novit quid ſit virtus, & ſapientia Dei, poteſt æſtimare, quæ ſunt peccata venialia, & quiſquis novit, quid ſit bonitas Dei, poteſt æſtimare quibus peccatis certa pœna debeatur & hîc, & in futuro ſæculo: quibus bene tractatis probabiliter judicare poteſt, quinam ſunt cogendi ad Pœnitentiam luctuoſam, & lamentabilem, quamvis peccata fateantur, ex quibus nulla omninò ſperanda ſit ſalus, niſi ſacrificium obtulerint Deo ſpiritum contribulatum per Pœnitentiam.*

Certum eſt autem aliqua peccata fragilitatis, aut ignorantiæ per ſe mortalia, & peccatorem à regno Dei excludere, niſi per ſacramentalem Confeſſionem, & Pœnitentiam expientur: Unde dicuntur venialia, non quatenùs veniale peccatum diſtinguitur à mortali, ſed quatenùs faciliùs de eis veniam impetrabat peccator, nec ita ſeveram pro eis Pœnitentiam agere debebat ſicut pro eluendis peccatis primæ Claſſis.

Primum enim peccatorum genus caſtigabatur Pœnitentia publica, juxta præſcriptas à Canonibus pœnas. *Secundum* verò genus peccatorum curabatur antiquitus eodem modo, quo nunc etiam curari ſolent, videlicet ſacramentali Confeſſione, & Abſolutione, ac Satisfactione privata: Quamquam interdum contingeret, quòd aliqua ex ejuſmodi peccatis etiam caſtigarentur pœna canonica, ſed non humili luctuoſaque Pœnitentia: *Tertium* verò peccatorum genus, quæ ſcilicet non erant verè mortalia, non curabantur aliquo onere præſcripto ab Eccleſia, ſed vel orationum recitatione, vel eleemoſynarum largitione, pectoris percuſſione, aut aliquo ex illis remediis, quibus jam pluries diximus peccata purè venialia expiari.

Hæc omnia luculentiſſimè docet S. Auguſtinus lib. de Fide, & bonis operibus c. penult. ubi ait: *Niſi eſſent quædam ita gravia, ut etiam excommunicatione plectenda ſint, non diceret Apoſtolus, Congregatis vobis, & meo ſpiritu tradere hujuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini Jeſu: Unde etiam dicit: ne lugeam multos ex iis, qui antè peccaverunt, & non egerunt Pœnitentiam ſuper immunditiem, & fornicationem, quam geſſerant. Item, niſi eſſent quædam non ea humilitate Pœnitentiæ ſananda, qualis in Eccleſia datur eis, qui propriè pœnitentes vocantur, ſed quibuſdam correptionum medicamentis, non diceret ipſe Dominus: Corripe eum inter te, & ipſum ſolùm, & ſi te audierit, lucratus es fratrem tuum. Poſtremò niſi eſſent quædam, ſine quibus hæc vita non agitur, non quotidianam medelam poneret in oratione, quam docuit, ut dicamus, Dimitte nobis, &c.*

Dico itaque, tria tantùm peccatorum mortalium genera per publicam, ſeu luctuoſam, & humilem Pœnitentiam fuiſſe emendata, nimirum *Idololatriam*, *Homicidium*, & *Mœchiam*; quod utique præ cæteris, luculenter docet S. Pacianus, ubi ex inſtituto in ſua parænesi, cùm de luctuoſæ Pœnitentiæ materia diſputat, ſic ait: *De modo criminum ediſſerens, ne quis exiſtimet omnibus peccatis ſummum diſcrimen impoſitum, ſedulòque requirens, quæ ſint peccata, quæ crimina, ne quis exiſtimet propter innumera delicta, quorum fraudibus nullis immunis eſt, me omne hominum genus indiſcreta pœnitendi lege conſtringere*. Docet in lege Moſaica minimi quoque peccati reos graviter punitos fuiſſe; Chriſtianos verò per Chriſti ſanguinem redemptos à ſervitute legis in libertatem vocatos eſſe, hancque libertatem ſic explicat. *Hæc illa libertas, quòd non omnes adſtringimur quibus veteres tenebantur, ſed donata, ut ita dixerim, ſylva debitorum, & remediorum indulgentia deſtinata, in pauca concluſi ſumus, & neceſſaria*. Deinde Actor. c. 15. ubi Chriſtianis per decretum Concilii Hieroſolymitani interdicitur idolothytis, ſanguine, & fornicatione (ſic enim pro ſuffocato legit S. Pacianus cum aliis tunc temporis Patribus) ita ſubjungit: *Hæc eſt novi Teſtamenti tota concluſio. Deſpectus in multis Spiritus ſanctus hæc nobis capitalis periculi conditione legavit. Reliqua peccata meliorum operum compenſatione curantur. Hæc verò tria crimina, ut Baſiliſci alicujus afflatus, ut veneni calix, ut lethalis arundo metuenda ſunt; non enim vitiare animam, ſed intercipere noverunt. Quare tenacitas humanitate redimetur, convitium ſatisfactione penſabitur, triſtitia jucunditate, aſperitas lenitate, gravitate levitas, honeſtate perverſitas, & quæcumque contrariis emendata proficiunt. Quid verò faciet contemptor Dei? Quid aget ſanguinarius? Quod remedium capiet fornicator? Numquid aut placare Dominum deſertor ipſius poterit, aut conſervare ſanguinem ſuum, qui fudit alienum, aut redintegrare Dei templum, qui illud fornicando violavit? Ita ſunt capitalia, fratres, iſta mortalia*.

Ex quibus conſtat Pacianum non alia crimina, nec capitalia, mortaliaque peccata, quàm tria illa, idololatriæ, homicidii, & adulterii agnoſcere, non quia iis ſolis charitas Dei, juſtitiaque perditur, ſed quia ea tunc ſola Pœnitentiæ publicæ pena emendabantur, reliqui peccatores ab Eccleſia quidem abſtinebant, donec aliis remediis, Sacramentoque Pœnitentiæ purgarentur, at ſeipſos excommunicabant; non ita verò de idololatriæ, homicidii, adulteriique criminibus convicti, qui ab Eccleſia excommunicati, nonniſi per publicam Satisfactionem, & Pœnitentiam reconciliati Communioni reſtituebantur.

Idque ipſum ante S. Pacianum docuit Tertull. qui in lib. de Pudicitia, quamvis jam hæreticus, fidem tamen hac in parte meretur, quia ob ſuum nimium erga peccatores rigorem, & auſteritatem erravit, nec tam ſuum, quàm Eccleſiæ, ſuique temporis Chriſtianorum ſenſum refert; ibi autem reprehendit Zephyrinum Papam, & Catholicos, quòd erga fornicatores tunc eſſent indulgentiores, & non ſolùm ad Pœnitentiam, ſed etiam ad Communionem Pœnitentia functos admitterent, iiſque reſtituerent pacem plenam, quam idololatris, & homicidis negabant. Nec enim Montaniſtas Novatianorum anteſignanos tunc Pœnitentiam ſacramentalem, aut Abſolutionem hanc, ſed ſolummodò Communionem, & pacem, quæ duo planè diverſa erant, Mæchis denegaſſe probabile eſt. Sed quidquid hac de re dicatur, perſpicuum eſt, Tertullianum non alia, quàm quæ ad illa tria capitalia crimina pertinebant, mortalia, ut loquitur, appellaſſe.

Idque planum faciunt verba iſta, quibus conatur diluere, quod ſibi objectum fuerat à Catholicis, æquè mæchos recipiendos eſſe, ac ovem, & drachmam, quarum illa errans, iſta latitans, ambo requiſitæ, & repertæ cum gaudio gregi, & theſauro, ſeu, ut loquitur, armario reſtitutæ dicuntur: Ita enim c. 7. *Licèt periiſſe dicatur, erit & de perditionis genere retractare, quia & ovis non moriendo, ſed errando, & drachma non intereundo, ſed latitando perierunt: Ita licet dici periiſſe, quod ſalvum eſt: periit igitur & fidelis: elapſus eſt in ſpectaculum quadrigarii furoris, & gladiatorii cruoris, & ſcenicæ fœditatis, Xiſticæ vanitatis, in luſus, in convivia ſæcularis ſolemnitatis, in officium, in miniſterium alienæ idololatriæ aliquas artes adhibuit curioſitatis, in verbum ancipitis negationis impegit, ob tale quid extra gregem datus eſt, vel & ipſe fortè ira, tumore, æmulatione, quod denique ſæpe fit de dignatione caſtigationis abrupit, debet requiri, atque revocari. Quod poteſt recuperari non periit, niſi foris perſeveraverit. Bene interpretaberis parabolam, vi-*

ventem adhuc revocans peccatorem. Mæchum verò, & fornicatorem, quis non mortuum ſtatim admiſſo pronuntiarit?

Item præclarè, & eruditè docet S. Gregorius Nyſſenus tota epiſtola ad Letojum Mitilenes Epiſcopum, ubi Pœnitentiæ ſolis præfatis tribus criminibus impoſitæ rationem petit, non à decreto Apoſtolico, ſed à tribus præcipuis animæ humanæ facultatibus, ſeu affectibus, videlicet ratione, concupiſcentia, & ira. A ratione ait procedere idololatriam, & hæreſim; à concupiſcentia adulterium, & fornicationem: ab ira homicidium, & cædem, quæ tria dicit Pœnitentia publica, & humili neceſſariò debere puniri. *His itaque hoc modo diſtinctis,* inquit, *quæcumque quidem peccata ratione præditam animæ partem attingunt, eſſe graviora à Patribus judicata ſunt, & majori, ac ſufficientiori, & laborioſiori converſione digna. Quemadmodum fidem in Chriſtum negavit, vel ad Judaiſmum, vel idolorum cultum, vel Manichæiſmum, vel ad aliquod aliud impietatis genus deſciviſſe viſus ſit; qui voluntariè quidem ad id malum ſe contulit, deinde ſeipſum condemnavit, totum tempus vitæ ſuæ habet Pœnitentiæ tempus; nunquam enim, ſi myſtica pergatur oratio, Deum unà cum populo adorare dignus cenſebitur, ſed ſeorſum precabitur; à Sacramentorum autem Communione omninò erit alienus, &c.*

Idem dicit de adulterio, & cæde ſeu homicidio. Quamvis autem plurima ſint peccata, quæ tribus ſuprà dictis adjungi ſolent, ut avaritia, quæ dicitur Idolorum ſervitus, & idololatriæ ſpecies: *Tamen,* inquit, *hæc morbi ſpecies inconſiderata, & abſque ulla ejus cura prætermiſſa eſt, quo ſit ut hic morbus in Eccleſia redundet, & nemo in his, qui ad Clerum adducuntur, inquirit, num eorum aliqui eo genere idololatriæ polluti ſint.*

Idem docet de fœnore, & uſura, quæ nullis pœnis Canonicis ſubjecta erant, maximè quando fiebant à laicis; nam Can. 17. Nicænus depoſitionem interminatur Clericis fœnerantibus; tres tamen alias peccatorum ſpecies refert, nempe *furtum, ſepulchrorum effoſſionem,* & *ſacrilegium,* quorum Penitentia imponi ſolebat. Sed iis tantùm imponebatur, ut ipſe docet, quatenùs ad unum ex præfatis tribus capitalibus perſpicuè referuntur: furtum enim dividit in *violentum,* cùm latro paratus eſt armis, ad id quod inhiat, occupare, & prohibentem interficere: Eſt & *clandeſtinum,* cùm latenter rem alienam ſubripit, eamque tollit. Prius ideò ut homicidium punit; poſterius nulla penitentia publica caſtigat. *Sepulchrorum effoſſionem* duplicem quoque facit. Priorem, cùm tantùm lapides moventur, & in alium uſum rapiuntur, ſed corpus intactum relinquitur, nec ſoli illius turpitudo detegitur: *Hoc,* inquit, *licèt laudabile non ſit, ut tamen venia dignum eſſet, effecit conſuetudo.* Poſteriorem cui pœnitentia annexa eſt, ſic deſcribit: *Sed carnis in terram redactæ pulverem perſcrutari, & oſſa movere, ſpe aliquem ex defoſſis lucrifaciendi ornatum, id eodem judicio condemnatum eſt, quo fornicatio ſimplex.* Pœnitentia hanc ſpeciem damnarunt, eò quòd ſit quaſi fornicatio. Denique *ſacrilegium* ſcribit pœna minùs ſevera, quàm adulterium, aut homicidium puniri, cujus rei cauſam fortè brevitatis cauſa, inſtabat enim epiſtolæ finis, prætermiſit.

Idem prætereà probatur ex univerſo Canonum conſenſu, qui ante Gregor. Nyſſenum, & ipſius ætate conditi ſunt. Nullus enim aliis peccatis, quàm tribus iſtis, & eorum ramis, & variis ſpeciebus Pœnitentiam imponunt. Hos Canones deſcripſit S. Baſilius in epiſtolis ad Amphilochium, nulluſque eſt qui ad hæc diſertè pertineat. Nam quod de furto ſtatuit Can. 61. de eo furto eſt intelligendum, quod S. Gregorius Nyſſenus explicavit: Quod de perjurio c. 64. id facilè ad Religionis abnegationem reducitur; non ſecus, ac præſtigiatores, & incantatores, idque etiam ex gravitate penæ colligitur. Quod denique de ſepulchrorum effoſſoribus decernit c. 66. cum ea diſtinctione intelligendum eſt, quam ex S. Gregorio jam enarravimus. Ita Morinus lib. 5. cap. 2.

Idem colligit Morinus ibid. n. 15. ex Concilio Eliberitano, cujus licèt tot ſint Canones, nuſquam tamen pœnitentiam, niſi ob hæc tria peccata, indicunt: Can. 174. 74. 75 Delatoribus, & falſis teſtibus pœnitentiam imperant; ſed delationes illæ ſunt criminum, ut ipſi Patres teſtantur, quæ mortem accuſato inferunt. Idem dicendum de Can. 14. Concilii *Arelatenſis* I. ut ex Pœnitentia impoſita, quæ ad finem uſque vitæ prorogatur, manifeſtum eſt. Idem velut in ſpeculo conſpicere eſt ex Concilio *Ancyrano,* ubi tribus his criminibus non modò penitentia imponitur, ſed nonnunquam additur. *Talis Pœnitentia ex antiqua conſuetudine illi convenit.* In Concilio *Neocæſarienſi* nulli

alii crimini, quàm ex his tribus alicui infligitur. Nihil diſſimile apud S. Cyprianum reperitur. De Pœnitentia agenda ſæpiùs verba facit, ſed ſemper de lapſis, hoc eſt, iis qui idolis ſacrificaverant, aut idolothyta comederant, illi ſermo eſt, ſi duo loca excipias, in quibus agit de Mœchia, ſive adulterio. Nullum dubium eſt, quin idem de homicidio pronuntiaſſet, quod de Mœchia, ſi ſe occaſio dediſſet. *Hæc Morinus*.

Progreſſu tamen temporis, non ſolùm hæc tria præfata crimina unàcum ſuis appendicibus per publicam Pœnitentiam ſanata, & punita fuerunt, ſed etiam quæcumque graviſſima judicabantur, ut colligere licet ex Concilio Tolet. primo c.2. cùm ſic penitentem definit: *Pœnitentem dicimus de eo, qui poſt Baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis, publicam pœnitentiam gerens, ſub cilicio, divino fuerit reconciliatus Altari*. Ex quibus liquet, non tria tantùm peccata, ſed graviſſima quæque obnoxia fuiſſe Pœnitentiæ publicæ. Idem pluribi docet S. Auguſt. maximè verò ſer.41. qui de Sanctis inſcribitur, ubi poſtquam varia recenſuiſſet gravia peccata, nempe ſacrilegium, homicidium, adulterium, falſum teſtimonium, furtum, rapinam, ſuperbiam, invidiam, avaritiam, juramentum, ebrietatem aſſiduam, & ea diſtinxiſſet à minutis peccatis, quæ facili negotio redimuntur, maximè viſitatione infirmorum, eleemoſynę largitione, &c. ſubdit: *Pro capitalibus verò criminibus non hoc ſolùm ſufficit, ſed addendæ ſunt lachrymæ, rugitus, & gemitus, continuata longo tempore ac protracta jejunia, & largiùs eleemoſynæ erogandæ, ultrò nos ipſos à Communione Eccleſiæ removentes, in luctu, & in triſtitia multo tempore permanentes, & pœnitentiam etiam publicè agentes, quia juſtum eſt, ut qui cum multorum deſtructione ſe perdiderat, cum multorum ædificatione ſe redimat*.

Hinc vulgatum axioma apud SS. Patres; *Crimina, quæ leges ſanguine vindicant, Pœnitentia publica in Laicis, & depoſitione in Clericis vindicanda ſunt*. Quod utique præclarè annotavit S. Proſp. lib.2. de vita contemplativa c. 7. ubi ſcribit: *Qui in aliquo gradu Eccleſiaſtico conſtituti aliquod occultè crimen admittunt, ipſi ſe vana perſuaſione decipiunt, ſi eis videtur propterea communicare, & officium ſuum implere debere, quòd homines, occultatione ſui criminis, fallunt. Exceptis enim peccatis, quæ tam parva ſunt, ut caveri non poſſint, pro quibus expiandis quotidie Deo clamamus, & dicimus, Dimitte nobis debita noſtra, &c. Illa crimina caveantur, quæ publicata ſuos Auctores humano faciunt damnare judicio. Qui autem ea commiſerint, & ideò prodere malunt, ne ſententiam juſtè excommunicationis excipiant, ſine cauſa communicant. Imò verò dupliciter contra ſe iram divinæ indignationis exaggerant, &c.*

Cæſarius Arelatenſis Hom. 42. eamdem omnibus regulam præſcribit: *Nemo ſe circumveniat, fratres: Omnis homo, qui poſt Baptiſmum mortalia crimina commiſerit, hoc eſt homicidium, adulterium, furtum, falſum teſtimonium, vel reliqua crimina perpetraverit, unde per legem mundanam mori poterat, ſi pœnitentiam non egerit, eleemoſynam juſtam non fecerit, nunquam habebit vitam æternam*. Strictiùs videtur hoc intelligere, cùm crimina illa morte puniri per leges civiles aſſerat, non tamen negat publica Pœnitentia punienda ea quoque crimina, quæ gravi tantùm, ſed non capitali pœna plectuntur. Concilium Tolet. 4. c. 46. Clericum non modò vult deponi, ſed etiam ad Pœnitentiam redigi, qui crimen ſanguine à legibus vindicandum commiſerit. *Si quis Clericus in demoliendis ſepulchris fuerit deprehenſus, oportet Canonibus in tali ſcelere proditum Clericatus ordine ſubmoveri, & Pęnitentiæ triennio deputari*. Unde S. Auguſtinus lib.5. in Deuteronomium cap.39. ſcribit: *Hoc nunc agit in Eccleſia excommunicatio, quod agebat tunc interfectio*. Cùm enim Eccleſiæ nunquam licuerit ſanguinem fundere, ſanguinis vicem ſubiit excommunicatio, luctuoſaque Pęnitentia. Licèt enim plura crimina antiquitùs morte, aut gravi aliqua, & corporali pęna afficiebantur, quæ humili Pęnitentia non caſtigabantur, verum tamen eſt nullum gravi illa Pęnitentia plexum fuiſſe, quod lege vel Moſaica, vel Civili, non fuerit graviſſima pęna vindicatum.

§. IV.

Utrùm Pœnitentia publica pro peccatis dumtaxat publicis fuerit præſcripta.

RESPONDEO: Id videri probabilius, colligiturque ex variis Canonibus, maximè verò ex Canon.4. Concilii Neocæſa-

rienſis, ubi decernitur: *Si quis mulierem concupiſcens propoſuerit cum ea dormire, & ejus deſiderium non pervenerit ad effectum, manifeſtum eſt, quòd per gratiam fuerit liberatus*. Ubi per *liberationem* non intelligit exemptionem à culpa mortali, quam haud dubiè contraxit ille, qui mœchatus eſt in corde ſuo, nec conſequenter etiam intelligit exemptionem à Satisfactione Sacramentali, quam utique pro admiſſo interno reatu luere debet: ſed intelligit exemptionem à pęnitentia publica, & Canonica, pro cujus Canonibus condendis, ac conſummandis Synodus illa verſabatur.

Quòd autem hoc veterum Eccleſiæ Doctorum, & Patrum inſtitutum fuerit, colligitur ex Concilio quod in villam *Inguilembeim*, ſub Ludovico Pio anno 826. habitum refertur in tomo 2. Concil. Galliæ, cujus Canon apud Burchardum lib. 11. c. 57. & Ivonem Carnot. parte decreti 13. c. 43. Aurelianenſi Concilio attributus decernit juxta *ſanctorum Canonum ſanctiones, ut ſi quis rapinam publicam, ſeu furtum fecerit, publicam agat Pęnitentiam: ſi verò occultè, Sacerdotum conſilio pęniteat*. Idem quoque Burchardus lib. 19. c. 28. & Ivo parte decreti 150. c. 46. ajunt, *ſecundùm antiquorum Canonum inſtitutionem, ſacrarum Scripturarum authoritatem, & Eccleſiaſticam conſuetudinem diſcretionem ſervandam à Sacerdotibus inter Pęnitentes publicè, & abſconsè. Nam qui publicè peccat, oportet, ut publicè mulctetur Pęnitentia*. Qui Canon habetur in cap. 25. Concilii Cabilonenſis 2. & Arelatenſis 6. cap. 26. quo decernitur, *ut qui de publico crimine convicti ſunt, rei publicè judicentur, & publicam Pęninentiam agant ſecundùm Canones*, ut refertur in eodem ſecundo tomo Conciliorum Galliæ: Fruſtra autem fieret mentio publicorum criminum, ſi pro quibuslibet peccatis mortalibus etiam occultis, eadem pęnitentia publica injuncta fuiſſet; unde hoc ſemper diſcrimen fuit inter publicè pœnitentes, & occultè, quòd illi pœnitentia publica, iſti verò nonniſi ſecreta Satisfactione, & pęnitentia corrigerentur, idque, ut mox dictum eſt, ſecundùm antiquorum Canonum inſtitutionem, ſacrarum Scripturarum authoritatem, & Eccleſiaſticam conſuetudinem: quæ utique tres authoritates tantæ ſunt, ut etiam unica ex illis ad hoc firmandum ſufficeret.

Hoc ipſum confirmat Ivo variis teſtimoniis ex aliquis Canonibus collectis, maximè verò in parte decreti 15. c. 53. in quo habetur, *ut ſi quis inceſtum occultè commiſerit, & Sacerdoti occultè confeſſionem egerit, indicetur ei remedium Canonicum, quod ſubire debuiſſet, ſi ejus facinus publicatum fuiſſet. Verùm, quia latet commiſſum, detur ei à Sacerdote conſilium, ut ſaluti animæ ſuæ per occcultam Pęnitentiam proficiat. Hoc eſt, ut veraciter ex corde ſe graviter deliquiſſe confiteatur, & per jejunia, & eleemoſynas, vigilias, atque ſacras orationes cum lacrymis ſe purgare contendat, & ſic ad ſpem veniæ pro miſericordia Dei pervenire confidat*. Quibus verbis Ivo, non tam propriam ſententiam aperit, quàm ſenſum Eccleſiæ antiquæ; ſiquidem fatetur ſe id dumtaxat uſurpare.

His addere licet Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. ubi cùm dixiſſet, *oportere à pęnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam babent, in Confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint: & tantùm adverſus duo ultima Decalogi præcepta commiſſa, quæ nonnunquam graviùs ſauciant, & periculoſiora ſunt iis, quæ in manifeſto admittuntur*; ubi manifeſtè loquitur de peccatis mortalibus; ſubjicit paulò poſt: *Etſi Chriſtus non vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum, & ſui humiliationem, cùm ob aliorum exemplum, tùm ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem delicta ſua publicè confiteri poſſit, non eſt tamen boc præceptum divinum, nec ſatis conſultè humana aliqua lege præciperetur, ut delicta præſertim ſecreta, publica eſſent Confeſſione aperienda*. Ex quibus ſic argumentari licet: publica pœnitentia, & Confeſſio non fuit à Chriſto præcepta, nec ab Eccleſia conſultè potuit imperari, ne videlicet pœnitens infamaretur: ſed eadem oriretur infamia ex Satisfactione publica pro occultis peccatis; ſi quis enim ſubire cogeretur pœnitentiam publicam de peccatis occultis, ille procul dubiò alicujus mortalis peccati reus meritò exiſtimaretur, ſiquidem nonniſi pro ejuſmodi peccatis, illam imperari ab Eccleſia noverint: igitur qua ratione non potuit præcipi ab Eccleſia Confeſſio publica peccatorum occultorum, ita nec præcipi potuit Satisfactio, ſeu pœnitentia publica pro peccatis occultis.

Confirmatur authoritate S. Auguſtini homil. 50. cap. 4. ubi cùm diſtinxiſſet duplicem excommunicationem, qua quis removetur

tur à participatione Euchariſtiæ, *ſpontaneam* videlicet, & *coactam*, ſeu imperatam ab Eccleſiæ Antiſtibus, dixiſſetque: *Implicatus ergo quis tam mortiferis vinculis peccatorum detrectat, aut differt, aut dubitat confugere ad ipſas claves Eccleſiæ, quibus ſolvatur in terris, ut ſit ſolutus in cœlo; & audet ſibi poſt hanc vitam, quia tantùm Chriſtianus dicitur, ſalutem aliquam polliceri*: paulò poſt infert: *Judicet ergo ſeipſum homo, in iſtis voluntate non poteſt .... & cùm ipſe in ſe protulerit ſeveriſſimæ medicinæ, ſed tamen medicinæ ſententiam, veniat ad Antiſtites, per quos illi in Eccleſia claves miniſtrantur, & tanquam bonus jam incipiens eſſe filius, maternorum membrorum ordine cuſtodito, à præpoſitis Sacramentorum accipiat Satisfactionis ſuæ modum*.

Quibus verbis ſignficat, quòd antequam pœnitens ad Antiſtites, & clavium miniſtros accedat, jam certum conſtituit, & peccati conſcium ſe Communione indignum judicat, nec ad Eccleſiæ Miniſtros accedit, ut hanc Excommunicationis ſententiam accipiat, ſed modum quo Deo, & Eccleſiæ, ſi eam aliquo ſcandalo offenderit, ſatisfaciat; „ ſubdit enim: Ut in offerendo ſacrificio „ cordis contribulati devotus, & ſupplex „ id tamen agat, quod non ſolùm illi „ proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam „ cæteris ad exemplum: ut ſi peccatum „ ejus non ſolùm in gravi ejus malo, ſed „ etiam in tanto ſcandalo eſt aliorum; „ atque hoc expedire utilitati Eccleſiæ videtur „ Antiſtiti, in notitia multorum, vel „ etiam totius plebis agere pœnitentiam, „ non recuſet, non reſiſtat, non lethali, & „ mortifera plaga per pudorem addat timorem. Quibus verbis S. Auguſtinus ſatis apertè ſignificat, ſolùm peccata publica, eſſe Pœnitentia publica corrigenda; monet enim Antiſtites, ut in imponenda Pœnitentia cum magna cautione ſe gerant, ut quod non grave ſolummodo peccatori malum eſſet, ſed vertere etiam in ſcandalum aliorum, ſi de eo peccato Pœnitentia in notitia multorum, vel etiam totius plebis pro Antiſtitum judicio ageretur. Quòd autem de peccato publico loquatur, non autem indifferenter de quolibet peccato mortali, ut vult Morinus *lib.5. cap.9.* apertè ſignificant verba „ ſequentia: Quid eſt infelicius, *inquit*, „ quid perverſius, quàm de ipſo vulnere, „ quod latere non poteſt, non erubeſcere, „ & de ligatura ejus erubeſcere?

Idem docet S. Doctor ſerm. 41. de Sanctis, ubi explicato leviorum peccatorum remedio, graviorum curationem ſic explicat: *Pro capitalibus verò criminibus*, inquit, *non hoc ſolum ſufficit, ſed addendæ ſunt lacrymæ, rugitus, & gemitus, continuata longo tempore, ac protracta jejunia, & largiores eleemoſynæ erogandæ, ultrò nos ipſos à Communione Eccleſiæ removentes, in luctu, & in triſtitia multo tempore permanentes, & Pœnitentiam etiam publicè agentes; quia juſtum eſt, ut qui cum multorum deſtructione ſe perdiderit, cum multorum ædificatione ſe redimat*. Quibus poſterioribus verbis apertè ſignificat, eum dumtaxat obligari ad faciendam Pœnitentiam publicam, qui plures ſuo ſcandaloſo peccato offenderat, ac ſubinde non cenſet S. Auguſtinus Pœnitentiam publicam eſſe agendam de occultis peccatis.

Quòd autem revera S. Auguſtinus cenſeat, publicam Pœnitentiam non eſſe agendam pro quolibet peccato mortali, ſive occulto, ſive publico eluendo, apertè conſtat ex epiſtola 34. ubi loquens de iis, qui aliena bona furati, ea reſtituere recuſant, ait: *Agimus, quantum Epiſcopalis facultas datur, & humanum quidem nonnumquam, ſed maximè ac ſemper judicium divinum comminantes: nolentes autem reddere quos novimus, & malè abſtuliſſe, & unde reddant habere, arguimus, increpamus, & deteſtamur, quoſdam clam, quoſdam palam, ſicut diverſitas perſonarum, diverſam videtur recipere medicinam, nec in aliorum perniciem ad inſaniam concitari. Aliquando etiam, ſi res magis curanda non impedit, ſancti altaris Communione privamus*. Non igitur cenſet S. Auguſtinus quodlibet peccatum mortale eſſe neceſſariò publicè arguendum.

Ei ſubſcribit S. Leo epiſt. 12. ad Ruſticum cap. 12. ubi requirenti Ruſtico, quæ Pœnitentia eſſet imponenda his, qui convivio Gentilium, & eſcis immolatitiis uſi ſunt, ita reſpondet: *Qui convivio ſolo Gentilium, & eſcis immolatitiis uſi ſunt, poſſunt jejuniis, & manus impoſitione purgari, ut deinceps ab idolothytis abſtinentes, Sacramentorum Chriſti poſſit eſſe participes: ſi autem idola adoravere, aut homicidiis, vel fornicationibus contaminati ſunt, ad Communionem eos, niſi per Pœnitentiam publicam, non oportet admitti*. Quibus verbis, ut apparet, loquitur S. Leo de peccatis mortalibus, quæ poterant fuiſſe publica, & aliquid ſacrilegii habuiſſe: unde monet ea debere jejuniis, & manus im-

impoſitione purgari, quod utique non convenit tantum venialibus: quæ tamen eximit à Pœnitentia publica, ad quam obligat reos idololatriæ, homicidii, & mœchiæ. Itaque non cenſet, omnia peccata mortalia, etiam occulta, debere curari Pœnitentia publica.

Concinit pariter S. Cæſarius Arelatenſis homil. 1. ubi diſtinguens peccata in delicta levia, quæ privata compunctione delenda ſunt, & in facinora, ſeu capitalia, quæ lacrymis, rugitu, & gemitu, ac longo tempore protractis jejuniis expianda ſunt, ait, pro his eluendis abſtinendum eſſe à Communione: *Nos ipſos*, inquit, *ab Eccleſiæ Communione removentes in luctu, & triſtitia multo tempore permanentes, & Pœnitentiam etiam publicè agentes; quia juſtum eſt, ut qui cum multorum deſtructione ſe perdidit, cum multorum ædificatione ſe redimat*. Quibus poſtremis verbis, *per facinora capitalia*, quæ dicit Pœnitentia publica debere expiari, haud dubiè intelligit, peccata publica, quæ cum Eccleſiæ ſcandalo facta fuerant, & cum multorum deſtructione. Non cenſet igitur, omnia omnino peccata mortalia neceſſariò debere Pœnitentia publica expiari.

Eis adſtipulatur S. Eligius Homil. 13. ubi cùm admonuiſſet publicè pœnitentes, *ut gravia facinora, quæ fallente diabolo commiſerant, cum gemitu, & ſuſpiriis quamdiu viverent, lugerent*: ad peccatores de Pœnitentia non publica, ſed ejuſdem rationis cum ea, quæ modò in uſu eſt, agenda, orationem hanc in die cœnæ convertit. *Vos etiam fratres poſt exhortationem, quam hac die habuimus ad pœnitentes, mecum admoneo, ut unuſquiſque noſtrum recurrat ad conſcientiæ ſuæ ſecreta, interroget ſemetipſum, qualiter per totum annum (maximè his ſacris diebus) converſatus eſt, & ſi invenerit in corde ſuo ſpinas, & tribulos delictorum, ſtudeat, auxiliante Deo, quantociùs evellere, & evellendo eradicare; hiſque eradicatis effodiat vomere ſalutari, ac ſtercora, id eſt, bona opera immittat, ut poſſit facere fructum, & ſi hodie pariter confeſſus fuerit, ut valeat dignus intereſſe ſolemnitati præſentis diei, quæ, quia in eo Dominus cum Apoſtolis ſuis cœnavit, Cœna vocatur. Unde ſummopere, ut Sacramenta corporis, & ſanguinis Domini dignè recipere queat, quatenus potiùs ſalutem, quàm damnationem* acquirat. His ſubjungit: *Non ergo abhorreamus pœnitentes iſtos propter magnitudinem ſcelerum ſuorum, quia fieri poteſt, quòd multi ſunt inter vos, qui pejora commiſerint*. Audis pœnitentes publicos nonniſi ob *graviora facinora*, ſeu *propter magnitudinem ſcelerum* ad eum gradum detruſos eſſe? audis fieri poſſe, ut alii, *qui pejora commiſerint*, quia Eccleſiæ noti non ſunt, nec de illis convicti, ab ea agenda liberi ſunt? Audis præter illos pœnitentes eſſe alios in Eccleſia peccatores, qui conſcientiam ſpinis, & tribulis obſitam habent, quos evellere, & eradicare eos oporteat, ut dignè fiant corporis Chriſti participes, hos ſi ipſo die cœnæ Domini pariter confeſſi, & conſequenter ante Satisfactionem, quæ à Sacerdote injungitur, perfectam abſoluti fuerint, dignè poſſe recipere Sacramenta corporis, & ſanguinis Domini, quæ noſtra hodierna diſciplina eſt, quem adverſarii duodecim primis ſæculis Eccleſiæ inauditam eſſe inaniter garriunt?

Quod autem dixerat Homil. 13. poſtmodum fuſiſſimè repetit Homil. 15. ubi pœnitentes more noſtro Pœnitentiam agentes, & à publicis pœnitentibus diſtinctos alloquens, ſic hortatur ad agendam Pœnitentiam: *Interim dum cogito, dumque in corde meo requiro, quibus verbis moneam vos fugere à ventura ira, nulla præſtantiora viſa ſunt, quàm ea, quibus Dominus in initio ſuæ prædicationis omnibus perſuadere contendit, dicens, Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum. Quicumque ergo veſtrum bis quadragenum dierum obſervationibus Pœnitentiam, & Confeſſionis ſuæ debitum ſe exercuiſſe recolit, agat Domino gratias, & quidquid Dei templum in ſe violando deſtruxerit, non deſperet, ſed citò à malo iniquitatis ſuæ conſurgat. Non enim qui peccat, ſed qui in peccato perſeverat, odibilis eſt. Ut ergo verbis Domini ſecundùm Marcum utar, quibus dicit, quod vobis dico, omnibus dico, vigilate: Similiter quod dico, omnibus vobis dico, Clericis, Laicis, ac Sanctimonialibus, ut quiſquis ſe recolit invidiæ, aut detractionis, odii quoque, & fornicationis, ſive inceſtus, & perjurii, cæterorumque vitiorum contagione attactum, ſaltem hodie per divinæ ſalutis medicamentum, in quantum prævalet, ſe purificare procuret. Confiteatur adversùm ſe injuſtitiam ſuam Domino, ut remittat impietatem cordis ſui, & reliquiæ cogitationum ejus diem feſtum agant Domino. Tum enim reliquiæ cogitationis diem feſtum agunt Domino, quando quilibet peccator poſt priùs datam*

Con-

Confeſſionem ſe cohibere pollicetur ab iniquitate ſua, totuſque prorumpit in lacrymas, & in afflictionem cordis, quoniam cor contritum, & humiliatum Deus non ſpernit, & ejuſmodi feſtivitas exultantibus Angelis fit, Veritate atteſtante, quæ ait: Quia gaudium eſt in cęlo ſuper uno peccatore coram Angelis Dei. Quia ergo majora crimina admittentibus, majora ſunt adhibenda remedia, convertam me ad vos quos Eccleſia ex more pęnitentes vocat, &c. Quibus verbis S. Eligius Clericos, Laicos, & Sanctimoniales, quantumvis fornicationis, incœſtus, perjurii, cæterorumque vitiorum ejuſmodi, non tamen publicorum, reos, nec inter publicè pœnitentes numerat, nec pro expiandis criminibus ad illam Pœnitentiam publicam diuturnamque compellat: ſed monet tantùm, ut ſi Quadrageſimæ initio aut progreſſu Confeſſionis ſuæ debitum non exolverunt, ſaltem eo ipſo die cœnæ Domini injuſtitiam ſuam, & peccata confiteantur, ut ab eis per Abſolutionem Sacramentalem mundati, diem feſtum agant, & ſacram cum aliis cœnam percipiant.

Dices primò: Pro quolibet crimine olim præſcripta fuit, & injuncta luctuoſa Pœnitentia: ſed ex SS. Patribus, quodlibet peccatum mortale crimen eſt: igitur pro quolibet peccato mortali, ſive occulto, ſive Publico illa Pœnitentia fuit injuncta.

Nego minorem: Conſtat enim ex jam dictis, non omne peccatum, quod *mortale* appellamus, crimen à SS. Patribus dictum fuiſſe, imò pleraque verè mortalia à nonnullis Patribus levia, & quotidiana appellata fuerunt, ut conſtat tum ex S. Auguſtino, tum ex S. Paciano: Ille enim lib. 84. quæſtionum q. 16. omnia ignorantiæ, & fragilitatis peccata venialia appellat, inter quæ certum eſt, plurima eſſe mortalia: hic verò in ſua Paræneſi non alia crimina, nec capitalia peccata agnoſcit, quàm idololatriæ, homicidii, & adulterii: conſtat autem plurima alia peccata eſſe reverà mortalia, ac proinde non omnibus peccatis mortalibus injuncta fuit Pœnitentia publica.

Urgebis: Canones adulterio cuivis ſive publicè, ſive occultè facto injungunt eamdem pœnitentiam, & Gennadius lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 53. aſſerit, quòd ſi quis mortalia peccata commiſit, publica pęnitentia ſatisfacere debeat.

Similiter Fulbertus Carnotenſis ſerm. 2. ad populum, docet, propter quælibet peccata mortalia, peccatores ab Eccleſia ſeparari, hoc eſt, excommunicari, & deputari cùm veniam poſtulant inter publicos pœnitentes: igitur quodlibet peccatum mortale ſubjici debet pœnitentia publicæ.

Nego conſequentiam: & ad Gennadium dico, Eum dumtaxat loqui de ſolis gravioribus criminibus; nam alia agnovit peccata mortalia, quæ pœnitentia privata poſſent expiari, ait enim ibidem: *Quotidie Eucharistiæ Communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo; omnibus tamen Dominicis diebus communicandum ſuadeo, & hortor, ſi tamen ſine affectu peccandi ſit, nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari magis dico Eucharistiæ perceptione, quàm purificari. Et ideo quamvis quis peccato mordeatur, & peccandi non habeat de cætero voluntatem, & communicaturus ſatisfaciat lacrymis, & orationibus, confidens de Domini miſeratione, qui peccata piæ Confeſſioni donare conſuevit, accedat ad Eucharistiam intrepidus, & ſecurus.* Quibus verbis generalibus per peccatum conſcientiam peccatoris mordens, non aliud quàm mortale intellexit, quodque non ſola oratione Dominica, ſed lacrymis, & oratione, ipſaque pia Confeſſione Sacramentali ſit mundandum. Unde non quodlibet peccatum mortale intellexit, ſed tantùm graviora aliqua crimina, cùm ſubdit: *Sed de illo dico quem capitalia, & mortalia peccata non gravant, nam quem mortalia crimina poſt Baptiſmum commiſſa premunt, hortor priùs publica Pęnitentia ſatisfacere, & ita Sacerdotis judicio reconciliatum Communioni ſociari, ſi non vult ad judicium, & condemnationem ſui Eucharistiam percipere.* Quibus verbis non tam Sacramentalem, quàm Canonicam reconciliationem, & Abſolutionem intelligit.

Ad Fulbertum dico, eum duplici generis peccata agnoſcere, quorum alia ſint mortalia, alia verò crimina, quibus omnibus Baptiſmi munditia polluitur, ait enim: *Si permanſiſſemus in illa munditia, quæ nobis per Baptiſmum data eſt, verè fœlices eſſemus, ſed non permanſimus, cecidimus enim per noſtram culpam, non ſolùm in peccata, ſed etiam in crimina, propter quæ peccatores ab Eccleſia ſeparantur, qualia ſunt homicidia, adulteria, fornicationes, ſacrilegia, rapinæ, furta, falſa teſtimonia, ſuperbia, invidia, avaritia, diutina iracundia, ebrietas aſſidua.*

Qui-

Quibus verbis Fulbertus delicta, quibus Baptiſmi munditia polluitur, triplicia agnovit: quædam enim ſolùm ſunt peccata, quibus maculatur, & perditur Baptiſmatis innocentia, alia verò ſunt crimina, propter quæ peccatores ab Eccleſia excommunicantur.

Nec obſtat, quòd varia peccata mortalia recenſeat, inde namque inferre non licet quodlibet peccatum mortale excommunicationis pœna eſſe plectendum; licèt enim avaritiam, invidiam, & ſuperbiam in eo numero poſuerit, non tamen licet inferre, cum omne id genus peccatorum cenſere excommunicatione eſſe plectendum: nam aliqui ex ejuſmodi peccaminoſis actibus veniales eſſe poſſunt; quemadmodum igitur, quamtumvis ebrietas omnis plenè libera, & voluntaria mortalis eſt, nec tamen, niſi diutina ſit, cenſet Fulbertus eam excommunicationis pœna eſſe plectendam, nec pariter iracundiam ſimili pœna eſſe afficiendam, niſi dum eſt aſſidua: ita non exiſtimavit Fulbertus omnem avaritiam, aut invidiam, aut ſuperbiam eſſe afficiendam Excommunicatione, ſed tantùm cùm ob aliquas circumſtantias, ac potiſſimùm ſcandali, hac pœna in hujuſmodi peccatores animadvertendum eſſe Eccleſiæ Prælati cenſuerunt: non ſecus ac ſolent aliqui Præſules ſub excommunicationis pœna prohibere, ne quis choreas agat in Quadrageſima, & ſub interdicto; ne quis Clericus cauponas ingrediatur, ratione ſcilicet ſcandali.

Objicies ſecundò: SS. Patres triplicem dumtaxat pœnitentiam agnoverunt: Primam ante Baptiſmum, ſecundam venialium, tertiam reliquorum peccatorum, quam luctuoſam, & publicam fuiſſe colligitur ex S. Auguſt. Homil. 50. & 27. & lib. de Fide, & operibus, necnon epiſt. 108. nam Homil. 50. cap. 9. cùm dixiſſet S. Auguſtinus: *Tertia actio eſt Pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis ſubeunda eſt, quæ legis Decalogus continet, & de quibus Apoſtolus ait: Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt*. Poſtmodum enumerat ejuſmodi peccata cum Apoſtolo ad Epheſ. 5. & ad Galat. 5. & tandem colligit: *In hac ergo Pœnitentia majorem quiſque in ſe ſeveritatem debet exercere, ut à ſeipſo judicatus non judicetur à Deo, ſicut idem Apoſtolus ait, ſi enim nos judicaremus, à Domino non judicaremur. Aſcendat itaque homo adverſùm ſe tribunal mentis ſuæ, ſi timet illud, quod oportet nos exhibere ante tribunal Chriſti, ut illud recipiat unuſquiſque quod per corpus geſſit, ſive bonum, ſive malum: conſtituat ſe ante faciem ſuam, ne hoc ei poſtea fiat. Nam minatur hoc Deus peccatori, dicens: Arguam te, & ſtatuam te ante faciem tuam. Atque ita conſtituto in corde judicio, adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, carnifex timor. Inde quidam ſanguis animi confitentis per lacrymas profluat: Poſtremò ab ipſa mente talis ſententia proferatur, ut ſe indignum homo judicet participatione corporis, & ſanguinis Domini; Ut qui ſeparari à regno cœlorum timet per ultimam ſententiam ſummi Judicis, per Eccleſiaſticam diſciplinam, à Sacramento cæleſtis panis interim ſeparetur. Verſetur ante oculos imago futuri judicii: ut cùm alii accedunt ad altare Dei, quò ipſe non accedit, cogitet quàm ſit contremiſcenda illa pœna, qua percipientibus aliis vitam æternam, alii in mortem præcipitantur æternam. Ad hoc enim altare, quod nunc in Eccleſia eſt in terra poſitum terrenis oculis expoſitum, ad myſteriorum divinorum ſignacula celebranda, multi etiam ſcelerati poſſunt accedere: quoniam Deus commendat in hoc tempore patientiam ſuam, ut in futuro exerat ſeveritatem ſuam. Ad illud autem altare, quò præcurſor pro nobis introivit Jeſus, quò caput Eccleſiæ præceſſit, membris cæteris ſecuturis, nullus eorum accedere poterit, de quibus, ut jam commemoravi, dixit Apoſtolus; Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt. Solus enim Sacerdos, ſed planè ibi totus aſſiſtet, adjuncto ſcilicet corpore, cui caput eſt, quod jam aſcendit in cœlum. Iſte eſt cui dixit Apoſtolus Petrus; Plebs ſancta, regale Sacerdotium: Quomodo ergo in interiora veli, & in illa inviſibilia Sanctorum introire audebit, aut poterit, qui medicinam cœleſtis diſciplinæ contemnens, noluit pauliſper à viſibilibus ſeparari? Qui enim voluit humiliari, ut exaltaretur, cùm exaltari noluerit, dejicietur, & in cæterum ſejungetur ab æternis Sanctis, quiſquis hoc tempore per merita obedientiæ, & per Satisfactionem Pœnitentiæ non ſibi providit locum in corpore Sacerdotis.*

Diſtinguo antecedens: SS. Patres triplicis generis Pœnitentiam publicam agnoverunt, concedo, nempe eam, quæ fieri ſolebat ante Baptiſmum, & quæ fiebat pro gravioribus delictis poſt Baptiſmum commiſſis, necnon & eam, quæ fieri ſolebat pro levioribus, & quotidianis peccatis, quæ pariter erat publica, ut etiam ex hujus temporis uſu conſtat; quæ enim Confeſſio, & Pœnitentia

tentia fit initio Miſſæ, & ante Euchariſtiæ perceptionem, ab omnibus Catholicis pectora tundentibus, ſeque peccatores profitentibus, verè Pœnitentia publica eſt, per quam venialia, & quotidiana peccata diluuntur: nullam aliam præter hanc triplicem publicam agnoverunt, nego. Licèt enim hujus triplicis generis pœnitentiæ publicæ meminerint SS. Patres, nihilominus agnoverunt etiam Pœnitentiam privatam, & ſecretam, quæ fieri ſolebat, nedum ex pœnitentium arbitrio, ſed etiam ex injunctione Sacerdotum, quibus fideles ſua peccata fuerant confeſſi; unde neganda eſt conſequentia.

Ad S. autem Auguſtinum dico, eum verbis ſuprà laudatis, ſermonem facere, non de pœnitentia publica, & ſeparatione à participatione Euchariſtiæ, quæ fieret per Eccleſiæ Præſulum animadverſionem, & ſententiam in pœnitentes publicos: ſed dumtaxat de ea, qua fidelis quiſque ſe propter peccata tanto beneficio indignum judicans, propria ſua, ac privata ſententia ſeſe ab Altari revocabat, ob affectum humilitatis, & devotionis. Eſt ergo aliqua peccatoris excommunicatio, quam Eccleſia non facit, ſed ipſe pœnitens: Eſt & altera, qua pœnitens publicè ob crimen per Eccleſiæ Prælatos excommunicatur. Utramque excommunicationem notat S. Auguſtinus lib. 2. de Civit. Dei cap. 9. cùm ait, *Chriſtianum ad reconciliationem currere, ſi fortè per pœnitentiam, malamve conſcientiam à corpore Chriſti ſeparatus eſt*. Niſi enim crederet aliquem à corpore Chriſti ſeparari, qui per illam pœnitentiam, judicio Eccleſiaſtico, & ſententia Sacerdotis excommunicatus non eſt, utramque illam, alteram pœnitentiæ, alteram malæ conſcientiæ ſaparationem non diſcerneret.

Porrò quòd reverà pœnitentia publica non pro quibuslibet mortalibus peccatis, ſed dumtaxat pro gravioribus, & publicis injuncta fuerit, rem tanquam certiſſimam, & ſuo tempore doctrinam receptiſſimam tradit Hugo Victorinus, qui ſæculo duodecimo vixit; nam tract. 6. c. 12. ſummæ Sentent. ait: *Solemnis pœnitentia dicitur, quæ fit in manifeſto extra Eccleſiam, ſcilicet quæ de gravibus peccatis tantùm injungitur, & de iis manifeſtè Eccleſiam læſerant: & olim illa pœnitentia non iterabatur, & adhuc quidem in quibuſdam Eccleſiis obſervatur, pro reverentia Sacramenti, nec injungitur illa ſolemnis pœnitentia iterum criminaliter peccanti, ſed datur aliquod conſilium*. Quod autem Hugo ait, illam non fuiſſe iteratam pro reverentia Sacramenti, non idcirco exiſtimat eam fuiſſe Sacramentalem, qualiter pœnitentia ſacramentalis nunc accipitur, alioqui ſacramentalis pœnitentia tunc temporis iterata non fuiſſet; ſed idcirco pœnitentiam illam ſolemnem Sacramentum appellat, quia ſignum erat ejectionis illius, qua Adam ex Paradiſo expulſus eſt: quemadmodum ille enim ex ipſo deliciorum hortulo ejectus fuit, ne veſceretur fructu ligni vitæ: ita pœnitens publicus ejiciebatur ab Eccleſia, ne Chriſti Domini corpore, & ſanguine ſaginaretur.

Idem apertiſſimè docet Hincmarus Rhem. in tract. de divortio Lotharii, & Tetbergæ; nam inter. 5. ſic loquitur. *A communione vivifica*, ſcilicet Euchariſtiæ, *peccantes publicè gravibus criminibus, quæ leges condemnant publicè, medicinali ferramento Sacerdotes abſcindunt, & poſt Satisfactionem, ut congruere viderint, ſalutari refectione redintegrare procurant. Quoniam Eccleſiæ medici ſpiritales, videlicet Domini Sacerdotes, de ſecretè ſibi confeſſis peccatorum infirmitatibus medicinalia, atque ſalubria poſſunt dare conſilia: judicio autem Eccleſiaſtico, ideſt, ſeparatione à Communione Eccleſiæ, vel à gradu, ſive à conſortio conjugali, neminem rationabiliter poſſunt ſecernere, niſi de criminibus, aut publicè ſponte confeſſum, aut apertè convictum. Et habet modum, & ordinem ſuum Confeſſio, vel convictio in Eccleſiaſticis gradibus, quæ hic ponenda non ducitur: & habet modum, ac ordinem ſuum publica Confeſſio, vel convictio ſæcularium hominum, quo publicè debeant judicari. Non quòd crimina gravia non ſolvantur etiam ſecreta Confeſſione, ac Pœnitentia, ne infirmi in Eccleſia ſcandalizentur, videntes eorum pœnas, quorum penitus ignorant cauſas: ſed quod plurimorum conſtat perpetratum notitia, fiat ſanatum ſcientia, & qui in Eccleſia peccavit, per ſinceritatem illi debitam exhibere ſtudeat Satisfactionem, & qui plures quantum ex ſe fuit, ſuo deſtruxit exemplo, plures ſanet humilitatis antidoto, ſicut de ſe Paulus dicit: Qui priùs fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus. Et videbant, inquiens, quoniam qui priùs expugnabat hanc fidem, idem nunc illam prædicat, & in me glorificabant Deum. Eſt etiam ut qui in pluribus offendit, pluribus pro eo Dominum deprecantibus citiùs remedium conſequantur*. Idque probat ex

Gre-

Gregorii epiſtola 32. lib. 13. ad Felicem Siciliensſem Epiſcopum.

Ex his (inquit Bagotius Diſſert. 1. de Pęn. cap. 10.) intelligitur temporis illius uſus, ac diſciplina, atque imprimis ab Hincmaro agnoſcitur duplex excommunicatio, altera mortalis, altera medicinalis: nec enim medicinale Sacramentum appellaret, niſi ſciret aliud eſſe, quo membrum putre penitus abſcinditur, non ſanatur. *Secundò*, ait hoc pœnæ genere non animadverti, niſi in peccantes publicè gravioribus criminibus, quæ leges condemnant publicè. *Tertiò*, id ita fieri vult, ut neget quemquam rationabiliter poſſe ſecerni, vel de gradu dejici, ſeu deponi, ſi Clericus eſt, vel excommunicatione plecti, ſi Laicus eſt, niſi de criminibus, aut publicè ſponte confeſſum, aut apertè convictum. *Quartò*, cum publica pœnitentia criminis, publicam confeſſionem ſemper conjunctam fuiſſe ait, ſi ea Eccleſiaſtico judicio imperata fuit, ita tamen ut non fuerit eadem Clericorum, & Laicorum judicii, Confeſſionis, convictioniſque ratio. *Quintò*, hanc criminum graviorum, & publicorum pœnitentiam publicam diſtinguit à ſecreta Confeſſione, & Pœnitentia, videlicet Sacramentali, quaque illa crimina gravia ſolvebantur, itaut publica illa pœnitentia non eſſet inſtituta pro illorum ſolutione, ſeu remiſſione coram Deo, ſed ob alia commoda, quæ recenſet. *Sextò* tandem tres Pœnitentiæ agendæ rationes, & cauſas affert: Prima eſt, ut tollatur Eccleſiæ ſcandalum, quodque plurimorum conſtat perpetratum notitia, fiat ſanatum ſcientia: Secunda, ejuſdem Eccleſiæ ædificatio, & ut quos ille peccator exemplo ſuo deſtruxerat, quantum in ſe fuerat, eoſdem atque alios plures ſanaret ſuæ humilitatis antidoto, aut etiam à peccato ſimili deterreret. Tertia eſt, ut pœnitens Eccleſiæ ſuffragiis citiùs remedium, & pœnæ, quæ exolvenda ſupereſt, remiſſionem acciperet. Denique Hincmarus inſinuat, Sacerdotes de ſecretè ſibi confeſſis peccatis ſalubria conſilia dare poſſe, ſeu conſulere, ut eorum rei ſpontaneam pœnitentiam illam agant: adeo ut probabile ſit ibi eam, quam nos ſuperiùs docuimus pęnitentiam publicam, alteram ſpontaneam, ac petenti conceſſam, alteram imperatam intelligi. Sed ut hæc probabilia ſint, aut omninò dubia, id unum quod in quæſtione poſitum eſt, certum ac exploratum efficitur, neminem rationabiliter ſecerni, aut publicæ pęnitentiæ ſubdi judicio Eccleſiaſtico poſſe, niſi peccante publicè, & de gravibus criminibus, quæ leges publicè condemnant, aut ſpontè confeſſum publicè, aut apertè convictum. *Ita Bagotius.*

DISPUTATIO TERTIA.

De Sacramento Extremæ-Unctionis.

Mirum nemini videri debet, quòd præter uſurpatam à nonnullis Recentioribus tractandi methodum, qui Sacramentum *Extremæ-Unctionis* in extrema tantùm vitæ periodo conferri ſolitum, omnium etiam Sacramentorum ordine poſtremo delineandum ſuſcipiunt; Nos verò tertio loco explicandum aggrediamur. Nedum enim ad hujus tractationis ſeriem ſtimulat illuſtriorum Theologiæ principum, maximè ſententiarum Magiſtri, ac Subtilis Doctoris agendi ratio; ſed etiam imprimis provocat Concil. Trid. ſeſſ. 14. ubi explanata Sacramenti pęnitentiæ doctrina, ſtatim ea tradit, ac edocet, quæ ſpectant ad ſacram Unctionem, qua morientes homines muniuntur, & ad æternæ beatitudinis portum, viam, & acceſſum ſibi parant. Cujus utique uſurpatæ methodi præclaram hanc ſubjungit rationem: *Viſum eſt ſanctæ Synodo præcedenti doctrinæ de Pœnitentia adjungere ea, quæ ſequuntur de Sacramento Extremæ-Unctionis; quod non modò Pœnitentiæ, ſed & totius Chriſtianæ vitæ, quæ perpetua Pœnitentia eſſe debet, conſummativum exiſtimatum eſt à Patribus.*

Quibus verbis luculenter ſignificat, tantam eſſe utriuſque Sacramenti opitulantis, vel peccato mortuis, vel vitæ morientibus confęderationem, ut meritò ſacra vitæ morientium Unctio videatur conſummativum fęlix, ac illuſtre complementum ſalutaris pęnitentiæ, per quam peccato mortui novam in Chriſto gratiam induunt.

Et ſapienter quidem, nemo enim neſcit pęnitentiæ Sacramentum divinitus à Chriſto D. inſtitutum, ut peccatorum ſordes, quas in hujus mortalis vitæ decurſu homines contrahunt, eluere poſſint. Verùm neceſſarium erat aliud remedium, quo

quo homini in extremis poſito, nec ſibi jam per proprios actus ſuccurrere valenti, concederetur ſacra medicativa virtus, quæ nedum peccatorum, ac morborum reliquias extergeret, ſed & integram, ac perfectam animæ ſanctitatem reſtauraret. Id verò præſtantiſſimum eſt ſacræ morientium Unctionis munus; nam ut præclarè ait Trident. cap. 2. *Res & effectus hujus Sacramenti gratia eſt Spiritus S. cujus Unctio delicta, ſi quæ ſint expianda, ac peccati reliquias abſtergit.* Eſt & alia hujus ſacræ Unctionis cum Sacramento Pœnitentiæ collatio, quæ utriuſque ſocietatem, & nexum oſtentat. Quemadmodum enim per Pœnitentiam expungitur, ac ſolvitur peccatorum reatus, ita per ſacram Unctionem diluuntur illæ peccatorum reliquiæ, ſeu infeſta eorumdem recordatio, quæ hominem in extremis poſitum angere ſolent, & cruciari; nam, ut ibidem loquitur Concil. Trid. *Unctio hæc ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando, quia infirmus ſublevatus, & morbi incommoda, ac labores levius fert.*

Non itaque ordine præpoſtero hujus Sacramenti explicationem elucidationi pœnitentiæ Sacramenti adjungimus, utpote cùm hæc duo ſauciatæ nauturæ humanæ remedia in eumdem finem, ac ſcopum colliment; & quemadmodum pœnitentiæ Sacramentum ſecunda eſt poſt naufragium tabula, qua fideles ad innocentiæ portum in Eccleſia militante fœliciter pertingunt, ita per Extremam-Unctionem ad Eccleſiæ triumphantis, & æternæ fœlicitatis portum aſpirante divinæ gratiæ aura, fœlici ſucceſſu appellunt.

Porro cùm pauca ſint, quæ à Theologis de hujus Sacramenti doctrina in controverſiam evocentur, idcirco præſentem diſputationem tribus dumtaxat Quæſtionibus abſolvemus, quarum *Prima* hujus Sacramenti exiſtentiam: *Secunda*, illius eſſentiam: *Tertia*, ejuſdem effectus explicabit.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm Extrema-Unctio reverà ſit Sacramentum.

NOtandum primò cum Hugone à S. Victore lib. de Sacramentis part. 15. cap. 1. in Eccleſia militante triplex eſſe ſacrum oleum, & tria Unctionis genera, quibus fideles perungi ſolent, ac veluti conſecrari: *Primum* eſt, quo Catechumeni, & Neophyti unguntur in pectore, & inter ſcapulas, ad ſacramentum Baptiſmi percipiendum. *Secundum* eſt Chriſma, quo baptizati inunguntur ad recipiendam Spiritus S. plenitudinem in ſacramento Confirmationis; unde Hugo appellat illud *oleum principalis Chriſmatis*: Quia, inquit Magiſter ſententiarum diſt. 12. *ea Unctione principaliter Paracletus datur; unde & propter abundantiam gratiæ duos liquores mixtos habet, oleum ſcilicet, & balſamum, oleum conſcientiæ, & balſamum bonæ famæ.* Chriſma *verò græcè, dicitur* Unctio *latinè, nec tamen omne oleum ad Unctionem ſanctificatum Chriſma vocatur, ſed illud ſolùm quod miſcetur cum balſamo capita Regum, & Pontificum unguntur; quo etiam baptizatos Sacerdos ungit in vertice, & Pontifex, per impoſitionem manus confirmandos ungit in fronte. Tertium* verò olei genus, illud eſt quod dicitur *oleum infirmorum*, de quo dumtaxat hìc futurus eſt ſermo.

Fuit præterea apud Fideles uſitata alia celebris unctio, quæ adhiberi ſolebat ad curationem corporalem morborum, & dæmonum ejectionem, cujus quidem meminit Tertullianus lib. ad Scapulam cap. 4. ubi refert Proculum Chriſtianum, qui Torpacion cognominabatur, per oleum curaſſe Euhodeæ procuratorem, necnon & Antoninum Imperatorem: Moris etiam hujus Chriſtianorum, qui morbos oleo curabant, meminit B. Hieronymus in vita B. Hilarionis, quòd agricolæ à ſerpentibus, & venenatis animalibus percuſſi, accepto oleo ab illo benedicto vulnera ſua ungentes, priſtinæ ſanitati fuerunt reſtituti. Idem refert Ruffinus Hiſt. Eccl. lib. 2. cap. 4. de Diſcipulis B. Antonii, & Sulpitius Severus in vita S. Martini, de muta, & paralytica oleo benedicto ab eo curatis, & Palladius de duobus Macariis ſimilia refert. Ut prætermittam plures alios, quorum miracula per oleum recenſentur 6. Voluminibus vitarum Sanctorum Surii, quos ex indicibus licebit petere. Sic pariter S. Didacus omnes ægrotos ad ſe curationis cauſa accedentes, oleo lampadis Eccleſiæ perungebat, & ſic eorum languores, & infirmitates curabat.

Notandum ſecundò: Extremam-Unctionem, quæ infirmis periclitantibus in Eccleſia ſolet adhiberi, verum eſſe novæ legis Sacra-

cra-

cramentum, varios Hæreticos negaſſe: *Primò* namque illud apertè negarunt Vualdenſes, & Albigenſes, necnon & cum eis Vvicleſus lib.4. trialogi c.25. ubi contendit hujuſmodi cęremoniam non fuiſſe à Chriſto, vel ab Apoſtolis inſtitutam. Ei ſubſcribit Lutherus lib. de captivitate Babylonica, ubi ſic in Catholicos Doctores loquitur: *Si unquam in Extrema-Unctione, nunc præcipuè deliratum eſt, figmentum eſt, ex hac Apoſtoli ſententia: Si quis infirmetur in vobis, &c. à nobis oportere hominem inungi, cùm non Sacramentum, ſed figmentum ſit*, Adſtipulatur Calvinus lib.4. Inſtitut. nu.18. & ſequentibus, ubi contendit, Unctionem à S. Jacobo memoratam, ad ſolam gratiam curationum pertinuiſſe, quæ dumtaxat viguit tempore Apo-
„ ſtolorum. Quæ, *inquit*, unctio ab Apoſto-
„ lis uſurpabatur in infirmorum ſanatione,
„ non ut eſſet curationis organum, ſed ſym-
„ bolum dumtaxat, quo imperitorum rudi-
„ tas admoneretur unde tanta virtus prodi-
„ ret, ne ſcilicet ejus laudem Apoſtolis tri-
„ buerent. Oleo autem ſignificari Spiritum
„ ſanctum, ejuſque dona, vulgare, ac tri-
„ tum eſt: cæterum evanuit gratia illa cura-
„ tionum, quemadmodum, & reliqua mi-
„ racula, quæ ad tempus voluit Dominus,
„ ut novam Evangelii prædicationem in æ-
„ ternum admirabilem redderet. Idem ſentiunt omnes horum Hęreſiarcharum Sectatores, qui duo dumtaxat cum eis Sacramenta agnoſcunt, Baptiſmum videlicet, & Euchariſtiam, contra quorum errorem pugnandum erit in præſenti quæſtione.

Notandum tertiò: Quod etſi plures Theologi aſſeruerint Extremam-Unctionem eſſe reverà Sacramentum, cenſuerunt tamen, illud non fuiſſe à Chriſto D. inſtitutum, ſed tantùm ab Apoſtolis. Ita præ cæteris Hugo Victorinus lib.2. de Sacramentis cap. ſuprà laudato, necnon & Magiſter ſententiarum in 4. diſt.32. & Seraphicus Doctor ibidem part.1. q.2. ubi cùm improbaſſet ſententiam eorum, qui dicunt omnia Sacramenta à Chri-
„ ſto fuiſſe inſtituta, *ſubdit*: Et ideo pro-
„ babilius alii dicunt, & Magiſter videtur
„ hoc ſentire, imò apertè dicit, quòd Spi-
„ ritus S. per Apoſtolos hoc Sacramentum
„ inſtituit, ſicut ſuprà dictum eſt de ſacra-
„ mento Confirmationis. Et quòd potuerit
„ eſſe, manifeſtum eſt, cùm ipſe ſit Doctor
„ præcipuus, ſicut & Chriſtus. Et exem-
„ plo patet; quia Apoſtoli, de Spiritu ſci-
„ licet dictante, formam Baptiſmi à Chriſto

inſtitutam, & confirmatam, ad tempus „
mutaverunt, quantò magis quod Chriſtus „
inſinuavit inſtituere potuerunt? Et quòd „
ita fuerit congruum, manifeſtum eſt, ſi „
attendatur diverſitas Sacramentorum. „
Quædam enim ſunt Sacramenta commu- „
nia Legi veteri, & novæ, quædam pro- „
priiſſima legi novæ, quædam medio mo- „
do. Communia ſunt illa, quæ ſunt quo- „
dammodò ex dictamine naturæ, quòd „
quia ſemper idem manet, illa Sacramen- „
ta ab initio cucurrerunt, ut matrimo- „
nium, & pęnitentia, ſecundùm quod „
Deus reconciliavit, & hæc quidem Do- „
minus Jeſus conſummavit, & confirma- „
vit in lege nova, & non evacuavit. Quę- „
dam ſunt propriiſſima legi novæ, & hęc „
ſunt, quæ ſignant gratiam in tali ſtatu, „
quæ propriè competit legi novæ: Hæc „
autem duo ſunt, Confirmatio, & Un- „
ctio, ubi ſignatur gratia Spiritus S. ſecun- „
dùm quam inungitur quis in pugilem, ut „
pro Chriſto audeat mori: & in Regem, „
ut in regnum cęlorum poſſit intrare, tan- „
quam in ſuum. Hoc eſt novæ Legis pro- „
prium, ideò in veteri Teſtamento, non „
habuerunt certam figuram hæc duo Sa- „
cramenta, quia ſignant Spiritus S. gra- „
tiam in aliqua abundantia, & Spiritus „
ſanctus abundanter non fuit datus, quouſ- „
que Jeſus non glorificatus, ſicut dicitur: „
ideo hæc duo Sacramenta à Chriſto fue- „
runt inſtituta. Quædam ſunt Sacramen- „
ta media, quæ in veteri Lege non fue- „
runt in veritate; fuerunt tamen in figu- „
ra, & ſignificatione, ſicut Baptiſma, Eu- „
chariſtia, & Ordo. Et quia Chriſtus le- „
gem implevit, & figuras evacuavit, hæc „
tria Sacramenta per ſeipſum inſtituit: ſic „
patet quo modo congruentiſſimè ſtatu- „
ta, & inſtituta ſunt Eccleſiaſtica Sacra- „
menta, ut nihil ſit geſtum per oblivio- „
nem, ſed ſecundùm innumerabilem Dei „
diſpenſationem, Duo itaque hîc ſunt ſta- „
tuenda. Primum, quòd Extrema-Un- „
ctio ſit Sacramentum. Secundum, quòd „
à Chriſto D. fuerit inſtituta. „

CONCLUSIO PRIMA.

EXtrema-Unctio, *quæ ſolet adhiberi fidelibus infirmis, eſt verum, & propriè dictum novæ legis Sacramentum*. Hæc eſt de fide declarata in Concilio Cabilonenſi celebrato temporibus Caroli Magni ſub Leone III.

ne III. circa annum 818. c.48. ubi decernitur: *Secundùm B. Jacobi Apoſtoli documentum, cui etiam Decreta Patrum conſonant, infirmi oleo, quod ab Epiſcopis benedicitur, à Presbyteris ungi debent*. Et allegatis S. Jacobi verbis ſubdit: *Non eſt itaque parvipendenda hujuſmodi medicina, quæ animæ, corporiſque medetur languoribus*. Idem ſtatuitur in Concilio Florentino in Decreto Eugenii, ubi inter ſeptem novæ legis Sacramenta numeratur hæc Extrema-Unctio. Idipſum pariter traditur in Concilio Moguntino celebrato anno Domini 1549. ubi c.34. ſic de Extrema-Unctione decernit: *Sacram Unctionem docent Paſtores noſtri, eſſe infirmorum, & eorum, qui ad vitæ exitum vergunt præſidium, & per Dominum traditam eſſe, quam ejus juſſu primi Apoſtoli exercuerunt. Quæ dum per orationem fidei infirmis adhibetur, per divinæ virtutis operationem contra corporis infirmitates, & terrores conſcientiæ, alleviationem, & hilaritatem ritè ſumentibus præbet, leviora peccata tollit, & graviorum reſtantes reliquias expurgat, juxta Apoſtoli teſtimonium, & receptam conſentientis Eccleſiæ doctrinam*. His accedit Synodus Conſtantienſis, nam ſeſſ. 15. Martinus V. decernit, ab eo qui de hæreſi ſuſpectus eſt, quærendum, an credat, quòd Chriſtianus contemnens ſuſceptionem Sacramentorum Confirmationis, vel Extremæ-Unctionis, peccet mortaliter.

Verùm omnium luculentiſſimè, & apertiſſimè hanc veritatem tradit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 1. de Extrema-Unctione, ubi ait: *Inſtituta eſt autem ſacra hæc Unctio infirmorum tanquam verè, & propriè Sacramentum novi Teſtamenti à Chriſto Domino noſtro apud Marcum quidem inſinuatum; per Jacobum autem Apoſtolum, ac Domini fratrem fidelibus commendatum, ac promulgatum*. Et Can. 1. *Si quis dixerit, Extremam-Unctionem non eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto D. inſtitutum, & à B. Jacobo promulgatum, ſed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, anathema ſit*.

Probatur autem Concluſio: *Primò* quidem: Illud eſt verum ac propriè dictum Sacramentum, quod eſt ſignum viſibile divinitùs ac permanenter inſtitutum, cui annexa eſt promiſſio gratiæ per illud conferendæ: ſed Extrema-Unctio tres illos habet characteres: igitur eſt verum, & propriè dictum Sacramentum: Major conſtat ex his, quæ diximus de Sacramentis in genere. Minor verò probatur authoritate S. Jacobi cap. 5. ſuæ epiſtolæ, ubi ait: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei*. Quibus Apoſtoli verbis, tres declarantur conditiones ad Sacramentum deſiderandæ. *Primò* namque eſt ſignum externum, & ſenſibile, tùm ratione materiæ, tùm ratione formæ, cùm dicitur: *Ungentes oleo in nomine Domini*; non ſecus ac cùm de Baptiſmo dicitur: *baptizantes eos in nomine Domini*: ut utrobique ſignificetur ſignum certum effectum ſuum conſequens ex virtute Dei. *Secundò*, apparet conſtitutio conſtans, & permanens ex his verbis: *Infirmatur quis in vobis?* quæ verba abſolutè, & ſine ulla temporis limitatione prolata diriguntur non ſolùm ad eos, ad quos ſuam epiſtolam dirigebat S. Apoſtolus, ſed etiam ad omnes omninò fideles futuros, utpotè cùm illa epiſtola ſit Catholica, hoc eſt, univerſalis, & omnibus Chriſti fidelibus inſcripta. *Tertiò*, habetur promiſſio gratiæ mediante illo ritu conferendæ his verbis: *Oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit remittentur ei*, Ubi duplex declaratur effectus Sacramenti; primarius quidem remiſſio peccati, ac ſubinde gratiæ infuſio: non enim remittitur peccatum de via ordinaria ſine infuſione gratiæ: igitur Extrema illa Unctio habet omnes veri Sacramenti characteres.

Reponunt hæretici: Primò quidem Unctionem, de qua loquitur S. Jacobus, fuiſſe tantùm ad curationem corporum ordinatam per donum miraculorum, quod tunc vigebat in Eccleſia, ac ſubinde non fuiſſe verum Sacramentum. Probant antecedens: nam S. Jacobus non aliam præſcribit faciendam Unctionem, quàm eam, de qua loquitur S. Marcus cap. 6. quando de Apoſtolis ad prædicandum miſſis, refert, quòd *ungebant oleo multos ægrotos, & ſanabant*: ſed hæc Unctio tantùm erat curativa, non autem Sacramentalis: ergo non alia eſt Unctio, de qua S. Jacobus loquitur.

Verùm contrà, Apoſtolus expreſsè aſſerit, per illam Unctionem reverà fieri remiſſionem peccatorum: *Si in peccatis ſit*, inquit, *remittuntur ei*: igitur non ſolùm loquitur de curatione corporis per donum

num miraculorum, ſed etiam de ſanatione mentis per gratiæ infuſionem, & remiſſionem peccatorum. Ad probationem autem nego majorem; ſiquidem Unctio, quam commendat S. Jacobus, longè diverſa erat ab ea, cujus meminit S. Marcus ut colligitur tùm ex parte miniſtri, tùm ex parte ſuſcipientis, tùm ex parte effectus. Ex parte quidem Miniſtri: nam Unctio de qua loquitur S. Jacobus, fieri debet per Sacerdotes, illa verò, cujus meminit S. Marcus fiebat per Apoſtolos, qui nondum erant Sacerdotes, quippe cùm dumtaxat initiati fuerint, & conſtituti Sacerdotes Evangelii in nocte cœnæ pridie quam Chriſtus pateretur. Apparet etiam diſtinctio inter utramque Unctionem ex parte ſubjecti; ſiquidem Unctio de qua loquitur S. Marcus, conferebatur indiſcriminatim tam fidelibus baptizatis, quàm infidelibus; imò præcipuè inſtituta videtur propter infideles, ut nempe viſis miraculis, quæ per illam Unctionem fiebant, faciliùs ad fidem pellerentur; *Signa enim*, inquit S. Paulus 1. Cor. 14. *ſunt non fidelibus, ſed infidelibus*. Unctio verò de qua loquitur S. Jacobus, non niſi fidelibus baptizatis debet adhiberi; ſiquidem ſolos fideles alloquitur Apoſtolus, cùm ait: *Infirmatur quis in vobis?* unde etiam ſubdit. *Inducat Presbyteros Eccleſiæ*, &c. *Tertiò* denique diſcrimen inter utramque Unctionem apparet ex parte effectus; nam Unctio illa, cujus meminit S. Marcus, tantùm ordinabatur ad curationem corporum, maximè verò ad fugandos dæmones ab energumenis, illa verò, cujus meminit S. Jacobus, ordinatur ad ſanitatem animarum.

Reponunt ſecundò: S. Jacobum illis verbis, *Si in peccatis fuerit, remittentur ei*, non ſignificare quòd peccatorum remiſſio fiat ex divina promiſſione effectus illius Unctionis, ſed ſolùm quòd Apoſtoli, ſive Presbyteri utentes hac Unctione ad curationem morborum corporalium, infirmos priùs admonebant, ut pœnitentiam agerent, monerentque eos, peccata plerumque eſſe cauſam infirmitatis, ac ſubinde illa eſſe per Pœnitentiam removenda, ut radicitùs ægritudo evelleretur.

Sed contra: Gratis conceſſo quòd hæc ita ſint, nullum inde ſui erroris patrocinium habent hæretici, nec poſſunt exinde inferre, Extremam-Unctionem non eſſe verum Sacramentum, quippe cùm doceant, gratiam in Baptiſmate, & Euchariſtia non cauſari ex opere operato, ſed tantùm per fidem, & pœnitentiam ſuſcipientis excitatam per vocem, & prædicationem Miniſtri conferentis Sacramentum. Adde quod hæc interpretatio omnino fictitia ſit, utpote cùm S. Jacobus ibi nec verbum quidem faciat de illa Miniſtrorum admonitione, quæ fidem, & pœnitentiam excitare debeat in infirmo.

Probatur ſecunda concluſio authoritate, & traditione veterum Patrum, qui hujuſmodi ſacræ Unctionis meminerunt. Inprimis namque eam inſinuare videtur *S. Dionyſius Areopagita*, cap. de Eccleſiaſtica Hierarchia circa finem ubi loquitur de unctione vivorum, quæ poſt Communionem fiebat, & hominem ſanctificabat. Similiter *Origenes* homil. 2. in Leviticum colligit ex præfatis S. Jacobi verbis, Sacerdotes novæ legis habere facultatem remittendi peccata. Idipſum docet Tertullianus libr. 1. contra Marcionem ubi mentionem facit Baptiſmi, Extremæ-Unctionis, & Euchariſtiæ, cùm ait: *Chriſtus nec aquam reprobavit, qua ſuos abluit, nec oleum quo ſuos unxit, nec mellis, & lactis ſocietatem, qua ſuos infantat, nec panem, quo ipſum ſuum corpus repræſentat*. Habetur etiam apud Burchardum libr. 18. cap. 11. Canon. Euſebii Papæ, & Martyris, quo jubetur Sacerdos circa ægrotum officio linguæ privatum, *ſi Pœnitentiæ ejus teſtes adſint, & ſigna, perficere ea omnia, quæ circa alios fieri ſolent, id eſt, orationes dicere, & ungere eum ſancto oleo, & Euchariſtiam ei donare*.

His conſentit S. Chriſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio ca. 6. ubi hoc Sacramentum quoad effectum comparat cum Baptiſmo, dum inter alia Sacerdotum dignitatem commendans, ait: *Neque enim ſolùm cùm nos regenerant, ſed poſtmodum etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent*. Quod utique confirmat ex prædictis Jacobi verbis. Sanctus etiam Auguſtinus lib. 5. de Baptiſmo cap. 20. quatuor agnoſcit Sacramenta novæ legis, nempe Baptiſmum, Extremam-Unctionem, Euchariſtiam, & Pœnitentiam, ait enim: *Si ad hoc valet quod dictum eſt in Evangelio, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur: quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel ſuper aquam Baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponuntur?* Nimirum per reconcilia-

tionem. Et ſerm. 215. de tempore ante medium, Extremæ-Unctionis uſum, & effectum Sacramentalem commendat, his verbis: *Quoties infirmitas aliqua ſupervenerit, Corpus, & ſanguinem Chriſti ille, qui ægrotat, accipiat, & inde* (ſeu deinde) *corpuſculum ſuum ungat, ut illud quod ſcriptum eſt, impleatur in eo: Infirmatur quis ex vobis, &c.* Et expreſſiùs Author tractatus de rectitudine Catholicæ fidei, inter ejus opera tomo 9. *Qui ægrotat, in ſola Dei miſericordia confidat, Eucharistiam cum fide, & devotione accipiat, oleumque benedictum ab Eccleſia petat, unde corpus ſuum ungatur, & ſecundùm Apoſtolum, oratio fidei ſalvabit infirmum.* Item Innocentius primus Auguſtini contemporaneus, & ab eodem, nec non à Chryſoſtomo, & Hieronymo mirificè commendatus, interrogatus à Decentio Eugubino Epiſcopo, utrum Extrema-Unctio danda eſſet pœnitentibus, quibus cętera Sacramenta negabantur, ſic reſpondet in Epiſtola ad ipſum ſcripta cap. 8. *Pœnitentibus iſtud infundi non poteſt* (oleum ſcilicet Extremæ-Unctionis) *quia genus eſt Sacramenti; Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur poſſe concedi?* Petrus Damianus ſerm. 1. in dedicatione Eccleſiæ: *Tertium*, inquit, *Sacramentum eſt Unctio infirmorum.* Demum S. Bernardus in vita ſancti Malachiæ, circa finem, refert illum, in fine vitæ hoc Sacramentum poſtulaſſe.

His adde conſenſum Eccleſiæ Græcę cum Latina, quæ Extremam-Unctionem inter novæ legis Sacramenta numerat; unde Nicolaus Cabaſilas in expoſitione Liturgiæ, c. 29. Extremam-Unctionem verum eſſe Sacramentum agnoſcit, ſcribit enim: Peccatorum remiſſionem, & ultimum olei Sacramentum perficit Sacerdotum oratio, quod utique Apoſtolicam Traditionem habere ait, idque probat ex ſuprà dictis S. Jacobi verbis.

Denique hanc veritatem ratione probat Doctor. diſt. 33. nu. 2. *Primò* quidem, quia poſſibilis fuit Deo inſtituere ſignum efficax, quo homini in Extremis jacenti remitterentur peccata venialia: *Secundò*, quòd hęc inſtitutio fuerit congrua: *Tertiò*, quòd ſit peracta. Primum ſic probat: Poſſibile eſt,
„ *inquit*, Deum finaliter remittere venialia:
„ ergo poſſibile eſt ſibi inſtitui ſignum ef-
„ ficax iſtius remiſſionis. Conſequentia pa-
„ tet, quia poſſibile eſt, hominem inſtitue-
„ re ſignum efficax practicum, cujuſcumque operis ſui: ergo multò fortiùs eſt Deo „
poſſibile; & ita poteſt quodcumque ſi- „
gnum ſenſibile, cujus inſtitutio non inclu- „
dit contradictionem, inſtituere tanquam „
ſignum practicum efficax iſtius effectus. „
Hoc etiam congruum eſt, receſſurum „
ſcilicet ab hac vita, finaliter à venialibus „
abſolvi, quia iſta non remiſſa eſſent im- „
pedimentum gloriæ conſequendæ, & non „
remiſſa poſſent eſſe uſque ad exitum, „
quia peccator quaſi continuè peccat ta- „
libus peccatis. Hoc etiam factum eſt. „
Probatur ex illo verbo Jacobi 5. *Si in* „
peccatis eſt, remittentur ei; non intelligit „
de mortalibus, quia hæc non remittun- „
tur, niſi in Baptiſmo, vel Pœnitentia: „
ergo de venialibus. „

Aliam rationem hujus inſtitutionis profert Concilium Tridentinum initio doctrinæ de Sacramento Extremæ-Unctionis, quam utique repetit ex eminente periculo, ac impendente hominibus in extrema vitæ periodo conſtitutis: Tum ex timore divini Judicii, tum ex dæmonum tentationibus diriùs ac duriùs tunc temporis infeſtantium. Ait autem: *Clementiſſimus Redemptor noſter, qui ſervis ſuis quovis tempore voluit de ſalutaribus remediis adverſus omnia omnium hoſtium tela eſſe proſpectum: quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Chriſtiani conſervare ſe integros, dum viverent ab omni graviori ſpiritus incommodo poſſint: ita Extremæ-Unctionis Sacramento finem vitæ tanquam firmiſſimo quodam præſidio munivit; nam etſi adverſarius noſter occaſiones per omnem vitam quærat, & captet, ut devorare animas noſtras quoquo modo poſſit, nullum tamen tempus eſt, quo vehementiùs ille omnes verſutiæ ſuæ nervos intendant ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam (ſi poſſit) miſericordiæ divinæ deturbandos, quàm cùm impendere nobis exitum vitæ perſpicit.*

Objiciunt Hæretici: Primò quidem, ritum illum ungendi deſumptum fuiſſe partim ab hæreticis Valentinianis, partim ab Ethnicis, ut docet S. Irenæus, lib. 1. cap. 18. igitur non videtur uſurpandus à Fidelibus.

Reſpondeo primò negando antecedens: Valentiniani namque, ut obſervat S. Epiphanius hæreſi 37. ungebant oleo, & aqua permixta, non quidem moribundos, ſed mortuos, ut talis unctio eis pro Baptiſmo prodeſſet, ad idque adhibebant quædam verba Hebraica, & inaudita, quibus terrorem

aut

aut ſtuporem audientibus ingererent. Ethnici pariter non ungebant morientes, ſed jam vita functos; ac ſubinde ſacer Extremæ-Unctionis ritus nihil commune prorſus habet cum illis prophanis unctionibus. Adde quòd non abjicienda videri debeat ſacra Unctio, quia illam Ethnici uſurparunt, alioquin reſpuendus etiam eſſet Baptiſmus, quippe cùm Ethnici mortuorum corpora baptizare, ſicut & ungere ſolerent.

Objiciunt ſecundò; Sacramenti virtus, & efficacitas, ut diximus, nullatenus pendet à fide Miniſtri; ſed virtus Extremæ-Unctionis petitur ab ipſa Miniſtri virtute, & fide: ait enim ſanctus Jacobus: *Oratio fidei ſalvabit infirmum*, quibus denotat ſalutem, & ſanitatem per hanc unctionem conſequendam, oriri ab efficacitate orationis, & fidei Miniſtri.

Nego minorem: Nec id ſignificat Apoſtolus: ſiquidem ibi non eſt ſermo de fide Miniſtri, ſed Eccleſiæ, in cujus fide Sacramenta adminiſtrantur. Per orationem fidei in præcitatis verbis non debet intelligi fides Miniſtri ſubjectiva, ſed objectiva, quia nimirum oratio adhibita à Miniſtro ad hoc Sacramentum conficiendum, Verbum Dei contineri, & myſterium fidei, quod ſaltem objectivè debet Miniſter in mente præhabere, dum infirmo hoc miniſtrat Sacramentum, quo ſenſu etiam fidem habere debet in aliorum adminiſtratione, hoc eſt intentionem faciendi quod Eccleſia intendit.

Objiciunt tertiò: Sacramenta novæ legis inſtituta ſunt, vel ad remiſſionem peccati, vel ad collationem gratiæ ſanctificantis: ſed ad neutrum juvat Unctio Extrema: igitur non eſt novæ legis Sacramentum: Major patet ex dictis de Sacramentis in communi. Minor verò probatur; Extrema-Unctio non ordinatur ad remiſſionem peccati originalis, quia jam ſupponitur remiſſum per Baptiſmum, neque actualis mortalis, quod deletur per Pœnitentiam, neque venialis, quod nedum per Pœnitentiam, ſed etiam per plura alia remedia, & media poteſt expiari: nec etiam ordinatur ad collationem gratiæ, quia prima gratia confertur, vel per Baptiſmum, vel reparatur per Pœnitentiam, ſecunda autem tribuitur per ſuſceptionem Euchariſtiæ, ac ſubinde ad id inutilis eſt Extrema-Unctio.

Nego minorem, Et ad ejus probationem dico, Extremam-Unctionem ordinari tum ad remiſſionem finalem venialium, tum pariter ad augmentum gratiæ finalis, quem utique effectum cætera Sacramenta non præſtant eodem modo, ut dicemus qu.3.

Objiciunt denique; Si aliquod eſſet hujus rationis fundamentum, peteretur maximè ex epiſtola S. Jacobi: ſed hæc authoritas nullius eſt momenti; quippe cum epiſtola illa ſit dubiæ fidei, nec certò conſtet, eam à S. Jacobo fuiſſe ſcriptam: igitur, &c.

Nego minorem: Illam enim epiſtolam inter Canonicas Scripturas reponunt nedum Concilia *Laodicenſe*, Can.59. *Milevitanum*, Can.7. *Carthaginenſe quartum* cui ſubſcribit S. Auguſtinus Can.47. & *Florentinum*, ac *Tridentinum*, ſed etiam SS. Patres, maximè *S. Athanaſius* in Synopſi, *Hieronymus*, epiſt. ad Paulinum, *Auguſtinus* libr. 2. de doctrina Chriſtiana, & plures alii, quos laudat Hiquæus noſter in Commentario ad diſtinct. 23. num.6.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sacramentum Extremæ-Unctionis fuit immediatè à Chriſto D. inſtitutum, idque poſt ſuam Reſurrectionem. Hæc Concluſio duabus partibus conſtat, quarum primam tradit Doctor diſt.23. num.7. ubi ait: *Dicitur hoc Sacramentum fuiſſe inſtitutum à Chriſto .... Jacobus autem non erat niſi promulgator, ſive præco hujus Sacramenti à Chriſto inſtituti*. Idipſum apertè docet Concil. Trident. ſeſſ.7. de Sacramentis in genere, Can. 1. ubi ait. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuiſſe omnia à Chriſto D. noſtro inſtituta anathema ſit*. Et ſeſſ.14. Can.1. de Extrema-Unctione. *Si quis dixerit Extremam-Unctionem non eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto D. noſtro inſtitutum, à B. Jacobo promulgatum .... anathema ſit*.

Cui utique veritati etiam ratio Theologica ſuffragatur, tum quia Apoſtolicam, & omnem creatam authoritatem excedit facultas inſtituendi Sacramenti quia ſolius Dei eſt adhibere ſignum efficax, ad cujus poſitionem, & applicationem infallibiliter gratia conferatur: Tum quia cùm Chriſtus fuerit immediatus fundator Eccleſiæ, ita conveniens fuit, ut eſſet immediatus author, & inſtitutor omnium Sacramentorum: quare ſicut in poteſtate Petri, aut Jacobi non fuit condere novum articulum fidei, ita ad eorum poteſtatem non pertinuit novi Sacramenti inſtitutio, ſed eorum tantùm, quæ inſtitu-

ta ſunt, diſpenſatio: juxta illud Apoſtoli 1. ad Cor. 4. *Sic nos exiſtimet homo ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Tum denique, quia non eſt potior ratio, cur Sacramentum iſtud non fuerit immediatè à Chriſto inſtitutum, æquè ac cætera Sacramenta, maximè cùm hoc ordinetur ad remiſſionem peccati, ſolius autem Dei proprium eſt peccata dimittere. Adde quòd ſi Chriſtus conferre debuiſſet alicui Apoſtolorum virtutem inſtituendi hoc Sacramentum, nulla apparet ratio cur eam facultatem feciſſet potiùs Jacobo, quàm vel Petro Eccleſiæ viſibili Capiti, vel toti Collegio Apoſtolico. Nec obſtat quòd ſolus S. Jacobus ex Apoſtolis de tali Sacramentali Unctione ſermonem faciat; non enim de ea loquitur tanquam Inſtitutor, & Author, ſed dumtaxat ut illius promulgator, & præco, qui primus Sacramentum iſtud ſcripto promulgaverit, quod priùs viva voce ab aliis dumtaxat fuerat promulgatum.

Quod igitur poſt Hugonem à S. Victore Magiſter ſententiarum aſſerit, ab Apoſtolis inſtitutum eſſe hoc Sacramentum, id non accipiendum eſt, inquit Eſtius diſt.23. §.3. de prima illa inſtitutione, qua lex aliqua, ſeu quodcumque decretum Legiſlatoris, ſeu Principis authoritate ac poteſtate conditur; ſed de legis, ſeu decreti promulgatione, non quomodocumque, ſed quaſi primus hominum ſcripto tradens, & commendans hoc Sacramentum poſteritati: quo ſenſu dici poteſt aliquo modo hujus Sacramenti inſtitutor. Sic enim legimus à Romanis Pontificibus inſtituta quædam fuiſſe, velut à Lino, ne qua mulier, niſi velato capite in Eccleſiam introiret: ab Alexandro, ut tantummodo panis, & vinum aqua mixtum in Miſſa offerretur: à Victore, ut ſacrum Paſcha die Dominico celebraretur, & ab aliis alia, quæ tamen partim divinæ, partim Apoſtolicæ ſunt inſtitutionis. Sed quia ab his Pontificibus lege ſcripta promulgata ſunt, aut cùm neglecta eſſent, in uſum revocata, ab iis inſtituta dicuntur. Certè non magis dici poteſt, Jacobum hoc Sacramentum propriè inſtituiſſe, eo quòd ejus quaſi legem in epiſtola ſua ſcripſerit, quàm dicendum ſit Petrum inſtituiſſe Baptiſmi Sacramentum, quando in prima ſua concione, quaſi præcipiens dixit ad populum, Actor.2. *Baptizetur unuſquiſque veſtrum*, &c. Sed ſicut hic nuda promulgatio fuit cum adhortatione, & commendatione Sacramenti, ſic & ibi. Ita Eſtius.

Probatur etiam ſecunda pars, nempe quòd ſacramentum Extremę-Unctionis dumtaxat fuerit inſtitutum poſt Chriſti D. Reſurrectionem: Tum quia hoc Sacramentum ſupponit in Miniſtris poteſtatem remittendi peccata, necnon & auctoritatem Epiſcopalem, per quam benedicatur oleum, ut ſit materia debita, & apta hujus Sacramenti: at Chriſtus D. poteſtatem plenariam ad remittenda peccata, tantùm contulit Apoſtolis poſt ſuam Reſurrectionem, cùm nempe iis dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Tum, quia ſacramentum Extremæ-Unctionis eſt completivum, & conſummativum ſacramenti Pœnitentiæ, ejuſque effectum ſupponit quantum ad remiſſionem peccati mortalis, ac ſubinde conveniens fuit, quòd ejus inſtitutio ſupponeret inſtitutionem ſacramenti Pœnitentiæ, quæ tantùm facta eſt poſt Reſurrectionem: Tum denique quia cùm hoc Sacramentum ſit proxima diſpoſitio ad gloriam conſequendam, nulla apparet neceſſitas illud inſtituendi, quàm eo tempore, quo ad æternam fœlicitatem hominibus patere debebat aditus per triumphalem Chriſti Aſcenſionem.

Dices: Concilium Tridentinum capite 1. de Extrema-Unctione, dicit hoc Sacramentum fuiſſe inſinuatum Marci 6. ubi de Diſcipulis à Chriſto ad concionandum miſſis legimus, *quòd ungebant oleo multos ægros, & ſanabant*: ſed hæc deſignatio fuit vera inſtitutio; ſiquidem ibi deſignatur hujus Sacramenti materia, nempe oleum, & ſubjectum, nempe ægrotus, & effectus, videlicet reſtituta ſanitas: igitur, &c.

Confirmatur authoritate Doctoris, qui in 4. diſt.2. qu.1.num.5. loquens de Extrema-Unctione, ait: Dicitur quòd Jacobi 5. *Infirmatur quis in vobis? &c.* inſtituta ſit, „ ſed licèt ibi promulgaverit illud Sacramentum, eſt melius dicere, quòd fuerit inſtitutum à Chriſto: Legimus enim „ Marci 6. quòd Apoſtoli ungebant oleo „ multos infirmos, & ſanabantur: conſtat „ autem, quòd hoc non fecerunt, niſi in „ virtute Chriſti, qui inſtituerat illam Unctionem virtuoſam. Quibus verbis Doctor ſignificat, hoc Sacramentum tunc temporis fuiſſe inſtitutum.

Nego minorem: Unctio enim illa, qua utebantur Apoſtoli Marci 6. *non tam* ordinabatur

tur ad ſalutem animæ, quàm ad ſanitatem corporis, ac ſubinde non erat propriè Sacramentalis. *Inſuper* fiebat ab Apoſtolis antequam eſſent Sacerdotes.

Denique indiſcriminatim omnibus tam fidelibus, & baptizatis, quàm Infidelibus, & non baptizatis conferebatur. Unde quando Concilium Tridentinum ait, hoc Sacramentum fuiſſe inſinuatum apud Marcum, solùm vult tunc illud fuiſſe adumbratum, & figuratum; eo videlicet modo, quo Chriſti D. baptiſmus fuit adumbratus in Baptiſmo Joannis, quia hic fuit illius umbra, & figura.

Ad confirmationem dico, Doctorem eo loco dumtaxat loqui in communiori tunc temporis Authorum ſententia, qui contendebant, Extremam-Unctionem non à S. Jacobo, ſed à Chriſto D. fuiſſe inſtitutam, ut pote cùm eam Chriſtus D. deſignaverit Marci 6. ſive interim eam ibi Chriſtus inſtituerit, ſive dumtaxat poſtea, de quibus ibi non agit Doctor. Quòd autem hæc noſtra aſſertio ipſius doctrinæ conſonet, patet ex diſt.24. ubi nu.2. ait, *quòd Sacerdoti competit duplex poteſtas ſpiritualis, ſcilicet conficiendi Euchariſtiam, & abſolvendi Pœnitentem, quæ non ſunt una poteſtas, quia una videtur prior fuiſſe altera; cùm in cœna contulit Deus primam, ſecundam autem non niſi poſt Reſurrectionem Joan.*20. Cùm igitur ſentiat Doctor, Chriſtum D. non contuliſſe Apoſtolis in nocte cœnæ integrum & totale Sacerdotium, ſed partiale tantùm, nimirum poteſtatem ſupra ſuum corpus verum, & reale conſecrandum, non autem poteſtatem ſupra corpus myſticum, quantum ad remittenda peccata, quam utique poteſtatem Apoſtoli dumtaxat receperunt, Joan.20. & poſt Chriſti Reſurrectionem, inde fit conſequens, eum pariter docere, quòd Extrema-Unctio dumtaxat poſt Reſurrectionem fuerit inſtituta; quippe cùm illa ordinetur ad remiſſionem peccati.

Nec obſtat, quòd Evangeliſtæ non meminerint diſtinctè, & expreſsè illius inſtitutionis, ſicut & aliorum Sacramentorum: idcirco enim aliquorum Sacramentorum inſtitutionem commendant, ac recenſent, quoniam illa ſpectant vel ad ſalutem, vel ad ſalutis neceſſitatem, vel ad Eccleſiæ diſpoſitionem, & ſtatum, illiuſque ab aliis diſtinctionem: Sacramentum autem Extremæ-Unctionis non eſt ad ſalutem abſolutè neceſſarium, nec ad Eccleſiæ ſtatum, & diſpoſitionem. Idcirco mirum videri non debet, quòd expreſſam illius inſtitutionis mentionem non fecerint Apoſtoli; judicarunt quippe ad id ſufficere Traditionem, ſive ſcriptis, ſeu viva voce promulgatam. Conſtat enim, Chriſtum D. oretenus Eccleſiæ ſuæ per Apoſtolos præſcripſiſſe, ut colligitur ex primo capite Actorum, ubi dicitur Chriſtum per quadraginta dies Diſcipulis apparuiſſe, & cum eis conveſcentem de regno cœlorum locutum fuiſſe, inſtruentem, & erudientem eos de omnibus ad Eccleſiæ gubernationem pertinentibus. Adde quòd multa etiam ſunt à Chriſto præſcripta, & ab Apoſtolis prædicata, quæ ſcripta non ſunt; nam Andreas, Thomas, Bartholomæus plura prædicaverunt, & non ſcripſerunt: Extrema autem Unctio non tantùm fuit ab Apoſtolis prędicata, ſed etiam à Jacobo ſcripto conſignata, & promulgata, quæ ſcriptio præſupponit, hanc Sacramentalem Unctionem fuiſſe à Chriſto oretenus inſtitutam, & ab Apoſtolis prædicatam.

QUÆSTIO SECUNDA.

Quænam ſit materia, & forma Sacramenti Extremæ-Unctionis.

NOtandum primò, ſeu potiùs revocandum ex jam pluries dictis, duplicem eſſe Sacramentorum in uſu rei ſenſibilis conſiſtentium materiam, remotam videlicet, & proximam: *Remota* eſt id quod aſſumitur, ut ſit ſignum ſenſibile gratiæ per Sacramentum conferendæ: ſic aqua naturalis dicitur materia remota Baptiſmi; proxima verò eſt ejuſdem rei applicatio, & uſus: ſic in Baptiſmate, ablutio actualis cenſetur materia proxima. Porrò conveniunt omnes Catholici, materiam remotam Sacramenti Extremæ-Unctionis eſſe oleum olivarum ab Epiſcopo benedictum, ita namque definit Concilium Florentinum in Decreto unionis, necnon & Tridentinum cap. 1. de Extrema-Unctione, ubi ex verbis S.Jacobi colligit, quòd ex Apoſtolica Traditione Eccleſia didicit, ac *docet materiam, formam, proprium Miniſtrum, & effectum hujus ſalutaris Sacramenti: intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum; nam Unctio aptiſſimè Spiritus S. gratiam, qua inviſibiliter anima ægrotantis inungitur repræſentat*. Hoc ipſum ſignificavit S. Jacobus, cùm ait: *Ungentes eum oleo;* quamvis enim

non exprimat ſpeciem illius olei, attamen hoc loquendi modo intelligitur oleum commune, & uſuale, quod eſt ſolum oleum olivarum, ut expreſsè in Decreto Eugenii declaravit Concilium Florentinum: unde Catechiſmus Romanus agens de Extrema-Unctione *nu.9.* dicit, oleum illud eſſe *liquorem, non ex quavis pingui, & craſſa natura, ſed ex olearum baccis tantummodo expreſſum*; Unde ſubdit; *Aptiſſimè autem hæc materia illud ſignificat, quod vi Sacramenti interiùs in anima efficitur: nam ut oleum ad mitigandos corporis dolores magnopere proficit; ita Sacramenti virtus animæ triſtitiam, ac dolorem minuit. Oleum præterea ſanitatem reſtituit, hilaritatem affert, & lumini tanquam pabulum præbet: tum verò ad recreandas defatigati corporis vires maximè accommodatum eſt. Quæ omnia, quid in ægroto divina virtute per hujus Sacramenti adminiſtrationem efficiatur, declarant*. Difficultas autem eſt, an oleum iſtud debeat eſſe ita neceſſariò ab Epiſcopo benedictum, ut ad id non ſufficiat ſimplicis Sacerdotis benedictio.

Notandum ſecundò, omnes pariter Theologos convenire, materiam proximam Extremæ-Unctionis, eſſe Unctionem ipſam, ſeu applicationem ipſius olei, ut conſtat ex præfatis verbis Concilii Tridentini, imò etiam ex verbis S. Jacobi: *Ungentes eum oleo*. Cui pariter veritati ratio Theologica ſuffragatur: Sacramenti enim, quod eſt in uſu, materia, nihil aliud eſt, quàm ipſemet uſus, aut applicatio remotæ materiæ ad ſubjectum idoneum: at Extrema-Unctio non conſiſtit, ſicut Euchariſtia, in materia permanenti, ſed ſicut Baptiſmus, & Confirmatio in uſu; nullus autem poteſt eſſe alius uſus in Extrema-Unctione præter Unctionem, per quam oleum applicatur ſubjecto idoneo; ac ſubinde actio ipſa eſt materia proxima hujus Sacramenti. Porro Concilium Florentinum requirit ſeptem hujuſmodi Unctiones: Primam in oculis propter viſum: Secundam in auribus propter auditum: Tertiam in naribus propter odoratum: Quartam in ore propter guſtum: Quintam in manibus propter tactum: Sextam in pedibus propter greſſum: Septimam in renibus propter delectationem ibi vigentem. Quamvis autem utraque manus ſit ungenda, tamen hæ duæ Unctiones pro una accipiuntur. Et idem eſt de oculis, naribus, & pedibus. Quæritur autem, utrùm illæ ſeptem Unctiones ſint abſolutè neceſſariæ ad integritatem, & validitatem hujus Sacramenti, utrùm verò aliquæ legitimè poſſint etiam citra caſum neceſſitatis omitti.

Notandum tertiò, formam hujus Sacramenti variam proferri: nam communis apud Latinos concipitur in his verbis: *Per iſtam ſanctam Unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid deliquiſti per viſum*; vel per alium ſenſum, cui ipſa unctio adhibetur. Quæ utique forma traditur in Decreto Eugenii, & ab univerſali Eccleſia in praxi eſt. Nonnullæ tamen aliæ proferuntur formæ hujus Sacramenti uſitatæ ab aliquibus Eccleſiis; nam Eccleſia Mediolanenſis temporibus S. Ambroſii utebatur hac forma indicativa: *Ungo te oleo ſanctificato in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: ut more militis uncti præparatus ad certamen, aereas poſſis ſuperare poteſtates*. Ita refert S. Bonaventura diſt. 23. art.1. qu.4. cui affinis eſt illa forma, quam habet liber Sacramentalis Venetorum confirmatus per Leonem decimum, ubi forma Extremæ-Unctionis exprimitur his verbis: *Ungo te oleo ſancto, ut hac unctione protectus, fortiter ſtare valeas adverſùs aereas catervas in nomine Patris, &c.*

Similiter antiquum Rituale, quod laudat Menardus obſervationibus ad Gregorii Sacramentarium adjectis. *Ungo oculos tuos de oleo ſanctificato, ut quidquid illicitè viſu deliquiſti, hujus olei unctione expietur, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Ungo aures has ſacrati olei liquore, ut quidquid delectatione noxia auditus admiſſum eſt, medicina ſpiritualis evacuet. Ungo has nares de oleo ſacrato, ut quidquid noxium contractum eſt odoratu ſuperfluo, iſta mundet medicatio. Ungo labia iſta conſecrati olei medicamento, ut quidquid otioſa, vel criminoſa peccati locutione, divina clementia miſerante, expietur hac unctione, &c.*

Et in Codice antiquo Halitgarii, qui vixit circa annum Domini 820. talis reperitur forma (ut habetur Herbipoli in Bibliotheca Patrum Societatis Jeſu, teſte Nicolao Serario:) *Ungo te de oleo ſanctificato, ut more militum, & præparatus ad luctamen, aereas poſſis ſuperare catervas. Operare creatura olei in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti; ut non lateat hic ſpiritus immundus, nec in membris, nec in medullis, nec in ulla compagine membrorum hujus hominis, ſed operetur in eum virtus Chriſti Filii Dei Altiſſimi, qui cum*

Pa-

Patre, & Spiritu ſancto vivit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Tandem Arcudius lib.5. cap.5. hanc refert uſitatam à Græcis formam: *Pater ſancte, Medice animarum, & corporum, qui miſiſti unigenitum Filium tuum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, omnem morbum ſanantem, & à morte liberantem, ſana quoque hunc ſervum tuum à corporali, ſpiritualique infirmitate, qua continetur, & vivifica eum per gratiam Chriſti tui, potentia pretioſæ, & vivificæ crucis, precibus ſanctiſſimæ Dominæ noſtræ, Deiparæ Mariæ ſemper Virginis, patrociniis honorabilium incorporearum cæleſtium, divinarum Virtutum, honorandi glorioſi Prophetæ Præcurſoris, & Baptiſtæ Joannis, Sanctorum, clarorum, ac celebratiſſimorum Apoſtolorum, ſanctorum, glorioſorum, ac egregiorum victorum Martyrum, ſanctorum ac Dei ferorum Patrum noſtrorum, ſanctorum ſanandi vim habentium, ac mercedem pro ſanitate collatam non accepantium, Coſmæ, & Damiani, Cyri, atque Joannis, Pantaleonis, ac Hermolai, Serapionis, ac Diomedis, Photii, & Aniceti, ſanctorum atque juſtorum Dei genitorum Joachin, & Annæ, omniumque Sanctorum. Quoniam tu Deus noſter es fons curationum, tibique gloriam offerimus, Patri, Filio, & Spiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.* Quæritur autem quænam illarum formarum ſit præferenda.

CONCLUSIO PRIMA.

M*Ateria legitima ſacramenti Extremæ Unctionis eſt oleum olivarum ab Epiſcopo benedictum: non tamen ita neceſſariò, quin ex diſpenſatione Epiſcopi, vel ſummi Pontificis à ſimplici Sacerdote poſſit benedici.* Hæc eſt communior quantum ad tres partes quarum *prima*, nempe quòd materia hujus Sacramenti debeat eſſe oleum olivarum jam conſtat ex primo notabili: id ſiquidem apparet ex conſtanti Eccleſiæ Traditione, ac Conciliorum definitione, colligiturque ex epiſtola S. Jacobi, ubi ait: *Ungentes eum oleo.* Cujus utique alia ratio non ſuppetit à priori, quàm Chriſti D. voluntas, & inſtitutio, quæ nobis per Eccleſiæ ſententiam, & praxim numquam immutatam innoteſcit. Colligitur verò à poſteriori ex convenientia, & analogia olei cum effectu Extremæ-Unctionis; oleum enim dolores mitigat, ægritudinem lenit, confert claritatem, robur membris conciliat, luminis eſt fomentum, & lætitiam ac pinguedinem in Scriptura deſignat. Unde Theophylactus in 6. caput Marci: *Sicut oleum*, inquit, *& ad labores utile, & lucis fomentum, & hilaritatis eſt effectivum: ita & Dei miſericordiam, & gratiam S. Spiritus, per quam à labore liberamur, & lucem, & gaudium, hilaritatemque ſpiritualem, quam accipimus, ſignificat.* Quæ omnia, ut ſuprà notavimus ex Catechiſmo Romano mirum in modum conveniunt Extremæ-Unctioni.

Nec obſtat, ut diximus, quòd S. Jacobus, non dixerit, ungentes oleo olivarum; enim verò oleum ſimpliciter dictum, ex vi vocis, & in communi modo loquendi ſignificat oleum ſolùm, quod ex baccis olivarum exprimitur: quemadmodum cùm aqua dicitur materia Baptiſmi, intelligitur aqua naturalis, & elementaris; & cùm dicitur, panem, & vinum eſſe Euchariſtiæ materiam, ex vi communis locutionis, & ſignificationis, intelligitur panis triticeus, & vinum ex vite.

Obſervandum tamen, oleum purum non ita eſſe materiam neceſſariam huic Sacramento, quin ſi admiſceretur aliquid balſami, materia illa foret invalida; dummodò per talem mixtionem, olei natura, vel ipſius uſus communis non corrumpatur; ſicut enim mixtio aquæ, vel alterius liquoris vini naturam non corrumpentis, non impedit quin ſit legitima materia calicis conſecrandi, ita nec mixtio balſami alteriuſve liquoris, olei naturam non deſtruentis materiam Extremæ-Unctionis non deſtruit.

Nec his obſtat, quòd gloſſa in Canonem 2. diſt. 95. afferat chriſma ſufficere ad Extremam-Unctionem; nec quòd Innocentius primus epiſt. ad Decentium capite 8. ſignificet, Extremam-Unctionem fuiſſe ſolitam fieri Chriſmate. *Reſpondeo* enim tam gloſſam, quàm Innocentium nomine *Chriſmatis* intelligere unctionem, ſeu deſignare materiam proximam, non verò remotam hujus Sacramenti; chriſma enim Græcè, Latinè unctionem ſignificat. Unde in Pontificali Romano, cùm benedicitur oleum infirmorum, illud appellatur chriſma: *Ut ſit*, inquit, *chriſma tuum perfectum, Domine, nobis.*

Nec his contradicit Doctor, cùm ait diſt. 23. n. 5. *Non oportet ibi eſſe aliquid confectum ex oleo, & balſamo, ut in materia Confirmationis, quia Confirmatio eſt ad confeſſionem, & confirmationem fidei; & ideo in con-*

confirmato requiritur non tantùm puritas conſcientiæ ſignificata per oleum, ſed odor bonæ famæ ſignificatus per balſamum: ſed hìc qui habet exire in brevi de vita ad terminum, ſufficit conſcientia pura. Quibus verbis Doctor ſolùm ſignificat, non eſſe neceſſarium quòd admiſceatur aliquid balſami, nec aliud; etiam probat congruentia, quam adducit, certum enim eſt Chriſma ſignificare nitorem conſcientiæ, atque ideo illa balſami mixtio efficaciæ, & ſignificationi hujus Sacramenti non derogat.

Probatur ſecunda pars, nempe quòd oleum neceſſariò debeat eſſe benedictum: id enim expreſsè decernitur in Conciliis ſuprà laudatis, necnon docetur ab Innocentio tertio epiſt. citata ad Decentium: quam utique praxim venerabilis Beda in cap. 6. Marci docet ex Traditione Apoſtolica derivari: *Patet*, inquit, *ab ipſis Apoſtolis hujus ſanctæ Eccleſiæ morem eſſe traditum, ut energumeni, vel alii quilibet ægroti ungantur oleo Pontificali benedictione conſecrato.* Cujus utique praxis hanc rationem ſubjicit Doctor num. 5. *Conſecratio autem Epiſcopalis eſt neceſſaria ad hoc ut ſit materia apta; quia communiter in Sacramentis conſiſtentibus in uſu, ſolus Baptiſmus non requirit materiam ſpecialiter conſecratam, quia Chriſtus tactu mundiſſimæ carnis ſuæ, quando voluit à Joanne baptizari, totam conſecravit, hoc eſt, in uſum iſtum dedicavit.* Aliam rationem ſubminiſtrat Seraphicus Doctor diſt. 23. art. 1. qu. 3. petitam ex parte finis hujus Sacramenti: quoniam *hìc*, inquit, *datur gratia ſanans languores ſpirituales, & datur gratia ordinans ad ſanitatem perfectam, quæ quidem eſt gloria; ideo debet ſignari per oleum, quod eſt curativum, ratione curationis; & per oleum conſecratum ratione ordinationis ad ſupereminentem curationem; & per oleum ſimplex, non permixtum: quia ad ingreſſum in gloriam requiritur, & ſufficiens eſt bona conſcientia.*

Dices: Sanctus Jacobus ſolùm dicit: *Ungentes eum oleo*, non verò addit *oleo benedicto*: igitur oleum ſimplex, & naturale eſt eſſentialis, & ſufficiens materia hujus Sacramenti.

Nego conſequentiam: Licèt enim explicitè, & evidenter S. Jacobus non ſignificaverit, oleum illud debere benedici, ſufficit, quòd id colligatur ex Apoſtolica Traditione, ad nos per aſſiduam Eccleſiæ praxim derivata: neque enim materia diſtincta omnium Sacramentorum expreſsè traditur in Scriptura ſacra, ſed ex Apoſtolica Traditione, & Eccleſiæ praxi colligitur.

Urgebis: Non aliter ratiocinandum eſt de materia Extremæ Unctionis, quàm aliorum Sacramentorum: ſed idcirco colligimus materiam Baptiſmi eſſe aquam naturalem, etiamſi non ſit benedicta, quia ad Baptiſmum Scriptura dumtaxat ſignificat aquam requiri, nulla facta mentione prærequiſitæ benedictionis: igitur idem dicendum de materia hujus Sacramenti.

Nego majorem; non enim eadem eſt paritas olei cum aqua: *Tum quia*, ut ſupra dicebat Doctor, aqua naturalis ſpecialiter dedicata fuit à Chriſto D. ad effectum Baptiſmi per contactum ſuæ mundiſſimæ carnis, dum ipſe baptizatus eſt, ſecus autem eſt de oleo: *Tum quia* cùm Baptiſmus ſit Sacramentum adeo neceſſarium, conveniens fuit, ut ejus materia communis eſſet, & obvia, ne videlicet propter defectum benedictionis aquæ, plurimi infantes ſine Baptiſmo decederent, & ſic damnarentur. At cùm Extrema-Unctio non ſit ad ſalutem ſimpliciter neceſſaria, conveniens fuit, ut ejus materia eſſet benedicta ad reverentiam, & decorem ipſius Sacramenti, necnon & ad aptiorem ſignificationem.

Probatur denique tertia pars, nempe quòd per diſpenſationem ſummi Pontificis, vel Epiſcopi, poſſit interdum ſufficere ad ſacramentum Extremæ Unctionis, quòd oleum ſit à ſimplici Sacerdote benedictum; id enim patet ex antiquiſſima conſuetudine Eccleſiæ Græcæ, in qua ſimplices Sacerdotes ex commiſſione Epiſcopi oleum infirmorum benedicunt, quam utique conſuetudinem Clemens VIII. approbavit, monens in inſtructione de ritibus Græcorum, quæ habetur tomo 3. Bullarii, non eſſe cogendos eorum Presbyteros, ut accipiant oleum ab Epiſcopo benedictum, quia ex antiquiſſima Orientalis Eccleſiæ conſuetudine, ex commiſſione Epiſcopi poſſunt Presbyteri oleum infirmorum benedicere.

Quam utique conſuetudinem, & approbationem refert, & expendit Arcudius lib. 5. cap. 2. circa finem: Chriſma, inquit, „ apud Græcos, ſolus Epiſcopus conficit, „ & diu aſſervatur: oleum autem infirmo- „ rum tunc temporis benedicitur, quan- „ do æger ungendus eſt. Ut etiam benedi- „ citur aqua; & oleum Catechumenorum, „ quando quis apud Græcos baptizatur. „ Cur autem non aſſervetur, ratio eſt, „

quia

„ quia cùm ſit commiſſum Presbyteris, poſſunt illi pro neceſſitate quovis tempore illud conſecrare, & ſimul adminiſtrare; ut contrà, Chriſma diutiùs aſſervant, quòd careant facultate illud conficiendi. Hoc autem totum etiam indicat, & approbat inſtructio illa Clementis octavi ad Epiſcopos Latinos directa, ubi de hoc argumento titulus eſt. *Circa oleum ſanctum Catechumenorum, & infirmorum.* Deinde ſequitur. *Non ſunt cogendi Presbyteri Græci olea ſancta, præter Chriſma, ab Epiſcopis Latinis Diœceſanis accipere. Cùm bujuſmodi olea ab eis in ipſa oleorum, & Sacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur, ſeu benedicantur: Chriſma autem, quod nonniſi ab Epiſcopo, etiam juxta eorum ritum benedici poteſt, cogantur accipere.* Sic ibi. Quamvis autem Epiſcopi, approbante Romano Pontifice, benedictionem hujus olei Presbyteris commiſerint, proptereaque non aſſervetur; ipſi tamen Græcorum Pontifices, non ſe privarunt hac ſua juriſdictione, ſed ſemel in anno more Latinorum feria quinta ſacratioris Hebdomadæ ſolemni pompa, & apparatu, peracto ſacro, illud conſecrant. Quo deinde præſentes, qui divinis officiis interſunt, deliniunt. Rectè ne hoc an temerè fiat, ex ſubſequentibus clarum facere conabimur. Si priùs tamen, ſicuti ordinis ratio poſtulare videtur, de numero Miniſtrorum, quorum hactenus mentio facta eſt, egerimus.

Obſervat ibidem Arcudius, hanc facultatem benedicendi oleum, ad Presbyteros Eccleſiæ Orientalis dimanaſſe ex conceſſione Epiſcoporum. Quemadmodum enim, inquit, Epiſcopi qui aſſiduo ſuo munere incumbebant, multa per ſeipſos præſtabant, quæ poſteà Presbyteris commiſerunt, vel quia ipſi aliis occupationibus, potiſſimùm verò munere concionandi de rebus ſacris imperiti erant, vel quia totam Diœceſim propter amplitudinem, frequentiam item maximam populorum fidem Chriſti recipientium commodè luſtrare non potuerant, ita etiam dicendum exiſtimarem de benedictione hujus olei.

Petes: *An ritus benedicendi oleum à Chriſto fuerit inſtitutus.*

Reſpondeo negativè: Id enim nec ulla auctoritate Scripturæ, nec Conciliorum, vel Traditione probari poteſt; unde licèt Chriſtus D. ordinaverit, ut materia hujus Sacramenti benediceretur, tamen ritum, & modum benedicendi reliquit penes arbitrium Eccleſiæ, ut nempe pro libito preces ad eam benedictionem deſervientes præſcriberet. Unde ſequitur, quòd oleum Catechumenorum ſit ſufficiens materia hujus Sacramenti, quippe cùm non differat ab oleo infirmorum, niſi diverſa benedictione, quæ non variat eſſentialiter materiam; non debet tamen, niſi gravi urgente neceſſitate, miniſtrari Sacramentum Extremæ-Unctionis in ipſo oleo pro ungendis Catechumenis deſtinato: Tum propter Eccleſiæ conſuetudinem, quæ oleo Catechumenorum non utitur pro infirmorum unctione, ſed in diverſis vaſis utrumque oleum pro ungendis ægrotis, & Catechumenis vult conſervari; Tum, quia materia Extremæ-Unctionis non eſt oleum quacumque benedictione conſecratum, ſed oleum quod eſt conſecratum ea benedictione, quam Eccleſia determinavit pro benedicendo Infirmorum oleo, quæ omnino diverſa eſt à benedictione, qua chriſma, ſeu oleum Catechumenorum conſecratur.

CONCLUSIO SECUNDA.

Materia proxima ſacramenti Extremæ-Unctionis, citra caſum indecentiæ, & neceſſitatis, debet eſſe ſeptuplex unctio: ubi verò caſus neceſſitatis urget, unica poteſt ſufficere. Prima pars conſtat ex Concilio Florentino, quod ejuſmodi ſeptem unctiones aſſignat: *In oculis propter viſum: in auribus propter auditum: in naribus propter odoratum: in ore propter guſtum vel locutionem: in manibus propter tactum: in pedibus propter greſſum: in renibus propter delectationem ibidem vigentem.* Cujus utique ordinationis hanc rationem præmiſerat Seraphicus Doctor diſt. 23. art. 2. quæſt. 3. *Quoniam*, inquit, *iſtud Sacramentum principaliter ordinatur ad venialium deletionem, ſecundùm quod ex textu Beati Jacobi innuitur, & venialia perpetrantur ab anima, ſecundùm unionem ipſius ad carnem corruptam, & boc eſt per potentias, per quas unitur corpori, ut organico: & ideo rectè in deletione talium peccatorum debet medicamentum exterius adhiberi, ſecundùm id, quod habet ſenſibile circa organa ipſarum potentiarum. Eſt autem triplex potentia animæ, ſecundùm quam regitur cor-*

corpus, & eruditur, & nutritur ſecundùm quam ad exterius comparatur, ſcilicet ſenſitiva, generativa, & progreſſiva: & ideo organa iſtarum potentiarum debent ungi. Et quoniam quinque ſunt organa deſervientia quinque ſenſibus, ſcilicet os, oculi, nares, aures, & manus, & lumbi deſerviunt generativæ, pedes verò virtuti progreſſivæ: ideo iſtæ ſeptem partes inunguntur: & ſic patet, quòd nec totum corpus debet inungi, nec una pars determinata.

Hunc autem ungendi ritum (*inquit Catechiſmus Rom. num.*21.) univerſalis Eccleſia retinet, atque etiam hujus Sacramenti naturæ optimè convenit, medicamenti „ enim eſt inſtar. Ac quoniam in corpo„ ris morbis, quamvis univerſum corpus „ malè affectum ſit, tamen illi tantùm par„ ti curatio adhibetur, à qua, tamquam à „ fonte, & origine, morbus manat: idcir„ co non totum corpus, ſed ea membra, „ in quibus potiſſimùm ſentiendi vis emi„ net, renes etiam, veluti voluptatis, & „ libidinis ſedes unguntur: tum pedes, „ qui nobis ingreſſus, & ad locum mo„ vendi principium ſunt.

Nihilominus omitti poſſunt aliquæ unctiones, imò prætermitti debet ob honeſtatem unctio renum in fœminis, ut conſtat ex Rituali Romano approbato auctoritate Pauli V. ac ſubinde ſeptem illæ unctiones non ſunt abſolutè neceſſariæ ad integritatem hujus Sacramenti.

Probatur itaque ſecunda pars, nempe quòd urgente gravi neceſſitate ſufficiat unica dumtaxat Unctio: *Tum quia* Concilium Tridentinum ſeſs.14.cap.1. aperiens materiam, & formam hujus Sacramenti, nullum certum unctionum numerum pro determinata materia aſſignat. Licèt autem Florentinum ſeptem aſſignet, ſcilicet in quinque ſenſibus, & præterea in pedibus, & renibus, cùm tamen conſtet, unctionem renum debere interdum omitti, ſicut etiam in aliquibus Eccleſiis omittitur unctio pedum, conſequens eſt, quòd ſeptuplex illa unctio non ſit de neceſſitate Sacramenti. *Tum quia* Paſtorale Mechlinienſe de Sacramento Unctionis Can.9. necnon & Paſſavienſe Can.11. conſulunt, quòd peſte graſſante, aut urgente morbo contagioſo, fiat unctio in organo ſenſus magis obvio, idque ex Decreto, & ſententia Facultatis Lovanienſis his verbis: *In morbis contagioſis, & peſte graſſante, ut periculum vitetur, ſufficit inungi ſenſus organum magis ad unctionem expoſitum aut detectum, dicendo. Per iſtam ſanctam unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus quidquid per viſum, auditum, odoratum, guſtum, tactum, & greſſum deliquiſti: & tunc preces quæ præmittendæ, & ſubjungendæ forent, poterunt in Eccleſia coram venerabili Sacramento devotè legi.* Tum, quia Eccleſia non improbat morem Græcorum, qui in conferendo Extremæ-Unctionis Sacramento non obſervant ſeptuplicem illam unctionem, ſed ungunt dumtaxat caput, pectus, manus & pedes, ut refert Arcudius cap.7. ubi ait, in hoc eos à Latinis diſcrepare, quòd Latini, *inquit*, in „ viris expreſsè ungunt oculos, aures, na„ res, os, & manus propter quinque ſen„ ſus, deinde renes, ubi eſt ſedes concu„ piſcentiæ, ac tandem pedes ob vim pro„ greſſivam, & executionem. Quod ſanè „ libenter refero propter Græcos, ut hunc „ modum ungendi diligenter ipſi conſide„ rent, ſi eum fortè voluerint imitari, qui „ tutiſſimus eſt. In fœminis ratio hone„ ſtatis id poſtulare videtur, ut renes non „ ungantur. Græcorum verò Sacerdotes „ ungunt ægri frontem, mentum, ambas „ genas; itaut fieri videatur unctio in ca„ pite ad modum crucis, deinde pectus, „ tum manus, idque ex utraque parte, „ poſtremò pedes.

Nec ſolùm id Græcis commune eſt, ſed etiam quibuſdam Eccleſiis Latinis familiare; nam, ut obſervat Albertus Magnus in 4. diſt.23. art.16. ad 2. in quibuſdam Eccleſiis unguntur tantùm extremitates, ut os, & nares, & oculi, & aures: alii autem præter hæc ungunt ſcapulas, & pectus, & renes. Hinc Nicolaus Serarius opuſc. de Extrema-Unctione cap.9. affirmat in Herbipolenſi Eccleſia unctionem renum omitti, probatque quòd quomodocumque fiat, ſervetur integrum Sacramentum: *Primò*, quia quædam formæ, ut Ambroſiana, Veneta, & nonnullæ aliæ, iſtarum partium ſigillatim non meminerint. *Secundò*, quia ſi ſenſuum organa neceſſariò inungenda eſſent, tamquam ad eſſentiam Sacramenti ſpectantia, cùm in eſſentialibus res una alterius vicem non obeat, loco linguæ, aut palati, ſi os, aut labia ungerentur, ut re ipſa unguntur, ne aliter ungendo nauſeam pariant, non eſſet Sacramentum. Vel ſi cuipiam oculi effoſſi forent, vel aures, vel nares truncatæ, & illarum partium unctio ad eſſentiam

Sacramenti neceſſaria foret, non juberent Theologi, vel ipſa abſciſſarum partium extrema, vel proximas partes inungendas eſſe, cùm tamen id jubeant. *Tertiò*, quia Theologi veteres etiamſi doceant convenienter illas partes inungi, non tamen aliter fieri non poſſe contendunt, exceptis Durando, Michaele de Calonio, & Soto. Concilium autem Florentinum enumerat quidem iſtas partes, ſed ut jam uſitatas, non ſimpliciter ad Sacramenti naturam ſpectantes, quia etiam renes annumerat, qui ex communi conſenſu non neceſſariò inunguntur. Idcirco, infert Serarius, quòd vel ſolùm cor, è quo peccatorum omnium ſentina, vel ſolùm caput, in quo vitiorum feneſtræ, ſenſus, vel quæcumque alia corporis pars inuncta, cùm nomine carnis vitiorum omnium ſeminarium in Scripturis ſignificetur, ſatis quidem ad unctionis effectum foret. Poſtremò prudenter monet Serarius, non privato judicio alicujus, uſitatam conſuetudinem non eſſe permutandam, aut auferendam. Ita ex eo Arcudius cap. 9.

Confirmatur, ex proportione Sacramenti Extremæ-Unctionis cum ſacramento Pœnitentiæ, ad quod licèt Confeſſionis integritas per ſe neceſſaria videatur, tamen quando timendum occurrit imminens mortis periculum, vel ubi accidit impotentia loquendi, conferri poteſt Sacramentalis Abſolutio abſque hujuſmodi prævia integra Confeſſione, dummodò Pœnitens certa proferat ſigna, quibus deſignet ſe Abſolutionem requirere; imò dum aliqui fide digni teſtantur, ægrum, Confeſſarium exoptaſſe: ergo pariter congruum fuit, ut Sacramenm Extremæ-Unctionis ita inſtitueretur, ut in caſu neceſſitatis una dumtaxat unctio ſufficeret ad gratiam Sacramentalem conferendam; quamvis fortè citra hunc neceſſitatis caſum non eſſet ſufficiens. *Obſervandum* eſt autem quòd in eo caſu debeat fieri mentio quinque ſenſuum in verbis formæ, nam ſi fieret mentio tantùm de uno ſenſu, v. gr. viſu, forma non ſignificaret ſufficientem effectum, ad quem conferendum hoc Sacramentum eſt inſtitutum, qui eſt gratia, qua remittuntur peccata quinque ſenſuum, vel illis mediantibus patrata. Si tamen in forma nullus exprimeretur ſenſus expreſsè, ut fiebat in forma Ambroſiana, & Veneta ſuperiùs relatis, ſatis probabile eſt, quòd adhuc ſufficeret, quia adhuc per verba in eis contenta totus Sacramenti effectus ſufficienter ſignificatur, ſcilicet, remiſſio peccatorum per ſenſus commiſſorum.

CONCLUSIO TERTIA.

F*Orma legitima Sacramenti Unctionis eſt ea qua utitur Eccleſia Latina, nempe: Per iſtam ſanctam unctionem, &c. quæ reverà deprecativa eſt; non tamen ita neceſſariò, quin valide conferretur Sacramentum ſub forma indicativa*. Prima pars hujus concluſionis patet ex dictis, ſiquidem ejuſmodi formam approbant Concilia Florentinum, & Tridentinum cap. 1. de Extrema-Unctione, illamque continent antiquiſſima Ritualia, ex quibus apparet, Eccleſiam Latinam eam formam continua Traditione uſurpaſſe.

Non abnuo tamen, quin Græcorum forma ſit pariter legitima, quippe cùm Eccleſia Latina, (quæ in miniſtratione Sacramentorum errare non poteſt) illam non improbet, ſed approbet; & aliunde vix à prçfata Eccleſiæ Latinæ forma diſcrepet, cùm pariter exprimatur per modum deprecationis aut orationis.

Nec obſtat, quòd ejuſmodi forma ſub conceptis illis verbis non habeatur in Scriptura ſacra: ſufficit enim, quòd inferatur ex illis S. Jacobi verbis, *Inducat Presbyteros Eccleſiæ, qui orent ſuper eum, ungentes, &c.* Sic enim ſignificat formam hujus Sacramenti debere illius effectum ſignificare per modum deprecationis, & orationis, qualis eſt utraque forma Eccleſiæ Græcæ, & Latinæ.

Cur autem hoc Sacramentum præ ceteris deprecatoriam formam obtineat, triplex proferri poteſt congruentia, quas Seraphicus Doctor repetit ex triplici capite, nempe ſuſcipientis, modi curandi, & morbi: *Prima*, inquit, eſt ex parte ſuſcipientis, qui propter infirmitatem eſt deſtitutus, ideo oratione eſt relevandus. *Secunda* eſt ex parte modi curandi, qui eſt per devotionem, & elevationem animæ ad ſpiritualia: & quia quod ſuper omnia excitat animam, ad hoc eſt oratio, ideo, &c. *Tertia* ratio eſt ex parte morbi, quoniam hic fit remiſſio peccati, interveniente miniſterio Sacerdotis: & quoniam in remiſſione culpæ, Sacerdos non ſe habet, niſi per modum deprecantis, unde & in Abſolutione ſua utitur oratione deprecativa, ut in præcedentibus habitum eſt: hinc eſt quòd optimè inſtitutum fuit, Unctionem

nem non fieri ſine oratione, cujus expreſſio eſt forma Sacramenti. *Quartam* rationem profert Catechiſmus Romanus *n.*14. dicens: „ Nec verò quiſquam miretur, inquit, cur „ factum ſit, ut aliorum Sacramentorum „ forma, vel abſolutè ſignificet quod ef„ ficit, ut cùm dicimus: *Ego te baptizo*: „ aut, *Signo te ſigno crucis*: vel tamquam ab „ imperantibus pronuntietur, ut cùm in Sa„ cramento Ordinis adminiſtrando dicitur; „ *Accipe poteſtatem*: hæc una verò Extre„ mæ-Unctionis forma precatione quadam „ abſolvatur. Id enim optimo jure con„ ſtitutum eſt: nam cum hoc Sacramen„ tum propterea adhibeatur, ut præter ſpi„ ritualem gratiam quam tribuit, ſanita„ tem etiam reſtituat ægrotis; tamen, quia „ non ſemper ſequitur, ut ægri à morbis „ convaleſcant, ob eam cauſam precatio„ nis forma conficitur, ut à Dei benigni„ tate id impetremus, quod Sacramenti vis „ conſtanti, & perpetuo ordine efficere „ non ſolet. Adhibentur autem ritus pro„ prii in hujus quoque Sacramenti admi„ niſtratione. Sed eorum maxima pars pre„ cationes continet, quibus Sacerdos ad „ ægroti ſalutem impetrandam utitur: nul„ lum enim eſt aliud Sacramentum, quod „ pluribus precibus conficiatur: ac rectè „ quidem, quoniam eo potiſſimùm tem„ pore fideles piis obſecrationibus adju„ vandi ſunt, quare & alii omnes, quos „ tum adeſſe contigerit, & præcipuè Pa„ rochi, debent orare Deum ex animo, „ & ejus miſericordiæ, laborantis vitam, „ & ſalutem omni ſtudio commendare.

Dices: Si forma hujus Sacramenti eſſet deprecatoria, ſequeretur hoc Sacramentum producere gratiam, non quidem ex opere operato, ſed tantùm ex opere operantis, & conſequenter non habere eamdem vim, & efficacitatem, quam habent novæ legis Sacramenta: ſed falſum conſequens: ergo & id unde infertur.

Nego ſequelam majoris; licèt enim hujus Sacramenti forma conſiſtat in oratione, nihil obeſt quominus gratiam poſſit producere ex opere operato, cùm ad hoc ut gratiam eo modo producat, non indigeat devotione miniſtri vel ſuſcipientis, ſed id totum conſequatur ex meritis, & inſtitutione Chriſti; qui utique potuit orationis formulam in hujus Sacramenti adminiſtratione uſurpatam evehere ad efficaciam, & dignitatem Sacramenti novæ legis, non ſecus ac extulit contractum matrimonialem ad dignitatem, & virtutem Sacramenti novæ legis.

Urgebis: Illa oratio, quæ fit in adminiſtratione hujus Sacramenti, vocatur à S. Jacobo *oratio fidei*, hoc eſt, quæ elicitur ex merito fidei miniſtri: ſed hujus orationis meritum pendet ab ipſius diſpoſitione: igitur &c.

Reſpondeo ad majorem, illam orationem idcirco appellari à S. Jacobo orationem fidei, ex eo quòd concipiatur per fidem ſupernaturalem, & ſola fide intelligatur: eo modo, quo S. Auguſtinus tract. 80. in Joan. omne verbum Sacramentale, quod cum elemento operatur, appellat verbum fidei.

Dices ſecundò; Sacramenta novæ legis debent habere eamdem formam per univerſam Eccleſiam: ſed orationes, & preces, quæ proferuntur ab Eccleſia Græca, & Latina, non ſunt eædem, ut conſtat ex tertio notabili; igitur ejuſmodi preces non debent cenſeri forma legitima hujus Sacramenti.

Diſtinguo majorem: Debent habere per univerſam Eccleſiam formam communem ſecundùm ſignificationem eſſentialem, concedo: ſecundùm accidentalem, nego. Porrò utraque forma tam Græcorum, quàm Latinorum eadem eſt ſecundùm ſignificationem eſſentialem, quia utraque ordinatur ad ſignificandam remiſſionem peccatorum levium, necnon ad recuperandam ſanitatem ſpiritualem, & corporalem. Idem dicendum de formis Ambroſiana, & Venetiana, quæ licèt indicativo modo proferantur, non propterea differunt eſſentialiter ab aliis formis, quia nempe ordinantur ad eumdem effectum ſignificandum, ſcilicet liberationem ab infirmitate corporali, & ſpirituali.

Unde apparet *probatio ſecundæ partis*, nempe quòd valida etiam ſit forma verbis indicativis expreſſa; *quia* id conſtat ex praxi Eccleſiæ Mediolanenſis, & Venetianæ, quæ in conferendo hoc Sacramento utuntur forma verbis indicativis expreſſa, quarum Eccleſiarum ritum non proſcripſit, nec damnavit Eccleſia.

Dices primò: in prædictis formis Eccleſiæ Mediolanenſis, & Venetæ, intelligi poſſe, eas eſſe deprecatorias, cùm dicitur: *Ut more militis uncti aereas poſſis ſuperare poteſtates*; quæ utique loquendi formula optativa

tiva eſt, idemque ſonat, ac ſi diceretur: Ungo te oleo ſanctificante, optando ut ope divina poſſis aereas ſuperare poteſtates; verbum enim *valeas*, eſt optativum, quod conjunctum cum ſequentibus, efficit formam deprecatoriam; quia addit illi divinum nomen, ut principalem cauſam, in cujus virtute, & auxilio debet infirmus ſacro oleo unctus generosè pugnare adverſus hoſtes, eum in illo agone extremo impugnantes: igitur hæ formæ peculiares non ſunt indicativæ.

Nego conſequentiam, & ad antecedens dico, ejuſmodi formam habere rationem deprecationis, & orationis, potius quàm forma aliorum Sacramentorum, in quibus pariter invocatur Dei nomen; ſi enim Euchariſtiam excipias, omnia Sacramenta conferuntur cum invocatione ſanctiſſimæ Trinitatis.

Adde quòd præfata in objectione verba, ſufficienter determinentur per prima: *Ungo te oleo ſanctificato, &c.* quæ utique indicativa ſunt, ac ſubinde totam formam indicativam efficiunt.

Dices ſecundò: Concilium Florentinum, & Tridentinum ſolam formam depræcativam proponunt, & approbant: igitur indicativam reprobant.

Nego conſequentiam: Concilia enim eam formam proponunt, quæ in uſu eſt per univerſam Eccleſiam Latinam, licèt non proſcribat diverſos ritus quarumdam Eccleſiarum particularium, quæ utique utuntur alia forma ab univerſali Eccleſia pridem tolerata, vel etiam approbata à Sede Apoſtolica: Quod utique conſtat à ſimili, licet enim ritus celebrandi divinum Officium idem præſcribatur pro univerſali Eccleſia, qui ſervari ſolet Romæ, nihilominus plurimæ ſunt Eccleſiæ, quæ ſuos peculiares ritus habent Romanis ritibus non conformes.

Dices tertiò: S. Jacobus appellat Extremæ-Unctionis formam, orationem fidei: igitur illa forma debet eſſe neceſſariò deprecativa.

Nego conſequentiam: Nam per orationem fidei intelligi poteſt quæcumque forma ſufficiens ad validè conferendum hoc Sacramentum, qua ratione aliorum etiam Sacramentorum formæ plerumque dicuntur à SS. Patribus orationes, maximè vero forma Sacramenti Pœnitentiæ, licèt ipſa non poſſit eſſe deprecativa, cùm exerceatur per modum judicii. Licèt autem hæc vera ſint, nihilominus certum eſt, non poſſe formam indicativam uſurpari citra peccatum mortale in illis Eccleſiis, in quibus ejuſmodi praxis non viget: quiſque enim tenetur ſeſe conformare praxi univerſalis Eccleſiæ, ubi Eccleſia particularis, cujus eſt, non habet praxim contrariam tacitè vel expreſsè approbatam.

Petes 1. *Quænam ſint particulæ eſſentiales formæ hujus Sacramenti.*

Reſpondeo 1. Iſtas ſolas eſſentiales eſſe, *per unctionem indulgeat tibi Dominus*: quia ſolùm per ablationem illarum, aut ſaltem aliquarum ex illis, ſenſus à Chriſto intentus in hujus Sacramenti forma deſtruitur. Quod tamen non impedit quominus debeat integra ea forma proferri, ut præcepto Eccleſiæ ſatisfiat extra neceſſitatis caſum.

Unde conveniunt omnes Theologi, expreſſam invocationem Trinitatis non pertinere ad eſſentiam hujus Sacramenti: imò neque eſſe neceſſariam neceſſitate præcepti affirmat Suarez, contra nonnullos ab ipſo citatos: & ratio eſt, quia neque hoc Sacramentum eſt profeſſio fidei, ſicut Baptiſmus, neque in hoc Sacramento aliqua ſpecialis occurrit ratio invocationis trium divinarum perſonarum, neque in Conciliis declaratur, neque in Rituali Romano, nec etiam communis conſuetudo id habet; nullum ergo ſufficiens fundamentum afferri poteſt ad aſſerendam talem præcepti obligationem.

Petes 2. *Utrum per ſingulas Unctiones cum ſuis formulis producatur gratia.*

Reſpondeo, circa hujus quęſtiunculæ ſolutionem tres præcipuas eſſe Theologorum ſententias; quarum *Prima* cenſet, gratiam habitualem non conferri, niſi per Extremam-Unctionem, quæ reverà ultima ſit ex intentione Miniſtri, ſive hoc Sacramentum miniſtretur quinque Unctionibus, quæ tantùm ſunt de eſſentia, ſive ſeptem, quæ ſolùm ſunt de integritate Sacramenti. Ita communiter Thomiſtæ cum Soto in 4. diſt. 13. qu. 1. art. ult. ubi docet, quod ſi Miniſter vult Sacramentum miniſtrare per ſeptem Unctiones, non producetur effectus, niſi poſt ſeptimam; ſi vero per quinquè, gratia dabitur tantùm in fine quintæ Unctionis.

Ve-

Verùm hæc ſententia reiicitur: *Tum quia* ſi duæ poſtremæ Unctiones ex illis ſeptem, ſcilicet renum, & pedum, non ſint de eſſentia, ut etiam fatentur Thomiſtæ, efficere non poteſt Miniſter per ſuam intentionem quin completo eſſentialiter Sacramento per illas quinque Unctiones, ſuum effectum non conferat, ſiquidem ſtatim ac Sacramentum perfectum eſt, & eſſentialiter completum, producit ſuum effectum, neque ſuſpendi poteſt ille effectus per privatam intentionem Miniſtri, quæ ad validitatem Sacramenti non eſt neceſſaria, ſed ſufficit intentio generalis faciendi quod facit Eccleſia. *Tum quia* fieri poſſet, ut infirmus totum ſuſciperet Sacramentum quantùm ad eſſentiam nec tamen gratiam reciperet, putà ſi completis quinque Unctionibus infirmus moriatur antequam recipiat duas ultimas Unctiones, poſt quas dumtaxat Miniſter intendit Sacramentum conſequi ſuum effectum: ſed hoc omnino abſurdum eſt, ſiquidem Sacramenta cenſentur idonea, & in actu primo vim habere ad producenduum ſuum effectum, ſtatim ac ſunt eſſentialiter completa, & perfecta, ſiquidem agunt inſtar cauſarum naturalium, quæ poſitis omnibus ad actionem prærequiſitis ſuum effectum producunt; igitur quando Sacramenta ſunt eſſentialiter completa ſuum producunt effectum independenter à privata intentione Miniſtri. *Tum denique*, *quia* ſi poſſet Miniſter ſuſpendere effectum hujus Sacramenti poſt ſeptem Unctiones, quamvis duæ poſtremæ non ſint eſſentialiter neceſſariæ, tali ratione ſuſpendere poſſet poſt vigeſimam, & trigeſimam Unctionem, nam hæ ſunt eodem modo extra numero quinque Unctionum eſſentialialium, ac ſexta, & ſeptima Unctio: ſed hoc dici nequit, alioquin Miniſter per ſuam privatam intentionem poſſet ſuſpendere eſſentiam, & efficacitatem Sacramenti: igitur &c.

Secunda ſententia docet, gratiam per hoc Sacramentum conferri, ſtatim ac omnes illæ quinque Unctiones cum ſuis formis correſpondentibus complentur, & perficiuntur. Ita Suarez diſp. 41. ſect. 2. & plures alii Recentiores.

Verùm hæc ſententia pariter rejicitur: *Tum*, *quia*, ut diximus, quinque unctiones non ſunt ita neceſſariæ ad eſſentiam hujus ſacramenti, quin interdum unica ſufficiat: *Tum*, *quia*, ſi non conferretur effectus ſacramenti, niſi completa ultima Unctione, & prolatione formæ, ſequeretur non eſſe proferendas omnes partiales formulas, niſi dum completur ultima Unctio: omnis enim prior prolatio eſſet inutilis, ſiquidem effectum ſuum ſignatum non haberet, nec quando proferetur actu, nec dum proferetur formula correſpondens ultimæ unctioni; nam Sacramentum conſiſtens in uſu non cenſetur aliquid cauſare, quando jam tranſivit, ſi nullum poſt ſe relinquit effectum, in cujus virtute gratia conferatur: ſed quando fit ultima unctio, & profertur forma ei correſpondens, priores unctiones non ſunt actu, nec etiam remanet aliquis effectus per eas productus: neque ultima unctio, aut ejus forma alias præcedentes unctiones, & formas eſſentialiter continet: igitur inutiliter præcedentes formulæ proferrentur ante hanc ultimam unctionem. *Tum denique*, *quia* omnes illæ ſingulæ unctiones non ordinantur ad unicum indiviſibilem effectum, ſiquidem quælibet unctio cum forma ſibi correſpondente habet eſſentialiter ſuum ſubjectum determinatum, nempè organum ſensûs: unde pro diverſitate organorum, quæ ſunt inſtrumenta peccandi, diverſæ fiunt unctiones, & variæ proferuntur preces ac formulæ, quæ completum habent ſenſum ac ſubinde habent completam rationem formalem Sacramenti, in ordine ad illud organum ſenſus, quod ungitur, & ad quod forma prolata dirigitur, ergo debet pariter habere ſuum effectum: nam completa eſſentialiter, materia, & forma Sacramenti, poni debet effectus.

Itaque magis probanda videtur *tertia ſententia* affirmans per ſingulas unctiones dari ſingulos gradus gratiæ ſanctificantis; ita quod ſicut ſunt quinque unctiones partiales, & totidem partiales formæ eis correſpondentes, ita videntur quinque diſtincti gratiæ gradus, qui adequatum hujus Sacramenti effectum conſtituunt, quæ utique ſententia videtur eſſe Doctoris citati diſt. 23. n. 7. Nam reſpondens ad ſecundum argumentum, nempè quòd Extrema-unctio non erat unum Sacramentum, quia habet plurimas materias, & diverſas formas, ait: *Dico*, *quod eſt unum Sacramentum unitate integritatis*, *ſed non unitate indiviſibilitatis*, *ſicut effectus ejus non eſt unus indiviſibiliter*, *quia non eſt remiſſio unius venialis*, *ſed unus unitate plenaria remiſſionis omnium venialium*, *ut omnibus remiſſis*, *nihil remaneat retardans à perceptione beatitudinis*, *quam*

nobis

nobis concedat &c. Quibus doctor apertè ſignificat, Sacramentum hoc conſtare ex pluribus partibus, quarum quælibet habeat rationem Sacramenti, & verè gratiæ ſanctificantis gradum conferat.

Quod utique probatur: *Tum, quia* quælibet Unctio cum ſua forma habet eſſentialiter completam ſignificationem illius effectus, ad quem ſignificandum aſſumitur, nempè remiſſionem eorum, quæ per viſum, vel auditum &c. commiſſa ſunt: igitur quælibet Unctio cum forma ſibi correſpondente habet rationem Sacramenti gratiam conferentis; Sacramentum enim ex divina inſtitutione efficit quod ſignificat in ultimo inſtanti prolationis formæ, & applicationis materiæ, niſi adſit obex ex parte ſubjecti: igitur cùm quælibet Unctio cum forma ſibi correſpondente habeat ſignificatum partiale ab aliis diſtinctum, etiam habere debet effectum proprium partialem ab aliis condiſtinctum: *Tum quia* quælibet ſpecies Euchariſtica, & quilibet ex ſeptem Ordinibus confert partialem effectum: igitur etiam quælibet Unctio cum ſua forma debet effectum partialem conferre. Patet conſequentia à paritate rationis, quæ intercedit maximè inter ſacram Unctionem, & Sacramentum Ordinis: idcircò enim ſinguli Ordines conferunt gratiam ſpecialem, & habent proprios effectus, quia ſunt partiales reſpectu totius, & ſinguli Ordines unum dumtaxat totale Sacramentum Ordinis conſtituunt, quia ſinguli habent partialem materiam, & formam diſtinctam: at idem eſt de ſingulis Unctionibus, quæ diverſæ ſunt, ratione diverſarum partium quibus applicantur, & habent etiam diverſas formulas ſibi correſpondentes: igitur eſt utrobique paritas.

Dico 1. Non eſſe paritatem, quia formæ partiales in Euchariſtia ſunt indicativæ, in Ordine verò imperativæ; unde licèt illæ debeant habere ſuum effectum partialem, hæ idem ſibi non vindicant: nam formæ deprecativæ non eam habent efficaciam, quæ debeat poni ad ſingulas particulas præfationis, ſed ſufficit quòd ponatur pro illo tempore, pro quo petitur, & completur ratio.

Verùm, ut optimè advertit Hiquæus *n.* 89. perinde eſt ad efficaciam formæ Sacramentalis, quòd illa ſit indicativa, aut imperativa, aut deprecativa, quippe tota ejus efficacia pendet ex inſtitutione Chriſti, & fundatur in ſpeciali aſſiſtentia Dei, qui infallibiliter producit effectum ſignificatum per formam ſtatim ac illa ſuum completum ſenſum Sacramentalem obtinet: completur autem ille ſenſus cujuslibet formulæ ad Unctionem ſibi correſpondentem; igitur tunc poni debet effectus per eam formam ſignificatus.

Dices 2. Effectus Sacramenti eſt indiviſibilis; gratia enim non datur per partes, nec peccata dimittuntur per fruſta, quia Deus perfectè ſanat quemcunque ſanat: igitur non confertur effectus partialiter per ſingulas Unctiones.

Nego antecedens: Non enim eſt inconveniens gratiam partialiter conferri per illa Sacramenta, quæ ſunt unum unitate integritatis tantùm, non autem indiviſibilitatis, & remiſſio omnium peccatorum venialium, quæ eſt propria hujus Sacramenti, non eſſet neceſſariò connexa, ſicut eſt in mortalibus, unde quando mortalia per accidens hoc Sacramento tolluntur, dicendum eſt per primam gratiam partialem, quæ in prima Unctione confertur, remitti omnia illa peccata mortalia, ſi quæ in ſubjecto ſunt, invincibiliter ignorata.

QUÆSTIO TERTIA.

Quinam ſint fructus, & effectus hujus Sacramenti.

Notandum primò: hic difficultatem non moveri de fructibus, & effectibus, quos hoc ſacramentum communes habet cum aliis novæ legis Sacramentis, putà gratiæ ſanctificantis, aut ejus augmenti collatione, cùm enim S. Jacobus dixerit, per eam fieri remiſſionem peccatorum, ſi ſuſcipiens eis adhuc inquinaretur, inde liquet etiam conferri gratiam ſanctificantem, aut illius augmentum, quippe cùm non fiat peccati remiſſio de via ordinaria ſine ejuſmodi gratiæ infuſione; unde Concilium Trid. can. 2. de Extrema-Unctione, ait: *Si quis dixerit; ſacram infirmorum unctionem non conferre gratiam, nec dimittere peccata.·. anathema ſit*. Solùm itaque ſermo eſt de effectibus huic Sacramento particularibus, quos omnes declarat Concilium Trident. ſeſſ. 14. Cùm enim in præludio dixiſſet, ſacram Unctionem eſſe firmiſſimum præſidium adversùs tentationes diaboli, qui imminente morte, omnes ſuæ verſutiæ nervos inten-

dit,

dit, ad perdendos nos, & animas noſtras devorandas, ſubdit cap. 2. *Unctio delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda ac peccati reliquias abſtergit, & ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ miſericordiæ fiduciam excitando, ac labores levius fert; & tentationibus dæmonis calcaneo inſidiantis faciliùs reſiſtit, & ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expediet, conſequitur*. Ex quibus Theologi colligunt ſex effectus illius Sacramenti; quorum *Primus* communis cum aliis Sacramentis eſt gratia ſanctificans. *Secundus* eſt ſpeciale gratiæ auxilium, tum ad ſuperandas, tentationes in articulò mortis occurrentes tum ad ſpem, & confidentiam faciliùs, & firmius in Deum erigendam, tum ad morbi, & mortis moleſtias animo conſtanti ferendas. *Tertius* eſt remiſſio peccatorum venialium, quæ per ſe ab ipſo Sacramento intenditur. *Quartus* eſt remiſſio mortalium peccatorum, ſecundario tamen, & per accidens, ſi quæ adhuc habeat infirmus, quæ tamen invincibiliter ignorat, nec ſe eis inquinari exiſtimat. *Quintus* eſt abſterſio reliquiarum peccati. *Sextus* denique eſt ſanitas corporis reſtituenda, ſi hæc animæ ſaluti expediat. Quæritur autem quis ſit præcipuus, & primarius ejuſmodi effectus.

Notandum ſecundò, non conſentire Theologos circa explicationem *reliquiarum peccati*, quarum abſterſionem Concilium Tridentinum inter effectus Extremæ-Unctionis deputat. *Quidam* enim per eam volunt deſignari peccata venialia. Verùm revincuntur ab ipſis Concilii verbis dicentis non ſolum per hoc Sacramentum deleri ipſas reliquias ſed etiam delicta, ſi quæ ſint: certum eſt autem peccata venialia eſſe reverà delicta, ac verè peccata. *Aliqui* exiſtimant per peccati reliquias intelligi pronitatem, & habitum ex peccato relictum. Verùm hic non removetur, niſi per frequentationem contrariorum actuum, & jugiter etiam in viris juſtificatis interdum perſeverat. Cenſent alii, per *peccati reliquias* intelligi languorem, & torporem ad faciendum bonum, & mentis infirmitatem ad intuenda, & meditanda cœleſtia, quæ quidem reliquiæ peccata non ſunt, ſed ex primo peccato relictæ, aliiſque peccatis ſubindè confirmatæ; Unde S. Auguſtinus lib. ult. de Trinit. cap. 17. animam ſuam alloquens, ait: *Quæ*, inquit, *cauſa eſt, cur acie fixo lucem illam incommutabilem videre non poſſis, niſi infirmitas, & quid eam tibi facit, niſi iniquitas?* Porro hæc animi infirmitas, ſeu torpor, & difficultas ad bene operandum, per hoc Sacramentum tollitur: quapropter appellatur ſpiritualis animi ſanatio; ſicut Baptiſmus ejuſdem eſt regeneratio, & Pœnitentia ipſius ſpiritualis Reſurrectio à morte peccati.

Notandum tertiò, cujuslibet Sacramenti duplicem eſſe effectum, nempe communem, & proprium: *Communis* eſt, qui convenit omnibus Sacramentis novæ legis, nempe gratia ſanctificans, vel ejus augmentum; ſiquidem omnia novæ legis Sacramenta producunt gratiam in ſuſcipiente, obicem non ponente: *Proprius* eſt, ad quem producendum quodlibet Sacramentum ordinatur. Inſuper proprius effectus attendi poteſt dupliciter: *Primò* quidem ut intentus per ſe, ac directè: *Secundò*, ut intentus per accidens, quando ſcilicet Sacramentum producit aliquem effectum, occaſione alterius rei, quæ incompatibilis eſt cum effectu proprio Sacramenti. *Denique* effectus per ſe, ac directè intentus, eſt duplex, ſcilicet principalis, & minùs principalis, ſeu primariò, aut ſecundariò intentus, ut patet exemplo ſacramenti Pœnitentiæ, cujus effectus proprius per ſe, ac directè intentus primariò, eſt remiſſio peccatorum mortalium debitè confeſſorum: effectus verò per ſe quidem directè intentus, non tamen primariò, ſed tantùm ſecundariò, eſt remiſſio peccatorum venialium.

Porrò triplex eſt Theologorum ſententia circa primarium, ac potiſſimum hujus Sacramenti effectum. *Quidam* enim docent cum S. Thoma 3. qu. 65. art. 1. necnon & in 4. diſt. 23. q. 1. art. 2. principalem, ac magis proprium Extremæ-Unctionis effectum, eſſe augmentum gratiæ habentis jus ad removenda peccati auxilia, & conferenda ſpecialia auxilia contra languorem, & debilitatem ad operandum. *Nonnulli* cum Suarez docent, effectum proprium, & primarium hujus Sacramenti eſſe confortare animam infirmi contra difficultates, & tentationes in articulo mortis occurrentes, quibuſdam divinis auxiliis, ad hoc ſpecialiter ordinatis; conſequenter verò, non quidem merè per accidens, ſed aliquo modo per ſe, non tamen ex primaria, ſed ex ſecundaria intentione, eſſe remiſſionem omnis culpæ tam mortalis, quàm venialis, necnon reatus pœnæ ex peccato relictæ, modò in ſubjecto non ſit obex, quod accidit quando ægrotus hoc Sacramentum ſuſcipit cum peccato in-

invincibiliter ignorato. *Cæteri* denique docent cum ſubtili Doctore effectum primarium, ac principalem hujus ſacramenti eſſe remiſſionem peccatorum venialium, alios autem effectus eſſe dumtaxat minùs principales, & ſecundarios, cui ſententiæ utpote veriori, ut ſcribamus, ſit

CONCLUSIO PRIMA.

P*Rimarius, ac principalis hujus Sacramenti effectus eſt infuſio gratiæ habitualis, quatenus habet annexam remiſſionem finalem peccati venialis, non autem mortalis, licet hoc etiam remittat per accidens*. Ita ſubtilis Doctor diſt. 23. n. 3. Cujus utique ratione congrua „ præmiſerat, dicens: Congruum eſt re- „ ceſſurum ab hac vita finaliter à veniali- „ bus abſolvi, quia iſta non remiſſa eſſent „ impedimentum gloriæ conſequendæ, & „ non remiſſa poſſunt eſſe uſque ad exitum, „ quia peccator, quaſi continuè peccat ta- „ libus peccatis, quaſi diceret: Quemadmodum inſtitutum eſt ſacramentum Baptiſmi pro expiando peccato originali, & pœnitentia pro delendis mortalibus, & venialibus, quæ per totam vitam, dum homo eſt rationis compos, fiunt: ita congruum fuit, ut inſtitueretur Sacramentum pro eluendis peccatis venialibus, quæ ſuperſunt expianda homini in extremis poſito, & poſt ultimum pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſacramentum, ubi ſcilicet propter acerrimam morbi, & imminentis mortis agitationem non eſt ampliùs libertatis compos, nec conſequenter capax agendi pœnitentiam per quam ejuſmodi peccata poſſit eluere. Idem docet Seraphicus Doctor loco ſuprà laudato, ubi cùm dixiſſet: *Extrema-Unctio eſt contra peccatum veniale, & per accidens confert ad alleviationem corporalis infirmitatis, & ad animæ vigorem*, ſubdit: Sed notandum, quòd de veniali peccato eſt, loqui dupliciter, aut prout eſt quis in ſtatu viæ, aut prout eſt quis „ in egreſſu. Si prout eſt in ſtatu viæ, ſive „ in itinere, ſic morbus venialis eſt quaſi in- „ ſeparabilis, vel quadam neceſſitate itera- „ bilis, ac per hoc quodammodò incurabi- „ lis, & ideò non debuit contra ipſum aliqua „ medicina ſpecialiter, & principaliter „ ordinari: Imò quodammodò omnia ſacra- „ menta valent ad ejus curationem ſecundùm „ plus, aut minùs: Si autem loquamur, „ prout anima eſt in ſtatu egrediendi, ſic „ poſſunt curari ſine iteratione, & ſic cùm anima poſſit trahere talia cremabilia, quæ „ retraherent à gloria, inſtituit divina mi- „ ſericordia remedium quo anima curari poſ- „ ſet, quantùm ad remiſſionem culpæ, & „ etiam partis pœnæ, & hoc eſt ſacramen- „ tum Unctionis-Extremæ. „

Modus autem curandi veniale pecca- „ tum in hoc ſacramento correſpondet mo- „ do infirmitatis: Veniale autem peccatum „ gravat animam deprimendo deorſum, ut „ non ita tendat in Deum per devotionem, „ & amorem pro eo, quod eſt ibi con- „ verſio inordinata ad commutabile bonum „ & pro eo quod eſt minor amor Dei, „ ſicut tangit Auguſtinus in libro Confeſ- „ ſionum. Et ideò cùm curatio directè ſit „ per contrarium, per illud curatur, „ quod animam aggravatam per devotio- „ nem ſurſum elevat. Et quoniam corpus „ quòd corrumpitur, aggravat animam „ cùm illud ſacramentum ſit ad elevandam „ animam per devotionem, in qua anima „ recipit vigorem quemdam, in quo ſem- „ per eſt deletio venialium, ſi ſunt in ani- „ ma, & per conſequens repreſſio moleſtia- „ rum corporalium, ſi expedit ipſi animæ; „ hinc eſt quòd iſtud ſacramentum princi- „ paliter eſt ad curationem, & alleviatio- „ nem infirmitatis ſpiritualis, ſcilicet pec- „ cati venialis, & per accidens eſt ad cura- „ tionem, & alleviationem infirmitatis „ corporalis, quodammodo ad vigorandam „ animam, quæ regit corpus, & ſic patet „ quid ſit in hoc ſacramento res tantùm „ quid ſignum, & quid res, & ſignum. Si- „ gnum tantùm eſt unctio exterior. Res „ tantùm eſt venialis curatio. Res & ſi- „ gnum, in ipſa anima devotionis excita- „ tio, quæ non eſt aliud, quàm quædam „ ſpiritualis Unctio. „

Probatur inſuper concluſio: ille cenſendus eſt effectus primarius Sacramenti, quem forma ſacramentalis ſignificat, & exprimit: ſed forma ſacramenti Pœnitentiæ, qua utitur Eccleſia Romana, & Græca ſignificat, & exprimit remiſſionem peccatorum: igitur hæc eſt effectus primarius ſacramenti. Major conſtat, cùm enim ſacramenta novæ legis efficiant quod ſignificant, & ipſorum ſignificatio ſpectet ad eorum cauſalitatem, haud dubium eſt, quòd ille cenſendus, ſit primarius effectus, qui potiſſimùm declaratur, & ſignificatur per formam ſacramentalem, in qua potiſſimùm ſacramenti ratio ac curſus conſiſtit. Minor etiam patet

Dices: Peccatum veniale remitti poteſt ſine infuſione gratiæ, & per varia media, ut jam pluries diximus: igitur ad illius peccati remiſſionem neceſſarium non fuit, ut inſtitueretur aliquod Sacramentum.

Diſtinguo antecedens: Ita remitti poteſt peccatum veniale quando homo capax eſt adhuc agendę penitentiæ, & applicandi media ordinata ad ejuſmodi peccati remiſſionem, concedo: quando verſatur in eo ſtatu, ut nec actus Pœnitentiæ poſſit elicere, nec ejuſmodi media applicare, ut contingit in ultima vitæ periodo, nego.

Urgebis. Monent ſacra Ritualia, necnon & Catechiſmus Romanus n.18. ut conferatur hoc Sacramentum, cùm ſuſcipiens adhuc habet mentem integram, eſtque rationis compos: ac ſubinde dum adhuc eſt in eo ſtatu, ut peccare poſſit iterum ſimul & pęnitere: igitur Sacramentum hoc non eſt inſtitutum ad finalem peccati remiſſionem.

Nego conſequentiam: Et ad antecedens dico, idcirco hæc ita præmonere, non quòd ita neceſſariò ſacramentum ſit conferendum, ſed ut ſuſcipiens propter majorem ſuam diſſpoſitionem, uberiorem Sacramenti effectum conſequatur, & majori cum reverentia iſtud recipiat. Cæterùm, ad validitatem hujus Sacramenti non requiritur, ut qui iſtud recipiat, dum eſt adhuc rationis compos, quia poteſt ſuum ſortiri effectum, etiam in homine ſenſibus & ratione orbato, & jam morti proximò.

Inſtabis: Si hoc Sacramentum per ſe inſtitutum eſſet ad remiſſionem peccatorum venialium, non eſſet expectanda ultima vitæ periodus, ut miniſtraretur, ſed etiam conferri deberet in plena ſanitate, & ſæpiùs iterari: ſed falſum conſequens: igitur & illud unde ſequitur.

Nego ſequelam majoris: Non enim, ut dictum eſt in probatione Concluſionis, Sacramentum hoc ordinatur per ſe ad remiſſionem venialium ſimpliciter, ſed dumtaxat pro eo ſtatu, in quo ſuſcipiens non eſt capax adhibendi alterius remedii ad expiationem venialium, licèt interim majoris diſpoſitionis adhibendæ gratia conferatur homini adhuc ratione utenti, ac conſequenter capaci iterum peccare venialiter; qua ratione Sacramentum hoc non afferret finalem remiſſionem pececatorum, quia peccata illa poſt ejus receptionem commiſſa non remitterentur illius virtute, ſed per alia media, nempè per Pœnitentiam, & Confeſſionem ac Sacramentalem Abſolutionem, quam poteſt ſuſcipere, ſi adhuc ſufficienti ratione donetur, ut peccare poſſit: quamdiu enim homo peccare poteſt, tamdiu & pœnitere.

Dices tertiò: Forma Ambroſiana, & Veneta ſufficiens eſt & valida ad eſſentiam hujus Sacramenti, ſed in ea non fit ulla mentio remiſſionis peccati, ſicut in Romana & Græca: igitur hoc Sacramentum per ſe primariò non ordinatur ad remiſſionem peccati.

Diſtinguo minorem, non fit mentio expreſſa, & diſtincta, quemadmodum in aliis formis, concedo: implicitè & æquivalenter, nego: nam hæc verba, *ut mores militis præparatus ad certamen*, ſignificant gratiam ſanctificantem tollentem impedimentum peccati, ratione cujus conceditur non ſolùm gratia actualis ad victoriam de hoſte reportandam, ſed etiam plena innocentia finalis, & mundities ab omnibus peccatis, quæ gravare poſſent militem, & eum minùs divinæ protectionis reddere.

Probatur ſecunda pars, nempè quòd Sacramentum hoc licèt non ordinetur per ſe ad remiſſionem peccatorum mortalium, ex vi ſuę propriæ inſtitutionis, nihilominus illa remittat per accidens, quando videlicet infirmus habet ejuſmodi peccata, quæ bona fide, & invincibiliter ignorat; quamvis enim hoc ſacramentum ordinetur dumtaxat per ſe ad conferendam ſecundam gratiam, id eſt, ut gratiæ ſanctificantis augmentum conferat ſupponatque hominem à peccato mortali per Sacramentum Pęnitentiæ, aut perfectam Contritionem jam purgatum; nihilominus ſecundariò etiam, & per accidens primam interdum gratiam conferre poteſt & peccata mortalia delere, ſi fortè Confeſſio Sacramentalis citra culpam invalida fuit, & aliàs infirmus ſe in ſtatu peccati mortalis eſſe invincibiliter ignoret, & de illis ſaltem in genere attritus ſit, & hoc ſatis apertè colligitur tum ex præcitatis S.Jacobi verbis, *ſi in peccatis ſit, remittentur ei*, tum ex illis Concilii Trid. *c.* 2. *Delicta, ſi quæ ſint adhuc expianda, abſtergit*: tum denique ex ipſius formæ verbis: *Indulgeat tibi Dominus quidquid peccaſti*: cùm enim hęc verba ſit indefinita, ac ſine ulla reſtrictione, de peccatis etiam mortalibus intelligi poſſunt modo jam explicato, nempè ſecundariò, & per accidens.

Hoc etiam ſignificavit S. Auguſtinus ſerm. 215. de temp. ubi ait, quòd *quoties aliqua infirmitas ſupervenit, corpus, & Sanguinem Chriſti ille, qui ægrotat, accipiat, & deinde corpus ſuum ungat, ut illud, quod ſcriptum eſt, impleatur, qui infirmatur, inducat Preſbyteros Eccleſiæ, qui ungant eum.* In quo diſcurſu ſupponit S. Doctor, quòd Euchariſtiæ receptio, ſit prævia ſuſceptioni Extremæ-Unctionis: cùm Euchariſtiæ receptio gratiam in anima ſupponat, cùm ſit Sacramentum vivorum, idem pariter de Extrema-Unctione dicendum erit, & per conſequens directè, & per ſe dicetur eſſe Sacramentum vivorum, ex accidenti tamen, ac veluti indirectè poterit dici quoque remedium, & antidotum mortuorum, ut de aliis quatuor Sacramentis ſuo loco dictum eſt. Et hoc etiam Doctor noſter expreſſit loco citato ſupra dum ait, quòd nullus eſt capax iſtius Sacramenti dignè, niſi ſit in gratia, iſtud enim Sacramentum, non eſt remedium acquirendi gratiam, quia ad hoc ſunt tantùm Baptiſmus & Pœnitentiæ, quibus verbis ſignificat Doctor, hæc tantùm duo Sacramenta per ſe ordinari ad remiſſionem peccati mortalis, alia autem quinque indirectè ſolùm & per accidens, quatenus ſcilicet gratia habitualis, quam efficiunt, ut ſunt Sacramenta, eſt incompoſſibilis cum peccato mortali.

Dices: Hoc Sacramentum per ſe ordinatur ad remiſſionem illius peccati, quod conditionaliter ineſſe poteſt, ait enim S. Jacobus: *Si in peccatis eſt, dimittentur ei*: ſed ſi peccatum, quod conditionaliter ineſſe poteſt, eſt mortale, non eſt locus conditionali propoſitioni de venialibus: ſiquidem apprimè noverat S. Jacobus, vix aliquem eſſe liberum quovis modico tempore ab ejuſmodi peccatis, ait enim c.2. *In multis offendimus omnes*: igitur oportet loquatur de peccatis mortalibus, ac ſubinde cenſet, non ſolùm per accidens, ſed etiam hoc Sacramentum per ſe ordinari ad remiſſionem peccatis mortalis.

Nego majorem: nam particula (*ſi*) non eſt ſemper conditionalis, nec dubium ingerens, ſed interdum eſt abſoluta, maximè quando conjungitur rei factæ, ut patet ex oratione prima Ciceronis in Catilinam, ubi ait: *Si illuſtrantur, ſi erumpunt omnia*, non dubitat fuiſſe illuſtrata, & erepta, ſed ſupponit tanquam probata, ut inde Catilina mores mutet. Unde ad minorem dico, S. Jacobum ita locutum fuiſſe, ut nempè ſignificaret hoc Sacramentum ordinari ad remiſſionem peccatorum venialium, ex hypotheſi, quòd illa non fuiſſent jam per Sacramentum Pœnitentiæ, vel Euchariſtiæ, vel per Sacramentalia remiſſa, eo fere ſenſu, quo de ſingulis Sacramentis dici ſolet, illa ſuum effectum infallibiliter producere, ſi non ſit obex ex parte ſuſcipientis.

Petes: *Quid ſentiendum ſit de aliis effectibus, & fructibus ſpiritualibus hujus Sacramenti.*

Reſpondeo: Catechiſmum Romanum illos luculenter, ac præclarè expendere n.28. ubi poſt declaratam hujus Sacramenti primariam utilitatem, nempè remiſſionem peccati, *ſubjungit*: Altera eſt ſacræ Unctionis utilitas, quòd animam à languore, & infirmitate, quam ex peccato contraxit, & à cæteris omnibus peccati reliquiis liberat. Tempus autem huic curationi opportuniſſimum exiſtimandum eſt, cùm gravi morbo affligamur, ac vitæ periculum impendet. Etenim homini natura inſitum eſt, ut nihil in rebus humanis æquè, ac mortem pertimeſcat: auget autem magnopere hunc timorem præteritorum actuum memoria, cùm præſertim graviſſima conſcientiæ noſtræ accuſatio nos urgeat, ut enim ſcriptum eſt: *Venient in cogitationem peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex adverſa iniquitate ipſorum.* „

Deinde, illa cura, & cogitatio vehementer angit, quòd paulò poſt ſtare oporteat ante tribunal Dei, à quo de nobis juſtiſſima pro eo, ac meriti fuerimus, ſententia ferenda ſit. Sæpè autem evenit, ut fideles hoc terrore percuſſi, ſe miris modis exagitari ſentiant. Nihil autem ad mortis tranquillitatem magis conducit, quàm ſi triſtitiam abjiciamus & læto animo Domini adventum expectemus, paratique ſimus, depoſitum noſtrum, quandocumque illud à nobis repetentes voluerit, libenter reddere. Ut igitur hac ſollicitudine fidelium mentes liberentur, animuſque pio, & ſancto gaudio repleatur, Extremæ-Unctionis ſacramentum efficit. „

Præterea aliud etiam, quod meritò omnium maximum videri poteſt, ex eo conſequimur, nam etſi humani generis hoſtis,

„ ſtis, quoad vivimus, nunquam deſinit „ de interitu, & exitio noſtro cogitare, „ nullo tamen tempore, ut nos omnino perdat, ac ſi fieri poſſit, ſpem nobis divinę „ miſericordiæ eripiat, vehementiùs omnes „ nervos contendit, quàm cùm ſupremum „ vitæ diem appropinquare animadverterit. Quamobrem fidelibus arma, & vires hoc Sacramento ſubminiſtrantur, „ quibus adverſarii vim, & imperium frangere, & illi fortiter repugnare poſſint. „ Allevatur enim, & erigitur ægri animus „ divinæ bonitatis ſpe, eaque confirmatus morbi incommoda omnia fert leviùs, ac ipſius dęmonis calcaneo inſidiantis artificium, & calliditatem faciliùs eludit.

CONCLUSIO SECUNDA.

S*Anitas corporis reſtituenda, eſt effectus per accidens hujus Sacramenti*. Hæc debet eſſe communis apud Theologos. Quòd autem corporea reſtituenda ſanitas ſit effectus hujus Sacramenti, patet ex Trid. ſeſſ. 14. c. 2. ubi recenſitis hujus ſacræ Unctionis effectibus ſpiritualibus, addit. *Et ſanitatem corporis interdum, ubi ſaluti animæ expedierit, conſequitur*. Quod etiam colligitur ex verbis S. Jacobi, dicentis: *Oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus*; Hæc enim *alleviatio* nedum ſpectat ad illam animæ erectionem, qua per gratiam in hoc Sacramento conceſſam, anima ex torpore, mæſtitia, & anxietate erigitur, & aſſurgit in Deum, ac ſpe ejus miſericordiæ confirmatur infirmus, morbi incommoda omnia fert leviùs, ſed etiam tendit ad levamen ipſius corporeæ infirmitatis ægrum vexantis; cùm enim de infirmitate corporis loqueretur Apoſtolus, conſequens erat, ut alleviatio, quam per ſacram Unctionem ſpondet, ſpectaret nedum ad animæ, ſed etiam ad corporis ſanitatem. Unde etiam in Decreto Concil. Florentini de Extrema-Unctione ſanationis nomen ad utrumque refertur: *Effectus*, inquit, *eſt mentis ſanatio; in quantum autem expedit, etiam corporis*.

Et certè ſingulari divinæ providentiæ beneficio factum eſt, ut huic Sacramento præ cæteris annecteretur virtus curativa, ac medicativa corporis; cùm enim inter omnia hujus ſæculi mala nihil ſit ipſâ morte terribilius, ita nihil vita, ac ſanitate expetendum magis, qui quidem appetitus tum maximè viget, & impetum ſuum exerit, quando homo ad vitam ulteriùs propagandam, videt ex ingraveſcente infirmitate, ſe humanis, ac naturalibus præſidiis deſtitui: tunc enim ſępè tentari ſolent ægroti ad conquirenda remedia quædam illicita, & ſuperſtitioſa, quibus vitæ prorogationem obtinent, ut patet exemplo Ochoſiæ 4. Reg. cap. 1. Quamvis igitur primaria hujus Sacramenti virtus ſpiritualis ſit, ſicut & aliorum Sacramentorum, attamen Chriſtus D. hominum infirmitati, & imbecillitati conſulens, voluit huic ſacro ſignaculo etiam adjungere virtutem curativam infirmitatis corporis, ne fǫrtè deſperato morbi remedio ad illicita, & ſuperſtitioſa auxilia confugerent ægroti. Quam utique rationem indicavit S. Auguſtinus (aut quiſquis eſt Auctor libri de rectitudine Catholicæ converſationis) ubi ait: quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui, non quærantur precantatores, non divini, non ſortilegi, ſed „ qui ægrotat, in ſola Dei miſericordia confidat, & Euchariſtiam cum fide, & „ devotione accipiat, oleumque benedictum fideliter ab Eccleſia petat, & ſecundùm Apoſtolum: *Oratio fidei ſalvabit infirmum*. „

Hic autem effectus non eſt per ſe intentus, ſed tantùm per accidens in hoc Sacramento, quippe, inquiunt Concilia Tridentinum, & Florentinum: hic ſolùm effectus producitur cùm expedit ſaluti animæ ſuſcipientis. Adde quòd licèt rariùs contingat, hominem periculosè ęgrotantem & hoc ſacro oleo inunctum priſtinæ ſanitati reſtitui, ſæpè tamen accidit, ut morbi levamen aliquod ægrotus ſentiat, ſimul cum interna Spiritus S. conſolatione, quam propriè hæc Unctio ſignificat, & operatur.

Quæres I. *Quis eſt hujus Sacramenti Miniſter*.

Reſpondeo: Hoc Sacramentum non ab alio poſſe, quàm à Sacerdote validè miniſtrari. Ita definit Conc. Trid. Can. 4. *Si quis dixerit Præsbyteros Eccleſiæ, quos D. Jacobus adducendos eſſe ad infirmum inungendum hortatur non eſſe Sacerdotes ab Epiſcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quavis communitate, ob idque proprium Extremæ-Unctionis Miniſtrum non eſſe Sacerdotem, anathema ſit.* Idque colligitur ex verbis S. Jacobi dicentis:

tis: *Si quis infirmatur inducat Presbyteros*, ubi nomine Presbyteri non intelligitur ſenior, & qui majore pollet ætate, ut perperam interpretantur hæretici, ſed revera intelligitur Sacerdos, juxta illud 1. Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per Prophetiam* (ideſt per ſacram ordinationem) *cùm impoſitione manuum Presbyteri*, ideſt cœtus Sacerdotum. Confirmatur primò, quia non ſenes, ſed Pontifices, & Sacerdotes ſunt conſtituti, ut orent pro aliis: ut dicitur ad Hebr. 6. *Secundò*, quia aliàs non ſeniores, ſed ſanctiores fuiſſent introducendi, ſiquidem eorum orationes longè efficaciores eſſent, utpote Deo magis acceptæ, & gratæ.

Hujus autem veritatis rationem hanc profert Seraphicus Doctor d. 23. art. 2. q. 1. Dicendum, *inquit*, quòd hujus Sacramenti diſpenſatio ex officio ſpectat ad Sacerdotes, & illud confirmat auctoritas, & ratio: quia dicitur, *Inducat Presbyteros &c. & orent ſuper eum*. Ratio, quia cùm hujus Sacramenti materia ſit oleum conſecratum, non debet adminiſtrari, nec contingi, niſi ab eo, qui habet manus conſecratas, & talis eſt Sacerdos; ideò non ſe extendit ad omnes. Nec ad ſolos Epiſcopos, quia cùm hoc ſit Sacramentum periclitantium, qui non poſſunt adire Prælatos, ſed magis è converſo, oportet multos perire, ſi à ſolis Epiſcopis dari deberet. Ideò diſpoſuit Spiritus S. quòd unguentum non ſolùm eſſet in capite, vel in barba Aaron, ſed etiam deſcenderet uſque in oram veſtimenti ſcilicet uſque ad inferiores Sacerdotes. Nec ſolùm ſumitur ratio à parte unctionis, verùm etiam à parte orationis. Quoniam enim officium mediationis Sacerdotibus competit, ſicut competit offerre dona, & ſacrificia pro peccatis: nec ſolis Epiſcopis, nec etiam laicis, ſic etiam diſpenſatio hujus Sacramenti, cujus efficacia principaliter conſiſtit in oratione fidei, cujus eſt Sacerdos miniſter de oratione ſui officii.

Dices primò: Innocentius I. epiſt. ad Decentium exponens verba S. Jacobi: *Inducat Presbyteros Eccleſiæ*, ſcribit: *Non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus intelligi debere, qui ſancto oleo chriſmatis perungi poſſunt, quo ab Epiſcopo confecto, non ſolùm Sacerdotibus, ſed omnibus Chriſtianis uti licet in ſua, aut ſuorum neceſſitate*: igitur non ſolùm Sacerdotibus, ſed omnibus etiam Chriſtianis, ſaltem in caſu neceſſitatis, licitum eſt hoc Sacramentum miniſtrare.

Nego conſequentiam: Loquitur enim Pontifex de unctione, non quidem activa, & ex parte Miniſtri, ſed paſſiva, & ex parte ſuſcipientis, ut nempè ſit ſenſus, quòd promiſcuè omnes fideles Chriſtiani, non ſoli Sacerdotes oleo infirmorum inungi poſſint; ſed non quòd promiſcuè permittatur omnibus, ut hoc Sacramentum conferant. Quòd autem ea ſit illius ſententia, apparet ex ſequentibus illius verbis, ubi ſubjungit, non ſolùm Sacerdotem, ſed Epiſcopum eſſe hujus Sacramenti Miniſtrum: *Cæterum*, inquit, *illud ſuperfluum videmus adjectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non dubium eſt: Nam idcircò de Presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi aliis occupationibus impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterùm ſi Epiſcopus poteſt, aut dignum ducit aliquem a ſe viſitandum benedicere, & tangere chriſmate, poteſt cujus eſt ipſum chriſma conficere*.

Dices ſecundò: Idcirco hujus Sacramenti miniſtratio non ſolis Epiſcopis, ſed Presbyteris eſt conceſſa, quoniam Epiſcopi non poſſent ſingulis infirmis adeſſe: ſed neque id poſſunt Sacerdotes, maximè in illis locis, ubi rari ſunt: igitur non ſolis Sacerdotibus, ſed etiam quibuſque fidelibus in caſu neceſſitatis hoc Sacramentum miniſtrare licet.

Nego conſequentiam, cùm enim hoc ſacramentum non ſit abſolutè neceſſarium ad ſalutem, cùmque illius defectum, & Sacerdotis abſentiam ſupplere poſſit infirmantis devotio, idcircò non fuit neceſſarium, quòd illius miniſtratio concederetur omnibus fidelibus.

Licèt autem S. Jacobus moneat, *inducendos eſſe Presbyteros*, hoc monitum non ſic accipiendum eſt, quaſi plures Presbyteri ſint neceſſarii ad validam hujus ſacramenti collationem, ut exiſtimant Græci, qui ſeptem convocant Presbyteros, ut Extremam-Unctionem ægrotis adminiſtrent. Cujus praxis hanc rationem profert Simon Theſſalonicenſis, apud Arcudium cap. 3. Dei frater (*Jacobus*) horum Presbyterorum, *inquit* „ numerum non exprimit: at verò ſeptem „ eſſe vocandos conſuetudine traditum eſt „ quod fieri arbitror propter ſeptem dona, „ quæ apud Iſaiam enumerantur, Spiritus. „ Vel propter illos ſeptem antiquæ legis „ Sacerdotes, qui divino juſſu circumeuntes

„ tes urbem Jericho, ſepties tubis cecinerunt, atque mœnia diruerunt. Ut etiam „ hic ſeptem Sacerdotes malitiæ, urbem duraque mœnia altitudinum peccati demoliuntur. Vel etiam tanquam mortua exiſtente anima, ut ſupra puerum illius Sunamitidis ad imitationem Prophetæ, ſepties orent Sacerdotes, & eam ſuſcitent „ prout ſanè excitavit puerum Eliſæus ſepties reverſus, ſepties item precatus. „ Vel quemadmodum Elias ſepties orans, „ cœlum, quod peccantibus clauſerat, rurſus aperuit, atque deduxit pluviam, ſic iſti „ ſepties deprecati ſolvant quidem ſqualorem peccati, accepta verò gratiæ clave, „ non ſecus, ac Petrus aperiant cœlum, „ atque miſericordiam à Deo remiſſionis, „ velut imbrem deducant. Is ergo ſenſus „ eſt, ut mea fert ſententia ſeptenarii „ numeri.

„ In neceſſitate autem, & pauciores Sacerdotes conficiunt. *Et infra*. Nonnulli „ verò, ubi penuria eſt Sacerdotum, tres „ tantùm convocant, idque non eſt reprehendendum. Erit enim imprimis propter potentiam Trinitatis. Deinde verò etiam propter aliud factum Eliæ in teſtimonium, & prędicationem Trinitatis. Quando „ mortuum filium Seraphaithæ trina prædicatione, trinaque vice in eum incumbens „ ſuſcitavit. Cæterùm non eſt curioſiùs inquirendum de numero, quando neque „ numerus ſcriptus eſt. Niſi quòd quamvis non ſit ſcriptus, neceſſarium tamen „ eſt antiquam obſervare traditionem, & „ ſin quidem ſeptem, ut veteris moris „ eſt, ſi verò neceſſitas fuerit, tres ſint „ ad minùs, eaque omnia recitent, quæcumque per traditionem dicenda eſſe „ acceperunt. Quoniam quæ à Patribus „ ſunt, ea quoque ſpiritus eſſe, fatendum eſt.

Verùm, ut ibidem reſpondet Arcudius, unde colligit Simon ex eo quòd Apoſtolus dixerit, vocet Presbyteros Eccleſiæ, non unum intelligere Presbyterum? ſi propter numerum multitudinis, frequenter is numerus in ſcripturis ſanctis accipitur pro numero ſingulari: Nam & Apoſtolus ad Hebręos ſcribens de Prophetis dicit: *Obturaverunt ora leonum, lapidati ſunt, ſecti ſunt, circumierunt in melotis, & pellibus caprinis*, & tamen qui obturavit ora leonum unus fuit Daniel, & qui lapidatus eſt unus Hieremias fuit, & qui ſectus eſt unus Iſaias: Et ſimiliter S. Matthæus, & S. Marcus referunt, latrones cum Chriſto crucifixos imbecillitatem illi exprobraſſe: cùm tamen S. Lucas diſertè ſcribat, unus autem de his, qui pendebant, latronibus, blaſphemabat eum. Sed eodem modo reſpondendum eſt, illos accepiſſe numerum multitudinis pro numero ſingulari, ut ſanctus Auguſtinus obſervavit in lib. 3. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 16.

Deinde ſæpè ſcriptura utitur communi modo loquendi. Communiter autem dicimus, confitenda ſunt peccata Sacerdotibus; in ægritudine vocandi ſunt Medici, cùm tamen ſemper uni Sacerdoti pateſaciamus peccata, & ſæpiſſimè unus Medicus curet ægrotum. Itaque quòd Jacobus Apoſtolus dixerit, *vocet Presbyteros*: perinde eſt, ac ſi dixiſſet, vocet unum ex Presbyteris. Sic Chriſtus D. dixit leproſis: Ite oſtendite vos Sacerdotibus, cùm alteri leproſo dixerit: Vade oſtende te Sacerdoti. Et Levitici 13. de leproſo ſcriptum eſt, adducitur ad Aaron Sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus. Et profectò ſi omnes illi decem leproſi uni Sacerdoti ſe oſtendiſſent, præcepto Chriſti D. cumulatè ſatisfeciſſent.

Et infrà: unus Presbyter ſeorſim conſideratus verè, propriè, ac per ſe etiam ſecundùm Græcos veram adhibet ſubjecto materiam, & integram formam hujus ſacramenti: ergo verè, & propriè ſolus confert hoc ſacramentum. Quare cęteri videntur eſſe ſuperflui, ſuperfluos dico, ſi exequantur Sacramentum recitantes eamdem formam: imò utrùm etiam graviter peccent, dum ſine ratione iterant ſacramentum, nec ne, dicam poſteà ſuo loco.

Denique, ſi Theſſalonicenſis congruentias quærit, ut ipſe requirit ad minùs tres ad ſignificandam ſanctiſſimam Trinitatem; ita nos unum ad declarandam unicam Divinitatem, vel unam perſonam Chriſti incarnati, vel aliquid ſimile, non enim deſunt ingenioſis ſimilitudines rerum, & congruentiæ. Quare ſi vel aderit Presbyter, ſufficit ſolus, præſertim in neceſſitate. *Hæc Arcudius*. Conſequens eſt ergo, quòd cùm S. Jacobus, ait. Inducat Presbyteros, potiùs qualitatem Miniſtri, quàm numerum commendat, hocque ab eo dictum eſt per enallagem, quomodo ſæpè dicitur, quòd peccator ſua crimina debet confiteri Sacerdotibus, ideſt homini, qui ſit Sacerdos, vel uni ex Sacerdotibus.

Ex his collige; Sacramentum Extremæ-Unctionis integrè adminiſtrari debere ab eodem Miniſtro; ita quòd ſingulæ Unctiones cum ſuis formulis, & precationibus, ab eodem Sacerdote adhibeantur; ſanctus enim Jacobus dicit, ungentes debere orare ſuper ægrotum; una autem oratio à pluribus partialiter prolata, non poteſt habere perfectum ſenſum, ſecundùm communem uſum loquendi. Poſſent tamen diverſorum ſenſuum Unctiones unà cum formulis ſibi corriſpondentibus à diverſis Sacerdotibus Miniſtrari extra neceſſitatem quidem validè, ſed illicitè, quia id fieret contra Eccleſiæ praxim, quæ maximè in Sacramentorum adminiſtratione eſt attendenda: licitè verò in neceſſitate, putà ſi prior Sacerdos poſt primam Unctionem unius ſenſus deficiat, & tunc alter reliquas Unctiones abſolvat.

Collige ſecundò: Miniſtrum ordinarium Extremæ Unctionis eſſe proprium Paſtorem cujuſque Eccleſiæ, licet enim omnis Sacerdos validè poſſit hoc Sacramentum etiam extra neceſſitatem conferre, non poteſt tamen licitè id exequi, niſi ſit vel proprius ſuſcipientis Sacerdos, vel ab eo licentiam obtinuerit: *Tum quia* miniſtrare Sacramentum, eſt officium Paſtoris, quod nullus poteſt ſibi vindicare, niſi vel ab eo Paſtore, vel ab ejus Superiore facultatem obtinuerit. Unde Catechiſmus Concilii Tridentini, cùm dixiſſet num. 26. ſoli Sacerdoti hujus Sacramenti adminiſtrationem eſſe commiſſam, ſubdit: Neque tamen Eccleſiæ decreto cuivis Sacerdoti, ſed proprio Paſtori, qui juriſdictionem habeat, ſive alteri, cui ille ejus muneris fungendi poteſtatem fecerit, hoc Sacramentum adminiſtrare licet. *Tum, quia* ex Clementina prima de Privilegiis, ſub excommunicationis pœna prohibetur Religioſis, ne abſque licentia proprii Sacerdotis, ſeu Presbyteri Parochialis, hoc Sacramentum adminiſtrent Clericis, aut Laicis ſibi non ſubditis.

Quæres 2. *Quibuſnam hoc Sacramentum conferri debeat*.

Reſpondeo: Hujus Sacramenti ſuſcipiendi capacem eſſe ſolum Chriſtianum viatorem adultum, & infirmum.

Prima pars conſtat: nullus enim homo capax eſt Sacramenti ſuſcipiendi, niſi charactere Baptiſmali ſit inſignitus, quippè cùm, ut jam diximus pluries cum Concilio Tridentino, Baptiſmus ſit omnium Sacramentorum janua: Unde ſi hoc Sacramentum conferretur non baptizato, quantumvis ille Catechumenus eſſet, & in gratia exiſtens, prorſus irritum eſſet, & invalidum.

Secunda pars etiam conſtat, nempe quòd ſolus homo vivus, & viator hujus Sacramenti recipiendi ſit capax: *Tum, quia* S. Jacobus dicit, eum cui conferri debet hæc ſacra Unctio, debere eſſe infirmum, ac ſubinde vivum, & viatorem: *Tum, quia*, ut diximus agendo de Sacramentis in communi, Sacramenta novæ legis ſunt remedia, quæ non proſunt mortuis finaliter, ac damnatis, nec perpetua ſanitate fruentibus, quales ſunt Beati, ſed dumtaxat infirmis ut ſunt viatores.

Tertia pars, nempe quòd conferri debeat tantùm adultis, ſufficienter colligitur ex dictis; cùm enim præcipuus hujus Sacramenti effectus ſit remiſſio peccati venialis, & ex accidenti etiam mortalis, illi ſoli debet miniſtrari qui hujuſmodi peccati committendi capax eſt: pueri autem ante rationis uſum non ſunt capaces ullius committendi peccati: ergo neque hujus Sacramenti ſuſcipiendi.

Nec obſtat, quòd ſint capaces gratiæ, & illius augmenti; nam augmentum, vel infuſio gratiæ eſt generalis effectus Sacramentorum, qui per ſingula Sacramenta, non confertur, niſi ut conjunctus propris effectibus ipſorum Sacramentorum; & ideo ubi non eſt capacitas primarii, & proprii effectus, nec etiam eſt capacitas Sacramenti, neque effectus communis Sacramentorum per tale Sacramentum conferendus eſt.

Vel dico, cum Maſtrio, Sacramenta eſſe quidem inſtituta ad cauſandam gratiam, cùm hæc ſit communis eorum effectus, non tamen inſtituta ſunt ad eam quomodocumque cauſandam, ſed tanquam neceſſariam ad aliquem peculiarem effectum eis proprium; alioquin ſequeretur, quòd cùm gratia habitualis ab omnibus cauſata, ſit ejuſdem ſpeciei, eoſdem quoque effectus produceret in ſingulis Sacramentis, & omnia quoque Sacramenta ejuſdem eſſent ſpeciei. Hinc diximus in ſuperioribus, Baptiſmum eſſe inſtitutum ad cauſandam gratiam, qua deletur originale, & cætera actualia: Pœnitentiam ad cauſandam gratiam, qua homo valeat fortiter confiteri fidem, & ſic de aliis; ſic ergo

in propoſito Extrema-Unctio inſtituta eſt ad cauſandam gratiam deletivam ſecundùm ſe venialium in homine eorum capaci, ad confortandum contra tentationes, & ad alleviandam animam, ut conſtat ex dictis: cùm ergo parvuli nec peccatorum nec tentationum dœmonis ſint capaces, nec gratiæ per illud collatæ, quæ de ſe eſt deletiva venialium in ſubjecto capaci eorum: Ita Maſtrius, *quæſt.6. num.* 106.

Nec etiam obſtat, quòd infantes ſint capaces recipiendæ ſanitatis, quæ recenſetur inter effectus Extremæ-Unctionis: Nam, ut diximus, effectus iſte eſt tantùm intentus per accidens, non autem primò, & per ſe; ac ſubinde illius ſolius producendi gratia non debet Sacramentum adminiſtrari: igitur ſolis adultis, qui aliquando uſum rationis habuerunt, legitimè conferri poteſt hoc Sacramentum, dummodo certò non conſtet, eos antequam uſum rationis amiſerunt, fuiſſe in peccato, & de illo non pœnituiſſe, puta ſi quis blaſphemando, aut adulterando ratione, ac ſenſibus deſtitueretur, & periculoſo morbo laboraret; hac enim in occaſione ei non deberet conferri hoc Sacramentum, quia non ordinatur directè ad remiſſionem peccati mortalis, & aliunde ſupponit hominem pœnitentem, aut in ſtatu gratiæ.

Aliis autem quibuſcumque adultis etiamſi de facto nullum rationis uſum habeant, dummodo illum antea habuerint, debet hoc Sacramentum miniſtrari: quia primarius hujus Sacramenti effectus non eſt tantùm animi roboratio contra tentationes dæmonis, ſed etiam eſt peccatorum venialium remiſſio, nec-non mortalium inculpabiliter oblitorum; vel quæ per alia Sacramenta non fuerunt remiſſa; quamvis ergo amentes in eo ſtatu, ſint horum effectuum incapaces, ſunt tamen capaces alterius, ſcilicet remiſſionis peccatorum; fieri enim poteſt, ut aliquis in peccato mortali exiſtens cum ſola Attritione in amentiam incidat, quo in caſu virtute hujus Sacramenti gratiam recipiat, & de attrito fiat æquivalenter contritus.

Nec obſtat, quòd S. Jacobus dixerit, *inducat Presbyteros*: hæc enim non ſignificant, neceſſariam eſſe in infirmo petitionem formalem, & expreſſam hujus Sacramenti; ſufficit enim virtualis, & interpretativa, quam unuſquiſque habet de propria ſalute; enim verò ſi hæc interpretativa, & virtualis petitio ſufficiat ad receptionem Baptiſmi, multò magis ſufficiet ad conferendam ſacram Unctionem.

Patet denique *ultima pars*, nempe quòd ſolus homo infirmus, ſit Extremæ-Unctionis capax; id enim à Chriſto D. inſtitutum fuiſſe creditur ex verbis S. Jacobi dicentis: Infirmatur quis in vobis, &c. Quod utique declarat Concilium Florentinum, cùm dixit: *Hoc Sacramentum niſi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet*: Et Tridentinum dicens: *Nonniſi infirmis, qui in exitu vitæ conſtituti videantur*. Unde Sacramentum hoc validè conferri non poteſt homini bene valenti, quamvis in evidenti vitæ periculo conſtituatur, puta damnatis ad mortem, aut periculosè navigaturis, aut præliaturis; hi namque non ſunt infirmi, & poſſunt ſibi conſulere per alia Sacramenta, maximè per Sacramentum Pœnitentiæ.

Hæc omnia luculenter ac nitidè explicat Doctor *diſt.*23. *num.*3. ubi tradit ac declarat definitionem Extremæ-Unctionis in hunc modum: **Extrema-Unctio eſt unctio hominis infirmi Pœnitentis, facta in determi-** „ **natis partibus corporis, cum oleo conſecrato** „ **ab Epiſcopo, miniſtrata à Sacerdote, ſi-** „ **mul verba certa cum intentione debita pro-** „ **ferente, ex inſtitutione divina efficaciter ſi-** „ **gnificans curationem finalem venialium**. Iſta „ ratio (*inquit*) apparet bona, quia non „ eſt in ſe falſa, ex 5. Metaph. cap 17. „ quia nulla pars ejus repugnat alteri. „ Exponendo ergo partes, primò ponitur, „ quòd eſt *unctio*, cujus congruentia eſt, „ quia iſtud ſignum ſenſibile congruit effe- „ ctui, ſcilicet unctioni curativæ; ſubditur, „ *hominis infirmi*, ideo non debet conferri ſanò, nec qualitercunque expoſito pe- „ riculo mortis, quia non ei cui imminet „ mors ex periculo extrinſecæ violentiæ, „ ut armorum, vel ſubmerſionis, vel hujuſ- „ modi, nec ſit exitus de ſtatu viatoris ad „ terminum: ita quòd probabiliter immineat „ qualitercunque infirmo, ſed periculum. „ Quod additur *pœnitentis*, patet, quia „ nullus eſt capax iſtius Sacramenti dignè, „ niſi ſit in gratia: iſtud enim Sacramen- „ tum non eſt remedium acquirendi gra- „ tiam, quia ad hoc ſunt tantùm Baptiſ- „ mus, & Pœnitentia. Ex hoc excluduntur „ non utentes ratione, ut parvuli, & qui „ non habent materiam Pœnitentiæ, ſal- „ tem qui non habent Pœnitentiam de ve- „ nialibus, ut perfectè innocentes: quia „ etiam non utentes ratione non poſſunt „

„ eſſe

,, eſſe pœnitentes; excludunt furioſi, &
,, amentes; & hoc niſi per voluntatem
,, præcedentem expreſſam præſumantur il-
,, lud velle.
,, Quod additur, *in determinatis parti-*
,, *bus;* iſtæ partes ſunt organa potentiarum,
,, per quarum actus peccatur frequenter
,, venialiter, utpote organa quinque ſen-
,, ſuum, & potentiæ motivæ. Et hoc ali-
,, quando reſpectu ejuſdem ſenſus, vel po-
,, tentiæ geminatæ, ut organa potentiæ viſi-
,, væ, ut oculi duo, organa potentiæ auditi-
,, væ duæ, aures, organa potentiæ olfactivæ,
,, nares, organa potentiæ tactivæ manus.
,, Et ſic iſtis prædictis, ſicut geminantur
,, organa, ita geminantur unctiones; orga-
,, num guſtus eſt lingua, in qua non fit
,, propter abominationem tollendam, un-
,, ctio: ſed exteriùs ſuper os; propter autem
,, organum potentiæ generativæ fit unctio
,, ad lumbos, juxta illud Gregorii ſuper il-
,, lud Lucæ: *Sint lumbi veſtri præcincti*,
,, &c. *Viris*, inquit, *luxuria in lumbis eſt*.
,, Propter organum motivæ quantum ad
,, progreſſivam, quæ eſt principalis motiva,
,, fit duplex unctio in duobus pedibus tan-
,, quam organis ad illum motum ordinatis.
,, Alia motio, qua frequenter peccatur, eſt
,, motio linguæ, juxta illud Jacobi 3. *Qui*
,, *non offendit verbo, hic perfectus eſt vir*,
,, & multa alia ibi. Et contra illud eſt un-
,, ctio oris, ita quòd ipſa eſt remedium
,, contra duplex peccatum veniale, ſicut
,, lingua congruit in duobus operi naturæ 2.
,, *de anima*, in guſtum ſcilicet, & loque-
,, lam. Sunt ergo undecim unctiones, ſci-
,, licet partiales, ſed aliquæ ſunt geminatæ
,, quaſi una, ita quòd ſunt ſeptem princi-
,, pales, quinque in organis quinque ſen-
,, ſuum ſexta in organo principali poten-
,, tiæ motivæ progreſſivæ, ſeptima in orga-
,, no principali generativæ.

Doctori concinit Catechiſmus Concilii Tridentini, num. 17. ubi *ait*: Sed docendi
,, ſunt fideles, quamvis hoc Sacramentum
,, ad omnes pertineat, quædam tamen ho-
,, minum genera excipi, quibus admini-
,, ſtrandum non ſit. Ac primum excipiun-
,, tur qui ſano, & firmo corpore ſunt: iis
,, enim Extremam-Unctionem tribuendam
,, non eſſe, & Apoſtolus docet, cum in-
,, quit: *Infirmatur quis in vobis?* & ratio
,, oſtendit; ſiquidem ob eam rem inſtitu-
,, ta eſt, non modò ut animæ, ſed etiam
,, ut corpori medicinam afferat. Cùm igitur
illi tantùm, qui morbo laborant, cura- ,,
tione indigeant, idcirco iis etiam, qui adeo ,,
periculosè ægrotare videntur, ut, ne ſupre- ,,
mus illis vitæ dies inſtet, metuendum ſit, ,,
hoc Sacramentum præberi debet. In quo ,,
tamen graviſſimè peccant, qui illud tem- ,,
pus ægroti ungendi obſervare ſolent, ,,
cùm, jam omni ſpe ſalutis amiſſa, vita, ,,
& ſenſibus carere incipiat; conſtat enim ,,
ad uberiorem Sacramenti gratiam perci- ,,
piendam plurimum valere, ſi ægrotus, cùm ,,
in eo adhuc integra mens, & ratio viget ,,
fidemque, & religioſam animi volunta- ,,
tem afferre poteſt, ſacro oleo liniatur. Qua- ,,
re Parochis animadvertendum eſt, ut eo ,,
potiſſimùm tempore cœleſtem medici- ,,
nam adhibeant illam quidem ſemper vi ,,
ſua admodum ſalutarem, cùm eorum ,,
etiam pietate, & religione, qui curandi ,,
ſunt, magis profuturam intellexerint. ,,
Nemini igitur, qui gravi morbo affe- ,,
ctus non ſit, Sacramentum Unctionis da- ,,
re licet, tametſi vitæ periculum adeat, ,,
vel quia periculoſam navigationem parat, ,,
vel quia prælium initurus ſit, quo certa ,,
mors illi impendeat, vel etiam ſi capitis ,,
damnatus ad ſupplicium raperetur; Om- ,,
nes præterea, qui rationis uſu carent, ,,
ad hoc Sacramentum ſuſcipiendum apti ,,
non ſunt; & pueri, qui nulla peccata ,,
admittunt, quorum reliquias ſanare hujus ,,
Sacramenti remedio opus ſit: amentes ,,
item, & furioſi, niſi interdum rationis ,,
uſum habuerint, & eo potiſſimùm tem- ,,
pore pii animi ſignificationem darent, ,,
peterentque ut ſacro oleo ungerentur; ,,
nam qui ab ipſo ortu nunquam mentis, ,,
& rationis compos fuit, ungendus non ,,
eſt: ſecus verò ſi ægrotus, cùm mente ,,
adhuc integra hujus Sacramenti parti- ,,
ceps fieri voluiſſet, poſtea in inſaniam, ,,
& furorem incidit.

Petes: *Quænam ſit obligatio ſuſcipiendi hoc Sacramentum.*

Reſpondeo primò, quòd ſi Extrema-Unctio attendatur ſecundùm ſe, & abſolutè in ordine ad hominem conſtitutum in morbo periculoſo, Fideles adultos ad ſui receptionem non obligat, ſiquidem ad id tenerentur, vel neceſſitate medii, vel neceſſitate præcepti. Non *prima*, quia hoc Sacramentum non eſt tantæ neceſſitatis, ut ſine ejus receptione ſalus non poſſit compara-

parari; ſiquidem nullo ex capite talis neceſſitas colligitur, quia nullum extat præceptum vel in Scriptura, vel in Traditione, vel in Canonibus, aut praxi Eccleſiæ: non quidem in Scriptura, ſi enim aliquod hujus Sacramenti ſuſcipiendi eſſet præceptum, maximè peteretur ex verbis S. Jacobi: at ita non eſt, ſiquidem S. Jacobus ſolùm ibi promulgat hoc Sacramentum, & magis hortatur fideles ad ejus receptionem, quàm illam præcipiat: igitur non eſt obligatio illud ſuſcipiendi ſub peccato. Neque etiam ex Canonibus, aut praxi Eccleſiæ, quia praxis Eccleſiæ non fundatur in obligatione, ſed in utilitate conſequenda ex hujus Sacramenti receptione. Neque etiam ex Canonibus, nullus enim canon apparet, ex quo colligatur hæc neceſſitas: quare Eccleſia tempore interdicti prohibet dari moribundis Sacramentum Extremæ-Unctionis cap. *quod in te de pœnit. & remiſſione*, quod certè non prohiberet, ſi eſſet illis neceſſarium neceſſitate medii, vel præcepti, ob eam enim rationem non prohibet illis dari ſacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ per modum viatici.

Reſpondeo ſecundò, quòd ſi hoc Sacramentum conſideretur per ordinem ad quaſdam circumſtantias ſpeciales, putà ſcandali, vel contemptus, aut conſcientiæ, aliquando fideles adulti ad ejus receptionem obligantur, quiſque enim tenetur vitare ſcandalum, & ea ſibi media procurare, quæ ex conſcientia judicat eſſe neceſſaria ad ſalutem conſequendam: at ex omiſſione receptionis hujus Sacramenti poteſt interdum oriri ſcandalum, putà vel ſuſpicio hæreſis, vel hujus Sacramenti contemptus, ſi nempè aliquis bene audiens apud omnes, ſciat ſe conſtitutum in morbo periculoſo, & communem eſſe fidelium praxim, ut hoc Sacramentum in tali ſtatu recipiatur, illud tamen reſpuit coram pluribus, ſicque dat occaſionem ſuſpicandi, quòd ſit hæreticus; vel ex parte conſcientiæ, ſi nempè infirmus de ſua Contritione, nec poſſit ſuſcipere ſacramentum Pœnitentiæ, cujus ope fiat ex Attrito contritus, in eo caſu tenetur ſibi procurare hujus ſacramenti receptionem, ut nempè habeat media ſufficientia ad ſalutem.

Petes denique: *Quænam diſpoſitiones prærequirantur in ſuſcipiente ad dignam receptionem hujus Sacramenti.*

Reſpondeo, requiri *primò*, ut ſuſcipiens ſit ab omni peccato mortali purgatus, unde hoc Sacramentum conferri ſolet dumtaxat poſt Abſolutionem ſacramentalem: *Secundò*, ut ſuſcipiens habeat fidem, & ſpem conſequendæ ſanitatis animæ, & corporis, ſi hæc corporis ſanitas ſaluti expediat. *Tertiò*, ut ſuam intentionem, & preces jungat, & uniat intentioni, & precibus Eccleſiæ. *Quartò denique*, ut exinde ſperet ſibi concedendum divinum auxilium, & patrocinium adversùs omnes dæmonum infeſtationes. Quas omnes diſpoſitiones optimè explicat Catechiſmus Rom. n.29. ubi ſcribit: *Quoniam verò omni ſtudio curare oportet, ne quid Sacramenti gratiam impediat: ei verò nihil magis adverſatur, quàm alicujus peccati mortiferi conſcientia, ſervanda eſt Catholicæ Eccleſiæ perpetua conſuetudo: ut ante Extremam-Unctionem, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramentum adminiſtretur. Ac deinde ægroto perſuadere Parochi ſtudeant, ut ea fide ſe ungendum Sacerdoti præbeat, qua olim, qui ab Apoſtolis ſanandi erant, ſeipſos offerre conſueverant. In primis autem animæ ſalus, deinde corporis valetudo cum illa adjunctione, ſi ea ad æternam gloriam profutura ſit, expetenda eſt. Nec verò dubitare Fideles debent, quin ſanctæ illæ, & ſolemnes preces à Deo audiantur, quibus Sacerdos non ſuam, ſed Eccleſiæ, & Domini noſtri Jeſu Chriſti perſonam gerens utitur. Qua una maximè re cohortandi ſunt, ut hujus ſaluberrimi olei Sacramentum ſanctè, & religioſè ſibi adminiſtrandi curent, cùm & acrior pugna inſtare, & vires cùm animi, tùm corporis deficere videantur.*

Finit Tomus Decimus.

IN-

I N D E X

Rerum Notabilium, & Sententiarum, Quæ in hoc Decimo Volumine continentur.

Prior numerus ſignificat paginam, poſterior verò columnam.

A

Ablutio.

ABLUTIO eſt materia proxima Baptiſmi. pag. 202.2
Quid ſit Ablutio baptiſmalis. ibid.
Ablutio ſacramentalis fieri poteſt tribus modis. 203.2
Ablutio baptiſmalis fieri debet in notabili parte. 204.1
Urgente tamen neceſſitate, poteſt in minima. ib.2
Ablutio baptiſmalis requirit aliquam aquæ quantitatem. 205.1
Ablutio occiſiva non proficit. ibid.2

Abſolutio.

Quo ſenſu præcipua vis pœnitentiæ conſiſtat in Abſolutione. 379.1
Quare Sacerdotalis Abſolutio dicatur forma pœnitentiæ. 380.1
Sola verba, *Abſolvo te*, ſunt eſſentialia formæ Abſolutionis. 381.2
His verbis, Abſolvo te, cum debita intentione prolatis perficitur Sacramentum. 383.2
Abſolutio debet ore proferri, quamvis confeſſio fieri poſſit ſcripto, aut nutu. 386.1
Diſcrimen inter Abſolutionem à Cenſuris, & Abſolutionem à peccatis. 387.1
Nulla eſſet Abſolutio data abſenti, & per literas. ib 2
Abſolutio non poteſt fieri ſolis verbis deprecativis. 392.2
Græci non Abſolvunt verbis tantùm deprecatoriis. 396.2
Valere poteſt Abſolutio ſub conditione de præterito, & præſenti, non autem de futuro. 401.1
Dimittitur aliqua pars pœnæ per Abſolutionẽ. 409.2
Quomodo quidvis fidelis poſſit juſtum Abſolvere. 437 1
Quilibet Sacerdos non poteſt Abſolvere. 519.1
Quia non omnis habet juriſdictionem. ibid.2
Non licebat olim quoſlibet pœnitentes Abſolvere. 520.2
Non confertur completa poteſtas Abſolvendi in Ordinatione. 521.1
Licet Sacerdotes eam habeant à Chriſto. ibid.2

Actio.

Tria ſunt in Actionibus Hierarchicis. 52 2
Quid remaneat poſt Actum peccaminoſum. 287.1
Et quomodo poſſit deleri. ibid.
Agrippinus primus omnium decrevit nullum eſſe Baptiſmum hæreticorum. 128 1
Non conſtat eum eſſe Tertulliano poſteriorem. ib.
Sed hoc dogma perperam ſtabilivit. ibid.
Quid ſit agere ex opere operato. 68.2
Quàm imperitè hæc vocabula rideat Calvinus. ib.2

Adultus.

Adultus eſt duplex. 241.2
Adultus ratione orbatus baptizari poteſt. 242.2
Adultus non conſentiens invalidè baptizatur. 243.1
Nolens tantùm ſecundùm quid, validè baptizatur. 244 1

Amor.

Intenſio Amoris eſt multiplex. 425.1
Quo ſenſu S. Aug. dixerit neminem poſſe juſtificari ſine amore Dei. 452.2

Angelus.

Quare Angeli non poſſint efficere quicquid poſſunt homines. 310.2
Qua ratione S. Aug. afferat Apoſtolos non dediſſe Spiritum ſanctum. 73.1

Aqua.

Aqua benedicta non eſt propriè Sacramentum. 55.2
Aqua naturalis eſt ſola baptiſmi materia. 196.2
Aqua vera fluxit ex perfoſſo latere Chriſti Domini. 198.1

Attritio.

Quid ſignificetur nomine Attritionis. 440.1
Attritio ex metu gehennæ eſt actus ſalutaris. 442 2
Attritus tendit in Deum ſaltem inefficaciter, & magis dolet de culpa quàm de pœna. 446.1
Attritio ſufficit cùm Sacramento ad gratiam ibid.2
Attritio cum Sacramento æquivalet contritioni quantum ad effectum. 453.2
Doctor Seraphicus non improbat Attritionem, nec Subtilis Doctor. 454.1
Attritio ſine Sacramento non eſt multùm accepta Deo. 456.1
Attritio cum Sacramento fit Contritio æquivalenter. 458.1
Attritio debet extendi ad omnia peccata mortalia, non autem neceſſariò ad omnia venialia. ib.2
Definitio Attritionis. 459.2

B

Baptiſmus.

Quam miranda ſit Baptiſmi virtus. 170.1
Æmulatur Incarnationem. ibid.2
Baptiſmi nomen tria ſignificat. 171.1
Variis nominibus, ac gloriæ titulis illuſtratur. ibid.
Cur primùm agatur de S. Joannis Baptiſmate. ibid.2
Hæretici nolunt aliquod eſſe diſcrimen inter Baptiſmum Joannis, & Chriſti. 172.2

Baptiſmus Joannis fuit præparatio ad Baptiſmum Chriſti. ibid.
Baptiſmus Joannis diſtinctus erat à Baptiſmate Chriſti. 173. 1
Proponitur primum hæreticorum fundamentum. 174. 2
Solvitur. ibid.
Alia hæreticorum fundamenta proponuntur. 175. & convelluntur. ibid. 2
Baptiſmus Joannis non conferebat gratiam ſanctificantem. 176. 1
Quam variè erraverint hæretici circa materiam Baptiſmi. 195. 2
Aqua naturalis ex ſola legitima Baptiſmi materia. 196. 2
Explicantur SS. Patres, qui huic aſſertioni videntur contrarii. 176. 2
Baptiſmum collatum ab hæreticis eſſe validum, definitur in Conciliis. 132. 1
Probatur ex variis figuris veteris Teſtamenti. 85. 1
Idem decernunt Summi Pontifices. ibid.
Objiciuntur Canones Apoſtolorum, & Concilii Nycæni, &c. 134. 1
Explicantur, & ſolvuntur. ibid. 2
Falſum eſt Anaſtaſium divinitus eſſe percuſſum, quod approbaſſet Baptiſma hæreticorum. 135. 2
Objiciuntur decreta SS. Pontificum. 136. 2
Solvuntur, & explicantur. 137. 1
Objiciuntur SS. Patres, & ſolvuntur. 138. 1
Traditione Apoſtolica conſtat non eſſe rebaptizandos hæreticos. 139. 1
Perperam conſuetudinem, & traditionem ſibi patrocinari cenſebant SS. Firmilianus, & Cyprianus. ibid. 2
Plurima pro veris falſa ſupponit Firmilianus. 140. 1
Prætenſam illam traditionem optimè refellit S. Auguſtin. ibid. 2
Quomodo hæretici poſſint dare remiſſionem peccatorum. ibid.
Non fuit etiam Alexandrinum. 151. 1
Nec Bagajenſe. ibid. 2
Neque Sardicenſe. 152. 1
Sed Nycænum. ibid. 2
Quo ſenſu S. Auguſtinus dicitur Canones Concilii Nycæni ignoraſſe. 153. 2
Quare Canonis Nycæni de non rebapt. non meminerit S. Epiphanius. 154. 1
Nec S. Baſilius. ibid. 2
Plures fuerunt Canones Nycæni, quàm appareant. ibid.
Sal reſolutum poteſt eſſe materia Baptiſmi. 201. 2
Aqua Baptiſmi ſolemniter conferendi debet eſſe benedicta. 202. 1
Stephanus II. non approbavit Baptiſmum in vino collatum. 199. 1
Omnis, & ſola aqua elementaris eſt materia ſufficiens Baptiſmi. ibid. 2
Repudiantur omnes alii liquores, maximè artificiales. 200. 1
Dubitatur de cerviſia, & juſculo, &c. 201. 1
Non valet Baptiſmus per jocum miniſtratus. 162. 1
Explicantur facta S. Geneſii, & S. Athanaſii adhuc pueri per luſum pueros baptizantis. ibid.
Quo ſenſu dixerit S. Auguſtin. Chriſtum Dom. potuiſſe dare ſervo virtutem inſtituendi Baptiſmum. 61. 1
Quo ſenſu dixerit S. Aug. Baptiſmum mundare per fidem. 73. 2
Solvitur factum pueri Judæi à pueris Chriſtianis baptizati. 163. 2
Quare Calviniſtæ verè baptizent. 164. 1
Quare Eccleſia in forma Baptiſmi utatur verbo Græco *baptizo*. 26. 1
Ebrioſus poteſt validè baptizare, non ita ebrius. 159. 2.
Baptiſmus ſanguinis dignior eſt Baptiſmo fluminis.
Quid ſit baptizari fruſtra à mortuo. 119. 2
Hæreticus poteſt recipere Baptiſmi characterem, non verò gratiam. 141. 2
Unde error Baptizantium. ibid.
Baptiſmus poteſt eſſe validus, ſine collatione Spiritus ſancti. ibid. 2
Quare Baptiſmus fluminis prodeſſe poſſit ſine charitate, non verò Baptiſmus ſanguinis. 142. 1
Baptiſmus hæreticis collatus non prodeſt ad ſalutem. ibid. 2
Quomodo S. Cyprianus admittat validum eſſe Baptiſma collatum ab hæreticis. ibid.
Quomodo Baptiſmus poſſit generare veros Eccleſiæ filios apud eos, qui non ſunt in vera Eccleſia. ibid.
Cur iterùm baptizati fuerint, qui erant à Sancto Joanne Baptiſta tincti. 143. 2
Non officit huic veritati S. Cypriani ſententia. ibid. 2
Non fuit ſoluta pax, & communio inter SS. Cyprianum, & Stephanum. 144. 1
Firmilianus ſententiam revocavit, & ſanctè obiit. 145. 2
S. Cyprianus etiam ſententiam revocavit. ibid. 2
Dubitatum eſt an ſcripta, quæ apud S. Cyprianum rebaptizationi favent, reverà illius eſſent. 146. 1
Magna controverſia de Concilio, in quo proſcriptum eſt dogma de rebaptizandis ab hæreticis baptizatis. 147. 1
Quod tamen fuit univerſale, & Oecumenicum. ibidem.
Fuit celebratum ante nativitatem S. Auguſt. 148. 2
Non fuit Arelatenſe. ibid. 2
Qualiter Chriſti D. Paſſio tantùm prævifa, contulerit efficaciam Baptiſmo. 181. 2
Baptiſmus non fuit inſtitutus dum Chriſtus D. in Jordane baptizatus eſt. 182. 1
Nec in colloquio cum Nicodemo. ibid. 2
Quo ſenſu plurimi Patres dixerint Baptiſmum accepiſſe vim ſanctificandi in Jordane. ibid.
Baptiſmus fuit utilis, & ſufficiens pro expiando peccato originali ante Chriſti Paſſionem. 183. 2
Qui Baptizatus erat ante Chriſti D. Paſſionem poterat ſalvari ſine Circumciſione: Judæi tamen

men tenebantur circumcidere ſuos pueros, licèt Baptizatos. 105. 1
Baptiſmus non fuit ſub præcepto ſtatim poſt mortem Chriſti. 186. 1
Sed pro Judæis à die Pentecoſtes, & ſucceſſivè pro Gentilibus. ibid. 2
Certum eſt Baptiſmum eſſe ſacramentum novæ legis. 177. 1
Et primum omnium à Chriſto D. inſtitutum. ibid. 2
Triplex eſt ſententia de tempore inſtitutionis Baptiſmi. 178. 1
Et totuplex de inceptione illius obligationis. ibid. 2
Duplex traditur Baptiſmi definitio. 179. 1
Ultima magis probanda. ibid.
Omino rejiciendæ ſunt definitiones hæreticorum. ib. 2
Baptiſmus fuit inſtitutus ante Chriſti D. Paſſionem. 180. 1
Chriſtus D. ſuo baptiſmate baptizavit, & ejus Diſcipuli. ib. 2
Baptiſmus eſt primum omnium Sacramentorum, & Eccleſiæ janua. 181. 1
Aliæ ſimiles formæ rejiciuntur. 215. 2
Licitum fuit aliquando baptizare in ſolo nomine Chriſti. ibid.
Oppoſita tamen ſententia non eſt improbabilis. 137. 2
Non licet nunc in ſolo nomine Chriſti Baptizare. 217. 2
Probabilius eſt, quòd Baptiſmus ille eſſet invalidus. 218. 1
Baptiſmus duplici ritu poteſt adminiſtrari. 219. 1
Duplex eſt illius miniſter. ibid.
Duplex eſt Sacramentorum adminiſtratio. ib. 2
Calviniſtæ nolunt Baptiſmum poſſe adminiſtrari à quolibet. ibid.
Quod omnes Catholici proclamant. 220. 1
Valet enim Baptiſmus collatus etiam à Pagano, & Judæo. ibid.
Multò magis à Laico Chriſtiano. ib. 2
Qua ratione Chriſtus D. dederit Apoſtolis poteſtatem baptizandi. ib.
Quo ſenſu Tertullianus neget jus baptizandi mulieribus. ibid. 2
Et Gregorius XI. Paganis. ib.
Sicut & S. Auguſtinus. 221. 1
Et Concilium Eliberitanum. ibid.
Epiſcopus, & Sacerdos eſt Miniſter ordinarius Baptiſmi. ibid.
Quis ſit ſervandus ordo inter Miniſtros Baptiſmi. ib. 2
Nemo ſeipſum baptizare poteſt. 222. 2
Plures ab uno baptizari poſſunt. 223. 2
Quo in caſu plura eſſent Baptiſmata. 224. 1
Quo ſenſu, & quomodo intelligi poſſit, quòd plures eumdem baptizarent. ib.
Græci utuntur verbo (*baptizetur*) 212. 1
Quæ fuerit hujus paſſivæ uſurpationis cauſa. ib.
Poſſunt adhuc ſub ea forma baptizare. 213. 1
Verbum iſtud deprecationem tantùm ſignificat. ib.
Nunc temporis eſt indicativi modi, ajunt enim; (*baptizatur*) ib. 2
Perſona baptizati exprimi debet in forma Baptiſmi. ibid.
Præpoſitio (*in*) non eſt abſolutè neceſſaria. 214. 1
Particula (*in nomine*) ſignificat unitatem eſſentiæ divinæ. ib.
Vel authoritatem, & majeſtatem Dei. ibid. 2
Eſt abſolutè neceſſaria. ibid.
Perſonæ divinæ exprimi debent in Baptiſmo ſub proprietate earum conſtitutiva in ratione perſonæ. 215. 1
Omnia peccata per Baptiſmum diluuntur. 251. 252
Per Baptiſmum ſolvitur pœna æterna. 255. 1
Non verò omnis temporalis. ibid.
Quomodo Baptiſmus imminuat concupiſcentiæ vires. 256. 1
Baptiſmus æqualem gratiam ordinariè confert ſubjectis æqualiter diſpoſitis. ib. 2
Poteſt tamen uberior gratia Baptizatis conferri. ib.
Non eadem eſt obligatio ſuſcipiendæ Euchariſtiæ, ac Baptiſmatis. 230. 1
Parvuli omnes ſunt capaces Baptiſmi ſuſcipiendi. ib.
Non eſt eadem obligatio audiendæ doctrinæ, ac ſuſcipiendi Baptiſmi Chriſti D. 231. 1
Quare non ſit eadem neceſſitas fidei, ac Baptiſmi. ib. 2
Nullum eſt ampliùs remedium originalis peccati eluendi, nec medium ſalutis conſequendæ, quod parvulis prodeſſe poſſit, præter Baptiſmum. 232. 1
Quare nunc non vigeant legis naturæ, & ſcriptæ remedia. 233. 1
Nec tamen deterior ſit conditio Chriſtianorum, quàm Judæorum. ibid.
Baptiſmi ſuſcipiendi neceſſitas irrita reddit alia remedia pro eluendo peccato originali, licèt non ſit cognita. 234. 1
Ad ſacramentum conferendum, & ſuſcipiendum ſufficit intentio virtualis. 244. 1
Parvuli infidelium poſſunt diſtrahi à conſortio parentum. 239. 2
Non eſt improbabile infideles poſſe cogi ad fidem. 240. 1
Etiam infideles non Baptizati. ib. 2
Quatuor præcipuè requiruntur diſpoſitiones in adulto baptizando. 241. 1
Fides eſt neceſſaria ad debitè, non autem ad validè ſuſcipiendum Baptiſmum. ib. 2
Etiam habitualis ſufficit. 245. 1
Non ſufficit ad validum Baptiſmum ſtatus indifferens. ib. 2
Adultus Baptizandus debet pœnitere. ib.
Contritio perfecta non requiritur in adulto Baptizando. 247. 1
Contritio perfecta non eſt neceſſaria ut homo ſe convertat ad Deum; ut ad ultimum finem. ib. 2

Qui

Qui ſimulata pietate accedit Baptizandus validè baptizatur. 248. 1
Sed non juſtificatur. ib.
Tres modi, quibus dicitur gratia Baptiſmi reviviſcere. 249. 1
Explicantur. 250. 1
Baptiſmi varios effectus numerant SS. Patres. 251. 2
Non Baptizati tripliciter ſubjici poſſunt Principibus Chriſtianis. 235. 1
Infidelium filii validè poſſunt Baptizari, invitis parentibus. ib.
Licèt adulti non poſſint contra propriam voluntatem. 236. 1
Filii Baptizatorum, & Infidelium mancipatorum Chriſtianis, baptizari poſſunt invitis parentibus. ib.
Poſſunt Infidelium politicè Chriſtianis ſubditorum filii licitè baptizari. 237. 1
Quia Deo magis eſt obediendum quàm hominibus &c. ib. 2
Nullus eſſet Baptiſmus ſi unus ablueret, & alter verba proferret. 224. 1
Eſſet autem validus ſi omnes ſimul utrumque præſtarent. ib.
Quid ſit agendum circa baptizationem monſtri. 225. 2
Baptiſmus poteſt intelligi neceſſarius tribus modis. 226. 1
Baptiſmus eſt omnibus omnino neceſſarius ad ſalutem. ib.
Ut etiam fatebantur Pelagiani. 227. 2
Præcluditur Calviniſtarum evaſio. 228. 1

De Cæremoniis Baptiſmi.

Undè deductum Cæremoniæ nomen. 258. 2
Quid ſit. 259. 1
Eas negat uſurpandas Calvinus. ib.
Variæ Cæremoniæ antiquitus Baptiſmum antecedebant. ib. 2
Ad Baptiſmi ſolemnem collationem requiruntur Patrini. 260. 2
Eorum inſtitutio oritur ab Apoſtolis. ib.
Tres erant antiquitus, nunc debet eſſe unicus. ib. 2
Debent invigilare ſaluti filioli ſui. 261. 1
Eorum eſt nomina imponere Baptizando. ib.
Quare fiat inſufflatio baptizando, & abrenuntiatio. ib. 2
Quid ſit Exorciſmus. ib.
A quo primùm uſurpatus. ib.
Cui imprimatur ſignum Crucis. 262. 1
Quare ſal imponatur. ib.
Quare aures ſaliva liniantur. ib.
Quare fiat fidei Confeſſio, & interrogatio. ib. 2
Et pectoris, & ſcapularum unctio. ib.

Cæremoniæ concomitantes Baptiſmum.

Apoſtoli baptizabant quovis tempore. 263. 1
Poſtmodum ſtatutum fuit baptizandis tempus in Paſchate, & Pentecoſte. ib.
Hæc conſuetudo diu perſeveravit. ib. 2
Cur fuerit abrogata. 264. 1
In neceſſitate licebat baptizare quovis tempore. ib.
Et in quovis loco. ib.

Cæremoniæ conſequentes.

Baptizatum Sacerdos oſculabatur. 264. 2
In vertice ungebat. ib.
Caput panno tegebat. 265. 1
Veſte alba induebat. ib.
Euchariſtiam præbebat. 266. 1
Ad Epiſcopum ducebat, ut Confirmationem acciperet. ib.
Cur pulſentur campanæ poſt Baptiſmum. ib. 2
Baptiſmus eſt validus etiam per aſperſionem. 206. 2
Debet repræſentare mortem, & reſurrectionem Chriſti D. 207. 1
Perinde eſt ad valorem Baptiſmi, quòd fiat per ablutionem unicam, vel triplicem. 208. 1
Circa formam Baptiſmi erraverunt hæretici tempore Apoſtolorum. 209. 2
Recenſentur. ib.
Verba formæ aliqua ſunt neceſſaria ex parte ſacramenti, alia ex parte miniſtri. 210. 2
Quænam ſit legitima forma Baptiſmi. ib.
Expenditur dubium, & controverſia Claromontenſium de forma Baptiſmi. 211. 1
Pronomen, *ego*, non debet neceſſariò exprimi. 212. 1
Verbum, *Baptizo*, activè, vel paſſivè proferri poteſt. ib.
Quid per Baptiſmum ignis intelligatur. 198. 2
Judæus arena Baptizatus denuò fuit aqua baptizandus. 199. 1
Triplex eſt Baptiſmus. 187. 2
Baptiſmata ſanguinis, & flaminis non ſunt ſacramenta quoad ſignum, ſed quoad effectum. 188. 1
Baptiſmus non poteſt iterari, & eſſe multiplex. 189. 2

C

Confeſſio.

Quæ ſit Confeſſionis definitio. 528. 2
Confeſſio eſt de jure divino poſitivo. 466. 1
S. Jacobus non fuit author præcepti Confeſſionis, ſed promulgator. 470. 1
Confeſſionis onus leve eſt. 474 2
Græci ſemper Confeſſionem frequentarunt, demptis nonnullis errantibus. 477 2
Parvi facienda eſt Gloſsatoris ſententia de Confeſſione. 437. 1
Nectarius non abrogavit Confeſſionem auricularem, ſed publicam. 479. 2
Mulieres rariùs quàm viri pœnitentiam publicam agebant. 483. 1
Aliter fiebat pœnitentia publica, poſt, quàm ante ſchiſma Novatianorum. ib. 2
Triplex in Scriptura celebratur Confeſſio 460. 1
Alia inſuper Deo, & alia homini. ib. 2
Alia iterum ſacramentalis, altera non ſacramentalis. ibid.

Confeſſio uſurpatur interdum pro tota pœnitentia. 461. 1
Confeſſio non eſt de jure naturali. 464. 2
Confeſſio in lege veteri fiebat Deo ſoli, ideo non erat ſacramentum. 465. 1
Naturali lumine notum eſt, quòd peccator debeat judicari ab aliquo, ſed non eſt naturaliter notum, quòd ſit judicandus ab alio homine. 466. 1
Confeſſio fieri debet ſingulis annis ex præcepto Eccleſiaſtico. 488. 1
Quomodo Eccleſia illius præcepti tranſgreſſionem noſſe, ac punire poſſit. 489. 1
An Eccleſia potuiſſet præcipere Confeſſionem, ſi eam liberam Chriſtus reliquiſſet. ib. 2
Quomodo ſit computandus annus faciendæ Confeſſionis. 490. 2
Utrùm qui non eſt Confeſſus uno anno, ſtatim teneatur confiteri anno ſequente. 491. 1
Soli, & omnes baptizati adulti tenentur Confiteri. ib. 2
Dubium eſt de Infidelibus. 492. 2
Quonam anno incipiat hæc obligatio Confeſſionis, certò determinari nequit. 494. 1
Qui habet dumtaxat venialia, fortè non tenetur ad annuam Confeſſionem. ib. 2
An venialium Confeſſionem præcipere poſſit Eccleſia, dubium eſt. 495. 2
Sexdecim ſunt conditiones ad perfectam Confeſſionem. 469. 2
Duplex eſt Confeſſionis integritas: materialis ſcilicet, & formalis. 497. 2
Confeſſio auricularis, & ſecreta fuit à Chriſto D. inſtituta. ibid.
Fieri poteſt Confeſſio per interpretem. 499. 1
Omnia omnino peccata mortalia debent aperiri in Confeſſione. ib. 2
Qualis, & quanta eſſe debeat conſcientiæ inquiſitio prævia ad Confeſſionem. 504. 1
Confeſſio non debet eſse neceſsariò integra materialiter. ib. 2
Non eſt dimidianda Confeſſio, ut celetur perſona complex. 506. 1
Declaratio perſonæ complicis non eſt contra jus naturale. 507. 2
Nec obſtat, quòd Confeſſio inde fiat odioſa. 508. 2
Non ſequitur inde, quòd etiam debeat revelare peccatum non complicis. 509. 1
Non debet fieri talis revelatio abſque neceſſitate. ib. 2
Non licet dimidiare Confeſſionem propter caſus reſervatos. ib.
Moribundus poteſt licitè abſolvi, ſi diſtinctè non fuerit Confeſsus. 510. 2
Nec tamen inde ſequitur fieri poſse Confeſſionem abſenti. 511. 2
Qua ratione plurimi Theologi doceant licere confiteri Laico. 517. 1
Quo ſenſu S. Chriſoſt. & Caſſianus dixerint non eſse confitendum homini. 484. 1
Qua ratione veteres Theologi aſserant Confeſſionem non eſse à Deo inſtitutam. 485. 1
Quomodo omnia omnino peccata poſſint in Confeſſione aperiri. ib. 2
Quid ſit Confeſſionis ſigillum. 514. 1
Solus Sacerdos eſt Miniſter ſacramenti Pœnitentiæ. ibid.
Triplex eſt Confeſſio. 515. 1
Diaconi poſsunt ſuſcipere Confeſſionem publicam, non verò ſacramentalem. ib. 2

Contritio.

Vnde deducatur Contritionis nomen. 413. 1
Quid propriè ſignificet Contritio. ib. 2
Duplex eſt Contritio. 415. 1
Quænam requirantur ad perfectam Contritionem. ib. 2
Qua ratione differant dolor, triſtitia, & nolitio. 416. 1
Contritio potiſſimùm conſiſtit in deteſtatione peccati. 418. 1
Contritio fieri debet ex motivo charitatis. 421. 1
Contritio poteſt eſse actus formalis charitatis. ibid. 2
Quare actus Contritionis dum diſtinguitur à charitate, debeat ab ea imperari. ib.
Quandonam Contritio ſola ſufficiat ad remiſſionem peccati. 425. 2
Contritio perfecta habet vim ſtatim juſtificandi etiam extra ſacramentum. 426. 2
Contritio non debet eſse ſummus dolor intrinſecè. 430. 1
Quo ſenſu S. Auguſt. dixerit Catechumenum quamvis pœnitentem non poſse juſtificari donec fuerit baptizatus. 428. 2
Proponuntur, ac ſolvuntur oracula Scripturæ Sacræ, in quibus ſummus dolor videtur deſiderari ad perfectam Contritionem. 432. 1
Dolor Contritionis debet eſse maximus appretiative. 434. 2
Contritio omnia omnino peccata debet deteſtari. 430. 2
Contritio urgente neceſſitate fieri poteſt in inſtanti. 435. 2
Non eſt neceſse, quòd Contritio fiat de ſingulis peccatis. 436. 2
Non licet minus malum facere, ut vitetur grandius. 439. 2
Quomodo Contritio, & Attritio invicem conveniant, & diſtinguantur. 440. 2
Contritio ſolvit culpam ante alias partes Pœnitentiæ. 349. 2

Concilium.

Concilium Arelatenſe non fuit plenarium. 148. 2
Ei non adfuit Summus Pontifex. 149. 1
Omnes Epiſcopi non fuerunt ad id vocati. ib. 2
Quo ſenſu dicatur univerſale à S. Auguſt. 150. 1
Cogitur Concilium adversùs Cæcilianum. 104. 1
Aliud cogitur Concilium adversùs Cæcilianum cujus non meminerunt Donatiſtæ. 105. 1
Cæcilianus habet ſibi patrocinantem Summum Pontificem, & Imperatorem Conſtantinum. ibid.

Ab

Ab eo judices poſtulant Donatiſtæ. ib. 2
Cæcilianus innocens pronuntiatur, non ita Donatus. ib.
Judicio non acquieſcunt Donatiſtæ, poſtulant aliud judicium. 106. 1
Denuò abſolvitur Cæcilianus, ibid. 2
Cogitur Synodus Arelatenſis, in qua innocens iterum Cæcilianus declaratur: idem paulò poſt pronuntiat Imperator. ibid.
Rurſus tumultuantur Donatiſtæ, & Pſeudo-Pontificem Romanum ſibi ſeligunt. 107. 1

S. Cyprianus.

Quando S. Cyprianus electus fuerit Epiſcopus Carthaginenſis. 129. 1
Qua occaſione dogma Agrippini reſtauraverit. ib. 2
Quod prius fuerat innovatum per Firmilianum. ib.
Qui ea de cauſa excommunicatus fuit à Sancto Stephano Summo Pontifice unà cum Epiſcopis ſuo dogmati faventibus. ib. 2
Quandonam primùm huic dogmati publicè patrocinatus fuerit S. Cyprianus cum Epiſcopis ſuis collegis. 130. 1
Celebrat ea de re ſecundam Synodum Carthaginenſem. ib.
Scribit ad Stephanum Summum Pontificem. ibid.
Iſtud dogma reprobat, & damnat Stephanus, quod acerbè tulit S. Cyprianus, unde tertiam Synodum Carthaginenſem cogit, in qua ſuum dogma confirmat. 131. 1

Character.

Quid ſignificetur nomine Characteris. 83. 2
Duo ſunt diverſi effectus Characteris. ib.
Quomodo diſtinguatur à gratia, & à virtutibus infuſis. 84. 1
Quinam hæretici Characterem in dubium revocent: ibid.
Characterem imprimi per tria ſacramenta probatur. ib. 2
Fines propter quos Character admittitur. 87. 1
Quo ſenſu per Characterem SS. Patres intelligant Baptiſmum. ib. 2
Character eſt ſignum non propriè, ſed analogicè. 88. 2
Quare tantùm tria ſacramenta Characterem imprimant. ib.
Imperitè quidam exiſtimant Doctorem negare Characterem eſſe formam abſolutam. 90. 1
Character non poteſt eſſe relatio rationis, neque realis intrinſecùs, aut extrinſecùs adveniens. 91. 1
Revocari poteſt ad potentiam, vel ad habitum. ib. 2
Character eſt immediatè in voluntate, quia eſt diſpoſitio ad gratiam. 92. 1
Quia inducit obligationem ad operandum moraliter; non enim eſt tantùm ad ornatum animæ. 93. 1
Qua ratione Character dicatur lumen. ib. 2
Qua ratione Character ſit indelebilis. ib.
Characterem ordinis eſſe delebilem, probatur pluribus exemplis. 94 & 95
Solvitur hæc objectio. 96. 1
Objiciuntur alia exempla. 97. & 98
Solvuntur. ib.
Objiciuntur Concilia. 100. 1
Explicantur. ib. 2
Character etiam poſt mortem perſeverat tam in beatis, quàm in damnatis, quamquam nullum ejus ab eis fieri poſſit exercitium. 101. & 102
Quomodo Character remaneat in damnatis ad pœnæ augmentum. ibid.

Calvinus.

Calvini inſigne mendacium. 74. 1
Calvinus docet peccata non elui per Baptiſmum. 252. 1

Conſcientia.

Quid ſignificet interrogatio Conſcientiæ bonæ. 72. 2

Circumſtantia.

Circumſtantiæ peccatorum ſunt triplicis generis. 502. 1
Confitenda ſunt, quæ ſpeciem mutant. ib. 2
Et illæ, quæ peccatum notabiliter aggravant ibid.
Circumſtantiæ minuentes debent aperiri in confeſſione. 267. 2

Circumciſio.

Circumciſio conferebat gratiam ex opere operato. 40. 1
Proponitur effugium contra quod citò præcluditur. 42. 1
Quo ſenſu Apoſtolus dixerit Circumciſionem nihil, aut parum prodeſſe. ib.
Quare Circumciſio non contulerit gratiam Abrahæ. ib. 2
Quatuor diſtinguuntur tempora Circumciſionis. 186. 1
Solvuntur adverſariorum momenta. ib. 2

D

Deus.

Quis dici poſſit inimicus Dei tripliciter. 306. 1
Aliud eſt Deum non amare, & eum odiſſe. ib.
Nolle amari à Deo contingit duobus modis. ibid. 2
Quomodo nomen *Genitoris*, diſcrepet a nomine *Patris* in Deo.

Dæmon.

Diabolus poteſt etiam ſacramenta conferre, nec tamen Deus id imperans eſſet author peccati. 113. 2
Membra Diaboli aliquid poſſunt, quod ipſe Diabolus non poteſt efficere. 110. 2

Diaconus.

Peccant Diaconi, & Subdiaconi in ſtatu peccati ſuum miniſterium implentes. 114 1

Donatiſtæ.

Origo Donatiſtarum ſchiſmatis. 105. 2
Quis fuerit Donatiſtarum ſucceſſus poſt mortem Conſtantini. 107. 1

Imperatori ſclementiam ſpernunt. ibid.
Eorum aliqui ambiunt videri Martyres. ib.
Juliani Apoſtatæ permiſſu ſæviunt in Catholicos. 108. 1
Quinam præcipui fuerint Donatiſtarum errores. 131. 1

E

Eccleſia.

Eccleſia poteſt ſtatuere, ac præſcribere uſum Sacramentorum. 250. 2
Non habet authoritatem directam in actus internos. 251. 2

Eleemoſyna.

De quibus bonis fieri debeat eleemoſyna. 540. 1

Elementa.

Elementa non poſſunt elici per artem ex mixtis. 201. 1

Eucharistia.

Cur Euchariſtia conficiatur verbis, non verò eis conſtet. 20. 1

Excommunicatio.

Duplex Excommunicatio apud S. Auguſtinum. 562. 2

F

Fictio.

Quid ſit Fictio, & quotuplex. 242. 1

Fides.

Qualiter juſtus dicatur vivere ex Fide. 72. 1
Qua ratione filii parentum Fidelium dicantur ſancti. 149. 1

Furtum.

Per Furtum fit injuria proximo, non Deo. 305. 1

G

Gratia.

Triplex Gratia concurrit ad juſtificationem peccatoris; & quælibet dicitur vita. 407. 1
Gratia ſanctificans conferri poteſt per peccatores, non quidem licitè, ſed validè. 122. 1
Probabile eſt non reparari gratiam deperditam. 342. 1
Gloria repromittitur non tantùm Gratiæ habituali, ſed maximè bonis operibus. ibid. 2
Gratia deperdita non eſt neceſſaria tanquam diſpoſitio, ut merita reviviſcant. 343. 1
Cujus tamen ſententia oppoſita eſt probabilis. ib. 2
Gratia poteſt augeri in ratione Gratiæ quamquam non augeatur, ut eſt qualitas. 344. 2
Duo ſunt Gratiæ ſanctificantis munia. 345. 1
Sacramenta novæ legis Gratiam producunt tantùm moraliter. 75. 2
Sacramenta, dum concurrunt ad Gratiæ productionem, non exiſtunt realiter. 76. 2
Proponuntur authoritates Conciliorum, & SS. Patrum, & ſolvuntur. 78. 1
Æqualis inæqualiter major in meliùs diſpoſitis Gratia producitur. 79. 1
Doctor ſubtilis docet ſacramenta inæqualiter diſpoſitis inæqualem poſſe conferre Gratiam, non autem, quòd de facto conferant. 80. 1
Sacramenta præter Gratiam ſanctificantem producunt quædam auxilia. 81. 1
Gratia ſanctificans ſumitur tripliciter. ib. 2
Quid ſit gratia ſacramentalis. ibid.
Quinam jus habeant ad gratiam ſacramentalem. 83. 1

H

Habitus.

Habitus alii ſunt intellectivi, alii appetitivi. 289. 2
Qui rurſus variè diſtribuuntur. ib.

I

Infidelis.

Duplex eſt Infidelium genus. 234. 2
Infidelium filii variè conſiderari poſſunt. ibid. 2
Judæi non debebant repudiare legem Moſaicam, donec eis appareret inutilis. 187. 1

Intentio.

Quomodo Intentio miniſtri ſpectet ad ſacramentum, cùm non ſit ſenſibilis. 160. 2
Non ſufficit Intentio tantùm exterior. ib.
Inſufficiens eſt intentio habitualis. 164. 2
Actualis non eſt neceſſaria. ib.
Virtualis ſufficit. ib.
Actualis Intentio eſt omnium optima. 165. 2
Requiritur Intentio directa. 166. 2

Ioannes.

Conſervatio innocentiæ majus eſt beneficium, quàm juſtitiæ deperditæ reparatio. 351. 1

Juſtitia.

Quo ſenſu Doctor aſſerat Juſtitiam vindicativam ad commutativam reduci. 285. 1
Juſtitia vindicativa poteſt eſſe in reo ſecundùm executionem. ibid.
Involuntarium eſt triplex. 455. 2
Quid ſit jus naturæ, divinum, & Eccleſiaſticum. 464. 1
Cur potiùs Judex civilis poſſit abſentem abſolvere, quàm ſacramentalis. 389. 1
Innocentia eſt præſtantior, quàm Juſtitia reparata. 352. 1
Duplex eſt ingratitudo in peccato, una directa, quæ eſt ſpeciale peccatum, alia indirecta, quæ tantùm eſt peccati circumſtantia, ibid. 2
Plures ſunt Juſtitiæ ſpecies. 279. 2

L

Lex.

Melius eſt, quòd invitus quis ſervet Legem Chriſtianam, quàm permittatur malè agere. 243. 2

Quo-

Quomodo Lex Moſaica extincta ſit in morte Chriſti. 187. 2
Quomodo juſtè damnentur ii, quibus Lex Evangelica nondum illuxit. 233. 1
Lex naturæ non obligat in præjudicium Legis Evangelicæ. 238. 2

Lotio pedum.

Quare lotio pedum non ſit ſacramentum. 53. 1
Objiciuntur verba Chriſti D. & explicantur. ibid. 2
Objiciuntur SS. Patres, & ſolvuntur. 54. 1
Ludus dupliciter poteſt fieri. 163. 2

M

Materia.

Eccleſia non mutavit Materiam ſacramenti Matrimonii, ſed tantùm circumſtantias. 21. 1

Matrimonium.

Qua ratione Matrimonium dicatur conſtare verbis. 21. 1

Martyrium.

Confert gratiam infantibus, & in adultis affectum exigit. 193. 1
Quomodo, & quando gratia producatur per Martyrium. 194. 1
Martyrium habet vim ſupplendi Baptiſmum. 191. 1
Quatuor ad perfectum Martyrium deſiderantur conditiones. 188. 2

Medicamentum.

Differunt Medicamenta ſpiritualia à corporeis. 160. 1
Quid ſit malum vindicabile. 286. 2

N

Neceſſitas.

Duplex eſt Neceſſitas rerum deſervientium ad ſalutem, medii, & præcepti. 293. 2
Duplex in ordine ad finem, ex natura rei ſcilicet, & ex ordinatione divina. ib. 2
Neceſſaria ex ordinatione Dei ſunt duplicis generis. 294. 1
Neceſſitas duplex, medii, & præcepti. 463. 2

Novatiani.

Origo hœreſis Novatianorum: 554. 2
Quis, & qualis fuerit Novatus. 355. 2
In pluribus Conciliis damnata fuit hæreſis Novatiana. 360. 1
Quodnam fuerit Novatianorum dogma. 363. 2

O

Objectum.

Objectum habitus eſt duplex, materiale, & formale. 286. 1

Rurſus materiale eſt, vel præcipuum, vel minùs præcipuum. ib. 2
Duplex alicujus præcepti obligatio. 487. 2
Quadruplex authorum ſententia circa reviviſcentiam bonorum operum. 337. 2
Opera bona mortificata reviviſcunt. ib. 2
Peccata totaliter extinguuntur per pœnitentiam, non verò opera meritoria per peccatum, ut colligitur ex parte divinæ miſericordiæ, & juſtitiæ. 339. 2
Mors corporis, & animæ non conveniunt in omnibus. 340. 1
Opera mortificata reviviſcunt quantum ad gloriam eſſentialem. ib.
Hominis opera ſunt aut viva, aut mortua, aut mortifera, aut mortificata. 336. 2
Levis Dei offenſa non meretur annihilationem. 334. 2

De Ordine.

Græci non aliam ſubſtantialiter materiam uſurpant Sacramenti Ordinis, quàm Latini, ſed tantùm accidentariò. 21. 2
Utrùm reverà ordinetur, qui cum fraude accedunt Ordinandi. 167. 2

P

Pœnitentia.

Quid ſit Pœnitentia. 270. 2
Non eſt mera vitæ novæ inſtitutio, ſed dolorem de admiſſis peccatis importat. ib.
Quomodo Deus Pœnitere dicatur. 271.
Quàm magna Pœnitentiæ virtus. ib. 2
Pœnitentia cur ſimul virtus, & ſacramentum. 268. 1
Cur priùs de Pœnitentia ut virtute, quàm ut ſacramento diſſeratur. ibid.
Unde deducatur Pœnitentiæ nomen. ib. 2
Pœnitentia eſt duplex: habitualis, & actualis, quæ ſubdividitur, &c. 269. 1
Quadruplex Pœnitentiæ deſcriptio. ib. 2
Et in quo ea Pœnitentia ab humana diſcrepet. 271. 2
Lactantius non negat Pœnitentiam includere dolorem. ib. 2
Quomodo verbum *Pœnitet* idem ſignificet, ac *tadet*. ib. 2
Pœnitere poteſt eſſe actus virtutis. 272. 2
Pœnitentia eſt vera virtus. 273. 2
Quomodo voluntas revocandi actum præteritum ſit laudabilis. 274. 1
Qua ratione Pœnitentia propter ſe expetatur. ibid. 2
Pœnitentia eſt bona, licèt habeat malum pro objecto. ib.
Quot actus concurrant ad Pœnitentiam. 275. 1
Pœnitentia non eſt virtus generalis, ſed ſpiritualis. 271. 1
Pœnitentia ſub diverſo motivo tendit in objecta aliarum virtutum. ib. 2
Pœnitentia vitium omne excludit effectivè non for-

formaliter. 276. 2
Pœnitentia non eſt virtus Theologica. 280. 2
Conditiones virtutis Theologicæ. ib.
Qua ratione Pœnitentia tendat in Deum. ib. 2
Pœnitentia non eſt virtus infuſa. 281. 1
Nec propterea minùs eſt ſufficiens ad remiſſionem culpæ. ib. 2
Pœnitentia eſt actus juſtitiæ. 282. 1
Non autem charitatis. ib. 2
Quomodo Pœnitentia dicatur conſiſtere in medio. ib.
Pœnitentia eſt tantùm virtus ſpecialis, ut eſt voluntas vindicandi peccatum, non verò ſecundùm alias acceptiones. 277. 1
Charitatis eſt deteſtari peccatum ut offenſivum Dei. ib. 2
Quare Pœnitentia definiatur interdum peccati deteſtatio. 278. 1
Pœnitentia non eſt virtus generalis per prædicationem. ib. 2
Neque per aggregationem. 279. 1
Virtus Pœnitentiæ immediatè eſt in voluntate. 290. 2
Pœnitentia præſupponit judicium intellectus, ſed in eo non conſiſtit. 291. 1
Expellit omnia peccata non formaliter, ſed effectivè. ib. 2
Potuit eſſe in ſtatu innocentiæ, & in Angelis. ibid.
Tertullianus optimè declarat Pœnitentiæ neceſſitatem ex præcepto divino. 293. 1
Quare citiùs quærenda ſit medela vulnerati corporis, quàm animæ. 307. 2
Tenemur ſub præcepto agere Pœnitentiam inſtante morte. 308. 1
Per accidens tenetur homo pœnitere, quando ſuſcipit, & miniſtrat ſacramenta. ib.
Et quando urget gravis tentatio. ib.
Quàm periculoſum ſit Pœnitentiam ad extremum vitæ exitum protrahere. ib. 2
Quàm varius, quàmque multiplex Pœnitentiæ fructus. 310. 1
Pœnitentia ut virtus ſpecialis non eſt abſolutè neceſſaria. 294. 1
Pœnitentia generatim ſumpta neceſſaria eſt ad remiſſionem peccatorum de via ordinaria. ib. 2
Chriſtus potuit peccata dimittere abſque Pœnitentia. 295. 1
Aliter peccatum dimittitur parvulis, aliter adultis. ib. 2
Ad remiſſionem peccati ſufficit Pœnitentia virtualis. 296. 1
De via extraordinaria remitti poteſt peccatum ſine Pœnitentia. ib. 2
Et per ſolum actum amoris Dei. 297. 2
Cui Scriptura S. attribuat vim juſtificandi. ib.
Quare fides magis ſit neceſſaria ad ſalutem quàm Pœnitentia. ib.
Ad veram Pœnitentiam, & converſionem non ſufficit vitæ innovatio. 298. 1
Sed requiritur dolor de vita præterita. ib. 2
Pœnitentia agenda eſt ſub præcepto. 301. 1
Ex quo præcepto Decalogi inferatur præceptum Pœnitentiæ. ib. 2
Impœnitens poterit damnari non ob neglectam Pœnitentiam. ib.
Pœnitentia non obligat ſtatim, ac peccatum commiſſum eſt. 302. 2
Scriptura S. non præſcribit contra dilationem Pœnitentiæ tanquàm circa peccatum. 303. 2
Quamvis eam ſub graviſſimis pœnis prohibere videatur. ib.
Pœnitentia cordis eſt duplex. 310. 2
Utramque negat Lutherus. 311. 1
Difficultas agendæ Pœnitentiæ in obdurato provenit ex parte ſui, & ex parte Dei. ib.
Pœnitentia obtinet remiſſionem cujuslibet peccati. ib. 2
Quare peccata filiorum Heli dicantur difficilis veniæ. 313. 1
Quare inutilis fuerit Antiochi Pœnitentia. ib. 2

Pœnitentia publica.

Triplex erat Pœnitentia publica imperata. 548. 2
Pridem in Eccleſia viguit mos cogendi peccatores publicos ad pœnitendum publicè. 549. 1
Etiam ad id invocato Principum ſæcularium auxilio. ib. 2
Pœnitentia publica ab aliquibus publicè petebatur. 551. 1
Quænam fuerit Pœnitentia ſolemnis. 552. 1
Ejus egregium ſpecimen exhibet S. Joannes cognomento Climacus. ib. 2
Levior erat, & rarior Publica Pœnitentia ante Montani hæreſim, ut conſtat exemplo Pauli, & S. Joannis Evangeliſtæ, & ex libro Paſtoris, & ex Tertulliano. 555. 1
Gravior autem, & acerbior, fuit poſt Montani tempora. 556. 2
Quod fuerit erroneum ejus dogma de Pœnitentia. 557. 1
Quatuor poſtmodum diſtincti ſunt Pœnitentiæ publicæ gradus, lamentantium, audientium, ſubſtratorum, & conſiſtentium. ib. 2
Quibuſnam in locis iſti pœnitentes degebant. 558. 2
Quæ fuerit apud veteres templi in diſtinctas partes diſtributio. ib.
Lamentantes degebant ſub dio, ideo appellabantur hyemantes. ib.
Omnes illi quatuor gradus non erant neceſſariò decurrendi. 559. 2
Semel dumtaxat videtur conceſſa agendæ publicæ Pœnitentiæ facultas. ib.
Poſtmodum tamen plura peccata huic Pœnitentiæ ſubjacuerunt; maximè ea, quæ per leges civiles morte erant expianda. 564. 1
Peccata in tres claſſes antiquitus diſtinguebantur, & quomodo curabantur. 561. 1
Tria tantùm criminum genera videntur fuiſſe primitus eluenda per Pœnitentiam publicam, ut

ut docent Pacianus, & Tertullianus, & Sanctus Gregorius Nyſſenus, & ex variis Canonibus probatur. ib. 2
Pœnitentia publica pro ſolis publicis peccatis videtur fuiſſe præſcripta. 564. 2
Quo ſenſu Patres triplicis generis Pœnitentiam diſtinguant. 370. 1
Pœnitentia publica pro ſolis gravioribus delictis fiebat etiam tempore Hugonis Victorini, & Hincmari Rhemenſis. ib. 2
Triplex agendæ Pœnitentiæ ratio. 571. 1
Deus in pœnis non delectatur. 538. 1
Quod magis pœnale eſt, magis non eſt meritorium & ſatisfactorium. ib. 2
Actus Pœnitentis ſunt materia proxima circa quam hujus Sacramenti, non autem partes eſſentiales, ſed ſolùm integrales. 376. 2
Sententia ſola abſolutionem, aut condemnationem ſignificat. 378. 1
Duplex eſt Pœnitentiæ effectus, peccatorum remiſſio, & bonorum operum reviviſcentia. 179. 1
Sacramentum Pœnitentiæ eſt vita, & medicina. 409. 2
Per ſacramentum Pœnitentiæ verè culpa remittitur. 403. 2
Quo ſenſu Deus reprobet Pœnitentiam peccatoris. 546. 2
Quomodo pœnæ hujus vitæ ſint æquales debito peccati. ibid.
Error Vvicleffi circa miniſtrum Pœnitentiæ, aliorumque errores. 512. 2
Diverſæ ſunt ſacramenti Pœnitentiæ appellationes. 364. 2
Pœnitentia ſumitur pro habitu actu, & ſigno ſacro. 365. 1
Sacramentum Pœnitentiæ non fuit in lege Naturæ, & Moyſis. 365. 2
Pœnitentia & ſacramentum propriè dictum. 366. 1
Poteſtas dimittendi peccata diſtinguitur à poteſtate prædicandi Evangelium. 369. 1
Per Pœnitentiam non ſolùm peccata declarantur remiſſa, ſed reverà remittuntur. 369. 2
Quo ſenſu Pœnitentiæ ſacramentum conſtet re ſenſibili. ibid. 1
Sacramentum Pœnitentiæ diſtinguitur à Baptiſmo. 370. 2
Diſtinguitur etiam à Penitentia, quam prædicabat S. Joannes. 372. 2
Chriſtus D. Pœnitentiæ Sacramentum immediatè inſtituit poſt ſuam reſurrectionem. 373. 1
Quodnam ſit objectum immediatum, in quod tendit Pœnitentia. 287. 1
Quomodo actus Pœnitentiæ poſſit eſſe illius objectum. ibid. 2
Quodnam ſit objectum remotum Pœnitentiæ. ibid.
Pœnitentia alio modo tendit in peccatum, quàm aliæ virtutes. 288. 2
Peccatum ut vindicabile eſt objectum Pœnitentiæ. ibid.
Quomodo jus divinum attendatur à Pœnitentia. 289. 2
Dilatio Pœnitentiæ non pugnat directè in amicitiam Dei. 306. 2
Sacramentum Pœnitentiæ impugnatum fuit à pluribus hæreticis. 354. 2
Quid ſit Sacramentum Pœnitentiæ formaliter. 379. 2
Cur in Sacramento Pœnitentiæ non requirantur verba determinata, ſicut in Baptiſmo. 380. 1
Duplex eſt Pœnitentia, una ante, & alia poſt Baptiſmum. 314. 1
Quare Eſau non potuerit effectum Pœnitentiæ aſſequi. ibid. 2
Quare S. Auguſtinus arguat eos, qui dicebant, Ego remitto tibi peccata. 395. 1
Quotuplex error circa remiſſionem peccatorum. 310. 2
Nulla fuit controverſia inter Græcos, & Latinos circa formam Sacramenti Pœnitentiæ. 392. 1
Forma Sacramenti Pœnitentiæ exprimi poteſt aliis verbis. 384. 2
Manus impoſitio non eſt neceſſaria in Sacramento Pœnitentiæ.
Actus pœnitentis ſunt quaſi materia Sacramenti Pœnitentiæ. 375. 2
Qua ratione unum peccatum ad aliud pelliciat. 306. 1
Quomodo fideles peccatorum ſolutionem à Beatis poſtulent. 111. 2
Pœnitentia non eſt juſtitia commutativa. 284. 1
Neque diſtributiva, ſed vindicativa. ib.
Peccator eſt vel occultus, vel manifeſtus. 114. 2
Quomodo quis manere poſſit in peccato ſine nova complacentia. 307. 1
Non velle agere Pœnitentiam eſt velle peccatum. ib.
Quid ſint peccati reliquiæ, controvertitur. 590. 1
Quo ſenſu plus donetur Pœnitenti, quàm innocenti.
Quandonam urgeat præceptum de correctione fraterna facienda. 304 2

Paſcha.

Quare parentis voluntas ſufficiat ad peccatum, quo filius inquinatur. 234. 2
Quomodo parvuli habeant jus ad regnum cælorum. 149. 1

Peccatum.

Quo ſenſu Scriptura ſacra dixerit peccata ſemel dimiſſa iterum revocari. 348. 1
Explicatur parabola debiti dimiſſi, & iterum petiti à ſervo nequam. ib. 2
Quomodo peccatum veniale remittatur. 326. 1
Quare potiùs quis poſſit expiare peccatum poſt mortem quàm illud admittere. ib. 2
Peccata venialia in morte remittuntur virtute meritorum præcedentium. 327. 1

Per

Per Pœnitentiam verè dimittitur pœna æterna. 328. 1
Controvertitur inter Catholicos, & Hæreticos de pœna temporali. ib. 2
Triplex ſententia circa pœnam veniali debitam. ibid.
Dimiſſo reatu culpæ adhuc interdum remanet reatus pœnæ. ib.
Quare remaneat reatus pœnæ, ſublato reatu culpæ. 332. 2
In deteſtatione alii actus, maximè propoſitum non peccandi, includuntur virtualiter. 419. 2
Fieri poteſt remiſſio peccati ſine propoſito non peccandi impoſterum. 421. 1
Redeunt peccata ratione circumſtantiæ ingratitudinis, & inconſtantiæ. 350. 1
Quo ſenſu Deus dixerit ſe non exauditurum peccatorem. 313. 2
Qua ratione S. Paulus dixerit aliquos non poſse renovari ad Pœnitentiam. 314. 2
Peccatum veniale non eſt ſola obligatio ad pœnam. 318. 2
Peccatum veniale remittitur per Pœnitentiam. 319. 2
Quomodo actus charitatis, & devotionis opponantur peccato veniali. 320. 1
Deletur etiam per receptionem Sacramentorum, & etiam per quodlibet opus meritorium. ib. 2
Sola peccata commiſſa poſt Baptiſmum ſunt materia remota Pœnitentiæ. 375. 2
Facilitas veniæ non præbet incentivum peccandi. 378. 2
Quo ſenſu peccatum in ſpiritum S. dicatur irremiſſibile. 315. 2
Quodnam ſit peccatum ad mortem. 316. 1
Nullum eſt, cujus venia non poſſit obtineri. ib. 2
Unum peccatum mortale non remittitur abſque alio. 317. 1
Per charitatem magis intenſam peccata dimittuntur quantum ad pœnam, non quoad culpam. 318. 1
Poteſt tamen abſolutè unum peccatum remitti ſine alio. ib.
Peccatum veniale multis modis dilui poteſt. ib. 2
Pœnæ illatæ propter peccata ſunt multiplices. 252. 2
Peccatum in juſtificatione revera remittitur. 402. 1
Ut remittantur venialia prærequiritur ſtatus gratiæ ſanctificantis. 324. 1
Ut remittatur veniale non requiritur novæ gratiæ infuſio. ib.
Gratia actualis neceſſaria eſt ad remiſſionem venialis. ib. 2
Sacramentalia aliter proſunt juſtis & aliter peccatoribus. ib. 2
Interdum remiſſio venialium non ſupponit ſtatum gratiæ exiſtentis. 325. 2
Veniale opponitur nunc perfectioni ſupernaturali. ib.
Peccatum dimiſſum dici poſſet redire, vel ſecundùm entitatem phyſicam, vel ſecundùm moralem deformitatem. 345. 2
Peccato veniali non debet infligi pœna æterna. 333. 1
Non peccat qui in ſtatu peccati exercet opus charitatis.
Quo ſenſu Deus ſolus dicatur peccata remittere. 405. 2
Idem Peccatum poteſt habere diverſam circumſtantiam ingratitudinis. 351. 2

Præceptum.

Præcepta divina ſunt vel affirmativa, vel negativa. 300. 2
Affirmativa ſemper aliqua negativa habent annexa. 301. 1
Dupliciter impleri poſſunt. ib.

Poteſtas.

Quomodo poteſtas remittendi peccata in Sanctum Thomam abſentem fuerit derivata. 374. 2
Chriſtus Dominus ſimilem non verò eandem omnino, quam habebat, authoritatem dedit Apoſtolis. ib. 2
Poteſtas abſolvendi eſt triplex, principalis, eminentialis, & miniſterialis. 402. 2

R

Religio.

Religio tota ordinatur ad Dei gloriam. 276. 2
Res materialis aliter uſurpatur ad cultum Dei, per ſacrificium, aliter, &c. 12. 1
Quomodo res ſenſibiles ad Dei cultum ordinentur. 8. 1

Remiſſio.

Cur potiùs ſuſpendatur Remiſſio quoad pœnam quàm quoad culpam. 402. 1
Revocatio offenſæ non eſt formaliter reconciliatio. 378. 2

S

Sacerdos.

Aliter Sacerdotes novæ legis peccatores Deo reconciliant quàm legis veteris. 393. 1

Sacramentum.

Quot modis ſumatur Sacramenti nomen. 3. 1
Cur priùs de eſſentia quàm de exiſtentia Sacramenti diſputetur. 4. 1
Sacramenti natura duplex. ib. 2
Sacramenta ſunt ſigna. 5. 1
Potiùs habent rationem ſigni quàm cauſæ. ib. 2
Quomodo ſacramentum ſignificet aliquid occultum, aut manifeſtum, & à juramento differat. 6. 1
Sacramenta formaliter ſpectata ſunt in eo ordine quo ſignum, non verò ut materialiter ſpectantur. ibid. 2
Sacramentum non debet eſſe neceſſariò ſignum reſpectu ſuſcipientis. ibid.

Sa-

Sacramentum eſt ſignum ſenſibile, quod ſuadetur multiplici ratione. 7. 1
Tria ſunt diſtinguenda in Sacramento. 9. 2
Deus poteſt inſtituere rem ſpiritualem pro ſigno efficaci gratiæ, ſed non foret Sacramentum. ibid.
Sacramentum eſt ſignum practicum ſanctitatis, non legalis, & externæ, ſed internæ. ibidem.
Non ſolùm Sanctitatis futuræ, ſed præſentis. ibid.
Plura fuerunt ſigna gratiæ per Chriſtum D. conferendæ, quæ non fuerunt Sacramenta. 11. 2
Ad rationem Sacramenti non ſufficit quòd inſtituatur ad cultum Religionis. ib.
Plura ſignificant gratiam præſentem, nec tamen ſunt Sacramenta. 12. 2
Sacramenti definitio. 13. 1
Rejiciuntur definitiones hæreticorum de Sacramentis, maximè Sacramentariorum, Lutheranorum, Anabaptiſtarum, Calviniſtarum. 15. 16. 17.
Pauliciani à Sacramentis rejecerunt res, Calviniſtæ verba, Catholici utrumque admittunt. ibid. 2
Materia, & verba Sacramentorum ſumi poſſunt dupliciter. ib.
Materia Sacramentorum determinari poteſt pluribus modis. 17. 2
Duplex in Sacramentis poteſt eſſe mutatio. 18. 1
Sacramenta conſtant materia & forma. ibidem 2
Quare res viſibiles habeant rationem materiæ, & verba formæ. 19. 1
Res, & verba ſignificant conjunctim, quamquam magis verba. ib. 2
Res, & verba in Sacramentis debent eſſe ſimul ſimultate morali, non verò phyſica. 20. 2
Res debuerunt determinari à Deo, ut fierent Sacramenta. ib.
Res aliquando efficaciùs ſuadent, ac ſtimulant quàm verba. 21. 2
Mutatio eſſentialis materiæ, Sacramentum irritat, accidentalis non irritat. 21. 22
Duplex poteſt eſſe determinatio in verbis Sacramentorum, triplex ſignificatio, octuplex mutatio. 23. 1
Cur Sacramenta dicantur ſignacula. 30. 1
Sacramenta non ſunt neceſſaria neceſſitate intrinſeca. 33. 2
Sacramenta conſiderari poſſunt tripliciter. 34. 1
In ſtatu innocentiæ nulla fuerunt Sacramenta in remedium. ibid.
Nec ad animam perficiendam. ib. 2
Nec ad Deum colendum. 35. 2
Nec etiam extitiſſent ſi ſtatus ille perſeveraſſet. ib.
Nam deperditam gratiam alio modo quàm per Sacramenta potuiſſet homo recuperare. ib.
Fortè tamen aliqua fuiſſent inſtituta, maximè Euchariſtia. 36. 1
In lege naturæ erat determinatum Sacramentum. ib. 2
Cur potiùs Sacramenta ſint inſtituta in ſtatu legis naturæ pro parvulis, quàm pro morientibus in utero materno. 37. 1
Remedium legis naturæ erat verum Sacramentum. ibid. 2
Non enim juſtificabantur pueri per actum internum fidei alienæ. 38. 1
Plura erant in lege veteri Sacramenta, maximè triplicis generis. 39. 1
Conveniens fuit inſtitui Sacramenta in nova lege. 44. 1
Qua ratione aliqua veteris legis Sacramenta ſint perpetua. 45. 1
Quo ſenſu omnia Sacramenta dicantur umbræ veritatis. ib. 2
Deum mutando Sacramenta non fuiſſe mutatum, præclarè docet Auguſtinus. ibid.
Sibi non conſtant hæretici in aſſignando Sacramentorum numero. 45. 2
Tria maximè ad Sacramenti novæ legis rationem requiruntur. 46. 1
Septem eſſe novæ legis Sacramenta colligitur, ex ſacra ſcriptura, ex Traditione, ex Conciliis, ex SS. Patribus. 46. 47
Septenarius numerus commendatur in ſacra ſcriptura. 48. 2
Objiciuntur, & ſolvuntur SS. Patres qui pauciora quàm ſeptem videntur Sacramenta aſſerere. 49. 1
Ordine congruo ſeptem ſunt inſtituta Sacramenta ut optimè declarat Concilium Florentinum, & ſubtilis Doctor, & ſeraphicus, & Angelicus. 52. 2
Panis benedictus, & Eulogiæ non ſunt Sacramentum propriè dictum. 56. 2
Quotuplex diſtingui poſſit poteſtas circa Sacramentorum diſtributionem. 58. 2
Solus Deus propriè, & completè poteſt inſtituere Sacramenta. 59. 2
Qua ratione Sacramenta legis naturæ dicantur ab hominibus inſtituta, & legis Moſaicæ ab Angelis. 60. 1
Purgare immediatè eſt effectus Sacramentorum, non verò ſolùm mediatè. ib. 2
Chriſtus Dominus quatenus homo, eſt tantùm cauſa moralis, & meritoria inſtitutionis Sacramentorum. 61. 1
Efficacitas Sacramentorum provenit ex paſſione Chriſti. 62. 2
Chriſtus D. omnia novæ legis Sacramenta immediatè inſtituit. 64. 1
Chriſtus D. non omnem, quam accepit à Patre, poteſtatem dedit Apoſtolis. 65. 2
Quo ſenſu Chriſtus Dominus dicatur ſui Sacramenti inſtitutor. 66. 1
Quare Sacramentorum formæ, & virtus non ſint ſcripta. ib. 2
Qua ratione aliqui Doctores negent omnia Sacramenta à Chriſto Domino inſtituta. ibid.

Re-

Referuntur errores hæreticorum circa Sacramentorum efficacitatem. 67. & 68
Sacramenta producunt gratiam ex opere operato, ſeu vi ſua ut cauſæ inſtrumentariæ, quod colligitur ex Conciliis, ex ſcriptura, & præcluditur Calvini evaſio. 69. & 70
Sacramentorum novæ legis duo ſunt munia; nam inſtruunt ſignificando, & ſignificant gratiam conferendo. 74. 2
Quare S. Aug. non expreſſerit in ſermonibus diſcrimen Sacramentorum veteris, & novę legis. ib. 2
Sacramentorum efficacitas non derogat divinæ majeſtati, aut poteſtati. ib. 2
Variè erratum eſt circa miniſtrum Sacramentorum, maximè à Tertulliano, ab Agrippino, & ab aliis. 102. 1
Tria requiruntur in Sacramentorum adminiſtratione. 109. 2
Soli homines poſſunt eſſe ordinarii miniſtri Sacramentorum. ib.
Duplex eſt Sacramentorum miniſter, ordinarius, & extraordinarius. ibid.
Quàm impiè circa miniſtrum Sacramentorum erraverit Lutherus, & Calvinus. ib.
Soli viatores poſſunt miniſtrare Sacramenta. 110. 2
An S. Thomas nunc Sacramenta conficiat, & conferat. 111. 1
Angeli poſſunt extraordinariè miniſtrare Sacramenta. ib. 2
Duplex eſt Sacramentorum adminiſtratio. 114. 1
Quænam Sacramenti adminiſtratio debeat eſſe vitalis. 113. 2
Quiſnam ſit miniſter malus, à quo non licet petere Sacramenta. 114. 2
Quinam hæretici recentiores docuerint Sacramenta non poſſe miniſtrari per peccatores. 115. 1
Sacramenta confici, ac miniſtrari poſſunt per malos miniſtros. ib. 2
Miniſtri pravitas ipſi officit, non autem ſuſcipienti Sacramentum. 117. 2
Quàm perperam Donatiſtæ negabant miniſtros poſſe validè conferre Sacramenta. 118. 1
Quid ſignificet Oleum peccatoris, cujus unctionem reſpuit David. ibid. 2
Quomodo Spiritus ſanctus fugiat fictionem miniſtri. 119. 1
Quid ſignificent muſcæ morientes odorem fædantes. ibid.
Qua ratione immundus poſſit alium mundare. ib. 2
Miniſtri pravitas Sacramento non officit. 121. 1
Quinam mali miniſtri Sacramenta irrita faciant, ac prophanent. 122. 1
Sacramenta per malos miniſtros nihil ſuæ ſanctitatis deperdunt. ibid. 2
Novum peccatum eſt, Sacramenta in ſtatu peccati miniſtrare. ibid.
In extremis poteſt quilibet Sacerdos Sacramenta validè miniſtrare. 124. 1
Licitè petuntur Sacramenta à malo miniſtro non præciſo. 125. 1
Quomodo agendum ſit cum miniſtro Simoniaco. 126. 2
Non licet petere ſacramenta a miniſtro præciſo, 127. 1
Quatuor regulæ, quibus innoteſcit qualiter in petendis ſacramentis quis ſeſe gerere debeat. ibid. 2
In Miniſtro ſacramenti duplex poteſt eſſe intentio. 156. 1
Quæ in alias ſubdividitur. ibid.
Quid de intentione miniſtri cenſuerint Lutherus, & Calvinus. ibid. 2
Intentio miniſtri neceſſaria eſt ad validam adminiſtrationem ſacramenti. ib. 2
Deus non confert beneficium præter intentionem miniſtri. 158. 1
Cur potiùs intentio requiratur in conferente ſacramenta, quàm in prædicante. ibid.
Dubius hæſit S. Aug. de neceſſitate intentionis miniſtri. ib. 2
Quare magis deſideretur intentio quàm probitas miniſtri. 159. 2
Sub qua conditione poſſint interdum ſacramenta miniſtrari. 166. 2
Intentio debet eſſe determinata circa ſubjectum, ſaltem in ſpecie, non autem in particulari. 167. 1
Quid ſit materia ſacramentalis. 195. 2
Duplex eſt materia ſacramentorum. ibid.
Sacramentalia habent vim delendi peccatum veniale. 321. 2
Non ex ſe, ſed ex pio motu, & affectu ea ſibi applicantis. 322. 1
Utrùm ſacramentalia remittant veniale ex opere operato. ibid.
Probabilior eſt pars negativa. ibid. 2
Quot, & quæ ſint ſacramentalia. 319. 1
Non omnia verba, quæ Chriſtus Dominus protulit inſtituendo ſacramenta, ſunt de eorum eſſentia. 383. 2
Omnes partes ſacramenti non conſtituunt ex æquo illius eſſentiam. 375. 2
Effectus ſacramenti variè conſiderantur. 590. 1

Satisfactio.

Satisfactio primò intenditur in Pœnitentia. 529. 1
Quid ſignificet nomen ſatisfactionis. ibid. 2
Variis modis uſurpatur. ibid.
Quomodo diſtinguatur à ſatiſpaſſione, & reſtitutione. 530. 1
Quæ ſit definitio ſatisfactionis. ibid. 2
Quàm impiè hæretici de ſatisfactione cenſeant. 531. 1
Neceſſaria eſt ſatisfactio. ibid. 2
Præcluditur hæreticorum effugium. 533. 1
Satisfactio non derogat merito Chriſti. ib. 2
Neque tribuit nimium noſtris operibus. ib.
Tribus maximè operibus ſatisfacimus pro peccatis. 534. 1
Homo poteſt Deo ſaſisfacere. ib. 2
Opera Satisfactoria debent eſſe honeſta. 535. 1
Opera Satisfactoria debent etiam eſſe libera. 536. 2
Opera Satisfactoria debent etiam eſſe pœnalia. ib.
Poteſt fieri Satisfactio per opus internum. 538. 2
Opera Satisfactoria ad triplex genus reducũtur. 539. 1

Quænam oratio poſſit eſse Satisfactoria. 540. 2
Quænam pia opera ſint magis Satisfactoria. ibid.
Poteſt fieri Satisfactio per flagella divinitus immiſsa. ib.
Vnde illa poſsunt injungi in Satisfactionem. 541. 2
Fieri poſse Satisfactionem per opera aliunde præcepta non eſt improbabile. 542. 2
Quando illa opera habeant multiplicem bonitatem. 543. 1
Satisfactionem in ſtatu peccati non eſse inutilem docet Doctor. 544. 1
Ad validam Satisfactionem non requiritur ſtatus gratiæ abſolutè. 545. 2
Duplex eſt Satisfactio, una ſolutiva debiti, altera meritoria. 546. 1
Satisfactio in ſtatu peccati eſt ſolutiva de condigno. 547. 1
Qualiter hæc aſsertio ſit accipienda. ib. 2
Duplex eſt Satisfactio, Sacramentalis, & Canonica. Hæc eſt vel particularis, vel publica. ib.
Publica iterum duplex: una ante, altera poſt baptiſmum. ibid.
Quis ſcopus præſentis diſsertationis. 56. 1
In Inferno poteſt eſse Satisfactio punitiva non reconciliativa. 336. 1

Sigillum.

Sigillum Confeſſionis eſt ſervandum de lege Eccleſiaſtica, & etiam de lege naturæ. 521. 2
Non quia Sacerdos revelans mentiretur, ſed propter alias rationes. 522. 2
Obligatio ad ſigillum provenit etiam ex lege divina, & poſitiva. 523. 1
Secretum Sigillum non eſt contra charitatem. ibid. 2
Neque contra conſcientiam Confeſsarii. 524 1
Quomodo Sacerdos poſſit declinare ſibi paratas inſidias, quas novit per Confeſſionem. ib.
Quàm grave peccatum ſit Sigilli revelatio. 525. 1
Non licet uti ſcientia habita in Confeſſione, neque revelare Confeſſionem etiam ad inſtantiam Pœnitentis, niſi extra Confeſſionem illud aperiat. 525. & 526
Quinam cum Confeſſario teneantur ad Sigillum. ib.
Oritur Sigillum ex omni Confeſſione ſacramentali, ſive valida, ſive invalida. 528. 2
Signum quid ſit. 4. 1
Quibus conveniat. ibdem.
Illius diviſiones multiplices. ib. 2

Spalatenſis.

Declaratur erronea, & hæretica ſententia Spalatenſis. 411. 1
Spiritus ſanctus datus erat modo inviſibili ante Chriſti Paſſionem. 181. 1
Explicantur SS. Patres contrarium dicentes. ib. 2
Triplex generatim ſtatus naturæ humanæ, beatificus, innocens, & lapſus. 33. 2

T

Tenebræ.

Eædem Tenebræ non poſsunt redire naturaliter. 350. 1

Theodoretus.

Duplex timor per charitatem foras mittitur. 445. 2

V

Verbum.

Triplex diſtinguitur Verbum in Sacramentis. 23. 2.
Conſecratorium reſpuunt hæretici Calviniſtæ, & Lutherani. ib.
Sacramenta novæ legis debent conſtare verbis. 24. 1
Quia fuit conveniens ex parte inſtituentis Sacramenta, ex parte ſuſcipientis, & ex parte ſignificationis Sacramenti. ib. 2
Quomodo res ſacramentales ſint verba analogicè. 25. 1
Sacramenta novæ legis clariùs ſignificant, quàm veteris. ib.
Quare verba debeant eſse determinata in Sacramentis. ibidem.
Quomodo verba Sacramentalia eadem ſint apud omnes nationes. 26. 1
Chriſtus D. inſtituit verba Sacramentalia implicitè; explicitè verò colliguntur ex traditione, & praxi Eccleſiæ. ib.
Quomodo Verborum tranſpoſitio officiat Sacramentis, & interruptio, & commutatio Verborum in alia ſigna. 27. 2
Additio Verborum poteſt eſse vel intrinſeca, vel extrinſeca, vera, vel falſa, falſa autem eſt vel corruptiva ſenſus, vel non. 28. 1
Additio corruptiva ſolùm colligi poteſt interdum ex intentione miniſtri. ib.
Quomodo detractio Verborum officiat Sacramento. ib. 2
Corruptio Verborum non ſemper invalidum efficit Sacramentum. ib.
Verbum Sacramentale non eſt tantùm promiſsorium. 29. 2
Verbum Sacramentale non eſt concionale, nam concio tantùm requiritur in adultis ut diſpoſitio. 30. 1
Verbum Sacramentale eſt conſecratorium. 32. 2
Verba conſecratoria non ſunt ſuperſtitioſa, aut magiam redolentia, ut impudenter oblaterat Calvinus. ib.
Neceſſitas in moralibus duplex, præcepti ſcilicet, & medii. 33. 1
Hæc rurſus duplex, intrinſeca, & extrinſeca, ib. 2

Virtus.

Quid ſit Virtus. 270. 1
Quadrupliciter dicitur Virtus generalis. ibid.
Quomodo Virtus inferat delectationem. 274. 2
Virtutes ſunt in triplici differentia. 279. 1
Unde Virtus dicatur moralis. ibid. 2
Virtus dicitur conſiſtere in medio quatuor modis. 283 2

Duplex

Duplex eſt Virtutis objectum. 290. 1
Quid, & qualis ſit Virtus appetitiva. ibidem.

Unctio.

Extrema-Unctio eſt veluti Pœnitentiæ complementum. 572. 1
Quadruplex eſt principalis Unctio in Eccleſia. 1. Fit in Baptiſmo. 2. In Confirmatione. 3. In extrema infirmitate. 4. In omni morbo. 572. 1
Extremam-Unctionem ex Sacramentorum numero reſpuebant hæretici. ib. 2
Aliqui Theologi contendunt eam non fuiſſe à Chriſto inſtitutam. 573. 1
Extrema-Unctio eſt verum Sacramentum. ib. 2
Quàm diſpar ſit Extrema-Unctio ab Unctione Hæreticorum, & Ethnicorum. 576. 2
Quomodo Extrema-Unctio peccatum remittat. 577. 1
Epiſtolam S. Jacobi ut Canonicam pridem agnovit Eccleſia. ib. 2
Sacramentum hoc fuit à Chriſto Domino inſtitutum. ib. 2
Quo ſenſu audiendi ſint, qui videntur contrarium aſſeruiſſe. 578. 1
Fuit hoc Sacramentum inſtitutum dumtaxat poſt Chriſti Paſſionem, cui aſſertioni non contradicit Concilium Tridentium, nec ſubtilis Doctor. ib. 2
Materia remota hujus Sacramenti eſt oleum olivarum. 580. 1
Materia proxima eſt Unctio. ib.
Materia legitima eſt oleum olivarum, cui poteſt admiſceri Chriſma. Debet eſſe benedictum ab Epiſcopo, 581. 2
Vel a Sacerdote per commiſſionem, quod facere ſolent Sacerdotes Græci. 582. 2
Materia proxima eſt Unctio, quæ debet eſſe ſeptuplex, niſi obſtet indecentia, vel neceſſitas. 583. 2
Forma Extremæ-Unctionis eſt deprecativa. 585. 2
Propter duplicem rationem, nec minùs producit gratiam ex opere operato; licèt dicatur oratio fidei, poteſt tamen eſſe indicativa, ut conſtat ex forma Ambroſiana, & Veneta, nec Concilia damnant, neque Sanctus Jacobus. 586.
Quænam particulæ ſint eſſentiales. 587. 2
Singulas Unctiones conferre gratiam ſpecialem negant Thomiſtæ, & Recentiores plurimi. ib.
Sed affirmamus nos cum Subtili Doctore. 588. 2
Extrema Unctio habet potiſſimùm quinque effectus. 589. 2
Extrema-Unctio maximè ordinatur ad curationem peccati venialis, ut optimè docet Seraphicus Doctor. 591. 1
Et probatur ratione petita ex verbis formæ, & Concilii Tridentini. ib. 2
Non ordinatur ad remiſſionem mortalis. 592. 2
Niſi dumtaxat per accidens. 593. 2
Explicantur alii effectus. 594. 2
Sanitas corporis eſt etiam effectus hujus Sacramenti. 595. 1
Sed tantùm intentus per accidens. ib. 2
Miniſter eſt ſolus Sacerdos. ibidem.
Cujus contrarium non docet Innocentius primus. 596. 1
Non requiruntur plures Sacerdotes, ut perperam docent Græci recentiores, quod optimè refellit Arcudius. ib. 2
Ab unico Sacerdote integra eſt adminiſtranda, de licentia tamen proprii Paſtoris. 598. 1
Conferri debet ſolis Baptizatis, viatoribus adultis, non autem parvulis. ib.
Conceditamen poteſt quibuſdam amentibus. 599. 1
Solis infirmis debet conferri. ibidem.
Traditur, & expenditur definitio Extremæ-Unctionis à Doctore cui concinit Catechiſmus Romanus. ib. 2

FINIS.